Dr IVAN EV. ŠARIĆ

SVETO PISMO

SVEZAK II.

STARI ZAVJET

POUČNE KNJIGE

I

PROROČKE KNJIGE

SVETO PISMO
STAROGA I NOVOGA ZAVJETA

PREVEO I BILJEŠKE PRIREDIO
DR. IVAN EVANĐELIST ŠARIĆ
NADBISKUP VRHBOSANSKI

SVEZAK I.: STARI ZAVJET
POVIJESNE KNJIGE

SVEZAK II.: STARI ZAVJET
POUČNE KNJIGE I
PROROČKE KNJIGE

SVEZAK III.: NOVI ZAVJET

STARI ZAVJET

IZ IZVORNOGA TEKSTA

PREVEO I BILJEŠKE PRIREDIO.
DR. IVAN EVANĐELIST ŠARIĆ
NADBISKUP VRHBOSANSKI

SVEZAK II.

POUČNE I PROROČKE KNJIGE

IZDALA »AKADEMIJA REGINA APOSTOLORUM«
SARAJEVO 1942.

Nrus 1779. Imprimatur. Sarajevi, die 27. januarii 1942.

† *Joannes,* Archiepiscopus Vrhbosnensis.

Tisak »Nove Tiskare« Vrček i dr. u Sarajevu.

PREDGOVOR.

Učeni i revni biskup dr. Josip Srebrnić, primivši I. svezak mojega prijevoda Svetog Pisma, ovako mi je među ostalim pisao: »Od srca Vam čestitam, što Vam je uz pomoć Božju uspjelo, da ste mogli tako brzo i tako lijepo prirediti i izdati knjigu, koja je bila za čitave generacije samo jedna neispunjena želja. Odsele kraljevat će ona na mojemu stolu, da je čitam i da se savjetujem s njom, ali uvijek podsjećat će me i na dragoga Nadbiskupa, koji se je žrtvovao, da smo došli do nje.«

Istim oduševljenjem i srcem primili su I. svezak i drugi hrvatski biskupi. I sva hrvatska javnost puno mu se obradovala.

Nadam se, da će i ovaj II. svezak biti isto tako primljen i dočekan. Kao u I. svesku vodila su me i u ovom svesku ista načela. Pazio sam na čistoću hrvatskoga jezika; volio sam i boju izvornoga teksta; u prevođenju i tumačenju povodio sam se za ponajboljim stranim prevodiocima i tumačiteljima, koje sam spomenuo u predgovoru I. sveska. A dobri Bog pratio me je jednako svojom velikom milošću, te nijesam ni začas klonuo pod teškim bremenom ovoga važnog pothvata.

I sveta mi je dužnost, da do neba zahvalim Bogu na njegovoj svetoj milosti i dobroti. A hvala od srca i Hrvatskomu Narodu, što se je odazvao mojoj želji i molbi, koju sam u predgovoru I. sveska ovako izrekao: »Ljubav mi je vodila pero kod ovoga svetog djela. Istim srcem neka primi Hrvatski Narod ovaj svoj prijevod Svetoga Pisma!« To isto opetujem i sada. Uzdam se u Boga i u Hrvatski Narod.

U Sarajevu, dne 10. travnja 1942.

† Ivan,
nadbiskup vrhbosanski.

SADRŽAJ.

POUČNE KNJIGE

U nehebrejskim rukopisima Svetoga Pisma iza povijesnih knjiga dolaze odmah tako zvane poučne (didaktične) knjige. Po Tridentskom saboru među poučne knjige broje se ove knjige: Job, Psalmi, Priče, Propovjednik (Crkvenjak), Pjesma nad pjesmama, Knjiga mudrosti i Knjiga Sirahova (Crkvenica). Ove se knjige zovu poučne zato, jer im je sadržaj poglavito pouka o ćudoređu.

U starija vremena nazivale su se i knjige mudrosti, jer, prema biblijskom govoru, vjersko savršenstvo znači mudrost. U crkvenom misalu i danas se još neki odsjeci iz Priča, Pjesme nad pjesmama i Knjige Sirahove (Crkvenice) navode pod natpisom »čitanje knjige mudrosti«.

Poučne se knjige zovu i pjesničke knjige, jer je poglavito u njima vjerska poezija. Ima dosta vjerske poezije i u povijesnim i proročkim knjigama, ali ne toliko, koliko je ima u poučnim knjigama.

Treba da se ovdje začas osvrnemo na starozavjetnu poeziju. Poezija uopće razlikuje se od proze svojim uzvišenim govorom, što se očituje u miloglasju, u zornom prikazivanju, u ljepoti slika i prispodoba. U tom pogledu poezija Staroga Zavjeta stoji bez sumnje na prvom mjestu u cijeloj svjetskoj književnosti.

Starozavjetna poezija osobito se odlikuje svojim tako zvanim paralelizmom (parallelismus membrorum — porednost članova). Ista se misao često opetuje drugim riječima (parallelismus synonymus — porednost istoznačna):

Jb 7, 1: »Ne stoji li u mučnoj raboti čovjek na zemlji? Nije li život njegov sudbina nadničara?«

Često se misao objašnjava i svojom protivnošću (parallelismus antitheticus — porednost oprečna):

Prič 10, 5: »Tko sabira u ljeto, mudar je; tko spava o žetvi, ništavac je.«

Puno puta razvija se misao dometkom koje okolnosti, ili naznakom posljedice ili uzroka (parallelismus syntheticus — porednost skupna):

Ps 42 [41], 2: »Kao što košuta čezne za potočima, tako duša moja čezne za tobom, Bože!«

Ako se misao u prvoj vrsti počne, a u drugoj se ili u trećoj svrši, onda imamo tako zvani paralelizam postupni:

Ps 93 [92], 3: »Rijeke podigle, Gospode, rijeke podigle šum svoj, rijeke podigle huku svoju.«

Razne vrste paralelizma mogu se na različan način među se povezati. Stim hebrejsko pjesništvo postiže veliku zornost i živost.

Hebrejsko pjesništvo zna, i još kako, za ritam (omjernost) riječi. Osobito je poznat kod Tužaljki Jeremijinih, a i kod drugih sličnih komada proročkih, tako zvani kina-ritam (tužni ritam). Uopće cijelo Sveto Pismo voli neki ritam riječi, pa ga treba i prevoditi tako, da se lako čita, a, gdje treba, i pjeva. Neki pisci, koji dobro poznaju svoj jezik, vole pisati u ritmu, pa se lako čitaju.

Hebrejska poezija, čini se, ne zna za metrum (razmjer stopa). I zato prevodilac pjesničkih komada Svetoga Pisma ne treba da se muči pjesničkim metrima, jer tako može lako nauditi i samomu izvornom tekstu i svojemu prijevodu, koji je za čitatelje, a ne za metrike.

I rima (srok) vrlo je rijetka u hebrejskoj poeziji. Ni za strofe (kitice) ne zna starozavjetno hebrejsko pjesništvo. Mogu se, dakako, pojedine pjesme porazdijeliti u posebne odsjeke, ali ni to ne voli starozavjetni hebrejski pjesnik.

KNJIGA O JOBU

1. Knjiga o Jobu ima svoje ime po glavnoj osobi, o kojoj se piše u njoj.

2. Knjiga o Jobu po svome sadržaju ima tri dijela: predgovor (prolog), glavni dio i završetak (epilog). Predgovor i završetak sastavljeni su u prozi, glavni je dio u pjesničkom obliku.

Predgovor (gl. 1.—2.) kazuje nam, da su udarci sudbine, što su pali na pobožnoga i bogatoga Joba, samo kušnje Božje, kojom se kuša i od grijeha čuva pobožnost Jobova.

Glavni dio (gl. 3.—42, 6) dijeli se u tri česti (gl. 3.—14.; gl. 15.—21.; gl. 22.—31.) i iznosi razgovor (dialog) između Joba i njegovih prijatelja, u kojemu se raspravlja pitanje, kako dolazi, da na Joba padaju tako teški udarci sudbine. Prijatelji zastupaju mišljenje, da ima samo stradanje za kaznu. Grješnik da mora pripoznati svoju krivnju i obratiti se, ako hoće da se oslobodi od svojega trpljenja. Job nasuprot pobija, da je on grješnik i da je njegova nesreća kazna za grijeh njegov. I kad je Job ušutkao svoje prijatelje, upada u raspravu Eliu sa svoja četiri govora (gl. 32.—37.). On razlaže, da osim trpljenja za kaznu ima i trpljenje za čišćenje. Ujedno kori Joba radi nekih njegovih nesmotrenih tvrdnja o Bogu; i Jobova tri prijatelja kori, što misle, da je trpljenje na svijetu samo kazna za grijehe, jer da Bog može imati i drugih razloga, na pr. da čuva čovjeka od grijeha, da ga čisti od grijeha, i slično. Eliu brani vrijednost straha Božjega i providnost Božju, koja vlada nad svim. Na to se nadovezuju govori Božji (gl. 38—42, 6), koji upućuju na čudesa svemoći Božje u prirodi, te pokazuju, da čovjek naprema Bogu ima biti samo čedan i ponizan, osobito onda, kad mu Bog šalje nevolje. Nato se Job ponizno i odano podvrgava svojim nevoljama.

U završetku (gl. 42, 7—16) opisuje se, kako Bog vraća Jobu zdravlje i sve njegovo prijašnje blagostanje.

3. Knjiga o Jobu ne pripovijeda nam povijest, što se je doista dogodila. Tako umjetno poredani govori, tako velika njihova duljina, tako vješto obrađena rasprava o pitanju, zašto trpljenje na svijetu, sve nas to upućuje na slobodnu radnju pjesnikovu, a ne na

povijesnu činjenicu. I prizor vijećanja u nebu, gdje se Bog prepire sa Sotonom, nije nikakav čin povijesni, nego je samo pjesnički iskićena misao, da đavao mrzi na krepost, ali da bez dopuštenja Božjega ne može nikomu ništa nauditi. Isto tako onaj umjetno izrađeni opis onih nesreća u predgovoru ne će da nam kazuje povijest. Tako isto prikazanje Boga i govori Božji ne treba da se uzmu kao činjenica, nego se mogu lijepo zamisliti kao pjesničko sredstvo, kojim je inspirirani (nadahnuti) pisac htio da iznese ono, što je mogao otkriti o Bogu iz promatranja prirode Božje.

Ali nema sumnje, da je sama osoba Jobova povijesna (historijska) osoba. U Ezek 14, 14—20 i Sir 49, 9 slavi se Job kao primjer pravednosti. I u Tob 2, 12. 15 i u Jak 5, 11 naziva se Job uzorom strpljivosti. Pa nema razloga, da na pr. na slijedeće crtice gledamo kao nepovijesne: da je Job bio ugledan i bogat čovjek Neizraelac; da je imao mnogo djece i živio u zemlji Husu; da je pao u veliku nesreću i tešku, gubavu bolest; da je opet ozdravio i svoj život mogao lijepo provoditi u sreći.

4. Svrha je knjizi o Jobu rješenje pitanja, kako u sklad dovesti trpljenje pravednika s pravednošću Božjom. Biblijski pisac daje nam rješenje teoretično i praktično. Teoretično rješenje stoji u tom, da uz trpljenje za kaznu (mišljenje Jobovih prijatelja) ima i trpljenje za čišćenje (mišljenje Eliujevo) i trpljenje za čuvanje od grijeha (sadržaj predgovora i završetka). Praktično rješenje stoji u tom, da se onome, koji trpi, preporučuje kao pravilo za život, da se ne prepire s Bogom, nego da se u poniznosti povjeri mudrome vodstvu Stvoritelja i Upravitelja svijeta (sadržaj Božjih govora). I kad nam knjiga o Jobu predlaže rješenje pitanja o trpljenju i predočuje primjer jednoga teško kušanog čovjeka, onda nam hoće da pokaže, kako se ima bol i trpljenje snositi na zemlji.

5. O vremenu, kad je napisana knjiga Jobova, ne može se ništa sigurno odrediti niti iz predaje, niti iz same knjige Jobove, niti iz drugih knjiga Svetoga Pisma. Tumačitelji Svetoga Pisma u tom se pogledu tako razilaze, te jedni postanak knjige odvode u najstarije vrijeme hebrejskoga pisanja, drugi u grčku periodu (razdoblje), drugi opet u bilo koje doba između ovih skrajnih granica.

Ljepota jezika i stila nije za mišljenje, da Job nije sastavljen poslije sužanjstva. Jer na mnogo mjesta ima Job srodstva s Jeremijom, mogla bi knjiga biti napisana nekako uoči sužanjstva, osobito kad se i u Jeremiji ističe problem trpljenja.

6. Pisac knjige o Jobu mora da je bio Izraelac, jer religiozno mišljenje Izraelaca svagdje izbija u knjizi na površinu.

7. Da knjiga o Jobu pripada skupini Svetih Knjiga, o tom se nikada nije sumnjalo. Premda je ova knjiga nadahnuta, ipak se ne smije svaka u njoj tvrdnja uzeti kao božanska istina. Jer mnoge tvrdnje Jobovih prijatelja nijesu ispravne. Ukoliko se njihovi govori podudaraju s naravnim i vrhunaravnim istinama, imaju se uzeti kao riječ Božja. Tako sv. Pavao (1 Kor 3, 19) navodi riječ Elifazovu (Jb 5, 13) kao riječ Božju. Božanski ugled imaju bez sumnje govori Božji, jer pisac može da stavi Bogu u usta samo takove riječi. I riječi, što ih govori mladi Eliu, vrijede kao božanska pouka, jer im se u knjizi ne prigovara. A riječi su Jobove uopće ispravne. Eliu kori više način, kojim Job iznosi svoje mišljenje, negoli sam sadržaj njegovih govora. Ipak neki tumačitelji drže, da je Job rekao i štošta krivo.

8. Hebrejski tekst knjige o Jobu došao je do nas u dosta dobrom stanju. Stari prijevodi (Septuaginta i Vulgata) ne daju nam boljega teksta.

9. Knjiga o Jobu ljepotom i pjesničkom snagom svojom zauzima mjesto uz najbolja djela svjetske literature. I uvijek je suvremena u pitanju čovječanstva o trpljenju.

KNJIGA O JOBU

Predgovor:

Jobova kušnja.

GLAVA 1.

Jobova pobožnost i sreća. Prvo vijeće u nebu: Sotona pred Bogom. Prva kušnja: gubitak imanja i djece. Jobova vjernost Bogu.

*1. Bio je čovjek u zemlji Husu po imenu Job. On je bio čovjek pošten i pravedan, bojao se Boga i klonio se oda zla.

*2. Imao je sedam sinova i tri kćeri.

3. Imao je sedam tisuća ovaca, tri tisuće kamela, pet stotina jarmova volova, pet stotina magarica; usto veoma mnogo čeljadi. Bio je bogatiji od svih sinova Istoka.

*4. A bio je običaj u sinova njegovih, da drže gozbu u kući svakog pojedinog u određeni za nj dan. I k svojim trima sestrama slali bi i pozivali ih, da jedu i piju s njima.

5. A kad bi se obredili gozbom, tad bi dao Job da se pozovu i da priprave za žrtvu. Rano bi onda prinosio žrtvu paljenicu za svakoga od njih. Jer je mislio Job: »Možda su sagriješila djeca moja i Boga uvrijedila u svom srcu.« Tako je činio Job svaki put.

*6. A dogodi se jednoga dana, te dođoše sinovi Božji i stupiše pred Gospoda. I Sotona se pojavi među njima.

7. I Gospod upita Sotonu: »Odakle dolaziš?« Sotona odgovori Gospodu: »Prohodio sam zemljom i putovao po njoj.«

8. Tada reče Gospod Sotoni: »Jesi li opazio i slugu mojega Joba? Nema takova čovjeka na zemlji. Pošten je i pravedan, boji se Boga i kloni se oda zla.«

9. Sotona odvrati Gospodu: »Je li možda Job uzalud tako bogobojazan?

10. Da li ne ograđuješ njega i kuću njegovu i sve, što mu pripada? Djelo ruku njegovih blagosivaš, i njegov se posjed proširuje dalje u zemlji.

11. Ali pruži samo jednom ruku svoju i dotakni se imanja njegova, pa da li ne će otvoreno ustati proti tebi!«

12. Tada reče Gospod Sotoni: »Dobro, sve imanje njegovo neka

Gl. 1. (1) Zemlja Hus ležala je jugoistočno od Crnoga mora, u pograničnom području Edoma i Arabije, i možda je identična (istovetna) s razorenim mjestom Iš, južno od Keraka.

(2) Mnoga djeca vrijedila su kao velik blagoslov Božji (5 Mojs 28, 4. 11; Ps 128 [127], 3).

(4) Zajedničke, više puta u godini držane gozbe (isp. Suc 14, 12. 15; Tob 11, 20 sl.), svjedoče za mir i slogu u Jobovoj obitelji.

(6—12) »Sinovi Božji« jesu anđeli; oni se tako zovu radi svojega nadzemaljskoga, Bogu sličnoga bistva. Ovaj se prizor ima uzeti samo slikovito: zao duh može zahvatiti u sudbinu čovjeka samo onda, kada to dopusti Bog. Bog šalje katkada nesreću i bol za kušnju pobožna čovjeka. Isp. Ps 29 [28], 1; 89 [88], 6. 7.

je u tvojoj vlasti! Samo na njega samoga ne smiješ staviti ruku!« I Sotona ostavi Gospoda.
13. I dok su jednoga dana Jobovi sinovi i kćeri bili na gozbi u kući svojega najstarijeg brata i pili vino,
14. Stiže glasnik k Jobu i javi: »Volovi su bili kod oranja, i magarice su pasle uz njih.
*15. Tada udariše Sabeji, oteše ih, pobiše sluge mačem. Jedini ja utekoh, da ti to javim.«
*16. Još je on bio u riječi, kad dođe drugi i javi: »Oganj Božji pade s neba i spali ovce i sluge i proždera ih. Jedini ja utekoh, da ti to javim.«
*17. Još je on bio u riječi, kad dođe opet jedan i javi. »Kaldejci sastaviše tri čete, udariše na kamele, otjeraše ih i pobiše sluge mačem. Jedini ja utekoh, da ti to javim.«
18. Dok je još taj govorio, dođe daljni i javi: »Sinovi tvoji i kćeri tvoje bili su na gozbi i vino su pili u kući svojega najstarijeg brata.
19. Najednom zahuji jak vihor iz pustinje i udari u četiri ugla kuće, tako da se ona obori na mlade ljude. Tako oni pogiboše. Jedini ja utekoh, da ti to javim.«
*20. Tada ustade Job, razdera svoju haljinu i ostriže sebi glavu. Onda se baci ničice na zemlju, duboko se pokloni
*21. I pomoli se: »Go izađoh iz krila matere svoje. Go se opet vraćam onamo. Gospod dade, Gospod uze. Neka je blagosloveno ime Gospodnje!«
22. Kod svega toga ne sagriješi Job i ne reče nikakve nepristojne riječi proti Bogu.

GLAVA 2.

Drugo vijeće u nebu: Sotona opet pred Bogom. Druga kušnja: gubitak zdravlja. Job opet vjeran Bogu. Posjet Jobovih prijatelja.

1. A dogodi se jednoga dana, da dođoše sinovi Božji i stupiše pred Gospoda. I Sotona se pojavi među njima i stupi pred Gospoda.
2. I Gospod upita Sotonu: »Odakle dolaziš?« Sotona odgovori Gospodu: »Prohodio sam zemljom i putovao po njoj.«
3. Tada reče Gospod Sotoni: »Jesi li opazio i slugu mojega Joba? Nema takova čovjeka na zemlji. Pošten je i pravedan, boji se Boga i kloni se oda zla. I premda si me nagovorio, da mu naškodim ni za što, još je uvijek utvrđen u svojoj pobožnosti.«
*4. Sotona odvrati Gospodu: »Kožu za kožu: sve, što ima čovjek, daje za život svoj.

(15) Postojbina Sabejâ bila je u starija vremena u sjevernoj Arabiji. Spominju se u asirskim napisima Teglatfalasara i Sargona kao narod u sjevernoj Arabiji. Kasnije su bili potisnuti u južnu Arabiju.
(16) Po nekim je tumačiteljima oganj Božji munja, po drugim kuga, pomor.
(17) Kaldejci su stanovali na sjevernoj obali perzijskog zaliva. U njihovu području bio je Ur, domovina Abrahamova. Oni su se doselili iz Arabije. Možda su ovdje spomenuti Kaldejci bili ostali u prvašnjoj postojbini.
(20) Deranje gornje haljine (1 Mojs 37, 29; 3 Mojs 10, 6) i striženje glave (Iz 15, 2; Jer 7, 29) značilo je veliku žalost.
(21) Kao što je čovjek bez ičesa izašao iz krila majčina, tako se opet vraća bez ičesa »onamo«, t. j. k majci sviju — zemlji.
Gl. 2. (4 sl.) »Kožu za kožu«: riječ poslovična u narodu, t. j. jednako za jednako. U retku se to odmah tumači. Najveće dobro čovjeku jest zdravlje i život. Za to će on dati sve. Job se snalazi, kad je izgubio i imanje i djecu, jer mu još ostaje zdravlje i život.

5. Ali pruži samo jednom ruku svoju i dotakni se kostiju njegovih i mesa njegova, pa da li ne će otvoreno ustati proti tebi!«

6. Tada reče Gospod Sotoni: »Dobro, neka ti je on u vlasti! Samo mu moraš poštedjeti život!«

*7. I Sotona ostavi Gospoda i udari Joba zlim prištem od pete do tjemena.

*8. A on uze crijep, da se struže njime; pritom je sjedio na smetlištu.

9. Tada ga prekori žena njegova: »Držiš li se još uvijek tvrdo pobožnosti svoje? Odreci se Boga, pa umri!«

*10. A on joj odgovori: »Kao luđakinja brbljaš. Dobro smo primali od Boga, a zla zašto da ne primamo?« Kraj svega toga ne sagriješi Job usnama svojim.

*11. Kada tri prijatelja Jobova čuše za svu nesreću, što se bila svalila na nj, dođoše svaki iz svojega mjesta: Elifaz iz Temana, Baldad iz Suhe i Sofar iz Naamaha. Oni se dogovoriše, da mu iskažu svoju sućut i da ga potješe.

*12. A kad izdaleka podigoše oči svoje i ne prepoznaše ga, počeše plakati glasno, razderaše svoje haljine i posuše se prahom po glavi bacajući ga uvis.

*13. I sjedili su kod njega na zemlji sedam dana i sedam noći, a da ne progovoriše ni riječi; jer vidješe, da je njegova bol vrlo velika.

Glavni dio:

Jobovo prepiranje s njegovim prijateljima, Eliujevi govori i Božji govori.

GLAVA 3.

Tužaljka Jobova.

*1. Potom otvori Job usta svoja i prokle dan svojega rođenja.

2. I progovori Job i reče:

3. Ne bilo dana, u koji se rodih, i noći, u kojoj rekoše: rodi se dječak!

4. Pretvorio se taj dan u tamu, ne gledao ga Bog odozgo, i ne obasjavala ga svjetlost!

5. Obuzeo ga mrak i sjen smrtni, oblak ga mutan obastro, ustrašile ga pomrčine danje!

6. Noć onu osvojila tama, ne vezala se s danima godine, ne brojila se u mjesece!

7. Noć ona ostala neplodna, ne odjeknulo u njoj pjevanje!

*8. Prokleli je, koji kunu dane, koji su gotovi probuditi Levijatana!

(7) Jobova bolest, čini se, bila je guba, t. zv. elephantiasis.

(8) Pred ulaz u selo bacalo bi se smeće, što bi s vremenom naraslo kao breščić. Ovdje bi se zadržavali siromasi (Ps 113 [112], 7) i odbačeni (Iz 47, 1; Jon 3, 6).

(10) »Luđakinja« znači ovdje bezbožnicu, grješnicu (isp 2 Kralj 3, 33; Ps 13 [14], 1). Čovjek mora služiti Bogu, poslao mu sreću ili nesreću.

(11) Teman, možda današnji Tavane, leži u Edomu (1 Mojs 36, 15; Jer 49, 7. 20). Mudraci Temana bili su na glasu (Jer 49, 7 sl.; Bar 3, 22 sl.). Suha (hebr. Šuah) leži negdje u sjeverozapadnoj Arabiji (isp. 1 Mojs 25, 1 sl.). I Naamah je isto tako negdje u sjeverozapadnoj Arabiji. A možda i Suha i Naamah nijesu oznake za mjesta nego za plemena.

(12) Kao deranje haljina (isp. 1, 20), tako i posipanje glave prahom (1 Kralj 4, 12; Ezek 27, 30) znači veliku žalost.

(13) Sedam dana trajalo bi tugovanje za mrtvacem (1 Mojs 50, 10; 1 Kralj 31, 13). Sjeđenje na zemlji bio je znak žalosti (2 Kralj 13, 31; Ezek 26, 16).

Gl. 3. (1—26) Tužaljka Jobova dolazi od njegove goleme muke tjelesne i duševne. Ali se on ipak ne buni proti Bogu.

(8) Levijatan je mitološko (bajoslovno) ime za more, koje se predstavljalo kao silan zmaj.

*9. Potamnjele zvijezde u sumračje njezino, čekala svijetlo i ne dočekala ga, ne vidjela nikada zori trepavica!

*10. što mi ne zatvori vrata od krila materina, što ne sakri muku očima mojim?

11. Što ne umrijeh u krilu materinu, što ne izdahnuh izlazeći iz utrobe materine?

*12. Što me koljena prihvatiše, što prsa, da ih dojim?

13. Jer bih sad ležao u grobu i počivao, spavao bih i bio bih miran,

*14. S kraljevima i savjetnicima zemaljskim, što sagradiše sebi grobnice,

15. Ili s knezovima, koji imadoše zlata i kuće svoje napuniše srebra.

16. Ili zašto ne bih kao nedonošće sakriveno, kao dijete, što ne ugleda svijetla?

17. Ondje bezbožnici prestaju bjesnjeti, ondje počivaju, kojima su iscrpli snagu.

18. Ondje se odmaraju sužnji i više ne čuju vike nastojnikove.

19. Mali i veliki ondje su jednaki, i rob je slobodan od gospodara svojega.

*20. Zašto se daje svjetlost nevoljniku i život onima, koji su tužna srca?

21. Oni čeznu za smrću, a ona ne dolazi; traže je većma nego blago zakopano.

22. Klicali bi od veselja, radovali bi se, kad bi našli grob.

*23. Tako je čovjeku, kojemu je put sakriven, kojega je Bog sapeo odasvud.

24. A meni je uzdah moj kruh svagdanji, kao voda razlijeva se jauk moj.

*25. Jer koga sam se bojao, Strahoviti, pade na me, koga sam se strašio, svali se na me.

*26. Ne nalazim mira, ne nalazim odmora, ne nalazim pokoja, jer dođe zlo.

GLAVA 4.

Elifaz kori Joba radi njegova jadikovanja.

*1. Tada odgovori Elifaz iz Temana:

2. Ako ti progovorimo, možda će ti biti dosadno; ali tko bi se uzdržao da ne govori?

3. Eto, učio si mnoge, i ruke si iznemogle krijepio;

4. Riječi su tvoje podizale onoga, koji je padao, i utvrđivao si koljena, što su klecala.

5. A sad dođe na te nevolja, i ti klonu; dotače se tebe, i ti se zbuni.

*6. Nije li pobožnost tvoja bila ufanje tvoje? i dobrota putova tvojih nadanje tvoje?

7.* Promisli, tko je prav poginuo, i gdje su pravedni uništeni?

(9) Zvijezde u sumračje uvode noć. Zorine trepavice označuju svršetak noći.
(10) Job pita noć, što mu nije zatvorila vrata od krila materina?
(12) Otac bi novorođeno dijete stavio na svoja koljena u znak, da ga priznaje svojim djetetom.
(14) Možda pisac misli na piramide i kraljevske grobnice u Egiptu.
(20) Zašto daje Bog život, ako je život određen samo za trpljenje?
(23) Te obadvije slike crtaju očajno stanje Jobovo: ne zna puta, nema izlaza.
(25) Tako snažnim i smjelim govorom opisuje Job kušnju Božju, koja se oborila na njega.
(26) »Jer dođe zlo«: gubitak djece, imanja i zdravlja.
Gl. 4. (1) Elifaz iz Temana počinje govor kao najstariji i najugledniji od trojice prijatelja.
(6 sl.) Job nema razloga, da očajava. Njegova pobožnost, ako je prava, utvrđuje ga u nadanju, da će proći njegove patnje. Na sebi ima da iskusi Job, da samo grješnik, a ne pravednik gine u nesreći.

8. Vidio sam: tko je orao nesreću i sijao opačinu, taj je to i žeo.
9. Od daha Božjega ginu, od dihanja srdžbe njegove nestaje ih.
*10. Rika lava i urlikanje lavice, i zubi lavićâ satiru se.
11. Lav gine, kad nema plijena, i lavići se razaspu.
*12. Dođe do mene tajna riječ, i uho je moje doču samo malo.
13. U igri mislî u noćnome snu, kada tvrd san pada na ljude,
14. Strah me poduze i drhat, od kojega ustreptaše sve kosti moje.
15. Duh prođe ispred mene, i dlake se na tijelu mojemu nakostriješiše.
16. Stade, ali mu ne poznadoh lica; prikaza je bila pred mojim očima; i začuh glas, što je šaptao:
*17. »Da li je čovjek u pravu pred Bogom? da li je smrtnik čist pred onim, koji ga je stvorio?
*18. Eto, u sluge svoje on se ne pouzdaje, u anđele svoje, što ih je stvorio sjajne:
*19. A kamoli u one, koji stoje u kućama zemljanim, kojima je temelj u prahu, i satiru se kao moljac!
*20. Od jutra do večera satiru se, i nestane ih zauvijek da nitko ni ne opazi.
*21. Ne rastrgnu li oni sami konop svojemu šatoru? Ne umiru li od nestašice na mudrosti?«

GLAVA 5.

Elifaz opominje Joba, da se obrati.

*1. Zovi dakle, ako ti se tko odazove, i kojemu ćeš se od anđela obratiti?
*2. Bezumnika ubija samo njegova zla volja. Luđaka usmrćuje njegov inad.
3. Vidjeh luđaka: bio se je tvrdo ukorijenio. Ali se najednom sruši kuća njegova.
*4. Bez pomoći ostadoše djeca njegova; satrše ih na vratima bez branitelja.
5. Gladni pojedoše, što je on žeo; isred trnja uzimaju to sebi. Žedni čeznu za posjedom njegovim.
*6. Jer nesreća ne niče iz zemlje, i nezgoda ne izlazi iz praha.

(10) Grabežljiva narav lava ovdje služi kao slika nepravednosti prema bližnjemu. Lav zaslužuje, da ga se ubije i uništi. Tako kazni Bog ne nedužne, nego nepravedne.

(12—21) Čini se, da Elifaz drži svoj san za objavu Božju, pa se poziva na nj, da utvrdi krivu nauku o naplati. Tobožnja riječ Božja nije kriva, ali su krivi Elifazovi zaključci iz nje.

(17) Pred beskrajnom svetošću Božjom svaki je čovjek grješan.

(18) Anđeli su sluge Božje. Bez pomoći Božje ne bi se mogla u Bogu tvrdo uzdržati stvorena i zato promjenljiva narav anđelâ.

(19) Onaj, »koji stoji u kući zemljanoj«, jest čovjek, čije je tijelo od zemlje načinjeno (Mudr 9, 15; 2 Kor 5, 1; isp. 1 Mojs 2, 7). Moljac je ovdje slika lake raspadljivosti.

(20) »Od jutra do večera«, t. j. u najkraće vrijeme (Iz 38, 12. 13) stiže grješnika smrt, iz koje nema povratka.

(21) Šator je slika života. Konopom se rasteže i drži tvrdo šator. Trganje konopa znači smrt. A nestašica na mudrosti stoji u tom, da se grješnik ne opameti svojom nevoljom.

Gl. 5. (1) Ne koristi Boga zvati na sud poradi svojih patnja. Nijedan čovjek, pa ni anđeo, ne će se usuditi doći na taj sud.

(2) Tko se srdi radi svojih muka i ne će da prizna svoje krivnje, umrijet će u svojim mukama.

(4) Na gradskim se je vratima sudilo. Tamo potomci luđaka, t. j. otvrdnula grješnika, ne nalaze pomoćnika, da ih podupre u njihovim tražbinama.

(6 sl.) Patnju ne rađa narav, nego je grješnik uzrok svojoj patnji, u koju on tako naravno upada, kao što iz ognja vrcaju iskre.

7. Ne, čovjek se rađa za patnju, kao što iskre ognjene vrcaju uvis.
8. Ali ja bih pošao k Bogu, pred Boga bih iznio stvar svoju,
*9. Njegovo je upravljanje veliko i neshvatljivo, puno čudesa, što ih ne izbroji nitko.
10. Spušta dažd na zemlju, izlijeva vodu na polja.
11. Ponižene podiže uvis, žalosne uzvisuje k sreći.
12. Osnove lukavih uništava, ruke njihove ne svrše pravo ništa.
13. Mudre hvata u njihovu lukavstvu, sruši se osnova lukavih.
14. Na bijelu danu nailaze na mrak i upodne pipaju kao po noći.
15. Iz ralja njihovih trga on porobljenoga, siromaha čovjeka iz ruku silnika.
16. Slabomu procvate nova nada, a zloća mora da zatisne usta svoja.
*17. Eto, sretan čovjek, koga Bog upućuje! I zato ne odbacuj opomene Svemogućega!
18. Kad on rani, on i zavija; kad udara, ruka njegova i iscjeljuje.
* 19. U šestorostrukoj potrebi izbavit će te, u sedmoj ne će te se zlo dotaći
20. U gladi otkupit će te od smrti, u ratu od mača.
*21. Od biča jezika bit ćeš sakriven; dođe li i pustoš, ne ćeš znati za strah.
*22. Smijat ćeš se pustoši i gladi, ne ćeš se bojati zvjeradi zemaljske.
*23. Jer ćeš s kamenjem poljskim biti u savezu, i zvjerad će poljska biti s tobom u miru.
24. Tada ćeš vidjeti, da je mir u šatoru tvojemu, uredit ćeš kuću svoju, i ne će ti uzmanjkati ništa.
25. Vidjet ćeš, kako ti se množi broj djece, porod će tvoj rasti kao trava na njivi.
*26. U sitoj starosti sići ćeš u grob, kao što se snopovi žita snose u vrijeme zrelosti.
27. Eto, pretražismo to; tako je; a ti poslušaj i razumij!

GLAVA 6.

Job se tuži, da trpi više, nego što je zaslužio.

1. Nato odgovori Job:
2. O da bi se samo izmjerila moja zla volja, i zajedno se metnula na tezulju patnja moja!
*3. Teža bi ona bila od pijeska morskoga; zato su zbunjene riječi moje.

(9—16) Upravljanje Božje nije neprijateljsko čovjeku, kako to misli Job u svojemu slučaju (3, 25), nego je sama dobrota i pravednost.

(17—27) Ovaj odsjek kazuje opet dobivenu sreću patnika, koji se obrati od svojih grijeha, i neizravno smjera na Joba i opominje ga, da prizna svoje grijehe i obrati se k Bogu.

(19) Ovi brojevi hoće da kažu, da Bog čovjeka patnika, koji se obrati, nesamo u nekim potrebama izbavlja, nego ga u svima spasava (isp. 33, 14. 29; 40, 5; Prič 30, 15 sl.).

(21) Kleveta se slikovito zove »bič jezika«.

(22) Poljodjelstvo imalo je među životinjama mnogo neprijatelja, na pr. divlju zvjerad (Ezek 14, 21), miševe (1 Kralj 6, 4 sl.), skakavce (Joel 1, 4 sl.), mrave (Prič 6, 6—8).

(23) Na kamenitom tlu uspijeva maslina (29, 6; 5 Mojs 32, 13) i vinova loza.

(26) Kao što se snopovi žita snose u stog, kad dozori klasje, tako će i Job umrijeti u visokoj (»sitoj«) starosti.

Gl. 6. (3) Job priznaje, da je u svojim riječima prekoračio pravu mjeru, ali izjavljuje, da je njegovoj zabuni krivo njegovo strahovito stanje, što ga je Bog skrivio.

*4. Jer su strijele Svemogućega u meni, otrov njihov ispija mi duh, strahote Božje udaraju na me.

*5. Riče li divlji magarac na paši? muče li vo uz kuću svoju?

*6. Može li se bljutavo jesti bez soli? ima li slasti u bjelancu jajeta?

7. Grsti mi se toga se samo dotaknuti, gadi mi se moj kruh nečisti.

8. O da bi se ispunilo, za čim težim; da bi mi Bog dao, za čim uzdišem!

9. Da bi me Bog htio uništiti; da bi mahnuo rukom svojom i istrijebio me!

*10. To bi mi bila utjeha; poskočio bih od radosti, ako i gorim od boli; ipak se ne protivim riječima Svetoga.

11. Gdje da nađem snagu, da izdržim još dulje? Kad će doći kraj, da još mogu čekati?

12. Je li snaga moja kao snaga kamenja? i je li meso moje od mjedi?

13. Nije li me ostavila sva pomoć? nije li mi oduzeta svaka potpora?

14. Nesretnomu treba sućut prijatelja, iako je odbacio strah Svevišnjega!

*15. Braća moja nevjerna su kao potok zimski, prolaze kao nabujali potoci,

16. Koji su mutni od leda, u kojima se krije snijeg.

17. U vrijeme žege presuše, iščeznu iz korita svojega, kad ugrije.

18. Tragovi tijeka njihova izgube se, dignu se kao para i nestanu.

*19. Karavane iz Teme izglédale su ih, i povorke trgovinske iz Sabe oslanjale se na njih;

20. Ali se prevariše u svojemu uzdanju: dođoše tamo i pogledaše se prevareni.

21. Tako ste sad i vi meni: gledate tu strahotu i bojite se.

22. Jesam li vam rekao: dajte mi štogod, poklonite mi od svojega imanja!

23. Ili izbavite me iz ruke neprijateljeve, iskupite me iz ruke nasilnikâ!?

24. Poučite me, i ja ću mučati; obavijestite me, u čemu sam pogriješio!

25. Zašto se rugati otvorenim riječima? i što dokazuje, kad vi korite?

26. Puste riječi vama su dokaz, a govor očajnikov vjetar.

*27. Na sirotu napadate i kopate jamu prijatelju svojemu.

28. Zato imajte dobrotu, poslušajte me; ne ću vam sigurno lagati u oči.

29. Promislite, da ne bude nepravde; promislite, ja sam još u pravu.

---

(4) Patnje, što mu ih poslao Bog, jesu kao otrovane strijele, kojih otrov probuđuje u njegovu duhu grozničave fantazije (tlapnje).

(5) Job hoće da kaže: Kad bi mi bilo dobro, ne bih se onda tužio.

(6 sl.) Teško razumljivi reci, čini se, smjeraju na rđavo postupanje prijateljâ, koji drže Joba grješnikom i pružaju mu samo mlaku utjehu, koja mu se gadi kao pljesniv kruh.

(10) Job bi se obradovao, kad bi mu Bog uslišio molbu, da umre. »Riječi Svetoga«, t. j. riječi Boga.

(15—20) Prijatelji, ovdje nazvani braćom, ispoređuju se sa zimskim potocima, koji u kišovito doba, od studenoga do svibnja, imaju često mnogo vode, a u vrijeme suše, kad karavane najviše trebaju vode, presuše i žedne razočaraju.

(19) Tema je oaza u sjeverozapadnoj Arabiji. Saba je na glasu trgovište u južnoj Arabiji.

(27) Job naziva sebe sirotom, jer je bez zaštite i od svih ostavljen.

30. Ima li nepravde na jeziku mojem? ne razbira li grlo moje zla?

GLAVA 7.

Job opisuje nevolju svojega života.

1. Nije li u mučnoj raboti čovjek na zemlji? Nije li život njegov sudbina nadničara?

*2. Jednak robu, što uzdiše za sjenom; jednak najamniku, što još čeka na plaću?

3. Tako mi postadoše baštinom mjeseci puni jada; moj dio bile su noći nevolje.

4. Kad legnem na počinak, mislim: kad ću ustati? kad će proći noć? i prevrćem se bez pokoja, dok osvane jutro.

*5. Tijelo je moje obučeno u truhlež, koža je moja slična zemljanoj kori; još malo, i raščinit će se.

*6. Dani moji proletješe brže od čunka, prođoše bez nadanja.

7. Spomeni se, da je moj život samo dah, da se oko moje ne će više obradovati dobru!

8. Tko me sada još gleda, ne će me doskora više vidjeti; tvoj pogled kada me potraži, mene više ne će biti.

9. Kao što se oblak razilazi i nestaje ga, tako tko siđe u grob, ne će više nikada doći natrag.

10. Nikada se više ne će vratiti kući svojoj, i njegov ga stan nikada opet ne će vidjeti.

11. Zato ja ne ću braniti ustima svojim, govorit ću u tuzi duha svojega, naricati u jadu duše svoje.

*12. Da li sam počem more ili neman morska, te me nagoniš da budem budan?

13. Kada pomislim: utješit će me postelja moja, počivalište moje pomoći će mi da snosim nevolju svoju,

14. Tada me pohodiš strašnim sanjanjem i prepadaš me utvarama,

*15. Da bih prije odabrao udavljen biti, i smrt bih volio vidjeti nego te kosti svoje.

*16. Dojadilo mi je; ne ću vječno živjeti; prođi me se; jer su dani moji samo dah.

17. Što je čovjek, da ga tako cijeniš i da na nj upravljaš oko svoje?

18. Da ga pohađaš svako jutro i kušaš ga svaki čas?

19. Kad ćeš se već odvratiti od mene i pustiti me da progutam pljuvačku svoju?

20. Pa i kad bih sagriješio, što bih stim nanio tebi, čuvaru ljudskih srdaca? zašto me mećeš sebi za biljegu? zašto da ti ja služim kao nišan?

Gl. 7. (2) Kako je na Istoku od travnja do listopada nebo skoro uvijek bez oblaka, morao je rob ponajviše raditi na žegi sunčanoj. — Najamnik je primao svoju plaću, obično u naravi, svaki dan na svoje ruke (3 Mojs 19, 13; 5 Mojs 24, 14 sl.).

(5) Tako nam Job pokazuje sliku svoje bolesti (isp. 2, 7 s bilješkom).

(6) Strašna bolest Jobova napreduje iz dan u dan, i on vidi, da mu se približava konac životu.

(12) Job, koji nema mira ni pokoja u svojim bolima, nalik je na vječno nemirno more ili na velike ribe morske, koje prividno nikad ne spavaju.

(15) Radije bi Job umro negoli dulje trpio.

(16) Job želi da umre, ali i moli, da bi poradi kratkoće života bio oslobođen od svojih smrtonosnih patnja.

*21. Zar mi ne možeš oprostiti prijestup moj i otpustiti krivnju moju? jer ću sad leći u prah, i kad me potražiš, ne će me više biti.

GLAVA 8.

Govor Baldadov: Job se mora obratiti, i onda će mu biti dobro.

*1. Tada odvrati Baldad iz Suhe:
2. Dokle ćeš još tako govoriti? jesu li buran vjetar riječi usta tvojih?
3. Zar možda Bog izvrće pravo? zar Svemogući izvrće pravednost?
*4. Jer su djeca tvoja griješila proti njemu, predade ih on vlastitoj opačini.
5. Ako ti tražiš Boga i vapiješ k Svemogućemu za milost,
6. Ako si čist i čestit, on će se prenuti za te i vratit će ti stan, što ti pripada.
7. Malena će se onda ukazati prijašnja sreća tvoja, a buduća sudbina tvoja bit će sjajna.
*8. Pitaj samo prijašnje naraštaje i pripazi na mudrost njihovih otaca!
9. Jer mi jučerašnji, mi smo bez znanja, naši su dani na zemlji sjena.
*10. Oni ti mogu otkriti i kazati i iz blaga svoje mudrosti iznijeti riječi.
*11. Uzraste li trska, gdje nema bare? Uzvine li se šaš daleko od vode?
12. Još je u soku, još nije odrezan, a osuši se prije svake trave.
13. To je sudbina svima, koji zaboravljaju Boga; tako propada nadanje svakoga zlikovca.
*14. Babino ljeto, to je nadanje njegovo, paučina je njegovo uzdanje.
15. Nasloni se na kuću svoju, ali ona ne stoji tvrdo; uhvati se za nju, ali se ona ne može održati.
16. Zeleni se na suncu, daleko preko vrta pružaju se ogranci njegovi;
17. žile se njegove zapleću u krš hridni, kamenje mu daje tvrdoću;
18. Ali kad ga se iscupa iz mjesta njegova, ono ga se odrekne: nikada te ne vidjeh!
19. Eto, to je radost sudbine njegove, a iz praha niče drugi.
*20. Gle, Bog ne odbacuje dobroga, a zlikovca ne prihvaća za ruku.
21. On će još napuniti usta tvoja smijeha i usne tvoje slavospjeva.
22. Tada će se neprijatelji tvoji obući u sramotu, i nestat će šatora zlikovčeva.

---

(21) Ne oprosti li brzo Bog, umrijet će Job, i onda mu Bog ne će više moći iskazivati dobročinstva.
Gl. 8. (1 sl.) Baldad počinje svoj govor jakim ukorom: Jobove su riječi žestoke kao buran vjetar.
(4—7) I Baldad drži, da grješnik umire prije vremena, kako to pokazuje primjer Jobove djece. I Job je doduše griješio, ali on još živi, jer njegovi grijesi nijesu bili tako veliki. Ali ako hoće da opet bude sretan, mora se popraviti.
(8 sl.) Treba upitati prijašnje naraštaje, jer je život pojedinca prekratak, da imadne potrebno iskustvo.
(10) »Oni ti mogu otkriti«, t. j. prijašnji naraštaji.
(11—13) Kao što se trska i šaš bez vode osuše, prije nego dozore, tako bude i zlikovcu; on mora umrijeti prije vremena.
(14) Ono, u što se je uzdao grješnik: sreća i bogatstvo, pokaže se slabo i raspadljivo kao paučina.
(20—22) Job živi još, pa je njegovo trpljenje za popravak. Bit će sretan, ako se okani grijeha.

GLAVA 9.

Job pokazuje Božju svemogućnost.

*1. Nato odvrati Job:

2. Zaista, znam, da je tako; jer kako bi mogao čovjek biti prav pred Bogom?!

3. Ako bi se tko htio pravdati s njim, ne bi mu mogao odvratiti od tisuće na jednu.

4. Mudar je srcem i silan snagom; tko se je opro njemu i bio sretan?

*5. On premješta gore: one to ni ne opaze; prevraća ih u gnjevu svojemu;

6. On kreće zemlju s mjesta njezina, da joj se sve drmaju temelji;

7. On zapovjedi suncu: ono ne izlazi; on meće pečat svoj na zvijezde;

*8. On razapinje nebo sam i korača po valima morskim;

9. On je stvorio zvijezde: medvjeda, štape, vlašićc i zvijezde juga;

10. On čini djela velika i nedokučljiva i divna, kojima nema broja.

11. Ide li pokraj mene: ja to ne opazim; prođe li mimo mene, ja to ne zamijetim.

12. Ugrabi li, tko će mu to zabraniti? tko će mu reći: što radiš to?

*13. Nitko ne može srdnju Božju odagnati; pod njim se zgrbe Rahabovi pomoćnici.

14. Pa kako bih mu ja odgovarao i riječi birao proti njemu?

15. Da sam i prav, ne bih mu ipak mogao ništa odvratiti; valja da se molim sucu svojemu.

16. Da ga zovnem, da mi se odazove, još ne mogu vjerovati, da je čuo glas moj.

17. U vihoru napao me je i zadao mi mnoge rane ni za što.

18. Nije mi dao da odahnem, jer me je zasitio gorčinama.

*19. Pita li se jakost, on je najjači; pita li se pravda, tko će mi svjedočiti?

20. Da se opravdavam, osudit će me usta moja; da sam nedužan, pokazat će, da sam kriv.

21. Ako sam nedužan, ne ću da znam za to, omrznuo mi je život moj.

*22. Svejedno, zato velim slobodno: pravoga i krivoga on potire.

23. Kada on iznenada usmrti bičem svojim, tada se nasmije očajanju nedužnih.

24. Zemlja se je dala u ruke zlikovcu; gospodarima njezinim zatvara rukom oči; ako ne on, da tko?!

25. Brže od teklića hrle dani moji; bježe, a ne vide sreće.

26. Otiskuju se kao brze lađe, kao orao kad pada na plijen.

Gl. 9. (1—24) Pomisao na beskrajnu veličinu Božju, koja se očituje u njegovoj moći stvaranja i u njegovu divnom djelovanju u prirodi, sili Joba, da prizna, kako ne može pred Bogom jamčiti za svoju nedužnost.

(5—7) Silnu moć Božju pokazuju urvine, s kojih se surva zemlja (r. 5.), pokazuju potresi zemlje (r. 6.), pokazuju pomrčine sunca (r. 7.).

(8) Bog ima neograničenu moć stvaranja. On je stvorio svod nebeski i more. »Koračati po nečemu« znači nadvladati nešto. Bogu ne smetaju valovi morski.

(13) Rahab i Rahabovi pomoćnici bajoslovna su imena za pramore i njegove nemani. Pisac hoće da kaže, da su i najstrašnija bića pred Bogom jedno ništa.

(19—20) U očima je Jobovim tako velika i silna moć Božja, te on misli, da u pravdanju s Bogom svaki je protivnik primoran samoga sebe osuditi.

(22—24) Činjenica o pomoru (r. 23.) i o vladanju tirana (r. 24.) pokazuje, da Bog ne gleda na krepost i grijeh, kad postupa s ljudima, kako to tvrdi Baldad (8, 13).

*27. Reknem li: zaboravit ću jad svoj, promijenit ću izgled svoj i vedar biti,

28. Uhvati me opet muka moja, znam, da me ne ćeš opravdati.

29. Kriv napokon moram da budem, zašto bih se mučio uzalud?

30. I da se operem snijegom i da ruke oribam lušijom,

31. Ti bi me ipak zamočio u jamu, te bi mi se gadila sama moja haljina.

32. Jer on nije čovjek kao ja, da mu odgovaram, da idem s njim na sud.

*33. O, kad bi bio koji sudac među nama, koji bi svoju ruku stavio na nas obojicu,

34. Koji bi odmaknuo od mene prut njegov, da me više ne straši strah od njega!

35. Tada bih govorio i ne bih ga se bojao; a ovako ne znam sobom vladati.

GLAVA 10.

Job ne zna radšta trpi.

1. Dodijao je život meni; zato ću pustiti od sebe tužbu svoju; govorit ću u gorkosti duše svoje.

2. Velim Bogu: nemoj me osuditi; kaži mi, zašto se srdiš na me?

3. Ili je li ti od koristi, da činiš silu, da zabacuješ djelo ruku svojih, a zao naum bezbožnikâ da zakriljuješ?

4. Jesu li u tebe oči tjelesne, ili vidiš, kao što ljudi vide?

5. Jesu li dani tvoji kao dani čovječji, jesu li godine tvoje kao vijek smrtnikâ,

6. Te istražuješ krivnju moju i ispituješ grijeh moj;

7. A ipak znaš, da sam nedužan, i nema nikoga, tko bi izbavio iz tvoje ruke.

8. Tvoje su me ruke napravile i načinile, da me zar sada ideš uništiti?

9. Spomeni se, da si me kao od kala napravio, pa zar ćeš me opet u prah zatjerati?

*10. Nijesi li me kao mlijeko slio i dao, da se kao sir zgusnem,

11. Onda me zaodio mesom i kožom i spleo me kostima i žilama?

12. I dao si mi život pun milosti, i briga je tvoja zaštitila duh moj.

13. A sakrio si to u srcu svojemu, ali znam, da je u tebe.

14. Ako sam zgriješio, opazio si me, i nijesi mi oprostio krivnje moje.

15. Ako sam skrivio, teško meni! ako li sam prav, ne smijem podignuti glave svoje, nasićen sramotom, napojen nevoljom.

16. I ako se podigne, goniš me kao lava i opet strahote činiš na meni.

*17. Pozivaš nove svjedoke proti meni i puštaš još više gnjev svoj na me; jednako nove čete izlaze u boj proti meni.

18. Što si me izvadio iz krila materina? o da sam umro, prije nego me ugledalo oko!

(27—31) Kako se Job smatra nedužnim, to nije na mjestu savjet njegovih prijatelja, da podnosi svoje muke bez tužbe i da čini pokoru, a to tim više, jer je odluka Božja, da ga meće na muke.

(33) »Ruku staviti na koga« znači vlast imati nad kim. Job želi suca branitelja u svojoj stvari, kojemu bi i Bog bio podložan.

Gl. 10. (10) Ovaj redak upućuje na tajanstveni postanak čovjeka u njegovu prvom početku.

(17) Onda još novi svjedoci dolaze proti njemu, koji ga kao i tri njegova prijatelja optužuju za grijeh. »Nove čete«, t. j. nove nesreće obaraju se na njega.

19. Bio bih tada, kao da nikada
nijesam bio: iz krila materina u
grob odnesen!
20. Kako je stisnuto vrijeme mo-
jemu životu, pa odstupi od mene!
htio bih malo još veseo biti,
*21. Prije nego otidem bez po-
vratka u zemlju tamne smrtne
sjene,
22. U zemlju kao ponoć mračnu,
punu sjene smrtne i pometnje, gdje
je svijetlo kao tmina najdublja.

GLAVA 11.

Sofar govori o sveznanju Božjem.

1. Nato odvrati Sofar iz Naa-
maha:
2. Zar da te mnoge riječi ostanu
bez odgovora? Ili će čovjek govor-
ljiv ostati prav?
3. Hoće li tvoje puste riječi ušut-
kati ljude? Zar te ne će nitko po-
sramiti?
*4. Jer si sam rekao: »Čista je
nauka moja, i čist sam u očima
tvojim!«
5. Ali kad bi samo Bog progo-
vorio i usta svoja otvorio proti
tebi,
6. Da ti pokaže tajne mudrosti i
mnogostruke osnove svoje, uvidio
bi, da te Bog kara manje nego što
zaslužuje krivnja tvoja.
7. Možeš li tajne Božje dokučiti
ili doprijeti do granice Svemogu-
ćega?
8. Iznad neba ona je visoka, pa
što ćeš početi? ispod pakla je du-
boka, po što ćeš spoznati?
9. Duža je od zemlje, šira je od
mora.
10. Da prevrati, ili zatvori, ili sa-
bere: tko će mu braniti?
11. Jer pozna ljude pune zloće,
vidi grijeh, a da i ne pazi.
*12. Tada će čovjek bezuman
doći do razboritosti, i divlje će se
magare pretvoriti u čovjeka.
13. Da ti pripraviš srce svoje i
podigneš ruke svoje k Bogu,
14. Da ukloniš krivnju iz ruke
svoje i ne podnosiš grijeha u kući
svojoj,
16. Tada ćeš zaboraviti muku i
na nju ćeš pomišljati kao na vodu
što proteče;
*17. Tada će sjati život tvoj ja-
snije nego podne, a tama će biti
kao rasvit zore;
18. Tada ćeš se uzdati, jer ima
nade, zakopat ćeš se i mirno ćeš
spavati.
19. Odmarat ćeš se, i nitko te ne
će plašiti, i mnogi će ti se moliti.
20. A oči grješnicima ugasit će
se, ne će im biti utočišta, nada će
im biti: dušu izdahnuti.

GLAVA 12.

Job kori svoje prijatelje.

1. Nato odvrati Job:
2. Zaista, vi ste mi ljudi, i s va-
ma će izumrijeti mudrost!
3. Ali i ja imam razum kao i vi,
niti sam manje vrijedan od vas;
tko ne bi znao takove stvari?
4. Na podsmijeh sam svojim pri-
jateljima ja, koji zazvah Boga, —
a on usliši samo njih, — na pod-
smijeh sam ja, pravedni, čisti!
*5. »Nesreći prezir!«, misli sret-
ni, »prezir onima, kojima se koleba
noga!«
6. A sigurni su šatori razbojnič-
ki; tko gnjevi Boga, živi bez brige,
Bog im daje svojom rukom.

(21 sl.) Job misli, da ga i u podzemnom svijetu čeka mračna sudbina.
Gl. 11. (4) Isp. 9, 21; 10, 7.
(12) Patnje, što ih šalje Bog, obratit će i najneuviđavnije ljude. Sofar hoće da natjera Joba, te svoje patnje uzme kao patnje za popravak života.
(17) Mrak trpljenja bit će u uspomeni samo sjaj nove sreće.
Gl. 12. (5) Sretni prezire nesretnoga, jer misli, da je to grješnik.

*7. Zapitaj stoku, naučit će te; ili ptice nebeske, kazat će ti.

8. Pogledaj zemlju, pokazat će ti, i ribe će ti morske pripovjediti:

9. Tko ne spozna iz svega toga, da je ruka Gospodnja to stvorila,

10. Kojemu u rukama počiva život svih bića i duh svakoga tijela čovječjega?

*11. Ne raspoznaje li uho riječi, kao što grlo kuša jelo?

12. U staraca je mudrost, dug je život razboritost.

13. U njega je mudrost i jakost, on ima savjet i razbor.

14. Gle, što on razgradi, ne sagradi više nitko; koga on zatvori, tomu se više ne otvori.

15. On ustavi vode, i nastane suša; pusti ih, i razore zemlju.

*16. U njega je snaga i razum, njegov je koji luta i koji zavodi.

17. Čini, da savjetnici idu bosonogi, a suce učini luđacima.

18. Pojas kraljevima razdrešuje, i opasuje bedra njihova.

19. Čini, da i svećenici idu bosonogi, i što je bilo kao vječito, obara.

20. Rječitima uzima govor, i starcima uzima uviđavnost.

21. Na knezove izlijeva prezir, i raspasuje junake.

*22. Otkriva dubine iz tmine, i sjene smrtne izvodi na svijetlo.

23. Narode učini velike i pusti ih da prođu; narode raširi i odvede ih odatle.

24. Oduzima uviđavnost glavarima zemaljskim; pusti ih da lutaju po pustinji bez puta.

25. Pipaju u tmini bez svijetla, čini da tumaraju kao pijani.

GLAVA 13.

Bog ne treba nikoga, da se zauzima za njega.

1. Eto, sve je to vidjelo oko moje, čulo uho moje i razumjelo.

2. Koliko vi znate, znam i ja, nijesam manje vrijedan od vas.

3. Ipak imam da govorim sa Svemogućim, rad bih da se branim pred Bogom.

*4. A vi ste pravi kovači laži, vi ste svi zaludni liječnici.

5. O da biste barem šutjeli! to bi na vama još bilo kao mudrost.

6. Čujte ipak opravdanje moje i poslušajte odgovor usta mojih!

*7. Hoćete li za Boga govoriti laži, ili prijevaru iznijeti za njega?

8. Hoćete li se zauzeti za njega ili se boriti za Boga?

9. Hoće li se dobro svršiti, kad vas on presluša? Mislite li ga prevariti, kao što se varaju ljudi?

10. Strogo će vas kazniti, ako potajno uzgledate tko je.

11. Ne će li vas veličanstvo njegovo uplašiti, i strah pred njim ne će li vas spopasti?

(7—25) Nije dosta, da se objasni Jobova nesreća, pozivati se samo na mudrost Božju, o kojoj ne dvoji nitko, jer i nijeme životinje kazuju o njoj (r. 7.—10.). I nije dosta pozivati se na iskustvo starih (11. sl.). Jer dublje razmatranje o božanskoj mudrosti u njezinu djelovanju na zemlji pokazuje, da Bog nezavisno od zasluge ili nezasluge šalje nesreću na razne slojeve ljudi i na sve narode (13.—25.).

(11 sl.) Pa i iskustvene nauke starih ne smije uho ne ispitavši poprimiti.

(16) Ima nesamo krivih zavodnika, nego i zavedenih bez krivnje.

(22) Bezbrojni mrtvaci, što ih pomorila kuga, prekrivaju zemlju, tako te izgleda, da gledamo u podzemni svijet.

Gl. 13. (4) Tvrdnja Jobovih prijatelja, da je čovjek nesretnik uvijek i grješnik, laž je. Njihova liječnička vještina ne donosi pomoći, jer izvode njegove boli iz lažna uzroka.

(7) Jobovi prijatelji možda misle, da moraju braniti Boga, jer stoje jednako na svojemu stanovištu, da je Job grješnik.

*12. Besjede vaše na pepelu su pisane, iz vaših studenaca vadi se samo blato.
13. Budite tihi i pustite me u miru; ja ću govoriti, pa došlo na me što mu drago!
*14. Zašto bih kidao meso svoje zubima svojim i dušu svoju metao na ruke svoje?
15. Pa da me i ubije, opet ću se uzdati u nj; samo ću mu dokazati putove svoje oči u oči.
16. To bi mi već bila pobjeda, jer bezbožnik ne dolazi mu pred oči.
17. Poslušajte dobro riječ moju, dokaz moj neka prodre u vaše uši!
18. Eto, spreman sam za parbu, znam, da ću biti u pravu.
19. Tko će se parbiti sa mnom, da umuknem i umrem?!
20. Samo dvoje nemoj mi učiniti, inače bih se morao sakriti pred licem tvojim!
21. Ukloni ruku svoju od mene, i strah tvoj da me ne straši!
22. Tada me zovi preda se, i ja ću ti odgovarati; ili ja da se tužim, a ti da mi odgovaraš.
23. Koliko je prijestupa i grijeha mojih? pokaži mi krivnju moju i grijeh moj!
24. Zašto sakrivaš lice svoje i vidiš u meni neprijatelja svojega?
25. Zar uvenuli list hoćeš da skršiš i zar ćeš goniti suhu slamku?
*26. Pišeš mi gorčine i računaš mi grijehe mladosti moje.
27. Mećeš noge moje u klade, paziš na sve staze moje, ograde stavljaš koracima mojim.
*28. A on se raspada kao truhlež, kao haljina, koju žderu moljci.

GLAVA 14.

Kako je jadan čovječji život.

1. Čovjek, od žene rođen, kratka je života, sit briga,
2. Procvate kao cvijet, uvene, bježi kao sjena i ne ostaje.
3. I na takova otvaraš oči svoje? i mene još vodiš na sud sa sobom?
*4. Kako bi mogao iz kruga nečistih doći čist? Nitko!
*5. Pa kad su točno izmjereni dani njegovi, i broj mjeseca njegovih u tebe je; kad si mu postavio među, preko koje ne može prijeći,
6. Onda se odvrati od njega, da počine, dok se ne obraduje danu svojemu kao nadničar!
*7. Jer za drvo ima nadanja; ako se i posiječe, opet će potjerati, i ne će biti bez mladica;

(12) Savjeti Jobovih prijatelja tako su plitki i površni, da nije vrijedno obazirati se na njih. Studenci (izvori) njihove mudrosti daju samo vodu ilovnjaču, što se ne može piti.

(14) »Zašto bih kidao meso svoje zubima svojim«, t. j. zašto bih život svoj branio do skrajnosti, »i dušu svoju metao na ruke svoje«, t. j. život svoj stavljao na kocku, ili glavu svoju metao u torbu (isp. Suc 12, 3; 1 Kralj 19, 5).

(26) Poradi nekih u mladosti grijeha, što su bili počinjeni više iz neznanja, kazniš me mukama, koje, po tvojoj pravdi izmjerene, kao kazna ne stoje ni u kakvu razmjeru prema krivnji. — »Pišeš mi gorčine«, t. j. pismenom osudom kazniš me.

(28) »On se raspada«, t. j. nesretni čovjek, sâm Job.

Gl. 14. (4) Najstariji crkveni Oci (Klement Aleksandrijski, Ćiril, Augustin, Bazilije) tumače ovo mjesto istočnim grijehom, od kojega dolazi sve zlo, osobito zla požuda. Ovdje Job hoće reći, da je pred beskrajnom svetošću Božjom svaki čovjek nečist; ali ova sveopća nevrijednost, u kojoj je i Job, ne može da bude razlog tako strahovitim mukama.

(5) Čovjeka, čiji je život kratak i težak, ne muči mukama, nego mu udijeli koju radost uz njegove muke!

(7—10) Dok drvo u svome korijenju dalje živi i nove mladice tjera, iščezne čovjek posve sa zemlje, kad jedamput umre.

8. Ako i ostari u zemlji korijenje njegovo, i u prahu izumre panj njegov,

9. Ima li samo vlage, opet napupi i pusti grane kao mlada biljka.

10. A umre čovjek, i nema ga više; premine čovjek, gdje je tada?

*11. Oteče voda iz mora, rijeka opadne i usahne:

*12. Čovjek kad legne, ne diže se više; dok nestane neba, nitko se više ne probudi; iz svojega sna ne prene se nitko.

*13. O da me hoćeš u podzemnom svijetu sakriti i skloniti me, dok se ne slegne gnjev tvoj; i da mi dadneš rok i onda me se spomeneš!

14. Je li umro čovjek, hoće li opet živjeti? Sve dane svoje službe čekao bih, dok mi dođe izmjena.

15. Ti me pozovi, i ja ću se odazvati; djelo ruku svojih neka bi ti poželio!

16. Jer tada ćeš brojiti korake moje, na moj grijeh da ne bi onda pazio!

17. Zapečaćen bi u kesi bio prijestup moj, i ti bi mi oprostio krivnju moju.

*18. Ali kao što gora padne i raspadne se, i kao što se stijena odvali s mjesta svojega;

19. Kao što voda rastire kamenje, i povodanj odnosi prah zemaljski, tako ti nadanje čovječje obraćaš u ništa,

20. Činiš jednako silu na njemu, i on odlazi; iznakaziš mu lice, i onda ga otpustiš.

21. Budu li djeca njegova u časti, on ne zna za to; budu li u sramoti, on ne pazi na njih.

22. On samo osjeća muku tijela svojega, i duša njegova tuguje u njemu.

GLAVA 15.

Elifaz tvrdi, da su svi grješnici.

1. Tada odvrati Elifaz iz Temana:

2. Smije li mudar čovjek odvratiti tako prazno? smije li se nadimati vjetrenastom riječi?

3. Prepiranje riječima ne vodi dalje i ne pomaže ništa.

4. Pa i strah Božji ti razbijaš i ukidaš štovanje Boga.

5. Jer krivnja tvoja uči tvoja usta, izabiraš govor lukavaca.

6. Grješnikom te čine usta tvoja, ne ja; usne tvoje govore proti tebi.

*7. Jesi li se ti prvi čovjek rodio i jesi li prije svih humova sazdan?

8. Jesi li u vijeću Božjem slušao, i jesi li ti jedini pokupio mudrost?

9. Što ti znaš, a da mi ne bismo znali, i što ti poznaš, a da bi nama bilo sakriveno?

10. Među nama ima sijedih i starih ljudi, starijih od oca tvojega.

(11) Prije će se promijeniti prirodni zakoni, negoli će mrtvac opet oživjeti.

(12) Istom nakon svršetka svijeta dolazi uskrsnuće.

(13) Job moli, neka bi ga Bog u mjestu, gdje prebivaju preminuli, očuvao od muka do određenog vremena, kad će se probuditi na novi život. (Gregorije, Ivan Zlatoust.)

(18—20) Kao što prirodne sile djeluju snagom neodoljivom, tako i smrt neodoljivo provodi svoju vlast na čovjeku.

Gl. 15. (7) Elifaz se ruga Jobu, da je tako mršavo govorio o naukama starih, kao da bi on bio Adam ili kao da bi bio stvoren prije svih stvorenja. — »Prije svih humova«, t. j. prije zemlje.

*11. Jesu li ti premalene utjehe Božje, riječ blaga k tebi upravljena?

12. Što te razdire srce tvoje, i što tako mrko gledaju oči tvoje?

13. Te okrećeš proti Bogu duh svoj, i usta tvoja govore takove riječi!

14. Što je čovjek, da bi mogao biti čist, i rođeni od žene, da bi bio prav?

*15. Eto, on se ne uzda u svece svoje, pa ni nebesa nijesu mu čista.

16. A kamoli čovjek, sasvim pokvareni, koji pije grijeh kao vodu.

17. Ja ću ti kazati, poslušaj me samo; pripovjedit ću ti, što sam vidio.

18. Što mudraci kazaše i ne zatajiše, što primiše od otaca svojih,

19. Kojima je samim bila dana zemlja, i u sredini njihovoj nije sjedio tuđin.

*20. Zlikovac se muči sve dane, i nasilniku je malo godina određeno.

21. Strah mu zuji u ušima, usred sreće napada ga mač.

*22. Ne nada se, da će umaknuti noći, kaznenom je sudu dosuđen.

*23. Tumara za kruhom, ali gdje da ga nađe; zna, da mu se približuje dan propasti.

24. Tjeskoba i nevolja straše ga, navaljuju na nj kao kralj spreman za boj.

*25. Jer je proti Bogu digao ruku i Svemogućemu se opro.

26. Trčao je proti njemu tvrdoglavo sa svojim debelim zgrbljenim štitom.

27. Jer je pokrio lice svoje pretilinom i salo navaljao na bokove svoje.

28. Uzeo je gradove raskopane za stan i kuće zapuštene, što su bile određene za propast.

29. Ne će biti bogat, i ne će se podići imetak njegov; on više ne će uhvatiti korijena u zemlji.

*30. Noći ne će umaknuti, žega će osušiti grane njegove, u buri će otpasti cvat njegov.

31. Prevareni neka se ne uzda u ništavost, jer taština je, što on napokon dobije.

32. Još prije vremena uvenut će, granje se njegovo ne će opet zelenjeti.

*33. Otrgat će se kao s loze nezreo grozd njegov, i pupci će se njegovi kao s masline pobacati.

34. Jer je neplodan rod bezbožnika, i oganj će popaliti kuće nepravde.

35. Začinju nevolju i rađaju muku, i krilo njihovo donosi na svijet samo prijevaru.

(11) Pod »utjehama Božjim« razumijeva Elifaz obećanja prijateljâ o budućem oporavljenju Jobovu u slučaju, ako se obrati.

(15 sl.) »Sveci« su anđeli (isp. 4, 18 sl.).

(20) Savjest ne da mira bezbožnicima. Na vrhuncu njihove sreće pogodi ih nesreća.

(22) Noć, tama slika su nesreće.

(23) Bezbožnik će živjeti u najvećem siromaštvu.

(25—28) Uzrok njegovoj obijesti i njegovoj pobuni proti Bogu bio je raskošan život i odveć veliko bogatstvo. — Pretilina i salo slika su raskošna života. Njegov se posjed protezao dapače na zemlje i mjesta, što su bila pala u prokletstvo.

(30) On ne će izaći iz podzemnog svijeta. I njegove »grane« i njegov »cvat«, t. j. njegova djeca uginut će.

(33) »Nezreo grozd« i »pupci«, to su djeca bezbožnikova, što još umiru za života očeva.

GLAVA 16.

Govor Jobov.

1. Nato odvrati Job:
2. Slušao sam dosta takovih stvari; svi ste vi kukavni tješioci.
3. Jesu li pri kraju puste riječi? što te goni, da mi tako odvraćaš?
4. I ja bih mogao govoriti kao vi, kad biste samo bili na mojemu mjestu; lijepe bih vam držao govore, žaleći vas mahao bih glavom na vas.
5. Hranio bih vas ustima svojim, govor bih svoj začinjao kretnjama utješnim.
6. Ali ako govorim, ne će odlahnuti bol moja; ako li prestanem, hoće li otići od mene?
*7. Zaista, muka me je moja posve umorila; rod moj sasvim si uništio.
*8. Mene si prihvatio; proti meni svjedoče klevetnici; bacaju mi tužbu u oči.
*9. Gnjev njihov trga me na komade; napadaju me, škripe zubima na me; neprijatelji moji sijevaju očima na me.
10. Razvaljuju na me usta svoja, sramotno me udaraju po obrazima, skupljaju se svi zajedno proti meni.
11. Zlikovcima predao me Bog, bacio me u ruke bezbožnicima.
12. Mirno sam živio; tada me uznemiri, uhvati me straga i smrska me, metnu me sebi za biljegu.
13. Oko mene lete strijele njegove, nemilice mi probada bubrege, prolijeva na zemlju žuč moju.
14. Razdire me, rana do rane, trči proti meni kao ratni junak.
*15. Žalobnu haljinu nosim na golom tijelu, ponos svoj prignuo sam do u prah.
16. Od plača mi lice pocrvenjelo, oko mojih trepavica leži noć smrtna.
17. A nema nepravde na rukama mojim, i molitva je moja bila uvijek čista.
*18. O zemljo, ne pokrivaj krvi moje, neka ne bude nikada kraja tužbi mojoj!
19. Ali je još u nebu svjedok za me; u visinama još živi odvjetnik moj.
20. Moje su mi boli zagovornice; oči moje u suzama gledaju u Boga.
21. On pribavlja smrtniku pravo proti Bogu, čovjeku proti bližnjemu svojemu.
22. Jer meni još ostaje samo malo godina, onda mi je na put, s kojega nema povratka.

GLAVA 17.

Job se tuži dalje.

1. Slomljena je moja životna snaga; dani se moji trnu; čeka me grob.
2. Zaista! oko mene je ruganje: brbljanje njihovo otima san očima mojim.
3. Zauzmi se! ti si jamac za me; tko bi mi inače podao ruku?
*4. Od njihova si srca sakrio mudrost, i zato im ne ćeš dati da pobijede.

Gl. 16. (7) »Sasvim si uništio«, ovo se odnosi na Boga.
(8) Jer si oborio boli na me, drže me prijatelji moji za grješnika.
(9—10) Slikom divlje zvijeri opisuje Job nemilosrdno postupanje svojih prijatelja.
(15) Job je poradi svoje blize smrti kao u žalosti. Tada bi se nosila kao vreča žalobna haljina na golom tijelu.
(18) Prolivena krv slika je za Jobove muke duševne i tjelesne. Ona viče za osvetom (1 Mojs 4, 10; Iz 26, 21), dok se ne pokrije.
Gl. 17. (4) Job iz toga, što su zaslijepljeni njegovi prijatelji, zaključuje, da će Bog učiniti, te oni podlegnu u svojoj borbi proti njemu.

*5. Imanje se hoće razdijeliti drugima, gdje ipak sahnu oči djece.
6. Mene se predalo ruganju svega svijeta, pljuje mi se u lice.
7. Oči moje trnu se od jada, svi su udi moji kao sjena.
8. Pobožni su nad tim rasrđeni, čisti su nad zločincem pobunjeni.
9. I zato tim tvrđe stoji pravednik na svom putu; još većma samo ojača, čije su ruke čiste.
10. Pa stupite samo opet svi amo, ali među vama ne nalazim nijednoga mudra.
11. Dani moji odoše, osnove se moje raskidoše, želje srca mojega.
*12. Od noći čine dan, i svjetlost je blizu mraka.
13. Premda se nadam, ipak će podzemni svijet biti moj stan; u tami ću prostrti postelju svoju.
14. Truhležu velim: »Moj si ti otac!« a truhlosti: »Moja mati! moja sestro!«
15. Ali gdje je zaista još nadanje za me? moja sreća, tko je može još vidjeti?
*16. K vratima podzemnoga svijeta silaze, gdje je onda počinak u prahu.

GLAVA 18.

Govor Baldadov: hoće dokazati, da samo bezbožnike kazni Bog, i riše sliku gubavca.

1. Tada odgovori Baldad iz Suhe:
2. Kad ćete svršiti to brbljanje? Orazumite se, pa ćemo onda govoriti dalje.
3. Zašto da se smatramo kao stoka, zašto smo ludi u vašim očima?
*4. I ako se ti rastrgaš u jarosti svojoj, mora li poradi tebe opustjeti svijet? mora li se zato premjestiti stijena sa svojega mjesta?
5. Ipak će se svijetlo zlikovca utrnuti, ne će više sjati plamen ognjišta njegova.
6. U šatoru njegovu potamnjet će svijetlo, i žižak će se njegov ugasiti u njemu.
7. Snažni koraci njegovi stegnut će se, njegova vlastita osnova oborit će ga.
*8. Noga će ga njegova goniti u mrežu, i naići će na zamku.
9. Zamka će ga uhvatiti za petu, i pletke će ga držati čvrsto.
10. Na tlima leži sakrivena za njega mreža, zamka je na putu za njega spremljena.
11. Odasvud će ga strahote strašiti i tjerat će ga stopu u stopu.
12. Vreba njega gladna nesreća, nevolja će biti spremna uza nj.
*13. Guba će rastočiti kožu njegovu, prvenac smrti pojest će ude njegove.
*14. Iz šatora njegova, u koji se uzda, protjerat će ga, odagnat će ga kralju užasa.

---

(5) Ovaj poslovični način govora hoće da kaže: Oni mi hoće da dadnu od svojega znanja, a nemaju dosta uviđavnosti za svoju vlastitu potrebu.
(12) Moji prijatelji daju mi lažno nadanje. Noć mojih muka proglasuju danom moje sreće. I tako je poradi mraka moje nesreće blizu svijetlo mojega spasenja. Pritom misle oni, da sam grješnik i da se moram obratiti.
(16) Nadanje u sreću ozdravljenja, ako se Job obrati, silazi s njim u podzemni svijet, u carstvo mrtvih.
Gl. 18. (4) Jobova je »jarost« u tom, što on ne prima govore prijateljâ i zakon naplate, što ga zastupa Baldad.
(8—10) Zlikovac je kao zvijer, koja se natjeruje u zamku.
(13) Ovaj redak smjera očito na Joba. »Prvenac smrti« ovdje je strahovita bolest, elephantiasis.
(14) »Odagnat će ga kralju užasa«, t. j. u područje podzemnoga svijeta.

*15. Mjesto njega nastanit će se oganj u šatoru njegovu, posut će se sumporom stan njegov.
16. Odozdo posušit će mu se korijenje, odozgo usahnut će mu grane.
17. Spomen će njegov iščeznuti iz zemlje, niti će mu imena biti po ulicama.
18. Odagnat će se iz svijetla u tamu i izbacit će se iz svijeta.
19. U narodu njegovu ne će mu ostati ni odvjetak ni potomak, u kući njegovoj ne će više nitko živjeti.
*20. Prepast će se od njegova dana na zapadu, obuzet će strah ljude na istoku.
21. Tako će biti s kućom zlikovčevom, tako s mjestom onoga, koji ne mari za Boga.

GLAVA 19.

Govor Jobov: tužba i ispovijest vjere u buduće uskrsnuće.

1. Nato odvrati Job:
2. Dokle ćete me još mučiti i gaziti me riječima?
3. Već me deset puta naružiste; zar vas nije stid, da me zlostavljate?
4. Jesam li doista učinio grijeh? Je li još u meni pogrješka moja?
5. Možete li me doista osvjedočiti i krivnju mi moju dokazati?
6. Znajte: Bog je, koji me je porazio i mrežu svoju oko mene razapeo.
7. Eto, vičem li na nepravdu, nema mi odgovora; zovem li pomoć, nema mi suda.
8. Zagradio mi je put, ne mogu dalje; staze je moje zavio u tamu.
*9. Svukao je s mene časnu haljinu moju i skinuo mi s glave krunu.
*10. Porušio me je odasvud, moram propasti; kao drvo iščupao je nadanje moje.
11. Raspalio je na me gnjev svoj i uzeo me među neprijatelje svoje.
*12. Čete njegove dođoše sve zajedno, nasuše putove sebi proti meni, utaboriše se okolo šatora mojega.
*13. Braću je moju udaljio od mene, prijatelji se moji otuđili od mene.
14. Rođaci moji izbjegavaju me, pouzdanici moji zaboraviše me.
15. Ukućani moji, sluškinje moje gledaju me kao tuđina; stranac sam u očima njihovim.
16. Zovem slugu svojega, on se ne odziva; moram ga moliti i kumiti.
17. Dah je moj mrzak ženi mojoj, i moje milovanje rođenoj djeci mojoj.
18. Preziru me djeca, ustanem li gdje, ruže me.
19. Pouzdanici moji oduravaju me, i koje sam ljubio, okreću se proti meni.
*20. Za kožu moju, za meso moje prionuše kosti moje, ostade mi samo koža oko zuba mojih.

(15) Oganj i sumpor slike su za kazneni sud, što će se oboriti na Joba (1 Mojs 19, 24; 5 Mojs 29, 22).
(20) Vijest o strašnoj sudbini bezbožnika pronijet će se cijelim svijetom. — »Od njegova dana«, t. j. od dana njegove smrti.
Gl. 19. (9) Bog je svukao s Joba časnu haljinu, t. j. uzeo mu ugled i bogatstvo. Bio je prije štovan kao kakav kralj.
(10) Prvi dio retka ima sliku porušene zgrade; drugi dio ima sliku s korijenom iščupana drveta, koje više ne može da potjera mladice. Tako se riše Jobovo posve očajno stanje.
(12) Te su čete poglavito prijatelji Jobovi.
(13) Braća su njegovi suplemenici, zemljaci.
(20) Job je jako omršavio. Uzne bez mesa prekrivaju mu zube.

21. Smilujte mi se! imajte sažaljenje sa mnom, prijatelji moji! jer me je pogodila ruka Božja.

22. Zašto me progonite i vi kao Bog, i ne možete da se nasitite mesa mojega!

23. O, kad bi se napisale riječi moje! Kad bi se unijele u knjigu!

*24. Pisaljkom gvozdenom i olovom kad bi se zauvijek urezale u kamen!

*25. Ali znam sigurno, da moj Otkupitelj živi, i da će se onda dignuti nad prahom.

26. Tada će ova moja koža opet biti oko mene, iz svojega vlastitog mesa gledat ću Boga.

27. Jest, ja isti, ja ću ga gledati; moje vlastite oči vidjet će ga, ne kakav stranac; to je sva čežnja srca mojega.

28. Ako još mislite: mi ćemo mu dosađivati! — jer da se je u meni našao uzrok sudbine —,

29. Onda se bojte mača; jer je mač osvetitelj krivnje! pomislite, živi još sudac!

GLAVA 20.

Sofar govori u istom smislu kao Baldad.

1. Tada odvrati Sofar iz Naamaha:

2. Proti tomu se ježi misao moja, i zato kuha u prsima mojim.

3. Morao sam čuti ukor, što me sramoti, ali će duh razuma mojega odgovoriti za me.

4. Ne znaš li prastaru mudrost, tako staru kao opstanak ljudi na zemlji? —:

5. Slava grješnikâ traje kratko vrijeme, i radost je zlikovca za čas.

6. Makar se oholost njegova popela do neba, makar se tjeme njegovo dotaklo oblakâ:

7. Kao smrada njegova nestat će ga zauvijek; tko ga je poznavao, pitat će tada: kuda se djede?

8. Bez traga odletjet će, nalik na san; iščeznut će kao noćna prikaza.

9. Oko, koje ga je gledalo, ne će ga više nikada vidjeti; ne će ga više gledati mjesto njegovo.

10. Djeca će se njegova dodvarati prosjacima, vlastitom će rukom izdavati bogatstvo svoje.

11. Makar se tijelo njegovo i nadimalo mladošću, u zemlju morat će se s njim zakopati.

*12. Ako je i slatka ustima njegovim zloća, on je krije pod jezikom svojim;

13. Čuva je i ne pušta je, nego je zadržava u grlu svojemu:

14. Ipak će se jelo pretvoriti u nutrini njegovoj, postat će u tijelu njegovu otrov gujin.

*15. Blago, što ga je proždro, izbljuvat će, Bog će ga istjerati iz tijela njegova.

16. Otrov je gujin usisao, sada mu jezik gujin zadaje smrt.

*17. Ne smije se naslađivati na potocima, na rijekama, kojima teče med i mlijeko.

---

(24) Izdubine bi se napunile olovom, da urezani u kamen napis odolijeva zubu vremena.

(25—27) Mjesto tamnoga hebrejskog teksta slijedimo ovdje prijevod sv. Jeronima, jer njegov prijevod ovdje osvijetljen je svijetlom cijele knjige o Jobu. Mnogi se sveti Oci pozivaju na ove retke kao na dokaz za uskrsnuće tijela.

Gl. 20. (12—14) Grijeh je kao poslastica, što se drži u ustima, da se isiše slast njezina; ali ta poslastica djeluje u nutrini kao otrov.

(15) Otrov proizvede bljuvanje, t. j. grijeh je uzrok, da mu Bog oduzme njegovo bogatstvo.

(17) On se ne će radovati velikome obilju svojih dobara.

18. Što je ugrabio, vratit će, ne će smjeti to pojesti; bogatom dobitku ne će se radovati.
19. Tlačio je, nije pomagao siromahe; oteo je kuću, koju nije sazidao.
20. I jer trbuh njegov ne zna što je dosta, ne će se spasiti uza sve blago svoje.
21. Ništa nije umaklo požudi njegovoj, i zato sreća njegova nije trajna.
22. U obilju bogatstva doći će u nevolju; sva težina nesreće svalit će se na njega.
23. Htjedne li napuniti trbuh svoj, poslat će na nj Bog jarost gnjeva svojega, i pustit će da na njega kao dažd padne propast njegova.
24. Htjedne li umaći oružju gvozdenomu: prostrijelit će ga ipak luk mjedeni.
25. Strijela puštena proći će kroz tijelo njegovo, i svijetlo gvožđe izaći će iz zuči njegove, na njega će pasti strahota smrtna.
*26. Sva je tama sačuvana njemu kao blago; žderat će ga oganj, ni od koga raspiren; izgorjet će, što još preostade u šatoru njegovu.
*27. Otkrit će nebo grijeh njegov, i zemlja će ustati proti njemu.
28. Bogatstvo kuće njegove otići će, rastočit će se u dan gnjeva njegova.
29. To je usud od Boga čovjeku zlikovcu; to je baština, koju mu je Bog ostavio.

GLAVA 21.

Job pokazuje, da je katkad i bezbožnicima dobro, i da Bog najprije kazni svoju djecu.

1. Nato odvrati Job:
2. Ah, poslušajte ipak mirno riječ moju; i neka mi to bude od vas utjeha!
*3. Dopustite mi, da govorim! Kad izgovorim, možeš mi se narugati.
*4. Da li je tužba moja proti ljudima, i zašto da moj duh ne bude neustrpljiv?
*5. Slušajte me, zapanjite se, metnite ruku na usta!
6. Kad pomislim na to, hvata me strah, zadršćem na cijelom tijelu.
7. Zašto zlikovci ostaju na životu? ostare? i obogate se?
8. Zdrav stoji njihov mlad naraštaj pred njima, s njima, i potomci njihovi pred njihovim očima.
9. Sigurne su od pogibli kuće njihove, prut Božji nije nad njima.
10. Bikovi njihovi skaču i ne promašuju, krave njihove tele se i ne jalove se.
11. Ispuštaju kao janjce djecu svoju, veselo poskakuju mališi njihovi,
12. Pjevaju uz bubanj i citaru, vesele se uza sviralu.
*13. Provode u sreći dane svoje i silaze u miru u podzemni svijet.
14. A Bogu su ipak rekli: Idi od nas! ne ćemo da išta znamo za putove tvoje.

(26) »Oganj ni od koga raspiren«: po Ivanu Zlatoustu, Gregoriju i Ćirilu to je pakleni oganj.
(27) Veličina njegove krivnje izazvat će strahovite štete od nevremena i poplave.
Gl. 21. (3) Čini se, da se je Job sad okrenuo prema Sofaru, da mu pobije tvrdnju, da su zlikovci uvijek nesretni. Job pokazuje iz svojega iskustva, da je često i zlim ljudima dobro.
(4) Sv. Gregorije: »Ja nemam posla s ljudima, nego s providnošću Božjom, koja kao da nesrećom, što je došla na me, potvrđuje osvade mojih prijatelja.«
(5) »Metnuti ruku na usta« jest kret i držanje za šutnju.
(13) »Silaze u miru u podzemni svijet«, t. j. umiru, a da prije ne boluju.

15. Što je Svemogući, da mu služimo? Što nam koristi, da mu se molimo?
*16. »Pa nije li sreća u njihovoj ruci? daleko je od mene mišljenje bezbožnikâ!«
17. Koliko se puta gasi život grješnikâ, dolazi i na njih nevolja, i na muke ih stavlja u gnjevu svojemu.
18. Bivaju kao pljeva na vjetru, kao prah, što ga raznosi vihor.
19. »Bog prištedi djeci njegovoj nevolju?« on plaća njemu samomu, da osjeti.
20. Vlastitim očima ima vidjeti nesreću svoju; ima da sam pije gnjev Svemogućega.
21. Što mu je stalo, kako je kući njegovoj poslije njega, kad se broj mjeseca njegovih završio?
*22. »Ali smije li se Boga učiti mudrosti, njega, koji sudi u nebeskim visinama?«
23. U potpunoj snazi jedan umire, bez brige i zadovoljan.
24. Posude njegove pune su mlijeka, dobro je uhranjen mozak njegovih kostiju.
25. Drugi umire u gorkom jadu, nikada se nije okusio sreće.
26. Obojica sad leže zajedno u prahu, obojicu prekriva truhlež.
*27. Eto, znam vaše misli, pletke, što ih smišljate proti meni.
28. Mislite: gdje je kuća kneza, i gdje je šator, u kojem su stanovali bezbožnici?
29. Nijeste li ikada pitali za savjet putnike? i znakove njihove ne ćete ipak da znate.
30. Za dan nevolje ostaje pošteđen zlikovac, a na dan gnjeva odvede se.
31. Tko će ga u oči ukoriti za život njegov? tko će mu vratiti, što je počinio?
32. Isprate ga još do groba i pobrinu se za grobni spomenik.
33. Blago leže na njemu grude doline; idu za njim svi ljudi, i pred njim bezbrojni.
34. Pa me htjedoste tješiti ništavilom? Od vaših prigovora preostaje samo prijevara.

GLAVA 22.

I Elifaz okrivljuje Joba.

1. Tada odgovori Elifaz iz Temana:
2. Ima li Bog koju korist od čovjeka? Ne, sam je sebi koristan čovjek pobožan.
3. Je li Svemogućemu korisno, ako si pravedan? je li mu dobit, ako je život tvoj bez prijekora?
4. Kazni li te radi tvojega straha Božjega? ide li zato na sud s tobom?
5. Nije li dapače zloća tvoja veoma velika? i nije li krivnja tvoja neizmjerna?
6. Jer si uzimao zalog od braće svoje ni za što, i svlačio si haljine s golih,
7. Umornome nijesi pružio vode, gladnome si uskratio kruha,

(16—21) Job navodi tvrdnju svojih prijatelja (r. 16.) i onda pita, koliko puta **bude, da zlikovac padne u nesreću** (r. 17. sl.). Na prigovor, da nesreća barem **stigne djecu zlikovčevu, odgovara Job,** da poslije smrti zlikovac više ne osjeća **ništa o toj kazni (r. 19.—21.).**

(22—26) Job navodi daljni prigovor svojih prijatelja (r. 22.), na koji odgovara **pokazujući na nejednaku sudbinu** ljudi na zemlji i na tajni udes u grobu **(r. 23.—26.).**

(27—32) Job odbija četvrti prigovor svojih prijatelja, da se njegova nesreća može objasniti samo njegovom bezbožnošću (r. 27. sl.); a odbija tvrdnjom, da iskustvo uči, kako se zlikovac poštedi od nesreće (r. 30.), i kako ga nitko za njegova života ne kori i ne kazni (r. 31.); a poslije smrti kako mu se daje velik sprovod (r. 32. sl.).

*8. »Čovjeku sile pripada zemlja: tko ima ugleda, taj samo prebiva u njoj.«

*9. Udovice si otpuštao bez pomoći, i sirotama si prelamao ruke.

*10. Zato su zamke oko tebe, spopadne te tjeskoba i groza iznenada.

11. Ne vidiš li tamu i povodanj, što te pokriva?

12. Nije li Bog visoko gore u nebu? pogledaj samo, kako je visoko tjeme zvijezda!

13. A ti si mislio: »Što bi opazio Bog? može li suditi kroz oblake?

14. Oblaci ga zastiru: ne može vidjeti ništa, hoda po svodu nebeskom.«

*15. Hoćeš li ići putem staroga vremena, kojim su nekoć koračali ljudi zlikovci?

16. Oni su iskorijenjeni prije vremena; rijeka je poplavila zemlju njihovu.

*17. Govorili su Bogu: »Idi od nas! Što bi nam mogao učiniti Svemogući!«

18. On im je ipak napunio kuće dobara. Daleko je od mene mišljenje bezbožnikâ.

19. Ali su pravednici vidjeli to puni radosti, i nedužni im se rugao:

*20. »Zaista su protivnici naši uništeni! Oganj je proždro ostatak njihov!«

21. Sprijatelji se s njim, i mir je s tobom; tako će ti sreća doći!

22. Primi iz usta njegovih pouku i stavi savjet njegov u srce svoje!

23. Ako se opet vratiš k Svemogućemu, potaknut ćeš se na dobro; odstrani zlo iz šatora svojega!

*24. Stavi zlato u prah i ofir na stijenu potokâ!

25. Tada će Svemogući biti zlato tvoje, i naputak njegov srebro tvoje.

26. Tada ćeš u Svemogućem naći radost i podignut ćeš k Bogu lice svoje.

27. Molit ćeš mu se, i on će te uslišiti; što si zavjetovao, ispunit ćeš mu.

28. Što preduzmeš, uspjet će ti; na putovima tvojim svijetlit će ti svijetlo.

*29. Kad se pođe nizbrdo, viknut ćeš: Gore! Poniznome pruža Bog pomoć.

30. Spasava i onoga, koji nije bez krivnje; bit ćeš spašen, ako su ti ruke čiste.

Gl. 22. (8) Elifaz tvrdi, da je Jobovo bilo načelo: silom prodrijeti.

(9) Elifaz dalje tvrdi, da je Job kao knez i sudac krnjio udovicama i sirotama njihovo pravo i da je dapače trpio, da se silom tjeraju sa svojega posjeda. »Sirotama si prelamao ruke«, t. j. progonio si njihove zaštitnike i pomoćnike.

(10. sl.) Zamke, tama i povodanj jesu slike nesreće.

(15—20) U vrijeme potopa također se mislilo, da Bog ne će kazniti grješnike. Ali potopom dođe kazneni sud Božji na ljude staroga vremena.

(17 sl.) Elifaz opetuje riječi Jobove (21, 14—16), što ih oprovrgoše događaji u vrijeme potopa (isp. 15 sl.).

(20) Pripovijest o potopu u Genezi ne govori o ognju. Po svoj prilici misli se ovdje na propast Sodome, koja se uz potop spominje i kod Lk 17, 25—30 i kod 2 Pet 3, 6 sl.

(24) »Stavi zlato u prah«, t. j. preziri bogatstvo i zlato! Ofir je poznata zemlja zlata (isp. 3 Kralj 9, 28), ali se ne zna sigurno, gdje je bila ta zemlja. Jedni je traže u južnoj Arapskoj, a drugi na sjevernoj obali Afrike.

(29) U časovima pogibli zoveš u pomoć, koju će ti udijeliti Bog.

GLAVA 23.

Govor Jobov: on hoće, da ga Bog proglasi nedužnim.

1. Nato odvrati Job:
2. Tako je i danas tužba moja kao prkos: teško tišti ruka njegova uzdisanje moje.
3. O kad bih znao, gdje bih ga našao, da stupim pred njegov sud!
4. Iznio bih pred njega stvar svoju, puna dokaza bila bi mi usta.
5. želio bih znati riječi, što bi mi ih odgovorio; htio bih saznati, što bi mi rekao.
6. Bi li se u velikoj moći svojoj prepirao sa mnom? Ne, on bi pripazio na me.
7. Tamo bi se pravednik mogao prepirati s njim, pred sucem svojim oslobodio bih se zauvijek.
8. Ali pođem li prema istoku: nema ga tamo; pođem li prema zapadu: ne vidim ga.
9. Radi li na sjeveru: ne nahodim ga; okrene li prema jugu: ne mogu ga vidjeti.
*10. Ali on zna put moj; kad bi me prokušao, izašao bih kao zlato.
11. Koraka se njegova držala čvrsto noga moja; puta sam se njegova držao i nijesam skrenuo nikada.
12. Od zapovijedi usta njegovih nijesam odstupao nikada; riječi usta njegovih čuvao sam u grudima svojim.
13. Uvijek je sebi jednak, tko će ga odvratiti; što duša njegova zaželi, ono učini.
14. On će dovršiti i moju sudbinu, i toga još ima u njega mnogo.
*15. Zato se ustrašim pred licem njegovim; i kad pomislim na to, strah me je od njega.
16. Bog je srce moje plašljivim učinio; Svemogući me je u strah utjerao.
17. Poradi tmine ne osjećam se uništen, niti jer je mrak obavio lice moje.

GLAVA 24.

Nastavak govora Jobova: razni grješnici.

*1. Zašto Svemogući nije odredio kaznena vremena? zašto vjernici njegovi ne gledaju sudbenih dana njegovih?
2. Međe se pomiču, stada se otimaju i gone se na pašu;
3. Sirotama odgone magarca; u zalogu uzimaju goveče udovici;
4. Siromahe odbijaju s puta, i tko je god bijedan u zemlji, sakriva se.
*5. Eto, kao divlji magarci u pustinji izlaze oni na posao svoj, da traže hranu sebi; pustinja im daje kruh za djecu;
***6. Na polju kose sijeno, pabirče u vinogradu zlikovčevu;**
***7. Bez haljina noćuju goli, na zimi nemaju pokrivala;**
8. Okisnu od dažda u gori, bez krova privijaju se k stijeni.

Gl. 23. (10—14) Premda Bog pozna nedužnost Jobovu, ipak ostaje kod toga, **da mu zadaje muke, i sudbina će se njegova** još često puta opetovati kod drugih.
(15—17) Strah od Boga, a ne moje muke, bit će moj svršetak.
Gl. 24. (1) Čini se, kao da Bog ne istupa proti zlikovcima. Za dokaz navodi Job u recima 1.—12. više primjera.
(5) Kao divlji magarci moraju siromasi lutati okolo po pustinji, da nađu štogod pojesti.
(6) Na polju svojih tlačitelja kradu za životinje određenu hranu, da utaže svoju glad.
(7) Oni su napola goli, jer mjesto odjeće imaju na sebi samo tralje.

*9. Od prsiju materinih trgaju siroče, siromaha tlače pljenidbom;
10. Hodaju goli, bez haljina, i gladni vuku snopove;
11. U svojim zidinama cijede ulje, grožđe u kacama gaze, a žeđaju.
12. Stenju pod bjesnilom ljudskim, viče duša ranjenih na smrt, a Bog ne pazi nikad na sramotu.
13. Drugi su kod neprijateljâ svjetlosti, ne poznaju putova njezinih i ne ostaju na stazama njezinim.
14. Zorom ustaje krvnik, ubija uboge i siromahe, lupež se vuca okolo po noći.
15. Oko preljubočinca očekuje sumrak, misli: nijedno me oko ne vidi, i sakriva lice svoje.
16. U mraku provaljuju u kuće, a obdan se zaključavaju, ne će da što znaju za svjetlost;
17. Jer je jutro njima svima jedna groza, vrijeme, kad se može vidjeti, smrtna strahota.
18. Neka propadne na površini vode! neka je u zemlji prokleta baština njegova! neka ne udari više nikada stazom vinogradskom!
19. Kao što suha žega siše vodu snježnu: tako podzemni svijet zlikovce.
*20. Neka ga zaboravi utroba materina! neka se crvi naslađuju na njemu! neka ga se ne spominje nikada! kao drvo skršit će se zloća.
21. Neka se združi s neplodnom, koja ne rađa, on, koji ne učini ništa dobro udovici!
22. Ipak daje moć njegova dug život silnicima; on ustane opet, makar se više nije uzdao u život.
23. Dadne mu u što će se pouzdati, biva poduprt, oči su njegove na putovima njihovim.
*24. Uzvise se — zamalo, pa ih više nema; padaju, prolaze kao sve; odreže ih se kao vrhove klasja.
25. Ili zar nije tako? tko će me utjerati u laž?! tko će pokazati moj govor kao ništav?!

GLAVA 25.

Govor Baldadov: pred Bogom nitko nije pravedan.

1. Tada odgovori Baldad iz Suhe:
2. Može li strahotom vladati onaj, koji mirno čini red na visinama?
3. Četama njegovim ima li broja? I koga ne obasjava svijetlo njegovo?
4. Kako može biti čovjek u pravu proti Bogu? I kako može biti čist rođeni od žene?'
5. Eto, ni mjesec ne sja bez ljage, ni zvijezde nijesu čiste u očima njegovim,
6. A kamoli čovjek, upljuvak, čeljade, crv!

GLAVA 26.

Govor Jobov: veličina Božja.

1. Nato odvrati Job:
*2. Kako si tako krasno pomogao nemoći, podupro ruku onome, kojemu se skršila jakost!
3. Kako si tako dobro svjetovao ludost, i mudrost izobila iznio na svijetlo!
4. A koga si to htio poučiti? čiji je duh izašao iz tebe?
5. Od njega se prepadaju mrtvi pod vodama i stanovnicima njihovim.

(9) Bogati tlačitelji gone siromahe, da svoju djecu prodaju u ropstvo, pa da tako isplate svoj dug.
(20) Zlikovac neka ne imadne potomstva!
(24) Usred sreće, u zreloj dobi, stigne ih bezbolna smrt.
Gl. 26. (2—4) Bog, Svemogući i Sveznajući, ne treba obrane Baldadove.

6. Otkriven je pred njim podzemni svijet, carstvo mrtvih bez pokrova.
7. Nad prazninom razastire on sjever, iznad ništa daje da lebdi zemlja.
8. U oblake svoje goni vode, a da se pod njima ne rasprsnu oblaci.
9. On prekriva kotur punoga mjeseca i razapinje nad njim svoj oblak.
*10. On vuče okrug oko površine vode, gdje svjetlost graniči s tminom.
11. Stupovi neba tresu se i dršću od prijetnje njegove.
*12. Snagom svojom čini da buči more, mudrošću svojom razbija Rahaba.
13. Dah njegov razvedri nebo, ruka njegova probode hitru zmiju.
*14. Ali to su tek obrubi njegova upravljanja, šapat je to samo, što čujemo o njemu. I tko da razumije grom svemoći njegove?!

GLAVA 27.

Nastavak govora Jobova: on govori o sebi i o bezbožnicima.

1. Nato nastavi Job svojim govorom ovako:
2. Tako da je živ Bog, koji mi oduze pravo moje, Svemogući, koji mi ogorči život moj! —:
3. Dok je još dah moj u meni, i duh Božji dok me oživljava,
4. Ne će usne moje govoriti ništa krivo, niti će jezik moj lagati.
5. Daleko neka je od mene, da vam dadnem pravo; dok ne preminem, ja ne tajim nedužnosti svoje.
6. Čvrsto stojim uz pravednost svoju i ne ostavljam je; moje srce ne kori nijednoga dana mojega.
*7. Neprijatelju mojemu neka bude kao zlikovcu, mojemu protivniku kao bezbožniku!
*8. Jer kakvo je nadanje bezbožniku, kad Bog odreže i iščupa dušu njegovu?
9. Hoće li Bog čuti jauk njegov, kad nevolja navali na njega?
10. Može li se radovati Svemogućemu i pozivati se na Boga u svako vrijeme?
11. Hoću da vas poučim o djelovanju Božjemu; ne ću kriti, što određuje Bog.
*12. Eto, vi ste ipak svi to iskusili, pa zašto se nadate uludo?
13. To je dio zlikovcu kod Boga, i to je nasilnicima baština, koju primaju od Svemogućega:
14. Ako mu se množe sinovi, to je za mač; potomci njegovi nemaju da se nasite.
15. Koji ostanu iza njega, pograbi ih pomor u grob; udovice njegove ne drže tugovanja.

(10) Obzor (horizont) izgleda kao okrug, i čini se, da dijeli svjetlost od tmine, ukoliko sunce ovdje izlazi i zalazi.
(12) More se ovdje zove Rahab (t. j. neman), možda jer uzburkano more ima neku sličnost sa zmijom krivuljastom. U starim istočnim legendama o stvaranju svijeta prikazuje se pramore kao velika zmijinja neman (isp. 9, 13 s bilješkom).
(14) Dosad spomenuti primjeri božanske moći i mudrosti samo su obrubi, t. j. malen dijelak njegova djelovanja, da tako reknemo, samo šapat božanske svemoći, koja se ovim djelima samo nagovješćuje.
Gl. 27. (7—23) Tužna sudbina bezbožnikâ, o kojoj su Jobovi prijatelji govorili toliko, oborit će se na njih, jer su sagriješili svojim krivim osvadama proti Jobu. Job ne udara ravno na neprijatelje, kao što ni oni njega nijesu uprijeko napali kod svojih osvada. Ali nema sumnje, da Job smjera na njih.
(8) Teške muke pred smrt nalik su na čupanje duše iz tijela.
(12) Zla sudbina bezbožnikâ dosta im je poznata iz iskustva, kako to pokazuju njihovi govori.

*16. Ako i nagomila srebra kao praha i nakupi sebi haljina kao blata:
17. Ostavi ih na stranu, ali ih obuče pravednik, i srebro razdijele među se pobožnici.
*18. On je sagradio kuću sebi kao moljac, kao kolibicu, što je načini poljar.
19. Bogat legne da spava, — posljednji put; ali otvori li opet oči, sve je iščeznulo.
20. Strahote prešume preko njega kao povodanj, preko noći odnese ga vihor.
21. Podigne ga vjetar istočni: on ide — i odnese ga s mjesta njegova.
22. Bez milosrđa gađa Bog na njega; mora bježati od ruke njegove.
23. Pljeskaju rukama nad njim i zvižde za njim s mjesta njegova.

GLAVA 28.

Nastavak govora Jobova: rudnik, mudrost.

1. Jest, zna se točno, gdje se nalazi srebro, i mjesto, gdje se ispira zlato.
2. Iz zemlje se vadi gvožđe, i kamenje se topi za mjed.
*3. Tami se čini kraj, istražuje čovjek do posljednjega kutića kamenja noćnu tamnoću;
*4. Kopa rov daleko od živih, visi bez potpore za nogu i lebdi dolje onamo, daleko od ljudi.
5. Zemlja, iz koje niče strvno žito, duboko se raskopa kao ognjem.
6. Safir počiva u kamenju njezinu, i zlatni se prah ondje nađe.
7. Ni orao ne zna ulaza tamo, niti ga pronađe oko jastrebovo.
8. Zvijeri gorske ne uniđu tamo, niti lav stupi tamo.
9. Ali čovjek meće ruku na to kamenje, korijenje bregova podruje.
10. U stijene zaruje rovove, i svašta dragocjeno vidi mu oko.
11. Nanjuši izvore rijeka, što je sakriveno iznosi na svijetlo.
12. Ali mudrost, gdje se ona nalazi? razboritost, gdje je njoj kuća?
13. Čovjek ne zna puta k njoj, ona ne boravi u zemlji živih.
14. Dubina govori: nije ona u meni; more govori: kod mene ona ne boravi.
15. Dragocjeno zlato ne može se dati za nju, niti joj se srebro može izmjeriti kao kupovna cijena.
16. Ne mjeri se zlatom ofirskim, ni dragocjenim oniksom i safirom.
*17. Ne može se izjednačiti s njom ni zlato ni staklo, niti se može promijeniti s nakitom.
18. Korali, kristali, neka se šuti o njima, vrijednost je mudrosti viša od bisera.
*19. Ne dobije se za topaze iz Kuša, niti se mjeri suhim zlatom.
20. Mudrost, dakle, odakle dolazi? razboritost, gdje je njoj mjesto?
*21. Sakrivena je pogledu svih bića, i pticama je nebeskim zaklonjena.

(16) Prispodoba s prahom i blatom, kojega je posvuda u velikoj množini, smjera na gomilanje velikih novčanih vrednoća i haljina.
(18) Njihova je kuća bila tkanina od moljca izjedena. I kolibe poljarove, od ljeskova pruća opletene, kratka su vijeka.
Gl. 28. (3) Čovjek prodire duboko u tamnu unutrašnjost.
(4) Veoma tamni tekst, čini se, hoće da opiše ulaz u rudnik.
(17) Staklo, izbrušeno i uređeno za posuđe i urese, bilo je u ono doba veoma skupocjeno.
(19) Kuš je današnja Etiopija.
(21) Ništa na zemlji, niti nad zemljom, niti pod zemljom ne posjeduje savršenu mudrost.

22. Podzemni svijet govori i carstvo mrtvih: čusmo o njoj samo kako se govori.
*23. Samo je Bog, koji zna put k njoj, on jedini zna, gdje se nalazi ona.
24. Jer do na granice svijeta dopire pogled njegov; štogod je pod nebom, vidi on.
25. Kada je vjetru odredio težinu njegovu i mjerom ograničio vodu;
26. Kad je daždu postavio vrijeme njegovo i put munji gromovnoj:
*27. Tada ju je vidio i oglasio, uredio ju i pretražio.
28. Čovjeku je rekao: Boga se bojati jest mudrost, i zla se kloniti jest razboritost.

GLAVA 29.

Nastavak govora Jobova: sretna prošlost.

1. Nato nastavi Job svoj govor ovako:
2. Ah, da bi ipak bilo sa mnom, kako je to još bilo prije mjeseci, u danima, kad me je štitio Bog!
3. Kad mi je nad glavom sjala svjetiljka njegova, i svijetlo me njegovo vodilo kroz tminu!
4. Kako sam bio u vremenu svoje mlađahne snage, kad je Bog još zaštićivao šator moj,
5. Kad je Svemogući još bio sa mnom, moja se djeca skupljala oko mene!
*6. Kad sam prao sebi noge u kajmaku, i stijena mi izlijevala potoke ulja!
*7. Izlazio sam van na vrata pred grad, da zauzmem svoju stolicu na trgu gradskih vrata;
8. Sakrili bi se dječaci, kad bi me vidjeli; starci bi se dizali i ostali stojeći;
9. Knezovi bi prestali govoriti i metnuli bi ruku na usta;
10. Plemići bi ustezali glas svoj, jezik bi im prionuo za nepce.
11. Blaženim me nazivalo uho, što bi me slušalo, hvalilo me oko, kad bi me vidjelo.
12. Spasavao sam siromaha, koji je vikao, i sirotu bez zaštitnika.
13. Na mene je dolazio blagoslov izgubljenikâ, srce sam udovici obradovao.
*14. Pravednost mi je bila haljina, što me obavijala, pravoljublje mi bilo plašt i saruk oko glave.
15. Oko sam bio slijepcu i noga hromu.
16. Otac sam bio siromasima i branio sam stvar nepoznatoga.
17. Razbijao sam zube lopovu, trgao grabež iz zuba njegovih.
18. Tako sam mislio umrijeti u gnijezdu svojemu i dane svoje umnožiti poput pijeska;
*19. Korijen moj pružao se kraj vode, i rosa je noćna padala na moje grane;

(23) Bog kao stvoritelj i zakonodavac u prirodi posjeduje i objavljuje mudrost.

(27 sl.) Bog, koji jedini savršeno posjeduje pravu mudrost i jedini je može oglasiti ljudima, objavio je ljudima, da je za njih prava mudrost strah Božji i ćudoredni zakon, što proistječe iz toga straha Božjega.

Gl. 29. (6) Ove slike hoće da opišu silno bogatstvo Jobovo u stoci i u posjedu zemlje.

(7) Na gradskim vratima viječalo bi se i sudilo.

(14) Kao što su dostojanstvenici na Istoku nosili u javnosti dragocjen saruk (turban, čalmu) oko glave i na sebi plašt bez rukava, tako je i Job istupao uvijek za pravednost i pravo.

(19) Slika o drvetu, što raste i uspijeva kraj vode, pokazuje Jobovu nadu u dug život u sreći. Noćna je rosa na Istoku obilata i naknađava kišu u vrijeme suše.

20. Sreća se je moja uvijek obnavljala u mene, u ruci mi se pomlađivao lûk.
21. Slušali su me puni iščekivanja i tiho prisluškivali savjet moj.
22. Kad sam ja govorio, nitko više ne bi uzimao riječi, tako bi ih natopila besjeda moja.
23. Čekali su me kao dažd, čeznuli su za mnom kao za kišom u proljeće.
24. Nasmijao bih se na njih, kad su bili plašljivi, nijesu mogli pomutiti vedroga lica mojega.
*25. Određivao sam put za njih, sjedio bih u pročelju i bio kao kralj u vojsci, kao jedan, koji tješi žalosne.

GLAVA 30.

Nesretna sadašnjost.

*1. A sada me ismjehavaju ljudi, koji su danima mlađi od mene, kojima otaca ne bih bio metnuo sa psima stada svojega.
2. A na što bi mi i bila snaga ruku njihovih? Sav im je mozak ispijen.
3. Od oskudice i gladi istrošeni su, jer glodaju suhu zemlju; pusta pustinja mati je njihova.
4. Oni beru lobodu po pustarama i smrekovo korijenje za hranu.
*5. Iz naroda ih gone, viču na njih kao na lupeže.
6. Po strašnim uvalama moraju stanovati, po jamama u zemlji i u klisurama.
7. Riču po grmovima, skupljaju se među trnjem.
8. Rrđavo smeće, gadan skot, bičem istjerani iz zemlje.
9. I njima sam sada postao podsmješnica i služim im kao poslovica.
10. Oduravaju me i ne ustručavaju se pljuvati mi u lice.
*11. Jer je on odriješio konop od šatora mojega i oborio me, zato i oni pustiše uzde svoje proti meni.
*12. Zdesna ustaje rulja, gurne mi noge, iskopa putove proti meni, da me upropasti.
13. Raskopaše putove moje, idu da me unište, i nikoga nema, da ih zaustavi.
14. Kao kroz širok prokop naviru, pustošeći navaljuju.
15. Strahote obaraju na me, kao u vihoru raznosi on sreću moju, prolazi moj spas kao oblak.
16. I sada se u meni izjeda duša moja, stigoše me dani nevolje.
17. Noću me probada u kostima, ne počivaju muke, što me grizu.
*18. Svemoć je pokvarila odijelo moje, i kao ogrlica košulje steže me.
19. On me je turio u blato, postao sam kao prah i pepeo.
20. Vičem k tebi, ali ti me ne slušaš; prestanem li, tad snuješ osnove proti meni.
21. U ljuta si mi se neprijatelja pretvorio, udaraš me teškom šakom.

(25) Određivao sam im posao, i oni su me slušali kao vojnici svojega kralja. Bio sam kao otac, koji tješi svoju žalosnu djecu.

Gl. 30. (1—8) Tolika je Jobova nevolja, da mu se rugaju oni, koji su gad i izmet ljudski.

(5) I danas Beduini tjeraju iz svoje sredine one suplemenike, koji počine stanovite zločine. Protjerani udruže se i potucaju se okolo kao cigani.

(11) Odriješiti konop šatora znači nekoga dovesti u opasnost života.

(12—24) Ruganje rulje opisuje se ovdje kao kakvo opsjedanje grada.

(18) Toliko se raspada tijelo, da koža od čirova i prišteva izgleda kao zamazana i poderana haljina. Kao što preuska košulja steže vrat, tako kraste i gnojne rane stežu čitavo tijelo.

22. U vihoru dižeš me visoko gore, goniš me; u munjevnoj peći uzdrmaš me.
23. Jest, znam: u smrt me hoćeš goniti, u mjesto, gdje se skupljaju svi živi.
24. Ali ne pruža li se pri padu ruka, i ne viče li se u potrebi za pomoć?
25. Zaista, plakao sam, ako je drugima bilo zlo; srce me je boljelo za siromahom.
26. Nadao sam se sreći, — ali je došlo zlo; čekao sam svjetlost, — a došla je tama.
27. Puši se u meni bez prestanka, zadesiše me dani muke.
28. Tužan, bez sunca vučem se okolo, dignem se i vičem pred svima.
29. Čagaljima brat postadoh i drug nojevima.
30. Crna se guli koža od mene, kosti moje plamte u groznici.
31 Citara se moja pretvorila u pjesmu tužaljku, frula moja u gorko jecanje.

GLAVA 31.

Nastavak govora Jobova: od svoje mladosti živio je on kreposno.

1. Savez sam sklopio s očima svojim, pa kako bih onda gledao za djevojkom?
*2. Što bi mi bio dijel od Boga gore, kakva baština od Svemogućega u nebu?
3. Ne ide li zlikovca nevolja i grješnika nesreća?
4. Ne pazi li on na putove moje, ne broji li sve korake moje?
*5. Ako sam općio s lašcima, i ako je noga moja hitjela za prijevarom,
6. Neka me izmjeri na pravoj tezulji: Bog će upoznati nedužnost moju!
*7. Ako je korak moj zašao s puta, ako je srce moje pošlo za očima mojim, ako je za ruke moje prionula kakova ljaga,
8. Neka, što ja posijem, drugi pojede, neka se iskorijeni, što mi iznikne!
*9. Ako se je srce moje dalo zaludjeti od žene, ako sam vrebao na vratima susjeda svojega,
10. Neka drugomu melje žena moja, neka se kakav stranac k njoj pridruži!
*11. Jer to bi bila sramota, opačina, što spada na suca.
12. To bi bio požar, što proždire do uništenja i iskorenjava sve imanje moje.
*13. Ako sam prezreo pravo sluge svojega, sluškinje svoje, kad su imali raspru sa mnom,
14. Što da učinim, kad se diže Bog? kad on potražuje, što da mu se odvrati?
15. Nije li u utrobi materinoj Stvoritelj moj stvorio i njega? ni-

---

Gl. 31. (2—4) Kaznu dobiva samo grješnik. Odakle eto moje strahovite muke, kad sam nedužan?
(5) Ako je Job nesvijesno općio s nepoštenim ljudima ili nije zapriječio koju nepravdu, onda neka ga kazni Bog kako je skrivio!
(7 sl.) Ljaga na rukama jest nepravedno dobro. Ako sam prisvojio tuđi posjed, onda neka prihod mojega rada na polju pripadne drugima!
(9—12) Preljubočinstvom se je u prvom redu povređivalo pravo drugoga. Ako Job proklinje samoga sebe gubitkom vlastite žene, onda to znači njegovo poštenje.
(11) Sv. Ivan Zlatoust veli, da je preljubočinstvo jedan pustailuk i gore od pustailuka.
(13 sl.) Job nije povrijedio pravâ robova. Uzroci njegovu djelovanju bili su strah Božji i veliko štovanje pred dostojanstvom čovjeka.

je li nas obojicu on isti sazdao u krilu materinu?

16. Ako sam odbio želju siromasima i dao da venu oči udovici,

17. I ako sam zalogaj svoj sam jeo, i nije sirota uzela od toga dio svoj

18. — A ja sam je kao otac odgajao od mladosti, od krila matere svoje vodao sam je —,

19. Ako sam vidio ostavljene bez odjeće i siromaha bez pokrivala,

20. I nijesu mi zahvaljivala bedra njegova, jer ga je ugrijalo runo ovaca mojih, —

*21. Ako sam ikada zamahnuo rukom na sirote, jer na vratima nađoh pomoć svoju,

22. Onda neka mi ispadne rame iz pleća, i ruka moja neka se otkine iz zglobova!

23. Jer bi mi strašan bio kažneni sud Božji; kad bi on ustao, ne bih odolio.

24. Ako sam polagao na zlato nadanje svoje, čistome zlatu govorio: uzdanje moje!

25. Ako sam se veselio, što mi je posjed velik, i što je već toliko stekla ruka moja,

26. Ako sam gledao na sunce, kako sja, i na mjesec, kako ponosit hodi,

*27. Ako se je srce moje dalo potajno zaludjeti, i ja mu poslao poljubac,

28. I to bi bila krivnja, što spada na suca, jer sam zanijekao Boga u visini!

29. Ako sam se radovao padu neprijatelja svojega, i ako sam se obeselio, kad bi ga zadesila nesreća;

30. Nikada ne dadoh ustima svojim da sagriješe tražeći život njegov s proklinjanjem;

*31. Zaista, moji suvremenici priznadoše: »Tko se ne nasiti od jela njegova?«

32. Stranac nije trebao noćivati napolju; vrata su moja stajala putniku otvorena.

33. Ako sam, kao što čine ljudi, tajio grijehe svoje i krio svoju krivnju u njedrima svojim,

34. Jer sam se plašio velikoga mnoštva i bojao se prezira rodbine, onda bih zašutio i ne bih išao pred vrata.

*35. O, da bi me tko slušao! Ovdje moj potpis! Svemogući neka mi odgovori! Tužba je mojih pravnih protivnika postavljena.

36. Zaista, ja bih je uzeo na rame svoje i svezao bi je sebi kao časni vijenac.

37. Broj koraka svojih kazao bih mu, kao knez pristupio bih k njemu.

(21) Job nije silu upotrijebio proti sirotama bez zaštite, premda bi bio mogao svojom voljom prodrijeti pred sudom, kako je bio ugledan i na visokom položaju.

(27) Doslovno: »Ako sam dao da usta poljube ruku moju«. Poslan poljubac bio je obred u idolskoj službi prema suncu i mjesecu.

(31) »Tko se ne nasiti od jela njegova?« Sveti Oci i Crkva upotrebljavaju ove riječi za euharistijsku gozbu.

(35—37) Htio bi Job uvjerenje za svoju nedužnost providjeti svojim potpisom, pa ga uručiti Bogu. Riječi »Ovdje moj potpis« glase u hebrejskom tekstu doslovno: »Ovdje moj thau«. Slovo thau, što je u starohebrejskom pismu imalo oblik križa, služilo je za potpis imena. Ujedno bi htio Job uručiti Bogu tužbu svojih protivnika proti njemu (r. 35.). S njom bi, kao pobjednim vijencem okićen, stupio pred Boga (r. 36.) i ponosit kao kakav knez odbio svu tužbu (r. 37.).

*38. Ako je njiva moja vikala na me, i ujedno brazde njezine plakale,
*39. Ako sam jeo plod njezin bez plaćanja i ražalostio gospodara njezina:
40. Mjesto pšenice neka mi rodi trnje, mjesto ječma kukolj!

Govori su Jobovi svršeni.

GLAVA 32.

Eliu ustaje i optužuje Joba. Uvod njegova govora.

1. Ona tri čovjeka prestaše odgovarati Jobu, jer je on sada bio pravedan u očima njihovim.
2. Ali se tada raspali gnjev Eliuja, sina Barahelova od Buza iz roda Ramova. Raspali se gnjev njegov na Joba, jer se je naprema Bogu držao pravednim.
3. I na tri prijatelja njegova raspali se gnjev njegov, jer ne nađoše više odgovora, a Joba su ipak okrivljivali.
4. Eliu je bio čekao sa svojim govorom Jobu, jer su oni po godinama bili stariji od njega.
5. A kad vidje Eliu, da ona tri čovjeka ne znadoše više ništa da odgovore, tad ga spopade gnjev.
6. I Eliu, sin Barahelov, iz Buza, progovori: Doduše ja sam još mlad godinama, a vi ste vremešni; zato sam bio bojažljiv i klonio sam se da vam pokažem svoje znanje.
7. Mislio sam: neka govori starost! Mnoge godine neka objave svoju mudrost!
*8. Ali samo duh, koji je u čovjeku, samo dah Svemogućega, urazumljuje ga.
9. Vremešni nijesu uvijek mudri, ne znaju, što je pravo, jedino starci!
10. Zato velim: poslušajte me! i ja hoću da pokažem svoje znanje.
11. Eto, čekao sam da se vi izgovorite, slušao sam mudrost vašu, dok ste nalazili prave riječi.
12. Slijedio sam vas pažljivo; ali eto, nitko ne uvjeri Joba, nijedan od vas ne oprovrgnu riječ njegovu!
13. Ne govorite: naiđosmo na mudrost u njega! Samo Bog, a ne čovjek, može ga oboriti!
14. Proti meni nije upravio riječi; ja ga ne bih dočekao vašim govorima.
*15. Oni su pobijeđeni; ne mogu više ništa da navedu; nestalo im je riječi.
16. Hoću li još čekati, kad eto više ne govore, kad stoje i ništa više ne odvraćaju?!
17. Pa ću sad i ja odvratiti za se; i ja ću pokazati znanje svoje!
18. Jer sam pun mislî; u nutrašnjosti mojoj goni me duh.
19. Eto, nutrašnjost je moja kao mlado vino, što se drži zatvoreno; kao mijeh nov hoće da se raspukne!
20. Tako moram govoriti, da mi odlahne; moram otvoriti usne svoje, da odgovorim.
21. Ni za koga se ne zauzimam; ne govorim, da se ikome dopadnem.
22. Jer ne umijem laskati. Inače bi me brzo smakao moj Stvoritelj.

(38—40) Po sadržaju ovaj odsjek imao bi doći iza r. 34.
(38) Siromasima, sirotama i udovicama otete njive kao da plaču nad nepravdom, što je bila učinjena njihovim prijašnjim posjednicima.
(39) Nadnica se nije smjela zadržati, jer bi se inače ražalostio vlastelin, Bog, koji je gospodar zemlje.
Gl. 32. (8) Nije dosta samo starost, da se dođe do mudrosti. Za pravo razumijevanje stvari treba pravo upotrijebiti naravni dar Božji razuma.
(15) Eliu, pred Jobom i slušateljima, govori ovdje o prijateljima Jobovim.

GLAVA 33.

Eliu se obraća k Jobu, da ga pouči o načinu Božjega postupanja.

1. Čuj dakle, Jobe, govor moj! Svima riječima mojim posudi uho svoje!
2. Evo, već otvorih usta svoja; jezik moj neka govori krepko!
3. Riječi moje proizlaze iz srca iskrena; usne moje govore istinu čistu.
*4. Duh me je Božji stvorio; dah me je Svemogućega oživio.
5. Ako mogneš, oprovrgni me! pripravi se! stani mi nasuprot!
6. Eto, pred Bogom vrijedim toliko, koliko ti; i ja sam od kala načinjen.
7. Eto, preda mnom ne treba te strašiti tjeskoba! Pritisak kakav od mene ne će te tištati.
8. A sada ti veliš pred ušima mojim — posve sam jasno čuo te riječi —:
*9. »Čist sam, bez pogrješke, prav sam i bez krivnje.
*10. On traži samo izlike proti meni, vidi u meni neprijatelja svojega.
11. Noge je moje nategnuo u klade, pazi na sve moje staze.«
12. Ovdje nemaš pravo! pa ti odgovaram; jer je Bog više negoli čovjek!
13. Kako se možeš tu prepirati s njim: »Ne odgovara on čovjeku na svaku riječ!«
*14. Na jedan način govori Bog i na dva; ali se ne pazi na to.
15. U snu, u prikazi noćnoj, kad tvrd san padne na ljude, kad drijemaju na postelji,
16. Tada otvara uho ljudima i straši ih opomenom,
17. Da odvrati čovjeka od djela njegova, da ga očuva od oholosti.
18. Tako čuva dušu njegovu od podzemnoga svijeta, život njegov od smrti strijelom.
19. Na postelji njegovoj opominje ga bolima, boj jednako bjesni u njegovim udima.
20. Stanje njegovo ogadi mu kruh i duši njegovoj jelo najmilije.
21. Tijelo njegovo opada, ne vidi ga se više; izmalaju se kosti njegove, što se prije nijesu vidjele.
22. Duša se njegova približuje grobu, život njegov carstvu mrtvih.
*23. Onda stane pred njega glasnik Božji, posrednik, jedan od tisuća, da opomene čovjeka na dužnost njegovu,
24. Tada se Bog smiluje njemu. Rekne: izbavi ga! ne treba da silazi u grob, dobio sam već otkup.
25. Tada zasja tijelo njegovo više nego u mladosti; tada se on povrati u dane mladenačke snage.
26. Vapije k Bogu, i on mu je milostiv, daje mu da u veselju gleda lice njegovo; tako on povrati čovjeku pravo njegovo.
27. Pred narodom progovori i zapjeva: bio sam sagriješio i nepravdu činio, ali mi Bog nije odmastio.
28. On je izbavio dušu moju, da ne otide u grob; život se moj veseli svjetlosti.

Gl. 33. (4—7) Eliu je kao Job stvorenje Božje, nadaren naravnim darom razuma. Job zato može bez ikakva straha iznijeti razumne razloge za svoje mišljenje.
(9) Isp. 9, 21; 10, 7; 12, 4; 16, 17; 27, 5 sl.
(10) Isp. 13, 24; 19, 11.
(14) Bog govori ljudima na razne načine. Eliu navodi tri načina: prikazu (r. 15.—18.), bolesti (r. 19.—22.) i opomenu od prijateljâ (r. 23.—28.).
(23) Taj glasnik Božji, koji pokazuje čovjeku svrhu trpljenja i zagovara ga kod Boga, bit će koji vjeran prijatelj čovjeka, što trpi.

29. Eto, sve ovo čini Bog dvaput, triput na čovjeku,
30. Da otrgne dušu njegovu od groba, da mu svijetli svjetlost živih.
31. Jobe, pazi! slušaj me! šuti, da ja govorim!
32. Ali ako imaš dokazâ, iznesi mi ih! govori! rado ću ti dati pravo.
33. Ako li nemaš, slušaj ti mene! šuti! naučit ću te mudrosti.

GLAVA 34.

Božja pravedna svemoć.

1. Eliu progovori opet:
*2. Čujte, mudri, riječi moje! vi razumni, poslušajte me!
3. Jer uho istražuje riječi, kao što grlo kuša jelo.
4. Što je pravo, istražit ćemo, što je dobro, izvidjet ćemo za se.
*5. Job je ustvrdio: »Pravedan sam! ipak mi je Bog oduzeo pravicu moju.
*6. Ja sam kao lažac proti pravici svojoj; bez krivnje pogodi me strijela smrtna.«
*7. Gdje je još čovjek kao Job, koji kao vodu pije psovku?!
8. Koji se pridružio zlikovcima i općio s bezbožnim ljudima?!
*9. Ipak tvrdi: »Ništa ne koristi čovjeku živjeti s Bogom u prijateljstvu!«
10. Zato me poslušajte, ljudi razumni! Daleko neka je od Boga, da on čini opačine, od Svemogućega, da on radi nepravedno!
11. On samo vraća čovjeku po njegovu djelu i pušta da ga snađe po njegovu životu.
12. Doista, Bog ne radi nepravedno, Svemogući ne izvrće pravde.
*13. Tko se s njim brine za zemlju? Tko je utemeljio vasioni svijet?
14. Kad bi samo mislio na samoga sebe, kad bi uzeo natrag svoj duh i svoj dah:
15. Preminulo bi najednom svako tijelo, čovjek bi se opet vratio u prah.
16. Ako si razuman, pripazi na ovo, poslušaj glas riječi mojih! —:
17. Može li biti vladalac onaj, koji mrzi na pravdu? ili hoćeš li okriviti Pravednoga, Jakoga,
*18. Koji rekne knezu: nedostojniče! velikašu: zlikovče?
*19. On ne pristaje uz velike, ne pretpostavlja bogate siromasima; jer su svi oni djelo ruku njegovih.
20. Umiru za tren i usred noći; udari bogate: nestane ih; obori jakoga, a da ni ne makne rukom.
21. Oči njegove počivaju na putu svakoga; gleda sve korake njegove.
22. Nema tmine, nema mraka, gdje bi se sakrili zlikovci.

Gl. 34. (2) Među mudre ubraja Eliu jedan dio slušatelja i također, poradi njihove starosti, prijatelje zajedno s Jobom, premda ih je prije korio (32, 7 sl.).
(5) Isp. 9, 21; 13, 18; 27, 6.
(6) Isp. 6, 4; 9, 17.
(7 sl.) Job po Eliuju nije zlikovac ni bezbožnik, ali se njegovi govori slušaju kao psovke bezbožnikâ.
(9) Isp. 9, 22. 23. 30. 31; 21, 15.
(13—17) Bog, stvoritelj i uzdržalac svijeta, posljednji je izvor svega prava i zato ne može nikome učiniti nepravde.
(18) Bog povuče na odgovornost one, koji se poradi svoje moći i veličine ne mogu povući pred čovječji sud.
(19 sl.) Bog može biti nepristran i prema bogatima i moćnima, jer su oni kao njegovi stvorovi zavisni od njegove svemoći; on može dati da umru iznenada usred noći.

*23. On ne određuje rok čovjeku, kad da se pokaže Bogu na sud.
24. On satire jake bez preslušanja, postavlja druge na njihovo mjesto.
25. On već zna djela njihova, zato ih obori preko noći; tu leže satrveni.
26. Kao zločince kazni ih na mjestu, gdje svi vide,
27. Jer su odstupili od njega, nijesu pazili na putove njegove,
28. Pustili su, da se do njega popne vika siromaha. A on čuje pomaganju nevoljnikâ.
*29. I kad se on primiri, tko ga smije odsuditi? i kad sakrije lice, tko će ga vidjeti tada? Ali on bdije nad narodima i nad svakim čovjekom,
30. Da ne vladaju bezbožnici, što su zamke za narod.
31. Pa smije li jedan kazati Bogu: Ja moram to podnositi, a ne činim ništa zlo!
32. Što ne vidim, to mi pokaži! ako sam činio nepravdu, ne ću je opet činiti.
*33. Mora li on po tvojemu mišljenju plaćati, jer se ti nećkaš? ti se moraš odlučiti, ne ja! govori, što znaš!
34. Ljudi će mi razumni kazati i svaki mudar čovjek, koji me sluša:
35. Job govori nerazumno, riječi su njegove nerazborite.
36. Zato neka se iskuša Job do kraja poradi svojih bezbožnih prigovora!
37. Jer domeće na krivnju svoju još bunu, psuje u sredini našoj, na sva usta govori proti Bogu.

GLAVA 35.

Velika korist od pobožnosti.

1. Eliu opet progovori:
2. Držiš li to za pravo, da sâm govoriš: »Pravedan sam pred Bogom?«
*3. Da govoriš, što mi to koristi? što mi to većma koristi od grijeha?
4. Ja ću na to odgovoriti tebi i s tobom prijateljima tvojim.
5. Pogledaj nebo i vidi! pogledaj oblake, kako su visoko nad tobom!
6. Ako griješiš, što mu stim činiš? ako je još toliko opačina tvojih, što ćeš mu stim nauditi?
7. Ako si pravedan, što mu možeš stim dati? što prima stim iz ruke tvoje?
8. Ali bližnjemu tvojemu naudi opačina tvoja; čovjeku bližnjemu dobro dođe krepost tvoja.
9. Jadikuje se nad velikim tlačenjem i viče se na nasilje velikih.
*10. Ali se ne kaže: Gdje je Bog, Stvoritelj naš, koji nam daruje hvalospjeve u noći,
11. Koji nas je učinio mudrijim od životinja zemaljskih, razumnijim od ptica nebeskih.
12. Oni viču — ali ih on ne sluša — poradi obijesti zlih ljudi.
13. Doista, Bog ne usliši laži i Svemogući ne pogleda na nju.

(23—27) Ljudski sudovi moraju puno istraživati, Bog ne mora, jer zna sve.
(29 sl.) Ako Bog odmah ne nastupi, čovjek ga ne smije odsuditi; on ne prestaje biti pravedni branitelj ćudorednoga reda.
(33) Mora li Bog po tvojoj volji činiti pravdu, dok se ti nećkaš pripoznati Božje pravedno upravljanje ovim svijetom?
Gl. 35. (3) Isp. 34, 9.
(10 sl.) Bog od onih, što su potlačeni i trpe, traži pouzdanu molitvu k njemu, jer je već često puta u noći, t. j. svojom nenadnom i brzom pomoći, navratio ljude na hvalospjeve. On je, za razliku od životinja, dao ljudima razum i mudrost, da u spoznanju svoje zavisnosti od Boga nesamo viču, nego i mole pouzdano.

*14. A kamoli kad kažeš, da ga nijesi vidio: u njega je sud, samo ga pričekaj!
15. A sada, kad gnjev njegov ne kazni i još ne pazi na grijeh,
16. Job otvara usta naprazno i mnogo govori nerazborito.

GLAVA 36.

Božja providnost upravlja cijelim svijetom.

1. Eliu nastavi ovako:
2. Pričekaj me još malo, onda ću ti pokazati, što se još dade kazati za stvar Božju!
3. Počet ću izdaleka sa svojom mudrošću, da pribavim pravo Stvoritelju svojemu.
4. Jer riječi moje doista nijesu prijevara, stojim pred tobom kao čovjek s jasnom spoznajom.
*5. Eto, Bog je silan, ali nikoga ne osuđuje, silan je snagom razuma.
6. Život zlikovcu ne zaštićuje, potlačenima pribavlja pravo njihovo,
7. Od pravednika ne odvraća očiju svojih; on daje, da sjede nauvijek kao kraljevi na prijestolu, da se uzdignu visoko.
8. Ako li leže u okovima, svezani konopcima nevolje,
9. Tada im napominje djela njihova, grijehe njihove: da su se podizali oholo.
*10. Tada im otvara uho, da se pouče, i opominje ih, da se vrate od zloće.
11. Poslušaju li dragovoljno, onda provode dane svoje u sreći, godine svoje u radosti.
12. Ako li ne poslušaju, onda ginu od strijele, umiru, a ne znaju kako.
13. Koji su licemjerna srca, ostaju u prkosu, ne mole za pomoć, kad ih poveže.
14. U cvatu mladosti umire duša njihova, u svježosti mladosti život njihov.
15. Nevoljnika izbavlja nevoljom njegovom i otvara mu uho mukom.
*16. Vabi i tebe iz čeljusti nevolje u prostrani prostor bez stezanja, na sto, koji teče od pretiline.
17. Ali si ti pun suda opakoga, tako se prebacuju pravica i sud:
*18. Jer te bol ne smije nikada odvesti u psovku, visina otkupnine neka te ne pomete!
19. Može li te iz tjeskobe izbaviti vika tvoja i sav napor snage?
*20. Ne uzdiši za noću, jer se mjesto nje dižu prijatelji!
21. Pripazi! ne okreći se nepravdi, da zavoliš nju više nego nevolju!
22. Eto: Bog je uzvišen u svojoj moći! Gdje je učitelj kao on?
23. Tko određuje njemu put njegov? Tko bi mu smio reći: nijesi činio pravo!
24. Spomeni se, da veličaš djela njegova, što ih ljudi slave u pjesmi!
25. Diveći se gleda na njih sav svijet, makar ih čovjek gledao samo izdaleka.

(14—16) Na Božji sud treba pričekati. Oklijevanje Božje presuđivati, kako to čini Job, nerazborit je govor.
Gl. 36. (5—7) Bog je prema opakima i prema dobrima uvijek pravedan.
(10) Nesrećom opominje Bog ljude, da se okane grijeha.
(16) Nevolja je kao divlja zvijer, što ima u čeljusti svoj plijen. Prostrani prostor jest slika za izbavljenje, spasenje. Stezanje stoji slikovito za nevolju. Sto, koji teče od pretiline, označuje obilje životnih namirnica.
(18) Otkupnina je Jobova muka, koju Bog iziskuje, da ga očisti.
(20) Smisao ovoga nejasnog i na svu priliku pokvarenog retka mogao bi biti ovaj: Ne uzdiši za noću smrti zato, jer se kao ta noć podigli na te prijatelji tvoji!

26. Eto: Bog je veći, nego što mi shvaćamo; ne može se istražiti broj godina njegovih.
27. On gore vuče kaplje vodene, pušta da iz magle dažd rominja,
28. što iz oblakâ žubori dolje i izlijeva se na mnoštvo ljudsko.
29. Tko može razumjeti prostor oblacima i grmljavinu iz šatora njegova?
*30. Eto: on prostire oko sebe svjetlost svoju i otkriva dubine morske.
31. Jer on stim sudi narodima, daje hrane izobila.
32. Oko obadvije ruke obavija munju i zapovijeda, gdje da se upali.
33. Grmljavina njegova oglasuje ga, kad plane gnjev njegov poradi zloće.

GLAVA 37.

Moć i veličina Božja u prirodi.

1. Srce moje dršće od toga; glasno kuca na svojemu mjestu.
2. Slušaj! Slušaj, kako tutnji grom njegov! kako se ori iz usta njegovih!
3. Pušta, da sijeva pod čitavim nebom munja njegova do nakraj zemlje.
4. Za njom riče grom, glasno se ori jaki glas njegov; on ga ne pridušuje; čuje se zov njegov.
5. Silan je Bog u buri; čini stvari velike; mi to ne shvaćamo.
*6. Tada govori snijegu: »Padaj na zemlju!« Tako i daždu i njegovim silnim prolomima oblaka.
7. Tako prisili ruku svima ljudima na počinak, da svi ljudi upoznaju njegovo djelovanje.
8. Tada se zvijer uvlači u svoju jamu i poliježe u svojim spiljama.
9. Tada se prolomi bura iz svojega mjesta, i sa sjevera dođe studen.
*10. Od daha Božjega odveže se led, široke rijeke otisnu se u dolinu.
11. Ali već svjetlost protjera oblake, i sjajno svijetlo prodre oblake.
*12. I on opet hoda unaokolo, sad ovamo, sad onamo po odluci svojoj, da sve oni izvrše, što im nalaže na zemlji,
13. Kad ih šalje bilo na kaznu za njegovu zemlju, bilo na dobročinstvo.
14. Čuj to, Jobe, stani, promatraj djela Božja sjajna!
15. Znaš li, kako to Bog uredi, da u oblacima zasja svjetlost munje?
16. Razumiješ li, kako vise oblaci, čudesna djela Sveznajućega?
17. Ti, kome su haljine odveć tople, kad sjedi zemlja pod južnim vjetrom,
18. Možeš li razapeti nebo kao on, tvrdo kao saliveno ogledalo?
*19. Daj nauči nas, kako da mu zapovijedamo! Mi smo nemoćni pred mrakom.

(30 sl.) Bura i oluja podsjećaju na sud Božji; ali i daju potrebni dažd za uzrast bilja.

Gl. 37. (6 sl.) U zimsko doba padne često snijeg i u Palestini i u drugim pograničnim krajevima; padaju i velike kiše, što smetaju ljude osobito u radovima na polju.

(10) Vjetar obori led dolje. Silne kiše napune uske doline.

(12 sl.) Različno djelovanje Božje u prirodi prikazuje se kao njegovo hodanje tamo i amo. Bura, led i dažd mogu ljudima nanijeti veliku štetu, ali im može donijeti i veliku korist.

(19 sl.) Čovjek nema moći nad silama prirode. Kao primjer navodi se mrak od bure.

20. Hoće li se on protjerati na moju zapovijed? zapovjedi li čovjek, kada iščezne?!
21. A sada — ne vidi se svjetlost sunčana, kad sja nad oblacima; tad samo iskoči vjetar i izmete ih:
22. I zlatna svjetlost zasja od sjevera! Slava pripada strahovitomu Bogu,
23. Svemogućemu, kojega nikada ne shvatismo; velik je u moći i u pravu! nikada se ne savi u pravednom sudu!
24. Zato ga se imaju bojati ljudi! Na sveznalice sve on ne gleda!

GLAVA 38.

Sam se Bog pokazuje u vihoru i dokrajčuje prepirku ljudi stim, da kaže: on je tako uzvišen iznad čovjeka, te se čovjek ne smije ni usuditi da istražuje temelje Božje providnosti.

1. Tada odgovori Gospod Jobu iz vihora i reče:
*2. Tko je to, što zamračuje osnovu Božju govorima bezumnim?
3. Ustani! opaši bedra svoja kao junak! ja ću te pitati; ti mi kazuj nauku!
4. Gdje si ti bio, kad ja sagradih zemlju? kazuj, ako si razuman!
5. Tko joj je odredio mjere, ako znaš? tko je rastegao uže preko nje?
6. Na čem su stupovi njezini uglavljeni? Tko joj je metnuo kamen ugaoni,
*7. Dok su klicale zvijezde jutarnje, dok su kliktali anđeli?
8. Tko je zatvorio more vratima, kad bučeći prodrije iz krila materina?
9. Kad mu dadoh oblake za odjeću, tamne oblake za pelenice?
10. Kad mu udarih granice svoje i metnuh mu prijevornice i vrata
11. I rekoh: dovle dolaziš, ne dalje! ovdje se lomi prkos tvojim valovima!
12. Jesi li ikad, otkako živiš, zapovjedio jutru, pokazao zori mjesto njezino?
*13. I jesi li uhvatio zemlji za skute, da se stresu s nje bezbožnici,
*14. Da se načini kao vosak pod pečatom, da se oboji kao haljina?
15. Da bezbožnicima iščezne svjetlost njihova, i ruka, već podignuta, da se slomi?
16. Jesi li prodro ikad do na vrela mora? i jesi li hodio po dnu morskom?
17. Jesu li se pred tobom otvorila vrata svijeta mrtvih? i jesi li vidio vrata u noć smrti?
18. Jesi li pregledao daljine zemlje? kaži, ako znaš sve to!
19. Kako ide put k stanu svjetlosti, gdje ima svoje mjesto tama,
20. Da bi obadvoje poveo u područje njihovo i znao staze k domu njihovu?
*21. Ti znaš! Jer si se već onda rodio; velik je broj dana tvojih.

Gl. 38. (2) Ove i druge slijedeće riječi, po Ivanu Zlatoustu, Augustinu i drugim Ocima, upravljene su Jobu, a ne Eliuju.

(7) U prijašnjim recima prikazuje se stvaranje svijeta pod slikom građenja zgrade. Kod postavljenja ugaonog kamena priredila bi se svečanost uz pjevanje i klicanje (Zah 4, 7). Na svečanosti ugaonog kamena zemlje pjevali su anđeli i klicale su zvijezde.

(13) Noćna zemlja prikazuje se kao pokrivalo, pod kojim se kriju bezbožnici; istresanje pokrivala znači, da se bezbožnici rastjeraju od danjega svijetla do slijedeće noći.

(14) Kao što vosak dobije lik pod pečatom, tako se na jutarnjem svijetlu opazi lik površine zemaljske. Ona primi na se boju i izgleda kao šarena haljina.

(21) Ironički (podsmješljivo) kazano.

22. Jesi li ikada došao u riznice snježne? jesi li vidio stogove tuče,
*23. Koju sam pričuvao za vrijeme nevolje, za dan boja i rata?
24. Kako je tamo, gdje se dijeli svjetlost, i odakle se vjetar istočni širi po zemlji?
25. Tko je razvalio jaz povodnju i put gromu?
26. Da pada dažd na zemlju, gdje nema ljudi, na pustinju, u kojoj ne stanuje nitko?
27. Da napoji pusta i nerodna mjesta i učini da izniknu korijeni zelenila?
28. Ima li oca dažd? tko je rodio kaplje rose?
29. Iz čijega krila izlazi led? tko rađa slanu nebesku?
30. Kako se vode ukoče u kamen, i površina se morska smrzava?
*31. Vežeš li veze vlašićima, možeš li razdriješiti okove štapovima?
*32. Izvodiš li na vrijeme suncopas i upravljaš li medvjeda zajedno s njegovom djecom?
33. Znaš li zakone neba? određuješ li, kako da vlada zemljom?
34. Možeš li dignuti glas svoj do oblakâ, da te pokrije mnoštvo vode?
35. Puštaš li munje — one idu i govore ti: »Ovdje smo!« —?
*36. Tko je metnuo mudrost u oblake, tko je dao razboritost oblaku pahuljnjaku?
*37. Tko izbraja mudro oblake? tko pušta da miruju mjehovi nebeski,
*38. Kad se prah zemaljski zgomila na hrpe i grude se slijepe?
39. Loviš li lavici lov? utažiš li lavićima glad,
40. Kad se u spiljama sćućure i vrebaju u svom zaklonu?
41. Tko zgotovi gavranu hranu njegovu, kad mladi njegovi viču k Bogu i oblijetaju bez hrane?

GLAVA 39.

Nastavak Božjega govora: Bog pokazuje svoju svemoć u prirodi i kukavnost čovjeka.

1. Znaš li vrijeme, kad se divokoze koze? vidiš li, kad se košute legu?
2. Brojiš li mjesece, dokle nose? znaš li vrijeme, kada se legu?
3. Savijaju se i mlade legu; lako se opraštaju svojih bolova.
4. Kozlići su njihovi jaki i rastu napolju, odu i više se ne vraćaju.
*5. Tko je dao slobodu divljemu magarcu, tko je razdriješio remene tomu divljaku,
6. Kojemu dadoh pustinju za kuću i pustoš slanu za stan?
7. On se smije vrevi gradskoj, ne sluša vike gončina;

(23) Možda ovaj redak smjera na Joz 10, 11, gdje je tuča igrala veliku ulogu u boju.
(31) Veze vlašićima vežu se, kad se u mjesecu rujnu pojavi zviježđe osobite vrste. Okovi štapovima razdrešuju se, kad štapovi (orion) u svibnju iščeznu s noćnoga neba.
(32) »Upravljaš li medvjeda«, t. j. velikog i malog medvjeda ili velika i mala kola.
(36) U tajanstvenoj povorci oblakâ vidi se mudrost onoga, koji ih upravlja.
(37) »Mjehovi nebeski« jesu kišoviti oblaci. Slika je uzeta od vodenih mjehova na Istoku, u kojima se čuva voda. Mirovanjem mjehova nebeskih završuje se kišovito doba.
(38) U kišovito doba zemlja se je zgusnula, slijepila, i tako postala prikladna za sjetvu.
Gl. 39. (5—12) Čovjek ne može da ukroti ni divljega magarca u njegovoj neobuzdanoj slobodi, ni divljega bika u njegovoj pramoći.

8. Gorama prolazi i pase; nanjuši svaku zelen.
9. Hoće li ti dragovoljno služiti divlji bik i noćivati za jaslima tvojim?
10. Možeš li divljega bika užem prisiliti u brazde? hoće li vlačiti brazde za tobom?
11. Možeš li se osloniti na nj, jer mu je snaga tako silna? ostavljaš li na njemu svoj posao?
12. Misliš li, da će ti on svesti ljetinu i na gumno tvoje složiti?
13. Noj kreće živo krila, kao da bi bila krila i perje rode;
*14. A on povjeri svoja jaja zemlji, pusti ih da se griju na pijesku;
15. Nije mu briga, da li će ih noga pogaziti ili ih divlja zvijer razbiti.
16. Tvrdo postupa s mladima svojim, kao da nijesu njegovi; ne brine se, da li mu je trud uzalud.
17. Jer mu Bog nije udijelio mudrosti, nije mu dao nimalo razboritosti.
*18. Ali kad se kočoperan digne, smije se konju i konjiku.
19. Jesi li ti dao konju snagu, jesi li mu uresio vrat grivom?
20. Hoćeš li ga poplašiti kao skakavca? njegovo krasno dahtanje — kako je strašno!
21. Kopa zemlju, veseo je od snage, nasrće na oružje;
22. Ruga se strahu, ne plaši se i ne uzmiče ispred mača.
23. Pozvekuje nad njim tul, sijeva koplje i sulica;
24. On ljutito topta i kopa zemlju, i ne zadrža ga, kad zatrubi truba bojna.
25. Svaki put, kad zatrubi, on zarže: »Ih-hi-ih!« Izdaleka već nanjuši boj, gromki glas vođâ, bojnu viku.
*26. Da li po tvojoj mudrosti poleti jastrijeb, raširi krila svoja na jug?
27. Da li se po tvojoj uputi visoko diže orao, da gnijezdo svoje vrh timora vije?
28. Na stijeni ima svoje gnijezdo, vidik svoj na strmoj vrleti.
29. Odatle poviruje na hranu, daleko mu vide oči.
30. Ptići njegovi srču krv; gdje leže lešine, ondje su oni.

GLAVA 40.

Jobov odgovor. Božja svemoć.

1. Tako je Gospod govorio Jobu. Onda upita:
2. Hoće li se kudilac još prepirati sa Svemogućim? Tko tuži Boga, neka odgovori na to!
3. Tada odvrati Job Gospodu i reče:
4. Ah, ja sam odveć malen! što da odvratim? Mećem ruku na usta.
5. Jedamput sam govorio — ne ću opet; i dvaput — ne ću više!
*6. Tada odgovori Gospod Jobu iz vihora:
*7. Ustani! Opaši svoja bedra kao junak! ja ću te pitati; ti mi kazuj nauku!

(14) Kvocavi noj ostavi često puta i po više sati svoje gnijezdo. Prije nego otide, zakopa gnijezdo u pijesak, koji mu drži jaja u toplini.
(18) Brži je noj od najbržega konja.
(26) Kao ptica selica odseli jastrijeb zimi na jug.
Gl. 40. (6 sl.) Job ne će da se dalje tuži i prepire. Ali ga Bog vodi još za jedan stepen više i pokazuje mu njegovu čovječju nemoć, a opisujući dva čudesna djela božanske stvoriteljske snage iz životinjstva pokazuje mu veličinu, moć i mudrost Božju, koja sve nadilazi. Tako ima Job doći do spoznanja svoje nemoći i svojega neznanja, da se onda pouzdano i ponizno podvrgne Božjoj volji, makar bilo i trpjeti i muku mučiti.
(7) Isp. 38, 3.

8. Hoćeš li zanijekati moje pravedno upravljanje, mene okriviti, samo da ti imadneš pravo?
9. Imaš li mišicu kao Bog? možeš li učiniti da grmi kao on?
10. Okiti se ipak veličanstvom i krasotom! obuci se ipak u dostojanstvo i sjaj!
11. Pusti da zašume valovi tvojega gnjeva! pogledaj svu oholost i učini je malenom!
12. Pogledaj svu oholost i obori je na tle; potri bezbožnika na mjestu njegovu!
13. Zatrpaj ih skupa u zemlju! zaključaj im lice u skrivenom mjestu!
14. Tada ću te i ja hvaliti, jer te spasava vlastita desnica.
*15. Isporedi sa sobom konja nilskoga, što sam ga stvorio! hrani se bilinama kao goveče.
16. U bedrima njegovim, gledaj, koja snaga! koja sila u mišicama tijela njegova!
*17. Kao cedar nateže rep svoj; žile bedara njegovih gusto su isprepletene;
18. Kosti su mu kao cijevi mjedene, zglobovi kao poluge gvozdene.
*19. On remek-djelo stvaranja Božjega; stvoritelj njegov dade mu mač.
*20. Premda mu gore nude hranu, i tamo se igraju životinje poljske,
21. On leži mirno u lotosovoj šikari, sakriven u trsci i glibu.
22. Grmlje lotosovo pokriva ga sjenom, šikara vrbova stoji na vodi unaokolo.
23. Ako i nabuja rijeka: on se ne uznemiruje, ostaje bez brige, makar mu rijeka teče u grlo.
24. Tko ga može protjerati na oči njegove, probosti mu nozdrve hitalom drvenim?
*25. Hvataš li udicom krokodila? podvežeš li mu jezik vrpcom?
*26. Provučeš li mu sitinu kroz nozdrve? provrtiš li mu čeljusti kukom?
27. Hoće li ti se mnogo moliti? hoće li ti lijepe riječi zboriti?
28. Sklapa li ugovor s tobom, da ga uzmeš u službu zauvijek?
29. Možeš li se s njim kao s pticom igrati, privezati ga za djevojke svoje?
*30. Tjera li ribarski ceh s njim trgovinu? dijele li ga među trgovce?
31. Možeš li mu kožu isprobadati šiljkom i glavu ostvama?
32. Stavi samo na nj ruku! ali se spremi na borbu! ne ćeš to učiniti opet.

GLAVA 41.

Dalje se opisuje krokodil.

1. Jest, izgubljena je svaka nada! kad ga samo ugleda čovjek, pada.
2. Nitko se ne usudi da ga probudi: »Tko je, da mi odoli?

(15) Konj nilski hrani se kukavnom travom, a Bog ipak dade toj ogromnoj životinji tako silnu snagu.
(17) Sravnjivanje s cedrom ne odnosi se ovdje na veličinu repa, jer je rep nilskoga konja vrlo malen, nego na tvrdoću i debljinu repa.
(19) Kutnjaci zubi u konja nilskoga, što se pomolili van, jesu taj »mač«.
(20 sl.) Konj nilski ne traži svoju hranu ondje, kamo dolaze druge životinje na pašu, nego on ostaje u nizinama pokraj vode.
(25) Još i danas ima krokodila (crocodilus niloticus), kao i nilskih konja, u gornjem Nilu, a i u drugim rijekama afričkim.
(26) Provukla bi se ribama kroz škrge sitina ili kuka, pa bi se tako nosile na prodaju.
(30) Krokodil se ne prodaje.

3. Tko mi stane na put, a ja da ga pustim čitava? pod cijelim nebom nijedan!«

4. Ne smijem šutjeti o udima njegovim, o snazi njegovoj, o sjajnom sastavu njegovu.

5. Tko mu je ikad uzgrnuo oklop? tko je prodro ikad u dvojake žvale njegove?

6. Tko mu je otvorio dvokrilna vrata čeljusti? užas je oko zuba njegovih.

7. Sjajni su žljebovi štitova njegovih, uskim pečaćenjem zatvoreni.

8. Usko je jedan uz drugoga: među njih ne prodire vjetrić.

9. Jedan čvrsto prianja uz drugi: ne rastavljaju se.

*10. Dahtanje njegovo daje sjajnu svjetlost; kao trepavice zorine oči su njegove.

11. Iz ralja njegovih zublje, iskaču iskre ognjene.

12. Sapa suklja iz nozdrva njegovih kao iz vrela kotla i zapaljene trske.

13. Dah njegov raspaljuje ugljevlje, plamen mu suklja iz ralja.

14. U njegovoj šiji stoji snaga, pred njim igra užas.

15. Udi mesa njegova spojeni su čvrsto, kao saliveni, ne razmiču se.

16. Kao kamen, tako je tvrdo srce njegovo, tako tvrdo kao donji žrvanj.

17. Kad se digne, zadršću i junaci, ne znaju što da čine od straha.

18. Zgrabi li koga, ne koristi mač, ni koplje, ni strijela, ni sulica.

19. Gvožđe je njemu slama, a mjed drvo puno crvotočine.

20. Strijela ga ne može natjerati u bijeg, kamenje u prači njemu je kao pljeva.

21. Kao slamka njemu je džilit, on se smije zviždanju sulice.

*22. Ispod njega su oštri crepovi; drljaču zabija u glib.

*23. Čini, te se dubina puši kao lonac; učini, te se more zapjeni kao stupa.

24. Za sobom ostavlja svijetlu vodenu brazdu: rekao bi da more ima srebrne kose.

25. Ništa mu na zemlji nije jednako: stvorenje bez straha!

26. Na najjače gleda prezirno, i on je kralj najponosnijima.

GLAVA 42.

Job se ponizno podvrgava.

1. Tada Job odvrati Gospodu:

2. Znam, da sve možeš, da se ne može smesti što naumiš.

*3. »Tko je to, što zamračuje osnovu Božju nerazumnim govorima?« tako sam govorio bez razumijevanja; bilo je odveć čudesno, a da bih shvatio.

4. »Slušaj! ja ću govoriti! ja ću te pitati; ti me pouči!«

Gl. 41. (10) Sunčano svijetlo lomi se u dahu životinje, i tako se njezino dahtalje iskri. Krokodilove crvene oči isporeduju se sa zorom rumenom. U Egiptu je hieroglif (slikopis) za zoru krokodilovo oko.

(22) »Spravu za vršenje sa zupcima stere sebi u glibu«, t. j. njegovi se trbušni štitovi utisnu u glib tako, te izgleda, da je zbilja poda se prostro vršilo (vršeće saone).

(23) U stupi se razbija mlijeko, da izađe maslo; i onda se mlijeko u stupi zapjeni, ili stupa se zapjeni (fig.).

Gl. 42. (3 sl.) Job opetuje riječi Božje iz 38, 2. 3. i upravlja ih na sebe. Govorima Božjim poučen uviđa Job, da je božanska mudrost i svemoć nepristupačna čovječjem razumu i da se ne može vezati i stezati čovječjom voljom.

*5. Ušima bio sam čuo o tebi; a sada te je vidjelo oko moje.

6 Zato opozivam i kajem se u prahu i pepelu!

*7. I kad je bio Gospod tako izgovorio Jobu, reče Gospod Elifazu iz Temana: »Moj se je gnjev raspalio na tebe i na obadva prijatelja tvoja; jer nijeste pravo govorili o meni kao moj sluga Job.

8. Zato sada uzmite sedam bikova i sedam ovnova, otidite k mojemu slugi Jobu i prinesite žrtvu za se! A moj sluga Job neka se pomoli za vas! Jer samo poradi njega ne ću da učinim s vama po ludosti vašoj; jer nijeste pravo govorili o meni kao moj sluga Job.«

9. Tada otidoše Elifaz iz Temana, Baldad iz Suhe i Sofar iz Naamaha i učiniše, kako im je bio zapovjedio Gospod. I Gospod pogleda na Joba.

10. I Gospod preokrenu sudbinu Jobovu, jer se je bio pomolio za prijatelje svoje. Dvojinom dade opet Jobu sve, što je bio posjedovao.

11. Tada dođoše k njemu sva braća njegova i sve sestre njegove i svi prijašnji znanci njegovi. Održaše u kući njegovoj gozbu s njim, iskazaše mu svoju sućut i potješiše ga za svu nesreću, koju ju je bio Gospod pustio na nj. I dadoše mu svaki po komad srebra i po zlatni prsten.

12. A Gospod je blagosivao Joba poslije još više negoli prije. Posjedovao je četrnaest tisuća ovaca, šest tisuća kamela, tisuću jarmova volova i tisuću magarica.

13. Imao je sedam sinova i tri kćeri.

14. Jednoj dade ime Jemina, drugoj Kesija i trećoj Kerenhapuka.

15. U svoj zemlji nije bilo žena, koje bi bile tako lijepe kao kćeri Jobove. Otac im njihov dade jednaku baštinu s braćom njihovom.

16. Job je potom živio još sto i četrdeset godina i vidio je djecu i unučad, četiri koljena.

17. I umrije Job star i sit života.

(5) Jobovo prijašnje shvaćanje o Bogu bilo je nesavršeno i samo kao izdaleka čuveno. Ali sada spoznaje, da Bog u svemu radi po osnovi, pa i u kušnjama čovječjim. Zato povlači Job svoju nestrpljivost i svoje prepiranje s Bogom.

(7) Jobovi prijatelji nijesu pravo govorili, jer su tvrdokorno ostali kod svoje tvrdnje, da su muke i nevolje uvijek kazna za grijehe, pa su tako i Jobu natovarili na leđa svakojake grijehe. Job je doduše u svojim govorima bio podosta oštar, što je moglo sablazniti slušatelje; ali Bog, koji ispituje srca i bubrege, naziva eto njegove govore dobrima.

KNJIGA PSALAMA

1. Riječ »p s a l a m« uzeta je iz starogrčkog prijevoda i znači pjesmu, što bi se pjevala uz harfu. U hebrejskom cijela zbirka psalama ima natpis »h v a l o s p j e v i«.

2. Knjiga psalama s a d r ž i 150 psalama. Hebrejski i starogrčki tekst, za kojim u tom ide Vulgata, podudaraju se samo u brojenju prvih osam i posljednjih triju psalama. Naš prijevod psalama pridodaje brojenje Vulgate u zaporci brojenju hebrejskog teksta. Obično hebrejski tekst ide naprijed pred drugima za jedan broj. Tako je u hebrejskom tekstu 29. psalam u grčkom i latinskom tekstu 28. psalam. Ps 9 i 10, Ps 114 i 115 u starogrčkom su prijevodu i u Vulgati samo po jedan psalam (Ps [9] i Ps [113], a obratno Ps 116 i Ps 147 rastavljeni su u dva (Ps [114] i Ps [115]; Ps [146] i Ps [147]).

Knjiga psalama r a z d i j e l j e n a je u p e t k n j i g a: I.: 1—41; II.: 42—72; III.: 73—89; IV.: 90—106; V.: 107—150. Ova je razdioba veoma stara; zatekli su je već grčki prevodioci. Doksologije (slavoslovlja) završuju pojedine knjige (isp. 41 [40], 14; 72 [71], 19 sl.; 89 [88], 53; 106 [105], 48). Ps 150 jest zaključak pete knjige, koja nema vlastite doksologije.

3. Zaključni obrasci Ps 72, 20 (»Na kraju su molitve Davidove«), česta različna poraba Božjega imena Jahve (Gospod) i Elohim (Bog), nalaz jednakih psalama u raznim dijelovima (na pr. 14—53; 70—40, 14 sl.) i drugi razlozi upućuju nas na to, da je psaltir, kakav je pred nama danas, nastao iz raznih većih ili manjih p o j e d i n i h z b i r k i. Razlikuje se velika zbirka Davidovih psalama: Pss 2—72 (isp. 72, 20), što je nastala iz dviju manjih: Pss 2—41 (s Božjim imenom Jahve) i Pss 42—72 (s Božjim imenom Elohim). Druga Davidova zbirka sadrži skupinu psalama, što potječu od pjevačke obitelji Korejevaca: Pss 42—49, onda skupinu, što potječe od pjevačke obitelji Asafove: Pss 50; 73—83, i kao dodatak psalama od raznih sastavljača: Pss 84—89. Treća velika zbirka obuhvatala je Pss 90—150 (s Božjim imenom Jahve i razmjerno s malo natpisa). I ona je sastavljena iz manjih skupina: Pss 93—100 (psalmi o kraljevstvu Božjem), Pss 104—107; 111—118; 146—150 (hallel-psalmi, što počinju s radosnim poklikom Aleluja);

Pss 120—134 (hodočasničke pjesme). Ne može se ništa sigurno reći za vrijeme, kada su nastale pojedine zbirke.

4. Sastavljač veoma velikog dijela psalama jest David. Prema natpisima psalama, o kojih se kritičnoj vrijednosti ne može uopće sumnjati, David je sastavio 73 psalma. I pogdjekoji drugi anonimni (bezimeni) psalam bit će da je sastavio David. Njegov pjesnički dar i rad potvrđuju povijesna svjedočanstva (isp. 1 Kralj 16, 14 sl.; 18, 10; 2 Kralj 1, 18 sl.; 2 Kralj 6, 2 sl.; 2 Kralj 23, 1; 2 Dnev 7, 6; 29, 30; Am 6, 5). Mišljenje, da je David sastavio veći dio psalama, potvrdila je papinska biblijska komisija odlukom od 1. svibnja 1910. godine. U Novom Zavjetu označuje se on kao sastavljač Ps 16 (Dap 2, 25; 13, 35), Ps 32 (Rimlj 4, 7 sl.), Ps 110 (Mt 22, 45; Dap 2, 34 sl.) i Ps 2 (Dap 4, 25). Osim Davida spominju se još kao sastavljači psalama članovi pjevačkih obitelji Korejeve (Ps 42; 44—49; 84; 85; 87; 88) i Asafove (Pss 50, 73—83), onda Mojsije (Ps 90), Etan (Ps 89) i Salomon (Pss 72; 127).

5. Vrijeme, kada su pojedini psalmi, osim Davidovih, sastavljeni, teško je odrediti. Mnoge su pjesme, čini se, nastale za ili iza sužanjstva babilonskoga.

Na početku mnogih psalama postoje natpisi, koji nam kazuju ili ime sastavljačevo, ili povijesni povod psalmu (isp. Ps 54), ili vrstu pjesme (isp. Ps 54), ili porabu kod službe Božje (isp. Ps 92), ili početne riječi pjesama, po kojih se je melodiji (napjevu) pjevao psalam (isp. Ps 57). Ovi su natpisi veoma stari, te ih već nalazimo u starogrčkom prijevodu. Papinska biblijska komisija izjavljuje, da se bez važnog razloga ne dira u ljudsku vjerodostojnost natpisâ, makar i ne bili nadahnuti.

6. Vjersko-ćudoredni sadržaj psalama gotovo je neiscrpljiv. Svaki dan ljudskoga života nađe u njima nešto za se. I zato je Knjiga psalama najmilija knjiga Crkvi. Nijedna joj druga knjiga nije toliko poslužila u njezinu bogoslužju, koliko psaltir, ta doista božanska knjiga. Pa zato se i kaže: »Psalmus vox Ecclesiae« — »psalam je glas Crkve«.

KNJIGA PSALAMA

Prva knjiga: Psalam 1.—41.

PSALAM 1.

Dva puta: put dobrih i put zlih.

1. Blažen čovjek, koji ne stoji u vijeću bezbožnikâ i ne ide putem grješnikâ i ne sjedi u društvu opakih;

*2. Nego ima radost svoju u nauci Gospodnjoj i o nauci njegovoj razmišlja dan i noć!

*3. On je kao drvo usađeno na vodenim potocima, koje rod svoj donosi u pravo vrijeme, i kojemu lišće ne vene; što on radi, sve uspijeva.

*4. Nijesu takvi opaki! oni su kao pljeva, koju raznosi vjetar.

*5. Zato se ne mogu bezbožnici održati na sudu, ni grješnici u općini pravednikâ.

6. Jer Gospod zna za put dobrih, a put bezbožnikâ vodi u propast.

PSALAM 2.

Vječni Sin Božji pobjeđuje sve bezbožne sile.

1. Zašto se bune narodi i puci kuju lude osnove?

*2. Skupljaju se vladaoci zemaljski, knezovi među se vijećaju proti Gospodu i pomazaniku njegovu:

3. »Hajde da rastrgamo sveze njihove i da zbacimo sa sebe jaram njihov!«

4. Onaj, koji stoluje u nebu, smije se, Gospod im se podsmijeva.

5. A tad im govori u srdžbi svojoj i gnjevom ih svojim zbunjuje:

6. »Ja sam pomazao kralja svojega na Sionu, svetoj gori svojoj.«

*7. »Objavljujem krepku riječ Gospodnju; on mi reče: ‚Ti si Sin moj, ja te rodih danas.

*8. Samo zaželi od mene: i dat ću ti narode za baštinu i krajeve zemlje u posjed tvoj!

Ps 1. (2) »Nauka Gospodnja« jesu zapovijedi Božje, što su pobilježene u pisanom zakonu.

(3) Blagoslov vjernosti zakonu Božjemu stoji u sreći i blagostanju. Ova se misao objašnjava slikom drveta, što sjajno uspijeva uz vodu. Za ljetne suše na Istoku osobito je važno dovesti vodu do drveća, da mu lišće i plod ne opadne.

(4) Kod vršidbe vija se žito, i pljevu odnosi vjetar, a teško zrno pada na gumno.

(5) Zli se izbacuju iz »općine pravednikâ« istom iza smrti; a povijest izraelska ima dosta primjera, da je Bog bezbožnike upropastio naglom smrću.

Ps 2. (2) »Pomazanik« nije ovdje izraelski kralj, nego Mesija. Samo proti njemu može se podignuti čitav svijet. Ovaj se psalam u Dap 4, 25; 13, 33 proteže na Krista.

(7—9) Mesija kralj ovdje govori.

(7) Mesija je Sin Božji u pravom značenju riječi. Ovdje upotrijebljeni izrazi nijesu uzeti u smislu sinstva iz milosti ili posinjenjem. »Danas« upućuje na vječno izlaženje Sina iz Oca.

(8 sl.) Mesija ima gospodstvo nad svima narodima s neomeđenom vlasti nad životom i smrti.

9. Udarit ćeš ih gvozdenom palicom, razbit ćeš ih kao sud lončarski!'«
10. Sad, vi kraljevi, opametite se; naučite se, vi suci na zemlji!
11. Poklonite se Gospodu sa strahom, častite ga s trepetom!
12. Poštujte Sina, da se ne razgnjevi, i vaša vas osnova ne unesreći; jer će se gnjev njegov brzo raspaliti. Blago svima, koji se u nj uzdaju!

PSALAM 3.

Molitva u velikoj nevolji.

1. Psalam Davidov, kad je bježao pred svojim sinom Absalomom.

2. Ah, Gospode, kako je mnogo neprijatelja mojih! Mnogi su, koji stoje proti meni.
3. Mnogi, koji kažu o meni: »Nema mu više spasenja kod Boga!«
*4. Ali ti si, Gospode, štit, koji me zaklanja, moj Spasitelj, koji mi daješ pobjedu!
*5. Kad povikah iza glasa Gospodu, on me usliši na svetoj gori svojoj.
6. Legoh i zaspah i probudih se opet, jer me zaštiti Gospod.
7. Zato se ne strašim od bezbrojna naroda, koji me opkoljava.
*8. Digni se, Gospode, pomozi mi, Bože moj! jer ti razbi vilicu svima neprijateljima mojim, polomi zube bezbožnicima.
9. Spasenje stoji u moći Gospoda; na puk tvoj neka dođe blagoslov tvoj!

PSALAM 4.

Pouzdanje u Boga.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; uz žice; psalam Davidov.

2. Kad zovnem, usliši me, Bože spasenja mojega! Ti si mi uvijek pomogao u tjeskobi; smiluj mi se, usliši molitvu moju!
*3. Vi ljudi, zašto sramotite čast moju, ljubite prijevaru i mislite na laž?
4. Uvidite ipak: čudesno pomaže Gospod miljeniku svojemu! Gospod usliši moj vapaj k njemu.
5. Uzdršćite i okanite se grješnoga djelovanja! smislite se na postelji svojoj! Prestanite!
*6. Prinosite prave žrtve zaklanice! Pouzdajte se samo u Gospoda!
7. Mnogi se tuže: »Tko nam nosi mir?« Obasjaj nas, Gospode, svijetlom lica svojega!
8. Više radosti stavio si mi u srce u doba žetve, kad rodi žito i vino izobila.
9. Bez brige legnem i zaspim odmah; jer ti, Gospode, sam daješ mi te stojim u sigurnosti.

PSALAM 5.

Jutarnja molitva za pomoć proti neprijateljima.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Baština«; psalam Davidov.

2. Čuj riječi moje, Gospode, razumij vapaj moj!
3. Usliši glas molitve moje, Kralju moj i Bože moj! jer se molim tebi.

Ps 3. (4) Štit se često uzima za oznaku Božje zaštite (isp. Ps 84 [83], 12).
(5) Na svetoj gori Sionu David je sagradio žrtvenik (2 Kralj 24, 18—25) i podigao sveti šator, da u nj smjesti kovčeg zavjetni (1 Dnev 15, 1; isp. 2 Dnev 3, 1).
Ps 4. (3) Neprijatelji udaraju na kraljevsku čast Davidovu. Bit će da psalam smjera na spletke Absalomovih pristaša proti kralju (isp. 2 Kralj 15—19).
(6) Malodušni prijatelji Davidovi neka se čistim i pravednim srcem pouzdaju u Boga!

4. Gospode, već ujutro čuj vapaj moj; u rano jutro stojim pred tobom i čekam.

*5. Ti nijesi bog, kojemu se dopada nepravda; u tebe nema mjesta bezbožnik.

6. Opaki ne mogu stajati pred očima tvojim, ti mrziš na sve, koji čine bezakonje.

7. Satireš one, koji govore laž, krvopije i himbenici mrski su Gospodu.

*8. A ja po velikoj milosti tvojoj ulazim u dom tvoj; bacam se ničice u strahopočitanju pred tobom, okrenut prema svetome hramu tvojemu.

*9. Gospode, budi mi vođa na svetoj stazi svojoj; usprkos neprijateljima mojim poravnaj preda mnom put svoj!

*10. Jer usta njihova ne govore istine; srce je njihovo puno zloće; grlo im je grob otvoren; jezik im je pun lukavstva.

*11. Daj da okaju to, o Bože! daj da ne uspiju osnove njihove! za mnoge grijehe njihove obori ih, jer oni prkose tebi!

12. A koji se uzdaju u te, radovat će se svi; uvijek će ti klicati, jer ih zaštićuješ; koji te ljube, podvikivat će tebi.

13. Jer ti, Gospode, blagosivaš pravednika, kao štitom zaklanjaš ga milošću svojom.

PSALAM 6.

Molitva za milosrđe.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; u niskom glasu; psalam Davidov.

*2. Gospode, nemoj me pokarati u srdžbi svojoj, niti me kazniti u gnjevu svojem!

3. Smiluj mi se, Gospode, jer sam iznemogao; ozdravi me, Gospode, jer dršću kosti moje!

4. Duša je moja vrlo uzdrhtala, a ti, Gospode, dokle ćeš se još srditi?

5. Povrati se, Gospode, spasi život moj! pomozi mi u dobroti svojoj!

*6. Jer mrtvi ne spominju više tebe; tko će te slaviti u carstvu smrti?

7. Iznemogoh od uzdisanja; svaku noć kvasim postelju svoju, suzama svojim natapam prostirku svoju.

8. Usahnu od tuge oko moje, od muke oslabi posve.

9. Idite od mene svi, koji činite zlo, jer će Gospod uslišiti glasni plač moj!

10. Vapaj moj uslišit će Gospod, Gospod će primiti molitvu moju.

Ps 5. (5—7) Psalmist se uzda, da će biti uslišena njegova molitva na svetom mjestu (isp. r. 8.), jer nije svijestan, da je uvrijedio svetoga Boga, kojemu se ne smije približiti ništa nečisto.

(8) Kod molitve okrenuli bi se k svetištu (isp. Ps. 28 [27], 2; 3 Kralj 8, 22. 30; Dan 8, 11).

(9) Psalmist ne će, da neprijatelji mogu otkriti na njemu koju nepravdu i da tako prikažu opravdanima svoje nepravedne progone.

(10) Kao što je otvorena grobnica stan smrti i prima u sebe uvijek nove mrtvace, tako je i grlo bezbožnikâ, iz kojega izlaze laži i klevete, grobnica za druge ljude, kojima oni oduzimaju čast, posjed i isti život.

(11) Jer su neprijatelji psalmistovi ujedno opasni i stvari Božjoj i jer svojim grješnim životom prkose Bogu, zato on moli, da ih Bog ponizi.

Ps 6. (2) Muke su psalmistove u smrtnoj bolesti (r. 3. 5 sl.) i u navali neprijateljâ (r. 8. 9. 11).

(6) Nebo je bilo pravednicima Staroga Zavjeta zatvoreno sve do Uzašašća Kristova. Općenito se je vjerovalo u Starom Zavjetu u život s onu stranu groba; ali u starije doba nije bila općenito obvezatna objava, kako će se produljiti taj život.

11. Neka se postide i smetu svi neprijatelji moji, puni sramote neka brzo otidu odatle!

PSALAM 7.

Molitva k Bogu, pravednome sucu.

*1. Tužaljka Davidova, koju je pjevao Gospodu poradi riječi Husa od plemena Benjaminova.

2. Gospode, Bože moj, k tebi se utječem, sačuvaj me od svih, koji me progone, i izbavi me!
3. Da me ne rastrgaju kao lav, da me ne odvuku, kad nema spasitelja!
*4. Gospode, Bože moj, ako sam to učinio: ako je nepravedno dobro u rukama mojim,
5. Ako sam zlo vratio prijatelju svojemu — ipak sam pomogao onome, koji me je napao bez razloga —:
6. Tad neka goni neprijatelj dušu moju i neka je stigne; i neka pogazi na zemlju život moj i čast moju odvuče u blato!
7. Ustani, Gospode, u gnjevu svojem, digni se na žestinu tlačitelja mojih! izađi mi na obranu, jer ti hoćeš pravo!
8. Zbor narodâ sleći će se oko tebe, uzađi ponovno na prijesto iznad njih!
9. Gospod je sudac narodima; sudi mi, Gospode, po pravednosti svojoj, neka mi bude po nedužnosti mojoj!
10. Neka se dokrajči zloća bezbožnikâ, a pravednika potpomozi, jer ispituješ srca i bubrege, pravedni Bože!
11. Štit moj stoji kod Boga, koji pomaže one, koji su prava srca.
12. Bog je pravedan sudac, Bog, koji uvijek revnuje.
*13. Doista, on već brusi i oštri mač svoj; nateže i naperuje luk svoj.
14. Zapinje smrtnu strijelu, čini strijele usjalima.
*15. Gle, zloćom počinje on, obilazi s nesrećom i rađa samo prijevaru.
16. Jamu kopa i iskopa i sam pada u jamu, koju načini.
17. Nepravda se njegova vraća na vlastitu glavu njegovu, na vlastito tjeme silazi zločin njegov.
18. A ja zahvaljujem Gospodu za pravedan sud njegov i pjevat ću imenu Gospoda višnjega.

PSALAM 8.

Niskost i visina čovjeka.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po getskom napjevu; psalam Davidov.

2. Gospode, vladaoče naš, kako je divno ime tvoje po svoj zemlji!
*3. Ti, čiju slavu nebesa slave rječitije, negoli usta čovječje dje-

---

Ps 7. (1) Hus od plemena Benjaminova nije nam pobliže poznat iz Staroga Zavjeta. Možda je bio pristaša Saulov (1 Kralj 22—26).

(4 sl.) Protivnici optužuju psalmista, da je nekome prijatelju oteo imanje. On se kune svojim životom, da to nije učinio i da je posve nedužan.

(13 sl.) Bog, koji kazni, prikazuje se ovdje pod slikom ratnika. Strijele, ovijene u tvar zapaljivu, upalile bi se prije odapinjanja.

(15—17) Zločini donose zločincu napokon samo veliku prijevaru, opsjenu, jer ga dovedu u propast, mjesto u sreću.

Ps 8. (1) Get je bio jedan od pet filistejskih glavnih gradova. Geteji su služili u vojsci Davidovoj. Psalam se imao pjevati po napjevu, što je bio u običaju kod Geteja.

(3) Prema divnom hvalospjevu, kojim stvorenja slave Stvoritelja, osobito noćno nebo u sjaju svojih zvijezda, svako je čovječje slavljenje kao djetinje tepanje. Pa ipak je slavljenje Boga iz usta naroda Božjega duhovno branište, o koje se razbija sva prolazna moć neznabožačkih velikih sila.

ce: podigao si sebi branište nasuprot neprijateljima svojim, da zamukne protivnik i mrzitelj.
*4. Kad pogledam nebo, djelo prsta tvojih, mjesec i zvijezde, što si ih namjestio,
5. Što je čovjek, da ga se spominješ, zemlje sin, da ga pogledaš?
6. Pa ipak, namjestio si ga samo malo ispod Boga, okrunio si ga slavom i čašću,
7. Postavio si ga vladaocem nad djelom ruku svojih, sve si mu metnuo pod noge:
8. Sve ovce i goveda, i životinje poljske,
9. Ptice nebeske i ribe morske, štogod samo ide stazama morskim.
10. Gospode, vladaoče naš, kako je divno ime tvoje po svoj zemlji!

PSALAM 9.

Molba za pobjedu nad vanjskim neprijateljima.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Umri za sina!«; psalam Davidov.
*2. Iz svega srca zahvaljivat ću ti, Gospode! objavljivat ću sva čudesa tvoja!
3. Radovat ću se i veseliti o tebi, pjevat ću imenu tvojemu, Svevišnji!
*4. Jer se neprijatelji moji vratiše natrag, padoše i po tebi se upropastiše.
5. Ti si vodio stvar moju, pravo moje, sjedio si na prijestolu kao sudac pravedan.
6. Narodima si zaprijetio, bezbožnike uništio, imena si im zauvijek i vječno zatro.
7. Neprijatelj je uništen, raspršen zauvijek; gradovi su razoreni; pogibe spomen njihov!
8. Gospod će vječno stolovati kao sudac; za sud je namjestio prijesto svoj.
9. Po pravdi će suditi vasionome svijetu, kako je pravo izreći će osudu narodima.
10. Tako će Gospod biti utočište potlačenima, utočište u vremena nevolje.
11. Zato se uzdaju u tebe, koji znaju ime tvoje; jer koji traže tebe, Gospode, onih ti ne ostavljaš.
12. Pjevajte hvalu Gospodu, koji stoluje na Sionu; navješćujte narodima djela njegova!
13. Kao osvetnik krvnoga djela zauzeo se on za siromahe, nije prečuo jauka njihova.
14. Budi mi milostiv, Gospode! pogledaj, kako trpim! izbavi me od neprijatelja mojih, od vrata smrti!
15. Tada ću navješćivati sva djela tvoja, veseliti se pomoći tvojoj na vratima Siona:
16. Popadoše narodi u jame, što ih iskopaše; u zamku, što je namjestiše, uhvati se noga njihova.
17. Gospod se objavi, održa sud: u djelo ruku svojih zaplete se bezbožnik!
18. U carstvo mrtvih neka idu bezbožnici, svi narodi, koji zaboravljaju Boga!
19. Jer ne će zauvijek biti zaboravljen siromah, nada nevoljnicima ne će se vječno varati.
20. Digni se, Gospode! neka ti ne prkosi čovjek; neka narodi potpadnu sudu pred tobom!

(4) Krasota stvorenja pokazuje moć i mudrost Božju, pred kojima mora da zamukne oholost njegovih neprijatelja.
Ps 9. (2 sl.) Psalmist najprije zahvaljuje Bogu, koji se je toliko puta tijekom povijesti pokazao kao spasitelj i sudac kraljevstva Božjega.
(4) Radi se ovdje poglavito o vanjskim neprijateljima, kako se vidi iz spominjanja narodâ ili neznabožaca (isp. r. 6. 9. 16. 18). Ali smjera psalmist i na nutarnje neprijatelje (13. 19).

21. Gospode, utjeraj strah u njih, neka osjete narodi, da su samo ljudi!

PSALAM 10.

Vapaj proti obijesnim, bezbožnim ljudima.

*1. Gospode, što se držiš daleko, kriješ se u vremenima nevolje?
2. S oholosti bezbožnikove trpi siromah: hvata se prijevarom, koju onaj izmisli.
3. Bezbožnik se diči svojim obijesnim željama, slavi varalicu, prezire Gospoda.
*4. Drsko misli bezbožnik: »On ne vidi!« »Nema Boga«; tako je stalno mišljenje njegovo.
5. Svagda putovi njegovi donose mu sreću, tvoj sud ostaje njemu daleko, posmijeva se svima protivnicima svojim.
6. Misli u srcu: »Nikada ja ne padam! zauvijek štedi mene nesreća!«
7. Usta su mu puna psovke, puna varke i nasilja, pod jezikom je njegovim muka i himba.
8. Leži u potaji i vreba, zadavi nedužnoga potajno; oči njegove vrebaju siromaha.
9. Leži u potaji i vreba kao lav u guštari; vreba da uhvati siromaha; hvata siromaha i vuče ga u mrežu,
10. Smlavi ga — ovaj padne — ruke padaju u lovke njegove.
11. Misli u srcu: »Bog ne pazi na to! zastro je svoje lice, ne vidi to nikada!«
12. Ustani, Gospode i Bože! digni ruku; ne zaboravi siromahâ!
*13. Zašto smije bezbožnik huliti na Boga i misliti u srcu: »Ti to ne vidiš?«
14. Ali ti to vidiš; ti znaš za muku i nevolju i uzimaš ih u zaštitu; tebi se povjerava siromah; ti si pomoćnik siroti.
15. Satri mišicu bezbožniku! Kazni do uništenja grijeh zločinca!
*16. Gospod je kralj svagda i vječno; nestade neznabožaca iz zemlje njegove.
17. Ti ispunjaš želje siromahâ, Gospode! kriješiš srce njihovo, priklanjaš milostivo uho svoje.
18. Ti pribavljaš sirotama i patnicima pravo njihovo; neka više ne prkosi čovjek sa zemlje!

PSALAM 11 [10].

Pouzdan pogled u suca u nebu.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

U Gospoda se uzdam! Kako mi možete reći: »Leti u goru kao ptica!

Ps 10. (1 sl.) Ps 10 u nekim hebrejskim rukopisima i u grčkim i latinskim prijevodima spojen je s Ps 9 u jedan psalam. Ali dok Ps 9 radi o vanjskim, neznabožačkim neprijateljima Izraelovim, upravljen je Ps 10 proti bezbožnim ljudima u nutarnjosti zemlje, koji gule nevoljne i sirote (r. 14. 18). — Od Ps 11 mećemo brojenje po Vulgati u zaporku [].

(4) Ljudi, čije riječi psalmist ovdje navodi, nijesu bezbožnici u pravom smislu; oni su preziratelji Boga, što ne mare za Boga, rugaju se pravednicima i živu tako, kao da nema vječnosti ni Boga.

(13 sl.) Premda je pjesnik gorko razočaran nad tim, što dobro ide ljudima (r. 5), koji se rugaju svakoj pobožnosti, ipak je tvrdo uvjeren, da će Bog obračunati s bezbožnicima.

(16) Bog će izvršiti svoju kraljevsku i sudačku službu kao ono nekad, kad je protjerao Kanaance iz Palestine.

Ps 11 [10]. (1) Bježalo se u zemlji u gore, što su bile prepune klanaca, spilja i gudura, kad bi zaprijetila kakva velika pogibao (Suc 6, 2; 1 Mkb 2, 28; 9, 40). Savjet je upravljen Davidu i njegovim pristašama i pristaje dobro vremenu, kada je Saul progonio Davida (1 Kralj 19—26).

*2. Jer evo, već natežu bezbožnici luk, zapinju strijelu za tetivu, da iz potaje ubijaju nedužne.
3. Ako se glavni stupovi polome, što može onda pobožnik?«
4. Još stoji Gospod u svetom stanu svojem, Gospod — prijesto je njegov u nebu! oči njegove gledaju, pogledi njegovi ispituju djecu čovječju.
5. Gospod ispituje pobožnike i bezbožnike; duša njegova mrzi na onoga, koji čini nasilje.
*6. On pušta na bezbožnike dažd živa ugljevlja i sumpora; sudbina je njihova ognjeni vjetar.
7. Jer je Gospod pravedan; pravdu ljubi on: samo pravednici gledaju njegovo lice.

PSALAM 12 [11].

Utješna molitva kod klevete.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; u niskom glasu; psalam Davidov.
*2. Gospode, pomozi! jer nema više pobožnikâ; nestade vjernih među ljudima.
3. Govore samo laži, jedan drugomu; govore laskavim usnama i dvoličnim srcem.
4. Ah, da bi ipak Gospod uništio laskave usne i jezike veličave,
5. One, koji se hvale: »Mi činimo to svojim jezikom! imamo ipak svoja usta: tko će gospodariti nad nama?!«
*6. »Poradi nevolje potlačenih, poradi jadanja siromahâ, hajde«, veli Gospod, »ustat ću, da pomognem onome, koji zove za to!«
*7. Riječi su Gospodnje riječi pune čistoće, srebro su očišćeno u talionici na zemlji, sedam puta pretopljeno.
8. Ti ćeš nas sačuvati, Gospode, zauvijek nas obraniti od roda ovoga.
9. Razmeću se unaokolo bezbožnici: prostota je gore kod ljudi.

PSALAM 13 [12].

Molitva u nevolji i žalosti.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.
*2. Dokle ćeš me, Gospode, sasvim zaboravljati? dokle ćeš zastirati lice svoje preda mnom?
3. Dokle ću još nositi brige u srcu, jad u duši svojoj po vas dan? dokle će se još neprijatelj moj podizati nada mnom?
4. Pogledaj, usliši me, Gospode, Bože moj! Prosvijetli oči moje, da ne padnem u smrti san!
5. Da se ne hvali neprijatelj moj: »Pokorio sam ga!« i klicali bi protivnici, da sam oboren.

(2 sl.) Ozbiljan položaj pokazuju dvije slike. Svaki čas može poletjeti strijela, što je već zapeta za tetivu. Krov i zidovi klimavi su. Već je dakle tu najveća pogibao.

(6) Slike za opis kaznenoga suda uzete su iz pripovijesti o razorenju Sodome i Gomore (1 Mojs 19, 24).

Ps 12 [11]. (2 sl.) Psalam se podudara s prilikama u doba, kad je Saul progonio Davida (isp. 1 Kralj 22, 23), ili kad se je pobunio Absalom (2 Kralj 16, 20 sl.; 17, 1 sl.).

(6) David se poziva na obećanje Božje, koji obriče pomoć i spasenje svojim nepravedno progonjenim vjernicima.

(7) Kao što je topljenjem očišćeno srebro prosto od svake neplemenite smjese, tako je i obećanje Božje prosto od svega, što bi bilo nedostojno njega i što bi pokolebalo ispunjenje božanske riječi: Bog je svemoguć, istinit i vjeran.

Ps 13 [12]. (2) Izraz »lice zastirati« znači: nemilostiv biti. Muka, koja pjesniku zadaje veliku brigu i uvodi ga u smrtnu pogibao (r. 4), jesu progoni od njegovih neprijatelja (r. 3. 5).

6. A ja se uzdam u milosrđe tvoje; klicat će srce moje, kada mi pomogneš; pjevat ću Gospodu, koji mi učini dobro.

PSALAM 14 [13].

Božji sud u obranu dobrih.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

Luđaci misle u sebi: »Nema Boga.« Pokvarena su djela njihova, odurno; nema ga, koji je činio dobro.

2. Gospod gleda s neba na djecu čovječju, da vidi, tko je razuman, tko se povodi za Bogom.

*3. Ali su svi zašli, svi se pokvarili; nema ga, koji je činio dobro, nema ni jednoga!

*4. Zar da ne bi morali činiti pokoru svi, koji su činili zlo, koji su jeli narod moj kao kruh, koji nijesu častili Gospoda?

*5. Jedamput će oni zadrhtati od tjeskobe; jer Gospod stoji na strani pobožnikâ.

6. Osnovu potlačenika hoćete razbiti, ali znajte: Gospod je branik njegov!

7. O da bi došlo sa Siona spasenje Izraelu! Kad Gospod okrene sudbinu naroda svojega, onda neka kliče Jakov, onda neka se veseli Izrael!

PSALAM 15 [14].

Tko smije biti u svetištu Božjem?

*1. Psalam Davidov.

Gospode, tko smije gost biti u šatoru tvojemu? tko smije boraviti na svetoj gori tvojoj?

2. Tko hodi u čistoći, tko čini pravdu, tko pošteno misli u srcu svojem,

3. Tko ne kleveće jezikom svojim, tko ne čini zla bližnjemu svojemu, tko ne nanosi sramote drugima,

4. U čijim očima ništa ne vrijedi zlikovac, ali koji štuje bogobojazne, tko se kune na štetu svoju i ništa ne nateže,

*5. Tko ne pozaima novaca svojih na dobit, tko se ne da podmititi proti nedužnima; tko ovako radi, ne će pasti nikada!

PSALAM 16 [15].

Nada u blaženi život kod Boga.

*1. Miktam Davidov.

*2. Čuvaj me, Bože; jer u tebe tražim utočište! Govorim Gospo-

---

Ps 14 [13]. (1) Ovaj se psalam nalazi uz male razlike opet u Ps 53 [52]. Sveto Pismo naziva bezbožnike luđacima, jer je njihovo življenje nećudoredno i protivi se božanskoj mudrosti, koja je u Božjem zakonu i u zapovijedima Božjim. Bezbožnik tako radi i postupa, kao da nema Boga. U starom svijetu nije se razumom nijekalo bistvo Božje.

(3) Tolika je opća pokvarenost u zemlji, te se čini, da su u njoj još samo bezbožnici.

(4) Silom, lukavstvom i prijevarom upropašćuju zločinci narod.

(5) Bog će u vrijeme od njega određeno udariti bezbožnike kaznenim sudom.

Ps 15 [14]. (1 sl.) Samo je onaj dostojan unići u svetište i kao gost primati Božja dobročinstva, koji je savršen u svemu svome govorenju, mišljenju i djelovanju.

(5) Tko je posudio novce svojim zemljacima, nije smio uzimati kamatu (2 Mojs 22, 24; 3 Mojs 25, 36 sl.).

Ps 16 [15]. (1) Hebrejska riječ »miktam« ne može se više danas sigurno označiti. Možda znači pjesmu sa skrivenim, tajanstvenim sadržajem.

(2) Svečano, opetovano uvjeravanje Davidovo, da se hoće čvrsto držati pravoga i jedinoga Boga (r. 1. 2. 4. 5. 8), objašnjava se stim, što je David, kad ga je progonio Saul, došao u najveću pogibao, da otpadne k neznabožačkim idolima. Dvaput je morao David ostaviti svoju domovinu i bježati u tuđinu (1 Kralj 22, 4; 27, 1 sl.). U stara vremena bio je stim obično spojen prijelaz u štovanje zemaljskih bogova. A bio je na to i David nagonjen (1 Kralj 26, 19).

du: »Ti si gospodar moj, nema dobra osim tebe.«
*3. Kažem o pobožnicima u zemlji: »To su plemeniti; njima ide sva ljubav moja.«
4. Koji služe idolima, imaju mnogo muke; ja im ne ću nikada darivati krvavih naljeva, niti ću uzimati u usta svoje imena njihova!
*5. Gospode, ti si meni baština i dio; ti si, koji mi je odredio sudbinu moju.
6. Na milu zemlju pao je dio sudbine moje; doista, baština moja dopada mi se veoma!
7. Blagosivam Boga, koji me svjetovao prijateljski; na to me opominje i noću srce moje.
8. Svagda mećem sebi pred oči Gospoda; jer mi on stoji zdesna, zato ne posrćem nikada.
9. Tomu se raduje srce moje i veseli se duh moj; i bol će moja počivati u sigurnosti.
*10. Jer ti ne predaješ duše moje podzemnom svijetu; ne daš da pobožnik tvoj gleda truhlost.
11. Stazu k životu ti mi objavljuješ: u tebe je punina radostî, u desnici tvojoj milina vječna.

PSALAM 17 [16].

Molitva za pomoć proti neprijateljima.

1. Molitva Davidova.
Gospode, čuj stvar pravednu! pripazi na vapaj moj! poslušaj molitvu moju iz usta bez varke!
2. Od tebe neka se izreče sud moj: oči tvoje gledaju, što je pravo!
3. Ispitaš li srce moje, pretražiš li ga noću, staviš li me na kušnju: ne ćeš naići ni na što opako;
4. Usta moja nikad ne pogriješiše u toj žurbi ljudskoj; sačuvah riječ usta tvojih.
5. Pravu stazu ne ostavi hod moj; na putovima tvojim ne posrnu korak moj.
6. Tebe prizivljem; jer me ti uslišiš, Bože! prigni mi uho svoje, čuj riječ moju!
*7. Učini čudo puno dobrote, ti pomoćniče onima, koji se utječu k tebi od buntovnikâ proti pravima tvojim!
*8. Kao zjenicu oka čuvaj me! sakrij me u sjenu krila svojih
9. Od bezbožnikâ, koji me pritiskuju tvrdo, od neprijatelja mojih, koji me opkoljavaju požudno!
10. Oni zatvoriše srce svoje bešćutno, govore drsko ustima hvastavim.
11. Korak za korakom prisluškuju nas; oštro vrebaju oči njihove, da nas obore,
12. Kao lav željan plijena, kao lavić, koji se zgurio u potaji.
13. Digni se, Gospode! stani mu nasuprot! obori ga! spasi život moj mačem svojim od bezbožnikâ,

(3) David hoće da ostane u najužem zajedništvu s pristašama pravoga Boga u zemlji Izraelovoj.
(5 sl.) Posjed prave vjere pjesniku je Davidu kao dragocjena baština.
(10) Moja duša ne će ostati u podzemnom svijetu, i moje tijelo ne će istruhnuti. Kod ovih riječi nije više David samo tip (znamenje) Mesije, koji trpi i biva kušan (isp. Mt 4, 8; Lk 4, 7), kao u prijašnjim recima, nego on govori u osobi Spasiteljevoj, čije uskrsnuće tijela proriče. Po Dap 2, 25 sl.; 13, 35 ove su se riječi ispunile u Isusovu uskrsnuću.
Ps 17 [16]. (7) Neprijatelji pjesnikovi ujedno su neprijatelji Božji. Sa stvari psalmistovom stoji i stvar Božja u pogibli.
(8) Kao što ptica krije svoje mlade pod krila svoja, tako neka Bog zaštiti pjesnika!

*14. Rukom svojom, Gospode, od ljudi, od ljudi ovoga svijeta, kojima je dio ovaj život! tijelo je njihovo napunjeno dobrom tvojim; sinovi su njihovi siti; preostatak ostavljaju djeci svojoj.
*15. A ja kao pravednik gledam lice tvoje; kad se probudim, nagledam se sit prilike tvoje.

PSALAM 18 [17].

Davidova zahvalna i pobjedna pjesma.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; od Davida, sluge Gospodnjega. On sastavi slijedeću pjesmu u čast Gospodu, kad ga je bio Gospod izbavio iz ruke svih njegovih neprijatelja i iz ruke Saulove.

2. On je pjevao:

Ljubim te, Gospode, jakosti moja!
*3. Gospode, stijeno moja, tvrđo moja, spasitelju moj! Bože moj, branište moje, u koje se zaklanjam! štite moj, rože spasenja mojega, grade moj!
4. Velehvaljenoga, Gospoda zazvah: već sam bio riješen od neprijatelja svojih.
*5. Bili su na me pobjesnili valovi smrti, rijeke zla držale me u tjeskobi,
*6. Okovi pakla sapeli me, pale na me zamke smrti.
7. U nevolji svojoj povikah Gospodu, zavapih Bogu svojemu; on razabra iz šatora svojega glas moj, do ušiju njegovih dođe vapaj moj.
*8. Tada se pokoleba zemlja i zadrhta, temelji se gora uzdrmaše i pomakoše; tako je on bio pun gnjeva:
9. Iz nosa je njegova sukljao dim, iz usta je njegovih buktio oganj, što proždire, požar je vrcao od njega.
10. Već savi nebesa i siđe: noge su mu počivale na tamnu oblaku.
*11. Na kerubima je sjedio i vozio se, dohujao na krilima vjetrova.
12. Tamu je razvukao oko sebe, kao voda težak, mračan oblak postao mu šator.
13. Od sijevanja oko njega kroz oblake njegove udarao grăd i živo ugljevlje.
14. Gospod pusti, da gromovi zagrme na nebu, Svevišnji pusti, da zaori glas njegov: grăd i živo ugljevlje.
15. Strijele odape i rasprši ih, munje izbaci i pomete ih.
16. Tada se pokazaše dubine morske, otkriše se temelji zemlje pred pokaranjem tvojim, Gospode, pred dahtanjem srdžbe tvoje.
17. S visine stiže i uhvati me, iz silnih voda izvuče me,

---

(14) Bogatim, raskošnim neprijateljima i djeci i unučadi njihovoj ide dobro unatoč njihovoj nepravednosti.
(15) Blagostanju mnogih bezbožnika na zemlji stoji nasuprot blaženstvo pravednika poslije smrti. Kad se probudi iz smrtnoga sna, t. j. poslije uskrsnuća, pravednik će osjećati neiskazanu sreću u gledanju Boga.
Ps 18 [17]. (1) Ova prekrasna zahvalna molitva nalazi se i u 2 Kralj 22 prije posljednjih riječi Davidovih. Ona je iz posljednjih dana života Davidova.
(3) Razne slike pokazuju Boga kao jakoga i sigurnoga zaštitnika.
(5) Iza oluje najednom nabujali gorski potoci stave često u uskim dolinama u najveću pogibao ljude i životinje.
(6) Smrt se zamišlja kao lovac, koji hvata svoju žrtvu zamkama.
(8—16) Gnjevan je sudac kao strašna bura, što sve uništuje. Pojedine pojave bure, što proizlaze neposredno od Boga u ljudskoj prilici, opisane su pjesnički i s velikim uspjehom.
(11) Bog sjedi na svojim prijestolnim kolima, što ih nose kerubi (isp. 2 Mojs 25, 18).

18. Istrgnu me od jakih neprijatelja mojih, mrzitelja mojih, što su bili od mene jači.
19. Napadoše me u dan nesreće moje, ali mi je Gospod bio zaštitnik.
20. Izvede me na čistinu, oslobodi me, jer me je ljubio.
21. Tako mi naplati Gospod pravedno djelo moje, tako mi nagradi čistoću ruku mojih.
22. Jer sam se držao putova Gospodnjih, nikad ne učinih krivo Bogu svojemu.
23. Pred očima sam imao sve naputke njegove, nikad ne odbacih zakona njegova.
24. Bez prijekora sam hodio pred njim, čuvao sam se od grijeha.
25. Zato mi naplati Gospod pravedno djelo moje, čistoću ruku mojih, što mu je bila poznata.
*26. Dobar si dobrome, vjeran si vjernome.
27. S čistim postupaš čisto, samo se zločestu protiviš.
28. Pomažeš narodu nevoljnu, obaraš pogled oholu.
*29. Ti rasvjetljuješ svjetionik moj, Gospode; Bože moj, prosvijetli tamu moju!
*30. Jer snagom tvojom razbijam čete neprijateljske, preko zidina skačem s Bogom svojim.
31. Bog — savršen je put njegov, istinita je riječ Gospodnja. On je štit svima, koji se u nj uzdaju.
32. Jer tko je Bog još osim Gospoda? tko je još stijena, ako ne naš Bog?!
33. Bog, koji me opasao snagom, učinio mi put neopasnim.
*34. Dade mi brze noge kao u jelena, postavi me visoko na kamenit greben.
35. Ruku je moju upravljao u boju, mišice su moje zapele luk od mjedi.
36. Pomoć svoju dao si mi kao štit, desnica je tvoja postala potpora moja, velikim me je učinila dobrota tvoja.
37. Koracima mojim dao si raširen prostor, nikad mi koljena nijesu klecala.
38. Tjerao sam neprijatelje svoje i stizavao ih, nijesam se vraćao, dok ne legoše uništeni.
39. Potukoh ih: nikad ne ustadoše, padoše mi pod noge.
40. Jer ti me naoruža snagom za boj: koji se staviše proti meni, ti ih primora na koljena preda me.
41. Neprijatelje moje natjera ti prema mnom u bijeg; tako ja uništih mrzitelje svoje.
42. Vikali su za pomoć — ali nije bilo pomoćnika — vikali su Gospodu — ali ih on nije čuo.
43. Kao prah pred vjetrom smrvih ih, zgazih ih kao blato na ulici.
*44. Izveo si me čitava iz boja za narod moj, postavio si me glavarom narodima: narod, kojega ne vidjeh nikada, postade mi pokoran,
45. Na riječ bio mi je poslušan; ljudi iz tuđe zemlje prinosili mi poklonstvo.
46. Od straha poblijedješe sinovi tuđine, dršćući izađoše iz svojih gradova.

(26—28) Pravednost Božja, koja naplaćuje, posve odgovara dobrome i opakome djelu čovjeka.
(29) Svjetionik je slika života i sreće (isp. 3 Kralj 11, 36).
(30) Lako i brzo uspjelo je Davidu osvojiti gradove neprijateljske.
(34) David je proveo mnoge godine u gorama, kad ga je progonio Saul (isp. 1 Kralj 22—26). — Po starom predstavljanju slici junaka pripada i brzina, da se može u nezgodi brzo povući i čekati zgodu na nepristupačnu kamenu i grebenu.
(44—46) David podvrgnu pod svoju vlast okolne neznabožačke narode: Filistejce, Amalečane, Amonce i Arameje (isp. 2 Kralj 8—10).

47. Živ je Gospod! u sav glas neka je slavljena stijena moja! visoko hvaljen neka je Bog moj, koji mi pomože!
48. Bog, koji mi dade osvetu i narode mi podvrže,
49. Izbavitelj moj od neprijatelja ljutih mojih, ti me podiže nad protivnike moje, oslobodi me od čovjeka samovoljna.
50. Zato ću te slaviti pred svim svijetom, ti moj Gospode, pjevat ću hvalu imenu tvojemu,
51. Koje daje sreću i spasenje kralju svojemu, milost dijeli pomazaniku svojemu, Davidu i rodu njegovu u vječna vremena!

PSALAM 19 [18].

Veličina i ljepota Božja u prirodi i u ćudorednom zakonu.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

*2. Nebesa pripovijedaju slavu Božju, djela ruku njegovih navješćuje svod nebeski:
*3. Dan na dan šapće on tu vijest, noć na noć donosi on taj glas.
*4. To nijesu govori, nijesu riječi, kojima se glas ne razabira:
5. U sav svijet prodire povik njihov, riječ njihova do nakraj zemlje! Suncu je stvorio šator na nebu.
*6. Ono izlazi kao zaručnik iz ložnice svoje; veseli se kao junak, da prevali put:
7. Na rubu neba izlazi, okreće se istom na drugom kraju; ništa se ne može sakriti žaru njegovu.
*8. Nauka je Gospodnja siguran vođa, provodi dušu; svjedočanstvo je Gospodnje pouzdano, čini luđake mudracima.
9. Zapovijedi su Gospodnje prave, vesele srce; naredbe su Gospodnje čiste, prosvjetljuju oči.
10. Riječi su Gospodnje svete, ostaju zauvijek; odluke su Gospodnje istinite, pravedne sve kolike.
11. Dragocjenije su od zlata, od mnogoga čistog zlata; slađe su od meda, što teče iz sata.
12. I sluga se je tvoj dao prosvijetliti od njih; tko ih drži, ima veliku plaću.
13. A pogrješke — tko će ih znati? očisti me od sakrivenih!
14. I od strastî sačuvaj slugu svojega; ne daj da vladaju nada mnom; tada ću biti čist, slobodan od teške krivnje.
15. O da bi ti se riječi usta mojih dopale, misli srca mojega, Gospode, utočište moje i Spasitelju moj!

PSALAM 20 [19].

Molitva za kralja.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

*2. Neka te usliši Gospod u dan nevolje! neka te zaštiti ime Boga Jakovljeva!

Ps 19 [18]. (2) Istočno nebo u svom čudesnom sjaju jest divno svjedočanstvo za veličinu i slavu njegova Stvoritelja.
(3) Dnevno i noćno nebo navješćuje slavu Božju.
(4 sl.) Glasno i razumljivo (r. 4) za svakoga (r. 5) prodire hvalospjev stvorenja u sav svijet.
(6 sl.) Kad izlazi sunce, čini se, kao da izlazi iz kojeg šatora na istočnom rubu neba; izlazi sunce žarko i mlado kao kakav zaručnik, snažno i brzo kao izvježban ratnik.
(8—15) Osim objave Božje u prirodi (1—7) ima još druga vrhunaravna objava Božja, koja se nalazi u vjerskoj i ćudorednoj nauci Staroga Zavjeta.
Ps 20 [19]. (2) Na svu priliku stoji kralj pred kojom bitkom ili pred kojim ratom (r. 6. 8 sl.).

3. Neka ti pošlje pomoć iz svetišta! sa Siona neka te pokrijepi!

*4. Neka se spomene svih prinosa tvojih! žrtvu tvoju neka primi milostivo!

5. Neka ti ispuni želju srca tvojega! neka ti dadne sreću u svakoj osnovi!

6. Tada ćemo klicati nad pomoći, što je dobivaš, u ime Boga svojega razvit ćemo zastave; neka ti ispuni Gospod sve želje tvoje!

7. Znam već sada: Gospod daje pobjedu pomazaniku svojemu! usliši ga iz svetoga neba svojega obilatom moću desnice svoje.

*8. Jedni se uzdaju u kola, drugi u konje: a mi slavimo ime Gospoda, Boga svojega.

9. Oni posrću i padaju, a mi stojimo čvrsto i držimo se uspravo.

10. Gospode, udijeli pobjedu! ti kralju, koji nas usliši u dan, kada zovnemo!

PSALAM 21 [20].

Zahvalna molitva za kralja.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

2. Gospode, s tvoje se zaštite veseli kralj, kako kliče glasno poradi pomoći tvoje!

3. Ti si mu ispunio želju srca njegova; nijesi mu odbio molitve usta njegovih.

4. Izašao si mu ususret obilnim blagoslovom; metnuo si mu na glavu krunu od zlata.

*5. Molio te je za život; dao si mu puninu godina u najkasnijem vremenu.

6. Velika je slava njegova, jer si mu pomogao; uresio si ga slavom i sjajem.

*7. Jer si ga napunio blagoslovom zauvijek; razveseljavaš ga radošću lica svojega.

8. Jer se kralj uzda u Gospoda: milost Svevišnjega ne da mu da se uskoleba.

*9. Ruka će tvoja dostići sve neprijatelje tvoje; desnica tvoja uhvati sve mrzitelje tvoje.

*10. Kao u ražarenoj peći ti ih sažežeš, čim se pojaviš; Gospod ih uništi u jarosti svojoj, i oganj će ih proždrijeti.

11. Rod njihov uništavaš na zemlji, potomstvo njihovo kod djece čovječje.

12. I ako namisle proti tebi zlo i zasnuju spletke: oni ne izvedu ništa.

13. Jer ih prisiliš da se okrenu u bijeg; lukom svojim smjeraš na lice njihovo.

14. Neka je tebi pobjeda, Gospode, poradi snage tvoje! Mi ćemo pjevanjem i igrom slaviti jakost tvoju.

---

(4) Da dobije pobjedu, bio je kralj uz žrtvu paljenicu prinio i nekrvne prinose.

(8) Drugi se narodi uzdaju u jakost svojega oružja (isp. Iz 31, 1 sl.; 2 Dnev 32, 7); Izrael se uzda u svemogućega Boga (isp. 5 Mojs 20, 1; Iz 36, 9).

Ps 21 [20]. (5) Dug je život bio osobita milost Božja (2 Mojs 20, 12; 23, 26).

(7) U proročanstvu Natanovu obećavaju se Davidu trajni i neprestani blagoslovi (2 Kralj 7, 11—16).

(9—14) Riječi su upravljene na Boga, ne na kralja (isp. r. 10). Neprijatelji Božji jesu i neprijatelji kraljevi.

(10) Slika o ražarenoj peći hoće da prikaže brzo i potpuno uništenje.

PSALAM 22 [21].

Spasiteljeva muka i djelo.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »U rasvit zore«; psalam Davidov.

*2. Bože moj, Bože moj! zašto si me ostavio? daleko su od spasenja mojega riječi vapaja mojih.

3. Bože moj! vapijem danju — a ti ne odgovaraš; i noću, ali se ne pazi na me.

*4. A ipak si ti Svetac: stoluješ nad hvalospjevima Izraelovim.

5. U tebe su se uzdali oci naši, uzdali se, i ti si ih izbavljao.

6. Priznavali su tebe i spasavali su se; uzdali se u tebe i nijesu se posramili.

7. A ja sam crv, ne više čovjek; ruglo ljudima i prezir narodu!

8. Tko me samo pogleda, smije mi se, razvaljuje usta, maše glavom:

*9. »Pouzdaj se u Gospoda!« »Neka ga on spasi!« »On neka mu pomogne; jer ga on miluje!«

10. A ti si onaj, koji si me izveo iz krila materina i sakrio me na grudi matere moje.

11. Od djetinjstva tebi sam se predao, od krila materina ti si Bog moj.

12. Ne udaljuj se od mene! jer je nevolja blizu, jer nema nikoga, koji bi mi pomogao!

*13. Junaci mnogi okružuju me, bikovi bazanski opkoljuju me.

14. Razvaljuju na me usta svoja, kao lav, koji razdire i riče.

15. Kao voda razlijevam se, rasuti su svi udovi moji; srce mi postade kao vosak i topi se u grudima.

16. Sasuši se kao crijep snaga moja, jezik mi prionu za nepce, u prah smrti mećeš me.

17. Hajka pasa opkoljuje me; četa zlikovaca okružuje me; probodoše mi ruke i noge.

18. Sve kosti svoje mogu izbrojiti; naslađuju se gledajući u me.

*19. Dijele među se haljine moje i za odjeću moju bacaju ždrijeb.

20. Ali ti, Gospode, ne udaljuj se! ti jakosti moja, dođi mi u pomoć!

21. Izbavi od mača dušu moju, od šape pasje jedino dobro moje!

*22. Istrgni me od ralja lavovih i od rogova bivolovih! ti si me uslišio.

23. Kazivat ću ime tvoje braći svojoj i usred skupštine hvalit ću te:

24. »Koji štujete Gospoda, pjevajte mu hvalu! vi iz roda Jakov-

---

Ps 22 [21]. (1 sl.) Psalam opijeva izravno i neposredno Spasitelja u mukama i kao plod njegovih muka raširenje kraljevstva Božjega po svem svijetu (isp. r. 2 s Mt 27, 46; r. 7—9 s Mt 27, 39—43; r. 16 s Iv 19, 28; r. 17 s Iv 20, 25; r. 19 s Mt 27, 35 i Iv 19, 24.

(2) Spasitelj je molio iza glasa ove riječi, kad je visio na križu (Mt 27, 46; Mk 15, 34).

(4) Bog, Svetac, zaštitnik je svima, koji trpe. Nebrojeni hvalospjevi dižu se k Bogu, koji stoluje na kovčegu zavjetnom u svetištu, da mu zahvale na njegovoj pomoći u prošlosti i sadašnjosti.

(9) Svjetina bez srca ruga se Mučeniku i njegovu pouzdanju u Boga i tako ono, što mu je najviše i najmilije, povlači u blato.

(13 sl.) Bijes neprijateljâ prikazuje se u slici životinjâ, što nasrću. Bazan je u sjevernoj jordanskoj zemlji i bio je na glasu sa svojih jakih bikova.

(19) Posljednje je nastupilo. Mučenik je posve blizu smrti, pa dijele njegovo imanje, kao kad se ubija zločinac (isp. Mt 27, 35; Iv 19, 24).

(22) »Ti si me uslišio«. Kako ga je uslišio, ne kazuje psalam. Ispunjenje kazuje, da ga je uslišio uskrsnućem od mrtvih.

ljeva, častite ga svi! vi iz roda Izraelova, bojte ga se svi!«
25. Jer on ne prezre i ne odbi nevolju patnikovu; ne sakri lica svojega pred njim; sasluša ga, kad povika k njemu.
*26. Tebe hvalim u skupštini velikoj! Zavjet ću svoj izvršiti pred štovateljima njegovim.
27. Tada jedu siromasi i nasite se; tada hvale Gospoda, koji ga traže; neka živi srce njihovo do vijeka!
*28. Toga se spominjući obratit će se Gospodu svi krajevi zemaljski; klanjajući se bacit će se pred tobom sva plemena narodâ.
29. Jer je Gospodu kraljevstvo, on je vladalac narodima.
30. Pred njim će samo pasti oni, svi će se knezovi zemaljski pokloniti pred njim, svi, koji silaze u prah.
31. Njemu, koji predade život svoj, služit će potomstvo.
32. O Gospodu pripovijedat će se budućemu naraštaju, dobrota njegova kazivat će se narodu, što će kasnije živjeti: on je to izvršio!

PSALAM 23 [22].

Dobri pastir.

*1. Psalam Davidov.

Gospod je pastir moj: ništa mi ne će nedostajati!
2. Na poljanama zelenim pusti me da sjedim; na vodama odmorišta pusti me da počinem.
*3. On krijepi dušu moju, vodi me pravom stazom poradi imena svojega.
*4. Moram li i putovati tamnom gudurom: ne bojim se nesreće, jer ti si sa mnom; štap tvoj i palica tvoja, oni su, koji me tješe.
5. Spremaš preda mnom sto usprkos neprijateljima mojim; mažeš mi glavu uljem; čaša se moja prelijeva.
6. Samo sreća i milost pratit će me kroza sav život; i smijem stanovati u kući Gospodnjoj, dok živim.

PSALAM 24 [23].

Ulazak kovčega zavjetnog na Sion.

*1. Psalam Davidov.

Gospodnja je zemlja i što je ispunja, svijet i stanovnici njegovi.
2. Jer je on osnova nad morima, tvrdo je namjesti nad vodama.
3. Tko se smije popeti na goru Gospodnju, tko stajati na svetom mjestu njegovu?
4. U koga su nedužne ruke i čisto srce, tko se ne oslanja u duši svojoj na zlo i ne kune se lažno,
5. Taj će primiti blagoslov od Gospoda i pravednu plaću od Boga, pomoćnika svojega.

(26 sl.) Zavjet se odnosi na prinos žrtve zahvalnice. Na žrtvenu gozbu pozvani su svi bogobojazni, a osobito siromasi (isp. 5 Mojs 16, 11 sl.). Ova žrtva zahvalnica, koja je u najužem odnosu s trpljenjem Mučenika, jest euharistijska žrtva naših žrtvenika.

(28 sl.) Plod muke, smrti, uskrsnuća i euharistijske žrtve jest obraćenje svega svijeta k pravomu Bogu.

Ps 23 [22]. (1) Riječ »pastir«, koju Sveto Pismo često puta daje vođama, knezovima i kraljevima, osobito se voli pridati Bogu, da se označi njegova velika i mila briga za svoj narod izraelski (1 Mojs 49, 24; Iz 40, 11; Jer 31, 10; Ezek 34, 12 sl.), pa i za pojedine Izraelce (1 Mojs 48, 15).

(3) »Poradi imena svojega«: hebrejsko ime Božje »Jahve« označuje Boga kao vjernoga i trajnoga pomoćnika (isp. 2 Mojs 3, 13—15).

(4) Pastir bi nosio batinu, u koje je na gornjem kraju čvor; ta bi mu batina (ćula, kijača) služila za obranu; uz batinu nosio bi i dulju palicu, da se nasloni na nju i da njom goni ovce.

Ps 24 [23]. (1 sl.) Bog je gospodar svijeta, jer ga je stvorio. Zemlja se čini kao da pliva nad morem.

*6. Tako je rodu, koji ga traži, narodu Jakovljevu, koji čezne za licem tvojim.

*7. Uzdignite, vrata, glave svoje! protegnite se, vrata prastara, može unići kralj pun slave!

8. Tko je taj kralj pun slave? Gospod, Jaki, Junak! Gospod, Div u boju!

9. Uzdignite, vrata, glave svoje! protegnite se, vrata prastara, da može unići kralj pun slave!

*10. Tko je taj kralj pun slave? Gospod nad vojskama, on je kralj pun slave!

PSALAM 25 [24].

Čežnja za božanskom poukom.

1. Davidov.

K tebi, Gospode, podižem srce svoje!

2. Bože moj, u tebe se uzdam! ne daj da se ikad osramotim! ne daj da kliču nada mnom neprijatelji moji!

3. Jest, nitko, koji se ufa u te, ne će se osramotiti; osramotit će se samo, koji te ostavi nevjerno.

4. Gospode, pokaži mi putove svoje! uči me stazama svojim!

5. Daj da hodim u vjernosti k tebi! podijeli mi pouku! jer si ti Bog, koji mi pomaže: tebe čekam po vas dan.

*6. Gospode, spomeni se milosrđa svojega, dobrote svoje! jer one su odvajkada.

7. Grijehâ mladosti moje, opačina mojih ne spominji se! po milosti svojoj spomeni se mene radi dobrote svoje, Gospode!

8. Dobrostiv je Gospod i pravedan; zato pokazuje put grješnicima.

9. Pobožne vodi pravom stazom; uči pobožne putovima svojim.

10. Svi su putovi Gospodnji samo dobrota i vjernost onomu, koji mu drži zavjet i naredbe.

11. Radi imena svojega, Gospode, oprosti krivnju moju; jer je tako velika!

12. Gdje samo čovjek hodi u strahu Božjemu: on mu pokaže put, koji da izabere.

*13. Duša njegova u sreći prebiva; potomstvo će njegovo posjedovati zemlju.

14. Koji ga se boje, to su pouzdanici Gospodnji; on im dade zavjet svoj, da im donese razboritost.

15. Oči su moje uvijek upravljene Gospodu, jer on vađi iz zamke nogu moju.

16. Obrni se k meni i budi mi milostiv! jer sam osamljen i jadan!

(6) Samo onaj, koji ispuni uvjete postavljene u r. 4, smije se nadati blagoslovu od Boga.

(7) Glave su vratima gornji pragovi. I vrata kao da nijesu dosta visoka za velikoga kralja slave, koji će unići na njih. Pjesnik personificira (poosobljuje) vrata: one kao imaju znati, da moraju poslužiti kao visoka časna vrata. A zovu se »prastara« vrata, jer su iz starih vremena jebuzejskih, a Jebuzeji su bili na Sionu prije Izraelaca.

(10) Gospod nad vojskama jest Bog kao nevidljivi vođa izraelskih vojski (isp. 2 Mojs 7, 4; 12, 51). Kao takav stoji u najužem odnosu s kovčegom zavjetnim (isp. 1 Kralj 4, 4) i nevidljivo ulazi, stolujući na kovčegu, u tvrđu Sion (isp. 2 Kralj 6, 2 sl.).

Ps 25 [24]. (6) Odvajkada je bio Bog milosrdan svojemu narodu. Bio je milostiv patrijarima i izveo svoja velika djela pri izlasku iz Egipta, na putu kroz pustinju i kod osvajanja Palestine.

(13) Nesmetano posjedovanje zemlje, t. j. Obećane zemlje često se obećalo Izraelcima kao nagrada za vjerno ispunjavanje zakona (2 Mojs 20, 12; 3 Mojs 26, 3 sl.).

17. Velike su postale nevolje srca mojega: izbavi me iz tjeskoba mojih!
18. Vidi jad moj i tugu moju i oprosti mi sve grijehe moje!
19. Pogledaj neprijatelje moje, kako ih je mnogo, i kako pakosnom mržnjom mrze na me!
20. Sačuvaj život moj! izbavi me! ne daj da se ikad osramotim, jer se uzdam u tebe!
21. Nedužnost i čestitošt neka su mi zaštita! jer se uzdam u tebe.
22. Bože, izbavi Izraela od svih nevolja njegovih!

PSALAM 26 [25].

Molitva nedužno progonjenoga.

1. Davidov.

Sudi mi, Gospode! jer sam u nedužnosti hodio putem svojim, uzdao sam se u Gospoda bez kolebanja:
*2. Ispitaj me, Gospode, i iskušaj me; istraži me na bubrezima i na srcu!
*3. Jer mi je dobrota tvoja stajala pred očima; hodio sam putem svojim, vjerno prema tebi.
4. Nikada nijesam sjedio kod ljudi lažljivih, nikad se ne uvratih k onima, koji rade potajno.
5. Skupština opakih mrska mi je; nikad ne sjedoh kod zlikovaca.
*6. Perem ruke svoje u nedužnosti, idem oko žrtvenika tvojega, Gospode,
7. Da započnem pjesmu žrtve zahvalnice, da navješćujem sva čudesa tvoja.
8. Gospode, ja ljubim kuću tvoju, koja štiti; mjesto, gdje stoluješ u sjaju.
9. S grješnicima nemoj pogubiti duše moje, ni života mojega s krvnicima,
10. Kojima je zločinstvo prionulo za ruke, i kojima je desnica puna mita!
11. Jer ja hodim putem svojim u nedužnosti, izbavi me i budi mi milostiv!
12. Noga će moja stajati na pravoj ravnici; u skupštini, Gospode, blagosivat ću tebe!

PSALAM 27 [26].

Puna pouzdanja molitva u velikoj pogibli.

1. Davidov.

Gospod je svjetlost moja i spasenje moje: koga da se bojim? Gospod je zaštitnik života mojega: od koga da predam?
2. Ako mi se približe zlikovci, da me unište — tlačitelji i neprijatelji moji —: oni će posrnuti i pasti.
*3. Neka se skupi tabor proti meni, srce moje ne zna za strah; neka plane boj proti meni, ja ostajem utješen.
*4. Za jedno samo molim Gospoda, samo to ištem: da stanujem u kući Gospodnjoj sve dane

---

Ps 26 [25]. (2) To ispitivanje ima biti tako točno, da se istraže srce i bubrezi, mjesta najtajnijih osjećaja i misli.
(3) Pjesnik je imao uvijek pred očima, kako je dobar Bog onima, koji ispunjuju njegove zapovijedi.
(6) Prale bi se ruke, da se pokaže, da dotični nema na sebi nikakve krivnje (5 Mojs 21, 6 sl.; Mt 27, 24). Dok bi svećenici prinosili žrtve, pobožni bi narod molio i žrtvenik obilazio.
Ps 27 [26]. (3) I u najvećim pogiblima zna pjesnik, da ga štiti Bog.
(4) Želju, da stanuje u kući Gospodnjoj, treba ovdje slikovito razumjeti (isp. r. 5). Tko je bio gost i ukućanin, imao je pravo na zaštitu i na dioništvo na dobrima gostoprimca.

života svojega, da iskusim dobrotu Gospodnju, da gledam hram njegov.

*5. Jer u dan nevolje krije me Bog u kolibi svojoj, zaklanja me u skrovištu šatora svojega, diže me visoko gore na stijenu.

*6. Zato će se glava moja uzdići usprkos mojim neprijateljima oko mene; prinosit ću u šatoru njegovu žrtve pune radosti; pjevat ću i igrat ću Gospodu.

7. Gospode, čuj! glasno vičem: smiluj mi se! usliši me!

8. Srce moje viče k tebi; tražim te; Gospode, tražim lice tvoje!

9. Ne sakrivaj lica svojega od mene! ne odbacuj u gnjevu sluge svojega! jer ti si pomoćnik moj: ne odbijaj me, ne ostavljaj me, pomoćniče Bože moj!

*10. Kad bi me odbacili otac i mati, primio bi me Gospod.

11. Pokaži mi put svoj, Gospode! vodi me ravnom stazom usprkos neprijateljima mojim!

12. Nemoj me predati bijesu tlačitelja mojih: jer svjedoci lažni ustaju proti meni; hoće im se zločina.

13. Tvrdo vjerujem, da ću gledati dobrotu Gospodnju u zemlji živih.

14. Čekaj Gospoda! budi utješen i hrabra srca! čekaj Gospoda!

PSALAM 28 [27].

Molba za spasenje kod propasti zločinaca.

*1. Davidov.

K tebi, Gospode, vičem; stijeno moja! ne budi gluh prema meni! ne budi nijem prema meni! inače bih morao i ja poći u svijet mrtvih.

*2. Čuj glasni vapaj moj: vičem k tebi; dižem ruke k najnutarnjijoj svetinji tvojoj.

3. Nemoj me zahvatiti sa zlikovcima, s onima, što čine zlo! oni govore prijazno s bližnjim svojim, a u srcu nose lukavstvo.

4. Podaj im po djelima njihovim, po zlobi postupanja njihova! po djelima ruku njihovih podaj im; plati im po zasluzi!

*5. Jer ne paze na djela Gospodnja, na djelo ruku njegovih; zato će ih oboriti i nikada ih više ne će podići.

6. Neka je blagosloven Gospod! jer on će uslišiti glasni vapaj moj.

7. Gospod je zaštita moja i štit moj; u njega se pouzdalo srce moje; on će mi i pomoći; tada ću se od srca obradovati i zahvaljivati mu pjesmom svojom.

*8. Branik je Gospod narodu svojemu; pomoćnik i zaštitnik pomazaniku svojemu.

9. Pomozi narodu svojemu! Blagoslovi baštinu svoju! Pasi je i nosi do vijeka!

(5) Kao što pastir krije svoje ovce od pogiblî noći i nevremena u svojoj kolibi, tako zaštićuje i Bog svoje prijatelje u svim pogiblima. — »Diže me visoko gore na stijenu«: to je slika za najveću sigurnost, isp. Ps 18 [17], 34.

(6) »Žrtve pune radosti« (isp. 1 Kralj 4, 5; 2 Kralj 6, 15) jesu žrtve, što ih prate pjesma i igra.

(10) Ljubav Božja natkriljuje i roditeljsku ljubav (isp. Iz 49, 15).

Ps 28 [27]. (1) Ako mi, Bože, moj Spasitelju, ne pomogneš ti, moram umrijeti.

(2) U najnutarnjijem dijelu svetišta, t. j. u svetinji nad svetinjama, stajao je kovčeg zavjetni.

(5) Božja djela u povijesti izraelskoga naroda pokazuju, da je on dobro nagradio, a zlo kaznio.

(8) Pomazanik je kralj (isp. 1 Kralj 2, 35; 1 Kralj 24, 8; Ps 18 [17], 51).

PSALAM 29 [28].

Božja slava u buri.

*1. Psalam Davidov.

Prinesite Gospodu, sinovi Božji, prinesite Gospodu čast i moć!

2. Prinesite Gospodu sjaj imena njegova! Poklonite se Gospodu u svetoj krasoti!

*3. Čuj — nad valovima Gospod! Bog veličanstva grmi; nad širokim morem Gospod!

4. Čuj — Gospod silan! čuj — Gospod slavan!

5. Čuj — Gospod lomi cedre! Cedre libanske lomi Gospod.

*6. On čini da skakuću: kao tele Libanon, kao mlad bivo Sarion.

7. Čuj — Gospod sipa plamen ognjeni!

8. Čuj — Gospod potresa pustinju! Gospod potresa pustinju Kades.

*9. Čuj — Gospod čini, da se košute rastaju s bremenom, ogoljuje šume! U palači njegovoj sve viče: Kako sjajno!

10. Gospod stoluje nad potopom: Gospod stoluje kao kralj u vijeke!

11. Gospod daje moć narodu svojemu. Gospod blagosiva mirom narod svoj.

PSALAM 30 [29].

Zahvala na ozdravljenju.

*1. Psalam Davidov; pjesma, kad se posvetio hram.

2. Slavit ću te, Gospode, jer si me oteo; nijesi dao neprijateljima mojim, da kliču nada mnom!

3. Gospode, Bože moj, k tebi povikah; tada si me ozdravio;

4. Gospode, iz carstva mrtvih izveo si dušu moju; opet si me životu darovao između onih, koji siđoše u carstvo mrtvih..

5. Pjevajte hvalu Gospodu, pobožni njegovi! pjevajte zahvalu svetome imenu njegovu!

6. Jer samo za trenuće oka traje gnjev njegov, a milost njegova do života; večerom dolazi plač, a jutrom već vlada radost.

7. Pomislio sam u mirnoj sreći svojoj: »Nikada se ne ću pokolebati!«

8. Ti si me bio, Gospode, pun milosti utvrdio u sreći. Onda si sakrio lice svoje: i već se ja smetoh.

9. Tada povikah k tebi, Gospode, tada zavapih k Bogu svojemu:

*10. »Što ti koristi krv moja, kad siđem u podzemni svijet? slavi li te prah? navješćuje li on vjernost tvoju?

11. Gospode, čuj! smiluj se meni! Gospode, budi mi pomoćnik!«

12. Tada si obratio plač moj u radost, raskidao si žalosnu odjeću moju i opasao me veseljem:

13. Da ti pjeva duša moja i nikada više ne umuknu. Gospode, Bože moj, vječno ću ti zahvaljivati!

Ps 29 [28]. (1) Sinovi su Božji anđeli (isp. Jb 1, 6 sl.; Ps 89 [88], 6. 7). Zovu se anđeli sinovi Božji, jer su u najužem odnosu s Bogom.

(3) Bura se opremi na Sredozemnom moru, i uhvati Libanon, s kojega se onda spusti strahovito na jug preko Palestine pa sve do sinajske pustinje. Opis je veličanstven i nenadmašiv!

(6) Sarion (ili Hermon), gora visoka do 2760 m, veći dio godine u snijegu.

(9) Anđeli slave u nebu slavu Božju, što se očituje u buri.

Ps 30 [29]. (1) Ova se je pjesma kasnije molila na posveti hrama, što ju je uveo Juda Makabejac (1 Mkb 4, 32 sl.; Iv 10, 22).

(10) Mislilo se je, da pjesnik, kad umre, ne može više u svijetu mrtvih navješćivati slavu Božju kao u hramu.

PSALAM 31 [30].

Molitva u teškom progonstvu.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

2. U tebe, Gospode, tražim utočište, ne daj da se osramotim ikada! U dobroti svojoj izbavi me!
3. Prigni milostivo k meni uho svoje, oslobodi me brzo! budi mi zaštitna stijena, tvrđa, da me spasiš!
4. Jer si mi stijena i tvrđa: radi imena svojega vodit ćeš me i upravljati,
5. Oslobodit ćeš me iz zamke, koju mi tajno postaviše; jer si ti obrana moja:
*6. U ruku tvoju predajem duh svoj; ti ćeš me otkupiti, Gospode, Bože, ti vjerni!
7. Mrzim na one, koji poštuju ništave idole, a darujem uzdanje svoje Gospodu.
8. Klicat ću i veselit ću se milosti tvojoj, kad si vidio nevolju moju i pripazio na tjeskobu duše moje,
*9. Mene ne predao u ruku neprijatelju, nozi mojoj dao širok prostor.
10. Smiluj mi se, Gospode, jer sam u tjeskobi! Iznemože od jada oko moje, duša moja, tijelo moje.
11. Jer iščezava život moj u boli, godine moje u uzdisanju; iscrpla se snaga moja od muke moje, i kosti moje usahnuše.
*12. Podsmijeh postadoh svim neprijateljima svojim, susjedstvu svojemu užas, znancima svojim strašilo; tko me vidi na cesti, bježi od mene.
13. Zaboravljen sam, bez spomena kao mrtvac; postadoh kao razbijen sud.
14. Slušam grdnju mnogih: — strah odasvud! — vijećaju zajedno proti meni, nastoje oko toga, da mi uzmu život.
15. Ali se ja uzdam u tebe, Gospode, velim: »Ti si Bog moj!«
16. U tvojim je rukama udes moj: izbavi me iz ruke neprijatelja i tlačitelja mojih!
17. Daj da slugi tvojemu svijetli lice tvoje! pomozi mi u dobroti svojoj!
18. Gospode, ne daj, da budem posramljen, jer tebe prizivljem! Neka zlikovci posramljeni, na šutnju osuđeni, odu u podzemni svijet!
*19. Neka zanijeme usta lažljiva, što govore bezakonje na pravednika, oholo i drsko!
20. Kako je velika dobrota tvoja, što je čuvaš za one, koji te se boje, što je iskazuješ onima, koji se kriju kod tebe od ljudi!
21. Kriješ ih štitom lica svojega od buna ljudskih; sklanjaš ih pod krov svoj od svađe jezika.
*22. Neka je blagosloven Gospod: on će me štititi čudesno u dobroti svojoj kao u utvrđenom gradu!

Ps 31 [30]. (1) Psalam je čisto Davidova pjesma. Tvrdo, nepokolebljivo pouzdanje u Boga, bojažljiva tužba na unutarnje neprijatelje i jake, često uprav ratne slike značajne su oznake većini Davidovih psalama.

(6) Spasitelj, umirući na križu, povika iza glasa: »Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!« (Lk 23, 46).

(9) Pjesnik će ispjevati hvalospjev (r. 8), kad je Bog njegovu nogu oslobodio iz velike pogibli i tjeskobe (isp. Ps 18 [17], 20. 37).

(12) Za progonstva Saulova bilo je pogibeljno biti prijatelj Davidu.

(19) Saulove pristaše proglasiše Davida otimačem prijestola i buntovnikom (isp i r. 21).

(22) Pod zaštitom Božjom osjeća se David tako siguran, kao da je u kojem utvrđenu gradu.

23. Kad pun tjeskobe mislim, odbačen sam od lica tvojega: ti čuješ ipak moj vapaj glasan, kad te prizivljem glasno.
24. Ljubite Gospoda, svi pobožni njegovi! Gospod čuva vjerne, a po zasluzi vraća oholima.
25. Budite utješeni! neka se ohrabri srce vaše! vi svi, koji se uzdate u Gospoda!

PSALAM 32 [31].

Put k oproštenju krivnje.

*1. Davidov; poučna pjesma.

Blago onome, kojemu je oproštena opačina, kojemu je grijeh pokriven!
*2. Blago čovjeku, kome Gospod ne uračunava krivnje, i u čijem srcu nema prijevare!
*3. Kad sam mučao, posahnuše kosti moje; jecao sam cijeli dan.
4. Jer dan i noć ležala je teško na meni ruka tvoja: kao na ljetnoj pripeci otvrdnu sok života mojega!
5. Tada priznadoh tebi grijeh svoj i krivnju svoju ne zatajih; rekoh: »Priznat ću Gospodu nepravdu svoju!« Tada si oprostio krivnju grijeha mojega.
*6. Zato neka se moli tebi svaki pobožni u vrijeme, kad je još naći milost! Nadođe li tad potop vodâ: ne će ga stignuti.
*7. Ti si zaklon moj, čuvaš me od tjeskobe; okružit ćeš me radošću spasenja.
8. »Poučit ću te, pokazat ću ti put, kojim da ideš; svjetovat ću te, upravit ću na te oko svoje.«
9. Nemoj ipak biti kao konj, kao mazga bez razuma! prkos njihov moraš slomiti vođicama i uzdom, inače ne ide za tobom.
10. Mnoge muke stignu zlikovca, a tko se uzda u Gospoda, toga on okruži ljubavlju.
11. Radujte se u Gospodu i kličite, pobožnici! Kličite svi, koji ste čestita srca!

PSALAM 33 [32].

Bog, svemogući zaštitnik svojega naroda.

1. Podvikujte Gospodu, pravednici! pobožnima dolikuje hvaliti.
2. Pjevajte hvalu Gospodu uz citaru! igrajte mu na harfu od deset žica!
*3. Pjevajte mu pjesmu novu! složno udarajte podvikujući!
*4. Jer je riječ Gospodnja pouzdana, i u svemu djelovanju svojem on je vjeran.
5. On ljubi pravdu i pravo; dobrote je Gospodnje puna zemlja:
*6. Riječju Gospodnjom nebesa su stvorena, sva vojska njihova dahom usta njegovih.

Ps 32 [31]. (1) Natpis uz ime sastavljača daje i vrstu psalma. Oznaka »poučna pjesma« nalazi se još kao natpis nad 12 drugih psalama.
(2) Tko ponizno i iskreno prizna Bogu svoju krivnju, onda mu je on više ne uračunava.
(3 sl.) Istom teške boli natjeraše pjesnika, da skrušeno prizna pred Bogom krivnju svoju.
(6) »Potop vodâ« jest slika za boli kazne i kušnje.
(7) Psalmist se nada, da će mu Bog još puno puta dati prilike, da mu radosno zahvaljuje, što ga je izbavio.
Ps 33 [32]. (3) Nova pjesma, slijedeća pjesma u r. 4 sl., neka odjekne, da slavimo nove dokaze milosti Božje u vođenju njegova naroda (isp. r. 10. 16. 17).
(4) Bog je obećao, da će stititi svoje. Ovo se je obećanje obistinilo u jednom novom slučaju.
(6) Vojska neba jesu zvijezde (isp. 1 Mojs 2, 1).

*7. Kao u stog sabra on vode mora, kao u spreme metnu bezdane.
8. Mora se bojati Gospoda sva zemlja, strepiti moraju pred njim svi stanovnici zemlje:
9. Jer on reče, i postade; on zapovjedi, i pokaza se.
10. Gospod razbija osnovu neznabošcima, uništava pomisli narodima.
*11. Odluka Gospodnja ostaje do vijeka, od koljena do koljena misli srca njegova.
12. Blago narodu, kojemu je Bog Gospod! narodu, što ga je izabrao sebi za svojinu!
13. S neba gleda Gospod dolje, vidi svu djecu čovječju.
14. S mjesta, na kojem stoluje, gleda na sve stanovnike zemlje,
15. On, koji je načinio svima srce njihovo, pazi na sva djela njihova.
16. Ne pobjeđuje kralj jakošću vojske, ne spasava se junak veličinom snage.
17. Ne dovodi konj do pobjede, uza svu jakost svoju ne donosi on spasenja.
18. Gle, oko Gospodnje počiva na štovateljima svojim, na onima, koji se ufaju u milost njegovu,
19. Da duše njihove izbavi od smrti, da ih uzdrži u životu u vrijeme gladi!
20. Duša naša čeka Gospoda: on nam je pomoćnik i zaštitnik!
21. Jer se srce naše veseli u njemu, mi se uzdamo u sveto ime njegovo.
22. Neka vlada, Gospode, nad nama milost tvoja, kao što se uzdamo u tebe!

PSALAM 34 [33].

Božja zaštita za njegove vjernike.

*1. Davidov, kad se pred Abimelehom učini lud, i od njega protjeran otide.

2. Blagosivat ću Gospoda u svako doba, neka mi je svagda hvala njegova u ustima!
*3. Neka se diči Gospodom duša moja! neka čuju, koji stradaju, i neka se raduju!
4. Veličajte Gospoda sa mnom, uzvisujmo ime njegovo zajedno!
5. Tražio sam Gospoda: on me usliši, izbavi me od svih tjeskoba mojih.
6. Tko pogleda u njega, bit će vedrijega srca, lice se njegovo ne treba zarumeniti.
7. Ovdje je siromah, koji povika, i Gospod ga ču i pomože mu iz svih nevolja njegovih.
8. Anđeo Gospodnji stoji oko onih, koji se boje njega, i izbavlja ih.
9. Kušajte i vidite, kako je dobar Gospod! Blago čovjeku, koji se uzda u njega!
10. Vi sveti njegovi, bojte se Gospoda! jer koji se boje Gospoda, ne trpe nikada oskudice.

(7) Svemogući Stvoritelj stjera sve silne vode u neizmjerne hambare morske dubine (isp. 1 Mojs 1, 9. 10).

(11) Odluka Gospodnja jest osnova Božja za spasenje Izraela, što je Bog provodi proti svim osnovama neznabožačkih knezova i naroda (isp. r. 10), makar one bile ne znam kako jake i silne (r. 16 sl.).

Ps 34 [33]. (1) Natpis kaže, da je psalam iz vremena, kad je David boravio na dvoru filistejskoga kneza Ahisa (isp. 1 Kralj 21, 13—15). Ime Abimeleh (Vulgata ima Ahimeleh) stoji mjesto Ahis. — Psalam pripada onim t. zv. alfabetskim psalmima, kod kojih u hebrejskom izvorniku svako slovo alfabeta započinje jedan redak.

(3) Pomoć, što ju je dobio psalmist, ohrabrit će i utješiti sve, koji stradaju.

*11. Lavovi imaju oskudicu i gladuju, a tko traži Gospoda, ima svako dobro.

12. Dođite, djeco, poslušajte me; naučit ću vas strahu Gospodnjemu!

*13. Tko je taj čovjek, koji ljubi život, koji želi sebi godine, da okusi sreću?

14. Jezik svoj ustavljaj oda zla, usta svoja od prijevarna govora!

15. Kloni se oda zla! čini dobro! traži mir! idi za njim!

16. Na pobožnima počiva oko Gospodnje; uho njegovo čuje vapaj njihov.

17. Lice Gospodnje stoji proti zlikovcu, da istrijebi iz svijeta spomen njihov.

18. Kad pravednici zavapiju, Gospod ih čuje i izbavlja ih od svih nevolja njihovih.

19. Gospod je blizu onih, koji su skrušena srca, i slomljene duše spasava.

*20. Mnogo muke ima pravednik, ali mu iz svih pomaže Gospod.

21. Čuva sve udove njegove, nijedan se od njih ne slomi.

22. Zlikovca ubije nesreća; tko mrzi na pobožna, mora to okajati.

23. Gospod otkupljuje duše svojih; tko se uzda u njega, ne će štetovati.

PSALAM 35 [34].

Molitva proti bezbožnim neprijateljima.

*1. Davidov.

Gospode, bori se proti onima, koji se bore proti meni! udari na one, koji udaraju na me!

2. Prihvati oružje i štit! Digni se, da mi pomogneš!

3. Zavitlaj koplje i nadžak proti progoniteljima mojim! reci duši mojoj: »Ja sam spasenje tvoje!«

4. Neka se smetu i posrame, koji mi rade o glavi! neka se odbiju natrag posramljeni, koji proti meni misle zlo!

*5. Neka budu kao pljeva pred vjetrom: anđeo Gospodnji neka ih tjera!

6. Neka bude put njihov taman i sklizav: anđeo Gospodnji neka ih progoni!

*7. Namjestiše mi potajno bez povoda zamku svoju; bez uzroka iskopaše mi jamu.

8. Neka ih stigne iznenada propast! zamka, koju potajno namjestiše meni, neka njih uhvati! u propast neka upadnu!

9. Tada će se duša moja radovati u Gospodu, veselit će se pomoći njegovoj.

10. Svaki će na meni ud reći: »Gospode, tko je kao ti, koji izbavljaš bijednika od ruke jačega, patnika i ubogoga od razbojnika?«

---

(11) I najjača stvorenja bez pomoći Božje upadaju u nevolju, a ljudi pobožni ni u čem ne oskudijevaju.

(13—16) Tko želi sebi dug, sretan život, taj neka drži zapovijedi! Osobito se ističe istinitost u govoru i mir s bližnjim.

(20) Makar i bile muke pobožnih mnogobrojne, one mu ipak nijesu na propast.

Ps 35 [34]. (1—3) Psalmist predstavlja Boga kao ratnika. Slike i sav sadržaj ove ratne molitve pristaju dobro Davidu i progonstvu Saulovu.

(5 sl.) Obadvije slike označuju potpunu propast. Kod vijanja žita vjetar odnese pljevu (isp. Ps 1, 4). Tko u mraku putuje sklizavim putem, u velikoj je pogibli u Palestini, da smrt nađe u kojoj provaliji.

(7 sl.) Neprijatelji nemaju uzroka, da me progone kao živinu, jer ih nijesam izazvao (isp. 1 Kralj 19, 5; 20, 1; 24, 9—22).

*11. Ustaju proti meni lažni svjedoci; pitaju me za ono što ne znam.
12. Vraćaju mi zlo za dobro; osama je sudbina duši mojoj.
*13. A ja? — kad ih obori bolest, bila je vreća odjeća moja; mučio sam sebe postom i molio sam se duboko prignut.
14. Kao da bi mi bio prijatelj, brat, vrzao sam se okolo; tugujući kao za majkom bio sam u žalosti pokunjen.
15. A kada ja posrnem, oni se radosni kupe, kupe se proti meni, spremni da me biju, a ne znam za što; psuju me bez prestanka.
16. Meću me na kušnju, podruguju mi se rugom, škripaju na me zubima svojim.
*17. Gospode, kako ćeš dugo to još gledati?! — izbavi dušu moju od laži njihovih, od lavova moje jedino dobro!
*18. Tada ću ti zahvaljivati u općini velikoj, slavit ću te pred narodom brojnim.
*19. Ne daj, da se raduju nada mnom, koji me napadaju zlobno, koji bez razloga mrze na me i namiguju na me!
20. Jer ne govore, što služi za mir; proti mirnim državljanima u zemlji smišljaju riječi pune prijevare.
*21. Razvaljuju na me usta svoja i govore: »Haha, vidimo eto očima vlastitim.«
*22. Ti si vidio, Gospode, nemoj šutjeti! Gospode, ne udaljuj se od mene!
23. Digni se, probudi se za pravo moje, Gospode moj i Bože moj, na parbu za me!
24. Sudi mi po pravdi svojoj, Gospode, Bože moj! neka se ne raduju nada mnom!
*25. Neka se među se ne hvale: »Ha! To je bila želja naša!« Neka ne kažu: »Proždrli smo ga!«
26. Neka se zacrvene i zastide svi od sramote, koji se raduju nesreći mojoj! neka pokrije stid i sram one, koji se razmeću nada mnom!
27. A neka se raduju i vesele, koji mi žele pravicu, koji govore vazda: »Velik je Gospod, koji hoće dobro slugi svojemu!«
28. Moj će jezik navješćivati pravedno upravljanje tvoje, uvijek slavno djelovanje tvoje.

PSALAM 36 [35].

Božje milostivo upravljanje.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; od sluge Gospodnjega Davida.
*2. Presuda Božja nad grijehom za zlikovca duboko je sačuvana u

(11) Lažni svjedoci dolaze na sud s klevetama proti psalmistu. Ovaj redak treba uzeti slikovito. Neprijatelji traže da unište pjesnika klevetama.
(13) Isp. 2 Kralj 12, 16. U znak svoje žalosti obukao je pjesnik žalosnu odjeću. Postom i molitvom moli od Boga ozdravljenje svojih neprijatelja. Kod molitve bio je glavu u dubokoj žalosti spustio sve do na prsa.
(17) »Moje jedino dobro« jest duša, život. Neprijatelje naziva psalmist lavovima poradi njihove jakosti i okrutnosti (isp. Ps 22 [21], 21. 22).
(18) U svetištu pred narodom, što se moli, zahvaljivat će pjesnik za svoje spasenje.
(19) Podrugljivo namiguju neprijatelji očima jedan drugome, da tako ohrabre jedan drugoga.
(21) Vidjeli smo, što smo željeli vidjeti: nesreću, što te je stigla.
(22) Ti, Gospode, poznaš njihovo bezbožno djelovanje.
(25) Naša je želja ispunjena; mi smo ga uništili.
Ps 36 [35]. (2) Presuda Božja navedena je u r. 13. Ona radi o budućoj sudbini bezbožnikâ. Najprije opisuje pjesnik, kakav je bezbožnik u životu (r. 3—5). Presuda je Božja objava, koju mu je Bog dao ili ju je primio kao predaju iz prošloga vremena.

srcu mojem; kazneni sud Božji ne drži on pred očima svojim,

*3. Jer je On, kako misli, dobar njemu, kad pronađe krivnju, i kad udara kaznu.

4. Riječi su usta njegovih opačina i prijevara; on ostavlja mudro i dobro življenje.

5. Na postelji svojoj smišlja bezakonje, udara putem rđavim, ne preda pred zloćom.

*6. Gospode, do neba je uzvišena milost tvoja, vjernost je tvoja do oblakâ.

7. Pravednost je tvoja kao gore najviše, sudovi su tvoji kao bezdana najdublja; Gospode, ti pomažeš ljudima i životinjama.

8. Kako je dragocjena dobrota tvoja, Bože! u sjenu krila tvojih bježe djeca čovječja.

*9. Hrane se na izobilju kuće tvoje; napajaš ih na rijeci sladosti svojih.

*10. Jer je u tebe izvor života; u svijetlu tvojem gledamo svijetlo.

11. Uzdrži milost svoju onome, koji te pozna, pravednost svoju onome, koji misli čestito!

12. Neka me ne pogazi noga ohologa, šaka zlikovčeva neka me ne protjera!

13. Jedamput će pasti oni, koji čine zlo, oborit će se i ne će ustati više.

PSALAM 37 [36].

Prividna sreća bezbožnikâ.

*1. Davidov.

Nemoj se žestiti poradi zlikovaca, nemoj zavidjeti onima, koji čine zlo!

2. Jer oni brzo uvenu kao trava, usahnu kao zeleno bilje.

*3. Uzdaj se u Gospoda i čini, što je dobro! tada ostaješ u zemlji i uživaš dobra njezina.

4. Imaj svoju radost u Gospodu; on će ti ispuniti što ti želi srce!

5. Prepusti Gospodu sudbinu svoju; pouzdaj se u njega: on će već to urediti!

*6. On će dati, te pravednost tvoja zasja kao svijetlo, pravica tvoja kao podnevna svjetlost.

7. Budi tih pred Gospodom i čekaj ga! nemoj se ljutiti poradi onoga, koji ima sreću u svom poslu, poradi čovjeka, koji samo kuje pletke!

8. Utišaj srdžbu i ostavi gnjev! ne ljuti se: to vodi samo k zlu!

9. Jer će se istrijebiti zlikovci; samo oni, koji se uzdaju u Gospoda, posjeduju zemlju.

10. Samo još malo, pa ne će biti zlikovca; pogledat ćeš na dom njegov, a njega više nema.

11. A smjerni posjeduju zemlju i raduju se punini mira.

*12. Zlikovac snuje pletke proti pobožniku, škripa na nj zubima svojim.

---

(3) Jer dobro ide bezbožniku, zato on misli, da Bog vidi i ne kazni grijeh (1 Mojs 44, 16; isp. Ps 10, 4; 59 [58], 8; 94 [93], 7).

(6 sl.) Tvoje dobrostivo, pravedno i vjerno upravljanje neizmjerno je veliko.

(9) Kao dobri gostoprimac daje on izobila od onoga, što je najbolje i najljepše.

(10) Samo je u Bogu i po Bogu život i sreća.

Ps 37 [36]. (1 sl.) Zlima puno puta ide dobro, a dobrima zlo, i to je razlog, da se često dobri ljute i zavide. Psalmist rješava to pitanje stim, da će Bog kazniti zlikovce, a dobre nagraditi.

(3) Sretni posjed Obećane zemlje bio je patrijarima i njihovim potomcima obećan kao nagrada za izvršivanje Božjih zapovijedi (isp. 5 Mojs 30, 16).

(6) Sreću, na koju imaš pravo radi svoje pobožnosti, dat će ti Bog, i svi će je vidjeti.

(12) Kao grabežljiva životinja htio bi se zlikovac oboriti na pobožnika.

13. Ali mu se Svemogući smije, jer vidi, da se već primiče dan njegov.
14. Mač potežu zlikovci i zapinju luk, da obore siromaha i slaboga, da pokolju one, koji misle pravo:
*15. Mač njihov prodire im u vlastito srce, lukovi će se njihovi polomiti.
16. Bolji je malen iznos pravednika, nego nagomilani posjed zlikovaca.
17. Je će se moć zlikovaca slomiti, a oslon je pravedniku Bog.
*18. Pozna Gospod dane pobožnikâ: baština njihova traje do vijeka.
19. Ne će se postidjeti u zlo doba, u dane gladi bit će siti.
*20. Jer samo zlikovci propadaju; neprijatelji su Gospodnji kao ljepota šumska, prolaze kao dim, prolaze.
*21. Zlikovac mora uzaimati, a ne može platiti, a pravednik je dobar i daje.
22. Jer od Boga blagosloveni baštine zemlju, a od Boga prokleti propadaju.
23. Gospod utvrđuje korak čovjeku, ako mu se dopada put njegov.
24. Ako i posrne, ne padne, jer Gospod prihvati ruku njegovu.
*25. Bio sam mlad; sad sam star: ali ne vidjeh nikada pobožnika ostavljena, ni djece njegove da prose kruha.
26. Uvijek je milostiv i daje u zajam, i na potomcima je njegovim blagoslov.
27. Uklanjaj se oda zla i čini, što je dobro, onda stanuješ zauvijek u zemlji!
28. Jer Gospod ljubi pravedno djelovanje i ne ostavlja pobožnika svojih; zlikovci će biti uništeni zauvijek; istrijebit će se pleme zlikovaca.
*29. Pravednici posjeduju zemlju i stanuju uvijek u njoj.
30. Usta pravednikova govore mudrost; jezik njegov kazuje, što je pravo.
*31. Zakon je Boga njegova njemu u srcu; koraci njegovi ne će se pokolebati nikada.
32. Zlikovac vreba pobožnika i pun je požude, da ga ubije.
*33. Ali ga Gospod ne predaje sili njegovoj, niti ga osuđuje, kad stane suditi.
34. Čekaj Gospoda! drži se puta njegova! on će te uzvisiti, te ćeš posjedovati zemlju; vidjet ćeš, kako će se istrijebiti zlikovci.
35. Vidjeh zlikovca puna obijesti: raširio se kao zeleno drvo;

(15) Ono, što poduzimaju zlikovci proti dobrima, okrenut će se proti njima samima.

(18) »Pozna Gospod dane pobožnikâ«, t. j. on se brine, pun ljubavi i skrbi, za sudbinu njihova života. Njihov posjed u Obećanoj zemlji i njihovo blagostanje baštinit će njihovi potomci.

(20) Kao što ljepota šume brzo prođe, kad prestanu kiše, a dođe suša, i kao što se dim samo kratko vrijeme vidi, i onda ga nestane, tako će i zlikovac brzo proći i propasti.

(21 sl.) Zlikovac ne može platiti svojih dugova, jer ga je prokletstvo Božje osiromašilo, a pravednik ima blagoslov Božji, pa može davati i zajam i milostinju.

(25) Ako pobožnik i mora proći kojekakvu kušnju, ipak Bog ne će ostaviti njega ni njegovu obitelj.

(29) Pravednici će ostati u posjedu materijalnih i duhovnih dobara u Obećanoj zemlji.

(31) Pravednik korača u sigurnom posjedu svoje sreće na putu života, jer slijedi zakon Božji.

(33) »Niti ga osuđuje«: makar ljudski rod i osudio pobožnika, Bog će ga osloboditi.

36. Ali prođe, i evo nema ga više; tražio sam ga, ali ga ne nađoh više.
37. Tako čuvaj nedužnost i vježbaj se u pravdi! jer će čovjeku mira ostati potomstvo.
38. A grješnici bit će svi uništeni, potomstvo zlikovaca bit će istrijebljeno.
39. Od Gospoda dolazi spasenje pravednikâ; on je branitelj njihov u vremenima tjeskobe.
40. Gospod je pomoćnik njihov i izbavlja ih; on ih spasava od zlikovaca, sačuva ih, jer se sakriše kod njega.

PSALAM 38 [37].

Molitva skrušena grješnika u bolesti i progonstvu.

*1. Psalam Davidov; za prinos mirisnoga dijela.

2. Gospode, nemoj me karati u gnjevu svojem, niti kazniti u jarosti svojoj!
*3. Jer strijele se tvoje zabadaju u me, i ruka je tvoja na meni oteščala.
*4. Ništa nema zdrava na tijelu mojem od gnjeva tvojega, nema mira u kostima mojim od grijeha mojih.
5. Jer krivnja moja izađe vrh glave moje, kao teško breme pritiskuje me.
*6. Gnjiju i trunu rane moje od bezumlja mojega.
7. Zgrčio sam se i pogurio se posve, vas dan idem žalostan.
8. Bokovi su moji puni upale, i nema zdrava mjesta na tijelu mojem.
9. Nemoćan sam i slomljen posve, vičem od muke nutarnje.
10. Svemogući, znaš za sve želje moje; uzdisanje moje nije od tebe sakriveno.
11. Srce mi jako udara, ostavlja me snaga moja, ni vida očinjega nije više u mene.
12. Moji mili i prijatelji bježe od muke moje, i rođaci se moji drže daleko.
13. Koji mi rade o glavi, namještaju mi zamke; koji traže nesreću moju, snuju propast, po vas dan misle o prijevari.
*14. A ja sam kao gluh i ne čujem, kao nijem ne otvaram usta svojih.
15. Ja sam kao jedan, koji ništa ne čuje, u čijim ustima nema protivljenja.
16. Jer se ufam u tebe, Gospode! Svemogući Bože, ti mi moraš odvratiti!
*17. Jer se bojim, da bi se htjeli radovati nada mnom, razmetati se nada mnom, samo ako posrne noga moja.
18. Jer sam već blizu propasti, i bol je moja preda mnom svagda.
19. Jer krivnju svoju moram priznati, poradi grijeha svojega pun sam žalosti.

Ps 38 [37]. (1) Crkva uzima ovu pjesmu kao treći pokornički psalam. »Mirisni dio« bio je po 3 Mojs 2, 2 sl. onaj dio prinosa od brašna, što bi se polio uljem i tamjanom okadio i onda se bacio u oganj.

(3) Strijele su slika Božjih kazni (isp. 5 Mojs 32, 23; Jb 6, 4; Ezek 5, 16) i tjelesnih (r. 6—9) i duševnih (r. 10—13) muka molitelja.

(4) U teškim krivnjama vidi psalmist uzrok svojim mukama.

(6) Grijeh se u biblijskom jeziku naziva bezumljem, ludošću.

(14 sl.) Bez razloga progone psalmista njegovi neprijatelji, a on bez prigovora podnosi sve njihove napadaje.

(17) Mojoj propasti protivnici bi se poveselili i hvalili bi se, da je pobijedila njihova stvar. Ono u r. 18. i 19. opetovano »jer« hoće da potkrijepi u r. 16. istaknuto pouzdanje.

20. A koji se bez razloga obaraju
na me, jaki su; koji mrze na me
bez povoda, brojni su,
21. Koji mi vraćaju zlo za dobro,
udaraju na me, gdje sam htio samo
dobro.
22. Ne ostavljaj me, Gospode,
Bože moj, ne udaljuj se od mene!
23. Brzo mi dođi u pomoć, Svemogući, spasitelju moj!

PSALAM 39 [38].

Tužaljka u teškoj bolesti.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; za Idutuna; psalam Davidov.

*2. Rekoh: »Čuvat ću putove svoje od grijehâ jezika; zauzdavat ću usta svoja, dok je još blizu zlikovac!«
3. I tako postadoh nijem, posve
tih; šutio sam bez utjehe; ali je u
meni rovala bol.
4. Goruće mi postade srce u grudima; kad bih mislio na to, razgorio bi se oganj; tada sam morao govoriti jezikom svojim:
5. Daj mi, Gospode, misliti na
svrhu moju! mjera dana mojih,
kako li je malena! daj mi upoznati, kako sam vrlo prolazan!
6. Eto, s pedlja izmjerio si život
moj; vrijeme je moje pred tobom
kao ništa; samo je dah čovjek, makar kako stoji čvrsto.
7. Kao sjena prolazi čovjek, ni
za što je muka njegova; sabira, a
ipak ne zna, kome će dopasti.
8. A sada, Svemogući, što da čekam? samo si ti ufanje moje!
*9. Od svih grijeha mojih izbavi
me! ne daj me na podsmijeh bezumnima!
10. Sad sam tih; ne otvaram
usta svojih, jer si ti to udesio.
11. Odvrati od mene bič svoj,
inače moram podleći sili ruke tvoje!
12. Ti karaš čovjeka kaznama za
krivnju; ti pustiš da prođe život
njegov kao moljčev; ah, samo je
dah svaki čovjek!
*13. Čuj, Gospode, molitvu moju!
čuj vapaj moj! ne zatvaraj se suzama mojim! jer sam ja stranac u
tebe, kao svi oci moji putnik.
14. Prestani me karati, da odahnem, prije nego otidem i više me
ne bude!

PSALAM 40 [39].

Zahvalna molitva.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

2. Željno sam očekivao Gospoda;
on se je milostiv prignuo k meni i
čuo glasnu molitvu moju.
*3. Iz jame propasti izvuče me,
iz blatne kaljuže; postavi na stijenu noge moje, utvrdi stope moje.
*4. Metnu mi u usta pjesmu novu, hvalospjev Bogu našemu; mnogi to moraju sa strahopočitanjem
iskusiti i uzdati se u Gospoda.
5. Blago čovjeku, koji samo u
Gospoda stavlja uzdanje svoje, koji

Ps 39 [38]. (1) Idutun je bio suvremenik Davidov (1 Dnev 16, 14) i glazbenik u svetištu (1 Dnev 25, 1; 2 Dnev 5, 12) na čelu šestorice sinova (isp. Ps. 62 [61], 1; 77 [76], 1.

(2—4) Molitelj je u teškoj bolesti (isp. r. 11 sl.). Činjenica, da često dobrima zlo ide, a zli živu u sreći i zdravlju, uvodi ga u napast, da štošta promrmlja proti providnosti Božjoj.

(9) Moja propast bila bi povod bezbožnicima, da se smiju kreposti i pouzdanju u Boga.

(13) Kao stranac i putnik ja sam bez pomoći i zaštite.

Ps 40 [39]. (3) Jama i kaljuža slike su podzemnoga svijeta (isp. Ps 28 [27], 1; 69 [68], 3. 15). Psalmist je u najvećoj pogibli života. Spasenje je postavljanje na stijenu, na kojoj se stoji tvrdo.

(4) Nova pjesma, što slavi nova dobročinstva Božja, slijedi u r. 5—11.

ne drži s oholima i s lašcima nevjernim!

6. Gospode, Bože moj, ti si učinio mnogo; čudesima tvojim i osnovama za nas ništa se ne može prispodobiti; htio bih ih javljati i kazivati, ali im nema broja.

*7. Žrtava zaklanica i prinosâ nijesi htio, ali si mi dao uši otvorene; žrtava paljenica i žrtava za grijeh ne ištes.

*8. Zato rekoh: Evo, ovdje sam! u knjizi je meni to označeno.

9. Volju tvoju činiti, Bože moj, meni je slast; zakon tvoj nosim u srcu.

*10. Dadoh radosnu vijest o pravednom upravljanju tvojem pred općinom velikom; usta svojih ne zatvorih, ti znaš, Gospode!

11. Ne zakopah u srcu sudačko upravljanje tvoje; slavio sam tvoju vjernost i pomoć; nijesam šutio o tvojoj dobroti i milosti pred općinom velikom.

12. Zato i ti, Gospode, ne uskraćuj meni milosrđa svojega! Tvoja dobrota i vjernost neka me štiti vazda!

*13. Jer me opkoljuju muke nebrojene; stigoše me grijesi moji, ne mogu ih pregledati; ima ih više nego kose na glavi mojoj; sva me srčanost ostavi.

14. Voljan budi, Gospode, izbaviti me! dođi mi brzo u pomoć, Gospode!

15. Neka se posrame i postide svi, koji mi rade o glavi, da je uzmu; zasramljeni neka odstupe natrag, koji mi žele nesreću!

*16. Neka se zgroze od sramote svoje, koji mi se rugaju: »Ha! ha!«

17. A neka se raduju i vesele u tebi svi, koji žele tebe! neka govore uvijek: »Velik je Gospod!« koji traže spasenje tvoje!

18. Ja sam bijedan i siromah: Svemogući brinut će se za me! Ti si moj pomoćnik i spasitelj: Bože moj, nemoj kasniti!

PSALAM 41 [40].

Molitva jednog bolesnika.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

*2. Blago onome, koji se zauzima za slaboga! njega izbavlja Gospod u dan zao.

3. Gospod ga čuva, ostavlja ga na životu: sretnim će se slaviti u zemlji; ti ga ne predaješ požudi neprijatelja njegovih.

*4. Na bolesničkoj postelji krijepi ga Gospod; svu postelju njegovu mijenjaš mu, kad je bolestan.

5. Ja se molim: Gospode, budi mi milostiv! ozdravi me! jer sagriješih tebi.

6. Neprijatelji moji žele mi zlo: »Kad će umrijeti, ime njegovo iščeznuti?«

(7—9) Ovi su reci u Hebr 10, 5—7 protegnuti na Krista.

(7) Poslušnost je bolja nego žrtva (isp. 1 Kralj 15, 22; Ps 50 [49], 17 sl.; Iz 1, 11 sl.; Oz 6, 6). Molitelj nije mogao iskazati svoju zahvalu žrtvom, jer je, kako se čini, boravio daleko od svetišta (isp. David u Saulovu i Absalomovu progonstvu).

(8) Volja je Božja zabilježena u knjizi zakona.

(10) Psalmist je javno kazivao dobročinstva Božja.

(13) Teške su me muke kao kazna za grijehe dostigle i pogodile.

(16) Povik: »Ha! ha!« jest izraz zlobne radosti.

Ps 41 [40]. (2—4) Isp. Mt 5, 7.

(4) Milosrdnome pomaže Bog u bolesti i opet ga ozdravlja.

*7. Dođe li tko, da me posjeti, onda govori lažno; drži u srcu zlobu zatvorenu; ali jedva izađe van, govori rđavo.

8. Svi mrzitelji moji šapću među se proti meni; oni sebi naslikaju, koje me zlo pogađa:

9. »Strašno se zlo oborilo na nj.« »Kako on leži, ne ustaje više.«

*10. Pa i prijatelj moj, u koga sam se uzdao, koji je jeo kruh moj, podiže na me petu.

11. Ali ti, Gospode, budi mi milostiv! podigni me, da im vratim!

12. Po tom poznajem, da si mi naklonjen, kad neprijatelj moj ne klikće nada mnom, i ti me držiš zdrava, da ti služim uvijek.

14. Neka je blagosloven Gospod, Bog Izraelov, od vijeka do vijeka! Amen! amen!

Druga knjiga: Psalam 42.—72.

PSALAM 42 [41].

Čežnja za svetištem.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; poučna pjesma; od sinova Korejevih.

2. Kao što košuta čezne za izvorvodom, tako čezne duša moja za tobom, Bože!

*3. Duša moja žeđa Boga, Boga živoga; kad smijem doći, prikazati se pred Bogom.

4. Suze moje postadoše mi jelo danju i noću, kad me se svaki dan pita: »Gdje je Bog tvoj?«

*5. Tada pomišljam — a srce se moje prolijeva —, kako sam nekoć hodio tamo u povorci hodočasničkoj, pred njima išao k domu Božjemu uz klicanje i hvalospjeve svečanoga mnoštva.

6. Zašto si žalosna, dušo moja, što uzdišeš u meni? čekaj Boga! jer ga još slavim, mojega spasitelja i Boga.

*7. žalosna je u meni duša moja, kad se spomenem tebe iz zemlje jordanske i svetišta iz niskoga pogorja.

*8. Bezdana doziva bezdanu šumom slapova tvojih; svi vali tvoji i vode tvoje prelaze preko mene.

*9. Danju šalje Gospod milost svoju, noću je njemu pjesma moja, molitva k Bogu života mojega.

10. Tužim se Bogu, stijeni svojoj: »Zašto si me zaboravio?« zašto idem žalostan, dok me neprijatelj muči?

11. Kroz mozak i kosti ide mi poruga tlačitelja mojih, dok me pi-

(7—9) Na mojoj bolesničkoj postelji tješe me, a u sebi kriju zlobne misli. Ali jedva su me ostavili, govore otvoreno, što misle i žele. Nadaju se, da je moja bolest neizlječiva.

(10) Ovaj redak podsjeća na Ahitofela, savjetnika i izdajnika Davidova (2 Kralj 15, 12). Isus upotrebljava ove riječi za izdaju Judinu (Iv 13, 18).

Ps 42 [41]. (1) Isp. Ps 32 [31], 1. Sinovi Korejevi ili Korejevci sastavili su 11 psalama (isp. naš uvod). Oni su bili leviti (4 Mojs 16, 1; 26, 9 sl.; 1 Dnev 6, 7. 22) i hramski pjevači (2 Dnev 20, 19).

(3) Levit boravi u istočnom jordanskom humlju (isp. r. 7), daleko od svetišta u progonstvu. Možda potječe psalam iz vremena Absalomova progonstva.

(5) Spomen na hodočašća k svetom mjestu u Jeruzalemu napunja molitelja žalovitom čežnjom.

(7) Istočno jordansko humlje nisko je, kad se prispodobi s gorama u Judeji, gdje je stajao Jeruzalem sa svetištem.

(8) Psalmist prispodablja muke i nevolje, što mu ih poslao Bog, s divljim vodama gorskih potoka, što se obaraju nizbrdo.

(9 sl.) Dosad ga je Bog uvijek čuvao; na tom zahvaljuje i za to moli bez prestanka i ubuduće. Ali kad će se smjeti vratiti kući iz progonstva?

taju svaki dan: »Gdje je Bog tvoj?«
12. Zašto si žalosna, dušo moja? što uzdišeš u meni? čekaj Boga! jer ga još slavim, mojega spasitelja i Boga.

PSALAM 43 [42].

Molitva za povratak k svetištu.

*1. Sudi mi, Bože, i raspravi parbu moju s ljudima rđavim! od lažaca i zlikovaca izbavi me!
2. Jer si ti Bog, koji me brani; zašto si me odbacio? zašto idem žalostan, dok me neprijatelj muči?
*3. Pošlji svjetlost svoju, koja štiti! neka me vodi i dovede na svetu goru tvoju, k šatoru tvojemu!
4. Htio bih pristupiti k žrtveniku Božjemu, k Bogu radosti i veselja svojega, i slaviti uz citaru tebe, Bože, Bože moj!
5. Zašto si žalosna, dušo moja? što uzdišeš u meni? čekaj Boga! jer ga još slavim, mojega spasitelja i Boga.

PSALAM 44 [43].

Nekada i sada.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; od sinova Korejevih; poučna pjesma.

2. Čusmo, Bože, ušima svojim, oci nam naši pripovjediše: u dane njihove učinio si sjajno djelo, u dane davne.

*3. Rukom si svojom protjerao neznabošce, a njih si zasadio; narode si iskorijenio, a njih si namnožio.

4. Jer ne zadobiše zemlje svojim mačem, niti im mišica njihova donese pobjedu: nego tvoja desnica, tvoja mišica, svjetlost lica tvojega; jer si im ti bio naklon.

5. Ti si kralj moj, Bože, koji pomoć šalje Jakovu!

6. Mi s tobom obaramo na tle neprijatelje svoje; s pomoću tvojom pogazimo protivnike svoje.

7. Jer ne ću da se pouzdam u luk svoj, niti mi mač moj pomaže do pobjede!

8. Kad ti nama dade pobjedu nad neprijateljima i posrami mrzitelje naše,

9. Zato ćemo se mi uvijek Bogom hvaliti; ime ćemo tvoje slaviti do vijeka.

*10. Ali sad si nas posve odbacio i posramio nas; nijesi išao s vojskama našim u boj,

11. Pustio si nas da uzmaknemo pred neprijateljima; neprijatelji naši odnesoše plijen sebi.

*12. Dao si nas kao ovce na zaklanje, rasijao nas među neznabošce.

13. Prodao si narod svoj u bescjenje i nijesi postao bogat utrškom njihovim.

Ps 43 [42]. (1) Ps 42 [41] i 43 [42] u sagradnji svojoj čine jednu cjelinu. — Svećenik moli ovaj psalam u pristupnim molitvama svete mise.

(3) Neka ga milost Božja sigurno i bez opasnosti dovede k svetištu!

Ps 44 [43]. (1) Isp. Ps 42 [41], 1; 32 [31], 1. Ovaj bi psalam dobro pristajao makabejskom vremenu (isp. 1 Mkb 1, 66); ali je bilo i prije sličnih teških vremena (isp. 4 Kralj 23, 20; 24, 3). Neki egzeketi ne isključuju dapače doba Davidovo (isp. 2 Kralj 8, 13; 1 Dnev 18, 12).

(3) Ovaj se redak odnosi najprije na osvojenje Kanaana od Izraelaca. Smisao je ovaj: Stanovnike Palestine izagnao si, a na njihovo mjesto naselio Izraelce.

(10) U staro vrijeme išao bi u rat kovčeg zavjetni, simbol (znamen) nazočnosti božanske milosti (1 Kralj 4, 4 sl.; 2 Kralj 11, 11). Ovdje se samo slikovito govori o zaštiti Božjoj.

(12) Vođenje u ropstvo bilo je već u prijašnje vrijeme (isp. Iz 11, 11 sl.; Joel 4, 2. 6; Am 1, 6. 9).

14. Postavio si nas za porugu susjedima našim, da nam se rugaju i smiju oni, koji su okolo nas.
15. Načinio si od nas priču među narodima; gledajući nas mašu glavom puci.
16. Pred očima stoji mi uvijek ta sramota, stid mi je pokrio lice
17. Od vike rugača, što psuje, od pogleda neprijatelja, što žeđa osvetu.
18. Sve nas je ovo snašlo, a mi ipak ne zaboravismo tebe i zavjetu se tvojemu ne iznevjerismo.
19. Srce naše nije uzmaklo, niti korak naš ostavi stazu tvoju.
*20. Ti si nas ipak razbio na mjestu čagalja i pokrio nas noću smrti.
21. Kad bismo zaboravili ime Boga svojega, ruke svoje podizali k bogu tuđemu,
22. Zar ne bi to pronašao Bog, koji pozna najtajnije misli srca?
23. Eto dave nas poradi tebe svaki dan, s nama postupaju kao s ovcama klanicama.
24. Ustani! što spavaš, Gospode? probudi se! ne odbacuj nas vječno!
25. Što kriješ lice svoje, zaboravljaš nevolju našu i muku našu?
*26. Jer se je prignula duša naša do u prah; tijelo naše prianja za tlo.
27. Digni se! dođi nam u pomoć! izbavi nas! jer si dobar!

PSALAM 45 [44].

Kralj i njegova zaručnica.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Ljiljani....«; od sinova Korejevih; poučna pjesma; pjesma ljubavi.
*2. Od ljupke riječi igra srce moje; posvećujem pjesmu svoju tebi, o kralju! jezik moj neka je pisaljka hitroga pisara.
3. Lijep si ti, lijep između sinova ljudskih; milina se razlila na usnama tvojim; jer te je blagoslovio Bog u vijeke.
*4. Pripaši mač svoj uz bokove, junače, svoju sjajnu obranu!
5. U dobri čas! sjedi na kola kao branitelj vjernosti, siromaštva, pravice! desnica tvoja neka pokaže sjajna djela!
*6. Strijele su tvoje oštre, — narodi postaju ti podložni — one se zabadaju usred neprijatelja kraljevih.
7. Prijesto tvoj, Bože, stoji zauvijek i vječno; žezlo kraljevstva tvojega: žezlo pravice!
8. Ljubio si pravicu i mrzio na opačinu: zato te je pomazao Bog, Bog tvoj, uljem radosti pred drugovima tvojim.
*9. Smirnom, alojem, kasijom mirišu sve haljine tvoje; iz dvorana od slonove kosti razveseljuje te romon žicâ.
10. Počasna pratnja tvoja jesu kćeri kraljeve; s desne ti strane

(20) Mjesto čagalja jest pustinja (Iz 13, 22; Jer 49, 33).
(26) Slomljeni smo na duši i na tijelu.
Ps 45 [44]. (2) Kršćanska i starožidovska predaja gleda u kralju, čiju svadbu opisuje psalmist, Mesiju, a u kraljevoj kćeri Crkvu. Sveti Pavao navodi r. 7 sl., da dokaže Kristovo veličanstvo (isp. Hebr. 1, 8 sl.). Izabranje Izraelovo prikazuje se u Svetom Pismu često kao duhovna ženidbena sveza među Bogom i narodom (isp. Oz 2, 16. 19; Iz 50, 1; Ezek 16, 8); isto tako odnos Kristov prema Crkvi (isp. 2 Kor 11, 2; Ef 5, 25; Mt 9, 15). — »Jezik moj neka je pisaljka hitroga pisara«, t. j. jezik moj neka slijedi nutarnje nadahnuće!
(4—6) Mladi će kralj kao hrabar i pravedan vladalac braniti svoje proti vanjskim i nutarnjim neprijateljima.
(6) Tuđi narodi bit će podložni kralju, i pod njegovim vodstvom vojevat će se proti neprijateljima kraljevstva.
(9) Kasija je jedno drvo indijsko, kojega su osušen cvijet i nutarnju koru upotrebljavali za kâd.

stoji kraljica, sjajna u ofirskom zlatu.

11. Čuj, kćeri! pogledaj i prigni uho svoje! zaboravi narod svoj i očinski dom svoj!

12. Kralj žudi ljepotu tvoju; jer je on Gospod tvoj: njemu se pokloni!

*13. Batsor, tebi čestitaju s darovima najbogatiji u narodu.

14. Kći kraljeva korača unutra u punom sjaju: haljina njezina zlatom izvezena.

15. U haljini iskićenoj vode je kralju, za njom djevojke, drugarice njezine, privode k tebi.

16. Vode ih veselo i radosno, ulaze u palaču kraljevu.

17. Mjesto otaca tvojih bit će ti sinovi; postavljaš ih knezovima po svoj zemlji.

18. Ja ću uzdržati spomen o imenu tvojem od koljena na koljeno; zato će te slaviti plemena na vijek vijeka.

PSALAM 46 [45].

Pouzdanje u zaštitu Božju.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; od sinova Korejevih; u sopranu; pjesma.

2. Bog nam je utočište i zaštita, pomoćnik u nevoljama, koji se brzo nalazi.

3. Zato neka nas ne hvata strah, i da bi se zemlja potresla, i da bi se prevalile gore u srce mora,

4. Da bi bučila i kipjela voda njegova, da bi se tresle gore od sile njegove.

*5. Rijeka — pritoci njezini vesele grad Božji, svetište, stan Višnjega.

*6. Bog prebiva u njem: ne može se pomaknuti; pomoć je njegova Bog, kad puca zora.

7. Narodi se pobunili, zaljuljala se kraljevstva; on pusti da zagrmi glas njegova groma, i već zadrhta zemlja.

8. Gospod nad vojskama s nama je, utočište je nama Bog Jakovljev!

9. Dođite i vidite djela Gospodnja: silne stvari učini na zemlji.

10. Prekida do na kraj zemlje rat, prebija lukove, prelama koplja, sažiže kola u ognju.

11. Prestanite i spoznajte, da sam ja Bog! slavit će me među narodima, uzvisivati na zemlji.

12. Gospod nad vojskama s nama je! utočište je nama Bog Jakovljev!

PSALAM 47 [46].

Sjajna pomoć Božja.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; od sinova Korejevih psalam.

2. Svi narodi, zaplještite rukama! pokliknite Bogu glasom radosnim!

3. Jer je Gospod, Višnji, strašan: kralj, velik nad svim svijetom!

---

(13) Batsor može se uzeti za ime zaručnice. Neki prevodioci prevode: »kći Tirova«, ili: »Eto, Tir dolazi s darovima«.

Ps 46 [45]. (1 sl.) Pjesma pretpostavlja, da su narod i sveti grad u teškoj pogibli. Ovaj psalam, kao i obadvije slijedeće pjesme, pristaje veoma dobro vremenu bojeva Jozafatovih proti Moapcima i Amoncima (isp. 2 Dnev 20).

(5) Nazočnost Božja, puna milosti, u svetištu nalik je na rijeku, koja svojim neophodno potrebnim vodama posvuda dijeli blagoslov i sve razveseljuje.

(6) Kad se neprijateljske sile podignu u rat, istupa silno Bog proti njima. Božanski sud prikazan je pod slikom bure i oluje.

Ps 47 [46] (1—5). Bog je svojemu narodu u ratu čudesno pomagao (r. 4) i stim se strahovit pokazao neprijateljima (r. 3; isp. 2 Dnev 20, 29). Palestina, ponosna domovina izabranog naroda (r. 5), pobjedom nad neprijateljima, koji su htjeli izagnati Izraela iz njegove postojbine (isp. 2 Dnev 20, 11), bila je narodu sačuvana i kao ponovno pridijeljena.

4. Podloži nam narode, prisili plemena pod noge naše.
5. Odredi za nas baštinu našu, krasotu Jakovljevu, koju ljubi.
*6. Uzlazi Bog uz klicanje, Gospod uz glas trubâ.
7. Pjevajte Bogu, pjevajte! pjevajte kralju našemu, pjevajte!
8. Jer je Bog kralj sve zemlje, pjevajte krasnu pjesmu!
9. Bog kraljuje nad narodima, Bog sjedi na svetom prijestolu svome.
10. Knezovi narodâ skupiše se, kao narod Boga Abrahamova.
11. Jest, Božji su vladaoci zemlje: on je uzvišen veoma.

PSALAM 48 [47].

Zahvalna pjesma za izbavljenje svetoga grada.

*1. Pjesma; psalam; od sinova Korejevih.
2. Velik je Gospod i dostojan svake slave u gradu Boga našega, na svetoj gori svojoj!
*3. Krasno se ističe radost cijele zemlje: gora Sion, vrhunac na sjeveru, grad moćnoga kralja.
4. Bog se u palačama njegovim objavio kao jaka tvrđava.
5. Jer eto: kraljevi se sabraše, dođoše ovamo zajedno.
6. Vidješe — zapanjiše se — prestrašiše se — pobjegoše —.
7. Trepet ih ondje obuze, bol kao u žena, kad rađaju.
*8. Ti si vjetrom istočnim razbio lađe tarsiske.
*9. Kako čusmo, tako sad vidjesmo: u gradu stoji Gospod nad vojskama, u gradu Bog naš; Bog čini da vječno postoji.
10. Spominjemo se, Bože, dobrote tvoje u nutrini hrama tvojega.
11. Kao što ime tvoje, Bože, tako neka dopire slava tvoja do na krajeve zemlje; pravde je puna desnica tvoja.
*12. Tomu se veseli gora Sion, klikću kćeri Judine radi sudova tvojih.
13. Prođite oko Siona, obiđite ga! izbrojte kule njegove!
14. Pogledajte dobro bedeme njegove, razmotrite palače njegove! onda možete najvješćivati budućem pokoljenju:
15. »Tako je Bog, Bog naš zauvijek i vječno! on će nas voditi do smrti.«

PSALAM 49 [48].

Prividna sreća bogatih zlikovaca.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; od sinova Korejevih; psalam.
*2. Čujte ovo, svi narodi! svi stanovnici zemaljski, poslušajte!
3. Djeco puka, sinovi plemićâ, bogati i siromasi zajedno!

(6—10) Iza bitke (isp. 2 Dnev 20, 29) kao da se je Bog opet povratio u nebo (r. 6). Narod ga slavi kao pobjednika i kralja (r. 7—9). Knezovi pobijeđenih neznabožačkih naroda moraju mu se pokloniti i priznati ga za svojega vladaoca (r. 10).
Ps 48 [47]. (1 sl.) Pjesma pretpostavlja zahvalnu svečanost u hramu (r. 10 sl.) i dobro pristaje vremenu iza pobjede Jozafatove nad Moapcima i Amoncima (isp. 2 Dnev 20, 27 sl.).
(3) Sion s hramom i kraljevskim palačama sačinjavao je sjeverni vrhunac sljemena, na kojemu je bio sagrađen stari Jeruzalem.
(8) Tarsiske lađe — velike lađe, što bi se upotrebljavale za vožnju u Tarsis u južnoj Španjolskoj — slika su velikih neprijateljskih vojski (Iz 2, 16; 33, 21; Ezek 27, 25).
(9) Isp. 2 Dnev 20, 14—17. Prorok Jahaziel bio je prorekao pobjedu.
(12) Kćeri Judine jesu gradovi u pokrajini istoga imena.
Ps 49 [48]. (2—5) Rješenje za sve ljude važnoga (r. 2 sl.), ali tamnoga pitanja (r. 5) hoće pjesnik da po višem nadahnuću (r. 5) iznese u pjesmi.

4. Usta moja govore istinu, razboritost je osjećaj srca mojega.
5. Prignut ću uho svoje k priči jednoj, uz citaru ću riješiti zagonetku svoju.
6. Čega da se bojim u dane nesreće, kad me zloba mojih neprijatelja opkoli?
7. Oni se oslanjaju na svoj posjed i hvale se velikim bogatstvom svojim.
*8. Ali ne može čovjek samoga sebe otkupiti, niti platiti otkup Bogu za sebe,
9. — Previsoka je cijena za život njegov; ne doteče do vijeka! —,
10. Pa da živi zauvijek i da ne treba nikada pogledati u grob.
11. On vidi, kako i mudri umiru, i luđak kao životinja gine, i kako drugi ostavljaju svoje dobro.
12. Grob je zauvijek njihov dom, od koljena na koljeno njihov stan, makar i zemlje prozvaše imenom svojim.
13. Čovjek unatoč svojemu sjaju nema opstanka; sličan je stoci, što se smakne.
14. To je sudbina onih, koji su puni preuzetnosti! to je svršetak onih, koji se hvale zadovoljstvom!
*15. Kao ovce gone se oni u svijet mrtvih: smrt će ih pâsti; pravednici im zapovijedaju ujutro; bistvo njihovo propada u kraljevstvo mrtvih, daleko od postojbine njihove tamo gore.
*16. Ali dušu će moju Bog otkupiti iz šaka svijeta mrtvih: on me prima.
17. Zato se ne žalosti, kad se tko obogati, kad se umnoži sjaj kuće njegove!
18. Jer kad umre, ne ponese ništa, bogatstvo njegovo ne može ga slijediti.
19. Makar se netko u životu sretnim slavio: »Slavit će tebe, jer je dobro išlo tebi!«,
20. On mora ipak u četu otaca svojih, nikada više ne će gledati bijeloga dana.
21. Čovjek, koji živi u sjaju, a nije razuman, sličan je stoci, što se smakne.

PSALAM 50 [49].

Pravo štovanje Boga.

*1. Psalam Asafov.

Bog nad bogovima, Gospod, govorio je, dozivao je zemlju od istoka sunčanoga do zapada.
*2. Sa Siona zasja Bog, kruna ljepote.
3. On je došao, Bog naš, nije mogao šutjeti, pred njim oganj proždirao; oko nega šum silan šumio.
4. Doziva nebo ozgo i zemlju, da sudi narodu svojemu:
*5. »Skupite mi sluge moje, što su sklopile zavjet sa mnom na žrtvi!«

(8 sl.) Smrt je nepodmitljiva. Nikakvo bogatstvo ne očuva čovjeka od nje.
(15) Iza noći smrti dolazi za pobožne jutro novoga života (isp. r. 16), što ih uzdiže visoko iznad zlikovaca.
(16) Poslije smrti (isp. r. 11) ne snalazi pobožne tamna sudbina zlikovaca u svijetu mrtvih, nego blažen život kod Boga. Bog će pobožne primiti k sebi (1 Mojs 5, 24; 4 Kralj 2, 11).
Ps 50 [49]. (1) Asaf, levit iz plemena Gersonova, bio je od Davida namješten za upravitelja svete glazbe i bio je glavar jednoj pjevačkoj obitelji (1 Dnev 6, 24—28; 15, 17. 19; 25, 9 sl.). Dvanaest psalama (50 [49]; 73 [72] — 83 [82] nosi njegovo ime.
(2—6) Pjesnik zaodijeva svoju pouku o pravoj žrtvenoj službi u prizor suda, na kojemu govori Bog kao sudac i tužilac svojega naroda. U sjajnom veličanstvu prikazuje Boga, gdje se pojavljuje u buri sa Siona, kao ono nekoć na Sinaju.
(5) Obveza izraelskog naroda na zakon bila je na Sinaju, a utvrđena je žrtvom paljenicom i mirotvornom (isp. 2 Mojs 24, 5 sl.).

6. Oglasiše nebesa sud njegov, da Bog vrši svoju službu sudačku.
7. »Slušaj, narode moj; ja ću govoriti! tebe ću, Izraele, opomenuti, ja, Bog, Bog tvoj:
*8. Ne karam te za žrtve tvoje; žrtve paljenice tvoje gore stalno preda mnom.
9. Ne trebam bikova iz staje tvoje, niti jaraca iz torova tvojih.
10. Jer je moja svaka zvijer u šumi i stoka na planinama na tisuće.
11. Poznam svaku pticu na gorama; što se kreće u polju, moja je svojina.
12. Da bih ogladnio, ne bih ti to kazao; jer moj je vasioni svijet i što ga ispunja.
13. Zar ću jesti meso bikova i piti krv jaraca?
14. Hvalu prinesi Bogu kao žrtvu zahvalnu! ispuni Višnjemu zavjete svoje!
15. Prizovi me u dan nevolje! tada ću te izbaviti, a ti ćeš me slaviti!«
*16. A bezbožniku reče Bog: »Zašto kazuješ zakone moje i nosiš zavjet moj u ustima?
17. A sam mrziš na nauku moju, riječima mojim okrećeš leđa.
18. Kad si vidio lupeža, postao si mu prijatelj i s preljubočincima općio si.
19. Usta si svoja pustio da govore zlo, jezik je tvoj pleo prijevare.
20. Kod gozbi si govorio na brata svojega, nanosio si sramotu sinu matere svoje.
21. Ti si to činio, i ja zar sam morao šutjeti? mislio si, da sam ja kao ti; ali sad te karam i stavljam ti to pred oči.
22. Razumijte ovo, koji zaboravljate Boga; inače pograbit ću vas bez spasenja:
23. Tko prinosi žrtvu hvale, taj štuje mene; čiji je život besprijekoran, tome pokazujem spasenje Božje.«

PSALAM 51 [50].

Davidova pokornička pjesma.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov;
2. Kad prorok Natan dođe k njemu, jer je bio sagriješio s Betsabejom.
3. Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svojem; po velikom milosrđu svojem uništi grijehe moje!
4. Posve me operi od krivnje moje, od grijeha mojega očisti me!
5. Jer ja znam zločin svoj, krivnja moja vazda mi je pred očima.
*6. Tebi, tebi samo sagriješih, što je pred tobom bilo zlo, to učinih, tako da se ti pokazuješ pravedan u presudi svojoj, čist stojiš u sudu svojem.

(8—15) U zakonu propisane žrtve životinjske ne mogu Boga niti obogatiti, jer je on gospodar svega svijeta, niti ga nasititi, jer on to ne treba. Te su žrtve nekorisne, ako u srcu nema pravoga pobožnog osjećaja.

(16 sl.) Nije dosta poznavati zapovijedi Božje, a ne držati ih, ili pozivati se na zavjet Božji s Izraelom i na obećanja s tim spojena, a ne ispunjavati uvjete zavjeta, t. j. zakon Božji.

Ps 51 [50]. (1) Ova je pjesma četvrti pokornički psalam Crkve; u natpisu označeni povod (isp. 2 Kralj 12, 1—14; 11, 1—17) dobro pristaje sadržaju pjesme.

(6) Moleći Boga za oproštenje pjesnik u taj čas osjeća samo težinu svoje krivnje proti Bogu. On ne niječe, da su preljubočinstvo i umorstvo također grijesi proti bližnjemu. Bog hoće da kaznom grijeha, što ga pripušta, dadne dokaz svojoj pravednosti i svetosti.

*7. Jer gle, rođen sam u grijehu, u krivnji me je već začela mati moja.
*8. Gle, ti tražiš čistoću srca: udijeli nutrini mojoj mudrost!
*9. Poškropi me hisopom! tada ću biti čist; operi me! tada ću biti bjelji od snijega.
10. Daj mi da okušam radost i veselje! daj da se obraduje tijelo moje, što ga biješ!
11. Zastri lice svoje od grijeha mojih! uništi sve opačine moje!
12. Srce čisto stvori mi, Bože! duh pravi obnovi u meni!
*13. Ne odbacuj me od lica svojega! svetoga Duha svojega ne uzimaj od mene!
14. Daj da ponovno iskusim radost spasenja tvojega! daj me okrijepi u duhu dobrovoljnom!
15. Tada ću pokazati bezbožnicima putove tvoje, da se grješnici obrate k tebi.
*16. Izbavi me od krvi, Bože, Bože spasenja mojega! tada će jezik moj glasno slaviti milost tvoju.
17. Gospode, otvori usne moje, i usta će moja navješćivati hvalu tvoju!
*18. Žrtava klanica nijesi mogao; htjedoh ti ih dati; žrtve paljenice tebi se ne mile.
19. Žrtva, što se dopada Bogu, skrušen je duh, srce skrušeno i poniženo, Bože, to ti ne prezireš nikada.
*20. Čini dobro na Sionu u naklonosti svojoj! podigni zidove Jeruzalema!
21. Onda ćeš imati radost na pravim žrtvama: na žrtvama paljenicama, čitavim žrtvama; onda će se stavljati junci na žrtvenik tvoj.

PSALAM 52 [51].

Koban svršetak zla jezika.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; poučna pjesma; od Davida;
*2. Kad dođe Idumejac Doeg i javi Saulu, da je David otišao u kuću Ahimelehovu.
*3. Silniče, što se hvališ zloćom: »Milost Božja traje uvijek!«
4. Nepravdu izmišlja jezik tvoj; on je kao oštar nož, ti kovaču varke!
5. Voliš više zlo nego dobro, više laž nego pravedan govor.
6. Voliš samo riječi, što rađaju zlo, ti jeziče pun varke!
*7. Zato će te i Bog uništiti zauvijek, iščupat će te, izbacit će te iz šatora, iskorijenit će te iz zemlje živih.
8. Pravednici će to gledati i zgrozit će se, i tad će mu se podsmijevati:
9. »Gle čovjeka, koji nije tražio utočište svoje u Bogu! gradio je na veličini bogatstva svojega; prkosio je zloćom svojom.«

(7) Sveti Oci tvrde, da ovdje David misli na istočni grijeh; ako se je i brisao taj grijeh u Starom Zavjetu obrezanjem, a u Novom se briše krštenjem, ipak ostaju njegove žalosne posljedice u čovjeku i prate ga do smrti.
(8) Pod »mudrošću« razumijeva Stari Zavjet pravi odnos prema Bogu.
(9) Ovdje je škropljenje hisopom slika nutarnje čistoće.
(13) Ne oduzimaj mi svojih milosti i svoje dobrostive zaštite!
(16) David misli na umorstvo Urijino (2 Kralj 11, 15).
(18 sl.) Bez pravoga pokorničkog osjećaja u srcu ne pomažu za opravdanje vanjske žrtve.
(20 sl.) Po svoj prilici posljednja dva retka kasniji su dodatak iz vremena babilonskog ropstva, kad su zidovi Jeruzalema ležali u ruševinama i žrtvena služba mirovala.
Ps 52 [51]. (2) Isp. 1 Kralj 21, 8; 22, 9.
(3) Bezbožnik se hvali božanskom zaštitom.
(7) Sudbina je bezbožnikova silovita smrt.

*10. A ja sam kao zelena maslina u kući Božjoj; ja stavljam uzdanje svoje u milosrđe Božje uvijek i do vijeka.
*11. Slavit ću te vječno: »Ti si to učinio!« navješćivat ću: »Ime je tvoje dobrostivo!« pred tvojima.

PSALAM 53 [52].

Božji sud u obranu dobrih.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Bolest...«; poučna pjesma; od Davida.
2. Luđaci misle u sebi: »Nema Boga.« Pokvarena su djela njihova, odurno; nema ga, koji je činio dobro.
3. Bog gleda s neba na djecu čovječju, da vidi, tko je razuman, tko se povodi za Bogom.
4. Ali su svi zašli, svi se pokvarili; nema ga, koji je činio dobro, nema ni jednoga.
5. Zar da ne bi morali činiti pokoru svi, koji su činili zlo, koji su jeli narod moj kao kruh, koji nijesu častili Gospoda?
6. Jedamput će oni zadrhtati od tjeskobe, gdje nema razloga za drhtanje; jer će Bog razasuti kosti neprijateljâ; ti ćeš ih posramiti, jest, Bog će ih zabaciti.
7. O da bi došlo sa Siona spasenje Izraelu! Kad Gospod okrene sudbinu naroda svojega, onda neka kliče Jakov, onda neka se veseli Izrael!

PSALAM 54 [53].

Obećana zahvala u teškoj pogibli.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; uz žice; poučna pjesma; od Davida;
*2. Kad dođoše Zifeji i Saulu kazaše: »Eto, David se krije kod nas.«
3. Bože, imenom svojim spasi me! jakošću svojom pribavi mi pravo!
4. Usliši, Bože, molitvu moju! čuj riječi usta mojih!
5. Jer pakosni ustaju proti meni, okrutni rade mi o glavi; straha Božjega ne poznaju.
6. Ali gle, Bog je pomoćnik moj, Svemogući je potpora životu mojemu.
7. Na neprijatelje moje neka natrag padne zlo! vjernošću tvojom daj da zamuknu!
8. Tada ću ti radosno prinositi žrtvu, navješćivat ću, Gospode: »Ime je tvoje dobrostivo!
9. On me je izbavio iz svake pogibli; oko moje gleda dolje na neprijatelje moje.«

PSALAM 55 [54].

Molitva proti bezbožnim neprijateljima i jednomu nevjernom prijatelju.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; uz žice; poučna pjesma; od Davida.
2. Poslušaj Bože, molitvu moju! ne sakrivaj se vapaju mojemu!
3. Pazi na me! daj mi odgovor! u jadu svojem lutam okolo, smeten sam
4. Poradi prijetnja neprijateljâ, poradi vike bezbožnikâ; jer dižu na me zlo i u gnjevu progone me.
5. Srce mi se grči u grudima, spopadaju me strahovi smrti.
6. Strah i trepet nasrću na me, groza se svaljuje na me.

(10) Tko se uzda u Boga, uživa Božji blagoslov i zaštitu Božju.
(11) U slučaju izbavljenja pjesnik će iskazati svoju zahvalu u svetištu pred svima moliteljima.
Ps 53 [52]. (1) Ova se pjesma nalazi uz neznatne razlike u prvoj zbirci psalama kao Ps 14 [13].
Ps 54 [53]. (2) Isp. 1 Kralj 23, 14—20 ili 26, 1. Ime Božje navješćuje vlastitosti Božje, osobito njegovu vjernost u ispunjavanju obećanjâ (isp. 2 Mojs 3, 13—15).

7. Tada želim: »Da bih imao krila golubinja: odletio bih odatle i mir bih našao!
8. Jest, daleko bih odletio u daljinu; pustinja bi mi bila postojbina.
9. Utočište bih brzo potražio sebi od bijesa bure, od vihora.«
*10. Upropasti ih, Svemogući! pometi im jezik! jer vidim nasilje i svađu u gradu.
*11. Oni ga okružuju danju i noću kao svoje vlastite zidove; unutra vlada bijeda i nevolja,
*12. Usred njega bezbožna djela, s trga njegova ne odlazi tlačenje i lukavstvo.
*13. Jest, nije neprijatelj, koji me tako grdi: to bih podnio; ne udara na me mrzitelj moj: ja bih se sakrio od njega.
14. Ne, ti si, čovjek kao ja, prijatelj moj, pouzdanik moj.
15. S kojim sam pouzdano općio, u povorci svečanoj hodio u kuću Božju.
16. Neka ih dostigne smrt! neka živi siđu u podzemni svijet! jer je kuća njihova, srce njihovo puno zloće.
17. A ja prizivam Boga; Gospod će me spasiti!
18. Uveče, ujutro i upodne tužit ću i uzdisati; on će čuti glas moj;
19. Dušu će moju otkupiti za mir iz boja proti meni; jer ih je mnogo bilo oko mene.
20. Bog će čuti; duboko će ih saviti, on, koji stoluje od vijeka, jer se ne popravljaju, jer ne štuju Boga sa strahopočitanjem.
*21. Svaki stavlja ruku svoju na prijatelja, pogrđuje savez svoj.
22. Glatka je licemjerna riječ njegova, ali mu je svađa u srcu; riječi su njegove blaže od ulja, ali su mačevi.
23. Baci na Gospoda brigu svoju! on će te uzdržati; on ne da da pravednik ikad posrne.
*24. Ali one, Bože, obaraš u jamu najdonju; ljudi puni krvi i prijevare ne sastavljaju polovine dana svojih. A ja se uzdam u tebe.

PSALAM 56 [55].

Pouzdanje u Boga u teškoj tjeskobi.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Nijema golubica u daljini«; od Davida; miktam; kad ga Filisteji uhvatiše u Getu.

2. Smiluj se meni, Bože! jer za mnom zijevaju ljudi; ratnici me svaki dan pritiskuju.
3. Neprijatelji moji rade mi o glavi; jest, mnogo ih je, koji se bore proti meni.
4. Ali neka je daleko od mene, da ih se bojim! u tebe se uzdam.
*5. U Boga, čijom se riječi dičim, u Boga se uzdam! ne bojim se: što mi mogu učiniti ljudi?

Ps 55 [54]. (10) Ako ne ćeš uslišiti moju molbu, da uništiš neprijatelje, a ti barem daj, da budu među se nesložni!
(11) Nasilje i svađa okružuju grad kao kakva neprijateljska vojska i tako ga tvrdo stežu, kao što gradski zidovi stežu grad. Smisao je prispodobi ovaj: grad je posve zapao u bezbožne šake neprijateljâ.
(12) Trg je bio mjesto, gdje bi se držao sud.
(13—15) Možda ove riječi smjeraju na bunu Absalomovu, osobito na izdaju Ahitofelovu (isp. 2 Kralj 15, 6—15).
(21) Lomi se i prijateljski savez sklopljen pod zazivom Božjim.
(24) Bezbožnici će umrijeti prije vremena.
Ps 56 [55]. (1) Isp. 1 Kralj 21, 10—15. — Za »miktam« isp. Ps 16 [15], 1. s bilješkom.
(5) Riječ Božja, t. j. njegovo obećanje, da će zaštititi pobožne, ispunit će se. Tada će psalmist za to hvaliti i slaviti Boga.

7. Svaki dan izvrću riječi moje; sve misli njihove idu na zlo proti meni.
7. Skupljaju se; zasjedaju mi; paze na pete moje, jer mi rade o glavi.
8. Uz takvu zloću da izmaknu? u gnjevu obori narode, Bože!
*9. Izbrojio si dane nevolje moje; suze moje skupi u svoj mijeh, u torbu svoju unutra!
10. Onda se moraju neprijatelji moji okrenuti, umaći u dan, kad te zovnem; o tom sam uvjeren: Bog je za me!
11. U Boga, čijom se riječi dičim, u Gospoda, čijom se riječi dičim,
12. U Boga se uzdam, ne bojim se: što mi mogu učiniti ljudi?
13. Bože, dugujem ti, što sam zavjetovao; žrtvu hvale prinijet ću ti,
14. Ako izbaviš od smrti dušu moju, od pada noge moje, da idem pred Bogom u svjetlosti života.

PSALAM 57 [56].

Pod okriljem Božjim.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Nemoj pogubiti«; od Davida; miktam; kad pobježe pred Saulom u pećinu.
*2. Smiluj se meni, Bože! smiluj se meni! jer se u tebe uzda duša moja; u sjenu krila tvojih ja ću se sakriti, dok zlo ne umine!
3. Vapijem k Bogu, Višnjemu, k Bogu, koji brani stvar moju.
*4. On neka mi pošalje pomoć s neba, jer mi se progonitelj moj ruga! Bog neka dadne svoju milost i vjernost!
5. Duša moja prebiva među ljutim lavovima, među ljudima, kojima su zubi koplja i strijele, kojima je jezik mač oštar.
*6. Iznad neba pokaži svoje veličanstvo, Bože! sjaj tvoj neka napuni sav svijet!
7. Namjestiše zamku nogama mojim, ali me je on držao daleko; iskopaše preda mnom jamu, ali oni sami padoše u nju.
*8. Utješeno je srce moje, Bože, utješeno je srce moje; pjevat ću i svirat ću.
9. Probudi se, dušo moja! probudi se, harfo i citaro! hoću da probudim zoru bijelu.
10. Tebe ću slaviti među narodima, Svemogući, tebi ću svirati među neznabošcima.
*11. Jer je uzvišena do neba milost tvoja, vjernost tvoja do oblakâ.
12. Iznad neba pokaži svoje veličanstvo, Bože! sjaj tvoj neka napuni sav svijet!

PSALAM 58 [57].

Nepravedni suci.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Nemoj pogubiti«; od Davida; miktam.
2. Vi suci, govorite li još doista pravo? izdajete li pravednu presudu ljudima?

(9) Mjehovi su služili na Istoku za čuvanje tekućinâ. U kožnatoj torbi (bisage) nosi Arap sa sobom svoju poputninu.
Ps 57 [56]. (1) Isp. 1 Kralj 22, 1 sl.; 24, 1 sl. — Za »miktam« isp. Ps 16 [15], 1. s bilješkom.
(2) Isp. Ps 36 [35], 8.
(4) Kad Bog štiti pobožnika, onda to čini poradi svoje dobrote i vjernosti u obećanju. Dobrota i vjernost Božja prikazuju se pjesniku kao dva anđela, što spasavaju čovjeka pravednika.
(6) Psalmist moli, da Bog izađe kao sudac.
(8—12) Ovi se reci nalaze i u Ps 108 [107], 2—6.
(9) Dok jutro ne osvane, pjesnik će pjevati Bogu svoju pjesmu zahvalnicu.
(11) Isp. Ps 36 [35], 6.
Ps 58 [57]. (1) Za »miktam« isp. Ps 16 [15], 1. s bilješkom.

3. Ah ne, vi radite, a srce vam puno zloće, puštate slobodu svojemu opakom djelu u zemlji.
4. Već od krila materina zastranjuju bezbožnici, već od utrobe materine tumaraju lašci.
*5. Imaju otrov kao otrov zmijin, kao gluha ljutica, što zatiskuje sebi uho,
6. što ne čuje glasa bajačava, glasa vračara, vješta u vračanju.
7. Bože, polomi im zube u ustima! Gospode, razbij čeljusti lavićima!
8. Neka prođu kao prolivena voda, neka propadnu kao trava, što vene!
9. Kao puž, što se raščinja u sluzi, kao nedonošče, što ne ugleda nikada sunca.
*10. Još prije nego lonci vaši osjete potpaljeno trnje, i sirovo i nagorjelo neka raznese vihor srdžbe!
11. Obradovat će se pravednik, kad vidi osvetu, oprat će noge u krvi bezbožnikovoj.
12. Tada će ljudi reći: »Eto, isplati se biti pobožan! ima još Bog, koji sudi na zemlji!«

PSALAM 59 [58].

Molitva u progonstvu.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Nemoj pogubiti«; od Davida; miktam; kad posla Saul i dade čuvati kuću, da ga ubiju.
2. Izbavi me od neprijatelja mojih, Bože! zaštiti me od tlačitelja mojih!
3. Otrgni me od zločinaca! sačuvaj me od krvopija!
4. Jer evo, o glavi mi rade, već drzoviti navaljuju na me; a na meni nema krivnje, nema grijeha, Gospode!
5. Nema na meni nikakva zlodjela, a oni nasrću i oružaju se; ustani, dođi mi u pomoć i gledaj!
*6. Jest, ti, Gospode, Bože nad vojskama, Bože Izraelov, ustani! i pohodi sve neznabošce; ne štedi lukavih klevetnika!
*7 Uveče dolaze opet, laju kao psi, skitaju se gradom.
8. Gledaj! oni ruže ustima svojim, usne su njihove kao mačevi: »Tko može to slušati?«
9. Ali ti, Gospode, ti ćeš im se nasmijati; ti se podsmijevaš svima tim neznabošcima.
10. Tebi ću pjevati, braniče moj; jer Bog je meni utočište!
11. Milošću svojom dolazi mi Bog moj nasusret; protivnike moje daje mi Bog za nasladu očiju.
*12. Ali ih ne davi, da to ne zaboravi narod moj! raspi ih snagom svojom; poobaraj ih na tle! Svemogući, ti štite naš!
13. Za grijeh usta njihovih, za riječi jezika njihova neka se uhvate u oholosti svojoj! za kletvu i laž, koju govore,
14. Raspi ih u gnjevu svojem! uništi ih, da ih nema! neka spoznaju, da Bog vlada u Jakovu sve do krajeva zemaljskih!
15. Uveče dolaze opet, laju kao psi, skitaju se gradom.

(5 sl.) Prispodoba sa zmijom, što se ne da obajati, hoće da pokaže tvrdoglavstvo bezbožnih sudaca.
(10) Srdžba Božja neka pograbi i odnese bezbožnike ranom smrću, kao što vihor raznese goruće trnje, prije nego je ugrijalo pristavljeni lonac.
Ps 59 [58]. (1) Isp. 1 Kralj 19 sl. — Za »miktam« isp. Ps 16 [15], 1. s bilješkom.
(6) Zloglasni protivnici neznabošci su po svojemu osjećaju.
(7) Svako veče obilaze gradom kao ničiji i poludivlji psi na Istoku.
(12) Neka ne dadne Bog da naprasito umru; neka zadugo budu svjedoci, kako Bog čuva i brani narod svoj!

*16. Tumaraju okolo za hranom i mrmljaju ne nasitivši se.
17. A ja ću pjevati jakost tvoju, rano ujutro kličući slaviti milost tvoju: jer si mi bio utočište, u dan nevolje branik moj.
18. Tebi ću pjevati, braniče moj; jer mi je Bog utočište, milostivi Bog moj!

PSALAM 60 [59].

Molitva iza teška poraza.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Ljiljan svjedočanstva«; miktam; od Davida; za pouku;
*2. Kad je vojevao sa Sircima od Mezopotamije i sa Sircima od Sobe, i Joab se vratio i pobio Idumejce u Slanoj dolini, 12.000 ljudi.
3. Ti si nas odbacio, Bože, rasuo nas, razgnjevio si se, na bijeg nas prisilio.
*4. Uzdrmao si zemlju, rastrgao ju; stegni pukotine njezine: njiha se.
*5. S narodom svojim postupao si veoma tvrdo; napojio si nas vinom omamnim.
*6. Dignuo si zastavu proti pobožnima svojim, tako da utekoše od luka.
*7. Da se sad izbave prijatelji tvoji, pruži desnicu svoju i čuj nas!
*8. Ovako reče Bog u svetosti svojoj »Kličući pobjedonosno razdijelit ću Sihem, izmjerit ću dolinu Sukot.
*9. Moj je Galaad, moj je Manase, Efraim je obrana glave moje, Juda vladalački štap moj.
*10. Moabu dajem leđen svoj, Edomu, da se brine za obuću moju; ti, Filistejo, zavjeri se meni!«
*11. Tko će me odvesti u tvrdi grad? tko će me povesti u Idumeju?
12. Zar ne ti, Bože, koji si nas odbacio, koji nijesi išao s našim četama, Bože?
13. Ah, daj nam pomoć pred neprijateljem; jer je pomoć ljudska ništava!
14. S Bogom izvojujemo pobjedu: on pogazi neprijatelje naše.

PSALAM 61 [70].

Molitva prognanoga kralja.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; uz žice; od Davida.
2. Bože, usliši vapaj moj! čuj molitvu moju!
*3. S kraja zemlje vičem k tebi klonutim srcem; na stijenu, što mi je odveć visoka, izvedi me!

(16) Kad ne nađu nikakve žrtve, onda su nezadovoljni.
Ps 60 [59]. (1) Za »miktam« isp. Ps 16 [15], 1. s bilješkom.
(2) Isp. 2 Kralj 8, 3 sl.; 10, 7 sl.; 1 Dnev 18.
(4) Slika potresa prikazuje težinu pretrpljenoga poraza.
(5) Rrđav izlazak bitke posve ih je smeo, tako da su bili slični pijanima.
(6) Kao da se je borio Bog na strani protivnikâ.
(7—14) Ovi se reci podudaraju s Ps 108 [107], 7—14.
(8—10) Isp. 5 Mojs 11, 24. Pjesnik prikazuje obećano zaposjedanje Obećane zemlje i okolnih zemalja kao kakvu vojnu osvajanja Božjega, koji kao vojskovođa dijeli i mjeri zemlju.
(8) Sukot je ležao na ušću Jaboka.
(9) Galaad i Manase označuju istočnu zemlju jordansku. Jako pleme Efraim, glavna snaga kraljevstvu, prispodablja se s kacigom, glavnim dijelom ratne opreme.
(10) Moab i Edom morat će kao sluge obavljati najniže službe. Leđen ili legen jest bakrena umivaonica. Slike označuju potpuno podvrgnuće ovih zemalja.
(11) Tvrdi je grad možda Petra (Seir) u Edomu.
Ps 61 [60]. (3) Isp. 2 Kralj 17, 22 sl. David je bio s onu stranu Jordana poslije bijega pred Absalomom.

*4. Jer si ti utočište moje, tvrda kula pred neprijateljem!
5. U šatoru tvojem hoću da prebivam uvijek, da se skrijem pod krovom krila tvojih!
*6. Jer si ti, Bože, uslišio zavjete moje, i dao mi baštinu onih, koji te se boje,
7. Dodaj dane k danima kraljevim! godine njegove produlji od koljena na koljéno!
8. Neka stoluje do vijeka pred Bogom! zapovjedi milosti i vjernosti, neka ga čuvaju!
9. Tada ću svagda pjevati imenu tvojemu, zavjet svoj dan na dan vršiti.

PSALAM 62 [61].

Kod Boga sakriven, kod čovjeka razočaran.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; za Idutuna; psalam Davidov.
2. Samo u Bogu počiva tiho duša moja; od njega mi dolazi pomoć; on je jedini stijena moja i spasenje moje, branik moj, da ne posrnem nikada.
4. Dokle ćete napadati na čovjeka, vi svi, da ga ubijete? Kao nagnuti zid i trošnu ogradu
*5. Zaista, to im je na umu, da ga obore s visine njegove; oni ljube laž, ustima svojim blagosivaju, a u srcu svojem kunu.
6. Samo u Bogu počiva tiho duša moja; jer mi od njega dolazi nada.
7. On je jedini stijena moja i spasenje moje, branik moj, da ne posrnem nikada.
8. U Boga je spasenje moje i slava moja; tvrdu stijenu svoju, utočište svoje nalazim u Bogu.
9. Ti općino narodna, uzdaj se uvijek u njega! izlijevajte pred njim srca svoja; utočište je naše Bog!
10. Djeca su čovječja samo dah, sinovi su gospodski samo varka; oni skoče na tezulji gore, a svi skupa lakši su od daha.
11. Ne oslanjajte se na nasilje! ne stavljajte praznu nadu na otimačinu! kad raste imetak, neka za nj ne prione srce!
*12. Jedamput reče Bog o tom, dvaput sam to čuo: da je moć u tebe, Bože,
13. I da je dobrota u tebe, Svemogući! jer svakome plaćaš po djelima njegovim.

PSALAM 63 [62].

Najviše dobro.

*1. Psalam Davidov; kad je boravio u pustinji Judinoj.
*2. Bože, ti si Bog moj! tebe tražim; žedna je tebe duša moja, za tobom čezne tijelo moje u zemlji okorjeloj, suhoj, bezvodnoj.
*3. Tako sam u svetištu pogledavao za tobom, da vidim sjaj tvoj, slavu tvoju.
*4. Jer je milost tvoja više od života; tebi pjevaju slavu usne moje.

---

(4) Što ja ne mogu da postignem svojom snagom, to ti učini, Bože!
(6) Po svoj prilici smjera pjesnik na obećanje Natanovo (2 Kralj 7, 8—10). Baština je Izraelova Obećana zemlja, nad kojom kraljuje David.
Ps 62 [61]. (5) Absalom je htio zbaciti s prijestolja kralja Davida.
(12 sl.) Pjesnik tom brojkom hoće kazati, da je Bog često puta objavio svoju moć i dobrotu. Svojom moći uništava neprijatelje; svojom dobrotom spasava dobre.
Ps 63 [62]. (1) Isp. 2 Kralj 15, 23. 28.
(2) David se nalazi u pustinji Judinoj.
(3) Istom čežnjom posjećivao sam te nekoć u svetištu u Jeruzalemu.
(4) Posjedovati Boga više je nego posjedovati sva dobra.

5. Tako ću te hvaliti za života svoga, u ime tvoje podizati ruke svoje.
6. Kao mozgom i salom nasitilo se srce moje, tebe slave usta moja usnama punim klicanja.
7. Kad te se sjećam na postelji svojoj, kad u budnim časima razmišljam o tebi.
8. Zaista, ti si pomoć moja! u sjeni krila tvojih veselim se.
9. Duša se moja privija k tebi, desnica me tvoja prihvaća.
10. A koji hoće da upropaste dušu moju: neka idu u dubinu zemlje,
11. Neka izginu od mača, neka budu plijen čagaljima!
12. A kralj se raduje u Bogu! koji se zakleo njim, neka kliče! jer će se zatisnuti usta lašcima.

PSALAM 64 [63].

Sud Božji nad lukavim neprijateljima.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

2. Čuj, Bože, glas u jadu mom! od strašnoga neprijatelja sačuvaj život moj!
3. Zaštiti me od osnova zlikovaca, od bjesnila zločinaca!
*4. Koji oštre jezik svoj kao mač, zapinju na lukove svoje otrovne riječi kao strijele,
5. Da iz potaje strijeljaju na pobožnoga; iznenada ustrijele ga — i ne boje se.
*6. Tvrdo zaključuju zlu odluku, dogovaraju se da postave zamke; misle: Tko će ih vidjeti?
7. Na zločinstva samo misle, sakrivaju lukavo izmišljenu osnovu; nedohitni su u svakoga njedra i srce.
*8. Ali će ih pogoditi Bog strijelom svojom: iznenada bit će ranjeni.
9. Oborit će ih jezik njihov; tko ih god tad pogleda, bježat će od njih.
10. Sve ljude spopast će strah; kazivat će djela Božja, spoznat će upravljanje njegovo.
11. Pravednik će se vesiliti o Gospodu, sakrit će se u njega; svi čestiti hvalit će se.

PSALAM 65 [64].

Zahvalna pjesma na svršetku godine.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov; pjesma.

2. Tebi, Bože na Sionu, pripada hvalospjev; tebi neka se izvršuju zavjeti!
3. Ti uslišitelju molitava, k tebi neka se utječe svako tijelo!
4. Teško me pritiskuje krivnja, ali ti opraštaš grijehe naše.
*5. Blago onome, koga si izabrao, da bude blizu tebe, da prebiva u dvorima tvojim! Sitimo se dobrom kuće tvoje, svetoga hrama tvojega.
*6. Ti nas uslišiš u dobroti čudesnim djelima; ti Bog, spasitelj naš; ti pouzdanje svih krajeva zemaljskih, najdaljega žala,
7. Koji tvrdo postavljaš gore svojom snagom, opasan jakošću;

Ps 64 [63]. (4 sl.) Zlikovci gledaju uništiti pobožnoga klevetama, a da se pritom ne boje Boga nimalo.
(6) Oni misle, da Bog ne će vidjeti njihove potajne rabote i osnove, da pravednika maknu s puta.
(8) Bog će ih upropastiti njihovim vlastitim djelima.
Ps 65 [64]. (5) Kad smo posjećivali svetište i bili usko u zajednici s tobom, dijelio si nam dragocjena dobra duhovna.
(6—9) Čudesnim dokazima svoje moći ti, gospodar i stvoritelj svijeta, napunio si stvorenja svoja sad strahom sad radošću.

8. Koji utiša buku morsku, bučne valove, bunu narodâ:
9. Sad zadršću pred znacima tvojim skrajni stanovnici zemlje; sad napuniš klicanjem istok i zapad.
*10. Ti si blagoslovio zemlju, zalio si je i bogato napunio potokom Božjim punim vode; daješ da joj uspijeva žito; tako si je opremio.
11. Brazde si njezine napojio, grude njezine namočio, kišnim kapljama razmekšao, usjeve joj u rastu blagoslovio.
*12. Tako kruniš godinu dobrote svoje; i sada teku staze tvoje salom.
*13. Buje pašnjaci po pustinji, humovi se opasuju radošću;
14. Osipaju se livade stadima; doline su pokrivene žitom; vesele se i pjevaju.

PSALAM 66 [65].

Zahvalna pjesma za spasenje naroda.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; pjesma; psalam.

Poklikni Bogu, sva zemljo!
2. Pjevajte hvalu slavnome imenu njegovu! dajte da glasno odjekne hvala njegova!
3. Recite Bogu ovako: Kako su strašna djela tvoja! radi velike moći tvoje moraju ti se prikloniti sami neprijatelji tvoji.
4. Sva zemlja neka se pokloni tebi! neka ti hvalu pjeva, imenu tvojemu hvalu pjeva!
5. Dođite i gledajte djela Božja: strašno je kod ljudi djelovanje njegovo.
*6. More je pretvorio u suhu zemlju; preko rijeke prijeđoše nogom; zato ćemo se veseliti o njemu.
7. Vječno vlada u moći svojoj; oči njegove ispituju narode, da se ne podižu buntovnici.
8. Blagosivajte, narodi, Boga našega! dajte da glasno odjekne hvala njegova!
*9. On je dušu našu uzdržao na životu; nije dao da poklizne noga naša.
*10. Ti si nas kušao, Bože; čistio si nas, kao što se čisti srebro;
11. Uveo si nas u zamku, metnuo si breme na leđa naša;
*12. Dao si, da ljudi idu preko nas; moradosmo prolaziti kroz oganj i vodu: ipak si nas doveo u slobodu.
13. Sa žrtvama stupam u kuću tvoju, da ti izvršim zavjet svoj,
14. Što ga izrekoše usne moje i obećaše u nevolji usta moja.
15. Od pretilih ovaca prinosim ti žrtve paljenice s kadom ovnujskim; junad i jarad spremam ti.
16. Dođite i čujte! pripovijedam, vi svi bogobojazni, što je učinio duši mojoj:

(10 sl.) Za plodove zemlje u Palestini treba obilna i u vrijeme kiša. Božji je potok dažd s neba.
(12) Pravo zove pjesnik bogato blagoslovenu godinu »godinom dobrote tvoje«, kojoj je kruna žetva. Salo je slika plodnosti.
(13) Bog je kao obilazio prirodu i dijelio joj svoje obilne blagoslove.
Ps 66 [65]. (6) Pjesnik podsjeća na prijelaz preko Crvenoga mora (2 Mojs 14—15) i preko Jordana (Joz 3, 5—17).
(9) Narod je pomoću Božjom izmakao iz jedne velike pogibli. Po svoj prilici misli ovdje pjesnik na čudesno izbavljenje naroda od Asiraca u vrijeme kralja Ezekije (4 Kralj 18, 13—20; Iz 36—38).
(10—12) Slike hoće da pokažu na veliku pogibao.
(12) Prema asirskim i egipatskim spomenicima pobjeditelj bi s kolima prelazio preko neprijatelja, što je ležao na zemlji.

17. Zavapih k njemu ustima, zahvalna pjesma već pod jezikom.
18. Da sam nosio u srcu svojem bezakonje, nikad me ne bi uslišio Svemogući.
19. Ali je Bog čuo, primio je glasno moljenje moje.
20. Neka je blagosloven Bog, koji mi ne odbi molitvu moju, niti usteže milost svoju od mene!

PSALAM 67 [66].

Blagoslov Božji.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; uz žice; psalam; pjesma.
*2. Bio nam milostiv Bog! blagoslovio nas! obasjao nas licem svojim!
3. Kada se na zemlji upozna uprava tvoja, po svim narodima pomoć tvoja,
4. Onda te slave narodi, Bože, onda te slave svi narodi.
5. Sav će se svijet radovati i veseliti, što ti pravedno vladaš nad narodima, upravljaš narode na zemlji.
*6. Onda te slave narodi, Bože, onda te slave svi narodi:
7. Kada je zemlja dala rod svoj, onda nas blagosiva Bog, Bog naš.
8. Bog će nas blagosloviti! neka se boje njega svi krajevi zemaljski!

PSALAM 68 [67].

Pod pobjedonosnim vodstvom Božjim od Egipta do Siona.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov; pjesma.
*2. Ustaje Bog; neprijatelji se njegovi rasipaju! na pogled njegov bježe mrzitelji njegovi!
3. Kao što se dim raspsrši, tako ih ti raspršiš; kao što se vosak rastopi od ognja, tako izginu bezbožnici pred Bogom.
4. A pravednici se vesele i raduju pred Bogom i kliču od radosti.
*5. Pjevajte Bogu! pjevajte hvalu imenu njegovu! poravnajte put onome, koji ide pustinjom! Gospod mu je ime: kličite mu!
6. Otac je siromasima i zaštitnik sirotama Bog u svetom stanu svome.
7. Bog daje zapuštenima naselje, sužnje izvodi na slobodu, a prkosni ostaju u pustoši.
*8. Kad si išao pred narodom svojim, Bože, kad si koračao kroz pustinju,
9. Zemlja se je tresla, nebesa su se rastapala pred Bogom; Sinaj se je tresao pred Bogom, pred Bogom Izraelovim.
*10. Kišu si dárova izlijevao, Bože, na baštinu svoju, i kad je onemogla, ti si je krijepio.
11. Gdje se je nastanilo stado tvoje, ondje si se brinuo dobrostivo, Bože, za siromahe!

Ps 67 [66]. (2) Isp. 4 Mojs 6, 25.
(2—5) Neka bi Bog udijelio svoj blagoslov, da svi narodi upoznaju njegovu milost i pravednost!
(6) Ovaj blagoslov neka bi se pokazao osobito u bogatoj žetvi!
Ps 68 [67]. (2) Ove riječi podsjećaju na početak pjesme, što bi je zapjevao Mojsije, kad bi god polazio zavjetni kovčeg na putu kroz pustinju (isp 4 Mojs 10, 35).
(5—7) Ishodna je točka pobjedonosne vojne Egipat (r. 7), a završna svetište na Sionu (r. 6). Put je vodio preko pustinje (r. 5).
(8—9) Ovi reci podsjećaju na pojave u prirodi, kad se je Bog objavljivao na Sinaju (2 Mojs 19; isp Suc 5, 4).
(10 sl.) Bog je dijelio narodu darove prepelica i mane i tolika još druga dobročinstva.

*12. Svemogući je ispunio obećanje svoje; pobjedne glasnice došle su u mnogobrojnim četama:
*13. »Kraljevi nad vojskama bježe! bježe: gospodarica kuće dijeli plijen.«
*14. »Kad taborite među pleterima, nalik ste na krila golubinja, srebrom pokrivena, i na mahanje njihovo, sjajno kao zlato.«
*15. Kad Svemogući razaspe tamo kraljeve, onda kao da pada snijeg na Selmon.
*16. Božja je gora bazanska gora; puna je humova gora bazanska:
17. Što gledate tako poprijeko, gore pune humova, na goru, koju izabra Bog sebi za stan? Jest, tamo će prebivati Gospod do vijeka!
*18. Kola Božjih ima tisuće tisuća; Svemogući je došao od Sinaja u svetište:
19. Uzašao si na visinu, doveo sa sobom roblje, primio darove od ljudi; i nepokorni stanuju uz Boga, Gospoda.
20. Blagosloven neka je Svemogući! Svaki dan nosi nas Bog, spasitelj naš.
21. Bog nam je Bog pomoćnik; u Boga, Gospoda, ima još izlazâ iz smrti.
*22. Jest, Bog satire glavu neprijateljima svojim, kosmato tjeme, što hodi u krivnji.
*23. Svemogući reče: »Iz Bazana ću ih dovesti! dovest ću ih iz dubina mora,
24. Da se okupa noga tvoja u krvi, da jezik pasa tvojih imadne svoj dio na neprijatelju!«
*25. Vidješe, Bože, svečani ulazak tvoj, ulazak Boga mojega, kralja mojega, u svetište.
26. Pjevači naprijed; za njima svirači; u sredini djevojke, što udaraju u bubnje:
27. U zborovima slavili su Boga, Gospoda, oni iz vrela Izraelova.
28. Ondje ide Benjamin, najmlađi, vođa njihov, četa knezova Judinih, knezovi Zabulonovi, knezovi Neftalijevi.
29. Bože, podigni moć svoju! Bože, uzdrži, što si učinio za nas,
*30. Poradi hrama svojega u Jeruzalemu! kraljevi ti prinose darove.
*31. Uplaši zvijer trstike, krd bikova, teoce narodâ! obori, koji se raduju srebru! raspi narode, koji vole ratove!
32. Iz Egipta će doći plemići! Kuš će dignuti ruke svoje k Bogu!

(12) Žene bi pjesmama slavile izvojevane pobjede (isp. 2 Mojs 15, 20; Suc 5, 2—31; 1 Kralj 18, 6 sl.).
(13) Plijen je tolik, da i žene dobivaju dio od njega.
(14) Utaborena vojska u sjaju svojega oružja i plijena nalik je na jato sjajnih golubova.
(15) Kad popadaju ratnici, onda se od njihovih blijedih kostiju zabijeli tlo, »kao kad pada snijeg na Selmon«. Selmon, t. j. crna gora, puna crnoga basalta (čađača), nalazi se u Bazanu.
(16 sl.) Veličanstvena je humovita gora Selmon, dostojna, da bude stan Božji. Ali je Bog izabrao sebi Sion.
(18 sl.) Pjesnik opisuje Boga kao kralja pobjeditelja, koji posred svojih ratnih kola uzlazi u slavlju na Sion, a prati ga roblje i bogat plijen.
(22) Isp. Suc 5, 26 sl. Velike kose bile su znak mladenačke snage.
(23) Gdjegod bili neprijatelji, kazna će ih Božja stići.
(25—28) Narod s kovčegom zavjetnim ulazi u svetište (isp. 2 Kralj 6, 1 sl.).
(30—32) Ovi reci opisuju obraćenje neznabožačkih naroda u vrijeme mesijansko (isp. Iz 60, 1—14; Ag 2, 7—10).
(31) »Zvijer trstike« jest Egipat. »Bikovi« su velike sile. »Teoci naroda« jesu manji narodi.

33. Kraljevstva zemaljska, slavite Boga! hvalu pjevajte Svemogućemu!
34. Koji ide po nebesima, nebesima iskonskim. Čuj! grmi glasom svojim, jakim glasom svojim.
35. Pripoznajte moć Božju! nad Izraelom stoluje veličanstvo njegovo, moć njegova u oblacima.
36. Strašan je Bog od svetišta svojega, Bog Izraelov: moć i jakost daje on narodu. Blagosloven neka je Bog!

PSALAM 69 [68].

Vapaj u skrajnoj nevolji.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Ljiljani...«; od Davida.
2. Pomozi mi, Bože! jer mi već dolaze vode na život.
3. Propadam u dubokom glibu, gdje nema više dna! tonem vodi u dubine, vali me zatrpavaju.
4. Iznemogoh vičući, grlo mi se osušilo; oči mi se ugasiše izgledajući Boga svoga.
*5. Ima više nego kose na glavi mojoj onih, koji mrze na me ni za što; jaki su neprijatelji moji, koji me nepravedno progone: moram vraćati, što ne oteh nikada.
*6. Ti, Bože, znaš za bezumlje moje; krivnje moje nijesu sakrivene od tebe.
7. Nemoj da se postide u meni, koji očekuju tebe, Svemogući, Gospode nad vojskama! Nemoj da se posrame u meni, koji traže tebe, Bože Izraelov!
8. Jer radi tebe podnosim porugu; sramotno rumenilo pokriva lice moje.
9. Tuđin postadoh braći svojoj, stranac sinovima matere svoje.
10. Jer revnost za kuću tvoju jede me, i na me pada grdnja grditelja tvojih.
11. Kad postim i gorko plačem, i to mi se prima samo za zlo.
12. Obučem li vreću mjesto haljine, bivam im za podsmijeh.
*13. Koji sjede na vratima, govore o meni, i pijanice pripijevaju o meni.
14. Ali ja — ja vapijem k tebi Gospode, Bože, u vrijeme milosti! Usliši me u velikoj milosti svojoj moćnom vjernošću svojom!
15. Izvadi me iz gliba, da ne propadnem! izbavi me od mrzitelja mojih i iz duboke vode!
16. Neka me povodanj ne poplavi, neka me pučina ne proždre, neka ne sklopi jama nada mnom ždrijela svojega!
17. Usliši me, Gospode! jer je blago milosrđe tvoje; obrati se k meni u bogatom milosrđu!
18. Ne sakrivaj lica svojega od sluge svojega: u tjeskobi sam: usliši me brže!
19. Približi se duši mojoj! izbavi je; radi neprijatelja mojih oslobodi me!
20. Ti znaš porugu moju, pogrdu moju, sramotu moju; svi neprijatelji moji tebi su pred očima.
21. Od muke cijepa se srce moje, tako da očajavam; nadao sam

Ps 69 [68]. (1) Ovaj se psalam i u Novom Zavjetu pripisuje Davidu (Rimlj 11, 9; Dap 1, 16. 20), i mnoga se mjesta odnose na Krista i njegovu muku (isp. r. 5 s Iv 15, 25; r. 10 s Iv 2, 17; Rimlj 15, 3; r. 22 s Mt 27, 34. 48; Iv 19, 28; r. 23. 24 s Rimlj 11, 9 sl.; r. 26 s Dap 1, 16. 20).

(5) »Moram vraćati, što ne oteh nikada«, t. j. premda nikome ništa nijesam oteo, ipak me okrivljuju za krađu i traže od mene da vratim. Pjesnik načinom poslovičnim pokazuje nepravde neprijateljske.

(6 sl.) Stvar psalmista jest stvar svih dobrih.

(13) Na vratima pred gradom ljudi bi se sastajali, da čuju novosti i da se pozabave.

se sažaljenju, ali uzalud, tješiteljima, ali ih ne nađoh.

*22. Pružaju mi žuč za jelo, i u žeđi mojoj poje me octom.

*23. Trpeza njihova neka im bude zamkom, žrtvena gozba njihova mrežom!

24. Neka im potamne oči, da ne vide! bedra njihova raslabi za svagda!

25. Izlij na njih jarost svoju; plamen gnjeva tvojega neka ih dostigne!

*26. Stan njihov neka opusti, u šatorima njihovim neka ne prebiva nitko!

27. Jer koga si ti porazio, toga oni još progone; govore o boli onih, koje si ti pogodio.

28. Daj da se kazne njihove množe svejednako, da ne dođu nikada do oprosne presude tvoje!

29. Neka se izbrišu iz knjige života, s pravednicima neka ne budu zapisani!

30. A ja sam jadan i bolan, pomoć tvoja, Bože, neka me zaštiti!

31. Tada ću slaviti u pjesmi ime Božje, veličati ga u hvali.

*32. To će se Gospodu bolje dopasti od stoke, od junaca s rogovima i papcima.

33. Kad to vide patnici, vesele se; vi, koji tražite Boga, radujte se od srca!

34. Jer će uslišiti Gospod uboge, ne će prezreti zarobljenika svojih.

35. Nebo i zemlja pjevaju mu hvalu, more i sve, što se miče u njemu.

*36. Zaista, Bog će spasiti Sion, sazidat će gradove Judine; i ljudi će tamo stanovati i posjedovati.

37. Pleme sluga njegovih baštinit će ga; koji ljube ime njegovo, prebivat će u njemu.

PSALAM 70 [69].

Vapaj za pomoć.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; od Davida; za prinos mirisnoga dijela.

2. Bože, da me spasiš, dođi mi brzo u pomoć, Gospode!

3. Neka se postide i posrame svi, koji mi rade o glavi! neka uzmaknu i osramote se, koji mi žele nesreću!

*4. Sa stidom neka se vrate natrag, koji mi dovikuju: »Ha! ha!«

5. A neka se raduju i vesele u tebi svi, koji traže tebe! neka govore uvijek: »Velik je Bog!«, koji ljube spasenje tvoje!

6. A ja sam bijedan i siromah, Bože, priteci mi! Ti si moj pomoćnik i spasitelj, Gospode, nemoj kasniti!

PSALAM 71 [70].

Tužaljka i molitva jednoga pobožna starca.

* U tebe, Gospode, tražim utočište, ne daj da se osramotim ikada!

(22) Moji neprijatelji muče me na svakojake načine. Ovaj redak treba uzeti slikovito (isp. Jer 8, 14; 9, 14; 23, 15).

(23) Pod trpezu (sofru) prostirala bi se na tle prostirka, i poslije jela prostirka bi se istresla. Tako se je po svoj prilici radilo i kod žrtvene gozbe.

(26) Pleme njihovo neka izumre!

(32) Bog više voli hvalu Božju, što dolazi od srca, negoli vanjske žrtve, što nemaju nutarnjega žrtvenog osjećaja.

(36 sl.) Ovi su reci kasniji dodatak poslije sužanjstva.

Ps 70 [69]. (1) Isp. Ps 38 [37], 1.

(2) Isp. 40 [39], 14—18.

(4) Isp. 35 [34], 25; 40 [39], 16.

Ps 71 [70]. (1—4) Isp. 31 [30], 1—4.

2. U dobroti svojoj izbavi, oslobodi me! Prigni milostivo k meni uho svoje, pomozi mi!
3. Budi mi zaštitna stijena, kamo da pohitim vazda! zapovjedi spasenje moje, jer si mi ti stijena i tvrđa!
4. Bože moj, istrgni me iz ruke bezbožnikove, iz ruke grješnikove i nasilnikove!
5. Jer si ti nadanje moje, svemogući Gospode, pouzdanje moje od mladosti moje!
6. Od djetinjstva na tebe sam se oslonio, od krila materina bio si branik moj; tebi vazda moj hvalospjev!
7. Kao čudo bio sam mnogima, jer si mi ti bio jak branik.
8. Usta su moja bila puna hvale tvoje, slave tvoje svaki dan.
9. U doba starosti nemoj me odbaciti; kad me izdadne snaga, nemoj me ostaviti!
10. Jer neprijatelji moji govore proti meni; koji vrebaju život moj, dogovaraju se skupa
11. I govore: »Bog ga je ostavio, progonite ga i uhvatite! nitko ga ne može spasiti.«
12. Ne udaljuj se od mene, Bože! Bože moj, priteci mi u pomoć.«
13. Neka se postide i propadnu protivnici moji; neka spopadne stid i sramota one, koji traže nesreću moju!
14. A ja ću se svagda uzdati u tebe, svu slavu tvoju umnožavat ću.
15. Usta će moja navješćivati pravdu tvoju, svaki dan spasenje tvoje; jer u tom ja ne znam mjere.
16. Umrijet ću slaveći čudesa Svemogućega; slavit ću samo pravednost tvoju, Gospode!
17. Od mladosti ti si me učio, Bože, i dosad navješćujem čudesa tvoja.
18. Zato me i u starosti ne ostavljaj, u staračkoj dobi, Bože, dok navijestim budućemu pokoljenju moć tvoju, svima potomcima jakost tvoju!
19. Jest, do neba, Bože, seže pravedna uprava tvoja; ti si učinio tako velike stvari; Bože, tko je kao ti?
*20. Ti nam dade doživjeti mnogu muku i nevolju: oživi nas opet! Izvedi nas opet iz bezdana zemaljskih!
21. Tada umnoži dostojanstvo moje i udijeli mi iznova utjehu!
22. Onda ću te slaviti uz harfu poradi vjernosti tvoje, Bože moj, udarat ću ti u citaru, Sveče Izraelov!
23. Neka pokliknu usne moje — jer tebi ću pjevati — i duša moja, koju si otkupio!
24. I jezik će moj svaki dan slaviti pravdu tvoju, kad stiže stid i sramota one, koji traže nesreću moju.

PSALAM 72 [71].

Kraljevstvo mira Božjeg pomazanika.

*1. Od Salomona.

Bože, daj kralju sud svoj i pravednost svoju sinu kraljevu!

(20) Muka je tako velika, te pjesnik misli, da je već blizu smrti i pred vratima podzemnog svijeta.

Ps 72 [71]. (1) Natpis »Od Salomona« fali u mnogim hebrejskim rukopisima i protivi se riječima na svršetku (r. 20): »Na kraju su molitve Davidove«. Psalam se odnosi neposredno na Mesiju. Nitko nije mogao ozbiljno na to pomisliti, da bi se ovdje iznesene velike želje ispunile na jednom običnom kralju izraelskom (isp. r. 5. 8 sl.). Željna očekivanja pridaju se i inače u Svetom Pismu samo Mesiji i njegovu kraljevstvu.

*2. Da pravedno vlada narodom tvojim i ubogima tvojim po pravici.

*3. Neka bi gore donijele narodu mir i humovi pravdu!

4. Ubogima u narodu neka on pribavi pravicu, djeci ubogih neka pribavi pomoć! a nasilnika neka satire,

*5. Dok je sunca i mjeseca od koljena do koljena!

*6. Neka dođe kao dažd na poljane, kao kaplje, što rose zemlju!

7. U dane njegove neka procvate pravica i obilje mira, dokle teče mjeseca!

*8. Neka vlada od mora do mora, od rijeke do krajeva zemlje!

9. Pred njim neka popadaju stanovnici pustinje, neprijatelji njegovi neka se prignu do zemlje!

*10. Kraljevi tarsiski i otoci neka donesu darove! kraljevi od Šebe i Sebe neka dadnu danak!

11. Svi kraljevi neka se prignu pred njim! svi narodi neka mu služe!

12. Jer će spasiti ubogoga, koji vapije, potlačenoga i onoga, koji nema pomoćnika.

13. On se smiluje slabima i ubogima i spasava život jadnima.

*14. Iz pritiska i nasilja otkupljuje život njihov: u očima je njegovim dragocjena krv njihova.

15. Neka bi dugo živio i darivao ih zlatom iz Šebe! A oni neka se svagda mole za njega i neka mu uvijek prose blagoslov!

*16. U zemlji će biti izobila žita, pa i na visinama gorskim; žito njezino šumi kao Libanon, žetva njezina raste kao trava na polju.

17. U vijeke neka traje ime njegovo! dok sunce sjaje, neka ime njegovo traje! Sva pokoljenja zemlje neka se blagosivaju u njemu, svi narodi neka ga slave!

18. Blagosloven neka je Bog Gospod, Bog Izraelov, koji čini čudesa, on jedini!

19. I blagosloveno neka je slavno ime njegovo u vijeke! Sav svijet neka je pun slave njegove! Amen! Amen!

Treća knjiga: Psalam 73.—89.

PSALAM 73 [72].

Prazna zemaljska sreća bezbožnikâ.

*1. Psalam Asafov.

Kako je dobar Bog Izraelu, onima, koji su čista srca!

(2) Mesija će ubogima pribaviti njihove pravice (isp. Iz 11, 4; 25, 4; 61, 1).
(3) Učešće prirode na mesijanskom miru proriče se i u Iz 32, 16; 45, 8; Ps 85 [84], 12.
(5) Vladanje Mesije trajat će, dok je svijeta i vijeka.
(6) Slikom dažda, koji je glavni uvjet rastenju u Palestini, prikazuje se blagoslovno vladanje mesijanskoga kralja.
(8) Rijeka je Eufrat.
(10) Tarsis je bio u južnoj Španjolskoj. Otoci su otoci i primorje Sredozemnoga mora: Mala Azija, Grčka, Italija (isp. 4 Mojs 24, 24; Jer 2. 10; Ezek 27, 7). Šeba je pokrajina u Arapskoj. Seba je bila na istočnoj obali Afrike.
(14) Njihov će život on braniti i njihovu smrt osvetiti.
(16) Tako će visoko i gusto stajati žito, da će šumjeti kao šume cedara na Libanonu.
Ps 73 [72]. (1) O Asafu isp. Ps 50 [49], 1. — Obijesno vladanje i uživanje mnogih bezbožnika dalo je povoda pjesniku, da spjeva ovaj moralni psalam. Psalmist hoće da uvjeri, kako je varava sreća bezbožnikâ. Njihova je sreća kao san, od kojega ne ostane ništa; pa je za čovjeka najbolje, da stoji uvijek uz Boga opslužujući njegove zapovijedi.

2. A meni umalo ne popuznuše noge, umalo se ne omakoše koraci moji.
3. Jer se uzbunih radi bezbožnikâ videći, kako bezbožnici dobro žive.
4. Ne znaju oni za nevolju, zdravo im je i jako tijelo.
5. Ne kušaju boli drugih ljudi i ne muče se kao drugi ljudi.
6. Zato im je vrat obavijen ohološću kao ogrlicom, obučeni su u nasilje kao u haljine.
7. Iz zla srca rađa se zloća njihova, prepuni se rđavih naslada.
8. Rugaju se i govore pakosno, i s visine silom se groze.
*9. Usta svoja dižu već i u nebo, i jezik njihov pruža se po zemlji.
*10. Zato se narod moj obraća k njima i pije izobila vodu nauke njihove.
11. Govore: »Ah, kako bi to znao Bog? zar uopće ima znanja u Višnjega?«
12. Eto, tako je s bezbožnicima; nesmetano jednako umnožavaju bogatstvo.
13. I tako sam uzalud držao čisto srce svoje i badava prao u nevinosti ruke svoje.
14. Zato me vazdan pogađalo zlo, svako se jutro iznova pridizala bol moja.
*15. Kad bih pomislio: Govorit ću i ja tako, zaista bih radio na rodu djece tvoje bez ikakve vjernosti.
16. Tada stadoh razmišljati, da bih to razumio; ali je to bilo mučno u očima mojim,
17. Dok najposlije uniđoh u tajnu Božju i vidjeh, kako oni svršuju.
18. Jer ti ih postavljaš na sklizavo tlo, i puštaš, da se raspadnu u ruševine.
19. Kako najednom potamnješe! Nestade ih; strahota ih utamani.
*20. Kao što slika sna iščezne, kad se probudi čovjek, tako ti, Bože, razbiješ sliku njihovu, kad ustaneš.
21. Zaista, kad je gorčina izjedala srce moje i bol oštro probadala nutrinu moju,
22. Tada sam bio kao živinče bez razbora; kao nijema stoka, tako sam stajao pred tobom.
*23. Ali ipak ostadoh stalno kod tebe; ti si me bio prihvatio za desnu ruku.
*24. Po savjetu svojemu vodio si me i poslije ćeš me odvesti u slavu.
25. A što imam u nebu? kad sam kod tebe, ništa me više ne veseli na zemlji!
26. Neka mi nestane tijela i srca, ostaje ipak Bog još branik srca mojega, baština moja do vijeka!
27. Jer evo, koji se udaljuju od tebe, idu u propast; koji ostave tebe, ti ih sve uništiš.
28. A ja — blizina je Božja meni blaženstvo; u svemogućega Gospoda stavljam samo svoje uzdanje, da opijevam sva djela tvoja.

(9) Bezbožnici psuju Boga i kleveću sve ljude.
(10) Zli zavode narod svojim rđavim primjerom i ružnim govorom.
(15) Kad bih bio popustio sumnji svojoj i drugima je priopćio, onda bih kod mnogih pobožnih ljudi pokopao vjeru u pravednu providnost Božju.
(20) Kao što se slika sna, kad se čovjek probudi, zaboravi, tako Bog zaboravi i zabaci bezbožnike, kad održi svoj sud nad njima.
(23) Pjesnik je i u napasti ostao vjeran vjeri u pravednost Božju.
(24) Poslije ovoga života, koji, kako to pjesnik zna iz iskustva, ne donosi pravednog izjednačenja, Bog će primiti pobožnoga čovjeka u slavu nebesku (isp. Ps 17 [16], 15; 49 [48], 16), a bezbožnike će baciti u propast vječnu.

PSALAM 74 [73].

Vapaj proti neprijateljima Svetoga grada.

*1. Poučna pjesma; od Asafa.
Što nas odbacuješ, Bože, zauvijek? što plamti gnjev tvoj na ovce paše tvoje?
2. Spomeni se općine svoje, koju si stekao od starine, koju si otkupio za narod baštine svoje, gore Siona, na kojoj si se nastanio!
*3. Korake svoje okreni k vječnim razvalinama! sve je u svetištu poharao neprijatelj.
*4. Tlačitelji tvoji digoše dobitnu viku na mjestu sastanka tvojega; kao pobjedne znakove postaviše bojne znakove svoje.
5. Oni to počiniše, kao kad se u gustoj šumi visoko zamahne sjekira:
6. Sjekirom i bradvom razbiše sve, što je bilo u njemu rezano.
7. Ognjem sažegoše svetište tvoje; stan imena tvojega oskvrniše do temelja.
8. Rekoše u sebi: »Uništit ćemo ih sasvim!« tako popališe sva mjesta Božja u zemlji.
9. Ne vidimo više čudesnih znakova svojih; nema više prorokâ; nema u nas tko bi znao, dokle će to trajati.
10. Dokle će se, Bože, još rugati protivnik? zar će do vijeka neprijatelj psovati ime tvoje?
11. Što ustežeš ruku svoju, desnicu svoju? izvadi je iz njedara svojih! učini kraj!
12. Bog je kralj moj od starine, on čini silna djela na zemlji.
13. Ti si moću svojom raskinuo more; ti si satro glavu vodenim nemanima.
*14. Ti si razmrskao glave levijatanu; dao si da ga jede narod životinjâ u pustinji.
*15. Ti si otvorio izvore i potoke; ti si isušio rijeke nepresušne.
16. Tvoj je dan i tvoja je noć; mjesecu i suncu dao si svoje mjesto;
17. Utvrdio si sve granice zemaljske; stvorio si ljeto i zimu.
18. Spomeni se toga: neprijatelj se je narugao Gospodu; narod je bezumni psovao ime tvoje!
19. Ne daji zvijerima duše golubice svoje! nemoj zaboraviti života ubogih svojih za svagda!
20. Pogledaj na zavjet; jer su pećine zemaljske pune stanova nasilja!
21. Nevoljnik neka se ne vrati sramotan; ubogi i potlačeni neka hvale ime tvoje!
22. Digni se, Bože! brani stvar svoju! spomeni se, kako ti se bezumnici rugaju svejednako!
23. Nemoj zaboraviti obijesti neprijatelja svojih, vike protivnika svojih, što još jednako raste!

PSALAM 75 [74].

Božanski sudac.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Nemoj pogubiti«; psalam Asafov; pjesma.

Ps 74 [73]. (1) Za natpis isp. Ps 32 [31], 1; 50 [49], 1.
(3—8) Po 4 Kralj 25, 9 hram je oskvrnjen, oplijenjen i spaljen g. 586.
(3) Kad je pjesnik sastavio ovu pjesmu, bio je hram već odavna u razvalinama.
(4) Hram je oskvrnjen, jer su neprijatelji ponamjestili u njemu svoje bojne znakove, t. j. znakove (simbole) svojih bogova.
(14) Levijatan, morska neman s više glava, jest Egipat. Mrtva tjelesa potopljenih Egipćana u Crvenom moru izbacili su valovi na kopno, i tada su ih životinje u pustinji proždérale.
(15) Isp. 2 Mojs 17, 8; 4 Mojs 20, 8; Joz 3, 14—17.
Ps 75 [74]. (1) Za natpis isp. Ps 57 [56], 1; 50 [49], 1.

2. Hvalimo te, Bože, hvalimo te; jer je blizu ime tvoje; daj nam da navješćujemo čudesa tvoja!
*3. »Pravi čas ja ću već izabrati; tada ću reći sud pravedan.
4. Ako se i uskoleba zemlja sa svima, koji stanuju na njoj, ja sam, koji utvrđuje stupove njezine.
*5. Opominjem hvališe: Ne hvalite se ipak tako! i bezbožnike: Ne dižite roga!
6. Ne dižite roga svojega visoko proti onome gore! ne govorite drsko, tvrdoglavo!«
7. Jer pomoć ne dolazi ni od istoka ni od zapada ni od pustinje ni od gora.
8. Ne, Bog je, koji sudi: jednoga ponizuje, drugoga uzvisuje.
*9. Jer čašu drži Gospod u ruci; jako vino pjeni se u njoj; on ga toči; i talog njegov moraju gutati, moraju piti svi bezbožnici na zemlji.
10. A ja ću se radovati do vijeka; pjevat ću pred Bogom Jakovljevim:
11. On lomi sve rogove bezbožnicima; a visoko se dižu rogovi pravednikovi.

PSALAM 76 [75].

Pokrovitelj Jeruzalema.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; uz žice; psalam Asafov, pjesma.
2. Objavio se Bog u Judeji; veliko je ime njegovo u Izraelu.
*3. U Salemu je šator njegov, na Sionu je prebivalište njegovo.
4. Ondje je polomio strijele luku, štit, mač i ratnu spravu.
*5. Sjajno obučen sišao si ti, Slavni, od gora pradavnih.
*6. Odvažni divovi tražili su plijen sebi, ali padoše u smrtni san: junaci osjetiše nemoćne ruke svoje.
7. Pred prijetnjom tvojom, Bože Jakovljev, popadoše konjanik i konj na tle.
8. Ti— strašan ti si! tko da se održi pred tobom, kad plane gnjev tvoj?
*9. S neba si oglasio presudu: zemlja se prepade i zanijemi,
10. Kad Bog ustade na sud, da pomogne svima stradalnicima na zemlji.
11. Ali tjeskoba ljudska postade hvalospjev; ostatak strahote pretvori se u radost.
12. Zato činite zavjete! prinosite ih Bogu svojemu, Gospodu; svi, koji ste oko njega, prinosite dare Strašnomu!
13. Oholost knezovima ponizuje on; kraljeve zemaljske prepada on.

PSALAM 77 [76].

Noćne misli.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; za Idutuna; psalam Asafov.
2. Glasno vapijem k Bogu; moram vikati; glasno vapijem k Bogu.

(3—6) Ovi reci sadrže riječi Božje. Bog će u pravi čas svojim sudom uspostaviti na zemlji red, tako da se dobri ne trebaju ništa bojati.
(5) Rog je znak sile i snage.
(9) Čaša služi ovdje kao slika za opis božanskoga kaznenog suda, što učini, da neprijatelji teturaju (isp. Iz 51, 17—22; Jer 25, 15—17; Ezek 23, 31—33).
Ps 76 [75]. (1) O Asafu isp. Ps 50 [49], 1.
(3 sl.) Gora Sion i Jeruzalem pozornice su božanske jakosti, koja uništava neprijateljsku vojsku. Po svoj prilici psalmist hoće da opjeva strašni poraz Senaheribov pred Jeruzalemom (isp. 4 Kralj 19, 35; Iz 37, 36 sl.).
(5) »Od gora pradavnih«: bregovi oko Jeruzalema zovu se »gore pradavne«, jer je na jednom od njih u pradavno doba stajala tvrđa Jebuzejâ (isp. Ps 24 [23], 7).
(6 sl.) Neprijateljska vojska bila je uništena.
(9 sl.) Bog se pojavi na sud kao u buri s neba.
Ps 77 [76]. (1) Za natpis isp. Ps 39 [38], 1; 62 [61], 1; 50 [49], 1.

3. Neka bi me čuo u dan nevolje moje! Svemogućega tražim: ispružena je bez prestanka noću ruka moja; duša moja ne da se utješiti.
*4. Kad se spomenem Boga, moram uzdisati; kad razmišljam, klone srce moje.
• 5. Ne daš da mi se zaklopi oko; smeten sam, ne mogu se više moliti.
*6. Spominjem se prošlih dana; sjećam se davnih godina.
7. Promišljam noću, mislim u svom srcu; tako pita duh moj:
8. »Zar će se do vijeka gnjeviti Svemogući? zar se više nikada ne će smilovati?
9. Zar je zauvijek prestala milost njegova? zar se je prekinula riječ njegova obećanja za sva pokoljenja?
10. Zar je zaboravio Bog milostiv biti, u gnjevu zatvorio milosrđe svoje?«
*11. I rekoh: To je bol moja, da se je promijenila desnica Višnjega.
12. Spominjem se djela Gospodnjih; sjećam se negdašnjih čudesa tvojih.
13. Mislim o svim djelima tvojim; razmišljam velike radove tvoje.
14. Uzvišena je uprava tvoja, Bože! koji je bog tako velik kao Bog naš?
15. Ti si Bog, koji činiš čudesa; ti si objavio moć svoju narodima.
16. Mišicom svojom otkupio si narod svoj, sinove Jakovljeve i Josipove.
*17. Vidješe te vode, Bože, vidješe te i ustreptaše; valovi zahukaše.
18. Oblaci su izlijevali rijeke, u oblacima je grmio grom, munje su tvoje sijevale tamo i amo.
19. Čuj, štropot kola tvojih! munje su osvjetljivale svijet; zemlja se je tresla i njihala.
*20. Po moru je išao put tvoj, po silnim vodama staza tvoja; a traga tvojega nije poznavao nitko:
21. Vodio si narod svoj kao ovce rukom Mojsijevom i Aronovom.

PSALAM 78 [77].

Pouka iz najstarije povijesti Izraelove.

*1. Poučna pjesma Asafova.

Pripazi na pouku moju, narode moj! prignite uho svoje k riječima usta mojih!
*2. Otvorit ću za priče usta svoja, i iz davnine kazat ću zagonetke.
3. Što slušasmo i doznasmo, o čemu nas još izvijestiše oci naši,
4. To ne ćemo zatajiti djeci, nego ćemo javiti budućemu naraštaju: slavna djela Gospodnja, moć njegovu i čudesa, što ih je činio.
5. Zakon postavi u Jakovu; u Izraelu izdade naputak, za koji zapovjedi ocima našim, da ga predadu dalje djeci svojoj,
6. Da dozna za to budući naraštaj; djeca, što će se još roditi, neka to pripovijedaju djeci svojoj,
7. Da bi i oni stavljali u Boga ufanje svoje, i da ne bi zaboravili

(4) Kao da se Bog ne će više da smiluje svojemu narodu (isp. r. 8—11).
(6) U prošlosti je Bog činio velika čudesa. Pomisao na to ožalosti pjesnika.
(11) U prošlosti je Bog činio velika djela za svoj narod, a sada kao da nas je zaboravio.
(17—20) Prolaz kroz Crveno more pod Božjim vodstvom opisuje pjesnik kao boj Božji, što se pokazuje u buri.
(20) Traga njegova nije vidio nitko, jer bi se voda odmah za njim sastavila.
Ps 78 [77]. (1) Za natpis isp. Ps 32 [31], 1; 50 [49], 1.
(2) Psalmist hoće da kazuje zagonetke iz davnine, t. j. hoće da iz prošlih događaja iznese pouke sadašnjim i budućim pokoljenjima.

djela Božjih, i da bi poslušni bili zapovijedima njegovim.
8. Neka ne bi postali kao oci njihovi: rod uporan i nevjeran, rod, koji nije utvrdio srce svoje, niti je bio vjeran Bogu duhom svojim.
*9. Sinovi Efraimovi, naoružani strijelci, u dan boja vratiše se natrag.
10. Ne održaše zavjeta Božjega; ne htjedoše hoditi po naputku njegovu
11. I zaboraviše djela njegova i čudesa njegova, što ih smjedoše gledati.
*12. Pred očima otaca njihovih učini čudesa u zemlji egipatskoj, u području Tanisa,
13. Razdvoji more i provede ih i vode nagomila visoko kao nasip.
*14. Vodio ih danju oblakom, a svu noć svijetlim ognjem.
*15. Rastvori stijenu usred pustinje i napoji ih izobila kao potokom.
16. Izvodi potoke iz kamena i vodi vodu kao rijeke.
17. Ali oni nastaviše griješiti proti njemu i prkositi Višnjemu u pustinji.
*18. I kušali su Boga u srcu svom ištući jela za požudu svoju.
19. A ovako su govorili proti Bogu: »Može li Bog zgotoviti trpezu u pustinji?
20. On doduše udari u kamen, i potekoše vode i potoci se razliše: ali može li još i kruha dati i mesa postaviti narodu svojemu?«
21. Gospod je to čuo, i razgnjevi se, i oganj planu na Jakova, i gnjev se podiže na Izraela,
22. Jer ne staviše svoje pouzdanje u Boga i svoje ufanje u pomoć njegovu.
*23. A ipak zapovjedi oblacima gore i otvori vrata nebeska.
24. I pusti, te im pade kao dažd mana za jelo, i dade im kruh s neba.
*25. Svaki je imao da jede kruha anđeoskoga; posla im hrane izobila.
*26. Pusti, da se digne na nebu istočnjak, i navede jakošću svojom jug;
27. Kao prahom zasu ih mesom, i kao pijeskom morskim pticama krilatim.
28. Pobaca ih sred tabora njihova, oko šatora njihovih.
29. I jedoše i nasitiše se, i dade im tako, što su željeli.
*30. Ali ih još i ne prođe želja njihova, još je bilo jelo u ustima njihovim, kad se gnjev Božji podiže na njih.
31. Tada on pomori najjače među njima i mlade ljude Izraelove obori.

(9) Izraelci se ovdje zovu sinovi Efraimovi, jer je ovo pleme igralo glavnu ulogu, i Efraimovac Jozua vodio je i uveo narod u Obećanu zemlju. U dan kušnje Izrael je otpao od Boga (isp. r. 10).
(12) Tanis (hebr. So'an) jest prastari grad (4 Mojs 13, 23) u donjem Egiptu; u doba Mojsijevo bio je prijestolnica faraona i pozornica događajâ, što se pripovijedaju u 2 Mojs 6—11.
(14) Isp. 2 Mojs 13, 21.
(15) Isp. 2 Mojs 17, 6; 4 Mojs 20, 11.
(18—20) Isp. 2 Mojs 16, 2 sl.; 4 Mojs 11, —4—23.
(23—25) Isp. 2 Mojs 16, 13—21; 4 Mojs 11, 7—9.
(25) Mana se zove »kruh anđeoski«, doslovno »kruh jakih«, jer je Bog čudesno kao s neba dade Izraelcima.
(26—29) Isp. 2 Mojs 16, 13; 4 Mojs 11, 31—35.
(30 sl.) Isp. 4 Mojs 11, 33.

*32. Uza sve to griješili su dalje i nijesu držali ništa do čudesnih djela njegovih.

*33. I pusti on, te su dani njihovi prolazili uzalud, i godine njihove bile pune užasa.

*34. Kad ih je ubijao, onda bi ga tražili, obraćali bi se i pohitjeli bi k Bogu.

35. Onda bi pomišljali, da je Bog branik njihov, da je Bog, Višnji, spasitelj njihov.

36. Ali bi ga varali ustima svojim i lagali mu jezikom svojim.

37. Srce njihovo nije bilo utvrđeno u njemu, niti su bili vjerni zavjetu njegovu.

38. Ali je on bio milostiv i opraštao krivnju i ne bi ih nikada posve pomorio; često bi ustavljao gnjev svoj i ne bi podizao sve jarosti svoje.

39. I pomislio bi, da su od mesa, dah, koji prolazi i ne vraća se.

40. Koliko bi mu puta prkosili u pustinji i ožalostili ga u pustoši!

41. I sve nanovo kušali su Boga i tako žalostili Sveca Izraelova.

42. Nijesu se više sjećali ruke njegove, dana, kad ih izbavi od neprijatelja,

*43. Kad učini znake svoje na Egiptu i čudesa svoja u području Tanisa,

44. Kad obrati u krv rijeke njihove i potoke njihove, da ih više ne mogoše piti.

45. Posla na njih pasje muhe, što su ih klale, i žabe, što su ih morile.

46. Žetvu njihovu predade crvu i plod rada njihova skakavcu.

47. Lozu njihovu pobi gradom i smokve njihove slanom.

48. Tuči predade stoku njihovu, stada njihova munji.

49. I pusti na njih ognjeni gnjev svoj, jarost, srdžbu i nevolju, poslanstvo vjesnikâ nesreće.

50. Tako dade maha gnjevu svojemu, ne poštedi duše njihove od smrti i život njihov predade kugi.

*51. Pobi sve prvorođence u Egiptu, prvine muške snage u šatorima Kamovim.

52. I povede narod svoj kao ovce i vodi ih kao stado preko pustinje.

53. Vodio ih je sigurno, te se nijesu brinuli, a neprijatelje njihove zatrpa more.

54. Dovede ih na sveto mjesto svoje, na goru, koju zadobi desnica njegova.

*55. I odagna ispred njih narode; ždrijebom im razdijeli područje njihovo kao baštinu, i po šatorima njihovim naseli plemena Izraelova.

56. Ali su oni kušali i dražili Boga, Višnjega, i nijesu pazili na uredbe njegove.

57. Otpadoše nevjerno kao oci njihovi, slagaše kao varav luk.

*58. Rasrdiše ga visinama svojim i razdražiše ga idolima svojim.

59. Čuo je to Bog i razgnjevio se, i odbacio posve Izraela.

*60. I ostavio prebivalište svoje u Silu, šator, u kojemu je prebivao među ljudima.

(32—40) Isp. Suc 2, 11—23; 3, 7—12.
(33) Isp. 4 Mojs 21, 6.
(34) Isp. 5 Mojs 28, 21 sl.
(43—51) Ovi reci spominju egipatska zla (isp. 2 Mojs 7—11).
(51) Isp. 1 Mojs 49, 3; 5 Mojs 21, 17. Kam je praotac Egipćana (1 Mojs 10, 6).
(55) Bog dade po njima odagnati narode Kanaana i zemlju ždrijebom podijeliti među pojedina plemena (Joz 13 sl.).
(58) Isp. 5 Mojs 12, 2; 3 Mojs 26, 30.
(60) U doba sudaca kovčeg se je zavjetni nalazio u Silu (isp. Joz 18, 1. 8—10; 21, 2; 1 Kralj 1—4); pošto su Filistejci oteli kovčeg, ne povrati se više u Silo (1 Kralj 4, 11 sl.).

61. Onda dade u ropstvo ponos svoj i krasotu svoju u ruke neprijateljeve.
62. I predade maču narod svoj; bio je planuo na baštinu svoju.
*63. Mladiće njegove proždrije oganj, i djevojkama se njegovim ne zapjeva pjesma.
64. Svećenici njegovi padoše od mača; udovice njegove ne zaplakaše.
65. Ali se tad kao iza sna probudi Svemogući, kao junak, koji ustaje od vina.
66. I pobi neprijatelje svoje s leđa, osramoti ih do vijeka.
*67. Ali odbaci i šator Josipov, i ne dopade mu se više pleme Efraimovo.
68. Nego izabra sebi pleme Judino, goru Sion, koja mu omilje.
69. Sagradi nebotično svetište svoje, tvrdo kao zemlja, koju utemelji do vijeka.
*70. I izabra Davida, slugu svojega, i uze ga od torova ovčijih.
71. Od pastirskog života uze ga, da pase Jakova, narod njegov, i Izraela, baštinu njegovu.
72. I on ih je pasao pobožnim srcem, vodio ih oprezno rukom svojom.

PSALAM 79 [78].

Tužaljka i molitva iz razorenja Jeruzalema.

*1. Psalam Asafov.
Bože, narodi prodriješe u baštinu tvoju, oskvrniše sveti hram tvoj, pretvoriše Jeruzalem u razvaline.
2. Truplje sluga tvojih pobacaše pticama nebeskim da ih jedu, tjelesa pobožnika tvojih zvijerima zemaljskim.
3. Proliše krv njihovu kao vodu oko Jeruzalema, i nije bilo tko da ih ukopa.
4. Postadosmo podsmijeh susjedima svojim, rug i prezir okolini svojoj.
5. Dokle ćeš se još, Gospode, jednako gnjeviti, dokle će revnost tvoja gorjeti kao oganj?
6. Izlij gnjev svoj na narode, koji te ne će da poznaju, na kraljevstva, koja ne poštuju imena tvojega!
7. Jer izjedoše Jakova i prebivalište njegovo opustiše.
8. Ne nosi za nama grijehâ otaca! milosrđe tvoje neka nam brzo dođe ususret, jer postadosmo veoma nevoljni!
9. Pomozi nam, Bože, spasitelju naš, radi časti imena svojega! oslobodi nas! oprosti nam grijehe naše radi imena svojega!
10. Zašto da se rugaju neznabošci: »Gdje je Bog njihov?« Neka se pokaže na neznabošcima pred očima našim, kako osvećuješ krv sluga svojih, koju proliše!
11. Neka prodre do tebe uzdisanje sužanja! snagom mišice svoje otkupi osuđene na smrt!

(63 sl.) Mladići padoše u ratu (4 Mojs 21, 28; Iz 26, 11; Jer 48, 45). — Djevojkama se nije pjevala svadbena pjesma, t. j. ostadoše neudate, jer su momci bili poizginuli u ratu. — Udovice nijesu držale tugovanja za svojim mrtvim muževima, jer ovi nijesu imali pravoga pokopa, nego su pali u boju (isp. Jer 22, 18; Ezek 24, 23).

(67) Kovčeg zavjetni nije bio više vraćen u Silo, u područje plemena Efraimova; David ga je napokon postavio na goru Sion u području plemena Judina (2 Kralj 6).

(70 sl.) Pastir ovaca David postade kralj.

Ps 79 [78]. (1) Isp. Ps 50 [49], 1. — Ovaj psalam pristaje dobro vremenu, što je neposredno slijedilo iza razorenja Jeruzalema po Babiloncima g. 586. Ovaj je psalam puno sličan Ps 74 [73].

*12. Tako plati sedmerostruko u njedra susjedima našim psovanje, kojim te grdiše, Svemogući!
13. A mi, narod tvoj, ovce stada tvojega, mi ćemo ti zahvaljivati do vijeka, tvoju ćemo slavu nasvješćivati u sva vremena.

PSALAM 80 [79].

Molitva za oporavljenje Izraelovo.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Ljiljani...«; svjedočanstvo; psalam Asafov.
2. Pastire Izraelov, pazi! koji si Josipa čuvao kao ovce, koji stoluješ nad kerubima, sijevni
*3. Pred Efraimom, Benjaminom i Manasom! probudi junačku jakost svoju! izađi, da nas spasiš!
4. Bože, okreni sudbinu našu! daj da zasja lice tvoje! tada ćemo se spasiti.
5. Gospode, Bože nad vojskama nebeskim, dokle ćeš se još gnjeviti unatoč vapajima naroda svojega?
6. Kruhom suznim hranio si ga, suzama si ga obilno napajao.
7. Činiš, da se oko nas svađaju susjedi naši; neprijatelji se naši smiju nama.
8. Bože nad vojskama nebeskim, okreni sudbinu našu! daj da zasja lice tvoje! tada ćemo se spasiti.
*9. Iz Egipta si prenio lozu, izagnao si narode i nju zasadio.
10. Iskrčio si za nju, i ona se ukorijeni, i proširi se daleko preko zemlje:
*11. Pokri gore sjenom svojom i cedre Božje granama svojim.
*12. Pruži prutove svoje do mora i ogranke svoje do rijeke.
13. Zašto si joj sada razvalio ogradu, da s nje trga, koji prolazi putem,
14. Da je podgriza gorski vepar, da je jede poljska zvijer?
15. Bože nad vojskama nebeskim, pogledaj opet s neba i vidi! pobrini se za vinograd svoj!
16. Za sâd ovaj, što ga je zasadila desnica tvoja, za mladicu, što si je podigao sebi!
17. Kao smeće popaljena je ognjem. Neka propadnu od srdžbe lica tvojega!
*18. Ali ruka tvoja neka počiva na čovjeku desnice tvoje, nad sinom čovječjim, kojega si podigao sebi!
19. Ne ćemo više ostaviti tebe; daj nam život! tada ćemo slaviti ime tvoje.
20. Gospode, Bože nad vojskama nebeskim, okreni sudbinu našu! daj da zasja lice tvoje! tada ćemo se spasiti.

PSALAM 81 [80].

Opomene i pouke na blagdan sjenica.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po getskom napjevu; od Asafa.
2. Glasno kličite Bogu, jakosti našoj! radujte se Bogu Jakovljevu!

---

(12) U njedrima se je nosio novac.
Ps 80 [79]. (1) Za natpis isp. Ps 45 [44], 1; 60 [59], 1; 69 [68], 1; 81 [80], 1; 50 [49], 1.
(3) Čini se, da su neprijateljski napadaji (isp. 7. 13. 17) najviše pogađali sjeverna plemena, ali nije bila pošteđena ni ostala zemlja (r. 13 sl., 17).
(9) Lijepa slika o lozi i vinogradu, pod kojom se razumijeva Izrael, više se puta i na razne načine upotrebljava u Svetom Pismu (isp. Iz 5, 5 sl.; Jer 12, 10 sl.). Ovaj redak podsjeća na izlazak iz Egipta i na zapremanje Obećane zemlje (isp. 2 Mojs 23, 31; 5 Mojs 4, 38).
(11) Cedri se radi svoje ljepote i tvrdoće nazivaju »cedrima Božjim« (isp. Ps 104 [103], 16).
(12) »Do rijeke«, t. j. do Eufrata.
(18) »Čovjek desnice tvoje« jest Izrael.
Ps 81 [80]. (1) Za natpis isp. Ps 8, 1; 50 [49], 1.

3. Izdignite pjesme, udarajte u bubanj, u slatku citaru s harfom!

*4, Trubite u trubu o mlađaku, o uštapu, u dan blagdana našega!

*5. Jer je takav zakon u Izraelu, takva je naredba od Boga Jakovljeva.

6. Kao zakon postavi to u Josipu, kad je izlazio iz zemlje Egipta; čujem riječi, što ih nikada nijesam slušao:

*7. »Oslobodio sam ramena njegova od bremena; ruke se njegove oprostiše od teretne košare.

*8. U nevolji si me zazvao: ja te spasih; usliših te iz gromovnih oblaka; iskušah te na vodi svađe.

9. Slušaj, narode moj, opomenut ću te! Ah, Izraele, kad bi me poslušao!

*10. Neka ne bude u tebe drugoga boga! bogu tuđemu nemoj se klanjati!

11. Ja, Gospod, tvoj sam Bog, koji te izvedoh iz zemlje egipatske; otvori usta svoja, i ja ću ih napuniti!«

12. Ali narod moj ne posluša glasa mojega, i Izrael ne učini po mojoj volji.

13. Ja ih pustih na volju srca njihova, neka hode po svojim željama.

14. Ah, da me je narod moj slušao, da je Izrael hodio putovima mojim!

15. Brzo bih bio pokorio neprijatelje njihove i na protivnike njihove bio bih digao ruku svoju!

16. Tada bi se morali prignuti mrzitelji Gospodnji, sudbina njihova trajala bi do vijeka.

*17. Najboljom pšenicom hranit ću ga, i medom iz stijene krijepit ću te.

PSALAM 82 [81].

Božji sud nepravednim sucima.

*1. Psalam Asafov.

Bog se diže u općini Božjoj, drži sud usred bogova:

2. »Dokle ćete suditi nepravedno i zauzimati se za bezbožnike?

*3. Sudite pravo ubogima, sirotama! siromahe, potlačene opravdajte!

4. Izbavljajte ubogoga, slaboga! oslobodite ih iz ruke bezbožničke!«

*5. Ali oni ne gledaju na to, ne uviđaju to, tumaraju dalje po tami; drmaju se svi temelji zemlje.

(4) O mlađaku u sedmom mjesecu oglasio bi se trubljenjem u trube i rogove početak građanske godine (3 Mojs 23, 24; 4 Mojs 29, 1). Iza četrnaest dana, o uštapu, slavio se blagdan sjenica »naš blagdan« (3 Kralj 8, 2. 65; Ezek 45, 25; Neh 8, 14). Ovaj je dan bio spomen na oslobođenje iz Egipta i na putovanje u pustinji.

(5 sl.) Isp. 3 Mojs 23, 23—36. Josip, kao Jakov i Izrael, označuje cijeli narod.

(7) Od ovoga retka do jedanaestoga navode se riječi Božje. — Isp. 2 Mojs 1, 8—14.

(8) Isp. 2 Mojs 13, 21; 14, 19 sl.; 2 Mojs 17, 7.

(10 sl.) Ovi reci podsjećaju na početak Dekaloga (Deset zapovijedi Božjih). Isp. 2 Mojs 20, 2. 3.

(17) »Medom iz stijene«: na liticama je rastao trs; iz njegova ploda dobivao se grozdov med.

Ps 82 [81]. (1) Isp. Ps 50 [49], 1. Knezovi se ovdje zovu bogovi kao zemaljski zastupnici božanskoga Kralja. »Općina Božja« jesu Izraelci, među kojima se po mišljenju pjesnikovu pojavio Bog.

(3 sl.) Isp. 5 Mojs 1, 17; Iz 1, 17; 10, 2.

(5) Nestane li u jednoj državi pravednosti, uzdrmala se je ona u svojim temeljima.

*6. Rekoh: »Bogovi ste; vi ste svi sinovi Višnjega.
7. Ali morate umrijeti kao ljudi, morate pasti kao jedan od knezova!«
8. Bože, digni se! sudi zemlji! svima narodima ti si gospodar!

PSALAM 83 [82].

Molitva za pomoć u teškoj ratnoj potrebi.

*1. Pjesma; psalam Asafov.
*2. Bože, ne šuti! nemoj ostati nijem! ne počivaj, Bože!
3. Jer evo, neprijatelji tvoji bjesne; oholo dižu glavu mrzitelji tvoji.
4. Narodu tvojemu na štetu kuju osnove; dogovaraju se proti štićenicima tvojim.
5. Ovako govore: »Dođite! istrijebit ćemo ih između narodâ, da nitko više ne spominje ime Izraelovo!«
6. Jest, jednodušno tako zasnovaše, savez proti tebi zaključiše:
*7. Šatori Edomovi i Izmaelovci, Moab, Agareni,
8. Gebal, Amon i Amalek, Filistejci s Tircima
*9. Pa i Asur se pridruži njima; dadoše ruku sinovima Lotovim.
*10. Učini im onako kao Madijanu, kao Sisari, kao Jabinu na potoku Cisonu!
11. Oni su bili uništeni kod Endora, postadoše gnoj oraćoj zemlji.
*12. Uradi s plemićima njihovim kao s Orebom i Zebom, sa svima knezovima njihovim kao sa Zebejem i Salmanom,
13. Koji su govorili: »Osvojimo poljane Božje!«
*14. Bože moj, zapovjedi, neka budu kao kotrljan, kao pljeva pred vjetrom!
15. Kao oganj, što uhvati šumu, kao plamen, što zapaljuje gore:
16 Tako ih pognaj burom svojom, tako ih smeti vihorom svojim!
17. Sramotom pokrij lice njihovo, da traže ime tvoje, Gospode!
18. Neka se stide i srame do vijeka, neka se smetu i izginu!
19. Onda će uvidjeti, da je »Gospod« ime tvoje, da si samo ti Najviši u svem svijetu.

PSALAM 84 [83].

Čežnja za svetim mjestima.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; po getskom napjevu; psalam sinova Korejevih.
2. Kako su mili šatori tvoji, Gospode nad vojskama!
3. Duša je moja čeznula i ginula za dvorima Gospodnjim; srce moje i tijelo moje klicali su Bogu živomu.

(6—7) Vaše dostojanstvo kao Božjih zastupnika ne će vas moći očuvati od smrti.
Ps 83 [82]. (1) Isp. Ps 50 [49], 1.
(2—9) Deset naroda, većinom susjedi Izraelovi, stoji sa svih strana spremno, da sasvim uništi narod Božji.
(7 sl.) Izmaelovci (isp. 1 Mojs 25, 12 sl.), Agareni (isp. 1 Dnev 5, 10. 19) i Amalečani (2 Mojs 17, 8—9) jesu pustinjska plemena na jugu i istoku Palestine. Gebal je pogorje južno od Mrtvoga mora.
(9) »Sinovi Lotovi«, t. j. Moapci i Amonci (isp. 1 Mojs 19, 30 sl.). Možda se ovdje radi o bojevima (pod kraljem Jozafatom ili Ozijom), što se opisuju u 2 Dnev 20, 1 ili 26, 6—8. (Isp. Ps 46 [45]—48 [47]).
(10) Isp. Suc 4, 2; 5, 20. 26.
(12) Isp. Suc 7, 25; 8, 3.
(14—16) Prispodobe iz prirode imaju da označe potpuno uništenje.
(14) Pod »kotrljanom« razumijeva se biljka (eryngium campestre Linn.), koju sunce osuši, a vjetar je lako iščupa i otkotrlja.
Ps 84 [83]. (1) Za natpis isp. Ps 8, 1; 42 [41], 1.

*4. I vrabac nalazi kuću, lastavica gnijezdo, da u njih skrije mlade svoje: oltare tvoje, Gospode nad vojskama, kralju moj i Bože moj!

*5. Blago onima, koji prebivaju u kući tvojoj, koji te slave bez prestanka!

*6. Blago onima, kojima je jakost u tebi, kojima srce hoće na hodočašća!

7. Putujući dolinom pustinjskom pretvaraju je u tlo obilno izvorima, što ga i rani dažd pokrije blagoslovom.

8. Od zaselka putuju dalje do zaselka, dok se ne pojave pred Bogom na Sionu.

9. Gospode, Bože nad vojskama, čuj molitvu moju! usliši je, Bože Jakovljev!

10. Ti štite naš, pogledaj, Bože! pogledaj lice pomazanika svojega!

11. Jer je jedan dan u dvorima tvojim bolji od tisuće gdje drugdje; na pragu u kući Boga mojega stajati draže mi je, nego biti gost u šatorima bezbožnikâ.

12. Jer je Bog, Gospod, kruna i štit; Gospod daje milost i čast; ne uskraćuje dobara onima, koji hode pošteno.

13. Gospode nad vojskama, blago čovjeku, koji se uzda u te!

PSALAM 85 [84].

Obećanje mesijanskoga spasonosnog vremena.

*1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam sinova Korejevih.

2. Pomilovao si zemlju svoju, Gospode, okrenuo sudbinu Jakovljevu,

3. Oduzeo si krivnju narodu svojemu, pokrio si sve grijehe njihove,

4. Povukao si svu jarost svoju, ublažio žestinu gnjeva svojega.

*5. Popravi nas opet, Bože, spasitelju naš, odvrati srdžbu svoju od nas!

6. Zar ćeš se do vijeka srditi na nas, protegnuti gnjev svoj od koljena na koljeno?

7. Zar nas ne ćeš iznova oživiti, da se narod tvoj raduje tebi?

8. Daj nam, Gospode, da gledamo milost tvoju, spasenje svoje daj nam!

*9. Da bih ipak čuo, što je Bog, Gospod, obećao! On govori o miru za narod svoj i za pobožne svoje; samo neka oni nikada ne rade bezumno!

10. Spasenje njegovo, zaista, blizu je onih, koji ga se boje: zemlju našu zapast će sjajna sreća.

*11. Tada će se milost i vjernost sresti, tada će se pravda i mir poljubiti.

*12. Vjernost će niknuti iz zemlje, pravda će gledati s neba.

---

(4) I životinjama daješ, Bože, da stanuju uz tvoje svetište; koliko više smijem se ja onda nadati, da ću se uvratiti u tvoj sveti stan!

(5) Kako su sretni svećenici, koji smiju uvijek prebivati pred licem Božjim!

(6—8) Blago svima onima, koji hodočaste k svetištu, a ne boje se žrtava i muka hodočasničkih! Oni će i na pustoš, kojom prolaze, izazvati obilate blagoslove Božje.

Ps 85 [84]. (1) Isp. 42 [41], 1.

(5) Povratak iz dugogodišnjega sužanjstva babilonskog bio je donio općini naseljenoj oko hramske gore nove moćne neprijatelje i ozbiljne brige za njezin politički opstanak (1 Ezd 1, 1 sl.; Ag 1, 6. 10 sl.).

(9—14) Iz obećanjâ, što ih je Bog dao izabranome narodu (isp. Iz 32, 17 sl.; 45, 8; 58, 8; Ezek 34—37; Oz 2, 18; Zah 8, 12), proizlazi — tako se spominje pjesnik —, da Izrael ide ususret sjajnoj budućnosti: mesijanskom spasonosnom vremenu.

(11 sl.) Mesijansko kraljevstvo sjedinit će u sebi sjajna dobra duhovna i materijalna.

(12) Nebo i zemlja usrećivat će narod.

*13. Gospod će doista dati dobro, i zemlja će naša dati plod svoj.
*14. Pravda ide pred njim i korača putem svojim.

PSALAM 86 [85].

Molitva u nevolji.

1. Molitva Davidova.

Prigni uho svoje, Gospode! poslušaj me! jer sam nevoljan i siromah.

2. Sačuvaj život moj! jer sam ti drag; budi u pomoći, Bože moj, slugi svojemu, koji se oslanja na tebe!

8. Budi mi milostiv, Svemogući! jer k tebi vapijem po vas dan.

4. Obeseli srce sluge svojega! jer k tebi, Svemogući, podižem srce svoje!

5. Jer si ti, Svemogući, dobrostiv, sklon da oprostiš, bogat milošću za sve, koji te zazivaju.

6. Pa čuj, Gospode, molitvu moju! pripazi na glasni vapaj moj!

7. U dan nevolje svoje vapijem k tebi; jer ćeš me uslišiti.

8. Nema među bogovima slična tebi, Svemogući! nema djela takvih, kakva su tvoja.

*9. Svi narodi, koje si stvorio, pridolaze, padaju pred tobom ničice, Svemogući, imenu tvojemu iskazuju čast.

10. Jer si ti velik i tvoriš čudesa velika: jedini si ti Bog!

11. Pokaži mi, Gospode, put svoj, da u vjernosti idem k tebi! upravi srce moje na jedno, da se boji imena tvojega!

12. Tada ću ti zahvaljivati, svemogući Bože, svim srcem, slaviti ime tvoje do vijeka:

13. »Jest, milost je tvoja velika prema meni: izbavio si život moj iz dubina carstva mrtvih.«

14. Oholice ustaju proti meni, Bože; rulja nasilnika radi mi o glavi, a tebe nemaju pred očima.

15. Ali ti si, Svemogući, Bog pun milosrđa i milosti, pun strpljivosti i bogat dobrotom i vjernošću.

*16. Pogledaj na me! smiluj se meni! slugi svojemu daj jakost svoju! pomozi sinu sluškinje svoje!

17. Učini sa mnom čudo dobrote, da vide, koji mrze na me, i postide se, što si mi ti, Gospode, pomogao i utješio me!

PSALAM 87 [86].

Budući glavni grad svih naroda.

*1. Psalam sinova Korejevih; pjesma.

Što je utemeljio na gorama svetim,

*2. To ljubi Gospod: vrata Siona više nego sve stanove Jakovljeve.

*3. Slavno se govori o tebi, grade Božji:

---

(13) I plodnost zemlje pripada mesijanskim dobrima (isp. Oz 2, 23 sl.; Am 9, 13; Joel 4, 18).

(14) Gdje je Bog, tu je pravda.

Ps 86 [85]. (9) Proroci govore često o vremenu, kada će se svi narodi podvrgnuti pravomu Bogu (Ps 22 [21], 28 sl.; 66 [65], 4; Iz 2, 3—4; 66, 18. 23).

(16) »Sinu sluškinje svoje«, t. j. slugi svojemu. U kući rođeni sin sluškinje morao je ostati u službi svojega gospodara.

Ps 87 [86]. (1) Isp. Ps 42 [41], 1.

(2) »Vrata Siona«, t. j. vrata Jeruzalema; a vrata Jeruzalema znače grad Jeruzalem, »grad Božji«. »Stanovi Jakovljevi« znače ostale gradove izraelske.

(3) Sadržaj obećanja slijedi neposredno (isp. Iz 2, 2—4; 10; 11; 18; 19; 20; 23; 19, 24 sl.).

*4. »Rahab i Babel nazivam svojim priznavateljima; gle, Filisteja i Tir i Kuš: ‚Ovaj se je rodio tamo',
*5. — O Sionu će se kazati — ‚taj se je i taj rodio tamo; on sam, Višnji, utemeljio ga je'.«
*6. Gospod broji, kad upisuje narode: »Ovaj se je rodio tamo«.
*7. A oni igraju i pjevaju: »U tebi su svi izvori moji.«

PSALAM 88 [87].

Vapaj u teškoj nevolji.

*1. Pjesma; psalam sinova Korejevih; upravitelju pjevačkoga zbora; po napjevu: »Bolest«; u zboru; poučna pjesma; od Emana, Ezrahita.
2. Gospode, Bože spasenja mojega, danju vapijem i noću pred tobom.
3. Neka dođe preda te molitva moja! prigni uho svoje k vapaju mojemu!
4. Jer je duša moja puna jada; život je moj blizu carstvu mrtvih.
5. Već me broje među one, koji umiru; ja sam kao čovjek bez snage.
6. Ostavljen sam među mrtvima, sličan ubijenima, koji počivaju u grobu, kojih se više ne spominješ, koji su od ruke tvoje odsječeni.
7. Ti si me rinuo duboko u podzemni svijet, u tmine, u dubine.
8. Oteža mi gnjev tvoj, sve valove svoje pustio si da buče.
9. Udaljuješ od mene prijatelje moje, mraziš me njima; uhvaćen sam i ne mogu van.
10. Oči se moje gase od bijede; dan na dan vapijem k tebi, Gospode, k tebi pružam ruke svoje:
*11. Da li ćeš na mrtvima još činiti čudesa? ustaju li sjene, da te slave?
12. Da li se u grobu slavi dobrota tvoja, u carstvu mrtvih vjernost tvoja?
13. Da li će se u tami navješćivati upravljanje tvoje, pravednost tvoja u zemlji zaboravi?
14. Ali ja —, Gospode, vapijem k tebi; već u rano jutro penje se k tebi molitva moja.
15. Zašto, Gospode, odbacuješ dušu moju i sakrivaš od mene lice svoje?
*16. Mučim se i izdišem od mladosti, podnosim strahote tvoje bez pomoći.

---

(4) I narodi neprijateljski Izraelu, kao Rahab, t. j. Egipat (isp. Iz 30, 7; 51, 9), Babel, primorske zemlje Filisteja i Sirija, i daleka Etiopija (Kuš) priznat će jedamput pravoga Boga i tako će postići pravo rođenja i građansko pravo u Svetome gradu. Kad se jedamput pogleda u popis rođenih u Jeruzalemu, naći će se upisani svi ovi narodi, i kazat će se o svakom pojedinom: »Ovaj se je rodio tamo«.

(5) Bog je utemeljio Jeruzalem kao sjedište svojemu svetištu, da tako postane središte svima narodima.

(6) Sam Bog upisuje u knjigu rođenja Svetoga grada sve narode, koji se obrate k pravomu Bogu, i kao da onda govori u sebi: »I ovaj se je narod rodio u Jeruzalemu«.

(7) Narodi pjevaju veselo o mesijanskom Jeruzalemu: Izvor našega mira, naše radosti, naše sreće, ukratko, svi izvori našega spasenja jesu u tebi.

Ps 88 [87]. (1) Za natpis isp. Ps 42 [41], 1; 32 [31], 1. — Eman je bio kao Asaf (isp. Ps. 50 [49], 1) i Etan (Ps 89 [88], 1) levitski pjevač (isp. 1 Dnev 6, 16—23). U doba Salomonovo bila su dva glasovita mudraca, koja su se također zvala Eman i Etan (3 Kralj 5, 11). Etan je po 3 Kralj 5, 11 imao nadimak »Ezrahit«, t. j. potomak Zarin (isp. 1 Dnev 2, 6). Zašto se oba levitska pjevača Eman i Etan također zovu »Ezrahitima«, ne zna se.

(11—13) Čovjek bogobojazan u Starom Zavjetu moli Boga, da mu dadne mir, sreću i dug život; ako li prije vremena umre, onda je sve to bespredmetno i nemoguće.

(16) Možda muči pjesnika kakova teška bolest ili trpi odavna od koje nutarnje boli.

17. Gnjev tvoj stiže me, strahote tvoje pritiskuju me,
18. Optječu me kao voda svaki dan, stežu me odasvud.
19. Udaljuješ od mene prijatelja i druga; samo je mrak drug moj.

PSALAM 89 [88].

Pozivanje na Božje obećanje Davidu u vremena najteže nevolje.

*1. Poučna pjesma; od Etana, Ezrahita.
2. Svagda ću pjevati milosti Gospodnje, od koljena na koljeno javljat ću glasno vjernost tvoju.
*3. Jer si rekao: »Zavjet milosti ima da traje do vijeka!« — kao nebo stoji tvrdo vjernost tvoja —
4. »Učinih zavjet s izabranim svojim; zakleh se Davidu, slugi svojemu:
5. Do vijeka ću utemeljiti pleme tvoje, prijesto tvoj podignuti za sva vremena!«
*6. Tada su slavila nebesa, Gospode, čudesa tvoja i vjernost tvoju u općini svetoj:
*7. Jer tko je u oblacima ravan Gospodu? tko je sličan Gospodu među sinovima Božjim,
8. Bogu, koji je strahovit u vijeću svetih, silno uzvišen iznad sviju oko njega?
9. Gospode, Bože nad vojskama, tko je tako jak, Gospode, kao ti, kao vjernost tvoja oko tebe?
10. Ti vladaš nad silom morskom; huku valova njegovih ti krotiš.
*11. Ti zgazi Rehab kao potučenoga, jakom mišicom razasu neprijatelje svoje.
12. Tvoje je nebo, tvoja i zemlja; ti sazda svijet i što je god u njemu.
*13. Ti stvori sjever i jug; Tabor i Hermon raduju se imenu tvojemu.
14. Mišica puna junačke snage tvoja je; ruka je tvoja jaka, desnica tvoja ispružena.
15. Stupovi su prijestolu tvojemu pravo i pravednost; pred tobom stupaju milost i vjernost.
*16. Blago narodu, koji zna poklike štovanja, koji ide u svjetlosti lica tvojega, Gospode!
17. Imenu tvojemu raduje se uvijek; pravednost ga tvoja uzvisuje.
18. Jer si ti sjajna snaga naša, po milosti tvojoj raste moć naša.
19. Jer je Gospod zaštitnik naš, kralj naš Svetac Izraelov.
*20. Jednoć si govorio u viđenju pobožnima svojim ovako: »Poslah pomoć jednome junaku, uzvisih jednoga mladića iz naroda.
*21. Davida nađoh sebi za slugu, pomazah ga svetim uljem svojim.
22. Zato će ruka moja biti s njim, i mišica moja krijepit će ga.
23. Nikad ga ne će neprijatelj nadvladati; bezbožnik ga ne će potlačiti.
24. Neprijatelje ću njegove pred njim potrti, mrzitelje ću njegove poraziti.

Ps 89 [88]. (1) Za natpis isp. Ps 32 [31], 1; 88 [87], 1.
(3—5) Vječno kraljevstvo Davidovo prorečeno je u 2 Kralj 7, 5. 13. 16.
(6—19) Ovaj odsjek sadrži hvalu anđelâ, što je oni prinose Bogu od radosti nad sjajnim obećanjem Davidu i njegovim potomcima.
(7—8) »Sinovi Božji« i »sveti« jesu anđeli.
(11) Isp. Jb 9, 13; 26, 12.
(13) Glasovite gore Tabor i Hermon zastupaju zemlju.
(16) Narod, koji sa štovanjem kliče Bogu kao kralju (isp. 3 Kralj 1, 34. 39 sl.), živjet će sretno pod zaštitom Božjom.
(20) Pjesnik u slijedećim recima govori o proročanstvu Natanovu o vječnom opstanku kraljevstva Davidova (2 Kralj 7, 8—16).
(21) Isp. 1 Kralj 13, 14; 16, 1; 9, 16; 16, 2.

25. Pratit će ga vjernost moja i milost moja; njegova će moć rasti po imenu mojemu.

*26. Pružit ću na more ruku njegovu, na rijeke desnicu njegovu.

*27. On me smije zvati: ‚Otac moj ti si! Bog moj, branik spasenja mojega!'

28. A ja ću ga učiniti prvorođencem, najvišim među kraljevima zemaljskim.

29. Do vijeka ću mu sačuvati milost svoju; zavjet moj s njim bit će nenarušiv.

30. Potomstvo ću njegovo uzdržati u vijeke, prijesto njegov, dokle stoji nebo.

31. Ali ako sinovi njegovi ostave zakon moj i ne uzidu za naredbama mojim,

32. Ako oskvrne zapovijedi moje i ustanove moje ne uščuvaju,

33. Onda ću pokarati prutom otpad njihov i bičevima bezakonje njihovo.

34. Ali milosti svoje ne ću uzeti od njega i ne ću prevrnuti vjernošću svojom:

*35. Nikada ne ću pogaziti zavjeta svojega, i što su izrekla usta moja, ne ću poreći.

36. Svetošću svojom prisegao sam ovo — nikada ne ću slagati Davidu —:

37. ‚Potomstvo će njegovo ostati do vijeka i prijesto njegov kao sunce preda mnom!

38. Kao mjesec trajat će zauvijek, kao nebo opstojati u sva vremena!'

*39. Pa ipak sad si odbacio, prezreo, gnjevom progonio, koga si pomazao.

40. Zabacio si zavjet sa slugom svojim, krunu si njegovu u prah bacio, oskvrnio.

41. Oborio si sve zidove njegove, razvalio tvrđave njegove.

42. Sad ga plijeni, tkogod onuda prođe, postade podsmijeh susjedima svojim.

43. Uzvisio si desnicu tlačitelja njegovih, obradovao si sve neprijatelje njegove.

44. Otupio si oštricu mača njegova i nijesi mu dao da pobijedi u boju.

45. Oduzeo si mu sjajno žezlo, prijesto njegov oborio na zemlju.

46. Skratio si dane mladosti njegove i obukao ga u sramotu.

47. Dokle ćeš se, Gospode, posve kriti, zar da kao oganj plane gnjev tvoj?

48. Spomeni se, Gospode: što je život? kako si ni na što stvorio svu djecu čovječju?

49. Gdje je čovjek, koji bi ostao na životu, a da ne mora vidjeti smrt; koji izbavlja život svoj od moći podzemnoga svijeta?

50. Gdje su prijašnje milosti tvoje, Svemogući, što si ih u vjernosti prisegao Davidu?

---

(26) Davidova vlast pružat će se od mora do rijeke Eufrata.

(27 sl.) David smije Boga zvati Ocem (isp. 2 Kralj 7, 14). Kao prvorođenac on je baštinik Božji i gospodar svih kraljeva na svijetu. Ovo se je proročanstvo potpuno i u smislu naravnog sinstva tek ispunilo u najvećem sinu Davidovu, u Isusu Kristu.

(28—34) Isp. r. 28, 32—34 s 2 Kralj 7, 14 sl.

(35) Ovaj se redak odnosi na obećanje Natanovo Davidu (2 Kralj 7, 8—16).

(39—52) Ovaj odsjek nakon prijašnjih sjajnih obećanja iznosi tamnu sliku mračne sadašnjice. Iza teškoga poraza (r. 43 sl.) slomljena je vojnička snaga zemlje (r. 41) i moć kraljeva (40. 45). Kralj je prije vremena ostario (r. 46).

(47—49) Pjesnik moli, neka bi Bog kazneni sud, što tako dugo pritiskuje narod (r. 47), što prije dokrajčio i sretnija vremena donio. Inače ne će on doživjeti spasenje svojega naroda, jer je kratak život, a smrt blizu (r. 49).

51. Svemogući, spomeni se sramote sluga svojih, koju nosim u njedrima svojim kod mnogih naroda,
52. Kojom neprijatelji tvoji, Gospode, grde tebe, kojom ruže zapovijed pomazanika tvojega!
53. Neka je blagoslovljen Gospod u vijeke! Amen! Amen!

Četvrta knjiga: Psalam 90.—106.

PSALAM 90 [89].

Molitva za milost u kratkom i tvrdom životu.

1. Molitva; od Mojsija, čovjeka Božjega.
Svemogući, ti si nam utočište! ti si to bio u sva vremena!
*2. Prije nego postadoše gore, i prije nego si sazdao zemlju i svijet, od vijeka do vijeka ti si, Bože!
3. Ti povraćaš čovjeka u prah i govoriš: »Vratite se, djeco čovječja!«
4. Jest, u tvojim je očima tisuća godina kao dan jučerašnji, što je prošao, kao straža noćna.
*5. Kao san ujutro odnosiš ljude; oni su kao trava: nikne,
6. Ujutro procvate i uzraste; uveče se pokosi i osuši.
7. Tako nas nestaje ispred gnjeva tvojega, i pred jarosti tvojom smetemo se.
8. Stavljaš zla djela naša sebi pred oči, tajnu krivnju našu pred svjetlost lica svojega.
9. Tako hite svi dani naši u gnjevu tvojemu; godine naše iščeznu kao misao.
10. Vrijeme života našega traje sedamdeset godina, i osamdeset godina, ako dođe visoko; a ipak je dobit njihova jedino muka i nevolja; jer brzo prolazi, i mi odlijećemo.
11. Tko zna silu gnjeva tvojega i jarost tvoju, da bi te se kao što treba bojao?
*12. Nauči nas dakle brojiti dane naše, da dobijemo srce mudro!
13. Povrati se, Gospode! Dokle ćeš još? Smiluj se slugama svojim!
14. Doskora nas okrijepi milošću svojom, da se radujemo i veselimo u sve dane svoje!
15. Obraduj nas za one dane, kad si nas ponizio, za godine, kad smo gledali nesreću!
16. Neka se pokaže na slugama tvojim djelo tvoje, slava tvoja na djeci njihovoj!
17. Neka vlada nad nama dobrota Gospoda, Boga našega! daj nam uspjeh djelu ruku naših! jest, daj uspjeh djelu ruku naših!

PSALAM 91 [90].

Velepjesma pouzdanju u Boga.

*1. Koji stanuješ u zaštiti Višnjega, koji boraviš u sjeni Svemogućega,
2. Govori ovako Gospodu: »Ti si utočište moje i branik moj, Bog moj, u kojega se uzdam!«

Ps 90 [89]. (2 sl.) Bog je od vijeka i do vijeka, a čovjek mora umrijeti. Ispunja se na njemu odsuda, što je pala na Adama (1 Mojs 3, 19), koji se je morao povratiti u prah, od kojega je bio uzet.
(5) Kad se čovjek probudi, raspline se san u prazno ništa, a čovjek ga je bio držao živom istinom.
(12) Nauči nas, kako su kratki i prolazni naši dani, da budemo mudri, t. j. bogobojazni!
Ps 91 [90]. (1 sl.) Tko traži utočište kod Boga, taj je dobro zaštićen.
(1) Čovjek pobožan tako je dobro zaštićen kod Boga kao putnik, koji se za podnevne žege uvratio u sjenu gostoljubive kuće.

*3. Jer te on čuva od zamke ptičareve i od ljutoga pomora.

*4. Krilima svojim pokriva te: pod perjem si njegovim sakriven; štit i oklop bit će tebi vjernost njegova.

*5. Ne trebaš se bojati strahote noćne, niti strijele, što leti danju.

6. Kuge, što ide po mraku, ni pomora, što mori opodne.

7. I padne li uza te tisuća i deset tisuća s desne strane tebi, ne može tebi ništa počiniti!

8. Jest, vidjet ćeš očima svojim, gledat ćeš plaću bezbožnicima.

9. »Jest, utočište moje ti si, Gospode!« Višnjega si uzeo sebi za utočište.

10. I zato te nikada ne će zlo zadesiti; bič se ne će približiti šatoru tvojemu.

11. Jer je anđelima svojim zapovjedio za tebe, da te čuvaju na svim stazama tvojim.

12. Nosit će te na rukama svojim, da se ne spotakne o kamen noga tvoja.

*13, Možeš stupati po lavovima i zmijama ljuticama, gazit ćeš lavove i zmajeve.

*14. »Jer on pristaje uza me, spasit ću ga! Štitit ću ga, jer je pripoznao ime moje.

15. Kad me zazove, uslišit ću ga i uz njega ću stajati u nevolji; spasit ću ga i proslavit ću ga.

16. Dat ću mu, da dugo živi, i pokazat ću mu spasenje svoje.«

PSALAM 92 [91].

Pravedno i milostivo vladanje Božje.

*1. Psalam; pjesma; za subotu.

2. Lijepo je hvaliti Gospoda, pjevati imenu tvojemu, Višnji,

*3. Navješćivati jutrom milost tvoju, vjernost tvoju noću

4. Uz deset žica na harfu i uz citaru.

*5. Jer me veseliš, Gospode, djelima svojim! s djela ruku tvojih radujem se:

6. Kako su velika djela tvoja, Gospode, kako su duboke osnove tvoje!

7. Samo tko je nerazuman, ne shvaća to; samo tko je luđak, ne može to nikada razumjeti.

8. Niču bezbožnici kao trava; cvjetaju svi bezbožnici; ali samo zato, da izginu zauvijek.

9. A ti si visoko uzvišen: u vijeke ti si Gospod.

10. Jer evo, neprijatelji tvoji, Gospode, jer evo, neprijatelji tvoji ginu, svi se zločinci rasipaju.

*11. Ti si učinio velikom snagu moju kao u bivola; pomazao si me svježim uljem.

12. Ponosno gleda oko moje na protivnike moje; o padu bezbožni-

(3) Bog čuva pravednika od opasnih zasjeda.

(4) Slika je uzeta od ptice, koja, kad zaprijeti pogibao, raširi krila svoja nad mlade, da ih tako zaštiti.

(5) Bog će zaštititi pravednika u svakoj pogibli, bilo po noći ili po danu.

(13) Pravednik će prevladati najteže pogibli.

(14—16) Pjesnik uvodi Boga da progovori. Riječ je Božja prastara i nalazi se na mnogim mjestima Staroga Zavjeta.

Ps 92 [91]. (1) Ovaj je psalam spjevan za službu Božju u dan subotni. Za pisca ne znamo. Sva je prilika, da ga je spjevao David.

(3) Pjesniku je radost jutrom i noću, t. j. uvijek, slaviti Božje upravljanje svijetom (isp. r. 8 sl.), u kojemu se očituje Božja dobrota i vjernost u obećanju.

(5 sl.) Pod djelima Božjim razumijeva pjesnik pravedno postupanje Božje s pravednicima i bezbožnicima (r. 8 sl.).

(11) Pomazanje uljem znak je životne snage i radosti.

kâ, koji su stajali proti meni, slušalo je uho moje.

*13. A pravednik se zeleni kao palma, kao cedar libanski raste uvis,

14. Koji su zasađeni u kući Gospodnjoj, zelene se u dvorima Boga našega:

15. Još u starosti nose obilat plod, jedri su i zeleni.

16. Tako oni javljaju: Gospod je dobar; on je branik moj, bez mane.

PSALAM 93 [92].

Bog branič svojega puka i svetišta.

*1. Gospod je kralj; obukao se u sjaj; zaodio se Gospod u veličanstvo, opasao se; tvrdo stoji vasioni svijet — ne uskoleba se nikad.

2. Tvrdo stoji od iskona prijesto tvoj; od vijeka ti si.

*3. Podigle rijeke, Gospode, podigle rijeke šum svoj, podigle rijeke žamor svoj:

4. Ali više nego ujanje silnih voda, uzvišenije nego i bučno more, jest silni Gospod u visini.

*5. Posve je pouzdana riječ obećanja tvojega; kući tvojoj pripada svetost u sva vremena, Gospode!

PSALAM 94 [93].

Pravedni platac.

*1. Bože osvete, Gospode! Bože osvete, sijevni!

2. Digni se, suče zemlje! naplati oholima djela njihova!

3. Dokle će se bezbožnici, Gospode, dokle će se još bezbožnici hvaliti?

4. Oni se pjene i drzovito govore; svi se zločinci nadimaju.

5. Gaze narod tvoj, Gospode, pritiskuju baštinu tvoju.

*6. Udovicu, stranca ubijaju, sirote dave.

7. Pritom misle: »Gospod ne vidi to, Bog Jakovljev ne zapazi to nikada.«

8. Opametite se, bezumni u narodu! luđaci, kad ćete doći do razboritosti?

9. Koji je stvorio uho, taj zar da ne čuje? koji je načinio oko, taj zar da ne vidi?

10. Koji kara narode, taj zar da ne kazni, on, koji uči ljude da znaju?

11. Gospod zna misli ljudi: one su samo para.

*12. Blago onomu, koga ti, Gospode, odgajaš i u zakonu svojemu poučavaš,

13. Da mu dadneš mir u zle dane, dok se iskopa grob bezbožniku.

14. Jer ne će odbaciti Gospod naroda svojega i baštine svoje ne će ostaviti.

*15. Jer pravednost dolazi opet do prava svojega, da je slijede, koji su prava srca.

(13—15) Palma i cedar i u svojoj starosti sjajni su u predvorjima hrama, a znak su snage, blagostanja i duga života.

Ps 93 [92]. (1 sl.) Bog se je iskazao kao kralj svojega naroda i vasionoga svijeta, kad se je objavio u sjaju i veličanstvu kao sudac i pomogao pravdi do pobjede (isp. Ps 11 [10], 4 sl.).

(3) Rijeke su slika neprijateljskih sila, što su se podigle na izraelski narod (isp. 46 [45], 4; 89 [88], 10).

(5) Bog je prema svome obećanju očuvao svetište od oskvrnjenja.

Ps 94 [93]. (1) Bog je osvetnik i sudac; njemu pripada sud i plaća (5 Mojs 32, 35).

(6) Slične tužbe na ružno postupanje nekih narodnih slojeva upravljaju proroci svojim suvremenicima (isp. Iz 1, 23; 10, 1 sl.; Jer 5, 28; Am 4, 1).

(12 sl.) Iz objave zna pjesnik, da će Bog suditi u pravo vrijeme. Ta ga pomisao umiruje, kad gleda opaki život bezbožnikâ.

(15) Opet će se moći po pravdi suditi, i tad će moći pravednici po zakonu živjeti.

16. Tko će ustati za mene proti zlima? tko će stajati uza me proti bezbožnicima?

*17. Kad mi Gospod ne bi bio pomoćnik, ležala bi duša moja odavno u tišini.

18. Kadgod pomislim: Posrće mi noga!, uzdrži me, Gospode, milost tvoja.

19. U svim brigama srca mojega utjeha mi tvoja opet obraduje dušu.

*20. Stoji li uza te prijesto zloće, koji na temelju pravice ipak samo zlo čini?

21. Skupljaju se proti životu pravednikovu i odsuđuju krv nedužnu.

22. Ali je Gospod utočište meni; Bog je moj tvrdo utočište moje.

23. On im plaća nepravdu njihovu; on ih upropašćuje za zloću njihovu; uništit će ih Gospod, Bog naš.

PSALAM 95 [94].

Pozivanje na poslušnost Gospodu svijeta i kralju Izraelovu.

1. Dođite, kličimo Gospodu! podvikujmo pomoćniku Bogu našemu!

2. Stupimo pred lice njegovo s hvalom, u pjesmama pokliknimo njemu!

*3. Jer je Gospod velik Bog, kralj, veći od svih bogova.

4. U njegovoj su ruci temelji zemaljski, vrhunci gorski njegovi su.

5. Njegovo je more — on ga je stvorio — i kopno — njegove su ga ruke načinile.

6. Dođite, poklonimo se i padnimo ničice; kleknimo pred Gospodom, koji nas je stvorio!

7. Jer je on Bog naš, a mi smo narod, što ga on pase, ovce paske njegove. I danas — o da biste ipak poslušali glas njegov! —

*8. Nemojte da otvrdne srce vaše kao u Meribi, kao u pustinji u dan Mase!

9. Gdje me oci vaši iskušaše i ispitaše, a vidješe ipak djela moja.

*10. Četrdeset godina bilo mi je mučno pred tim rodom, i rekoh: »Oni su narod, kojemu tumara srce; jer ne paze na putove moje.«

*11. Zato se zakleh pun gnjeva: »Ne će unići u mjesto pokoja mojega!«

PSALAM 96 [95].

Misijska pjesma Starog Zavjeta.

*1. Pjevajte Gospodu pjesmu novu! pjevaj Gospodu, sva zemljo!

2. Pjevajte Gospodu! blagosivajte ime njegovo! navješćujte iz dana u dan spasenje njegovo!

---

(17) »U tišini«, t. j. u mjestu šutnje, u podzemnom svijetu.

(20) Bog ne će nikada biti u društvu nepravednih sudaca, koji pod plaštem prava nanose zlo drugima.

Ps 95 [94]. (3) Isp. Ps 96 [95]. 5: »bogovi narodâ idoli su ništavi«, koji su samo čovječje prilike (isp. Iz 41; 44).

(8—11) Isp. Hebr. 3, 7—11.

(8) Isp. 2 Mojs 17, 1—7; 4 Mojs 20, 1—13.

(10) Četrdeset godina trajalo je putovanje u pustinji, i na tom putovanju morali su umrijeti Izraelci, što su bili otpali; istom njihova djeca mogla su unići u Obećanu zemlju s Jozuom i Kalebom, koji su ostali vjerni.

(11) »Mjesto pokoja« jest Sveta zemlja, gdje je Izrael imao naći pokoj iza mučnoga putovanja u pustinji.

Ps 96 [95]. (1) Isp. 1 Dnev 16, 8—36. — »Pjesma nova« jest ova pjesma, koju ovdje iznosi sveti pjesnik.

*3. Navješćujte narodima slavu njegovu, svakomu plemenu čudesa njegova!

4. Jer je velik Gospod, hvale dostojan veoma, strašniji je od svih bogova.

5. Jer su svi bogovi narodâ idoli ništavi, a Gospod je stvorio nebo.

6. Sjaj i veličanstvo blista pred njim; slava i radost napunjaju svetište njegovo.

7. Prinesite Gospodu, plemena narodâ, prinesite Gospodu slavu i čast!

*8. Prinesite Gospodu slavu imena njegova! nosite dare žrtvene i stupite u dvore njegove!

9. Poklonite se Gospodu u svetom uresu! neka strepi pred njim sav svijet!

*10. Navješćujte narodima: »Gospod je kralj;« tvrdo stoji vasioni svijet — ne uskoleba se nikad: on sudi narodima pravedno.

*11. Nebo se veseli; zemlja se raduje; buči more i što je u njemu.

12. Raduje se polje i što raste na njemu; klikću sva drveta šumska

13. Pred Gospodom, kad dolazi; jer dolazi da sudi zemlji; on sudi vasionom svijetu po pravdi i narodima u vjernosti svojoj.

PSALAM 97 [96].

Dolazak svjetskoga kralja.

*1. Gospod je kralj, neka se zato raduje zemlja! neka se vesele otoci mnogi!

2. Oblaci su i mrak oko njega; na pravicu i sud oslanja se prijesto njegov.

3. Oganj trči pred njim, sažiže naokolo neprijatelje njegove.

4. Munje njegove obasjavaju vasioni svijet, zemlja vidi to i strepi.

5. Gore se kao vosak tope pred Gospodom, pred Gospodom cijeloga svijeta.

*6. Nebesa navješćuju pravdu njegovu, i svi narodi gledaju sjaj njegov.

7. Svi poklonici likova postidjet će se, koji se hvale ništavim idolima; svi bogovi padaju pred njim u prah.

8. A Sion čuje to i raduje se; klikću kćeri Judine radi sudova tvojih, Gospode!

9. Jer si ti, Gospode, svevišnji u svemu svijetu, ti nadvisuješ sve bogove.

10. Koji ljubite Gospoda, mrzite na zlo! on čuva život pravednika

(3) Boga treba navješćivati neznabošcima, koji ga moraju upoznati i pripoznati. Ova će se želja ispuniti u mesijansko doba, kao što proriče Izaija (isp. Iz 2, 2 sl.; 42, 4. 10—12).

(8) Neznabošci imaju posjetiti svetište pravoga Boga i žrtve prinositi Bogu u svetom strahopočitanju (isp. Iz 2, 2 sl.).

(10) Gospod je moćan i pravedan kralj; on ne će dati, da se poremeti red i poredak u svijetu.

(11 sl.) Kad dođe Bog, da u mesijansko doba zavlada neznabošcima, veselit će mu se i nijema priroda.

Ps 97 [96]. (1—5) Opis objave svjetskoga kralja oslanja se na opis Božje objave na Sinaju (isp. 2 Mojs 19, 16—25; 20, 18—21). Pjesnik se zagledao u mesijansko doba. Slike hoće da nam prikažu moć i veličanstvo pravednoga božanskog kralja i suca.

(1) Ovdje otoci označuju nesamo, kao često puta, otoke i primorje Sredozemnoga mora, nego sve zemlje i narode neznabožačke (isp. Iz 41, 1. 5; 42, 4. 10).

(6 sl.) Pobjeda Boga kralja jest pobjeda istine nad ludošću idolopoklonstva.

svojih; otima ih iz ruku bezbožnikâ.
*11. Svjetlost obasjava pravednika i radost srca čestita.
12. Radujte se Gospodu, pravednici! slavite sveto ime njegovo!

PSALAM 98 [97].

Slava Bogu kralju, Gospodu svih naroda.

*1. Psalam.
Pjevajte Gospodu pjesmu novu, jer učini čudesa; pomože mu desnica njegova, sveta misica njegova.
2. Objavi Gospod pomoćno djelo svoje, pred očima neznabožaca otkri spasenje svoje,
3. Spomenu se milosti svoje i vjernosti svoje prema kući Izraelovoj; sad gledaju svi krajevi zemlje spasenje Boga našega.
4. Klikći Gospodu, sva zemljo! pjevaj, poklikuj i popijevaj!
5. Udaraj Gospodu na citaru, na citaru s pjevanjem pjesama!
6. S trubama i rogovima klikćite pred kraljem, Gospodom!
7. Neka buči more i što je u njemu, vasioni svijet i koji stoje na njemu!
8. Rijeke neka pljeskaju rukama, skupa gore neka se raduju
*9. Pred Gospodom, kada dođe da sudi zemlju! on sudi pravedno vasionom svijetu i narodima vjerno.

PSALAM 99 [98].

Triput sveti.

*1. Gospod je kralj: narodi strepe; zemlja se drma.
2. Velik je na Sionu Gospod, uzvišen iznad svih naroda.
3. Neka slave ime tvoje, veliko i slavno: svet je on.
4. Prijatelj je pravde kralj jakosti; što je pravo, zapovjedio si; pravo i pravednost činio si u Jakovu.
*5. Uzvisujte Gospoda, Boga našega! prignite se k podnožju nogu njegovih: svet je on.
*6. Mojsije i Aron kod svećenika njegovih i Samuel kod priznavalaca imena njegova: oni su prizivali Gospoda, i on ih je uslišio,
7. U stupu od oblaka govorio je njima; oni su čuvali zapovijedi njegove, zakon, što im ga dao.
*8. Gospode, Bože naš, ti si ih uslišio; ti si im bio Bog, koji opraštao, a i osvetnik za djela njihova.
9. Uzvisujte Gospoda, Boga našega! prignite se k svetoj gori njegovoj! jer je svet Gospod, Bog naš.

---

(11) Pravednici će biti dionici svjetlosti, t. j. sreće mesijanskog vremena.
Ps 98 [97]. (1) Isp Ps 96 [95].
(1—3) Sam Bog vlastitom snagom, bez tuđe pomoći (r. 1, isp. Iz 59, 16; 63, 5), pred očima cijeloga svijeta (r. 2. 3), vjeran svojim obećanjima učinio je mesijansko spasenje (isp. Iz 52, 10). Pjesnik gleda u budućnost kao u sadašnjost.
(9) Isp. Ps 96 [95], 13.
Ps 99 [98]. (1—5) Pjesnik gleda u budućnost kao u sadašnjost; vidi u njoj sve narode, kako sa strahopočitanjem priznavaju kao svojega kralja Boga Izraelova u njegovu svetištu na Sionu, gdje stoluje iznad kovčega zavjetnog na kerubima (2 Mojs 25, 22). Svi mu se klanjaju i slave njegovu moć i svetost.
(5) Bog, koji je stolovao nad kovčegom zavjetnim, uzeo ga je kao podnožje svojih nogu (isp. 1 Dnev 28, 2).
(6—8) Ali veliki i pravedni kralj jest također milostivi Gospod svima, koji ga zazivaju. Pokazuje primjer velikih djedova, koje bi uslišio i kojima bi se ukazao.
(8) »Osvetnik za djela njihova«: radi svojega slabog pouzdanja u Boga Mojsije i Aron ne uniđoše u Obećanu zemlju (4 Mojs 20, 12; 27, 14; 5 Mojs 3, 23—29). I Samuel je bio ukoren od Boga radi svojega prevelikog pristajanja uz Saula (1 Kralj 16, 1).

PSALAM 100 [99].

Pozivaju se neznabožački narodi na Sion, da služe Gospodu.

*1. Pjesma; za žrtvu zahvalnicu.

Poklikni Gospodu, sva zemljo!
2. Služite Gospodu s veseljem! pristupite pred lice njegovo s kliktanjem!
3. Spoznajte: Gospod, on je Bog! on nas je stvorio: zato smo mi njegovi, narod njegov, stado na paši njegovoj!
4. Uđite na vrata njegova sa slavom, u dvore njegove s hvalom! Hvalite ga! blagosivajte ime njegovo!
5. Jer je dobar Gospod: vječno traje milost njegova, od koljena do koljena vjernost njegova.

PSALAM 101 [100].

Pravilo života Davidova.

*1. Psalam Davidov.

Milost i pravdu pjevat ću, slavit ću tebe, Gospode,
*2. Razmišljat ću o putu pobožnom; kad ćeš ti doći k meni? hodit ću čista srca u kući svojoj.
3. Oči svoje ne ću nikada upravljati na zle stvari; jer mrzim na djela bezbožna; ne ću za njima pristajati.
4. Neka je daleko od mene srce lažno; ne ću da što znam o zlu.
*5. Tko tajno opada bližnjega svojega, toga ću ušutkati; tko gleda okom oholim i srce ima naduto, toga ne mogu podnositi.
*6. Oči su moje upravljene na čestite u zemlji, da bi boravili kod mene; tko hodi putem pravim, taj neka samo bude sluga moj!
*7. Nikada ne smije prebivati u kući mojoj koji radi lukavo; i tko govori laž, taj ne će stajati pred očima mojim.
*8. Svako jutro ušutkam sve bezbožnike u zemlji, da tako izagnam iz grada Gospodnjega sve zlikovce.

PSALAM 102 [101].

Utjeha i molitva za spasenje u nevolji progonstva.

*1. Molitva potlačenoga, kad očajava i pred Gospodom izlijeva muku svoju.

*2. Gospode, čuj molitvu moju! vapaj moj neka dođe k tebi!
3. Ne sakrivaj lica svojega preda mnom! prigni uho svoje k meni u nevolji; usliši me brzo u dan, kad te zazovem!
*4. Jer prolaze kao dim dani moji, i kosti su moje užarene kao ognjište.

Ps 100 [99]. (1 sl.) Pjesnik poziva sve narode, da dođu k svetištu Gospodnjemu (r. 2; isp. Iz 56, 6 sl.; 2, 3), i da tamo služe pravome Bogu (r. 3), i da ga hvale i slave.

Ps 101 [100] Milost i pravda jesu temeljne kreposti vladaoca, na koje se dadu sve ostale svesti.

(2) »Kad ćeš ti doći k meni?« Ovo pitanje izriče želju, da bi mu Bog pomogao čist život provoditi.

(5) Mudri kralj ne trpi klevetnikâ i oholica.

(6) Za činovnike uzimat će samo dobre i pobožne.

(7) Lukavstvo i laž ne smiju biti u dvoru njegovu.

(8) Uvijek će paziti na bezbožnike i gonit će ih iz sve zemlje, a osobito iz Jeruzalema, gdje je svetište.

Ps 102 [101]. (1) Ovaj je psalam peti od sedam pokorničkih psalama. U njemu vidi sveta Crkva vapaj duše, koja se kaje za svoje grijehe, moli od Boga oproštenje i nada se oproštenju. A sveti pjesnik misli u ovom psalmu na bijedu zasužnjenih Izraelaca u Babilonu (r. 1—12); tješi ih nadom u oslobođenje Siona i u mesijansko doba spasenja (r. 13—23).

(2 sl.) Pjesnik doduše govori o sebi, ali su jadi pjesnikovi i jadi njegova naroda.

(4) Žalost i bol kao oganj izjedu tijelo.

*5. Kao trava pokošeno je i posahlo srce moje, i kruh svoj zaboravih jesti.

*6. Od glasnog uzdisanja mojega prionu mi kost moja za meso.

*7. Ja sam kao pelikan u pustinji, ja sam kao sova na pustim zidinama.

8. Bdijem i tugujem osamljen kao ptica na sljemenu.

*9. Svaki dan ruže me neprijatelji moji; koji mi se rugaju, imenuju mene, kad psuju.

*10. Ah, jedem pepeo kao kruh i miješam piće svoje sa suzama

*11. Radi gnjeva tvojega i srždbe tvoje, jer si me podigao i na tle bacio.

*12. Dani su moji kao sjena, što bježi, i ja se sušim kao trava.

*13. A ti, Gospode, stoluješ vječno, ime tvoje traje od koljena do koljena.

*14. Ti ćeš se dignuti, smilovat ćeš se Sionu: vrijeme, da mu se smiluješ, zaista, vrijeme je došlo!

*15. Jer sluge tvoje ljube kamenje njegovo, i razvaline njegove žaloste ih.

16. Tada će se neznabošci bojati imena Gospodnjega, svi kraljevi zemaljski slave tvoje,

17. Kada Gospod opet sazida Sion i javi se u sjaju;

18. Kada usliši vapaj siromahâ i ne prezre molitve njihove.

19. Neka se napiše ovo za budući naraštaj, da hvali Gospoda nanovo stvoren narod:

*20. »On je pogledao sa svete visine svoje, Gospod je s neba pogledao na zemlju,

21. Da čuje uzdisanje zasužnjenih, da oslobodi djecu smrti,

22. Neka se navješćuje na Sionu ime Gospodnje i slava njegova u Jeruzalemu,

*23. Kad se skupe narodi ujedno i kraljevstva, da služe Gospodu.«

24. On mi slomi nasred puta snagu moju, skrati dane moje.

*25. Ja rekoh: »Bože moj, ne uzimaj me u polovini života, ti, čije godine daleko nadmašuju sve dobi čovječje!

26. Zemlja, koju si u početku postavio, i nebesa, djelo ruku tvojih,

---

(5) Sva mi je životna snaga i radost uzeta.
(6) Tako sam omršavio, da je još samo malo mesa oko mojih kostiju.
(7) Krič pelikanov i sovin tužan je i bolan.
(9) Kad tko psuje, onda kaže: Neka ti bude kao ovome ovdje!
(10) »Jedem pepeo«: to je samo slika za brigu i žalost; ta se slika oslanja na žalobni običaj sjediti u pepelu ili glavu posuti pepelom ili valjati se u pepelu (isp. 2 Kralj 13, 19; Ezek 27, 30).
(11) Grijeh, koji je izazvao srdžbu Božju, uzrok je trpljenju. Kao što čovjek, kojega uhvati gnjev, uzima jedan predmet i baci ga na tle, tako si ti radio sa mnom i s mojim narodom.
(12) Sjena je prema svršetku dana uvijek dulja. Moji dani idu prema svršetku.
(13) Tvoja vladaočeva moć i tvoje ime (2 Mojs 3, 15) za sva su vremena zalog našega spasenja.
(14—16) Pjesnik se tješi sigurnošću, da će se Jeruzalem opet podići, i tada će se neznabošci obratiti k pravome Bogu (isp. Iz 41, 14—20; 44, 24—28; 59, 17—21).
(15) Sveti je grad ležao u razvalinama (isp. 2 Ezd 2, 3—5. 14).
(20 sl.) Bog vidi patnje progonjenog naroda.
(23) Isp. r. 16.
(25—28) Kad pjesnik moli Boga, da ga uzdrži u životu, poziva se na vječnost Božju, prema kojoj nije ništa kratkoća ljudskog života.

27. Oni će proći, a ti ostaješ; oni svi ostare kao haljina; promijeniš ih kao odjeću, oni se raspadnu.

28. A ti ostaješ isti; godine tvoje nemaju kraja.

29. 29. I sinovi sluga tvojih stanovat će u sigurnosti; pred tobom će opstati potomstvo njihovo.

PSALAM 103 [102].

Velepjesma Božjemu milosrđu.

1. Od Davida.

Dušo moja, slavi Gospoda, i sve, što je u meni, sveto ime njegovo!

2. Dušo moja, slavi Gospoda i ne zaboravljaj nijednoga dobročinstva njegova!

3. On je, koji ti oprašta svu krivnju, koji ozdravlja sve bolesti tvoje,

4. Koji čuva od propasti život tvoj, koji te kruni milošću i milosrđem,

*5. Koji nasiti dušu tvoju dobrima, da se obnovi mladost tvoja kao u orla.

6. Gospod čini pomoćna djela i pravicu svima potlačenima.

7. Putove svoje pokaza Mojsiju, djela svoja djeci Izraelovoj.

8. Gospod je milosrdan i milostiv, ustrpljiv i bogat ljubavlju.

9. Zato se ne gnjevi do vijeka, niti se do vijeka srdi.

10. Ne postupa s nama po grijesima našim, niti nam vraća po nepravdama našim.

11. Jer koliko je nebo visoko nad zemljom, tolika je ljubav njegova prema pravednicima njegovim.

12. Koliko je istok daleko od zapada, toliko on udaljuje od nas grijehe naše.

13. Kao što se otac smiluje djeci svojoj, tako se smiluje Gospod pravednicima svojim.

*14. Jer zna, kakva smo mi građa, spominje se, da smo samo prah.

15. Čovjek: kao trava, tako su dani njegovi, kao cvijet u polju, tako cvjeta.

*16. Dune vjetar na nj, i nestane ga, i ne zna više mjesta, gdje je stajao.

17. A milosrđe Gospodnje ostaje uvijek i vječno na onima, koji ga se boje; i dobrota njegova na sinovima sinova,

18. Koji drže zavjet njegov i brižno ispunjaju zapovijedi njegove.

*19. Prijesto svoj postavi Gospod na nebu, vlast njegova proteže se na sve.

20. Slavite Gospoda, svi anđeli njegovi, junaci puni snage, izvršitelji riječi njegove, koji slušate silni glas njegov!

21. Slavite Gospoda, sve vojske njegove, sluge njegove, vršitelji volje njegove!

22. Slavite Gospoda, sva djela njegova, po svim mjestima kraljevstva njegova! Dušo moja, slavi Gospoda!

PSALAM 104 [103].

Hvalospjev Bogu, stvoritelju i upravitelju prirode.

1. Dušo moja, slavi Gospoda! Velik si veoma, Gospode, Bože moj, obukao si se u sjaj i veličanstvo!

Ps 103 [102]. (5) Svake godine obnovi se perje u orla (isp. Iz 40, 31).

(14) Slabost čovjeka, koji je načinjen iz zemlje (1 Mojs 2, 7; isp. Iz 29, 16; 45, 9; Jb 10, 8 sl.) i vraća se u prah, izaziva Božje milosrđe.

(16) Kad vrući pustinjski vjetar (samum) dune preko zelenoga polja, izumre na njemu sav život.

(19) Gore u nebu anđeli (r. 20) i zvijezde nebeske (r. 21) i dolje na zemlji sva stvorenja (r. 22) neka slave milostivoga kralja vasionog svijeta.

*2. Zaogrnuo si se svjetlošću kao plaštem, držiš nebo razapeto kao šator.
*3. Grede svojih dvorova u vodu si uzidao, oblaci su kola tvoja, šumiš na krilima vihora.
*4. Činiš vjetrove anđelima svojim i ognjene plamene slugama svojim.
5. Postavio si zemlju na stupove njezine, ona se ne pomješta dovijek vijeka.
*6. Bezdan ju je pokrio kao haljina; na gorama su stajale vode.
7. A od prijetnje su tvoje bježale, i uzmicale su od gromovnoga glasa tvojega.
8. Uzdigle se gore, spustile se doline u mješto, što si im ga odredio.
9. Tako si postavio međe, kojih nikada ne prelaze; ne smiju opet pokriti zemlju.
10. Izveo si izvore po dolinama, oni teku između gora.
11. Napajaju sve zvijeri poljske, divlji magarci gase iz njih žeđu svoju.
12. Na njima stanuju ptice nebeske, s grana se razliježe pjevanje njihovo.
*13. Napajaš gore iz dvorova svojih, plodom se djela tvojih siti zemlja.
14. Daješ te raste trava stoci i bilje na korist čovjeku, da izvedeš kruh iz zemlje,
15. I vino, koje veseli srce čovjeku, i ulje, koje mu čini lice sjajnim, i kruh, koji oživi snagu čovjeku.
16. Tada se napoje najveća drveta, cedri libanski, što ih on zasadio,
17. Na njima ptice viju gnijezda, roda, koja gradi gnijezdo svoje na čempresima.
18. Gore visoke pripadaju divokozama, pećine su zaklon jazavcima.
*19. Stvori mjesec, da pokazuje vremena, sunce poznaje mjesto zapada svojega.
20. Stereš tamu i biva noć; tada se miče sva zvjerad šumska.
21. Lavići viču za plijenom i traže od Boga hrane sebi.
22. Sunce izađe, i oni se povlače i liježu u spilje svoje.
23. Tada ide čovjek na posao svoj do večera.
24. Kako je mnogo djela tvojih, Gospode! Sva si mudro stvorio; puna je zemlja blaga tvojega.
25. Tu je more, tako veliko, na obadvije strane tako daleko: u njemu vrvi bez broja, životinje sitne i velike.

Ps 104 [103]. (2. sl.) U sjajnim slikama opisuje pjesnik veličinu i mudrost Stvoritelja, koji je sve veoma dobro učinio (1 Mojs 1, 31). Pjesnik se slobodno oslanja na 1 Mojs.

(2) Visoko nad svodom nebeskim, koji je sličan razapetu šatoru (Iz 40, 22), stanuje veličanstveni kralj nebeski. Njegov je kraljevski plašt svjetlost, koju je načinio, kad je svijet stvarao (isp. 1 Mojs 1, 3).

(3) U gornje vode (1 Mojs 1, 7), t. j. u neizmjerni zračni prostor, iz kojega kao da dolaze dažd i rosa, uzidao je Bog grede, na kojima stoje kraljevski dvorovi. Kola su mu oblaci; konji su mu vjetrovi.

(4) Kao sluge okružuju ga vjetrovi i munje.

(6) Isp. 1 Mojs 1, 9 sl.

(13) Dažd se izlijeva iz gornjih voda (1 Mojs 1, 7), t. j. iz zračnoga prostora (isp. r. 3). »Plod djela tvojih jesu dažd, rosa i snijeg, koji kao da dolaze iz dvorova Božjih.

(19) Isp. 1 Mojs 1, 14. Po mjesečevu položaju računali su se mjeseci i blagdani. Sunce zalazi prema godišnjem vremenu na raznim mjestima i u razno vrijeme.

*26. Tamo lađe plove, levijatan, kojega si načinio, da se igra po njemu.
27. Svi tebe čekaju, da ih nahraniš na vrijeme.
28. Kad im daješ, pobiraju; kad otvaraš ruku, nasite se dobro.
29. A odvratiš li lice svoje, preplaše se; uzmeš li im dah, poginu i vraćaju se opet u prah.
30. Kad pošlješ duh svoj, stvaraju se; tako obnavljaš lice zemlji.
*31. Neka uvijek traje slava Gospodnja! Gospod se veseli za djela svoja.
32. On pogleda na zemlju, i ona se trese; on se dotakne gora, i one se dime.
33. Pjevat ću Gospodu, dok sam živ; slavit ću Gospoda svojega, dok sam god.
34. Neka mu se dopadne pjesma moja! Ja, ja se veselim u Gospodu.
35. Ah, da bi nestalo grješnikâ sa zemlje, i da ne bi ostali na životu bezbožnici!
*36. A ti, dušo moja, slavi Gospoda! Aleluja!

PSALAM 105 [104].

Ispunjenje obećanja Obećane zemlje.

*1. Hvalite Gospoda! zazivajte ime njegovo! javljajte narodima djela njegova!
2. Pjevajte mu! slavite ga! kazujte sva čudesa njegova!
*3. Hvalite se svetim imenom njegovim! neka se veseli srce onih, koji traže Gospoda!
*4. Tražite Gospoda i moć njegovu! tražite uvijek lice njegovo!
*5. Sjećajte se čudesa njegovih, što ih je učinio, znakova njegovih, sudova usta njegovih!
6. Vi, potomstvo njegova sluge Abrahama, vi, sinovi Jakova, njegova izabranika!
7. On, Gospod, nama je Bog! u sav svijet idu sudovi njegovi.
*8. Spominje se uvijek zavjeta svojega, riječi, koju je dao za tisuću koljena,
9. Zavjeta, što ga je sklopio s Abrahamom, i zakletve svoje Izaku.
10. To je postavio Jakovu za zakon, Izraelu za zavjet vječni,
11. Govoreći ovako: »Kanaan ću ti dati kao vašu određenu baštinu!«
*12. Tada vas je još bilo malo na broj, samo malo, i to stranci.
13. Još su išli tada od naroda do naroda, od jednoga kraljevstva do drugoga.
*14. Ali ne dade nikome, da im naudi; same je kraljeve karao za njih:
15. »Ne dirajte u pomazanike moje, prorocima mojim ne činite ništa nažao!«

(26) Levijatan znači ovdje veliku morsku životinju. Neki ga zovu krokodilom ili zmajem.
(31) Kad se obnavlja stvorenje, tad biva nova objava slave Božje, i tad se Bog veseli radi svojih djela (isp. 1 Mojs 1, 31).
(36) Aleluja (Halleluja) znači: »Hvalite Gospoda« i pripada po starogrčkom prijevodu i po Vulgati početku slijedećega psalma.
Ps 105 [104]. (1—15). Isp. 1 Dnev 16, 8—22.
(3) »Koji traže Gospoda«, to su Izraelci, koji štuju pravoga Boga i navješćuju ga.
(4) Pomišljajte na tolike dokaze moći njegove!
(5) »Sudova usta njegovih«, t. j. kaznenih sudova Božjih u Egiptu i Kanaanu.
(8) Obećanje Obećane zemlje (r. 11 isp. 1 Mojs 12, 7; 15, 18; 26, 3; 28, 13) zove se ovdje zavjet, jer je ono bilo bitni uvjet ugovora između Boga i Izraela (isp. 1 Mojs 17).
(12) Isp. 1 Mojs 34, 50; 23, 4; Hebr 11, 9. 13.
(14) Isp. 1 Mojs 12, 17; 20, 3.

*16. Pusti onda glad na zemlju; razbi svaku potporu kruha.
17. Ali posla pred njima čovjeka: za roba prodan bi Josip.
*18. Okovima stegoše noge njegove, i metnuše ga u gvožđe.
19. Do vremena, kad se ispuni riječ njegova, riječ Gospodnja sačuva ga.
20. Tada posla kralj i pusti ga, gospodar nad narodima, i oslobodi ga.
21. Postavi ga gospodarom nad kućom svojom, upraviteljem svega imanja svojega;
22. Da vlada nad knezovima njegovim po volji, da starješine njegove uči mudrosti.
*23. Tako dođe Izrael u Egipat, i Jakov postade gost u zemlji Kamovoj.
*24. I namnoži narod svoj veoma, učini ga jačim od tlačitelja njegovih
*25. Prevrnu srce njihovo, te zamrziše na narod njegov, i činili su lukavstvo slugama njegovim.
*26. Tada posla Mojsija, slugu svojega, i Arona, izabranika svojega.
27. Oni pokazaše među njima čudesne znakove njegove i strahovita djela u zemlji Kamovoj.
*28. Posla mrak i zamrači je, a oni još prkosiše zapovijedi njegovoj.
29. Pretvori vodu njihovu u krv i pomori ribu njihovu.
30. Provre zemlja njihova žabama sve do unutra u odaje kraljeve.
31. Zapovjedi, i dođoše pasje muhe, komarci po svim krajevima njihovim.
*32. Mjesto dažda posla na njih tuču, živi oganj na zemlju njihovu.
33. Pobi lozu njihovu i smokve njihove, potr stabla u krajevima njihovim.
34. Zapovjedi, i dođoše skakavci i gusjenice nebrojene.
35. I izjedoše svu travu po zemlji, pojedoše rod u poljima njihovim.
*36. Tada pobi sve prvorođence u zemlji, prvine svega truda njihova.
*37. Izvede ih sa srebrom i zlatom, i nije bilo umorna u plemenima njihovim.
38. Egipat se obradova izlasku njihovu, jer strah od njih bio ih je spopao.
*39. Razastrije im oblak kao zaštitu i oganj, da svijetli noću.
*40. Zamoliše, i zapovjedi da dođu prepelice i nasiti ih kruhom s neba.
*41. Otvori stijenu, i proteče voda, proteče kao rijeka kroz pustinju.

(16) Kruh je čovjeku kao štap, koji ga drži da ne padne.
(18—21) Isp. 1 Mojs 39—41.
(23) Isp. 1 Mojs 46.
(24) Isp. 2 Mojs 1, 9 sl.
(25) Isp. 2 Mojs 1, 11 sl.
(26 sl.) Isp. 2 Mojs 4.
(28—35) Isp. 2 Mojs 7—11.
(32) Isp. 2 Mojs 9, 24.
(36) Isp. 2 Mojs 12, 29.
(37) Isp. 2 Mojs 12, 35 sl.
(39) Isp. 2 Mojs 13, 21 sl. Stup od oblaka pokazivao je Izraelcima danju put i štitio ih od sunčane žege, a noću im svijetlio kao ognjeni stup.
(40) Isp 2 Mojs 16, 14 sl. Mana se zove kruh s neba, jer ju je Bog slao odozgo.
(41) Isp. 2 Mojs 14, 6; 4 Mojs 20, 8 sl.

42. Jer se je spominjao svete riječi svoje Abrahamu, slugi svojemu,
43. Izvede narod svoj u radosti, izabrane svoje u veselju.
44. Darova im zemlje narodâ; oni uzeše, što su stekli narodi,
45. Da bi čuvali zapovijedi njegove i držali se zakona njegovih. Aleluja!

PSALAM 106 [105].

Grijesi Izraelovi.

*1. Aleluja! Hvalite Gospoda! jer je dobar; jest, vječno traje milosrđe njegovo.
2. Tko može opisati velika djela Gospodnja, iskazati svu slavu njegovu?
3. Blago onima, koji su se tvrdo držali pravde i tvore pravo svagda!
*4. Spomeni me se, Gospode, po milosti k narodu svojemu, po svome djelu spasenja pohodi i mene!
5. Da mognem još doživjeti sreću izabranika tvojih, veseliti se u veselju naroda tvojega i hvaliti se još s tvojima.
6. Griješili smo s ocima svojim, činili smo nepravdu i počinjali bezakonje.
*7. Već oci naši u Egiptu, oni nijesu pazili na čudesa tvoja, nijesu se spominjali velikih milosti tvojih i bunili su se na moru, na Crvenome moru.
*8. A on im pomože radi imena svojega, da očituje jakost svoju.
*9. Zaprijeti Crvenom moru, i presahnu, i provede ih preko morske dubine kao preko pustinje.
10. Tako ih spasi od ruke mrzitelja, izbavi ih iz sile neprijateljâ.
11. Pokri voda tlačitelje njihove, nijedan od njih ne ostade.
*12. Tada napokon povjerovaše riječima njegovim i zapjevaše slavu njegovu.
*13. Ali brzo zaboraviše, što je učinio; odluku njegovu nijesu čekali nikada.
14. Polakomiše se u pustinji, stadoše kušati Boga u pustoj zemlji.
*15. I on im ispuni želju njihovu, ali tad posla na njih sušicu.
*16. I pobuniše se u taboru proti Mojsiju i proti Aronu, koji je bio posvećen Gospodu.
17. Zemlja se rastvori, proguta Datana i zatrpa četu Abironovu.
18. Posred njih buknu oganj, i plamen sažeže bezbožnike.
*19. Načiniše sebi tele na Horebu i pred livenim likom baciše se na zemlju:

Ps 106 [105]. (1) Za Aleluja isp. Ps 104 [103], 36.

(4) Narod je u nevolji. Pjesnik moli i za sebe milost u onaj dan, kad se Bog opet milostivo okrene k svojima.

(7) Izraelci su žestoko ustali na Mojsija i Arona, kad su ovi tražili od faraona, da pusti narod (isp. 2 Mojs 5, 21). I kad je faraon pošao u potjeru za Izraelcima, oni se preplašiše i optužiše Mojsija, da ih je doveo na Crveno more samo zato, da izginu u pustinji (2 Mojs 14, 11 sl.).

(8) Ime Božje »Jahve« znači Boga, koji je vjeran, koji vjerno ispunjava svoja obećanja (isp. 2 Mojs 3, 13—15). I čast je Božja tražila, da se zauzme za svoj narod (isp. 2 Mojs 32, 11).

(9) Isp. 2 Mojs 14, 21.

(12) Na obalama Crvenoga mora pjevali su Izraelci hvalospjev Bogu (2 Mojs 15).

(13) Nijesu čekali, dok bi im pomogao Bog po svojoj odluci (isp. 2 Mojs 16, 17; 4 Mojs 11).

(15) Pjesnik naziva sušicom bolest, što je došla na Izraelce iza uživanja mesa, te ih mnoge pomorila.

(16—18) Isp. 4 Mojs 16; 5 Mojs 11, 6.

(19) Isp. 2 Mojs 32.

20. Zamijeniše velikoga Boga svojega za lik vola, koji jede travu.
21. Zaboraviše spasitelja Boga svojega, koji učini sjajna djela u Egiptu,
22. Čudesa u zemlji Kamovoj, onda strahote na Crvenome moru.
*23. Već pomisli da ih uništi, tad stupi njegov izabranik Mojsije pred njega kao posrednik, da odvrati jarost njegovu, te ih ne uništi.
*24. Žarko žuđenu zemlju pogrdiše i ne pouzdaše se u riječi njegove.
25. Uzeše mrmljati u šatorima svojim i ne htjedoše više slušati zapovijed Gospodnju.
26. Tada on podiže ruku svoju na njih, da ih pobije u pustinji
27. I da preda pleme njihovo neznabošcima i raspürši ih po zemljama.
*28. Tada se oni posvetiše Beel-Fegoru, i jeli su žrtve mrtvačke.
29. Tako razdražiše Gospoda djelima svojim; tada u njih udari kuga.
30. Ali ustade Finees i održa sud, i tako prestade pomor.
31. Njemu se to primi u zaslugu od koljena do koljena na vijeke.
*32. Na vodi svađe opet ga razdražiše; tada morade Mojsije trpjeti radi njih.
33. Jer mu ogorčiše dušu, i pogriješi ustima svojim.
*34. Ne istrijebiše narodâ, kako im je Gospod zapovjedio.
35. Nego se pomiješaše s neznabošcima i primiše djela njihova
36. I stadoše služiti idolima njihovim; a oni su bili na propast.
*37. Prinosili su sinove svoje i kćeri svoje kao žrtvu đavolima.
38. I prolijevali su nevinu krv, krv sinova svojih i kćeri svojih, koje bi prinosili za žrtvu idolima kanaanskim; tako se oskvrni zemlja krvnim djelima njihovim.
39. I postadoše nečisti djelima svojim i posve nevjerni postupanjem svojim.
*40. Tada se veoma razgnjevi Gospod na narod svoj, i omrznu mu baština njegova.
41. Predade ih u ruke neznabošcima, i mrzitelji njihovi vladali su nad njima.
42. Tlačili su ih neprijatelji njihovi, i bili su pokoreni pod vlast njihovu.
43. Mnogo ih je puta izbavljao, ali njihovo srce ostade ipak uporno; propadali su radi bezakonja svojih.
44. Onda on pogleda opet na nevolju njihovu, kad je čuo glasnu tužnjavu njihovu.
45. Spomenu se zavjeta svojega s njima i bi mu žao u velikoj dobroti njegovoj.
46. Učini, te nađoše opet milosrđe kod svih tlačitelja svojih.
*47. Pomozi nam, Gospode, Bože naš, i pokupi nas iz neznabožaca, da mognemo slaviti sveto ime tvoje, da se dičimo slavom tvojom!

(23) Isp. 2 Mojs 32, 10—14; 4 Mojs 14, 10—25; 5 Mojs 9, 25—29.
(24—27) Isp. 4 Mojs 13, 14; 5 Mojs 1, 22—46.
(28—31) Isp. 4 Mojs 25.
(28) Žrtve su se mrtvačke prinosile u čast mrtvom idolu, pa se zato zovu mrtvačke.
(32 sl.) 4 Mojs 20, 2—13.
(34 sl.) Isp. 2 Mojs 23, 32 sl.; 5 Mojs 7, 2—6; Suc 1, 21—33; 2, 1—3.
(37) U službi Molohovoj prinosili su svoju djecu idolima (isp. 5 Mojs 12, 29—31; Ezek 16, 20 sl.).
(40—43) Isp. Suc 2, 11—19; 3, 5—15.
(47 sl.) Isp. 1 Dnev 16, 35 sl.

48. Neka je blagosloven Gospod, Bog Izraelov, od vijeka do vijeka! I sav narod neka kaže: Amen! Aleluja!

Peta knjiga:
Psalam 107.—150.

PSALAM 107 [106].

Bog, koji upravlja milostivo.

1. »Hvalite Gospoda, jer je dobar, jer vječno traje milosrđe njegovo!«
2. Tako neka govore otkupljenici Gospodnji, koje je otkupio iz vlasti neprijateljâ
3. I skupio ih iz zemalja, od istoka i zapada, od sjevera i mora!
4. Bili su zalutali u pustinji, u pustoši, ne nađoše puta k mjestu, gdje bi se nastanili.
5. Trpjeli su od gladi i žeđi, duša je njihova iznemagala u njima.
6. Povikaše u tjeskobi svojoj Gospodu, on ih oslobodi od nevolje njihove.
*7. Izvede ih na pravi put, koji ide u mjesto prebivanja.
8. Neka hvale Gospoda za milost njegovu, za čudesa njegova među ljudima!
9. Jer je nasitio dušu praznu, dušu gladnu napunio je okrepom.
10. Drugi su sjedili u tami i u sjeni smrtnoj, ležali su okovani u bijedu i gvožđe.
*11. Jer su bili prkosili riječima Božjim i prezirali volju Višnjega.
12. Zato ponizi nevoljom srce njihovo; posrnuše, a nije bilo tko da pomogne.
13. Povikaše u tjeskobi svojoj Gospodu, on ih oslobodi od nevolje njihove.
14. Izvede ih iz tame i sjene smrtne i rastrga okove njihove.
15. Neka hvale Gospoda za milost njegovu, za čudesa njegova među ljudima!
16. Jer razbi vrata mjedena, prijevornice gvozdene slomi.
*17. Drugi — bezumnici radi nevjernih putova svojih — moradoše se mučiti za grijehe svoje.
18. Gadilo im se svako jelo, već su stajali do vrata smrtnih.
19. Povikaše u tjeskobi svojoj Gospodu, on ih oslobodi od nevolje njihove.
*20. Posla riječ svoju i iscijeli ih, i izbavi ih iz groba.
21. Neka hvale Gospoda za milost njegovu, za čudesa njegova među ljudima!
22. Neka prinesu žrtvu hvale, neka navješćuju djela njegova s radošću!
23. Drugi, koji su plovili morem na lađama, trgovali na velikim vodama,
24. Gledali su djela Gospodnja, čudesa njegova nad dubinom:
25. Kad on zapovjedi, diže se vihar, koji uzburka valove.
26. Dizali se do neba, survali se u dubinu; tada je duša njihova obnemogla od nevolje.
27. Posrtali su i ljuljali se kao pijani; sva se je umjetnost njihova iscrpla.
28. Povikaše u tjeskobi svojoj Gospodu, on ih oslobodi od nevolje njihove.

Ps 107 [106]. (7) Pjesnik misli na neku karavanu, koja traži put k ljudima, da dobije vode i hrane.

(11) Grijeh se označuje često kao uzrok nesreći (isp. Jb 36, 8 sl.).

(17 sl.) Muke, radi kojih im se je gadilo jelo, i koje ih dovedoše u smrtnu opasnost, bile su od teške bolesti.

(20) »Posla riječ svoju«, t. j. zapovjedi.

29. On obrati buru u tišinu, i valovi morski umuknuše.

30. Tada se razveseliše, što nastade tišina; on ih onda povede u žuđenu luku.

31. Neka hvale Gospoda za milost njegovu, za čudesa njegova među ljudima!

32. Neka ga hvale pred sabranim narodom, neka ga slave u vijeću starješina!

*33. »On je, koji zemlju riječnu pretvara u pustinju, tla bogata izvorima u suhu zemlju,

34. Plodna polja u slanu pustaru za zloću stanovnika njihovih.

35. On pretvara pustinju u jezero, suhu zemlju u tlo bogato izvorima.

36. Tamo onda naseljava gladne; oni podižu sebi grad za stanovanje,

37. Siju polja, sade vinograde, sabiraju plodove kao nagradu.

38. I on ih blagosiva, i oni se množe veoma, i ne da on nikada, da se umanjuje stoka njihova.

39. Ali opadnu i skučeni postanu pod teretom nesreće i brige.

*40. Tako izlijeva sramotu na knezove, pusti da lutaju po pustinji bez puta.

41. Tako izvlači siromaha iz nevolje, obitelji njegove umnoži kao stada.

42. To gledaju pobožni i raduju se; sva zloća zatvara usta svoja.

43. Tko je mudar, neka zapamti ovo i neka primi k srcu milosrđe Gospodnje!«

PSALAM 108 [107].

Pouzdana molitva.

1. Pjesma; psalam Davidov.

*2. Utješeno je srce moje, Bože! pjevat ću i svirat ću; utješen je duh moj.

3. Probudi se, harfo i citaro! hoću da probudim zoru bijelu.

4. Tebe ću slaviti među narodima, Gospode, tebi svirati među neznabošcima.

5. Jer je uzvišena do neba milost tvoja, vjernost tvoja do oblakâ.

6. Iznad neba pokaži svoje veličanstvo, Bože! sjaj tvoj neka napuni sav svijet!

*7. Da se sad izbave prijatelji tvoji, pruži desnicu svoju i čuj nas!

8. Ovako reče Bog u svetosti svojoj: »Kličući pobjedonosno razdijelit ću Sihem, izmjerit ću dolinu Sukot.

9. Moj je Galaad, moj je Manase, Efraim je obrana glave moje, Juda vladalački štap moj.

10. Moabu dajem leđen svoj, Edomu, da se brine za obuću moju; ti, Filistejo, zavjeri se meni!«

11. Tko će me odvesti u tvrdi grad? tko će me povesti u Idumeju?

12. Zar ne ti, Bože, koji si nas odbacio, koji nijesi išao s našim četama, Bože?

13. Ah, daj nam pomoć pred neprijateljem, jer je ljudska pomoć ništava!

14. S Bogom izvojujemo pobjedu: on pogazi neprijatelje naše.

(33 sl.) Ovaj hvalospjev, što ga imaju spaseni zapjevati, posve općenito opijeva božansko upravljanje, što ljude i kazni i blagosiva. To je upravljanje Boga svemogućega, ali i dobrostivoga, koji samo kazni zle i opake.

(40) Isp. Jb 12, 21. 24.

Ps 108 [107]. (2—6) Ovi se reci podudaraju gotovo do u riječ s Ps 57 [56], 8—12. Tamo su i bilješke.

(7—14) Ovi se reci nalaze i u Ps 60 [59], 7—14. Tamo su i bilješke.

PSALAM 109 [108].

Molitva jednoga strašno pogrđenoga.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

Bože, hvalo moja, nemoj ipak mučati!

2. Jer se usta puna drskosti, usta puna lukavosti na me otvoriše; govorili su mi jezikom lažljivim,

3. Okruživali me riječima punim mržnje, udarali na me ni za što.

4. Za ljubav moju zlobe mi; a ja se molim samo.

5. Vratiše mi zlo za dobro, mržnju za ljubav moju:

*6. »Postavi proti njemu bezbožnika! tužitelj neka mu stane s desne strane!

*7. Kad mu se sudi, neka izađe kriv! molitva njegova neka mu se upiše kao grijeh!

*8. Dana njegovih neka bude malo! službu njegovu neka dobije drugi!

9. Djeca njegova neka postanu sirote, žena njegova udovica!

*10. Djeca njegova nek se potucaju i prose, nek budu protjerana iz razvalina svojih!

11. Lihvar neka mu uzme sve imanje njegovo; tuđini neka mu razgrabe muku njegovu!

12. Neka ne imadne nikoga, koji bi ga strpljivo štedio, nikoga, koji bi se smilovao sirotama njegovim.

13. Potomstvo njegovo neka se zatre! u slijedećem koljenu neka ugine ime njegovo!

*14. Grijeha otaca njegovih neka se spomene Gospod, i krivnja matere njegove neka se ne izbriše!

15. Neka budu svagda pred očima Gospodnjim! spomen njihov neka on uništi na zemlji!«

16. Jer nije mislio na to, da čini milosrđe, progonio je patnika i siromaha, pa i do na smrt očajnoga,

17. I volio je kletvu: zato neka ga on stigne! pogrđivao je blagoslov: zato neka on bude daleko od njega!

*18. Oblačio je kletvu kao haljinu svoju: zato neka ona prodre u nutarnjost njegovu kao voda, u kosti njegove kao ulje!

19. Neka mu ona bude kao odijelo, u koje se zamotava, kao pojas, kojim se svagda paše!

20. To neka bude od Gospoda sudbina neprijatelja mojih i onih, koji zlo govore proti meni!

21. A ti, svemogući Gospode, budi mi u pomoći poradi imena svojega! milost je tvoja puna dobrote: zato me spasi!

22. Jer sam nevoljan i siromah; srce je moje ranjeno u meni.

Ps. 109 [108]. (6—15) Ovaj odsjek sadrži zle želje i kletve, što ih ljudi puni mržnje izrekoše proti progonjenome molitelju. Oni žele propast njemu i njegovoj kući. Na početku 6. retka izostalo je: »Oni kažu«, kako to često biva u hebrejskom slogu (stilu).

(6) Na sudu stajao je tužitelj s desne strane optuženiku.

(7) Ako optuženik zamoli, da bude pomilovan, neka mu se molba odbije!

(8—13) Neprijatelji žele molitelju sramotnu smrt sa svima njezinim najgorim posljedicama za njega i njegovu obitelj.

(8) »Službu njegovu neka dobije drugi«: apostol Petar namjenjuje ove riječi Judi, izdajniku Gospodnjemu. Njegova je apostolska služba prešla na Matiju.

(10) Siromasi bi stanovali u razvaljenim kućama. Okrutni neprijatelji žele, da se i iz tih podrtina protjeraju djeca protivnika njihova.

(14) Po 2 Mojs 20, 5 Bog će osvetiti krivnju otaca na djeci i na djeci djece. Tko ima i progonjeni da trpi za grijehe svojih otaca.

(18) Kletva je neprijatelju svagdanja navika kao nošenje haljine; zato neka kletva prodre u njega kao tekuća voda i kao ulje, što se svaki dan upotrebljava za jelo.

*23. Kao sjena, kad se nagne, tako ja ginem; kao jato skakavaca tjeraju mene.
24. Koljena moja klecaju od posta, tijelo se moje grči od mršavosti.
25. Postadoh podsmijeh njima; vide me i mašu glavom.
26. Pomozi mi, Gospode, Bože moj! u ljubavi svojoj spasi me!
*27. Neka spoznaju, da je ruka tvoja, da si ti sam, Gospode, učinio ovo!
28. Ako me i kunu: ti ćeš me blagosloviti; ako i ustaju na me: postidjet će se; a sluga će se tvoj obradovati.
29. Sramota će pokriti klevetnike moje; kao plašt omotava ih sram.
30. Tada će glasno hvaliti usta moja Gospoda, slaviti ga usred mnoštva.
31. Jer siromahu stoji s desne strane, da ga spasi od osuditelja njegovih.

PSALAM 110 [109].

Mesija kao svećenik-kralj.

*1. Psalam Davidov.
Reče Gospod Gospodu mojemu: »Sjedi ob desnu moju, dok položim neprijatelje tvoje za podnožje nogama tvojim!«
*2. Gospod daje da izađe žezlo vladanja tvojega sa Siona: vladaj posred neprijatelja svojih!
*3. Narod se tvoj dragovoljno predaje tebi u dan vojne tvoje u svetom uresu. Iz krila zore izvire tebi rosa mladosti tvoje.
*4. Gospod se zakleo, nikad se ne će pokajati: »Ti si svećenik do vijeka po redu Melkizedekovu!«
*5. Ob desnu tvoju Gospod satire kraljeve u dan gnjeva svojega,
*6. Sudi narodima: okolo se gomilaju lešine; satire knezove na zemlji širokoj.
*7. Iz potoka pije na putu svome, zato može glavu visoko podignuti.

(23) Molitelj osjeća, da mu se primiče smrt. Dan je na izmaku, kad se sjena nagne i produlji. Skakavci od vjetra natjerani u more slika su vremena, što brzo prolazi.

(27) Neka mu Bog dadne takvu pomoć, te svi spoznaju da njegovo spasenje dolazi od Boga.

Ps 110 [109]. (1) Ovaj se psalam odnosi na Mesiju (Mt 22, 41—46; Dap 2, 33 sl.), koji se prikazuje kao slavan i pobjedonosan vladalac i kao svećenik-kralj. Sam Bog postavlja Mesiju za kralja svijeta i obećaje mu konačnu pobjedu njegove stvari.

(2) Gora Sion postat će središte i ishodište Mesijinu kraljevstvu (isp. Iz 2, 2 sl.).

(3) Četa otkupljenih ide oduševljeno za Mesijom, čije poreklo tajanstveno je i nebesko. Grčki i latinski prijevod sačuvali su drugi tekst: »Iz krila prije danice rodih te.« Ovaj tekst pokazuje na nebesko poreklo Boga-Čovjeka.

(4) Mesija, kao Melkizedek, spaja kraljevsko dostojanstvo sa svećeničkim (Hebr 7). Jer je on do vijeka svećenik, mesijansko će kraljevstvo imati stalnu i neprestanu žrtvu. Kao Melkizedek prinosi svećenik-kralj euharistijsku žrtvu pod prilikama kruha i vina.

(5—6) Pod slikom pobjedonosne bitke vidi pjesnik mesijanski sud svijeta na svršetku vijekova.

(7) Piti iz potoka i onda glavu podići (1 Kralj 14, 27; 2 Kralj 23, 14 sl.) znak je jakosti u proganjanju neprijatelja, što bježe.

PSALAM 111 [110].

Djela Božja.

*1. Aleluja! Od svega srca slavim Gospoda u krugu pravednikâ i u općini:
2. Velika su djela Gospodnja, dostojna da se uvaže radi sve krasote svoje.
3. Djela su njegova krasota i sjajnost; pravedno upravljanje njegovo traje do vijeka.
4. Čudesima je svojim podigao spomenik, Gospod pun milosti i milosrđa.
*5. Štovateljima svojim dao je jelo; zavjeta svojega vječno se je spominjao.
*6. Narodu je svojemu objavio velika djela svoja, kad im je dao baštinu narodâ.
7. Djela su ruku njegovih vjernost i pravda; sve su zapovijedi njegove vjerne.
8. Stoje tvrdo za vječna vremena, dane u istini i pravici.
*9. Otkupljenje posla narodu svojemu; zavjet svoj ustanovi za uvijek; ime je njegovo sveto i strašno.
10. Početak je mudrosti strah Gospodnji; tko po njemu djeluje, dobije razboritost spasonosnu, hvala njegova traje do vijeka.

PSALAM 112 [111].

Sreća pravednika.

*1. Aleluja! Blago čovjeku, koji se boji Gospoda, koji od srca ljubi zapovijedi njegove!
2. Moćno će biti u zemlji potomstvo njegovo, jer će rod pravednikâ biti blagosloven.
3. Imanje je i bogatstvo u kući njegovoj; pravda njegova traje do vijeka.
*4. Kao svijetlo u tami sja on pravednicima; milosrdan je, blag i pravedan.
5. Blago čovjeku, koji je milostiv i daje u zajam, i poslove svoje uređuje po pravici.
6. On ne će posrnuti do vijeka; u vječnoj uspomeni živi pravednik,
7. Ne treba se bojati zla glasa, srce je njegovo mirno; on se uzda u Gospoda.
8. Srce je njegovo utješeno; on se ne boji, dok ne ponizi neprijatelje svoje.
9. On dijeli obilno, daje siromasima; pravda njegova ostaje uvijek; radi bogatstva njegova uzvisuje se moć njegova.
10. A bezbožnik gleda to pun jeda, škripi zubima i gine; želja bezbožnikâ propada.

PSALAM 113 [112].

Uzvišeni i milostivi Bog.

*1. Aleluja! Hvalite, sluge Gospodnje, hvalite ime Gospodnje!
2. Neka bude ime Gospodnje slavljeno od sada i do vijeka!
3. Od istoka sunčanoga do zapada neka se hvali ime Gospodnje!
4. Uzvišen je nad svima narodima Gospod; sjaj njegov sja iznad neba.

Ps 111 [110]. (1) Za Aleluja isp. Ps 104 [103], 36. — Ova je pjesma u hebrejskom tekstu alfabetska. Svaki naime poluredak počinje novim slovom hebrejskog alfabeta, i to po redu od alef, bet do šin, tav.

(5) Bog je dao Izraelcima u pustinji čudesnu manu (2 Mojs 16; 4 Mojs 11) i prepelice (4 Mojs 11, 31).

(6) Izraelci su zauzeli zemlju kanaanskih plemena.

(9) Oslobođenjem od egipatskog jarma Bog je otkupio narod.

Ps 112 [111]. (1) Za Aleluja isp. Ps 104 [103], 36. — Ova je pjesma u starom tekstu alfabetska kao i prijašnji psalam.

(4) »U tami«, t. j. u danima nevolje pomaže pravednicima. »Svijetlo« je često puta rabljena slika za sreću i spasenje. Pravednik je svojim bližnjima vjeran pomoćnik i savjetnik.

Ps 113 [112]. (1) Isp. Ps 104 [103], 36.

5. Tko je jednak Gospodu, Bogu našemu, koji stoluje u visini?
*6. Koji milostivo gleda na nisko u nebu i na zemlji.
*7. Koji iz praha podiže malenoga, iz smeća uzdiže siromaha,
8. I posađuje ga s knezovima, s knezovima naroda njegova.
*9. On daje da nerotkinja stanuje u kući kao vesela mati djece. Aleluja!

PSALAM 114 [113 A].

Svemogući Bog Izraelov.

*1. Kad izađe Izrael iz Egipta, kuća Jakovljeva iz naroda tepava,
*2. Tada postade Juda svetinja njegova, Izrael oblast njegova.
*3. More vidje to i pobježe; Jordan se okrenu natrag.
*4. Bregovi poskočiše kao ovnovi, humci kao mladi janjci.
5. Što je tebi, more, da bježiš, i tebi, Jordane, da se okrećeš natrag?
6. Bregovi, što skačete kao ovnovi, i humci kao mladi janjci?
*7. Pred licem Gospodnjim dršći, zemljo, pred licem Boga Jakovljeva,
*8. Koji pretvori stijenu u jezero, kremen u vrelo!

PSALAM 115 [113 B].

Bog i ništa-idoli.

*1. Ne nama, Gospode, ne nama, nego imenu svojemu daj slavu, radi milosti svoje, radi vjernosti svoje!
2. Zašto da govore narodi: »Gdje je Bog njihov?«
3. Bog je naš u nebu; čini sve, što hoće.
4. A idoli su njihovi srebro i zlato, djelo ruku čovječjih.
5. Usta imaju, a ne mogu govoriti, dva oka, a ne mogu vidjeti,
6. Dva uha, a ne mogu čuti, nos, a ne mogu mirisati,
7. Ruke, a ne mogu hvatati, noge, a ne mogu hodati; ne puštaju glasa iz grla svojega.
*8. Koji ih načiniše, neka postanu kao oni, svaki, koji se pouzdao u njih!
9. Izraele, uzdaj se u Gospoda: on im je pomoćnik i zaštitnik!
*10. Kućo Aronova, uzdaj se u Gospoda: on im je pomoćnik i zaštitnik!

---

(6) I nebesnici su, prema uzviženosti Božjoj, niski i maleni.
(7 sl.) Pjesnik je imao pred očima Davida, koji je od stada bio pozvan za kralja (isp. 1 Kralj 16, 1—13).
(9) Pjesnik misli na Anu, majku Samuelovu (1 Kralj 2, 5). Istom kad bi izraelska žena rodila dijete, dobila bi potpuno kućno pravo.
Ps 114 [113 A]. (1) Psalam u Vulgati 113. u hebrejskom su izvorniku dva psalma: 114. i 115. Da su dva odijeljena psalma, svjedoči različnost sadržaja i pjesničkog oblika. — Tuđi jezik egipatski bio je Izraelcima kao nekakvo tepanje.
(2) Svrha je oslobođenju iz Egipta bila, da se Izrael po objavi i zakonu učini posvećenim narodom i kraljevstvom (isp. 2 Mojs 19, 5 sl.).
(3) Crveno se more rastavilo, kad je Mojsije podigao štap, pa je Izrael mogao prijeći po suhu (isp. 2 Mojs 14, 21). Jordan se zaustavio, kad je Jozua s narodom ulazio u Obećanu zemlju (isp. Joz 3 sl.).
(4) Sinaj je zadrhtao, kad je Bog davao zakon (2 Mojs 19, 18).
(7) Pjesnik govori zemlji: Samo dršći, zemljo; pravo je, da dršćeš pred Bogom.
(8) Svemogućnost Božja pokazala se i u čudu, kojim je Mojsije iz tvrde stijene izvabio vodu (isp. 2 Mojs 17, 5; 4 Mojs 20, 11).
Ps 115 [113 B]. (1 sl.) Ako je nama zlo, trpi čast i naša i tvoja, jer neznabošci (narodi) u našem poniženju vide tvoju nemoć.
(8) Sluge idolâ neka budu tako ništavi i nemoćni, kao što su njihovi idoli!
(10) Kuća Aronova jest svećenstvo.

11. Koji se bojite Gospoda, uzdajte se u Gospoda: on im je pomoćnik i zaštitnik!
12. Gospod se je nas spomenuo: on će blagosloviti, blagoslovit će kuću Aronovu,
13. Blagoslovit će one, koji se boje Gospoda, male i velike.
14. Neka vas umnoži Gospod, vas i djecu vašu!
*15. Neka ste blagosloveni od Gospoda, koji stvori nebo i zemlju!
16. Nebo je nebo Gospodnje, a zemlju je dao ljudima.
17. Ne slave mrtvi Gospoda, niti oni, koji odoše u tišinu.
18. Ali mi ćemo slaviti Gospoda od sada i do vijeka. Aleluja!

PSALAM 116 [114—115].

Zahvalna molitva za izbavljenje iz teške nevolje.

*1. Ljubim Gospoda; jer usliši vapaj molitve moje.
2. Jer prignu k meni uho svoje; zato ću ga zazivati, dok živim.
*3. Bili su me stegli okovi smrti, spopale me tjeskobe svijeta mrtvih; bio sam upao u tugu i muku.
4. Tada prizvah ime Gospodnje: »Ah, Gospode, spasi život moj!«
5. Milostiv je Gospod i pravedan; Bog je naš milosrdan.
6. Čuva malene Gospod: bijedan sam bio, tad mi on pomože.
7. Vrati se, dušo moja, u mir svoj; jer ti Gospod učini dobro!
8. Ti si sačuvao život moj od smrti, oko moje od suza, nogu moju od pada.
*9. Hodam pred Gospodom u zemlji živih.
*10. Pun vjere bio sam rekao: »Duboko sam ponižen!«
11. Pomislih u tjeskobi svojoj: »Svaki je čovjek laža.«
12. Kako da vratim Gospodu za sve dobro, što mi učini?
*13. Čašu spasenja uzet ću i slaviti ime Gospodnje,
14. Zavjet svoj Gospodu ispuniti pred svim narodom njegovim.
*15. Dragocjena je u očima Gospodnjim smrt pravednika njegovih.
*16. Ah, Gospode, ja sam ipak sluga tvoj, sluga tvoj, sin sluškinje tvoje; raskovao si okove moje.
17. Tebi prinosim žrtvu hvale, ime Gospodnje slavit ću,
18. Zavjet svoj Gospodu ispunit ću pred svim narodom njegovim,

(15—18) Ovi reci iznose razlog, zašto se Izrael smije uzdati u pomoć Božju: Bog je stvoritelj i gospodar svijeta (r. 15. i 16.). On je predmet hvalospjeva Izraelovih, kad pomogne (r. 18.). Za pitanje, zašto mrtvi ne slave Gospoda, isp. Ps 88 [87], 11—13 s bilješkom!

Ps 116 [114—115]. (1 sl.) Dok je prijašnji psalam u Vulgati jedan, a u hebrejskom tekstu dva, to su Ps 114. i 115. u Vulgati dva, a u hebrejskom tekstu jedan.

(3) Psalmist je bio u opasnosti, da izgubi život.

(9) Pošto je Bog nevolju smrtnu uklonio, može se pjesnik opet radovati svojemu životu.

(10) Od ovoga retka počinje u Vulgati Ps 115. — U svojoj velikoj muci obratio se psalmist samo na Boga (r. 10); za pomoć ljudsku nije mario, jer je jedno ništa (r. 11).

(13) Kod zahvalne žrtve (r. 17), kojoj bi se priključila gozba, pilo se je, kako se čini, i vino (isp. 1 Kralj 1, 9).

(15) Pjesnik je sam na sebi iskusio, da Bog nad svojima, kad su u smrtnoj pogibli, bdije više, nego što bdiju ljudi nad svojim dragocjenostima, da im se ne izgube.

(16) Udes u kući rođenih sluga (isp. 2 Mojs 23, 12) bio je domaćinu više na srcu, negoli udes drugih robova, jer su njihove obitelji svojom dugogodišnjom službom bile obično usko vezane sa svojim gospodarima.

19. U dvorima kuće Gospodnje, u sredini tvojoj, Jeruzaleme! Aleluja!

PSALAM 117 [116].

Hvalospjev narodâ.

*1. Hvalite Gospoda, svi narodi! slavite ga, svi puci!
2. Jer nas dobrota njegova čuva moćno, vjernost Gospodnja traje do vijeka. Aleluja!

PSALAM 118 [117].

Zahvalna pjesma za spasenje od neprijateljâ.

*1. Hvalite Gospoda! jer je dobar, jer do vijeka traje milosrđe njegovo.
2. Neka pjeva Izrael: »Do vijeka traje milosrđe njegovo.«
3. Neka pjeva kuća Aronova: »Do vijeka traje milosrđe njegovo.«
4. Neka pjevaju svi, koji se boje Gospoda: »Do vijeka traje milosrđe njegovo.«
5. Kad povikah u tjeskobi: »Gospode!« usliši me Gospod, te postadoh slobodan.
6. Kad je Gospod za me, ne bojim se ništa; što mi može učiniti čovjek?
7. Kad je Gospod za me kao pomoćnik moj, doživjet ću pobjedu nad mrziteljima svojim.
8. Bolje je uzdati se u Gospoda, nego se oslanjati na čovjeka.
9. Bolje je uzdati se u Gospoda, nego se oslanjati na knezove.
10. Svi me narodi opkoliše: u ime Gospodnje ja ih uništavam.
11. Opkoliše me, stegnuše me: u ime Gospodnje ja ih uništavam.
12. Kao roj pčela opkoliše me: ugasiše se kao oganj u trnju; u ime Gospodnje ja ih uništavam.
13. Otisnuše me opako, da padnem; ali mi Gospod pomože.
14. Gospod mi je pobjeda i pjesma, jer mi postade spasitelj.
15. »Čuj! Glas pobjede odjekuje u šatorima pravednikâ: desnica Gospodnja pokazala je snagu.
16. Desnica Gospodnja uzvisila se; desnica Gospodnja pokazala je snagu.«
17. Nijesam umro; ja živim i navješćivat ću djela Gospodnja.
18. Teško me kazni Gospod, ali me ne predade smrti.
*19. Otvorite mi vrata pravde: ući ću na njih, zahvalit ću Gospodu.
20. Ovo su vrata, što vode Gospodu; tko je pravedan, smije ući na njih.
21. Zahvaljujem ti; jer si me uslišio, i postao si mi spasenje.
*22. Kamen, koji odbaciše graditelji, postade kamen ugaoni.

Ps 117 [116]. (1 sl.) Kratak psalam, najmanji među psalmima, ali veoma krasan i važan. U njemu se vidi vruća želja za obraćenjem svih naroda (isp. Rimlj 15, 8 sl.).

Ps 118 [117]. (1 sl.) Nepoznati psalmist slavi u ovom poletnom psalmu dobrotu Božju, koju je osjetio u više zgoda svojega života, a koju Bog iskazuje i svima ljudima. Čini se, da su Izraelci pjevali ovaj psalam ulazeći u hram. Pozivu pjevačâ: »Hvalite Gospoda, jer je dobar«, odgovara sav narod: »Do vijeka traje milosrđe njegovo.« To se ponavlja četiri puta; nešto slično kao u našim litanijama: »Moli za nas!«

(19 sl.) Svečani ophod stoji pred vratima hrama, što vode k Bogu, svetomu i pravednomu; na njih mogu ući samo pravednici (r. 20; isp. Ps 5, 6 sl.; 15 [14], 1; 24 [23], 3).

(22) Ova poslovična riječ hoće da kaže: Ono, što se je prije zabacivalo kao stvar neznatnu i nevrijednu, napokon je došlo do najveće časti. Narod izraelski, koji je bio toliko ponižen u sužanjstvu, ulazi sada u svoj Sveti grad i sagradi hram i zidove. U Novom se Zavjetu ovo mjesto s pravom odnosi na Krista (isp. Mt 21, 42; Dap 4, 11; Ef 2, 20; 1 Pet 2, 7).

23. To se dogodi od Gospoda; to je čudo pred očima našim.
*24. Ovo je dan, što ga učini Gospod; radujmo se i veselimo se na njemu!
25. Gospode, donesi nam pomoć! Gospode, daruj nam sreću!
*26. Blagosloven, koji dolazi u ime Gospodnje! blagosivamo vas iz kuće Gospodnje.
*27. Bog je Gospod, on nas obasja; vežite užetima žrtve blagdanske sve do rogova žrtvenika!
28. Ti si Bog moj, tebe ću slaviti; ti si Bog moj, tebe ću dičiti.
29. Hvalite Gospoda! jer je dobar; do vijeka traje milosrđe njegovo.

PSALAM 119 [118].

Hvale zakonu Božjemu.

*1. Blago onima, koji su čista života, koji idu po zakonu Gospodnjem!
2. Blago onima, koji čuvaju svjedočanstva njegova, koji ga traže svim srcem,
3. Koji ne čine nepravde, nego idu putovima njegovim!
4. Ti si sam dao naredbe svoje, da se drže vjerno.
5. O kad bi putovi moji bili upravljeni, da držim naredbe tvoje!
6. Onda se ne bih nikada postidio pazeći na sve zapovijedi tvoje.
7. Slavim te s pravim srcem, kad upoznajem pravedni zakon tvoj.
8. Držim točno naredbe tvoje: nemoj me ostaviti sasvim!
9. Kako mladić drži čist život svoj? ako savjesno obdržava riječ tvoju.
10. Svim srcem svojim tražim te, ne daj mi, da zađem od zapovijedi tvojih!
11. U srcu svome krijem riječi tvoje, da nikada ne pogriješim proti tebi.
12. Blagosloven si, Gospode! uči me naredbama svojim!
13. Ustima svojim brojim sve naputke usta tvojih.
14. Više se radujem življenju po naredbama tvojim, negoli bogatstvu mnogome.
15. Razmišljat ću o uredbama tvojim i gledati na putove tvoje.
16. Nalazim nasladu u naredbama tvojim, ne zaboravljam riječi tvojih.
17. Daj slugi svojemu, da živim, i držat ću riječi tvoje!
18. Otvori mi oči, da vidim čudesa nauke tvoje!
*19. Tuđin sam na zemlji, ne sakrivaj od mene zapovijedi svojih!

(24) Ovo je dan, kada se je moć i milost osobito pokazala (isp. Iz 9, 3; 49, 8).
(26) Ovim je riječima narod pozdravljao Spasitelja, kad je ulazio u Jeruzalem (isp. Mt 21, 9).
(27) Na blagdan bi doveli svu silu žrtvenih životinja, da su one napunile sav prostor sve do žrtvenika za žrtve paljenice.
Ps 119 [118]. (1 sl.) Ovaj je psalam najdulji u cijeloj knjizi psalama. U brevijaru ispunjava čitava četiri Mala časa (Horae minores: I. III. VI. i IX. u nedjeljnom oficiju). Psalam je pun zanosa vjere, ufanja i ljubavi. On je najsjajniji panegirik zakonu Božjemu; on je pretkršćanski »Credo«. Sv. Augustin izrekao je o njemu trideset i dvije krasne homilije. Ovaj je psalam u hebrejskom tekstu alfabetski, i to tako, da svako osam redaka uzasopce počinje istim slovom. U svakom retku — osim u r. 122. — ima riječ, što označuje »zakon«, pod kojim psalmist razumijeva čitavu objavu starozavjetnu; te su na pr. riječi: naredba, zapovijed, odluka, naputak, putovi, nauka, riječ, svjedočanstva, istina, propisi. Cijela pjesma obrađuje, uvijek drukčijim opetovanjem, ljepotu i blagoslov zakona i odnos čovjeka prema zakonu.
(19) Tuđin mora poznavati zakone zemaljske. Tako mora i pravednik, koji je samo gost na zemlji, poznavati zakon, što ga je Bog dao ljudima.

20. Gine duša moja od čežnje za naredbama tvojim u svako doba.
21. Ti prijetiš oholicama, prokletnicima, koji ostaviše propise tvoje.
22. Uzmi od mene porugu i prezir; jer čuvam svjedočanstva tvoja!
23. Makar knezovi sjede, da vijećaju proti meni, sluga tvoj razmišlja o naredbama tvojim.
24. Jer su svjedočanstva tvoja naslada moja, savjetnici moji.
25. U prahu leži duša moja, oživi me riječju svojom!
26. Kazivao sam stanje svoje, i ti si me slušao; uči me naredbama svojim!
27. Pokaži mi put propisa svojih, da razmišljam o čudesima tvojim!
28. U suzama je duša moja od tuge, okrijepi me riječima svojim!
29. Put laži drži daleko od mene, iskaži mi milost naukom svojom!
30. Put vjernosti izabrah, i naputaka tvojih ne zaboravih nikada.
31. Prianjam za svjedočanstva tvoja, nemoj me osramotiti, Gospode!
*32. Putem zapovijedi tvojih idem, jer raširuješ srce moje.
33. Pokaži mi, Gospode, put naredaba svojih, da ga se držim do kraja!
34. Prosvijetli me, da čuvam zakon tvoj i da ga držim svim srcem!
35. Prati me na stazi zapovijedi svojih, jer na njoj nalazim slast svoju!
36. Prikloni srce moje k svjedočanstvima svojim, a ne k lakomosti!
37. Odvrati oči moje, da ne gledaju ispraznost; daj mi, da nađem život na putovima tvojim!
*38. Drži slugi svojemu riječ svoju, da te se boji!
*39. Odvrati od mene porugu, koje se plašim, jer su upute tvoje krasne!
40. Eto, čeznem za propisima tvojim, oživi me u dobroti svojoj!
41. Gospode, neka dođe na me milost tvoja, spasenje tvoje po riječi tvojoj!
42. Tada imam odgovor onima, koji me ruže, jer se uzdam u riječ tvoju.
*43. Ne uzimaj posve ustima mojim riječi istine, jer se uzdam u odluke tvoje!
44. I čuvat ću zakon tvoj svagda, do vijeka i bez prestanka.
45. I hodit ću na prostoru širokom, jer sam nastojao oko propisa tvojih.
46. Pred kraljevima priznavat ću svjedočanstva tvoja, i ne ću se stidjeti.
47. Imam veselje na propisima tvojim, ja ih ljubim.
*48. K propisima tvojim, koje volim, dižem ruke svoje, i razmišljam o naredbama tvojim.
49. Spomeni se riječi svoje slugi svojemu, na koju si oslonio ufanje moje!
50. To je utjeha moja u nevolji mojoj, što me riječ tvoja oživljava.

(32) Lako mi je ići putem Božjim, kad mi je srce slobodno od brige i tjeskobe.
(38) Ispuni na meni svoja obećanja, što si ih dao, da se pravednici potaknu na revnost u službi Božjoj!
(39) Oslobodi me od sramote i poruge, što moram da podnosim radi vršenja tvojih zakona; jer si obećao, da tvoje naredbe donose sreću!
(43) Ne oduzimaj mi pravo shvaćanje zakona, da mognem braniti sebe i tebe!
(48) Moleći se tražim da shvatim zakon tvoj.

51. Oholi mi se rugaju veoma, ali ja ne odstupam od zakona tvojega.
52. Pomislio sam na stare naputke tvoje, Gospode, i bio sam utješen.
53. Obuze me srdžba radi bezbožnikâ, koji ostavljaju zakon tvoj.
*54. Naredbe tvoje postaše mi pjesme na mjestu putovanja mojega.
55. Noću sam se spominjao imena tvojega, Gospode, i držao sam zakon tvoj.
56. To je dio moj: da držim propise tvoje.
57. Dio moj, Gospode, — tako ja govorim — jest, da čuvam riječi tvoje.
58. Molim ti se iz svega srca, budi mi milostiv po riječi svojoj!
59. Razmotrio sam putove svoje i obratio nogu svoju k svjedočanstvima tvojim.
60. Hitim i ne oklijevam, da držim zapovijedi tvoje.
61. Užeta opakih drže me uhvaćena, ali ne zaboravih zakona tvojega.
62. U po noći dižem se, da te slavim za pravedni zakon tvoj.
63. Prijatelj sam svima onima, koji te se boje i drže propise tvoje.
64. Zemlja je, Gospode, puna dobrote tvoje, naredbama svojim nauči me!
65. Učinio si dobro slugi svojemu, Gospode, po riječi svojoj!
66. O, nauči me dobrome običaju i znanju, jer sam se pouzdao u propise tvoje!
67. Prije nego moradoh podnijeti kaznu, lutao sam; ali sada pazim brižno na riječ tvoju.
68. Ti si tako dobar i dobrostiv: nauči me naredbama svojim!
69. Oholi pletu na mene laž, ali se ja svim srcem držim propisa tvojih.
*70. Bešćutno je srce njihovo kao salo, a ja se radujem nauci tvojoj.
71. Na spasenje je meni, što moram trpjeti, da upoznam naredbe tvoje.
72. Zakon usta tvojih veće mi je dobro, negoli tisuće komada zlata i srebra.
73. Ruke su me tvoje stvorile i načinile, prosvijetli me, da naučim propise tvoje!
*74. Koji se boje tebe, vide me i raduju se, jer se pouzdah u riječ tvoju.
*75. Znam, Gospode, da ti pravo sudiš i da me u vjernosti ponizuješ!
76. Neka mi milost tvoja bude na utjehu po riječi tvojoj slugi tvojemu!
77. Neka dođe na me milosrđe tvoje, da ozdravim, jer je zakon tvoj naslada moja!
78. Oholi neka jadno propadnu, jer me nepravedno pritisnuše, a ja razmišljam o zapovijedima tvojim!
79. Nek se pridruže meni, koji se boje tebe, i koji znadu svjedočanstva tvoja!
80. Srce moje neka bude savršeno u naredbama tvojim, da ne moradnem propasti sramotno!
81. Čezne duša moja za spasenjem tvojim, riječ tvoju čekam.
82. Čeznu oči moje za riječju tvojom; mislim: »Kad ćeš mi napokon donijeti utjehu?«

(54) »Mjesto putovanja« jest ljudski život.
(70) Salo je slika bešćutnosti i tvrda srca.
(74) Primjer pjesnikov pokazat će, kako je sretan onaj, koji vrši zapovijedi Božje.
(75) Isp. r. 71.

*83. Ako i postadoh kao mijeh u dimu, ipak ne zaboravih naredaba tvojih.
84. Kako su mnogobrojni dani sluge tvojega! kad ćeš suditi onima, koji me progone?
85. Oholi mi iskopaše jame, oni, koji preziru naputak tvoj.
86. Sve su zapovijedi tvoje istina, prijevarno me progone, o pomozi mi!
87. Umalo da me nijesu bili ubili na zemlji, ali ja ne odstupih od propisa tvojih.
88. U dobroti svojoj daj mi da nađem život, da čuvam svjedočanstvo usta tvojih!
*89. Riječ tvoja traje do vijeka, Gospode, tvrdo stoji kao nebo.
90. Od koljena do koljena traje istina tvoja, utemeljio si zemlju, i ona stoji.
91. Do danas stoje po naredbi tvojoj, jer je tebi sve podvrgnuto.
92. Kad zakon tvoj ne bi bio slast moja, davno bih poginuo u nevolji svojoj.
93. Zapovijedi tvojih ne ću zaboraviti do vijeka, jer si mi po njima život darovao.
.94. Tvoj sam ja, pomozi mi! jer istražujem propise tvoje.
95. Vrebaju me bezbožnici, da me upropaste, ali ja pazim na svjedočanstva tvoja.
*96. Na svemu velikom vidim granicu, samo je zapovijed tvoja beskrajno velika.
97. Kako sam zavolio zakon tvoj: po vas dan mislim o njemu.
98. Zapovijed tvoja čini me mudrijim negoli neprijatelji moji, jer je ona uvijek moja.
*99. Postajem razumniji od svih učitelja svojih, jer razmišljam o svjedočanstvima tvojim.
100. Više razboritosti zadobih, negoli starci, jer sačuvah zapovijedi tvoje.
101. Od svakoga zla puta zaustavih nogu, da sačuvam riječ tvoju.
102. Ne odstupih od naputaka tvojih, jer si me ti obučavao.
103. Kako su slatke grlu mojemu riječi tvoje, mnogo slađe od meda ustima mojim!
104. Od propisa tvojih zadobih razboritost, zato mrzim na svaki put lažni.
105. Riječ je tvoja svjetionica nozi mojoj, svijetlo na stazi mojoj.
106. Zakleh se i hoću to držati, da slijedim pravedni zakon tvoj.
107. Poništen sam veoma, Gospode, po riječi tvojoj daj mi da nađem život!
*108. Primi milostivo žrtve usta mojih, Gospode, i nauči me poznavati naputke tvoje!
*109. Život svoj nosim uvijek u ruci svojoj, ali zakona tvojega nikada ne zaboravih.
110. Bezbožnici mi metnuše zamke, ali ja ne odstupih od zapovijedi tvojih.
111. Baština su moja zauvijek svjedočanstva tvoja, jer su samo ona slast srcu mojemu.
112. Prignuh srce svoje, da vršim naredbe tvoje do vijeka, bez kraja.

(83) Progoni su tako istrošili pjesnika, te izgleda kao mijeh, bačen u dim na tavan, pa se sav isušio i stisnuo.
(89 sl.) Nebo i zemlja slušaju zakone, koje im dao Bog.
(96) Sve zemaljsko ima svoju granicu, svoj kraj; samo je zakon Božji neiscrpljivo vrelo istine i kreposti.
(99 sl.) Nad svakom je ljudskom mudrosti mudrost zakona Božjega.
(108) »Žrtve usta« jesu molitve i zavjeti, što ih pjesnik upravio Bogu.
(109) »Život svoj nosim uvijek u ruci svojoj«: ovo po Suc 12, 3; 1 Kralj 19, 5; 28, 21 znači sadašnju opasnost životu.

*113. Nestalni su mi mrski, a ja nauku tvoju zavoljeh.
114. Ti si mio brana i štit, čekam riječ tvoju.
115. Odstupite od mene, zločinci! jer hoću da držim zapovijedi Boga svojega.
116. Podupri me po riječi svojoj, da živim, i nemoj me osramotiti u nadanju mojem!
117. O, pomozi mi, da se spasim i da se vazda veselim naredbama tvojim!
118. Odbacuješ sve, koji ostavljaju naredbe tvoje, jer je mišljenje njihovo isprazno.
119. Kao troske držiš sve bezbožnike na zemlji, zato volim svjedočanstva tvoja.
120. Od straha pred tobom ršće tijelo moje; sudova tvojih bojim se.
121. Činio sam, što je pravo i pošteno, zato me nemoj predati neprijateljima mojim!
122. Zauzmi se za slugu svojega na dobro njegovo, i ne daj, da me ikada pritisnu oholi!
123. Oči moje čeznu za pomoću tvojom, za obećanjem spasenja tvojega.
124. Učini slugi svojemu po milosti svojoj, i naredbama svojim nauči me!
125. Ja sam sluga tvoj; prosvijetli me, da razumijem svjedočanstva tvoja!
*126. Vrijeme je da se radi, Gospode, prelomiše zakon tvoj.
127. Zato zavoljeh propise tvoje daleko više nego zlato i drago kamenje.
128. Zato se držim zapovijedi tvojih, mrzim na svaku stazu lažnu.
129. Divna su veoma svjedočanstva tvoja; zato ih dobro čuva duša moja.
130. Svijetlo daje objava riječi tvojih, čini mudrima malene.
131. Pun žudnje otvaram usta svoja, čeznem za propisima tvojim.
132. Okreni se meni i budi mi milostiv, kako to zaslužiše, koji ljube ime tvoje!
*133. Učini korake moje čvrste u riječi svojoj, i ne daj, da išta zlo oblada sa mnom!
134. Izbavi me od nasilja ljudskoga, i držat ću zapovijedi tvoje!
135. Daj da lice tvoje obasja slugu tvojega, i nauči me poznavati naredbe tvoje!
136. Iz očiju se mojih obaraju potoci radi onih, koji ne drže zakona tvojega.
137. Pravedan si, Gospode, i pravi su sudovi tvoji!
138. Svjedočanstva svoja izdao si u pravdi i punoj istini.
139. Revnost moja jede me, jer tlačitelji moji zaboravljaju riječ tvoju.
*140. Riječ je tvoja veoma čista, sluga je tvoj zavolje.
141. Ja sam malen i prezren, ali propisa tvojih ne zaboravljam.
142. Pravda je tvoja pravda vječna, i zakon je tvoj istina.
143. Tjeskoba i nevolja snađoše me, ali propisi tvoji slast su moja.
144. Pravedna su svjedočanstva tvoja u vijeke, prosvijetli me, da mogu živjeti!
145. Vičem iz svega srca: »Gospode, usliši me! držim naredbe tvoje!«
146. Prizivam te: »Spasi me!« da čuvam svjedočanstva tvoja!

(113) »Nestalni« su oni, koji hoće da služe zajedno i Bogu i Baalu.
(126) Kada bezbožnici preziru zakon Božji, onda ga dobri moraju još bolje obdržavati.
(133) Neka lažne nauke zlih ljudi ne zavladaju u meni!
(140) U riječi Božjoj nema ništa nesavršeno i neistinito.

*147. U rano već jutro dođoh i zavapih, riječ tvoju čekam.

148. Još prije jutra bdjele su oči moje, da razmišljam o riječi tvojoj.

149. Čuj glas moj, Gospode, po milosti svojoj, po pravdi svojoj daj mi da nađem život!

*150. Približuju se oni, koji idu za opačinom, koji su daleko udaljeni od nauke tvoje.

151. Ti si blizu, Gospode, i svi su propisi tvoji istina!

152. Od početka znam iz svjedočanstva tvojih, da si ih izdao za u vijeke.

153. Pogledaj nevolju moju i spasi me! jer ne zaboravih nauke tvoje!

154. Brani pravo moje! izbavi me! po riječi svojoj daj mi da nađem život!

155. Daleko je od bezbožnikâ udaljeno spasenje, jer ne pitaju ništa za naredbe tvoje.

156. Milosrđe je tvoje, Gospode, veoma veliko; po pravdi svojoj daj mi da nađem život!

157. Mnogo je tlačitelja i progonitelja mojih; ja ne odstupam od svjedočanstva tvojih.

158. Vidim bezbožnike, i žao mi je, da se ne brinu za naputke tvoje.

159. Eto, ja ljubim zapovijedi tvoje, Gospode, po dobroti svojoj daj mi da nađem život!

160. Prvo je na riječi tvojoj stalnost, vječno traje svaka pravedna zapovijed od tebe.

*161. Knezovi me pritiskuju ni za što, ali srce moje dršće samo pred riječima tvojim.

162. Radujem se riječima tvojim kao onaj, koji zadobije bogat plijen.

*163. Mrzim i oduravam laž, a zavoljeh zakon tvoj.

*164. Sedam puta na dan hvalim te za pravedni zakon tvoj.

165. Tko ljubi zakon tvoj, velik mir ima, i u njega više nema spoticanja.

166. Čekam spasenje tvoje, Gospode, i izvršujem propise tvoje.

167. Držim se svjedočanstva tvojih, ljubim ih veoma.

168. Držim propise tvoje i svjedočanstva tvoja; jer su svi putovi moji tebi dobro poznati.

169. Neka prodre vapaj moj do tebe, Gospode! po riječi svojoj prosvijetli me!

170. Neka dođe moljenje moje pred lice tvoje! po riječi svojoj daj mi da nađem spasenje!

171. Usta će moja pjevati hvalu tebi, jer me učiš poznavati naredbe svoje.

172. Neka jezik moj pjeva o naputku tvome, jer su propisi tvoji svi pravedni!

173. Neka bude spremna ruka tvoja da mi pomogne, jer odabrah propise tvoje!

174. Čeznem, Gospode, za spasenjem tvojim, i nauka je tvoja naslada moja.

175. Neka živi duša moja, da te slavi! daj da mi upute tvoje pomognu!

176. Lutam naokolo kao ovca izgubljena; traži slugu svojega! jer zapovijedi tvojih ne zaboravih.

(147 sl.) Prije nego dan svane, pa i u dubokoj noći prije početka pojedinih noćnih straža hoće pjesnik biti budan, da razmišlja o zakonu Božjem.

(150) Neka nas bezbožnici ustopce progone, još je bliži pravdeniku Bog, da ga zaštiti.

(161) Uza sav strah od progoniteljâ još se više strašim Boga; zato ne otpadam od njegove riječi.

(163) Mrzio sam kriva načela bezbožnikâ.

(164) Stalno i postojano hvalim i slavim krasotu tvojega zakona.

PSALAM 120 [119].

Vapaj i tužba proti kleveti.

*1. Postupna pjesma.

U tjeskobi svojoj zavikah Gospodu; i usliši me.

2. Ah, Gospode, izbavi me od usta lažljivih, od jezika lukavoga!

3. Što ti čini, što ti zadaje jezik lukavi?

*4. Naoštrene strijele ratnikâ sa smrekovim ugljevljem!

*5. Jao meni, što sam gost u Mesehu, što stanujem kod šatora cedarskih!

6. Dugo već stanuje duša moja kod mrziteljâ mira.

7. Ja sam miran; ako li što progovorim, oni hoće svađu.

PSALAM 121 [120].

Pod zaštitom Božjom.

*1. Postupna pjesma.

Podižem oči svoje gore prema gorama, odakle će mi doći pomoć.

2. Pomoć mi dolazi od Gospoda, koji stvori nebo i zemlju.

3. Ne da on, da popuzne noga tvoja; ne spava čuvar tvoj.

4. Gle, nikada ne spava, nikada ne drijema čuvar Izraelov.

*5. Gospod je čuvar tvoj, Gospod je sjena tvoja; on ti stoji s desne strane.

*6. Da ti danju sunce ne naudi, ni mjesec u noći.

7. Gospod te štiti od svakoga zla, on čuva život tvoj.

8. Gospod čuva izlazak tvoj i dolazak tvoj od sada i do vijeka.

PSALAM 122 [121].

Radost poradi povratka u Jeruzalem.

*1. Postupna pjesma; od Davida.

Obradovah se, kad mi rekoše: »Idemo u kuću Gospodnju!«

2. Evo već stoje noge naše na vratima tvojim Jeruzaleme!

*3. Jeruzaleme, ti si sagrađen kao grad, gdje se svi sastaju!

4. Plemena putuju tamo, plemena Gospodnja; Izraelu je zakon, da slave ime Gospodnje.

*5. Jer tamo stoje prijestoli sudski, prijestoli kuće Davidove.

Ps 120 [119]. (1) Psalmi 120—134. imaju natpis: »Postupna pjesma«. Vulgata prevodi: »Canticum graduum«; Daničić dosta slobodno: »Pjesma za penjanje«. Tako se zovu te pjesme, jer su ih leviti pjevali polako (gradatim = postupno) stupajući uz 15 stepenica, što su kod vrata Nikanorovih vodile od predvorja ženskoga do predvorja muškoga.

(4) Pjesnik prispodablja klevete svojih neprijatelja sa strijelama i sa smrekovim ugljevljem, što dugo drži žeravicu.

(5) Meseh je zemlja između Crnoga i Kaspijskoga mora (isp. 1 Mojs 10, 2); Cedar je ime nekog plemena u sirsko-arapskoj pustinji (isp. 1 Mojs 25, 13). Neprijatelji moliteljevi jednaki su barbarskim stanovnicima tih zemalja.

Ps 121 [120]. (1) Za »postupnu pjesmu« isp. Ps 120 [119]. — Kod moljenja okrenuli bi se gore prema Jeruzalemu, prema svetome mjestu (isp. 3 Kralj 8, 44. 48; 5 Mojs 6, 11 sl.) na sionskim gorama (isp. Ps 87 [86], 1; 125 [124], 2.

(5) Kao što sjena zaštićuje od sunčane žege, tako čuva Bog pravednika, koji se uzda u njega, od svih pogibli.

(6) Obadvije zvijezde mogu nanijeti štetnih učinaka. Ovdje se one navode kao primjeri svih mogućih opasnosti danju i noću.

Ps 122 [121]. (1) Za postupnu pjesmu isp. 120 [119], 1. »Od Davida«: ovoga dometka nema u Vulgati.

(3 sl.) »Gdje se svi sastaju«: triput u godini, na blagdan nekvasnih kruhova, na blagdan tjedana i na blagdan sjenica, morali su odrasli muški hodočastiti u Jeruzalem (5 Mojs 16, 16).

(5) David je bio učinio Jeruzalem glavnim i prijestolnim gradom (2 Kralj 5, 6 sl.). Njegovi sudski stolovi jesu simboli (znameni) za pravo, mir i socijalno (društveno) blagostanje u zemlji.

6. Želite mir Jeruzalemu! spasenje onima, koji te ljube!
7. Neka mir vlada u zidinama tvojim, pokoj u palačama tvojim!
*8. Radi braće svoje reći ću ti, rodi rođaka svojih: Blago tebi!
9. Radi kuće Gospoda, Boga našega, molim blagoslov tebi.

PSALAM 123 [122].

Pun pouzdanja pogled u Boga.

*1. Postupna pjesma.
Svoje oči podižem k tebi, koji stoluješ u nebu.
*2. Eto, kao što su oči slugama uprte u ruku gospodara njihova, kao što oči sluškinji u ruku gospodarice njezine, tako su oči naše uprte u Gospoda, Boga našega, dok nam iskaže milost.
*3. Smiluj se nama, Gospode! smiluj se nama! jer smo se obilno nasitili sramote.
4. Duša je naša presita poruge od bogatih, prezira od oholih.

PSALAM 124 [123].

Zahvala moćnome pomoćniku u velikoj pogibli.

*1. Postupna pjesma; od Davida.
»Da nije bio Gospod s nama«, — neka rekne Izrael, —
2. »Da nije bio Gospod s nama, kada ljudi ustadoše na nas,
*3. žive bi nas bili proždrli. Da se je proti nama bijes njihov raspalio,
4. Vode bi nas bile odnijele, divlji bi potok bio prešao preko nas,
5. Bile bi nas potopile silne vode.«
6. Blagosloven neka je Gospod, koji nas ne baci za plijen zubima njihovim!
7. Duša se naša izbavi kao ptica iz zamke ptičareve: zamka je rastrgana, i mi smo slobodni!
8. Pomoć je naša u imenu Gospodnjem, koji stvori nebo i zemlju.

PSALAM 125 [124].

Zaštitnik Izraelov.

*1. Postupna pjesma.
Koji se uzdaju u Gospoda, oni su kao gora Sion, koja se ne pomješta, koja stoji do vijeka.
*2. Jeruzalem okružuju gore: tako je Gospod oko naroda svojega od sada i do vijeka.
3. Zato ne smije žezlo zloće tlačiti udes pravednikâ, da i pravednici ne pruže ruke svoje za zloćom.
4. Gospod neka čini dobro dobrima, onima, koji su prava srca!
5. A koji skreću na krive staze, neka ih Gospod otjera s onima, koji čine bezakonje! Spasenje Izraelu!

(8 sl.) Sveti grad bio je središte narodnoga (r. 8) i vjerskoga života (r. 9).

Ps 123 [122]. (1) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1.

(2) »Oči upirati u ruku gospodara« znači: kakav dar od njega očekivati.

(3 sl.) Protivnici su oholi tlačitelji, na svu priliku iz vremena Ezdrina i Nehemijina.

Ps 124 [123]. (1) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1.

(3—5) Ove slike pokazuju na golemu iznenada pogibao, kojoj se nije moglo izbjeći bez Božje pomoći.

Ps 125 [124]. (1) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1.

(2) Gore oko Jeruzalema nalik su na bedem oko grada. Tako Bog zaštićuje svoj narod (isp. Zah 2, 9).

PSALAM 126 [125].

Povratak iz babilonskoga sužanjstva.

*1. Postupna pjesma.
Kada je ono Gospod okrenuo sudbinu Siona, tada nam je bilo, kao da smo sanjali.
2. Tada su usta naša bila puna smijanja, jezik naš pun kliktanja. Tada se je reklo po narodima: »Gospod učini veliko djelo na njima.«
3. Gospod učini djelo na nama! zato smo bili veseli.
*4. Ah, Gospode, okreni sudbinu našu kao potoke u južnoj zemlji!
*5. Koji siju sa suzama, neka žanju s kliktanjem!
6. Sada ide sa suzama, koji nosi sjeme da sije; ali s kliktanjem dolazi, dolazi natrag, kada nosi snopove svoje.

PSALAM 127 [126].

Ljudska muka i Božji blagoslov.

*1. Postupna pjesma; od Salomona.
Ako Gospod ne gradi kuće, uzalud se muče, koji je grade. Ako Gospod ne čuva grada, uzalud bdije, koji ga čuva.
2. Uzalud je, što se rano dižete i kasno za sto sjedate, da jedete kruh muke: ljubimcima svojim daje ga on u snu.
*3. Eto, sinovi su dar od Gospoda; nagrada njegova jesu djeca.
*4. Kao strijele u ruci ratnikovoj, tako su sinovi mladosti.
*5. Blago čovjeku, koji je njima napunio tulac svoj!
6. Ne će se nikada osramotiti, kada se pravdaju s neprijateljima na vratima.

PSALAM 128 [127].

Blagoslov straha Božjega.

*1. Postupna pjesma.
Blago svakome, koji se boji Gospoda, koji hodi putovima njegovim!
*2. Što urade ruke tvoje: to ćeš uživati; blago tebi! dobro ti je.
*3. Žena je tvoja u kući kao rodna loza; kao mladice masline, tako stoje sinovi tvoji oko stola tvojega.
4. Eto, tako će biti blagosloven čovjek, koji se boji Gospoda.
5. Neka te blagoslovi Gospod sa Siona! raduj se sreći Jeruzalema u sve dane života svojega!
6. Raduj se djeci u djece svoje! Spasenje Izraelu!

Ps 126 [125]. (1) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1.

(4) Obradovali se Izraelci, kad im se ono pod Cirom dopustio povratak iz sužanjstva (538 pr. Kr.). Ali su brzo nadošle teške brige. Žetva podbacila, neprijatelji napadali. I pjesnik sad moli Boga, neka bi svoj narod pomogao do novoga procvata, kao što u vrijeme dažda natopi doline u južnoj pustinji, i gola se pustinja pretvori u zelenu livadu.

(5) U suhoj brdovitoj zemlji s mnogom je mukom skopčano sijanje. I briga je velika, da li će u pravo vrijeme pasti kiša. Inače je sav trud uzaludan. Pjesnikova je nada, da će dobra žetva obradovati trud i muku njegova naroda.

Ps 127 [126]. (1) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1.

(3) Mnoga djeca bila su držana kao velik dar Božji.

(4—6) Rano darovani sinovi (r. 4) jesu za ostarjele oce obrana i zaštita, osobito ako bi bili nepravedno napadnuti »na vratima«, t. j. na mjestu, gdje se držalo narodno i sudačko vijeće.

(5) »Koji je njima napunio tulac svoj«, t. j. u koga je mnogo sinova.

Ps 128 [127]. (1) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1.

(2 sl.) Pjesnik hoće da opiše tihu sreću priprostoga čovjeka, koji je prije svega želio sebi izvana mir i kućnu sreću. On je trebao za svoju čednu hranu prihoda sa svojega, mučno obrađenoga polja i želio je sebi mnogo zdrave i vesele djece.

(3) Djeca oko stola sakupljena slična su u svjetlosti svoje mladosti sjajnim mladicama masline.

PSALAM 129 [128].

Spasenje Izraelovo iz svih nevolja.

*1. Postupna pjesma.

»Teško su me pritiskivali od mladosti moje«, — neka rekne Izrael, —

2. »Teško su me pritiskivali od mladosti moje, ali me nikada ne svladaše.

*3. Na leđima mojim orali su orači i povukli dugačke brazde.

4. Ali Gospod, Pravedni, isiječe konopce bezbožnikâ.«

5. Sramotno se moraju odatle povući svi, koji mrze na Sion.

*6. Oni su kao trava na krovovima, što se osuši, prije nego procvate.

7. Od nje ne napunja žetelac ruku svoju, ni naručaj svoj vezilac.

*8. Koji prolaze, ne viču: »Neka vas blagoslovi Gospod! blagosivamo vas u ime Gospodnje.«

PSALAM 130 [129].

Molitva u grješnoj nevolji.

*1. Postupna pjesma.

Iz dubine vapijem k tebi, Gospode!

2. Gospode, čuj glas moj! Neka sluša uho tvoje glasni vapaj moj!

3. Ako bi se spominjao grijehâ, Gospode, Gospode, tko bi mogao opstati?

*4. Ali je u tebe praštanje, da bi te se bojali.

*5. Čekam Gospoda; čeka duša moja; uzdam se u obećanje njegovo.

6. Duša moja većma se ufa u Gospoda, nego stražari u jutro, nego stražari u jutro.

7. Izraele, čekaj Gospoda! jer je u Gospoda milosrđe; u njega je bogat otkup.

8. I on će otkupiti Izraela od svih grijeha njegovih.

PSALAM 131 [130].

Pokoj u Bogu.

*1. Postupna pjesma; od Davida.

Gospode, srce moje ne će na visoko, niti oči moje gledaju oholo; i nikada se ne bavim stvarima, što su mi odveć velike i uzvišene.

2. Umirio sam i utišao dušu svoju; kao što dijete mirno počiva na prsima materinim, tako duša moja mirno počiva kod Boga.

3. Izraele, čekaj Gospoda od sada i do vijeka!

Ps 129 [128]. (1 sl.) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1. — Od mladosti u Egiptu kroz sva vremena do pjesnikovih dana ugrožavali su narod izraelski tuđi narodi: Filistejci, Arameji, Asirci i susjedni narodi.

(3) Nebrojene teške kušnje i muke pretrpio je Izrael, kad su na nj navaljivali neprijatelji, osvajali ga i u sužanjstvo odvodili (r. 3); ali bi Bog uvijek učinio kraj tim nevoljama.

(6) Na ravnim krovovima na Istoku izrastu u proljeće neke travke, što se ljeti brzo osuše, jer su i bez zemlje i bez vlage.

(8) Nema razloga toj želji i blagoslovu, kad je travka iznikla, da brzo uvene (isp. Rut 2, 4). Tako i bezbožnike nitko veselo ne pozdravlja. Njihova je uspomena sramotna i nečasna.

Ps 130 [129]. (1) Za postupnu pjesmu isp. 120 [119], 1. Ovaj je psalam šesti pokornički psalam. »Iz dubine«, t. j. iz nevolje; iz r. 7. i 8. proizlazi, da se tu radi o nevolji grješnoj.

(4) Stim, da Bog meće milost pred pravdu, zahtijeva on od čovjeka strah Božji, pravu pobožnost.

(5) U zakonu je raskajanima obećano oproštenje od krivnje i grijeha.

Ps 131 [130]. (1) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1.

PSALAM 132 [131].

K posveti hrama Salomonova.

*1. Postupna pjesma.

Spomeni se, Gospode, Davida i svih muka njegovih.

2. Kako se zakleo Gospodu, zavjetovao se Bogu Jakovljevu:

*3. »Ne ću ući u šator stana svojega, niti ću leći na postelju ložnice svoje,

4. Ne ću dati sna očima svojim, ni vjeđama svojim drijema,

5. Dok ne nađem mjesta Gospodu, stana moćnome Bogu Jakovljevu!«

*6. »Evo, čusmo o tom u plodnoj zemlji; saznasmo to u mjestima šumskim:

7. K stanu njegovu ići ćemo; poklonit ćemo se podnožju nogu njegovih!

8. Ustani, Gospode, k počivalištu svojemu, ti i velemoćni kovčeg tvoj!

9. Kako treba neka se obuku svećenici tvoji! pravednici tvoji neka se raduju!

10. Radi svojega sluge Davida nemoj odvratiti lica od pomazanika svojega!«

11. Prisegnu Gospod Davidu prisegu vjernosti, od koje ne odstupa: »Od poroda tvojega posadit ću jednoga na prijesto tvoj.

*12. Ako sinovi tvoji uščuvaju zavjet moj i svjedočanstva moja, što ću ih naučiti, onda će i sinovi njihovi do vijeka sjediti na prijestolu tvome!«

13. Jest, Gospod je izabrao Sion, izabrao ga za prebivalište svoje:

*14. »Ovo ima biti u vijeke počivalište moje; ovdje stanujem; to je bila želja moja.

15. Hranu ću njegovu obilno blagosloviti, siromahe njegove kruhom ću nasititi.

16. Svećenike ću njegove zaodjeti spasenjem; pobožnici njegovi radovat će se veoma.

*17. Tu ću učiniti da uzraste moć Davidu, postavit ću svjetionicu pomazaniku svojemu.

18. Neprijatelje ću njegove pokriti sramotom, a na njemu će sjati kruna njegova!«

PSALAM 133 [132].

Hvalospjev bratske ljubavi.

*1. Postupna pjesma; od Davida.

Gle, kako je lijepo i kako je ugodno, kad braća u miru stanuju zajedno!

*2. To je kao dragocjeno ulje na glavi, što teče na bradu, bradu Aro-

---

Ps 132 [131]. (1) Za postupnu pjesmu isp. Ps 120 [119], 1. — David je bio stekao sebi velikih zasluga oko priprava za gradnju Salomonova hrama. On je bio kupio gradilište (1 Dnev 21, 24 sl.; 2 Kralj 24, 24) i uredio je novce i građu (1 Dnev 29, 2 sl.).

(3—5) David je bio obećao pod zakletvom: Ne ću mirovati, dok se ne sagradi hram.

(6) »U plodnoj zemlji«, t. j. u ravnici; »u mjestima šumskim«, t. j. u gorama.

(12) Isp. 2 Kralj 7, 12. 16.

(14) Blagoslove, što ih pjesnik očekuje od nazočnosti Božje, iznosi načinom odgovora Božjega na molitvu u r. 8.—10.

(17) Svjetionica je slika trajnosti Davidova pokoljenja (isp. 3 Kralj 11, 36; 15, 4; 4 Kralj 8, 19).

Ps 133 [132]. (1) Za postupnu pjesmu isp. 120 [119], 1. — Kako se Sion zove mjesto blagoslova (r. 3), to se po svoj prilici stanovanje zajedničko odnosi na zajedničke svečanosti u Jeruzalemu.

(2 sl.) Slike u boji čisto istočnjačkoj hoće da označe dragocjeni blagoslov, što sa Siona dolazi na sakupljene hodočasnike.

(2) Pjesnik dovodi u prispodobu dragocjeno i sveto ulje pomazanja (2 Mojs 30, 22 sl.), što se upotrijebilo kod svećeničke posvete Aronove (isp. 2 Mojs 29, 7; 3 Mojs 8, 12; 21, 10), da tako istakne svetost i puninu blagoslova.

novu, što kaplje na skut haljine njegove.

*3. To je kao rosa hermonska, što pada na gore sionske; jer tamo Gospod daje blagoslov, život do vijeka.

PSALAM 134 [133].

Noćni hvalospjev u svetištu.

*1. Postupna pjesma.

Ustanite! blagosivajte Gospoda, sve sluge Gospodnje, što stojite u kući Gospodnjoj noću!

2. Podignite ruke svoje k svetištu i blagosivajte Gospoda!

*3. Neka te blagoslovi Gospod sa Siona, koji stvori nebo i zemlju!

PSALAM 135 [134].

Veliki Bože, hvalimo te.

*1. Aleluja! Hvalite ime Gospodnje! hvalite ga, sluge Gospodnje,

2. Koje stojite u kući Gospodnjoj, u dvorima kuće Boga našega!

3. Hvalite Gospoda! jer je dobar Gospod; svirajte imenu njegovu, jer je on mio!

4. Jer Jakova izabra sebi Gospod, Izraela za posjed svoj.

5. Jest, ja znam: Gospod je velik; naš Svemogući nadilazi sve bogove.

6. Štogod se dopada Gospodu, to on čini u nebu i na zemlji, u morima i u svima dubinama:

*7. On, koji izvodi oblake od kraja zemlje, munje pretvara u dažd, vjetar izvodi iz odaja njegovih.

*8. Koji pobi prvorođence Egipta, od čovjeka do živinčeta.

*9. Koji posla znake i čudesa usred tebe, Egipte, proti faraonu i svima slugama njegovim.

*10. Koji pobijedi narode mnogobrojne i pogubi kraljeve velemoćne:

*11. Sehona, kralja amorejskoga, i Oga, kralja bazanskoga, i sva kraljevstva kanaanska.

*12. On dade zemlju njihovu u baštinu, u baštinu Izraelu, narodu svojemu.

13. Gospode, ime tvoje traje vječno; Gospode, slava je tvoja od koljena do koljena.

14. Jer Gospod pribavlja pravo narodu svojemu, slugama svojim iskazuje milosrđe.

*15. Idoli su neznabožaca srebro i zlato, djelo ruku čovječjih.

16. Usta imaju, a ne mogu govoriti, dva oka, a ne mogu vidjeti,

17. Dva uha, a ne mogu čuti; i daha nema u ustima njihovim.

18. Koji su ih načinili, neka postanu kao oni, svaki, koji se pouzdao u njih.

19. Kuća Izraelova, blagosivajte Gospoda; kuća Aronova, blagosivajte Gospoda!

20. Kuća Levijeva, blagosivajte Gospoda; koji se bojite Gospoda, blagosivajte Gospoda!

---

(3) »Rosa hermonska«, rosa, što pada na goru Hermon, bit će da je obilna rosa, i tako je ovdje slika velikoga blagoslova, što dolazi sa Siona.

Ps 134 [133]. (1) Za postupnu pjesmu isp. 120 [119], 1. — Ovim psalmom svršavaju postupni (gradualni) psalmi.

(3) Učesnici na noćnoj službi Božjoj mole za se uzajamno blagoslov Božji.

Ps 135 [134]. (1) Za Aleluja isp. Ps 104 [103], 36.

(7) Na Istoku obično iza nevremena dolazi dažd.

(8) Isp. 2 Mojs 12, 29.

(9) Isp. 2 Mojs 7 sl.; 9, 15; 16, 11 sl.

(10) Isp. 5 Mojs 4, 38; 7, 1; 9, 1; 11, 23; Joz 24, 8 sl.

(11) Isp. 4 Mojs 21, 20—34; 5 Mojs 2, 30; Joz 12, 2—4.

(12) Isp. Joz 13, 1 sl.

(15—18) Isp. Ps 115 [113 B], 4—8.

*21. Blagoslovljen na Sionu Gospod, koji stoluje u Jeruzalemu! Aleluja!

PSALAM 136 [135].

Zahvalne litanije.

1. Hvalite Gospoda! jer je dobar; jer vječno traje milosrđe njegovo.
2. Hvalite Boga višnjega; jer vječno traje milosrđe njegovo!
3. Hvalite Gospoda višnjega; jer vječno traje milosrđe njegovo!
4. Koji jedini tvori čudesa velika; jer vječno traje milosrđe njegovo!
5. Koji stvori nebo u mudrosti; jer vječno traje misosrđe njegovo!
*6. Koji utvrdi zemlju nad vodom; jer vječno traje milosrđe njegovo!
*7. Koji stvori velika svjetila; jer vječno traje milosrđe njegovo!
8. Sunce, da vlada danom; jer vječno traje milosrđe njegovo!
9. Mjesec i zvijezde, da vladaju noću; jer vječno traje milosrđe njegovo!
*10. Koji pobi Egipat u prvorođencima njegovim; jer vječno traje milosrđe njegovo!
11. I Izraela izvede iz njega; jer vječno traje milosrđe njegovo!
*12. Rukom krepkom i mišicom podignutom; jer vječno traje milosrđe njegovo!
13. Koji razdvoji Crveno more; jer vječno traje milosrđe njegovo!
14. I provede Izraela krosred njega; jer vječno traje milosrđe njegovo!
15. I faraona s vojskom njegovom surva u Crveno more; jer vječno traje milosrđe njegovo!
16. Koji provede narod svoj kroz pustinju; jer vječno traje milosrđe njegovo!
17. Koji pobi kraljeve velike; jer vječno traje milosrđe njegovo!
18. I pobijedi knezove ohole; jer vječno traje milosrđe njegovo!
19. Sehona, kralja amorejskoga; jer vječno traje milosrđe njegovo!
20. I Oga, kralja bazanskoga; jer vječno traje milosrđe njegovo!
21. Koji dade zemlju njihovu u baštinu; jer vječno traje milosrđe njegovo!
2. U bastinu Izraelu, slugi svojemu; jer vječno traje milosrđe njegovo!
23. Koji se spomenu niskoće naše; jer vječno traje milosrđe njegovo!
*24. I izbavi nas od tlačitelja naših; jer vječno traje milosrđe njegovo!
25. Koji daje hranu svima stvorenjima; jer vječno traje milosrđe njegovo!
26. Blagosivajte Boga nebeskoga; jer vječno traje milosrđe njegovo!

---

(21) U izvorniku je na svršetku psalma ponovno usklik »Aleluja« = »hvalite Gospoda«, a u Vulgati je na početku slijedećega psalma.

Ps 136 [135]. Značajno je kod ovoga psalma, da se iza svakoga retka ponavlja: »jer vječno traje milosrđe njegovo«. To je pjevao sav narod, slično kao u nas u litanijama: »moli za nas!«

(6) Suha zemlja kao da pliva na vodama mora.

(7 sl.) Isp. 1 Mojs 1, 14—18.

(10—22) Isp. Ps 135 [134], 8—12.

(12) Isp. 2 Mojs 13, 3; 5 Mojs 4, 34; 5, 15; 6, 21.

(24) Bog nije dao da propadne njegov narod, nego ga je opet i opet oslobodio od njegovih tlačitelja: Filistejaca, Egipćana, Arameja, Asiraca, Babilonaca i susjednih naroda.

PSALAM 137 [136].

Tugovanje zarobljenih u Babilonu.

*1. Na vodama babilonskim sjedili smo i plakali spominjući se Siona.
2. O vrbama tamo vješali smo harfe svoje.
*3. Ah, ondje su iskali od nas oni, koji nas zarobiše, da pjevamo, koji nas oboriše, da se veselimo: »Pjevajte nam pjesmu sionsku!«
4. Kako da pjevamo pjesmu Gospodnju u zemlji tuđoj?
5. Ako bih zaboravio tebe, Jeruzaleme, neka usahne desnica moja!
6. Neka mi jezik prione za nepce, ako se tebe ne bih spomenuo, ako ne bih držao Jeruzalema visoko iznad svake radosti svoje!
*7. Napomeni, Gospode, sinovima Edomovim dan jeruzalemski; oni su vikali: »Razorite, razorite ga sve do temelja!«
*8. Kćeri babilonska, vrijedna propasti, blago onome, koji ti plati djelo tvoje, što si ga učinila nama!
9. Blago onome, koji uzme i razbije o kamen djecu tvoju!

PSALAM 138 [137].

Božja dobrota i vjernost.

*1. Od Davida.
Od svega srca slavit ću te; pred knezovima svirat ću ti.
*2. Klanjam se prema svetome hramu tvojemu; zahvaljujem imenu tvojemu na dobroti tvojoj i vjernosti tvojoj; jer si iznad svega imena svojega uzveličao riječ svoju.
3. U dan, u koji zazvah, ti si me uslišio, umnožio si snagu duši mojoj.
4. Slavit će te, Gospode, svi kraljevi zemaljski, kad čuju riječ usta tvojih;
5. Pjevat će putove Gospodnje: »Velika je slava Gospodnja.
6. Gospod je uzvišen; ali on gleda i niskoga; ohologa izdaleka poznaje.
7. Ako moram i posred tjeskobe hoditi: ti me držiš na životu; proti bijesu neprijatelja mojih pružaš ruku svoju, desnica me tvoja zaštićuje.

Ps 137 [136]. (1 sl.) Ovaj je psalam jedan od najljepših psalama. Divna mu je i pjesnička koncepcija i izradba. On je pravi pjesnički dragulj, nenatkriljiva elegija. Srca te se hvata svaka riječ ovoga psalma. Kad ga pomnjivo čitaš, plačeš i sam s rodoljubivim pjesnikom. Osjećaš i sam tugu njegove duše, rodoljubivost njegova srca, pravednost njegova gnjeva.

(1) Nepoznati sastavljač ovoga psalma ostavio je Babiloniju, zemlju, u kojoj je bio zarobljen, i na svu priliku već se je bio povratio u Jeruzalem. Na Istoku vole ljudi sjesti pod vrbe na obali koje vode, pa se tako ljeti rashlađivati uz ugodan razgovor o svemu i svačemu. U Travniku ljeti nedjeljom upita prijatelj prijatelja: »Hoćemo li danas pod vrbe?« A uz zlatonosnu Lašvu ima vrbâ koliko hoćeš.

(3) Babilonci su htjeli čuti koju »pjesmu sionsku«, koju radosnu himnu, kako se je pjevala u hramu jeruzalemskom (isp. Ps. 46 [45]; 48 [47]; 76 [75]).

(7) Edomci su bili uvijek neprijatelji Izraelcima i kod osvajanja grada stajali su na strani protivnikâ (isp. Jer 49, 7 sl.; Ezek 25, 12 sl.; Abd 8 sl.).

(8 sl.) Pjesnik želi stanovnicima grada Babilona (Babela) istu sudbinu, koju su oni nekoć bili spremili Jeruzalemu. Takvo postupanje s malom djecom bilo je općenito u ratnom običaju staroga vremena.

Ps 138 [137]. (1 sl.) Bog je još sjajnijim načinom, negoli je to već dalo očekivati njegovo ime Jahve, skup njegove vjernosti u obećanjima (isp. 2 Mojs 3, 13—15), ispunio na Izraelu svoju riječ, t. j. svoje obećanje spasonosnim djelima (isp. r. 7 sl.), što su vrijedna, da ih sav neznabožački svijet (r. 4) upozna i slavi (r. 4—6).

(1) »Pred knezovima«; Vulgata: »pred licem anđelâ (»in conspectu angelorum«); u izvorniku stoji »elohim«, pa neki prevode »bogovi«; ali »elohim« može značiti i knezove i poglavice, uopće ljude mogućnike, pa je, čini se, ovdje i najzgodnije tako prevesti.

(2) Isp. Ps 121 [120], 1.

8. Gospod mi to svršava na spasenje; Gospode, vječno traje milosrđe tvoje; djela ruku svojih ne ostavljaj!

PSALAM 139 [138].

Bog, sveznajući, posvudašnji poznavalac srca.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.

Gospode, ti si me kušao i poznaš me.
*2. Ti znaš kad sjednem i ustanem; ti razumiješ već izdaleka, što mislim.
3. Hodanje moje, počivanje moje ti istražuješ, sve putove moje ti vidiš.
4. Još mi nema riječi na jeziku, a ti je, Gospode, već poznaš točno.
*5. Straga i sprijeda ti me okružuješ i stavljaš na me ruku svoju.
6. Odveć je čudno za me takvo znanje, odveć visoko; ne shvaćam ga nikada.
7. Kamo da otidem od duha tvojega, kamo da utečem od lica tvojega?
8. Da bih se uzdigao gore k nebu: ti si tamo; da bih legao dolje u carstvu mrtvih; gle, tu si.
9. Da bih uzeo sebi i krila zore i nastanio se na kraju mora,
10. I tamo bi me pratila ruka tvoja, prihvatila bi me desnica tvoja.
11. I da bih pomislio: »Jest, neka me zastre tmina, neka svijetlo oko mene postane noć«,
12. I tmina ne bi bila za te tamna, noć bi bila svijetla kao dan, tmina kao svijetlo.
*13. Jer si ti stvorio bubrege moje, satkao me u krilu matere moje.
14. Zahvalujem ti: divno i čudesno ja sam stvoren; veoma su čudesna djela tvoja; duša moja to zna dobro.
*15. Postanje moje nije bilo sakriveno od tebe; kad postadoh u tajnosti, otkan u dubinama zemaljskim,
*16. Oči me tvoje vidješe kao zametak bezličan; u knjizi su tvojoj zabilježeni svi dani, što su bili unaprijed određeni, kad ih još nije bilo ni jednoga.
17. Ali za mene, o Bože, kako su teške pomisli tvoje, kako im je silan broj!
*18. Brojio sam ih, više ih je nego pijeska. Kad se probudim, još sam uvijek uza te.
*19. O, da hoćeš, Bože, ubiti bezbožnika! krvoloci, odstupajte od mene!
20. Oni puni varke govore o tebi; kao neprijatelji tvoji hvastaju se isprazno.
21. Zar da ne mrzim na one, koji na te mrze, Gospode, i da ne prezirem one, koji ustaju na te?

Ps 139 [138]. (2 sl.) Bog poznaje izdaleka, t. j. bez ikakve muke Bog poznaje sve djelovanje čovjeka.
(5) Čovjek može biti kojemu drugom čovjeku ili sprijeda ili straga, a Bog je čovjeku i sprijeda i straga (isp. Dap 17, 27. 28).
(13) »Bubrege moje«, t. j. nutarnje dijelove mojega tijela. Tetive, žile, kosti i meso Bog je satkao upravo divno.
(15) U tajanstvenoj radionici materina tijela dozrijeva čovjek.
(16) Pjesniku je Božje unaprijed znanje kao knjiga, u kojoj su zabilježena sva djela čovječja.
(18) I kad je budan i kad spava, psalmist razmišlja o Bogu, a ne dolazi nikako na kraj istražujući božansku mudrost.
(19) Bog pozna sva ljudska srca; on zna, da pjesnik nema nikakva posla s neprijateljima Božjim, nego da mu je jedina želja, da ih nestane s lica zemlje.

22. Jest, smrtnom mržnjom mrzit ću na njih; oni su moji vlastiti neprijatelji.
23. Istraži me, Bože, i upoznaj srce moje! ispitaj me i upoznaj pomisli moje!
24. Vidi, jesam li na zlu putu, i vodi me na put vječnosti!

PSALAM 140 [139].

Molitva za zaštitu proti zlobnim neprijateljima.

1. Upravitelju pjevačkoga zbora; psalam Davidov.
2. Izbavi me, Gospode, od čovjeka zla! od čovjeka nasilja očuvaj me!
3. Od onih, koji pomišljaju zlo u srcu, svaki dan podižu samo kavgu!
*4. Zaoštravaju jezike svoje kao zmije, otrov je ljutice u ustima njihovim!
5. Očuvaj me, Gospode, od šaka bezbožnika! od čovjeka nasilja očuvaj me, od onih, koji gledaju da obore korake moje!
*6. Besramni namjestiše mi potajne zamke, razapeše mreže na putu i metnuše mi spletke.
7. Ja velim Gospodu: »Ti si Bog moj!« čuj, Gospode, glas molitve moje!
8. Gospode svemogući, moćni branitelju moj, koji zaštićuješ glavu moju u dan borbe,
9. Gospode, ne daj bezbožnicima što žele! ne daj da ikada uspiju zle osnove njihove! oni bi se uznijeli.
*10. Glavu tlačitelja mojih neka pogodi kletva, koju govore:
11. »Neka padne na njih živo ugljevlje! neka ih on baci u oganj, u propast, da ne ustanu nikada!
12. Čovjek jezičan neka ne opstane u zemlji! čovjeka nasilja neka nesreća navede u propast!«
13. Znam, da Gospod vodi stvar nevoljnika i parnicu siromahâ.
14. Pravednici samo zahvaljuju imenu tvojemu; pošteni borave pred licem tvojim.

PSALAM 141 [140].

Molitva u teškoj napasti i progonstvu.

*1. Psalam Davidov.
Gospode, vapijem k tebi! brini se za me! čuj glas moj, koji vapije k tebi!
2. Neka vrijedi tebi molitva moje kao kad tamjanov, dizanje ruku mojih kao prinos večernji!
3. Postavi, Gospode, stražu ustima mojim, čuvaj vrata usana mojih!
4. Ne daj srcu mojemu, da se prigne zlu, da počinim djela bezbožna s ljudima, koji čine bezakonje! ne daj, da ikada okusim poslastice njihove!
*5. Neka me bije pravednik: to je milost; neka me kara; to je ulje

Ps 140 [139]. (4) Govori su neprijateljâ otrovni, puni klevete; oni rigaju kletve (isp. r. 10).
(6) Molitelj opaža, da mu prijeti smrt.
(10—12) Kletve neprijateljâ, što se navode u r. 11 sl., neka padnu na njihovu vlastitu glavu!
Ps 141 [140]. (1 sl.). Sva je prilika, da je David spjevao ovaj psalam, kad se je, bježeći ispred Saula, sakrio u jednoj pećini. Tu mu se je pružila prilika, da ubije Saula, i osjetio je želju, da ga ubije; ali se je svladao i nije htio okaljati ruke krvlju »pomazanika Gospodnjega«, makar da je bio njegov progonitelj (isp. 1 Kralj 24; 26). Psalmist moli Boga, da mu dade jakost, te ne podlegne napasti na grijeh, nego da vazda živi bez grijeha.
(5) Molitelj se posve podvrgava Božjim odredbama i ne želi imati nikakva posla s grješnicima, makar ga oni predobivali kojekakvim poslasticama (r. 4); ali će uvijek biti uz pravednike, makar ga ovi i karali i kaznili.

za glavu moju; glava se moja ne će od toga otimati; jest, zlobu njihovu susrećem vazda još s moljenjem.

*6. Slobodno izađoše vođe njihove iz pećine; čuše, kako su bile blage riječi moje.

*7. Kao kad se zemlja brazdi i para, tako se razletješe kosti naše do čeljusti carstva mrtvih.

8. Zato su k tebi, Gospode svemogući, upravljene oči moje: u tebe tražim utočište; nemoj predati život moj smrti!

9. Očuvaj me od zamke, koju mi postaviše, od spletaka zločinaca!

10. Daj da se bezbožnici zapletu u vlastitu mrežu, dok ja prođem sretno!

PSALAM 142 [141].

Molitva u smrtnoj pogibli.

*1. Poučna pjesma Davidova; kad je bio u pećini; molitva.

2. Glasno vičem Gospodu; glasno vapijem Gospodu za milost.

3. Izlijevam pred njim tužnjavu svoju, nevolju svoju kazujem pred njim.

*4. Ako i jest duh moj u meni iznemogao, ti znaš stazu moju; na putu, kojim sam išao, postaviše mi zamku potajno.

*5. Pogledaj nadesno i vidi: nemam nikoga, koji pazi na me; nestade mi svakoga utočišta; nitko se ne brine za život moj.

*6. Gospode, vapijem k tebi; velim: ti si utočište moje, dio moj u zemlji živih.

7. Čuj molbu moju; jer sam posve izmoren! izbavi me od progonitelja mojih; jer su oni meni odveć jaki.

*8. Izvedi iz tamnice dušu moju, da slavim ime tvoje! Tada će se pravednici radosno okupiti oko mene, kad mi učiniš dobro.

PSALAM 143 [142].

Vapaj u progonstvu.

*1. Psalam Davidov.

Gospode, usliši molitvu moju! čuj moljenje moje radi vjernosti svoje! usliši me, jer si pravedan!

*2. Ne idi na sud sa slugama svojim; jer nitko živ nije pravedan pred tobom!

*3. Neprijatelj goni dušu moju; gazi u prah život moj; tura me u noć kao davno pomrle.

4. Duh je moj u meni pun straha, srce mi trne u prsima.

*5. Mislim na prošle dane, razmišljam o svima djelima tvojim, promatram radove ruku tvojih.

---

(6) Isp. 1 Kralj 24, 8—15; 26, 13—20.

(7) Kao kad se ore njiva, da se ubaci sjeme u zemlju, tako su se naše kosti razasule i pobacale, da ih proguta podzemni svijet. Ova slika hoće da iskaže veličinu pogibli.

Ps 142 [141]. (1) Za poučnu pjesmu isp. Ps 32 [31], 1. — Pod »pećinom« razumijeva se pećina Odolam (isp. 1 Kralj 22, 1).

(4) Zamke se često puta upotrebljavaju kao slika opasne zasjede.

(5) S desne strane stoji inače zaštitnik; pjesnik moli, neka Bog zauzme to mjesto.

(6) Zemlja živih jest ova zemlja za razliku od carstva mrtvih, kojega blizinu osjeća molitelj.

(8) Svi, kojima je na srcu stvar Božja, zahvaljivat će radosno Bogu, što je spasio Davida.

Ps 143 [142]. (1) Ovaj je psalam sedmi pokornički psalam.

(2) Molitelj priznaje, da su grijesi povod njegovim patnjama.

(3) Tako je velika pjesnikova nevolja, te mu se čini, da je već u mraku svijeta mrtvih.

(5) Pjesnik misli na pomoć, koju je sam iskusio u prošlosti, ili koju je primio njegov narod.

6. Pružam k tebi ruke svoje; duša moja čeka tebe kao suha zemlja.

7. Gospode, usliši me brzo! duh moj gine; ne sakrivaj lica svojega od mene! inače sam kao oni, koji padoše u grob.

8. O, daj da doskora iskusim milost tvoju; jer se uzdam u tebe! Pokaži mi put, kojim da idem; jer k tebi podižem dušu svoju!

9. Izbavi me od neprijatelja mojih, Gospode; jer se utječem k tebi!

10. Nauči me vršiti volju tvoju, jer si ti Bog moj! Duh tvoj dobri neka me vodi po stazi ravnoj!

11. Radi imena svojega, Gospode, uzdrži me na životu! jer si pravedan, izvedi iz nevolje dušu moju!

12. Po milosti svojoj uništi neprijatelje moje! zatri sve, koji me pritiskuju tvrdo; jer sam sluga tvoj!

PSALAM 144 [143].

Božji blagoslov u ratu i miru.

1. Od Davida.

Neka je blagosloven Gospod, branik moj, koji nauči ruke moje boju, prste moje ratu!

2. Jakost moja, tvrđa moja, grad moj, izbavitelj moj, štit moj, kojemu se utječem, koji mi pokori narode!

3. Gospode, što je čovjek, da ga se spominješ, sin zemlje, da ga paziš?

4. Čovjek je kao dah; dani su njegovi kao sjena, što prolazi.

*5. Gospode, prigni nebo i siđi! dotakni se gora, da se zadime!

6. Tresni munjom i razagnaj ih! odapni strijele svoje i smeti ih!

7. Dopri ovamo iz visine! oslobodi me! izvadi me iz voda silnih, iz ruku tuđinaca!

*8. Usta njihova govore varku; desnica je njihova puna lažljivosti.

9. Pjevam pjesmu novu tebi, o Bože! igram ti na harfi od deset žica:

10. »On dade pobjedu kraljevima, Davida, slugu svojega, izbavi od ljutoga mača.«

11. Oslobodi me i spasi iz ruku tuđinaca! usta njihova govore varku; desnica je njihova puna lažljivosti.

12. Tada su sinovi naši kao biljke, visoko uzrasli u mladosti svojoj; tada su kćeri naše kao stupovi, krasno izrađeni kao u palačama.

13. Tada su žitnice naše prepune, obilne svakim žitom; ovce naše množe se na tisuće i na sto tisuća na polju našemu.

14. Tada su goveda naša tovna bez napadaja i nezgode; tada se ne razliježe tužnjava po ulicama našim.

15. Blago narodu, kojemu je sve to dosuđeno! Blago narodu, u kojega je Bog Gospod!

PSALAM 145 [144].

Božja dobrostiva i pravedna vlast.

*1. Hvalospjev Davidov.

Uzvisivat ću te, Bože moj, kralju, blagosivat ću ime tvoje uvijek i do vijeka.

2. Svaki ću te dan hvaliti, ime ću tvoje dičiti uvijek i do vijeka.

Ps 144 [143]. (5—7) Dolazak Božji na sud slika se bojama munje i oluje (isp. Ps 18 [17], 8—20).
(8) Davanjem desnice sklapali bi se savezi i ugovori.
Ps 145 [144]. (1 sl.) Ovaj je psalam u hebrejskom tekstu alfabetski; svaki početak retka počinje novim slovom alfabeta po redu.

3. Velik je Gospod, hvale dostojan veoma; neispitljiva je veličina njegova.

4. Pokoljenje pokoljenju hvali djela tvoja; kazuju moćne čine tvoje;

5. O velikom sjaju veličanstva tvojega govorit ću, čudesa ću tvoja opjevati.

6. Oni govore o moći strašnih djela tvojih; o veličini tvojoj ja ću pripovijedati.

7. Oni glasno navješćuju uspomenu bogate dobrote tvoje, milostivu upravu tvoju radosno slave:

8. »Gospod je milostiv i pun milosrđa, ustrpljiv i bogat ljubavlju.

9. Gospod je dobrostiv prema svakomu, pun milosti za sva djela svoja.«

*10. Tebe hvale sva djela tvoja, Gospode! slave te pobožnici tvoji.

11. Kazuju o sjaju kraljevstva tvojega i govore o jakosti tvojoj,

12. Da jave ljudima o moći tvojoj, o velikom sjaju kraljevstva tvojega.

*13. Kraljevstvo je tvoje kraljevstvo pravječno; vlast tvoja traje kroz sva pokoljenja; vjeran je Gospod u svima riječima svojim i milostiv u svemu djelovanju svojemu.

14. Svima, koji padaju, potpor je Gospod; sve pognute on ispravlja.

15. Oči sviju čekaju tebe: ti im daješ hranu u pravo vrijeme.

16. Otvaraš ruku svoju i sitiš sve, što živi, dobrotom.

*17. Pravedan je Gospod na svim putovima svojim i dobrostiv u svim djelima svojim.

18. Gospod je blizu svih, koji ga zazivaju, svih, koji ga zazivaju u vjernosti.

19. Želju ispunja onima, koji ga se boje, vapaj njihov čuje i spasava ih.

20. Zaštićuje Gospod sve, koji ga ljube, a bezbožnike sve zatire.

21. Slavu Gospodnju navješćuju usta moja, svako tijelo hvali sveto ime njegovo uvijek i do vijeka.

PSALAM 146 [145].

Pouzdanje u dobrostivoga Boga.

*1. Aleluja! Hvali, dušo moja, Gospoda!

2. Hvalit ću Gospoda za života svojega, pjevat ću Bogu svojemu, dok me je god.

3. Ne uzdajte se u knezove, u sina kojeg čovjeka, koji ne može pomoći!

4. Izađe li iz njega duh njegov, to se on vraća u zemlju; u isti dan rastope se osnove njegove.

5. Blago onome, kojemu je pomoćnik Bog Jakovljev, kojemu je uzdanje u Gospodu, Bogu njegovu,

*6. U njemu, koji stvori nebo i zemlju, more i sve, što je u njima! koji drži vjernost do vijeka,

(10 sl.) Slavu kraljevstva Božjega imaju ponajprije navješćivati Izraelci, jer su oni pozvani da upoznaju sav svijet s Bogom spasiteljem.

(13) Redak, koji bi imao početi slovom nun, fali u hebrejskom tekstu, i mi ga uzesmo iz Septuaginte i Vulgate.

(17) Bog je pravedan u potrebama i zaslugama (r. 20) svih stvorenja i radi dobrostivo u svemu, što čini.

Ps 146 [145]. (1) Za Aleluja isp. Ps 104 [103], 36.

(6) »Koji drži vjernost do vijeka«, t. j. Bog će do u vječnost ispunjati svoja obećanja.

*7. Koji čini pravdu potlačenima, koji daje kruh gladnima. Gospod oslobađa zarobljene.
8. Gospod otvara oči slijepcima, Gospod ispravlja pognute, Gospod ljubi pravednike.
9. Gospod čuva tuđince, uzdržava sirote i udovice; a bezbožnicima put zakrčuje.
*10. Gospod je kralj do vijeka, Sione, Bog je tvoj od koljena do koljena! Aleluja!

PSALAM 147 [146].

Trojaki hvalospjev Božjemu upravljanju u narodu njegovu i u prirodi.

1. Hvalite Gospoda! jer je lijepo hvalu pjevati Bogu našemu; jer je milo pjevati hvalospjev.
*2. Gospod zida Jeruzalem; okuplja raspršene sinove Izraelove;
*3. On, koji iscjeljuje srca slomljena i zavija rane njihove;
4. On, koji određuje zvjezdama broj njihov, koji ih sve zove imenom.
5. Gospod je naš tako velik i u moći tako bogat; mudrost njegova nema granica.
6. Gospod pridiže nevoljne, a bezbožnike ponizuje do zemlje.
*7. Hvalu pjevajte Gospodu! udarajte Bogu našemu u citaru!
8. Njemu, koji zastire nebo oblacima, koji sprema zemlji dažd, koji čini, te raste na gorama trava,
9. Koji daje životinjama hranu njihovu i mladim gavranima, za što oni viču.
10. On ne mari za jake konje, niti mu je mila hitra noga junakova.
11. Gospodu se dopadaju samo oni, koji ga se boje, samo oni, koji se uzdaju u milost njegovu.
*12. Slavi, Jeruzaleme, Gospoda, hvalu pjevaj Bogu svojemu, Sione!
13. Jer on utvrđuje prijevornice vrata tvojih, blagosiva djecu tvoju u tebi;
14. On, koji pribavlja mir zemlji tvojoj, koji te siti jedrom pšenicom;
15. Koji šalje zapovijed svoju na zemlju, — brzo teče zapovijed njegova —;
*16. Koji daje snijeg kao vunu, sipa inje kao pepeo;

(7 sl.) Opetovanje Božjega imena (Jahve), koje označuje Boga kao biće nepromjenljivo (isp. 2 Mojs 3, 13—15), hoće da osobito istakne misao o vjernosti Božjoj u pomaganju.

(10) Izraz »kralj do vijeka« obuhvata u jednoj riječi sve, što je prije kazano o Bogu, i ističe još jedamput razliku između Boga i slabih kraljeva zemaljskih (isp. r. 3 sl.).

Ps 147 [146]. (2) Zidanje grada Jeruzalema i njegovih zidova započelo je. Mnogi su se već Izraelci vratili iz ropstva.

(3—6) Bog Izraelov dobrostiv je, moćan je, mudar je, pravedan je. Ove misli ohrabrit će i oduševiti povraćenike.

(7—11) Bog, koji brižno hrani životinje, zauzimat će se i nadalje za svoj izmučeni i poniženi narod, samo ako mu narod ostane vjeran.

(12—20) Ovi su reci u Vulgati psalam 147. I tako je od psalma 148. brojenje pojedinih psalama isto u hebrejskom izvorniku i u Vulgati, kao što je bilo u prvim psalmima (Ps 1—9).

Grad i zidovi opet se dižu iz razvalina. Povraćenici ulaze u stanove (r. 13), i mir vlada, tako da se zemlja može obrađivati (r. 14). Bog, koji čini čudesa zime (r. 16 sl.) jednom samo svojom riječju (r. 15. 18) i svojemu narodu dade Božji zavjet (r. 19 sl.), ima dosta moći, da zaštiti svoj izabrani narod.

(16) Inje se prospe po drveću i poljima kao fini pepeo.

17. Koji baca grâd svoj kao zalogaje; tko može opstati pred studeni njegovom?
18. On šalje riječ svoju, i sve se rastopi; dahne dahom svojim, i poteku vode.
19. On je, koji javlja riječ svoju Jakovu, zakone i pravice svoje Izraelu.
20. Tako ne učini nijednom drugom narodu, niti oni naučiše prava njegova. Aleluja!

PSALAM 148.

Hvalospjev stvorenja.

*1. Aleluja! Hvalite Gospoda s nebesa, hvalite ga na visinama nebeskim!

*2. Hvalite ga, svi anđeli njegovi, hvalite ga, sve vojske njegove!
3. Hvalite ga, sunce i mjeseče, hvalite ga, sve zvijezde sjajne!
4. Hvalite ga, najviša nebesa i vode nad nebesima!
5. Neka hvale ime Gospodnje! jen on zapovjedi, i stvoriše se.
*6. Postavi ih za uvijek i do vijeka, dade im zakone, što ne prolaze nikada.
7. Hvalite Gospoda sa zemlje, morske nemani i sve dubine!

8. Ognju i grâde, sniježe i paro, vihore, izvršitelju riječi njegove!

9. Gore i svi humovi, rodna drveta i svi cedri!

10. Zvijeri i sve pitome životinje, crvi i ptice krilate!

11. Kraljevi zemaljski, svi narodi, knezovi, svi suci na zemlji!

12. Momci i djevojke, starci i dječaci!

13. Neka hvale ime Gospodnje, jer je samo njegovo ime uzvišeno; slava njegova nadvisuje zemlju i nebo.

14. Dao je moć narodu svojemu; on je na diku svima pobožnicima svojim, sinovima Izraelovim, narodu, koji je blizu njega. Aleluja!

PSALAM 149.

Radost i ufanje Božjih boraca.

*1. Aleluja! Pjevajte Gospodu pjesmu novu, hvala njegova u zboru pobožnikâ!

2. Neka se veseli Izrael Stvoritelju svojemu! sinovi sionski neka klikću kralju svojemu!

3. Neka hvale ime njegovo u kolu, neka mu udaraju u bubanj i citaru!

4. Jer Gospod milost daje narodu svojemu, ovjenčava patnike spasenjem.

5. Neka klikću pobožnici u slavi, neka se vesele u ložnicama svojim!

6. Neka je hvala Božja u ustima njihovim, a mačevi dvoresci u ruci njihovoj!

*7. Da se osvete narodima i pokaraju plemena;

Ps 148. (1) Za Aleluja isp. Ps 104 [103], 36.

(2) U Svetom Pismu zovu se »vojske« Božje anđeli (3 Kralj 22, 19) i sva nebeska tjelesa (2 Ezd 9, 6; Jb 38, 7), na nekim mjestima i izraelska vojna moć (2 Mojs 7, 4; 12, 41).

(6) Dok su stvorenja na zemlji podvrgnuta nekoj stalnoj promjeni, zvijezde su na nebu prividno bez svake promjene, i njihov tijek teče po vječno istim zakonima.

Ps 149. (1) Isp. Ps 104 [103], 36. »Pjesma nova« znači krasnu, uzvišenu, punu ljubavi pjesmu, a »zbor pobožnikâ znači sve pobožne duše na zemlji.

(7—9) Izraelci su morali biti uvijek spremni da se bore proti susjednim narodima, koji su htjeli zapriječiti zidanje hrama (isp. 2 Ezd 3, 33—38; 4, 1—17; 6, 1—14).

8. Da stave kraljeve njihove u lance, plemiće njihove u gvozdene okove,
*9. Kako je pisano, da izvrše sud na njima: to je pravo časti za sve pobožnike njegove! Aleluja!

PSALAM 150.

Aleluja.

*1. Aleluja! Hvalite Gospoda u svetištu njegovu! hvalite ga u jakoj tvrđi njegovoj!
2. Hvalite ga radi velikih djela njegovih! hvalite ga prema silnoj veličini njegovoj!
3. Hvalite ga uz glas trube! hvalite ga uz harfu i citaru!
4. Hvalite ga uz bubanj i igru! hvalite ga uz žice i frule!
5. Hvalite ga uz jasne cimbale! hvalite ga uz cimbale gromovne!
6. Sve što diše neka hvali Gospoda! Aleluja!

(9) »Kako je pisano, da izvrše sud na njima«: ovo se odnosi na proročanstva prorokâ, što rade o sudu i navješćuju uništenje svih bezbožničkih sila i konačnu uspostavu gospodstva i kraljevstva Božjega (isp. 2 Mojs 23, 22 sl.; 5 Mojs 32, 43; Iz 41, 15 sl.; 45, 14; 49, 7. 23; Jer 25, 15—38; Mih 4, 13; Nah 3, 10).

Ps 150. (1) Za Aleluja isp. Ps 104 [103], 36.

Nesamo službenici i polaznici hrama imaju hvaliti Boga, nego i anđeli u uzvišenoj tvrđi nebeskoj. Deset puta opetuje se aleluja (= hvalite Boga), i tako se knjiga psalama završuje desetoroglasnim aleluja.

KNJIGA PRIČÂ

1. Ime »knjiga pričâ« nastalo je po sadržaju knjige, a uzeto je iz 1, 1. U grčkom se prijevodu zove ova knjiga παροιμίαι, t. j. poslovice; u hebrejskom izvorniku zove se »mišle«, t. j. prispodobe, poučne izreke, poučne pjesme. Božanski je Spasitelj govorio mnogo u pričama (Mt 13, 3. 18).

2. Sadržaj knjige pričâ veoma je mnogovrstan. Uz kratke rečenice stoje dulja razlaganja, prispodobe, veličanja mudrosti. Najveći dio pričâ obrađuje razne odnose čovjeka prema Bogu i bližnjemu, dužnosti starješina prema podložnima, roditeljâ prema djeci, muža prema ženi, prijatelja prema prijatelju. Sva knjiga promiče pobožnost. Temeljna je misao knjizi ova: »Početak je mudrosti strah Gospodnji« (9, 10; isp. 1, 7).

3. Sastav knjige pričâ nije jedinstven. Glavni dio cijele knjige čine dvije zbirke Salomonovih priča: 10, 1—22, 16; 25—29. Prvoj su zbirci dodana dva dodatka: Priče mudrih (22, 17—24, 22); i slijedeće su priče od mudrih (24, 23—34). Drugoj su zbirci dodana tri dodatka (30, 1—22: riječi Agurove; 31, 1—9: riječi Lamuelove; 31, 10—31: prekrasan opis vrsne žene domaćice). A pred svim ovim stoji uvod o težnji za mudrošću (1, 1—9, 18).

4. Svrha je knjizi pokazati ljudima put k sretnom životu. Za ovom svrhom idu sva mudra pravila i opomene i sve pohvalne riječi o vrednoti mudrosti. I ako je najveći dio pouka osnovan na naravnoj mudrosti života, a ne na vjerskoj i ćudorednoj nauci iz objave, ipak knjiga pričâ hoće da promiče starozavjetnu pobožnost. To pokazuje toliko puta spominjanje Boga i dvaput izrečena riječ, da je strah Gospodnji, t. j. pobožnost, početak sve mudrosti (9, 10; isp. 1, 7).

5. Pisac glavnoga dijela knjige pričâ (10—22; 25—29) jest po natpisima (10, 1; 25, 1) Salomon. Ali ovi natpisi ne kažu, da je Salomon sam svojom rukom napisao i posabrao priče; nasuprot natpis druge Salomonove zbirke imenuje ljude kralja Ezekije kao sabirače ovih priča. O piscima i sabiračima dodataka ne zna se ništa pobliže. I kad je sastavljena knjiga, ne zna se sigurno. Sigurno je postojala u današnjem svom obliku u doba Isusa Siraha (oko g. 200. pr. Kr.; isp. 1, 6 sa Sir 47, 17).

Natpis se knjige odnosi na knjigu kao cjelinu, jer veći dio sadrži priče Salomonove.

6. Za kanonski ugled knjige govori predaja. Novozavjetne knjige navode više puta riječi iz knjige pričâ (Rimlj 12, 20; Hebr 12, 5; Jak 4, 6) i povode se za njezinim riječima (1 Pet 2, 17; 4, 8. 18; 5, 5). Peti opći sabor u Carigradu (g. 553.) brani proti Teodoru iz Mopsuestije († 426. p. Kr.) kanonski ugled knjige pričâ.

KNJIGA PRIČÂ

GLAVA 1.

Svrha pričama. Otpor proti mamljenju grješnikâ. Opomena mudrosti.

1. Priče Salomona, sina Davidova, kralja Izraelova.

*2. One daju spoznaju mudrosti i stege; daju razumijevanje mudra govora.

3. Učine, da se postigne stega i razboritost, pravednost, poštenje i iskrenost.

4. Daju razboritost neiskusnima, razum i spoznaju mladiću.

5. Čuje li ih mudrac, u znanju će porasti; razum će sebi steći životnu mudrost.

*6. Razumjet će govor priče i prispodobe, riječi i zagonetke mudracâ.

*7. Strah je Gospodnji najviša spoznaja; samo luđaci preziru mudrost i stegu.

*8. Slušaj, sine moj, pouku oca svojega! Ne cijeni malo naputak matere svoje!

*9. Jer su oni mio vijenac glavi tvojoj, ures vratu tvojemu.

10. Sine moj, nemoj pristati, ako te mame zli ljudi,

11. Ako reknu: »Dođi s nama, vrebajmo dobroga, da stavimo zamku nedužnome ni za što!

12. Žive ih prožderimo kao carstvo mrtvih, s kožom i kosom, kao one, što silaze u podzemni svijet!

13. Dobit ćemo koje dragocjeno dobro, napunit ćemo kuće svoje plijena.

*14. U krugu našemu bacat ćeš ždrijeb svoj; kao svi vodit ćeš zajedničku kesu.«

15. Sine moj, ne idi na put s njima! Drži nogu svoju daleko od staze njihove!

16. Jer noge njihove hite k zlu, trče da prolijevaju krv.

*17. Jer je uzalud razapeta mreža pred očima svih ptica.

*18. Vrebaju vlastitu krv svoju, stavljaju sami sebi zamku.

19. To je sudbina onoga, koji ide za dobitkom nepravednim: on ga stane glave.

Gl. 1. (2) Mudrost je spoznaja pravog, bogoljubnog života. Stega znači provađanje u djelo pravih životnih načela.

(6) Često su tamne riječi mudracâ; slične su zagonetkama, u kojima se smisao mora istražiti.

(7) Strah Gospodnji, t. j. strahopočitanje prema pravome Bogu, jest najvažnije životno načelo.

(8) Mudrac govori, kao što čine dobri, iskusni roditelji, neiskusnome sinu. Pristanak uz njegove nauke donosi poštovanje i čast.

(9) Do časti dolaze oni, koji slušaju roditelje svoje (isp. 4. zapovijed Božju!).

(14) S nama radi, pa ćeš s nama i zaraditi!

(17) Smisao je ovoj poslovici ovaj: Zle namisli bezbožnikâ nemaju uspjeha.

(18) Bezbožnikova djela bacaju ga u propast, u koju je htio druge baciti.

*20. Mudrost propovijeda na otvorenoj cesti. Na slobodnim mjestima pušta da odjekne glas njezin.

21. Na zidovima visoko gore razliježe se povik njezin. Na vratima, u gradu drži govore svoje:

22. »Dokle ćete još, vi luđaci, ljubiti ludost, i vama, podsmjevači, dokle će biti mio podsmijeh, i, vi bezumni, dokle ćete mrziti na razboritost?

23. Primite k srcu opomenu moju! Evo, pustit ću svoje negodovanje proti vama da slobodno poteče. Objavit ću vam priče svoje.

24. Jer sam zvao, a vi ste se nećkali, jer sam namigivao, a nitko nije mario,

25. Jer ste u vjetar bacali svaki savjet moj, nijeste htjeli ništa znati za opomenu moju,

26. Zato ću se i ja smijati nesreći vašoj, rugat ću se, kad vas napadne tjeskoba,

27. Kad kao zlo vrijeme na vas navali strah, i pogibao vaša kao oluja kad dođe, kad nasrne na vas nevolja i muka.

28. Tada će me zvati, ali se ja ne ću odazvati. Tražit će me, ali me ne će naći.

29. Jer su mrzili na spoznaju, za strah Gospodnji nijesu ništa pitali,

30. Za savjet moj nijesu se nikada brinuli, sva su karanja moja prezirali,

*31. Zato će jesti plod djela svojih i nasitit će se osnova svojih.

32. Jer luđacima otpad njihov donosi smrt, bezbrižnost je propast luđakâ.

33. Ali tko me slijedi, može stanovati sigurno i miran biti, bez bojazni od zla.«

GLAVA 2.

Plodovi mudrosti.

*1. Sine moj, ako primiš nauke moje, naputke moje sahraniš kod sebe,

2. Mudrosti posudiš uho svoje, srce svoje obratiš razboritosti,

3. Jest, ako prizoveš mudrost, glas svoj podigneš k spoznaji,

4. Ako je tražiš kao srebro, kao sakriveno blago ako je ustražiš:

*5. Tada ćeš upoznati strah Gospodnji i dobit ćeš spoznanje Boga.

*6. Jer mudrost daje samo Gospod; spoznaja i razboritost dolaze iz usta njegovih.

7. Iskrenima čuva spasenje, štit je onima, koji hode u nedužnosti.

8. Zaštićuje stazu pravde i čuva put pobožnika svojih.

9. Tada ćeš zadobiti razumijevanje za pravednost, poštenje i iskrenost, za svaki dobar put.

10. Jer mudrost uniđe u srce tvoje, spoznaja obraduje dušu tvoju.

11. Oprez će bdjeti nad tobom, razbor će te čuvati.

(20 sl.) Pjesnik, da bude što jasniji i zorniji u predavanju svojih pouka, uzima ovdje mudrost kao osobu (personifikacija). To sredstvo umjetnosti poznato je svima narodima, a istočnjacima je osobito milo. Mudrost izlazi pred svu javnost kao učiteljica, koja govori u ime božanske svetosti.

(31 sl.) Bezbožnici su se nadali, da će zlo čineći dobiti velika dobra (isp. r. 13); a kad tamo, zla njihova djela donesoše im smrt i propast.

Gl. 2. (1) Odavle govori opet mudrac.

(5) Tko revno teži za mudrošću, t. j. za pobožnim životom, taj će sve više imati smisla i razumijevanja za najplemenitiji plod mudrosti, za strah Božji (isp. 1, 7).

(6) Bog je početnik sve mudrosti.

*12. Čuvat će te od zla puta, od ljudi, koji govore varavo,
13. Koji ostavljaju prave staze, da idu putovima mračnim,
14. Koji se raduju zlo čineći, užitak nalaze u zloj opačini.
15. Kriva je staza njihova. Vijugaju putovi njihovi.
16. Ona te čuva od žene drugoga, od tuđinke, koja govori laskavo,
17. Koja ostavlja prijatelja mladosti svoje i zaboravlja zavjet Boga svojega.
18. Zaista u smrt tone kuća njezina, u carstvo mrtvih idu putovi njezini.
19. Tko se svrati k njoj, ne dolazi nikada natrag, ne stane više nikada na staze života.
20. Zato hodi putem dobrih! Drži se staze pravednikâ!
21. Jer samo dobri stanovat će u zemlji, samo će pošteni ostati u njoj.
22. A bezbožnici istrijebit će se iz zemlje, bezakonici iščupat će se iz nje.

GLAVA 3.

Boj se Boga i ljubi bližnjega!

1. Sine moj, ne zaboravljaj nauke moje! Srce tvoje neka se obazire na upute moje!
2. Jer ti one donose dug život, godine blagostanja i puno sreće.
*3. Nikad te ne će ostaviti ljubav i vjernost. Priveži zapovijedi moje na vrat svoj! Napiši ih na ploču srca svojega!
*4. Tada ćeš dobiti milost i bogatu nagradu kod Boga i ljudi.
5. Uzdaj se u Gospoda svim srcem! Na svoju razboritost ne oslanjaj se!
6. Misli na njega na svim putovima svojim; i on će ti ravnati staze.
7. Ne drži sam sebe mudrim! Boj se Gospoda i kloni se zla!
*8. To čini tijelo tvoje zdravim i vrelo je mladosti udovima tvojim.
9. Daj čast Gospodu posjedom svojim i prvinama svega dohotka svojega!
10. Tada će se napuniti žitnice tvoje obilja, i prelijevat će se vino iz kaca tvojih.
11. Sine moj, ne misli nisko o stegi Gospodnjoj! Nemoj da ti omrzne karanje njegovo!
12. Jer koga ljubi Gospod, onoga kara kao otac sina, kojemu hoće dobro.
13. Blago čovjeku, koji postigne mudrost, i čovjeku, koji dobije razboritost!
14. Jer je bolje nju steći nego srebro; nju dobiti više vrijedi od zlata.
15. Dragocjenija je od bisera; sve dragocjenosti tvoje ne mogu se s njom izjednačiti.
*16. Dug život krije se u desnici njezinoj, bogatstvo i čast u ljevici njezinoj.

(12—16) Izakako je sastavljač u r. 1—9 iznio, koja sve dobra daje mudrost, opisuje sada, od kojih sve pogibli čuva ona čovjeka; čuva ga od ludosti grijeha, od smrti i propasti.

Gl. 3. (3) Bog će te milostivo zaštićivati i blagosivati. Samo drži uvijek uza se nauke mudrosti, kao što nosiš o vratu pečetnjak (prsten s pečatom). Isp. 1 Mojs 38, 18.

(4) Mjesto »nagrada« stoji u izvorniku »razboritost«. To je svakako pogrješka prepisivača, koji je mogao lako staviti »sehel« (razboritost) mjesto »seher« (nagrada). Vulgata ima: »dobru stegu« — »disciplinam bonam«; slično i Daničić: »dobru misao«.

(8) Iskustvo uči, da obdržavanje Božjih zapovijedi veoma koristi zdravlju.

(16) Najdragocjenije dobro, dug život, nosi personificirana (poosobljena) mudrost u svojoj desnici. Ostala dobra ima u svojoj ljevici.

17. Putovi su njezini putovi miline, i sve staze njezine pune su sreće.

*18. Stablo je života onome, koji je prihvati. Tko je drži čvrsto, sretan je.

*19. Gospod je mudrošću osnovao zemlju, utvrdio nebo razboritošću.

20. Mudrošću njegovom provališe vode iz dubine, oblaci kaplju rosom.

21. Sine moj, ne gubi je s očiju! Čuvaj razboritost i oprez!

*22. Tako će one biti duši tvojoj za život, vratu tvojemu za ures.

23. Tada ćeš ići bez brige putem svojim i ne ćeš se spotaknuti nogom svojom.

24. Kad legneš, ne trebaš se plašiti. Kad počivaš, spavaš slatko.

25. Ne trebaš se plašiti od nagle strahote niti od pogibli bezbožnikâ, kad nasrne.

26. Jer će Gospod biti pouzdanje tvoje i čuvat će nogu tvoju od zamke.

27. Oskudnima ne uskraćuj dobročinstva, kad je u moći tvojoj da ga dijeliš!

28. Ne govori bližnjemu svojemu: »Idi, dođi opet, sutra ću ti dati«, kad možeš to već danas!

29. Ne izmišljaj ništa zlo proti bližnjemu svojemu, dok on boravi kod tebe bez brige!

30. Ne svađaj se ni s kim bez razloga, ako ti se nije ništa učinilo nažao!

31. Nemoj zavidjeti ljudima nasilnicima! Ne izabiraj putova njihovih!

32. Jer Gospod odurava bezbožnika, a pobožniku je vjeran prijatelj.

33. Prokletstvo Gospodnje leži na kući bezbožnikovoj, a stan pravednikâ blagosiva.

34. Ima li posla s podsmjevačima, on sam bude podsmjevač, a poniznima daje milost.

35. Čast je baština mudroga, a sramotu štedi on za luđake.

GLAVA 4.

Mudrost kao vodilja.

1. Slušajte, djeco, opomenu očevu! Pazite, da se naučite mudrosti.

2. Jer vam dobre nauke dajem; ne prezirite naputka mojega!

*3. Kad sam još kao dijete boravio kod oca svojega, kao nježno, jedino dijete pod okriljem matere,

4. Tad me je on učio i rekao mi: »Neka srce tvoje drži čvrsto riječi moje! Obdržavaj zapovijedi moje, pa ćeš živjeti!

5. Pribavi sebi mudrost, pribavi sebi razboritost! Ne zaboravljaj to! Ne odstupaj od riječi usta mojih!

6. Nemoj je ostaviti: ona će te čuvati! Ljubi je: ona će te braniti!

7. Početak mudrosti: Pribavi sebi mudrost; pribavi sebi razboritost svim imanjem svojim!

8. Cijeni je visoko: ona će te uzvisiti; ona će te proslaviti, kad je zavoliš.

(18) Mudrost daje dug život kao stablo svoj plod. Kad sastavljač spominje »stablo života«, bit će da je mislio na stablo života u zemaljskom raju (isp. 1 Mojs 2, 9. 17).

(19 sl.) Velika vrednota mudrosti stoji i u tom, da je Bog načinio svijet nestvorenom mudrošću.

(22) Mudrost donosi blagostanje i štovanje.

Gl. 4. (3 sl.) Mudrac navodi svoj vlastiti primjer, da što bolje istakne vrednotu i potrebu mudrosti. Brižan njegov otac opominjao ga je kao svoje jedino dijete, da teži sa što većom ljubavi i brigom za mudrošću.

9. Oko glave tvoje savit će ti mio vijenac, sjajnu krunu dat će ti.«

*10. Slušaj, sine moj! Primi riječi moje! I umnožit će ti se godine života.

11. Pokazat ću ti put mudrosti, vodit ću te stazom pravom.

12. Uzideš li po njoj, ne će se stezati korak tvoj. I potrčiš li po njoj, ne ćeš se spotaknuti.

*13. Drži stegu! Ne puštaj je! Čuvaj je! Ona je život tvoj.

14. Ne stupaj na stazu bezbožnikâ! Ne hodaj putem zlikovaca!

15. Bježi od njega, nemoj ići po njemu! Ukloni mu se, prođi ga!

16. Oni ne mogu počinuti, ako ne učiniše ništa zlo. San je njima ugrabljen, ako koga ne zavedoše.

*17. Jer jedu kruh bezbožnika i piju vino nasilja.

18. Staza je pravednikâ kao osvit; on sve većma svijetli do potpuna dana.

19. Put je bezbožnikâ kao tamna noć; ne znaju, na što će se spotaknuti.

*20. Sine moj, pazi na riječi moje! Prigni uho svoje pričama mojim!

21. Neka ti nikada ne odlaze iz očiju! Čuvaj ih na dnu srca!

22. Jer tko ih nađe, za njega su život, svemu tijelu njegovu zdravlje.

*23. Svom brižljivošću čuvaj srce svoje; jer iz njega izvire život!

24. Drži daleko od usta svojih laž! Usne tvoje neka budu čiste od varke!

*25. Pravo neka gleda oko tvoje! Trepavice tvoje neka pogledaju slobodno preda te!

26. Noge svoje stavi na ravnu stazu, svi putovi tvoji neka su tvrdo određeni!

27. Ne svrći nadesno ili nalijevo! Drži daleko nogu svoju oda zla!

GLAVA 5.

Čuvati se nevjernosti.

1. Sine moj, pripazi na mudrost moju! Prigni uho svoje k razboritosti mojoj!

2. Tako se držiš mudrosti i čuvaš stegu usnama svojim.

*3. S usana bludnice kaplje med, i grlo joj je glađe od ulja.

4. Ali na posljetku gorka je kao pelen, oštra kao mač dvorezac.

*5. Noge njezine silaze k smrti, koraci njezini vode k podzemnome svijetu.

6. Ona ne ide stazom života; na neprekidnim putovima gine, a da ne opaža.

7. Dajte, sinovi, poslušajte mene! Ne odstupajte od riječî usta mojih!

8. Drži daleko od nje put svoj! Ne približuj se k vratima kuće njezine!

*9. Inače predaješ drugima cvijet mladosti svoje, godine svoje neumolivomu.

(10) Ovdje počinju opet riječi sastavljača.

(13) Držanje naukâ mudrosti donosi čovjeku sreću duga života.

(17) Bezbožnicima su zla djela postala potreba kao jelo i pilo.

(20—27) Svim svojim sposobnostima mora čovjek težiti za mudrošću.

(23) Srce je vrelo dobrih i zlih djela. Dobra djela prate sreća i blagoslov i dug život.

Gl. 5. (3) Ćudoredni zahtjevi, što ih mudrost stavlja na ljude, često su puta tvrdi. Ludost obećaje život mekan i lagodan; ona je kao kakva bludnica.

(5 sl.) Tko se preda grijehu, srće u propast i u smrt. Ali bezbožnik ne misli na žalostan svršetak svojega opakog života.

(9) Sreća i blagostanje ostavit će kuću bezbožnikovu, i u njoj će se nastaniti bijeda i nevolja.

10. Inače site se drugi na imanju tvojemu; zaslužba tvoja dolazi u kuću tuđina.
11. Ti bi još morao na posljetku gorko jadikovati, kad bi ti se oduzelo tijelo i meso,
12. I morao bi priznati: »Ah, mrzio sam na stegu. Srce je moje preziralo karanje.
13. Glasa učitelja svojih nijesam slušao, uha svojega nijesam prignuo k odgojiteljima svojim.
*14. Gotovo bih bio posve upao u nesreću usred skupštine i općine.«
*15. Pij vodu iz svojega vlastitog studenca i žuber-vodu iz svojega vrela!
16. Moraju li se tvoji izvori razlijevati napolje i potoci tvoji po ulicama?
17. Ne, nego su oni samo tvoji, a nijesu tuđinovi s tobom.
*18. Neka je blagosloven izvor tvoj! Veseli se ženi mladosti svoje,
19. Košuti punoj miline, srni punoj ljupkosti! Ljubav k njoj smije te uvijek zanijeti. Naslađuj se vazda u ljubavi njezinoj!
20. Zašto bi se, sine moj, radovao s drugom, zašto bi tuđinku grlio u ljubavi?
21. Zaista, pred očima su Gospodnjim putovi svačiji; on pazi na sve staze njegove.
22. Bezbožnika hvata njegova vlastita krivnja; užetima grijeha svojih on biva vezan.
23. Umrijet će od nestašice stege; on će se srušiti u velikoj ludosti svojoj.

GLAVA 6.

Razne opomene. Čuvati se osobito preljubočinstva.

*1. Sine moj, ako si postao jamac za bližnjega svojega, ako si dao ruku drugome,
2. Ako si se vezao kojim obećanjem, ako te drže za riječ,
3. Onda učini to, sine moj, da se oslobodiš — jer si dopao u ruke bližnjemu svojemu —; idi, baci se na tle, saleti bližnjega svojega!
4. Ne daj sna očima svojim, ni trepavicama svojim drijema!
5. Otmi se iz ruke kao srna, kao ptica iz ruke ptičaru!
6. Idi k mravu, lijenčino, promatraj, što on čini, i postani mudar!
7. Ako i nema vođe ni upravitelja ni gospodara,
8. Ipak se brine ljeti za hranu svoju, skuplja sebi jelo u vrijeme žetve.
9. Dokle ćeš još, lijenčino, ležati? Kad ćeš se dignuti oda sna?
10. »Još malo spavati, još malo drijemati, još malo sklopiti ruke i počivati!«
*11. Već dolazi na te kao teklić siromaštvo i kao ratnik nestašica.
12. Lopov, bezbožnik: tko naokolo ide s lažnim govorom,

(14) Tko se dadne zavesti od ludosti, taj će proći kao preljubočinac, kojega bi osudili i kamenovali u prisutnosti općine i skupštine (isp. 3 Mojs 20, 10; 5 Mojs 22, 22). Ako se ne opameti, zadesit će ga smrt.
(15) Mudrost je kao okrepljujuća voda iz vlastitog studenca.
(18 sl.) Mudrost se predstavlja kao žena. Sastavljač je naziva »ženom mladosti svoje«, jer posjedovanje mudrosti od mladosti odlika je pravoga Izraelca.
Gl. 6. (1—5) Jamčevina se ne zabranjuje (isp. Sir 29, 14); ali je se uopće treba čuvati (Prič 11, 15; 17, 18; 22, 26). Tko je jamčevinu uzeo na sebe, ima goniti dužnika, da što prije isplati svoj dug, da jamac ne padne u ruke vjerovniku.
(11) Brzo i potpuno osiromašenje udes je besposličara. — Vulgata dodaje još ovo: »Ako li budeš nelijen (impiger), doći će kao vrelo žetva tvoja, i nestašica pobjeći će daleko od tebe.«

*13. Namiguje očima, tumači nogama, znakove daje prstima,
14. Tko plete spletke u srcu i vazda kuje zlo.
15. Zato će ga iznenada stići pogibija. Jadno će se bez pomoći rasprsnuti.
16. Šest je stvari, koje su mrske Gospodu, i sedam ih je, koje se gade srcu njegovu:
17. Oči ohole, jezik lažan i ruke, koje prolijevaju krv nedužnu,
18. Srce, koje kuje zle misli, noge, koje brzo trče na zlo,
19. Tko laži govori kao lažan svjedok i sije neslogu među braćom.
20. Cijeni, sine moj, opomene oca svojega i ne ostavljaj naukâ matere svoje!
21. Uvijek ih veži sebi na srce, privijaj ih oko vrata!
22. Kada ideš, pratit će te. Kada počivaš, nad tobom će bdjeti. Kada se probudiš, ići će s tobom na rad.
23. Jer su opomene svjetionice, nauke su svjetiljke; put k životu jesu opominjanja na stegu.
24. Čuvat će te od zle žene, od glatka jezika tuđinke.
25. Ne nosi u srcu svom požude za ljepotom njezinom! Nemoj da te uhvati trepavicama svojim!
*26. Jer sa bludnice spadne čovjek na komad kruha. A žena muževa ide u potjeru za dragocjenim životom.
27. Može li se oganj sakriti u njedrima, a da se ne upali odjeća?
28. Može li tko hoditi po živom ugljevlju, a da ne ožeže svoje noge?
29. Tako biva onome, koji ide k ženi drugoga. Tko je se dotakne, ne ostaje bez kazne.
30. Pregleda li se kradljivcu, kad ukrade, samo da utaži požudnu glad?
31. Ne, nego kad ga uhvate, mora nadoknaditi sedmerostruko, makar da mora dati sve imanje kuće svoje.
*32. Ali tko učini preljubu sa ženom, izgubio je razum. Samo tko hoće da sam sebe strovali u propast, učini tako što.
33. Samo udarce i porugu nosi odatle, i sramota se njegova ne može izbrisati.
34. Jer je ljubomor žestok u muža. On ne štedi na dan osvete.
35. Nikakav otkup ne može ga umiriti. Ne zadovoljava se, makar mu još ne znam koliko dao.

GLAVA 7.

Čuvati se zavođenja.

1. Čuvaj, sine moj, u srcu riječi moje, i sakrivaj naputak moj kod sebe!
*2. Čuvaj zapovijedi moje, i živjet ćeš, nauku moju kao zvijezdu oka svojega!
*3. Priveži ih sebi na prste, napiši ih na ploču srca svojega!
4. Reci mudrosti: »Sestro moja!« i nazovi razboritost »uzdanicom«,
5. Da te drže daleko od žene drugoga, od tuđinke, koja govori laskavo.
*6. Kad sam gledao kroz prozor kuće svoje, virio van kroz rešetke svoje,

(13) »Namiguje očima«, da drugima daje znakove.
(26) Bludnica baci čovjeka na prosjački štap i ugrozi mu život, jer bi se preljubočinstvo kaznilo kamenovanjem.
(32) Preljuba je gora i sramotnija, negoli krađa.
Gl. 7. (2) Mudrost vodi k sreći, blagostanju i dugom životu.
(3) Imaj uvijek pred očima opomene mudrosti i utisni ih duboko u srce!
(6) Navodi se primjer pod slikom zavođenja jedne bludnice.

7. Na lude i mudre pazio, tad opazih neiskusna mladića.
8. Koračao je ulicom dolje pokraj jednoga ugla, išao je putem kući,
9. U sumrak, pri izmaku dana, kad je padala noćna tama.
10. Najednom srete ga žena u odijelu bludnice i lukava srca.
11. Drsko se skitala naokolo; noge njezine nijesu mogle stajati kod kuće.
12. Sad na ulici, sad na trgovima, na svakom uglu vrebala je.
13. I uhvati ga, i poljubi ga, i bezobrazno reče mu:
*14. »Bila sam dužna žrtvu pomirnicu. A danas izvrših zavjet svoj.
15. Zato izađoh, tebi ususret, da te potražim. I eto nađoh te.
16. Opremila sam ložnicu svoju prostirkama, vezenim egipatskim prostirkama.
*17. Poškropila sam postelju svoju smirnom, alojem i cimetom.
18. Pa dođi! Uživat ćemo ljubav, plivat ćemo u slasti ljubavnoj do zore.
19. Jer mi muž nije kod kuće, otišao je daleko na put.
*20. Kesu je novčanu uzeo sa sobom. Vraća se kući istom o uštapu.«
21. Mnogim nagovaranjem zavede ga. Glatkim usnama odvuče ga sa sobom.
*22. Otide za njom, bezumnik, kao vo, kojega vode na klanje, kao jelen, koji se zaplete u mrežu,
23. Dok mu strijela ne probije jetra, kao što kad ptica leti u zamku, a ne opazi, da joj je o život.
24. Zato dakle, sinovi, poslušajte me! Pripazite na riječi usta mojih!
25. Nemoj da zastrani srce tvoje na put k njoj, nemoj da zalutaš na staze njezine!
26. Jer je velik broj ubijenih, što ih je oborila ona. Mnogo ih je, što ih je sve pobila.
27. Kuća je njezina put u svijet mrtvih; ona vodi dolje u odaje smrti.

GLAVA 8.

Mudrost kao učiteljica.

*1. Čuj! Ne zove li mudrost? Ne diže li razboritost glas svoj?
*2. Gore, visoko iznad ceste, ili također, gdje se križaju putovi, ona se je postavila.
3. Ili kod vrata, gdje se ostavlja grad, ili gdje se ulazi u grad, zove ona glasno:
4. »Vas zovem, o ljudi! Riječ svoju upravljam k djeci čovječjoj.
5. Imajte razumijevanja za mudrost, vi ljudi puni prostote! Orazumite se, vi ludi!
6. Slušajte! Jer ću vam govoriti velike stvari. Usne svoje otvaram za istiniti govor.
*7. Jest, jezik moj govori samu istinu. Mrska je usnama mojim lažljivost.
8. Istinite su riječi usta mojih, ništa nema u njima lažno i zlobno.

(14) Iza žrtve pomirnice bila bi žrtvena gozba (3 Mojs 7, 16), na koju se zvali drugi. Bludnica miješa pobožnost s putenošću.
(17) »Smirnom, alojem i cimetom«, t. j. raznim mirodijama.
(20) Što je uzeo kesu novčanu sa sobom, to znači, da je otišao na dalek put.
(22 sl.) Slike hoće da pokažu, kako je bezuman čovjek nalik na živinu, što srlja u propast.
Gl. 8. (1 sl.) Mudrost izlazi opet kao osoba (isp. 1, 20—30), i to kao učiteljica.
(2) Glas mudrosti odjekuje posvuda, po svoj javnosti. Ćudoredni zakon ne može čovjek prečuti.
(7 sl.) Jer prava mudrost ima svoj izvor u Bogu, ona ne će i ne može prevariti.

9. Sve su one jasne razboritomu i jednostavne onima, koji traže istinu.
10. Primite naputak moj radije negoli srebro, razboritost radije negoli zlato!
11. Jer je mudrost vrednija od bisera. Nikakva dragocjenost nije joj jednaka.
*12. Ja, mudrost, u savezu sam s razboritošću. Ovo je znanje zaslužba moja.
13. Strah je Gospodnji mržnja na zlo. Ja mrzim na uznositost i oholost, na zao put i govor lažan.
*14. U mene je oprez i mudar savjet. Moja je razboritost, i moja je jakost.
15. Po meni vladaju kraljevi, odlučuju velikaši po pravdi.
16. Po meni zapovijedaju knezovi, plemići, svi suci na zemlji.
17. Ja ljubim one, koji ljube mene. Koji me traže, nađu me.
18. U mene se nađu bogatstvo i čast, i postojano dobro i trajno blagostanje.
19. Plod je moj bolji od zlata i od suhoga zlata. Dobitak je moj vredniji od očišćenoga srebra.
20. Idem stazom pravednosti posred putova pravice.
21. Onima, koji me ljube, dajem dobra, napunjam riznice njihove.
*22. Gospod me stvori u početku upravljanja svojega, kao prvo od svojih djela, u pradoba.
*23. Bila sam postavljena prije vijekova, prije početka, prije postanja svijeta.
24. Nije još bilo dubina vodâ, kada sam se rodila. Nije još bilo izvorâ s obilatom vodom.
25. Nijesu još bile gore osnovane, prije humova ja sam se rodila,
26. Prije nego je stvorio zemlju i polja i prve grude vasionome svijetu.
27. Kad je gradio nebo, ja sam onda bila, i kad je razmjeravao svod nad vodama mora.
28. Kad je u visini motao oblake, kad je pustio da nabujaju izvori bezdanu,
29. Kad je postavljao moru međe njegove, da nikada ne prestupi voda obalu svoju, kad je utvrđivao stupove zemlji,
*30. Tada sam stajala, miljenica njegova, na strani njegovoj; bila sam iz dan u dan puna zanosa, puna radosti pred njim svagda,
31. Puna radosti na širokoj zemlji njegovoj, puna zanosa nad djecom čovječjom.
*32. Tako dakle, sinovi, poslušajte me! Spasenje onima, koji idu putovima mojim!
33. Slušajte naputak moj, da dobijete mudrost! Nemojte je odbaciti!
34. Blago onome, koji me sluša, koji straži na vratima mojim svaki dan, koji čuva dovratnike moje!
35. Jer tko nađe mene, nađe život. Što želi, dobije od Gospoda.
36. Tko mene promaši, ošteti dušu svoju. Svi, koji mrze na me, ljube smrt.

(12) Najvažnije vlastitosti, što ih ima mudrost, jesu razboritost, duboko znanje i strah Božji.
(14) Što ovdje mudrost sebi pripisuje, to i Bog iskazuje (Jb 12, 13—16).
(22) Mudrost je bila u posjedu Božjem nesamo u početku njegova stvaranja, nego i onda, kad još nije bilo nikakva stvorenja.
(23) Tri daljna izraza hoće da kažu, da je božanska mudrost bila prije stvorenja svijeta.
(30) Bog je stvoritelj, ali mu mudrost u stvaranju stoji na ruku, i ona se raduje poradi te suradnje i poradi stvorenih djela.
(32—36) Kao revni učenici moraju ljudi slušati nauku mudrosti. Tko ide za njom, steče sreću i dug život.

GLAVA 9.

Traži mudrost, izbjegavaj ludost!

*1. Mudrost sagradi sebi kuću; na sedam stupova stoji.

2. Pokla stoku svoju; natoči vino svoje. Postavi sto svoj.

3. Posla djevojke svoje, da objave na najvišim mjestima grada:

4. »Tko je lud, neka se uvrati ovamo! Tko nema razboritosti, toga ću poučiti.

5. Dođite, jedite kruha mojega, pijte vina, što sam ga natočila!

6. Ostavite ludost, da živite! Pođite putem razboritosti!

*7. Tko poučava podsmjevača, donosi sam sebi samo sramotu; tko kori bezbožnika, prima porugu.

8. Ne poučavaj podsmjevača: on bi mogao zamrziti na te. Karaj mudroga, on će te ljubiti.

*9. Poučavaj mudroga, i bit će još mudriji! Poučavaj pobožnika: on dobije još na razboritosti.

10. Početak je sve mudrosti strah Gospodnji; poznavati Presvetoga jest razboritost.

*11. Jer je Gospod, koji umnožava dane tvoje, koji čini mnogima godine života tvojega.

12. Ako si mudar, to je za dobro tvoje. Ako si podsmjevač, sam ćeš to morat okajati.«

*13. Žena ludost nemirna je žena. Ona se razumije samo u zavođenje.

14. Sjedi na vratima svoje kuće, na stolici u gradu visoko gore,

15. Da zove one, što prolaze, a koji idu pravo svojim putem.

16. »Tko je lud, neka se uvrati ovamo; tko nema razboritosti, toga ću poučiti.«

*17. Tako je slatka ukradena voda, tečan je kruh sakriven.

*18. A ne znaju, da se tamo gomilaju sjene, da gosti njezini leže u carstvu mrtvih.

GLAVA 10.

Blagoslovena je pravednost, grijeh je proklet.

*1. Priče Salomonove.

Mudar je sin radost ocu svojemu; a lud je sin žalost materi svojoj.

*2. Nepravedno stečeno blago ne donosi koristi, a pravednost izbavlja od smrti.

Gl. 9. (1—6) Mudrost se prikazuje ovdje kao bogata, odlična gospođa, koja je sagradila sebi kuću. Sedam stupova, na kojima stoji kuća, izražava savršenost i tvrdoću kuće. I gospođa poziva goste na svečanu gozbu prilikom otvorenja kuće. Slike nanizane ovdje lako su shvatljive. Bogatstvo znači veliko blago nauke, što ga posjeduje mudrost. Gozba je predavanje te nauke ljudima. Jelo i pilo znače mudra životna načela.

(7—12) U ovim je recima pouka sastavljačeva o koristi poučavanja. Ovi su reci slični riječima mudrih u 22, 17—24.

(9 sl.) Pobožan čovjek voli pouku i po njoj postaje još razboritiji; on ima preduvjet za svaku mudrost: strah Božji.

(11 sl.) Strah je Božji prava razboritost, jer o Bogu ovisi sreća u životu.

(13) Mudrosti se suprotstavlja žena ludost. Ona je kao u 7, 10 sl. prikazana pod slikom preljubočinice.

(17) Sastavljač pridodaje: Nauke, što ih predaje žena ludost, gode sjetilima i podražuju to više, jer ih se ne smije slijediti.

(18) Tko sluša ženu ludost, upao je u nesreću, u smrt.

Gl. 10. (1) Prava mudrost života stoji u obdržavanju Božjih zapovijedi; ludost je zloća.

(2) Nepravedno stečeno blago ne može čovjeka spasiti pred Božjim sudom (isp. 11, 4; Sir 7, 9; Ezek 7, 9); pravednost čuva čovjeka od propasti (11, 4) i izbavlja od smrti (isp. 11, 19; 12, 28).

*3. Ne da Gospod da trpe glad pravednici, a pohlepu bezbožnika odbija.

4. Lijena ruka osiromašava, a marljiva ruka obogaćava.

5. Tko ljeti sabira, razuman je; tko spava o žetvi, ništavac je.

6. Na glavu pravednikâ prosipa se bogat blagoslov, a usta bezbožnikâ kriju bijedu.

7. Spomen pravednikov ostaje u blagoslovu, a ime se bezbožnikâ proklinje.

8. Tko je mudra srca, prima naputke; lud brbljavac propadne.

9. Tko ide svojim putem u nedužnosti, ide sigurno; tko ide krivim stazama, poznat će se.

*10. Tko namiguje očima, zadaje muku; lud brbljavac propadne.

*11. Usta su pravednikova izvor životu, a usta bezbožnikâ kriju bijedu.

*12. Mržnja izaziva samo svađu, a ljubav prikriva sve prijestupe.

13. Na usnama razumnoga naći je mudrost, a batina pripada leđima ludoga.

*14. Mudri kriju znanje, a usta su ludoga blizu pogibli.

*15. Imanje je bogatomu njegov tvrdi grad; siromasima je pogibao njihovo siromaštvo.

*16. Prihodi pravednikovi služe za život, a dobitak bezbožnikov za grijeh.

17. Tko prima ukor, na putu je k životu, a tko odbacuje opomene, luta.

18. Lažne usne kriju mržnju; tko raznosi klevete, luđak je.

19. U mnogom govorenju ne biva bez grijeha, a tko zauzdava jezik svoj, radi razumno.

20. Jezik je pravednikov srebro odabrano, a razum bezbožnikâ malo vrijedi.

21. Usne pravednikove mnogima su utjeha, a luđaci umiru od ludosti svoje.

22. Blagoslov Božji obogaćava; vlastita muka ne učini tu ništa.

23. Luđaku je veselje počiniti sramotu, a čovjek razuman drži se mudrosti.

*24. Čega se plaši bezbožnik, ono ga snađe; što žele pravednici, dobiju.

25. Kad duhne oluja, bezbožnika nestane, a pravednik stoji tvrdo na vječitom temelju.

*26. Što je ocat zubima i dim očima, to je lijenčina svojemu gospodaru.

27. Strah Gospodnji produljuje dane života, a bezbožnicima se godine prekraćuju.

(3) U Starom Zavjetu obećaje Bog poglavito vremenita dobra, da potakne na obdržavanje zakona (isp. 13, 25; Ps 34 [33], 11; 37 [36], 18 sl.; Tob. 4, 21).

(10) Tko namiguje očima«: isp. 6, 13. »Lud brbljavac propadne«: ovo je u hebrejskom tekstu opetovanje druge polovine r. 8. U starogrčkom prijevodu stoji: »A tko iskreno kara, učini mir.«

(11) Pravednik svojim nesebičnim, iskrenim riječima promiče dobro bližnjega (isp. r. 21).

(12) Tko je nesklon svojemu bližnjemu, mala stvar, i s njim će se zavaditi.

(14) Mudar čovjek zna šutjeti u pravo vrijeme, a luđak svojim mnogim i nepromišljenim govorom počini samo štetu.

(15) Bogataš ima prijateljâ i pomoćnikâ (isp. 13, 8; 14, 20; 18, 11; 19, 4), kad upadne u kakav težak položaj; siromahu ne pomaže nitko, kad ga snađe kakvo zlo, jer on siromah nije u stanju pomoć uzvratiti.

(16) Pravednik upotrijebi svoja dobra i u svoju korist i na dobro svojim bližnjima; bezbožnik upotrijebi svoje bogatstvo u svrhe, što i njemu i drugima škode.

(24) Bog u pravo vrijeme ošine bezbožnika kaznenim sudom, kojega se je on imao za što bojati, a pravednik želi pravedni sud Božji.

(26) Lijenčina je svojemu gospodaru samo na štetu.

*28. Čekanje pravednikâ izlazi u radost, a nadanje se bezbožnikâ razbija.
29. Onome, koji hodi u nedužnosti, Gospod je obrana, a bezbožnicima propast.
30. Pravednik se ne će nikada pokolebati, a bezbožnici ne će ostati u zemlji.
*31. Usta pravednikova rađaju mudrost, a jezik lažan pada u pogibiju.
32. Usne pravednikove smišljaju sreću, a usta bezbožnikâ opačinu.

GLAVA 11.

Sreća pravednikâ, nesreća bezbožnikâ.

1. Lažna su mjerila Gospodu mrska, a puna mjera ugodna mu je.
*2. Dođe li oholost, dođe i prezir, a mudrost se zadrži kod poniznih.
3. Nedužnost vodi poštene sigurno, a nevjerne upropašćuje lažljivost njihova.
*4. Bogatstvo ne koristi ništa u dan srdžbe, a pravednost izbavlja od smrti.
5. Nedužnome ravna put pravda njegova, a bezbožnik pada od vlastite zloće.
6. Poštene izbavlja pravda njihova, a nevjerni se hvataju od vlastite zloće.
7. Kad umre bezbožnik, propada nadanje njegovo; očekivanje opakoga sruši se.
*8. Pravednik se izbavlja iz nevolje, a bezbožnik zauzima mjesto njegovo.
9. Opak čovjek traži da pokvari bližnjega jezikom svojim, a oprezom se izbavljaju pravednici.
*10. Dobru pravednikâ raduje se grad, a kliču nad propašću bezbožnikâ.
11. Grad se podiže blagoslovom poštenih ljudi, a ustima se bezbožnikâ uništava.
*12. Bezumnik postupa sa svojim bližnjim prezirno, a razuman čovjek šuti tiho.
13. Tko kao klevetnik ide naokolo, izdaje tajne, a pouzdan čovjek drži stvar tajno.
14. Gdje nema vodstva, propada narod, a dobro stoji, gdje se čuju mnogi savjetnici.
15. Veoma se zlo prolazi, kad se jamči za druge; tko izmiče podanju ruke, ide sigurno.
*16. Žena mila dobiva čast; nasilnici dobivaju bogatstvo.

(28) »Čekanje pravednikâ izlazi u radost«, jer Bog ispuni, što očekuju pravednici.
(31) Pravednik govori samo dobro i spasi se; bezbožnika obaraju u propast njegove vlastite riječi.
Gl. 11 (2) Ne da Bog, da uspiju osnove oholih ljudi, nego ih ponizuje. Njihova ih hvalidba dovede do toga, da ih drugi ismjehavaju i preziru. I napokon oholica propadne.
(4) »Dan srdžbe« jest Sudnji dan. Tko svoje bogatstvo nije upotrijebio na pravi način, nema od njega nikakve koristi za vječnost; ima samo štetu. I kad Bog hoće da kazni bezbožnika, ne koristi mu ništa sve njegovo bogatstvo (isp. 10, 2; Ezek 7, 19; Sof 1, 8).
(8) Bezbožnici padaju u nevolju (isp. Mardokej i Aman (Est 7, 10); Danijel (Dan 14, 40 sl.); Suzana (Dan 13, 42—64).
(10 sl.) Blagosloveno djelovanje pravednikâ koristi gradu; a jurenje bezbožnikâ škodi općemu dobru.
(12) Bezuman čovjek udara na pogrješke svojih bližnjih uvredljivo, a razuman čovjek obziran je i šuti.
(15) »Tko izmiče podanju ruke«, t. j. davala se ruka kod jamčenja.
(16) U starogrčkom prijevodu u sredini ovoga retka, između obadva člana, stoji još ovo: »A rugoba je žena, koja mrzi na poštenje. Lijenčine ne dolaze do imetka.«

*17. Dobrostiv čovjek čini sam sebi dobro; nemilostiv reže sam sebe u meso.
18. Bezbožnik dobiva sebi isprazan dobitak, a sigurnu plaću, tko sije pravednost.
19. Tko se drži pravednosti, ide k životu; tko čini zlo, srće u propast.
20. Tko je lažna srca, mrzak je Gospodu, a tko ide nedužno, mio mu je.
*21. Ruku na ovo! Zao čovjek ne će izaći bez kazne, a rod pravednika izbavit će se.
22. U gubici svinje zlatna brnjica: to je žena lijepa, ali besramna.
*23. Želja pravednih nalazi sreću; nada je bezbožnikâ nesreća.
*24. Jedan dijeli obilno i sve je bogatiji; drugi škrtari suviše i sve je siromašniji.
25. Tko čini dobro, nalazi obilatu okrepu; tko napaja druge, napaja sam sebe.
*26. Tko ne da žita, proklinje ga narod; tko ga daje, na glavu njegovu dolazi blagoslov.
*27. Tko traži dobro, dobiva milost; tko traži zlo, i zadesi ga.
*28. Tko se uzda u bogatstvo svoje, propada; a pravednici uspijevaju kao zelene grane.
*29. Tko zapušta kuću svoju, žanje vjetar; luđak će služiti mudromu.
*30. Plod je pravednikov drvo života; mudri predobiva srca.
31. Ako se pravedniku plaća na zemlji, koliko prije bezbožniku i grješniku!

GLAVA 12.

Vladanje mudrih i ludih.

1. Tko ljubi opomenu, ljubi znanje; tko mrzi na ukor, luđak je.
2. Dobar čovjek dobiva milost kod Gospoda, a spletkaša osuđuje.
3. Čovjek se ne utvrđuje bezbožnošću; korijen pravednikâ ne pomiče se nikada.
*4. Vrijedna je žena kruna mužu svojemu; zla je kao crvotoč u kostima njegovim.
5. Mišljenje pravednikovo ide samo za pravdom; spletke bezbožnikâ samo za prijevarom.
*6. Riječi bezbožnikâ vrebaju krv, a usta pravednikâ spase ih.
*7. Bezbožnici padaju, i nema ih više, a kuća pravednikova ostaje.
8. Prema razboritosti svojoj hvali se čovjek, a tko je smeten, izvrgnut je ruglu.

(17) Bog blagosiva dobroga, a kazni bezbožnika. — »Nemilostiv reže sebe u meso«, t. j. vrijeđa sam sebe.
(21) »Ruku na ovo!« to je kao u nas: »Ruku na srce!«
(23) Pravednik u dan suda nalazi spasenje, što ga želi, a bezbožnika čeka propast.
(24) »Dijeli obilno«, t. j. milostinju.
(26) Tko u vrijeme potrebe zadržava životne namirnice i ne prodaje ih uz umjerenu cijenu, taj žanje prokletstvo.
(27) Pravednik dobiva milost od Boga; opakoga čovjeka upropašćuje njegova vlastita zloća.
(28) Tko svoju nadu ne stavlja u Boga, nego samo u svoje bogatstvo, propada.
(29) Tko zanemaruje svoje kućanstvo, obara temelj svakome napretku.
(30) Pravedni i mudri promiču dobro svojih bližnjih. U starogrčkom prijevodu glasi ovaj redak ovako: »Plod je pravednosti drvo života, a nasilje otima život.«
Gl. 12. (4) Zla je žena propast svojega čovjeka.
(6) Klevetnim riječima i lažnim svjedočanstvima dovodi bezbožnik svojega bližnjega u opasnost, da izgubi život. Nasuprot pravednik traži da izbavi svojega bližnjega iz opasnosti.
(7) »Kuća pravednikova ostaje«, t. j. ostaje u svojim potomcima.

9. Bolje je malen biti i svoj kruh imati, negoli gospodin biti i nemati što jesti.
10. Pravednik se brine za ono, što treba živinče njegovo, a u bezbožnika je srce bez osjećaja.
*11. Tko obrađuje polje svoje, taj će jesti do sitosti, a tko trči za besposlicama, bezuman je.
12. Tvrđava bezbožnikâ srušit će se, a korijen pravednikâ traje.
*13. Zlu je čovjeku zamka u grijehu usana njegovih, a pravednik izmakne tjeskobi.
*14. Od ploda riječi svojih nasitit će se svaki obilno; po djelu ruku njegovih plaća se čovjeku.
15. Luđaku se čini prav put njegov, a mudar čovjek prima nauku.
16. Luđak pokaže gnjev svoj na mjestu, a mudri smetne oko s psovke.
17. Tko govori istinu, kazuje što je pouzdano; lažljiv svjedok donosi samo prijevaru.
18. Govor gdjekojih probada kao ubodi mača, a jezik mudrih donosi iscjeljenje.
*19. Istinita usta stoje dovijek, a lažni jezik samo jedan čas.
20. Prijevara vlada u srcu onih, koji snuju nesreću, a koji svjetuju na dobro, dožive radost.
21. Nikakva nesreća ne zadesi pravednika, a bezbožnici su puni nesreće.
22. Lažne usne mrske su Gospodu; tko govori istinu, mio mu je.
23. Pametan čovjek sakriva svoje znanje, a srce luđaka izvikuje ludost svoju.
*24. Ruka će marljiva čovjeka zagospodariti, a lijena mora rabotati.
25. Briga u srcu pritiskuje čovjeka, a dobra ga riječ razvedri.
26. Pravednik istražuje svoju pašu, a put bezbožnikâ vodi u zabludu.
*27. Lijenčina ne ulovi svoju zvijer; marljivoga čovjeka dopadne dobro dragocjeno.
28. Staza pravednosti vodi k životu, a put opačine k smrti.

GLAVA 13.

Sudbina pobožna i bezbožna čovjeka.

1. Mudar sin prima pouku, a podsmjevač ne sluša ukora.
*2. Od ploda riječi svojih nasitit će se svaki obilno; nevjernome čovjeku hoće se nasilja.
3. Tko čuva usta svoja, čuva život svoj; tko razvaljuje usne svoje, propada.
*4. Puna je željâ, ali bez uspjeha, duša lijenčine; želja se marljivih ljudi obilno utiša.
5. Lažno jurenje mrsko je pravedniku, a bezbožnik upada u porugu i sramotu.
6. Pravda štiti život nedužan; bezbožnost obara grješnike.
7. Gdjekoji se gradi bogat, a nema ništa, gdjekoji siromašan, a ima velik imetak.

(11) Vulgata dodaje ovomu retku još ovo: »Tko ima radost u pijankama, taj ostavlja sramotu u svojim utvrdama« (»Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam«).
(13) »Izmakne tjeskobi«, što nastane protivurječjem samomu sebi.
(14) Čovjeku se plaća po njegovim riječima i djelima.
(19) »U laži su kratke noge.«
(24) »A lijena (ruka) mora rabotati«, jer padne u siromaštvo.
(27) »Lijenčina ne ulovi svoju zvijer«, t. j. lijenčina ne iskoristi dobru priliku, da pođe naprijed.
Gl. 13. (2) Svaki mora nositi posljedice svojih riječi. Nevjerni će čovjek žeti zlo od svojih lažljivih govora.
(4) »Ali bez uspjeha«, jer lijenčina ne uzima stvar ozbiljno.

*8. U bogatstvu njegovu otkup je za život njegov, a siromah ne treba slušati prijetnju.
*9. Veselo gori svijetlo pravednikâ, a svjetiljka se bezbožnikâ ugasi.
* 10. Od oholosti biva samo svađa; tko se dade svjetovati, taj je mudar.
11. Naglo zgrabljeno imanje prođe, a tko samo sabira rukom, postane bogat.
*12. Dugo nadanje razboli srce, a drvo je života želja ispunjena.
*13. Tko prezire opomenu, sam sebi udi; tko ima strahopočitanje prema zapovijedi, toga dopadne plaća.
14. Nauka je mudroga izvor života, da se umakne zamkama smrti.
15. Dobro ponašanje donosi milost, a put je nevjernih ljudi tvrd kao kamen.
16. Pametan čovjek čini sve promišljeno, a luđak se diči svojom ludošću.
17. Bezbožan glasnik pada u nesreću, a vjeran glasnik donosi spasenje.
18. Siromaštvo i sramota stignu onoga, koji prezire ukor, a tko pazi na pouku, dođe do časti.
19. Ispunjena je želja slast srcu, a luđacima je mrsko kloniti se oda zla.
20. Opći s mudrima i bit ćeš mudar; a tko se druži s luđacima, zlo će proći.
21. Grješnike progoni nesreća; pravednicima vraća On dobrom.
22. Unučadi ostavlja dobar čovjek baštinu, a grješnikovo imanje čuva se pravedniku.
*23. Krčevina siromaha donosi izobila hrane, a nepravda upropasti gdjekojega.
24. Tko štedi prut, ne ljubi sina svojega, a tko ga ljubi, kara ga za vremena.
25. Pravednik ima za pojesti, dok se ne nasiti; trbuh bezbožnicima mora životariti.

GLAVA 14.

Mudrost je pred ludošću.

1. Mudrost ženâ sagradi sebi kuću; a ludost je raskopa vlastitim rukama.
2. Tko radi pošteno, boji se Gospoda, a tko ide stramputicom, prezire ga.
*3. U ustima je luđaka prut za oholost njegovu, a čovjeku mudrome usne su njegove zaštita.
*4. Gdje nema volova, nema žita, a obilna je ljetina od snage volova.
5. Istinit svjedok ne laže, a lažan svjedok iznosi laži.

(8) Bogataš može se otkupiti, ako je počinio kakav zločin (isp. 2 Mojs 21, 22; 22, 7—17; 3 Mojs 6, 5; 5 Mojs 22, 19—29). Siromah, koji ništa nema, ima to dobro, da mu ne prijete. A možda je ovaj paralelni (poredni) član isprva glasio ovako: »A siromah ne nalazi sredstava za otkup.«
(9) Svijetlo je simbol (znak) sreće.
(10) »Tko se dade svjetovati«, da se izbjegne svađi.
(12) Ispunjeno nadanje obraduje i oživi srce.
(13) Vulgata pridodaje ovomu retku još ovo: »Duše lažne lutaju u grijesima, a pravednici su milosrdni i sažaljavaju« (»Animae dolosae errant in peccatis; justi autem misericordes sunt, et miserantur«).
(23) Siromah će, uz Božji blagoslov, imati obilnu žetvu na njivi istom iskrčenoj, koja doduše iziskuje više rada, negoli stara njiva.
Gl. 14. (3) Isprazne riječi nanesu oholome čovjeku mnogu štetu.
(4) Bez potrebnih pomoćnih sredstava ne postiže se uspjeh. I kao što njiva pomoću volova donosi dobru ljetinu, tako nam i mudri ljudi svojom poukom donose mudrost.

*6. Podsmjevač traži mudrost, ali uzalud, a razumnomu je lako naći znanje.

7. Idi od luđaka, jer ne čuješ nikakve pametne riječi!

8. U tom je mudrost pametnoga, da pazi na put svoj, a stramputica je ludost luđaka.

9. Luđaku je šala grijeh; među pravednima vlada dobar sporazum.

10. Srce samo pozna vlastitu bol svoju; u radost njegovu ne umiješa se tuđin.

11. Dom će bezbožnikâ propasti, a šator će pravednikâ procvasti.

12. Gdjekoji se put učini jednome ravan, a kraj su mu staze smrti.

*13. I kod smijeha može se srce žalostiti, i veselju je kraj žalost.

14. Za življenje svoje prima odmetnik plaću, a tako i čovjek dobar za djela svoja.

*15. Lud vjeruje svakoj riječi, a pametan pazi na korake svoje.

16. Mudar ima strahopočitanje i kloni se oda zla, a lud ide preko toga i osjeća se sigurnim.

17. Čovjek jedljiv učini ludost, a razborit je ustrpljiv.

18. Luđaci ostaju u ludosti svojoj, a mudri se kite znanjem.

19. Pred dobrima moraju se zli prignuti, i bezbožnici moraju stajati na vratima pravednika.

20. I prijatelju svojemu mrzak je siromah, a mnogo ih je, koji ljube bogataša.

21. Tko prezirno postupa s bližnjima svojim, griješi; blago onome, koji se smiluje siromahu!

22. Ne idu li stramputicom, koji smišljaju zlo? a koji misle na dobro, žanju ljubav i vjernost.

23. U svakom radu ima dobitka, a puste riječi donose samo gubitak.

*24. Kruna je mudrih bogatstvo njihovo, a ludost luđakâ ostaje ludost.

25. Izbavitelj je života istiniti svjedok; a tko iskazuje laži, kvaritelj je.

26. U strahu je Gospodnjem pouzdanje jakomu; i djeci njegovoj pruža zaštitu.

27. Strah je Gospodnji izvor životu; on pomaže izbjeći zamkama smrti.

*28. Na mnoštvu naroda počiva slava kralju; pad je knezu, kad nema ljudi.

29. Dugotrpan čovjek pokazuje mnogu mudrost; čovjek jedljiv počini ludost za ludošću.

30. Život je tijelu srce mirno, a strast je kao crvotoč u kostima.

*31. Tko pritiskuje siromaha, huli na Stvoritelja njegova, a poštuje ga, tko se smiluje siromahu.

---

(6) Bez straha Božjega nema mudrosti.

(13) Nema radosti bez žalosti. A smisao je, da se pod izvanjom radosti krije puno puta nutarnja žalost.

(15) Vulgata ima dodatak: »Lažljivome sinu ništa ne će biti dobro, a mudrome slugi uspijevat će radovi, i njegov će se put poravnati« (»Filio doloso nihil erit boni; servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via ejus«).

(24) Mudar čovjek upotrebljava bogatstvo tako, da postigne čast i pred Bogom i pred ljudima; a luđak ostaje luđak i u bogatstvu, jer ga zlo upotrebljava. Možda bi imao ovaj redak glasiti ovako: »Kruna je mudrih razboritost njihova, a vijenac je ludih ukočenost njihova.«

(28) Gdje nema straha Božjega, ondje se vrijeđa i ćudoređe i naravni zakon, tako da opada broj pučanstva (isp. r. 34).

(31) Tko se ogriješi o siromaša, ogriješi se i o samoga Boga, jer je Bog obećao siromahu svoju osobitu zaštitu.

*32. Po zloći svojoj dolazi bezbožnik do pada, a pravednik ostaje još utješen i na smrti.
*33. U srcu razumnoga počiva razboritost, a što je u nutrini luđakovoj, pokaže se.
34. Pravednost podiže narod, a opačina je sramota narodima.
35. Mio je kralju razuman sluga, a gnjev njegov pogodi nevaljalca.

GLAVA 15.

Mudrost dobiva, ludost gubi.

1. Odgovor blag utišava gnjev; riječ uvredljiva podiže srdžbu.
2. Jezik mudroga govori mudrost, a usta luđaka prosipaju ludost.
3. Na svakom su mjestu oči Gospodnje; gledaju zle i dobre.
*4. Blag je jezik drvo života, a naopakost njegova zadaje srcu rane.
*5. Luđak se ruga pouci oca svojega, a tko prima opomenu, radi pametno.
6. U kući je pravednikovoj bogata zaliha, a u dohocima je bezbožnikovim rasap.
7. Usne mudrih ljudi siju znanje, a srce je bezbožnikâ naopako.
*8. Žrtva je bezbožnikâ mrska Gospodu, a molitva mu je pravednikâ ugodna.
9. Život je bezbožnikov mrzak Gospodu, a ljubi onoga, koji teži za pravednošću.
10. Teško karanje čeka onoga, koji skrene s pravoga puta, a propadne, tko mrzi na opomenu.
*11. Ponor svijeta mrtvih stoji otvoren pred Gospodom, koliko više srce ljudi!
13. Veselo srce razvedri lice; tuga u srcu pritisne duh.
14. Srce razumnoga čovjeka teži za znanjem; usta luđaka snuju ludost.
*15. Svi su dani potlačenoga žalosni; tko je dobre volje, drži stalnu gozbu.
16. Bolje je malo sa strahom Božjim, negoli veliko blago s nemirom.
17. Bolje je jelo od zelja, gdje je ljubav, nego vo ugojeni, gdje je mržnja.
18. Čovjek žestok izaziva kavgu, a ustrpljiv utišava svađu.
*19. Staza je lijenčine kao pokrov od trnja, a put je pravednikov dobro utrven.
20. Mudar je sin radost ocu; čovjek lud prezire mater svoju.
21. Ludost je veselje bezumniku; razuman čovjek ide pravim putem.

(32) Bezbožnik se ne snalazi ni u najmanjoj nesreći, a pravednik ne gubi mira ni veselosti ni pod najtežim udarcima. Starogrčki prijevod ima u drugom porednom članu bolje čitanje: »A pravednika drži njegovo poštenje.«

(33) Nedostatak mudrosti ne može ostati dugo sakriven.

Gl. 15. (4) Dobra riječ utješi i blagoslov donese, a grijeh jezika donosi zlo i nesreću.

(5) Vulgata dodaje ovomu retku ovo: »U obilnoj je pravednosti krepost najveća, a misli će se bezbožnikâ iskorijeniti« (»In abundanti justitia virtus maxima est; cogitationes autem impiorum eradicabuntur«).

(8) Bez pravoga unutarnjeg osjećaja vanjsko je štovanje Boga bez svake cijene.

(11) To jest: Bog zna sve, i misli i tajne ljudske.

(15) »Tko je dobre volje, drži stalnu gozbu«: vesela ćud u svakom je položaju života sretna.

(19) Lijenčina svojim neradom zapadne u mnoge poteškoće, kojih nema dobar čovjek, jer je marljiv.

22. Gdje nema savjetovanja, ne uspiju osnove; gdje je mnogo savjetnika, uspiju.
23. Svaki se raduje zgodnim odgovorom usta svojih; riječ u pravo vrijeme — kako je dragocjena!
*24. Put života za razumnoga ide gore, da izmakne carstvu mrtvih dolje.
*25. Gospod razara kuću oholima, a postavlja međuu udovici.
26. Mrske su Gospodu osnove zlobne, a riječi dobrostive rado čuje.
27. Tko steče nepravedan dobitak, razara kuću svoju; tko odurava mito, živjet će mirno.
28. Srce pravednikovo promisli, što će odgovoriti, a usta bezbožnikâ rigaju zlobe.
29. Gospod je daleko od bezbožnikâ, a molitvu pravednikâ usliši.
30. Mio pogled razveseli srce, vesela vijest oživi kosti.
31.*Uho, koje sluša opomene spasonosne, boravi rado među mudrima.
32. Tko odbija pouku, prezire dobro duše svoje; a tko sluša opomenu, steče sebi razboritost.
33. Strah je Gospodnji odgoj za mudrost; pred čašću ide poniznost.

GLAVA 16.

Providnost Božja, koja sve vidi.

*1. Čovjek se dobro spremi u srcu, a od Gospoda dolazi, što jezik izgovori.
*2. Neka se čovjeku učine čisti svi putovi njegovi, ipak je Gospod, koji ispituje duhove.
3. Predaj Gospodu djela svoja, i osnove će tvoje uspjeti.
*4. Za svrhu svoju sve je Gospod stvorio, pa i bezbožnika za dan nesreće.
*5. Gospodu je mrzak svaki oholica; ruku na ovo! Bez kazne ne će izaći.
*6. Vježbanjem u vjernoj ljubavi očišćava se krivnja; strahom Gospodnjim izbjegne se zlu.
*7. Ako je čiji život mio Gospodu, onda on pomiri s njim i neprijatelje njegove.
8. Bolje je malo s pravdom, nego velik dohodak s nepravdom.
*9. Srce čovječje uredi sebi put svoj, a Gospod upravlja korake njegove.
*10. Sud je Božji na usnama kraljevim; na sudu se ne smiju ogriješiti usta njegova.

(24) Prava mudrost života, t. j. pobožnost, vodi u vječni život.
(25) »Postavlja među udovici«: Bog se zauzima za sirotu udovicu, kojoj čine krivo, kad joj na polju u svoju korist pomiču međaš kamen.
Gl. 16. (1) Može se čovjek mučiti ne znam još koliko: ako Bog ne blagoslovi, sva mu je muka uzalud.
(2) Sud o vrijednosti i nevrijednosti vlastitog rada lako se pomuti sebičnošću; a Bog je nepodmitljivi sudac, koji se ne može prevariti. Bog ustanovljuje, što je čisto, a što nečisto.
(4) Isp. Sir 39, 16 sl.
(5) »Ruku na ovo!« Isp. bilješku kod 11, 21. — Vulgata ima još ovo: »Početak puta dobroga čini pravdu; a ugodna je Bogu većma, nego žtrve prinositi« (»Initium viae bonae facere justitiam; accepta est autem apud Deum magis, quam immolare hostias«).
(6) Djela ljubavi prema bližnjemu pobude u srcu čovječjem čuvstva, koja potaknu Boga, da oprosti grijehe.
(7) Za čovjeka je često od velike važnosti da nema neprijateljâ. Obično pobožan čovjek nema mnogo neprijatelja.
(9) Hrvatska poslovica lijepo kaže: »Čovjek veli, Bog dijeli.«
(10) Kralj, kao pomazanik Gospodnji, zastupa na sudu mjesto Boga, najvišega suca (isp. 5 Mojs 1, 17).

*11. Mjerila i potezi pripadaju Gospodu; njegovo su djelo svi utezi kameni.

12. Bezbožno činiti neka je gadno kraljevima; jer samo po pravednosti ima prijesto svoj opstanak.

13. Istinite usne moraju se dopadati kralju; tko govori iskreno, toga on mora ljubiti.

*14. Gnjev je kraljev kao glasnik smrti, ali ga mudar čovjek ublaži.

*15. U prijaznom je pogledu kraljevu život; milost je njegova kao oblak kasnoga daždа.

16. Mudrost steći daleko je bolje nego zlato; i razboritost dobiti više je vrijedno nego srebro.

17. Put je pravednih: kloniti se oda zla ; tko pazi na put svoj, čuva život svoj.

18. Oholost dolazi pred pad, i oholit duh pred propast.

*19. Bolje je biti ponizan s malenima, nego dijeliti plijen s oholima.

20. Tko pazi na opomenu, taj dolazi do sreće; blago onome, koji se uzda u Gospoda!

21. Tko je mudra srca, slavi se kao razuman; i prijazna riječ promiče pouku.

22. Izvor je životu mudrost za one, koji je posjeduju, a karanje luđaka ludost je.

*23. Razum mudroga učini razboritim usta njegova i umnožava pouku na usnama njegovim.

24. Prijazne su riječi med samotok, slatke duši, zdrave tijelu.

25. Gdjekoji se put učini čovjeku ravan, a ipak su to napokon putovi k smrti.

*26. Glad radnika radi za nj; jer ga nagone usta njegova.

*27. Čovjek nevaljao iskopava samo nesreću; na usnama njegovim gori kao oganj, što pali.

28. Čovjek himben podiže nemir; klevetnik razdvaja pouzdane prijatelje.

*29. Silovit čovjek traži da zaludi prijatelja svojega i da ga zavede na zao put.

*30. Tko namiguje očima, taj hoće da izmisli spletke; tko stiskuje usne, počinio je zlobu.

31. Sijeda je kosa časna kruna; postigne se pravednim životom.

32. Bolji je ustrpljiv čovjek nego ratni junak; tko svlada samoga sebe, veći je nego osvojitelj gradova.

*33. Ždrijeb se baca u krilo haljine; ali od Gospoda dolazi sav odgovor njegov.

---

(11) I trgovina potpada pod zakon Božji.

(14) Jer kralj ima vlast nad životom i smrću, njegov je gnjev veoma pogibeljan. Mudar čovjek nađe sredstva i putove, da i tu pogibao ukloni.

(15) Ako u ožujku i travnju ne padne kasni dažd, ne može se u Palestini dosta razviti žito poradi velike suše. I žetva je tada vrlo oskudna, i glad zaprijeti.

(19) Oholi bivaju poniženi (isp. r. 18), a poniženi dolaze do časti (15, 33).

(23) »Umnožava pouku na usnama njegovim«, jer mu daje pametne i mudre riječi.

(26) Gladna usta traže svagdanji kruh i tako gone na rad. Plaća se je radniku isplaćivala svaki dan u naravi (isp. 3 Mojs 19, 13 s bilješkom).

(27) Čovjek nevaljao svojim zlobnim i klevetnim riječima nanosi često puta drugima tešku štetu i nesreću.

(29) Bezbožnik čini nasilja i traži da i druge na to zavede (isp. 1, 10—19).

(30) Namigivanje očima i stiskivanje usana jesu kretnje lukavosti i lažljivosti.

(33) U krilu istočnjačke široke haljine mogao se je tresti ždrijeb. Pa i ta naočigled slučajna stvar potpada pod Božje vodstvo.

GLAVA 17.

Zadovoljstvo pravednoga čovjeka, nemir opakoga.

*1. Bolji je komad suha kruha s mirom, nego kuća puna žrtvenog mesa sa svađom.

*2. Razuman sluga bit će gospodar nad sinom nevaljalim i s braćom će dijeliti baštinu.

*3. Topionica je za srebro, peć za zlato, a Gospod iskušava srca.

4. Zločinac pazi na usne lažne; lažljivac sluša jezike pokvarene.

*5. Tko se ruga siromahu, grdi stvoritelja njegova; tko se raduje nesreći, ne ostane sam bez kazne.

6. Kruna su starcima unučad, slava djeci roditelji njihovi.

7. Luđaku ne pristaje mudra riječ, a još manje plemenitu čovjeku lažna riječ.

8. Poklon je potkupni kao čarobni kamen onome, koji ga daje; kuda se god okrene, ima uspjeh.

*9. Tko pokriva prijestupe, traži ljubav; tko ih dalje pripovijeda, razdvaja pouzdane prijatelje.

10. Ukor djeluje na razumnoga većma, negoli sto udaraca na luđaka.

*11. Zločinac ide samo za pobunom; ali se ljut glasnik šalje na nj.

*12. Bolje je da čovjeka susretne medvjedica, kojoj su ugrabili mlade, nego luđak u svojoj ludosti.

13. Tko vraća zlo za dobro, kuću njegovu ne će ostaviti nesreća.

14. Svađu zametnuti jest kao poplavu raspasati; zato prije nego se zametne, prođi se raspre!

15. Tko oslobodi krivoga i tko osudi pravoga, obojica su gad Gospodu.

16. Što će novci u ruci luđakovoj? Da kupi mudrost, kad nema razuma?

17. Uvijek nosi ljubav prijatelj; a u nevolji postaje brat.

*18. Bezuman je čovjek, koji daje ruku i jamči za prijatelja svojega.

*19. Tko ljubi svađu, ljubi grijeh; tko visoko gradi vrata svoja, traži pad.

20. Tko je lažna srca, ne postiže sreće; tko je lažljiva jezika, pada u nesreću.

21. Tko ima luda sina, toga mori briga; otac luđakov nema radošti.

22. Srce veselo pospješuje ozdravljenje, a duh potišten suši kosti.

*23. Bezbožnik prima poklone ispod ruke, da zavije staze pravdi.

Gl. 17. (1) Meso od mirovnih žrtava blagovali bi na zajedničkoj gozbi onaj, koji je žrtvovao, i njegovi rođaci.

(2) Do kojega su utjecaja i položaja mogli doći sluge i robovi, pokazuje primjer Eliezera (1 Mojs 15, 2; 24, 2) i Josipa (1 Mojs 39, 4 sl.).

(3) Topionica i peć služile su za čišćenje plemenitih ruda i za kušanje, da li su prave. Tako čisti i iskušava Bog ljude svojim raznim pripuštenjima.

(5) Isp. 14, 31.

(9) Prijatelji opraštaju jedan drugomu svoje pogrješke i ne nose ih u javnost.

(11) »Zločinac ide samo za pobunom« proti Bogu. I Bog šalje na nj glasnike svojega gnjeva: gromove, bure, oganj, potres. Isp. Ps 79 [78] i 105 [104]. I državna vlast posve pravo postupa strogo proti onome, koji potpaljuje bunu proti vlasti.

(12) Od divlje zvijeri može se čovjek prije spasiti nego od napadajâ nevaljalih ljudi.

(18) »Koji daje ruku«, t. j. koji sklapa ugovor. — Sveto Pismo često puta odvraća od nepromišljenih jamčevina (isp. 6, 16; 11, 15; Sir 29, 18—20).

(19) »Tko visoko gradi vrata svoja...«: »Tko se hvali, sam se kvari«, veli i hrvatska poslovica.

(23) Tko kao sudac prima mito, bezbožnik je.

*24. Razuman ima pred očima mudrost, a oči luđaku lutaju do nakraj zemlje.
25. Lud sin briga je ocu svojemu i gorka bol materi svojoj.
26. Zlo je globiti pravednika; plemenite ljude udarati proti svakomu je pravu.
27. Tko usteže riječi svoje, razborit je; razuman je hladnokrvan čovjek.
28. I luđak, kad šuti, može vrijediti kao mudar; kao razuman, kad zatvori usne svoje.

GLAVA 18.

Snošljivost i svadljivost.

1. Tko se hoće rastaviti, pronađe kakvu izliku; svim sredstvima dovodi do svađe.
2. Luđaku nije mila razboritost, nego samo objavljivanje njegovih misli.
3. Gdje uniđe bezbožnost, ondje se smjesti i sramota, i prezir dođe sa sramotom.
4. Kao duboke vode riječi su iz usta gdjekojeg čovjeka, žuber-potok, izvor mudrosti.
5. Nije pravo zauzimati se za krivca i onoga, koji je prav, otjerati sa suda.
6. Usne luđaka raspašu svađu, i usta njegova viču za batinom.
7. Luđaku su usta njegova na propast, i usne su njegove zamka životu njegovu.
*8. Riječi su klevetnika kao poslastica; one ulaze u nutrinu tijela.
9. I tko je u poslu nemaran, brat je onome, koji ruši.
*10. Ime je Gospodnje tvrda kula; pravednik uteče u nju i sakriven je.
*11. Posjed bogatoga njemu je jaka tvrđava i kao visok zid po mišljenju njegovu.
12. Pred padom čovjeka ide oholost, a pred čašću ide poniznost.
13. Dadne li tko odgovor, prije nego je još pravo čuo, onda mu se to računa kao ludost i sramota.
14. Muževno srce podnosi bol svoju, a slomljeno srce — tko ga može podnositi?
15. Srce razumno nabavi sebi mudrost; uho mudroga teži za znanjem.
16. Darovi otvore čovjeku vrata i kapiju i pribave mu pristup k velikašima.
*17. U raspri svojoj ima prvi pravo; ali tada dođe protivnik njegov i oprovrgne ga.
18. Raspre poravna ždrijeb, pa i među mogućnicima odluči.
*19. Brat, koji je uvrijeđen, jači je od tvrdoga grada. Raspre su kao prijevornica na palači.

---

(24) »Oči luđaku lutaju do nakraj zemlje«, t. j. luđak ide za ništavim stvarima.

Gl. 18 (8) Riječi klevetnika slušaju mnogi veoma rado i više ih ne zaboravljaju. — Vulgata pridodaje ovomu retku još ovo: »Lijenčinu sruši strah, a duše će mekoputnih ogladnjeti« (»Pigrum dejicit timor; animae autem effeminatorum esurient«).

(10 sl.) Tko se uzda u Boga, u zaštiti je sigurnoj; tko gradi na bogatstvu, trči u opasnost, da bude prevaren.

(11) »Kao visok zid po mišljenju njegovu«; Vulgata ima: »Kao jak zid, koji ga opkoljava« (»quasi murus validus circumdans eum«). Bogataš se ne uzda u Boga, nego u svoja dobra.

(17) Ne smije se jedna pravna stvar nikada jednostrano prosuđivati, nego se uvijek mora saslušati i protustranka. Tako se dođe do pravedne presude.

(19) Pouzdani prijatelj, koji je uvrijeđen, teže se opet predobije, negoli tvrdi grad. Takve se raspre teže dignu negoli velika prijevornica na ulaznim vratima u palaču.

*20. Svaki se siti plodom usta svojih; dohotkom usana svojih siti se.

21. Smrt i život u vlasti su jezika; tko ga upotrijebi marljivo, uživat će plod njegov.

*22. Tko je našao dobru ženu, učinio je krasan nalaz, i dobio je od Gospoda milost.

23. Proseći moli siromah, a bogataš odgovara tvrdo.

24. Ima prijatelja, koji su na propast; a gdjekoji je prijatelj privrženiji od brata.

GLAVA 19.

Pobožno siromaštvo, lažno svjedočanstvo, lijenost i podsmijeh.

1. Siromah, koji hodi u nedužnosti svojoj, bolji je nego jedan, koji govori naopako i ludo.

2. Nedostatak u znanju oda zla je, a tko je prebrz, posrne sigurno.

*3. Vlastita ludost razara osnove čovjeku, a ipak se srce njegovo gnjevi na Gospoda.

4. Bogatstvo pribavlja uvijek više prijatelja, a siromaha ostavlja prijatelj njegov.

5. Lažan svjedok ne izlazi bez kazne; tko govori laž, ne izmakne sudu.

6. Mnogi traže milost odličnika, i svaki je odan čovjeku podatljivu.

*7. Na siromaha mrze sva braća njegova; koliko se više udaljuju od njega prijatelji njegovi! Hlepi za riječima, što ne znače ništa.

8. Tko pribavi razboritost, ljubi život svoj; tko sačuva razum, nalazi sreću.

9. Lažan svjedok ne izlazi bez kazne; tko govori laž, propada.

*10. Dobro življenje ne pristaje luđaku; još manje slugi, da vlada knezovima.

11. Ustrpljivim čini čovjeka razboritost; čast mu je mimoići krivnje.

12. Srdžba je kraljeva kao rika lava; a milost je njegova kao rosa na bilje.

*13. Lud je sin nesreća ocu svojemu; svađe su žene kao neprestano prokisivanje.

14. Kuća i imanje baštine se od djedova, a od Gospoda dolazi razumna žena.

15. Lijenost upada u dubok san, i čovjek nemarljiv mora gladovati.

16. Tko drži zapovijedi, čuva život svoj; tko ne pazi na putove svoje, ide u propast.

*17. Tko se smiluje siromahu, pozaima Gospodu, i platit će mu za dobročinstvo njegovo.

18. Pokaraj sina svojega, jer još ima nade; ali neka ti ne padne na um, da ga usmrtiš.

(20 sl.) Pravo upotrijebiti jezik od najveće je važnosti za čovjeka. Dobre i mudre riječi donose mu blagoslov, a zao govor baca ga u nesreću.

(22) Vulgata pridodaje još ovo: »Tko istjera dobru ženu, istjera dobro, a tko drži preljubočinicu, lud je i bezbožan« (»Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum; qui autem tenet adulteram, stultus est et impius«).

Gl. 19. (3) Neki su ljudi sami krivi svojoj nesreći, pa ipak udaraju na Boga, kao da im je on skrivio nesreću.

(7) »Hlepi za riječima, što ne znače ništa.« Ovdje je u hebrejskom tekstu jedan stavak ispao, tako da se više ne može utvrditi smisao.

(10) Tko omogući luđaku život bezbrižan i raskošan, ili tko slugu učini gospodarom nad knezovima, taj obara pravi red i poredak.

(13) U kući, što jednako prokisuje, ne može se stanovati; tako se ne može biti ni u kući, gdje je svadljiva žena.

(17) Isp. Mt. 25, 34—40. U siromahu stane na put čovjeku Bog, zaštitnik siromahâ.

*19. Tko je jedljiv, taj mora to okajati; jer ako ga poštediš, učiniš samo još gore.

20. Poslušaj savjet i primi ukor, da poslije budeš mudar!

21. U srcu čovjeka mnogo ima osnova, ali će samo uspjeti odluka Božja.

*22. Čovjek je radostan, kad čini dobro; a bolje je siromašan biti nego prijevaran.

23. Strah Gospodnji vodi k životu; u koga je on, toga ne posjećuje nesreća.

*24. Je li lijenčina umočio ruku svoju u zdjelu, ne prinosi je više k ustima svojim.

*25. Udari li se podsmjevač, ludi će se opametiti; izruži li se razuman, on prima razboritost.

26. Tko zlostavlja oca, mater goni, taj je sin, koji radi ružno i sramotno.

27. Nemoj, sine moj, slušati nauke, koja odvodi od riječi razumnih!

*28. Nevaljao svjedok podsmijeva se pravdi, i usta bezbožnikâ proždiru nepravdu.

29. Za podsmjevače gotovi su kazneni sudovi, i udarci za leđa luđakova.

GLAVA 20.

Proždrljivost, prijevara, naprasitost.

*1. Podsmjevač je vino, vikač silovito piće, nije mudar nijedan, koji od toga tetura.

2. Prijetnja je kralja kao rika lava; tko ga draži na srdžbu, griješi životu svojemu.

3. Služi čovjeku na čast, kad ostaje daleko od svađe; a svaki je luđak svadljiv.

4. U jesen ne voli lijenčina orati; traži li onda o žetvi, ne dobije ništa.

*5. Duboka je voda osnova u srcu čovjeka; čovjek razuman zna je iscrpsti.

6. Mnogi ljudi čine veliku viku svojom ljubavi; ali zaista vjerna čovjeka, tko će ga naći?

*7. Ako jedan hodi pravedno i besprijekorno, njegovoj će djeci poslije njega biti dobro.

*8. Kralj, koji sjedi na stolici sudačkoj, istražuje sve zlo svojim očima.

*9. Tko može reći: »Imam čisto srce, prost sam od grijeha?«

10. Dvojak poteg i dvojaka mjera: to oboje mrsko je Gospodu.

11. Već se dječak pokazuje po djelima svojim, da li je djelo njegovo čisto i čestito.

---

(19) Tko hoće da umiri razgnjevljena čovjeka, razdraži ga samo još više.

(22) »Čovjek je radostan, kad čini dobro«; Vulgata: »Siromašan je čovjek milosrdan« (»Homo indigens misericors est«).

(24) Istočnjaci, kad jedu, umaču ruku (t. j. prste) u zdjelu. A lijenčina, jer je lijen, ne prinosi je k ustima. Daničić ovaj redak prevodi po Vulgati ovako: »Ljenivac krije ruku svoju u njedra, ni k ustima svojim ne prinosi je.«

(25) Čovjeka, koji se ruga pobožnu životu, ne mogu više popraviti kazne; ali one potaknu druge na dobro.

(28) Bezbožniku je duša činiti nepravdu.

Gl. 20. (1) Vino i silovito piće učine od čovjeka podsmjevača, koji se ruga svemu, što je sveto i vjersko. Pijanac je svadljivac. Kaže se: »Pijančina ljuta kavgadžija.«

(5) Pametan čovjek zna osnove drugih u pravo vrijeme upoznati.

(7) »Poslije njega«, t. j. poslije njegove smrti.

(8) Kralj kao vrhovni sudac ima dužnost na svijetlo iznijeti sve zlo i progoniti ga.

(9) Čovjek ne može nikada apsolutnom (bezuvjetnom) sigurnošću ustvrditi, da je bez grijeha (isp. 1 Kor 4, 4; 1 Iv 1, 8).

*12. Uho, koje čuje, oko, koje vidi: to je oboje stvorio Gospod.

13. Ne ljubi sna, da ne osiromašiš; drži oči svoje otvorene, pa ćeš imati kruha dosta!

*14. »Rrđavo, rđavo«, veli kupac; a kad otide, onda se hvali.

15. Ima i zlata i bisera mnogo, ali su mudre usne najdragocjeniji nakit.

*16. Uzmi mu haljinu njegovu; jer se je ujamčio za druge! Plijeni njega mjesto tuđinaca!

*17. Sladak je čovjeku kruh, što ga je pribavio prijevarom; ali mu se poslije napune usta kremenja.

18. Osnove se utvrđuju savjetom; zato vodi rat s mnogo razmišljanja!

19. Tko ide klevetati, izdaje i tajne; zato se ne miješaj s ludim brbljavcem!

*20. Tko psuje oca svojega i mater svoju, njegovo se svijetlo gasi u najdubljoj tami.

21. Posjed, iz početka brzo ujagmljen, ostaje ipak na posljetku bez blagoslova.

22. Ne govori: »Vratit ću zlo!« Čekaj Gospoda: on će ti pomoći!

23. Dvojak je poteg mrzak Gospodu, lažna su mjerila stvar nepravedna.

24. Od Gospoda su koraci čovjeka određeni; a čovjek što razumije o putu njegovu?

*25. Zamka je čovjeku nepromišljeno viknuti: »Posvećeno!«, i istom poslije razmišljati, što se je zavjetovalo.

*26. Mudar kralj izluči bezbožnike i onda pusti da preko njih prijeđe kolo.

27. Svijetlo je Gospodnje duh čovječji; on istražuje sve odaje srca.

28. Ljubav i vjernost zaštićuju kralja; on podupire svoj prijesto ljubavlju.

29. Slava je mladićima jakost njihova; ures je starcima sijeda kosa.

*30. Krvave modrice operu zlo, i udarci očiste odaje srca.

GLAVA 21.

Neograničena vlast Božja nad srcima i putovi čovječji.

*1. Kao tijek vode srce je kraljevo u ruci Gospodnjoj: On ga vodi, kudagod hoće.

(12) Oko i uho moraju držati zapovijedi onoga, koji ih je stvorio. U svima svojim poslovima mora čovjek služiti Bogu.

(14) Hvali se, da je snizujući cijenu kupio jevtino.

(16) Tko je nepromišljeno uzeo na sebe obveze jamčevine, taj neka ne očekuje, da će mu se dati povlastice, što su ih uživali siromasi (isp. 6, 1—5; 2 Mojs 22, 26).

(17) Naša poslovica kaže: »Krivo stečeno, nije blagosloveno«.

(20) Tko se teško ogriješi o četvrtu zapovijed Božju, imat će u životu svome samo štetu i nesreću.

(25) Ne treba učiniti nepromišljen zavjet; jer je opasnost, da se ne izvrši zavjet, kad se izbliže promisli, što se je obećalo. — »Posvećeno«, t. j. Gospodu.

(26) Mudar kralj izluči zle od dobrih, kao što se kod vijanja izluči žito od pljeve. Onda ih kazni, kako su zaslužili. To je izraženo pod slikom vršila (vršućih kola), što prelazi preko žita.

(30) »Odaje srca«: odaja je soba, izba. Navlaš uzmemo ovdje ondje istočnjačku (tursku) riječ, da istaknemo istočnjačku boju Svetoga Pisma. I slike su u Svetom Pismu istočnjačke, a te su slike tako divne.

Gl. 21. (1) Na Istoku mora se zemlja umjetno natapati. Težak po volji vodi vodu kroz razne prokope (kanale). Tako vodi i Bog srce kraljevima, koji su i uza svu svoju moć podložni njemu.

2. Sve putove svoje može čovjek držati pravima; ali je Gospod, koji ispituje srca.

*3. Činiti pravo i pravednost, to je milije Gospodu, nego žrtva zaklanica.

*4. Ohole oči i naduta srca, to je svjetiljka bezbožnikâ, ali je grijeh.

5. Preduzeća marljiva čovjeka donose dobit; ali tko se odveć žuri, trpi samo štetu.

6. Blago, stečeno jezikom lažljivim, jest kao dah, što produha, kao zamke smrti.

7. Bezbožnike odnese vlastito nasilje, jer ne će da čine, što je pravo.

8. Mnogo je zapleten put čovjeka krivca, a djelo je čista čovjeka pravo.

9. Bolje je stanovati na krovu u kojem uglu, nego zajedno biti u jednoj kući sa ženom svadljivom.

10. Duša bezbožnikova želi zlo; njegov bližnji ne nalazi milosrđa u njega.

*11. Kad se kazni podsmjevač, onda luđak mudruje; kad se mudri poučava, onda on prima znanje.

12. Na kuću bezbožnika pazi Svepravedni; bezbožnike obara on u nesreću.

13. Tko uho svoje zatvara na jadikovanje siromahâ, njemu se ne će odgovoriti, kad zaviče.

*14. Dar u tajnosti utišava gnjev, poklon u njedrima najžešću srdžbu.

15. Radost je pravedniku, kad se čini što je pravo, a zločincima je strah.

*16. Čovjek, koji zađe s puta razboritosti, brzo će počinuti u carstvu sjenâ.

*17. Tko rado živi u veseljima, u siromaštvo će pasti; tko voli vino i ulje, ne obogati se.

*18. Otkup za pobožnike jest bezbožnik; na mjesto pravednih stupi zločinac.

19. Lakše je stanovati u pustinji, nego sa ženom svadljivom i gnjevljivom.

20. Dragocjeno je blago i ulje u stanu mudroga, a čovjek luđak rastepe ga.

21. Tko teži za pravdom i milosrđem, postigne život, pravdu i čast.

22. U grad junakâ uspne se mudri, obori bedem, u koji su se uzdali.

23. Tko čuva usta svoja i jezik svoj, čuva život svoj od nevolje.

24. Ohol, nadut čovjek — nazvan podsmjevač — radi u neizmjernoj obijesti.

*25. Lijenčini donosi smrt pohota njegova; jer ruke njegove bježe od posla.

*26. Svaki se dan prosi, prosi; a pravednik daje, a da ne škrtari.

27. Gad je žrtva bezbožnikâ, osobito, ako je prinose u pogrdnoj namjeri.

(3) Isp. 15, 8.

(4) »To je svjetiljka«, t. j. sreća je to bezbožnikâ. Njihova je sreća u oholosti njihovoj; ali je upravo ta oholost grijeh i vodi u propast.

(11) Isp. 19, 25.

(14) Na istoku se puno puta nose pokloni u njedrima. Tako i bosanska seljanka nosi u njedrima jabuke, da ih kome pokloni. Sigurnija su njedra od džepa.

(16) »U carstvu sjenâ«, t. j. u carstvu mrtvih. On će biti od vlasti osuđen na smrt, jer ga je ludost zavela u zločin.

(17) »Ne obogati se« poradi rasipnosti.

(18) Zlo, što ga je bezbožnik zamislio dobrome, svalit će se na njega samoga.

(25) Lijenčini fali volja, da marljivim radom pribavi sebi sredstva za ispunjenje svojih želja. Zato uvijek oskudijeva i napokon propadne.

(26) Makar na pobožnika još tako često navaljivali prošnjom, on daje uvijek obilno.

*28. Lažan svjedok propada; čovjek, koji sluša, smije uvijek opet govoriti.

*29. Bezbožnik je drzovit, a tko je pravedan, pazi na svoj put.

30. Nema ni mudrosti ni razboritosti ni savjeta naprema Gospodu.

31. Konj se oprema za dan boja; ali pobjeda dolazi od Gospoda.

GLAVA 22.

Dobro ime, pravi odgoj, dobrotvornost.

1. Dobro ime bolje je nego veliko bogatstvo; omiljelost više vrijedi nego srebro i zlato.

*2. Bogati i siromašni živu jedni uz druge; Gospod ih je sve stvorio.

3. Pametan čovjek vidi zlo unaprijed i sakrije se; ludi idu dalje i imaju štetu.

4. Plaća poniznosti, straha Božjega, jest bogatstvo, čast i život.

5. Trnje i zamke leže na putu himbenika; tko hoće da očuva život svoj, drži se daleko od njih.

6. Odgoj dijete prema putu, kojim ima ići, pa ne će odstupiti od njega ni u starosti.

7. Bogat gospodari nad siromasima; tko uzaima, sluga je vjerovniku.

*8. Tko sije nepravdu, bijedu će žeti; sva muka njegova propada.

*9. Tko je dobrotvoran, ima blagoslov; jer daje siromahu od svojega kruha.

10. Otjeraj podsmjevača, onda odlazi s njim i raspra, i prestaje svađa i pogrda.

*11. Tko ljubi čistoću srca, i čije usne prijatno govore, njemu je kralj prijatelj.

12. Oči Gospodnje čuvaju mudroga; osnove nevjernoga on obara.

*13. Lijenčina govori: »Lav je napolju; mogao bih na ulici biti razderan.«

*14. Duboka su jama usta bludnica; na koga se gnjevi Gospod, u nju će pasti.

15. Ludost hvata korijen u srcu djeteta; a šiba je ukloni od njega.

*16. Tko tlači siromaha, koristi mu; tko daje bogatome, škodi mu.

*17. Prigni uho svoje i slušaj riječi mudrih ljudi! Pazi na pouku moju!

18. Jer je milina jedna, ako ih čuvaš u srcu svome. O, da bi sve bile spremne na usnama tvojim!

19. Da se uzdanje tvoje utemelji na Gospodu, upućujem te danas na putove njegove.

(28) »Čovjek, koji sluša, smije uvijek opet govoriti«: njegovo svjedočanstvo stoji i ne hvata se u laži.

(29) Bezbožnik nastupa sigurno i uzdajući se posve u sebe; pobožnik ide naprijed oprezno.

Gl. 22. (2) Božja je volja, da ima bogatih i siromašnih.

(8) Plodove bijede, koju je on namjeravao nanijeti drugima, sâm žanje.

(9) Vulgata pridodaje ovomu retku još ovo: »Pobjedu i čast dobit će, koji daje darove; a dušu oduzima onima, koji primaju« (»Victoriam et honorem acquiret qui dat munera; animam autem aufert accipientium«).

(11) Po starogrčkom prijevodu glasio je isprva hebrejski tekst: »Gospod ljubi onoga, koji je čista srca.«

(13) Lijenčina iznosi smiješne izgovore, da opravda svoju lijenost.

(14) Bog pripušta, da luđak radi svojih grijeha upadne u nečistoću, iz koje se kao iz kakve duboke jame samo teško može izbaviti.

(16) Bog će siromaha, kojega tlače, bogato odštetiti svojim blagoslovom, a bogataš će opet izgubiti krivdom dobiveno dobro.

(17) Ovdje počinje nova manja zbirka pričâ, što potječe od »mudrih ljudi«, za koje se pobliže ne zna ništa.

*20. Jest, trideset sam ti ih napisao sa savjetima i naukama,

21. Da ti priopćim istinu, pouzdane riječi, te mogneš pravo odgovoriti onome, koji te zapita.

22. Ne otimaj siromahu; jer on je siromašan! Ne pritiskuj pred sudom siromaha;

23. Jer će Gospod braniti njegovu stvar, i otet će život onima, koji njemu otimaju.

24. Ne druži se s čovjekom gnjevljivim; ne opći s napržicom,

25. Da se ne navikneš na putove njegove, i da život tvoj ne dođe u opasnost!

26. Ne pripadaj k onima, koji podaju ruku, k onima, koji jamče za dugove!

27. Ako ne možeš platiti, zašto da se odnese postelja ispod tebe?

28. Ne pomiči prastare međe, koju su postavili već djedovi tvoji!

29. Vidiš li čovjeka, koji je vješt u svom poslu: pred kraljevima on će još stajati; on ne treba služiti prostacima.

GLAVA 23.

Pouke o mudrosti u životu i o pobožnosti.

1. Sjediš li za stolom kod kojega vladaoca, pazi, koga imaš pred sobom!

*2. Stavi sebi nož na grlo, ako imaš velik tek!

3. Nemoj se polakomiti na poslastice njegove; jer su lažna hrana!

4. Ne muči se, da stečeš bogatstvo; prođi se takve nakane!

5. Jedva si ga ugledao, i već ga nestade. Jer načini sebi krila kao u orla, koji leti k nebu.

6. Ne jedi kod onoga, koji je zavidan; nemoj se polakomiti na poslastice njegove!

*7. Jer on misli samo na sebe. »Jedi i pij!« govori ti; ali srce njegovo nije s tobom.

8. Moraš opet izbljuvati zalogaj, što si ga pojeo; ljubazne si riječi svoje potratio.

9. Luđaku ne govori ništa na uho; jer on samo prezire mudre riječi tvoje!

10. Ne pomiči prastare međe; ne prodiri u njivu siročadi!

*11. Jer je jak odvjetnik njihov; branit će stvar njihovu od tebe.

12. Podvrgni srce svoje nauci, uši svoje riječima razumnim!

13. Ne štedi kazne djetetu svojemu! Izbiješ li ga šibom, ne će od toga umrijeti.

*14. Biješ ga doduše šibom, ali ga izbavljaš tako od podzemnoga svijeta.

15. Sine moj, ako bude mudro srce tvoje, veselim se i ja od srca,

16. I nutrina moja kliče od radosti, kad usne tvoje govore, što je pravo.

17. Srce tvoje neka ne revnuje poradi grješnikâ, nego vazda poradi straha Gospodnjega!

18. Zaista, ima budućnost, i nada se tvoja ne će osramotiti.

19. Slušaj, sine moj, i budi mudar i okreni srce svoje ravno na pravi put!

---

(20) Zbirka od 30 rečenica mudrih ljudi doseže do 24, 22. R. 17—21 jesu uvod, što možda potječe od sabirača pričâ.

Gl. 23 (2 sl.) »Stavi sebi nož na grlo«: ovo je slika za oprez. Budi uzdržljiv! Sudit će te po tvojemu ponašanju. Možda te gleda gostoprimac za se predobiti i za svoju te stvar upotrijebiti.

(7) »Ali srce njegovo nije s tobom«, t. j. on u sebi misli posve drukčije.

(11) Odvjetnik je siročadi Bog.

(14) »Od podzemnoga svijeta«, t. j. od pakla.

20. Ne idi s pijanicama i izjelicama uz meso!
*21. Jer pijanica i izjelica osiromaše, i pospanost odijeva u tralje.
22. Slušaj oca, koji ti je dao život; ne preziri matere svoje, kad ostari!
23. Steci istinu i ne prodaji je, mudrost, stegu i razboritost!
24. Veoma se raduje otac dobroga sina; tko ima mudroga za dijete, smije se veseliti.
25. Neka se dakle vesele otac tvoj i mati tvoja; neka kliče od radosti ona, koja te je rodila!
26. Daj mi srce svoje, sine moj! Neka se putovi moji dopadnu očima tvojim!
27. Jer je bludnica duboka jama, tuđa žena tijesan studenac.
28. Ona i zasjeda kao lupež i umnožava broj nevjernih među ljudima.
29. Tko ima ah? Tko ima jao? Tko ima svađu? Tko ima brigu? Tko ima rane ni za što? Tko ima mutne oči?
30. Koji kasno sjede kod vina, koji dolaze da kušaju miješano vino.
31. Ne gledaj na vino, kako crvenkasto sijeva, kako se u čaši prelijeva; glatko se ono omakne.
32. Ali kasnije ujede kao zmija i uštrca otrov kao ljutica.
33. Čudne stvari vide oči tvoje, i srce tvoje misli ludorije.
34. Ti si kao jedan, koji leži usred mora, kao jedan, koji sjedi gore u košu od jedrila.
*35. »Izbiše me, ali me ne zabolje; istukoše me, ali ne osjetih ništa. Kad ću se probuditi? Tada ću ga iznova potražiti.«

GLAVA 24.

Opomene, osobito da budemo ustrpljivi i pomirljivi.

1. Ne zavidi zlim ljudima, ne želi, da im budeš drug!
2. Jer o nasilju misli srce njihovo, usne njihove govore samo o zlu.
3. Mudrošću se gradi kuća, razboritošću se utvrđuje;
4. Znanjem se pune odaje svakojakoga dragocjenog i finog imanja.
5. Mudri može više, nego jaki, razboriti više, nego vrlo krepki.
6. Jer mudrim mjerama ratovat ćeš uspješno, i pobjeda je ondje, gdje je radio velik broj savjetnika.
7. Previsoka je luđaku mudrost; zato on ne otvara usta na vijećanjima.
*8. Tko ide za tim, da čini zlo, toga zovu pletkašem.
*9. Osjećanje i mišljenje luđakovo jest grijeh; podsmjevač je gad ljudima.
10. Pokažeš li se slab, kad ti je dobro, onda je snaga tvoja malena i u vrijeme nevolje.
*11. Izbavljaj one, koje vuku na smrt; oslobodi one, koje vode, da ih pogube!
12. Htjedneš li reći: »Nijesmo za to ništa znali«: zaista, koji ispituje srca, vidi to, i koji motri du-

(21) Pospanost je posljedica pijančovanja, koje ne će da radi i baca čovjeka u sve veće siromaštvo, dok ga napokon ne dotjera do tralja.
(35) Pijanica, kad se je sasvim opio, osjeća se sav satrven i isprebijan, makar ga se nitko nije ni dotakao. — »Tada ću ga iznova potražiti«: tu se vidi nepopravljivost pijanice.
Gl. 24. (8) Tko je tako zao, da zavodi i vara druge, toga punim pravom zovu pletkašem.
(9) Sve misli i želje luđaka, t. j. bezbožnika smjeraju na zločin; zato ga oduravaju ljudi.
(11 sl.) Tko može spasiti nepravedno osuđene, dužan je to učiniti.

šu tvoju, zna to; on plaća čovjeku po djelima njegovim.

13. Jedi med, sine moj; jer je zdrav, i med samotok sladak je grlu tvojemu!

14. Tako cijeni i za svoju dušu mudrost! Jesi li je stekao, onda ima za te budućnost, i nada se tvoja ne će osramotiti.

15. Ne vrebaj, bezbožniče, oko stana pravednikova, ne ruši mu postelje!

*16. Jer sedam puta padne pravednik i opet ustane; a bezbožnici propadaju u nesreći.

17. Kad padne neprijatelj tvoj, ne raduj se, i kad posrne, ne udaraj u klicanje!

*18. Inače vidi to Gospod, i to mu se ne dopada, i on obrati gnjev svoj od njega.

19. Ne srdi se radi zločinaca, ne žesti se radi bezbožnikâ!

20. Jer zao čovjek nema budućnosti, i svjetiljka se bezbožnika ugasi.

21. Sine moj, boj se Gospoda i kralja, i ne miješaj se s buntovnicima:

22. Jer najedamput provali pogibao njihova unutra i iznenada propast obojice!

*23. I slijedeće priče potječu od mudrih: Pristranost u kojoj stvari pravnoj nije dobra.

24. »Ti imaš pravo«, njega proklinju ljudi, na njega mrzi narod.

25. A koji pravedno odlučuju, njima je dobro, i dolazi na njih obilat blagoslov.

26. Odgovor zgodan jest kao cjelov na usne.

27. Uredi svoj posao napolju i svrši ga na njivi; tada istom možeš osnovati svoje kućanstvo!

28. Ne budi lažan svjedok na bližnjega svojega; jer što ćeš varati usnama svojim?

*29. Nemoj reći: »Kako je on meni učinio, tako ću i ja njemu učiniti! Platit ću svakome po djelu njegovu.«

30. Prolazio sam pokraj njive lijenčine i pokraj vinograda luđaka.

31. Gle, sve je bilo zaraslo u trnje, sve je bio pokrio korov; zid im je bio porušen.

32. Vidio sam i upamtio; motrio sam i uzeo sebi za pouku.

33. »Još malo spavati, još malo drijemati; još malo ruke sklopiti i počivati.«

*34. Već dolazi na te siromaštvo kao kakav teklić, i oskudica na te kao kakav ratnik.

GLAVA 25.

Korist od razboritosti, šteta od hvalidbe.

1. I ovo su priče Salomonove, što su bile sabrane od ljudi Ezekije, kralja Judina.

*2. Slava je Božja sakrivati stvar; slava je kraljevâ istraživati stvar.

(16) Pravednika oslobađa Bog opet i opet iz njegovih nevolja i potreba. — »Sedam puta«, t. j. često puta.

(18) »I on obrati gnjev svoj od njega« na tebe. Jer si se radovao njegovoj nesreći, kaznit će Bog tebe mjesto njega.

(23—34) I ova malena zbirka pričâ pripisuje se »mudrima« (isp. 22, 17).

(29) Pravo odmazde ne pripada pojedincu čovjeku.

(34) Lijenošću sve propada, lijenošću zagospodari siromaštvo.

Gl. 25. (2) Božje djelovanje i upravljanje jest nedohitno. U tom je Božja veličina. A veličina je kraljevâ u tom, da oni kao vrhovni suci savjesno istražuju sve pravne slučajeve. Bog sakriva svoje misli i odluke. Kralj mora sve promisliti zrelo i sakrivenu nepravdu otkriti.

*3. Kao visina neba i dubina zemlje, tako je nedohitno srce kraljeva.
*4. Kad se odijele od srebra troske, tad uspije zlataru umjetnina.
5. Kad se odijeli bezbožnik od blizine kraljeve, tad se prijesto njegov utvrdi pravednošću.
6. Ne veličaj se pred kraljem i ne sjedaj na mjesto velikašâ.
7. Jer je bolje, da ti se kaže: »Pomakni se gore, ovamo!« nego da ti reknu, da se pomakneš dolje pred odličnijim.
8. Što si vidio vlastitim očima, to ne. iznosi prebrzo na raspru; jer što ćeš poslije činiti, ako te bližnji sramotno oprovrgne?
*9. Raspravi vlastitu stvar svoju s protivnikom svojim; a tajne drugoga ne otkrivaj!
*10. Inače bi zlo govorio o tebi tko čuje to, i sramota tvoja ne bi iščeznula nikada.
11. Kao zlatne jabuke na srebrnim zdjelama, takva je riječ u pravo vrijeme izrečena.
*12. Zlatan prsten i ures iz finoga zlata, takav je mudar opominjač za uho, koje sluša.
13. Kao rashlađivanje snijegom o žetvi, takav je vjeran glasnik onome, koji ga je poslao; on okrijepi dušu gospodaru svojemu.
14. Oblaci i vjetar, a ipak nema dažda, takav je čovjek, koji se hvali darovima, a ne daje ih nikada.
15. Strpljivošću dade se ljut čovjek nagovoriti; mek jezik može slomiti kosti.
16. Jesi li našao meda, jedi samo, koliko ti je dosta! Inače, najedavši ga se, izbljuvat ćeš ga.
*17. Stavi nogu svoju samo rijetkokad u kuću bližnjega svojega, inače nasitit će se tebe i zamrzit će na te.
18. Kao malj i mač i oštra strijela jest čovjek, koji proti bližnjemu svojemu iskaže kao lažan svjedok.
19. Zub loman, noga klimava, takvo je uzdanje u nevjernika u vrijeme nevolje.
*20. Kao jedan, koji skida haljinu na zimi, kao jedan, koji lijeva ocat na salitru, takav je onaj, koji pjeva pjesme žalosnomu srcu.
*21. Gladuje li neprijatelj tvoj, nahrani ga kruhom, žeđa li, napoj ga vodom;
*22. Jer tako zgrćeš živo ugljevlje na glavu njegovu, i Gospod će ti to platiti.

(3) Kralj je u staro doba bio potpuno nezavisan. Nitko nije mogao istraživati uzroke njegova djelovanja.
(4) Troska (truska, tara) jest ono, što ostane, kad se kakva ruda istopi.
(9) Treba prema protivniku svome biti stvaran i dostojanstven, a ne proti njemu iznositi stvari, što nijesu poznate javnosti i ne spadaju na stvar.
(10) Vulgata ovomu retku pridodaje ovo: »Milost i prijateljstvo oslobađaju; sačuvaj ih sebi, da ne budeš prijekoran« (»Gratia et amicitia liberant; quas tibi serva, ne exprobabilis fias«).
(12) »Za uho, koje ga sluša«, t. j. za pozornoga slušatelja.
(17) »Stavi nogu svoju samo rijetkokad u kuću bližnjega svojega«, t. j. samo rijetkokad posjeti kuću svojega bližnjega!
(20) Na zimi se ne svlači haljina; salitra se octom ne učini mlakom. Tako se ne pjevaju pjesme žalosnu čovjeku, jer bi ga to samo još više ražalostilo. — Vulgata pridodaje ovomu retku ovo: »Kao moljac odijelu i crv drvetu, tako žalost škodi čovječjem srcu« (»Sicut tinea vestimento et vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi«).
(21) Neprijatelju vratiti dobro za zlo jest najplemenitija osveta (isp. Rimlj 12, 20).
(22) Kako živo ugljevlje zadaje bolove, to »živo ugljevlje zgrtati na glavu« znači, nekoga opametiti bolom i sramom.

23. Kao što sjeverni vjetar nosi dažd, tako jezik klevetni zlovoljno lice.
24. Bolje je stanovati na krovu u kojem uglu, nego biti zajedno u kući sa ženom svadljivom.
25. Hladna voda žednoj duši, to je dobra vijest iz daleke zemlje.
*26. Izvor zamućen, studenac pokvaren, to je pravednik, koji kleca pred bezbožnikom.
*27. Previše meda jesti nije dobro; zato štedi riječi pohvale!
*28. Grad razvaljen bez zidova, to je čovjek, koji nema vlasti nad svojim duhom.

GLAVA 26.

Ludost, lijenost, lažljivost.

1. Kao snijeg u ljeto, kao dažd o žetvi, tako malo pristaje čast luđaku.
*2. Kao vrabac kad prhne, kao lastavica kad odleti, takva je kletva bezrazložna: ona ne stigne.
3. Bič konju, uzda magarcu, a batina luđacima na leđa!
4. Ne odgovaraj luđaku po ludosti njegovoj; inače si jednak njemu!
5. Odgovori luđaku po ludosti njegovoj; inače on misli, da je mudar!
*6. Odsijeca sebi noge, dopadne zla, tko šalje luđaka, da mu što svrši.
*7. Oslabljena vise stegna hromu čovjeku; tako je i u ustima luđaka riječ mudrosti bez koristi.
8. Kamen na praći privezati, to je iskazati čast luđaku.
9. Trn, što padne u ruku pijanome: to je riječ mudrosti u ustima luđakâ.
10. Svadljivac sve uzbuni; cjenka se s luđakom i sa svakim, koji prolazi.
11. Kao pas, koji se povraća na ono, što je izbljuvao, tako je luđak, koji ponavlja svoju ludost.
12. Vidiš li jednoga, koji misli, da je mudar, onda znaj, više ima nade za luđaka nego za njega!
*13. Lijenčina govori: »Lav je na putu, lav je na ulicama.«
*14. Kao što se vrata okreću na baglamama svojim, tako lijenčina na postelji svojoj.
15. Je li lijenčina ruku svoju stavio u zdjelu, preteško mu bude, da je prinese k ustima.
*16. Lijenčina misli, da je mudriji od sedmorice, koji znaju odgovoriti razumno.
*17. Kao jedan, koji za uši hvata psa, što trči mimo njega, tako

(26) Padne li pravednik iz straha pred bezbožnikom, onda je sličan pokvarenu izvoru, koji više ništa ne valja.
(27) Ovaj smo redak preveli po starogrčkom tekstu. Nerazumljiv je hebrejski tekst: »Istraživanje njihove časti jest čast.« Vulgata ima: »Tako će onaj, koji istražuje veličanstvo Božje, biti prevladan od slave njegove« (»Sic qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria«).
(28) Grad razvaljen bez zidova ništa ne koristi građanima. Neprijatelj prodre i razori ga posve. Tako propadne i čovjek, koji se ne zna svladati.
Gl. 26. (2) Puk je mislio, da se svaka kletva mora ispuniti. Ovdje se to oprovrgava: bezrazložna kletva ne stigne onoga, na koga je izbačena.
(6) »Odsijeca sebi noge«, t. j. postaje nesposoban, da postigne svoj cilj.
(7) Kao što čovjek hrom ne može upotrijebiti svojih nogu, tako ni luđak ne može upotrijebiti dobre misli, koju je čuo jedamput.
(13) Isp. 22, 13.
(14) Baglama (najviše se govori pl. baglame) jest ono gvožđe, što drži vrata za dovratnik.
(16) Lijenčina misli, da je njegovo životno poimanje najmudrije.
(17) Obojica se izvrgavaju pogibli, da pretrpe štetu.

je onaj, koji se žesti za raspru, što ne spada ništa na njega.

*18. Kao mahnitac, koji baca ognjene baklje i smrtonosne strijele,

19. Takav je čovjek, koji prevari bližnjega svojega i onda veli: »Samo sam se šalio.«

20. Gdje fali drvo, ugasi se oganj, i gdje nema klevetnika, prestane raspra.

21. Kao što ugljen služi za žeravicu, a drvo za oganj, tako svadljiv čovjek za prepirke.

*22. Riječi su klevetnikove kao poslastica; one prodiru u nutrinu tijela.

*23. Srebrna gleđa preko posuđa, to su usne ljubavlju užežene kod srca zlobna.

24. Usnama svojim pretvara se mrzitelj, a u srcu svome nosi prijevaru.

*25. Kad govori prijazno, ne vjeruj mu; jer je u srcu njegovu sedam gadova.

*26. Ako se mržnja i pokriva pretvaranjem, to se ipak zloba njezina otkriva u skupštini.

27. Tko jamu kopa drugima, padne sam u nju; tko valja kamen na druge, na njega se prevali.

28. Jezik lažan mrzi na one, koje je satro; usta laskava počine pogibiju.

GLAVA 27.

Ne hvalisati se i ne biti drzak.

1. Ne hvali se sutrašnjim danom; jer ne znaš, što može dan donijeti.

2. Neka te hvali drugi, a ne tvoja vlastita usta; stranac, a ne tvoje vlastite usne!

3. Težak je kamen, teret je pijesak; ali je gnjev na luđaka teži od obojega.

*4. Jarost je divlja, i gnjev je bijesan; ali tko bi mogao odoljeti ljubomoru?

*5. Bolji je javni ukor nego tajna ljubav.

6. Udarci iz ruke prijatelja dobro su mišljeni; ali su lažni cjelovi mrziteljevi.

*7. Tko je sit, gazi nogama i med samotok; a gladnu je čovjeku sve gorko slatko.

8. Kakva je ptica, koja odleti iz svojega gnijezda, takav je čovjek, koji bježi iz svojega zavičaja.

9. Ulje i kâd razveseli srce; isto tako slatka utjeha prijatelja iz srca, što svjetuje vjerno.

*10. Ne ostavljaj prijatelja svojega i prijatelja oca svojega! Ne idi u kuću brata svojega! U dan nesreće tvoje bolji je susjed u blizini nego brat u daljini.

(18 sl.) Tko tako čini, kao da se šali, a pritom štetu nanosi bližnjemu svojemu, jest društvu opasan čovjek, kao mahnitac, koji maše ratnim oružjem.

(22) Isp. 18, 8.

(23) Gleđa (Glasur, crusta) malo neobična riječ u nas. Čuo sam u narodu: »olovna gleđa«: »Boji se, da ga ne otruje olovna gleđa.«

(25) »Jer je u srcu njegovu sedam gadova«, t. j. njegovo je srce puno gadne zlobe.

(26) Čovjek može dugo sakrivati svoju mržnju, ali dođe čas, kad se ne svlada i javno (»u skupštini«) pokaže, što i kako misli.

Gl. 27. (4) Gnjev i jarost dadu se ublažiti, ali se ljubomor ne može.

(5) Javni ukor više koristi nego ljubav, koja se ne usudi kazati istinu, ako je gorka, i koja zatrpava mane i pogrješke.

(7) »Glad je najbolji kuhač.«

(10) Pouzdan prijatelj više vrijedi nego rođak, koji još nije dokazao spremnosti za pomoć.

. *11. Budi mudar, sine moj, i obraduj srce moje! Tako mogu odgovoriti onomu, koji me ruži.

12. Pametan čovjek vidi pogibao i sakrije se; a ludi idu dalje i imaju štetu.

*13. Uzmi mu haljinu njegovu, jer se je ujamčio za drugoga; plijeni njega mjesto tuđinca!

*14. Tko pozdravlja prijatelja svojega naglas rano ujutro, prima mu se to za kletvu.

15. Voda, što prokapljuje u vrijeme dažda, i žena svadljiva jedno su isto.

*16. Tko je ustavlja, ustavlja vjetar i hvata uglje svojom desnicom.

17. Gvožđe se oštri gvožđem; tako se oštri čovjek na drugome.

18. Tko goji smokvu, uživat će plodove njezine; tko čuva gospodara svojega, visoko se poštuje.

*19. Kako se u vodi kreće lice prema licu, tako stoji srce jednoga čovjeka prema drugome srcu.

20. Carstvo mrtvih i propast ne mogu se zasititi; isto se tako oči čovjeka ne mogu zasititi.

*21. Srebro se kuša u topionici i zlato u peći; a čovjek se poznaje po glasu, što ga ima.

*22. Kad bi luđaka i tučkom tucao u avanu s bungurom, ne bi ipak otišla od njega ludost njegova.

23. Pazi na ovce svoje i staraj se za stada svoja!

*24. Jer bogatstvo ne traje do vijeka. I baštini li se kruna od koljena do koljena?

25. Kada je trava iščeznula, zelen se svježa pokazala, bilje se po planinama sabralo,

26. Tada ti janjci daju odjeću i jarci kupovnu cijenu za njivu.

27. I puno ima mlijeka kozjega tebi i kući tvojoj za hranu i za prehranu tvojim sluškinjama.

GLAVA 28.

Plaća pravednosti i darežljivosti, kazna lakomosti i nemilostivosti.

1 Bezbožnik bježi, i kad ga nitko ne progoni; a pravednik se osjeća sigurnim kao mlad lav.

*2. Poradi grješnosti u zemlji mijenjaju se često knezovi njezini; ali po razboritim, razumnim ljudima dobiva pravda dugo trajanje.

(11) Tvoja pobožnost najbolji je dokaz za dobrotu mojega odgojnog djela.

(13) Isp. 20, 16 s bilješkom.

(14) Tko odveć glasno i nametno pozdravlja, pada u sumnju, da svoje pravo mišljenje mora prikriti. I prevelika hvala može probuditi sumnju neiskrenosti.

(16) Ne koristi nikakva opomena svadljivoj ženi; zaludu sva muka; nje se ne prima ništa.

(19) Kao što u vodi vidimo svoje vlastito lice, tako bismo rado vidjeli u svojega bližnjega svoje vlastite misli i osjećaje.

(21) Glas, što ga ima čovjek kod drugih, pokazuje, da li je njegova pobožnost doista prava. — Vulgata ima još ovaj dodatak: »Srce bezbožnikovo traži zlo, i srce pravedno traži znanje« (»Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam«).

(22) Hotimice uzimamo »avan s bungurom«, a ne, kao Daničić, »stupu s prekupom«, jer je ovdje sve mišljeno istočnjački, pa nam se čini, da je zgodno uzeti i riječi više istočnjačke. Bungur je pšeničan, a ne i kukuruzan, kako stoji u Iveković-Brozovu rječniku, gdje čitamo i ovu lijepu: »Ne poznajem ja vašega bungura. (Kazao nekakav Hercegovac, kad je čuo, gdje Turci bungur zovu pilavom).«

(24) »Od koljena do koljena«, t. j. u sva vremena.

Gl. 28. (2) Gdje se ne vodi briga za Božje zapovijedi, ondje ne vrijedi ništa ni državna vlast. Posljedice su buna i često mijenjanje vlade. Ali gdje se podanici drže mudrosti i vjere, ondje se drži i red i pravda.

3. Bezbožnik, koji pritiskuje siromahe, jest kao dažd, što odnosi, a kruha ne donosi.
4. Koji preziru zakon, hvale bezbožnika; a koji drže zakon, gnjeve se na njega.
5. Zli ljudi nemaju smisla za pravo; a koji traže Gospoda, razumiju se u sve.
6. Bolji je siromah, koji hodi u nedužnosti svojoj, nego čovjek, koji ide krivim putovima, ako je i bogat.
7. Tko drži zakon, sin je razuman, a tko se druži s izjelicama, sramoti oca svojega.
*8. Tko umnožava imetak svoj kamatom i lihvom, sabira onome, koji je milostiv siromasima.
*9. Tko odvraća uho svoje, da ne čuje zakona, i molitva je njegova jedan gad.
10. Tko zavodi poštene ljude na zao put, taj će sâm pasti u jamu svoju; a nedužni će dobiti blagoslov.
11. Bogat čovjek drži samoga sebe mudrim, ali ga razuman siromah ispituje.
*12. Kad se raduju pravednici, velika je slava; a podignu li se bezbožnici visoko, moraju se tražiti ljudi.
13. Tko krije svoje grijehe, nema blagoslova; tko ih priznaje i ostavlja, dobit će oproštenje.
14. Blago čovjeku, koji je svagda na oprezu; a tko učini tvrdim srce svoje, upast će u nesreću.
15. Lav, koji riče, i medvjed gladan, to je bezbožan vladalac siromašnome narodu.
16. Knez, koji nema razboritosti, vrši mnoge globe; a tko odurava nepravednu dobit, živjet će dugo.
*17. Čovjek, kojega tišti krvno djelo, bit će do groba bjegunac; nitko ga ne zaustavi.
18. Tko hodi nedužno, spasit će se; a tko ide krivim putovima, pada u jamu.
19. Tko obrađuje svoju njivu, ima puno kruha; a tko ide za besposlicama, ima puno siromaštva.
20. Čestiti čovjek obiluje blagoslovima; a tko hoće da se brzo obogati, ne ostaje bez kazne.
21. Pristranost je rđava stvar; ipak za komadić kruha ogriješi se gdjekoji.
22. Tvrdica ide pohlepno za bogatstvom i ne pomišlja, da oskudica dolazi na njega.
23. Tko kara čovjeka, više će hvale poslije žeti, negoli jezik laskav.
*24. Tko krade oca svojega i mater svoju i govori: »To nije grijeh«, on je drug pokvarenome čovjeku.
25. Lakomac zameće kavgu; a tko se uzda u Gospoda, obilovat će.
26. Tko se oslanja na svoj vlastiti razum, luđak je; a tko hodi u mudrosti, spasit će se.
27. Tko daje siromahu, ne će mu ništa faliti; a tko zatvara oči svoje pred njim, bit će obasut klevetama.

(8) Nije se smjelo od svojega zemljaka uzimati kamatu za posuđene novce. Imetak takova lihvara prijeći će Božjim promislom u ruke onima, koji su prema siromasima milostiva srca.
(9) »Da ne čuje zakona«, t. j. Božjega.
(12) Gdje vladaju pravednost i pobožnost, ondje cvate život. Gdje su na vrhuncu zločinci i bezbožnici, ljudi se puni straha sakrivaju, tako da se moraju tražiti.
(17) Ne može se oduzeti krvniku nutarnji nemir, koji ga tjera od mjesta do mjesta.
(24) Tko oduzima imetak svojim roditeljima, pravi je zločinac.

*28. Kad se visoko podignu bezbožnici, sakrivaju se ljudi; a kad propadnu, postaju moćni pravednici.

GLAVA 29.

Blagoslov pravednosti, prokletstvo bezbožnosti.

1. Čovjek, koji unatoč svemu karanju ostaje tvrdoglav, ujedamput će propasti i ne će mu biti spasenja.

2. Imaju li pravednici moć, veseli se narod; a vladaju li bezbožnici, jadikuju ljudi.

3. Tko ljubi mudrost, veseli oca svojega; a tko se druži s bludnicama, rasipa svoj imetak.

4. Kralj, koji je pravedan, daje svojoj zemlji opstanak; a koji istiskuje poreze, satire je.

*5. Čovjek, koji laska bližnjemu svojemu, razapinje mrežu nogama njegovim.

*6. U grijehu je zla čovjeka zamka; a pravednik se smije radovati i veseo biti.

7 Pravednik uvažava parbu siromašnih, a bezbožnik ne zna za sućut.

*8. Podsmjevaći pobunjuju grad, a mudri utišavaju bunu.

9. Prepire li se pravednik s luđakom, onda ovaj bjesni i smije se; a mira nema.

10. Krvopije mrze na nedužnoga, a pravedni se zauzimaju za njega.

11. Svu svoju zlu volju izlijeva luđak, a mudri usteže svoj gnjev.

*12. Ako vladalac sluša lažne riječi, onda sve sluge njegove postaju bezbožnici.

13. Siromah i tlačitelj živu jedan uz drugoga; Gospod daje obojici očinji vid.

14. Kralj, koji pravedno sudi siromasima, njegov će prijesto stajati do vijeka.

15. Prut i ukor daju mudrost, a dijete prepušteno samomu sebi sramoti mater svoju.

16. Jesu li bezbožnici na vlasti, umnožavaju se opačine; ali pravednici dožive radosno propast njihovu.

17. Karaj sina svojega, tada ti on pribavlja miran život i donosi milinu srcu tvojemu.

*18. Bez objave razuzdava se narod; a blago njemu, ako drži zakon.

19. Samim riječima ne da se odgojiti sluga; jer ako ih i razumije, opet ne sluša.

*20. Vidiš li čovjeka nagla u riječima svojim: luđak ima više nade nego on.

21. Ako tko od mladosti mazi slugu svojega, onda će bijeda biti svršetak njegov.

22. Gnjevljiv čovjek izaziva svađu; napržica počini mnogo zla.

23. Ponizit će čovjeka oholost njegova, a ponizan dolazi do časti.

---

(28) »Sakrivaju se ljudi«, t. j. ljudi pobožni i pravedni.

Gl. 29. (5) Laskanje može dovesti do lažnog precjenjivanja vlastite osobe, a to donosi veliku štetu.

(6) Grješnik zna, da iza njegovih grijeha dolazi kazna, i on se zato ne može nikada od srca veseliti.

(8) Podsmjevači, t. j. besavjesni ljudi, koji se rugaju Božjemu zakonu, podižu posvuda zborom i tvorom samo nemir i nezadovoljstvo.

(12) Da se dodvore svojemu gospodaru, doskora će svi činovnici iznositi pred njega svakojaka dolagivanja i lažne optužbe.

(18) »Bez objave«, t. j. bez pouke u vjerskim istinama podivlja narod. — »Ako drži zakon«, t. j. zakon Božji.

(20) Isp. 26, 12.

*24. Tko dijeli s kradljivcem, taj mrzi na svoju dušu; čuje kletvu i ne prokazuje.
25. Strah od ljudi meće zamke; a tko se uzda u Gospoda, sakriven je.
26. Mnogi traže naklonost vladaočevu, ali od Gospoda dolazi svakomu pravo njegovo.
27. Gad je pravedniku bezbožnik, a bezbožniku je pravedník gad.

GLAVA 30.

Riječi Agurove.

*1. Riječi Agura, sina Jakejeva, iz Mase. Ovako glasi govor toga čovjeka: Ja sam se izmučio, Bože, ja sam se izmučio, Bože, i izgubio sam se.
2. Ja sam kao nerazumna životinja, nijesam kao čovjek, nemam razuma čovječjega.
*3. I mudrosti nijesam učio, i o Presvetom nemam znanja.
4. Tko je uzišao na nebo i opet sišao? Tko je uhvatio vjetar u ruke svoje? Tko je svezao vode u jednu odjeću? Tko je utemeljio sve krajeve zemlji? Kako se on zove i kako se zove sin njegov? znaš li?
5. Svaka je riječ Božja čista istina. On je štit onima, koji se kriju u njemu.
6. Riječima njegovim ne pridodaji ništa! Inače te kazni i stojiš tu kao lažac.
7. Za dvoje molim te. Ne uskraćuj mi to, dok ne umrem:
8. Udalji od mene licemjerstvo i riječ lažnu! Ne daji mi siromaštva ni bogatstva! Daj da uživam svoj komadić kruha!
*9. Inače bih, najedavši se, mogao zanijekati tebe i upitati: »Tko je Gospod?«, ili, osiromašivši, mogao bih postati kradljivac i oskvrniti ime Boga svojega.
10. Ne opadaj sluge gospodaru njegovu! Inače mogao bi te kleti, i ti bi morao to okajati.
11. Jao rodu, koji kune oca svojega i ne blagosiva matere svoje!
*12. Jao rodu, koji misli da je čist, a od svoga blata nije opran!
13. Jao rodu, koji nosi visoko glavu i trepavice svoje diže uvis!
14. Jao rodu, kojemu su zubi mačevi i kojemu čeljusti sastoje od noževa, što otrgnu uboga od zemlje i siromaha između ljudi!
*15. Pijavica ima dvije kćeri: »Daj amo!« »Daj amo!« Treću ima, koja se ne može nasititi, i četvrtu, koja ne kaže nikada: »Dosta!«:
16. Carstvo mrtvih, zatvoreno krilo materino, zemlja, koja ne biva nikada sita vode, i oganj, koji nikada ne kaže: »Dosta!«
17. Oko, koje se ruga ocu i prezire mater, neka iskljuvaju gavrani na potoku, i mladi jastrebovi neka ga prožderu!

(24) Tko je znao za kradljivca, a nije ga prijavio, nad njim bi se izreklo prokletstvo. I nad kradljivcima se izricalo prokletstvo (isp. 3 Mojs 5, 1; Suc 17, 21).
Gl. 30. (1) Agur nije pobliže poznat. Masa je bila isprva postojbina jednog arapskog plemena, što je potjecalo od Izmaela (1 Mojs 25, 24). Kasnije su, čini se, zauzeli to područje Izraelci; jer je Agur štovatelj Jahva.
(1—6) Uza svu muku nije uspjelo Aguru da svojom moći postigne dublje poznanje Presvetoga (r. 3), t. j. Boga i njegovih djela (r. 4). Tu mu je pomogla jedino božanska objava (r. 5), koju nitko ne smije kvariti (r. 6).
(9) »I oskvrniti ime Boga svojega« kletvom i prekršajem zakona Božjega.
(12) »Od svoga blata«, t. j. od grijeha.
(15) Dvije su stvari, što se kao pijavica ne mogu nasititi. Imenovane su u r. 16: podzemni svijet, što prima uvijek nove mrtve, i bez djece žena, koja ne prestaje iskati djecu.

*18. Tri su stvari, koje mi se čine čudnovate, i četvrta, koje ne razumijem:
19. Put orla k nebu, put zmije preko stijene, put lađe posred mora, put čovjeka k djevojci.
20. Takav je put preljubočinice: ona uživa i obriše sebi usta i veli: »Nijesam učinila ništa zlo.«
21. Pod trima stvarima zemlja se potresa, a pod četvrtom ne može da izdrži:
22. Pod robom, kad postane kralj, pod luđakom, kad ima izobila kruha,
23. Pod puštenicom, kad se opet uzme za ženu, i pod sluškinjom, kad istisne gospodaricu svoju.
24. Cetiri životinje pripadaju najmanjima na zemlji, a ipak su nevjerojatno mudre:
25. Mravi nijesu jak narod, a priskrbe sebi ipak u ljeto hranu svoju.
26. Jazavci nijesu moćan narod, a sagrade sebi ipak u stijeni stan svoj.
27. Skakavci nemaju kralja, a jato njihovo izlazi ipak u redu.
28. Gušterica se može uhvatiti rukama, a nalazi se ipak u kraljevskim palačama.
29. Tri su, koji koračaju ponosito, i četvrti, koji ide ugledan:
30. Lav, najjača među životinjama, koji ne uzmiče ni pred kim,
31. Pijetao, jarac i kralj na čelu narodne vojske.
32. Ako si bio luđak, pa sebe samoga uzdizao, ili ako si bio mislilac: Metni ruku na usta!
33. Jer kad se udara mlijeko, izađe maslo, kad se razbije nos, poleti krv van, i kad se draži na gnjev, zametne se svađa.

GLAVA 31.

Riječi Lamuelove.

*1. Riječi Lamuela, kralja od Mase, kojima ga je učila mati njegova:
2. Što da ti kažem, sine moj? Što, sine utrobe moję? Što, sine zavjeta mojih?
*3. Ne daji snage svoje milosnicama i putova svojih kvariteljicama kraljeva!
4. Ne pristoji se kraljevima, da piju vino, ni knezovima ljubav k silovitom piću.
5. Inače bi mogli zaboraviti zakon o piću i izvrnuti pravo nevoljnikâ.
*6. Podajte silovito piće bijedniku i vino tužnima!
7. On neka pije i zaboravi svoje siromaštvo i neka se više ne spominje svoje nevolje!
*8. Otvaraj usta svoja za nijemoga, za stvar ostavljenoga!
9. Otvaraj usta svoja, sudi pravedno i pribavi pravicu bijedniku i siromahu!
*10. Ženu vrsnu tko će naći? Vrijedi više nego biser.

(18 sl.) Čudnovato je, da se orao, težak i velik, tako visoko uzdiže k nebu, i da se zmija bez nogu tako brzo odmiče preko glatke stijene, i da se teška lađa tako hitro skliže po vodi, i da mladić hrli za djevojkom, koju možda ni ne pozna.
Gl. 31. (1) O Masi isp. 30, 1. — Lamuel nije pobliže poznat.
(3—7) Mati kraljeva zauzimala je na istočnim dvorima odlično mjesto (isp. 3 Kralj 2, 19). Ona opominje svojega sina, neka se čuva nečistoće i neumjerenosti.
(6) Možda se ovdje misli na silovito piće, što se davalo prije smaknuća (isp. Mt 27, 34; Mk 15, 23; 19, 29).
(8 sl.) »Za nijemoga«, t. j. za onoga, koji nije u stanju da dođe do svojega prava. Opomena, uopće, odnosi se na pravedno suđenje, osobito prema onima, koji su bez moći.
(10—31) Zaključni odsjek knjige pričâ alfabetski je u hebrejskom tekstu, t. j. svaki novi redak počinje novim slovom po redu alfabeta. Zato se ova pjesma alfabetska i zove »Zlatno A b c domaćice«.

11. Oslanja se na nju srce muža njezina, i dobitka ne će nikada usfaliti.
12. Čini mu samo dobro, a ne zlo svega vijeka svojega.
13. Za vunu i lan brine se i radi radosnom rukom.
*14. Ona je kao lađa trgovačka: izdaleka donosi sebi kruh svoj.
15. Rano, dok je još noć, ustaje, daje hranu čeljadi svojoj i određuje posao sluškinjama svojim.
16. Hoće da kupi njivu i uzme je, sadi vinograd od zarade ruku svojih.
*17. Opasuje snagom bedra svoja i živo miče desnicom.
*18. Vidi, kako joj sve napreduje, ne gasi joj se noću svjetiljka.
19. Približi li se ruka njezina preslici, prsti njezini hvataju za vreteno.
20. Ruku svoju otvara siromahu, pruža ruke ubogomu.
*21. Ne boji se snijega za kuću svoju, sva čeljad njezina ima po dvoje haljine.
*22. Šije sebi pokrivače, bijeli bez i grimiz njezino odijelo.
*23. Ugledan je muž njezin na vratima, kad sjedi sa starješinama zemaljskim.
24. Haljine pravi i prodaje, i pojase daje trgovcu.
25. Odijelo joj je snaga i ljepota, i smije se danu sutrašnjemu.
*26. Usta svoja otvara mudro, i na jeziku joj je nauka blaga.
27. Pazi na red u kući, kruha lijenosti ne jede.
28. Sinovi njezini podižu se i blagosivaju je, muž njezin, i on je hvali.
29. »Mnoge su se žene pokazale vrsne, ali ti si ih sve nadvisila!«
30. Dragost vara, ljepota prolazi; žena, koja se boji Gospoda, zaslužuje pohvalu.
*31. Podajte joj da uživa plod ruku svojih! Neka je hvale na vratima djela njezina!

---

(14) Ima poduzetnu, smionu volju.
(17) »Živo miče desnicom«, kad radi.
(18) »Ne gasi joj se noću svjetiljka«, t. j. u dane nevolje ne ostavi je njezina sreća.
(21) Njezina čeljad ne mora se bojati zime, jer se ona marljiva brine za dobru i toplu odjeću.
(22) Za haljine uzima ponajbolji bez. Mi uzimamo riječ bez mjesto platno, jer je bez riječ istočnjačka, a bez je i tako opreden i otkan da čisto žubori (žene vele).
(23) Zna se za njezino uzorno uređeno kućanstvo, pa njezin čovjek uživa ugled i štovanje i može učestvovati u vijeću za javne poslove, što bi se održavalo pred gradskim vratima.
(26) Kad govori, mudro i blago govori.
(31) Na gradskim se je vratima odigravao javni žavot. Tamo su se ljudi sastajali i o svemu vijećali.

PROPOVJEDNIK

1. Ovoj je knjizi ime u hebrejskom jeziku Koheleth. Tako se naziva pisac u natpisu i u tekstu knjige (1, 1. 12; 12, 9). Po starogrčkom i latinskom prijevodu zove se knjiga Ecclesiastes. Grčka riječ ὁ ἐκκλησιαστής znači član ili govornik u narodnoj skupštini, a doslovno prevedena znači crkvenjak. Ne zna se, zašto je pisac ove knjige nadio sebi ime Koheleth, t. j. Sazivač ili Propovjednik. Sadržaju knjige, čini se, ne odgovara to ime Koheleth, jer u njoj nema ni sazivanja, ni govorâ, ni propovijedî. Ipak neki tumačitelji brane to ime, jer da Koheleth znači sabirač, dakle, odje, sabirač raznih priča i misli.

2. Sadržaj knjige nije sustavno sastavljen. Ali su misli piščeve povezane među se kao uzrok, učin i posljedica.

Prvi niz tih misli daje osnovu svemu djelu i najšire je obrađen: Ovdje na zemlji sve je taština i jedna velika trka za vjetrom. Na zemlji nema čovjek prave sreće. Čežnji za srećom stoje na putu svakojake zapreke, što se ne mogu premostiti. Pred tolikim zlom uzmakne mudrost čovječja. A napokon i mudroga i ludoga stigne smrt, koja im porazgrabi sva dobra zemaljska. Propovjednik ne sumnja o životu iza smrti i o pravednoj plaći na drugom svijetu (isp. 11, 9; 12, 7. 14). Ove su istine bile u Starom Zavjetu od početka objavljene i općenito vjerovane (isp. 1 Mojs. 15, 15; 25, 8. 17; 5 Mojs 31, 16; 3 Kralj 2, 10; Ps 17 [16], 15; 49 [48], 15 sl.). Ali tama, što je ležala na vremenu i načinu plaće na drugom svijetu, nije bila još u vrijeme Propovjednikovo osvijetljena objavom općenito obveznom (isp. Ps 6, 6).

Ovaj prvi niz Propovjednikovih misli o taštini svega ljudskoga provlači se kroz cijelu knjigu, ali je uvijek uz njih i drugi niz mislî, t. j. tvrda vjera u Boga, koji svojim zakonima i odredbama vlada nad svim događajima ovoga svijeta. Makar ovo upravljanje Božje i ne bilo čovjeku posvè shvatljivo, ipak mu se on mora ponizno podvrći. Svuda i svagda ima da ga prati strah Božji. Zaključna riječ Propovjednikova opominje čovjeka: »Boj se Boga! Drži zapovijedi njegove!«

Treći niz mislî jest posljedica obadviju prijašnjih misli: neka čovjek u svoj poniznosti svojoj uzme stvari ovoga svijeta onako, kako mu ih Bog šalje i daje, i neka ih upotrijebi u svetome strahu Božjem i u svijesti svoje odgovornosti pred Bogom i pred ljudima.

3. Natpis knjige (1, 1) i dva mjesta u tekstu (1, 12; 12, 9) mogli bi nas navesti na misao, da je p i s a c ove knjige jedan Davidovac na kraljevskom prijestolu, na svu priliku kralj Salomon. Ali i jezik i stil i sâm sadržaj knjige ne daju da zastupamo to mišljenje. Sličan je slučaj i s knjigom Mudrosti, koja se je također pripisivala kralju Salomonu, premda je sigurno, da ona, kao i Propovjednik, potječe iz kasnijega vremena. I u profanoj (svjetskoj) književnosti puno puta voli pjesnik staviti svoje misli u usta kojoj glasovitoj osobi, da ih javnost što većma uvaži i cijeni. Uostalom sveti Oci ističu, da pitanje o piscu knjige nije nikakvo pitanje o vjeri.

4. Peti općeniti sabor u Carigradu (g. 553.) dokazao je, da je Propovjednik općenito priznan kao k a n o n s k a k n j i g a, t. j. kao knjiga, koja s v a k a k o pripada z b i r c i S v e t o g a P i s m a. Origen, Klement, Tertulijan rado navode misli iz Propovjednika, kojega već sinoda u Jamniji (g. 90. p. Kr.) i Melito od Sardesa (2. vijek p. Kr.) nazivaju dijelom Staroga Zavjeta.

PROPOVJEDNIK
ILI PO SEPTUAGINTI I VULGATI
ECCLESIASTES (CRKVENJAK)

GLAVA 1.

Sve je taština.

*1. Razmišljanja propovjednika, sina Davidova, kralja u Jeruzalemu.

2. »Taština nad taštinama!« veli propovjednik, »taština nad taštinama, sve je taština!«

*3. Što koristi čovjeku sva muka njegova, koju muči pod suncem?

4. Pokoljenja idu, pokoljenja dolaze, a zemlja stoji nepomična.

5. Sunce izlazi, sunce zalazi i hiti natrag na mjesto, odakle je izašlo.

6. Vjetar puše na jug i obrće se na sjever, u trajnoj promjeni puše vjetar. Onda se okreće vjetar natrag k novome obrtanju.

7. Sve rijeke teku k moru. A more se nikada ne prepuni. Kuda teku, k istome mjestu teku svejednako rijeke.

8. Tako je sav govor muka uzaludna: nijedan čovjek ne može da protumači. Oko se ne može nagledati, uho se ne može naslušati.

9. Što je bilo, opet će biti. Što se je dogodilo, opet će se dogoditi. Ništa novo nema pod suncem.

10. Kad bi što bilo, o čem bi se reklo: »Evo, nešto novo!«, to je već bilo u vremena, što su za nama.

11. Ne spominje se, što je prije bilo. Što će još biti, ne će se spominjati u onih, koji će poslije živjeti.

*12. Ja, propovjednik, bio sam kralj nad Izraelom u Jeruzalemu.

13. Ja upravih srce svoje na to, da sve, što biva pod nebom, istražim i razaberem mudrošću. Rđav posao! Dade ga Bog ljudima, da se muče oko njega.

14. Vidjeh svako djelo, što biva pod suncem — a eto: sve je taština i trka za vjetrom!

*15. Što je krivo, ne može se ispraviti. Što fali, ne može se brojiti.

16. I tada rekoh srcu svojemu: Eto, ja postigoh sebi veću i višu mudrost, negoli svi, što su preda mnom vladali nad Jeruzalemom. Mnogo znanja i mnogo mudrosti nauči duh moj.

17. Ali, kad upravih srce svoje na to, da upoznam, što je s mudrošću i znanjem, s ludošću i bezumljem, uvidjeh: I to je trka za vjetrom.

Gl. 1. (1) Uvod str. 207.

(3—7) Nemoć i ograničenost svega rada čovječjega vidi se iz toga, što je čovjek nepromjenljivim tijekom prirode stjeran u ograde, kroz koje ne može nikako da se probije.

(12) Isp. Uvod str. 207.

(15) I mudrac ne može ništa promijeniti na činjenici taštine svega, što je zemaljsko.

*18. Jer gdje je mnogo mudrosti, tu je i mnogo brige. Množi li se znanje, množi se i muka.

GLAVA 2.

Taština je uživanje života.

1. I tada rekoh u srcu svom: Daj da pokušam s veseljem! Nauživaj se! Ali eto: i to je bila taština.

2. O smijehu rekoh: Ludo ponašanje! O radosti: Čemu valja?

3. Tada pomislih u srcu svom, da tijelu svojemu uskratim vino, da srce svoje svrnem k mudrosti i da se klonim ludosti, dok saznam, što je korisno djeci čovječjoj, i što su dužni činiti pod suncem, dok su živi.

*4. Velika djela učinih: sagradih sebi kuće i vinograde zasadih sebi,

5. Vrtove i perivoje načinih sebi i nasadih u njima svakojakih rodnih drveta.

6. Načinih sebi jezera vodena, da natapam iz njih mlade stablike.

7. Nabavih sebi sluga i sluškinja. Također sam imao kućnu čeljad i posjedovao govedâ i ovaca više negoli svi, koji su živjeli preda mnom u Jeruzalemu.

*8. Nakupih sebi i srebra i zlata i blaga od kraljeva i zemalja. Držao sam kod sebe pjevače i pjevačice i miline djece čovječje: žene mnoge.

9. Tako postadoh velik, veći negoli svi, koji su živjeli preda mnom u Jeruzalemu. A mudrost je ostala sa mnom.

10. Što su poželjele oči moje, nijesam im uskratio. Nikakve radosti ne uskratih srcu svojemu. Jest, srce je moje imalo radost na svima mojim trudovima. I to mi je bila plaća za sav trud moj.

11. Istraživao sam sva djela svoja, što ih uradiše ruke moje, i trud također, što sam ga uložio u to, da ih uradim. I eto: sve je bila taština i trka za vjetrom. I od toga nema koristi pod suncem.

12. I dadoh se na to, da vidim, što je mudrost. Ali ona je ludost i bezumlje. Jer što će činiti čovjek, koji će doći iza kralja? Isto, što se je već činilo.

13. I vidjeh: istu prednost ima pred ludošću mudrost kao svjetlost pred tminom.

14. Mudri ima oči u glavi, a luđak ide po mraku. A ipak doznadoh, da obadvojicu stigne ista sudbina.

15. I ovako rekoh u srcu svom: Ako i mene stigne sudbina luđakova, što sam onda bio toliko mudar?

*16. I ovako rekoh u srcu svom: I to je taština! Trajan spomen ostaje tako malo od mudraca kao od luđaka; jer u budućim danima sve se zaboravi.

17. Ah, kako ipak premine mudrac s luđakom! Tada mi omrznu život. Učini mi se nevrijednim djelo, što biva pod suncem. Jer je sve taština i trka za vjetrom.

---

(18) Upravo mudrac, na svoju žalost, spoznaje, da i u težnji za mudrošću nema pravog zadovoljstva.

Gl. 2. (4—9) Opis bogatoga čovjeka, kojemu su sve ugodnosti otvorene, oslanja se, izgleda, na povijesnu osobu kralja Salomona.

(8) Prijevod: »žene mnoge« nije siguran. Vulgata prevodi: »čaše i posude, što služe za točenje vina« (»scyphos et urceos in ministerio ad vina fundenda«). Ali ako bi naš prijevod hebrejskoga teksta bio ispravan, ne bi bio sablazniv. Mnogoženstvo je bilo dopušteno u Starom Zavjetu i jedva da se može odvojiti od jednoga istočnog bogataša. Propovjednik igra ovdje ulogu jednoga kralja, možebit Salomona.

(16 sl.) Prejake Propovjednikove izraze objasnili smo u predgovoru ove knjige.

18. Omrznu mi sav trud moj, oko kojega sam se mučio pod suncem; jer ga moram ostaviti čovjeku, koji dolazi iza mene.

19. Tko zna, je li on mudar ili lud? On će upravljati čitavim trudom mojim, onim, što sam teškim i mudrim radom stekao pod suncem. I to je taština!

20. Tako dođoh na to, da se gotovo prepustim očajanju poradi svega truda svojega, što sam ga uložio pod suncem.

21. Čovjek se trudi oko mudrosti, spoznaje i vrsnoće i mora to ostaviti drugome, koji se nije trudio oko toga. I to je taština i veliko zlo!

22. Jer što koristi čovjeku sav trud njegov i mar duha njegova, čime se muči pod suncem?

23. Svi su ipak dani njegovi golema muka, i rad njegov velika briga. I u noći se ne odmara duh njegov. I to je taština!

*24. Nema čovjeku ništa bolje, nego da jede i pije, i da gleda da mu bude dobro od truda njegova. Ja vidjeh, da i to dolazi iz ruke Božje.

25. Jer tko može jesti i uživati bez njega?

*26. Jer onome, koji je u milosti kod njega, daje mudrost, znanje i radost. A onome, koji mu se ne dopada, naprti teret, da sabira i skuplja, i to da dadne onome, koji je u milosti kod Boga. I to je taština i trka za vjetrom!

GLAVA 3.

Vrijeme vlada nad svim i proti volji čovjeka.

*1. Sve ima svoje vrijeme. Svaka stvar ima svoje vrijeme pod nebom.

2. Ima vrijeme kad se rađa, i vrijeme kad se umire; vrijeme kad se sadi, i vrijeme kad se čupa posađeno;

3. Vrijeme kad se ubija, i vrijeme kad se iscjeljuje; vrijeme kad se obara, i vrijeme kad se gradi;

4. Vrijeme plaču i vrijeme smijehu; vrijeme tugovanju i vrijeme igranju;

*5. Vrijeme kad se baca kamenje, i vrijeme kad se skuplja kamenje; vrijeme kad se grli, i vrijeme kad se rastaje;

6. Vrijeme kad se traži, i vrijeme kad se gubi; vrijeme kad se čuva, i vrijeme kad se zabacuje;

*7. Vrijeme kad se dere, i vrijeme kad se sašiva; vrijeme kad se šuti, i vrijeme kad se govori;

8. Vrijeme kad se ljubi, i vrijeme kad se mrzi; vrijeme ratu, i vrijeme miru.

(24 sl.) Savjet poziva, da se iz ruke Božje jednostavno prime zemaljska dobra i radosti ovoga života. Jesti i piti ovdje je slika dopuštenih zemaljskih radosti. Savjet je svakako pošten, a pogledom na dosadašnja mučna razmišljanja Propovjednikova i doista utješan, makar da nije na visini novozavjetne pobožnosti (isp. ipak Mt 11, 19; Rimlj 14, 6; 1 Kor 10, 31). Utješna istina objave o potpunom zadovoljenju naše težnje za srećom u blaženom prekogrobnom životu nije još bila postala općim vjerskim dobrom u doba Propovjednikovo.

(26) Svako je pohlepno sabiranje blaga taština. Bog to pripušta samo onima, koji mu se ne dopadaju.

Gl. 3. (1—9) Propovjednik nam nizom primjerâ pokazuje, da sav ljudski život stoji pod zakonom nepromjenljivoga Božjeg upravljanja ovim svijetom.

(5) U ratu se bacalo kamenje na njive, da ih se opustoši (4 Kralj 3, 25). Kad se zemlja težila i obrađivala, morao je težak na jedno mjesto skupljati kamenje, kojega u Palestini ima na njivama sva sila.

(7) Ovdje je Propovjednik po svoj prilici mislio na deranje odjeće u znak žalosti (isp. 1 Mojs 37, 34; Mt 26, 65).

9. Što koristi dakle čovjeku, koji se trudi, sva muka njegova?

10. Vidjeh nevolju, koju Bog naprti ljudima, da se muče oko nje.

*11. On čini sve lijepo u svoje vrijeme. I svijet je on predao njihovu istražujućem duhu, ali da ne može čovjek djelo, što ga tvori Bog, dokučiti od početka do svršetka.

12. Spoznadoh: Ništa bolje nema za njih, nego da se vesele i uživaju u životu.

13. A i da čovjek jede i pije i uživa život uza svu muku svoju, dar je to Božji.

14. Spoznadoh: Sve, što tvori Bog, traje vječno. Ne može se tomu ništa dodati, ništa od toga oduzeti. Bog je tako to udesio, da bi ga se bojao čovjek.

15. Što je, to je već davno bilo. Što će biti, to je već odavna bilo. Što je prošlo, Bog donosi opet.

*16. Još nešto vidjeh pod nebom: mjesto prava — tu je vladala bezbožnost; mjesto pravednosti — tu je vladala prijevara.

17. I ovako rekoh u srcu svom: Bog će suditi pobožniku kao bezbožniku. Jer on je vrijeme postavio za svako osnivanje i djelovanje.

18. Ovako rekoh u srcu svom: Takvo je biće čovječje, da ih Bog iskušava, te spoznaju, da su kao stoka, jest, oni sami.

19. Jer je sudbina ljudî i sudbina životinja jednaka sudbiná. Kako umiru jedni, tako umiru drugi: isti dah imaju svi. Ništa ne nadvisuje čovjek životinju; jer je sve taština!

20. Sve ide na jedno mjesto. Sve je postalo od praha. Sve se vraća u prah.

21. Tko zna, da li se životni dah čovjeka uspinje gore, da li životni dah životinje ide dolje u zemlju?

22. Tako vidjeh, da ništa nema bolje čovjeku, nego da se veseli svojim djelima. To je plaća njegova. Jer tko će mu dati, da učestvuje u onom, što će biti poslije njega?

GLAVA 4.

Bijeda i zavist otimaju vrijednost životu.

1. I opet vidjeh sve nasilje, što se čini pod suncem. Gle: suze potlačenih, kojima nema utješitelja! Nasilje izlazi iz ruke njihovih tlačitelja. A nikoga nema, da ih utješi.

*2. Tada sam držao mrtve, koji davno pomriješe, sretnijima nego žive, koji još živu,

3. I sretnijim od jednih i drugih onoga, koji se još nije rodio, koji nije vidio zla, što biva pod suncem.

(11) »U svoje vrijeme«, t. j. u pravo vrijeme, ni prije ni kasnije.

(16—22) Božji sudbeni postupak isto je tako nedokučljiv kao tijek svijeta, što teče po nepromjenljivim zakonima Božjim. Premda je za Propovjednika tvrda činjenica, da je Bog pravedan sudac i bezbožniku i pravedniku (r. 17), to ipak sud Božji, kako se vrši u smrti, pokazuje samo svemoć Božju i nemoć čovjeka, koji se u smrti pričinja kao životinja (r. 18). Dah mu se životni gasi kao u životinje. Čovjek se povraća natrag u prah kao životinja (r. 19. 20). Čovjek na smrti ne može više da spoznaje (r. 21). Pitanje besmrtnosti čovječje duše, koju Propovjednik ne niječe, ne ulazi ovamo. Ukratko: kad ovdje Propovjednik prispodablja sudbinu čovjeka i životinje i nalazi je sličnom, onda on stim misli samo na tjelesni život čovjeka, na pr. na rođenje i umiranje njegovo. Na kraju ove svoje knjige ispovijeda Propovjednik svoju vjeru u besmrtnost duše i pokazuje na najviši cilj čovječjeg života.

Gl. 4. (2 sl.) Ako se život promatra jedino s gledišta zemaljskih nevolja i bijeda, onda je bolje umrijeti i neroditi se, nego živjeti.

4. Vidjeh, da je svaki trud i svaka marljivost u radu samo zavist jednoga proti drugomu. I to je taština i trka za vjetrom.

5. Luđak meće ruke svoje u krilo i hrani se svojim vlastitim mesom.

6. Bolja je jedna pregršt mira nego obadvije šake pune muke i trke za vjetrom.

7. Opet vidjeh jednu taštinu pod suncem:

8. Jedan jedini, nijedan drugi uz njega, nijedan sin, nijedan brat. Nema kraja svemu trudu njegovu. Oči njegove ne mogu da se nasite bogatstva. »Ali za koga se mučim i oduzimam sebi svako uživanje?« I to je taština i rđav posao!

9. Bolje je dvojici nego jednome; jer za trud svoj dobiju dobru plaću.

10. Jer padne li jedan, digne ga opet drug njegov. A teško jednome, ako padne! Nema drugoga, da mu pomogne podići se.

*11. Spavaju li dvojica jedan uz drugoga, ugrije jedan drugoga. A kako će se jedan sâm ugrijati?

12. Ako tko i može nadjačati jednoga, dvojica će mu odoljeti. A istom trostruki konac ne kida se tako brzo.

13. Bolji je dječak, siromašan, a mudar, nego kralj, star, a lud, koji više ne prima pouke.

14. Onaj dođe iz tamnice na prijesto, a bio se je siromašan rodio pod tim kraljem.

15. Vidjeh sve žive, koji hode pod suncem, na strani dječaka, drugoga, koji je stupio na njegovo mjesto.

16. Nije bilo kraja mnoštvu naroda, pred kojim je on išao. Pa tako je i to bila taština i trka za vjetrom!

*17. Pripazi na nogu svoju, kad ideš u kuću Božju! Njemu se približiti, da slušaš, bolje je nego što prinose žrtve luđaci: oni ne znaju, da čine zlo.

GLAVA 5.

Strahopočitanje pred Bogom. Teškoće bogatstva.

1. Nemoj nagliti ustima svojim! Srce tvoje neka prebrzo ne govori pred Bogom! Jer je Bog na nebu, a ti si na zemlji. Zato neka bude samo malo riječi tvojih!

2. Jer kako san dolazi od mnogih poslova, tako ludo brbljanje od mnogih riječi.

*3. Jesi li učinio zavjet Bogu, ne oklijevaj ispuniti ga! Jer mu nijesu mili luđaci. Što si zavjetovao, ispuni!

4. Bolje je ništa ne zavjetovati, nego zavjetovati, pa ne ispuniti.

*5. Ne daj, da te usta tvoja navode na grijeh! Ne govori pred poslanikom Božjim: »Bila je nepažnja!« Zašto da se Bog srdi poradi govora tvojega i da uništi djelo ruku tvojih?

(11) Gornja haljina, kojom se pokrije siromah kad spava, ne ugrije dosta, osobito u zimsko doba.

(17) Kuća Božja jest hram, jer se govori o žrtvama. »Slušati« znači pomnjivo pribivati službi Božjoj. Propovjednik ne kudi žrtve, nego neurednosti, što su se bile uvukle, kad bi se prinosile žrtve. Vanjštinu i viku ne voli Propovjednik, nego nutrinu i poslušnu odanost Bogu (isp. 1 Kralj 15, 22 sl.). Propovjednik je i proti molitvi samo usnama, brbljavoj molitvi (5, 1. 2) i proti naglim i nepromišljenim zavjetima (5, 3—5).

Gl. 5. (3) Isp. 5 Mojs 23, 22—24.

(5) Ovaj se redak odnosi na grijehe jezika. »Poslanik Božji« jest svećenik. »Bila je nepažnja«; Vulgata prevodi: »Nema providnosti« (»Non est providentia«).

6. Jer gdje je mnogo sanova, tu je mnogo ništavih riječi. Boj se Boga!

*7. Vidiš li siromaha zarobljena, i da se pravo i pravednost u zemlji povređuje, ne čudi se tome; jer viši pazi nad visokim i još viši nad obadvojicom.

8. Korist za zemlju kraj svega toga ova je: kralj, koji služi zemlji.

9. Tko ljubi novce, nema nikada dosta novaca. Tko ljubi bogatstvo, nema nikada dosta dobitka. I to je taština.

*10. Množi li se dobro, množe se i ništitelji njegovi. Što ima posjednik od toga, osim da to gleda.

11. Sladak je san radniku, jeo malo ili mnogo; a bogatašu ne da do sna doći presitost.

12. Ima ljuto zlo, što ga vidjeh pod suncem: bogatstvo, od posjednika svojega čuvano na vlastitu nesreću.

13. To bogatstvo propadne kojom zlom nezgodom. Ima li sina, ne ostane ništa u ruci njegovoj.

14. Kao što je došao gol iz krila materina, tako mora opet da otide. Za trud svoj ne nosi od svega toga ni toliko, što bi mogao ponijeti sa sobom u ruci svojoj.

15. I to je ljuto zlo: kako je došao, tako mora da otide. Što ima čovjek od toga, da se trudi za vjetar?

*16. Uz to jede svega vijeka svojega u mraku, u mnogom jadu, u žalosti i ljutnji.

*17. Eto, to pronađoh kao dobro, kao lijepo: da čovjek jede i pije i dobre volje bude uza sav trud svoj, kojim se muči pod suncem tolike dane života, koliko mu ih Bog dao. Jer to je dio njegov.

18. Za svakoga čovjeka, kojemu je Bog dao bogatstvo i posjed i kojemu je dopustio, da od toga uživa, svoj dio uzima i da se veseli uz trud svoj, to je dar Božji.

*19. Onda ne mozga više mnogo o danima života svojega; jer ga Bog drži zaposlena radošću srca njegova.

GLAVA 6.

Posljedice bogatstva. Sve su čežnje ništave.

1. Ima još drugo zlo, što ga vidjeh pod suncem. Ono teško tišti čovjeka:

*2. Jednome čovjeku daje Bog bogatstvo, blago i slavu. Ništa, što zaželi srce njegovo, ne fali mu. Ali mu Bog ne dopušta da to uživa. Jedan stranac to uživa: to je taština i ljuto zlo.

*3. Ako bi tko imao stotinu djece i živio mnogo godina i broj se dana života njegova veoma namnožio, a on ne bi mogao uživati dobra, te

(7 sl.) Ovdje se imaju pred očima stanovite prilike u doba Propovjednikovo. Niži su činovnici tlačili narod i gulili ga, jer su tako naređivali njihovi predstojnici. Ipak je i to rđavo stanje bolje, nego kad je zemlja bez zakona i kralja (isp. Suc 17, 6). Ove retke razni tumačitelji tumače razno.

(10) Što je veći posjed, to su veći izdaci: radnici, sluge, poreznici i prosjaci izjedoše posjed.

(16) Mrak je slika za brige i muke, što ih sa sobom donosi bogatstvo. Uza sve bogatstvo jede taj imućni čovjek svoj kruh samo u suzama.

(17—19) Isp. 2, 24—26 s bilješkom.

(19) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Jer se ne će dosta spominjati danâ života svojega, zato što Bog veseljem obuzima srce njegovo« (»Non enim satis recordabitur dierum vitae suae, eo quod Deus occupet deliciis cor ejus«).

Gl. 6. (2) »Bogatstvo, blago i slava«: ova tri dobra kraljevski su darovi. U 2 Dnev 1, 11 sl. obećana su kralju Salomonu.

(3) Propovjednik smjera na jednog istočnoga kneza. Izraelci su puno držali do svečanoga pogreba. Sramota je bila velika ne imati groba i pogreba.

ni pogreba ne bi imao, kažem: Bolje je nedonošče od njega.

4. Jer ono dođe uzalud i ide odavle u tamu. Ime mu je noću pokriveno.

5. Ne vidi sunca i ništa ne zna o njemu. Ali počiva bolje, nego onaj.

6. Kad bi živjelo i dvije tisuće godina, ne bi okušao dobra: ne ide li sve na jedno mjesto?

7. Sav je trud čovjeka za usta njegova, ali se nikad ne utiša čežnja njegova.

8. Koju prednost ima mudrac ovdje pred luđakom, pred siromahom, koji razumije živjeti?

9. Bolje je vidjeti očima nego lutati čežnjom. I to je taština i trka za vjetrom.

*10. Što se događa, određeno je davno unaprijed. Što biva od čovjeka, to stoji tvrdo. Nitko ne može pozvati na odgovor onoga, koji je jači od njega.

11. Što veća hrpa riječi, to veća taština. Što da to koristi čovjeku?

*12. Jer tko zna, što je dobro čovjeku u životu za malo ništavih dana života njegova? Oni mu prolaze kao sjena. Jer tko može kazati čovjeku, što će iza njega biti pod suncem?

GLAVA 7.

*1. Bolje je dobro ime nego dobro ulje. Dan smrti više je vrijedan, nego dan rođenja.

2. Bolje je ići u kuću žalosti negoli u kuću, gdje se gosti. Jer je ovdje kraj svakoga čovjeka. Tko još živi, prima to k srcu.

*3. Bolje je zabrinutost nego smijeh. Jer ako je i nujno lice, može ipak biti veselo srce.

4. Srce mudrih ljudi boravi u kući žalosti, a srce ludih u kući veselja.

5. Bolje je slušati ukor mudroga, negoli slušati hvalospjev luđakâ!

6. Jer kao što prašti trnje pod kotlom, takvo je pljeskanje luđakâ. I to je taština!

7. Jer globljenje čini mudra čovjeka ludim, i mićenje pokvari srce.

*8. Bolji je svršetak jedne stvari nego njezin početak. Bolja je strpljivost nego oholost!

9. Srdžbi se ne podaji prebrzo! Jer srdžba prebiva u grudima ludih!

10. Ne govori: »Kako je to, da su prije bila vremena bolja nego danas?« Jer mudrost ti ne udahnu to pitanje.

11. Dragocjena je mudrost kao baština i probitak onima, koji vide sunce.

*12. Jer je u sjeni mudrosti čovjek tako dobro zaklonjen kao u sjeni novaca. Ali znanje mudrosti ima prednost u tom, što daje život onome, koji je posjeduje.

(10) »Pozvati na odgovor onoga«, t. j. Boga.

(12) Ovaj je redak u Vulgati prvi redak glave 7., i tako se hebrejsko brojenje redaka u gl. 7. razilazi od Vulgatina brojenja.

Gl. 7. (1) Nutarnja vrijednost više valja nego vanjska ljepota. U hebrejskom tekstu upada u oči lijepa igra riječî u ovom retku: »Bolje je dobro ime (šem), nego dobro ulje (šemen).« Mirisno se je ulje upotrebljavalo kao sredstvo za tjelesnu njegu. »Dan smrti više je vrijedan, nego dan rođenja«: ovim riječima ne stavlja Propovjednik općenito smrt nad život (isp. 9, 9; 11, 7), nego samo nad život luđačkog uživanja.

(3) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Bolja je srdžba od smijeha, jer žalošću lica popravlja se srce onome, koji je skrivio« (»Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis«).

(8) Bolje je strpljivo čekati tijek stvarî, negoli oholo htjeti sam upraviti ono, što je odredio Bog.

(12) Pravila navedena u 7, 1 sl. određuju, kako se ima život urediti, da bude snosan, pa i radostan.

*13. Pogledaj djelo Božje! Tko može ispraviti, što je on iskrivio?

*14. Je li ti dobro, budi dobre volje! Je li ti zlo, onda upamti: jedno i drugo Bog je tako naredio, da ne pronađe čovjek, što ga čeka.

15. Obadvoje vidjeh u ništavim danima svojim: ima pravednikâ, koji propadaju unatoč pravdi svojoj, i ima bezbožnikâ, koji dugo živu unatoč pokvarenosti svojoj.

*16. Ne budi suviše pravedan! Ne gradi se premudrim! Što ćeš škoditi samomu sebi?

*17. Ne budi suviše bezbožan i ne budi lud! Što ćeš već umrijeti u nevrijeme?

*18. Bilo bi dobro, kad bi čvrsto držao ovo, a ono ne dao iz ruku. Jer tko se boji Boga, umakne obojemu.

19. Mudrost daje mudrome više moći, nego što je imaju u gradu desetorica samosilnika.

20. Jest, nijedan čovjek na zemlji nije tako pravedan, da bi činio samo dobro i nikada se ne ogriješio.

*21. Ne primaj k srcu svako brbljanje, što kola naokolo! Inače bi mogao čuti, kako te grdi tvoj vlastiti sluga.

22. Jer često puta — ti to znaš — sam si grdio druge.

*23. Sve sam to ja istražio mudrošću. Mislio sam da postanem mudar. Ali je ona ostala daleko od mene.

24. Daleko je bistvo stvarî — duboko, vrlo duboko. — Tko ga može naći?

25. Opet se prihvatih i upravih srce svoje na to, da mudrujem i istražujem i da tražim mudrost i razboritost i da spoznam, da li je zloća ludost i bezumlje jarost.

*26. Tad nađoh: gorča je od smrti žena; jer je ona mreža, srce je njezino zamka, ruke su njezine okovi. Tko je u milosti kod Boga, može joj izmaći. Ali grješnik pripadne k njoj.

27. Gle, to nađoh, veli propovjednik, spajajući jedno s drugim, da dođem do spoznaje.

*28. A što sam uvijek tražio i nikada ne našao: čovjeka jednoga između tisuća nađoh, a žene među svima ovima ne nađoh.

(13 sl.) Podvrgni se Božjim odredbama, kojih ne možeš preinačiti, bilo ti drago ili nedrago! Od budućnosti zavisi konačno prosuđivanje sudbine.

(13) »što je on iskrivio« , t. j. Bog.

(14) »Jedno i drugo Bog je tako naredio«, t. j. Bog pripušta, da ljudi dođu u jedan ili drugi položaj.

(16) Ima pravednost, koja prekoračuje mjeru i cilj.

(17) Neka stanovita pokvarenost i grješnost krije se u svakom čovjeku; ali hotimice griješiti izaziva i donosi kaznu Božju. »Što ćeš već umrijeti u nevrijeme?« t. j. prije nego je isteklo tvoje vrijeme.

(18) Pravim načinom teži za pravednošću i mudrošću! Ne zapuštaj posve, kao bezbožnici, dužnost težnje za pravednošću! Tko se boji Boga, pogodi put sredine.

(21 sl.) Ne ljuti se na grijehe drugih, jer si sâm grješnik!

(23 sl.) Nema na zemlji savršene mudrosti, koja rješava sve zagonetke i lijek znade za sva zla.

(26) Kao u Prič 7—9 i ovdje se plemenita žena Mudrost stavlja naprema bludnici Ludosti.

(28) Između tisuće ljudi morao je Propovjednik naći jednoga stanovitog, kojega upravo traži. Ali unatoč svemu traženju nije mu uspjelo naći ženu u najboljem i najvišem smislu, koja jedina može učiniti čovjeka doista mudrim: ženu Mudrost nije našao među ljudima. •

*29. Gle, to nađoh: iskrena je Bog stvorio čovjeka; ali oni traže mnoge spletke.

GLAVA 8.

Važnost mudrosti za praktični život.

*1. Tko je mudar? Tko razumije značenje stvarî? Mudrost prosvjetljuje čovjeku lice i mijenja tvrdoću lica njegova.
2. Ja kažem: Izvršuj zapovijed kraljevu — poradi zakletve Božje!
3. Ne otpadaj prenaglo od njega! Ne ulazi u zle spletke! Jer on ipak čini, što hoće.
4. Jer je riječ kraljeva moćna. Tko smije reći njemu: »Što radiš tu?«
5. Tko izvršuje zapovijed, ne će doživjeti ništa zlo. Jer mudro srce zna za vrijeme i pravo.
6. Jer svaka stvar ima vrijeme i pravo. A teško tišti čovjeka zlo.
7. Jer nitko ne zna, što će doći. Jer tko bi mu mogao kazati, kako će to doći?
8. Čovjek nema vlasti nad dahom. Nitko ne može zaustaviti dah životni. Nijedan nema moći nad danom smrtnim. Nema dopusta od borbe smrtne. Tako ni zlo ne oslobađa onoga, koji ga čini.
9. Sve ovo vidjeh, kad upravih srce svoje na ono, što se događa pod suncem u vrijeme, kad čovjek vlada nad drugima na zlo njihovo.
*10. I uz to vidjeh, kako bezbožnici dobiše pogreb, a oni, koji su činili pravo, moradoše otići sa svetoga mjesta, i bili su zaboravljeni u gradu. I to je taština.
11. Jer se ne izvrši odmah osuda na zločincima, raste djeci čovječjoj hrabrost, da čine zlo.
12. Može bezbožnost sto puta činiti zlo i živi još dugo. Ali ja i znam: bogobojaznima bit će dobro, jer ga se boje.
13. A bezbožniku ne će biti dobro. On ne smije dane svoje protegnuti kao sjena, jer se ne boji Boga.
14. Taština, koja biva na zemlji, jest ovo: ima pravednika, kojima je, kao da bi bili radili bezbožno, i ima bezbožnika, kojima je, kao da bi bili radili pravedno. Ja kažem: I to je taština.
15. I tako ja hvalim veselje: jer nema ništa bolje čovjeku pod suncem, nego jesti i piti i veseo biti. To neka ga prati u svemu trudu njegovu kroz sve dane života, što mu ih Bog dadne pod suncem!
16. Kadgod upravih srce svoje na to, da dođem do znanja mudrosti i da motrim, što se radi na zemlji — jer ni danju ni noću ne će san da obraduje čovjeku oko —
17. Tad vidjeh, što vrijedi za sve djelovanje Božje: čovjek ne može dokučiti upravljanje, što se vrši pod suncem. Koliko se god čovjek trudi da to istraži, ipak to ne može dokučiti. Pa i ako mudrac misli, da to zna, ipak ne može to dokučiti.

GLAVA 9.

Vrijednost i užitak života.

*1. Sve sam to bio dobro promislio i bio sam došao do spoznaje:

(29) Ljudi su doduše proizašli iz Božje ruke iskreni i dobri; ali oni nijesu dali da prebiva među njima prava Mudrost, nego su se dali zavarati vještinama bludnice Ludosti.

Gl. 8. (1) Prvi dio ovoga retka Vulgata ima u gl. 7.

(10) Ovdje se navodi primjer za ono, što se u Starom Zavjetu puno puta spominje, da zli dobro prolaze, a dobri zlo: Zli često dobivaju častan pogreb, a dobri se tjeraju iz domovine, gdje je stajao hram.

Gl. 9. (1) »Da li će ga ljubav ili mržnja susresti, ne zna čovjek unaprijed.« Vulgata prevodi ovako: »A ipak ne zna čovjek, da li je vrijedan ljubavi ili mržnje« (»Et tamen nescit homo, utrum amore aut odio dignus sit«).

pravedni i mudri u Božjoj su ruci sa svim svojim djelovanjem. Da li će ga ljubav ili mržnja susresti, ne zna čovjek unaprijed. Sve mu može donijeti budućnost.

2. Sve pogađa jednaka sudbina: pravednoga kao bezbožnoga, dobroga, čistoga kao nečistoga, onoga, koji žrtvuje, kao onoga, koji ne žrtvuje. Dobromu je kao grješniku, onome, koji se kune, kao onome, koji se boji zakletve.

*3. To je zlo kod svega, što biva pod suncem: sve pogađa jednaka sudbina. Zato je i srce čovječje tako puno zla. U srcu njihovu prebiva ludost, dok su god živi. A potom — silazi se k mrtvima!

4. Jer samo tko je pridružen živima, ima se još nešto nadati. Jer bolje je živ pas, nego mrtav lav.

*5. živi znaju još, da moraju umrijeti. A mrtvi nemaju više znanja. Ne nadaju se plaći: jer im se je spomen zaboravio.

6. Odavno je nestalo ljubavi njihove, mržnje njihove, vruće žudnje njihove. Oni zauvijek nemaju više dijela u svemu, što biva pod suncem.

7. Hajde, jedi s radošću kruh svoj! Pij vesela srca vino svoje! Jer su vazda bila Bogu mila djela tvoja.

*8. Svagda neka su ti haljine bijele! Nikada na glavi tvojoj neka ne usfali ulje!

*9. Uživaj život sa ženom, koju ljubiš, u sve dane ništavog života svoga, što ti ga Bog daje pod suncem! Jer je to dio tvoj u životu u sve dane ništavog života tvoga i u trudu, kojim se mučiš pod suncem.

10. Što ruka tvoja može činiti, to neka čini vlastitom snagom! Jer nema niti rada ni osnova, niti mudrosti ni znanja u carstvu mrtvih, kamo ideš.

11. Nadalje vidjeh pod suncem: ne dobiva brzi trku, ni junaci rat, ni mudraci kruh, ni pametni bogatstvo, ni razumni milost, nego sve stoji do vremena i sreće.

12. Jer čovjek ne zna vremena svojega. Kao što se ribe hvataju mrežom, kao što ptice padaju u zamku, isto tako zapletu se ljudi u vrijeme nesreće, što navali na njih iznenada.

13. I ovo moradoh ja s mudrošću doživjeli pod suncem i učini mi se to važnim:

*14. Bio je malen grad. Samo malo ljudi stanovalo u njemu. I dođe na nj moćan kralj. Opkoli ga i zakopa proti njemu jake opkope.

15. A bio u njemu i siromašan mudrac. On oslobodi grad mudrošću svojom. Ali se nitko nije sjetio toga siromaha.

16. Tada rekoh sebi: Bolja je mudrost nego moć. Ipak se ne pripoznaje mudrost siromaha. Na riječi se njegove ne pazi.

17. Riječi jednoga mudraca, mirno kazane, vrednije su da se slušaju nego dreka kralja ludih.

18. Bolja je mudrost nego ratno oružje. Ali jedan jedini zločinac može pokvariti mnogo dobra.

(3) »Sve pogađa jednaka sudbina«, t. j. svi ljudi moraju umrijeti.

(5) Sudbina je mrtvih završena. Pobliže o stanju života iza smrti ne kazuje ništa Propovjednik. »Spomen« i »plaća« uzimaju se kao nešto zemaljsko. O plaći na drugom svijetu ne kazuje Propovjednik još ništa pobliže ili sigurno.

(8) Radost ima se pokazati vanjskim načinom.

(9) Žena, o kojoj govori Propovjednik, jest supruga.

(14—15) Propovjednik smjera ovdje na jedan povijesni događaj.

GLAVA 10.

Mudrost i ludost kod velikih i malih.

*1. Otrovne muhe učine ulje pomastarevo užeženim i ukisnulim. Tako je i malo ludosti teže od mudrosti i časti.

*2. Mudrac ima razum k desnoj strani, a luđak ima razum k lijevoj strani.

*3. Kad luđak ide putem, izdaje razum njegov i odaje svakome: To je luđak!

4. Ako se i vladaočev gnjev podigne na te, ne ostavljaj mjesta svojega! Jer strpljiv izravna velike pogrješke.

5. Ima još jedno zlo, koje vidjeh pod suncem, propust, što ga počini vladalac:

6. Luđak se postavlja na visoko mjesto, a plemeniti moraju živjeti u nizini. Vidjeh sluge na konjma, a knezovi idu pješke kao sluge.

*8. Tko jamu kopa, padne lako sâm u nju. Tko obara zidove, toga lako ujede zmija.

9. Tko lomi kamenje, lako se pritom ozlijedi. Tko cijepa drva, lako pritom dođe u opasnost.

10. Ako je gvožđe tupo, i ako se ne naoštre oštrice, onda se mora vlastita snaga to više upotrijebiti. Bolje je mudro popraviti.

11. Ujede li zmija, prije nego ju čovjek obajao, onda ne koristi ništa, ako je sâm čovjek bajač.

12. Pune su miline riječi iz usta mudraca. A usne luđakove proždèru njega samoga.

13. Ludost je početak govoru njegovu, a posljednje iz usta njegovih jest zlo bezumlje.

14. Mnogo brblja luđak, gdje ipak čovjek ne zna, što će se dogoditi. Tko će mu kazati, što će se poslije njega dogoditi?

*15. Rad luđakov samo ga umara. Jer on nije još naučio u grad otići.

16. Jao tebi, zemljo, kad ti je kralj dijete, i kad velikaši tvoji već rano ujutro pijančuju!

17. Blago tebi, zemljo, kad ti je kralj plemenit, i kad velikaši tvoji jedu na vrijeme, kao junaci, a ne kao pijanci!

18. Gdje vlada lijenost, ugiblje se krov. Gdje su nemarne ruke, kisne kuća.

19. Za veselje drži se gozba. Vino razveseljava život, a novci učine sve.

*20. Ni u mislima ne psuj kralja! Ni u sobi, u kojoj spavaš, ne psuj bogatih! Jer ptice nebeske mogle bi primiti jeku i krilat glasnik raširiti riječ tvoju.

Gl. 10. (1) »Otrovne muhe«, doslovno »muhe smrti«. One pokvare mast (ulje) otrovom, što ga donese sa sobom.

(2—11) Iako je velika vrijednost mudrosti (2—4), ipak ludost ljudi (5—7) i slučaj u životu (8. 9) ili udobnost i nepažljivost (10, 11) mogu pokvariti njezino blagoslovno djelovanje.

(2) Put mudraca vodi k sreći; put luđaka vodi u propast.

(3 sl.) Ne pokazuj se kao luđak stim, da na gnjev drugoga izgubiš svoju strpljivost i mirnoću!

(8) Štošta dobra i mudra poduzme čovjek, ali neuračunive slučajnosti puno puta donesu njegovu radu nesretan svršetak.

(15) »Jer on nije još naučio u grad otići«: ovaj govor poslovični hoće da kaže, kako se luđak u najpoznatijim i najbližim stvarima ne može snaći. Njegov je rad bez uspjeha, jer se i najjednostavnijeg posla prihvaća nepraktično.

(20) Makar ti i ne bile prilike u zemlji po volji, ipak se čuvaj nekorisne kritike, koja ti samo može nauditi!

GLAVA 11.

Sprovodi današnjicu bez brige! Mladiću, veseli se životu: brzo dolazi smrt! Svršetak života.

*1. Baci kruh svoj na površinu vode! Ipak ćeš ga opet naći poslije mnogo dana.
2. Razdijeli dio na sedam komada ili na osam! Jer ne znaš, kakva još nesreća dolazi na zemlju.
*3. Kad su oblaci puni dažda, onda ga izlijevaju na zemlju. Padne li drvo na jug ili na sjever: kamo je palo, tamo ostaje.
4. Tko uvijek pazi na vjetar, nikada ne pristupa k sijanju. Tko uvijek gleda na oblake, ne dolazi nikada do žetve.
5. Kako ne znaš, koji je put životnom dahu, i kako postaju kosti u krilu trudne žene, isto tako malo znaš upravljanje Božje, koji sve tvori.
6 Ujutro sij sjeme svoje i do uveče nemoj da ti počivaju ruke! Jer ne znaš, da li će uspjeti ovo ili ono, ili će oboje jednako dobro prihvatiti.
7. Slatka je svjetlost. Godi očima vidjeti sunce.
8. Zato ako čovjek živi mnogo godina, neka se veseli u svima! A neka pomisli i na dane tamne: jer će ih biti mnogo! Sve, što dolazi, taština je.
9. Raduj se, mladiću, svojemu mladom životu! Neka vedro bude srce tvoje u mladim danima! Idi, kuda te srce tvoje vuče i oči te tvoje zovu! Ali znaj dobro, da o svemu tome Bog od tebe traži račun!
10. Ukloni žalost od srca svojega i otjeraj boli od tijela svojega! Jer je prolazna mladost i crna kosa.

GLAVA 12.

Misli na Boga u mladosti svojoj, pa ćeš imati utjehu u starosti! Glavno je u svemu: Boga se boj!

1. Spominji se Stvoritelja svojega u mladim danima, prije nego dođu dani zli i prispiju godine, za koje veliš: »Ne dopadaju mi se!«,
2. Prije nego pomrči sunce, svijetlo i mjesec i zvijezde i iza dažda opet dođu oblaci.
*3. To je doba, kad zadršću čuvari kuće, kad se pognu snažni ljudi, kad počivaju mlinarice jer ih je premalo, kad se sakrivaju, koji vire kroz prozore.
*4. Vrata s lica zatvaraju se. Zveka mlina biva tiša i viša kao cvrkut ptičji. Svi glasovi umuknu.
*5. Čovjek se straši visinâ i strahote na ravnoj stazi. Badem cvjeta.

Gl. 11. 1 (sl.) Čovjek ne može imati pravoga uvida u budućnost. Osnova posve bez nade može uspjeti (r. 1). A može jedno preduzeće biti najbolje pripravljeno i opet se izjaloviti poradi nepredviđenih događaja (r. 2). Po mnogim starijim tumačiteljima ima r. 2 ovaj smisao: Podaj dio na svom imanju sedmorici ili osmorici drugih; jer ako nesreća zadesi zemlju i tebi sve ugrabi, ne ćeš onda imati ni novaca ni prijateljâ.

(3) Zakoni, koji su izvan čovječje volje i čovječjeg računanja, određuju ponajviše zemaljske događaje.

Gl. 12. (3) Starac se ispoređuje s kućom, u kojoj polako izumire sav život. Čuvari kuće, ruke, kojima se brani čovjek, postaju drhtave. Snažni ljudi po svoj su prilici kosti, što se u starosti pognu. Mlinarice, zubi, otkazuju svoju službu, jer su stari i za žvakanje postali neuporabivi i ispadaju. »Koji vire kroz prozore«, oči, propadaju sve dalje i pomalo se gase.

(4) Zatvaraju se vrata, t. j. uši; starac nagluh. Zveka mlina, govor postaje sve slabiji. Glas biva viši.

(5) Starac se plaši visine, plaši se uzbrdo ići, hvataju ga strahovi i na ravnom putu; teško se miče. Znakovi se blize smrti opažaju. Kad cvijet bademov pobijeli, onda opada. Kad se skakavac mučno pomiče, blizu je već smrti. Žutilica, žutilova trava, kad sazrije, puca i sjeme prosipa. Tako će popucati i prosuti se dani života starčeva.

Skakavac se samo mučno vuče. Žutilica puca. Jer čovjek ulazi u vječnu kuću svoju! Po ulici idu naokolo ljudi turobni.

*6. Prije nego se prekine uže srebrno, čaša zlatna pukne, vrč se na izvoru razbije, u studenac točak slomljeni padne,

7. I prah se vrati u zemlju, onako, kako je bio, i duh se vrati k Bogu, koji ga je dao —:

8. »Taština nad taštinama!« veli propovjednik, »sve je taština!«

9. K ovomu je još pridodati: propovjednik je bio mudrac, koji je narodu davao znanje. Bio je mislilac i istraživalac i sastavio je mnogo priča.

10. Propovjednik se je trudio da nađe ugodne riječi i da napiše iskrene riječi istine.

*11. Riječi su mudraca kao ostani volujski, i članovi sabranih priča kao klini zabijeni. One potječu od jednoga pastira.

12. Uostalom primi savjete, sine moj! Nema kraja mnogome pisanju knjigâ. Mnogo učenje umara tijelo.

13. Zaključnu riječ čujmo svi: »Boga se boj! Zapovijedi njegove drži!«

14. To vrijedi za svakoga; jer će svako djelo Bog iznijeti pred sud, sve sakriveno, bilo dobro ili zlo.

---

(6) Pjesničkim slikama opisuje se rastajanje dragocjenog života od tijela.

(11) Priče mudrih ljudi potiču na pobožan život i podupiru ga. One potječu od jednoga, koji se razumije u rad mudrih priča kao pastir u porabu volujskih ostana i u zabijanje šatorskih klina. — Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Riječi mudrih ljudi kao ostani i kao klini u dubinu zabijeni, koje su na savjet učiteljâ dane od jednoga pastira« (»Verba sapientium sicut stimuli et quasi clavi in altum defixi, quae per magistrorum consilium data sunt a pastore uno«).

PJESMA NAD PJESMAMA

1. Naš naziv »Pjesma nad pjesmama« posve odgovara hebrejskom imenu knjige »Šir Hašširim« (»Pjesma nad pjesmama«), t. j. najljepša, najuzvišenija pjesma.

2. Sadržaj je Pjesmi nad pjesmama nevjesničko-bračni odnos. Dvoje zaljubljenih čeznu jedno za drugim, žude da budu zajedno, dive se uzajamno svojoj ljepoti, traže se, kad se rastanu, i jedva čekaju da se opet sastanu. Ime se Božje ne spominje nikada u tekstu.

Kad bi se gledalo na same riječi u knjizi Pjesme nad pjesmama, izgledala bi kao jedna svjetska ljubavna pjesma s istočnim načinom prikazivanja i govora. A i kao takova knjiga, u kojoj nema ništa nećudoredno i nečisto, jedva bi se, načelno, mogla isključiti iz svetih knjiga, jer i drugi razni odsjeci Svetoga Pisma govore o ljubavi i bračnoj vezi (isp. Tob 6, 16—18; 8, 1—9; Prop 9, 9; Sir 9, 1—9; 25, 13—26, 27; 36, 21 sl.), dakako, uvijek ističući ćudorednu svrhu i navraćajući na dobro i krepost. Ali je po staroj kršćanskoj predaji drugi, mnogo dostojniji smisao Pjesmi nad pjesmama. Ona je iznajprije određena za starozavjetne čitatelje i slušatelje, a ovi su veoma dobro znali, da se u Svetom Pismu na mnogo mjesta, osobito kod prorokâ, prikazuje odnos Boga prema izabranom narodu kao prema nevjesničkom narodu (Iz 54, 4 sl.; 62, 4. 5; Oz 2, 4. 9. 8). U vjernoj ljubavi Bog je odan svojemu narodu (Iz 54, 6. 7; Jer 31). Nevjesničko-bračni odnos opisuje se osobito i potanko u Ezek 16. Govore proroci i o ljubavi mladosti, i o međusobnim darovima, i o ljubomornosti, i o radosti zajedničkoga života, i o boli pri rastanku, i o sreći pri povratku i sastanku, dakle o svemu, što sadrži Pjesma nad pjesmama. Čitatelji i slušatelji starozavjetni bili su prema tome vični takovu alegorijskom prikazivanju odnosa Boga prema izabranome narodu. Ova idealna i sveta veza ljubavi između Boga i izabranoga naroda podigla se je u Novom Zavjetu do svete veze između Krista i Crkve. U tom je smislu Pjesma nad pjesmama mesijanska. Lijepa slika bračnoga odnosa Božjeg prema Izraelu može se prenijeti i na ljubav pojedine duše prema Bogu, osobito na ljubav najljepše duše od svih ljudskih duša, na ljubav prečiste Djevice Marije. Kako nam lijepo piše sv. Pavao o ljubavi Kristovoj prema svojoj Crkvi (Ef 5, 22 sl.; 2 Kor 11, 2)!

Pjesma nad pjesmama može se razdijeliti u šest većih odsjeka, koji nam prikazuju prizore i slike, što obrađuju isti predmet samo s drugoga gledišta, a katkada i pod vidom stanovitih povijesnih događaja. Taj predmet već spomenusmo: čežnja zaljubljenih, da budu zajedno, žalost pri rastanku, radost pri sastanku, sreća uzajamne ljubavi i vrijednost te velike ljubavi, koja isključuje svaku ljubav neznabožačku.

3. Promatramo li Pjesmu nad pjesmama s književne strane, ona je alegorija (inokaz). A jer su alegoriju duhovno-bračne veze između Boga i Izraela istom proroci počeli obrađivati i razvijati, zato uvaženi tumačitelji Svetoga Pisma drže, da je Pjesma nad pjesmama jedva napisana u doba salomonsko i da nije napisana prije 8. stoljeća pr. Kr. Stim se obara starije mišljenje, da je kralj Salomon pisac Pjesme nad pjesmama. Ovo se je mišljenje oslanjalo na natpis knjige. Ali toga natpisa nema u Vulgati, a u starogrčkom prijevodu natpis je mnogoznačan, dakle nesiguran. Natpis u hebrejskom obliku pridometnut je kasnije. Jezik je u Pjesmi nad pjesmama lijep i klasičan, pa ne štoji, što neki učenjaci misle, da su neka mjesta u knjizi stranoga podrijetla.

4. Pjesma nad pjesmama bila je uvijek od starokršćanskih vremena ubrajana u zbirku Svetoga Pisma. Sinoda u Jamniji (g. 90. p. Kr.) i 5. opći sabor u Carigrad (g. 553.) obranili su kanonski ugled Pjesme nad pjesama.

PJESMA NAD PJESMAMA

GLAVA 1.

Srdaćna ljubav zaručnika i zaručnice.

*1. Salomonova pjesma nad pjesmama.

*2. (Zaručnica:) Ah, kad bih se mogla nasladiti na cjelovu usta tvojih! Jer je slađe od vina milovanje tvoje.

*3. Pun je miline miris tvojih pomasti. Kao ulje razliveno ime je tvoje. Zato ljubav djevojaka leti k tebi.

4. Privuci me k sebi! Mi ćemo se požuriti! Povedi me, kralju, u sobu svoju! Radovat ćemo se i veseliti tebi, više nego vino slavit ćemo ljubav tvoju! Dostojan si sve ljubavi.

*5. Ja sam pocrnjela, ali mila, kćeri jeruzalemske, kao šatori cedarski, kao šatorski zavjesi Salmini.

6. Ne gledajte me, što sam crnomanjasta, jer me je sunce opalilo! Ljuto me okupiše sinovi matere moje: postaviše me da čuvam vinograde, i nijesam mogla da pazim na vlastiti vinograd.

*7. Pa kaži mi ti, kojemu pripada srce moje: gdje stoji stado tvoje, gdje planduješ opodne? Ne bih htjela lutati među stadima drugova tvojih.

Gl. 1. (1, 1—2, 7) Proroci prikazuju često puta sklopljenje zavjeta na Sinaju kao sklopljene duhovno-bračne veze između Boga i Izraela. I pisac »Pjesme nad pjesmama« riše odnos zavjeta između Boga i Izraela kao bračnu vezu. Odmah u ovom p r v o m o d s j e k u »Pjesme nad pjesmama« istupaju učesnici te bračne veze sa svim svojim pravima i dužnostima. Glavne su misli u prvom odsjeku golema sreća, što je Izrael ima od svoje vjerne privrženosti prema Bogu, i onda činjenica, da se je ta sreća pomutila otpadom Izraelovim, ali je dobri Bog opet i opet opraštao tu nevjernost svojega naroda i ljubav mu svoju iskazivao.

(2) Isp. Uvod str. 222.

(2—4) Izrael čezne za slatkim i povjerljivim općenjem s Bogom, što ga je, kako se u r. 5 sl. kazuje, izgubio svojim otpadom u idolopoklonstvo. Prispodoba s vinom, što je u Palestini slatko i jako, hoće da kaže, kako je pouzdano općenje s Bogom bilo za izabrani savezni narod nadasve golema sreća.

(3) Odlični istočnjaci vole mirisne pomasti, pa ih često upotrebljavaju. Ovdje se stim ističe milo i plemenito biće zaručnikovo. — »Ime« je isto, što biće (1 Mojs 1, 5; 2, 19).

(5—6) Duhovna je ljepota zaručnice u najužoj vezi s vjernošću prema Bogu. I kad pisac tu ljepotu prikazuje pocrnjelom, onda on, na fin način, pokazuje i na nevjernost Izraela otpadom u idolopoklonstvo. Sinovi su matere tada poganski narodi, koji su tijekom povijesti toliko puta zaveli izabrani narod na otpad od Boga. Vinograd je zaručnice vjera u Boga; vinograd je braće vjera neznabožačka.

(5) Cedar (Kedar) i Salma jesu imena sjeveroarapskih beduinskih plemena.

(7—8) Seoska pozadina prizora označuje, da prava vjera Božja nalazi najbolju pašu u zabitnim selima. Povijest Izraelova pokazuje, da je idolopoklonska opasnost veća bila u gradovima, nego na selu. Po gradovima su bili neznabošci političari i trgovci; u gradovima ima dosta pokvarenosti. Zato pisac Pjesme nad pjesmama šalje zaručnicu u selo, da tamo traži i nađe izgubljenog zaručnika. Sve drugo služi za nakit seoskome prizoru.

8. (Zaručnik:) Ako ne znaš, najljepša između žena: slijedi trag stada, tjeraj jariće svoje na pašu pokraj šatora pastirskih!

*9. Htio bih te, prijateljice moja, isporediti s plemenitim konjma u kolima faraonovim:

10. Kako pristaje lijepo obrazima tvojim niz bisera, vratu tvojemu vrpca koraljna!

11. Načinit ćemo ti zlatne grivne sa šarama srebrnim.

12. (Zaručnica:) Kada kralj počiva za stolom, narad moj diše mirisom ugodnim.

*13. Dragi je moj kao kutijca smirne, što mi počiva na prsima.

*14. Dragi je moj kao grozd ciprov u vinogradima engadskim.

*15. (Zaručnik:) Kako si lijepa, prijateljice moja! Kako si lijepa! Oči su tvoje kao golubice.

16. (Zaručnica:) O, ti si lijep, dragi moj, preljubezan odista! Postelja je naša svježa zelen, kućne su nam grede cedri, stolovi čempresi.

GLAVA 2.

Čežnja zaručnice za zaručnikom.

*1. Ja sam cvijet na poljani saronskoj, ljiljan u dolini.

2. (Zaručnik:) Među trnjem ljiljan prijateljica je moja među djevojkama!

3. (Zaručnica:) Kao jabuka među drvećem dragi je moj među momcima! U sjeni njegovoj sjedim rado. Plod je njegov sladak grlu mojemu.

4. U vinaricu on me vodi: kao bojni barjak njegov vije se nada mnom ljubav.

*5. Krijepi me grožđem, razblažuje me jabukama! Jer sam bolna od ljubavi.

6. Tada se privine ljevica njegova pod glavu moju, u ljubavi me ogrli desnica njegova.

*7. (Zaručnik:) Zaklinjem vas, kćeri jeruzalemske, srnama ili košutama poljskim: nemojte buditi, nemojte smetati ljubavi, dok njoj samoj ne bude volja!

*8. (Zaručnica:) Slušaj! Moj dragi! Evo, on dolazi! Skače preko gora, poskakuje preko humova.

(9—17) Kako je Bog prije u samoći i pustinji sinajskoj, gdje su Izraelci stanovali u priprostim zelenim sjenicama, učinio s Izraelom duhovno-bračnu vezu, tako Bog i sada stupa opet u pouzdanu vezu s nevjernom zaručnicom u zabiti seoskog života (r. 16 sl.). Samo u uklonjenju svega, što je pogansko, može se postići sveta svrha sinajskog zavjeta. Slike u r. 9.—15. odnose se na nutarnju ljepotu zaručnika i zaručnice.

(13) Smirnu, neku vrstu smole, nosile bi žene na prsima u maloj kutijci poradi njezina ugodnog mirisa.

(14) Mirisavi ciprov cvijet rastao je u vinogradima oaze Engaddi na zapadnom okrajku Mrtvoga mora.

(15) Golubica je simbol nježnosti i nedužnosti.

Gl. 2. (1) Zaručnica se ispoređuje s ljiljanom, koji je ponajljepši ures svakoj bašči, osobito bašči u Palestini. Saron je primorska ravnica između grada Jafe i gore Karmela.

(5) Grožđe i jabuke okrijepe i osvježe čovjeka.

(7) Srne i košute simbol su ljubavi u istočnoj poeziji.

(2, 8 — 3, 5) Ovaj drugi odsjek sadrži poziv na ulazak u Obećanu zemlju, koja u sjaju svojega proljeća stoji spremna za dolazak Izraela (2, 8—41). Ali brzo zaprijeti Izraelu opasnost za vjeru od neznabožaca Kanaanaca (2, 14—17). Izrael zaveden pada u idolopoklonstvo, ali se opet skrušen povraća k Bogu (3, 1—5).

(8—14) Božanski zaručnik dolazi izdaleka, da vodi svoju milu zaručnicu. Ona je bila zimom i kišom (r. 11) zatvorena od vanjskog svijeta. Izabrani je narod bio prije ulaska u Palestinu najprije u Egiptu, a onda u pustinji kao zatvoren i zarobljen. Sveto Pismo slavi izlazak iz Egipta kao oslobođenje, što je pripravilo put k ulasku u Obećanu zemlju (5 Mojs 4, 20; 6, 22—24; Jer 32, 21 sl.).

*9. Dragi je moj kao srna ili kao jelenče. Gledaj samo: već stoji iza zida, gleda kroz prozor, viri kroz rešetku.

10. Dragi moj progovori i reče mi: (Zaručnik:) Ustani, prijateljice moja! Ti, lijepa moja, dođi amo!

11. Gledaj samo, zima prođe, ode, prošumi dažd.

12. Na polju pokazuju se već cvjetići. Došlo je vrijeme rezanja loze. Grgutanje grlice čuje se u zemlji.

13. Plod svoj već pušta smokva; slatko miriše cvijet vinove loze. Ustani, prijateljice moja! Ti, lijepa moja, dođi amo!

14. Golubice moja u klisurama, u zaklonu vrletnom, daj da vidim lice tvoje, daj da slušam glas tvoj! Jer je glas tvoj mio, lice tvoje blago.

*15. (Zaručnica:) Pohvatajte nam lisice, male lisice, što pustoše vinograd, jer je vinograd naš u cvatu!

16. Moj je dragi moj, i ja sam njegova! On je pastir na poljima ljiljanâ.

17. Dok dan zahladi i sjene uteku, dođi, dragi moj, kao srna ili kao jelenče na gorama mirisnim!

GLAVA 3.

Pohod zaručnice zaručniku.

*1. Noću na postelji svojoj tražila sam duši svojoj dragoga, tražila sam ga, ali ga ne nađoh.

2. Ustat ću, poći ću po gradu, tražit ću na ulicama i trgovima duši svojoj dragoga! Tražila sam ga, ali ga ne nađoh.

3. Sretoše me stražari, što su obilazili po gradu: Nijeste li vidjeli duši mojoj dragoga?

*4. Jedva sam ih mimoišla, nađoh duši svojoj dragoga. Držala sam ga čvrsto i nijesam pustila, sve dok ga ne odvedoh u kuću matere svoje, u sobu one, koja me rodila.

5. (Zaručnik:) Zaklinjem vas, kćeri jeruzalemske, srnama i košutama poljskim: nemojte buditi, nemojte smetati ljubavi, dok njoj samoj ne bude volja!

(9) Prozori kuće palestinske imaju drvene rešetke, mušepke. Mušebak je turska riječ i znači rečetku na prozoru (kao što je obično u Turaka, da žene, kad su na prozoru, izvana nitko ne bi mogao vidjeti). U narodnoj pjesmi ima ovaj stih deseterac: »Zadje joj se sadžbak u mušebak«. Rječnik Broz-Ivekovićev tumači ovu tursku riječ sadžbak ovako: »Pantljika što se uplete u perčin«. Kao da žena ima perčin, a ne pletenice!

(15—17) »Vinograd u cvatu« jest vjerni zavjetu narod u prvo vrijeme iza ulaska u Obećanu zemlju. Proroci često puta isporeduju narod i vjeru s vinogradom. Lisice, što pustoše vinograd, jesu neznabošci u Kanaanu, s kojima je Izrael bio u dodiru. Oni su bili velika opasnost za otpad od vjere.

Gl. 3. (1—5) Ovaj nam prizor kazuje, da je zaručnica ostavila zaručnika. Istom iza dugoga traženja nađe ga opet. Tako je izabrani narod ostavio pravu vjeru Božju i otpao u idolopoklonstvo. Razne nesreće natjeraše ga, da opet traži Boga. U tom smislu govore i proroci (Oz 5, 15; isp. Ezek 6, 9; 20, 7 sl.; 36, 31).

(4) Zaručnika nađe zaručnica istom onda, kad je prošla pokraj stražarâ, što su čuvali zidove gradske (isp. 5, 7), i ostavila grad, t. j. neznaboštvo, što je bilo u gradu.

(3, 6 — 5, 1) T r e ć i o d s j e k opisuje najprije veliku radost i svečanost, na kojoj se pri posveti hrama pod Salomonom zaručnica opet posvećuje posve službi svojega božanskoga zaručnika (3, 6—11). Bog slavi ljepotu zaručnice (4, 1—7), zove je, da bude s njim i pod njegovom zaštitom (4, 8—11), onda uzvisuje isključivu uzajamnu odanost i vjernost (4, 12—15). Zaključak opijeva sreću ovoga svetog bračnog saveza (4, 16 — 5, 1).

*6. (Zbor naroda:) Što ono ide gore iz pustinje tamo, stupovima dima zaogrnuto? U mirisu smirne i tamjana i svakojakih mirodija?

*7. To je nosiljka Salomonova! Oko nje je šezdeset junaka između junaka Izraelovih.

8. Svi su oni teško naoružani, iskušani u boju. U svakoga mač o bedru, da odole strahoti noćnoj.

9. Palaču je sebi sazidao kralj Salomon od drveta libanskoga.

10. Stupove je napravio od srebra, pokrov od zlata. U njoj prijesto s grimiznim jastucima, obložen ebanovinom.

*11. Kćeri jeruzalemske, izađite! Kćeri sionske, gledajte Salomona, kralja! Resi ga kruna njegova, kojom ga je okrunila mati njegova na dan svadbe njegove, na dan veselja srca njegova.

GLAVA 4.

Hvalospjev zaručnikov zaručnici.

*1. (Zaručnik:) Kako si lijepa, prijateljice moja! Kako si lijepa! Oči su tvoje kao golubice, ispod koprene svijetle se. Kosa ti je kao stado koza, što silaze s gore galaadske.

2. Zubi su ti kao stado ovaca, što upravo izlaze iz kupala, kad se strigu: sve s blizancima, nijedne među njima nema bez janjeta.

3. Usne su ti kao vrpca grimizna, milina resi usta tvoja. Kao kriška šipka sjaju tvoja lica ispod koprene.

4. Vrat ti je kao toranj Davidov zidnim vijencima naoružan, tisuće štitova vise na njemu, štitova od samih junaka.

*5. Prsa tvoja: dva blizanca srnčeta, što pasu među ljiljanima.

*6. Dok dan zahladi i sjene uteku, htio bih poći k smirnovoj gori, k tamjanovu humu.

(6—11) Iz pustinje dolazi svečana povorka s nosiljkom Salomonovom (6—8). U r. 9—11 došla je povorka do svojega cilja. Zaručnik Salomon sjedi u sjajnoj palači na prijestolu i nosi krunu na glavi. Jer je u Pjesmi nad pjesmama glavna osoba Bog, zato se i ovdje božanski zaručnik označuje imenom Salomona. Onda se opisuje palača, hram, (r. 9—11) i ulazak zavjetnoga kovčega na dan svečanosti posvete hrama.

(6) Stupovi dima i tamjan smjeraju na žrtve, što su se prinijele prilikom ulaska zavjetnoga kovčega u hram (3 Kralj 8, 5 sl.).

(7 sl.) Nosiljka je kovčeg zavjetni, na kojemu je Bog imao svoj prijesto (1 Kralj 4, 4; 2 Kralj 6, 2). Njegovo se je putovanje svršilo, kad je bio hram sagrađen. Šezdeset junaka znamenuje po svoj prilici svećenike i levite, koji su nosili kovčeg zavjetni, i starješine narodne, koje su ih pratile (3 Kralj 8, 3 sl.). Broj šezdeset označuje veliko mnoštvo.

(11) Kćeri jeruzalemske jesu plemena izraelska, koja se pozivaju, da štuju Boga, zaručnika naroda izabranoga, u hramu, koji je bio jedino dopušteno mjesto za bogoštovlje.

Gl 4 (1—5, 1) U vrijeme posvete hrama bio je Izrael odan Bogu, pa se je Bog mogao veseliti svojoj zaručnici, narodu svojemu izabranom. Odatle ta zanosna pjesma Božjoj zaručnici. Pisac te pjesme tražio je i našao najživlje istočne boje, da oriše zaručnicu i svečanost svadbenu. Te su boje našim očima nekud presmjele i prežive, ali se njihova divota može naći samo u istočnoj poeziji, koja, napokon, čovjeka samo začara i zatravi.

(5) Kako je ovdje divno istaknuta čista zrelost zaručnice. I sve druge slike ništa ne zaostaju za ovom živom istočnom slikom.

(6) Po svoj prilici misli se ovdje na hramsku goru, na kojoj su se prinosile Bogu žrtve paljenice, tamjan i smirna.

7. Sva si lijepa, prijateljice moja, nema ljage na tebi.

*8. Dođi s Libana, zaručnice, k meni! Dođi s Libana, dođi k meni! Siđi s brijega amanskoga, s vrhunca senirskoga i hermonskoga, iz pećina lavovskih, s gora risovskih!

9. Ranjavaš srce moje, sestro zaručnice moja, očaravaš mi srce svakim pogledom očiju svojih, svakom karikom uresa na vratu svojemu!

10. Kako je blaga ljubav tvoja, sestro zaručnice moja, mnogo je slađa od vina ljubav tvoja! Svaku mirodiju nadvisuje miris ulja tvojih.

11. Usne tvoje, zaručnice, kaplju medom. Jezik tvoj krije med i mlijeko. Miris je haljina tvojih kao miris Libana.

12. Vrt je sestra zaručnica moja, dobro ograđen, studenac zatvoren, izvor zapečaćen.

13. Nasad je tvoj voćnjak šipaka, pun plodova prekrasnih, cipra i narda,

14. Narda i šafrana, iđirota i cimeta i svakojakih rastlina za kad, smirne i aloja, sa svakojakim najfinijim balsamima.

15. Izvor vrta mojega jest studenac žive vode, što teče s Libana.

16. (Zaručnica:) Sjevere, ustani sad! Jože, ovamo! Dunite po vrtu mojemu! Neka kaplju mirisi njegovi! O, neka bi došao dragi moj u vrt svoj, neka bi uživao plodove svoje, prekrasne!

GLAVA 5.

Prijateljica sluša glas prijateljev, tuguje poradi rastanka s njim i slavi njegovu ljepotu.

1. (Zaručnik:) U vrt svoj dolazim, sestro zaručnice moja! Berem smirnu svoju s balsamom svojim, jedem sat svoj s medom svojim, pijem vino svoje s mlijekom svojim. Jedite, prijatelji, pijte! Ponapijte se, mili moji!

*2. (Zaručnica:) Spavala sam, ali je srce moje bilo budno. Slušaj! Eto kuca dragi moj! (Zaručnik:) Otvori mi, sestro moja, prijateljice moja, golubice moja, čista moja! Mokra mi je glava od rose, i kosa moja od noćnih kapi!

3. (Zaručnica:) Svukla sam već haljinu svoju, opet bih je morala obući! I noge sam sebi oprala, ah, morala bih ih opet zamazati!

*4. Tada dragi moj promoli ruku svoju kroz rupu: nutrina moja ustrepta od njega.

*5. Ja skočih da otvorim dragome svojemu. Tada mi ruke pokapa smirna, niz prste mi poteče smirna na držak prijevornice.

6. Otvorih dragome svojemu. Ali dragoga mojega nije bilo, bio je

---

(8) Po svoj prilici smjera ovaj redak na neznabošce, što stanuju na sjeveru Palestine. Neka zaručnica, narod izabrani, ostavi taj opasni gorski kraj i nastani se pod okriljem zaručnika! Lavovi i risovi simbol su neznabožačkih naroda, koji su bili neprijatelji Izraelu (Jer 5, 6).

Gl. 5. (2—6, 3) Četvrti odsjek obrađuje najprije u prikrivenu obliku ponovnu nevjernost zaručnice (5, 2—6). Poradi njezina otpada odbija je božanski zaručnik i dolazi na nju teška nesreća (6 sl.). Od čežnje za zaručnikom, čiju duhovnu ljepotu pravo upoznaje istom nakon rastanka, ona se je gotovo razboljela (8—16). Iza dugog traženja nalazi ga (6, 1—3) i postaje mu opet od srca odana (6, 4—10). Možda pisac smjera ovdje na otpade Izraelove u vrijeme kraljeva.

(2 sl.) Nećkanje i ispričavanje zaručničino znače nemar i nehaj Izraelov.

(4) Zaručnik kroz rupu hoće da sam sebi otvori vrata, što su bila iznutra zamandaljena.

(5) Zaručnik je bio polio gorkom smirnom prijevornicu (mandal), da pokaže tako zaručnici svoju gorčinu poradi njezina nećkanja.

otišao. Stade mi dah, jer on je govorio. Tražila sam ga, ali ga ne nađoh. Zvala sam ga, ali mi se ne odazva.

*7. Sretoše me stražari, što su obilazili po gradu. Izraniše me, prekrivalo mi strgaše, stražari zidova.

8. Zaklinjem vas, kćeri jeruzalemske, ako susretnete dragoga mojega, kažite mu, da sam se razboljela od ljubavi.

9. (Kćeri jeruzalemske:) Što je dragi tvoj bolji od ostalih dragih, najljepša među ženama? Što je dragi tvoj bolji od ostalih dragih, te nas tako zaklinješ?

*10. (Zaručnica:) Dragi je moj bijel i rumen, među tisućama može se poznati.

11. Kao zlato glava je njegova, kao najdragocjenije zlato. Kose njegove kao grozdovi, crne kao gavrani.

12. Oči su mu kao golubice na potoku, mlijekom umivene, počivaju u miru.

*13. Obrazi su njegovi kao lijehe balsamove, bilje mirisno niče u njima. Usne njegove cvatu kao ljiljani skerletni, kaplju smirnom dragocjenom.

*14. Ruke su njegove kao zlatne šipke, obložene kamenjem iz Tarsisa. Tijelo je njegovo kao umjetno djelo od slonove kosti, obloženo safirima.

15. Stoji kao na stupovima od mramora, uglavljenim na zlatnom podnožju. Uzrast mu je kao Liban, krasan kao cedri.

16. Usta su mu puna sladosti. Sve je na njemu ljupko. Takav je dragi moj, takav je prijatelj moj, kćeri jeruzalemske!

GLAVA 6.

Nagrada i pohvala vjernosti zaručnice.

1. (Kćeri jeruzalemske:) Kuda je otišao dragi tvoj, najljepša među ženama? Kuda je okrenuo dragi tvoj, da ga tražimo zajedno s tobom?

*2. (Zaručnica:) U vrt svoj otišao je dragi moj k lijehama balsamovim, da se naslađuje u gaju ugodnom i da bere ljiljane.

3. Moj je dragi moj, i ja sam njegova! On je pastir na poljanama ljiljanâ.

*4. (Zaručnik:) Lijepa si, draga moja, kao Terza, krasna kao Jeruzalem, strahovita kao ratna vojska.

5. Odvrati oči svoje od mene; one me omamljuju! Kosa ti je kao stado koza, što silaze s gore galaadske.

6. Zubi su ti kao stado ovaca, što izlaze iz kupala: sve s blizancima, nijedne među njima nema bez janjeta.

7. Kao kriška šipka sjaju tvoja lica ispod koprene.

*8. Već šezdeset imam kraljica i osamdeset drugih žena i djevojaka bez broja.

(7) Ovdje pisac ističe kratko kaznu Božju za vjerski nemar Izraelov.
(10) Zaručnik je sjajna, mladolika pojava.
(13) Istočnjaci običavaju i danas mazati bradu mirisnom pomasti.
(14) Tijelo mu je bijelo kao slonova kost. Znak i simbol čistoće.
Gl. 6. (2) Jer zaručnica sad znade, gdje je zaručnik, došlo je do pomirenja.
(4) Terza, stari glavni grad sjevernoga kraljevstva do Amrija (884—873), ležao je istočno od Samarije. Zaručnica je nesamo lijepa, nego ima ne sebi nešto junačkoga i ratobornoga. Možda hoće pisac da stim istakne ratna djela Izraelova.
(8) Između tolikih naroda na zemlji Bog je izabrao jedan narod, »da bude narod, koji pripada samo njemu« (isp. 5 Mojs 7, 6—8).

*9. Ali je samo jedna golubica moja, čista moja: samo je ona miljenica materi svojoj, najmilija njoj, koja ju rodila. Kad je vide, hvale je djevojke, slave je kraljice i inoče:
10. Tko je ona, koja sja kao zora, lijepa kao mjesec, čista kao sunce, strahovita kao ratna vojska?
*11. (Zaručnica:) Silazila sam u gaj orahâ, da se naužívam zeleni, što niče u dolini, da vidim, cvate li već vinova loza, pupe li šipci.
12. Tada iznenada — nijesam znala, kako — smete mi se srce pred kolima pratnje kneževske.

GLAVA 7.

Razgovor između zaručnika i zaručnice.

*1. (Zbor pratnje:) Stani! Stani! Sulamko! Stani! Stani! Htjeli bismo da te gledamo! (Zaručnica:) Šta ćete gledati na Sulamci? Je li ples u dva zbora?
2. (Zbor:) Kako su lijepi koraci tvoji u papučama, kćeri kneževska! Okret bedara tvojih kao đerdan oko vrata, djelo ruke umjetničke.
*3. Krilo ti je kao zdjela dragocjena — nikada u njoj neka ne usfali vina! — Tijelo ti je kao stog pšenice, ljiljanima ograđen.
4. Prsa tvoja: dva blizanca srnčeta!
*5. Vrat tvoj: toranj od slonove kosti! Oči tvoje: jezera u Hesebonu pred vratima batrabimskim! Nos je tvoj kao toranj libanski, koji gleda prema Damasku.
*6. Glava tvoja na tebi kao Karmel, kosa na glavi tvojoj kao grimiz kraljevski, u pletenice spletena.
7. (Zaručnik:) Kako si lijepa, kako ljupka, ti draga, kćeri puna miline!
8. Uzrast tvoj kao palma, prsa tvoja kao grozdovi.
9. Obuze me želja: popet ću se na palmu, dohvatit ću plodove njezine: tad će mi njedra tvoja biti grožđe s vinove loze. Dah je nosa tvojega kao miris jabuke,

(9) Zaručnica nema sestara, kojima bi se poklanjala tolika ljubav kao njoj. Svi narodi moraju priznati, da je Izrael bio Bogu najdraži narod.

(6, 11 — 8, 4) Peti odsjek slavi na primjeru svetoga plesa, što ga izvodi zaručnički narod, dostojanstvo svete službe, koju Izrael ima da čini Bogu u hramu (6, 11 — 7, 10). Samo potpunim odvojenjem od neznaboštva ispunit će Izrael svoj visoki poziv (7, 11—14). U želji zaručnice, neka bi joj se božanski zaručnik prikazao u čovječjoj naravi, uzdiže se ova pjesma gotovo do proročkoga pogleda u mesijansko doba (8, 1—4).

(6, 1—7, 10) Zaručnik sa svojom pratnjom susrete zaručnicu, upravo kad je silazila u svoj vrt. On je dade ponukati na ples, što ga ona povede. Dok se pleše, pjeva zbor krasan slavospjev ljepoti zaručničinoj (7, 1—6), što ga nastavlja zaručnik (7, 7—10). Izabrani narod pleše pred svojim božanskim zaručnikom (isp. Jer 31, 3—4). Izrael poznaje sveti ples od davnih vremena (isp. 2 Mojs 32, 6. 19; Suc 21, 19 sl.; 2 Kralj 6, 5. 14; Ps 30 [29], 12; 68 [67]; 149, 3; 150, 4). Sve do u kršćansko doba izvodio se je sveti ples na blagdan sjenicâ u predvorju hrama uz učestvovanje svega naroda.

Gl. 7. (1) Sulamka je ime zaručnici.

(3 sl.) Izrazi ovdje razni pokazuju najprije na puninu i boju zaručnice, a onda i na duhovnu plodnost i čistu zrelost njezinu. Slike su po ukusu istočnjakâ. Sveto Pismo govori uvijek bez straha i otvoreno o tjelesnim stvarima. Samo nezreli i na zlo skloni ili odveć stisnuti i tjeskobni ljudi mogu se spoticati o jezik Pjesme nad pjesmama.

(5) Hesebon je stari grad u istočnoj zemlji jordanskoj. Grad je imao dva jezera na jednim vratima, kroz koja je vodila cesta u Batrabim.

(6) Kosa je zaručnice crna (4, 1). Na svijetlu se je sjala zagasitocrveno.

10. Usta tvoja kao najbolje vino, što mi slatko kvasi grlo omičući se preko usana i zubâ.

*11. (Zaručnica:) Ja sam posve dragoga svojega! I srce je njegovo puno čežnje za mnom.

12. Dođi, dragi moj, pođimo van u polja! Pod grmljem ciprovim legnimo na počin!

13. Rano ujutro poći ćemo u vinograde da vidimo, zameće li se već vinova loza, otvaraju li se cvjetovi, cvatu li šipci. Tamo ću ti posvetiti ljubav svoju.

*14. Mandragore dišu već svojim mirisom. Vrata naša kriju svakojakoga krasnog voća: novoga i staroga. Dragi moj, za tebe sam ga sačuvala!

GLAVA 8.

Vjernost vječno sjedinjenih.

*1. Ah, da bi mi ti brat bio, koji je dojio prsa matere moje! Tada bih te smjela cjelivati, kad bih te našla napolju: nitko me ne bih za to prekorio.

2. Uzela bih te sa sobom i povela te u kuću matere svoje, koja me odgojila, dala bih ti da piješ vino mirisavo, sok od šipaka.

3. Tada se privine ljevica njegova pod glavu moju, u ljubavi me ogrli desnica njegova.

4. (Zaručnik:) Zaklinjem vas, kćeri jeruzalemske: nemojte buditi, nemojte smetati ljubavi, dok njoj samoj ne bude volja!

*5. (Kćeri jeruzalemske:) Tko je ona, koja ide gore iz pustinje tamo, naslonjena na dragoga svoga? (Zaručnik:) Pod jabukom probudio sam te, gdje te je u bolima rodila mati tvoja, gdje je u muci ležala roditeljka tvoja.

*6. Kao pečat postavljam se tebi na srce, na ruku tvoju kao pečat! (Kćeri jeruzalemske:) Jest, ljubav je jaka kao smrt. Ljubomornost ljubavi tvrda je kao svijet mrtvih.

(11—14) Pozadina je prizora seoska i proljetna. Život seoski nasuprot životu gradskomu jest slika odvojenja od neznaboštva, što se je razmetalo po gradovima, a puno puta bilo pomagano od kraljevskoga dvora.

(14) Mandragora (Atropa Mandragora), pokrin, nadlišak, nalazi se često u sjevernoj Galileji i ima vrlo mirisne cvjetove.

Gl. 8. (1—4) Makar da su zaručnica i zaručnik po svojoj duhovno-bračnoj vezi najuže među se vezani, ipak želi zaručnica da bude sestra zaručniku, da mu mogne javno dati cjelov. Jer vidi svoju vlastitu niskoću (isp. Ezek 16, 3) prema božanskome drugu, ima želju, da bi joj božanski zaručnik pristupio kao brat, t. j. u čovječjoj naravi.

(1) Kod Beduina smije djevojka javno cjelivati samo brata ili rođaka.

(5—14) Šesti odsjek opominje najprije izabrani narod, da je to odabranje slobodan dar Božji (8, 5), onda da ljubav njegova ima biti vjerna (6—7). Ova divna pjesma završuje svečanim uvjeravanjem zaručnice, da je božanski zaručnik njezino jedino i najviše dobro (8, 8—12).

(5) Izrael (zaručnica) dolazi gore, vođen od svojega božanskog zaručnika, iz pustinje, da se nastani u Obećanoj zemlji. Zaručnik mora podupirati zaručnicu; jer samo uz pomoć Božju izašlo se je iz Egipta i putovalo se pustinjom i zaposio se Kanaan. Ova se misao toliko puta opetuje u Pentateuhu i u proročkim knjigama. Narod izraelski duguje sve svoje od iskona božanskome zaručniku (isp. Ezek 16, 3). Pisac Pjesme nad pjesmama prikazuje probuđenje na nov život pod jabukom, da tako pokaže niski postanak naroda izraelskoga.

(6) U ovom se retku opominje zaručnica na vjernost. Pečat se brižno čuva (Ag 2, 23), nosi se ili kao prsten (Jer 22, 24) ili visi o vratu na prsima. I ljubav je ljubomorna. U Svetom se Pismu, osobito kod prorokâ, često puta spominje ljubomornost Boga prema svojemu izabranom narodu. Kao što smrt ne poštedi nikoga, tako ni ljubav ne dopušta nikome, da ima njezinu ljubljenu osobu.

Žar je njezin kao oganj plamenit, munje su plamenovi njezini.
*7. Kad bi bilo još toliko voda: ne mogu one da ugase ljubav! I rijeke nikada ne otrgnuše ljubavi! Kad bi tko davao sve imanje kuće svoje za ljubav: mogao bi on biti samo prezren!
*8. (Braća zaručnice:) Imamo sestricu, još nema prsiju. Što ćemo činiti sa sestrom svojom, kad je dođu prositi?
9. Ako je ona zid: sagradit ćemo na njemu tvrđavu od srebra! Ako li vrata, utvrdit ćemo ih trenicama cedrovim!
*10. (Zaručnica:) Ja sam zid! Prsa su moja kao tornjevi. Ali sam za njega jedna, koja se je već predala.
*11. Imao je Salomon vinograd u Baal-Hamonu. Povjerio je vinograd čuvarima. Morao je svaki za rod njegov platiti tisuću srebrnika.
12. (Zaručnica:) Moj vlastiti vinograd samo je za me, tebi te tisuće, o Salomone, i dvije stotine onima, koji čuvaju plodove njegove!
13. (Zaručnik:) Ti, koja stanuješ u vrtovima — prijatelji prisluškuju! — daj mi da čujem glas tvoj!
14. (Zaručnica:) Brže dođi, dragi moj, kao srna ili kao jelenče na gorama mirisnim!

(7) Ljubav svladava sve pogibli. Vode i rijeke u Svetom su Pismu, osobito u psalmima, često puta slike za nasilje i tlačenje. Ljubav k Bogu ne će se ugasiti nikakvim pritiskom neznabožačkih neprijatelja. I ljubav se ne kupuje. Zlato i blago slike su pogibli, što prijeti iz potaje.

(8—10) Braća zaručničina vijećaju, što će sa sestrom, koja nije još za udaju, ako je dođu prositi. Zaključuju, da će je dobro čuvati i njezin posjed stanovitim mjerama osigurati (r. 9). Ali zaručnica odbija svako posredovanje i uvjerava, da je ona za udaju i da već ima svojega zaručnika, kojemu sasvim pripada (r. 10). Braća zaručničina jesu susjedni neznabožački narodi (1, 5 sl.), koji su se toliko puta gledali umiješati u političke i vjerske poslove Izraelove. Ali Izrael hoće da sam odlučuje o svojoj sudbini. On priznaje nad sobom samo Boga.

(10) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Ja zid, i dojke moje kao toranj, od kojega postadoh pred njim kao jedna, koja nađe mir« (»Ego murus, et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens«).

(11 sl.) Naprema vinogradu Salomonovu, koji se daje u zakup za skupe novce, stavlja zaručnica svoj vlastiti vinograd, kojega ne bi zamijenila vinogradom Salomonovim unatoč njegove velike cijene. Nikakvo blago Salomonovo ne može zaručnicu (Izraela) do toga dovesti, da ostavi svoj vinograd, svoju pravu vjeru u Boga.

KNJIGA MUDROSTI

1. Ime je ova knjiga dobila od svojega glavnog sadržaja. Ona naime govori o mudrosti stvorenoj i nestvorenoj. Naukom i primjerom preporučuje mudrost, t. j. znanje i strah Božji. Riječi se meću u usta Salomonu, najmudrijemu kralju u Izraelu. Opominju, neka se traži mudrost, pokazuju način, kako da se nađe, kazuju vremeniti i vječiti blagoslov mudrosti, upozoruju na zabludu i propast ludosti. Onda se prikazuje, kako je Salomon postigao svoju mudrost, i kako ga je ona dovela do najvišega znanja. Najveći protivnik mudrosti i straha Božjega jest idolopoklonstvo: zato se pred oči meće ludost idolopoklonstva, a uzvisuje se prava služba Božja.

U najstarijim grčkim rukopisima zove se knjiga Mudrosti »Mudrost Salomonova«.

2. Sadržaj knjige Mudrosti, što ga donekle već napomenusmo, može se razdijeliti u dva dijela: opće razlaganje o mudrosti (gl. 1—9) i opis djelovanja mudrosti u povijesti izabranoga naroda (gl. 10—19). U prvom dijelu prikazuju nam se ludi i mudri, t. j. bezbožni i pobožni u svome djelovanju i razilaženju (1, 16—9, 18). U drugom dijelu opisuje pisac iznajprije djelovanje mudrosti u povijesti naroda izabranoga od Adama do ulaska u Obećanu zemlju (10, 1—12, 27). Slijedi onda razmatranje o početku, oblicima i ludosti idolopoklonstva (13, 1—15, 19). Na kraju govori pisac o različnoj sudbini Izraelaca i Egipćana pri izlasku iz Egipta (16, 1—19, 22).

3. Svrha je knjizi Mudrosti potaknuti narod izabrani, da ide za pravom mudrosti života. Kao malo koja poučna knjiga Staroga Zavjeta polazi knjiga Mudrosti u svojim razmatranjima s vjerskoga stanovišta. I sveti se pisac obraća na Izraelce u Egiptu, koji dobro poznaju povijest izraelsku i odnose naroda izraelskoga prema Egiptu. Tješi pisac narod svoj u ropstvu egipatskom, potiče ga na krepostan život, odvraća ga od idolopoklonstva, koje vodi u propast, ističe jednako vjeru u vječni život i u vječnu nagradu.

4. Nepoznat je pisac knjige Mudrosti. U natpisu grčkoga teksta imenuje se doduše kralj Salomon kao pisac, i u samoj se knjizi dovodi da on govori. Ali proti Salomonu kao piscu knjige Mudrosti govori činjenica, da knjiga i po svom sadržaju i po jezičnom obliku pretpo-

stavlja doba helenističko. I već su stari crkveni pisci otklanjali mišljenje, da je ovu knjigu napisao Salomon. Pojava i riječ Salomonova u knjizi (7, 1 sl.; 8, 10 sl.; 9, 7. 8. 12) samo je književna fikcija (izmišljotina). Pisac je knjige odabrao ovaj i kod drugih naroda upotrebljavani umjetni oblik, jer je Salomon na glasu bio kao učitelj mudrosti. Grci su svojim spisima davali imena kao Ysop, Anakreon i t. d., premda ih oni nijesu napisali.

Vrijeme, kad se je sastavila knjiga Mudrosti, treba tražiti između g. 300. pr. Kr. i početka kršćanske ere (vijeka). Jer je knjiga napisana u grčkom jeziku, ne može se uvažiti vrijeme prije Aleksandra. A ne može se prenijeti ni u kršćansko doba, jer je sveti Pavao knjigu već poznavao i rabio. Najbolje pristaje knjiga Mudrosti u doba posljednjih Ptolemejaca, pod kojima su Izraelci bili progonjeni radi svoje vjere, i kad je harala velika ćudoredna pokvarenost.

5. Mnoga svjedočanstva crkvenih pisaca jamče za kanonski ugled knjige Mudrosti. Uz sv. Pavla (isp. Rimlj 9, 19—23 s Mudr 11, 22 i 12, 12—22; Rimlj 1, 18 sl. s Mudr 11, 13. 15; 2 Kor 5, 1 s Mudr 9, 15. 17) stoje i Ivanovo evanđelje i poslanica Hebrejima i Jakovljeva poslanica u najužem dodiru s knjigom Mudrosti.

KNJIGA MUDROSTI

GLAVA 1.

Tko hoće postići mudrost, mora se kloniti grijeha.

*1. Ljubite krepost, vladaoci na zemlji! Pobožnim srcem okrenite misli svoje Gospodu i tražite ga u jednostavnosti srca!

*2. Jer se on daje naći od onih, koji ga ne kušaju, i objavljuje se onima, koji se uzdaju u njega.

*3. Jer naopake misli odvajaju od Boga, i kušana svemoć odbija od sebe luđake.

4. Jer u dušu, koja misli zlo, ne uvraća se mudrost, u tijelu, što se predaje grijehu, nikada ne uzima stana.

*5. Jer od lažnosti bježi sveti duh stege; od ludih misli drži se daleko, i kad se približi nepravda, biva izagnan.

*6. Jer je mudrost čovjeku prijatan duh. Ali hulnika ne ostavlja nekažnjena poradi krivnje njegovih usana; jer je Bog njegove nutrine svjedok, njegova srca istiniti istraživalac i njegovih govora slušalac.

7. Jer Duh Gospodnji napunja vasioni svijet. On, koji obuhvata sve, pozna svaki govor.

8. Zato ne može nijedan, koji govori nepravdu, ostati sakriven; pravednost, koja kažni, ne mimoiđe ga.

9. Jer o zlim namislima bezbožnika držat će se istraga, i o govorima njegovim dolazi glas Gospodu, da se kazne zlodjela njegova.

10. Jer njegovo revno uho čuje sve, pa i najtiši žamor ne ostane mu sakriven.

*11. Čuvajte se dakle od nekorisna mrmljanja i čuvajte jezik od psovanja! Jer i tajno brbljanje ne prođe nekažnjeno, i usta, što lažu, ubijaju dušu.

*12. Ne težite za smrću po stramputici života svojega, i ne dovlačite sebi pogibiju djelima ruku svojih!

Gl. 1. (1) Jer pisac govori u osobi kralja Salomona (7, 1), upravlja svoje opomene isto tako kraljevima. A zapravo obraća se knjiga Izraelcima.

(2—5) Svi »jer« u r. 2. 3. 4. 5 dokazuju r. 1.

(2) Bog radošću i srećom napunja one, koji grijehom ne izazivaju njegovu svemoć i kaznu, nego se uzdaju u njega.

(3) Naopake osnove luđakâ, t. j. grješnikâ, koji ne spoznavaju i ne čine, što im je na dobro, izazivaju kaznu svemogućega Boga i lišavaju čovjeka milosti Božje.

(5) Mudrost kao božanska snaga, što prebiva u dobrom čovjeku, zove se »sveti duh stege«, ukoliko proizlazi od svetoga Boga i posvećuje čovjeka i drži ga u stegi, t. j. u pravom stavu prema Bogu.

(6) Hulnik je čovjek, koji grdi Boga i stvari Božje. Bog je blag onima, koji mu služe vjerno, ali kazni one, koji udaraju na njega. On to može, jer je sveznajući.

(11) Bogopsovka ubija dušu, ukoliko je tjelesna smrt za njih početak vječne osude.

(12) Ovdje se misli na »drugu smrt«, u koju čovjeka strovaljuju grijesi njegovi.

*13. Jer Bog nije stvorio smrti i ne raduje se propasti živih.

14. Jer je sve stvari stvorio za bitak, i stvorenja svijeta jesu na spasenje. Nema u njima pogubna otrova. Carstvo mrtvih ne vlada na zemlji.

*15. Jer pravednost nije podložna smrti.

*16. Ali bezbožnici dozivaju smrt svojim djelima i riječima. Kao da bi bila prijateljica, satiru se od čežnje za njom; sklapaju savez s njom, jer zaslužuju da budu dio njezin.

GLAVA 2.

Bezbožnici zaslužuju smrt.

*1. Oni naopako govore jedan drugome: »Kratak je i mučan naš život. Nema lijeka pri svršetku čovječjem. Nije se još nikada čulo o izbavitelju iz carstva mrtvih.

*2. Jer smo postali slučajno, i kasnije ćemo biti, kao da nas nikada nije bilo. Jer je para dah našega nosa, mišljenje iskra pri udaranju našega srca.

3. Ugasi li se ona, tijelo postane pepeo, i duh se raspline kao tanak zrak.

*4. I naše će se ime zaboraviti s vremenom, i nitko se više ne će spominjati djela naših. Život naš umine kao trag oblaka i raziđe se kao magla, koju rasprše zrake sunčane i dolje pritisne toplina njihova.

5. Jer je život naš prolazak sjene. Nema povratka svršetku našemu, jer je zapečaćen, i nitko se više ne povraća.

6. Zato dođite! Uživajmo dobra, što su tu! Revno se okoristimo svijetom kao u mladosti!

7. Poslužimo se obilno skupocjenim vinom i pomastima! Nijedan cvijet proljeća nek nam ne izmakne!

*8. Ovjenčajmo se pupoljcima ružinim, dok ne uvenu!

9. Nijedan od nas nek ne izostane od raskošnog življenja našega! Svuda ćemo iza sebe ostaviti znakove radosti. Jer je ovo dio naš, i ovo sudbina naša!

10. Navaljujmo silom na siromašne pravednike, ne štedimo udovicu i ne poštujmo sijede kose starčeve!

*11. Snaga neka nam bude mjera pravednosti, jer što je slabo pokazuje se nekorisno.

(13) U zemaljskom raju nije vladala smrt. Čovjek je bio stvoren za tjelesnu besmrtnost i za vječno blaženstvo. A i sada još dobiva čovjek kreposna života vječni život u nebu. Nerazumna stvorenja učestvuju na vječnom bitku čovjeka, ukoliko mu pomažu, da postigne vremenitu i vječitu sreću, ako ih čovjek upotrebljava na pravi, Bogu ugodni način.

(15) Pravi kreposni život na zemlji vodi u vječni blaženi život u nebu.

(16) Bezbožnici se predaju grijehu tako revno, te bi se moglo pomisliti, da im je mila prijateljica smrt, koja dolazi iza grijeha.

Gl. 2. (1) Što kažu bezbožnici, djelomice je pravo; ali oni iz toga izvode lažan zaključak: treba se života nauživati u svoj slobodi.

(2—5) Po mišljenju slobodoumnikâ čovjek nema besmrtne duše; smrću nestaje svega.

(4) »Život naš« i t. d. do kraja ovoga retka ima Vulgata u r. 3.

(8) Vulgata dodaje ovomu retku još ovo: »Nijedna tratina nek ne bude, a da je ne prođe raskoštvo naše (»Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra«).

(11) Kao pravilo pravednosti ne vrijedi slobodoumnicima zakon Božji, nego samo vlastita moć. Svoje stanovište opravdavaju stim, što je svaka slabost bez vrijednosti, pa ne treba da postoji.

12. Naređujmo zasjedu pravedniku, jer nam dosađuje i protivi se našemu djelovanju! On nas prekorava radi prekršajâ zakona i predbacuje nam propuste proti stegi.

*13. Hvali se, da ima poznanje Boga, i naziva ga djetetom Gospodnjim.

14. On nam je optužba naših misli; pogled njegov već nam je mrzak.

15. Jer život njegov različan je od drugih; njegove su staze drugačije.

*16. Mi smo njemu kao kriv novac. Od putova se naših drži daleko kao od smrada. On hvali svršetak pravednikâ kao sretan i hvastavo naziva Boga ocem svojim.

17. Vidjet ćemo, da li su istiniti njegovi govori, i čekat ćemo, kako će on svršiti.

18. Jer ako je pravednik doista dijete Božje, onda će se taj zauzeti za nj i izbavit će ga iz ruke neprijatelja njegovih.

19. Iskušavajmo ga porugom i zlostavljanjem, da upoznamo blagost njegovu i prokušamo strpljivost njegovu!

*20. Osudit ćemo ga na sramotnu smrt; jer, kako on veli, spašen će biti.«

21. Tako misle oni, ali se varaju; jer ih je zaslijepila zloća njihova.

*22. Ne poznaju Božjih tajna, niti se smiju nadati plaći pravednosti, niti cijene počasnu nagradu čistih duša.

*23. Jer Bog stvori čovjeka besmrtnim i učini ga prilikom vlastitoga bića.

24. A po zavisti đavlovoj dođe smrt u svijet;

*25. Koji pripadaju onome, pretrpe nju.

GLAVA 3.

Blažena besmrtnost pobožnih. Nesreća bezbožnih.

*1. Ali su u ruci Božjoj duše pravednikâ; nikakva muka ne može ih se dotaći.

2. U očima luđakâ čini se da su mrtvi. Preminuće njihovo drži se za nesreću.

(13) »I naziva se djetotom Gospodnjim«, t. j. pravednik naziva Boga svojim ocem.

(16) Pobožni nijesu priznavali pravim sinovima izabranoga naroda one Židove, koji bi otpali u idolopoklonstvo. Uklanjali su se od njih kao od nečistih.

(20) Odsjek 2, 12—20 odnosi se neposredno samo na ljuto progonjene pobožne Židove u Egiptu u vrijeme Ptolemejaca. Ali neka mjesta podudaraju se doslovno ili po sadržaju sa starozavjetnim i novozavjetnim mjestima, što rade o Mesiji, Mučeniku u potpunom smislu (isp. 2, 18 s Ps 22 [21], 9; Mt 27, 43. — 2, 13. 16 s Iv 5, 18; 19, 7. — 2, 13 s Mt 11, 27; Iv 7, 16; 15, 15. — 2, 19 s Iz 50, 6; 53, 7; Jer 11, 19).

(22) Božje su tajne Božje odluke, po kojima pobožnik mora trpjeti, da bude nagrađen u vječnosti. Slobodoumnici ne vjeruju u nagradu kreposti na drugom svijetu.

(23 sl.) Bog je bio stvorio čovjeka za tjelesnu i duševnu besmrtnost i tako ga učinio prilikom vječnoga Boga. Ali po grijehu Adamovu, kojega je kušao đavao, dođe u svijet vremenita i vječita smrt. Zli ljudi, dio đavla, padaju, kad umru, u vječitu smrt, t. j. u vječito prokletstvo. Ljudima je pobožnim vremenita smrt samo prijelaz u blaženi život na drugom svijetu.

(25) To jest: koji pripadaju đavlu, upadaju u smrt. Vulgata prevodi dosta nejasno ovako: »A nasljeduju ga, koji su s njegove strane« (»Imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius«).

Gl. 3. (1) U vječnosti ne će pravednici trpjeti nikakve muke, t. j. nikakve kazne.

3. I rastanak njihov s nama kao uništenje. A oni su u miru.
4. Jer i ako su bili mučeni po mišljenju ljudî, ipak je bila nada njihova puna besmrtnosti.
5. Iza kratka vremena muke dobivaju veliku sreću; jer ih je Bog samo kušao i našao ih da su je već dostojni.
6. Kao zlato u peći kušao ih, i primio ih kao žrtvu paljenicu.
*7. Zasjat će jasno u vrijeme suda. Oni će prolaziti kao iskre kroz trsku.
*8. Vladat će nad pucima i gospodovat će nad narodima. Kralj je njihov u vijeke Gospod.
9. Koji su se uzdali u njega, spoznat će istinu; koji su bili vjerni, ostat će kod njega u ljubavi; jer će odabranici njegovi postići milost i milosrđe.
10. A bezbožnici bit će kažnjeni prema svojim pomislima, oni, koji su prezirali pravednika i otpali od Gospoda.
11. Jer oni, koji preziru mudrost i stegu, bijedni su. Nada je njihova isprazna, trud njihov bez uspjeha, djela njihova nekorisna.
*12. žene su njihove lude, djeca njihova naopaka, rod njihov proklet.
*13. Sretna koja nema poroda, ako živi besprijekorno i nije poznavala grješnoga općenja! Kod ispitivanja dušâ primit će plaću.
*14. Isto tako sretan koji nema poroda, a ne čini nepravde i ne pomišlja ništa zlo proti Gospodu! Jer će postići sjajnu plaću za vjernost svoju, u hramu Gospodnjem sreću, što razveseljava srce.
*15. Jer je plod plemenitih radova sjajan; korijen mudrosti ne izumire nikada.
*16. A djeca otpadnikâ ne uspijevaju; potomci iz općenja grješnoga iščeznu.
17. I makar dugo živu, ne vrijede ništa; nečasna je napokon starost njihova.
*18. A umru li rano, nemaju ni nade ni utjehe na dan ispita;
19. Jer rod bezbožan svršava zlo.

GLAVA 4.

Bolje je nemati djece nego imati djecu bezbožnu. Rana smrt pravednika bolja je nego dug život bezbožnika.

*1. Bolja je nerodica združena s krepošću; jer je uspomena njezina besmrtna i pripoznata je kod Boga i kod ljudi.
2. Je li tu, ide se za njom; je li daleko, čezne se za njom. U vječnosti korača, krunom okrunjena, kao pobjednica, pošto je pobijedi-

(7) Pravednici su pozvani, da s Bogom na Sudnji dan sude bezbožnima.
(8) Vladanje i gospodovanje pobožnih stoji u slavlju njihove kreposti na Sudnjem danu, gdje će biti sva bezbožna i nećudoredna moć oborena i vječnoj kazni privedena.
(12) Kao otac luda je, t. j. bezbožna sva obitelj i zato će biti prokleta, t. j. od Boga kažnjena.
(13) »Kod ispitivanja dušâ«, t. j. na Sudnjem danu.
(14) Jer je ovdje govor o plaći na drugom svijetu, to se mora pod hramom Gospodnjim razumijevati nebo (isp. Iz 56, 3—5).
(15) Plod pobožna čovjeka, koji nema poroda, jesu dobra djela njegova, što proizlaze iz uvijek snažnoga korijena njegove mudrosti, t. j. njegove kreposti.
(16—19) Bezbožan rod propada vremenito (r. 16. 17) i vječito (r. 18. 19).
(18) »Dan ispita«, t. j. Sudnji dan.
Gl. 4. (1) Vulgata prevodi: »O kako je lijep čist naraštaj u sjaju (kreposti)!« (»O quam pulchra est casta generatio cum claritate!«).

la u natjecanju neokaljanih bojeva.

*3. A bezbožnicima njihova velika četa djece ne donosi koristi; ona, jer potječe iz krivih klica, ne tjera korijenja u dubinu i ne hvata tvrdo tlo.

4. I ako pusti za neko vrijeme grane, uskoleba se i uzdrma od vjetra, i žestina je bure iskorijeni.

5. Slabe se grane polome. Plodovi se ne mogu upotrijebiti, nezreli za jelo i nijesu ni za što.

*6. Djeca, što su proizašla iz braka otpadnikâ, izdaju proti vlastitim roditeljima na sudu njihovu svjedočanstvo zloće.

7. Ako pravednik i prerano umre, bit će ipak u miru.

8. Jer se starost časna ne računa po trajanju godina i ne mjeri se po broju godina.

9. Um u čovjeka valja koliko sijeda kosa, i neokaljan život koliko život starački.

*10. Jer se je dopao Bogu, bio je ljubljen od njega; jer je živio među grješnicima, bio je uklonjen.

11. On je bio otet, da mu zloća ne preokrene razuma, i da lukavstvo ne zavede dušu njegovu.

*12. Jer obmana opačine stavlja u sjenu dobro; vrtoglavica pohote promijeni srce nedužno.

13. Rano svršivši ipak je živio mnogo godina. Jer je bila Gospodu mila duša njegova. Zato je pohitjela iz sredine zloće.

14. Ljudi su to vidjeli, ali nijesu razumjeli i nijesu primili k srcu,

15. Da on daruje milost i milosrđe odabranicima svojim i pomoć pobožnicima svojim.

*16. A pravednik, kad je umro, izgovara bezbožnicima još živim osudu, i rano svršena mladost bogatoj godinama starosti grješnika.

17. Svršetak mudraca vide doduše, ali ne razumiju, što je Gospod namislio s njim i zašto ga je spravio u sigurnost.

18. Oni to vide i sude prezirno. Ali će se Gospod narugati njima.

*19. Oni poslije postanu truplo nečasno, ruglo kod mrtvih zauvijek. On ih poobara nečujno, izvuče ih iz tvrde propasti njihove i nagrdi ih strašno sve do posljednjega. Muke će trpjeti, i spomen će se njihov ugasiti.

*20. Dršćući prilaze onda na račun svojih grijeha; zločini ih njihovi optužuju.

GLAVA 5.

Različita sudbina pobožnih i bezbožnih na Sudnjem danu.

1. S velikom sigurnosti stupi tad pravednik nasuprot onima, koji su ga nekoć pritiskivali i nevolje njegove držali ništavim.

(3—6) Djeca bezbožnikâ baštinila su nagnuće na zlo od svojih roditelja i zlim primjerom bila su zavedena na zlo. Njihova prirođena sklonost na zlo pokaže se, čim ih napadne napast.

(6) Svoje grijehe pripisuju pokvarenosti svojih roditelja.

(10) »Jer se je dopao Bogu«, t. j. pravednik.

(12) Opakost ima često puta čar, kojim hvata čovjeka u svoju mrežu, a krepost može i odbijati čovjeka svojim strogim zahtjevima.

(16) Na rano umrlim pravednicima može bezbožnik vidjeti, da se i uz kratak život može doći do velike savršenosti. Tako je smrt pravednikova osuda bezbožnika.

(19) Poslije smrti Bog bezbožnike baca na onom svijetu u vječnu sramotu i u najteže muke.

(20) Na Sudnji dan dolaze bezbožnici i pravednici zajedno pred Boga, Suca. Grijesi izađu kao tužitelji i izazovu osudu.

*2. Kada oni to vide, uhvati ih strahovita groza, i padnu izvan sebe poradi neočekivana spasenja njegova.

*3. Puni skrušenosti priznaju i uzdišu u duševnoj tjeskobi svojoj: »Ovo je onaj, kojega smo nekoć ismjehavali i porugom obasipali.

4. Mi luđaci! Držali smo život njegov za ludost, svršetak njegov za sramotu.

5. Kako je to, da je on pribrojen djeci Božjoj i da je dijel njegov među svetima?

*6. Dakle smo mi ipak zašli s puta istine; nas nije prosvjetljivalo svijetlo pravednosti; nama nije izlazilo sunce.

7. Mi se izmorismo na stazama protuzakonitosti i pokvarenosti. Mi smo putovali pustinjama neprohodnim. A ne spoznasmo puta Gospodnjega.

8. Što nam je koristila oholost? Što nam je pomoglo bogatstvo s prkositim djelima?

9. Sve to prođe kao sjena, kao brz glas,

10. Kao lađa, što reže valovito more, a od puta njezina nema više ni traga, ni staze od hrbtice njezine u valima.

11. Ili kao što se više ne nađe trag letu ptice što zrakom leti — laki zrak, ošinut udarom krilâ, rascijepljen silom bučnom, protrči se, dok se gibaju krila; ali se onda više ne može raspoznati trag letu —.

12. Ili kao što prorezani zrak, kad se ispusti strijela prema cilju, odmah se sastavi, tako da se ništa ne pozna od njezina leta.

*13. Tako smo i mi jedva rođeni, već umrli. Ni na kakav znak kreposti ne možemo pokazati; u zloći smo svojoj zgrabljeni.«

14. Jest, kao pljeva, što je rastjera vjetar, takva je nada bezbožnikâ, kao tanko inje, što ga raznese bura, kao dim, što ga rasprši vjetar, kao hitri spomen na gosta, koji je boravio samo jedan dan.

*15. Pravednici živu u vijeke. Plaća je njihova u Gospoda, i briga je za njih u Najvišega.

*16. Zato će primiti iz ruke Gospodnje kraljevstvo krasote i krunu ljepote. On će ih zaštititi desnicom svojom, braniti ih mišicom svojom.

*17. On uzima revnost svoju kao bojnu opremu i upotrebljava sve

---

Gl. 5. (2—13) Što su bezbožnici odmah iza svoje smrti na svoje preneraženje spoznali, to sad na Sudnjem danu vide uz još strašnije preneraženje; vide sreću blaženikâ, koje su bili prezirali u životu (r. 3—5); vide svoj vlastiti nevaljali život (r. 6 sl.); vide potpunu ništavost svojega zemaljskog života (r. 8—13).

(3) »Ovo je onaj ...« Vulgata ima u množini: »Ovo su ...« (»Hi sunt ...«).

(6) Pravednost, t. j. ono, što Bog traži od ljudi, mogli su bezbožnici jasno spoznati iz zakona i na dobrom primjeru pravednikâ.

(13) »Ni na kakav znak kreposti ne možemo pokazati«, t. j. na sudu. Život je bezbožnikâ bez ikakve vrijednosti i prekratak, jer ne može pokazati ni na kakve zasluge. — Vulgata pridodaje ovomu retku još ovo (kao r. 14): »Tako su rekli u paklu ovi, koji su griješili« (»Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt«). I tako Vulgata ima u gl. 5. jedan redak više.

(15 sl.) Pravednik će s pomoću Božjom doći u vječno blaženstvo. Kraljevstvo krasote jest kraljevstvo nebesko; kruna ljepote jest slava onoga svijeta.

(16) »Braniti ih mišicom svojom«; Vulgata ima: »I rukom svetom svojom branit će ih« (»Et brachio sancto suo defendet illos«).

(17—23) Pisac prikazuje pjesnički Boga kao ratnika, kad kažnjava bezbožnike. Boje, kojima slika strašni posljednji sud, uzima iz drugih opisa suda u Svetom Pismu.

stvorenje kao oružje da kazni neprijatelje svoje.
18. Kao oklop oblači on pravednost, kao kacigu meće na se nevaravo pravo.
19. Svetost prihvaća kao nepredobitan štit.
20. Ljuti gnjev oštri za mač. Sav svijet polazi s njim u boj proti luđacima.
*21. Strijele munjevite, što pogađaju dobro, silaze dolje. One hite iz oblakâ k cilju kao iz dobro zaokruženog luka.
*22. Iz praće baca se kao tuča ljuto kamenje. Valovi morski udaraju na njih. žestoko ih razbijaju rijeke.
*23. Dah svemoći ustaje na njih, i vihor ih rasprši. Tako opustoši grijeh sav svijet. Tako obara zločin vladalačke prijestole.

GLAVA 6.

Poziv, da se teži za mudrošću. Bistvo mudrosti.

*1. Čujte dakle, kraljevi! Primite k srcu! Učite se, vladaoci krajeva zemlje!
2. Poslušajte, koji vladate nad narodom i ponosite se četama narodâ!
3. Od Gospoda bila vam je dana vlast, od Svevišnjega moć. On je, koji istražuje djela vaša, osnove vaše pretresa.
4. Premda ste sluge vlasti njegove, vladali ste nepravedno, nijeste držali zakona, nijeste živjeli po volji Božjoj.
5. Tako će on doskora doći strahovit na vas; jer će se izvršiti strog sud na vladaocima.
*6. Niski zaslužuje oproštenje iz milosrđa; a silni će se kazniti silno.
7. Jer vladalac svega nema straha ni pred kim. Ne boji se nijednoga od velikih. Jer je stvorio velikoga i maloga. Jednakim načinom brine se za sve.
8. Ali moćnima prijeti strog sud.
9. Vama dakle, vladaoci, upravljene su moje riječi, da se naučite mudrosti i ne griješite!
*10. Jer koji sveto drže sveto, naći će se kao sveti; i koji su poučeni u njemu, naći će opravdanje.
11. Zato željni budite mojih riječi! Čeznite za njima! I dajte se poučiti!
*12. Mudrost je sjajna i neprolazna. Lako je vidi onaj, koji je ljubi; nađe se, ako se traži.

(21) Isp. 2 Kralj 22, 15; Ps 18 [17], 15; Hab 3, 11.
(22) Za tuču kao sredstvo božanske kaznene pravednosti isp. 2 Mojs 9, 13—35; Joz 10, 1; Iz 28, 17; Ezek 13, 13; 38, 22. Za vode isp. 2 Mojs 14, 23-31; Suc 5, 21.
(23) »Dah svemoći« označuje lakoću, kojom može Bog kazniti. Kazneni sud Božji oborit će na Sudnjem danu svu Bogu neprijateljsku moć. Grijeh je kriv opustošenju svega svijeta.
Gl. 6. (1) Pred ovim retkom ima Vulgata još ovaj redak: »Bolja je mudrost negoli moć, i čovjek razborit negoli jak« (Melior est sapientia quam vires, et vir prudens quam fortis«). — Pisac se, kao što u 1, 1., obraća kao kralj Salomon (7, 1) na vladaoce zemlje i opominje ih, neka teže za mudrošću. Ali njegova razlaganja o postanku, bistvu i djelovanju mudrosti valjaju poglavito za Izraelce u Egiptu, kojima je bila vjera u opasnosti.
(6) Niži se može, kad pogriješi, prije nadati oproštenju nego viši, jer nižemu često fali znanje, a i prilike, u kojima živi, često mu puta otešćavaju strogo obdržavanje zapovijedî. Isp. Lk 12, 48.
(10) Tko drži sveto, t. j. zapovijedi Božje, bit će na sudu pronađen kao svet i nagradit će se vječnim blaženstvom.
(12) Mudrost se ovdje i dalje predstavlja kao osoba, i to kao djevica. Njezina sajna, neprolazna ljepota tako je velika, da lako upadne u oči svakome.

13. Prestigne one, koji je žude, i daje se spoznati.
*14. Tko već rano nju uhodi, ne treba se više mučiti; nađe je gdje sjedi na vratima njegovim.
*15. Jer u mislima se baviti s njom, već je vrhunac razboritosti. Tko bdije poradi nje, brzo je bez brige.
*16. Jer ona sama ide naokolo, da traži one, koji su je dostojni. Ona im na putu ide dobrostivo ususret i susreće ih kod svake pomisli.
17. Početak je njezin iskrena želja za poukom.
18. A težnja za poukom jest ljubav k njoj. A ljubav k njoj stoji u držanju njezinih zapovijedi. A držanje njezinih zapovijedi jest osiguranje besmrtnosti.
19. A besmrtnost vodi u blizinu Božju.
20. Tako dakle vodi želja za mudrošću k vlasti.
*21. Zato, vladaoci narodâ, koji se radujete prijestolima i žezlima, poštujte mudrost, da zadobijete vlast vječnu!
*22. Što je mudrost, kako je postala, to ću sad obznaniti. Tajne vam ne ću kriti; nego ću ih istraživati od početka stvorenja. Što se zna o njoj, otvoreno ću obznaniti i ne ću prešutjeti istine.
23. Ne ću da budem u savezu sa zavišću, izjedenom; jer ona nema ništa zajedničko s mudrošću.
*24. Mnoštvo mudraca sreća je za svijet, mudar kralj blagoslov je za narod.
25. Zato se dajte poučiti mojim riječima! Koristit će vam.

GLAVA 7.

Vrednote mudrosti. Sredstva, da se zadobije.

*1. I ja sam kao svi čovjek smrtan, potomak prvostvorenoga sina zemaljskog. U krilu materinu napravljen sam kao čovjek,
2. U desetmjesečnom vremenu, stinut u krvi snagom čovječjom, nakon osjetne radosti.
3. I ja sam udisao, kad sam se rodio, zajednički zrak. I ja sam padao na tle, kako biva i drugima, i proplakao sam prvi glas, kako svi čine.
4. U pelenicama bio sam odgajan i u brigama.
*5. Jer nijedan kralj nema drugoga početka svojega bića.

(14 sl.) Tko rano, t. j. revno teži za mudrošću, taj ju je već našao (r. 14); jer težiti za mudrošću isto je što imati je. Zato se ne treba dugo brinuti, da se postigne (r. 15).
(15) »Brzo je bez brige«, jer je postigao predmet svoje brige, mudrost.
(16) Isp. Prič 1, 20 i 8, 1 sl.
(21) »Da zadobijete vlast vječnu«, t. j. vlast i na drugom svijetu. — Vulgata ovomu retku pridodaje još drugi: »Ljubite svijetlo mudrosti svi, koji vladate nad narodima!« (»Diligite lumen sapientiae omnes, qui praeestis populis!«). Tako Vulgata u gl. 6. ima 27 redaka.
(22) Pisac ne daje oštro ocrtanoga pojma mudrosti, nego opisuje njezine vlastitosti, iz kojih se može zaključiti na njezino bistvo. Mudrost »je postala«, ali ne kao kakvo stvorenje, nego je proizašla od Boga (7, 25 sl.; isp. Prič 8, 23 sl.) i bila je već prije stvorenja svijeta, jer je umjetnica svega (7, 21).
(24) Što je veći krug onih, koji su doista mudri, to je više koristi za svijet. Od velike je važnosti za narod, ako mu je kralj mudar.
Gl. 7. (1) Odavle govori pisac u prvoj osobi kao kralj Salomon, koji je vrijedio kao ideal (uzor) sviju mudraca. On ističe, da mudrost nije nikakvo preimućstvo rođenja ili staleža. Isp. 1, 1 s bilješkom. — »Potomak prvostvorenoga sina zemaljskog«, t. j. Adama.
(5) On je čovjek kao svi drugi ljudi.

6. Svi imaju jednak ulazak u život kao i jednak izlazak.

*7. I ja sam se pomolio: tada mi je bila dana razboritost. I zavapio sam: tada je u mene unišao duh mudrosti.

8. Cijenio sam je više nego žezlo i prijesto i držao sam bogatstvo naprema njoj za ništa.

9. Najskuplji dragi kamen nijesam smatrao njoj jednakim; jer je uz nju sve zlato samo malo pijeska, i srebro je uz nju samo kao blato.

10. Ljubio sam je više nego zdravlje i lijepo obličje. Nju posjedovati volio sam više nego svijetlo; jer nikad se ne ugasi sjaj, što ga ona prosipa.

11. Zajedno s njom dobio sam i sva druga dobra; u rukama njezinim bilo je neprocjenivo bogatstvo.

*12. Radovao sam se tomu svemu, jer je nad tim vladala mudrost; ali još nijesam znao, da je ona to i stvorila.

*13. Bezazleno sam je spoznao; bez zavisti je obznanjujem; ne sakrivam blaga njezina.

*14. Jer je ona za ljude neiscrpljivo blago. Tko se okoristi njom, postigne prijateljstvo Božje, preporučen darovima, što ih daje stega.

15. Neka mi dadne Bog, da govorim po razboritosti svojoj i da misli tako shvatim, te budu dostojne darova, što su mi udijeljeni! Jer on je sâm vođa mudrosti i upravljač mudracâ.

16. Jer smo u ruci njegovoj mi i riječi naše, svaka razboritost i svaka sposobnost za rad.

*17. Jer mi je on udijelio nevaravu spoznaju stvarî, tako da razumijem gradnju svijeta i snagu počelâ,

18. Početak, svršetak i sredinu vremenâ, promjenu suncovratâ i hod godišnjih doba,

19. Kolanje godinâ i stojanje zvijezdâ,

20. Narav životinjâ i nagon divljih životinja, silne snage svijeta duhova i misli ljudi, različnosti bilina i ljekovitosti korijenja.

*21. Što je sakriveno i otkriveno, sve sam spoznao; jer me je to naučila umjetnica svega, mudrost.

*22. Jer u njoj je duh, razuman, svet, osobit, mnogoličan, fin, pokretan, prodirući, neokaljan, bistar, nepovrediv, dobrostiv, oštar, nezaustavljiv, dobrotvoran,

*23. Prijazan, čvrst, nepromjenljiv, bezbrižan, svemogući, svevideći, sve duhove prodirući, misaone, čiste, najfinije.

24. Jer je mudrost pokretnija od svakoga pokreta. Ona prolazi i prodire sve s pomoću čistoće svoje.

(7) »I ja sam se pomolio«, jer od naravi nije imao mudrosti.

(12) Mudrost je poučila Salomona, kako se pravo upotrebljavaju zemaljske stvari. I to ga je naučila, da je ona izvor i početak tih stvari (isp. 7, 22).

(13) »Bezazleno«, t. j. bez pomisli, da će mu s njim doći i zemaljske stvari.

(14) Tko se dadne poučiti od mudrosti i uzme je za pravilo svojemu životu, bit će prijatelj Božji. Darovi, kojima postiže milost Božju, jesu dobra djela, što izrastu na tlu stege, t. j. života, kojim upravlja mudrost.

(17—21) Opisivanje se oslanja na opis, što ga daju kraljevske knjige od Salomona (isp. 3 Kralj 3, 16—28 5, 9—14; 10, 1—9).

(21) Mudrost je umjetnica, t. j. stvoriteljica svega. Stim se može misliti samo na božansku mudrost, a ne na stvorenu.

(22) Ovdje je mudrost prikazana kao samostalna, kao osoba različna od Boga.

(23) Mudrost prodire sve duhove, t. j. ljude i anđele. Duhovi se zovu finima, jer su slobodni od svega, što je tvarno.

*25. Jer je ona dah snage Božje, bistar izliv iz krasote vladaoca svega. Zato je se ne može nikada dodirnuti nikakva ljaga.
26. Jer je ona odsjev vječnoga svijetla, neokaljano ogledalo djelatnosti Božje i prilika dobrote njegove.
*27. Premda je samo jedna, može ipak sve. Ostaje sama u sebi, a ipak tvori sve novo. Od pokoljenja do pokoljenja prelazeći u svete duše, čini ih prijateljima Božjim i prorocima.
28. Bog ljubi samo onoga, koji pouzdano opći s mudrošću.
29. Jer je ona sjajnija od sunca i natkriljuje sav svijet zvijezdâ. Kad se isporedi sa svijetlom, ima ona prednost.
30. Jer iza ovoga počinje noć. A ništa ne može zloća proti mudrosti.

GLAVA 8.

Koristi, što proistječu iz mudrosti.

1. Ona se prostire puna moći od jednoga kraja do drugoga i najbolje vlada nad svim.
*2. Ljubio sam je i čeznuo za njom od svoje mladosti. Od svega sam srca želio da je odvedem kući kao zaručnicu. Žarko sam ljubio ljepotu njezinu.
*3. Visoka plemenitost njezina vidi se iz toga, što živi zajedno s Bogom, i Gospod svega također je ljubi.
*4. Jer je ona upućena u znanje Božje, učestvuje u djelima njegovim.
*5. Ako je već u životu bogatstvo željno dobro, što je onda bogatije od mudrosti, koja sve tvori.
6. Ako se tko trudi za razboritost: tko je na cijelom svijetu veća umjetnica od nje?
7. Ako tko ljubi pravednost: ona je, koja proizvodi kreposti; jer uči umjerenosti i razboritosti, pravednosti i jakosti: ništa korisnije nema za ljude u životu.
8. Ako tko želi opsežno znanje: ona pozna staro i otvara buduće. Ona pozna umjetnu vrstu pričâ i rješidbu zakonetaka. Unaprijed već zna znamenja i čudesa i tijek razdobljâ i vremenâ.
9. I tako ja odlučih da je dovedem kući kao drugaricu. Jer sam znao: ona će mi biti savjetnica u sreći i utjeha u brigama i nevolji.

(25 sl.) Mudrost proizlazi od Boga i u bistvu mu je jednaka. U njoj se nalazi sjajna uzvišenost i svetost Božja (isp. Hebr 1, 3). Djelovanje Božje može se spoznati iz djelovanja mudrosti. Mudrost djeluje među ljudima kao Bog u dobroti i milosti.

(27) Božanska mudrost rađa u dušama milost posvećujuću i čini tako ljude prijateljima Božjim i prorocima, t. j. vjesnicima Božje volje.

Gl. 8. (2) »Ljubio sam je«, t. j. mudrost. Sjedinjenje božanske mudrosti s čovjekom opisuje pisac pod slikom ženidbe. Najprije govori o ljepoti i visokom rodu zaručnice.

(3 sl.) Visoko podrijetlo zaručnice vidi se iz toga, što je ona u najužoj vezi s Bogom, od kojega proizlazi (r. 5), i što je Bog najusrdnije ljubi (r. 3). Ona spoznaje i hoće sve, što Bog spoznaje i hoće (r. 4).

(4) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Jer je ona učiteljica stege Božje i izvršiteljica djela njegovih« (»Doctrix enim est disciplinae Dei et efectrix operum illius«).

(5—8) Miraz je zaručnice najbogatiji. Ona posjeduje sva zemaljska dobra, jer je stvorila vasioni svijet (r. 5). Ona je puna razboritosti, jer je sve načinila najumjetnije (r. 6). Ona čini pravednost, koja se temelji na posjedovanju glavnih kreposti, u kojima su sve druge kreposti (r. 7). Ona pribavlja najveće bogatstvo na spoznajama naravnim i vrhunaravnim (r. 8).

10. Poradi nje došao sam do ugleda kod ljudi i unatoč mladosti svojoj do časti kod staraca.

*11. Oštroumnim bit ću pronađen na sudu, i kod vladalaca naći ću udivljenje.

*12. Šutim li, čekat će se na me; govorim li, slušat će me. Govorim li nešto dulje, stavit će ruku na usta svoja.

13. Poradi nje postići ću besmrtnost i ostaviti vječnu uspomenu u potomstvu.

14. Vladat ću nad narodima, i narodi će mi biti podložni.

15. Strašni samosilnici padaju u strah, kad samo čuju o meni. Narodu se pokazujem dobrostiv, i hrabar u ratu.

16. Kad dođem kući, kod nje ću se odmoriti; jer općenje s njom nema gorčine; zajednički život s njom ne donosi dosadu, nego veselost i radost.

17. Ovo ja promislih u sebi i uvažih u svom srcu: besmrtnost stoji u općenju s mudrošću,

18. Plemenita zabava u prijateljstvu njezinu, neiscrpljivo bogatstvo u djelovanju njezinu. Razboritost stoji u sveudiljnom općenju s njom, glasovitost u učešću na razgovoru s njom. I tako pođoh naokolo i potražih, kako bih je mogao posjedovati.

*19. Bio sam dječak, vrlo nadaren, i imao sam dobro srce;

*20. Ili dapače jer sam bio dobar, došao sam u neokaljano tijelo.

21. Uvidio sam, da bih samo onda mogao posjedovati mudrost, kad bi mi je Bog dao — i to je doduše bio već dokaz za razboritost, da sam spoznao, čija je ona milost —. Tako sam se obratio na Gospoda, k njemu sam zavapio i rekao od svega srca:

GLAVA 9.

Salomonova molitva, da dobije mudrost.

*1. »Bože otaca i Gospode milosrđa! koji si sve stvorio svojom riječi,

2. Čovjeka načinio svojom mudrosti, da zapovijeda stvorenjima, što postadoše po tebi,

3. Da upravlja svijetom u svetosti i pravednosti, da vlada u iskrenosti srca —:

*4. Daj mi mudrost, koja sjedi kod tebe na prijestolu! Ne isključuj me iz broja djece svoje!

5. Jer sam ja sluga tvoj, sin sluškinje tvoje, slab čovjek, koji ne živi dugo, razumije samo malo o pravu i zakonu.

6. Kad bi tko bio i savršen među ljudima, a otišla bi od njega mudrost, koja izlazi od tebe, on bi se držao ništavcem.

7. Ti si me za narod svoj izabrao kraljem, vladaocem nad svojim sinovima i kćerima.

(11) Vulgata dodaje ovomu retku još ovo: »i pogledi knezova divit će mi se« (»et facies principum mirabuntur me«).

(12) »Ruku staviti na usta« znak je smjerne šutnje (isp. Jb 21, 5; Prič 30, 32).

(19—21) Izakako je Salomon opisao visoke odlike mudrosti, pita on sebe, da li je dostojan nje. Uviđa, da je ona dar milosti Božje i da se samo može postići molitvom.

(20) Salomon hoće da kaže: »Moja sretna prirođena sposobnost ne bi bila to izvela, da mi nije bio Bog dao dobru dušu. Ona je najboljim načinom utjecala na čitavo postojanje mojega tijela.«

Gl. 9. (1) »Gospode milosrđa«, grčki tekst ima: »svojega milosrđa« („τοῦ ἐλέους σοῦ“).

(4) Jer je mudrost bistveno jednaka Bogu, sjedi ona kod njega na prijestolu.

*8. Ti si mi dao zapovijed, da na svetoj gori tvojoj sagradim hram, žrtvenik u gradu, gdje stoluješ: priliku šatora svetoga, što si sagradio u početku.

9. U tebe je mudrost. Ona pozna djela tvoja. Bila je nazočna, kad si stvarao vasioni svijet. Ona zna, što se dopada očima tvojim, što je pravo po zapovijedima tvojim.

10. Sa svetoga neba pošlji je amo! S prijestola slave tvoje pošlji je dolje! Da mi pomogne kod djela mojega, da spoznam, što ti se dopada.

*11. Jer ona zna i razumije sve. Razborom će me ona upravljati kod djela mojega, jasnim će me svijetlom svojim čuvati.

12. Tada će djela moja biti ugodna. Pravedno ću vladati nad narodom tvojim, dostojan biti prijestola oca svojega.

13. Jer tko može spoznati odluku Božju? Tko će shvatiti volju Gospodnju?

*14. Jer su plašljive misli smrtnikâ, varava su naša razmišljanja.

15. Tijelo prolazno opterećava samo dušu, stan zemaljski nepriličan je mnogo misaonom duhu.

16. Same stvari zemaljske jedva spoznajemo. Samo s mukom razumijemo, što je otvoreno pred nama. Pa tko može shvatiti, što je u nebu?

17. Tko je ikada spoznao odluku tvoju, ako mu nijesi udijelio mudrost, ako mu nijesi poslao s visina svetoga Duha svojega?

18. Samo tako bile su uravnane staze stanovnicima zemaljskim, i ljudi poučeni u onom, što se dopada tebi.

*19. Samo su po mudrosti bili spašeni.

GLAVA 10.

Primjeri ljudî iz davne davnine, koji su bili spašeni po mudrosti.

*1. Ona je prvostvorenoga oca svijeta, kad je bio sâm stvoren, čuvala i spasila ga od pada njegova.

2. Ona mu je dala snagu, da vlada nad svim.

*3. A jedan bezbožnik u srdžbi svojoj otpade od nje; upropasti se u bratoubilačkoj mržnji svojoj.

*4. Kad poradi njega dođe na zemlju poplava, bila je mudrost, koja donese spasenje; ona spasi pravednika na slabu drvetu.

---

(8) Teška zadaća gradnje hrama (2 Kralj 7, 13; 3 Kralj 5, 19) i žrtvenika za žrtve paljenice (2 Dnev 6, 12; 7, 1. 9) u Jeruzalemu, gdje Bog stoluje na kovčegu zavjetnom (2 Kralj 6, 17), iziskivala je od Salomona razboritost i oprez, a za to je trebao osobito prosvjetljenje od mudrosti (isp. 1 Dnev 28, 11. 19. 20). Hram je bio kamena prilika mozajičkog šatora (2 Mojs 25, 23. 40).

(11) Mudrost čuva čovjeka od svih pogibli svojim jasnim svijetlom, što ga s pomoću svojih vlastitosti baca na stazu života svakome, koji je posjeduje.

(14) Čovjek nije u stanju da pogodi bistro i sigurno ono, što je pravo. Zato se njegove odluke straše i nijesu sigurne, da ne će pogriješiti.

(19) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Jer po mudrostri ozdravljeni su oni, koji su se dopali tebi, Gospode, od početka« (»Nam per sapientiam sanati sunt quicunque placuerunt tibi, Domine, a principio«).

Gl. 10. (1 sl.) Pisac ne navodi imenâ i napominje događaje često puta samo nejasno; možebit hoće on tako da onome, što pripovijeda, dadne općenitu vrijednost. Uopće čitav ovaj odsjek nije kronološki (redomični) povijesni prikaz, nego služi za buđenje pobožnosti (in aedificationem).

(1) Mudrost očuva Adama od svake pogibli u vrijeme, kad još Eva nije bila stvorena. Iza njegova pada povede ga mudrost k pokajanju i pokori.

(3) »Jedan bezbožnik«, t. j. Kain.

(4) »Spasi pravednika«, t. j. Nou.

*5. Kad su se poradi opće zloće bili narodi porazdijelili, bila je ona, koja je pronašla pravednika, očuvala ga pred Bogom besprijekornim i učinila ga jakim naprema ljubavi k djetetu svojemu.

*6. Ona spasi pravednika pri propasti bezbožnikâ, kad pobježe od ognja, što pade na područje od pet gradova.

*7. Kao spomen na zloću njihovu preostade opustošena zemlja, što se dimi jednako, i bilje, što nosi plodove u nevrijeme, i stup od soli, što stoji tu kao spomenik jedne duše nevjerne.

8. Jer su naime prezreli mudrost, naudiše sebi nesamo stim, što ne spoznaše dobra, nego ostaviše i živima spomenik ludosti svoje. Nije smjelo ostati sakriveno, u čemu su bili propali.

9. Mudrost nasuprot spasila je sluge svoje iz sviju nevolja.

*10. Ona je vodila pravednika, koji je bježao od gnjeva brata svojega, ravnim stazama, pokazala mu kraljevstvo Božje, dala mu spoznaju svetih stvari, pribavila mu blagostanje mučnom službom i bogato naplatila rad njegov.

*11. Uz lakomost njegovih tlačitelja ona je stajala pokraj njega i učinila ga imućnim.

*12. Branila ga je od neprijatelja njegovih i dala mu sigurnost od progonitelja njegovih. Dala mu je pobjedu u teškoj borbi, neka spozna, da je strah Božji jači od svega.

*13. Nije zapustila ni pravednika, kojega prodadoše, nego ga je očuvala od grijeha.

*14. S njim je sišla u tamnicu i nije ga zapustila u okovima njegovim. Pribavila mu je žezlo kraljevstva i silu nad tlačiteljima njegovim. Klevetnike je njegove prokazala kao lašce i dala mu slavu vječnu.

*15. Oslobodila je od tlačiteljâ narod svet, rod besprijekoran.

(5) Iza gradnje kule babilonske i onda nakon pometnje jezika (1 Mojs 11, 1—9) očuva mudrost Abrahama u vjernosti prema Bogu i učini ga velikodušnim, kad je imao žrtvovati svojega sina Izaka (1 Mojs 22).

(6) Područje od pet gradova obuhvatalo je Sodomu, Gomoru, Adamu, Seboim i Soar (= Segor; 1 Mojs 14, 1—12). Posljednji grad nije bio razoren (1 Mojs 19,19—23).

(7) Ta je zemlja prije katastrofe (kobnoga događaja) bila slična paradizu (raju zemaljskom). Isp. 1 Mojs 13, 10. Danas je ona jedna gola pustinja. Pisac spominje neke prirodne pojave, što su se u njegovo vrijeme mogle još vidjeti, i na koje podsjećaju spomenuti događaji u 1 Mojs 19.

(10) Isp. 1 Mojs 27, 42 sl. Viđenjem u snu (1 Mojs 28, 12) bio je Jakov poučen o kraljevstvu Božjem. Spoznao je, da ga ne će ostaviti Bog, Gospod anđelâ i svijeta. Spoznaju svetih stvari dobio je Jakov po objavama o njemu i o njegovim potomcima (1 Mojs 28, 13—15). Stekao je veliko bogatstvo svojom teškom službom kod Labana (1 Mojs 30, 43; 1 Mojs 31, 38—42).

(11) Isp. Labanovo ponašanje 1 Mojs 29, 15 sl.; 31, 7 i Jakovljevu varku 1 Mojs 30, 37—43; 31, 6 sl.

(12) Bog je zaštitio Jakova od Labana, koji ga je progonio (1 Mojs 31, 23), i od Ezava, koji je izašao na njega s 400 ljudi (1 Mojs 32, 7 sl.). Posljednja rečenica smjera na Jakovljevu noćnu borbu s prikazom Božjom na Jaboku (1 Mojs 32, 25—33).

(13 sl.) Ovaj se odsjek odnosi na Josipovo zarobljenje i uzvišenje u Egiptu (1 Mojs 39—41). — »Nego ga je očuvala od grijeha« u kući Putifarevoj (1 Mojs 39, 7 sl.).

(14) »Klevetnike njegove«, t. j. Putifarevu ženu i njezine ljude.

(15) Isp. 2 Mojs 3—15. Pisac naziva narod izraelski svetim narodom, jer ga je bio Bog odijelio između svih naroda za svete svrhe, i jer je bio određen da bude svet (2 Mojs 19, 6). A znao je dobro pisac, da se je taj narod često puta bio odupro Bogu i zaslužio kaznu (11, 9. 10; 12, 21 sl.; 18, 20 sl.).

*16. Unišla je u dušu jednoga sluge Gospodnjega i strašnim se kraljevima oduprla znacima i čudesima.

17. Dala je svetima plaću za muke njihove i vodila ih putem čudesnim. Danju im je bila zaklon, noću svijetlo zvjezdano.

18. Vodila ih preko Crvenoga mora i pratila ih kroz silnu vodu.

19. A neprijatelje je njihove potopila u valovima i izbacila ih opet gore na zemlju iz dubine morske.

*20. Tako su pravednici oplijenili bezbožnike. Oni su slavili, Gospode, sveto ime tvoje i jednodušno hvalili moćnu desnicu tvoju.

21. Jer je mudrost otvorila usta nijemima i rječitima je učinila jezike nejakima.

GLAVA 11.

Čudesno djelovanje mudrosti. Božja svemogućnost i milosrđe.

*1. Ona je dala da uspiju djela njihova pod vodstvom jednoga svetog proroka:

2. Oni su proputovali nenaseljenu pustinju i razapeli šatore svoje na mjestima neprohodnim.

*3. Oduprli su se neprijateljima i odbili protivnike.

*4. Kad su trpjeli žeđu, zazvali su tebe i dobili su vodu iz vrletne pećine i utišanje žeđi iz tvrda kamena.

5. Jer ono, što se je bilo kod neprijatelja njihovih upotrijebilo kao sredstvo za kaznu, bilo je njima u nevolji njihovoj na spasenje.

*6. Mjesto vode Nila, što teče uvijek, a bila je pomućena nečistom krvlju

7. Za kaznu poradi zapovijedi, da se umore djeca, ti si dao njima nenadano obilnu pitku vodu.

8. Ti si im pokazao žeđu, što su je tada pretrpjeli, kako je bio teško kaznio protivnike njihove.

9. Jer premda su bili samo blago kažnjeni, spoznali su ipak po toj kazni, kako su tešku muku morali pretrpjeti bezbožnici, koji su u gnjevu suđeni.

10. Jer ti si ih kušao kao otac, koji hoće samo da opomene, a one si osudio i kaznio kao kralj strog.

*11. Ili daleko ili blizu, bili su mučeni jednako;

*12. Jer bi ih dvojaka žalost obuzela i uzdisanje, kad bi se spomenuli prošlosti.

13. Jer kad su čuli, da su kazne njihove bile na dobro drugima, tad su spoznali ruku Gospodnju;

(16 sl.) Taj »sluga Gospodnji« jest Mojsije (2 Mojs 14, 31; 4 Mojs 12, 7), koji se je odupro faraonu čudesima i znacima (2 Mojs 7—10). Plaća za rabotu i tolike pretrpljene muke jesu zlatno i srebrno posuđe i haljine, što su sve bili predali Egipćani Izraelcima od straha pred novim kaznama (2 Mojs 3, 21 sl.; 11, 2 sl.; 12, 35 sl.).

(20) Izraelci su oplijenili one mrtvace, što su bili izbačeni na zemlju iz mora. Ovo nije kazano u 2 Mojs. Iza prijelaza zapjevali su pjesmu zahvalnicu, Mojsijev hvalospjev (2 Mojs 15, 1—21).

Gl. 11. (1) »Sveti prorok« jest Mojsije (isp. 5 Mojs 18, 15. 18; 34, 10).

(3) Neprijatelji, što su izašli proti Izraelcima, bili su Amalečani (2 Mojs 17, 8—16), Kanaanci (4 Mojs 21, 1—3) i Amoreji (4 Mojs 21, 21—35; 5 Mojs 2, 31—3, 11).

(4) Isp. 2 Mojs 17, 1 sl.; 4 Mojs 20, 2 sl.

(6 sl.) Isp. 2 Mojs 7, 14 sl.; 2 Mojs 1, 16. 22.

(11) »Ili daleko ili blizu«, t. j. ili daleko od Izraelaca ili blizu Izraelaca; prije i poslije izlaska iz Egipta.

(12) »Dvojaka žalost«, t. j. poradi vlastite nesreće i poradi sreće Izraelaca. »Kad bi se spomenuli prošlosti«, t. j. onih deset zala.

*14. Jer onome, kojega su nekoć bili izložili i porugljivo odbacili, njemu su se konačno i uspjesima njegovim morali diviti, kad su bili posve drukčije trpjeli žeđu negoli pravednici.
*15. Poradi ludih, bezbožnih misli njihovih, što ih tako daleko zavedoše, da su štovali crve nerazumne i gad jadan, poslao si im za kaznu mnoštvo nerazumnih životinja.
16. Morali su spoznati, da se kazni onim, čim se sagriješi.
*17. Svemoguća ruka tvoja, koja je načinila svijet iz tvari bezlične, bila bi dosta jaka, da pošlje na njih mnoštvo medvjeda ili divljih lavova
18. Ili novostvorene, bijesne, nepoznate živine, koje dakću dahom plamenitim ili izbacuju paru, što siče, ili im oči sipaju iskre strahovite.
*19. Nesamo da bi ih mogao uništiti zlokobni čin njihov, nego i grozni samo pogled njihov mogao bi ih rastaviti sa životom.
*20. Ali i bez toga mogli su pasti jednim jedinim dahom, progonjeni osvetom tvojom, zameteni dahom moći tvoje. Ali ti si sve uredio po mjeri, broju i težini.
21. Jer ti si u stanju djelom pokazati veliku moć svoju. Tko se može oprijeti snazi mišice tvoje?
22. Jer kao prašak na tezulji sav je svijet pred tobom, kao kap rose, što ujutro padne na zemlju.
23. Ipak se ti smiluješ svima, jer možeš sve, opraštaš grijehe ljudima da čine pokoru.
24. Jer ljubiš sve, što je, i ne mrziš ništa od onoga, što si stvorio. Jer da si bio što mrzio, ne bi onda to stvorio.
25. Kako bi moglo nešto postojati, kad ti to ne ćeš? Kako bi se bilo nešto uzdržalo, kad ti to ne bi bio proizveo?
26. Ti štediš sve, jer je to vlasništvo tvoje, Gospode, prijatelju svega života;

GLAVA 12.

Božje milosrđe i pravednost. Čovječje tvrdoglavstvo.

1. Jer je neprolazni duh tvoj u svemu.
2. Zato pun blagosti kazniš one, koji pogriješe, i opominješ ih spominjući im ono, u čem su pogriješili, da, oslobođeni od zloće svoje, vjeruju, Gospode, u tebe.
3. Ti si se istina srdio na prijašnje stanovnike svete zemlje svoje,
*4. Jer su činili sramotne čarolije i opako krivoboštvo,
5. Jer su bili nemilosrdni čedomorci i jeli utrobu na žrtvenoj

(14) Isp. 2 Mojs 2, 3; 10, 17. — »Jer onome«, t. j. Mojsiju (isp. 2 Mojs 10, 28). »Negoli pravednici«, t. j. Izraelci.
(15—20) Isp. 2 Mojs 8, 1 sl.; 10, 1 sl.
(15) Egipćani su štovali žabe, skakavce, muhe, bube svakojake vrste.
(17) Pod bezličnom tvari, iz koje je Bog načinio zemlju, razumije pisac zemlju u kaotičnom (pobrkanom) stanju (1 Mojs 1, 2), koju je prije bio Bog stvorio iz ništa.
(19) Isp. Jb 41, 9 sl.
(20) »Jednim jedinim dahom«, t. j. Božjim.
Gl. 12. (1) Bog tvori i uzdržava svako biće po svome neprolaznom duhu, t. j. po svojoj tvornoj snazi. — Vulgata ovaj redak prevodi ovako: »O kako je dobar i sladak, Gospode, duh tvoj u svemu!« (»O quam bonus et suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus!«).
(4 sl.) Isp. 5 Mojs 18, 9—14. Da su Kanaanci usmrćivali djecu, vidi se iz 3 Mojs 18, 21; 5 Mojs 12, 31; 18, 10. O upotrebama, što se dalje navode, ne kazuju ništa druge knjige Svetoga Pisma. Čini se, da su sa žrtvama bile spojene i tajne bogoštovne službe, u koje bi se morali posvetiti.

gozbi čovječjega mesa i krvi, jer su se dali posvetiti iz sredine drugih ljudi,

6. I jer su bili među njima roditelji, koji bi vlastitom rukom ubijali bespomoćnu djecu. Htio si ih iskorijeniti rukom naših otaca,

*7. Da se dostojnom djecom Božjom naseli zemlja, koju ti najviše cijeniš.

*8. Ipak si stedio i ove, jer su bili ljudi. Poslao si stršljene kao preteče vojske svoje. Oni su ih imali malo pomalo uništiti.

9. Ti bi bio dosta jak da u jednoj jedinoj bitki podvrgneš bezbožnike pravednicima i da ih divljim životinjama ili strogom riječi uništiš u jedan mah.

10. Ipak si ih kaznio malo pomalo i tako im omogućio obraćenje, premda si znao, da je njihov početak bio zao, njihova zloća prirođena, i da se ne bi njihovo srce nikada promijenilo:

*11. Jer su bili od početka rod proklet. Ipak si ih, ne od straha pred ikim, pustio nekažnjene za grijehe njihove.

12. Jer tko smije reći tebi: »Što si učinio?«, ili tko se može oprijeti osudi tvojoj? Tko će te optužiti poradi uništenja narodâ, koje si stvorio? Tko bi se podignuo na te kao odvjetnik ljudi nepravednih?

13. Jer osim tebe nema drugoga Boga, koji se brine za sve, tako da bi mu ti istom morao dokazivati, da nijesi sudio nepravedno.

14. Nijedan kralj ili samosilnik ne može ti prigovoriti poradi onih, koje si kaznio.

15. A jer si sâm pravedan, uređuješ također sve pravedno. Ti držiš nespojivim sa svojom moći, da osudiš onoga, koji ne zaslužuje kazne.

16. Jer je moć tvoja temelj pravednosti tvojoj, i vlast tvoja nad svim učini, da također sve štediš.

*17. Jer samo tada pokažeš snagu svoju, kad se ne vjeruje u savršenstvo moći tvoje, i kod onih, koji je poznaju, kazniš prkos.

18. Premda raspolažeš moću, ipak sudiš blago i vladaš nad nama s velikim milosrđem. Kadgod hoćeš, stoji ti mogućnost na službu.

*19. Takvim postupanjem učio si narod svoj, da pravednik mora biti ljudima uljudan. Ti pružaš djeci svojoj veselu nadu, te im iza grijehâ daješ vremena za pokoru.

*20. Jer kad već neprijatelje djece svoje i one, što su pali u smrt, kazniš s tolikim milosrđem i kao moleći, dok im daješ vrijeme i prigodu, da se oslobode oda zla,

*21. S kojim tek milosrđem kazniš onda djecu svoju, s čijim si ocima pod prisegom sklapao zavjete pune sjajnih obećanja?

22. Dok nas dakle kazniš, udaraš neprijatelje naše deset tisuća

(7) Zemlja, t. j. Palestina.

(8) Isp. 2 Mojs 23, 28; 5 Mojs 7, 20; Joz 24, 12.

(11) Noa je bio prokleo potomke Kanaana, sina Kamova (1 Mojs 9, 25).

(17) Bog daje da samo oni potpuno osjete njegovu moć, koji sumnjaju o njoj ili je niječu (kao na pr. neznabožački velikaši i knezovi: 2 Mojs 5, 2; 4 Kralj 18, 35; 2 Mkb 9, 4), ili koji, premda vjeruju u Božju moć, ipak joj prkose, kao otpadnici Izraelci.

(19) »Da im iza grijehâ daješ...«; Vulgata umeće ovdje: »premda si sudac« (»judicans«).

(20) »I kao moleći«, neka bi se ipak obratili.

(21) »S čijim si ocima«, t. j. Abrahamom, Izakom i Jakovom.

puta teže. Tako moramo mi, kad sami kaznimo, imati pred očima dobrotu tvoju, i kad sami bivamo kažnjeni, očekivati milosrđe.

*23. Zato si nepravednike, one, koji u ludosti potratiše svoj život, kaznio njihovim vlastitim grozama.

*24. Jer su oni bili predaleko zašli na stazama zablude: držali su najprezrenije i najodurnije od svih životinja za bogove i dali su se varati kao luda djeca.

25. I zato si ih kao djecu nerazumnu udario kaznom, što im je donijela porugu.

26. A oni, koji se ne dadoše posvjetovati takvim porugljivim kaznama, pretrpjet će kaznu, koja je dostojna Boga.

*27. Jer kad su se u svojim mukama morali ljutiti na svoje tobožnje bogove, po kojima su bili kažnjeni, onda vidješe, da je bio pravi Bog onaj, kojega prije nijesu htjeli spoznati. Zato i dođe na njih kazna najkrajnja.

GLAVA 13.

Ludost krivoboštva.

*1. Luđaci od naravi bili su naime svi ljudi, kojima je falila spoznaja Boga, i koji nijesu bili u stanju da zaključe iz vidljivih dobara na onoga, koji jest, i koji razmatrajući djela nijesu pronašli majstora tih djela.

2. Nasuprot oganj, vjetar, hitri zrak, krug zvijezda, silnu vodu, svjetila neba držali su za bogove, koji vladaju svijetom.

3. I kad su već, zaneseni ljepotom njihovom, držali ih za bogove, to bi po pravdi morali spoznati, koliko je krasniji gospodar njihov; jer ih je stvorio početnik ljepote.

4. I kad su se već divili snazi i djelatnosti njihovoj, morali bi ipak iz toga zaključiti, koliko je moćniji stvoritelj njihov.

*5. Jer iz veličine i ljepote stvorenjâ spoznaje se sravnjivanjem stvoritelj njihov.

6. Ipak zaslužuju oni samo malen ukor; jer možda samo zalutaju, dok zaista traže Boga i hoće da ga nađu.

7. Jer zanimajući se za djela njegova istražuju ih, ali se daju zavesti pogledom, jer je tako lijepo ono, što vide.

8. Opet s druge strane ne mogu se stim ni ispričati.

9. Jer ako su bili u stanju toliko spoznati, da su mogli svijet istraživati, kako je došlo onda, da nijesu prije pronašli gospodara tih stvari?

(23) »Njihovim vlastitim grozama«, za egipatskih zala životinjama, koje su štovali kao bogove. Vulgata prevodi: »time, što su štovali« (»per haec, quae coluerunt«).

(24) Egipćani su štovali životinje, na pr. žabe i mušice, što su bile Izralcima gad.

(27) Jer su Egipćani spoznali moć pravoga Boga, a ipak se ne okaniše krivoboštva, zato ih snađe najkrajnja kazna: smrt prvorođenih i uništenje njihove vojske u Crvenom moru.

Gl. 13. (1) Krivobošci su luđaci od naravi, t. j. njihov razum, pri razmatranju stvarî ovoga svijeta, bio bi ih morao dovesti do spoznaje Boga. Iz zemaljskih stvari, koje imaju samo ograničeno bistvo, morali su zaključiti na onoga, koji ima neograničeno bištvo i samo tako može biti temelj i stvoritelj svega bistva, naime na jednoga i jedinoga Boga. »Na onoga, koji jest«: ovim riječima pisac smjera na ime »Jahve« (= onaj, koji jest).

(5) »Spoznaje se«; doslovno: »ugleda se«.

*10. A nesretni su i u mrtve stvari stavljaju svoje ufanje oni, koji loša djela čovječjih ruku nazivaju bogovima: zlato i srebro, umjetninu i životinjske likove ili nekoristan kamen, djelo iz staroga doba.

*11. Tamo drvodjelac testera jednu takovu kladu, oguli vješto svu koru njezinu i načini iz toga umjetnički posude korisne za porabu u svagdanjem životu.

12. Otpatke kod svojega rada upotrijebi za spremanje objeda i jede do sitosti.

13. Komad, što mu pritom još preostane i nije ni za što, krivo, čvoravo drvo, uzme i reže za zabavu u dokolici svojoj. On za odmora djela na tome bez kakove pažnje i napravi lik čovječji.

14. Ili učini nešto slično kakvoj običnoj životinji, namaže i oboji to crvenilom i premaže svaku mrlju na njemu.

15. Onda načini tomu prikladnu kućicu, metne to na zid i pričvrsti klincem.

*16. Tako se brine, da to ne padne. On dobro zna, da to ne može pomoći samomu sebi, jer je samo lik i treba pažnje.

17. Pa ipak se moli njemu za imanje i dobro, za ženu i djecu, i ne stidi se govoriti tomu bez života. I za zdravlje zaziva to bez snage,

18. Za život svoj moli se mrtvomu, za pomoć prosi nemoćnoga, za sretan put onoga, koji ne može da makne nogom.

19. Za dobitak, rad i sreću u svom radu moli snagu od onoga, čije su ruke potpuno nemoćne.

GLAVA 14.

Nastavak. Početak krivoboštva.

*1. Drugi opet, koji poduzima vožnju po moru i hoće da se proveze kroz valove divlje, zaziva komad drva, što je lomljivije od lađe, koja ga nosi.

2. Jer ovu je izmislila pohlepa za dobitkom, i sagradila ju mudrost umjetnička.

3. Ipak je providnost tvoja, o Oče, ona, koja upravlja njom; jer si ti dao i na moru put i u valovima sigurnu stazu.

4. Ti si htio pokazati, da možeš izbaviti iz svakoga položaja, da čovjek uzađe na lađu, a da i nije vješt mornar.

5. Ti hoćeš, da djela mudrosti tvoje ne ostanu neupotrebljena. Zato povjeravaju ljudi život svoj i posve šićušnome drvu, plove na splavi preko valova i ostaju ipak čitavi i zdravi.

*6. Tako je i u davnini, za propasti oholih orijaša, nada svijeta

(10) Veći dio naroda gledao je u idolskim kipovima nesamo predstavljanje bogova, nego same bogove ili barem stanove bogova. Pisac naziva ludima štovatelje prirodnih snaga i nebeskih tjelesa (13, 1—9), a oni, koji se klanjaju idolskim likovima, uprav su mu nesretni, jer gledaju mrtve stvari i loša djela čovječje ruke kao bogove, a nijesu nikakvi bogovi.

(11—15) Pisac opisuje postanak idolskoga lika i ruga se ludosti, koja ga obožava (isp. Iz 44, 9—20; Jer 10, 3—5).

(16—19) Kolika ludost očekivati pomoć od onoga, koji sâm treba pomoći!

Gl. 14. (1—5) Velika je ludost prije vožnje po moru zazivati u pomoć komad drva, što je lomljivije od lađe (r. 1), kojoj je čovječja vještina poradi svojega dobitka dala što je mogla veću tvrdoću (r. 2). Ona stoji pod često prokušanom zaštitom Božjom (r. 3), koja onima, koji se pouzdaju u nju, donosi i na moru spasenje (r. 4) i hoće, da ljudi plove morem za svoju korist i dobit (r. 5).

(6) Tako su bili spašeni i Noa i njegovi, koji su s pouzdanjem u Boga unišli u kovčeg, a oholi su orijaši zaglavili (1 Mojs 6, 4. 5).

utekla u kovčeg, i tako je, upravljena rukom tvojom, mogla ostaviti sjeme za novo pokoljenje.

*7. Jer je blagosloveno drvo, po kojemu se služi djelima pravednim.

8. Ali prokletstvo pogađa idolski lik, što ga načiniše čovječje ruke, a isto tako njegova tvorca. Ovoga, jer ga je načinio, a onaj lik, jer se je prozvao bogom, premda je stvar prolazna;

9. Jer je obadvoje jednako mrsko Bogu: bezbožnik i bezbožno djelo njegovo.

10. Kaznit će se djelo skupa sa tvorcem.

*11. Zato će se i na idolima neznabožaca izvršiti kazneni sud, jer su u tvorbi Božjoj postali gad, da sablazne ljudske duše i da budu zamka nogama luđakâ.

*12. Jer je početak neznaboštvu izum idolskih likova, i takav je pronalazak kvarenje života.

13. Jer ih nije bilo od početka, niti će ostati na vijeke.

14. Samo po ispraznoj tlapnji ljuddskoj dođoše u svijet. Zato im je i određen svršetak naprasan.

15. Otac neki, skršen preranom žalošću, dao naime sebi načiniti lik djeteta svojega, koje mu preminulo prerano. Pomalo je častio onda čovjeka, koji je prije umro, kao kakva boga i odredio je za svoje podložnike tajno čašćenje i posvećenje.

16. Tijekom vremena uzimao je sve veći mah taj bezbožni običaj, i napokon su ga držali kao kakav zakon. Na zapovijed vladalaca iskazivale se likovima božanske časti.

17. Isto tako od onih, koje ljudi nijesu mogli častiti licem u lice, jer su stanovali daleko, načiniše sebi u daljini predodžbu njegova lika i napraviše sjajnu sliku svojega poštovanoga kralja, da bi mogli nenazočnoga tako revno častiti, kao da bi bio nazočan.

18. Častohleplje umjetnikovo gonilo je onda na podizanje toga čašćenja i one, koji nijesu ni poznavali dotičnoga kralja.

19. Da se dopadne vladaocu, on je uložio svu svoju umjetnost, da načini sličnost još ljepšu.

20. A mnoštvo, zaneseno ljepotom umjetnoga djela, držalo je sad predmetom čašćenja onoga, koji je još malo prije bio štovan kao čovjek.

*21. To postade zamka za život, te su ljudi drvu i kamenu pridali ime, koje se ne smije prenijeti ni na koga drugoga, bilo da se podvrgne sudbini ili kneževskoj sili.

*22. Nije im bilo dosta, da lutaju u spoznaji Boga, nego još, u velikoj borbi neznanja, drže tako velika zla za sreću.

*23. Jer kada svetkuju žrtve dječinje ili dobro sakrivene tajne ili divlje pijanke s običajima posve čudnovatim,

(11) »Izvršiti kazneni sud«; Vulgata ima: »ne će biti obzira« (»non erit respectus«).

(12—20) Pisac navodi za početak štovanja idolskih likova dva primjera: kult (čašćenje) rođakâ i knezova.

(19) »Da načini sličnost još ljepšu«, t. j. da lik što većma idealizira (pouzori).

(21) »To postade zamka za život«, t. j. za ljude i njihovo ćudoređe. »Ime, koje se ne smije prenijeti ni na koga drugoga«, t. j. ime Božje.

(22) »U velikoj borbi neznanja«, t. j. u svome vjerskom neznanju.

(23) Žrtve dječije, uopće žrtve čovječje bile su u semitskim vjerama bitni dio bogoštovlja. I Izraelci, čim bi otpali od svoje vjere, poprimili bi te strahovite žrtve. Pa i rimski carevi upadali su u tu bezbožnu mahnitost. (Heliogabal, Neron, Julijan, Valerijan).

24. Onda ne gledaju ništa na čistoću života u ženidbi. Dapače jedan ubije drugoga iz potaje ili ga vrijeđa preljubom.
25. Kod svih bez razlike vlada krvoproliće i umorstvo, krađa i prijevara, zavođenje i nevjernost, buna i kriva prisega,
*26. Uznemirivanje dobrih ljudi, nezahvalnost, oskvrnjenje duša, nečistoća proti naravi, poremećaj ženidbene veze, preljub i razuzdanost.
27. Jer je čašćenje bezimenih idola svemu zlu početak, uzrok i svršetak.
28. Jer sad bjesne u zabavama svojim, sad proriču prijevaru, sad se podaju opačinama, sad se nesmotreno kunu lažno.
29. Kako se uzdaju u nežive idole, ne očekuju nikakve kazne, kada se kunu lažno.
30. Ali će ih za oboje stići pravedna kazna: što su kod svoje idolske službe imali naopake predodžbe o Bogu i što su se krivo zaklinjali prezirući pobožnost.
*31. Jer ne moć onih, kojima se zaklinju, nego kazna, koja je određena za grješnike, uvijek slijedi prekršaj bezbožnikâ.

GLAVA 15.

Prednost vjere Izraelove.

1. Ali ti, Bože naš, dobrostiv si i vjeran! Strpljivošću i ljubavlju vladaš nad svim.

2. I kad sagriješimo, mi smo tvoji, jer poznamo jakost tvoju. Ali mi ne ćemo griješiti svijesni, da pripadamo tebi.

3. Jer tebe spoznati pravednost je savršena. Znati za tvoju moć korijen je besmrtnosti.

4. Jer nas nije zaveo zao pronalazak ljudi, niti isprazni rad slikarâ: slika, išarana bojama,

5. Koje pogled podražuje u luđaku pohotu, da čezne za neživom ljepotom jedne mrtve slike.

6. Ljubitelji zla i vrijedni takovih nada jesu oni, koji ih načinjaju, i oni, koji ih žele i časte.

*7. Tako se tamo muči lončar i gazi ilovaču i od nje pravi svakojake predmete za našu porabu. A načinja od iste ilovače i posude, što služe za pristojnu svrhu, a i takove, što su za protivnu svrhu, ipak sve na jednak način. A za što se ima upotrijebiti svaka od obadviju vrsta, određuje lončar.

*8. I on s mukom zlo upotrebljenom pravi iz iste ilovače ništava boga: on, koji je sam pred malo vremena postao iz zemlje i doskora se opet mora tamo povratiti, odakle je došao, kada duša, koja mu je posuđena, bude natrag zatražena od njega.

(26) »Nezahvalnost«; Vulgata ima: »zaborav Boga (»Dei immemoratio«). »Razuzdanost«; isp. Rimlj 1, 24—32.

(31) Idoli, kojima se zaklinju štovatelji likova, ne mogu doduše kazniti krive zakletve, jer su nemoćni, ali ne će umaći kazni Božjoj.

Gl. 15. (2 sl.) Dok se neznabošci ne trebaju bojati svojih nemoćnih bogova (14, 29), Izrael iz straha pred kaznama svojega moćnoga Boga ne će nikada posve otpasti, nego će se, ako je sagriješio, uzdajući se u moćno milosrđe Božje opet obratiti (r. 2). Tako spoznaja pravoga Boga vodi Izraelce k životu bogobojaznomu i k besmrtnosti; a sve je protivno u neznabožaca, koji su krivoboštvom zavedeni u nečistoću i bezakonje.

(7) »Sve na jednak način«: sve pravi iz ilovače. Jednak mu je rad i trud. Razlika je samo u upotrebljavanju posudâ, što određuje lončar. Isp. Rimlj 9, 21.

(8) »Doskora se opet mora tamo povratiti«, t. j. u zemlju.

*9. Ipak mu nije briga, što doskora mora umrijeti i da ima pred sobom samo kratak život. Nasuprot natječe se sa zlatarima i srebrnarima, povodi se za mjedarima i drži za vrlo slavno praviti kipove prijevarne.

*10. Srce je njegovo prah. Nada je njegova ništavija od zemlje, i život je njegov bescjeniji od ilovače.

*11. Jer nije spoznao onoga, koji ga je načinio, osjećajem ga radinim zadahnuo i duh mu života udahnuo.

*12. On misli, da je naše bivanje igra djetinja i život sajam pun dobitka. Jer da se mora, tako veli on, od svega, pa i oda zla, izvući dobitak.

13. Jer takav zna bolje nego svi drugi, da čini zlo, kad iz zemljurine pravi lomljive posude i likove idolske.

*14. Ali su svi oni posve ludi. Bjedniji su od djeteta neprijatelji naroda tvojega, koji su ga podjarmili.

*15. Jer drže za bogove sve idole neznabožačke, koji nemaju ni očiju, da bi mogli vidjeti, ni nosova, da udišu zrak, ni ušiju, da čuju, ni prstiju, da pipaju, i kojima su noge nesposobne za hodanje.

*16. Čovjek ih je pravio, jedan, komu je samomu samo posuđen dah životni, načinio ih. Jer nijedan čovjek ne može niti jednoga samo boga naslikati, koji bi mu bio sličan.

*17. Kako je sâm smrtan, može bezbožnim rukama svojim napraviti samo smrtno. On je sâm bolji od onih predmeta, koje štuje; jer on sâm ima život, a oni nikada.

*18. Dapače štuju najgadnije od životinja, koje, ako se prosuđuju po njihovoj gluposti, još su gore od drugih.

*19. Nijesu ni lijepe, da bi se mogle dopasti, kao što može biti, kad se pogledaju životinje. Tako su one izgubile i hvalu Božju i blagoslov njegov.

---

(9) »Kipovi prijevarni«, t. j. idolski kipovi iz ilovače, što ih tako izrađuje, te ih ljudi drže, da su od kovine.

(10) Misao i osjećaj, život i rad onoga, koji pravi likove, bez prave su cijene, kad svoju snagu posvećuju pravljenju ništavih idola. — »Srce je njegovo prah«, kao što su prah i kipovi idolski, što ih pravi. — »Nada je njegova«, t. j. njegova nada, što je stavlja u idole.

(11) »I duh mu života udahnuo« (isp. 1 Mojs 2, 7).

(12) »Život sajam pun dobitka«; Vulgata ima: »prikladan za dobitak« (»composita ad lucrum«).

(14) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Jer svi ludi i oholi, koji su preko mjere nesretni, neprijatelji su naroda tvojega i zapovijedaju njemu« (»Omnes enim insipientes et infelices supra modum animae superbi, sunt inimici populi tui et imperantes illi«).

(15) Isp. Ps 115 [113 B], 5 sl.; 135 [134], 15 sl.

(16) »Koji bi mu bio sličan«, t. j. koji bi se barem mogao tako ponašati kao čovjek.

(17) »Od onih predmeta«, t. j. od idolâ.

(18) Egipćani štuju životinje, koje svojom glupošću više odbijaju od sebe negoli životinje, kojih ne štuju. Pisac možda misli na kukce i zmije.

(19) Bog je pri stvaranju pohvalio životinje (1 Mojs 1, 21. 25. 31) i dao im svoj blagoslov (1 Mojs 1, 22). Ali ako se životinja uzme kao krivoboštvo, ona je prokleta kao i lik idolski (14, 8) i zato je izgubila pohvalu Božju i blagoslov njegov.

GLAVA 16.

Egipćane muče životinje, Izraelce spasavaju životinje.

*1. Zato su pravom bili kažnjeni takvima i mučeni mnogobrojnim bubama.

*2. Mjesto takve kazne iskazao si narodu svojemu dobročinstva. Na njihovu toplu želju dao si im kao čudesnu hranu prepelice za jelo.

*3. A oni drugi, kad bi poželjeli jelo, morali su izgubiti i potrebni tek poradi gada poslanih proti njima životinja. A ovi su iza kratke oskudice dobili dapače čudesnu hranu.

4. Jer na one tlačitelje imala je doći oskudica neukloniva. A ovima se imalo pokazati, kakve muke moraju podnositi neprijatelji njihovi.

*5. I kad su ih napale strahovito bijesne, divlje životinje, kad im naime zaprijetila pogibija od ujeda otrovnih zmija, ipak gnjev tvoj nije potrajao do kraja.

*6. Za opomenu bili su samo kratko vrijeme u strahu. I onda su dobili znak spasenja, da ih podsjeti na zapovijedi zakona tvojega.

7. Jer tko bi se obratio k njemu, bio je spašen, ne po onom, što je gledao, nego po tebi, spasitelju sviju.

*8. Ali i stim si dokazao neprijateljima našim, da si ti onaj, koji može izbaviti iz svake nevolje.

*9. Jer ih je usmrćivao ujed skakavaca i muhâ. Nije bilo lijeka za spasenje života njihova, jer su bili zaslužili, da budu tako kažnjeni.

*10. A djeci tvojoj nijesu naškodili ni zubi zmajeva punih puncatih otrova. Jer se je milosrđe tvoje oprlo tomu i donijelo im iscjeljenje.

11. Jer samo zato, da bi pomislili na zapovijedi tvoje, bili su ubodeni. Ali su brzo opet bili iscijeljeni, da ne bi posve zaboravili odredaba tvojih, te izgubili dobročinstva tvoja.

*12. Jer niti bilina niti melem nijesu ih ozdravili, nego riječ tvoja, Gospode, koja sve iscjeljuje.

13. Jer ti imaš moć nad životom i smrću. Ti dovodiš do vrata carstva mrtvih i opet odvodiš natrag.

14. Čovjek može istina u zloći svojoj ubiti nekoga, ali ne može natrag povratiti daha, što je odletio, i dušu, što je oduzeta, ne može više osloboditi.

15. Ali umaći ruci tvojoj, nemoguće je.

16. Jer bezbožnici, koji te ne htjedoše spoznati, bili su kažnjeni jakom mišicom tvojom. Bili su po-

Gl. 16. (1 sl.) Poradi svojega obožavanja životinja bili su Egipćani kažnjeni zlom žabâ (isp. 2 Mojs 7, 26 sl.), a Izraelci su bili hranjeni prepelicama (isp. 2 Mojs 16, 2 sl.; 4 Mojs 11, 4 sl.).

(1) »Zato su pravom bili kažnjeni«, t. j. Egipćani, »takvima«, t. j. životinjama.

(2) »Dao si im kao čudesnu hranu prepelice za jelo.« Vulgata prevodi: »... jedno novo jelo puno slasti i pripravio si im prepelice« (»... delectamenti sui novum saporem, escam parans eis ortygometram«). Isp. 4 Mojs 11, 31.

(3) »Poradi gada poslanih proti njima životinja« (isp. 2 Mojs 7, 28).

(5—7) Isp. 4 Mojs 21, 6 sl.

(6) Otrovne zmije i mjedena zmija imale su Izraelce opomenuti, da obdržavaju zapovijedi Božje.

(8 sl.) Isp. 2 Mojs 8; 10.

(9) »Jer su bili zaslužili«, budući da su štovali životinje kao bogove.

(10) »Zubi zmajeva punih puncatih otrova«: tako su mislili u stara vremena.

(12) »Riječ tvoja«, t. j. svemoguća volja tvoja.

hođeni neobičnim pljuskom, škropcem leda i strahovitim nevremenom i ubijani gromom.

*17. I što je bilo najčudnije: u vodi, koja inače gasi sve, bjesnio je oganj još žešće; jer se stvorenje bori za pravednike.

18. Među ostalim bila je žestina plamenova popustila, da ne spali životinjâ, što su bile poslane proti bezbožnicima. Tako su morali sami jasno vidjeti, da ih je progonio kazneni sud Božji.

*19. A onda su i usred vode gorjeli jače, negoli inače gori oganj. Tako su imali da unište proizvode bezbožne zemlje.

*20. Nasuprot hranio si narod svoj hranom anđeoskom. Neprestano si im slao s neba gotov kruh, koji je imao svaku slast i odgovarao svakome okusu.

21. Jer dar poslan od tebe očitovao je nježnu ljubav tvoju prema djeci svojoj. On je bio prema želji onoga, koji ga je uživao, i pretvarao se u ono, što je svaki želio.

*22. Snijeg i led opirali su se ognju i nijesu se topili. Tako se je imalo spoznati, da je isti oganj, što je gorio u tuči i sijevao u pljusku i daždu, uništavao samo poljske plodove neprijateljima,

23. Nasuprot da je zaboravio snagu svoju, da bi se pravednici mogli prehraniti.

*24. Jer stvorenje, što služi tebi, stvoritelju svojemu, podiže snagu svoju za kaznu bezbožnicima i umjerava je, da čini dobro onima, koji se uzdaju u te.

*25. Zato je služilo i tada, pretvarajući se u sve, daru tvojemu, što sve hrani, po želji onih, koji su ga željeli.

*26. Jer djeca tvoja, koju ljubiš, Gospode, imali su iskusiti, da toliko ne hrane čovjeka svakojaki plodovi, nego da riječ tvoja uzdržava one, koji se uzdaju u te.

27. Jer što nije uništio oganj, odmah se je otopilo, kad je to ugrijala hitra zraka sunčana.

(17—19) Isp. 2 Mojs 9, 23—25. Kad je Bog pohodio Egipćane strahovitom tučom, nije se ugasio oganj, prouzročen od munje, unatoč silnome pljusku i daždu, nego je bivao sve jačim (r. 17. 19); a prije, kad su Egipćani zapalili oganj, da se obrane od navale žaba, komaraca i pasjih muha (2 Mojs 7, 26—8, 28), brzo se je ugasio ognjeni plamen. — »U vodi«, t. j. na daždu.

(19) »A onda su i usred vode gorjeli«, t. j. plamenovi.

(20) Dok je u Egipćana urod žetve bio upropašten (isp. r. 19), slao je Bog Izraelcima manu neprestano, t. j. za 40godišnjeg putovanja po pustinji (1 Mojs 16). Poradi svojega tajinstvenog, nadzemaljskog postanka naziva se mana hranom anđeoskom. — Vulgata ima: »... kruh, koji je bio bez truda načinjen, koji je u sebi imao svu slast i ugodnost svega okusa« (»... panem paratum sine labore, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem«).

(22 sl.) Premda je mana izgledala kao snijeg i led (2 Mojs 16, 14), mogla se je ipak peći i kuhati, a da se ne bi otopila (2 Mojs 16, 23; 4 Mojs 11, 8). Dok je oganj kod zla tuče pokazao proti Egipćanima svoju poharu i moć, izgubio je na dobro Izraelaca svoju prirodnu snagu i nije otopio manu, što je bila kao snijeg i led, nego ju je učinio slasnom.

(24) Kako se vidi iz onoga, što se je prije reklo (r. 22 sl.), priroda povisuje ili smanjuje svoju snagu prema svrsi, koju hoće Bog da postigne u vodstvu ljudi. Taj se zakon zapaža i kod podjele mane. Prirodna snaga prilagođuje se po volji Božjoj posve okusu onih, što jedu.

(25) »Koji su ga željeli«, t. j. koji su dar željeli. Vulgata ima: »koji su od tebe željeli« (»qui a te desiderabant«), t. j. koji su od Boga željeli.

(26 sl.) Način djelovanja prirodne snage zavisi od moćne riječi Božje. To se pokazuje i u tom, da ista mana, kojoj nije mogao ništa oganj na ognjištu, odmah se rastopi na hitroj zraci sunčanoj.

*28. Po tom se je moralo spoznati, da se mora tebe slaviti prije izlaska sunca i pred tobom se pokazati već u svanuće.

29. Jer se nada nezahvalnika rastopi kao inje zimsko i proteče kao voda nevaljala.

GLAVA 17.

Egipatska tama.

1. Jer sudovi su tvoji veliki i neispitljivi. Zato padaju duše neprosvijetljene u zabludu.

*2. Jer bezbožnici, koji su bili mislili da smiju sveti narod držati u ropstvu, morali su, obuhvaćeni tamom i opleteni dugom noći, ležati ondje zatvoreni u kućama svojim i od providnosti vječne odijeljeni.

3. Dok su naime mislili, da su kod tajnih grijeha svojih sakriveni pod tamnom koprenom zaboravi, bili su raspršeni, strahovito prestrašeni i likovima prijevarnim pritisnuti.

*4. Jer niti kut najtajniji, što ih sakrivao, nije ih očuvao od straha. Grozan ih štropot ustravio, i prikazivale im se mračne utvare s tamnim licima.

5. Nikakva moć ognja nije mogla učiniti svjetlost, pa ni žarki sjaj zvijezda nije mogao da rasvijetli onu noć strašnu.

6. Svijetlio im je samo jedan oganj strahovit, što gori od sebe. U tjeskobi svojoj držali su, kad bi iščeznula ta pojava, ono, što su gledali, još gorim, negoli je bilo.

*7. Glume njihovih čarolija bile su nemoćne proti tome, i pokus s njihovim hvastavim znanjem ispao je za njih sramotno.

8. Jer oni, koji obećaše da će istjerati strah i zabunu od bolesnikâ, obolješe sami na smiješnome strahu.

9. Jer, iako ih nije ništa strahovito natjeralo u strah, ipak su bili uplašeni gmazovima gadnim i šikanjem zmijinjim;

10. I gotovo poginuše od tjeskobe. Nijesu se usudili ni pogledati u zrak, kojemu se ipak ne može nigdje umaći.

*11. Jer je zloća strašljiva. Vlastitim svjedočanstvom svojim izriče sebi osudu. Ona uzima sve najgore, pritisnuta zlom savješću.

*12. Jer strah nije ništa drugo nego odbacivanje one pomoći, što je nudi razumno promišljanje.

13. Makar da je u srcu i manja tjeskoba, ipak je drži za veće zlo nepoznavanje uzroka, što donosi muku njihovu.

*14. A oni, koji su bili u jednakom snu za one doista nemoćne

---

(28 sl.) Tako se rastopi i nada onima, koji zahvalnim srcem prema brižljivom upravljanju Božjem nijesu zadovoljavali svojoj molitvenoj dužnosti već u rano jutro.

(28) »I pred tobom se pokazati«; Vulgata ima »tebi se pokloniti« (»te adorare«).

Gl. 17. (2) Isp. 2 Mojs 10, 21—29.

(3) Dosad bi se Egipćani sastajali u noći na svoja tajna bogoslužja, sad ih moć od Boga poslane tame drži raspršene, te jedan drugoga ne može više vidjeti.

(4) »I prikazivale im se mračne utvare s tamnim licima«; Vulgata prevodi: »I osobe žalosne prikazivale im se« (»et personae tristes illis apparentes«).

(7 sl.) Egipatski su čarovnici bili pokušali da istjeraju tamu (isp. 2 Mojs 7, 11. 22; 8, 14).

(11) Zloću progone posvuda subjektivne (podmetne) slike uzrujane mašte.

(12) U prevelikom strahu stane razum i pamet.

(14) Ovaj je redak na svu priliku mišljen ironički (podsmješljivo) i govori o čarovnicima. Oni su bili obećali da će istjerati tamu. Ali ostadoše nemoćni prema tami, koju su bili označili nemoćnom. Iz podzemnoga svijeta, mjesta najdublje tame, kao da je ona izašla. Oni su bili u jednakom »snu« kao drugi, t. j. mučile su ih strahovite slike u mašti. — »Noći, što je bila izašla iz dubina nemoćnoga podzemlja«, t. j. ta noć i tama bila je tako strašna, kao da je izašla iz podzemnoga svijeta.

noći, što je bila izašla iz dubina nemoćnoga podzemlja,

15. Bili su dijelom progonjeni strašnim sablastima, dijelom skršeni očajanjem; jer je iznenada i neočekivano došao strah na njih.

16. I tako se svaki na mjestu, gdje je bio, srušio na tle, i tako je bio zatvoren i uhvaćen u tamnici bez prijevornice.

17. Jer bio zaskočen od tame seljak, pastir ili radnik, što je bio zaposlen na kojem samotnu mjestu: morao je podleći sili neizbježivoj.

18. Jer su svi bili sapeti jednakim vezama tame. Ili bio vjetar, što lahori, ili ljupko pjevanje ptica u lišću gustom, ili bio žubor vode, što teče punom snagom,

19. Ili prasak strahovit stijena, što se obaraju dolje, ili bilo nevidljivo trčanje razigranih životinja, ili zavijanje ričućih i divljih živina, ili jeka iz gorskih dumaća: sve ih je napunilo strahom, što lomi.

20. Jer sav ostali svijet sjao je u žarkom svijetlu i mogao je nesmetano gledati svoj posao.

*21. Samo se je nad onima bila rasprostrla noć duboka, slika tame, koja ih je jednoć morala uhvatiti. Ipak su samima sebi bili na muku još većma, negoli ova tama.

GLAVA 18.

Dalje opisivanje različne sudbine bezbožnikâ i pobožnikâ.

*1. Ali je nad pobožnicima tvojim sjalo svijetlo najžarkovitije. Kad bi oni čuli glas njihov, likova njihovih nijesu ipak vidjeli, tad bi ih oni slavili kao sretne unatoč patnjama svojim.

2. Bili su veseli, da im se oni, prije zlostavljani, nijesu ipak osvetili, i molili su za oproštenje poradi svojega neprijateljstva.

*3. Zato si im dao stup od ognja kao vodiča na nepoznatu putu, kao sunce, što nije udilo, na putovanju preslavnom.

4. Nasuprot oni bili su zaslužili da budu lišeni svijetla, i da ih uhvati tama. Jer su oni sinove tvoje držali uhvaćene, po kojima se imalo obznaniti neprolazno svijetlo zakona.

*5. Jer su oni bili odlučili poubijati djecu svetaca, i jedno se dijete izložilo, ali koje je bilo spašeno, tô si ti za kaznu oduzeo mnogu djecu njihovu i uništio ih listom u valovima silnim.

*6. Ona je noć bila već prije najavljena ocima našim, da bi se u sigurnom spoznanju zaprisegnutih obećanja ohrabrili pouzdanjem i bili dobre volje.

(21) »Nad onima«, t. j. nad Egipćanima. »Koja ih je jednoć morala uhvatiti«, t. j. u podzemnom svijetu.

Gl 18. (1) »Nad pobožnicima«, t. j. nad Izraelcima. »Kad bi oni čuli«, t. j. Egipćani. »Tad bi ih slavili kao sretne«; Vulgata prevodi: »... Jer nijesu i oni bili isto trpjeli, slavili su te (naime Izraelci): 2. I koji su bili prije trpjeli, zahvaljivali su, što nijesu trpjeli: i da bi bila razlika, molili su tu milost« (»Quia non et ipsi eadem passi erant, magnificabant te: 2. Et qui ante laesi erant, quia non laedebantur, gratias agebant: et ut esset differentia, donum petebant«).

(3) Dok su Egipćani bili danju obavijeni najdubljom tamom, dao je Bog Izraelcima kao vodiča na putovanju kroz pustinju stup od oblaka danju, a stup od ognja noću (isp. 2Mojs 13, 21 sl.; 14, 19 sl.; 40, 34 sl.; 4 Mojs 9, 15 sl.).

(5) Pisac naziva Izraelce kao pripadnike zavjetnoga naroda, koji je imao sveto poslanje, »svecima«. Jer su Egipćani poubijali djecu Izraelaca (2 Mojs 1, 1—22), i stoga Mojsije bio izložen u vodi Nilu (2, 1—10), zato su morali pomrijeti njihovi prvorođenci (2 Mojs 11 sl.), i njihova je vojska potonula u dubine Crvenoga mora (2 Mojs 14, 21—31).

(6) Isp. 1 Mojs 22, 16; 26, 3; 2 Mojs 13, 5; 32, 13; 33, 1.

7. Tako je narod tvoj očekivao spasenje pravednikâ i propast neprijatelja svojih.

*8. Jer čim si kaznio protivnike, upravo si tim proslavio nas, koje si pozvao.

*9. Jer bi u potaji prinosili žrtvu svoju sveti sinovi vrlih roditelja. Jednodušno bi se obvezivali na zakon božanski, da će jednako nositi uzajmice dobro i zlo, i pjevali bi već unaprijed svete pjesme otaca.

10. Kao odgovor odjeknula je vika zaglušna neprijateljâ, a u nju se umiješao jauk poradi oplakivane djece.

11. Jednakom je kaznom bio sluga i gospodar pogođen. Podanik je pretrpio isto kao kralj.

*12. Svi bez izuzetka imali su bezbrojne mrtvace od jednakog načina smrti. Koji su ostali na životu nijesu dotekli da ih pokopaju, jer je udarom jednim bio uništen najplemenitiji dio njihova potomstva.

*13. Oni, koji poradi čarolija ostadoše u svemu posve nevjerni, moradoše za propasti prvorođenaca priznati, da je narod sin Božji.

*14. Jer dok je posvuda naokolo vladao najdublji muk i noć u brzu trku bila došla do ponoći,

15. Tada siđe s neba svemoćna riječ tvoja, s kraljevskog prijestola, kao razjaren ratnik u zemlju propasti posvećenu.

16. Ona je nosila oštar mač, neoborivu zapovijed tvoju; ona se stavila i donijela svakome smrt, doticala se neba, a ipak koračala po zemlji.

17. Tada ih najednom prestrašiše tlapnje strahovite, i napadoše ih tjeskobe, kojih nijesu očekivali.

18. Jedan se sruši ovdje, a drugi ondje polumrtav i uzrok smrti svojoj dade jasno spoznati.

19. Jer tlapnje, što su ih strašile, bile su već prije to obznanile, da ne bi pomrli, a da ne znaju, zašto pretrpješe takvo zlo.

*20. Dakako, i pravednike pogodi kušnja smrti, i veliko mnoštvo izginu u pustinji. Ali sud gnjeva ne potraja odveć dugo.

21. Jer odmah izađe za njih na mejdan čovjek bez prijekora. Noseći oružje svoje službe, molitvu i kad pomirni, stade suprot gnjevu i učini kraj nesreći. Tako on pokaza, da je bio sluga tvoj.

22. Ali on ne prevlada sud gnjeva snagom tjelesnom niti silom oružanom. Ne, riječju svlada on kaznitelja podsjetivši ga na obećanja, što ih je dao ocima, i na zavjete.

23. Jer kad su već mrtvaci ležali u hrpama jedni na drugima, stupi on uto, ukloni sud gnjeva i prereza mu put k onima, što su još živjeli.

---

(8) Izlaskom iz Egipta bilo je omogućeno sklapanje zavjeta na Sinaju (isp. Oz 11, 1. 2).

(9) Izraelci su u kućama svojim žrtvovali vazmeno janje (2 Mojs 12, 1—28).

(12) Prvorođenci su bili smatrani kao najbolji i najjači.

(13) Isp. 2 Mojs 4, 22 sl.; Jer 31, 9—20; Oz 11, 1.

(14—16) Riječ svemogućega Boga Mojsiju glasila je: »U po noći proći ću kroz Egipat. Tada ima umrijeti svaki prvorođenac u zemlji egipatskoj...« (2 Mojs 11, 4 sl.). Ova se riječ zamišlja ovdje kao osoba, koja izvršuje volju Božju.

(20) Isp. 4 Mojs 16. Kore se je bio sa svojom družinom podigao na Mojsija i bio je kažnjen smrću. Ovaj kazneni sud bio je težak, ali je pogodio samo malen dio naroda i brzo je prošao na zagovor Aronov (4 Mojs 17, 12 sl.).

*24. Jer na spuštenoj haljini njegovoj bio je prikazan sav svijet. Na četiri reda izdjeljanih dragulja bila su preslavna imena otaca. Iznad zlatnoga vijenca na glavi njegovoj bila je krasota tvoja.

25. Pred tim uzmaknu natrag davitelj. Toga se je bojao; jer sama kušnja gnjeva bila je već dosta.

GLAVA 19.

Izraelci prelaze po suhu preko Crvenoga mora; Egipćani se potapaju u njemu. Konac: Moć Božja u stvorenju, dobrota Božja prema Izraelu.

1. Ali je na bezbožnike došao gnjev nemilosrdni sve do na kraj. Jer i za buduće ponašanje njihovo znao je on unaprijed,

*2. Da će naime, premda su ih bili sami tjerali na izlazak i brže ih otpravili, ipak se doskora predomisliti i progoniti ih.

3. Jer dok su oni još bili zabavljeni običajima tugovanja i naricali na grobovima mrtvacâ, stvoriše drugu odluku ludu i pođoše u potjeru za onim bjeguncima, kojima su bili, moleći ih, zapovjedili da izađu.

4. Jer ih je sudbina gonila na taj svršetak i pustila da zaborave, što se je bilo dogodilo. Tako su još imali pretrpjeti i kaznu, što je još falila na pohodima njihovim,

5. I narod je tvoj imao učiniti prijelaz čudesni, a oni naći smrt neobičnu.

6. Jer sve stvorenje bilo je u bistvu svome na novo preinačeno, da sluša posve osobite zapovijedi, da se djeca tvoja uzdrže i ostanu nepovrijeđena.

*7. Pojavio se oblak, koji je dao sjenu vojsci, i vidjelo se, kako se pomolila suha zemlja, gdje je prije bila voda: put prohodan iz Crvenoga mora i polje zeleno iz silnih valova.

8. I kad su tako oni, sav narod, prešli preko njega, zaštićeni rukom tvojom, ugledaše udivljenja dostojne stvari čudesne.

*9. Oni su pasli kao konji i poskakivali kao janjci i slavili tebe, Gospode, kao spasitelja svojega.

10. Mislili su još na ono, što su bili sve doživjeli u tuđoj zemlji, kako je zemlja, mjesto životinjâ, bila proizvodila komarce, i kako je Nil, mjesto vodenjakâ, bio isplјuvao mnoge žabe.

11. Kasnije su vidjeli, kako i same ptice postaju na nov način, kad su, u svojoj popašnosti, poželjeli poslastica.

*12. Da ih se zadovolji, doletješe im prepelice s mora.

*13. Ali ne dođoše kazne na bezbožnike, a da prije nijesu pretho-

(24) Aron se je pojavio u svojoj službi kao veliki svećenik. Ukoliko je haljina Aronova simbolizirala (oznamenila) svijet, nije poznato. Štit na prsima imao je 12 dragih kamenova, na kojima su bila urezana imena 12 praotaca izraelskog naroda (2 Mojs 28, 15—21). Stim je bio Aron označen kao namjesnik svega izraelskog naroda. Iznad zlatnoga vijenca na glavi bilo je na zlatnoj ploči: »Posvećeno Gospodu!« (2 Mojs 28, 36; 39, 30). Stim se je htjelo pokazati, da Aron zastupa veličanstvo Božje.

Gl. 19. (2) Egipćani su upravo nagonili Izraelce da izađu (2 Mojs 12, 31—33), ali su se domala pokajali i pošli za njima u potjeru (2 Mojs 14, 5).

(7) Put preko Crvenoga mora učinio im se kao prolaz kroz cvatnu livadu.

(9) Izraelci su bili veseli kao konji i janjci na paši i pjevali su hvalospjev (2 Mojs 15, 1—19).

(12) Isp. 4 Mojs 11.

(13 sl.) Strahovita bura, što je bila u vezi sa stupom od oblaka, navijestila je kazneni sud u Crvenom moru. Uzrok je kazni bio u neobičnoj mržnji, što su je imali prema Izraelcima. U tom natkriliše iste Sodomce (1 Mojs 19).

dile opomene po gromovima strahovitim. Oni su punim pravom trpjeli za opaka djela svoja; jer su činom pokazali osobitu mržnju prema strancima.

*14. Oni naime ne primiše samo strance nepoznance, a ovi učiniše robovima goste i dobrotvore.

15. Ali nesamo to, nego — a za to će ih stići osobiti sud kazneni, — oni odmah u početku primiše strance neprijateljski,

16. A ovi ih primiše svečano i dadoše im pravo građansko; a onda ih pritisnuše teškim rabotama.

*17. Bili su udareni sljepoćom kao oni na vratima pobožnika, kad su, zaogrnuti u tamu duboku, svaki tražili ulaz na vrata njegova.

*18. Počela se naime sama po sebi promjenjuju, kao što glasovi na harfi mijenjaju vrstu napjeva, dok u zvuku svome ostaju isti. To se može jasno vidjeti iz promišljanja događajâ.

*19. Jer životinje kopnene mijenjaju se u životinje vodene, i životinje, što inače plivaju, izlaze na kopno.

20. Oganj je nadvisio u vodi vlastitu snagu svoju, i voda je zaboravila svoju silu, što gasi.

21. Plamenovi opet ne izjedoše meso lako prolaznih bića, što upadoše u njih, niti se dade rastopiti lako rastopljiva, ledu slična hrana nebeska.

22. Jer si u svemu, Gospode, učinio narod svoj velikim i sjajnim, nijesi ga nikada ostavio, nego si mu bio u pomoći svagda i svagdje.

(14) »Oni naime«, t. j. poznati Sodomci, koji lijepo ne primiše dva anđela. »A ovi«, t. j. Egipćani, koji zaboraviše svojega dobrotvora Josipa.

(17) »Na vratima pobožnika«, t. j. Lota.

(18) Čudo ne poremećuje sklada (harmonije) u prirodnom redu. Božjim čudesnim zahvatom nastaje samo novi lijepi sklad prirodnih sila.

(19) Smjelom slikom označuje pisac kao životinje vodene one životinje, što s Izraelcima prelaze preko Crvenoga mora (2 Mojs 14, 22).

KNJIGA ISUSA SIRAHA

ILI PO VULGATI

ECCLESIASTICUS ⟨CRKVENICA⟩

1. Knjiga Sirahova ima svoje ime od svojega sastavljača Isusa, sina Sirahova (isp. 50, 29). Već u ranoj Crkvi (Ciprijan, Testimonia adv. Judaeos 3, 35. 95) zvala se je ova knjiga Ecclesiasticus, t. j. Crkvena knjiga (Crkvenica), jer se je čitala u crkvama za pouku katekumena (novovjeraca, što su se obučavali u kršćanskoj vjeri) i novokrštenih (Rufinus, In Symbol. Apost. 38).

2. Sadržaj knjige Sirahove sličan je sadržaju Pričâ. Iza uvoda o bistvu i koristi mudrosti (gl. 1.) iznosi knjiga u svome glavnom dijelu (2, 1—43, 37) pouke o ponašanju u raznim prilikama svagdanjega života. I kroz čitavo razlaganje kao zlatna nit provlači se misao: Prava je mudrost strah Božji, bez kojega nema ćudorednog života i rada.

Drugi dio knjige opisuje slavu Božju u povijesti izabranog naroda. To se prikazuje u pohvalama »plemenitih ljudi, naših otaca po njihovim porodicama«, od Henoha do velikog svećenika Simona, sina Onijina (44, 1—50, 26).

Knjigu završuju dva dodatka: »Zahvalna molitva Isusa, sina Sirahova« (51, 1—2) i preporuka mudrosti (51, 13—30).

3. Svrha je piščeva dvojaka. On hoće da svojim poukama unese u svagdanji život vjeru i zakon Božji. Zatim hoće da prikaže uzvišenost mudrosti ističući velika djela Božja i pokazujući na plemenite ljude i oce izabranog naroda; uz to bodri svoje zemljake, da ostanu uvijek vjerni vjeri svojih otaca.

4. Pisac je knjige »Isus, sin Sirahov« (50, 27; isp. Predgovor [Prolog]). A po svoj prilici Sirah nije otac, nego djed piščev. Po raznim grčkim rukopisima otac se je zvao Eleazar.

Prevodilac knjige Sirahove, unuk piščev (isp. Predgovor), došao je u Egipat u 38. godini egipatskoga kralja Ptolemeja Euergetesa VII. (170—117) pr. Kr.), dakle u g. 132. pr. Kr.; brzo je iza toga uzeo prevoditi knjigu (isp. Predgovor). Prema tome knjiga je Sirahova mogla biti napisana oko g. 180. pr. Kr.

5. Kako se vidi iz Predgovora, prevodilac je preveo knjigu Sirahovu iz hebrejskoga teksta na grčki jezik. Latinski je tekst preveden iz grčkoga. Od Jeronima nestalo je teksta hebrejskoga. U godinama 1896.—1900. bilo je u jednoj sinagogi u Kairu opet pronađeno jedno tri petine ovoga teksta na četiri rukopisa iz 11.—12. stoljeća.

6. Za kanonski ugled knjige Sirahove svjedoči Talmud, koji mjesta iz Isusa Siraha navodi jednako kao druge svete knjige. U Novom Zavjetu nailazimo na misli knjige Sirahove (isp. Mt 6, 14 sa Sir 28, 25; Lk 12, 19 sa Sir 11, 19; Jak 1, 6—8 sa Sir 1, 36—40). U Didahi, kod Klementa Aleksandrijskoga i Ciprijana izrijekom se knjiga Sirahova navodi kao sveta knjiga.

Predgovor k prijevodu grčkomu ima velik ugled ljudski, ali nije kanonski i inspiriran (nadahnut), jer je samo djelo prevodioca.

PREDGOVOR GRČKOGA PREVODIOCA

Mnogo je uzvišena darovano nama po zakonu, prorocima i drugim piscima, što su slijedili iza njih. To osigurava Izraelu slavu nauke u mudrosti. Ali treba da je razumiju nesamo čitatelji sami, nego da budu oni u stanju kao učitelji koristiti riječju i pismom onima, koji stoje vani. To je htio i moj djed Isus, koji se je bio potanje bavio čitanjem zakona,*) prorokâ i drugih knjiga domorodnih, te je u tome postigao osobitu vještinu. On se je osjećao pobuđenim, da i sam napiše knjigu o nauci u mudrosti. Neka bi se tako oni, što su željni nauke, i s time upoznali i tako još više uznapredovali u zakonskom načinu života.**)

Pa se umoljavate, da se dobrohotno i pomno dadnete na čitanje i da oprostite, ako možda gdje nijesmo zgodno upotrijebili neke izraze, premda smo uložili sav trud kod prevođenja. Jer pogdjekoji izraz nema jednake snage, ako se je čitao u hebrejskom izvornom jeziku, i ako se prevodi u koji drugi jezik. Ali nesamo ova knjiga, nego i zakon, proroci i ostale knjige pokazuju neku ne malenu razliku, kad se čitaju u izvornom jeziku.

Kad sam došao u Egipat u trideset i osmoj godini kralja Euergetesa***) i tamo se zadržao, našao sam ne malenu razliku u nauci****). Zato sam smatrao potrebnim, da se revno i marljivo posvetim prijevodu ove knjige. I tako sam u tom vremenu upotrijebio mnogo truda i brige, da dovršim knjigu i da je izdam također za one, koji u tuđini hoće da nastoje oko knjige i da urede svoj život po zakonu.

---

*) »Zakona«, t. j. Pentateuha (pet knjiga Mojsijevih).

**) Prevodilac hoće ovim reći, da je u tu svrhu preveo na grčki jezik knjigu svojega djeda.

****) Ptolemej VII. s nadimkom Euergetes vladao je od 145. do 117. pr. Kr. Ali je datirao (nadnevio) vrijeme svojega vladanja od g. 170. Tako je 38. godina njegova vladanja godina 132. pr. Kr.

****) Židovi, što su živjeli u Egiptu i govorili grčki, nijesu više razumjeli hebrejskoga jezika i zaostajali su za palestinskim Židovima u znanju zakona i prorokâ.

KNJIGA ISUSA SIRAHA

ILI PO VULGATI

ECCLESIASTICUS ‹CRKVENICA›

GLAVA 1.

Postanak i vrijednost mudrosti.

1. Sva mudrost dolazi od Gospoda i kod njega je u vijeke.

*2. Tko može izbrojiti pijesak na moru, kapi kišne i dane davne davnine?

*3. Tko može izmjeriti visinu neba, širinu zemlje, dubinu bezdane i mudrost?

4. Prije svega drugoga bila je mudrost stvorena, od vječnih vremena razboritost razumna.

6. Komu se je otkrio korijen mudrosti? Tko spoznaje odluke njezine?

8. Samo je jedan mudar i prekrasan: Gospod, koji sjedi na prijestolu svojemu.

*9. On ju je stvorio i gledao i izbrojio. On ju je izlio na sva djela svoja,

10. Na sve ljude, koliko im je udijelio. On je daruje onima, koji ga ljube.

11. Strah Gospodnji jest čast i slava i radost i najviša milina.

12. Strah Gospodnji razveseljava srce i daje dobru volju, radost i dug život.

13. Tko se boji Gospoda, tomu je na svršetku dobro. Na dan smrti svoje bit će slavljen.

14. Početak mudrosti jest strah Gospodnji. Ona je prirođena vjernima.

*15. Ona je sebi kod ljudi napravila vječni stan i ostaje stalno kod potomaka njihovih.

16. Punina mudrosti jest strah Gospodnji. Ona opoji ljude plodovima svojim.

17. Svu kuću njihovu napuni blagom svojim i žitnice plodovima svojim.

Gl. 1. (2. 3) U šest slika pokazuje se, da smrtni čovjek ne može shvatiti svu mudrost u njezinu opsegu i njezinoj uzvišenosti; jer je broj njezinih djela kao pijesak mora. »I mudrost«: ove riječi nema Vulgata, i, čini se, posve pravo, jer ovdje ne pristaje.

(5) Ovoga retka nema u grčkom. U Vulgati glasi ovako: »Izvor mudrosti riječ Božja u visini, i putovi njezini zapovijedi vječne« (»Fons sapientiae verbum Dei in excelsis, et ingressus illius mandata aeterna«).

(7) Ovaj redak fali u grčkom. Vulgata ga ima kao glosu (tumačenje riječi): »Komu je bila nauka mudrosti otkrivena i objavljena, i tko je spoznao mnogostruke staze njezine?« (Disciplina sapientiae cui revelata est et manifestata, et multiplicationem ingressus illius quis intellexit?«).

(9) Odgovor na pitanje u 2. 3: Samo Bog, koji je uredio sve po mjeri, broju i težini.

(15) Kod bogobojazna čovjeka mudrost se kao nastani. Njegova je duša kuća mudrosti, koju ona uresi sjajnim dobrima.

18. Kruna mudrosti jest strah Gospodnji. Ona rađa blagostanje i čvrsto zdravlje.
19. Ona izlijeva znanje i razboritost razumnu i donosi visoku slavu onima, koji se čvrsto drže uz nju.
20. Korijen mudrosti jest strah Božji, i granje njezino dug život.
22. Gnjev nepravedan ne može se držati pravim. Gnjev uzavreli vodi k padu.
23. Strpljivi izdrži do pravoga vremena; poslije mu iz toga izraste radost.
24. On zausteže riječ svoju do pravoga vremena. Tada usne mnogih kazuju razumnost njegovu.
25. U riznicama mudrosti ima mudrih priča. Grješniku je strah Božji ogavnost.
26. Ako žudiš mudrost, drži zapovijedi, i Gospod će ti je darovati.
27. Jer nauka o mudrosti stoji u strahu Gospodnjem. Vjernost i blagost dopadaju se njemu.
28. Nemoj biti neposlušan strahu Gospodnjemu i ne približuj mu se srcem razdiljenjenim!
29. Nemoj biti licemjerac pred ljudima i pripazi na usne svoje!
30. Nę uznosi se, da ne padneš i ne nagomilaš sramotu na sebe, i da Gospod ne otkrije sakrivenu nutrinu tvoju i ne obori te pred svim narodom, jer se nijesi približio strahu Gospodnjemu i srce je tvoje bilo puno prijevare!

GLAVA 2.

Opomena na ustrajnu vjernost Bogu.

1. Sinko moj, ako misliš služiti Gospodu, onda budi spreman na napasti!
2. Ali budi hrabar, izdrži i nemoj se prenagliti u vrijeme kušnje!
3. Pristani uz njega i ne otpadaj od njega, da na kraju života budeš uzvišen!
4. I stiglo te što mu drago, primi i ustrpi se u raznim slučajevima nevolje svoje!
5. Jer se zlato kuša u ognju, bogougodni čovjek u peći nevolje.
6. Uzdaj se u Boga, on će ti biti u pomoći! Hodi pravo i ufaj se u njega!
7. Koji se bojite Gospoda, čekajte milosrđe njegovo i ne odstupajte, da ne padnete!
8. Koji se bojite Gospoda, uzdajte se u njega, i ne će izostati plaća vaša!
9. Koji se bojite Gospoda, ufajte se u spasenje, u radost vječnu i milosrđe!
10. Gledajte na pokoljenja prijašnja i vidite: Tko se je uzdao u Gospoda i bio posramljen? Tko je ustrajao u strahu od njega i bio ostavljen? Tko ga je zazvao i bio od njega neopažen?
11. Jer je milostiv i milosrdan Gospod. On otpušta grijehe i spasava u vrijeme potrebe.
12. Jao srcima malodušnim, rukama mlitavim i grješniku, koji hodi dvojakim putem!
13. Jao srcu plašljivomu, koje nema pouzdanja, pa zato i zaštite ne nalazi!
14. Jao vama, koji ste izgubili strpljivost! Što ćete činiti, ako vas pohodi Gospod?
15. Koji se boje Gospoda, slušaju riječ njegovu, i koji ga ljube, hode putovima njegovim.

(21) Ovoga retka nema u grčkom tekstu. Vulgata ima: »Strah Gospodnji istjera grijeh. Tko je bez straha, ne će se moći opravdati; jer je naprasitost njegova propast njegova« (»Timor Domini expellit peccatum. Nam qui sine timore est, non poterit justificari; iracundia enim animositatis illius, subversio illius est«).

16. Koji se boje Gospoda, traže dopadanje njegovo, i koji ga ljube, naslađuju se zakonom njegovim.

*17. Koji se boje Gospoda, imaju pripravno srce i ponizuju se pred njim.

*18. »Mi ćemo se radije baciti u ruke Gospodnje negoli u ruke ljudima. Tako je on velik, tako je i milosrdan.«

GLAVA 3.

Dužnosti prema roditeljima. Opomena na čednost.

1. Pripazite, djeco, na pravo očevo i radite prema tomu, da vam bude dobro!

2. Jer je Gospod podijelio čast ocu kod djece i odredio pravo matere za sinove.

*3. Tko štuje oca svojega, okajava grijehe.

4. Tko časti mater svoju, sabira blago.

5. Tko štuje oca svojega, doživjet će radost na djeci svojoj i naći ći uslišenje u molitvi.

6. Tko štuje oca svojega, dugo će živjeti. Tko sluša Gospoda, čini radost materi svojoj.

7. Tko se boji Gospoda, štuje oca i služi roditeljima svojim kao gospodarima.

*8. Zborom i tvorom štuj oca svojega, da dođe na te blagoslov njegov.

9. Blagoslov očev podupire kuće djece; a kletva materina obara ih iz temelja.

10. Ne traži časti svoje u neštovanju oca svojega; jer u sramoti oca tvojega ne stoji čast za tebe.

11. Čast čovjeka zavisi od časti oca njegova, i zao glas matere sramota je za djecu.

*12. Sinko moj, zauzimaj se za oca svojega u starosti njegovoj, i ne zadaji mu brige, dok živi!

13. Ako oslabi razum njegov, imaj obzira s njim i ne preziri ga u naponu svojemu!

14. Smilovanje na oca svojega ne će ti se zaboraviti; ono će ti se uračunati kao pomirenje za grijehe tvoje.

*15. U dan nevolje mislit će se na tebe, i grijesi će tvoji iščeznuti kao inje na vrućini.

16. Tko zapusti oca svojega, sličan je zlikovcu. Tko ogorčava život materi svojoj, proklet je od Gospoda.

17. Sinko moj, vrši djela svoja u poniznosti, onda ćeš biti obljubljen kod bogougodnih ljudi!

18. Što si veći, to se više ponizuj! Tada ćeš naći milost u Boga.

20. Jer je velika moć Gospodnja. Ponizni ga veličaju.

21. Ne mozgaj o onom, što je za tebe preteško! Ne propituj za ono, što nadilazi sile tvoje!

Gl. 2. (17) »Imaju pripravno srce«, da služe Bogu i podnose nevolju.

(18) Ovaj redak podsjeća na 2 Kralj 24, 14. Bolje je podvrgnuti se Bogu nego ljudima.

Gl. 3. (3—6) Ispunjenje četvrte zapovijedi Božje donosi oproštenje grijehâ, zemaljsko blago, radost u djeci, uslišenje molitve i dug život.

(8) Vulgata prevodi i produljuje ovaj redak ovako: »U djelu i govoru i u svoj strpljivosti poštuj oca svojega, da dođe na te blagoslov od njega, i da blagoslov njegov ostane do svršetka« (»In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum; ut superveniat tibi benedictio ab eo, et benedictio illius in novissimo maneat«).

(12) »I ne zadaji mu brige, dok živi« pomažući mu samo onako preko srca.

(15) »I grijesi će tvoji iščeznuti kao inje na vrućini«, t. j. kazne za grijehe bit će otpuštene.

(19) Ovaj redak stoji samo u hebrejskom tekstu.

22. Razmišljaj o tom, što ti je naloženo; jer se sakriveno ništa ne tiče tebe.
23. Ne stavljaj se u stvari suvišne; jer više, nego se može shvatiti, tebi je bilo obznanjeno.
24. Već je mnoge radoznalost dovela u zabludu, i zla je nadutost prevarila njihovu razboritost.
26. Srce prkosno svrši rđavo. Tko ljubi pogibao, u njoj i pogine.
27. Srce prkosno naprti na sebe žalosti. Jer grješnik gomila grijeh na grijeh.
*28. Rani oholice nema lijeka; jer se je zla bilina ukorijenila u njemu.
*29. Srce mudro razmišljava riječi mudre, i želja mudraca ide za slušaocem pomnjivim.
30. Voda gasi živi oganj, i milosrđe gasi grijehe.
31. Tko čini dobro, taj misli na ono, što dolazi, i nalazi potporu u vrijeme, kad se uskoleba.

GLAVA 4.

Dužnosti prema siromasima. Plodovi mudrosti. Istiniti i lažljivi stid.

1. Sinko moj, ne uskraćuj siromahu ono, što mu uzdržava život, i ne odvraćaj oči od potrebnih!
2. Ne žalosti onoga, koji je gladan, i ne draži onoga, koji je u potrebi!
3. Srce ogorčeno ne draži još više i ne daj, da oni, koji su potrebni pomoći, čekaju dar tvoj!
4. Ne odbijaj onoga, koji moli u nevolji svojoj, i ne odvraćaj lica svojega od siromaha!
5. Ne odvraćaj oka svojega od onoga, koji moli, i ne daj nikome povoda, da te kune!
6. Jer kada te kune u duševnoj boli svojoj, onda će Stvoritelj uslišiti prošnju njegovu.
*7. Gledaj da budeš obljubljen kod općine i pred velikima prigni glavu svoju!
8. Saslušaj siromaha i prijazno odvrati pozdrav njegov!
*9. Spasi potlačenika od tlačitelja njegovih i ne pokazuj se slab u presudi svojoj!
10. Budi sirotama kao otac i kod udovica zastupaj mjesto muža! Tada ćeš biti kao sin Svevišnjemu, i on će te više ljubiti nego tvoja vlastita mati.
*11. Mudrost uzdiže sinove svoje i prima one, koji je traže.
12. Tko ljubi nju, ljubi život. Tko rano dođe k njoj, napuni se slasti.

(25) I ovaj redak nalazi se samo u hebrejskom.

(28) »Oholice«; u hebrejskom »les«, t. j. hulitelj vjere, slobodoumnik, bezvjerac. Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Sabornici oholih ne će biti zdravlja, jer će se deblo grijeha ukorijeniti u njima, a ne će se opaziti« (»Synagogae superborum non erit sanitas; frutex enim peccati radicabitur in illis, et non intelligetur«). Ovo »et non intelligetur« (»a ne će se opaziti«) pridometnula je Vulgata.

(29) Ovaj redak prevodi Vulgata ovako: »Srce mudroga raspoznaje se na mudrosti, i dobro će uho slušati mudrost sa svom žudnjom« (»Cor sapientis intelligitur in sapientia, et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam«). I onda Vulgata pridodaje još ovaj redak: »Srce mudro i razumno uzdržat će se od grijehâ i u djelima pravednosti imat će uspjehâ« (»Sapiens cor et intelligibile abstinebit se a peccatis, et in operibus justitiae successus habebit«).

Gl. 4. (7) »Kod općine«, Vulgata: »kod općine siromahâ« (»congregationi pauperum«). Općina je zapravo zajednica siromahâ. K ovoj pripadaju propale i oborene veličine, kojih ne treba prezirati.

(9) Ova opomena ide na suce. Oni ne smiju poradi straha od ljudi i po hateru suditi nepravedno.

13. Tko prihvati nju, postigne slavu. Kamo ide, blagosiva ga Gospod.
14. Tko služi njoj, služi Svecu. Tko ljubi nju, toga ljubi Gospod.
*15. Tko sluša nju, sudi pravo. Tko se približi njoj, stoji u sigurnosti.
16. Tko se uzda u nju, prisvoji je sebi, i potomci je njegovi posjeduju.
17. Ona najprije ide s njim nepoznata i donosi strah i trepet na njega. Ogleda ga stegom svojom i kuša ga propisima svojim, dok se mogne pouzdati u njega.
*18. A onda dolazi k njemu ravnim putem, obraduje ga i očituje mu tajne svoje.
19. Ako li on otpadne od nje, ostavi ga ona i preda ga propasti njegovoj.
20. Pripazi na vrijeme i drži se daleko oda zla, i ne trebaš se stidjeti samoga sebe.
21. Jer ima stid, koji vodi grijehu, i stid, koji donosi slavu i čast.
22. Ne uvažavaj ništa na svoju vlastitu štetu i ne plaši se na svoju propast!
23. Ne ustručavaj se govoriti, gdje je to na spasenje!
*24. Jer u govoru očituje se mudrost, i u riječi jezika obrazovanost.
*25. Ne protivi se istini i stidi se nedostatka svojega u obrazovanosti!
26. Ne stidi se priznati grijehe svoje, i ne opiri se struji!
27. Ne podvrgavaj se luđaku i ne zauzimaj se za mogućnika!
28. Bori se do smrti za pravo, i Bog Gospod vojevat će za tebe!
29. Ne budi osoran jezikom svojim i mlitav i mlohav u radu svojemu!
*30. Ne budi kao lav u kući svojoj i sumnjiv prema ukućanima svojim!
31. Ruka tvoja neka ne bude ispružena za primanje i zatvorena za davanje!

GLAVA 5.

Pogibeljna sigurnost. Poraba jezika.

1. Ne oslanjaj se na bogatstvo svoje i ne govori: »Imam dosta.«
2. Ne slijedi sklonost svoju i jakost svoju, da pristaneš za požudama srca svojega!
3. Ne govori: »Tko da mi zapovijeda?« Jer će te Gospod strogo za to kazniti.
4. Ne govori: »Griješio sam, pa što mi se je dogodilo? Gospod je strpljiv.«
*5. Ne budi bez straha gledom na oproštenje, da gomilaš grijeh na grijeh!

(11) Mudrost oplemenjuje svoje učenike.
(15) »Sudi pravo«: ovaj prijevod odgovara hebrejskom tekstu, a grčki tekst glasi: »sudi narodima«.
(18) Vulgata ima još dodatak: »i gomilat će na njega znanost i spoznaju pravde« (»et thesaurizabit super illum scientiam et intellectum justitiae«).
(24—30) U ondašnje vrijeme počeli su se mnogi Židovi stidjeti svojih starinskih običaja i prihvaćali su grčki način života. Zato ovdje ta opomena i pouka.
(24) Vulgata još pridodaje ovo: »i sud, i znanost, i nauka u riječi razumnoga, i potpora u djelima pravednosti« (»et sensus, et scientia, et doctrina in verbo sensati, at firmamentum in operibus justitiae«).
(25) »I stidi se nedostatka svojega u obrazovanosti«; Vulgata prevodi: »i stidi se laži nenaobrazovanosti svoje« (»et mendatio ineruditionis tuae confundere«).
(30) To jest, ne budi ohol, nepravedan i nepouzdan prema svojim ukućanima!
Gl. 5. (5) »Gledom na oproštenje«; Vulgata ima: »o otpuštenom grijehu« (»de propitiato peccato«).

6. Ne govori: »Milosrđe je njegovo veliko. On će mi već oprostiti mnoge grijehe moje.« U njega je dakako milosrđe, ali i gnjev. Na grješnicima leži gnjev njegov.
7. Ne oklijevaj obratiti se k Bogu! Ne zavlači od dana do dana! Jer iznenada provali gnjev Gospodnji, i ti ćeš biti ugrabljen u dan plaće.
*8. Ne oslanjaj se na blago varavo! U dan gnjeva ne koristi ti ništa.
*9. Ne uvijaj se prema svakomu vjetru i ne idi svakom stazom! Tako čini grješnik dvolični.
10. Ostani čvrsto kod uvjerenja svojega! Govor tvoj neka je uvijek jednak!
11. Budi brzo spreman za slušanje, a promišljeno odgovaraj!
*12. Razumiješ li koju stvar, onda odgovori bližnjemu, ne razumiješ li, onda drži ruku na ustima!
13. Čast i sramota stoje u govoru. Jezik je propast čovjeku.
14. Ne budi dvojezičan i ne upotrebljavaj jezika svojega za klevetu! Kradljivca pogodi sramota, čovjeka dvojezičnoga zazor i sramota.
15. Ne pogrješuj ni u velikom ni u malom i nemoj postajati neprijatelj od prijatelja! Jer zao glas donosi zazor i sramotu. Tako bude i grješniku dvojezičnomu.

GLAVA 6.

Istinito i lažljivo prijateljstvo. Težnja za mudrošću.

1. Ne predaji se volji svoje strasti;
2. Inače otrgnut ćeš se kao bik.
*3. Ona proždere lišće tvoje, izjede plodove tvoje i ostavi te kao stablo suho.
4. Zla strast upropašćuje onoga, koji je ima, i izvrgne ga ruglu neprijatelja njegovih.
*5. Govor blag steče sebi mnoge prijatelje, jezik uljudan umnoži broj onih, što pozdravljaju prijazno.
6. Mnogi hoće s tobom živjeti u miru, ali pouzdanik tvoj neka je samo jedan od tisuće!
7. Stečeš li sebi prijatelja, steci ga iskušanjem i ne poklanjaj mu prebrzo povjerenja svojega!
8. Gdjekoji je prijatelj samo po vremenu i ne ostane u dan nesreće tvoje.
*9. Gdjekoji prijatelj postane neprijateljem i onda otkrije svađu na sramotu tvoju.
10. Gdjekoji je prijatelj drug za stolom, ali ne istraje u dan nevolje tvoje.
11. Dok je dobro tebi, on je kao ti i pouzdano opći s ukućanima tvojim.

(8) »Ne oslanjaj se na blago varavo«, t. j. na blago ovoga svijeta, koje je prema Bogu, pravome blagu i dobru, doista varavo. — »U dan gnjeva«, t. j. na Sudnji dan.

(9) »Ne uvijaj se prema svakomu vjetru«: mudrac opominje, da se ne okreće gunj prema svakomu vjeru, t. j. da se čovjek ne prilagođuje svakojakim prilikama i ljudima, nego da bude karakter, značaj čvrst, svijetao i plemenit. Sramota je, kad se komu rekne: »Svi vjetri njim viju«.

(12) »Onda drži ruku na ustima!«, t. j. onda šuti!

Gl. 6. (3) Strast otme čovjeku dragocjeni nakit duše, tako da je onda sličan suhu stablu.

(5) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Riječ slatka umnoži prijatelje i ublaži neprijatelje; i jezik blag u dobra čovjeka obiluje« (»Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos; et lingua eucharis in bono homine abundat«).

(9) Prijatelj, koji je postao neprijateljem, podvaljuje tebi da si kriv tome lomu prijateljstva.

12. Ali ako te snađe nesreća, okrene se proti tebi, i više ga nema pred očima tvojim.

13. Drži se daleko od neprijatelja svojih, ali budi na oprezu i pred prijateljima svojim!

14. Prijatelj vjeran grad je tvrd. Tko je našao takova, našao je blago.

15. Prijatelj vjeran ne može se naplatiti. Za vrijednost njegovu nema cijene.

*16. Prijatelj vjeran balsam je života. Koji se boje Gospoda, nalaze ga.

17. Tko se boji Gospoda, drži pravo prijateljstvo. Jer kao on, i prijatelj je njegov.

18. Sinko moj, od mladosti primaj pouku, tada ćeš postići mudrost do u starost visoku!

19. Kao orač i sijač približi se njoj i utješen čekaj krasne plodove njezine! U njegovanju njezinu trebaš se truditi samo kratko vrijeme, i doskora ćeš već uživati plodove njezine.

20. Kao hrapava učini se ona ljudima nenaučljivim. Nerazumni ne izdrži kod nje.

21. Kao kušnja teška leži ona na njemu, i ne potraje dugo, baca je sa sebe.

*22. Jer je mudrost kao ime njezino, i mnogima se ne očituje.

23. Slušaj, sinko moj, primi nauku moju i ne odbijaj savjet moj!

24. Stavi noge svoje u okove njezine i vrat svoj u jaram njezin!

25. Podvij šiju svoju i nosi je, i neka ti ne dodijaju veze njezine!

26. Svim srcem svojim približi se njoj i drži se svom snagom svojom putova njezinih!

27. Pitaj za nju i traži je, i ona će ti se očitovati. Jesi li je postigao, onda je ne puštaj više!

28. Napokon ćeš kod nje naći pokoj, i ona će ti se pretvoriti u radost.

29. Okovi njezini postat će ti zaštita jaka, ogrlica njezina svečana ti haljina.

30. Zlatan je nakit na njoj. Veze su njezine grimizna tkanina.

*31. Kao svečanu odjeću ti ćeš je obući i kao krunu slave stavit ćeš je na glavu.

32. Ako si spreman, sinko moj, dobit ćeš obuku, i ako si pozoran, bit ćeš razuman.

33. Ako slušaš s ljubavlju, primit ćeš je u sebe, i ako joj prikloniš uho svoje, postat ćeš mudar.

34. Zadržavaj se u krugu staraca i pristani uz mudraca!

35. Slušaj rado, kao se govori o Bogu, i ne daj da ti izbjegnu riječi razumne!

*36. Vidiš li kojega razumnoga, potraži ga već u rano jutro, i noga tvoja neka korača preko pragova vrata njegovih!

37. Razmišljaj o zapovijedima Gospodnjim i neprestano uvažavaj naredbe njegove! Tada će on srce tvoje ohrabriti, i utišat će se želja tvoja za mudrošću.

---

(16) Pravi je prijatelj »balsam života« utjehom, koju pruža svojemu prijatelju.

(22) Mudrost se očituje samo onima, koji obuzdaju svoje strasti.

(31) Tko se preda mudrosti, dolazi do časti.

(36) S mudrim ljudima treba se družiti, i svaku dobru priliku treba uhvatiti, da se poučimo u mudrosti.

GLAVA 7.

Opomena na razne pogrješke. Ponašanje prema raznim ljudima.

1. Ne čini ništa zlo, i ne će ti se dogoditi ništa zlo!
2. Kloni se nepravde, i ona će biti daleko od tebe!
*3. Sinko moj, ne sij u brazde nepravde, i ne ćeš od toga sedmerostruko žeti!
4. Ne išti od Gospoda vladalački položaj i od kralja počasno mjesto!
*5. Ne drži sebe pravednim pred Gospodom i ne gradi se mudrim pred kraljem!
6. Ne traži da budeš sudac, ako ne možeš prepriječiti zlo! Inače bi se mogao pobojati pred mogućnikom i tako nauditi poštenju svojemu.
7. Nemoj pogriješiti proti gradskoj općini i ne ponizuj se pred narodom!
*8. Ne upadaj dvaput u grijeh, jer već poradi jednoga ne ostaješ bez kazne!
9. Ne govori: »On će pogledati na mnoštvo darova mojih, i kad ih prinesem Bogu Višnjemu, primit će ih!«
10. Ne budi malodušan, kad se moliš, i ne zanemaruj dobrotvoran biti!
*11. Ne rugaj se nikome u duševnoj boli njegovoj! Jedan je, koji ponizuje i uzvisuje.
12. Ne smišljaj prijevaru proti bližnjemu svojemu i ne čini tako šta proti prijatelju svojemu!
13. Ne izgovaraj nikada laži! Jer uzdanje u nju ne vodi k dobru.
*14. Ne budi brbljav u krugu staraca i ne opetuj riječi kod molitve!
15. Ne preziri mučnog rada ručnoga i poljodjelstva, koje dolazi od Svevišnjega!
*16. Ne pridružuj se mnoštvu grješnika! Pomisli, da gnjev ne kasni!
*17. Budi veoma ponizna duha! Oganj i crv kazna su bezbožniku.
18. Ne promjenjuj prijatelja za novac i brata plemenita za ofirsko zlato!
19. Ne preziri žene, koja je dobra i mudra! Milina njezina dragocjenija je od zlata.
20. Ne postupaj zlo sa slugom, koji radi vjerno, i s nadničarom, koji ti je odan!
21. Slugu razumna ljubi iskreno i ne uskraćuj mu slobode!
22. Imaš li stoke, brini se za nju! Je li ti korisna, zadrži je!
23. Imaš li sinova, odgoj ih i drži ih u stegi od mladosti!
*24. Imaš li kćeri, bdij nad tijelom njihovim i ne gledaj ih odveć prijazno!
25. Udaš li kćer svoju, učinio si djelo veliko. Ali je daj mužu razumnu!

Gl. 7. (3) Tko sije zlo sjeme u brazde nepravde, t. j. tko popušta svojim zlim sklonostima, morat će to okajati teško.

(5) »Ne drži sebe pravednim pred Gospodom!« Vulgata ovdje dodaje: »jer on poznaje srce« (»quoniam agnitor cordis ipse est«).

(8) Ako je čovjek jedamput sagriješio, mora se čuvati da opet ne sagriješi, jer opetovani grijeh povećava kaznu.

(11) Vulgata pridomeće: »naime Bog, koji (sve) vidi« (»circumspector Deus«).

(14) Mudri Sirah osuđuje t. zv. usnenu molitvu. Kod molitve se ne gleda na mnoge riječi, nego na mišljenje srca. Srce treba priviti k Bogu.

(16) »Pomisli, da gnjev ne kasni!« t. j. ne diči se grijesima, jer je blizu Sudnji dan.

(17) »Oganj i crv kazna su bezbožniku«; isp. Mk 9, 46; Iz 66, 24.

(24) Drži ih strogo na uzdi i ne ugađaj im preveć!

26. Imaš li ženu po srcu svojemu, ne otpuštaj je!
27. Poštuj oca svojega svim srcem i ne zaboravljaj bolova matere svoje!
28. Pomisli, da im zahvaljuješ život! Kako im možeš platiti, što su ti oni učinili?
29. Od svega srca boj se Gospoda i drži u časti svećenike njegove!
30. Ljubi Stvoritelja svojega, koliko možeš više, i ne ostavljaj sluga njegovih na cjedilu!
*31. Boj se Gospoda i štuj svećenika! Daj mu dio njegov, kako ti je zapovjeđeno: prvence, žrtve za krivnju, dar od plećaka, sveti prinos i desetinu svećeničku!
32. I siromahu pruži ruku svoju, da ti se dadne potpun blagoslov!
33. Podaj svakome živomu milodar, a svoje ljubavi ne uskraćuj ni mrtvomu!
34. Ne udaljuj se od onih, što plaču, i tuguj s tužnima!
35. Ne oklijevaj posjećivati bolesnike, jer ti to osigurava ljubav!
36. Kod svih djela svojih misli na posljednje stvari svoje, i ne ćeš griješiti do vijeka!

GLAVA 8.

Općenje s bližnjima uopće.

1. Ne svađaj se s mogućnikom, da mu ne padneš u ruke!
*2. Ne svađaj se s bogatašem, da te ne izigra težinom svojom! Jer su novci već mnoge upropastili, dapače su prevrnuli srce kraljevima.
3. Ne inadi se s brbljavcem i ne meći još drva na oganj njegov!
4. Ne opći s luđakom, da se ne obruže roditelji tvoji!
5. Ne prekoravaj čovjeka, koji se odvraća od grijeha! Pomisli, da mi svi zaslužujemo kaznu!
6. Ne grdi stara čovjeka; jer ćemo i mi ostarjeti!
*7. Ne raduj se mrtvacu! Pomisli, da nam je svima umrijeti!
8. Ne zabacuj govora mudracâ! Razmišljaj o riječima njihovim; jer od njih možeš naučiti obrazovanost, da mogneš služiti knezovima!
*9. Ne pogrđuj govorâ staraca, jer su ih naučili od otaca svojih! Od njih možeš naučiti razboritost, da obavješćuješ, gdje ustreba.
10. Ne stavljaj ognja na ugljevlje grješnikovo; inače užeći ćeš se na ognjenom plamenu njegovu!
*11. Ne padaj izvan sebe poradi kojega rugača; inače pazit će on podmuklo na tvoj govor.
12. Ne uzaimaj onome, koji je mogućniji od tebe! A jesi li mu uzajmio, drži to kao izgubljeno!
13. Ne jamči iznad imanja svojega! Ali ako si jamčio, onda misli i na plaćanje!
14. Ne pravdaj se sa sucem; jer on presuđuje po mišljenju svome!
15. Ne idi s drzovitim, da ti ne nanese jad težak! Jer on čini po

(31) Ovaj redak podsjeća na dio, što se je imao od raznih žrtava udijeliti svećenicima u Starom Zavjetu (isp. 2 Mojs 23, 19; 34, 26; 5 Mojs 26, 2; 3 Mojs 4 i 7, 1 sl.; 4 Mojs 18, 26 sl.).

Gl. 8. (2) Novcima zavedeni ljudi zaboravljaju svoju dužnost, obaraju pravicu i okaljaju svoju savjest.

(7) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Nemoj se radovati mrtvomu neprijatelju svome, kad znaš, da svi umiremo, i ne ćemo, da se raduju nama (»Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens, quoniam omnes morimur, et in gaudium nolumus venire«).

(9) »Od njih možeš naučiti razboritost«, jer imaju bogato iskustvo.

(11) »Inače pazit će on podmuklo na tvoj govor«, da te mogne upropastiti tvojim vlastitim riječima.

svojoj volji, i ti se upropašćuješ ludošću njegovom.
16. Ne zapodijevaj svađe s čovjekom jedljivim i ne idi s njim kroz pustinju! Jer u njega lako uskipi krv, i ubije te, gdje nema pomoći.
17. Ne pitaj luđaka za savjet, jer on ne može šutjeti!
*18. Ne čini ništa tajno pred tuđinom, jer ne znaš, što će očitovati!
*19. Ne otkrivaj svakome čovjeku srca svojega, da stim stečeš sebi naklonost!

GLAVA 9.

Općenje sa ženama. Općenje s raznim ljudima.

*1. Ne budi ljubomoran na dragu ženu svoju i ne uči je ništa rđavo na štetu svoju!
2. Ne predaji se odveć ženi, da ne dobije vlast nad tobom!
3. Ne približuj se kojoj drugoj ženi, da ne upadneš u zamku njezinu!
*4. Ne opći s pjevačicom, inače bit ćeš zapleten umještinama njezinim!
*5. Ne upiri pogleda svojega u djevojku, da ne budeš kažnjen poradi nje!
6. Ne druži se s bludnicama, da ne izgubiš imetka svojega!
7. Ne zuri naokolo po ulicama gradskim i ne skitaj se po mjestima zabitnim!
*8. Odvraćaj oči od lijepe žene i ne promatraj tuđe ljepote! Ženska je ljepota zaludila već mnoge. Na njoj se upali strast kao oganj.
*9. Ne sjedaj zajedno sa ženom drugoga! Ne naslađuj se s njom pri vinu, da se počem srce tvoje ne prigne njoj, i ti strašću svojom ne padneš u propast!
10. Ne puštaj staroga prijatelja, jer novi ne dolazi mu jednak! Novi je prijatelj novo vino. Istom kad je staro, piješ ga rado.
11. Ne srdi se poradi sreće grješnika! Ne znaš, kakav je svršetak njegov.
12. Neka ti ne godi sreća bezbožnikâ! Pomisli, da oni ne ostaju do smrti bez kazne!
*13. Ostani daleko od onoga, koji ima vlast da ubija! Onda ne trebaš lebditi u smrtnom strahu. Ako li mu se približiš, onda gledaj da ne skriviš ništa; inače on te ubije. I znaj, da hodaš između mreža i da ideš po zidnom kruništu grada.
14. Koliko možeš, ispitaj bližnje svoje i savjetuj se s mudracima!

(18) Pred čovjekom, čije mišljenje ne poznaš, ne otkrivaj svojih tajna!
(19) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Ne otkrivaj svakome čovjeku srca svojega, da ti možda ne nanese zlu hvalu i ne pogrdi te« (»Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi gratiam falsam et convicietur tibi«).
Gl. 9. (1) Ljubomor muža lako zavede ženu u istu pogrješku ili je ozlovolji i smuti.
(4) »Ne opći s pjevačicom!« Vulgata ima: »s plesačicom« (»cum saltatrice«).
(5) Zla pohota dovede lako do čina, što se kazni po zakonu (2 Mojs 22, 16 sl.; 5 Mojs 22, 29).
(8) Vulgata pridomeće još ovo: »Svaka žena, što se podaje bludnosti, pogazit će se kao pogan na putu. Mnogi, koji su se divili ljepoti tuđe žene, postali su nepošteni; jer razgovor s njom raspali se kao oganj« (»Omnis mulier, quae est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur. Speciem mulieris alienae multi admirati, reprobi facti sunt; colloquium enim illius quasi ignis exardescit«).
(9) »Ne padneš u propast«. Ovo smjera na ubojstvo, što bi ga mogao počiniti muž žene na svojemu takmacu (nuzljubu).
(13) Općenje s mogućnicima zemaljskim jest put preko mreža i spletaka, pa treba stoga biti dobro na oprezu.

15. Razgovaraj se s ljudima razboritim, i svi razgovori tvoji neka budu o zakonu Višnjega!
16. Tvoji drugovi za stolom neka budu ljudi pošteni! Slava tvoja neka je u strahu Božjemu!
17. Djelo iz ruke umjetnikove nalazi hvalu, a tako i knez narodni, koji je mudar u govoru svojemu.
18. Brbljavac je strah za grad svoj, i tko govori nerazborito, omražen je.

GLAVA 10.

Pravila za poglavare. Prava čast.

1. Vladalac mudar drži narod svoj u stegi. Vlada razboritoga dobro je uređena.
2. Kakav je vladalac naroda, takvi su činovnici njegovi; kakav je poglavar grada, takvi su stanovnici u njemu.
*3. Knez razuzdan upropašćuje narod svoj. A razboritošću mogućnikâ grad postaje velik.
4. U ruci Gospodnjoj počiva vlast nad svijetom. On mu daje u pravo vrijeme pravoga čovjeka.
*5. U ruci Gospodnjoj počiva sreća svakoga, i osobi kneza daje on dostojanstvo njegovo.
6. Ne mrzi na bližnjega poradi svake nepravde i ne budi dionikom u činima obijesti!
7. Obijest je omražena kod Gospoda i kod ljudi. O obadvoje ogriješi se nasilje.
8. Vlast prelazi od jednog naroda na drugi poradi nasilja, obijesti i lakomosti.
*9. Što se uzdiže prah i pepeo? Dok još živi, raspada se čovjek.
*10. Dulja bolest — smiješi se liječnik —, danas kralj i sutra mrtav.
11. Kad umre čovjek, onda su baština njegova truhlež, crv, upljuvak i gad.
12. Oholost čovjeka počinje, kad on otpadne od Gospoda i srce se njegovo odvrati od Stvoritelja njegova.
*13. Jer grijehom počinje oholost. Tko se drži nje, počinja mnoge grdopštine. Zato šalje Gospod čudesne pohode i bije ih do uništenja.
14. Gospod obara prijestole oholih i postavlja potlačene na mjesto njihovo.
15. Gospod iskorenjava narode iz korijena i sadi ponizne na mjesto njihovo.
16. Gospod izbriše tragove narodâ i uništi ih do temelja zemlje.
17. On ih iščupa iz zemlje, uništi ih i ugasi spomen njihov na zemlji.
18. Obijest ne dolikuje ljudima, niti gnjev drzovit rođenima od žene.
19. Koji je rod u časti? Rod čovječji. Koji je rod u časti? Koji se boji Gospoda. Koji je rod u nečasti? Rod čovječji. Koji je rod u nečasti? Koji prestupa zapovijedi.
*20. U krugu braće glavar je njihov čašćen, u očima Gospodnjim čovjek bogobojazan.
21. Slava bogataša i čovjeka ugledna kao i siromaha jest strah Gospodnji.

Gl. 10. (3) Nesposobnost vladaočeva upropašćuje opće dobro.
(5) Doslovno: »Osobi pisara«, t. j. državnoga činovnika.
(9) Još za života raspada se pomalo čovjek, koji je prah i u prah se vraća (1 Mojs 3, 19; 18. 27).
(10) Jedna bolest, što se i liječniku čini neznatna, može donijeti smrt.
(13) Pomisli na potop, na razorenje Sodome i Gomore, na propast faraona!
(20) Prava čast ne zavisi od položaja, što ga zauzima čovjek, nego od odnosa prema Bogu.

22. Nije pravo prezirati siromaha razumna. Ne valja častiti grješnika.

23. Knez, vladalac i mogućnik u časti su. Ali nijedan nije veći od čovjeka bogobojazna.

*24. Robu mudromu služe slobodni, i čovjek razuman ne mrmlja na to.

25. Ne gradi se mudracem, kad činiš svoj posao, i ne bani se, kad si u potrebi!

26. Bolji je tko radi i svega ima, negoli tko se razmeće i kruha nema.

*27. Sinko moj, u poniznosti časti samoga sebe i iskazuj sebi štovanje, što ga zaslužuješ!

28. Tko će držati pravednim onoga, koji se ogriješi o sebe? Tko će častiti onoga, koji se sam obeščasti?

29. Ima siromaha, koji su čašćeni poradi svoje razboritosti. I ima bogataša, koji su čašćeni poradi svojega bogatstva.

30. Tko je u časti unatoč svojemu siromaštvu, kako bi istom bilo, kad bi bio bogat? Tko je preziran unatoč svojemu bogatstvu, kako bi istom bilo, kad bi bio siromašan?

GLAVA 11.

Razne vrste poniznosti. Razna pravila života.

*1. Mudrost čovjeka poniznoga uzvisuje glavu njegovu i daje mu da sjedi među knezovima.

*2. Ne hvali čovjeka poradi ljepote njegove i ne preziri nikoga poradi izgleda njegova!

3. Pčela je neugledna među životinjama krilatim, ali ona donosi plod najslađi.

4. Ne budi ponosit poradi odjeće svoje i ne uzdiži se, kad si čašćen! Jer su djela Gospodnja čudesna, i upravljanje je njegovo od ljudi sakriveno.

5. Već mnogi vladalac morao je sjediti na podu, a onaj, na kojega nije mislio nitko, nosio je krunu.

6. Tako je pogdjekoji mogućnik bio pogrdno obeščašćen, i odličnici su bili predani sili drugih.

7. Ne kudi, prije nego si ispitao! Najprije istraži, onda upućuj!

8. Ne odgovaraj, prije nego si čuo, i ne prekidaj u razgovoru!

9. Ne prepiri se o onom, što na te ništa ne spada, i ne ulazi u prepirku zlikovaca!

*10. Sinko moj, ne upuštaj se u poslove svakojake! Pretjeraš li, ne ćeš ostati bez krivnje. Ako se natisneš za nečim, ne ćeš to postići, i ako utečeš, ne ćeš umaći.

11. Tu se jedan trudi, muči se, žuri se, a samo još to više zaostaje.

12. Drugi je slab, potreban pomoći, bez snage, gol i bos. Ali ga oči Gospodnje gledaju dobrostivo, i Gospod ga uzdiže iz niskoće njegove.

*13. On podigne glavu njegovu, tako da mu se čude mnogi.

(24) Čovjek razuman dade se poučiti i od razumna i bogobojazna roba.
(27) Prava poniznost dobro se slaže sa štovanjem samoga sebe, koje mu ide.
Gl. 11. (1) Pomisli na Josipa u Egiptu, na Danijela i drugove njegove u Babilonu!
(2) Pravi razlog štovanja jest mudrost, a ne vanjština čovjeka.
(10) Tko se hoće riješiti poslova, što ih je poduzeo nepromišljeno, ne može da im se otme. Pa stoga mudrac opominje, da se čovjek u svašta ne miješa i da se ne prenagli. Lijepo se u nas kaže: »Od naglosti u košulji tankoj«, ili: »Od naglosti na gola konjica«. Uprav se to hoće u ovom retku da istakne.
(13) »On podigne«, t. j. Gospod podigne.

14. Sreća i nesreća, život i smrt, siromaštvo i bogatstvo dolaze od Gospoda.

17. Blagoslov Gospodnji ostaje bogobojaznima, blagonaklonost njegova donosi sveudilj sreću.

18. Gdjekoji postaje bogat, jer štedi i škrtari. Plaća njegova stoji u tom,

*19. Da može kazati: »Našao sam pokoj i sad ću živjeti o dobrima svojim.« Ali on ne zna, dokle to traje. On umre i mora ih ostaviti drugima.

*20. Ostani vjeran znanju svojemu, hodi po njemu i ostari kod djela svojega!

21. Ne čudi se djelima grješnikâ! Uzdaj se u Gospoda i ustraj u nevolji svojoj! Jer je lako Gospodu iznenada i neočekivano obogatiti siromaha.

22. Plaća je pravednika blagoslov Gospodnji, brzo daje on, da nikne blagoslov njegov.

23. Ne govori: »Što trebam još? Što me još dobra čeka?«

24. I ne govori: »Imam dosta. Što mi se još zla može dogoditi?«

25. U dan sreće zaboravlja se nesreća. U dan nesreće zaboravlja se sreća.

26. Jer je lako Gospodu u dan svršetka platiti čovjeku po djelima njegovim.

27. Zlo vrijeme daje da se zaboravi raskošan život, i svršetak čovjeka očituje djelovanje njegovo.

28. Ne drži nikoga sretnim prije smrti! Jer istom na djeci njegovoj spoznaje se čovjek.

29. Ne uvodi svakoga čovjeka u kuću svoju; jer su mnogovrsne zasjede u čovjeka lukava.

30. Srce je oholice kao u kavezu uhvaćena jarebica. Kao uhoda vreba on slabu stranu.

31. Podmuklo izvrne dobro u zlo i stvarima krasnim prišije kakvu ljagu.

*32. Iz iskre nastane velik požar. Tako vreba bezbožnik krv.

33. Budi na oprezu pred zlikovcem; jer on kuje zlo. Inače ti prišije kakvu ljagu zauvijek.

34. Primiš li kojega stranca u kuću svoju, on će te oboriti u nepokoj i od tvojih te otuđiti.

GLAVA 12.

Prava dobrotvornost. Opomena na pouzdanost.

1. Kad činiš dobro, znaj, kome ga činiš, i požet ćeš hvalu za dobrotu svoju!

2. Čini dobro čovjeku bogobojaznu, i naći ćeš plaću, ako ne od njega, a ono od Svevišnjega!

*3. Dobročinstva neka se ne iskazuju onome, koji postojano čini zlo, niti onome, koji ne uzvraća dobročinstva!

(15. 16) Ova dva retka ne nalaze se u grčkom, a stoje u Vulgati: »R. 15: Mudrost i stega i poznavanje zakona kod Boga. Ljubav i putovi ljudi dobrih kod njega. R. 16: Zabluda i tmine pripadaju bistvu grješnikâ; a koji se raduju u opačini, ostare u zlu« (»15. Sapientia et disciplina et scientia legis apud Deum. Dilectio et viae bonorum apud ipsum. 16. Error et tenebrae peccatoribus concreata eunt; qui autem exultant im malis, consenescunt in malo«).

(19) »I mora ih ostaviti«, t. j. dobra mora ostaviti. Isp. Prop 2, 18.

(20) Čovjek mora ostati vjeran zvanju, što ga je jedamput izabrao, i makar vidi, da su zločinci u blagostanju, a on mora da provodi život pun muke i brige.

(32) Kao što iz iskre može nastati velik požar, tako može opak gost počiniti u kući golemu štetu.

Gl. 12. (3) Kako neki sveti Oci izjavljuju, zlikovcima se uskraćuje dobročinstvo zato, da ih to dobročinstvo još većma ne utvrdi u njihovim grijesima.

*4. Podaj čovjeku bogobojaznu, uskrati zlikovcu! Čini dobro poniznomu, a zločincu ne daj ništa!

5. Uskrati mu kruh i ne daj mu ga! Inače te dobije u vlast svoju, i ti primiš dvojako zlo za sve ono dobro, što mu ga iskazuješ.

6. I Svevišnji mrzi na zločince i osvećuje se bezbožniku.

7. Podaj dobrome, a za grješnika se ne zauzimaj!

8. U sreći se ne poznaje prijatelj. A u nesreći neprijatelj ne ostane sakriven.

*9. Ima li tko sreću, onda je i neprijatelj prijatelj njegov. Ima li nesreću, povuče se natrag i prijatelj.

10. Ne uzdaj se nikada u neprijatelja svojega! Jer je zloća njegova jednaka gvožđu, što rđa.

*11. I ako ide ponizno i zgureno, pazi i budi na oprezu pred njim! Budi prema njemu kao čistilac ogledala! Tada ćeš upoznati, da on nije posve zarđao.

12. Ne stavljaj ga uza se! Inače bi te mogao oboriti i na mjesto tvoje stupiti. Ne posađuj ga sebi zdesna! Inače još će požudjeti mjesto tvoje. Onda bi ti napokon shvatio moje riječi i žalostio bi se poradi moje opomene.

*13. Tko žali čarovnika, kojega ujede zmija, i sve, koji se približuju divljim životinjama?

14. I tako nitko ne žali onoga, koji opći sa zlikovcem i zaplete se u grijehe njegove.

15. Koji časak ostaje on kod tebe. Ali kad dođeš u kolebanje, on ne ustraje.

16. Na usnama svojim ima neprijatelj riječi prijazne. Ali u srcu svojemu misli na to, da te turi u jamu. Očima svojim prolijeva neprijatelj suze. Ali pruži li mu se zgoda, tada se ne zasiti krvoprolićem.

*17. Ako te snađe nesreća, onda ga još nađeš pred sobom. On ti podmetne nogu, kao da bi ti htio pomoći.

*18. Klima glavom i pljeska rukama. Mnogim tušenjem razmaže svoje lice.

GLAVA 13.

Općenje s velikašima i bogatašima opasno je. Svaki neka se druži sa sebi jednakima!

1. Tko dira smolu, uprlja se. Tko opći s rugačem, postane mu sličan.

2. Ne diži tereta, što ti je pretežak, i ne opći s onim, koji je moćniji i bogatiji od tebe! Kako idu skupa lonac i kotao? Jedan udari, drugi se razbije.

3. Bogataš čini nepravdu i drsko se još stim hvali. Siromah pretrpi nepravdu i usto još mora moliti.

(4) »Uskrati zlikovcu!« doslovno: »Ne zauzimaj se za zlikovca!«

(9) »Ima li tko sreću, onda je i neprijatelj prijatelj njegov«. Ovaj je prijevod po hobrejskom boljem tekstu. Grčki tekst glasi: »Ima li tko sreću, onda su neprijatelji njegovi žalosni.«

(11) Ogledala su u stara vremena bila od kovine. Čistilac ogledala mogao je odmah rđu jasno opaziti. Tako se i pod rđom pretvaranja i himbe može upoznati pravo mišljenje čovjeka.

(13) Isp. Prop 10, 11.

(17) »Onda ga još nađeš pred sobom«, kao da bi te htio požaliti.

(18) Prijašnjemu prijatelju nije ispod časti, da se i naruga svojemu dobročinitelju.

*4. Ako si mu koristan, trudi se oko tebe. Padneš li u nevolju, ostavi te na cjedilu.
5. Ako što imaš, onda živi s tobom skupa i oplijeni te, a da mu to nije žao.
6. Dokle te treba, vara te; nasmiješi se na te, ulijeva ti pouzdanje i pita te lijepim riječima: »Treba li ti što?«
*7. Zastiđuje te svojim časćenjem, dok te nije oplijenio dvaput i triput. I napokon ti se naruga. Kad te kasnije vidi, zaustavi te i klima na te glavom.
8. Pazi, da ne budeš zaveden ludošću njegovom i da ne štetuješ!
9. Pozove li te koji mogućnik, ustegni se! Onda će te to silnije zvati.
10. Ne nameći se, inače odbit će te! Ali i ne drži se daleko, inače zaboravi te.
11. Ne idi za tim, da s njim govoriš pouzdano, i ne gradi na mnogim riječima njegovim! Naklapanjem svojim hoće on da te uvede u napast i nasmjehivanjem svojim da te ispipa.
*12. Tko ne može šutjeti, okrutan je i ne štedi zlostavljanje i okove.
13. Pazi na sebe i budi na oprezu, jer ideš naokolo s nesrećom svojom!
15. Svako biće ljubi sebi jednakoga, i svaki čovjek svojega bližnjega.
16. Svako stvorenje drži uz jednake sebi, a tako se pridružuje i čovjek jednakima sebi.
17. Pridruži li se vuk janjetu? Tako ni zločinac čovjeku bogobojaznu.
18. Može li hijena u miru živjeti sa psom? Može li mir vladati između bogata i siromašna?
19. Kao što su divlji magarci pustinje plijen lavovima, tako su siromasi paša bogatašima.
20. Kao što je poniznost gad oholicama, tako je siromah gad bogatašima.
21. Kada bogataš upadne u kolebanje, onda ga podupiru prijatelji. A kada siromah padne, odbaci ga i prijatelj njegov.
22. Kada bogataš padne, ima mnoge, koji mu pomognu. Govori li nesklapno, daju mu pravo. Ako li padne siromah, kore ga. I ako govori razumno, ne drže do toga.
23. Govori li bogataš, šute svi i uznose govor njegov do oblakâ. Govori li siromah, pitaju: »Pa tko je taj?« I kad se spotakne, posve ga obore.
24. Dobro je bogatstvo, za koje se nije prilijepio dug. Zlo je siromaštvo po sudu bezbožnika.
*25. Srce čovjeka mijenja lice njegovo, sad na dobro, sad na zlo.
*26. Znak dobra srca jest pogled vedar. Ali smisliti priče iziskuje trudno promišljanje.

Gl. 13. (4) Dok se bogataš nada čemu od tebe, lijepo te gleda. Ali padneš li u nevolju, ne će više da ima posla s tobom.
(7) »Dok te nije oplijenio« zajmovima ili zahtjevima, da i ti njega častiš isto tako, a preko svojih imovnih sila.
(12) »Tko ne može šutjeti«; doslovno: »Tko ne može riječi zadržati u sebi«.
(14) Ovoga retka nema u grčkom tekstu. U Vulgati glasi ovako: »A čuješ li o tom kao u snu, gledaj i budi budan! Kroz čitav život svoj ljubi Boga i zazivaj ga za spasenje svoje!« (»Audiens vero illa quasi in somnis vide et vigilabis. Omni vita tua dilige Deum et invoca illum in salute tua!«).
(25) Čovjek se može jedno vrijeme pretvarati, ali njegovo pravo mišljenje doskora će se pokazati u ogledalu njegova srca, u licu njegovu.
(26) Ovaj redak prevodi Vulgata ovako: »Trag srca dobra i lice dobro teško ćeš naći, i to s trudom« (»Vestigium cordis boni et faciem bonam difficile invenies, et cum labore«).

GLAVA 14.

Škrtost i lakomost. Pohvala mudrosti.

1. Blago čovjeku, koji nije zgriješio nikojom riječi, i kojega ne muči bol za grijehe!
2. Blago čovjeku, kojega ne optužuje savjest njegova, i koji se ne odriče nade svoje!
3. Tvrdici ne koristi ništa bogatstvo. Čemu služi blago lakomcu?
4. Tko samomu sebi ništa ne ugađa, sabire za druge, i tuđinci se naslađuju dobrima njegovim.
5. Tko je samomu sebi neprijatelj, komu je onda dobar? I tako se ne će nikada obradovati svojim novcima.
6. Nitko nije gori od onoga, koji samomu sebi ne ugađa ništa, i to je plaća za zloću njegovu.
7. Ako čini dobro, čini od zaborava, a napokon ipak pokaže zloću svoju.
8. Zao je, tko ima oko zavidno, odvraća lice svoje i tako prezire ljude.
9. Oko lakomčevo nije zadovoljno dijelom svojim, zla zavist isuši mu dušu.

*10. Oko zavidnikovo gleda zavidno na kruh i oskudijeva na vlastitom stolu.

*11. Sinko moj, ako imaš, ugodi sebi i prinosi Gospodu žrtvu, koja mu ide!

12. Pomisli, da smrt ne oklijeva, i da ti odluka podzemnoga svijeta nije poznata!

*13. Prije nego umreš, čini dobro bližnjemu, pruži ruku svoju i obdari ga, koliko možeš!

*14. Ne daj da ti izmakne koji dobar dan, i da te mimoiđe dio na veselu užitku!

15. Ne moraš li svoje imanje ostaviti drugome i svoju zaslužbu da sė podijeli ždrijebom?

16. Podaj i primi i veseli se; jer se u podzemnom svijetu ne može tražiti život raskošan!

17. Svaki čovjek ostari kao odjeća. Od iskona ima zakon: »Moraš umrijeti!«

*18. Kao što zeleno lišće na stablu kitnjastom — jedno padne, drugo raste, — tako je s rodom od mesa i krvi: jedan umre, drugi se rodi.

19. Svako djelo prolazi u truhlež, i koji ga postavi, ide za njim.

*20. Blago čovjeku, koji razmišlja o mudrosti i razbira svojom razboritošću;

21. Koji pazi na putove njezine i gleda na tajne njezine;

*22. Koji ide za njom kao uhoda i prisluškuje na prilazima njezinim;

23. Koji tajno gleda kroz prozore njezine i sluša na vratima njezinim;

24. Koji se nastani u blizini kuće njezine i u zidove njezine zabije klin svoj šatorski;

25. Koji na strani njezinoj razapne šator svoj i tako stanuje u dobru zaklonu;

26. Koji djecu svoju donosi pod krov njezin i prebiva u granju njezinu;

27. Koji se u sjenu njezinu sakriva od žege i odmara se u krasoti njezinoj!

Gl. 14. (10) Lakomac ne jede do sitosti i tako gladuje za vlastitim stolom.
(11—19) Dovle je Sirah pokazao, kako se čovjek dobro ne služi bogatstvom. Sada kazuje, kako se imaju upotrijebiti zemaljska dobra.
(13) I narod naš lijepo kaže: »Čini dobro za života, ako misliš Božji biti!«
(14) »Na veselu užitku«, t. j. na dopuštenu užitku.
(18) »Rod od mesa i krvi«, t. j. ljudski rod.
(20) Vulgata ima još ovaj dodatak: »i u srcu svome promišlja o providnosti Božjoj« (»et in sensu cogitabit circumspectionem Dei«).
(22—27) Ovdje se, kao često puta, poosobljuje (personificira) mudrost.

GLAVA 15.

Pohvala mudrosti. Tko je dobiva? Odgovornost za grijeh.

*1. Tko se boji Gospoda, radi tako. Tko se drži zakona, postigne je.
2. Ona mu dolazi ususret kao mati i prima ga kao mlada žena.
3. Hrani ga kruhom razboritosti i poji ga vodom spoznaje.
4. On se oslanja na nju i ne koleba. On se uzda u nju i tako se ne osramoti.
5. Ona ga uzvisuje nad drugove njegove i otvara mu usta usred općine.
6. Veselost i krunu radosti i slavu vječnu on postiže.
7. Nerazumni ne će je nikada sebi prisvojiti, i grješnici ne će je gledati.
8. Ona ostaje daleko od rugača, i lašci ne misle na nju.
*9. Slava njezina ne pristaje u ustima grješnika; ona mu nije dana od Gospoda.
*10. Hvala njezina ori se u ustima mudraca. Gospod mu je daje.
11. Ne govori: »Ja sam po Bogu postao nevjeran«! Jer na što on mrzi, to ti ne smiješ činiti.
12. Ne govori: »On me je doveo do pada«! Jer on ne treba grješnika.
13. Gospod mrzi na svaki pogan čin, i koji ga se boje, ne ljube ga ni oni.
14. On je u početku stvorio čovjeka i predao ga vlastitoj odluci.
*15. Ako hoćeš, možeš držati zapovijedi, i vjernost držati zavisi o slobodnoj volji tvojoj.
*16. On je preda te stavio oganj i vodu. Pruži ruku svoju, za čim hoćeš!
17. Pred čovjekom su život i smrt. što hoće, dat će mu se.
18. Velika je mudrost Gospodnja. On je jak moću i vidi sve.
19. Oči njegove gledaju one, koji ga se boje. Tako pozna on djelovanje svakoga čovjeka.
20. Nikomu ne izdaje on zapovije da čini opačinu, nikomu ne dopušta da griješi.

GLAVA 16.

Bog se osvećuje bezbožnicima.

1. Ne želi mnoštvo djece nekorisne i ne veseli se sinovima, koji su bezbožni!
2. I ako ih je mnogo, ne ponosi se njima, ako nemaju straha Gospodnjega!
3. Ne uzdaj se u vijek njihov i ne oslanjaj se u množinu njihovu! Jer jedan je bolji nego tisuća, i bez djece umrijeti bolje je nego ostaviti iza sebe djecu, što su bezbožna.
4. Jedan razuman naseli grad. A rod zlikovaca opustoši ga.
5. Vidio sam tako šta mnogo očima svojim, i još je gore čulo uho moje.
6. Oganj je planuo proti čoporu zlikovaca, i proti narodu bezbožnome raspalio se gnjev.

Gl. 15. (1—6) Ovaj se odsjek čita na dan sv. Ivana Apostola i Evanđelista. On je bio pun svete mudrosti, i poradi nje mi ga hvalimo i slavimo.

(9) Slaviti i hvaliti mudrost ne smije grješnik, nego samo mudrac.

(10) »Gospod mu je daje«: ovaj je prijevod po hebrejskom i latinskom tekstu. Grčki tekst glasi ovako: »Gospod će ga sretno pratiti«.

(15) Tvoja je volja slobodna. Možeš se odlučiti za dobro ili za zlo. Držati Božje zapovijedi djelo je slobodne odluke čovjeka. — Vulgata ima: »Htjedneš li držati zapovijedi, one će te uzdržati« (»Si volueris mandata servare, conservabunt te«).

(16) To jest: čovjek je slobodan u izboru stvari, što su jedna drugoj protivne.

*7. Bog nije oprostio divovima u davnini, što se pobuniše u snazi svojoj.

8. Nije poštedio sugrađana Lotovih i zamrzio je na njih poradi obijesti njihove.

9. Nije pomilovao naroda prokletoga, što je bio uništen poradi grijeha svojih!

10. Niti šest stotina tisuća pješaka, koji su svi skupa bili pomoreni poradi zloće srca svojega.

11. Kako istom, ako je tvrdovrat jedan jedini! Bilo bi čudo, kad bi ostao bez kazne. Jer je u njega milosrđe i gnjev. On može oprostiti. Ali on izlijeva i gnjev.

12. Velika je kao milosrđe njegovo i strogost njegova. On sudi svakoga po djelima njegovim.

13. Zlikovac ne umakne s grabežem, i nada pravednikova ne ostane neispunjena.

*14. On obdari onoga, koji čini dobro. Svaki prima po djelima svojim.

*17. Ne govori: »Ja sam sakriven pred Bogom! Tko misli na me tamo gore? U mnoštvu ne ću biti zapažen. što sam ja u neizmjernom stvorenju?«

18. Gle, nebo i nebesa nad nebesima, bezdan i zemlja uskolebaju se, kad ih on pohodi.

19. Gore sve kolike i podupornji zemlje zadršću od straha, kada ih pogleda.

20. Na to ipak ne pazi srce, i tko promišlja upravljanje njegovo?

21. Kao što čovjek ne može vidjeti vihora, tako su većinom djela Božja sakrivena.

22. »Tko objavljuje djela pravednosti njegove, ili tko ih nosi? Jer je daleko zavjet.«

23. Samo nerazborit čovjek misli to. Samo nerazuman i luđak pomišlja tako ludo.

24. Sinko moj, slušaj i nauči razboritost i upravi srce svoje k riječima mojim!

*25. Dobro smišljeno iznosim nauku svoju na svijetlo. Točno kazujem znanje svoje.

*26. Kada je Gospod u početku stvorio djela svoja i od stvorenja njihova razdijelio ih na dijelove njihove, tada je uredio za sva vremena djela svoja i područje njihovo po vrstama njihovim.

*27. Ne gladuju ona i ne umaraju se i neprestano rade svoj posao.

28. Nijedno ne tiska drugo, i nikada se ne opiru migu njegovu.

29. Onda je pogledao Gospod dolje na zemlju i napunio ju dobrima svojim.

Gl. 16. (7—10) Sirah predočuje čitateljima kazneni sud potopa (1 Mojs 6—9), kazneni sud nad Sodomom i Gomorom (1 Mojs 19), nad Kanaancima (2 Mojs 23, 33; 33, 2) i nad upornim Izraelcima u pustinji (4 Mojs 14, 23).

(14) Grčki tekst glasi u doslovnom prijevodu: »Svakomu dobročinstvu pribavi on mjesto.«

(15. 16) Ova dva retka ne nalaze se u grčkom i latinskom tekstu.

(17—21) Slobodoumnici iznose prigovor: Čovjek pojedinac iščezne u mnoštvu ljudi, i Bog se ne brine za pojedince.

(25) Vulgata proširuje ovaj redak ovako: »U srcu svome pazi na riječi moje, jer ću u pravom duhu govoriti o snagama, što ih je Bog od početka stavio u djela svoja! Vjerno ću objaviti spoznaju njegovu« (»Et in verbis meis attende in corde tuo, et dico in aequitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, et in veritate enuntio scientiam ejus«).

(26) Ovdje se kaže, da je Bog nesamo stvorio svijet, nego da ga je prema cilju njegovu i opremio.

(27) Bog je svakome djelu svojemu označio njegov djelokrug.

*30. Bićima živim svake vrste pokrio je površinu njezinu. K njoj se ona vraćaju natrag.

GLAVA 17.

Upravljanje Božje u ljudskom životu.

1. Gospod je stvorio čovjeka iz zemlje i pušta da se opet vrati k njoj.
2. On mu je darovao jedan rok, jedan određen broj dana života, i dao mu vlast nad svim, što se miče na njoj.
3. On ga je opremio dostojno snagom i stvorio ga po slici svojoj.
4. On je usadio u svako tijelo strah od njega, da vlada nad životinjama i pticama.
6. Rasudnost, jezik, oko i uho dao mu je i srce za mišljenje.
7. Napunio ga je razboritošću razumnom i pokazao mu dobro i zlo.
*8. Stavio mu oko svoje u srce, da mu pokaže veličinu djela svojih,
9. Neka slavi krasotu djela njegovih
10. I hvali sveto ime njegovo!
11. Usto je dao ljudima u posjed još spoznaju i zakon života.
12. Sklopio je s njima vječni zavjet i naučio ih naredbama svojim.
13. Oči su njihove vidjele predivnu krasotu njegovu, i uši su njihove čule čudesni glas njegov.
14. On im je zapovjedio: »Klonite se od svake nepravde!« i propisao je svakome od njih dužnosti prema bližnjemu.
15. Putovi njihovi stoje sveudilj pred njim i nijesu sakriveni očima njegovim.
17. Svakomu je narodu postavio vladaoca. Ali je Izrael baština Gospodnja.
19. Sva djela njihova stoje pred njim kao sunce, i oči su njegove vazda upravljene na putove njihove.
20. Opačine njihove nijesu mu sakrivene. Svi grijesi njihovi stoje pred Gospodom.
22. Dobrotvornost je svakoga kod njega kao prsten s pečatom, i dobročinstvo čovjeka čuva on kao oko u glavi.
23. Kasnije se onda diže i plaća zlikovcima i donosi plaću na glavu njihovu.
24. A raskajanima pušta otvoren povratak i bodri ljude bez nade.
25. Obrati se Gospodu i okani se grijeha svojih! Moli mu se i umanji prestupak!
26. Vrati se natrag k Svevišnjemu, okreni se od nepravde i mrzi jako na opačinu!
*27. Tko će u podzemnom svijetu slaviti Svevišnjega mjesto onih, koji živu i slave ga?

---

(30) »K njoj se ona vraćaju natrag.« Iz zemlje sve je stvoreno i poslije smrti vraća se opet sve k njoj. Isp. Prop 3, 20; 12, 7.

Gl. 17. (5) Ovoga retka nema u grčkom tekstu. Vulgata za to ima ovo proširenje: »Stvorio je iz njega pomoćnicu njemu sličnu« (»Creavit ex ipso adjutorium simile sibi«).

(8) Sirah označuje svijetlo razuma kao »oko Božje«. Jer je dano čovjeku, da spozna Boga i da slavi njegovu veličinu i krasotu.

(16. 18) Ova dva retka fale u grčkom tekstu. Vulgata ima: »Savezi njegovi nijesu oslabili poradi zloće njihove, i sve zločine njihove vidi Bog. I poslije će ustati i platit će im plaću, svakome na glavu njihovu, i pustit će da iščeznu u unutarnjosti zemlje« (»Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei. Et postea resurget et retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, et convertet ad inferiores partes terrae«).

(21) Ovoga retka nema.

(27. 28.) U podzemnom svijetu ne može više nitko slaviti Boga. Tamo je prošlo vrijeme pokore (isp. Ps 88 [87], 11—13 s bilješkom).

28. U mrtvoga, kojega nema više, slava ima kraj. Samo tko živi i zdrav je, može slaviti Gospoda.

29. Kako je veliko milosrđe Gospodnje i smilovanje njegovo prema svima, koji se obrate k njemu!

30. Ne može sve biti u čvojeku, jer ljudi nijesu besmrtni.

*31. Što je jasnije od sunca? Ipak i ono pomrči. Tako je također zlo, što smisle meso i krv!

32. Vojsku visokoga neba ispituje Bog, a svi su ljudi samo prah i pepeo.

GLAVA 18.

Nedostižna Božja veličina. Ljudska slabost. Razna pravila za život.

*1. Koji živi vječno, stvorio je sve koliko.

2. Gospod jedino nahodi se pravedan.

4. Nitko ne može opisati djela njegovih. Tko je u stanju shvatiti velika djela njegova?

5. Tko može shvatiti silnu veličinu njegovu, tko izbrojiti dokaze milosti njegovih?

6. Ne može se od toga ništa oduzeti i ništa dodati. Nemoguće je istražiti čudesna djela Gospodnja.

*7. Kad je čovjek s tim na kraju, istom počne. I kad prestane, osjeća nemoć svoju.

8. Što je čovjek? Čemu je zapravo koristan? Što ima na sebi dobro, i što ima zlo?

9. Dani života čovječjega jesu sto godina, ako bude najviše.

10. Kao kap vode iz mora i kao zrno pijeska, tako je ono malo godina u danu vječnosti.

11. Zato je Gospod strpljiv s ljudima i izlijeva na njih milosrđe svoje.

12. On vidi i zna, kako je rđav njihov kraj. Zato pokazuje veliko milosrđe.

13. Milosrđe čovjeka proteže se samo na bližnjega, milosrđe Gospodnje na sve meso. On upućuje, kara i poučava i vraća ga natrag kao pastir stado svoje.

14. On pokazuje milosrđe onomu, koji prima stegu njegovu, i koji je revan u naredbama njegovim.

*15. Sinko moj, dobročinstvu ne pridomeći ukora i riječi uvredljivih!

16. Ne učini li rosa žegi kraj? Tako je i mila riječ bolja od dara.

17. Nije li mila riječ nad milodarom? Oboje neka se nađe u čovjeka ljubezna!

*18. Luđak čini gorke prijekore, i dar zavidnika tjera suze u oči.

19. Prije nego progovoriš, pouči se! Prije nego oboliš, pobrini se za bolest svoju!

20. Prije nego sudiš, ispitaj samoga sebe! Tada ćeš u vrijeme kušnje naći smilovanje.

21. Prije nego se razboliš, ponizi se! Jesi li sagriješio, pokaži pokajanje!

22. Ne oklijevaj ispuniti zavjet na vrijeme! Ne čekaj do smrti, da se oslobodiš od toga!

(31) Kad sunce, žarko sunce, često pomrči, kako ne će to snaći slaboga čovjeka!

Gl. 18. (1) »Koji živi vječno«, t. j. Bog.

(3) Ovaj redak fali.

(7) Kada čovjek promatrajući djela Božja misli da je na kraju, stane pred nove nerazrješive zagonetke.

(15) Radosno, a ne mrmljajući treba da dajemo milostinju.

(18) Dar luđakov ne usreći primaoca, nego ga ogorči, da mu se omaknu suze.

23. Prije nego učiniš zavjet, pripravi se i ne budi kao čovjek, koji kuša Gospoda!
24. Misli na gnjev njegov u dan smrti i na vrijeme kazne, kad odvrati lice svoje!
25. U vrijeme izobilja misli na vrijeme gladi, u vrijeme bogatstva na siromaštvo i potrebu!
*26. Od jutra do večera mijenja se vrijeme, i sve hrli pred Gospodom.
*27. Mudrac je u svemu na oprezu, u danima grijehâ čuva se od prestupka.
28. Svaki, koji je razuman, spoznaje u tom mudrost i hvali onoga, koji je nalazi.
29. Koji se razumiju u priče, i sami su mudri i razasipaju izvrsne priče.
30. Ne idi za požudama svojim i drži se daleko od pohota svojih!
31. Ako dopustiš sebi nasladu požude, učinit će te ona ruglom neprijatelja tvojih.
32. Ne naslađuj se čestim raskošjem i nemaj ništa s njim zajednički!
33. Nemoj da osiromašiš gosteći se novcima pozajmljenim, dok u svom džepu nemaš ništa!

GLAVA 19.

Žalosne posljedice pijanstva. Treba se čuvati ogovaranja. Prava i lažna mudrost.

*1. Radnik, koji je odan piću, ne će biti bogat, i tko ne pripazi na malo, doskora padne.
2. Vino i žene zavedu pametne na grijeh. Tko se prilijepi za bludnice, postat će još drskiji.
3. Truhlež i crvi zaposjednu ga, i drzoviti ugine.
4. Tko se brzo povjerava, lakomislen je, i tko sagriješi, naudi samomu sebi.
5. Tko se raduje zlu, dobiva ukor.
6. Tko odurava ogovaranje, manje ima patnje.
7. Ne kazuj nikada ništa dalje, tada ne ćeš sebi nauditi!
8. Ne pripovijedaj ništa dalje pred prijateljem i neprijateljem i ne kazuj ništa dalje, ako ti to nije grijeh!
9. Jer tko te čuje govoriti, čuva se od tebe i u svoje će te vrijeme prezreti.
10. Čuješ li kakvo govorkanje, to pusti da umre s tobom! Budi uvjeren, to te ne će prekinuti!
*11. Luđak dobije već od jedne riječi bolove kao roditeljka od poroda svojega.
*12. Kao strijela, što se zabode u mesnato stegno, takva je riječ u nutarnjosti luđakovoj.
13. Potegni prijatelja na odgovor, da li nije što učinio, i ako je učinio, da to ne čini opet!
14. Potegni prijatelja na odgovor, da li je što kazao, i ako je što kazao, da to ne kazuje opet!
15. Potegni prijatelja na odgovor; jer često je kleveta. Zato ne vjeruj svakome govorkanju!
16. Gdjekoji se ogriješi, iako bez namjere. Tko se još nije bio ogriješio jezikom?

(23 sl.) Latinski prijevod uzima ovdje molitvu mjesto zavjeta: »Prije nego se pomoliš...« (»ante orationem«).
(26) »I sve hrli pred Gospodom«, t. j. pred Bogom je sve prolazno.
(27) Mudar čovjek ne da se zavesti od zla svijeta, da zađe s puta straha Božjega.
Gl. 19. (1) »Tko ne pripazi na malo«, t. j. tko ne drži mjere u malom.
(11. 12) Kada luđak što sazna, onda on nema mira, dok to ne razglasi na sve strane. I to mu zadaje boli, kao kad se strijela zabode u mesnato stegno.

17. Potegni bližnjega svojega na odgovor, prije nego se osiječeš na nj, i podaj mjesto zakonu Svevišnjega!
20. Svaka je mudrost strah Gospodnji, i sa svakom je mudrošću spojeno ispunjenje zakona.
22. Spoznaja zloće nije mudrost, i savjet grješnikâ nije razboritost.
*23. Ima lukavština, i ona je gad; i ima bezbožnikâ, kojima fali mudrost.
24. Bolje siromašan u razboritosti, a bogobojazan, nego bogat u razboritosti i prekršitelj zakona.
25. Ima razumnost lukava, i ona je nepravedna. Ona izvrće pravo, da iskaže naklonost.
26. Gdjekoji ide naokolo zguren u žalosnoj crnini. A unutarnjost je njegova puna prijevare.
27. On spusti glavu i učini se gluh. Ali iznenada napadne te.
28. Je li zapriječen da učini zlo, jer nema snage, učini to, čim mu se pruži prilika.
29. Upozna se čovjek po izgledu svome. Upozna se čovjek razborit po obličju svome.
30. Odijelo čovjeka, smijeh zuba njegovih i hod čovjeka kazuju, što je na njemu.

GLAVA 20.

Govori i šuti u pravo vrijeme!

1. Gdjekoji je prijekor u nevrijeme. Gdjekoji šuti, i taj je razuman.
2. Bolje je pozvati na odgovor nego se srditi. Tko onda prizna, sačuva se od štete.
*4. Tko hoće silom da prinudi pravo, on je kao uškopljenik, koji hoće da obeščasti djevojku.
5. Gdjekoji šuti i vrijedi kao mudar, i gdjekoji je omražen poradi velike brbljavosti svoje.
*6. Gdjekoji šuti, jer ne može ništa odgovoriti, i gdjekoji šuti, jer zna, kad je vrijeme.
7. Mudrac šuti do pravoga časa. Luđak i brbljavac pregledaju vrijeme.
8. Tko govori mnogo, bude oduran, a tko je drzovit, bude omražen.
*9. U nesreći ima gdjekoji sreću, i gdjekoji je dobitak na štetu.
10. Ima poklona, što ti ne koriste ništa, i također poklona, što se vraćaju dvostruko.
11. Ima poniženja, što dolaze nakon slave, i ima gdjekoji, koji uzdiže glavu svoju iz poništenja.
12. Gdjekoji kupuje mnogo i jevtino, ali to plaća sedmerostruko.
13. Mudrac svojim govorima učini da bude obljubljen, a laskanje je luđakâ nekorisno razmetanje.
*14. Poklon luđaka ne donosi ti koristi; jer mjesto jednoga oka ima ih on mnogo.

(18. 19) Ova dva retka nema grčki tekst. Vulgata ima: »Gdjekoji griješi jezikom, ali ne od srca. Jer tko ne pogriješi svojim jezikom?«
(21) Ovoga retka nema ni u grčkom ni u latinskom tekstu.
(23) Znanje, što služi zlu, nije mudrost, nego je gad.
Gl. 20. (3) Ovaj redak fali u grčkom tekstu. Vulgata ima: »Kako je dobro pokazati pokajanje, kad budeš ukoren! Jer ćeš tako izbjeći grijehu svojevoljnom« (»Quam bonum est correptum manifestare poenitentiam; sic enim effugies voluntarium peccatum«).
(4) Zaludu mu je trud.
(6) »Jer zna, kad je vrijeme«, t. j. kad je vrijeme govoriti.
(9) Sve posljedice kojega događaja ne mogu se odmah razvidjeti. Može se kasnije u jednoj nesreći ispostaviti sreća i obratno.
(14) Luđak traži svaku priliku, da mu se uzvrati mnogostruko.

*15. On daje samo malo, ali kudi mnogo i razvaljuje usta kao telal. Danas daje zajam, a sutra ga traži natrag. Takav je čovjek dosadan.

16. Luđak veli: »Ja nemam prijatelja ni hvale za svoje dobročinstvo.«

17. Koji jedu kruh njegov, jesu pogani jezici. Kako često i kako mnogi narugat će mu se!

18. Bolje je, ako se spotaknu noge negoli jezik. I tako dođe brzo pad zlih ljudi.

19. Riječ je u nevrijeme kao čovjek dosadan. Uvijek se nađe u ustima razuzdanih.

20. Priča iz usta luđakovih prezire se; jer je ne izusti u pravo vrijeme.

*21. Gdjekojega odvraća od grijeha siromaštvo i tako se ne smeta u pokoju svojemu.

22. Gdjekoji se upropašćuje iz srama i žrtvuje se iz luda obzira.

*23. Gdjekoji daje prijatelju svojemu obećanja iz srama i bez razloga učini ga sebi neprijateljem.

24. Ljaga je na čovjeku laž. Ona se vazda nalazi u ustima razuzdanih.

25. Bolji je kradljivac nego sveudiljan lažac; a obadva baštine samo propast.

26. Ponašanje čovjeka lažljiva sramotno je; sramota ostaje uvijek na njemu.

27. Tko je mudar u govoru, izlazi na glas. Čovjek razuman dopada se velikima.

28. Tko obrađuje zemlju, umnožava snopove svoje, i tko je obljubljen kod velikih, može popraviti nepravdu.

*29. Darovi i pokloni zaslijepe i mudraca i priječe ukor kao brnjica u gubici.

30. Mudrost sakrivena i blago sakriveno, što to oboje koristi?

31. Bolji je onaj, koji krije ludost svoju, negoli onaj, koji taji mudrost svoju.

GLAVA 21.

Čuvaj se grijeha i nepravde. Mudrac i luđak.

1. Sinko moj, ako si sagriješio, ne čini to opet i moli se poradi prijašnjih grijeha svojih!

2. Bježi od grijeha kao od zmije! Jer ako mu se približiš, ujest će te. Zubi su njegovi kao zubi lavovi, koji ubijaju ljude.

3. Kao mač dvorezac svaka je nepravda. Za udarac njegov nema lijeka.

4. Nasilje i oholost unište imanje. Tako opusti kuća oholice.

*5. Molitva siromaha prodire od usta do ušiju njegovih, i sud njegov dolazi brzo.

6. Tko mrzi na pouku, ide stazom grješnikovom. A tko se boji Gospoda, prima je k srcu svojemu.

7. Junak na jeziku poznat je nadaleko. Čovjek razborit pazi, gdje se spotakne.

8. Tko gradi kuću svoju tuđim dobrom, jest kao čovjek, koji sabira kamenje za svoj grob.

(15) Ono malo, što dadne, rastrubi odmah. Vulgata ima: »Kad otvori usta, sipa oganj« (»apertio oris illius inflammatio est«).

(21) Pogibao sagriješiti jezikom nije tolika za siromaha, kolika je za besposlena bogataša, koji je u vezi s raznim društvima.

(23) On daje obećanja, kojih ne može ispuniti, i tako sebi stvara neprijatelje.

(29) »Darovi i pokloni«, t. j. mito, koje se i u našim narodnim pjesmama zove »prokleto mito«: »I u kmetstvo sijedali krivo, i prokleto uzimali mito«. I za iste je mudrace opasnost, da ih darovi i pokloni, t. j. mita, ne pokvare.

Gl. 21. (5) Bog usliši molitvu siromaha i kazni oholost bogataša.

9. Četa je bezbožnikâ klupko kučina. Kraj je njihov plamen.
*10. Put je grješnikâ popločan kamenjem. Na kraju je njegovu ponor pakla.
11. Tko drži zakon, vlada i mišljenjem svojim. Savršenost straha Božjega jest mudrost.
12. Tko nije razuman, ne prima stege. Ali gdjekoja razumnost nosi sa sobom gorkost.
*13. Spoznaja mudraca raste kao povodanj, savjet je njegov kao vrelo života.
14. Srce luđaka jednako je vrču razbijenu: ono ne hvata mudrosti.
*15. Čuje li čovjek razborit riječ mudru, pohvali je i dometne joj još jednu. A čuje li je čovjek lakomislen, ne dopada mu se i odbaci je prezirno.
16. Pripovijest luđaka jednaka je bremenu na putovanju. Na usnama je mudraca milina.
*17. Na skupštinama traže se usta čovjeka razumnoga, i riječi se njegove razmišljaju u sebi.
18. Mudrost je luđaku kuća zaključana. Spoznaja čovjeka nerazumnoga jesu riječi nerazborite.
19. Luđaku je stega kao lanac na nogama, kao lisičine na desnoj ruci.
20. Luđak se grohotom smije. Čovjek se razuman smije da jedva čuješ.
21. Čovjeku je razumnu stega kao nakit zlatan, kao narukvica na desnoj ruci.
22. Luđak usrne u kuću. Čovjek iskusan kloni se toga.
23. Luđak gleda s vrata u kuću. Čovjek uljudan popostane vani.
24. Znak je neuglađenosti prisluškivati na vratima. Čovjek je razuman gluh na poruge.
*25. Usne nerazboritih govore ludorije. Riječi su čovjeka razumna odmjerene.
26. U ustima je luđakâ srce njihovo, srce mudracâ usta su njihova.
27. Proklinje li bezbožnik sotonu, proklinje samo sebe samoga.
28. Klevetnik okalja samoga sebe. Mrze na njega u susjedstvu.

GLAVA 22.

Nevaljala i dobra djeca. Ponašanje prema luđacima. Njegovanje prijateljstva.

1. Lijenčina je jednak kamenu punu gada. Svaki šiče poradi gnusobe svoje.
2. Čovjek trom jednak je gnojištu. Svaki, koji ga se dotakne, obriše sebi ruke.
*3. Sin nevaljal sramota je ocu, kći raspuštena na štetu mu je.
4. Kći razumna donosi čovjeku svojemu posjed. Sramotna zadaje ocu svojemu brigu.
*5. Bezobrazna nanosi sramotu ocu i čovjeku, i obadva je preziru.
6. Govor u nevrijeme jest kao glazba u tuzi. Stega i batine uvijek su mudrost.

(10) Put je bezbožnika lagodan, ali vodi u propast. Isp. Mt 7, 13. — Vulgata pri kraju još dodaje: »tminu i muku« (»et tenebrae, et poenae«).
(13) Znanje mudraca koristi i drugima.
(15) »I odbaci je prezirno«; doslovno: »i baci je za leđa svoja«.
(17) Riječi mudraca rado se slušaju i primaju se k srcu.
(25) »Usne nerazboritih govore ludorije«: ovo je prijevod Vulgate. Grčki je tekst nerazumljiv. Vulgata ima: »Labia imprudentium stulta narrabunt«.
Gl. 22. (3) »Na štetu mu je«; doslovno: »rodi se, da ga učini siromašnim«.
(5) Vulgata još dodaje: »i jednaka je bezbožnima« (»et ab impiis non minorabitur«).
(7. 8) Za retke 7. i 8. nema teksta.

9. Tko poučava luđaka, lijepi skupa crepove ljepilom i čovjeka što spava budi iz duboka sna.

10. Tko govori luđaku, govori čovjeku, koji drijema. Na kraju samo rekne: »Što je?«

11. Tuguj za mrtvim, jer se je ugasilo svijetlo života! Tuguj za luđakom, jer mu je umakla razboritost! Manje tuguj za mrtvim, jer je unišao u pokoj! Zao život luđakov gori je od smrti.

12. Žalost za mrtvim traje sedam dana, a za luđakom i bezbožnikom sve dane života njegova.

13. Ne govori mnogo s luđakom i ne opći s čovjekom nerazumnim! Budi na oprezu pred njim, da se ne jediš, i da te pljuvačka njegova ne okalja! Kloni ga se, pa ćeš naći pokoj, i ne će ti dosađivati nerazumnost njegova!

14. Što je teže od olova? Kako se ono zove drukčije nego »luđak«?

15. Pijesak, so i komad željeza lakše se podnosi nego luđak.

16. Srce, što je poduprto mudrim savjetom, jest kao gređe drveno, što je povezano u zgradi i drmanjem se ne rasklima; ni u koje vrijeme ne klone ono.

*17. Srce, utvrđeno razumnom viješću, jest kao pješčana žbuka na glatku zidu.

*18. Kamenčići, što leže na visini, ne odole vjetru. Tako i ludo bojažljivo srce ne odoli strahu.

*19. Tko udari u oko, izmami mu suze. Tko udari u srce, uzbudi žalosno osjećanje.

20. Tko baci kamen na ptice, rastjera ih. Tko pogrdi prijatelja, pretrgne prijateljstvo.

21. Jesi li proti prijatelju potegao mač, ne zdvajaj: ima još povratak.

22. Jesi li proti prijatelju otvorio usta, ne boj se: ima još pomirenje. Samo ispred poruge, oholosti, loma povjerenja i lukavstva bježi svaki prijatelj.

23. Pokaži vjernost prijatelju svojemu u siromaštvu, da i ti imadneš dio u sreći njegovoj! U vrijeme nevolje ustraj uz njega, da i ti, kad on baštini, mogneš s njim baštiniti!

24. Pred ognjem je para i dim, a isto tako pred krvoprolićem svađa.

25. Ne stidim se zaštititi prijatelja, i ne ću se sakriti od njega.

*26. Kad me stigne zlo poradi njega, svaki, koji to čuje, čuvat će se njega.

*27. Ah, da bi bila straža pred ustima mojim i pečat umjetni na usnama mojim, da ne pofalim s njima i da ne pokvarim jezika svojega!

GLAVA 23.

Molitva, da se očuvam od grijeha. Stega za usta. Pripaziti na putenost!

*1. Gospode, Oče i Gospodaru života mojega, ne daj da padnem po njemu!

2. Ah, kad bi bili bičevi za mišljenje moje i prut za srce moje,

(17. 18) Ponašanje mudraca slično je tvrdoj žbuci na zidu, koja odolijeva vjetru. Ponašanje luđaka slično je kamenčićima na visinama, što ih raznosi vihar. — Vulgata ima: »Mišljenje razumnoga nikada se strahom ne pokvari« (»Cogitatus sensati in omni tempore metu non depravabitur«).

(19) Kao što su oko i srce osjetljivi dijelovi tijela, tako se bolno osjeća nepravda proti prijatelju. »Tko udari u srce«, t. j. uvredama.

(26) Vulgata mjesto »čuvat će se njega« ima: »ja ću podnijeti« (»sustinebo«).

(27) »Ah, da bi bila straža!« doslovno: »tko će mi dati stražu?«

Gl. 23. (1) »Ne daj da padnem po njemu«, t. j. da padnem u grijeh po jeziku.

te ne bi poštedjeli pogrješaka mojih i ne bi dopustili grijehâ po njemu;

3. Da se ne množe još prekršaji moji i ne budu brojniji grijesi moji, i ja da ne padnem pred protivnikom, i da se neprijatelj moj ne obeseli nada mnom!

4. Gospode, Oče i Bože života mojega, ne predaji me samovolji njegovoj! Ne daji me oholosti očiju!

5. Drži daleko od mene pohotu,

6. Da me ne prihvate putenost i nečistoća! Ne daj da padnem u mišljenje besramno!

7. Poslušajte, djeco, pouku za usta! Tko pazi na nju, ne će propasti.

8. Grješnik zapada u nesreću usnama svojim, psovač i oholica padaju po njima.

*9. Ne priučavaj usta svojih na prisezanje i nemoj se naviknuti da izgovaraš ime Svetoga!

10. Jer kao što rob, koji je uvijek u istrazi, nikada nije bez modrica, tako ne će ostati bez grijeha ni onaj, koji se uvijek priseže i izgovara ime sveto.

*11. Čovjek, koji se priseže mnogo, naprti na se krivnju, i šiba ne uzmiče od kuće njegove. Ako se ogriješi, grijeh je na njemu, i ako to prezre, ogriješi se dvostruko. Ako se prisegne krivo, ne izlazi bez kazne: kuća će njegova biti prepuna kušnjama.

*12. Ima govor, što je zapleten sa smrću. Neka se on ne nađe u baštini Jakovljevoj! Sve je to daleko od ljudi bogobojaznih. Oni se ne zapliću u takove grijehe.

13. Ne priučavaj usta svojih na lakrdije gnusne; jer to ne biva bez grijeha!

14. Spomeni se oca i matere, kad općiš s odličnima! Ne zaboravljaj se pred njima i ne budi luđak ponašanjem svojim! Inače zaželjet ćeš jedamput, da se nijesi rodio, i proklinjat ćeš dan, kada si se rodio.

15. Tko se navikne na govor sramotan, ostane kroz čitav život svoj neizobražen.

*16. Dvije vrste čine mnogo grijeha, a treća navuče srdžbu. Pohota žestoka gori kao oganj. Ona se ne ugasi, dok nije posve izgorjela. Tko čini nečistoću na samom sebi, ne prestaje, dok nije sagorio oganj.

*17. Bludniku ide u slast svaki kruh; on ne prestaje, dok ne umre.

*18. Tko bračnu postelju zapusti, misli u sebi: »Tko me vidi? Tmina me obavija, i zidovi me sakrivaju. Nitko me ne vidi, pa čega da se bojim? Na grijehe moje ne misli Svevišnji.«

19. Samo se čovječjih očiju on boji i ne pomišlja, da su oči Gospodnje deset tisuća puta jasnije od sunca, da gledaju na sve putove čovječje i da zaviruju u kutiće najsakrivenije.

20. Sve su mu stvari bile već poznate, prije nego su bile stvorene, i tako je isto, izakako su dovršene.

(9) Učitelj mudrosti opominje, da se u govoru mnogo ne upotrebljava ime Božje.

(11) Lakoumna je prisega grješna i bit će dvostruko grješna, ako se lakoumnosti pridruži još prekršenje prisege.

(12) »Baština Jakovljeva« jest narod izraelski.

(16) »Navuče srdžbu«, t. j. Božju.

(17) Čovjeku je bludniku dobro došla svaka prigoda za grijeh.

(18) »Tko bračnu postelju zapusti«, da učini preljub.

*21. Takav će se čovjek kazniti na ulicama gradskim, i gdje ne misli, uhvatit će ga.

22. Isto tako biva ženi, koja ostavi muža svojega i podmetne mu baštinika od drugoga.

23. Jer prvo bila je neposlušna zakonu Svevišnjega; drugo ogriješila se je o muža svojega, i treće počinila je preljub i pribavila sebi djecu od drugoga muža.

*24. Takva će se predvesti pred općinu, i na djecu će njezinu doći kušnja.

25. Djeca njezina ne će uhvatiti korijena i grane njezine ne će donijeti ploda.

26. Ona ostavlja iza sebe uspomenu prokletu, i sramota se njezina ne će nikada iskorijeniti.

27. Koji to prežive, uvidjet će, da ništa nije bolje od straha Božjega i ništa slađe od obdržavanja zakona Gospodnjih.

GLAVA 24.

Hvala mudrosti. Hvala zakona.

1. Mudrost hvali samu sebe i diči se usred naroda svojega.

*2. Ona otvara usta svoja pred općinom Svevišnjega i diči se pred četom njegovom.

*3. »Iz usta Svevišnjega proizađoh i kao oblak pokrih zemlju.

4. Na visinama razapeh šator svoj, na stupu od oblaka počivao je prijesto moj.

5. Jedina ja prođoh krug nebeski i zađoh u dubine bezdana.

6. U valima mora, po svoj zemlji, u svakom puku i u svakom narodu tražila sam sebi postojbinu.

7. Kod svih tih gledala sam gdje da se odmorim, i u kojem kraju da bih mogla boraviti.

8. Tada mi zapovjedi Stvoritelj vasionog svijeta. Koji me stvori, pokaza mi stan stalan i reče: ,U Jakovu razapni šator svoj, u Izraelu neka bude baštinski posjed tvoj!'

*9. Od iskona, od početka stvori me on, i do u vječnost imam opstanak.

10. U svetom sam šatoru imala službu pred njim, tako se utvrdih na Sionu.

*11. U gradu, koji on voli isto tako, dade mi da stanujem, i u Jeruzalemu je bila vlast moja.

12. Ja se ukorijenih u narodu plemenitu, u dijelu Gospodnjem, u vlasništvu njegovu.

13. Ja uzrastoh kao cedar na Libanu, kao čempres na vrhuncima Hermona.

14. Ja uzrastoh kao palma u Engadiju, kao ružična stabla u Jerihu, kao lijepa maslina u ravnici. Ja uzrastoh kao makljen na vodama.

*15, Kao cimet bio je dah moj, kao balsam mirisav, kao smirna izabrana razlijevala sam miomiris,

(21) Vulgata nadodaje još: »i kao ždrijebac potjerat će se« (»et quasi pullus equinus fugabitur«). Vulgata ima i ovaj još dodatak: »I bit će ruglo svima, jer nije znao za strah Gospodnji« (»Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domini«).

(24) Isp. 3 Mojs 20, 10; 5 Mojs 22, 22. Za preljub bila je određena u Starom Zavjetu kazna kamenovanja.

Gl. 24. (2) Četa Božja jest narod izraelski.

(3) Ovdje i u slijedećim recima govori nam mudrost kao osoba. Sveti pisac govori ovdje o osobnoj božanskoj mudrosti. Isp. Prič 1, 20 sl.

(9) Ovdje se izriče iskonski početak mudrosti i njezin vječni opstanak. Isp. Prič 8, 22 sl.

(11) »U gradu, koji on isto tako voli«, t. j. u gradu, koji voli Bog kao mene.

(15) Galban (galbanum), oniks i stakte jesu dragocjene mirodije. »Kao u šatoru dim od tamjana«, t. j. kao u hramu dim od tamjana.

kao galban, oniks i stakte i kao u šatoru dim od tamjana.

16. Kao terebinta raširila sam granje svoje. Grane moje bile su pune krasote i miline.

*17. Kao trs tjerala sam mladice mile. Cvjetovi moji davali su plod dragocjen i bogat.

19. Dođite amo k meni, koji me žudite, nasitite se plodova mojih!

20. Na mene misliti slađe je od meda. Mene posjedovati nadilazi med samotok.

*21. Koji me uživaju, oni još gladujû, koji me piju, oni još žeđaju.

22. Tko sluša mene, taj se ne će osramotiti. Tko nastoji oko mene, taj ne griješi.«

*23. To sve stoji u zavjetnoj knjizi Boga Svevišnjega, u zakonu, što ga je Mojsije dao kao baštinu za općine Jakovljeve.

*25. Kao Fison daje on puninu mudrosti i sličan je Tigrisu u dane proljetne.

26. Kao Eufrat napunja on razboritošću i kao Jordan u vrijeme žetve.

27. Kao Nil prolijeva on obrazovanost i kao Gehon u vrijeme berbe vinogradske.

28. Prvi ne učini da ga spozna, a isto tako posljednji ne istraži ga posve.

*29. Jer mišljenje njegovo nadilazi puninom more, savjet je njegov veći od bezdana velikoga.

30. Ja izađoh kao kakav jarak od rijeke i dođoh u jedan vrt kao kanal.

31. Pomislio sam: »Navodnit ću vrt svoj, natopit ću lijehe svoje.« Tada mi postade jarak rijekom, rijeka mi postade morem.

*32. Tako kao zora razasipam dalje zrake nauke svoje i puštam je da sja u daljine daleke.

33. Izlijevam dalje nauku svoju kao riječi proročke i ostavljam je kao baštinu pokoljenjima kasnijim.

*34. Vidjet ćete, da se nijesam trudio jedino za sebe, nego za sve, koji je traže.

GLAVA 25.

Tri ugodne i tri neugodne stvari. Deset hvale vrijednih stvari. Zla i dobra žena.

1. Tri mi se stvari dopadaju, i one su mile Bogu i ljudima: sloga među braćom, ljubav prema bliž-

(17) Isp. Iv 15, 1. 5.

(18) Ovaj redak fali. Vulgata ima kao dodatak: »Ja sam mati lijepe ljubavi, i straha, i spoznaje, i svete nade. U meni je sva milost puta i istine, u meni je sva nada života i kreposti« (»Ego mater pulchrae dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctae spei. In me gratia omnis viae et veritatis, in me omnis spes vitae et virtutis«).

(21) Što se dulje uživaju plodovi mudrosti, to se više čezne za njima.

(23) Vulgata pridodaje: »i kao obećanja za Izraela« (»et Israel promissiones«).

(24) Ovaj redak fali. Vulgata ima mjesto njega: »Obeća svojemu slugi Davidu, da će iz njega podignuti kralja najmoćnijega, koji ima vječno vladati na prijestolu slave« (»Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum«).

(25—27) Fison, Tigris, Eufrat, Gehon jesu rijeke u Zemaljskom raju (isp. 1 Mojs 2, 11 sl.). Zakon, koji objavljuje pravu vjeru, često se puta prikazuje u Svetom Pismu pod slikom rijeke.

(29) »Savjet je njegov veći od bezdana velikoga«, i zato ga se ne može posve shvatiti.

(32) Učitelj mudrosti hoće da njegova mudrost dođe nesamo među suvjernike njegove u Svetoj zemlji, nego i među one, koji su u diaspori, t. j. koji su razasuti po drugim zemljama.

(34) »Koji je traže«, t. j. koji istinu traže.

njima, i muž i žena, koji prilikuju jedan drugome.
2. A mrzim tri vrste ljudi i vrlo oduravam biće njihovo: prosjaka ohola, bogataša lažljiva i starca luda i bludna.
*3. Ako nijesi sabirao u mladosti, kako onda možeš naći što u starosti?
4. Kako dobro pristaje sijedoj glavi, da odluči, starcu, da savjetuje!
5. Kako dobro pristaje starcu mudrost, čovjeku uglednu razboritost i savjet!
6. Časni vijenac starcu jest bogato iskustvo, i slava je njegova strah Gospodnji.
7. Devet stvari slavim u srcu, desetu imam vazda u ustima. To su: Čovjek, koji se raduje djeci svojoj i još za života vidi pad neprijateljâ.
*8. Sretan, tko zajedno živi sa ženom razumnom, tko ne ore s volom i magarcem, tko ne griješi jezikom i tko ne mora služiti onome, koji nije dostojan njega!
9. Sretan, koji je sebi prisvojio mudrost, i tko govori ušima, što slušaju!
10. Kako je velik onaj, koji je našao mudrost! Ali nitko ne nadvisi onoga, koji se boji Gospoda.
11. Strah Gospodnji nadilazi sve. S kim se može isporediti onaj, koji ga posjeduje?
*13. Svaku ranu, samo ne ranu srca! Svaku zloću, samo ne zloću žene!
14. Svaku muku, samo ne muku od mrzitelja! Svaku osvetu, samo ne osvetu neprijateljâ!
15. Nema gorega otrova od zmijina otrova. Nema gorega gnjeva od ženskoga gnjeva.
16. Radije ću zajedno stanovati s lavovima i zmajevima, nego prebivati sa zlom ženom.
17. Zloća žene nagrdi izgled njezin i učini lice njezino tamno kao u medvjeda.
18. Muž njezin povuče se među prijatelje svoje i uzdiše gorko pun zlovoljnosti.
19. Jedva je koja zloća jednaka zloći ženskoj. Neka ona stigne sudbinu grješnika!
*20. Što je staza uzbrdo puna pijeska nogama starca, to je žena brbljava mužu tihomu.
21. Ne daj da te obori ljepota ženska! Ne želi ženu!
22. Grozno je, ružno i sramotno, ako mora žena uzdržavati muža.
23. Turoban osjećaj, žalosno lice i bol srca jest zla žena. Mlitave ruke, klecava koljena jest žena, koja ne usrećava muža svojega.
*24. Od žene dolazi prvi grijeh, i poradi nje moramo svi umrijeti.
*25. Ne daj vodi da otječe, ne daj zloj ženi da vlada! Ne ide li

Gl. 25. (3) Tko u mladosti zanemari sabirati mudrost i iskustvo života, u starosti je budalast.
(8) »Tko ne ore s volom i magarcem«: ovo se ne nalazi u grčkom i latinskom tekstu, ali je sačuvano u hebrejskom. Isp. 5 Mojs 22, 10.
(12) Ovoga retka nema u grčkom. U Vulgati glasi: »Strah Božji početak je ljubavi k njemu; a početak vjere treba spojiti s njim« (»Timor Dei initium dilectionis ejus; fidei autem initium agglutinandum est ei«).
(13) »Svaku ranu«, t. j. radije prihvaćam svaku ranu. Rana je na srcu od svih najosjetljivija.
(20) »Nogama starca«, koji ide bos. Brbljava žena dotuži tihu čovjeku, kao što pješčan uzbrdo put dotuži bosonogu starcu.
(24) »Od žene«, t. j. od Eve u Zemaljskom raju.
(25) Tko ima ženu buntovnu i nepokornu, neka se slobodno rastavi od nje! Ženidbena rastava bila je dopuštena u Starom Zavjetu (isp. 5 Mojs 24, 1).

ona na strani tvojoj, otrgni je od tijela svojega!

GLAVA 26.

Ispoređuje se dobra i zla žena. Stvari, kojih se treba čuvati.

1. Sretan muž dobre žene! Broj se dana njegovih udvojava.
2. žena valjana radost je mužu svojemu, i on dostigne u miru potpun broj svojih godina.
3. žena valjana baština je dobra. Tko se boji Gospoda, u posjed je dobije.
4. Bio bogat ili siromašan, srce je njegovo veselo, lice je njegovo uvijek vedro.
5. Triju se stvari bojim i četvrte se prestrašim: uzbune gradske, strke svijeta i klevete. Sve je to gore od smrti.
6. žena ljubomorna donosi tugu srca i žalost; bič jezika svima je zajednički.
*7. Zla je žena klimav volovski jaram. Tko je se dotakne, jednak je onomu, koji prihvati skorpiju.
8. žena pijanica sablažnjava veoma; ona ne može sakriti sramotu svoju.
9. 'Bludnost žene izdaje se na drskim očima njezinim i trepavicama njezinim.
*10. Na kćer besramnu pripazi strogo! Inače naći će prigodu, koja će se njom okoristiti.
11. Pazi, da ideš za ženom s pogledom drskim, i ne čudi se, ako se ona ogriješi o tebe!
*12. Kao što putnik žedan otvara usta i pije od svake vode, na koju se namjeri, tako se ona spusti pred kocem svakim i otvara tulac svoj pred strijelom.
13. Milina žene razveseljava muža njezina, razumnost njezina drži krepkima uda njegova.
14. žena šutljiva dar je Gospodnji. Duša čista ne može se platiti.
15. Milina je nad milinama čista žena. Ništa ne pretegne dušu čistu.
*16. Kao sunce, koje sja na visinama Gospodnjim, tako je ljepota dobre žene ures kući njezinoj.
*17. Kao svjetiljka, koja gori na svetom svjetioniku, tako je ljepota lica na visoku liku.
*18. Kao stupovi zlatni na podnožju srebrnu, tako su lijepe noge na čvrstim stopama.
*19. Sinko moj, očuvaj sebi cvijet mladosti svoje zdravim i ne troši snage svoje na tuđinku!
20. Odaberi sebi iz čitave poljane njivu plodnu i zasij utješen sjeme svoje!
21. Onda će biti ogranaka oko tebe, pa će rasti u pouzdanju u budućnost plemenitu.
22. Bludnicu treba držati izmetom. A žena je takova tamnica smrti onomu, koji je upotrebljava.

Gl. 26. (7) Zla je žena slična jarmu volova, koji natežu onamo i ovamo, i zato se ne mogu upotrijebiti za rad.
(10) »Naći će prigodu« za grijeh.
(12) Besramna žena ne pozna granica svojoj besramnosti. Isp. Ezek 16, 25.
(16) Kao što sunce na sve strane donosi svjetlost i radost, tako dobra žena donosi u kuću svjetlost i radost.
(17. 18) Njezino lice slično je svijetlu na svetom svjetioniku u hramu, njezine noge zlatnim stupovima na srebrnom podnožju.
(18) Vulgata pridodaje još ovo: »Temelji vječni na tvrdoj stijeni, i zapovijedi Božje u srcu žene svete« (»Fundamenta aeterna supra petram solidam, et mandata Dei in corde mulieris sanctae«).
(19—27) Ovih devet redaka nema u mnogim grčkim rukopisima; nema ih ni Vulgata.

23. Zlikovcu dat će se bezbožna žena za kaznu; a pobožna onomu, koji se boji Gospoda.

24. žena besramna ne drži ništa do srama, a sramežljiva osjeća sram i pred mužem svojim.

25. žena besramna smatrat će se kao pas, a sramežljiva se boji Gospoda.

26. žena, koja drži u časti muža svojega, vrijedi svakome kao mudra; a koja ga prezire, vrijedi općenito kao bezbožna.

*27. žena s velikim ustima i brbljavim jezikom izgleda kao ratna truba, što tjera u bijeg. A muž, koji je u tom iste vrste, mora podnositi te ratne nemire, dok je živ.

28. Dvije stvari rastužuju srce moje, i kod treće padam u gnjev. To su: bogataš, koji je osiromašio i trpi oskudicu, čovjek slavan, koji je preziran, i tko se od pravde okrene grijehu; njega drži Gospod spremnim za mač.

*29. Samo teško ostaje trgovac prost od prekršaja i tržar čist od krivnje.

GLAVA 27.

Pogibli kod trgovanja. Propisi o općenju s ljudima. Lukavstvo kazni samo sebe.

*1. Poradi novaca gdjekoji je već sagriješio. Tko se hoće obogatiti, odvrati oko.

2. Među sitnim kamenjem sjedi kolac. Tako zasjeda i grijeh među kupnjom i prodajom.

*3. Ne drži li se on revno straha Gospodnjega, tada će se kuća njegova brzo srušiti.

4. Trese li se rešeto, tada ostane pljeva; tako i smeće čovjeka, kad se istražuje mišljenje njegovo.

*5. Peć prokuša posudu lončara, ispit čovjeka biva u razgovoru s njim.

6. Plod pokazuje njegu stabla. Tako i govor čovjeka očituje mišljenje nutarnje.

7. Ne hvali nikoga, prije nego što govori; jer stim se iskuša čovjek.

8. Težiš li za pravednošću, dobit ćeš je, i obućeš je kao svečano odijelo.

9. Kao što se ptice pridruže jednakima sebi, tako dolazi vjernost k onima, koji je čine.

10. Kao što lav vreba plijen, tako grijeh one, koji čine nepravdu.

11. Govor čovjeka pobožna uvijek je mudrost, a luđak je promjenljiv kao mjesec.

*12. Kod luđakâ pazi na vrijeme, među razumnima zadrži se!

13. Govor je luđakâ oduran; na pijankama grješnim ori se smijanje njihovo grohotom.

14. Kosa se nakostriješi, kad govori onaj, koji se mnogo zaklinje. U svađi s njim začepe se uši.

15. Svađa ljudi oholih dovodi do krvoprolića. Inad njihov dotuži slušati.

16. Tko izdaje tajne, gubi povjerenje i ne nalazi više prijatelja po srcu svome.

---

(27) Ako i muž ne može da obuzda svoj jezik, onda su svađe neprestane.

(29) Vulgata u ovaj redak ima ovaj uvod: »Dvije mi se stvari pokazuju teške i pogibeljne« (»Duae species difficiles et periculosae mihi apparuerunt«).

Gl. 27. (1) »Odvrati oko« od zapovijedi Božjih.

(3) »Ne drži li se on, t. j. trgovac.

(5) Iz riječî čovjeka mogu se doznati misli njegova srca, može se upoznati njegov karakter (značaj).

(12) Ne preporučuje se dugo i često općenje s ljudima nerazumnim; nasuprot općenje s mudrima neka bude često, pa i stalno!

*17. Ljubi prijatelja i ostani mu vjeran! Ali ako izdaš tajne njegove, onda ne trebaš trčati za njim.

18. Kao što se uništi svoj neprijatelj, tako si ti uništio prijateljstvo bližnjega.

*19. Pustio si prijatelja, kao kad pustiš iz ruke pticu i više je nikada ne uhvatiš.

20. Ne trči za njim, jer se je on udaljio daleko! Kao srna umaknuo je zamci.

*21. Za rane ima zavoj, za psovke pomirenje. Ali tko izda tajne, za njega više nema nade.

22. Tko namiguje očima, misli o zlu, i tko ga pozna, drži se daleko od njega.

*23. Pred očima tvojim govori lijepe riječi i divi se govorima tvojim. Ali poslije izvrne riječi svoje i prišije ti izjave smutljive.

*24. Ja mrzim mnogo, ali ništa tako kao njega. I Gospod ga mrzi.

*25. Baci li tko kamen uvis, baci ga na glavu svoju. Podmukli udarac rani onoga, koji ga učini.

*26. Tko kopa jamu, sam pada u nju. Tko meće zamku, uhvati se u nju.

27. Tko snuje nesreću, pada ona natrag na njega, i on ne zna, odakle dolazi.

28. Zazor i sramota sudbina je oholima, kazna ih vreba kao lav.

29. Koji se raduju padu ljudi pobožnih, uhvate se u mrežu. Prije nego umru, izjede ih tuga njihova.

30. I mržnja i srdžba upravo su odurne, i samo grješnik drži ih čvrsto.

GLAVA 28.

Treba se čuvati osvete, klevete i grijehâ jezika.

*1. Tko se osvećuje, dobiva kaznu od Gospoda; jer pomno pazi on na grijehe njegove.

2. Opraštaj bližnjemu svojemu nepravdu, onda će se i tebi, kad zamoliš, oprostiti grijesi tvoji!

*3. Čovjek se drži čvrsto srdžbe na druge, a hoće ipak da nađe iscjeljenje u Gospoda?

4. On nema milosrđa sa sebi jednakima, a za vlastite grijehe moli oproštenje?

5. On, koji je meso, drži se čvrsto srdžbe. Tko će onda pomiriti grijehe njegove?

*6. Misli na posljednje stvari i odustani od neprijateljstva! Misli na propast i smrt i ostani vjeran zapovijedima!

*7. Misli na zapovijedi i ne mrzi na bližnjega! Misli na zavjet s Višnjim i oprosti krivnju!

8. Drži se daleko od svađe! Onda griješiš manje. Čovjek jedljiv zameće svađu.

---

(17) »Onda ne trebaš trčati za njim«, t. j. ne ćeš više zadobiti njegova povjerenja.

(19) Svi napori, da opet uspostaviš prijateljstvo, uzalud su.

(21) »Za njega nema više nade«, da natrag dobije prijatelja.

(23) »Ali poslije«, t. j. kad ti nijesi prisutan.

(24. 25) Zao je lažan prijatelj. Ali kad nam zameće mrežu, škodi samomu sebi.

(26) »Tko kopa jamu«, t. j. drugima. Isp. Prič 26, 27. I mi Hrvati imamo poslovicu: »Tko drugomu jamu kopa, sam će u nju upasti.«

Gl. 28. (1) Čovjek ne smije tražiti privatnu (zasebnu) osvetu, nego ima Bogu prepustiti čuvanje pravde. »Oproštaj bližnjemu svojemu« i t. d. Isp. Mt 6, 12; Lk 11, 4.

(3) »Iscjeljenje«, t. j. oproštenje grijehâ.

(6) »Misli na posljednje stvari!«, t. j. na posljedice!

(7) »Oprosti krivnju«, t. j. drugima!

9. Zlikovac razdvaja prijatelje i
sije neprijateljstvo među miroljubivima.
10. Već kako bude gorivo, plane
oganj. Već kako bude srdžba, raspali
se svađa. Već kako bude moć
čovjeka, gnjev je njegov. Već kako
bude bogatstvo, izriga jed svoj.
*11. Svađa osorna raspiri oganj.
Kavga žestoka donosi krvoproliće.
*12. Raspiruješ li iskru, plane
ona. Pljuneš li na nju, utrne se ona.
I oboje dolazi iz usta tvojih.
*13. Prokuni klevetnika i dvojezičnika!
Jer su upropastili mnoge,
koji su živjeli u miru.
*14. Treći jezik pokolebao je već
mnoge, gonio ih od naroda do naroda,
razorio gradove tvrde i porušio
kuće velikaške.
*15. Treći jezik protjerao je već
žene valjane i ugrabio plodove rada
njihova.
16. Tko ga sluša, ne nalazi pokoja
i ne može prebivati u miru.
17. Udarac bičem učini samo modrice,
udarac jezikom razmrska
kosti.
18. Od oštrice mača pali su već
mnogi, ali ih je još više palo od
jezika.
19. Sretan, koji je sakriven od
njega, koji nije upao u jed njegov,
koji ne vuče jaram njegov i ne
čami u okovima njegovim!
20. Jaram je njegov gvozden jaram,
i okovi su njegovi mjedeni
okovi.
*21. Smrt je od njega zla smrt.
I podzemni je svijet bolji od njega.
22. Nad ljudima pobožnim nema
moći; njih ne oprži plamen njegov.
*23. Koji ostave Gospoda, pripadnu
njemu. On plane na njima,
a da se ne utrne. Kao lav navali na
njih i razmrcvari ih kao panter.
*24. Eto, trnjem ogradi vinograd
svoj, zaključaj svoje srebro i zlato!
25. Tako načini za usta svoja i
vrata i prijevornicu! Za riječi svoje
nabavi tezulju i uteg!
26. Pazi, da ne posrneš poradi
njega i ne padneš pred onim, koji
to vreba!

GLAVA 29.

Dobre pouke o milostinji, zajmu, jamstvu i pravom upotrebljavanju bogatstva.

*1. Tko daje milostinju, zaima
bližnjemu. Tko prihvati ruku njegovu,
drži zapovijedi.

(11) Vulgata pridodaje još ovo: »i jezik, što svjedoči, dovodi smrt« (»et lingua testificans adducit mortem«).

(12) Isp. Prič 15, 1; 18, 31.

(13) »Dvojezičnik«, t. j. čovjek dvoličan, suvjerica, za koga se misli da je i vjera i nevjera.

(14) Vulgata proširuje: »Snagu naroda sruši i narode jake raspārši« (»Virtutes populorum concidit et gentes fortes dissolvit«).

(15) »Treći jezik« jest jezik, koji se kao treći utiskuje među dva druga i donosi razdor.

(21) Bolje je umrijeti, negoli poradi klevete mrtav živjeti. Kleveta otme dobar glas, a to je građanska smrt (Arndt S. J.).

(23) »Kao lav navali«, t. j. kleveta. Panter (felis Pardus), pardosan, bars.

(24) Vulgata ima: »Ogradi uši svoje trnjem, jezik nevaljao nemoj slušati i ustima svojim načini vrata i prijevornice! Zlato svoje i srebro svoje pretopi i načini (iz toga) riječima svojim tezulju i ustima svojim prave uzde! I pazi, da možda ne posrneš jezikom i ne padneš pred neprijateljima, koji ti zasjedaju, i da pad tvoj ne bude neizlječiv do smrti« (»Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire et ori tuo facito ostia et seras. Aurum tuum et argentum tuum confla et verbis tuis facito stateram et frenos ori tuo rectos. Et attende, ne forte labaris in lingua et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem«).

(Gl 29. (1) Pozaimanje je dužnost ljubavi. »Tko prihvati ruku njegovu«, t. j. tko ga podupire.

2. Uzajmi bližnjemu, kad je u potrebi! Ali povrati bližnjemu opet u pravo vrijeme!

3. Drži riječ svoju, pokaži joj se vjernim, pa ćeš uvijek dobiti, što ti treba!

*4. Mnogi drže zajam dobrim nalazom i priprave pomoćnicima svojim još nepriliku.

5. Dok ga dobije, ljubi mu ruku i govori pokorno poradi novaca bližnjega. A u vrijeme povrate zateže, samo namrgođeno govori i tuži se na zla vremena.

*6. Kad može platiti, donese jedva polovicu; jer on to smatra dobrim nalazom. A kad ne može, oglobi ga i učini ga sebi bez razloga neprijateljem. Samo mu povraća kletvu i psovku. Mjesto časti odvraća mu porugu.

*7. Ne od zloće mnogi oklijevaju, nego samo od straha, da ne izgube svoje.

8. Ipak imaj ustrpljenje s nesretnim i pruži mu poček kao milostinju!

9. Poradi zapovijedi zauzmi se za siromaha i poradi potrebe njegove ne daj da izađe prazan!

*10. Pusti da se izgube novci poradi brata i prijatelja! Ne sakrivaj ih pod kamen, da se pokvare!

11. Uloži blago svoje po zapovijedima Svevišnjega, i ono će ti više koristiti negoli zlato!

*12. Dobročinstva zaključaj u riznice svoje! Ona te spasavaju iz svake nesreće.

13. Bolje će se pred neprijateljem boriti za te, nego štit jak i sulica moćna.

14. Čovjek dobar jamči za bližnjega. Samo tko je izgubio osjećaj poštenja, ostavi ga na cjedilu.

*15. Ne zaboravljaj dobrote jamca; jer je on samoga sebe žrtvovao za te.

16. Grješnik rastepe dobra jamčeva.

17. Nezahvalnik ostavi spasitelja svojega na cjedilu.

18. Jamstvo je već mnoge imućnike upropastilo i bacalo ih naokolo kao val morski; ono je ljude bogate već protjeralo iz domovine, tako da su lutali među narodima tuđim.

19. Grješnik se ogriješi o jamstvo, i tko preduzima mnoge poslove, zaplete se u parnice.

20. Zauzmi se za bližnjega prema silama svojim! Ali pazi na samoga sebe, da ne propadneš!

21. Najvažnije potrebe za život jesu voda i kruh, odjeća i stan, da se pokrije golotinja.

22. Bolji je život siromašan pod zaštitom krova, negoli poslastice zamamne kod tuđinaca.

23. Bilo mnogo ili malo, budi zadovoljan!

24. Rđav je život od kuće do kuće. Jer gdje se samo boravi kao tuđin, ne smiju se otvoriti usta.

---

(4) »I priprave... neprilika«, t. j. ne povraćaju zajma.

(6) Gdjekoji dužnici zaborave se toliko, da porugama obaspu vjerovnika, kad traži natrag zajam.

(7) »Oklijevaju«, t. j. oklijevaju posuditi.

(10) Bolje je, da se izgube novci kod brata ili prijatelja, nego da zarđaju i pokvare se pod kojim kamenom.

(12) Dobročinstvima skupljaj sebi blago za nebo! Isp. Lk 16, 9. Vulgata ima: »Zaključaj milostinju u srcu siromaha, i ona će za te izmoliti, da ti se ništa zlo ne dogodi« (»Conclude eleemosynam in corde pauperis, et haec pro te exorabit ab omni malo«).

(15) Jamac se u korist onoga, koji posuđuje, izvrgava pogibli, da izgubi svoje imanje i dobro.

*25. Ti daješ da se jede i pije, a žanješ samo nezahvalnost i moraš usto čuti gorke riječi:

26. »Dođi amo, tuđine, prostri sto, i ako imaš što, daj mi da se jede!«

27. »Otidi, tuđine, poradi časti! Brat je došao k meni kao gost. Trebam kuću.«

28. Tvrdo je to za čovjeka, koji ima razbora: prijekor poradi podrijetla i psovka: »lihvar«.

GLAVA 30.

O djeci. O zdravlju.

1. Tko ljubi sina svojega, vazda drži šibu za nj pripravnu, da se napokon mogne radovati.

*2. Tko kazni sina svojega, ima samo radost na njemu i može se dičiti njim kod znanaca.

3. Tko obučava sina svojega, čini neprijatelja svojega zavidnim i može se pred prijateljima radovati njemu.

4. Kad umre otac njegov, tada je, kao da ne bi bio mrtav; jer ostavlja iza sebe jednoga, koji mu je sličan.

5. Vidi ga s radošću, dok živi. A kad umre, nema brige nikakve.

*6. Za neprijatelje ostavlja iza sebe osvetnika, za prijatelje zaštitnika.

7. Tko razmazi sina svojega, morat će jednoć sebi zavezivati rane. Kod svake vike uzdršće srce njegovo.

8. Konj neukroćen protrči žurno. Sin razuzdan nagne u bijeg.

9. Razmazi dijete svoje, i ono će te preplašiti! Šalu zbijaj s njim, i ono će te rastužiti!

*10. Ne šali se s njim, da ne moradneš iskusiti bol i napokon da sebi ne otupiš zube!

11. Ne čini mu po volji u mladosti njegovoj i ne pregledavaj pogrješaka njegovih!

12. Skuči mu vrat u mladosti i bij ga otraga, dok je maleno! Inače bit će tvrdoglavo i nepokorno prema tebi.

13. Drži sina svojega u stezi! Nastoj oko njega, da ne daje sablazan na sramotu tvoju!

14. Bolje siromašan, a zdrav i tjelesno jak, nego bogat, a bolestan na tijelu.

*15. Život u zdravlju nadilazi sve zlato, krepko je tijelo iznad svega imanja.

16. Bogatstvo ne nadilazi zdravlja tijela, i veselost ne nadilazi radosti srca.

17. Bolja je smrt nego život gorak, pokoj vječni bolji je nego bolest stalna.

*18. Poslastice pred ustima zatvorenim jesu kao jela, što se meću na grob.

*19. Što koristi idolu žrtva, kad ne može ni da jede ni da miriše? Tako je s onim, koji ima bogatstvo, ali ne može da uživa imanje svoje.

(25—27) Izvlači se korist od tuđina, a ipak mu se daje, neka opazi, da je tuđin, kojega bi se rado htjelo otresti.

Gl. 30. (2) Isp. Prič 27, 17.

(6) Isp. 2 Mojs 21, 23 sl. i 3 Mojs 24, 20.

(10) Od jada poradi svoje nevaljale djece roditelji će škripati zubima, pa će im tako zubi postati tupi.

(15) Vulgata ima: »Zdravlje duše u svetosti pravde« (»Salus animae in sanctitate justitiae«).

(18. 19) Bogataš, koji ne može uživati zemaljskih dobara, sličan je mrtvacu ili idolu, koji ne mogu jesti ni mirisati. Isp. 115 [113 B], 5 sl. Vulgata pridodaje još ovo: »i nosi plaću nepravde« (»portans mercedes iniquitatis«).

20. On to vidi očima i uzdiše kao uškopljenik, koji grli djevojku.

21. Ne predaji se žalosti i ne muči se mozganjem!

22. Radost srca daje čovjeku život, i veselost čovjeka produljuje mu život.

23. Potiči dušu svoju, umiruj srce svoje i drži daleko od sebe žalost! Briga je već mnoge usmrtila; od nje nema nikakve koristi.

24. Zavist i srdžba skraćuju život, i briga čini prije vremena sijedim.

*25. Vedro i dobro srce brine se na objedu samo za jela svoja.

GLAVA 31.

Bogatstvo i siromaštvo. Ponašanje kod jela i pila.

1. Besanica bogataša čini da opada meso njegovo, i brige mu tjeraju san.

2. Briga bez oduška razgoni mu drijem i kao boležljivost čini mu san nemogućim.

3. Bogataš se muči, da sabere imetak, i kad otpočiva, siti se dobrima svojim.

4. Siromah se muči, jer nema imetka, i ako otpočiva, još siromašniji biva.

5. Tko ljubi zlato, ne će ostati bez krivnje, i tko leti za novcima, upropašćuje se.

6. Poradi zlata mnogi su već došli do pada, i propast je njihova stajala pred njima.

7. Drvo spoticanja jest zlato onome, koji mu žrtvuje, i svaki nerazumni dade se njim uhvatiti.

*8. Sretan bogataš, koji se pronađe bez krivnje i za zlatom ne ide!

*9. Tko je taj, da ga slavimo? Jer je učinio čudesa među narodom svojim.

10. Tko je bio kušan zlatom i ostao nepovrijeđen? Onda mu to ima služiti na slavu. Tko je mogao prestupiti zakon, a nije ga prestupio? Zlo činiti, a nije ga činio?

*11. Sreća je njegova osigurana, i općina slavi pravednost njegovu.

12. Kad sjediš za stolom kojega velikaša, onda pritom ne razvaljuj usta i ne govori: »Mnogo ima na njemu!«

13. Promisli, da je pohlepno oko nešto rđavo. Ima li što rđavije od toga oka? Zato prosuzi kod svega, što vidi.

*14. Kamo pogleda, tamo ne pružaj ruke svoje, da se zajedno s njim ne sukobiš u zdjeli.

15. Uči na samom sebi, što pripada bližnjemu, i promisli kod svega, što činiš!

16. Jedi kao čovjek, što se metne preda te, i ne srči; inače bit ćeš prezren!

17. Iz pristojnosti prestani prvi i ne budi pohlepan, da ne sablazniš!

(25) Odavle pa do gl. 36. grčki je tekst sav pobrkan. Zato naš prijevod slijedi red latinskoga teksta, koji svakako odgovara izvornomu tekstu.

Gl. 31. (8) Vulgata pridodaje još ovo: »niti se je uzdao u novac i blago« (»nec speravit in pecunia et thesauris«).

(9) Očuvati se od grijeha unatoč bogatstvu tako je rijetka stvar, da se to može smatrati kao jedno čudo. Isp. Mt 20, 23 sl. i 1 Tim 6, 9. Vulgata prevodi: »u životu svojem« (»in vita sua«) mjesto »među narodom svojim«.

(11) Tko je prošao sve grebene bogatstva bez štete, taj dobiva priznanje i kod ljudi.

(14 sl.) Zavist i proždrljivost mogu navesti na to, da se prisvoji sebi ono, što pripada bližnjemu. Vulgata ima: »Ne pružaj ruke svoje prvi, da te ne okalja zavist i ne moradneš se zacrvenjeti! Za gozbom ne prejedaj se!«

*18. Ako sjediš među mnogima, ne pružaj ruke svoje prije nego oni!
*19. A kako je malo već dosta čovjeku dobro uzgojenu! On ne diše teško na postelji svojoj.
20. Ima se zdrav san, kad se živi umjereno. Ustane se ujutro i osjeća se dobro. Čovjeka neumjerena muče besanica, bljuvanje i srdobolja.
*21. A jesi li se prenatrpao jelima, onda ustani i hodaj okolo, tada će ti biti lakše!
22. Sinko moj, poslušaj me i ne preziri me! Napokon ćeš razumjeti riječi moje. Kod svega, što činiš, budi revan! Tada te ne će snaći bolest.
23. Tko je pristojan kod gozbe, toga slave usne. Tvrdo ostaje slava pristojnosti njegove.
24, Tko je nepristojan kod gozbe, o njemu mrmlja grad, i sud je o nepristojnosti njegovoj oštar.
25. Kod vina ne igraj junaka, jer je već mnoge upropastilo vino!
*26. Kao što peć kuša čelik u talionici, tako vino srca rugačâ u svađi.
*27. Vino je čovjeku životni napitak, kad ga pije umjereno. Što je život, kad nema vina? Ono je ljudima stvoreno za veselje.
28. Vino je radost srca i veselost, kad se pije umjereno u pravo vrijeme.
29. Ali gorkost duši donosi vino, ako se mnogo pije u svađi i kavzi.
30. Pijanstvo podiže bijes čovjeku nerazumnu do ponašanja sablazniva, oslabi snagu i zadaje mnoge rane.
*31. Ne povlači bližnjega na odgovor kod gozbe i ne preziri ga u veselosti njegovoj! Ne govori mu riječi porugljive i ne navaljuj na njega kojim zahtjevom!

GLAVA 32.

U društvu. U svemu traži Boga i zakon njegov!

*1. Učine li te ravnateljem, nemoj se ponijeti! Budi među njima kao jedan od njih! Pobrini se za njih i onda istom sjedi!
2. Kada si se pobrinuo za sve, onda sjedi! Tako imaš radost na njima i dobivaš za svoje dobro ponašanje vijenac.
*3. Govori, starče, jer tebi to pristaje, ali s dubokom razboritosti, i ne pometaj pjevanja!
4. Gdje se ima što čuti, ne divani i ne igraj mudraca u nevrijeme!
*5. Pečat od rubina na zlatnu nakitu jest vijenac pjesama kod gozbe.
*6. Pečat iz smaragda u zlatnu okovu jest zvuk pjesama kod vina slatkoga.
7. Govori, mladiću, ako moraš, i samo ako te upitaju dvaput!

(18) Vulgata pridodaje još ovo: »I ne traži da najprije piješ!« (»Nec prior poscas bibere!«).
(19) »On ne diše teško...«, jer nije preveć jeo.
(21) »Hodaj okolo!« U hebrejskom i Vulgati stoji: »izbljuj!« (»evome!«).
(26) »Srca rugačâ«, t. j. srca bezbožaca, slobodoumnikâ.
(27) »Kad ga pije umjereno«; Vulgata ima: »Kad se uživa umjereno, vino je pristojan život; ako ga piješ umjereno, bit ćeš trijezan« (»Aequa vita hominibus vinum in sobrietate; si bibas illud moderate, eris sobrius«).
(31) Pijanka nije pravo vrijeme za to; jer moglo bi lako doći do svađe.
Gl. 32. (1) U Grka i Rimljana bio je običaj, da se izabere ravnatelj stola za pripravu i upravu gozbe. Zvali bi ga »kraljem stola«.
(3) »Ne pometaj pjevanja!« t. j. ne govori bez prestanka!
(5. 6) Što je ures i nakit za život, to je pjesma za gozbu.
(5) Vulgata ima dodatak: »Slušaj šuteći, tada ćeš sebi steći naklonost poradi čednosti svoje« (»Audi tacens et pro reverentia accedet tibi bona gratia«).

8. Ukratko reci, u malo riječi kaži mnogo! Budi kao jedan, koji zna, pa ipak šuti!
9. Među uglednima ne diži se! Govori li drugi, onda međutim ne divani mnogo!
*10. Kao što sijevne blijesak pred grmljavinom, tako dohiti naklonost pred čednošću.
*11. Ustani u pravo vrijeme i ne kasni, idi kući i budi bez brige!
12. Tamo igraj i radi, što ti padne na pamet! Ali ne pofali govorima obijesnim!
13. Za sve to slavi Stvoritelja svojega, koji te krijepi dobrima svojim!
14. Tko se boji Gospoda, prima pouku; tko se obrati k njemu, postigne milost njegovu.
*15. Tko istražuje zakon, napuni se njega; ali tko se pretvara, zaplete se u njemu.
*16. Koji se boje Gospoda, nalaze ono, što je pravo, i daju, da naredbe njegove zasinu kao svjetlost.
17. Čovjek grješnik odbija pouku i nalazi tumačenje prema volji svojoj.
*18. Čovjek razborit osvrće se na mišljenje drugih. Rugač i oholica ne obaziru se ni na što.
19. Ne čini ništa bez razbora, pa se poslije čina ne ćeš imati za što kajati!
*20. Ne idi putem sablazni i ne posrći na tlu kamenitu!
21. Ne uzdaj se u putove tegotne!
22. I budi na oprezu poradi budućnosti svoje!
23. Kod svega, što činiš, pazi na dušu svoju; jer to znači zapovijedi držati!
24. Tko se uzda u zakon, taj poštuje zapovijedi. Tko se uzda u Gospoda, ne će štetovati.

GLAVA 33.

Razni propisi života.

1. Tko se boji Gospoda, toga zlo ne stigne. A dođe li kušnja, on ga opet spasi.
2. Čovjek mudar ne mrzi na zakon. Ali tko se pravi, kao da bi ga držao, jest kao lađa u buri.
3. Čovjek razuman uzda se u zakon, jer mu je zakon pouzdan kao riječ proročišta.
4. Pripravi govor svoj, onda te slušaju rado! Prikupi znanje svoje i onda odgovori!
*5. Srce je luđakovo kao točak od kolâ, mišljenje je njegovo kao osovina, što se vrti.
6. Prijatelj podrugljiv jest kao konj upaljen. Rže pod svakim jahačem.
7. Zašto se nadmeće jedan dan s drugim? Dolazi ipak svaki bijel danak u godini od sunca.
8. Odijeljeni su mudrošću Gospodnjom. On je učinio različnima i vremena i blagdane.

(10) Vulgata dodaje: »i sebi ćeš steći naklonost poradi čednosti svoje (»et pro reverentia accedet tibi bona gratia«).
(11) »Ustani u pravo vrijeme«, t. j. ustani od zabave!
(15) »Napuni se njega«, t. j. napuni se mudrosti zakona. Ali tko upoznaje zakon Gospodnji samo onako na oko, za njega bude zakon zamka.
(16) »I daju da naredbe njegove zasinu kao svjetlost«, t. j. rade po tim naredbama.
(18) »Rugač i oholica i t. d.« Vulgata ima: »Tuđin i oholica ne boji se onoga, čega se je bojati« (»Alienus et superbus non pertimescet timorem«).
(20) Ne idi putem, što vodi u propast!
Gl. 33. (5) Kao što se vrti točak od kolâ, tako i luđak nikada ne ostaje kod stvari, nego misli na sve i sva.

9. Jedne je učinio uzvišenima i svetima, druge je stavio u broj radnih dana.
10. Svi su ljudi iz praha. Jer je Adam bio stvoren iz zemlje.
*11. U punini mudrosti Gospod ih je onda rastavio i učinio je putove njihove veoma različnima.
*12. Jedne je blagoslovio i privukao sebi. Opet druge prokleo je i ponizio i oborio ih s mjesta njihova.
13. Kao što je glina u ruci lončara, koju on načinja po svojoj volji, tako stoji čovjek u ruci Stvoritelja svojega, koji daje svakomu, kako mu se dopada.
14. Dobro stoji naprema zlu, život naprema smrti. Tako stoji i pobožnik naprema grješniku.
15. Tako promatraj sva djela Svevišnjega: ona stoje jedna naprema drugima dva u dva.
*16. Ja sam kao posljednji došao, kao jedan, koji iza vinogradarâ drži pabirčenje.
*17. S blagoslovom Gospodnjim došao sam prije i kao vinogradar napunio sam tijesak.
18. Priznajte, da nijesam radio samo za se, nego za sve, koji traže obraćenje!
19. Slušajte me, knezovi naroda, upravitelji općine, pazite!
20. Dok živiš, ne daji vlasti nad sobom sinu i ženi, bratu i prijatelju! Također ne predaji drugima imanja svojega, da ne moradneš kasnije moliti za to!
21. Dok živiš i dok je daha u tebi, ne promjenjuj se ni s kim!
22. Jer je bolje, da djeca mole tebe, nego da ti moraš gledati na ruke djece svoje.
23. Kod svega, što činiš, budi gospodar i ne daj, da ljaga padne na čast tvoju!
24. Porazdijeli baštinu svoju istom u dan, kad svršavaš život svoj u smrtnom času!
*25. Sijeno, štap i teret jesu za magarca, kruh, stega i rad za roba.
26. Radi s robom, tada ćeš imati pokoj! Pusti, da počinu ruke tvoje, onda on teži za slobodom!
*27. Jaram i uzde savijaju šiju, klade i udarci pripadaju robu zločestu.
28. Goni ga na rad, da nije besposlen!
29. Jer besposlenost nauči mnogo zlo. Daj mu rada, što ga zapada! Ako ne posluša, metni ga u teške okove!
30. Ali ni kod koga ne prekoračuj mjere, i ne čini ništa bez razbora!
31. Imaš li roba, onda ga drži kao samoga sebe! Jer si ga stekao krvlju.
32. Imaš li roba, postupaj s njim kao s bratom! Jer kao ti sâm on ti je potreban.
*33. Ako s njim zlo postupaš, on će ti uteći. Na kojem ćeš ga putu onda tražiti?

(11. 12) Jednima se je dalo Božji blagoslov, čast i slavu, drugima prokletstvo i poniženje. »Druge je posvetio i privukao sebi«: ovdje se misli na dobre anđele, kraljeve i svećenike. »Opet druge prokleo je i ponizio i oborio ih s mjesta njihova«: ovdje se misli na zle anđele, kraljeve i svećenike.

(16. 17) Sveti pisac smatra sebe kao jednoga, koji iza vinogradara drži još prigledanje u vinogradu, da li nijesu preostali dragocjeni plodovi, što ih on još hoće da sabere.

(25) Magarac u starom Istoku nije bio prezrena životinja. To ublažuje prispodobu.

(27) »Savijaju šiju«, t. j. marvi.

(33) Isp. 5 Mojs 23, 16 sl.

GLAVA 34.

San je pjena. Najbolji su savjetnici iskustvo i strah Božji. Ne dopadaju se Bogu žrtve bezbožnikâ.

1. Čovjek nerazuman podaje se praznim i lažnim nadama. Sni uzbuđuju luđaka.

*2. Kao jedan, koji se maša za sjenu i goni vjetar, takav je onaj, koji se oslanja na sne.

3. Obraz u ogledalu jest priviđenje u snu, kao prilika obraza naprema samome obrazu.

*4. Što je na nečistu čisto, i što je na laži istinito?

5. Gatanje, kobljenje i sni ništavi su, i kao žena, što rađa, duh tlapi.

*6. Ako nijesu poslani od Višnjega u pohodu, onda ne skreći misao na njih!

7. Sni su već mnoge zaveli u zabludu. Uzdali su se u njih i bili su prevareni.

*8. Bez prijevare ispunja se zakon, i mudrost nalazi svoju potvrdu iz usta istinitih.

9. Tko je izobražen, zna mnogo. Tko je iskusio mnogo, može pametno pripovijedati.

10. Tko nije ništa iskusio, zna malo. A tko je putovao mnogo, pokazuje mnogo razboritosti.

11. Mnogo sam vidio na svojim putovanjima, i pamet je moja vidjela više, nego što mogu kazati.

*12. Često sam lebdio u smrtnoj pogibli, ali sam bio iz nje izbavljen.

13. Tko se boji Boga, njegov će duh živjeti, jer se nada njegova upravlja k spasitelju njegovu.

14. Tko se boji Boga, ne će ni duhom klonuti ni bojati se, jer je on nada njegova.

15. Sretna duša, koja se boji Gospoda! Na kome gradi? Tko je potpora njegova?

*16. Oči Gospodnje počivaju na onima, koji ga ljube. On je jaka zaštita i potpora moćna, obrana proti jugu i obrana proti pripeci podnevnoj, zaštita od posrtanja i pomoć od pada.

17. On podiže hrabrost i čini oči jasnima, daje ozdravljenje, život i blagoslov.

*18. Žrtva od dobra nepravedna dar je pun rugla. Darovi podrugljivi bezbožnikâ nijesu po volji.

19. Višnjemu nijesu po volji darovi bezbožnikâ, i poradi mnoštva žrtava paljenica ne oprašta on grijehâ.

*20. Tko prinosi žrtvu od dobra siromaha, taj kolje sina pred očima oca.

21. Siromah živi od oskudnoga kruha. Tko mu ga otme, krvolok je.

Gl. 34. (2. 3) Sni su kao sjena, vjetar i obraz u ogledalu; nemaju istinitosti i utvare su. Lijepo kaže hrvatska poslovica: »San je laža, a Bog je istina.«

(4) Vulgata ima: »Od nečista što će se očistiti, i od lažljivca što će se istinito reći?«

(6) Ima sana, što dolaze od Boga (1 Mojs 20, 3; 37, 5; 41, 1; 4 Mojs 12, 6; 1 Kralj 28, 6). Ove sne treba onda drukčije prosuđivati.

(8) »Ispunja se zakon«, t. j. ispunjaju se blagoslovi i kletve, što ih je obećao zakon.

(12) »Ali sam bio iz nje izbavljen«; Vulgata pridomeće: »i bio sam izbavljen milošću Božjom« (»liberatus sum gratia Dei«).

(16) »On je jaka zaštita...« t. j. Bog je jaka zaštita...«

(18) Vulgata ima: »Tko žrtvuje od nepravedna dobra, žrtva je njegova nečista« (»Immolantis ex iniquo oblatio est maculata«).

(20) Tko prisvoji vlasništvo siromahâ i prinese od toga žrtvu, taj je sličan ubojici sina pred očima očevim. Isp. Mk 7, 11 sl.

22. Tko ustegne bližnjemu potrebni živež, taj ga ubija. Tko zadrži nadničaru plaću, prolijeva krv.
*23. Ako jedan gradi, a drugi ruši, što imaju tad više odatle nego muku?
24. Ako se jedan moli, a drugi psuje, čiji će tad glas Gospod čuti?
25. Tko se opere poradi mrtvaca, a onda ga se opet dotakne, što mu tad koristi pranje njegovo?
26. Isto je tako s onim, koji posti poradi grijeha svojih, a onda ih učini opet. Tko će uslišiti molitvu njegovu? Što mu koristi mrtvenje njegovo?

GLAVA 35.

Žrtve bogougodne. Molitva siromahâ.

*1. Tko izvršuje zakon, prinosi mnoge žrtve. Žrtvu pomirnu prinosi, tko drži zapovijedi.
*2. Tko iskazuje ljubav, žrtvuje prinos. Tko čini milosrđe, žrtvuje zahvalnu žrtvu.
3. Gospodu se dopada, kad se od zla odustane, i pomirenje se dobiva, kad se od nepravde bježi.
4. Ne pokazuj se pred Gospodom praznih ruku! Sve to ima biti, jer zakon to zapovijeda.
5. Žrtva pravednika učini žrtvenik pretilim. Miomiris njegov uzdiže se Gospodu.
*6. Dar žrtveni čovjeka pravednoga dopada se; spomen na nj ne zaboravlja se nikada.
*7. Milostivnim okom časti Gospoda i ne daj da prvi dar tvojih ruku ispadne oskudan!
8. Kod svih darova svojih pokaži lice prijazno i žrtvuj desetinu radosnim srcem!
9. Daj Višnjemu isto onako, kako je on dao tebi, i milostivnim okom, koliko možeš!
*10. Jer Gospod vraća i daje natrag sedmerostruko.
11. Ne kušaj mitom, jer on ne prima ništa! Ne oslanjaj se nikada na žrtvu nepravednu!
12. Jer je Gospod sudac. U njega nema gledanja na osobu.
13. On se ne zauzima proti siromahu i sluša vapaj potlačenoga.
14. On ne prečuje vapaj sirote, niti udovice, kad otkrije svoje srce.
*15. Ne teku li suze udovičine na lice njezino? I ne tuži li se vapaj njezin na onoga, koji ih istiskuje?
16. Tko služi po volji Gospodu, bit će primljen, i molitva njegova dopire gore do oblaka.
17. Vapaj siromaha prodire oblake i ne počine, dok ne dođe k cilju.
18. On ne odstupa, dok Višnji ne pogleda na nj i pravedno ne sudi i pravicu ne pribavi.

(23—26) Kao što ne vrijedi pred Bogom žrtva od nepravednoga dobra ili od pridržane plaće, tako ne vrijedi ni post ni mrtvenje, ako s tim nije spojen prekid s grijehom.

Gl. 35. (1) »Prinosi mnoge žrtve« držeći zapovijedi. Sa žrtvom se mora spojiti obdržavanje zakona.

(2) Vulgata ima: »Žrtva je spasonosna paziti na zapovijedi i ostaviti svaku nepravdu« (»Sacrificium salutare est attendere mandatis et discedere ab omni iniquitate«).

(6) Isp. 3 Mojs 2, 9. 16; 5, 12.

(7) »Milostivnim okom«, t. j. darežljivo. Vulgata ima: »Dobrim srcem daj slavu Bogu i ne umanjuj prvine ruku svojih« (»Bono animo gloriam redde Deo et non minuas primitias manuum tuarum«).

(10) »Sedmerostruko«, t. j. mnogostruko.

(15) »Koji ih istiskuje«, t. j. suze. Vulgata pridodaje: »Jer s lica uzlaze do neba, i Gospod uslišitelj ne će uživati u njima« (»A maxilla enim ascendunt usque ad coelum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis«).

19. Gospod ne oklijeva i nije spor proti nemilosrdnima.

20. Dok im nije bokove razbio i neznabošcima uzvratio,

*21. Dok nije vojsku oholica rastjerao i žezlo tlačiteljâ slomio,

22. Dok nije ljudima po djelima njihovim vratio i djela ljudska po namjerama njihovim platio,

23. Dok nije narodu svojemu pravicu pribavio i svojim ga milosrđem obradovao.

24. Dragocjeno je milosrđe u vrijeme potrebe, kao kišni oblaci u vrijeme suše.

GLAVA 36.

Molitva, da Bog zaštiti svoj narod. Blagoslov dobre žene.

1. Smiluj nam se, Gospode, Bože vasionoga svijeta! Pogledaj dolje! Stavi svoj strah na sve neznabošce!

2. Podigni ruku svoju proti narodima tuđim, da spoznaju moć tvoju!

*3. Kao što si se pred očima njihovim pokazao svetim na nama, tako se pred očima našim pokaži velikim na njima!

4. Da te spoznaju oni, kao što smo mi spoznali, da nema Boga osim tebe, Gospode!

5. Obnovi znake! Ponovi čudesa, proslavi ruku svoju i desnu mišicu svoju!

6. Daj probudi ljutinu i izlij srdžbu svoju, uništi protivnika i satri neprijatelja!

7. Ubrzaj vrijeme i spomeni se zakletve svoje, da se razglase velika djela tvoja!

8. Neka izgori ognjem srdžbe tvoje, tko se hoće izbaviti! I koji tlače narod tvoj, neka propadnu!

*9. Razmrskaj glave neprijateljskim vladaocima, koji kazuju: »Nema nikoga osim nas!«

*10. Saberi sva plemena Jakovljeva! Stavi ih opet u baštinu njihovu, kao što je bilo u početku!

11. Smiluj se narodu, Gospode, koji je prozvan po imenu tvojem, i Izraelu, što si ga isporedio s prvorođencem!

12. Smiluj se svetome gradu svojemu, Jeruzalemu, mjestu stana svojega!

13. Napuni Sion sjajem svojim i narod svoj krasotom svojom!

14. Daj svjedočanstvo za prvine svoje, učini istinitim, što se je proricalo u ime tvoje!

*15. Obdari one, koji se uzdaju u tebe, i pokaži proroke svoje kao pouzdane!

16. Usliši, Gospode, molitvu sluga svojih prema blagoslovu Aronovu za narod tvoj!

17. Tako će svi stanovnici zemlje spoznati, da si ti Gospod, vječni Bog.

18. Svako jelo prima želudac. Ali je jedno jelo bolje od drugoga.

(21) Ovim se retkom smjera na Antioha V. Epifanesa.

Gl. 36. (3. 4) Kao što je Bog pokazao svojemu narodu u svojoj svetosti kaznama, kojima ga udario, tako neka postupa s poganima!

(9) »Razmrskaj glave neprijateljskim vladaocima«: misli na Sirce i na Antioha V. Epifana, koji se je prozvao »bogom«.

(10) Iza »Saberi sva plemena Jakovljeva« (»Congrega omnes tribus Jacob«) nastavlja Vulgata (r. 13): »da spoznaju, da nema Boga osim tebe, i da pripovijedaju čudesa tvoja« (»ut congnoscant, quia non est Deus nisi tu, et enarrent magnalia tua«). Isp. r. 4.

(15) Isp. Dan 11, 14 sl.

19. Grlo kuša divljač. Tako kuša srce razumno govore varave.
*20. Srce lukavo pravi tugu. Ali joj čovjek iskusan zna doskočiti.
*21. Žena mora uzeti svakoga muža. Ali je jedna djevojka bolja od druge.
22. Ljepota žene čini lice vedrim i nadilazi svaku želju čovječju.
23. Je li na jeziku njezinu blagost i krotkost, onda je muž njezin ne broji među običnu ljudsku djecu.
*24. Tko steče ženu, dobije posjed najbolji: pomoćnicu, koja mu pristaje, i stup, na koji se naslanja.
25. Gdje nema ograde, pokrade se zemljište. Gdje nema žene, ondje je uzdisanje i pometnja.
26. Tko da vjeruje razbojniku, koji naoružan srće od grada do grada?
*27. Isto tako biva čovjeku, koji nema doma i počine tamo, kamo dođe uvečer.

GLAVA 37.

Izbor prijatelja. Izbor savjetnika. Umjerenost u jelu i pilu.

1. Svaki prijatelj kaže: »I ja sam sklopio prijateljstvo.« Ali je gdjekoji prijatelj samo po imenu.
2. Nije li jedan jad, što dovodi do smrti, kad se prijatelj pouzdan pretvori u neprijatelja?
3. Zlo pomišljanje, odakle si prodrlo, da prekriješ svijet lažljivošću?
4. Prijatelj se veseli, dok ide dobro prijatelju. Ali u vrijeme nevolje on je proti njemu.
*5. Dobri prijatelj dijeli s prijateljem muku i hvata za štit proti protivniku.
6. Ne zaboravljaj prijatelja u srcu svojem! Spomeni ga se, kad imaš imetak!
7. Svaki savjetnik cijeni visoko savjet svoj. Ali gdjekoji savjetuje u vlastitu korist svoju.
*8. Čuvaj se od kojeg savjetnika! Najprije istraži, što on treba; jer on misli na samoga sebe. Inače baci on kocku na tebe
*9. I kaže ti: »Na dobru si putu.« Onda se postavi, da vidi, što će ti se dogoditi.
*10. Ne savjetuj se s čovjekom sumljivim i sakrivaj osnove svoje od čovjeka ljubomorna!
11. Ne savjetuj se sa ženom o takmici njezinoj, niti s kukavicom o ratu, niti s trgovcem o prodaji, niti s prodavcem o robi, niti s tvr-

(20) Misli se ovdje na lukavo žensko srce. »Ali joj čovjek iskusan zna doskočiti«; Vulgata ima: »a čovjek iskusan oprijet će joj se« (»et homo peritus resistet illi«).

(21) Djevojka na Istoku nije mogla sebi birati muža. Njezin bi joj otac odredio zaručnika. Muž je imao slobodan izbor.

(24) »Tko steče ženu«, t. j. onakvu, kakva je u r. 22. i 23. Vulgata ima: »Tko posjeduje ženu dobru, započinje posjed« (»Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem«).

(27) »Koji nema doma«, doslovno: »koji nema gnijezda«. Vulgata ima: »Tko da vjeruje onome, koji nema gnijezda i ondje se svrati, gdje omrkne? On je kao razbojnik naoružan, koji hrli od grada do grada?« (»Quis credit ei, qui non habet nidum, et deflectens ubicunque obscuraverit, quasi succinctus latro exsiliens de civitate in civitatem?«).

Gl. 37. (5. 6) Pravi prijatelj brani prijatelja od protivnika i daje mu od svojih dobara, jer pravo prijateljstvo traži uzajamnu pomoć.

(8) »Inače baci on kocku na tebe«; Vulgata ima: »Da možda ne zabije kolac u zemlju« (»Ne forte mittat sudem in terram«). O taj kolac ti bi se spotaknuo i tako naudio sebi.

(9) On zlorado promatra nesreću, što te možda snađe.

(10. 11) Navode se neki primjeri o ljudima, s kojima nije dobro savjetovati se o stanovitim stvarima.

dicom o dobrotvornosti, niti s čovjekom srca kamenita o milosrđu, niti s lijenčinom o kakvu poslu, niti s nadničarom stalnim o sjetvi, niti sa slugom lijenim o mnogom radu! Ne oslanjaj se na ove ni kod kojega savjeta!

12. Ali opći uvijek s čovjekom bogobojaznim, za kojega znaš, da se drži zakona, i koji je jednakoga mišljenja kao ti, i koji ima smilovanje s tobom, kad posrneš!

13. Ali pazi i na savjet savjesti; jer ti nije ništa vjernije od nje!

14. Savjest katkada bolje daje obavijest, nego sedam stražara, koji gledaju s visoka vidika.

*15. A kod svega toga prosi Višnjega, da upravlja korake tvoje u istini!

*16. Početak svakomu djelu neka je promišljanje, i pred svakim radom neka bude savjetovanje!

17. Sijelo mišljenju jest srce. Četiri stvari dolaze iz njega:

*18. Dobro i zlo, život i smrt, i stalni gospodar njihov jest jezik.

*19. Gdjekoji čovjek mudar je i obučava mnoge, ali je za sebe samoga lud.

*20. Gdjekoji mudrac omražen je radi riječi svojih i trpi oskudicu na uzdržavanju života.

*21. Jer mu Gospod nije dao miline, budući da mu fali svaka mudrost.

22. Gdjekoji je mudar za sebe samoga, i plodovi razboritosti njegove pokazuju se u govoru njegovu.

23. Čovjek mudar poučava narod svoj, i plodovi su razboritosti njegove pouzdani.

24. Čovjek je mudar prebogat blagoslovom. Svi, koji ga vide, slave ga kao sretna.

25. Život čovječji traje samo malo dana, dani su Izraelovi nebrojeni.

26. Mudrac steče sebi povjerenje u naroda svojega, i ime njegovo živi u vijeke.

27. Sinko moj, ispitaj sebe samoga o načinu života svojega i pogledaj, što mu je štetno, i to mu ne dopuštaj!

28. Jer nije sve svima korisno, i ne prija sve svakoj naravi.

29. Kod uživanja ne budi neumjeren i ne obaraj se pohlepno na poslastice!

30. Jer se u jedenju mnogom gnijezdi bolest, i neumjerenost vodi do bljuvanja.

*31. S neumjerenosti mnogi su već propali. A tko pazi na se, produljuje život svoj.

GLAVA 38.

Ponašanje prema liječniku. Ponašanje kod slučajeva smrti. Tko ne može doći do mudrosti?

*1. Časti liječnika, prije nego ga trebaš! Jer je i njega stvorio Gospod.

2. Od Višnjega ima umjetnost liječenja, a od kralja dobiva darove.

(15) Bog je najbolji savjetnik.
(16—18) Prije svakog rada treba dobro promisliti; jer je srce izvor dobru i zlu.
(18) Isp. Prič 18, 21.
(19—26) Kod izbora savjetnikâ potrebna je razboritost.
(20) »Trpi oskudicu...« jer nema mnogo slušatelja.
(21) »Miline«, t. j. miline u govoru.
(31) »A tko pazi na se«; Vulgata ima: »A tko je uzdržljiv« (»Qui autem abstinens est«).
Gl. 38. (1) Liječnik zaslužuje štovanje, i kad ga ne treba čovjek. Jer njegovo znanje dolazi od Boga.

*3. Umjetnost liječnika daje mu da visoko podigne glavu svoju, i pred velikašima nalazi udivljenje.
4. Gospod daje, da niču ljekarije iz zemlje. Čovjek ih razborit ne odbija.
*5. Ne postade li po drvu voda slatka, da pokaže snagu svoju?
6. On dade ljudima razboritost, da se proslavi čudesnim djelima svojim.
*7. Po njima liječnik liječi i umiruje bol, i ljekarnik pravi iz njih mješavinu.
*8. Još nije on djelo svoje dovršio, i već se od njega prolijeva zdravlje po zemlji.
9. Sinko moj, u bolesti ne oklijevaj! Moli se Gospodu, i on će te ozdraviti!
10. Odvrati se oda zla i daj da ruke tvoje rade pošteno, očisti srce svoje od svakoga grijeha,
11. Prinesi kâd i žrtvu za spomen i pretio dar žrtveni, kao da ti ne bi više bio na životu!
12. Ali i liječniku daj neka pristupi! On ne smije ostati daleko od tebe; jer ti je potreban.
*13. U vrijeme stoji uspjeh u ruci njegovoj.
14. Također on vapije Bogu, neka mu dadne da uspije olakšica i ozdravljenje za uzdržavanje života.
*15. Tko griješi proti Stvoritelju svojemu, pada u ruke liječniku.
16. Sinko moj, za mrtvacem prolij suze i započni tužaljku kao jedan, koji je pretrpio težak gubitak! Sahrani mrtvo tijelo njegovo, kako mu dolikuje, i ne zanemaruj pogreba njegova!
17. Tuguj gorko! Prolij vrele suze i održi žalost, kako dolikuje, jedan ili dva dana poradi ogovaranja! Onda se tješi u žalosti!
*18. Jer iz tuge proizlazi smrt, i žalost oslabi snagu.
19. Sa sprovodom prođe i žalost. Ali život siromaha troši srce.
20. Ne predaji srca svojega žalosti, odbij je od sebe i misli na svršetak!
*21. Ne zaboravljaj one: Nema povratka! Ti njemu ne koristiš, a samomu sebi škodiš.
22. Misli na sudbinu njegovu! Jer ona je i tvoja: Jučer meni i danas tebi!
23. Daj da s mrtvacem počine i uspomena njegova i tješi se poradi rastanka duše njegove!
*24. Mudrost književnika uspijeva u vremenu dokolice. Tko je slobodan od poslova, može se posvetiti mudrosti.
*25. Kako može postati mudar onaj, koji vuče plug i ponosi se kopljem, koji goni goveda i bavi se

(3) »Daje mu da visoko podigne glavu svoju«, t. j. daje mu ugled.
(5) U Mari Mojsije baci u gorku vodu drvo, i voda postade slatka (2 Mojs 15, 23 sl.).
(7) »Po njima«, t. j. po ljekarijama.
(8) Vulgata ima: »Ljekarnik pravi iz toga ugodan balsam, miješa zdrave masti, i djelo se njegovo ne svršava, jer mir Božji počiva na zemlji« (»Unguentarius faciet pigmenta suavitatis et unctiones conficiet sanitatis, et non consummabuntur opera ejus; pax enim Dei super faciem terrae«).
(13) Vulgata ima: »Jer ima vrijeme, kad padneš u ruke njihove« (»Est enim tempus, quando in manus illorum incurras«).
(15) Bolesti su često puta kazne za grijehe (3 Mojs 26). Tko ih se ne kloni, pada u ruke liječniku.
(18. 19) Prekomjerna žalost škodi i oslabi snagu i radinost duha i tijela. Život u siromaštvu i bijedi gorči je od smrti.
(21) Žalošću se ne povraća više natrag mrtvac.
(24) Tko je prenatrpan tjelesnim radom, ne može sebi prisvojiti mudrost.
(25) »Koji goni goveda i t. d.«, t. j. pastir.

radom oko njih i zabavlja se mladim juncima?

26. Koji se trudi brazdu brazdeći i brine se za uzgoj stoke?

*27. Tako je i s onim, koji razumije zanat i umjetnost, koji dan i noć provodi u tom, da reže kamene pečetnjake i da ustrpljivo izrađuje različite urese, koji se trudi da napravi priliku sličnu i nastoji da rad privede kraju.

28. Isto je tako s kovačem, koji sjedi uz nakovanj i izrađuje sirovo željezo. žega ognjena troši meso njegovo, i on se mora da bori s jarom iz peći. Zveka čekića zagluši uši njegove, i oko je njegovo uprto u obrazac posude. On se trudi da zgotovi rad svoj i nastoji da ga usavrši.

29. Isto je tako s lončarom, koji sjedi uz rad svoj, vrti kolo nogama, jednako je u brizi za rad svoj, i čiji se sav posao okreće oko potpunoga broja.

30. Rukom svojom dotjeruje on glinu u lik i nogama svojim umekšava ilovaču. On se trudi da je ugladi sjajno i nastoji da sačuva peć u dobru stanju.

31. ‚Svi se ovi oslanjaju na ruke svoje, i svaki je vješt u svojem zanatu. Bez njih se ne zida grad.

32. Bez njih nema stana ni sobe.

*33. Ali se ne pitaju oni u skupštini narodnoj. U općini ne igraju nikakve uloge. Ne sjede na stolici sudačkoj, ne razumiju pravo, ne objavljuju pravicu i pravednost i nijesu vješti u pričama.

34. Ali stvari svjetovne oni prave, i misli njihove idu za tim, da se bave svojim zanatom.

GLAVA 39.

Komu je otvoren put k mudrosti? Hvalospjev Bogu.

1. Drukčije je s onim, koji svoje mišljenje i nastojanje upravlja na zakon Svevišnjega, koji istražuje mudrost svih djedova i bavi se pričama prorokâ,

2. Koji pamti govore slavnih muževa i gleda da prodre u priče oštroumne,

3. Koji razmišlja o tajnama pričâ i bavi se sakrivenim mislima u prispodobama.

4. On čini službu u krugu velikašâ i pokazuje se pred knezovima. On putuje u zemlje tuđih naroda i traži da upozna dobro i zlo među ljudima.

5. On se obraća rano ujutro Gospodu, Stvoritelju svojemu, i meće pred Svevišnjega molbe svoje. On otvara usta svoja na molitvu i vapije za grijehe svoje.

6. Ako se dopadne Gospodu, Bogu velikomu, napuni ga duhom razboritosti. Onda on pusti da ključaju riječi mudre i slavi Gospoda u molitvi.

7. On razumije savjet i nauku i razmišlja o tajnama.

8. On navješćuje nauku svoju i nalazi slavu svoju u zakonu zavjeta Gospodnjega.

9. Mnogi hvale razboritost njegovu, i ona ne propada nikada. Uspomena se njegova ne gasi, i ime njegovo živi od pokoljenja do pokoljenja.

10. Narodi slave mudrost njegovu, i hvalu njegovu navješćuje općina.

(27—30) Od zanatâ, što se ne osnivaju na znanosti, ističe mudri Sirah pečatarsku umjetnost, kovački i lončarski zanat.

(33) Mudrac Sirah visoko cijeni zanat, ali mu ipak ne daje prevelike važnosti u ljudskom društvu.

11. Dok živi, bolje zadrži ime, negoli tisuće. I legne li na počin, koristit će mu.

*12. Još jedamput hoću da govorim razborito; jer sam pun kao uštap.

13. Sinovi pobožni, poslušajte me, tada ćete izrasti kao ruža na potocima!

14. Mirisat ćete kao kad tamjana i cvasti kao ljiljani. Razlijevajte miomiris i pjevajte hvalospjev! Slavite Gospoda poradi djela njegovih!

15. Dajte čast imenu njegovu i slavite ga hvalospjevom uz harfe i citare, i ovako kličite i navješćujte:

16. Sva su djela Gospodnja dobra, i što on zapovjedi, sve se dogodi u svoje vrijeme. Neka se ne pita: »Što je to? Čemu to?« Sve će se odviti u svoje vrijeme.

*17. Na riječ njegovu zaustavila se voda kao nasip, i na zapovijed usta njegovih nastale su spremnice vodâ.

18. Na mig njegov sve se događa, što mu se dopada, i nitko ga ne može zapriječiti, kad hoće pomoći.

19. Djela sve čovječje djece poznata su njemu, očima njegovim nije ništa sakriveno.

20. Od jedne vječnosti do druge doseže pogled njegov, i ništa nije njemu neobično.

21. Neka se ne pita: »Šta je to? Čemu je to?« Jer svaka stvar ima svrhu svoju.

*22. Kao rijeka prolijeva se blagoslov njegov, kao poplava napaja on zemlju.

*23. Tako pogađa gnjev njegov i narode i pretvara vodom obilnu zemlju u pustinju.

24. Putovi su njegovi za pobožnike ravni, za bezbožnike neprohodni.

25. Za dobre odredio je dobro od početka, za zle zlo.

26. Glavne potrebe za ljudski život jesu: voda, oganj, željezo i so, pšenični kruh, med i mlijeko, vinska kapljica, ulje i odjeća.

27. Sve to služi na dobro pobožnima, a grješnicima je na štetu.

28. Ima vjetrova, što su stvoreni za kaznu, i bičevi vitlaju u bijesu svome. U vrijeme kobno ispuste oni svoj bijes i utišaju tako gnjev Stvoritelja svojega.

29. Oganj, tuča, glad, kuga: sve je to za kaznu.

30. Životinje divlje, guje i jakrepi i mač osvetnik za uništenje bezbožnikâ.

31. Dadne li im on zapovijed, oni se obesele, stoje spremni na zemlji i ne opiru se zapovijedi njegovoj, kada dođe vrijeme njihovo.

32. O tom sam bio već od početka osvjedočen, promislio sam to i napisao:

*33. Sva su djela Gospodnja dobra i zadovolje svakoj svrsi u svoje vrijeme.

Gl. 39. (12) Učitelj mudrosti hoće da priopći svojim čitateljima plodove svoje mudrosti. On je, kaže, pun priča mudrosti kao pun mjesec uštap svjetlosti.

(17) Ovdje mudrac podsjeća na čudesa kod prijelaza preko Crvenoga mora i Jordana. U drugoj se polovini retka misli na stvaranje svijeta, kada su se na zapovijed Božju sabrale vode kao u kakve spremnice nebeske. Isp. 1 Mojs 1, 7 (vode nad svodom).

(22) »Kao rijeka«, t. j. kao Nil.

(23) »Tako pogađa gnjev njegov i narode«: misli se ovdje na uništenje Kanaanaca.

(33—35) Djela su Gospodnja dobra. Zato ih čovjek ne smije pretresati, nego se ima pridružiti hvalospjevu vidljivoga stvorenja.

*34. Ne smije se kazati: »Ovo je gore nego ono.« Jer se sve iskaže u svoje vrijeme.

35. Zato kličite iz svega srca u sav glas i slavite ime Gospodnje!

GLAVA 40.

Nevolja čovječjeg života. Poštenje. Radosti čovječjeg života. Prosjački život.

*1. Velika je nevolja dosuđena svakome čovjeku, i težak jaram leži na djeci čovječjoj od onoga dana, kad ostaviše krilo materino, do onoga dana, kad se natrag vraćaju k općoj materi.

2. Misli njihove, tjeskobe srca njihova i briga njihova jesu oko dana smrti.

3. Od onoga, koji sjedi na sjajnom prijestolu, do onoga, koji je ponižen do u prah i pepeo,

4. Od onoga, koji nosi grimiz i krunu, do onoga, koji se omata u grubu prteninu: samo je gnjev, ljubomor, nemir, razdraženost, strah od smrti, inad i svađa.

5. Počiva li na postelji, noćni san pomuti mu pamet.

*6. Ima samo malo, gotovo nimalo počina i onda leži u sanjanju kao na budnu danu. Što vidi, nosi ga u tjeskobu kao jednoga, koji bježi iz bitke.

7. I je li se spasio, tada se probudi i čudi se, jer nije bilo ništa, da se straši.

8. Kod svega mesa, od čovjeka do marve, a kod grješnikâ sedmerostruko više, jesu:

9. Kuga i krvoproliće, svađa i mač, glad, opustošenje i zla.

10. Za bezbožnike sve je to nabavljeno, i poradi njih potop je provalio.

11. Sve, što dolazi od zemlje, vraća se natrag k zemlji, i što je od vode, okreće opet u more.

12. Svako podmićivanje i nepravednost prolazi, poštenje traje vječno.

13. Dobra bezbožnikâ presuše kao potok i zamuknu kao jak grom za oluje.

14. Dok onaj, koji otvara ruku svoju, uživa radost, bezbožnici propadaju sasvim.

*15. Potomci bezbožnikâ ne tjeraju mnogih mladica i jesu kao nečisto korijenje na stijeni vrletnoj.

16. Trska na svakoj vodi i na kraju rijeke pokosi se prije svake druge trave.

17. A dobrota je kao blagoslovení raj zemaljski, i milosrđe traje u vijeke.

18. Dobar život provodi onaj, koji ima dosta za uzdržavanje života, i onaj, koji ima rad dobro naplaćen. Ali je bolji od te obojice onaj, koji otkrije blago.

19. Djeca i zidanje gradova osiguravaju trajno ime. Ali je bolja od toga obadvoga žena besprijekorna.

20. Vino i pjevanje razvesele srce. Ali je bolja nego to obadvoje ljubav k mudrosti.

21. Frula i harfa poljepšaju pjevanje. Ali je bolji od toga obadvoga mio dar govora.

---

(34) »Jer se sve iskaže u svoje vrijeme«, t. j. sve služi ciljevima Božjim.

Gl. 40. (1) »K općoj materi«, t. j. k zemlji. Isp. 1 Mojs 2, 7.

(6) Poradi svojega uzbuđenoga sanjanja on više bdije nego spava. Kad se probudi, vidi, da je sva ona u snu uzbuđenost bila bez razloga.

(15. 16) Potomstvo bezbožnika slično je bilini na vrletnoj stijeni, gdje ne može da uhvati dubok korijen, i trski ili šašu na obali potoka, što se pokosi prije svake druge trave.

22. Milinu i ljepotu žudi oko tvoje. Ali iznad toga obadvoga stoje zeleni usjevi.
*23. Prijatelj i drug sastanu se u pravo vrijeme. Ali nad obojicom stoji žena s mužem.
24. Brat i pomoćnik jesu za vrijeme nevolje. Ali bolje od te obojice spasava milostinja.
25. Zlato i srebro podupiru nogu. Ali je bolji od toga obadvoga dobar savjet.
*26. Bogatstvo i moć naduhaju srce. Ali je bolji od toga obadvoga strah Gospodnji. Kod straha Gospodnjega nema oskudice; s njim ne treba čovjek nikakve druge pomoći.
27. Strah je Gospodnji kao blagosloven vrt raskošan: on ga resi iznad svakog sjaja.
*28. Sinko moj, ne provodi života prosjačkoga! Radije umrijeti nego prosjačiti.
29. Život čovjeka, koji pogleduje za tuđim stolom, ne može vrijediti kao život. Onečisti se tuđim jelima. Čovjek razuman i izobražen čuva se od toga.
*30. Ustima čovjeka besramna slatko je prosjačenje. Ali u unutarnjosti njegovoj gori kao oganj.

GLAVA 41.

Smrt kao dobit. Smrt kao kazna. Čega se čovjek ima stidjeti?

1. O smrti, kako je gorka pomisao na tebe čovjeku, koji mirno sjedi na svom posjedu, onomu, koji je bez brige i u svemu ima sreću i kojemu za stolom još ide u tek!
2. O smrti, kako je dobro došla moćna presuda tvoja čovjeku, koji je siromašan i nemoćan, koji je ostario i natrpan brigama, koji je neokretan i bez nade!
3. Ne boj se moćne presude smrti! Misli na pređe i potomke svoje!
*4. Ova moćna presuda izlazi od Gospoda na sve čovječanstvo. Zašto se dakle otimaš volji Višnjega? Da li deset ili sto ili tisuću godina: u podzemnom svijetu ne pita se za dob životu.
5. Pokoljenje grješnikâ jest zlo leglo; ono opći u kućama bezbožnikâ.
6. Djeci grješnika propada baština njihova, i potomcima njihovim ostaje sramota.
7. Oca bezbožna proklinju djeca njegova; jer su poradi njega prezrena.
8. Jao vama, bezbožnici, koji ostaviste zakon Boga Višnjega!
9. Kad se rađate, rađate se za prokletstvo, i kad umirete, ostavljate prokletstvo kao baštinu svoju.
10. Sve, što dolazi od zemlje, vraće se natrag k zemlji, i isto tako bezbožnici od prokletstva u propast.
11. Žalost je ljudî za tjelesa njihova, a ime će se grješnikâ kao zlo uništiti.
*12. Brini se za ime; jer ti ono ostaje sigurnije negoli tisuća dragocjenog blaga.

---

(23) »Sastanu se u pravo vrijeme«, da se posavjetuju.
(26) Strah je Gospodnji najbolji i najviši od svega. Čovjek bogobojazan ne treba se bojati oskudice i ne treba mu potpore ničije.
(28) Vulgata ima: »Sinko, dok živiš, ne prosjači!« (»Fili, in tempore vitae tuae ne indigeas!«).
(30) Samo besraman čovjek može uživati u besposlenu prosjačenju. »Ali u unutarnjosti njegovoj gori kao oganj«, jer često puta mora gladovati.
Gl. 41. (4) Na drugom se svijetu ne pita, kako je tko dugo živio, nego kako je živio.
(12) Isp. Prič 22, 1.

13. Život dobar traje samo malo dana; ime dobro traje vječno.

14. Djeco, mirno pazite na nauku! Sakrivena mudrost i zakopano blago, što koristi to oboje?

15. Bolji je čovjek, koji krije ludost svoju, negoli čovjek, koji taji mudrost svoju.

16. Stidite se stvarî, što ću ih spomenuti! Jer ne priliči svaki stid, i ne može se od svakoga odobriti svaki stid.

17. Stidite se nečistoće pred ocem i materom, laži pred knezom i gospodarom,

*18. Opačine pred sucem i vladaocem, nezakonitosti pred općinom i narodom,

19. Vjerolomstva pred drugom i prijateljem, krađe pred mjestom, gdje stanuješ!

*20. Stidi se prekršiti prisegu i pogodbu, laktom se nasloniti na kruh i sramotno raditi pri uzimanju i davanju!

21. Stidi se šutjeti, kad te pozdravljaju,

22. Gledati za bludnicom, odbiti zemljaka,

23. Dio i udjelak oduzeti, ženu drugoga požudno gledati,

24. Ropkinji se njezinoj primaći i postelji se njezinoj približiti!

25. Stidi se psovati pred prijateljima i prigovarati nakon dara!

26. Stidi se pripovijedati dalje, što si čuo, i tajna priopćenja izdavati!

*27. Tada ćeš biti zaista čedan i kod svih ljudi obljubljen.

GLAVA 42.

Čega se čovjek ne treba stidjeti? Briga očeva za svoje kćeri. Božje svemogućstvo, sveznanje i mudrost.

1. A poradi slijedećih stvari ne trebaš se stidjeti ni osvrtati, jer ne griješiš:

2. Poradi zakona Višnjega, zavjeta njegova, presude, koja pribavlja pravo i bezbožniku,

3. Poradi obračuna s prijateljem i gostom, razdjeljenja baštinjenoga dobra na prijatelje,

4. Poradi točnosti u mjerilu i težini većega ili manjega dobitka,

5. Poradi jednake cijene kod kupnje i prodaje, najstrožeg uzgoja djece i krvave kazne zločesta sluge.

*6. Za ženu je rđavu pečat na trgu. Gdje su ruke mnoge, tamo zatvori!

*7. Što ostaviš, izbroj i izmjeri! I što izdaš i primiš, sve položi pismeno!

8. Ne stidi se uputiti nerazumnoga i luđaka, kao i sijedu glavu, što se svađa s dječacima! Tada si zaista izobražen i štovan pred svim svijetom.

9. Kći je ocu tajna briga. Briga za nju rastjera mu san: u mladosti njezinoj, da ne uvene, i je li udata, da se ne omrazi;

*10. U djevojačkom vremenu njezinu, da se ne dadne zavesti i ne zatrudni u očinskoj kući; kod muža njezina, da se ne ogriješi; udata, da ne ostane bez djece.

*11. Na kćer lakomislenu pripazi strogo, da te ne obruka kod tvojih

---

(18—26) Mudrac navodi niz prekršaja, što sramote čovjeka.
(20) Tko nije htio ništa dati, naslonio bi se laktom na kruh.
(27) »Tada«, t. j. kada to budeš obdržavao.
Gl. 42. (6) Zlu ženu treba zatvoriti u kuću, na koju se ima kao pečat staviti.
s(7) Tako će se ukloniti zabluda i prijevara.
(10) Biti bez djece bila je u Starom Zavjetu sramota i kazna Božja.
(11) »Kod velikoga mnoštva«; u hebrejskom: »u skupštini na vratima«.

neprijatelja, da ne bude govorkanja u gradu i brbljanja u narodu, i da te ne osramoti kod velikoga mnoštva!
12. Nijednome mužu neka ne pokazuje ljepote svoje i neka ne divani među ženama!
*13. Jer iz odjeće dolazi moljac, i od jedne žene zloća druge.
14. Bolja je osornost muža nego žena, koja čini lijepo, žena, koja tada bude na porugu.
*15. Spomenut ću se djela Gospodnjih i prikazati, što sam vidio. Djela su Gospodnja naslikana riječju njegovom.
16. Iznad vasionog svijeta sja sunce puno sjaja, i krasote Gospodnje puna su djela njegova.
17. Gospod nije udijelio svetima svojim dara, da izbroje sva čudesna djela njegova, što ih je stvorio on, svemogući Gospod, da po slavi njegovoj vasioni svijet imadne tvrd opstanak.
18. On istražuje dubinu mora i srca i prozire sve udare njihove. Jer Gospod poznaje sve znanje i gleda znakove vremena.
19. On obznanjuje prošlost i budućnost i pronalazi stvari sakrivene.
20. Njemu ne umakne nijedna misao, i ništa mu ne ostane sakriveno.
*21. On je dobro uredio čudesna djela mudrosti svoje, da postoje vječno. Ništa nije pridošlo i ništa nije otišlo. On ne treba nikakva savjetnika.
22. Kako su mila sva djela njegova! A ipak je samo iskra, što se vidi.
23. Sve živi i traje sveudilj, i sve je podložno njemu u svim stvarima.
24. Sve je različno, jedno od drugoga, i ništa nije učinio, što zataji.
25. Jedno nadilazi drugo ljepotom. Tko se može dosta nagledati sjaja njegova?

GLAVA 43.

Slava Božja u pojedinim djelima stvorenja. Bog je sve.

1. Sjajnost u visini jest prozirni svod nebeski. Pojava neba sjajan je pogled.
2. Kad izađe sunce, pokaže se kao slika čudesna, kao djelo Svevišnjega.
*3. Tko može opstati pred žegom njegovom, kad stoji opodne i ražari zemlju?
4. Oganj talionice ražari naljev. Triput više razgori sunce bregove. Ono diše paru ognjevitu i zabliješti oko svijetlim zrakama svojim.
5. Velik je Gospod, koji ga je stvorio. Na zapovijed njegovu protrči ono put svoj.
*6. I mjesec zasja u svoje vrijeme, određuje vrijeme i vječni je znak.
*7. Po mjesecu određuje se doba blagdanâ. On je darovatelj svijetla, koji se smanjuje, kad postane pun.

---

(13) **Žena zavede ženu.**
(15) Drugi dio knjige Sirahove ima lirski karakter i sličnost s gdjekojim psalmima.
(21) Vulgata ima: »Ukrasio je veličine mudrosti svoje: koji je prije vijeka i do vijeka; koji se ne povećava, niti se umanjuje, i ne treba ničijega savjeta« (»Magnalia sapientiae suae decoravit: qui est ante saeculum et usque in saeculum, neque adjectum est, neque minuitur, et non eget alicujus consilio«).
Gl. 43. (3) Isp. Ps 19 [18], 6. 7.
(6) Isp. 1 Mojs 1, 14 sl.
(7) Mjesec je časomjer. Po njemu se od davnih dana određivali blagdani (4 Mojs 28, 11; 1 Kralj 20, 5. 24).

*8. Mjesec zovu po njemu. On raste čudesno, kad se mijenja, bojni znak za vojsku u visini, koja zasja na tvrdom svodu nebeskom.
9. Sjajnost zvijezdâ jest ljepota neba, sjajan ures u najvišim visinama.
10. Na zapovijed Višnjega stoje spremne u tvrdu redu i ne umaraju se na postaji svojoj.
11. Gledaj dúgu i slavi Stvoritelja njezina! Prekrasna je u sjaju svojih boja.
12. Ona obuhvata svod nebeski krasotom svojom. Ruka ju je Višnjega razapela.
*13. Svemoć njegova rasplamti munju i rasvijetli strijele suda njegova.
*14. Tada se otvore spremnice, i oblaci izlete kao ptice.
15. Svojom moći zgusne on oblake, i navali kamenje od tuče.
16. Na pogled njegov uskolebaju se bregovi. Po volji njegovoj zahuji jug.
17. Zvuk groma njegova potrese zemlju, sjever i vihor.
18. Kao ptice, što slijeću, prosipa on snijeg. Kao skakavci, što se spuste, on pada. Bijeli sjaj njegov zablliješti oko, i srce se čudi vijavici njegovoj.
19. On izaspe na zemlju inje kao so. Kad se ono smrzne, bude kao šiljci igleni.
20. Pusti li da duhne sjever studeni, voda se smrzne u led. On leži na svima vodeništima i pokriva ih kao kakvim oklopom.
*21. On istroši bregove, popali pustaru i oprlji travu kao plamen.
22. Ali odmah sve iscijeli magla, i rosa, što padne, okrijepi oprljeno.
*23. Svojom riječi utiša on more i utemelji otoke u njemu.
*24. Pomorcí pripovijedaju o njegovoj opasnosti, i mi se čudimo tome, što čujemo.
25. Tu su divna i čudovita stvorenja, životinje svake vrste, pa i morske nemani.
26. Po njemu postiže sve cilj svoj, i riječju njegovom sve je uređeno.
*27. Još bismo mnogo mogli navesti i ne bismo ipak došli do na kraj. Zaključak govoru neka je ovakav: On je sve.
28. Kako da ga slavimo? Jer je on još veći nego sva djela njegova.
29. Štovanja dostojan i nadasve velik je Gospod, i čudesna je moć njegova.
30. Uzdignite Gospoda hvalospjevom, kako visoko možete: On je ipak još uvijek uzvišeniji! Slavite ga svim svojim moćima i ne umarajte se! Ipak ne dolazite do na kraj.
31. Tko ga je vidio, da bi mogao pripovijedati o tom? Tko ga može slaviti onako, kakav je on?
32. Mnogo, što je sakriveno, još je mnogo veće negoli ovo. Od njegovih djela vidimo samo malo.
33. Sve je stvorio Gospod i dao je mudrost pobožnima.

(8) »Vojska u visini«, t. j. zvijezde.
(13) Isp. Ps 104 [103], 4.
(14) »Spremnice« za dažd, tuču i oluju. To je sve kao sasuto u spremnice, iz kojih izlete mutni oblaci i gromovne munje kao ptice.
(21) Bog nesamo mrazom i studeni, nego i žegom sunčanom pohodi zemlju.
(23) Vulgata ima: »Na riječ njegovu ušutio je vjetar, i mišlju je svojom utišao dubinu morsku, i zasadio je u njoj Gospod otoke« (»In sermone ejus siluit ventus, et cogitatione sua placavit abyssum, et plantavit in illa Dominus insulas«).
(24) Plovidba je bila pogibeljna u stara vremena. I tko se je njom bavio, pokazivao je veliku smjelost, i svijet mu se je divio.
(27) »On je glava svemu, i sve ima u njemu svoj opstanak« (isp. Kol 1, 17).

GLAVA 44.

Hvalospjev otaca. Henoh i Noa. Abraham, Izak i Jakov.

*1. Hoću da slavim plemenite muževe, oce naše po njihovim pokoljenjima.

2. Velik je sjaj pripravio njima Gospod, od davnine slava njegova.

3. Bili su vladaoci u državama svojim, muževi, slavni moću. Razboritošću svojom davali su savjet i objavljivali proročkim pogledom budućnost.

4. Vodili su narod savjetima i naukama punim mudrosti.

5. Izumijevali su napjeve pjesmama i pisali priče svoje.

6. Muževi su to bili, bogati i mogućni, koji su mirno živjeli u boravištu svojemu.

7. Svi su oni bili u časti kod suvremenika svojih, u danima je njihovim odjekivala hvala njihova.

8. Gdjekoji su od njih ostavili iza sebe ime, koje razglašuje hvalu njihovu.

*9. Od drugih ne ostade nikakav spomen. Uminuše, kao da ih nikada nije bilo. Postadoše, kao da se nikada nijesu bili rodili, i s njima djeca njihova.

10. Ali slijedeći su muževi pobožni, kojih pravedan život ne pada u zaborav.

11. Kod potomaka njihovih ostaje blagoslov i baština njihova kod djece njihove.

12. Čvrsto stoji u zavjetu pleme njihovo i poradi njih unučad njihova.

13. Vječno živi ime njihovo, i slava se njihova ne gasi nikada.

14. Tjelesa su njihova bila u miru sahranjena, ali ime njihovo živi dalje u pokoljenja najdalja.

15. O mudrosti njihovoj pripovijeda općina, hvalu njihovu razglašuje skupština.

*16. Henoh se je dopao Gospodu i bio je uzet, izgled pokore za suvremenike svoje.

17. Noa je bio nađen kao pravedan i besprijekoran. U vrijeme gnjeva postao je otkup. Zato ostade zemlji još malen ostatak, kad dođe na nju potop.

*18. Zavjet vječan bio je sklopljen s njim, da se više ne uništi sve meso potopom.

19. Abraham je postao otac mnogim narodima, i nitko mu nije bio slavom jednak.

20. Držao je zapovijed Svevišnjega i sklopio s njim zavjet. Na mesu je svome potvrdio zavjet i bio je nađen kao vjeran u kušnji.

*21. Zato mu je obećao Gospod pod zakletvom, da će po njegovim potomcima blagosloviti narode, njega učiniti mnogobrojnim poput pijeska na zemlji, potomke njegove uzvisiti kao zvijezde i dati im zemlju od jednoga mora do drugoga, od rijeke do međa zemlje.

*22. Isto obećanje dao je Izaku poradi Abrahama, oca njegova, blagoslov za sve narode i zavjet,

*23. I dao je da počine blagoslov na glavi Jakova. On ga je pripoznao kao baštinika blagoslova

Gl. 44. (1—15) Ovi su reci uvod u hvalospjev.

(9) I mnogi velikani odu u zaborav, kao da nikada nijesu živjeli.

(16) Isp. 1 Mojs 5, 24.

(18) Isp. 1 Mojs 9, 11—17.

(21) Obećanje Božje Abrahamu glasi: »Umnožit ću potomke tvoje tako mnogobrojno kao zvijezde na nebu. Sve zemlje ove dat ću potomcima tvojim, i u potomstvu tvojem bit će blagosloveni svi narodi na zemlji« (1 Mojs 26, 4). O Abrahamu vidi još 1 Mojs 12, 1 sl.; 17, 4—7; 17, 10 sl.; 22, 1 sl.; 22, 15 sl.

(22) Isp. 1 Mojs 26, 3 sl.

(23) Isp. 1 Mojs 27, 28 sl.; 1 Mojs 28, 14 sl. Baština je Obećana zemlja.

svojega i razdijelio je baštinu na dvanaest dijelova, što ih podijeli među dvanaest plemena.

GLAVA 45.

Mojsije. Aron. Finees.

1. On je dao da iz njega proizađe muž pobožan, koji nađe milost kod svih ljudi, ljubljen od Boga i od ljudi, Mojsije, čija je uspomena blagoslovena.

*2. On ga je slavom izjednačio svetima i dao mu je moć na užas neprijateljima.

*3. Na riječ njegovu dao je da dođu znaci i proslavio ga je pred kraljevima. Izdao mu je zapovijedi za narod i pustio da gleda slavu njegovu.

4. Poradi vjernosti i odanosti njegove posvetio ga je, izabrao ga je između svih ljudi.

*5. Dao mu je da čuje glas njegov i poveo ga je u tamu od oblakâ, dao mu je osobno zakon, pravilo života i razboritosti, da pouči Jakova u zavjetu njegovu i Izraela u pravu njegovu.

6. Kao njega uzvisio je i posvetio Arona, brata njegova iz plemena Levijeva.

7. Sklopio je s njim vječni zavjet i dao mu svećeništvo za narod. Uresio ga je svojim sjajem i zaogrnuo ga svečanom odjećom.

8. Zaodio ga je u potpun sjaj i opskrbio ga kićenom opravom, donjim odijelom, otkanom haljinom i plećnom odjećom,

9. Opasao ga je granatima zlatnim, zvoncima mnogim unaokolo, da milo zvone uz korake njegove, i da glas njihov ozvanja u svetištu — sinovima naroda njegova na opomenu.

*10. Ogrnuo ga je svetim odijelom od zlata, grimiza modra i grimiza crvena — s vezenim radom, naprsnikom za presudu, Urimom i Tumimom, u tkanom radu od karmesina,

11. S dragim kamenjem, urezanim poput prstenova pečatnih, u zlatnu okovu, radu kamenara, na spomen s pismom urezanim, što odgovara broju plemena Izraelovih.

12. Usto zlatna kruna gore na kapi s urezanim napisom: »Posvećeno Gospodu«. Sjajan nakit, divan ures, milina za oko, savršena ljepota.

13. Prije njega nije bilo što slično, i do vijeka nijedan drugi ne smije to staviti na sebe, nego samo jedan od njegovih sinova i potomaka.

14. Žrtva se njegova ima posve sažeći, neprestano svaki dan dvaput.

*15. Ruku je njegovu napunio Mojsije i pomazao ga svetim uljem. Tako je bila naložena njemu služba za svu budućnost i potomcima njegovim, dok stoji nebo, da ima služiti Gospodu, njegov svećenik biti i njegov narod u njegovo ime blagosivati.

Gl. 45. (2) Sveti jesu patrijari.

(3) »Znaci«, t. j. ona zla egipatska.

(5) O Mojsiju vidi 2 Mojs 1—11; 12, 29 sl.; 33, 18—23; 34, 5 sl.; 3, 4 sl.; 19, 20 sl.; 5 Mojs 4, 36; 2 Mojs 20, 21; 24, 18; 5 Mojs 33, 10.

(10) Urim i Tumim (Nauka i Istina) bili su po svoj prilici dvije pločice ili dva štapića, u koje su bile urezane zapovijedi Božje onako, kao u dvije kamene ploče, što su se čuvale u kovčegu zavjeta. Veliki svećenik morao je to imati u naprsniku, kadgod bi išao »pred Gospoda« da moli presude i odluke njegove u važnim zadjevicama (2 Mojs 28, 30; 3 Mojs 8, 8). Pravo pitati Boga preko Urim i Tumim imao je samo veliki svećenik.

(15) Posveta je bila u tom, da je Mojsije metnuo Aronu na ruke razne darove žrtvene u znak prijenosa svećeničke vlasti i časti.

*16. On ga je izabrao između svih živih, da prinosi Gospodu komade pretile, žrtve paljenice i žrtve kadione za spomen i da narodu svojemu pribavi pomirenje.

17. Dao mu je zapovijedi svoje i odluku vrhovnu u pravnim stvarima, da nauči Jakova svjedočanstva njegova i uputi Izraela u zakonu njegovu.

*18. Tada su ustali proti njemu tuđinci i bili su ljubomorni na njega u pustinji: pristaše Datana i Abirona i gnjevom razjarena četa Korejeva.

19. Ali je to vidio Gospod, i nije mu se to dopalo. Bili su uništeni žeravom gnjeva. Učinio je na njima znake čudesne i sažegao ih ognjem plamenim.

*20. Povećao je još slavu Aronovu i dao mu kruhove obličja u punini.

21. Oni su imali jesti žrtve Gospodnje — dar za njega i za potomke njegove.

*22. Ipak na zemaljskom posjedu naroda nije imao baštine, nije mu smio dopasti dio u narodu. Njegov dio i baština ima biti Gospod.

*23. Finees, sin Eleazara, jest treći u časti, on, koji je revnovao u strahu Gospodnjem, kod otpada naroda čvrsto stajao s plemenitošću srca i oduševljenjem i pribavio pomirenje Izraelu.

24. Zato je sklopio s njim zavjet mira, da bude predstojnik svetišta i naroda njegova, i da bi imalo ostati njemu i potomcima njegovim veliko svećeništvo u vječna vremena.

*25. Isto tako sklopi savez s Davidom, sinom Izajevim iz plemena Judina: Kao što baština kraljeva ima pripasti samo sinu, tako i baština Aronova ima pripasti samo plemenu njegovu.

26. On neka vam dadne srce mudro, da narodu njegovu sudite pravedno, te blagostanje njegovo ne ugine, niti slava njegova do u vremena najdalja.

GLAVA 46.

Jozua i Kaleb. Suci. Samuel.

*1. Jozua, sin Nunov, nasljednik Mojsijev u službi proročkoj, bio je junak, kao što kaže ime njegovo, stvoren kao veliki spasitelj za izabrane, da se osveti neprijateljima, što ustadoše, i da pomogne Izraelu do baštine njegove.

2. Kako je sjajan bio, kad je podigao ruku i mačem zamahnuo proti jednome gradu!

3. Tko je odolio njemu? Jer je on vodio ratove Gospodnje.

*4. Nije li na mig njegov stalo sunce, i od jednoga dana postalo dva dana?

(16) »Žrtve... za spomen«, t. j. da ga se spomene Bog.
(18) Misli se ovdje na pobunu proti Mojsiju i Aronu u pustinji (4 Mojs 16, 1—35).
(20) »Kruhove obličja«, t. j. obličja Božjega, jer su bili svaki tjedan postavljeni pred obličje Božje, pred Boga, kao žrtva zahvalnica za hranu, što je Bog daje čovjeku. Ovih nekvasnih kruhova od najfinijega brašna bilo je dvanaest. Isp. 2 Mojs 25, 30.
(22) O Aronu vidi 2 Mojs 28; 29, 6; 39, 13—31; 3 Mojs 6, 7—16; 8, 25—27; 16, 4; 4 Mojs 25, 13; 6, 23—26; 16, 1—35; 18, 8 sl.
(23) Finees, unuk Aronov, bio je treći veliki svećenik. On se je odlikovao revnim i odvažnim istupom proti svojim bludnim zemljacima (4 Mojs 25, 1—13).
(25) Nasljedstvo velikih svećenika bilo je određeno kao nasljedstvo kraljeva. Pod Davidom bilo je ponovno uređeno, i zato se on već ovdje spominje.
Gl. 46. (1) Ime Jozua znači »Bog je spasenje«.
(4 sl.) Sirah spominje ovdje, kako je stalo sunce, i kako je Bog udario tučom neprijatelja na obronku Bethoronu (Joz 10, 6 sl.).

5. On je povikao Gospodu višnjemu, kad su ga unaokolo pritisnuli neprijatelji, i uslišio ga je moćni Gospod kamenjem od tuče.

6. Bacao ga je na vojsku neprijateljsku i uništio je protivnike na obronku. Tako su imali narodi spoznati moć njegovu, i da je rat njegov pred Gospodom. On je bio poslušan Svemogućemu.

7. Već u danima Mojsijevim bio se je iskazao kao pobožan, on i Kaleb, sin Jefonov. Oni su se opirali neprijatelju, odvraćali su narod od grijeha i ugušivali zlobno mrmljanje.

8. Tako su ostala i ova dvojica u životu od šest stotina tisuća pješaka. Samo su oni došli u baštinsku zemlju, zemlju, u kojoj teče mlijeko i med.

9. Gospod je dao Kalebu snagu, i ona mu je ostala sve do u starost, tako da je mogao poći u brdovitu zemlju i potomci njegovi da su dobili baštinu.

*10. Tako su imala spoznati sva djeca Izraelova, kako je dobro slijediti Gospoda.

11. Uspomena sudaca neka je blagoslovena, sviju, kako se god zvali, kojima srce nije bilo odmetno, i koji ne otpadoše od Gospoda.

12. Kosti njihove neka uvijek tjeraju nove mladice iz groba njihova, i ime njihovo neka se pomlađuje u sinovima ovih slavljenika!

*13. Samuel, ljubimac i prorok Gospodnji, podigao je kraljevstvo i pomazivao knezove za narod svoj.

14. Po zakonu Gospodnjem podigao je općinu, i Gospod je milostivo pohodio Jakova.

15. Svojom pouzdanošću utvrdio se je kao prorok i svojim izjavama pokazao se je kao pouzdan vidjelac.

16. On je povikao k moćnome Gospodu, kad su ga unaokolo pritisnuli neprijatelji, i prinio je za žrtvu janješce.

17. Tada je zagrmio Gospod s neba i pustio da se čuje glas njegov uz urnebes.

18. On je potukao vođe Tiraca i sve knezove Filistejaca.

19. Prije nego je legao na vječni počinak, zazvao je Gospoda i svojega pomazanika za svjedoka: »Ni od koga nijesam primio poklona, niti jednoga potplata.« I nitko nije posvjedočio proti njemu.

*20. I kad je već bio preminuo, prorokovao je i objavio kralju njegov kraj. Još iz zemlje podigao je glas proročki, da utamani grijeh naroda.

GLAVA 47.

Natan i David. Salomon. Roboam i Jeroboam.

1. Iza njega nastupio je Natan i djelovao je kao prorok u vrijeme Davidovo.

2. Kao što se pretilina rastavlja od žrtve, tako je bio David odijeljen od sinova Izraelovih.

3. S lavovima igrao se je kao s jarčićima i s medvjedima kao s janjčićima.

(10) O Jozui i Kalebu vidi 4 Mojs 27, 16—23; 5 Mojs 34, 9; Joz 10, 12—14; 12, 7; 8, 18—26; 10, 11; 4 Mojs 14, 1—16; 13, 27—33; Joz 14, 10.

(13) Samuel je pomazao Saula i Davida za kraljeve.

(20) Samuel se je ukazao kralju Saulu u nevolji i navijestio mu njegov poraz i njegovu smrt (1 Kralj 28, 3—25). — »Iz zemlje«; podzemni svijet stavljali su pod zemlju. — O Samuelu vidi 1 Kralj 15, 1 sl.; 16, 13; 10, 17 sl.; 3, 20; 7, 9 sl.; 7, 13; 28, 16 sl.

4. Nije li on u mladosti svojoj ubio diva i skinuo sramotu s naroda svojega? Dignutom je rukom zavitlao praću i slomio oholost Golijatovu.

*5. Jer je on bio zazvao Gospoda, Svevišnjega, i ovaj je dao snagu desnici njegovoj, te je oborio čovjeka ratu vještoga i uzvisio rog naroda svojega.

6. I zato su ga slavili s »deset tisuća« i hvalili ga poradi blagoslova Gospodnjih. Kad je nosio sjajnu krunu,

7. Poobarao je neprijatelje unaokolo, uništio je neprijateljske Filistejce i slomio rog njihov sve do dana današnjega.

8. Kod svega djelovanja svojega zahvaljivao je Svetomu, Svevišnjemu. Iz svega srca slavio ga je i s ljubavlju je bio odan Stvoritelju svojemu.

9. On je postavio pjevače psalama pred žrtvenik. Od glasova njihovih ozvanjalo je milo pjevanje.

10. On je dao sjaj blagdanima i vremena blagdanâ sjajno opremio, da se hvali sveto ime Božje i da svetište tim ozvanja od ranoga jutra.

*11. Tada mu je Gospod oprostio grijehe njegove i uzvisio rog njegov u vijeke. Dao mu je zakon o kraljevstvu i sjajni prijesto u Izraelu.

12. Iza njega nastupio je razuman sin i vladao je za njega nadaleko.

13 Salomon je bio kralj u mirna vremena, kad mu je Bog pribavio mir unaokolo, da podigne kuću imenu njegovu i osnuje svetište za sva vremena.

*14. Kako si mudar bio već u mladosti svojoj! Bio si pun razboritosti kao rijeka.

15. Duh je tvoj obuhvatao zemlju. Ti si je napunio pričama tajanstvenim.

16. Do najdaljih otoka prodrlo je ime tvoje. Bio si obljubljen poradi mira svojega.

17. Poradi tvojih pjesama, priča, slika i izlaganja divile se tebi zemlje.

18. Nosio si naslov najčasniji, što se imenuje u Izraelu. Ali ti si gomilao zlato kao željezo i umnožavao si srebro kao olovo.

19. Predavao si bokove svoje ženama i pustio si da one vladaju nad tijelom tvojim.

20. Nanio si ljagu na slavu svoju i obeščastio si pleme svoje. Tako si nanio gnjev i jad na djecu svoju poradi ludosti svoje.

*21. Vlast se je rascijepila, i iz Efraima proizašlo je kraljevstvo buntovničko.

*22. Ali Gospod nije odustao od milosti svoje i nije pustio neispunjeno nijedno od obećanja svojih, nije dao da izginu potomci njegovih izabranika, i da se uništi pokoljenje onoga, koji ga je ljubio. On je pustio u Jakovu jedan ostatak i Davidu jednu mladicu.

Gl. 47. (5. 7) Rog je simbol (znamen) snage i moći.

(11) O Davidu vidi 1 Kralj 16, 1 sl.; 17, 38 sl.; 17, 45—47; 18, 7; 2 Kralj 12, 13; 24, 10.

(14) »Kao rijeka«, t. j. rijeka Nil.

(18) Salomon je dobio veoma časno ime Jedidja, t. j. ljubimac Gospodnji (2 Kralj 12, 25).

(21) Salomon je poradi grijeha svojih doveo kraljevstvo do razdiobe, na kojoj je Jeroboam dobio najveći dio.

(22) »Pokoljenje onoga, koji ga je ljubio«, t. j. Davida. — O Salomonu vidi 3 Kralj 6, 1 sl.; 1 Dnev 28, 2 sl.; 3 Kralj 3, 9. 16 sl.; 5, 12 sl.; 10, 21; 27; 11, 11 sl.; 12, 1 sl.

*23. Kad je Salomon legao uz oce svoje, ostavio je iz roda svojega jednoga potomka, koji je bio bogat ludošću, a siromašan razboritošću: Roboama, koji je svojom odlukom doveo narod do otpada.

24. Onda je došao Jeroboam, sin Nabatov, koji je zaveo Izraela u grijeh i Efraima naveo na grijeh. Tada su se vrlo umnožili grijesi njihovi, koji su ih istjerali iz zemlje njihove.

25. Oni su se dali na svaku zloću, dok nije došla na njih osveta.

GLAVA 48.

Ilija. Elizej. Ezehija i Izaija.

1. Tada je nastupio Ilija, prorok, kao oganj, i riječ je njegova gorjela kao baklja.

2. On je donio glad na njih i umanjio je revnošću svojom broj njihov.

3. Na zapovijed Gospodnju zatvorio je nebo i dao da triput padne oganj s neba.

4. Kako si sjajan bio, Ilija, po čudesima svojim! Tko je slavom bio jednak tebi?

5. Ti si jednog umrloga probudio od smrti i iz podzemnog svijeta na zapovijed Svevišnjega.

6. Ti si oborio kraljeve u jamu, veoma ugledne sa sjedišta njihova.

7. Na Sinaju si čuo uputu i na Horebu presude osvetne.

8. Pomazao si kraljeve za pokoru i proroka za nasljednika sebi.

9. Bio si u vihoru ognjenom uzet na kolima s konjma ognjenim.

*10. Ti si određen u pismu da kaznenim govorima svojim u budućim vremenima ublažiš gnjev, prije nego plane, da srce otaca opet predobiješ za djecu i da opet uspostaviš plemena Jakovljeva.

11. Blažen, tko bi te mogao vidjeti i u ljubavi umrijeti! Jer i mi ćemo sigurno živjeti.

12. Ilija je bio uzet u vihoru, i Elizej je bio napunjen duhom njegovim. On u svom životu nije znao ni za kakav strah od knezova, i nitko nije imao vlasti nad njim.

*13. Ništa mu nije bilo nemoguće, i isto mrtvo tijelo njegovo pokazalo ga je još kao proroka.

14. U životu je svome činio čudesa, pa i u smrti još čudesna djela.

*15. Ali se uza sve to nije obratio narod i nije odustao od grijeha svojih, dok nije bio protjeran iz zemlje svoje i raspršen po svemu svijetu.

16. Samo je malo naroda još preostalo i jedan knez od kuće Davidove. Gdjekoji od njih radili su pravo, drugi su gomilali grijehe.

17. Ezehija je utvrdio grad svoj. Doveo je vodovod do u sredinu njegovu, dao je stijenu probiti mjeđu i sagradio vodeništa za vodu.

18. U one je dane došao Senaherib i poslao Rapsaka, pružio ruku svoju proti Sionu i učinio velike stvari u svojoj obijesti.

19. Tada su uzdrhtala srca njihova i ruke njihove. Okretali su se

(23) Isp. 3 Kralj 12, 14; 3 Kralj 12, 28 sl.; 14, 16.

Gl. 48. (10 sl.) Ilija na svršetku danâ ima opet doći, kao što je već opet došao u Ivanu Krstitelju (Mt 17, 11 sl.). Mudrac naziva sretnima one, koji doživu ta vremena. — O Iliji vidi 3 Kralj 19, 10—19; 17, 1; 18, 38; 4 Kralj 1, 10—12; 3 Kralj 17, 17—24; 20, 24; 4 Kralj 1, 15 sl.; 3 Kralj 19, 15—18; 4 Kralj 2, 1 sl.

(13) Jedno je mrtvo tijelo bilo bačeno u grob Elizejev i oživjelo je, kada se je dotaklo njegovih kostiju (4 Kralj 13, 21).

(15) Samo je preostalo kraljevstvo Judino, dva plemena. — O Elizeju vidi 4 Kralj 2, 11 sl.; 6, 16; 13, 13 sl.; 13, 21.

u mukama svojim kao žene u porođajnim bolima.

20. Zazivali su Gospoda milosrdnoga i ruke svoje pružali prema njemu. Sveti ih je brzo uslišio s neba i izbavio ih po Izaiji.

21. On je potukao tabor Asiraca. Uništio ih je anđeo njegov.

*22. Jer je Ezehija činio, što se dopadalo Gospodu, i jednako je hodio putovima svojega oca Davida, što mu ih zapovjedio Izaija, moćni prorok i pouzdani vidjelac.

*23. U dane njegove povratilo se je sunce, i on je produljio život kralju.

24. Duhom je jakim gledao svršetak vremena i tješio je one, što su tugovali u Sionu.

*25. Navijestio je najdalju budućnost i sakriveno, prije nego je nastupilo.

GLAVA 49.

Jozija i Jeremija. Drugi odlični muževi.

1. Uspomena je Jozijina kao smjesa kâda, zgotovljena od pomastara. U svačijim je ustima slatka kao med i kao glazba kod gozbe.

2. Trudio se je oko obraćenja naroda svojega i dokrajčio je gad protuzakoniti.

3. On je potpuno predao srce svoje Gospodu i pokazao je veliku pobožnost u vrijeme bezbožnosti.

*4. Osim Davida, Ezehije i Jozije svi su radili zlo; jer su zapustili zakon Višnjega, kraljevi Judini, dok nijesu iščeznuli.

5. Morali su moć svoju predati drugima i čast svoju tuđemu narodu.

6. Oni su zapalili izabrani sveti grad i opustili ulice njegove poradi Jeremije.

*7. Jer su ovoga zlostavljali, a on je ipak bio od krila materina određen za proroka, da iščupa, poruši i uništi, ali i da sagradi i zasadi.

*8. Ezekijel je vidio u viđenju slavu Gospodnju, koju mu je Bog pokazao na kolima kerubovim.

*9. On se je spomenuo neprijateljâ pod slikom dažda i navijestio je dobro onima, koji su hodili pravim putem.

10. Spomenut ću se i dvanaestorice proroka — neka bi kosti njihove potjerale iz groba njihova svježe mladice —, koji su Jakovu donijeli ozdravljenje i pomogli mu nadom tvrdom.

11. Kako da slavimo Zarobabela, koji je bio kao prsten pečatnik na desnoj ruci?

12. I tako isto Jozuu, sina Josedekova, koji su u dane svoje sazidali kuću Božju i podigli Gospodu sveti hram, određen na vječnu slavu.

13. I Nehemija — neka mu je ime blagosloveno! — sagradio je opet zidove porušene, popravio razvaline i postavio vrata i prijevornice.

(22) O Ezehiji vidi 2 Dnev 32, 5; 11, 11; 4 Kralj 20, 20; 2 Dnev 32, 20; 4 Kralj 18, 19; Iz 36, 37; 4 Kralj 19, 25.

(23) Na zapovijed Izaijinu povratila se sjena na satu sunčaniku kraljevu za deset stupnjeva natrag, da pokaže njegovo ozdravljenje.

(25) O Izaiji vidi 4 Kralj 20; Iz 39; 4 Kralj 20, 11; Iz 38; Iz 40—66.

Gl. 49. (4) O Joziji vidi 4 Kralj 23, 4 sl.; 2 Dnev 34, 3 sl.; 4 Kralj 25, 9; 2 Dnev 36, 19.

(7) O Jeremiji vidi Jer 20, 1 sl.; 37; 38, 11—39, 28; 43, 6; 1, 5. 10.

(8) Ezek 1; 10 sl.

(9) U hebrejskom i sirskom glasi ovaj redak: »Hoću da se spomenem i Joba, koji je hodio putovima pravednosti.«

14. Nijedan nije bio stvoren na zemlji kao Henoh. Zato je bio uzet sa zemlje.

*15. I nijedan čovjek nije bio rođen kao Josip, knez braći svojoj, poduporanj narodu svojemu. Zato su kosti njegove bile brižno sakrivene.

16. I Sem i Set čašćeni su kod ljudi. Ali nad svima, koji su živjeli u svijetu, stoji Adam.

GLAVA 50.

Veliki svećenik Simon. Pogovor k hvalospjevu otaca. Završna riječ.

*1. Veliki svećenik Simon, sin Onijin, popravio je u svoje vrijeme kuću Božju i utvrdio u svoje dane hram.

2. Ta dvogradnja i obzid hrama bili su izvedeni od njega.

3. U dane njegove bilo je iskopano vodenište, kotlina, po veličini moru jednaka.

4. On se je pobrinuo za narod svoj proti navali i utvrdio je grad bedemima.

5. Kako je on bio sjajan, kad bi ga okružio narod, i kad bi istupio iza hramskog zastora:

*6. Kao danica među oblacima i kao pun mjesec na blagdanima;

7. Kao sunce, što obasjava hram Višnjega, i kao duga, što se pojavi u oblacima;

8. Kao cvijet ružin u dane proljeća i kao ljiljani pokraj voda; kao u danima ljetnim sjaj bilja na Libanu,

9. I kao oganj tamjana u kadionicama; kao zlatna posuda u izvedenom radu, urešena svakovrsnim dragim kamenovima;

*10. Kao maslina, što sja u plodovima, i kao čempres, što se vije do u oblake.

11. Kad bi on obukao časnu odjeću i zaodio se u najsjajniji ures, kad bi se popeo na sveti žrtvenik i uveličao pretvorje svetišta,

12. Kad bi primio komade žrtve iz ruke svećenikâ i sam stajao na ognjištu žrtvenika, okolo njega vijenac braće kao mladice cedara na Libanu, i kad bi ga kao na potoku jablanovi

13. Svi sinovi Aronovi okruživali u svojem uresu, žrtva za Gospoda u rukama njihovim, pred cijelom općinom Izraelovom,

14. Dok je on dovršavao službu na žrtveniku i obavljao žrtvenu službu Vinjega, Svemogućega,

15. Ruku svoju pružao za pliticom žrtvenom, dar vinske kapljice prinosio i izlijevao na podnožju žrtvenika za miomiris Višnjemu, Svekralju:

16. Tada bi sinovi Aronovi trubili u trube od izvedenog rada i orili bi jakim zvukom u spomen pred Svevišnjim.

17. Sav bi narod brzo i zajedno pao na zemlju na lice svoje, da se pokloni pred Gospodom, Bogom Svemogućim, Svevišnjim.

18. Pjevači bi pustili svoj glas, i u kući je prostranoj ozvanjalo milo pjevanje.

(15) Josipove kosti uzeli su Izraelci sa sobom, kad su izlazili iz Egipta, i nakon ulaska u Kanaan sahranili su ih u Sihemu (2 Mojs 13, 19; Joz 24, 32). Vulgata pridodaje još ovo: »i poslije smrti proricale su« (»et post mortem prophetaverunt«).

Gl. 50. (1) Simon II., veliki svećenik od 219—199(?). On se je odupro Ptolemeju IV. Filopatoru na ulazu u Presveto. On je suvremenik Sirahov.

(6—10) U jedanaest slika prikazuje nam Sirah sjaj i krasotu velikoga svećenika Simona.

(10) Na kraju ovoga retka moglo bi se pridodati: Takav je bio on.

19. I narod se je molio višnjemu Gospodu, Premilostivomu, dok služba Gospodnja nije bila svršena i čin nije bio gotov.

*20. Tada bi on sišao i podigao ruke svoje na svu općinu djece Izraelove, da svojim usnama izrekne blagoslov Gospodnji i da se podiči imenom njegovim.

21. Nato bi po drugi put pali ničice, da prime blagoslov od Višnjega.

22. Tako slavite Boga vasionoga svijeta, koji posvuda čini velike stvari, koji daje da rastu naši dani od utrobe materine i postupa s nama po dobroti svojoj!

23. Neka nam dadne radost u srce i učini, da vlada mir u naše dane u Izraelu za sva vremena!

24. Neka neprestano bude s nama milosrđe njegovo i neka nas spasi u svoje vrijeme!

25. Na dva naroda mrzi duša moja, a treći nije nikakav narod:

*26. Na stanovnike u gori Seiru, na Filistejce i na ludi narod, što stoji u Sihemu.

*27. Razboritu, pametnu nauku napisao sam u ovoj knjizi, ja, Isus, sin Siraha, iz Jeruzalema, koji je pustio da proteče mudrost iz srca njegova.

28. Blago onomu, koji razmišlja o tom!

29. Tko to primi k srcu, postat će mudar. Jer tko radi po tom, za sve je spretan, jer svjetlost Gospodnja upravlja korake njegove.

GLAVA 51.

Zahvalna molitva. Preporuka mudrosti.

*1. Slavit ću te, Gospode, Kralju! Hvalit ću te, Bože spasenja mojega, slavit ću ime tvoje!

2. Jer si bio zaštitnik moj, pomoćnik moj. Očuvao si me od propasti i od zamke jezika zlobna i od usta lažljivih. Bio si pomoćnik moj proti protivnicima mojim.

*3. Po velikoj milosrdnosti svojoj izbavio si me poradi imena svojega od ujedâ onih, koji su me mislili proždrijeti, od onih, koji su mi radili o glavi, i od mnogih nevolja, što su me opkoljavale;

4. Od tjeskobe plamenite oko mene i od ognja, što ga ja nijesam bio raspirio;

5. Od dubokog zjala podzemnog svijeta, od neopranih usta i lažljiva govora i od opaka jezika.

6. Bio sam već blizu smrti i na rubu podzemnoga svijeta.

7. Sa svih strana bio sam opkoljen, i nitko mi nije bio u pomoći. Pogledivao sam za ljudskom pomoći, ali je nijesam našao.

8. Tada sam se spomenuo milosti tvoje, Gospode, i upravljanja tvojega od vječnosti, da izbavljaš one, koji se ufaju u tebe, i oslobađaš ih iz ruku neznabožačkih.

*9. I podigao sam sa zemlje vapaj svoj i molio sam za izbavljenje od smrti.

---

(20) Ovdje je spomenut blagoslov, kod kojega se je triput izgovorilo ime »Jahve« (4 Mojs 6, 23 sl.).

(26) »Ludi narod«, t. j. nevjerni, bezbožni narod. Sirah eto odbija svaku zajednicu sa Samarijom.

(27) Vulgata ima treću osobu: »Nauku mudrosti i stege napisao je u ovoj knjizi Isus, sin Siraha, Jeruzalemac« (»Doctrinam sapientiae et disciplinae scripsit in codice isto Jesus, filius Sirach, Jerosolymita«).

Gl. 51. (1) Ova zahvalna molitva podsjeća na Ps 18 [17] i 2 Kralj 22.

(3—6) Raznim slikama riše Sirah velike nevolje i opasnosti.

(9) Vulgata ima: »Uzvisio si na zemlji stan moj« (»Exaltasti super terram habitationem meam«).

10. Zazvao sam Gospoda, oca Gospoda mojega, da me ne ostavi u dan nevolje, u vrijeme obijesnih u mojoj bespomoći. Uvijek ću hvaliti ime tvoje, pjevati tebi zahvalne pjesme.
11. Molitva je moja bila uslišena. Jer si me očuvao od propasti, izbavio si me od zla vremena.
12. Zato ću ti zahvaljivati i hvalu ti pjevati i slaviti ime Gospodnje.
13. Kad sam bio još mlad, prije nego sam pošao na putovanje, žudio sam u molitvi pošteno za mudrošću.
14. Pred hramom molio sam za nju, i do kraja težit ću za njom.
15. Ona je procvala kao grozd, što dozrijeva, i srce se moje njoj radovalo. Noga je moja koračala pravom stazom njezinom. Od svoje mladosti idem tragom njezinim.
16. Samo malo prignuo sam uho, i već sam je primio i dobio sam spoznaju bogatu.
17. Napredovao sam u njoj. Zato ću dati čast onomu, koji mi je darovao mudrost.
18. Nastojao sam da radim po njoj. Težio sam za dobrom i nijesam bio razočaran.
19. Duša se je moja borila za nju, i pazio sam na djelovanje svoje. Podizao sam ruke svoje uvis i oplakivao prekršaje svoje proti njoj.
20. Upravio sam srce svoje k njoj i našao sam je po čistoći. Već od početka dobio sam po njoj razboritost. Zato ne ću nikada odustati od nje.
21. Srce je moje bilo potaknuto, da teži za njom. I tako sam je stekao kao dobro dragocjeno.
*22. Za nagradu dao mi je Gospod dar govora. Njim ću ga slaviti.
23. Dođite k meni, nerazumni, i saberite se u kući nauke!
24. Što se još skanjujete i puštate, da od žeđe skapava duša vaša?
25. Ja otvaram usta svoja i velim: Stecite je; ne stoji novaca!
26. Prignite šiju svoju pod jaram, i duša vaša neka primi pouku! Blizu je ona, da se nađe.
27. Vidite vlastitim očima, da sam se trudio samo malo, a ipak sam našao sebi mnogo pokoja.
28. Tražite dio na nauci za veliku svotu novaca. S njom stičete blago zlata.
29. Neka se duša vaša veseli dobroti njegovoj, i ne stidite se hvalospjeva njegova!
*30. Što imate činiti, činite prije vremena! Onda oni daje plaću u pravo vrijeme.

(22) Kao nagradu za svoju revnost dobio je dar, da drugima priopćuje mudrost.
(30) »Onda on«, t. j. Bog.

PROROČKE KNJIGE

1. Iza poučnih knjiga dolaze u nehebrejskim rukopisima Svetoga Pisma tako zvane proročke knjige. Tridentski je sabor dao proročkim knjígama ovaj red: Izaija, Jeremija, Baruh, Ezekijel i Danijel; Ozej, Joel, Amos, Abdija, Jona, Miheja, Nahum, Habakuk, Sofonija, Agej, Zaharija i Malahija.

2. Ime »prorok« dolazi od grčke riječi προφήτης i znači onoga, koji govori mjesto Boga. Isto značenje ima hebrejska riječ nabî' (isp. 2 Mojs 4, 16; 7, 1).

3. Imenu odgovara narav proročke službe. Prorok je od Boga pozvani i božanskim nadahnućem usposobljeni vjesnik Božjih odluka. Proročka služba pretpostavlja trostruk izvanredan, vrhunaravan utjecaj Božji na proroka: poziv, nadahnuće i od Boga upravljano, nepogrješivo objavljenje.

a) Poziv je proroka bivao neposredno od Boga. To je nepokolebljivo uvjerenje samoga proroka (Iz 6, 8. 9; Jer 1, 7; Ezek 2, 2—5; Am 7, 15; Zah 2, 13 [9]). Oni točno opisuju mjesto, vrijeme i bliže okolnosti svojega poziva (Iz 6; Jer 1; Ezek 1, 3; 3, 16; Ag 1, 1) i ističu istinitost svojega poslanja (Jer 25, 3 sl.; 26, 15 sl.; 27, 1 sl.), a niječu poziv lažnih proroka (3 Kralj 22, 6 sl.; Iz 3, 2; 5, 20 sl.; Jer 2, 26; Ezek 13, 6 sl.).

Nepobitna je vjerodostojnost ovoga vlastitog svjedočanstva. Njihova opće poznata svetost, njihova čista revnost za stvar Božju, uzvišenost od njih zastupanih vjerskih i ćudorednih nauka i spremnost za svoje uvjerenje najteže, pa i istu smrt podnijeti, sve to isključuje svaku prijevaru. Oni nijesu postali žrtva obmane samoga sebe. Prenošenje proročke službe često puta nije odgovaralo osobnim željama proroka (Jer 1, 6; 20, 7—9; 45, 3; Ezek 2, 4—8; 3, 6—7). Njihovo mišljenje i djelovanje nije nikada i nigdje pokazivalo tragove kakve duševne slabosti. Oni su se uvijek pokazivali kao veoma trijezni i duhom uzvišeni ljudi, kojima bi se u najvažnijim stvarima utjecali knezovi sa svojim narodom i pitali ih za savjet. I oni razlikuju svoje vlastite misli od riječi Božje, što bi im dolazila izvana (1 Kralj 8, 6 sl.; 4 Kralj 20, 1—5; 1 Dnev 17, 2 sl.; Ezek 13, 3—7; 22, 28).

b) Proročko je nadahnuće vrhunaravno priopćenje Božjih odluka, što se imaju objaviti. Od Boga dolazi nesamo poziv na proročku službu, nego i sadržaj proročke propovijedi. Ako se radi o stvarima, što ih već zna prorok, onda je dosta, da Bog na to skrene duh prorokov i tako ga prosvijetli, da ih drži čvrsto sa sigurnošću božanskom. Često je puta priopćio Bog prorocima stvari, što su im prije bile nepoznate, na pr. o budućim događajima. Primanje Božjeg nadahnuća izriču proroci na različan način: »Ruka Božja« (Ezek 1, 3; 3, 22) ili »Duh Božji (1 Kralj 10, 6; 19, 20) dolazi na njih«. Bog »stavlja svoje riječi u usta« proroku (5 Mojs 18, 18). On »objavljuje osnovu svoju« (Am 3, 7). Razlikuju se tri vrste Božjeg nadahnuća: vanjske riječi, viđenja i proročki sni.

α) Riječ Gospodnja dopire do uha proroku (Iz 5, 9). On čuje tu riječ (Jer 23, 18; Ezek 1, 28). Riječ Gospodnja dolazi k njemu (Jer 2, 1; Ezek 6, 1). Bog i prorok razgovaraju se (Jer 1, 6 sl.; Ezek 4, 13 sl.). Na mnogim se mjestima ne vidi sigurno, da li se radi o nutarnjem ili izvanjem govorenju.

β) U viđenju (4 Mojs 12, 8; Ezek 1, 1; 8, 3) otkriva Bog proroku predmet objave, i prorok ga vidi nutarnjim ili izvanjim opažanjem. Zato se prorok zove i »vidjelac« (1 Kralj 9, 9. 11. 18 sl.). Tri su vrste viđenja ili vizije: ili Bog pobuđuje u proroku vanjske osjećaje (isp. viđenje o grmu gorućem [2 Mojs 3, 2], ukazanje anđela Abrahamu [1 Mojs 18, 1 sl.]), ili djeluje na duh i razum kojom slikom (Iz 6, 1 sl.; Ezek 1, 13 sl.) ili znamenom (simbolom) (Ezek 2, 9 sl.; Jer 1, 11 sl.), ili se vrhunaravni utjecaj odnosi neposredno i jedino na razum. U pojedinim se slučajevima često puta ne može točno raspoznati granica ovim trima vrstama viđenja.

γ) Bog može proroka nadahnuti i u snu (isp. sne Josipa [1 Mojs 37, 5 sl.], faraona [1 Mojs 40, 5 sl.], Salomona [3 Kralj 3, 5] i Nabuhodonozora [Dan 2]). Ali su u starom Zavjetu rijetki sni poslani od Boga kao sredstva objave. Sanarstvo je dapače bilo zabranjeno u zakonu (3 Mojs 19, 26; 5 Mojs 18, 10). Samo od Boga pozvani i prosvijetljeni ljudi smjeli su tumačiti sne proročke (Dan 2; 1 Mojs 41).

c) Proročko je objavljenje bilo glavna namjera božanskom nadahnuću. Proroci su bili svijesni, da im je Duh Božji nesamo nadahnuo istine, što ih imaju objaviti, nego da ih je i usposobio za nepogrješivo objavljenje riječi Božje. Zato oni započinju proročko objavljenje riječima: »Ovako govori Gospod« (Iz 1, 24; Jer 2, 5; Ezek 2, 4. 6). To dakako ne isključuje, da oni božansku riječ iznesu na svoj osobni način.

4. Predmet je proročkom objavljenju bio veoma različan. Proroci su bili poslani zato, da uzdrže u narodu vjeru i ćudoređe i da

ga izdaleka spremaju za red novozavjetni. Da odvrate narod od otpada i neznabožačkih idola, proricali bi proroci pokaranje Božje za otpadnike, a blagoslove Božje za vjernike. Najdraži predmet bio im je podignuće mesijanskoga kraljevstva. Ovo će kraljevstvo trajati do vijeka i obuhvatit će čitavu zemlju. To kraljevstvo jest kraljevstvo mira i pravednosti, milosti i vrhunaravne istine; nije svjetovno-političko, nego duhovno, t. j. vjersko-ćudoredno kraljevstvo. Kralj je u tom kraljevstvu ujedno prorok i svećenik. On će svojom pomirnom smrću osloboditi čovječanstvo iz okova grijeha i uskrsnut će od mrtvih. Divne su slike i boje, kojima proroci rišu mesijansko kraljevstvo.

5. Ima raznih proroka:

a) Stariji proroci zovu se oni, koji su djelovali prije 8. stoljeća. Oni se zovu i propovjednici proroci. Među ovima ističu se osobito Gad, Natan, Ahija od Sila, Ado, Azarija, Ilija i Elizej. Ovi su se borili neustrašivo proti idolopoklonstvu. Mlađi proroci djelovali su između 8. i 5. stoljeća. Ovi se zovu i pisci proroci, jer su pisali svoja proroštva.

b) Četiri velika proroka jesu Izaija, Jeremija (Baruh), Ezekijel i Danijel. Dvanaest malih proroka jesu Ozej, Joel, Amos, Abdija, Jona, Miheja, Nahum, Habakuk, Sofonija, Agej, Zaharija i Malahija. Razlikovanje u velike i male proroke nastalo je na osnovi opsega njihovih spisa.

c) živjeli su u asirsko doba (oko 800—700 pr. Kr: Amos (800—750), Ozej (790—720), Izaija (765—699), Miheja (750—720), Abdija oko (800; po drugima oko 580), Joel (oko 800; po drugima u 6. stoljeću), Jona (oko 800, ali nije sigurno);

u babilonsko doba (830—586 pr. Kr.): Nahum (640), Habakuk (640), Sofonija (poslije 640; prije 605), Jeremija (646—585), Baruh (oko 600);

u doba sužanjstva: Ezekijel (613—571), Danijel (605—536);

poslje sužanjstva: Agej, Zaharija (520) i Malahija (460).

d) Proroci sjevernoga kraljevstva jesu: Ozej, Amos i Jona; proroci južnoga kraljevstva jesu: Izaija, Jeremija, Joel, Abdija, Miheja, Nahum, Habakuk i Sofonija.

6. Biblijska komisija dala je 29. lipnja 1908. o prorocima Staroga Zavjeta ove odluke:

Ne smije se učiti, da u knjizi Izaije i inače u Svetom Pismu sadržana proroštva nijesu istinita proroštva, nego da su samo ili kasnije izmišljena izvještavanja, ili, ukoliko se mora pripoznati proročanstvo, da je to prorok prorekao ne iz božanske objave budućih stvari, nego

iz svojega oštroumnog domišljavanja i sastavljanja (kombiniranja) po onom, što se je već bilo dogodilo. — Mišljenje, da su Izaija i ostali proroci proricali samo o takovim stvarima, što su ih mogli izvesti iz ljetopisa, ili što se nijesu imala zbiti poslije veoma duga vremena, ne podudara se nikako s proroštvima, prije svega mesijanskim i eshatološkim (najzadnjim), što su od istih proroka daleko prije bila izvjesno izrečena; isto tako ne slaže se s općenitim mišljenjem svetih Otaca, koji tvrde jednodušno, da su proroci prorekli i takove stvari, što su se imale ispuniti istom nakon mnogih stoljeća. — Ne smije se dopustiti, da bi proroci nesamo kao propovjednici pokore, nego i kao vjesnici budućih događaja svojim slušateljima, i to ne svojim budućim, nego svojim suvremenim slušateljima, morali uvijek tako govoriti, da bi ih uvijek potpuno razumjeli.

PROROK IZAIJA

1. Izaija (hebrejski Ješajahu: »Gospod je spasenje«) bio je sin nekoga Amosa. Rodio se je oko g. 765. pr. Kr., na svu priliku u Jeruzalemu. Jer je bio u tijesnim odnosima s kraljevskom kućom, bit će da je bio kraljevskoga ili veoma odličnoga roda. U godini smrti kralja Ozije od Jude (738) bio je pozvan na proročku službu (Iz 6, 1 sl.) i djelovao je kao prorok pod kraljevima Joatamom (738—736), Ahazom (736—721) i Ezehijom (721—693). Po jednoj staroj židovskoj predaji (tradiciji) Izaija je pod kraljem Manasesom (693—639) bio prepiljen i tako podnio mučeničku smrt. Rimski martirologij (povijest mučenikâ) imenuje ga 6. srpnja kao mučenika.

Ime »kralja među prorocima« zaslužuje prorok Izaija radi uzvišenosti svojih misli i radi privlačne jakosti svojega jezika, radi neustrašivosti i nepokolebljivosti svojega proročkog nastupanja i radi duboke ćudoredne ozbiljnosti, kojom otkriva i šiba sve mane i nepravde svojih suvremenika, i osobito radi izvanrednih proročkih objava, što ih je imao, a pomoću kojih je bistrim okom vidioca unaprijed vidio i prorokovao nesamo velike događaje izraelske povijesti, nego i daleku budućnost mesijanskoga mira i kraljevstva i uzvišeni lik Mesije. Radi svojih mnogih mesijanskih proroštava naziva se Izaija posve pravo »evanđelistom Staroga Zavjeta«.

2. Knjiga proroka Izaije obuhvata vrijeme vladanja kraljeva Ozije, Joatama, Ahaza i Ezehije, dakle razdoblje od jedno osamdeset godina. Pod Ozijom i Joatamom procvala je zemlja iza sretno vođenih ratova (2 Dnev 26, 6 sl.; 27, 5). Pod Ahazom sastavio se je na sjeveru između Rasina od Damaska i Facee od Izraela savez proti Asiriji. Jer se je Ahaz skanjivao pristupiti tome savezu, udariše na njega ta dva kralja i porazište ga (2 Dnev 28, 5. 6). Ahaz se je obratio s molbom za pomoć asirskome kralju Teglatfalasaru III. (745—727), kojemu morade plaćati godišnji danak. Tako je sila asirska prodrla u zemlju Judeju.

3. Vjersko-ćudoredno stanje u Judeji bilo je veoma rđavo u doba proroka Izaije. Nije bilo više pouzdanja u Boga; progonilo se je proroke; zavladalo je idolopoklonstvo i sujevjerje. Ahaz je bio zaveo sirsko i asirsko bogoslužje, pa je dao i hram zatvoriti. Pokvarenost svake ruke širila se na sve strane po Judeji.

4. Poslanje proroka Izaije išlo je za tim, da stane na put tolikoj pokvarenosti. Ali je njegovo propovijedanje i nastojanje bilo bez uspjeha. I prorok Izaija navješćuje onda propast glavnome gradu Jeruzalemu, i narodu, i kraljevskoj kući. Ali proročanstva Izaijina navješćuju ujedno i Mesiju, koji će donijeti spasenje svemu svijetu.

5. Sadržaj knjige proroka Izaije ima dva dijela: prvi dio iznosi govore utjehe i opomene, kad je ono zaprijetila asirska pogibao (gl. 1—35); u drugom su dijelu proročanstva o izbavljenju iz babilonskoga sužanjstva i o mesijanskom spasenju i kraljevstvu. (gl. 40—66).

6. Istinitost knjige proroka Izaije dokazuje, osim stare predaje, Sveto Pismo Novoga Zavjeta. Oko pedeset puta navodi Novi Zavjet mjesta iz knjige Izaijine (isp. Mt 3, 3; 12, 18; Lk 4, 18; Iv 7, 38; 12, 38 sl.; Dap 8, 32; 13, 47; Rimlj 10, 16).

7. Knjiga proroka Izaije osobito je važna poradi mesijanskih proroštava o rođenju Mesije (7, 14; 9, 6; 11, 1), o njegovu djelovanju (9, 1 sl.; 11, 4; 42, 2 sl.; 53, 3), o njegovim čudesima (35, 5 sl.), o njegovoj muci i smrti (53), o njegovoj pobjedi nad smrću (25, 8; 26, 19; 53, 10), o ustanovi Novoga Zavjeta (42, 6; 49, 8) i novoga svećeništva (66, 21), o obraćenju svih naroda (18; 19, 18—25; 23, 15—18; 60).

8. Biblijska komisija 29. lipnja 1908. zabacila je mišljenje nekih tumačitelja Svetoga Pisma, da je knjiga proroka Izaije napisana od dvojice ili dapače od više pisaca. Pisac knjige proroka Izaije jest sam Izaija.

PROROK IZAIJA

GLAVA 1.

Bog se tuži na nezahvalnost svojega naroda. Srdžba Božja. Kazna grješnicima. Utjeha pobožnicima.

*1. Viđenje Izaije, sina Amosova, što ga je gledao nad Judom i Jeruzalemom u dane kraljeva Ozije, Joatama, Ahaza i Ezehije od Jude.

*2. Čujte, nebesa! Slušaj, zemljo! Jer je Gospod govorio: »Djecu odgojih i podigoh. Ali mi ona postade nevjerna.

3. Vo poznaje gospodara svojega i magarac jasle gospodara svojega. Samo Izrael ne poznaje, narod moj ne razumije!«

4. Jao, pokoljenje grješno, narode krivnjom natovareni, leglo zlikovaca, djeco izrođena! Oni ostaviše Gospoda, pogrdiše Sveca Izraelova, okrenuše mu leđa.

*5. Kuda da vas se još bije, kad jednako otpadate?

*6. Posve je bolesna glava. Posve je iznemoglo srce. Od pete do glave nema ništa zdrava na tebi — samo uboj, modrice i rane svježe. Nije ih se iscijedilo, ni zavilo, ni uljem ublažilo.

7. Zemlja je vaša postala pustinja. Gradovi su vaši ognjem popaljeni. Vaše njive —: tuđini ih jedu na vaše oči. Pustoš je kao kod razora Sodome.

*8. Samo kći Siona preostade kao koliba u vinogradu, kao stražara u polju krastavaca, kao kula stražarska.

*9. Jest, da nam Gospod nad vojskama nije ostavio jedan ostatak, bili bismo kao Sodoma, izjednačili bismo se s Gomorom!

10. I čujte riječ Gospodnju, knezovi Sodome! Poslušaj naputak Boga našega, narode Gomore!

11. »Što će mi mnoštvo žrtava vaših?«, tako govori Gospod. Sit sam žrtava od ovnova i pretiline od teladi. Ne marim više za krv bikova, janjaca i jaraca.

*12. Kad dolazite da se pokažete preda mnom —: tko traži od vas, da gazite trijemove moje?

Gl. 1. (1) Ovaj natpis kazuje vrijeme, kada je prorok primio i objavio svoje »viđenje« t. j. objave, što su napisane u njegovoj knjizi.

(2) Ovaj je prvi govor uvod u cijelu knjigu; ukratko sabira sve, što će se u drugim govorima i odsjecima i pojedince raspraviti. »Djecu odgojih...« Bog je Izraela odabrao za izabrani narod, i tako je Izrael prema Bogu bio u odnosu djetinjstva (2 Mojs 4, 22; Oz 11, 1).

(5 sl.) Navale neprijateljske (isp. 4 Kralj 16, 5; 2 Dnev 28, 5 sl. 17. 18) teško su pritisnule stanovnike i zemlju strašno opustošile.

(6) Sv. Jeronim: Sav je narod, od najodličnijega do najmanjega, bezbožan i opak.

(8) Glavni grad Jeruzalem leži na osami u opustošenoj zemlji kao koliba u vinogradu ili kao stražara u polju krastavaca ili kao stražarska kula (karaula).

(9) Preostala je jedna zraka nade: Bog je poštedio Jeruzalem i sačuvao je tako narod od potpune propasti.

(12) Tko ne dolazi u hram s pravom nakanom, badava dere pločnik.

*13. Ne prinosite više žrtava nevrijednih! Kâd mi se gadi. Mjesec mlađak, subotu, poziv na blagdan svečan — ne podnosim: zločin i blagdan.

14. Duša moja mrzi na vaše mlađake i blagdane. Oni su mi na teret. Dodija mi podnositi ih.

15. I kad širite ruke svoje, zatvaram ipak oči svoje od vas, i kad molite još toliko, ne slušam vas: ruke su vaše pune krvi.

16. Operite se! Očistite se! Uklonite zla djela svoja ispred očiju mojih! Prestanite zlo činiti!

17. Učite se dobro činiti! Težite za pravdom! Pomažite potlačenomu! Pribavite pravicu siroti! Branite udovicu!

18. »Dobro dakle, sudimo se!«, tako govori Gospod. »I ako su grijesi vaši crveni kao skerlet, postat će bijeli kao vuna!

19. Ako hoćete slušati, uživat ćete najbolje u zemlji.

20. Ali ako ne ćete i prkosite, prožderat će vas mač!« — Zaista, usta Gospodnja rekoše.

21. Kako postade bludnicom vjerni grad, koji je bio pun pravice! Nekoć je stanovala u njemu pravednost, a sada — krvnici.

*22. Srebro tvoje postade troska, vino tvoje razvodnjeno.

23. Knezovi su tvoji buntovnici, drugovi kradljivcima. Oni svi ljube mito i lete za novcima. Siroti ne daju pravice i parnica udovice ne dolazi pred njih.

24. Zato govori Svemogući, Gospod nad vojskama, Izraelov jaki Bog: »Ha, izdovoljit ću se na neprijateljima svojim, osvetit ću se protivnicima svojim!

*25. Okrenut ću ruku svoju proti tebi! Očistit ću kao luživom troske tvoje, izlučit ću sve olovo tvoje.

*26. Postavit ću ti opet suce kao prije i savjetnike kao iz početka. Tada ćeš se opet zvati „grad pravednosti", „grad vjerni".

27. Tvorenjem pravde Sion će se spasiti, pravednošću obraćenici njegovi.«

28. A nevjernici i grješnici svi će propasti. Koji ostave Gospoda, izginut će.

*29. Jer ćete se posramiti poradi gajeva, što ih tako ljubite. Morat ćete se zastidjeti poradi vrtova, što ih tako volite.

30. Jer ćete biti kao hrast, kojemu vene lišće, kao vrt bez vode.

31. Jaki će biti kao kučine, djelo njegovo kao iskra. Oboje će se zapaliti zajedno, i nitko ne će gasiti.

GLAVA 2.

Mesijansko kraljevstvo istine i mira. Kazneni sud nad ohološću Jude.

1. Objava, koju je primio Izaija, sin Amosov, o Judi i Jeruzalemu.

---

(13) Žrtve bez prave priprave u srcu pred Bogom su bez vrijednosti. Prvi dan u mjesecu proveo bi se svečano i mnogim žrtvama (4 Mojs 10, 10; 28, 11—15).

(22) Srebro i vino jesu slike čistoće ćudoređa (isp. Prič 10, 20; 26, 23; Sir 9, 10).

(25) U stara vremena uzimali bi luživo, da pospješe taljenje.

(26) Kad se dovrši sud čišćenja nad narodom, opet će glavari narodni kao nekoć David i Salomon vladati po zakonima Božjim.

(29 sl.) Na sudu će se ništavom pokazati nada idolopoklonikâ, koji su štovali idole u svojim gajevima i vrtovima; ne će ih idoli moći spasiti od propasti.

*2. Na svršetku danâ dogodit će se, da bude utvrđena gora s kućom Gospodnjom kao glavica gorama, uzvišena iznad visina.

3. Tada će grnuti k njoj svi koliki narodi. Mnogi će narodi ići tamo i govoriti: »Dođite da idemo na goru Gospodnju, u kuću Boga Jakovljeva! Neka nas on uči svojim putovima! Mi hoćemo hoditi stazama njegovim!« Jer nauka izlazi sa Siona i riječ Gospodnja od Jeruzalema.

4. On sudi među narodima, govori pravicu mnogim narodima. Oni raskivaju mačeve svoje za raonike, koplja svoja za srpove. Više ne diže mač narod proti narodu. Više se ne uči ratu.

5. Dakle, kućo Jakovljeva! Zaputimo u svjetlosti Gospodnjoj!

6. Ali si odbacio narod svoj, kuću Jakovljevu; jer su puni vračara s Istoka, gatalaca kao Filistejci. Idu ruku u ruku s tuđincima.

*7. Puna je zemlja njihova srebra i zlata. Nema broja blagu njihovu. Puna je zemlja njihova konja. Nema broja kolima njihovim.

8. Puna je zemlja njihova idola. Klanjaju se djelu ruku svojih, što ga načiniše prsti njihovi.

9. Pregiblje se čovjek, poništava se muž. Ne ćeš im oprostiti.

10 .Zavuci se u pećine kamene! Sakrij se u prah! Pred strahovitim pogledom Gospodnjim, pred uzvišenim veličanstvom njegovim!

11. Prignut će se uznositost ljudi, poništit će se oholost muževa. Samo je Gospod uzvišen u onaj dan.

12. Jer će dan suda Gospod nad vojskama održati nad svim, što je oholo i uznosito, i nad svim, što se podiže, da se to poništi,

*13. Nad svim cedrima Libana, visokim, ponositim, i nad svim hrastovima od Bazana,

14. Nad svim gorama visokim i nad svim humovima izdignutim,

15. Nad svakom kulom visokom i svakim zidom utvrđenim,

*16. Nad svim lađama tarsiskim i nad svakom barkom dragocjenom.

17. Prignut će se uznositost ljudi, poništit će se oholost muževa. Samo je Gospod uzvišen u onaj dan.

18. Iščeznut će svi idoli.

19. Zavlačit će se ljudi u pećine kamene, u rupe zemaljske pred strahovitim pogledom Gospodnjim, pred uzvišenim veličanstvom njegovim, kad ustane da zemlju prepadne.

20. U onaj će dan čovjek idole svoje iz srebra i zlata, što ih načinio sebi, da im se klanja, pobacati parcovima i slijepim mišima.

21. Da se zavuče u rasjeline kamene, u pukotine gorske pred strahovitim pogledom Gospodnjim, pred uzvišenim veličanstvom nje-

Gl. 2. (2—5) Isp. Mih 4, 1—3. Gora hramska, bogoštovno mjesto Staroga Zavjeta, ovdje simbol (znamen) novozavjetnoga kraljevstva Božjega, koje sja pred svim narodima (r. 2). Ovo nije kao starozavjetno kraljevstvo Božje omeđeno samo na izabrani narod, nego je određeno, da primi u svoje krilo sve kolike narode i da im donese pravu vjeru (r. 3) i sretno doba mira (r. 4 sl.).

(7) Bogatstvo zemlje dovelo je do pretjerana raskošja, sjaja i lakomstva. Izrael nije smio imati konjâ i ratnih kola (5 Mojs 17, 16; Ps 20 [19], 8), jer to umanjuje pouzdanje u Boga i vodi k oholu pouzdanju u vlastitu snagu.

(13) Cedri i hrastovi, najviša i najtvrđa stabla, često su puta slike zemaljske visosti i moći.

(16) Isp. 3 Kralj 10, 22.

govim, kad ustane da zemlju prepadne.

*22. Zato se prođite ljudi, kojima kroz nos ide dah životni! Kako ih treba malo cijeniti!

GLAVA 3.

Božji sud proti vođama naroda, koji samo zavode narod.

1. Gle, Svemogući, Gospod nad vojskama, oduzima Jeruzalemu i Judi štap i potporu, svaku potporu u kruhu, svaku potporu u vodi,

*2. Junaka i ratnika, suca i proroka, vračara i starješinu,

3. Stotnika i čovjeka ugledna, savjetnika, majstora u umjetnosti i čarovnika.

4. Dječake stavljam za gospodare nad njima. Djeca će im obijesna zapovijedati.

5. I gura se narod, čovjek proti čovjeku, i jedan proti drugomu. Ustaje mladić na starca, nepošten na poštena.

*6. Tada jedan uhvati brata u kući oca svojega: »Ti imaš još gornju haljinu, ti moraš biti knez naš i vladati nad ovim rasapom!«,

7. Onda on u onaj dan poviče glasno: »Ne ću da budem liječnik za rane. U kući mojoj nema kruha ni haljine. Ne postavljajte me knezom narodu!«

8. U razvaline će pasti Jeruzalem, i Juda će pasti, jer se jezici njihovi i djela njihova protive Gospodu i prkose svetim očima njegovim.

*9. Izgled lica njihova svjedoči proti njima. Kao Sodoma govore javno o grijehu svojemu. Jao njima! Sebi samima samo nanose štetu.

10. Blago pravedniku! Njemu je dobro; jer žanje plaću svojih djela.

11. Teško bezbožniku! Njemu je zlo; jer će mu se naplatiti rad njegovih ruku.

12. Djeca, narode moj, tvoji su gospodari. Lihvari vladaju nad tobom. Narode moj, zavodnici su tvoje vođe. Oni kvare tijek tvojoj stazi.

13. Na sud ustaje Gospod. Stoji da sudi narodima.

14. Na sud ide Gospod sa starješinama naroda svojega i s knezovima njegovim: »Potrste vinograd! U vašim je kućama ugrabljeno dobro siromahâ.

15. Kako vi dolazite da gazite narod moj, da satirete siromaha?«, — govori svemogući Gospod nad vojskama.

*16. Gospod govori: »Uznosite su kćeri Siona. Idu opružena vrata i bacajući poglede pohotne. Sitno koračaju i zvekeću nogama.«

17. Zato će Svemogući učiniti da oćelavi tjeme kćerima Siona. Prijekor i sramotu donijet će na njih Gospod.

(22) Prorok opominje svoje suvremenike, da se puno ne uzdaju u moć narodnih vođa, jer i njih čeka kazneni sud, jer zavode narod.

Gl. 3. (2 sl.) Tobožnje potpore naroda (vračare i čarovnike) sud će pograbiti i pomoriti.

(6 sl.) Potpuno je rasulo državno, i nevolja i siromaštvo na sve strane, pa nitko više ne će da vlada narodom. Tko još ima kakvu haljinu na sebi i komad kruha u kući, može biti kralj.

(9) Drska, bestidna vanjština pokazuje nutarnju pokvarenost. Kao što su Sodomci javno činili svoje gadne grijehe, tako se i u Jeruzalemu i u Judi javno hvale svojim sramotnim djelima.

(16) Cijelo vanjsko držanje u hodu, pogledu i odijelu pokazuje oholost i popašnost. Noge su bile povezane lančićima, što bi pri hodu zveketali i korake sitnim učinili.

*18. U onaj će dan Svemogući otrgati nakit: nožne zaponce, počeonice i polumjesece,

19. Naušnice, narukvice i koprene,

20. Ukosnike, podveze i pojase sjajne, mirisnice i hamajlije,

21. Prstene i nosnice,

22. Svečane haljine i plašteve, ogrtače i kesice,

23 .Ogledala, fine košuljice, oglavlja i pokrivala.

24. Tada će biti mjesto balsamova mirisa smrad, mjesto pojasa uže, mjesto pletenica ćela, mjesto svečanih haljina pokornička odjeća, mjesto ljepote ljaga.

*25. Tvoji ratnici padaju od mača, tvoji junaci u boju.

26. Vrata njegova tuguju i plaču. Oplijenjen sjedi on na zemlji.

GLAVA 4.

O mesijanskom spasenju.

1. U onaj će dan sedam žena prionuti za jednoga muža i ovako će govoriti: »Same ćemo se hraniti i odijevati. Samo daj da nosimo tvoje ime! Skini s nas sramotu!«

*2. U onaj će dan biti mladica Gospodnja na ures i čast, i plod zemlje na ponos i slavu onima, koji su bili spašeni iz Izraela.

*3. Tko je tad još preostao u Sionu i na životu je u Jeruzalemu, zvat će se svet, svaki, koji je upisan za život, u Jeruzalemu.

4. Kada Svemogući opere nečistoću kćeri Siona i utamani iz sredine njegove krvno djelo Jeruzalema duhom suda, duhom čišćenja:

*5. Tada će Gospod nad čitavim prostorom gore Siona, nad skupštinama njezinim stvoriti oblak za dan, a za noć sjaj i plameni oganj. Jest, zaklon će biti nad svom slavom.

6. I bit će koliba, da sjenom zaklanja danju od žege i da bude zaštita i krov od oluje i dažda.

GLAVA 5.

Izrael se ispoređuje s neplodnim vinogradom. Prijetnja Božjim sudom i neprijateljskim upadom.

*1. Zapjevat ću o prijatelju svome, pjesmu prijatelja svojega o vinogradu njegovu! Vinograd je imao prijatelj moj na plodnoj visini.

(18) Tako dugo nabrajanje nakitâ pokazuje gizdanje i taštinu ženâ.

(25 sl.) Najveća sramota za žene bit će to, da će ih Bog učiniti neudatima i bez djece.

Gl. 4. (2) Prorok gleda sud nad Judom i buduće mesijansko spasenje radi njihove unutarnje veze u jednoj slici. Mladica Gospodnja jest Mesija, koji i na drugim mesijanskim mjestima nosi isto ili slično ime (Iz 11, 1. 10; 53, 2; Jer 23, 5; 33, 15). Ona izlazi iz stabla Jesejeva (Iz 11, 1). Jer je njezin izlazak ujedno od Boga, zato se zove »mladica Gospodnja«; ona se zove i »plod zemlje«, ukoliko izlazi iz naroda svete zemlje.

(3) Posljedica pojave Mesijine jest svetost spašenih, t. j. onih, koji budu živjeli u mesijansko doba. Svetost će dakle biti biljega bitna novozavjetnog kraljevstva Božjeg. »Zapisan biti za život« znači: od Boga određen biti dionikom mesijanskih dobara i blagodati.

(5 sl.) Na putovanju kroz pustinju štitio je i vodio Bog narod svoj oblakom danju, a ognjenim stupom noću. Oni su bili znameni (simboli) božanske zaštite i milostive božanske nazočnosti. Mnogo savršenijim načinom pokazat će se novozavjetnome Sionu Božja zaštita i milost.

Gl. 5. (1—7) U obliku priče (parabole) opijeva prorok ljubav Božju prema Izraelu, koji mu je svu dobrotu i skrb uzvratio otpadom i nezahvalnošću.

(1) Prijatelj (zapravo ljubaznik) jest Bog. Pjesmu svojega ljubaznika, t. j. pjesmu, koju sâm Bog pjeva o svom vinogradu, hoće prorok da nam iskaže.

*2. On ga je ogradio i otrijebio iz njega kamenje i zasadio u njemu lozu plemenitu. Sagradio je u njemu kulu, iskopao tijesak i nadao se, da će roditi grožđem, a on rodi vinjagom.
3. I sada, stanovnici Jeruzalema, ljudi iz Jude, sudite između mene i vinograda mojega!
4. Što je još trebalo učiniti vinogradu mojemu, a da mu nijesam učinio? Nijesam li se smio nadati, da će roditi grožđem? — A on rodi vinjagom.
5. Pa da vam sada javim, što ću učiniti vinogradu svojemu: Oborit ću ogradu njegovu, neka postane pašnik! Razvalit ću zid njegov, neka se gazi!
6. Učinit ću ga pustarom, ne će se obrezivati ni okopavati. Buknut će u njemu drača i trnje. I zapovjedit ću oblacima, da ne puštaju više na nj dažda.
7. Jer je kuća Izraelova vinograd Gospoda nad vojskama i ljudi su Judini sâd miline njegove. On se nadao dobru djelu, a eto zlo djelo, pravednosti, a eto zloća!
*8. Avaj, koji sastavljate kuću s kućom, njivu na njivu nastavljate, dok više ne bude prostora, a vi sami ostanete vlastela u zemlji!
9. U mojim ušima zvuči riječ Gospoda nad vojskama: »Zaista, mnoge će kuće opustjeti! Bile i tako velike i tako lijepe: postat će bez ljudi!
*10. Jer će deset rala vinograda dati jedan bat, jedan homer sjemena dat će efu.«
11. Avaj, koji se rano ujutro opijate i do kasno u noć sjedite i gorite od vina!
12. Citara i harfa, bubanj i frula i vino na vašim su gozbama. A ne pazite na upravljanje Gospodnje i ne vidite djela ruku njegovih.
13. Zato mora narod moj putovati u sužanjstvo, jer nije imao razboritosti. Istrošeni su od gladi plemeniti njegovi, i mnoštvo njegovo gine od žeđi.
14. Zato širom otvara carstvo mrtvih požudno ždrijelo svoje i silno razvaljuje zjalo: i silazi u nj sjaj Jeruzalema, bučno mnoštvo njegovo i tko se veseli u njemu.
15. Tako se pregiblje čovjek, poništava se muž. Oči se oholicama obaraju.
16. A uzvisit će se na sudu Gospod nad vojskama, i Bog, Sveti, pokazat će se svet u pravednosti.
17. Tada će tamo pasti janjci, kao da je to paša njihova, i ovnovi će pasti travu na razvalinama plemenitih.
*18. Avaj, koji dovlačite kaznu konopcima ludosti, odmazdu kao užem kolskim!
19. Koji govorite: »Neka ipak pohiti, neka brzo dođe djelo njegovo, da ga vidimo! Neka se ipak približi, neka dođe što je naumio Svetac Izraelov, da ga poznamo!«

(2) »Iskopao tijesak«: tijesak bi se kao tekne, korito, iskopao u povišenoj stijeni, iz koje bi se cijedio sok grožđa u stijenu niže položenu. — »Vinjaga« je grožđe od divlje loze (uva silvestris).
(8—24) Nabrajanje raznih opačina pokazuje veliku nezahvalnost naroda.
(8) Gomilanje veleposjeda bilo je zakonom zabranjeno (isp. 3 Mojs 25, 8 sl.), jer je bilo spojeno s mnogom krivdom.
(10) Jedan ral oko 2700 qm; bat, šuplja mjera za tekućinu, imao je 36.44 l. Homer, šuplja mjera za suhe stvari, imao je 346.4 l. Efa, isto tako šuplja mjera za suhe stvari, imala je 36.44 l. Smisao je retku ovaj: Teške nerodice pogodit će zemlju.
(18 sl.) Mnogi ne vjeruju u pravednost Božju i u budući sud kazneni (r. 19) i rugaju se tomu.

20. Avaj, koji zlo zovete dobro, a dobro zlo! Koji pravite od tmine svjetlost, a od svjetlosti tminu, koji pravite od gorkoga slatko, a od slatkoga gorko!
*21. Avaj, koji ste mudri u vlastitim očima i razumni pred samima sobom!
22. Avaj, koji ste junaci u piću vina i hrabri u miješanju silovita pića!
23. Koji oslobađate krivca za poklone, a onome, koji ima pravo, oduzimate pravdu!
*24. Zato kao što jezik ognja proždire strnjiku, i slame nestaje u plamenu, tako će korijen njihov postati kao truhlež, cvijet će se njihov razletjeti kao prah. Jer odbaciše zakon Gospoda nad vojskama i pogrdiše riječ Sveca Izraelova.
25. Zato se je raspalio gnjev Gospodnji na narod njegov. On je zamahnuo rukom svojom na nj, udario ga, da su se gore zadrmale i da su mrtva tjelesa njihova ležala po ulicama kao smeće. Kod svega toga nije popustio gnjev njegov, i još je uvijek ostala ispružena ruka njegova.
*26 Podignut će zastavu narodu u daljini i primamiti ga s krajeva zemlje. I gle, brzo dolazi i hitro.
27. Nema u njem umorna ni sustala. Nitko ne drijema i nitko ne spava. Nikomu se ne raspasuje pojas oko bedara njegovih. Nikomu se ne raskida remen na obući njegovoj.
28. Strijele su njegove oštre, i svi su lukovi njegovi zapeti. Kao kremen su kopita konja njegovih. Točkovi su njegovi kao vihor.
29. Rika je njegova kao u lavice. Riče kao mladi lavovi. Reži, zgrabi plijen i drži ga čvrsto. I nitko mu ga ne ote.
30. U onaj dan buči nad Judom kao što buči more. I pogleda li se na zemlju: gle, tu je tmina tjeskobna, i svjetlost je pomračena oblakom tamnim!

GLAVA 6.

Poziv i posveta Izaije za proročku službu.

*1. U godini smrti kralja Ozije vidjeh Svemogućega gdje sjedi na prijestolu visoku i uzvišenu. Skut je njegov ispunjavao hram.
*2. Serafi su stajali pred njim. Svaki je imao šest krila. Dvjema je zaklanjao lice svoje, dvjema noge svoje, a dvjema se lebdeći držao.

(21) Prorok ima pred očima osobito one vođe, koji ne će da što znaju za nauku i propovijed proročku, nego samo vjeruju u svoju vlastitu razboritost.

(24) Kod žetve običavali bi odrezati samo klasje, a vlaće bi ostalo malo ne u cijeloj visini svojoj. Ako istruhne korijen kojoj biljci, onda nestane cijele biljke. Ove slike pokazuju na potpuno uništenje.

(26) Zastava razvijena na visokoj motki pokazuje, gdje se ima sabrati vojska.

(26—30) Vinograd Izraelov predat će se jednomu jakom i ratničkom narodu da ga opustoši. Prorok ne misli na jedan određen narod, premda neki pojedini potezi podsjećaju na Asirce.

Gl. 6. (1 sl.) Izvještaj o pozivu na proročku službu meću proroci uvijek na čelo svojim djelima. Razlog, radi kojega Izaija istom ovdje govori o svome pozivu, ne može se navesti sa sigurnošću. Možda je prorok smatrao prije iskazana proroštva kao uvod u cijelu knjigu.

(1) Godina smrti kralja Ozije jest 738. pr. Kr. Izaija gleda u duhu Boga kao moćnoga kralja u nebu (isp. Mih 1, 2 sl.). Dugi skuti bili su znak kraljevskoga veličanstva. Po sv. Jeronimu i drugim sv. Ocima vidio je Izaija drugu božansku osobu, Sina, Riječ.

(2) Serafi su nebeski duhovi, koji su kao prisjednici Božjega prijestola. Zaklanjanje lica i nogu biva u znak strahopočitanja.

*3. Jedan je vikao drugome: »Svet, svet, svet je Gospod nad vojskama! Puna je sva zemlja slave njegove.«

4. I zadrmaše se pragovi na vratima od glasa, kojim su vikali, i kuća se napuni dima.

*5. Tada ja povikah: »Jao meni! Ja sam izgubljen; jer sam čovjek nečistih usana i stojim kod naroda nečistih usana. I ugledah kralja, Gospoda nad vojskama, vlastitim očima!«

6. Tada jedan od serafa doletje k meni, u ruci mu živ ugljen, što ga je bio uzeo sa žrtvenika kliještima.

*7. Dotače se njim usta mojih i reče: »Gle, ovo se dotače usana tvojih: krivnja tvoja iščeznu, grijeh se tvoj utamani!«

8. I začuh glas Svemogućega, koji reče: »Koga da pošljem? Tko će ići po nalogu mojemu?« Ja odgovorih: »Evo mene, pošlji me!«

*9. On reče: »Idi, reci tome narodu: ‚Slušajte samo, slušajte, ali ne ćete razumjeti! Gledajte samo, gledajte, ali ne ćete poznati!'

10. Učini da otvrdne srce tome narodu! Učini gluhima uši njegove! Učini slijepima oči njegove! Da ne vidi očima svojim, da ne čuje ušima svojim, da srce njegovo ne dobije spoznaje, da se ne obrati i ne ozdravi!«

*11. Ja upitah: »Dokle, Svemogući?« On odgovori: »Dok ne opuste gradovi, da budu bez stanovnikâ, kuće da budu bez ljudi, i zemlja dok ne opusti,

12. Dok Gospod ne protjera u daljinu ljude i ne bude pustoš velika u zemlji.

13. Jest, živi još u njoj desetina, pa će se i ona zatrti! Ali kao kod brijesta, kao kod hrasta ostane podanak, i kad se posijeku, tako je njihov podanak sveto sjeme.«

GLAVA 7.

Jeruzalem u nevolji zbog Siraca i Izraelaca. Utješno obećanje Emanuela. Kazna preko Asiraca.

*1. U dane Ahaza, sina Joatama, sina Ozije, kralja Judina, dođoše kralj Rasin od Arama i Facea, sin Romelijin, kralj Izraelov, na Jeruzalem, da ga opsjednu. Ali ga ne mogoše zauzeti.

*2. Javiše kući Davidovoj: »Aram se je utaborio u Efraimu.«

(3) Misao na svetost Božju, t. j. na njegovu uzvišenost iznad svega, što je zemaljsko, ne ostavlja više proroka, izakako je čuo trojaki »Svet« od serafâ. Ta se misao vraća, kadgod Izaija naziva Boga »Svecem Izraelovim«. Trojaki »Svet« po sv. Gregoriju Velikom podsjeća na otajstvo Presvetoga Trojstva.

(5) Isp. 2 Mojs 33, 13—20. Po vjeri Izraelaca morao je umrijeti svaki, koji bi vidio Boga svojim tjelesnim očima.

(7) Vanjski je čin slika unutarnjega očišćenja. Isp. pripravnu molitvu za evanđelje u sv. misi.

(9 sl.) Ove oštre riječi pokazuju potpunu otvrdnulost naroda.

(11—13) Opustjet će zemlja, prognat će se narod. Samo će još ostati jedan ostatak naroda, podanak, sjeme, iz kojega će proizaći narod novozavjetnoga kraljevstva Božjeg.

Gl. 7. (1) Isp. 4 Kralj 16, 5. Obadva kralja Facea od Izraela i Rasin (Rason) od Damaska bila su učinila savez proti Teglatfalasaru, kralju Asirije, i htjedoše Ahaza, kralja Judina, koji se nije htio njima priključiti, skinuti s prijestola i na njegovo mjesto za kralja Judina postaviti sina nekog Tabeela. Godine 735. upadoše oni u Judu.

(2) Efraim, ime glavnoga plemena u sjevernom kraljevstvu, stoji za cijelo područje kraljevstva Izraelova. Da dođu u Jeruzalem, morali su Sirci najprije proći kroz zemlju svojih saveznika.

Tada zadrhta srce njegovo i srce
naroda njegova kao što ustrepće
drveće u šumi od vjetra.
*3. I Gospod reče Izaiji: »Izađi
k Ahazu, ti i tvoj sin Šear-jašub,
nakraj vodovoda gornjega jezera
na put kod polja valjareva,
*4. I reci mu: ‚Čuvaj se i budi
miran! Ne boj se! Srce tvoje neka
se ne plaši od ta dva ugarka, što
se puše, unatoč raspaljenom gnjevu
Rasina i Arama i sina Romelijina!
5. Jer Aram zlo misli proti tebi i
Efraim i sin Romelijin,
6. Jer rekoše: »Hajdemo na Judu,
pritisnimo ga, osvojimo ga za
se, i sina Tabeelova učinimo kraljem
u njem!«'
7. Zato veli Gospod, Svemogući:
‚To ne će nikada uspjeti i nikada
se dogoditi!
8. Ne, Aramu je glava Damask,
i Damasku je glava Rasin. Još šezdeset
i pet godina, i Efraim je opustošen,
i nema više tamo naroda.
9. Efraimu je glava Samarija, i
Samariji je glava sin Romelijin.
Ako ne vjerujete, nemate više
opstanka'.«
10. I Gospod reče dalje Ahazu:
11. »Izmoli sebi znak od Gospoda,
Boga svojega, u dubini dolje,
ili gore u visini!«
*12. Ahaz odvrati: »Ne ću moliti
za to, niti ću kušati Gospoda.«
*13. Tada reče Izaija: »Slušajte
dakle od kuće Davidove! Nije li
vam dosta, što dosađujete ljudima,
da još dosađujete i Bogu mojemu?
*14. Zato će vam sam Svemogući
dati znak: Eto, djevica će začeti i
roditi sina i nadjenuti mu ime
‚Emanuel'.
*15. Gruševinom i medom hranit
će se, dok ne nauči odbaciti zlo,
a izabrati dobro.
16. Jer prije nego još dječak nauči
odbaciti zlo, a izabrati dobro,
ležat će opustošena zemlja, pred
koje dvojicom kraljeva tebe hvata
groza.

---

(3) Gornje jezero ležalo je po svoj prilici na jugoistoku Jeruzalema u blizini jedinog izvora grada. Izaija je imao uzeti sa sobom svojega sina Šear-jašuba (t. j. »ostatak se obraća«). To značajno ime imalo je kralju Ahazu biti opomena, da se pouzda u Boga.

(4—9) Prorok najprije opominje kralja, da mirno čeka, jer ta obadva »ugarka« svojim dimom samo dodijavaju, ali ne mogu proizvesti požara (r. 4). Izaija hoće stim kazati, da se ne treba strašiti napadaja Rasinova i Faceina, kojih ni ne spominje imenom. Njihove će osnove ostati bez uspjeha (r. 5—7). Obadva kraljevstva ne će moći povećati svojega područja: Damask će ostati samo glavni grad Sirije i Samarija samo glavni grad sjevernoga kraljevstva (r. 8 sl.). Efraim, sjeverno kraljevstvo, iza 65 godina propast će kao narod. Ovo posljednje proroštvo, u g. 735. izrečeno, ispunilo se, kad je Asarhadon (Asor Hadan) naselio strance u kraljevstvo Izraelovo (1 Ezd 4, 2), izakako je g. 722. bila pala Samarija i većina pučanstva bila odvedena u sužanjstvo.

(12) Ahaz odbi ponudu, jer se je njegovim političkim osnovama protivio prorokov prijedlog, da bude miran i da se pouzda u Boga. On je bio naumio pozvati u pomoć asirskoga kralja Teglatfalasara, pa je tu osnovu i izveo (4 Kralj 16, 7).

(13) Ahaz je, odbacivši znak, uvrijedio Boga, po čijem je nalogu govorio prorok.

(14) Jer kralj odbacuje znak, navješćuje mu se nesreća, što će brzo doći (r. 16—20). Ali Bog ostaje kod svojega nauma, da dadne, i proti volji kraljevoj, čudesni znak i da tako utješi i ohrabri narod i kuću Davidovu. Znak stoji u tome, da će djevica kao djevica roditi sina, koji se zove i jest Emanuel, t. j. »Bog s nama«. Hebrejska riječ 'almah znači djevojku djevičansku. A da prorok gleda utjelovljenje Isusa Krista, proizlazi iz Mt 1, 22; Lk 1, 31 sl..

(15) »Gruševinom i medom hranit će se« znači: živjeti siromašnim životom. »Odbaciti zlo, a izabrati dobro« znači: doći do upotrebe razuma.

17. Gospod će pustiti na te, na narod tvoj i na kuću oca tvojega dane, kakvih nije bilo, otkad Efraim otpade od Jude, preko kralja asirskoga.

*18. U onaj će se dan dogoditi, da Gospod zazviždi muhi, što sjedi nakraj rijeka egipatskih, i pčeli u zemlji asirskoj.

19. Svi oni dolaze i nastanjuju se u pustim dolinama i u kamenim rasjelinama, u svim trnjacima i na svakom pašnjaku.

*20. U onaj će dan Svemogući obrijati britvom kupljenom ispreko Eufrata, kraljem asirskim, kosu na glavi i sve druge kose. I bradu će on uzeti.

*21. U onaj će se dan dogoditi, da jedan sebi drži kravicu i dvije ovce.

22. I poradi množine mlijeka, što ga one daju, hranit će se ljudi gruševinom; jer od gruševine i meda živjet će svaki, koji je preostao u zemlji.

*23. U onaj će se dan dogoditi, da je svako mjesto, gdje ima tisuće čokota za tisuću sekala, puno trnja i puno drače.

24. Sa strijelom i lukom ide se onamo, jer je sva zemlja trnje i drača.

25. Na sve brežuljke, što se sada kopaju trnokopom, ne će se više stupiti od straha pred trnjem i dračom. Služit će govedima kao pasište i bit će gaženi od ovaca.«

GLAVA 8.

Opustošenje Jude od Asiraca. Pomoć Božja po Mesiji. Mesijansko kraljevstvo mira.

*1. Gospod mi reče dalje: »Uzmi ploču veliku i napiši na njoj pismom čovječjim: ‚Brzo plijeni-hitro grabi'

2. I uzmi mi usto pouzdane svjedoke, naime svećenika Uriju i Zahariju, sina Barahijina!«

3. Tada ja pristupih k proročici. Ona zatrudnje i rodi sina. A Gospod mi zapovjedi: »Nadjeni mu ime ‚Brzo plijeni - hitro grabi'!

4. Jer prije nego još dječak nauči zvati ‚oče' i ‚majko', donijet će se bogatstvo od Damaska i plijen od Samarije pred kralja asirskoga.«

5. Dalje još reče mi Gospod:

*6. »Jer ovaj narod prezire vode Siloe, što teku tiho, i drži s Rasinom i sinom Romelijinim,

(18) Egipat se ispoređuje s muhom, jer u njemu ima mnogo muha, a i jer je manje ratoboran; ratoborna je Asirija, pa se ispoređuje s pčelom, koja je mnogo opasnija.

(20) S onu stranu Eufrata kupljena britva jest kralj asirski. Ahaz je bio za visoki danak kupio pomoć od Teglatfalasara proti Siriji i sjevernom Izraelu. — Obrijana kosa jest poharana zemlja od Asiraca.

(21 sl.) Zemlja će posve osiromašiti. A jer ima samo malo stanovnika, dosta joj je malen broj korisnih životinja, da dadnu i suviše mlijeka. Divlji je med jelo siromašnim ljudima.

(23) Sekal srebra iznosi otprilike 3 kune zlatne vrijednosti.

Gl. 8. (1—4) Prorok ima u »pismu čovječjem«, t. j. tako, da može to svaki pročitati, na ploču, što je očito bila izvješena na vidnu mjestu, napisati riječi »Brzo plijeni - hitro grabi«, i to pred dvojicom svjedoka. Iste riječi (hebr. »Maher — šalal-haš-bas«) imaju se dati kao ime sinu prorokovu. Pismo na ploči i ime imaju proročki pokazati na skoru propast sirskoga i sjeveroizraelskoga kraljevstva. Prije nego što još mogne dijete kazati »oče« i »majko«, bit će obadvije zemlje plijen Asiraca.

(6—8) Tihe vode Siloe, što su tekle u kanalu uz južni dio gore Siona, jesu slika za blagu vladu Božju sred naroda njegova od hrama na Sionu. Jer kralj (7, 4—13), a i veći dio naroda nijesu imali pouzdanja u Boga, nego su se, pritisnuti od Rasina i Facee, utekli kralju Asirije, zato će Asirci opustošiti Judu (7 sl.).

7. Zato, evo, Svemogući će navesti na njih silne, velike vode Eufrata: kralja Asirije i svu moć njegovu. On će se popeti iznad svih korita svojih, izaći će iznad svih obala svojih.

*8. Razlit će se preko Jude, zaplavit će i poplaviti, dok dođe do grla. Krila će mu se raširiti preko sve kolike zemlje tvoje, o Emanuele!

9. Bjesnite samo, narodi — i dršćite! Čujte, sve daljine zemlje! Oružajte se — dršćite! Oružajte se, dršćite!

10. Snujte osnovu — ona će se ipak uništiti! Stvorite odluku — ne će biti od nje ništa! Jer ‚Bog je s nama'.«

*11. Jer mi ovako reče Gospod, kad je ruka njegova teško ležala na meni i on me opomenuo, da ne idem putem ovoga naroda:

12. »Ne zovite urotom sve ono, što ovaj narod zove urotom; i onoga, čega se on boji, ne bojte se i ne plašite se!

13. Gospoda nad vojskama, njega držite svetim! On neka vam je strah, i on neka vam je bojazan!

*14. On će vam postati povod svetosti, kamen spoticanja, stijena sablazni za obadvije kuće Izraelove, zamka i mreža za stanovnike Jeruzalema.

15. Mnogi se od njih spotiču i padaju, bit će satrveni, zapleteni i uhvaćeni.«

*16. Ja ću sačuvati svjedočanstvo, zapečatiti objavu u svojim učenicima.

17. Čekat ću Gospoda, koji sakriva lice svoje od kuće Jakovljeve, i ufat ću se u njega.

18. Evo, ja i djeca, koju mi je darovao Gospod, jesmo postavljeni za znak i znamenje u Izraelu od Gospoda nad vojskama, koji stanuje na gori Sionu.

19. I ako vam reknu: »Pitajte vračare i gatare, koji šapću i guču!«, odvratite: »Ne treba li narod da pita Boga svojega? Zar da pita mrtve za žive?«

20. Tražite zakon i objavu! Tko ne govori tako, njemu više nema zore.

21. Hoda naokolo, zabrinut i gladan. A kad ogladni, upada u gnjev i psuje svojega kralja i Boga!

22. Okretat će se prema gore i gledat će dolje na zemlju. A eto, tu je samo nevolja i tmina, tjeskoban mrak.

*23. Ali će se raspršiti tmina! Zemlja, gdje sad vlada nevolja, ne ostaje zamračena! U prvo vrijeme

(8—10) Jer je Juda zemlja Emanuela, to ona ne će propasti, makar se na nju oborili svi narodi.

(11 sl.) Proročanstvo se obraća na učenike i pristaše prorokove. Damask i Samarija neka na tjera u njih straha kao u narod, nego Bog, kojega treba držati svetim, t. j. u kojega se mora staviti sve pouzdanje i vjerovanje.

(11 sl.) Svojim nevjerovanjem sagriješili su Izrael i Juda Bogu svetomu. Zato će im on postati povod propasti.

(16—18) Prorok opominje svoje učenika i sve, koji su, vjerujući, slušali njegovu propovijed, da vjerno u svu budućnost sačuvaju tvrdo pouzdanje u ispunjenje obećanjâ, što ih je Bog dao preko njega i preko imenâ njegove djece (isp. 7, 3; 10, 21; 8, 3).

(23) Navale Asiraca teško su udarile područje plemena Zabulonova i Neftalijeva (4 Kralj 15, 29). »Put na moru« jest kralj na zapadnoj strani Genezaretskog jezera. »Zemlja s one strane Jordana« leži istočno od Jordana. »Okolina neznabožačka« (Joz 20, 7; 21, 32; 3 Kralj 9, 11; 4 Kralj 15, 29) jest kasnija Galileja. U ovo su područje bili već prije prodrli neznabošci. Sramota neznaboštva utamanit će se u mesijansko vrijeme, kad se u ovoj zemlji pojavi Mesija (Mt 4, 13—16).

osramotili su zemlju Zabulonovu i zemlju Neftalijevu. Ali u posljednje vrijeme časti on put na moru, zemlju s one strane Jordana, okolinu neznabožačku.

GLAVA 9.

Proročanstvo o dolasku Mesijinu, o propasti kraljevstva Izraelova poradi njegovih opačina.

*1. Narod, koji hodi u tami, gleda svjetlost veliku. Nad onima, koji stanuju u zemlji tamnoj, sja svjetlost.
2. Ti daruješ bogato veselje, umnožavaš radost. Ljudi se raduju pred tobom, kao što se raduju o žetvi, kao što se vesele, kad se dijeli plijen.
*3. Jer lomiš teret jarma njegova, štapove leđa njegovih, palicu gončina njegova kao nekoć u dan Madijana.
4. Jer svaka obuća ratnikâ i plašt krvlju napojen izgorjet će i bit će plijen plamenu.
*5. Jer nam se rodi dijete, sin nam se dade. Vlast počiva na plećima njegovim. ‚Čudo od savjetnika' glasi ime njegovo, ‚Jaki Bog', ‚Otac vječni', ‚Knez mira'.
6. Njegova je punina vlasti, mir nema nikada kraja. Vladat će na prijestolu Davidovu i nad kraljevstvom njegovim. Učvrstit će ga i poduprijeti pravicom i pravednošću od sada do vijeka. Revnost Gospoda nad vojskama to će učiniti.
*7. Riječ posla Svemogući proti Jakovu. Ona će pasti u Izraelu.
8. Objavit će se svemu narodu, Efraimu i stanovnicima Samarije, koji oholo i ponosito govore:
*9. »Opeke se srušiše, ali mi sada gradimo od tesana kamena. Dudovi su bili posječeni, ali mi stavljamo cedre na mjesto njihovo.«
10. Ali Gospod dade protivnicima Rasinovim prevlast nad njima i podbode neprijatelje njihove:
11. Aram na istoku, Filistejce na zapadu. Na sva usta proždriješe Izraela. Kod svega toga ne popusti gnjev njegov, i ostade još uvijek ispružena ruka njegova.
12. Ipak se narod ne obrati k onomu, koji ga je bio. Za Gospoda nad vojskama nijesu pitali ništa.
*13. Zato odsiječe Gospod obadvoje Izraelu, glavu i rep, granu palmovu i situ u jedan dan.

Gl. 9. (1) Na nesretni narod cijele zemlje, a osobito na gore spomenuta područja, doći će veliko spasenje.

(3 sl.) Kao što je nekoć Gedeon pobijedio moćnoga neprijatelja ne čovječjom moću, nego Božjom pomoću (Suc 7)., tako će Bog i u budućnosti osloboditi zemlju od neprijateljskoga jarma.

(5) Spasitelj u nevolji jest potomak Davidov, Mesija. Imena, što se daju velikome kralju, ne pristaju običnu čovjeku. Isti i slični izrazi uzimaju se samo o Bogu. »Čudo od savjetnika« znači: on ima dar savjeta i mudrosti na čudesan način. Slično se samo o Bogu veli (isp. Iz 25, 1; 28, 29). »Jaki Bog« zove se sam Jahve (Iz 10, 21; 5 Mojs 10, 17; Jer 32, 18). »Otac vječni« odnosi se samo na dobrostivu vlast Mesijinu i božanski je atribut (svojstvo) (isp. Iz 58, 15; 1 Mojs 21, 33). Naslov »Knez mira« ne upotrebljava se u Starom Zavjetu nikada o čovjeku i zato označuje nešto nadčovječno i vanredno.

(7) Riječ, t. j. objava, koju će sad prorok objaviti, nalazi se u r. 11.

(9 sl.) Narod se nije dao poniziti dosadašnjim kaznama. Svojom snagom hoće da još sjajnije obnovi ono, što im je oduzeo Bog.

(13) Visoko i nisko ima da bude pogođeno (isp. 5 Mojs 28, 13. 44; Iz 19, 15). Slika o repu podsjeća ujedno proroka na lažne proroke, koji hoće narodu svojim lažnim proroštvima samo laskati i tako slični biti pasjemu repu, što se uvija.

14. — Starješine i ugledni, to su glava; i proroci, koji uče laž, to su rep. —

*15. Vođe toga naroda jesu zavodnici, a koji se daju voditi od njih, odsuđeni su na propast.

16. Zato Svemogući nije štedio mladića njihovih i nije se smilovao sirotama i udovicama njihovim. Jer su svi oni bezbožni i zli, i svaka usta govore ludost. Kod svega toga ne popusti gnjev njegov, i ostade još uvijek ispružena ruka njegova.

17. Jer je bezbožnost gorjela kao oganj, koji sažeže trnje i draču i upali gustik šume, tako da uzavrije u stupove dima.

18. Od gnjeva Gospoda nad vojskama bila je zemlja spaljena, i narod je bio plijen plamenu. Nitko nije štedio drugoga.

*19. Proždirali su s desne strane i ostali ipak gladni; žderali su s lijeve stranke, i nijesu se opet nasitili.

20. Svaki je jeo meso bližnjega svojega: Manase Efraima, Efraim Manaseja. A obojica se složiše na Judu. Kod svega toga ne popusti gnjev njegov, i ostade još uvijek ispružena ruka njegova.

GLAVA 10.

Kazna nad nepravednim sucima, lažnim učiteljima i pastirima. Obijest i poniženje Asirije. Ostatak u Izraelu obraća se Bogu.

1. Teško onima, koji izdaju zakone pune zla, i onima, koji pišu naputke, što tlače,

2. Da odbiju od suda uboge, da siromasima naroda mojega ugrabe pravicu, da im plijen budu udovice i da mognu opljačkati sirote!

3. Što ćete činiti u dan pohođenja i zla vremena, što dolazi izdaleka? Komu ćete pribjeći za pomoć? I gdje ćete ostaviti bogatstvo svoje?

4. Ne preostaje ništa, nego da se prignete među roblje, da padnete među pobijene. Kod svega toga ne popusti gnjev njegov, i ostade još uvijek ispružena ruka njegova.

5. Teško Asuru: šibi gnjeva mojega, palici jarosti moje u ruci mojoj!

6. Proti narodu bezbožnome šaljem ga; proti narodu, na koji se gnjevim, zapoviedam mu, da plijeni i otima sebi i da ga izgazi kao blato na ulicama.

7. Ali on ne shvaća tako; srce njegovo ne misli tako. Ne, samo uništenje ima on u srcu, da istrijebi mnoge narode.

*8. Jer on veli: »Nijesu li kraljevi svi moji knezovi?

*9. Nije li Kalano kao Harkamis? Nije li Emat kao Arfad? Nije li Samarija kao Damask?

*10. Kako je ruka moja pogodila kraljevstva bogova, kojih likovi bili su moćniji od onih u Jeruzalemu i Samariji, —

11. Ne ću li učiniti i Jeruzalemu i njegovim bogovima onako, kako sam učinio Samariji i njezinim bogovima?«

(15) Rat je nanio teške gubitke i tvrdo tlačenje.

(19 sl.) Česti građanski ratovi u sjevernom kraljevstvu obarali su sve više snagu zemlji (isp. 4 Kralj 15, 39).

(Gl. 10. (8) Asirija je osvojila mnoge zemlje i njihove kraljeve učinila vazalima i namjesnicima.

(9) Harkamis (Karkemiš) je ležao na desnoj strani Eufrata u sjevernoj Mezopotamiji. Kalano je po svoj prilici sjeverosirski grad Kulani, koji je ležao nedaleko od Arfada, današnjeg Tell Erfada, sjeverno od Alepa. Emat je današnja Hama na Orontesu.

(10) Pobjeda nad jednim narodom bila je pobjeda nad njegovim bogovima.

*12. Ali kad svrši Svemogući sve djelo svoje na gori Sionu i u Jeruzalemu, tada ću kazniti oholo djelovanje kralja asirskoga i ponosito sijevanje očiju njegovih.

13. Jer reče: »Snagom ruku svojih to sam izveo i mudrošću svojom, jer sam tako razuman. Uklonio sam međe narodima, zaplijenio sam blago njihovo, u prah sam rinuo ohole vladaoce njihove.

14. Ruka je moja uhvatila kao gnijezdo bogatstvo narodâ. Kako se nagrabe ostavljena jaja, tako sam uzeo svu zemlju, i nitko nije maknuo krilima, ni kljuna otvorio ili se usudio cvrknuti.«

15. Hvasta li se sjekira proti onome, koji njom siječe? Veliča li se pila proti onome, koji je vuče? Kao da bi prut mahao onim, koji ga digne! Kao da bi štap podizao onoga, koji nije od drveta!

*16. Zato će svemogući Gospod nad vojskama poslati među jake njegove sušicu, i pod slavom će njegovom planuti požar kao oganj.

*17. I svjetlost Izraelova postat će oganj i Svetac njegov živi plamen, koji njegovo trnje i draču spaljuje i u jedan dan uništava.

*18. I njegove krasne šume i vrtove uništit će od duše do mesa. I bit će, kao kad bolesnik iznemogne.

19. Lako se može izbrojiti ostatak drveća šume, napisat ga može jedan dječak.

20. A u onaj dan ostatak Izraelov i tko je umaknuo od kuće Jakovljeve ne će se više oslanjati na onoga, koji ih bije, nego će se vjerno oslanjati na Gospoda, Sveca Izraelova.

21. Obratit će se ostatak, ostatak Jakovljev, k Bogu jakome.

*22. I kad bi naroda tvojega, Izraele, bilo kao pijeska morskoga: samo će se ostatak od njega obratiti. Određeno je uništenje. Pravednost ga dovodi.

23. Jer određeno uništenje izvršit će svemogući Gospod nad vojskama po svemu svijetu.

24. Zato ovako govori svemogući Gospod nad vojskama: »Ne boj se, narode moj, koji stanuješ na Sionu, Asura, koji te bije štapom i šibu svoju diže na te kao nekoć Egipat.

25. Jer samo još kratko vrijeme, još malo, i gnjev moj i jarost moja prestaje, da ih uništi.«

*26. Tada će Gospod nad vojskama podignuti na njih bič kao onda, kad je na stijeni gavranovoj pobio Madijance. On će štap svoj podignuti nad more, kao što ga je podigao proti Egiptu.

27. U onaj će se dan skinuti breme Asurovo s leđa tvojih, i jaram će njegov pasti s vrata tvojega.

*28. On uzlazi od Nimona, ide prema Ajatu, prolazi kroz Magron, ostavlja prtljagu svoju u Majmasu.

(12) Kad Bog bude dosta kaznio narod po Asircima, povući će na račun obijesne pobjeditelje.

(16) Bog će najedamput uništiti ratnu silu Asirije. Slava je asirska vojska. Sušica, požar i oganj jesu slike za brzu i potpunu propast.

(17) »Svjetlost Izraelova« i »Svetac njegov« jest Bog.

(18 sl.) Šume i vrtovi jesu asirska ratna sila. Samo se malo ratnika može spasiti.

(22 sl.) Jer se samo obraća jedan dio naroda, određuje Bog propast većega dijela i pušta pravednosti da čini svoju. A on kazni nesamo Izraela, nego svaku moć bezbožnu na svemu svijetu.

(26) Isp. Suc 7.

(28—32) Sva ova mjesta leže u bližoj i daljoj okolici Jeruzalema. Neprijateljska vojska dolazi sve bliže gradu Jeruzalemu.

29. Prolaze klancem, ostaju noću u Gabi. Rama se prepada. Gabaat Saulov bježi.
30. Viči iza glasa, kćeri Galimova! Slušaj, Laisa! Jadni Anatot!
31. Medemena luta naokolo. Stanovnici Gabima bježe.
32. Još danas posjeduje Nob. Već rukom svojom zamahuje proti gori kćeri sionske, proti humu Jeruzalema.
33. Ali gle, tada svemogući Gospod nad vojskama kreše grane silom strahovitom. Visoki padaju, uzdignuti se snizuju.
34. Šuma gusta pada pod gvožđem, Liban se ruši bradvom.

GLAVA 11.

Mesija i njegovo kraljevstvo mira. Židovi i neznabošci obraćaju se k njemu.

*1. Ali će izaći mladica iz podanka Jesejeva; izdanak proizlazi iz korijena njegova.
*2. Na njemu će počivati duh Gospodnji: duh mudrosti i razuma, duh savjeta i jakosti, duh znanja i straha Gospodnjega.
*3. Strah Gospodnji dopada se njemu. Ne će suditi po očevidu, niti će odlučivati po čuvenju.
4. Ne, u pravednosti sudi on malenima, po pravici prosuđuje siromahe u zemlji. Udara silnike štapom usta svojih. Dahom usana svojih umori bezbožnika.
5. Pravednost je pojas bedara njegovih i vjernost je pojas bokova njegovih.
*6. Tada će vuk boraviti s janjetom, ris će ležati s jaretom, tele, lav i ovca bit će zajedno. Malen dječak može ih voditi.
7. Krava i medvjedica zajedno će pasti. Mladi njihovi zajedno će ležati. I lav će jesti slamu kao goveče.
8. Nejače igrat će se nad rupom gujinom. U rupu zmije baziliska zavlačit će ruku svoju dijete odbijeno od prsiju.
9. Ne će se činiti ništa zlo, nikakva nepravda više na cijeloj svetoj gori mojoj. Jer je zemlja puna poznanja Gospodnjega, kao što vode pokrivaju dno morsko.
*10. U onaj dan izdanak iz korijena Jesejeva stoji kao zastava narodâ: neznabošci ga potražuju, i počivalište njegovo bit će slavno.
*11. U onaj dan pruža Svemogući po drugi put ruku svoju, da otkupi ostatak naroda svojega, što je preostao od Asura i od Egipta i od Fetrosa, od Kuša, Elama, Senaara, od Emata i od otoka morskih.

Gl. 11. (1) Ohola svjetska moć ispoređuje se s jakim cedrima na Libanu (10, 23 sl.), ali najedamput propada sva ta veličina ohole svjetske moći. Davidova kraljevska kuća ispoređuje se s posječenim stablom, ali iz panja toga stabla proizlazi mladica, što procvate i plod donese. Ta je mladica (isp. gl. 7. i 9.) Mesija, a njegov je plod mesijansko kraljevstvo mira. (Isp. Rimlj 15, 12).

(2) Darovi Duha Svetoga.

(3—5) Mesija je idealna (uzorita) slika pravednog vladaoca i suca. »štap ustâ« (r. 4) jest presuda, što navješćuje kaznu.

(6—9) Slikanje mira u stvorenjima ne treba uzeti doslovno. Sve je to samo slika potpunoga mira u mesijanskom kraljevstvu.

(10) Oko Mesije okupit će se svi narodi kao ratnici oko svoje zastave. Vulgata ima na kraju retka »grob« mjesto »počivalište«: »I bit će grob njegov slavan« (»Et erit sepulchrum ejus gloriosum«).

(11) Prvi put pružio je Gospod svoju ruku, kad je Izraela izbavio iz Egipta (2 Mojs 3, 20; 7, 5; 5 Mojs 5, 15). Fetros (Patros) jest južni Egipat. Kuš je Etiopija. Elam je ležao istočno od srednjega Tigrisa. Senaar stoji za Babiloniju. O Ematu isp. 10, 9.

*12. Zasadit će zastavu narodima, sabrati razagnane od Izraela i skupiti razasute Judine s četiri kraja zemlje.

*13. Tada će nestati ljubomornosti Efraimove. Neprijatelji Judini istrijebit će se. Efraim ne će više zavidjeti Judi, a Juda ne će više pobijati Efraima.

*14. Ne, letjet će k moru na pleća Filistejima. Zajedno će oplijeniti sinove Istoka, zaposjest će Edom i Moab. Sinovi Amonovi podložni su njima.

*15. Presušit će Gospod morski jezik Egipta i mahnut će rukom svojom nad Eufratom snagom duha svojega. Razbit će ga u sedam potoka, tako da se može prelaziti u obući.

16. Tako će biti put za ostatak naroda njegova, što je preostao od Asura, kao što je bio za Izraela, kad je izlazio iz zemlje Egipta.

GLAVA 12.

Zahvalna pjesma spašenih.

*1. U onaj dan reći ćeš: »Slavim te, Gospode! Jer iako si se na me i rasrdio, gnjev se je tvoj ipak stišao, i utješio si me.

2. Gle, Bog je spasenje moje! Potpuno se uzdam i ne bojim se. Jer mi je Gospod pobjeda i pjesma, Gospod! On mi je donio spasenje.«

*3. S veseljem ćete crpsti vodu iz izvorâ spasenja.

4. U onaj dan reći ćete: »Pjevajte hvalu Gospodu! Zazivajte ime njegovo! Navješćujte narodima djela njegova! Javljajte, da je uzvišeno ime njegovo.

5. Pjevajte hvalu Gospodu; jer je učinio velike stvari! Neka se to objavi cijeloj zemlji!

6. Klikujte i podvikujte, stanovnici Siona! Jer je velik u sredini vašoj Svetac Izraelov!«

GLAVA 13.

Proroštvo proti Babilonu.

1. Presuda nad Babilonom, koju je Izaija, sin Amosov, primio u viđenju.

2. Podignite zastavu na gori goletnoj! Vičite im iza glasa! Mašite rukom, neka uđu na vrata silnikâ!

*3. »Ja sâm zapovjedio sam posvećenima svojim, pozvao sam na sud gnjeva svojega također junake svoje, koji se raduju ponosno.«

---

(12) Kod neznabožaca podignuta zastava, Mesija sa svojim kraljevstvom, stalan je poziv Izraelcima, da stupe u mesijansko kraljevstvo.

(13) U novoj državi Božjoj prestat će stara ljubomornost plemenâ.

(14—16) Primanje neznabožačkih naroda u Mesijino kraljevstvo mira (r. 6—9) prikazuje se u slici jedne pobjede nad narodima, što ih je David bio nekoć podvrgao.

(14) Bregovita zemlja Filistejâ, što se spušta k moru, slična na pleća, zove se pleća. »Letjet će k moru«, t. j. brzo će pobijediti. »Sinovi Istoka« jesu arapska plemena na jugoistoku zemlje (Suc 6, 3. 33; 7, 12; Jer 49, 28).

(15) »Morski jezik Egipta« jest Crveno more. Čudesa kod izlaska iz Egipta (2 Mojs 14, 21) ponovit će se kod povratka kući Izraelaca razasutih među neznabošcima. Sve zapreke, što se pojave na putu, Bog će ukloniti.

Gl. 12. (1) Kao što su Izraelci, izbavljeni iz ropstva egipatskoga, nakon prijelaza preko Crvenoga mora zapjevali zahvalnu pjesmu (2 Mojs 15), tako treba da i spašeni Božji narod mesijanskoga vremena dadne zanosnu hvalu svojemu Spasitelju.

(3) Građani novoga kraljevstva Božjega uživaju u punini milosti i blagoslove otkupljenja.

Gl. 13. (3) Ratnici se zovu posvećeni, jer ih je u boj pozvao Bog, koji ovdje govori.

4. Čuj, vika na gorama kao od mnogoga naroda! Čuj, buka od kraljevstvâ, od skupljenih naroda! Gospod nad vojskama pregleđuje vojsku.

5. Dolaze iz daleke zemlje, s kraja neba: Gospod i oruđa srdžbe njegove, da pohara svu zemlju.

6. Jaučite, jer je blizu dan Gospodnji! Dolazi kao munja od Svemogućega.

7. Zato malakšu sve ruke, očaja svako srce čovječje.

8. Oni su smeteni. Grčevi ih i bolovi napadaju. Svijaju se kao žena porodilja. Jedan se koči na drugoga. Od plamenoga rumenila žare se lica njihova.

*9. Evo, dan Gospodnji dolazi, bez milosrđa, pun jarosti i gnjeva, da obrati zemlju u pustoš, da grješnike uništi na njoj.

10. Zvijezde nebeske i prilike zvjezdane zaustavljaju svjetlost svoju. Sunce se mrači, kad izlazi, i mjesec ne blista više u svom sjaju.

11. »Pohađam na svijetu zloću, na bezbožnicima bezakonje njihovo. Ukidam razmetanje oholih, obaram ponos silnih.

12. Rjeđima činim ljude nego zlato, rjeđima smrtnike nego zlato ofirsko.

13. Zato puštam da se nebo potrese. Zemlja se pokreće sa svoga mjesta od jarosti Gospoda nad vojskama u dan, kad se raspali gnjev njegov.

*14. Kao srne poplašene, kao ovce, kojih nitko ne sabira, tako hrle dalje, svaki k svojemu narodu. K svojoj kući svaki bježi.

15. Tko se god stigne, bude usmrćen. Tko se god uhvati, pada od mača.

16. Djeca njihova bivaju razmrskana na njihove oči, kuće njihove oplijenjene, žene njihove osramoćene.

*17. Evo, ja podižem na njih Medijance, koji ne mare za srebro, koji se ne obraduju zlatu.

18. Lukovi njihovi obaraju mladiće. S plodom u utrobi nemaju milosrđa. Oko njihovo nema smilovanja s djecom.

19. Babilonu, uresu kraljestvima, ponosnome sjaju Kaldejaca, dogodit će se kao Sodomi i Gomori, kad ih je Bog razrušio iz temelja.

20. Ne će više biti naseljen do vijeka, niti nastanjen od koljena do koljena. Ne će Arapin razapeti tamo šatora, niti će pastiri sjedati tamo.

*21. Prébivaju tamo pustinjske životinje. Sove napunjaju kuće. Stanuju tamo nojevi. Aveti plešu sad tamo.

22. Hijene zavijaju u palačama njegovim, čagalji u dvorima veselja. Blizu je kraj njegov. Ne protežu se dani njegovi.«

(9 sl.) Proroku je Babilon predstavnik sve bezbožne moći; zato opisuje sud nad tim gradom bojama Sudnjega dana.

(14) Babilon, glavni grad moćnoga svjetskog kraljevstva, imao je u svojim zidinama pripadnikâ mnogih naroda.

(17) Prorok navodi sad ime dosad nespomenutog neprijatelja. To su Medijanci, koji su kasnije ujedinjeni s Perzijancima uništili babilonsko kraljevstvo (538. pr. Kr.).

(21) Pučko praznovjerje držalo je, da u pustinji stoje aveti, živa strašila. Prorok uzima to pjesničkom slobodom (licentiâ poëticâ) u svoj opis Babilonova opustošenja.

GLAVA 14.

Oslobođenje Izraela. Slavodobitna pjesma nad padom kralja babilonskoga. Propast Asiraca i Filistejaca.

*1. Jer će se Gospod smilovati Jakovu, opet će izabrati Izraela i povesti ih u zemlju njihovu. Stranci se priključuju njima, pridružuju se kući Jakovljevoj.

2. Narodi ih prate u zemlju njihovu. I kuća Izraelova u zemlji Gospodnjoj učinit će ih sebi slugama i sluškinjama, tako da zarobe one, koji su njih zarobili i odveli, i da budu gospodari svojim nasilnicima.

3. Čim te onda smiri Gospod od tvoje nevolje i muke i od ljutoga ropstva tvojega, kojim si bio pritisnut:

4. Zapjevaj ovu podsmješnicu pjesmu na kralja babilonskoga i reci: »Kako je ipak dokrajčio silnik, dokrajčila muka!

5. Slomi Gospod šibu bezbožnicima, štap silnicima,

6. Koji je ljuto udarao narode udarcima beskrajnim, narode gnjevno gazio, progonio neštedice.

7. Sada se odmara i počiva sav svijet, pjeva iza glasa.

*8. I čempresi se raduju s tebe i cedri libanski: ‚otkako si pao, ne uzlazi nitko ovamo, da nas siječe'.

9. Radi tebe buči svijet mrtvih dolje, očekujući tvoj dolazak. Radi tebe probudi on sjene, sve knezove zemaljske, diže s prijestola njihovih sve kraljeve narodâ.

10. Oni svi koliki progovaraju i dovikuju tebi: ‚I ti si postao jadan kao mi, s nama si se izjednačio'.

11. U podzemni svijet spustio se je sjaj tvoj, žamor harfa tvojih. Prostrt je poda te truhlež, crvi su ti pokrivač.

12. Kako pade s neba, sjajna zvijezdo danice! Kako si razmrskan na zemlji, pobjeditelju naroda!

*13. Mislio si u sebi: ‚Penjem se na nebo, više zvijezda Božjih podižem prijesto svoj; na gori skupštine bogova naseljavam se na skrajnjem sjeveru.

14. Uzlazim u visine nad oblake, hoću da budem jednak Višnjemu!'

*15. Ali si oboren u podzemni svijet, u najdonji jaz.

16. Koji te vide, gledaju na te, gledaju te i misle: To li je onaj, koji je tresao svijet, koji je drmao kraljevstva?

17. Koji je zemlju obraćao u pustinju, gradove razarao? Koji nije zarobljenika otpuštao kući?

18. Svi kraljevi narodâ počivaju u časti, svaki u svojoj kući.

*19. A ti si izbačen bez groba, kao prezren ogranak. Pokriven si pobijenima, mačem probodenima, koji su pobacani u jamu kamenu kao pogažena strvina.

Gl. 14. (1—4) Bog se je opet smilovao svojemu narodu i oborio je Babilon. Izaija s povratkom Izraelovim iz babilonskog sužanjstva veže podizanje novozavjetnoga kraljevstva Božjega. Iz drugih mjesta proizlazi, da ovdje orisana vlast ne će biti materijalna, nego duhovna.

(8) Babilonski kraljevi sjekli bi cedre i čemprese na Libanu, kad su im ustrebali.

(13) Na gori skupštine bogova na skrajnjem sjeveru imali su, po vjeri Babilonaca, bogovi svoje sjedište.

(15) Iz činjenice, da kralj babilonski dolazi u najdonji jaz podzemnoga svijeta, može se zaključiti na različitu sudbinu preminulih.

(19) »Kao prezren ogranak«: čini se, da ovdje to znači pomet (abort), kojemu se nije davao grob.

*20. Ne ćeš se združiti s njima u grobu; jer si opustošio zemlju svoju, ubijao narod svoj. Tako neka se više do vijeka ne spominje rod zlikovački!
21. Za sinove njegove postavite klaonicu poradi bezakonja otaca njihovih, da se ne podignu više, da osvajaju svijet, i da ne napune vasioni svijet gradovima!«
22. Ustat ću na njih«, — govori Gospod nad vojskama, — »i zatrt ću Babilonu ime i ostatak, izdanak i mladicu«, — govori Gospod.
23. »Načinit ću od njega stan ježevima, baruštinu, izmest ću ga metlom uništenja«, — govori Gospod nad vojskama.
24. Gospod nad vojskama zakleo se je ovako: »Zaista, kako sam smislio, tako se zbiva; kako sam zasnovao, tako se svršava:
25. Potrt ću Asura u zemlji svojoj, izgazit ću ga na gorama svojim. Jaram će se njegov skinuti s njih, breme njegovo s pleća njihovih.«
*26. To je odluka, što je odlučena za svu zemlju, i to je ruka pružena na sve narode.
27. Jer je Gospod nad vojskama to zaključio — tko će to razbiti? Ruka je njegova pružena — tko će je odvratiti?
28. U godini smrti kralja Ahaza izašla je ova riječ:
*29. »Ne raduj se, sva kolika zemljo filistejska, što se je slomio štap, koji te je udarao! Jer iz korijena zmije proizlazi guja ljutica, a plod je njezin zmaj krilati.
*30. Najoskudniji bit će opskrbljeni; u sigurnosti počivaju siromasi. Ali ću leglo tvoje umoriti glađu; ostatak će se tvoj pobiti.«
*31. Jaučite, vrata! Viči, grade! Očajavaj, sva kolika zemljo filistejska! Jer sa sjevera dolazi dim; od četa se njegovih ne odvaja nitko.
*32. Što će se odgovoriti glasnicima neznabožačkim? »Tvrdo je utemeljio Gospod Sion. Tamo su zaklonjeni siromasi naroda njegova.«

GLAVA 15.

Proroštvo proti Moabu.

*1. Presuda nad Moabom. Preko noći je Ar-Moab prevladan, uništen; preko noći je Kir-Moab prevladan, uništen.
*2. Uzlaze u kuću bogova, na visine Dibona, da plaču. Moab nariče za Nebom i Medabom. Sve su glave ćelave. Svaka brada ostrižena.
3. Po ulicama njihovim nose haljine žalosne, na njihovim krovovi-

(20) Kralj babilonski ne dobiva dostojna pogreba, kakav se je davao drugim kraljevima.
(26) Svakome narodu bit će kao Asuru, ako podigne ruku svoju na narod Božji (r. 25).
(29) Pod štapom, što je slomljen, razumijeva se vladalac, čija je moć slomljena. On će imati nasljednika, koji će biti još opasniji Filistejcima. Neki tumačitelji pomišljaju na slomljenu kraljevsku kuću Davidovu, iz koje će proizaći Mesija, koji uništava neprijatelje (11, 4). Drugi misle na asirsku moć.
(30) Dok na filistejsku zemlju pada sud uništenja, u zemlji je Judi siromah i sit i posve siguran.
(31) Neprijatelj, koji dolazi sa sjevera, jest Asirac.
(32) Pod glasnicima neznabožačkim neki tumačitelji razumijevaju poslanike Asiraca, koji zahtijevaju predaju Jeruzalema. Drugi misle na poslanstvo Filistejaca, koji nakon smrti velikoga kralja (r. 29) traže savez proti Asuru.
Gl. 15. (1 sl.) Obadva glavna grada Ar-Moab, južno od Arnona, i Kir-Moab, danas el Kerak, na prvi napadaj padaju u ruke neprijateljima. Po svim gradovima u zemlji nastalo je tugovanje.
(2) U znak žalosti ostrigli bi glavu i bradu.

ma i trgovima sve tuguje i suze lije.
4. Jauče Hesebon i Eleale. Do Jase čuje se jauk. Zato dršću ratnici Moaba. U njemu svaka duša očajava.
5. Srce moje tuguje za Moabom. Bjegunci su njegovi već u Segoru, u Eglat-Šelišiji. Plačući uzlaze već uz brdo Luit. Putem u Oronaim razliježe se jauk radi propasti.
6. Vode u Nemrimu postaju pustinja. Jer je usahnulo bilje, uvenula trava. Zeleni je nestalo.
*7. Zato nose, što su prištedjeli i što su spasili, preko potoka vrbova.
*8. Naokolo na međama Moaba diže se vika. Do Galima odjekuje jauk njihov, do Beer-Elima jadikovanje njihovo.
*9. Pune se vode u Dimonu krvi. Još domećem Dimonu ovu nesreću: jednoga lava na bjegunce Moaba, na ostatak zemlje.

GLAVA 16.

Nastavak proricanja o propasti Moaba.

*1. »Šaljite janjce vladaocu u zemlji Šeli preko pustinje prema gori kćeri sionske!«
2. Kao ptice, što bježe, kao gnijezdo istjerano bit će kćeri Moaba na gazovima Arnona.
*3. »Učini vijeće! Stvori odluku! Načini kao noć sjenu svoju u podne! Zakloni izagnane! Nemoj izdati bjegunaca!
*4. Ah, da bi mogli kod tebe boraviti izagnanici Moabovi! Od pustošnika budi im zaštita! Jer nestaje nasilnika, prestaje pustošenje, iščeznuo je iz zemlje tlačitelj.
5. Podiže se prijesto u milosti, na njemu sjedi po vjernosti sudac u šatoru Davidovu, koji teži za pravicom i traži pravednost.«
6. »Čuli smo za oholost Moaba, vrlo veliku, za uznositost njegovu, nadutost njegovu, obijest njegovu i za ništetnu hvalidbu njegovu.«
7. Zato će Moab jaukati za Moabom. Sve će jaukati. Za kolačima od grožđa iz Kir-Hareseta uzdisat će, posve poraženi.
*8. Jer se posušiše polja Hesebona, čokot Sabame. Gospoda narodâ potrše plemenito grožđe njihovo, što je dosezalo do Jazera, zamicalo do u pustinju, kojemu su se loze pružale i dolazile do na more.
9. Zato ću plakati s Jazerom za lozama Sabame, zalijevat ću te suzama, Hesebone i Elealo; jer u žetvu tvoju i u berbu tvoju udari poziv na rat.
10. Nestade radosti i veselja s polja rodnoga. U vinogradima se ne podvikuje, ne pjeva se. Vina u kacama ne gazi gazilac. Zamuklo je podvikivanje.
11. Zato jadikuje srce moje nad Moabom kao citara, nutrina moja nad Kir-Heresom.

(7) Potok vrbov, danas Vadi el Hesa, bio je međa između Moaba i Edoma.
(8) Bjegunci su djelimice poubijani, djelimice su žrtva divljih zvijeri.
(9) Septuaginta ima »Dimon«, Vulgata »Dibon«.
Gl. 16. (1) Moapci, što bježe u Edom, pozivaju se, da poklonstvenim darovima zamole pomoć i zaštitu od vladaoca Edoma, koji je ležao u oblasti kralja Judina.
(3) Moapci traže zaštitu kod kćeri sionske.
(4—5) Bog je izbavio Sion od vlasti asirskog tlačitelja. Sion ne može propasti, jer je grad Davidove kraljevske kuće, u kojoj će jedamput vladati idealni vladalac, Mesija. Prorok ima očito pred očima novozavjetno kraljevstvo Božje (isp. 9, 1).
(8) Bujni vinogradi prostirali su se na sve strane i dopirali na zapad do Mrtvoga mora.

*12. Kad se pojavi Moab i umori se na visini i dođe u svetište, da se pomoli: ništa ne će postići.
13. Ovo je riječ, koju nekoć reče Gospod o Moabu.
*14. A sada je govorio Gospod ovako: »U tri godine kao godine jednog najamnika postala je prezrena slava Moabova sa svim velikim mnoštvom. Još je samo ostatak, vrlo malen, neugledan.«

GLAVA 17.

Proricanje o propasti Damaska i Izraela.

1. Presuda nad Damaskom. »Gle, Damask iščezava kao grad, postaje gomila razvalina.
2. Ostavljeni su gradovi njegovi zauvijek, predani stadima. Ona počivaju u njima, i nitko ih ne plaši.
*3. Nestaje bedema Efraimova i kraljevstva u Damasku. Ostatku od Arama bit će kao slavi sinova Izraelovih«, — veli Gospod nad vojskama.
4. U onaj će se dan poniziti slava Jakovljeva i omršavit će salo tijela njegova.
*5. Bit će, kao kad žetelac obuhvata vlaće, i ruka njegova žanje klasje. Bit će, kao kad se sabira klasje u dolini Rafaimu.
6. »Samo jedan pabirak ostat će na njemu, kao kad se otrese maslina: dvije, tri bobe posve gore u vrhu; četiri, pet na granama stabla«, — veli Gospod, Bog Izraelov.
7. U onaj će dan čovjek pogledati na Stvoritelja svojega. Oči njegove uprte su na Sveca Izraelova.
*8. Ne će više gledati na žrtvenike, djelo ruku svojih. Na ono, što su načinili prsti njegovi, ne gleda više, na likove idolske i na stupove sunčane.
*9. U onaj će dan biti ostavljeni gradovi njihovi kao razvaline Hevejâ i Amorejâ, što ih ostaviše iz straha od Izraelaca. Bit će pustoš.
*10. Jer si ostavio Boga spasenja svojega i nijesi mislio na stijenu moći svoje. Zato sadi samo krasne vrtove i presađuj u njih strane mladice!
11. Odmah usadi, da izrastu u dan, kad ih zasadiš! Drugo već jutro gledaj, da procvate tvoj presad: ali propada svaka žetva u dan jauka i strahovite žalosti.
*12. Avaj, buka mnogih naroda! Oni buče kao što buče mora. Vreva

(12) Moab ne može da odvrati nesreću, makar se toliko umara na svojim žrtvenim visinama (isp. 3 Kralj 18, 26 sl.), da dobije pomoć svojega idola Hamosa.
(14) Tri ratoborne godine prođoše, i ispuni se, što je prorok prorekao o Moabu.
Gl. 17. (3) Obadva kraljevstva Damask i sjeverni Izrael bila su združena (isp. gl. 7). Efraim, sjeverno kraljevstvo, imalo je u Damasku »bedem« proti Asuru. »Ostatak od Arama«, t. j. dio stanovništva, što je umaklo neprijateljskoj navali, imat će jednaku sudbinu kao »slava Izraelova«. Pod »slavom« razumijeva se sve ono, čim se jedan narod može ponositi: vojska, pučanstvo, gradovi i t. d.
(5) Iza žetve i berbe samo malo preostane. Dolina Rafaim leži među Jeruzalemom i Betlehemom.
(8) Isp. bilješku kod Suc 2, 11. 13.
(9) Heveji i Amoreji bili su pobijeđeni od Jozue i protjerani iz svoje prvotne postojbine (Joz 12, 7. 9; 13, 12).
(10) Izrael je ostavio Boga i poradi svojega saveza sa sirskim Damaskom uveo fenicijsko-sirsko idolopoklonstvo. Uzdanje Izraelovo u Siriju i njegove idole brzo će se raspasti.
(12—14) I Asur, šiba Izraelu, bit će slomljen i zabačen (isp. 10, 5). Proroštvo se možda odnosi na kazneni sud nad Asurom u g. 701., kad je bila asirska vojska u Palestini od kuge uništena (37, 36; 4 Kralj 19, 35).

narodâ! Vreva ih stoji kao silnih voda.

13. Vreva stoji naroda kao silnih voda. Ali on poviče na njih. Oni bježe u daleku daljinu i bivaju gonjeni kao pljeva po brdima od vjetra, kao prah zavitlan od vihora.

14. Uvečer eto straha! Prije nego još svane, nema ih više. To je sudbina onih, koji nas orobiše, udes onih, koji nas oplijeniše.

GLAVA 18.

Proroštvo proti Kušu (Etiopiji).

*1. Teško zemlji zviždukanja krilima, s one strane rijekâ od Kuša,

2. Koja je poslala glasnike na Nilu, u čamcima od site preko vode! Hitite samo, brzi glasnici, k narodu dugostasnom, glatkom, k narodu strahovitom odovud i nadaleko, k narodu, koji silnom snagom pogazi sve, kroz kojega su se zemlju provlačile rijeke:

*3. Svi stanovnici zemlje i građani svijeta! Kad se digne zastava na gorama, gledajte! Kad zatrubi truba, slušajte!

4. Jer ovako mi reče Gospod: »Mirno ću gledati na prijestolu svome kao pripekla žega kad sunce sja, kao rosan oblak u vrućini žetvenoj.«

5. Jer prije žetve, kad prođe cvat, i cvijet postane zreo grozd, režu se loze noževima i odstranjuju se klice, otkinu se.

6. Predaju se skupa pticama grabilicama gorskim i zvijerima zemaljskim. Ptice grabilice stanuju ljeti na njima, zvijeri u zimi.

7. U ono će se vrijeme prinositi darovi Gospodu nad vojskama od dugostasnog, glatkog naroda, od naroda strahovitog odovud i nadaleko, od naroda, koji silnom snagom pogazi sve, kroz kojega su se zemlju provlačile rijeke, — tamo k mjestu imena Gospoda nad vojskama, k sionskoj gori.

GLAVA 19.

Proricanje o propasti Egipta. Mesijanski mirovni savez između Asura, Egipta i Izraela.

1. Presuda nad Egiptom: Gle, Gospod prolazi na oblaku brzu i dolazi u Egipat. Idoli se egipatski tresu pred njim, srce Egipćanima očajava u grudima njihovim.

2. »Tada ću razdražiti Egipat proti Egiptu, da se bore među se, brat proti bratu, bližnji proti bližnjemu, grad proti gradu, kraljevstvo proti kraljevstvu.

3. Egipćanima će nestati razboritosti u srcu njihovu. Razbit ću osnove njihove. Oni će pitati idole i opsjenare, vračare i gatare.

4. Predat ću Egipat u ruke žestoku gospodaru. Okrutan kralj neka vlada nad njima«, — veli svemogući Gospod nad vojskama.

Gl. 18. (1) Etiopija, od Hebreja nazvana Kuš, odgovara otprilike današnjoj Nubiji. Pod konac 8. stoljeća imala je pod sobom sav Egipat. Kralj Šabaka poslao je pod svojim nećakom Tarakom (Taharka) vojsku proti Senaheribu, da pomogne Judi (4 Kralj 19, 9; Iz 37, 9). Taraka se je doduše morao povući, ali je ipak bio svjedok uništenju asirske vojske. — Etiopija se zove »zemlja zviždukanja krilima« poradi velikih jata skakavaca, koji zviždukaju krilima.

(3—6) Kad se Asur, opremljen za rat, digne, onda mora sav svijet pripaziti na Božje djelovanje (r. 3). Bog najprije pusti mirno da sazrije asirska žetva (r. 4). Ali malo prije žetve uništit će on asirsku lozu (r. 5) i mrtva tjelesa palih ratnika bacit će, da ih žderu životinje, koje se cijelu godinu mogu njima sititi (r. 6). O ispunjenju ovoga proroštva isp. 37, 36.

*5. Voda će u moru presušiti. Rijeka će presahnuti do na dno.

6. Smrad proizlazi iz kanala. Potoci Nila postaju plitki i bez vode: trska se i sita posušiše.

7. Iščeznula je sva zelen pokraj Nila, posahnuli su svi usjevi na Nilu, nestali, propali.

*8. I tuže se ribari i tužni su svi, koji bacaju udicu u Nil. Koji razapinju mrežu u vodi, ginu.

9. Sramote se koji rade oko lana. Gube lice koji grebenaju i tkaju.

10. Nadzornici su kao isprebijani, svi su nadničari zabrinuta lica.

*11. Goli su luđaci knezovi od Tanisa. Ludi su savjeti mudrih savjetnika faraonovih. Kako možete govoriti faraonu: »Ja pripadam cehu mudrih, savjetu starih«?

12. Gdje su sad oni, mudraci tvoji? Neka ti jave i kažu, što je odlučio za Egipat Gospod nad vojskama!

13. Kao luđaci stoje tu knezovi od Tanisa. Prevareni su knezovi od Memfisa. Njihovi okružni knezovi zaveli su Egipat.

14. Gospod je stavio u njih duh opakosti, tako da zavode Egipat u svim poslovima njegovim, kao što posrće pijanac u svoje bljuvanje.

*15. Tako Egipat ne će više učiniti djela, bilo od glave ili repa, od palmove grane ili od site.

16. U onaj su dan Egipćani kao žene, dršću i strepe pred rukom, kojom Gospod nad vojskama maše proti njima.

17. Zemlja će Judina biti strah Egiptu. Kad mu se god spomene ona, pada u tjeskobu poradi odluke, koju je Gospod nad vojskama naumio proti njemu.

*18. U onaj će dan biti pet gragova u zemlji Egiptu, koji govore jezik Kanaana i služe Gospodu nad vojskama. Jedan se od njih zove sunčani grad.

*19. U onaj će dan biti žrtvenik Gospodnji usred zemlje Egipta i spomen-stup Gospodnji na međi njezinoj.

20. To će biti Gospodu nad vojskama znak i svjedočanstvo u zemlji Egiptu. Kad zazovu Gospoda na tlačitelje, on će im poslati pomoćnika, da se bori za njih i da ih spasi.

21. Objavit će se Gospod Egipćanima, i poznat će Egipćani Gospoda u onaj dan i prinosit će Gospodu žrtve i darove i činit će zavjete i izvršivati ih.

22. Gospod će udarcem spasonosnim udariti Egipćane. Tada će se oni obratiti Gospodu, i on će ih uslišavati i iscjeljivati.

Gl. 19. (5 sl.) Nil je životna žila cijeloj zemlji. Prestane li poplava, što počinje u kolovozu, onda opusti sva zemlja.

(8 sl.) Nesamo poljodjelci, nego i ribari i tkalci upućeni su na Nil. Njima nema zarade bez Nila.

(11) Tanis (Soan) bio je stari stolni grad (residencija) faraonâ u doba Mojsijevo.

(15) Glava i rep, palmova grana i sita jesu slike za vođe i narod, za poglavare i podanike, za odličnike i niske (isp. 9, 13). Sveopća pometnja priječi svaki uspješan zajednički rad među vladom i narodom.

(18) Pet gradova, t. j. glavnih gradova u zemlji, rabit će jezik Kanaana kao jezik bogoslužja i stim se priključiti vjeri naroda Božjega. Jedan se od tih gradova zove »sunčani grad«, jer u njemu osobito sja krepost.

(19) Žrtvenik usred zemlje pokazuje, da je sav Egipat poprimio pravu vjeru Božju. Spomen-stup na međi zemlje, na kojemu stoji napisano ime Božje, upozoruje strance, da Egipat pripada Gospodu.

*23. U onaj će dan voditi put utrenik od Egipta u Asur. Na njemu opći Asur s Egiptom i Egipat s Asurom. Egipat služi zajedno s Asurom Gospodu.
24. U onaj će dan biti Izrael treći u savezu s Egiptom i Asurom, kao blagoslov na zemlji,
25. Jer ih Gospod nad vojskama blagosiva ovim riječima: »Neka je blagosloven moj narod egipatski i djelo ruku mojih Asur i baština moja Izrael!«

GLAVA 20.

Proricanje o pobjedama Asiraca nad Egiptom i Etiopijom.

*1. Bilo je u godini, kada je vrhovni vojskovođa, kojega je bio poslao kralj Sargon asirski, došao u Azot, opkolio ga i zauzeo.
2. U to vrijeme reče Gospod preko Izaije, sina Amosova, ovo: »Ustani, skini sa svojih bedara dlakavu haljinu i izuj obuću s nogu svojih!« On učini tako i išao je naokolo bez gornje haljine i bos.
3. Tada reče Gospod: »Kako ide naokolo moj sluga Izaija već tri godine bez gornje haljine i bos u znak i znamenje proti Egiptu i Kušu,
4. Tako će odvesti kralj asirski u ropstvo Egipćane i Etiopljane u sužanjstvo, mlado i staro, bez gornje haljine i bose, u sramotnoj golotinji, na sramotu Egiptu.
5. Tada će se prepasti i posramiti poradi Etiopije, uzdanice svoje, i poradi Egipta, ponosa svojega.
6. Stanovnici ovoga primorja reći će u onaj dan: ,Gle, tako se dogodi onima, u koje se uzdasmo, da se spasimo od kralja asirskoga! Kako da tu izmaknemo?'«

GLAVA 21.

Proricanje o propasti Babilona, Dume (Edoma) i Arapske.

*1. Presuda nad pustinjom na moru. Kao što bure prohuje na jugu, tako dolazi iz pustinje, iz zemlje strahovite.
2. Ljuto viđenje objavilo mi se: »Razbojnik robi. Pustošnik pustoši. Uzađi, Elame! Opkoli, Medijo! Činim kraj svemu uzdisanju u Babilonu.«
3. Zato su bedra moja puna grča. Bolovi me obuzimaju kao bolovi porodilje. Zaglušen sam od onoga, što čujem. Zbunjen sam od onoga, što vidim.
*4. Smeteno mi kuca srce. Groza me hvata. Popasno doba, za kojim sam čeznuo, pretvorio mi je u strahotu.
*5. Spremi se sto, prostre se pokrivalo. Jede se i pije. »Ustajte, knezovi, mažite štit!«
6. Jer ovako mi reče Svemogući: »Idi, postavi stražara! Što vidi, neka javi!

(23—25) Cilj Božji kod svih kaznenih sudova jest mesijansko spasenje, utemeljenje kraljevstva Božjega, koje obuhvata sve narode.

Gl 20. (1) Na proroštvo o Egiptu, što obuhvata čitav tijek povijesni, priključuje se, kako i inače biva u Izaije, proročanstvo, što će se već ispuniti u bližoj budućnosti. — Sargon, nasljednik Salmanasara V., vladao je 722.—705. Azot (Asdod) je grad u zemlji filistejskoj.

Gl 21. (1) Pod »pustinjom na moru« razumijeva se Babilon (isp. r. 9). Možda se tako zove zato, što je omeđen morem, i protječu ga svojim kanalima Eufrat i Tigris, a sad će kaznenim sudom Božjim postati pustinja.

(4) »Popasno doba«, t. j. vrijeme iza popaska, kad naime stoka dolazi iz popaska da se muze.

(5) Babilonske knezove neprijateljska navala prestraši i diže ih od svečane gozbe.

*7. Vidi li momčad na konju, dva reda konjanika, povorku magaraca, povorku kamela, neka sluša oštro i napeto!«
8. I povika on: »Na straži, Svemogući, stojim jednako danju! Na straži svojoj stojim po svu noć!
9. I eto, dolazi povorka momčadi na konju, dva reda konjanika.« On povika i reče: »Pade, pade Babilon! Razbiše se o zemlju svi idolski likovi njegovi!«
*10. Narode moj satrveni i smlaćeni! Što sam čuo od Gospoda nad vojskama, od Boga Izraelova, to sam vam javio.
*11. Presuda nad Dumom. Sa Seira viče se meni: »Stražaru, kako je daleko noć? Stražaru, kako je daleko noć?«
12. Stražar veli: »Jutro dolazi — a i noć. Ako hoćete pitati, pitajte! Dođite samo opet!«
*13. Presuda nad Arapskom. U šumi ostanite navečer, putnici od Dedana!
14. Iznesite vode pred žedne, stanovnici od Teme! Pružite jelo bjeguncu!
15. Jer pobjegoše od mačeva, od mača gologa, od luka zapetoga, od žestine boja.
*16. Jer ovako mi reče Gospod: »Još godina kao godina nadničara, i nestaje sve slave cedarske. Ostatak strijelaca od sinova cedarskih bit će malen brojem; jer tako reče Gospod, Bog Izraelov.«

GLAVA 22.

Kazneni sud nad Jeruzalemom.

*1. Presuda nad dolinom gledanja. Što ti je, te je sav narod tvoj uzašao na krovove,
2. Grade, koji vičeš i bučiš, grade veseli? Tvoji pobijeni nijesu pobijeni mačem, nijesu pali u ratu.
3. Knezovi su tvoji svi pobjegli, ali su pohvatani bez hitaca s luka. Svi su ratnici tvoji pohvatani, a bježali su daleko.
4. Zato velim: »Prođite me se; ja moram plakati gorko! Ne trudite se da me tješite poradi uništenja naroda mojega!«
5. Dan zabune, potiranja, pometnje dolazi od svemogućega Gospoda nad vojskama nad dolinu gledanja. Potkopavaju se zidovi, i ori se vika proti gori.
*6. Elam je uzeo tul na zapregnutim kolima, i Cir je otkrio štit.

(7) Magarce i kamele upotrebljavali su Perzijanci za prenošenje plijena.

(10) Prorok javlja viđenje o padu Babilona, budućega tlačitelja Izraelova, narodu na utjehu.

(11 sl.) Duma = muk, mučanje; možda se stim smjera na ime i sudbinu Edoma. Seir je gorje, što se proteže od Mrtvog mora do morskih zatona Akabe. Stanovnici toga gorja bili su potomci Ezava, Edomci (isp. 1 Mojs 36, 8). Ezav se zove i Edom. Edomci pitaju proroka, kad će biti kraj noći njihove nesreće. Prorok gleda u budućnosti Edomovoj i jutarnju svjetlost i noćnu tminu. A jer ne zna, kad će biti kraj noćnoj tmini, odvraća im, neka opet dođu kasnije.

(13) Dedanci, arapsko pleme, na bijegu pred neprijateljem, kloneći se putova karavanskih, došli su u područje Teme, koja je drugo pleme arapsko istočno od zatona Akabe.

(16) Cedar (Kedar) je pleme u susjedstvu Dedanaca, istočno od Mrtvoga mora.

Gl. 22. (1) »Dolina gledanja«; možda se Jeruzalem tako zove, jer prorok u slijedećem govoru gleda buduću sudbinu grada Jeruzalema, koji je također sâm toliko puta gledao za tuđim bogovima i tuđom ratnom pomoći.

(6) Elam, jugoistočno od Babilona, i Cir ili Kir (= Medija) ističu se poimence kao najvažniji dijelovi neprijateljske vojske.

7. Krasne doline tvoje bile su pune kola. Na vratima gradskim namjestili se konjanici.

*8. Tako je On oduzeo zaslon Judin. A ovaj je u ono vrijeme gledao na oružje u kući šumskoj.

*9. Vidjeli ste da je mnogo proloma na gradu Davidovu i sabrali ste vodu donjega jezera.

10. Razgledali ste kuće Jeruzalema i porušili ste kuće, da utvrdite zid.

11. Načinili ste jaz među dva zida za vodu staroga jezera. Ali nijeste pogledali na onoga, koji je to tako uredio, i nijeste se obazirali na onoga, koji je to odavna zaključio.

12. Svemogući Gospod nad vojskama pozvao vas je u onaj dan da plačete i tugujete, da ostrižete kose, da nosite haljine žalosne.

13. Ali eto: radost i veselje, ubijaju goveda i kolju ovce, jedu meso i piju vino: »Jedite i pijte, jer sutra smo mrtvi!«

14. Zato mi se je Gospod opet i opet javio: »Zaista, ne će vam se oprostiti ovo bezakonje, dok ne umrete«, veli svemogući Gospod nad vojskama.

*15. Ovako veli svemogući Gospod nad vojskama: »Ustani, idi k onome dvoraninu, k Sobni, upravitelju dvora:

*16. Što imaš ti ovdje, i koga imaš ti ovdje, te si isklesao sebi grob? isklesao grob sebi gore visoko i spremio sebi počivalište u kamenu?

17. Evo, čovječe, Gospod će te saviti,

*18. Smotat će te kao klupko i baciti kao loptu u zemlju daleku i prostranu. Tamo ćeš umrijeti. I tamo će doći sjajna kola tvoja, sramoto dvora gospodara svojega!

19. Zatjerat ću te iz službe tvoje i svrgnuti s mjesta tvojega.«

20. U onaj dan pozovem svojega slugu Eliacima, sina Helcijina.

21. Njega ću obući u službenu haljinu tvoju, opasat ću ga tkanicom tvojom. Njemu predajem vlast tvoju. On će biti otac stanovnicima Jeruzalema i kući Judinoj.

*22. Ključ Davidov mećem na pleća njegova, da, kad on otvori, nitko ne zatvori, i kad on zatvori, nitko ne otvori.

*23. Na tvrdu mjestu uglavljujem ga kao kolac: postat će prijesto časti za kuću oca svojega.

24. O njemu će se vješati sve mnoštvo kuće oca njegova, mladica i ogranci, sve malo posuđe od zdjelica do svakojakih vrčeva.

*25. U onaj dan« — veli Gospod nad vojskama — »pomaknut će se kolac, koji se uglavio na tvrdu mje-

---

(8) Šumska kuća, sjajna palača (3 Kralj 7, 2) služila je za shranište oružja (3 Kralj 10, 17).

(9) Davidov grad, najstariji dio Jeruzalema (2 Kralj 5, 7. 9), ležao je na jugoistočnom humku.

(15—19) Ovaj odsjek navodi jedan primjer nevjerstva u vladinim krugovima.

(16) Prorok kori nevjerstvo Sobnino, koji je gradeći sebi grob htio javno pokazati, da ozbiljno ne uzima proroštvo o nesreći, u koju će grad pasti.

(18) Izaija se prijeti dvorskom upravitelju progonstvom. Daleka i prostrana zemlja mogla bi biti Mezopotamija.

(22) Slika o prenošenju Davidovih ključeva znači predavanje najviše vladine vlasti dvorskome upravitelju.

(23 sl.) Po Eliacimu doći će do sjaja i časti sav rod njegov, koji se nije mogao dičiti odličnim podrijetlom.

(25) Bog podiže iz niskih odnosa Eliacima i njegov rod, a odbacuje nevjernoga i ohologa Sobnu sa svima njegovim pristalicama.

stu. Izbit će se i past će. I teret, što je visio na njemu, propast će.« Jer je Gospod rekao.

GLAVA 23.

Sud nad Tirom.

*1. Presuda nad Tirom. Jaučite, lađe tarsiske! Jer vlada opustošenje. Nema kuće, nema više povratka kući! Iz zemlje Cetimâ došla im je vijest.

*2. Umuknite, stanovnici primorja! Trgovci Sidona, pomorci, dosad su te punili.

*3. Po velikim vodama dolazilo mu sjeme Sihora, žetva Nila. Tako je postao trg narodima.

*4. Stidi se, Sidone! Jer govori more, sila mora: »Ne mučim se porođajem, ne rađam. Ne odvajam momaka, ne podižem djevojaka.«

5. Kad prodre vijest u Egipat, zadrhtat će na vijest o Tiru.

6. Idite tamo u Tarsis! Jaučite, stanovnici primorja!

7. Je li to vaš veliki grad, kojega je starina od davnina? — kojega noge nosile su ga u daljinu, da se naseli tamo?

8. Tko je to smislio na Tir, koji je razdavao krune, kojega su trgovci bili knezovi, kojega prekupci bili su slavni na zemlji?

9. Gospod nad vojskama to je smislio, da osramoti svaki sjaj oholi, da poništi sve slavne na zemlji.

*10. Poplavi zemlju svoju kao Nil, kćeri tarsiska; nema tu više pojasa!

11. Gospod je ruku svoju pružio proti moru, zadrmao je kraljevstva. Gospod je izdao zapovijed proti Kanaanu, da se razore tvrda mjesta njegova.

12. On reče: »Ne ćeš se više veseliti, osramoćena djevojko, kćeri sidonska! Ustani, idi k Cetimima! Ali ni tamo ne ćeš naći pokoja.

*13. Gle, zemlja Kaldejaca! — Ovo je narod, nije to bio Asur. Za životinje pustinjske on ga je pripravio. — Podiže kule svoje, razara palače njihove, pretvara ih u ruševine.

14. Jaučite, lađe tarsiske! Jer je opustošen vaš grad.«

*15. U onaj će se dan dogoditi, i bit će Tir zaboravljen sedamdeset godina, za vijek jednoga kralja. Poslije sedamdeset godina bit će Tiru, kako glasi u pjesmi o bludnici:

16. »Uzmi citaru, idi po gradu, zaboravljena bludnice! Udaraj lijepo! Pjevaj milo, da te se spomenu!«

17. Poslije sedamdeset godina Gospod će pohoditi Tir. Tada će opet doći na trgovačku plaću svoju i tjerati trgovinu sa svim kraljevstvima svijeta na zemlji.

Gl. 23. (1) Od stanovnikâ zemlje Cetimâ (Cipar) čuju pomorci iz Tira, što se vraćaju kući, da im je razoren glavni grad.

(2) Sidon, najznamenitiji grad Fenicije u starije doba, ležao je sjeverno od Tira i bio je ovomu podložan.

(3) Sihor je ovdje drugo ime Nila.

(4) Sidon, matica Tira, neka se stidi, jer je more, po kojem su dosada plovile lađe velikoga trgovačkog grada, sad nakon njegova razorenja posve osirotjelo. Sramota Tira pada i na Sidon.

(10) Stanovnici Tarsisa mogu se u zemlji kretati slobodno nakon oslobođenja od tirskoga jarma.

(13) Kaldejci (Babilonci), ne Asirci, opustošit će Tir, iza kako ga opkole.

(15 sl.) Nepromjenita kao odluke jednoga kralja, dok živi, jest sudbina grada: 70 godina bit će opustošen i nenastanjen. Tada će se opet sagraditi i, kako se hvali bludnica, nudit će na prodaju svoju robu.

*18. Ali će dobit njegova i trgovačka plaća njegova biti posvećena Gospodu. Ne će se sabirati i zgrtati, nego će onima, koji stanuju pred licem Gospoda, dobit njegova služiti za obilatu hranu, za pristalu odjeću.

GLAVA 24.

Strašni sud.

1. Gle, Gospod ispražnjuje zemlju, pustoši je, nagrđuje lice njezino, raspršuje stanovnike njezine.
2. Svećeniku je kao narodu, gospodaru kao slugi njegovu, gospodarici kao sluškinji njezinoj, prodavcu kao kupcu, zajmitelju kao zajmoprimcu, vjerovniku kao dužniku.
3. Zemlja će se sasvim isprazniti i potpuno oplijeniti. Jer je Gospod rekao ovu prijetnju.
4. Zemlja tuguje, vene. Svijet vasioni gine, vene. Nebo i zemlja ginu.
*5. Oskvrnjena je zemlja po stanovnicima svojim; jer su prestupili zapovijedi, zakon prekoračili, zavjet staroga doba raskinuli.
6. Zato prokletstvo proždire na zemlji i stanovnici njezini ispaštavaju. Zato izgaraju stanovnici zemlje. Od smrtnikâ ostaje ih samo malo.
7. Tuguje vino. Loza vinova izumire. Uzdišu svi, koji su bili veseli.
8. Prestalo je veselje uz bubnje. Nestalo je graje onih, koji se vesele. Umuknula je citara vesela.
9. Ne pije se više vino uz pjevanje. Gorko je piće pijancima.
*10. U ruševinama leži pusti grad. Sve su kuće pozatvarane.
11. Glasna tužnjava po ulicama radi vina. Prošlo je svako veselje, otišla radost na zemlji.
12. Ostala je u gradu samo pustoš. Vrata su se razvalila.
*13. Jer je tako na zemlji među narodima, kao kad se tuku masline, kao kad se paljetkuje poslije jeseni.
14. Oni provaljuju u glasno veselje. Pjevaju na zapadu o veličanstvu Gospodnjem:
15. »Zato slavite Gospoda, stanovnici istoka, na obalama morskim, ime Gospoda, Boga Izraelova!
*16. Čuli smo pjesme s kraja zemlje: Slava pravednome!« A ja povikah: »Zator je nada mnom! Nada mnom je zator! Teško meni! Nevjernici rade nevjerno. Nevjeru čine nevjernici nevjerno.«
17. Strahota, jama i mreža dolaze na te, stanovniče zemlje!
18. Tko uteče od strahote, pada u jamu. Tko izađe iz jame, uhvati se u mrežu. Jer su ustave u visini otvorene. Tresu se temelji zemlji.
19. Zemlja se razbija, raspada. Zemlja se razdire, lomi. Zemlja se koleba tamo, koleba se amo.
20. Kao pijan čovjek ljulja se zemlja. Kao viseća postelja njiha se tamo i amo. Teško je tišti bezakonje njezino. Pada i više se ne diže.

(18) Tir će svoju trgovačku dobit dati slugama Božjim kao poklonstveni dar za Gospoda. Prorok proriče, da će neznabožački Tir primiti pravu vjeru Božju.

Gl. 24. (5) Zavjet staroga doba jest ugovor sklopljen s Noom (isp. 1 Mojs 6, 18).

(10) Pusti grad jest glavni grad bezbožnih sila u vrijeme posljednjega (strašnoga) suda.

(13) I posljednji ostatak bezbožnikâ bit će pogođen od Božjega suda.

(16) Sud nije još pri kraju. Otpad od Boga nije još na svima kako treba kažnjen.

*21. U onaj će dan pohoditi Gospod vojsku gore na visini i kraljeve zemaljske na zemlji.

22. Bit će zatvoreni u tamnicu kao sužnji. Iza ključanice i prijevornice moraju dugo vremena ispaštavati.

23. Zacrvenjet će se mjesec i zastidjet će se sunce. Jer će zakraljevati Gospod nad vojskama na gori Sionu i u Jeruzalemu. Pred starješinama svojim sja on u veličanstvu.

GLAVA 25.

Novo kraljevstvo Božje.

1. Ti si Bog moj, Gospode! Tebe ja slavim. Imenu tvojemu pjevam hvalu. Jer si učinio djela čudesna, odluke iz davnoga doba u vjernosti i istini.

*2. Jer si grad pretvorio u ruševinu, utvrđeno mjesto u razvaline, palače oholih u grad izgubljeni. Nikad se više ne sagradi.

*3. Zato te štuju narodi jaki, boje te se gradovi silnih plemena.

4. Jest, bio si branik malenomu, branik siromahu u nevolji njegovoj, krov od oluje, sjena od žege sunčane. Jer je gnjev nasilnikâ kao zimski pljusak, koji udara o zid,

5. Kao žega sunčana nad suhom zemljom. Jer si potušio buku oholih. Kao sjenom oblakâ žegu sunčanu, tako si potušio pjevanje nasilnikâ.«

*6. Pripravit će Gospod nad vojskama svima narodima na ovoj gori gozbu najljepših jela, gozbu najplemenitijih vina, najboljih najljepših jela, najčistijih, najplemenitijih vina.

*7. Uništit će na ovoj gori zastirač, što zastire sve narode, pokrivač, kojim su pokriveni svi narodi.

8. Uništava smrt zauvijek. Svemogući Gospod briše suze sa svakoga lica. Sramotu naroda svojega ukida sa sve zemlje; jer je rekao Gospod.

9. Reći će se u onaj dan: »Gle, ovo je Bog naš, u kojega se ufamo, da će nas spasiti; ovo je Gospod, u kojega se ufamo! Veselimo se i radujmo se poradi pomoći njegove!«

*10. Jer će ruka Gospodnja počivati na ovoj gori. Na mjestu njezinu pogazit će se Moab, kao što se slama gazi na gumnu.

11. I makar on pritom razmahuje ruke svoje, kao što razmahuje plivač kad pliva: Gospod će oboriti penjanje njegovo unatoč vještim kretnjama ruku njegovih.

12. On će tvrde, strme zidove tvoje razvaliti, oboriti, baciti na zemlju u prah.

---

(21) Vojska gore na visini jesu zvjezdani bogovi neznabožača. I njihovu ništavost pokazat će sud (isp. r. 23).

Gl. 25. (2) Razrušeni grad jest glavni grad bezbožnih sila u doba posljednjega suda.

(3) Na uništenju Božjih neprijatelja upoznaju narodi, da je Gospod jedino pravi i moćni Bog, pa mu se podvrgnu.

(6) Gozba s najboljim jelom i pilom jest slika preobilnih blagoslova, što ih Bog dijeli svima narodima, koji mu služe. Veza s onim, što se reklo u 24, 23, i poziv svima narodima predstavlja ulaz mesijanskoga vremena. Gora Sion označuje novo kraljevstvo Božje.

(7) Zastirač i pokrivač jesu slike za tjeskobu i žalost, što je pala na sve narode.

(10) Moab je poradi svojega ljutog neprijateljstva proti Izraelu predstavnik svih Bogu neprijateljskih sila.

GLAVA 26.

Hvalospjev otkupljenih.

*1. U onaj će se dan u zemlji Judinoj pjevati ova pjesma: »Imamo tvrd grad: on nam je postavio spasenje na zidove i nasipe.

2. Otvorite vrata, da uđe narod pravedni, koji čuva vjernost!

3. Čvrsta je svijest njegova. Trajno ćeš mu spasenje dati, jer se uzda u tebe.

4. Uzdajte se u Gospoda do vijeka! Jer je Gospod, Svemogući, vječna stijena.

*5. Jer je ponizio stanovnike na visini, grad visoki. Ponizio ga je, do zemlje ga ponizio, oborio ga do u prah.

6. Sad ga gazi noga, noga bijednikâ, korak nevoljnih.

*7. Staza je pravednikova prava. Poravnao si put pravedniku.

8. I na stazi sudova tvojih čekali smo te, Gospode! Za imenom tvojim, za hvalom tvojom čezne duša naša.

9. Duša moja čezne za tobom u noći. Duh moj traži te u nutarnjosti mojoj. Kada sudovi tvoji pogađaju zemlju, tada se uče pravednosti stanovnici svijeta.

*10. Ako li se pomiluje bezbožnik, ne nauči se nikada pravednosti. U zemlji pravednosti ostaje on zlikovac i ne vidi ništa od veličanstva Gospodnjega.

11. Gospode, ruka je tvoja visoko podignuta: oni to ne vide. Vidjet će i posramit će se od revnosti tvoje za narod tvoj. Oganj gnjeva, što je pripravljen protivnicima tvojim, proždrijet će ih.

12. Gospode, nama ćeš dati mir. Jer, što se je i dogodilo na nama, ti si učinio.

13. Gospode, Bože naš! Vladali su nad nama drugi gospodari osim tebe, ali mi slavimo samo ime tvoje.

*14. Mrtvi ne će više živjeti, sjene ne će opet ustati. Zato si ih ti pohodio i uništio, svaki spomen njihov zatro.

*15. Umnožio si narod, Gospode, umnožio si narod, sebe si proslavio, sve si međe zemlje proširio.

*16. Gospode, u nevolji su te tražili. Pokorno su molili, kada ih zadesila kazna tvoja.

17. Kao što se previja mati pred porođajem i viče od bolova svojih, tako smo bili mi pred tobom, Gospode:

18. Išli smo trudni, ležali smo u bolovima, a kad smo rodili, bio je to — vjetar. Nijesmo dali spasenja zemlji. Nije bio rođen stanovnik zemaljski.

*19. Ali žive mrtvi tvoji. Mrtvaci moji ustaju opet. Probudite se i

---

Gl. 26. (1 sl.) Juda i tvrdi grad jesu imena za novo kraljevstvo Božje, kojemu će pripadati otkupljeni i obraćeni narodi.

(5) »Grad visoki« jest glavni grad bezbožnih sila.

(7) Uništenjem Božjih neprijatelja (r. 5) izbavio je Bog pravednika od svih pogibli i progona.

(10—14) Od gledanja mesijanskoga kraljevstva vraća se prorok k tvrdoj stvarnosti.

(14) Mrtvi tlačitelji ne ustaju opet kao nasilnici.

(15) Podignućem mesijanskoga kraljevstva i stupanjem neznabožaca u to kraljevstvo proširit će se međe starozavjetnoga kraljevstva Božjeg.

(16—18) Vlastita snaga ne može dati spasenja.

(19) »Mrtvi tvoji«, t. j. koji su preminuli kao sluge Božje, i »mrtvaci moji«, t. j. pripadnici naroda Božjega, što počivaju u grobu, probudit će se na nov život i ustat će iz grobova rosom tvoje svjetlosti, t. j. tvojom snagom, što daje svjetlost i život.

pjevajte, koji počivate u prahu! Jer je rosa svjetlosti tvoja rosa. Zemlja povraća sjene.«
20. Ustani, narode moj! Uđi u odaje svoje i zaključaj vrata za sobom! Sakrij se za čas, dok prođe gnjev!
21. Jer gle, Gospod izlazi iz stana svojega, da kazni krivnju stanovnika zemaljskih. Zemlja otkriva krvno djelo svoje i ne pokriva više pobijenih svojih.

GLAVA 27.

Pad bezbožnih pogana. Vječno oslobođenje Izraelovo.

*1. U onaj će dan pohoditi Gospod mačem svojim ljutim i velikim i jakim levijatana, hitru zmiju, i levijatana, krivuljastu zmiju. I ubit će zmaja u moru.
2. U onaj dan ima mio vinograd. Pjevajte o njemu:
3. »Ja, Gospod, čuvar sam njegov. Bez prestanka dajem mu plodnost. Da ga ne opustoši nitko, čuvam ga dan i noć.
*4. Nema nikada gnjeva u mene. Kad bih samo našao u njemu trnja i drače, ustao bih u boj proti tome i sve bih spalio.
5. Ili bi se moralo tražiti u mene zaštitu, sklopiti mir sa mnom, jest, sklopiti mir sa mnom.«
6. U budućim danima ukorijenit će se Jakov, procvjetat će i uzrasti Izrael i napunit će vasioni svijet plodovima.
*7. Je li ih možda udario, kako je udario one, koji su udarali njega? Je li možda davio, kako je davio one, koji su davili njega?
8. Ne, on im se je osvetio stim, da ih je odbacio i protjerao. On ih je protjerao žestokom burom svojom u dan istočnoga vjetra.
*9. Zato će se tako okajati krivnja Jakovljeva, i u tom stoji potpun plod njegova oproštenja od grijeha, da sve kamenje žrtvenikâ razbije kao krečno kamenje, da više ne bude gajeva ni sunčanih stupova.
*10. Jer osamljen leži tada tvrdi grad, mjesto raseljeno i kao pustinja zanemareno. Tamo pase, tamo leži goveče i ždere grmlje njegovo.
11. Kad mu se posuše grane, polomit će se. Žene dolaze i lože ih na oganj. Jer je to narod bez razboritosti. Zato mu se ne smiluje stvoritelj njegov, ne pomiluje ga tvorac njegov.
*12. I dogodit će se u onaj dan, da Gospod ovija klasje, klasje od Eufrata do na potok egipatski. Tada će se vas sabrati, djeco Izraelova, jednog po jednog.
13. I dogodit će se u onaj dan, da se zatrubi u veliku trubu. Tada dolaze, koji su se izgubili u Asuru

Gl. 27. (1) Životinje su simboli (znameni) velikih kraljevstva. Levijatan, hitra zmija, označuje Asiriju, kroz koju teče brzi Tigris. Levijatan, krivuljasta zmija, označuje Babiloniju, kroz koju teče krivuljasti Eufrat. Zmaj u moru jest Egipat. Slika triju zmija pokazuje, oslanjajući se na 1 Mojs 3, na demonski (sotonski) značaj triju bezbožnih sila, što ih zastupaju ta tri kraljevstva.

(4 sl.) Tolika je ljubav Božja prema novome kraljevstvu Božjem, da bi odmah istrijebio svakog neprijatelja, koji mu se ne podvrgne (r. 5), kad se podigne.

(7 sl.) Bog ne će potpuno uništiti Izraela kao njegove tlačitelje, nego će ga samo otjerati u sužanjstvo.

(9) O gajevima (Astartama) i sunčanim stupovima isp. Suc 2, 11, 13 s bilješkama.

(10 sl.) Neprijatelji Božji ne poznaju svrhe božanskih sudova i zato propadaju.

(12) Ovijati klasje znači ovdje rastaviti dobre od bezbožnikâ.

i koji su izagnani u Egipat, da se poklone Gospodu u Jeruzalemu na svetoj gori.

GLAVA 28.

Sud Božji nad Samarijom i Jeruzalemom.

*1. Teško gizdavome vijencu pijanica Efraimovih i uvelome cvijetu krasnoga nakita na vrhu iznad plodne doline pijanih od vina!

2. Gle, već šalje Svemogući jednoga jakoga i moćnoga! Kao tuča, kao bura što pustoši, kao prolom oblaka sa silnom provalom vode obara ih on silom na zemlju.

3. Nogama će ih izgaziti, gizdavi vijenac pijanica Efraimovih.

4. I uvelome cvijetu krasnoga nakita na vrhu iznad plodne doline biva kao ranoj smokvi prije žetve: ugleda li je tko, već je pojede, jedva je došla u ruku njegovu.

*5. U onaj će dan Gospod nad vojskama ostatku naroda svojega biti kićena kruna i sjajan vijenac na čelu.

6. Duh pravice onome, koji sjedi da sudi, i snaga junačka onima, koji uzbijaju navalu kod vratâ.

*7. I ovi tu kolebaju se od vina i posrću od silovita pića. Svećenici i proroci kolebaju se od silovita pića, osvojilo ih vino. Posrću od silovita pića. Kolebaju se u prorokovanju. Spotiču se u suđenju.

8. Jest, svi su stolovi puni bljuvotine, puni gada do posljednjeg mjesta.

9. »Koga će još učiti mudrosti i koga će još uputiti u objave? One, koji su odviknuti od mlijeka? One, koji su odbijeni od prsiju?

10. Jer zapovijed po zapovijed, zapovijed po zapovijed, pravilo po pravilo, pravilo po pravilo, malo ovdje, malo ondje.

*11. Dakako, tepavim usnama i tuđim jezikom govorit će tome narodu,

12. On, koji im je rekao: »Ovo je počivalište — dajte počinak umornima! — i ovo je danište.« Ali ne htjedoše poslušati.

13. I bit će im riječ Gospodnja: zapovijed po zapovijed, zapovijed po zapovijed, pravilo po pravilo, pravilo po pravilo, malo ovdje, malo ondje.« Da idu i padaju nauznak, da se razbiju, da se zapletu i uhvate.

14. Zato čujte, vi podsmjevači, riječ Gospodnju, vi kolovođe toga naroda u Jeruzalemu!

*15. Vi velite: »Mi smo sklopili savez sa smrću, učinili smo ugovor s carstvom mrtvih. Povodanj, kad bukne, ne će nas dohvatiti; jer smo se utekli k lukavosti i sakrili smo se u prijevaru.«

Gl. 28. (1 sl.) Izakako je prorok prorekao uništenje svih bezbožnih sila, vraća se opet natrag u sadašnjost i, uoči asirske pogibli, nastoji narod potaknuti na pouzdanje u Boga i odvratiti ga od svake veze s neznabožačkom silom.

(5) Iza sudskih prizora dolazi utješan pogled u mesijansko doba. Efraim, sjeverno kraljevstvo, ne će se potpuno uništiti. Jedan ostatak naroda obratit će s Judom Gospodu.

(7) Govor prelazi k Judejcima (isp. r. 4) i kori opačine njihovih vođa, između kojih osobito se ističu svećenici i lažni proroci.

(11—13) Po Asircima kaznit će Bog narod, kojemu je nekoć bio obećao mir i sigurnost u zemlji obećanja (r. 12); Bog će dati, pa će se sve ispuniti, što je prorekao Izaija (r. 13).

(15) Vladini krugovi misle, da se mogu spasiti od asirske pogibli svojom vlastitom lukavosti. Na svu priliku pouzdavaju se u svoj savez s Egiptom.

*16. Zato ovako veli svemogući Gospod: »Evo, ja mećem temeljni kamen u Sionu, prokušan kamen, skupocjen ugaoni kamen, što drži najčvršće. Tko vjeruje, ne će uzmaknuti.

*17. Učinit ću pravicu pravilom, pravednost mjerilom. Tuča potre utočište łukavosti, voda odnese zaklon.«

18. Tada će se razvezati savez vaš sa smrću, i ugovor će vaš sa svijetom mrtvih pasti. Kad bukne povodanj, satrt će vas.

19. Kadgod bukne, odnijet će vas. Jer će buknuti svako jutro, danju i noću. Kad se čuje glas, bit će sam strah.

*20. Jer će postelja biti prekratka, da se pruži čovjek, pokrivač preuzak, da se umota.

*21. Jer kao na gori Farasimu ustat će Gospod, kao u dolini kod Gabaona razgnjevit će se, da izvrši djelo svoje — čudesno djelo —, da učini posao svoj — neobičan posao svoj.

22. Zato se prođite svojega podsmijevanja, da okovi vaši ne postanu još jači! Jer sam određeno uništenje čuo od svemogućega Gospoda nad vojskama proti svoj zemlji.

*23. Pazite i čujte glas moj! Slušajte i čujte govor moj!

24. Ore svaki dan orač, da posije. Brazdi i povlači jednako njivu svoju.

25. Zar ne? Kad je poravnio ozgo, tad sije grahor i kim; meće pšenicu u redovima i ječam kao osobit dio i krupnik na najbolje mjesto.

26. Tako ga je upućivao i učio Bog njegov kako će raditi.

27. Jer se grahor ne mlati branom, niti se točak kolski obrće po kimu; nego se štapom mlati grahor, i kim prutom.

28. Da li se satire pšenica? Ne, po njoj se ne mlati; nego se po njoj obrće točak kolski, ili se tjeraju konji, ali se ne satire.

29. I to dolazi od Gospoda nad vojskama. Divna je osnova njegova, velika je mudrost njegova.

GLAVA 29.

Sud Božji nad Jeruzalemom.

*1. Teško tebi, ognjište Božje, ognjište Božje, grade, gdje je stajao David! Dajte godinu na godinu! Neka se obredaju blagdani!

2. Jest, pritisnut ću ognjište Božje. Bit će lelek i jauk. On će mi postati ognjištem Božjim.

3. Jest, podignut ću tabor oko tebe, stegnut ću te kao tvrđavu i proti tebi nabacati nasip.

4. Tada ćeš duboko dolje sa zemlje ovamo govoriti. Muklo ćeš iz praha ovamo govoriti. Glas će tvoj sa zemlje zvučiti kao glas duha mrtvih. Iz praha ćeš samo šaputati.

(16) Temeljni kamen, ugaoni kamen jest spasonosno vladanje Božje, što nalazi svoje okrunjenje i završenje u Mesiji (isp. Mat 21, 42; Rimlj 9, 33; Ef 2, 20—22; 1 Pet 2, 4—8).

(17) Tko se ne pouzda u ovaj ugaoni kamen, uništit će ga asirske vode.

(20) Proti kaznenom sudu nema više sredstava ni izlaza.

(21) Kod gore Farasima izvojštio je David čudesnom pomoću Božjom veliku pobjedu (isp. 2 Kralj 5, 19—21); kod Gabaona dogodilo se sunčano čudo (Joz 10, 11).

(23—29) Kao što seljak u svojim poslovima, tako i Bog u svojem postupanju sa svojim narodom ide razumno i uputno. Pohodima svojim hoće on samo da popravi i usreći svoj narod.

Gl. 29. (1—3) Jeruzalem se zove ognjište Božje, jer je tamo stajao hram sa žrtvenikom za žrtve paljenice. Bio je Jeruzalem grad bogoštovlja i od Davida prijestolnica kraljevska. Kad prođe godina dana, buknut će proti tebi oganj božanskoga kaznenog suda (r. 6).

5. A rulja neprijatelja tvojih bit će kao sitan prah, i mnoštvo nasilnika kao pljeva, što se rasprši. I najedamput, iznenada dogodi se:
6. Od Gospoda nad vojskama doći će pohod na te gromom i trešnjom i bukom velikom, burom i vihorom i plamenom, što proždire.
*7. Kao san, kao noćno viđenje bit će rulja svih naroda, koji vojuju proti ognjištu Božjemu, i svi, koji udaraju na nj i na gorske utvrde njegove, i koji ga pritiskuju.
*8. Bit će, kao kad gladan sanja, da jede, a tad se probudi, i glad se njegov nije ipak utišao; kao kad žedan sanja, da pije, a tad se probudi i još je ipak iznemogao i žedan: tako će biti rulji svih naroda, što vojuju proti gori Sionu.
9. Pokažite se samo zapanjeni! —: Zapanjeni imate postati! — Pokažite se samo slijepi! —: Slijepi imate postati! — Pijani su oni, ali ne od vina. Posrću, ali ne od silovita pića.
10. Jer je izlio Gospod na vas duh najdubljega sna. Oči vaše, proroke, zatvorio je. Glave vaše, vidioce, zastro je.
*11. Tako vam je postala objava svih ovih stvari kao sadržaj knjige zapečaćene. Dadne li se jednomu, koji može čitati, i kaže li se: »Čitaj to!«, on odgovori: »Ne mogu, jer je zapečaćena.«
12. A pruži li se knjiga jednomu, koji ne zna čitati, i kaže li se: »Čitaj to!«, on odvrati: »Ne mogu čitati.«
*13. Ovako govori Svemogući: »Jer mi se ovaj narod približuje samo ustima svojim i poštuje me samo usnama svojim, a srce im daleko stoji od mene, i strah njegov od mene samo je naučena ljudska zapovijed:
14. Zato ću i nadalje čudesno postupati s ovim narodom, čudesno i divno. Mudrost mudrih njegovih osramotit će se, i razumnost razumnih njegovih morat će se skriti.«
*15. Teško onima, koji hoće osnovu svoju duboko sakriti od Gospoda, koji čine djelo svoje u mraku i govore: »Tko nas može vidjeti? Tko nas poznati?«
16. Oh, naopakosti vaša! Zar da bi glina proti lončaru mogla reći, i djelo tvorcu svojemu moglo kazati: »Nije me on načinio«, i zar da lonac govori lončaru: »On me ne pozna?«
*17. Ne će li se još doskora Liban pretvoriti u vrt, i vrt će vrijediti kao šuma?
18. U onaj će dan gluhi čuti riječi pismene, oči slijepih vidjet će iz tame i mraka.
19. I siromasi će se beskrajno radovati u Gospodu i najmanji između ljudi veselit će se sa Sveca Izraelova.

(7) Brzo će proći navala neprijateljâ proti gradu.
(8) Opsadnici su sami kao u snu. Mislili su, da će grad lako i brzo osvojiti; ali su se ljuto prevarili, jer ih je Bog zaustavio.
(11 sl.) Proroštva prorokova postala su poradi zasljepljenosti naroda knjigom zapečaćenom, koju ne zna čitati ni visok ni nizak.
(13) Narod štuje Boga samo vanjskim načinom i jer to traži samo običaj stari.
(15 sl.) Kuju se na svoju ruku i proti Božjoj volji osnove. Po svoj prilici misli prorok na tajne zdogovore s Egiptom. Bog ih pozna i ne da se od svojih stvorenja pomesti u svojim namjerama.
(17 sl.) Nastat će vanjski (r. 17) i unutarnji (r. 18) preokret stvarî. Liban, t. j. asirska sila (isp. 10, 34) oborit će se, ali će se uzvisiti rodno polje, t. j. narod Božji.

20. Jer nema nasilnika, nestalo je podsmjevača. Istrijebljeni su svi, koji misle na zloću,

21. Svi, koji riječima svojim okrivljuju druge ljude i onome, koji pravdu govori na vratima, meću zamke, i onoga, koji je u pravu, obaraju lažju.

22. Zato govori Gospod, koji je otkupio Abrahama, ovako o kući Jakovljevoj: »Ne će se više sada Jakov posramiti, i ne će mu više sada lice poblijedjeti.

23. Jer kad djeca njegova vide u sredini njegovoj djelo ruku mojih, držat će svetim ime moje, za svetoga će pripoznati Sveca Jakovljeva i bojat će se Boga Izraelova.

24. Koji su srca opakoga, doći će k razboritosti, i upornici će primiti nauku.«

GLAVA 30.

Sud Božji nad savezom s Egiptom.

1. »Teško sinovima odmetnicima« — govori Gospod —, »koji svršuju osnove, što nijesu od mene, i sklapaju saveze, kojih ja ne ću, da gomilaju grijeh na grijeh.

2. Oni silaze u Egipat ne pitajući mene, da se stave u zaštitu faraonovu i da traže utočišta u sjeni Egipta.

3. Ali će vam zaštita faraonova biti na sramotu i utočište u sjeni Egipta na porugu.

*4. Knezovi su njihovi u Tanisu i glasnici su njihovi došli do Hànesa.

5. Ali će se svi razočarati na narodu, koji im ne koristi ništa, koji im ne nosi ni pomoći ni koristi, nego samo razočaranje i sramotu.«

*6. Presuda nad velikom životinjom juga: Kroz zemlju punu nevolje i punu tjeskobe — lavica i lav približuju se njima, guje i krilati zmajevi — nose oni blago svoje na leđima magaraca, bogatstvo svoje na grbi kamela k narodu, koji im ne koristi ništa.

*7. Jer je prazna i ništava pomoć Egipta. Zato nazivam taj narod: »danguba — halabura«.

8. »Sada dođi, napiši to na tablu za njih! Ureži u mjed, da služi kao vječno svjedočanstvo za buduća vremena!

9. Jer je to narod uporan, sinovi lažljivi, sinovi, koji ne će da slušaju naputak Gospodnji.

*10. Vidiocima govore: ‚Nemojte vidjeti!' i prorocima: ‚Nemojte nam prorokovati istine! Kazujte nam slatke riječi! Prorokujte prijevare!

11. Skrenite s pravoga puta! S prave staze zađite! Pustite nas u miru sa Svecem Izraelovim!'«

12. Zato ovako veli Svetac Izraelov: »Jer odbacujete ovu riječ moju i uzdate se u opačinu i prijevaru i na to se oslanjate:

13. Zato će vam to bezakonje biti kao odlomak što pada, a otkinuo se u visoku zidu: najedamput iznenada padne.

14. Razbit će ih, kao što se razbija posuda zemljana, razbija se

---

Gl. 30. (4) O Tanisu isp. Ps 78 [77], 12; Hanes je ležao u srednjem Egiptu južno od današnjega Kaira. Izraelski poslanici, koji imaju da predobiju Egipat za savez proti Asiriji, idu od grada do grada.

(6) »Velika životinja juga«, pogrdan nadimak Egiptu, izabran je pogledom na vodenoga konja (hippopotamus amphibius), koji živi tamo.

(7) Egipat se gradi, mnogom vikom i galamom, kao jak saveznik, ali u čas nevolje i potrebe ne učini ništa. Takav se zove, barem u Bosni, »danguba — halabura«.

(10 sl.) Prorok stavlja upornicima pred oči, što oni uistinu misle i žele.

nemilice. Kad se razbije, ne nađe se ni okrnjak, da uzmeš ognja s ognjišta ili da zagrabiš vode iz studenca.«
15. Jer ovako govori svemogući Gospod, Svetac Izraelov: »Ako se povratite i ostanete mirni, spasit ćete se. U miru i uzdanju snaga je vaša. Ali vi ne htjedoste.
16. Vi rekoste: ‚Ne, nego ćemo na konjma pobjeći!' — zato ćete bježati! — ‚Pojahat ćemo brze konje!' — zato će brzi konji biti vaši progonitelji!
*17. Bježat će vas tisuća, kad jedan zaprijeti; kad zaprijete petorica, bježat ćete svi, dok ne budete ničemu drugome slični nego kažimotki na gorskoj visini, nego stijegu na humu.«
18. Zato oklijeva Gospod, da vam se smiluje, i zato čeka, da vas pomiluje. Jer je Gospod Bog pravde. Blago svima, koji ga čekaju!
19. Jest, narode u Sionu, koji stanuješ u Jeruzalemu, ne ćeš sveudilj plakati! On će se sigurno smilovati tebi na vapaj tvoj. On će te uslišiti, čim ga čuje.
*20. Dat će vam Svemogući kruha tjeskobe i vode nevolje. Ali se ne će više sakrivati učitelj tvoj. Tvoje će oči gledati učitelja.
21. Uši će tvoje razabrati povik iza tebe: »To je put, idite njim!«, ako biste svrnuli nadesno ili nalijevo.
22. Tada ćete kao na nečiste gledati na posrebrene idole i na pozlaćene likove livene. Kao gad pobacat ćeš ih. »Napolje!« kazat ćeš im.
*23. Tada će on dati dažd sjemenu tvojemu, što ga posiješ na njivi, i kruh od roda zemaljskoga bit će krepak i hraniv. U ono će vrijeme stoka tvoja pasti na paši prostranoj.
24. Volovi će i magarci, što obrađuju zemlju, jesti osoljenu zob, koja je ovijana lopatom i rešetom.
25. I na svakoj gori visokoj i na svakom humu visokom bit će potoci brze vode. U dan pokolja silnoga, kad popadaju kule,
*26. Tada će svjetlost mjesečeva biti kao svjetlost sunčana, a svjetlost će sunčana biti sedam puta veća, kao svjetlost od sedam dana, u dan, kad Gospod zavije ranu narodu svojemu i iscijeli modrice, što ih je zadao.
*27. Gle, ime Gospodnje dolazi amo iz daljine! — Gnjev njegov gori. Silno uzbuđenje njegovo. Usne su mu pune ljutine. Jezik mu je oganj, što proždire.
28. Dah mu je potok što plavi i do vrata dopire, — da zavitla narode mahaljkom nesreće, da metne u čeljusti narodima uzdu, što će ih goniti da lutaju.
*29. Tada ćete pjevati pjesme kao u noći, kada se slavi blagdan. Veselit ćete se od srca kao oni, koji

(17) Mali ostatak naroda tako je osamljen i ostavljen, te izgleda kao kažimotka (signal) na gorskoj visini.
(20) Kad nevolja pritisne narod, ne će se više sakrivati dosad progonjeni proroci, i narod će tada biti spreman da ih sluša.
(23—25) Prorok opisuje u slikama vremenite sreće duhovne blagoslove mesijanskoga doba.
(26) U posljednje vrijeme nastupit će i vanjsko preobraženje prirode (isp. Rimlj 8, 21; 2 Pet 3, 18; Otkr 21, 1).
(27 sl.) Ime Gospodnje, t. j. sam Bog, u vanjskoj pojavi, pojavljuje se kao sudac. Njegov se sud prikazuje pod trojakom slikom: U oluji obara neprijatelje. Mahaljkom vitla ih tamo i amo, dok se ne unište. Uzdom, što zavodi, vodi upornike na stramputicu, t. j. onamo, kamo oni ne će, naime u propast.
(29) Kad Gospod slomi silu neprijateljâ, veselit će se vjernici Božji kao u noći uoči kojega blagdana ili kao hodočasnici, što uzlaze na hramsku goru.

idu, svirajući uz frulu, na goru Gospodnju, k stijeni Izraelovoj.
30. Tada će Gospod pustiti, da se čuje moćni glas njegov, i pokazat će ruku svoju, koja maše s ljutim gnjevom i plamenom ognjenim, što proždire, uz buru i oluju i tuču.
31. Jer će se od glasa Gospodnjega prepasti Asur, kad ga on udari štapom.
32. Kadgod zašumi kazneni štap, kojim Gospod udara na nj, neka se oglase bubnji i citare! Zamahnutom rukom borit će se proti njemu.
*33. Jer je odavna podignuto ognjište; i za kralja je pripravljeno. Duboko i široko naslagana su drva s ognjem mnogim. Dah Gospodnji kao potok sumporni upalit će ga.

GLAVA 31.

Sud Božji nad prijateljima Egipćana.

1. Teško onima, koji su išli u Egipat da dobiju pomoć i da se oslone na ratne konje! Uzdali su se u mnoštvo bojnih kola, u silnu množinu konja. A nijesu gledali na Sveca Izraelova i nijesu ništa pitali za Gospoda.
2. Ali je i on bio mudar i navukao je nesreću. Nije povukao svojih prijetnja, nego je ustao na kuću zlikovaca i na pomoć zločinaca.
3. Jest, Egipćani su ljudi, a ne Bog. Konji su njihovi meso, a ne duh. Mahne li Gospod rukom svojom, posrnut će zaštitnik i srušit će se štićenik. Svi će zajedno biti uništeni.
4. Jer ovako mi reče Gospod: »Kao što lav, lavić, reži nad plijenom svojim — svu četu pastira podigli su na nj, ali se on ne plaši od vike njihove, niti se pokorava na buku njihovu —, tako Gospod nad vojskama silazi u boj na goru Sion i visinu njegovu.
5. Kao ptice krilima Gospod nad vojskama Jeruzalem će zaštititi i zakloniti, izbaviti i osloboditi.
6. Vratite se k onome, od kojega su tako duboko otpali sinovi Izraelovi!
7. Jer će u onaj dan svaki odbaciti srebrne i zlatne idole svoje, što vam ih ruke vaše načiniše na grijeh.
8. I Asur ne će pasti od mača kojeg čovjeka. Ne će ga umoriti mač jednoga na zemlji. I ako pobjegne od mača, mladići će njegovi postati rabotnici.
*9. Kralj će njegov propasti od straha, i knezovi će njegovi ostaviti zastavu.« Veli Gospod, koji ima ognjište u Sionu i peć u Jeruzalemu.

GLAVA 32.

Buduće kraljevstvo pravednosti.

1. Evo, pravedno će vladati kralj. Po pravdi će vladati knezovi.
*2. Svaki će biti utočište od bure, zaklon od vjetra, kao potoci u suhoj pustari, kao sjena velike stijene u zemlji ispucanoj od suše.
*3. Ne će više biti zastrte oči onih, koji vide. Uši onih, koji čuju, pozorno će slušati.
4. Učit će mudrost srce nerazumnih. Brzo i razgovijetno govorit će jezik tepavaca.

(33) »I za kralja je pripravljeno«: neki tumačitelji misle, da je taj kralj asirski veliki kralj; drugi misle, da je to idol Moloh.
Gl. 31. (9) Ognjište i peć na žrtveniku za žrtve paljenice u hramu. Bog će štititi Sion, jer je on mjesto njegova svetišta.
Gl. 32. (2) Knezovi će biti zaštita svima podanicima i djelom će im pomoći. (3 sl.) Narod će se unutra promijeniti i imat će smisla za Božje naputke.

5. Prostak ne će se više zvati plemenitim, niti će se lupež zvati odličnim.
6. Jer prostak govori prostački. Srce njegovo misli na zlo. On radi opako i govori lažno proti Gospodu. Gladnoga pušta da strada. žednome uskraćuje pilo.
7. I oružje lupeža zlo je. On misli samo na pletke. Kvari siromahe govorima lažnim, i kad slabi zastupa pravo svoje.
8. Plemenit misli samo na plemenito i ustaje samo za plemenito.
9. Ustanite, žene bezbrižne, čujte riječi moje! Kćeri bezbijedne, poslušajte govor moj!
10. Samo malo dana iza jedne godine vi ćete drhtati, vi bezbijedne! Jer ne će biti berbe i sabiranje voća ne će doći.
11. Strašite se, bezbrižne! Dršćite, bezbijedne! Svucite se, skinite haljine i ostavite samo bedra zaogrnuta!
12. Tugujući udarajte se u prsa za sjajnim njivama, za rodnim čokotima,
13. Za poljem naroda mojega, koje nosi trnje i draču, jest, za svima kućama, što su bile pune radosti, za gradom, što je bio pun veselja!
14. Jer je dvor ostavljen, vreva je gradska zamukla, gora dvorska i stražara postale su rupe za dugo vremena, trkalište divljim magarcima, paša stadima.
*15. Dok se ne izlije na nas duh s visine. Tada će pustinja postati vrt, i vrt će vrijediti kao šuma.
16. Tada će pravo stanovati u pustinji i pravednost prebivati u vrtu.
17. Djelo pravednosti bit će mir i dohodak prava pokoj i sigurnost do vijeka.
18. Na mjestu mira stanovat će narod moj, u prebivalištima sigurnim, u počivalištima bezbrižnim.
*19. Ali će tuča pasti, kad se obori šuma i grad potone u dubinu.
20. Blago vama! Možete sijati pokraj svih voda i puštati volove i magarce da slobodno trče!

GLAVA 33.

Sud Božji nad Asurom.

1. Teško tebi, haračlijo, koji sâm nijesi još iskusio haranja! Nevjerniče, koji sâm nijesi još trpio nevjere! Kad prestaneš pustošiti, bit ćeš sam opustošen. Kad prestaneš činiti nevjeru, činit će se i tebi nevjera.
2. Gospode, budi nam milostiv! Ufamo se u tebe. Budi mišica naša svako jutro, pomoć naša u nevoljno vrijeme!
3. Od jake vike pobjegoše narodi. Kad ti ustaneš, plemena se raspršе.
*4. Pokupit će se plijen vaš, kao što kupe skakavci, skočit će se na nj, kao što skaču skakavci.
*5. Gospod je uzvišen; jer stoji u visini. On će napuniti Sion pravom i pravednošću.
6. On će biti tvrd temelj sudbini tvojoj, bit će punina spasenja, mu-

(15) Prorok opisuje duhovno djelovanje milosti Božje u mesijanskom kraljevstvu pod slikom raznih promjena u prirodi (isp. 11, 6—9).
(19) Prije nego nastupi spasenje i pomilovanje naroda Božjega, dolazi sud Božji i nad Asiriju.
Gl. 33. (4) Kao što skakavci sve iz korijena iščupaju, tako će narod Božji neprijateljima sav plijen njihov oduzeti.
(5) Kaznenim sudom nad neprijateljima proslavit će se Bog i pokazat će, da je on neizmjerno uzvišen i velik.

drosti i znanja. Strah je Gospodnji
blago njegovo.
*7. Eto, junaci njihovi viču na-
polju, gorko plaču glasnici mira.
*8. Pusti leže putovi. Putnik ne
putuje. Prekinuo se savez, gradovi
se slabo cijene, za ljude se ne mari.
9. Zemlja gine u žalosti. Liban se
stidi i vene. Saronska je ravnica
postala kao jordanska pustara. Ba-
zan i Karmel otresaju lišće svoje.
10. »Sada ću ustati«, veli Go-
spod, »sada ću se uspraviti, sada
ću se podignuti.
*11. Idete trudni slamom i ra-
đate samo strnjiku. Naprasitost
vaša proždrijet će vas kao oganj.
12. Narodi će biti kao peći kreč-
ne, izgorjet će ognjem kao trnje
posječeno.
*13. Čujte, koji ste daleko, što
sam učinio! Spoznajte, koji ste bli-
zu, junačko djelo moje!«
14. U Sionu dršću grješnici.
Drhat spopada zlikovce. »Tko od
nas može ostati kod ognja što pro-
ždire? Tko od nas može ostati kod
vječne žege?«
15. Tko je prav i govori iskreno;
tko mrzi na dobitak od nasilja; tko
otresa ruku svoju da ne primi po-
klona; tko zatiskuje uši svoje, da
ne čuje za krv; tko zatvara oči svo-
je, da ne vidi zla s dopadanjem:
*16. Taj će stanovati na visina-
ma, gradovi su na stijenama uto-
čište njegovo, kruh njegov ne po-
nestaje, voda njegova ne će nikada
presušiti.
*17. Kralja u sjaju njegovu gle-
dat ćeš, vidjet ćeš zemlju daleku.
*18. Srce tvoje neka se još spo-
mene strašnoga vremena: »Gdje je
sada, koji je brojio? Gdje je, koji
je mjerio novce? Gdje je, koji je
brojio kule?«
19. Ne ćeš više vidjeti drskoga
naroda, naroda s jezikom tepavim,
nerazumljivim, koji tepa nerazum-
nim govorom.
20. Pogledaj na Sion, grad blag-
dana naših! Oči tvoje neka vide
Jeruzalem, sigurno mjesto, šator,
koji ne putuje, kojemu se kôlje ni-
kada ne istrgava, kojemu se uža
nikada ne raskidaju.
*21. Jer tamo je kod nas Gospod,
Sjajni, namjesto rijeka i širokih
potoka. Po njima se ne njihaju la-
đe s veslima. Lađa ponosita ne pro-
lazi onuda.
22. Jer je Gospod naš sudac, Go-
spod je naš gospodar, Gospod je
naš kralj. On je, koji nas spasava.
*23. Tvoja su sad uža popustila,
te ne drže tvrdo, katarke, i jedra
nijesu razapeta. Ali će se jednoć

(7) Kralj Ezehija poslao je godine 701. Senaheribu glasnike i veliku svotu novaca kao danak. Unatoč tomu tražio je veliki kralj predaju grada Jeruzalema.

(8—9) Asirska je vojska upala u zemlju Judinu i unatoč Ezehijinu savezu sa Senaheribom osvojila mnoga utvrđena mjesta i svu zemlju poharala.

(11) Prorok navješćuje Asircima neuspjeh njihova udara.

(13) Kazneni je sud nad Asurom izveden i učinio je najdublji utisak i na grješnike u Sionu.

(16) Tko ispuni uvjete navedene u prijašnjem retku, uživat će Božju zaštitu i blagoslov.

(17) Ezehija, koji je sada teško pogrđen i ponižen (isp. 4 Kralj 18, 14 sl.), dolazi opet do časti (isp. 2 Dnev 32, 23). Bez opasnosti može se putovati na sve strane i daleko.

(18) Isp. 4 Kralj 18, 14.

(21) Jeruzalem za svoju zaštitu ne treba širokih rijeka, kako to imaju drugi gradovi, i nijedna neprijateljska lađa ne će se usuditi navaliti na nj, jer ga štiti i brani Bog.

(23) Prorok se sad vraća k žalosnoj sadašnjici. Sad je Sion, čini se, na rubu propasti.

dijeliti golem plijen, tako da će hromi učiniti obilan plijen.
*24. I nijedan stanovnik ne će reći: »Stradam«. Narod, što prebiva tamo, prost je od krivnje.

GLAVA 34.

Sud Božji nad grješnim svijetom.

1. Dođite, narodi, da čujete! Pazite, plemena! Neka čuje zemlja sa stanovnicima svojim, vasioni svijet i sve, što živi na njemu!
2. Jer je razgnjevljen Gospod na sve narode, raždjućen na sve vojske njihove. On ih je prokleo, predao na pokolj.
3. Leže njihovi pobijeni. Smrad se diže od lešina njihovih. Gore su poplavljene krvlju njihovom.
*4. Proći će sva vojska nebeska. Kao knjiga savit će se nebo. Sva vojska njegova pada, kao lišće s vinove loze, kao što padaju suhe smokve sa stabla smokova.
*5. Kad se je opojio na nebu mač moj pun gnjeva, eto, onda pada na Edom i na narod, što je predan sudu.
*6. Mokar će biti od krvi mač Gospodnji, sjat će se od pretiline, od krvi janjeće i jarčije, od pretiline bubrega ovnećih. Jer Gospod ima žrtveni blagdan u Bosri, veliko klanje u zemlji Edomu.
7. Jednorozi navaljuju s njima i junci s jakim bikovima. Zemlja će se njihova opiti od krvi. Tlo će njihovo utiti od pretiline.
8. Jer će biti dan osvete Gospodnje, godina plaćanja za svađu sa Sionom.
9. Potoci će se njihovi pretvoriti u smolu, prah njegov u sumpor, zemlja će njihova postati smola goruća.
10. Ne gasi se ni danju ni noću. Dim se njezin diže jednako. Od koljena do koljena ostaje pusta. Nitko ne prelazi preko nje do vijeka.
*11. Pelikan i jež nastanit će se tamo. Sove i gavrani prebivat će tamo. Gospod će rastegnuti preko nje uže pustoši i mjerilo praznine.
12. Od plemića njezinih nema više nijednoga, da proglasi kraljevstvo. Svi će knezovi njezini iščeznuti.
13. Trnje će izniknuti u palačama njezinim. Koprive i drača u gradovima njezinim. Bit će prebivalište čagaljima i obor nojevima.
*14. Tamo će se sretati mačke i psi divlji. Aveti se tamo sastaju. Samo se tamo odmara vještica i nalazi sebi počivalište.
15. Tamo će se gnijezditi zmija strjelanka i jaja nositi, izleći se i odmarati se u sjeni. Samo tamo sastaju se jastrebovi jedan s drugim.
*16. Tražite samo u knjizi Gospodnjoj i čitajte! Ništa od ovoga ne fali. Nijedno nije bez drugoga.

---

(24) Još jedamput ističe prorok svrhu svih kaznenih sudova: izbavljenje od grijeha.

Gl. 34. (4) Knjiga je u stara vremena imala oblik svitka, što bi se svio oko štapića. I odatle latinske riječi: involucrum, volumen, involutus liber, što sve znači svitak knjižni. — »Vojska nebeska« jesu zvijezde. — Opis svršetka svijeta (kijameta). Isp. Mt 24, 29.

(5) Konačni sud nad Edomom, zakletim neprijateljem Judinim, osobito se ističe od proroka kao dio strašnoga suda, suda svijeta.

(6) Bosra je bila glavni grad Edomaca na jugoistoku od Mrtvoga mora.

(11) »Uže pustoši i mjerilo praznine rastegnuti« znači posve točno poravniti sa tlom.

(14) Narodno sujevjerje oživljuje pusta mjesta avetima i vješticama. Prorok uzima taj potez samo zato, da pjesnički iskiti svoj opis.

(16) Knjiga Gospodnja jest napisano proroštvo proroka (isp. 30, 8).

Jer je on to zapovjedio, osnova ih je njegova sabrala.
17. On im je sam bacio ždrijeb. Ruka im je njegova dopitala zemlju užem. Oni će je posjedovati zauvijek, od koljena do koljena stanovat će u njoj.

GLAVA 35.

Mesijanski blagoslov.

*1. Neka se raduje pustinja i pustoš! Neka se veseli pustara! Neka procvjeta kao livade šafranove!
2. Neka cvate punim cvatom, jest, neka se veseli, raduje i popijeva! Krasota Libana dat će joj se, sjaj Karmela i ravnice Sarona. Oni će gledati krasotu Gospodnju, sjaj Boga našega.
3. Zato ojačite klonule ruke i utvrdite iznemogla koljena!
4. Recite onima, koji su duhom klonuli: »Budite jaki! Ne bojte se! Evo, Bog vaš! Osveta dolazi, plaća Božja. On će sam doći, da vas otkupi.«
*5. Tada će se otvoriti oči slijepima, i uši gluhima otvorit će se.
6. Kao jelen skakat će tada hrom čovjek. Jezik će nijemoga klicati. Jer će u pustinji tada provreti vode i u pustari potoci.
7. žedno će tlo postati jezerom. i zemlja sasušena vodenim izvorima. Gdje su čagalji stanovali. u svome logu, izrast će trava, trska i sita.
*8. Ondje će biti nasip i put: zvat će se »Sveti put«. Nijedan nečist ne smije na nj stupiti; samo će njima pripadati. I nevješti ne će na njemu zalutati.
9. Ne će ondje biti lavova. Ljuta zvijer ne će ići po njemu. Tako šta ne će se ondje naći. Samo otkupljeni smiju ondje hoditi.
10. Otkupljeni od Gospoda vratit će se po njemu i doći će u Sion pjevajući. Glavu će njihovu obasjavati radost vječna. Veselje i radost prate ih. Briga i uzdisanje bježe.

GLAVA 36.

Senaheribov napadaj i spasenje Jeruzalema.

*1. U četrnaestoj godini kralja Ezehije podiže se Senaherib, kralj asirski, na sve utvrđene gradove Judine i osvoji ih.
2. Posla kralj asirski vrhovnog peharnika s jakom vojskom iz Lahisa kralju Ezehiji u Jeruzalem. On se namjesti kod vodovoda gornjeg jezera na cesti u polje valjarâ.
3. Predstojnik palače Elijacim, Sin Helcijin, pođe van k njemu s državnim pisarom Sobnom i pečatnikom Joahom, sinom Asafovim.
4. I reče im vrhovni peharnik: »Javite Ezehiji: Ovako kaže veliki kralj, kralj asirski: ‚Kakva je to uzdanica, u koju se uzdaš?
5. Misliš li, da su prazne riječi već savjet i snaga za rat? Na koga se oslanjaš, da si otpao od mene?
6. Ti se očito oslanjaš samo na štap od trske slomljene, koji svakome, ako se nasloni na nj, zabije

---

Gl. 35. (1 sl.) Kad Bog dođe na otkupljenje (isp. r. 4), probudit će rast i cvat posvuda, gdje je bila zemlja neplodna, i stanovnici će gledati slavu Božju. Pod slikom vanjskih promjena u prirodi opisuju se duhovni blagoslovi mesijanskoga doba.
(5 sl.) Dolazak Gospodnji dovodi sa sobom doba velikih čudesa.
(8—10) Otkupljeni vratit će se u Sion bez pogibli. Otkupljenje se prikazuje pod slikom povratka iz sužanjstva.
Gl. 36. (1—10) Isp. 4 Kralj 18, 17—25.

se u ruku, pa je probije. Takav je faraon, kralj egipatski, svima, koji se uzdaju u nj.

7. Ako li mi odvraćate: »U Gospoda, Boga svojega, mi se uzdamo!« — nije li to onaj, čije je visine i žrtvenike uklonio Ezehija, kad je zapovjedio Judi u Jeruzalemu: »Samo pred ovim žrtvenikom imate se klanjati?«

8. Hajde okladi se s mojim gospodarom, kraljem asirskim! Dat ću ti dvije tisuće konja, ako mogneš dobaviti konjanike za njih.

9. Kako ćeš odoljeti jednom jedinom stotniku između najmanjih sluga gospodara mojega? Zato se ti uzdaš u Egipat poradi kola i konjanikâ.

10. Nadalje, da li sam ja bez volje Gospoda došao proti ovoj zemlji, da je zatrem? Gospod mi je rekao: Idi proti toj zemlji i zatri je!'«

*11. Tada zamoliše Elijacim, Sobna i Joaha vrhovnoga peharnika: »Govori slugama svojim aramejski! Jer mi razumijemo. Ne govori s nama judejski pred narodom, što se nalazi na zidu!«

12. A vrhovni peharnik odvrati: »Da li me je gospodar moj poslao k tvojemu gospodaru i k tebi, da kažem ovo, a ne upravo k onim ljudima, koji tamo sjede na zidu, da napokon zajedno s vama jedu svoju vlastitu nečist i da piju svoju mokraću?«

13. Tada stade vrhovni peharnik i povika judejski u sav glas i reče: »Čujte vijest velikoga kralja, kralja asirskoga!

14. Ovako kaže kralj: ‚Ne dajte se zaluditi od Ezehije! Jer vas on ne može izbaviti.

15. I nemojte da vas nagovori Ezehija da se pouzdate u Gospoda govoreći: Gospod će nas sigurno izbaviti; ovaj grad ne će pasti u ruke kralju asirskomu.'

16. Ne slušajte Ezehije! Jer ovako kaže kralj asirski: ‚Učinite mir sa mnom i predajte mi se! Onda će svaki od vas jesti sa svoga čokota i sa svoje smokve, i svaki će piti vodu svoje čatrnje.

17. Dokle ne dođem i ne odvedem vas u zemlju, koja je kao vaša, u zemlju punu žita i vina, u zemlju punu kruha i vinogradâ.

18. Jest, da vas samo ne zaludi Ezehija govoreći: Gospod će nas izbaviti. Jesu li bogovi narodâ izbavili svoju zemlju iz ruke kralja asirskoga?

19. Gdje su bogovi ematski i arfadski? Gdje su bogovi sefarvaimski? Jesu li možda izbavili Samariju iz moje ruke?

20. Tko je između svih bogova ovih zemalja onaj, tko je bio izbavio zemlju svoju iz moje ruke, da bi sam Gospod izbavio Jeruzalem iz moje ruke?'«

21. Ali su oni šutjeli i nijesu mu odgovorili ni riječi. Jer je kralj bio izdao zapovijed: »Ne odgovarajte mu!«

22. Nato predstojnik palače Elijacim, sin Helcijin, državni pisar Sobna i pečatnik Joaha, sin Asafov, dođoše k Ezehiji razdrvši haljine i javiše mu, što je bio rekao vrhovni peharnik.

GLAVA 37.

Senaheribova sila nakon molitve Ezehijine za noć razbijena.

*1. Kad je to čuo kralj Ezehija, razdrije haljine svoje, obuče pokor-

(11—22) Isp. 4 Kralj 18, 26—37.
Gl. 37. (1—7) Isp. 4 Kralj 19, 1—7.

ničku odjeću i ode u hram Gospodnji.
2. Predstojnika palače Elijacima, državnog pisara Sobnu i starješine svećenstva posla, isto tako obučene u pokorničku odjeću, k proroku Izaiji, sinu Amosovu.
3. Oni su mu imali reći: »Ovako veli Ezehija: ,Dan nevolje, kazne i pogrde današnji je dan. Jer prispješe djeca do porođaja, a nema snage da se rode.
4. Možda čuje Gospod, Bog tvoj, riječi vrhovnoga peharnika, kojega je gospodar njegov, kralj asirski, poslao amo, da se naruga Bogu živomu, te ga kazni poradi riječi, što ih je čuo Gospod, Bog tvoj. Pomoli se stoga za ostatak, koji se još nalazi!«
5. I kad poslanici kralja Ezehije dođoše k Izaiji,
6. Odgovori im Izaija: »Javite ovo gospodaru svojemu: ,Ovako veli Gospod: Ne plaši se od riječi, što si ih čuo, kad su mi se narugale sluge kralja asirskoga!
7. Evo, ja ću mu udahnuti namisao, da se vrati u svoju zemlju, kad čuje jednu vijest. A u njegovoj ću zemlji učiniti, da pogine od mača.'«
*8. Na povratku nađe vrhovni peharnik kralja asirskoga gdje opsjeda Lobnu. On je naime bio čuo, da je ovaj otišao od Lahisa,
9. Jer mu je bilo došlo do ušiju, da je Taraka, kralj etiopski, izašao u boj proti njemu. Na ovu vijest posla glasnika Ezehiji s nalogom:
10. »Odnesite ovu vijest Ezehiji, kralju Judinu: ,Nemoj da te zavara Bog tvoj, u kojega se uzdaš misleći, da ne će Jeruzalem pasti u ruke kralju asirskomu.
11. Sam si čuo, što su učinili kraljevi asirski svima zemljama potrvši ih sasvim. A ti da se izbaviš?
12. Jesu li možda bogovi narodâ, koje satrše oci moji, njih izbavili, Gozance, Harance, Resefe i Edenite u Telasaru?
13. Gdje je kralj ematski, kralj arfadski, kralj grada Sefarvaima, pa onaj od Ane i Ave?'«
14. Ezehija primi pismo od glasnikâ. Kad ga je bio pročitao, otide u hram Gospodnji. Tamo ga Ezehija razvi pred Gospodom.
15. Tada se pomoli Ezehija pred Gospodom ovako:
16. »Gospode nad vojskama, Bože Izraelov, koji imaš prijesto nad kerubima! Ti si jedino Bog nad svima kraljevstvima na zemlji. Ti si stvorio nebo i zemlju.
17. Prigni, Gospode, uho svoje i čuj! Otvori, Gospode, oči svoje i vidi! Pripazi na sve riječi Senaheribove, koji posla da se naruga Bogu živomu.
18. Istina je, Gospode, opustošili su kraljevi asirski sve narode i zemlju njihovu
19. I pobacali su bogove njihove u oganj. Ali to nijesu bili bogovi, nego djelo ruke čovječje, drvo i kamen. Zato ih se moglo uništiti.
20. A sad, Gospode, Bože naš, izbavi nas iz ruke njegove, da spoznaju sva kraljevstva na zemlji, da si ti jedino Gospod!«
*21. Tada posla Izaija, sin Amosov, k Ezehiji ovu vijest: Ovako veli Gospod, Bog Izraelov, kojemu si se molio poradi Senaheriba, kralja asirskoga.
22. Ovu riječ izreče Gospod za nj: »Smije ti se, ruga ti se djevojka, kći Siona. Za tobom maše glavom kći Jeruzalema.
23. Koga si pogrdio i pohulio, proti komu si glas podigao i uvis bacio oholi pogled? Proti Svecu Izraelovu!

(8—20) Isp. 4 Kralj 19, 8—19.
(21—32) Isp. 4 Kralj 19, 20—34.

24. Pogrdio si preko sluga svojih Gospoda. Ovako si mislio: ‚Silom kola svojih popeo sam se na visoke gore, na vrhunac Libana. Oborio sam visoke cedre, najljepše čemprese. Prodro sam do najvišeg vrhunca, u šume najbogatije njegove.
25. Bunareve iskopao sam i mogao sam piti tuđu vodu; isušio sam stopama svojim sve rijeke egipatske.'
26. Zar nijesi još jednako čuo? —: Odavno sam to spremio, od iskona sam to zasnovao, — sad puštam da se to zbude: Tvrdi gradovi bili su pretvoreni u puste ruševine.
27. Nemoćni zadrhtaše stanovnici njihovi i smetoše se, postadoše kao trava u polju i kao zelena travica, kao trava na krovu, kao zrno, što se osuši, prije nego dozori.
28. Znam počivanje tvoje, hodanje tvoje i dolaženje tvoje, i kako sada bjesniš na me.
29. Jer sada bjesniš na me, i tvoja obijest dođe do mojih ušiju, zato ću metnuti brnjicu svoju na nozdrve tvoje i uzdu svoju u gubicu tvoju, pa te zatjerati natrag putem, kojim si došao.
30. A tebi neka ovo bude znak: Ove će se godine jesti, što samo od sebe naraste, i druge godine, što opet samo od sebe naraste, a treće godine sijte i žanjite, sadite vinograde i uživajte plodove njihove!
31. Štogod tad preostane od kuće Judine, potjerat će opet žile ozdo i donijeti plod ozgo.
32. Jer će iz Jeruzalema izaći ostatak, četa, što se spasila, iz gore Siona. Revnost Gospoda nad vojskama to će proizvesti.«
33. Zato ovako veli Gospod za kralja asirskoga: »Ne će provaliti u ovaj grad i ne će ubaciti amo strijelu. Ne će se primaći k njemu sa štitom, niti će iskopati opkop oko njega.
34. Vratit će se putem, kojim je došao. Ne će provaliti u ovaj grad!« Tako glasi riječ Gospodnja.
35. »Branit ću ovaj grad i spasit ću ga poradi sebe i poradi svojega sluge Davida.«
*36. Tada izađe anđeo Gospodnji i pobi u taboru asirskom sto i osamdeset i pet tisuća ljudi. Kad ustadoše ujutro, nađoše ih sve kao mrtve lješine.
37. Odmah se podiže Senaherib, kralj asirski, i otide kući. Ostade u Ninivi.
38. Kad se je jedamput klanjao u hramu svojega boga Nesroha, ubiše ga mačem njegovi sinovi Adrameleh i Sarasar. Tada pobjegoše u zemlju Ararat. Njegov sin Asarhadon postade kralj mjesto njega.

GLAVA 38.

Ezehija se rozbolje, ozdravi i zahvaljuje Bogu.

*1. U ono vrijeme razbolje se Ezehija na smrt. Prorok Izaija, sin Amosov, dođe k njemu i reče mu: »Ovako veli Gospod: Uredi kuću svoju; jer ćeš umrijeti i ne ćeš više ozdraviti!«
2. Tada okrenu Ezehija svoje lice k zidu i upravi Gospodu ovu molitvu:
3. »Ah, Gospode, spomeni se ipak, da sam hodio pred tobom u vjernosti i s nepodijeljenim srcem i da sam činio, što je tebi ugodno!« I udari Ezehija u glasan plač.
4. Tada dođe riječ Gospodnja Izaiji:

(36—38) Isp. 4 Kralj 19, 35—37.
Gl. 38. (1 sl.) Isp. 4 Kralj 20, 1—7.

5. »Idi, reci Ezehiji: ,Ovako veli Gospod, Bog Davida, djeda tvojega: Čuo sam molitvu tvoju, vidio suze tvoje. I evo dodat ću ti vijeku petnaest godina.

6. I izbavit ću tebe i ovaj grad iz ruku kralja asirskoga i branit ću ovaj grad.'

7. Ovo neka ti bude znak od Gospoda, da će Gospod ispuniti svoje obećanje, što ga je dao!

*8. Evo, ja ću vratiti sjenu po stepenima, po kojima je sišla na sunčaniku Ahazovu, natrag za deset stepena.« Tada se vrati sunce natrag za deset stepena po stepenima, po kojima je bilo sišlo.

9. Pjesma Ezehije, kralja Judina, kad je bio bolestan i opet ozdravio od bolesti svoje.

10. »Ja sam mislio: usred života svojega imam da stupim na vrata svijeta mrtvih, da mi se uzme ostatak godina mojih.

11. Mislio sam: Ne smijem više gledati Gospoda, Gospoda u zemlji živih. Ne ću više vidjeti čovjeka kod stanovnikâ na svijetu.

*12. Stan se moj razvaljuje, odnosi se od mene kao šator pastirski. Kao tkalac savio sam život svoj: on me odsijeca od osnutka. Prije nego još dan bude noć, činiš mi kraj.

*13. Mirno sam izdržao do ujutro. Kao lav satire on sve kosti moje. Prije nego još dan bude noć, činiš mi kraj.

14. Kao lastavica, kao ždral tugovao sam, gukao sam kao golubica. Mutno su gledale oči moje prema gore:

15. U tjeskobi sam, Svemogući! Oblakšaj mi! Što da još govorim? On mi je to navijestio. On je to i izveo: Mirno imam proživjeti sve godine svoje unatoč gorkosti duše svoje.

16. O tom se živi, Svemogući, u tom je svemu život duha mojega. Ti ćeš me opet ojačiti i sačuvati u životu.

17. Eto, na spasenje postao mi je gorki jad. Sačuvao si život moj od uništenja i propasti. Jer si bacio za leđa svoja sve grijehe moje.

*18. Jer ne slavi te carstvo mrtvih. Ne hvali te smrt. Koji silaze u jamu ne nadaju se tvojoj vjernosti.

19. Ne, živi samo, živi slavi te kao ja danas. Otac javlja djeci vjernost tvoju.

20. Gospod je bio spreman da me spasi. Zato udarajmo u žice sve kolike dane života svojega u hramu Gospodnjem!«

*21. Onda zapovjedi Izaija, neka uzmu grudu suhih smokava i stave je na otok, da ozdravi opet.

22. Ezehija upita: »Koji je znak za to, da ću opet moći otići u kuću Gospodnju?«

---

(8) Isp. 4 Kralj 20, 8—11. Ove obadvije glave 38. i 39. stoje na ovom mjestu, da se pokaže, kojom je prilikom bilo prorečeno odvođenje u Babilon, o kojem Izaija govori u drugom dijelu svoje knjige.

(12) Bolesnik ispoređuje svoj pri kraju život s pastirskim šatorom, što se razvaljuje i odnosi, i s tkanjem, što bi ga htio da dovrši, ali mu Bog iznenada odsijeca konce od osnutka.

(13) Ako se bolesnik nada u noći, da će mu ujutro biti bolje, onda mora doživjeti, da strašni bolovi ruju u njegovim udima i kao da ih satiru.

(18) Sudbina je mrtvih dokončana. Oni više ne trebaju i ne dobivaju osobite pomoći Božje i zato ni ne mogu više kao živi ljudi zahvaljivati Bogu na novim dobročinstvima.

(21 sl.) Po 4 Kralj 20, 8 sl. spadaju ovi reci među r. 6. i 7.

GLAVA 39.

Ezehiji se proriče kazna.

*1. U ono vrijeme kralj babilonski Merodah Baladan, sin Baladanov, posla Ezehiji pismo s darovima. On je naime bio čuo, da je bio bolestan i opet ozdravio.

2. Ezehija se obradova tome i pokaza im skladište svoje, srebro i zlato, mirise i skupocjeno ulje, svu oružnicu svoju i sve, što se nalazilo u riznicama. Ne osta ništa u palači njegovoj i u svemu području gospodstva njegova, da im ne pokaza Ezehija.

3. I dođe prorok Izaija kralju Ezehiji i upita ga: »Što su htjeli ti ljudi i odakle su došli k tebi?« Ezehija odgovori: »Iz daleke zemlje došli su k meni, iz Babilona.«

4. Onaj upita dalje: »Što su vidjeli u tvojoj palači?« Ezehija odvrati: »Vidjeli su sve, što ima u mojoj palači. Nije ostalo ništa u riznicama mojim da im nijesam pokazao.«

5. Tada reče Izaija Ezehiji: »Čuj riječ Gospoda nad vojskama:

6. ,Doći će vrijeme, kad će se odvući u Babilon sve, što se nalazi u palači tvojoj, što su sabirali oci tvoji do današnjega dana. Ništa ne će preostati', veli Gospod,

7. I od tvojih vlastitih sinova, što će ti se još roditi, uzet će neke, da vrše sobarske službe u palači kralja babilonskoga.«

8. Ezehija odgovori Izaiji: »Riječ Gospodnja, koju si mi navijestio, prava je«; mislio je naime: »Dok živim, vladat će mir i sigurnost.«

GLAVA 40.

Izraelovo buduće spasenje, od Boga čvrsto zaključeno.

*1. »Tješite, tješite narod moj«, tako govori Bog vaš,

*2. »Govorite Jeruzalemu ljubezno, javljajte mu, da je protekla rabota njegova! Jer je izravnana krivnja njegova, jer je primio iz ruke Gospodnje dvojaku kaznu za sve grijehe svoje.«

*3. Čuj, ori se glas u pustinji: »Pripravite put Gospodu! Poravnite u pustoši stazu Bogu našemu!

4. Svaka dolina neka se podigne, svaka gora i brežuljak neka se slegnu! Što je krivo neka bude pravo, bregovito zemljište neka bude dno doline!

5. Jer će se javiti sjaj Gospodnji. Svako će ga meso gledati. Jer su to usta Gospodnja obećala.«

*6. Čuj, ori se glas: »Navješćuj!« I on će pitati: »Što da navješćujem?« »Svako je meso trava. Sva je milota njegova kao cvijet poljski.

Gl. 39. (1—8) Isp. 4 Kralj 20, 12—19.

Gl. 40. (1—11) Ovaj se odsjek odnosi najprije na budući povratak iz babilonskoga sužanjstva, što ga on gleda pred sobom. Ali prorok gleda ujedno i mesijansko doba. To se vidi iz 6. retka, po kojemu će sve čovječanstvo (svako meso) gledati krasotu Gospodnju, t. j. od Boga izvedeno oslobođenje. To osobito pokazuju slijedeće glave, gdje se govori napose o dvojakom oslobođenju. Povratak iz Babilona jest uvjet i znamenje (tip) mesijanskoga oslobođenja.

(2) Izrael je u sužanjstvu morao više pretrpjeti, nego što je bio zaslužio svojim grijesima. Tako govori božanska ljubav, kojoj se veličina kazne čini prevelika.

(3) Pred knezovima na njihovim putovanjima išli bi glasnici, koji su se imali pobrinuti za uređenje putova. Putovi u pustinji imaju se pripraviti, jer prolaz naroda, što se vraća kući, vodi od Babilona u Palestinu kroz sirsko-arapsku pustinju. Vanjska je priprava slika nutarnjega preokreta. — Isp. Iv 1, 23; Lk 3, 4—6.

(6—8) Lomnost ljudske jakosti očitovala se je u padu Babilona, iza kojega je došlo oslobođenje iz babilonskog sužanjstva. Bog je bio to oboje unaprijed objavio. Njegova je dakle riječ stalna i pouzdana.

7. Trava se osuši, cvijet uvene, kad dah Gospodnji dune na njih. Jest, trava je narod.

8. Trava se osuši, cvijet uvene. Ali riječ Boga našega ostaje do vijeka.«

*9. Uzađi na visoku goru, Sione, kao glasnik radosti! Podigni moćno glas svoj kao glasnik radosti, Jeruzaleme! Podigni ga! Ne boj se! Objavi gradovima Judinim: »Evo, tu je Bog vaš!

10. Evo, svemogući Gospod dolazi kao pobjeditelj! Mišica njegova dade mu pobjedu. Evo, plaća njegova dolazi s njim! Bojna nagrada njegova ide pred njim.

11. Kao pastir, tako on pase stado svoje. Janjad uzima u naručje svoje. Nosi ih na prsima svojim; polako vodi dojilicu ovcu.«

*12. Tko je šakom izmjerio mora i mjeru neba odredio pedljem? Tko je u korito nasuo prah zemaljski, gore izmjerio na mjerila, bregove na poteg njihov?

13. Tko je upravljao duh Gospodnji, tko ga je upućivao kao savjetnik?

14. S kim je imao vijeće, da mu je dao razboritost, da ga je naučio putu pravice, doveo ga do spoznaje i pokazao mu put razbora?

*15. Eto, narodi su kao kap iz vijedra, kao praška na mjerilima broje se! Eto, otoci su mu kao zrno pijeska, što ga podigne.

16. Liban nije dosta kao drvo za oganj, zvijeri njegove nijesu dosta kao žrtve za njega.

17. Svi su narodi kao ništa pred njim. On ih drži za ništa i ništave.

18. S kim ćete izjednačiti Boga, što ćete uz njega staviti kao priliku?

19. Lik idolski, što ga je salio umjetnik, zlatar ga prevukao zlatom i kovač verižicama srebrnim?

20. Tko je odveć siromašan za takav potrošak, bira drvo, što ne truhne, traži sebi vješta umjetnika, da načini lik, koji se ne prevaljuje.

21. Ne znate li? Ne čujete li? Nije li vam bilo javljano od početka? Ne vidite li iz temeljâ zemlje?

22. On je onaj, koji sjedi nad krugom zemaljskim, kojega su stanovnici sićušni kao skakavci. On razastire nebo kao prekrivalo, razapinje ga kao šator za stan.

23. On je onaj, koji obraća knezove u ništa, koji vladaoce zemaljske uništava.

24. Jedva su posađeni, jedva su posijani, jedva im se stablo ukorijenilo u zemlji, tada ih pogodi dah njegov: oni posahnu, i vihor ih raznese kao pljevu.

25. »S kim ćete me dakle izjednačiti, da bih bio kao on?«, veli Svetac.

26. Podignite oči svoje prema nebu i gledajte: tko je to stvorio? On je onaj, koji izvodi vojsku svega toga na broj, koji zove sve po imenu, i poradi velike sile njegove i jake moći ne izostaje ni jedan jedini.

27. Što govoriš dakle, Jakove, i kažeš, Izraele: »Sakrivena je sudbina moja Gospodu, pravica se moja izmiče Bogu mojemu.«

28. Ne znaš li, ne čuješ li? —: vječni Bog jest Gospod, stvoritelj krajeva zemaljskih. On se ne uma-

(9—11) Povorka otkupljenih pod Božjim vodstvom stigla je do cilja u Jeruzalemu. Jeruzalem, ostavljeni (49, 14), smije objaviti cijeloj zemlji radosnu vijest o svome pomilovanju i oproštenju.

(12) Silne gromade i prostore stvorenja načinio je Bog najvećom lakoćom.

(15) Sva su stvorenja prema Bogu malena i neznatna.

ra, on ne malakše, nedohitna je
razboritost njegova.
29. On daje snagu umornome, daje jakost slabome.
30. I mladići se umaraju i malakšu, ljudi mladi padaju:
31. Ali koji se uzdaju u Gospoda, crpaju novu snagu, krila im rastu kao orlovima. Trče i ne umaraju se. Hode i ne malakšu.

GLAVA 41.

Bog poziva svojega slugu da tješi siromahe i posrami idolopoklonike.

1. »Počujte me šuteći, obale! Narodi, crpajte novu snagu! Oni neka dođu i govore! Mi ćemo zajedno stupiti na parnicu.
*2. Tko je s istoka podigao onoga, kojega uzastopce slijedi pobjeda, koji je narode podvrgao sebi i kraljeve poobarao, čiji je mač učinio ih prahom i luk njegov pljevom razvijanom.
3. On ih progoni, ide dalje nepovrijeđen, nikada na svojoj stazi ne uzmaknu.
4. Tko je to učinio i izveo? On, koji je čovječja pokoljenja proizveo od iskona. Ja, Gospod, koji sam prvi i još isti kod posljednjega.«
5. Otoci to vidješe i prepadoše se. Krajevi zemaljski zadrhtaše. Oni se približiše i dođoše.
6. Jedan je drugome pomagao i drugu je svojemu govorio: »Budi jak!«
*7. Umjetnik je hrabrio zlatara; koji kleplje hrabrio je onoga, koji koje na nakovnju. Koji govori o spajanju: »Dobro je.« Klincima utvrđuje lik, da se ne prevali.
*8. »Ali ti, Izraele, slugo moj, ti, Jakove, kojega sam izabrao, potomče Abrahama, prijatelja mojega,
9. Ti, kojega sam uzeo s krajeva zemlje, kojega sam pozvao iz najkrajnjega puta njezina, tebi sam rekao: ‚Ti si moj sluga. Tebe sam izabrao i nikada te nijesam odbacio.'
10. Ne boj se; jer sam ja s tobom! Ne gledaj plašljivo naokolo; jer sam ja Bog tvoj! Ja te krijepim. Ja te pomažem. Ja te podupirem jakom desnicom svojom.
11. Gle, padoše svi u sramotu i porugu, koji gore u neprijateljstvu proti tebi. Uništuju se i upropašćuju, koji se bore proti tebi.
12. Ne nalaziš ih više, kad ih tražiš, koji udaraju na tebe. Bit će kao ništa i opet ništa, koji vojuju na tebe.
13. Ja sam Gospod, Bog tvoj, koji te držim za desnicu, koji ti govorim: ‚Ne boj se! Ja sam tvoj pomoćnik!'
*14. Ne boj se, crviću Jakovljev, ljudi Izraelovi. Ja ti pomažem«, — govori Gospod — »spasitelj je tvoj Svetac Izraelov.
*15. Gle, učinit ću te da budeš sprava za vršenje, nova sa zupci-

Gl. 41. (2) Veliki pobjeditelj s istoka jest perzijski kraj Ciro (isp. 44, 28; 45, 1—3). Iz njegova poslanja poznat će narodi, da je Gospod pravi Bog, a ne poganski idoli.

(7) Prorok se ruga idolima, u koje se narodi uzdaju u svojoj tjeskobi pred Cirom.

(8—10) Izrael se ne treba ništa bojati, kad se približuje veliki pobjeditelj. Bog će ga štititi, jer je on njegov narod izabrani.

(14) Svetac Izraelov, t. j. sveti Bog Izraelov, jest njegov otkupitelj, hebr. goel; ovaj je imao dužnost otkupa i krvne osvete (isp. 4 Mojs 35, 12. 19; 5 Mojs 19, 6). Bog će svoj narod otkupiti iz babilonskog sužanjstva i osvetiti se neprijateljima Izraelovim.

(15) Narod će Božji nadvladati svoje ponosne i moćne neprijatelje.

ma mnogim. Vrći ćeš gore i satrt ćeš ih, brda ćeš obratiti u pljevu.

16. Vijat ćeš ih, vjetar će ih odnijeti, vihor će ih razasuti. A ti ćeš se veseliti Gospodu i hvalit ćeš se Svecem Izraelovim.

*17. Bijednici, siromasi traže vode, ali je nema. Od žeđi gine jezik njihov. Ja, Gospod, uslišit ću ih, ja, Bog Izraelov, ne ću ih ostaviti.

18. Otvorit ću rijeke na golim bregovima, izvore usred dolina. Pustinju ću obratiti u jezero vodeno, suhu zemlju u izvore vodene.

19. Napunit ću pustinju cedrima, akacijama, mirtama i maslinama, u pustari zasadit ću čemprese, brijestove i jele.

20. Oni će vidjeti i uvidjeti, opaziti i spoznati, da je to uradila ruka Gospodnja, da je to učinio Svetac Izraelov.«

*21. »Iznesite parnicu svoju!« veli Gospod. »Iskažite dokaze svoje!« veli kralj Jakovljev.

22. »Neka iznesu i neka nam objave, što će se dogoditi! Objavite prijašnje, kako je bilo, da mi to opazimo i spoznamo ispunjenje njegovo! Ili kažite nam, što će biti unapredak!

23. Objavite, što će biti poslije, te spoznamo, da ste bogovi! Učinite samo nešto, dobro ili zlo, da to svi diveći se vidimo!

24. Gle, vi ste ništa! Djelo je vaše ništavo. Tko vas izbira, gad je.«

*25. »Podigao sam jednoga sa sjevera, i on je došao, od istoka sunčanoga njega, koji će zazivati ime moje. On je pogazio knezove kao blato, kao lončar, koji gazi glinu.

26. Tko je to objavio od početka, da smo to znali, unaprijed, da smo rekli: ‚Slaže se!'? Ali nitko nije objavio, nitko nije izvijestio, nitko nije čuo riječi vaših.

*27. Kao prvi ja sam objavio Sionu: ‚Gle, oni su sada tu!' Poslao sam Jeruzalemu glasnike radosti.

28. Gledam naokolo; ali nema tu nijednoga od ovih. Nijedan ne zna savjeta. Pitao sam ih, da bi mi dali odgovor:

29. Gle, svi su oni ništa, i djela su njihova ništava. Vjetar i praznina likovi su njihovi.«

GLAVA 42.

Sluga Božji (Mesija) u svojoj blagosti svijetlo neznabošcima i vođ zaslijepljenom narodu.

*1. »Evo sluga moj, kojega ljubim, izabranik moj, koji mi se do-

(17—20) U sjajnim slikama opisuje prorok slavni obrat, što će ga izvesti Bog u sudbini naroda, koji sada još muku muči i trpi (r. 14). Ovaj obrat počinje oslobođenjem iz babilonskog sužanjstva i ispunja se u mesijanskoj slavi, što se ovdje opisuje slikovito.

(21—24) Idoli nijesu mogli prije objaviti oslobođenje Izraelovo; zato su jedno ništa.

(25—29) Jedino je Bog preko svojih proroka objavio propast Babilona i poslanje perzijskoga kralja Cira; zato je on pravi Bog. Prorok se postavlja na stanovište ispunjenja.

(25) Jer Ciro dolazi iz Medije - Perzije, može se ovdje, protivno r. 2, i reći, da ga je Bog podigao sa sjevera. Kralj je priznavao i štovao Boga Izraelova, kao što pokazuje ispunjenje (isp. 1 Ezd 1, 2), ali je štovao i svoje bogove.

(27) Bog je unaprijed objavio povratak naroda. U svojim prorocima poslao je u Jeruzalem glasnike radosti.

Gl. 42. (1—12) Nasuprot vojskovođi i osvojitelju narodâ Ciru opisuje sad prorok slugu Gospodnjega, Mesiju, kao tihoga učitelja narodâ, kao svijetlo neznabošcima i posrednika Novog Zavjeta.

pada! Mećem na njega duh svoj. Istinu će javljati narodima.

*2. Ne će vikati ni kričati, niti će se čuti glas njegov po ulicama.

*3. Trske stučene ne će prelomiti, stijenja, što tinja, ne će ugasiti. Vjerno će javljati istinu.

4. Ne će se umoriti niti klecati, dok ne utemelji istinu na zemlji. Nauku njegovu čekaju narodi.«

5. Ovako govori Bog, Gospod, koji je stvorio i razapeo nebo, koji je rasprostro zemlju s njezinim rastlinama, koji je dao dah narodu na njoj, duh onima, što hode po njoj:

*6. »Ja, Gospod, dozvao sam te u dobroti. Držao sam te za ruku i čuvao te. Učinio sam te za narod posrednikom zavjeta, svijetlom neznabožaca,

7. Da otvoriš oči slijepcima, da izvedeš sužnje iz zatvora, iz tamnice one, koji sjede u tami.

*8. Ja sam Gospod. To je ime moje. Časti svoje ne dajem drugomu, slave svoje ne dajem idolima.

9. Prije unaprijed kazano, vidite, dogodilo se! Sad javljam novo. Prije nego još proklije, dajem vam da znate.«

10. Pjesmu novu pjevajte Gospodu, slavu njegovu do kraja zemlje, vi, koji se vozite po moru s puninom njegovom, vi otoci i stanovnici njihovi!

*11. Neka kliče pustinja sa svojim gradovima, sela, što stanuju na Cedru! Neka podvikuju stanovnici po stijenama, neka klikuju savrh gora!

12. Neka se časti Gospod, neka se navješćuje slava njegova po otocima!

*13. Gospod izlazi kao junak. Kao ratnik razvija ratobornost, viče i klikuje, bori se proti neprijateljima kao div.

14. »Šutio sam dugo, činio sam se nijem. Kao žena kod porođaja sad ću vikati, duhat ću i bjesnit ću strahovito.

15. Opustit ću gore i bregove, svu zelen njihovu osušit ću. Od rijeka ću načiniti otoke, od jezera suhu zemlju.

16. Slijepce ću voditi putovima, kojih ne poznaju. Vodit ću ih stazama, što su im nepoznate. Obratit ću pred njima tamu u svjetlost, i što je neprohodno u ravno tlo. To je, što ću učiniti i ne ću propustiti.

17. Posramljeni uzmaknut će natrag, koji se uzdaju u likove idolske, koji govore likovima livenim: ‚Vi ste naši bogovi.'

18. Čujte, gluhi! Progledajte, slijepi, da vidite!

*19. Tko je slijep, ako ne sluga moj, i tako gluh kao glasnik moj, kojega sam poslao? Tko je tako slijep kao sluga Gospodnji?

20. Mnogo si vidio, ali nijesi mario. Otvorenim ušima nije čuo.

---

(2) On je blag i krotak, ne viče i ne kriči po ulicama kao surov ratnik.

(3) On ne će kao osvojitelj tlačiti narode, nego će ih tješiti svojom naukom.

(6 sl.) Kao posrednik zavjeta i kao svijetlo neznabožaca donosi sluga Gospodnji neznabošcima pravo spoznanje Boga i oslobođenje od grijeha.

(8 sl.) Pobjeda sluge Božjega nad neznaboštvom jest djelo Božje; Bog je poslao njega i unaprijed je kazao dolazak njegov.

(11) O Cedru (Kedru) isp. 21, 16.

(13—17) Bog na sramotu idolskih sluga (r. 17) izvršuje oslobođenje obaranjem neprijateljâ i kao vođ iz mraka i tame.

(19) Ovdje se ne zove Mesija, nego Izrael »slugom Gospodnjim«, jer se je on bio sklapanjem zavjeta svečano obvezao na službu Božju. On je glasnik Božji kao od Boga postavljeni posrednik objavljene vjere za neznabošce.

*21. Poradi vjernosti svoje snovao je Gospod da učini zakon velikim i slavnim.

22. A ipak je to narod oplijenjen i potlačen. Svi koliki uhvaćeni su u tamnicama, sakriveni u zatvorima. Postali su plijen, a nema nikoga, da ih izbavi; postali su grabež, a nitko ne traži: ‚Vrati!'«

23. Tko će od vas čuti ovo, pripaziti na to i poslije to poslušati?

24. Tko je predao Jakova grabežu i Izraela razbojnicima? Nije li to učinio Gospod, kojemu smo sagriješili? Nijesu htjeli hoditi putovima njegovim, niti slušati naputak njegov.

25. Tada je izlio na nj jarost gnjeva svojega i strahote rata, što su ga odasvud pritisnule. Ali on nije mario za to. Gorio je. Ali on to ne primi k srcu.

GLAVA 43.

Bog izbavlja svoj narod kao što je obećao i oprašta mu grijeh milostivo.

1. Ali sada ovako veli Gospod, stvoritelj tvoj, Jakove, tvorac tvoj, Izraele: »Ne boj se! Jer sam te otkupio, pozvao sam te po imenu: Moj si!

*2. Ideš li preko vode, ja sam s tobom, preko rijeka, ne će te potopiti. Ideš li kroz oganj, ne ćeš izgorjeti, ne će te plamen opaliti.

3. Jer ja, Gospod, tvoj sam Bog, Svetac Izraelov tvoj je spasitelj. Dao bih Egipat za te kao otkup, Etiopiju i Sabu mjesto tebe.

4. Jer si mi tako drag, tako vrijedan i tako mio, dao bih ljude za te, narode za život tvoj.

5. Ne boj se, jer sam ja s tobom! Od istoka dovodim djecu tvoju. Od zapada sabiram te.

6. Kažem sjeveru: ‚Daj!', jugu: ‚Ne zadržavaj ih! Sinove moje dovedi izdaleka, kćeri moje s kraja zemlje,

*7. Sve, koji se zovu mojim imenom, koje sam na slavu svoju stvorio, sazdao, načinio!'

8. Neka naprijed stupi narod, koji je slijep, a ipak ima oči, koji je gluh, a ima uši!

*9. Svi narodi neka se skupe! Plemena neka se skupe! Tko između njih može tako šta objaviti, učiniti da čujemo što je prije unaprijed kazano? Neka dovedu svjedoke svoje, da dokažu pravo svoje, da se čuje i kaže: ‚Istina je!'

10. Vi ste moji svjedoci«, veli Gospod, »i sluga moj, kojega sam izabrao, da spoznate i vjerujete mi i uvidite, da sam ja. Prije mene nije bilo boga, niti će ga poslije mene biti.

11. Ja, jedino ja jesam Gospod, osim mene nema pomoćnika.

12. Ja sam objavio i spasenje donio. Učinio sam da se čuje o meni, kad još nije bilo među vama nikakva boga tuđega. Vi ste moji svjedoci«, veli Gospod, »i samo sam ja Bog.

13. I ubuduće ja sam to. Nitko ne izbavlja iz moje ruke. Ja to činim, i tko može to promijeniti?«

---

(21) Bog je htio na Izraelu pokazati svima narodima ljepotu i krepost zakona, t. j. objave.

Gl. 43. (2) Oganj i voda jesu slike velikih pogibli.

(7) Svaki, koji pripada narodu Božjem, nosi kao takav ime Božje.

(9) Neznabožački narodi imaju zasvjedočiti, da i njihovi idoli mogu proricati, i da im se obistine proroštva. Kad neznabošci ne odgovoraju, jer tako šta ne mogu posvjedočiti, poziva Bog svoj narod, da zasvjedoči. Izrael može potvrditi, da je Bog prorekao i ispunio otkupljenje svojega naroda. Ova je činjenica dokaz, da je on pravi Bog i da zaslužuje pouzdanje.

*14. Ovako govori Gospod, otkupitelj vaš, Svetac Izraelov: »Poradi vas šaljem u Babilon i tjeram ih dolje sve kao bjegunce, i Kaldejce na ponosnim lađama njihovim.
15. Ja, Gospod, Svetac vaš, stvoritelj Izraelov, kralj vaš.«
16. Ovako govori Gospod, koji je načinio preko mora put, stazu preko silnih voda,
17. Koji vodi u boj kola i konje, vojsku i junake. I oni padaju i više ne ustaju, ugašeni su, kao stijenj ugašen.
18. »Ne mislite samo na ono, što se je prije dogodilo! Ne pazite samo na ono, što je prošlo!
19. Evo, ja ću učiniti novo. Već se vidi. Ne raspoznajete li to? I u pustinji pravim put, u pustari rijeke.
20. Tada će me slaviti zvijeri poljske, čagalji i nojevi, što sam izveo u pustinji vode, u pustari rijeke, da napojim narod svoj, izabranika svojega.
21. Taj narod, što sam ga sam sebi sazdao, navješćivat će slavu moju.
22. A ipak, Jakove, ti me nijesi zvao, niti si se trudio za me, Izraele!
*23. Nijesi mi prinio janjce od sebe kao žrtvu paljenicu. Nijesi me počastio žrtvama svojim. Nijesam te nagonio da mi služiš prinosima. Nijesam te mučio da mi kadiš.
24. Nijesi mi kupio za novce mirodija. Nijesi me okrijepio pretilinom žrtava svojih. A zadao si mi posla svojim grijesima, ražalostio si me prekršajima svojim.
15. Ja sam, ja, koji uništavam krivnju tvoju radi sebe i tvojih se grijeha više ne spominjem.
26. Opomeni me samo! Sudimo se! Pripovijedaj, da dokažeš pravo svoje!
*27. Otac tvoj prvi već je sagriješio, i posrednici tvoji bili su mi nevjerni.
28. Tada sam s knezovima svetišta svukao posvetu njihovu, Jakova bacio u prokletstvo i Izraela stavio na ruglo.

GLAVA 44.

Izlijevanje Duha milosti. Idolopoklonstvo je bezumlje. Spasenje Izraela.

1. Ali sada čuj, Jakove, slugo moj, i ti, Izraele, kojega sam izabrao!
*2. Ovako veli Gospod, stvoritelj tvoj, tvorac tvoj, pomoćnik tvoj od krila materina: Ne boj se, Jakove, slugo moj, Ješurune, kojega sam izabrao!
3. Jer kao što izlijevam vodu na popucano tlo i potočiće na suhu zemlju, tako izlijevam na potomke tvoje Duha svojega, na odvjetke tvoje blagoslov svoj.
*4. Neka izrastu kao trava kraj potoka, kao pašnjaci pokraj voda.
5. Jedan će reći: ‚Svojina sam Gospodnja', i pozivat će se na ime

(14 sl.) Najprije smjera prorok na pad Babilona, koji je donio oslobođenje Izraelaca iz babilonskoga sužanjstva, i uspoređuje propast Babilonaca s porazom Egipćana kod izlaska Izraelaca. Onda prelazi u mesijansko doba i opisuje u slikama slavu novoga otkupljenja.

(23 sl.) Dok je trajalo sužanjstvo, mirovale su žrtve: dakle Izrael nije poradi svojih žrtava dobio milost otkupljenja.

(27) »Otac tvoj prvi« bio je možda Jakov (isp. Oz 12, 4). »Posrednici tvoji« bili su lažni proroci i zli svećenici.

Gl. 44. (2) Ješurun je počasno ime Izraelu i znači pobožni.

(4 sl.) Izlijevanjem Duha Božjega Izrael će procvasti, i tada će neznabošci pristati uz njegovu vjeru.

Jakovljevo. Drugi će pisati kao svoj
spomen-znak: ‚Gospodnji!' i sebi će
nadjenuti časni nadimak Izrael.«
6. Ovako govori Gospod, kralj
Izraelov i otkupitelj njegov, Gospod
nad vojskama: »Ja sam prvi i
ja posljednji. Osim mene nema
boga.
7. Ili tko je meni jednak? Neka
samo izađe! Neka objavi i predloži
mi, što se je dogodilo, otkako sam
ja u davno doba stvorio čovječanstvo!
I buduće, što će još doći, neka
nam se objavi!
8. Ne bojte se i ne plašite se!
Nijesam li ja to davno kazao i objavio,
vi ste mi svjedoci: ima li
bog osim mene? Ne, nema drugoga
boga. Ne znam nijednoga.
*9. Tvorci idolâ svi su ništa. Ljubimci
njihovi nijesu ni za što. Svjedoci
njihovi ne vide ništa i ne znaju
ništa, da budu posramljeni.
10. Tko gradi idola, taj samo lije
lik, što nije ni za što.
11. Gle, štovatelji njegovi svi će
se posramiti, jer su tvorci samo
ljudi. Neka izađu svi koliki! Bit će
ih strah i posramit će se svi.
12. Kovač je izradio to alatom.
Na živom ugljevlju kuje čekićem i
dotjeruje snažnom mišicom. Pritom
ogladni i iznemogne. Ne popije li
vode, smalakše.
13. Drvodjelja rasteže vrpcu, zabilježi
crvenilom, teše i zaokružuje,
načinja iz toga lik čovječji, lijep lik
čovjeka, da stoji u kući.
*14. Drugi je otišao da nasiječe
sebi cedara, ili je uzeo česvinu i
hrast, što ih je sebi odgojio usred
šumskoga drveća, ili omoriku, koju
je zasadio, pa je narasla od
dažda,
*15. I služi čovjeku za oganj. I
on od toga uzme, da se ogrije. Upali
to, da ispeče kruh. Ali od toga i
boga napravi i klanja mu se. Gradi
od toga lik idola, pred kojim pada
na koljena.
16. Polovinu od toga spaljuje dakle
u ognju, i s drugom polovinom
peče meso, onda jede pečenje i najede
se. I pritom se ugrije i veli:
‚Nuto, meni je vruće, osjećam
oganj.'
17. Ostatkom od toga gradi boga,
idolski lik svoj, pred kojim pada
na koljena, pregiba se, pred kojim
se moli: ‚Pomozi mi, jer si ti
bog moj!'
18. Oni to vide i ne razumiju;
jer su im oči zaslijepljene, tako da
ne vide, i srca njihova, tako da to
ne shvaćaju.
19. I nitko ne promišlja, i nitko
nema toliko znanja i razuma, da
rekne sebi: ‚Jednu sam polovinu
spalio u ognju, ispekao sam kruh
na uglju njegovu, i meso sam ispekao
na njemu i pojeo sam ga —
od ostatka da sad načinim lik gadan
i da pred jednim komadom drveta
padnem na koljena?'
20. Tko pristaje uz ništetno, toga
je zavelo ludo srce. On ne izbavlja
nikada života svojega i ne
govori sebi: ‚Nije li varka, što mi
je u desnici?'
21. Promisli to, Jakove i Izraele!
Jer si moj sluga. Ja sam te sazdao;
ti si moj sluga. Izraele, ne ću te
zaboraviti.

(9) Svjedoci idolâ jesu sluge idolâ. Oni ne dobivaju proroštava, što se ispunjavaju.

(14) Prorok opisuje najprije postanak drveta prije izradbe. Idol je bio prije obično šumsko drvo, što je trebalo dažda, da uzraste.

(15—17) Isto drvo, što se upotrebljava za oganj i pripravu jela, služi za izradbu idola. I tomu se komadu drveta iskazuje najviše štovanje i od njega se očekuje pomoć!

22. Razasut ću kao oblake opačine tvoje, grijehe tvoje kao lake oblake. Zato se povrati k meni! Jer te hoću otkupiti.«

23. Kličite, nebesa! Jer to Gospod čini. Podvikujte, dubine zemaljske! Udarite u klicanje, gore, šume i sva drveta u njima! Jer će Gospod otkupiti Jakova i proslaviti se na Izraelu.

24. Ovako govori Gospod, otkupitelj tvoj, tvorac tvoj od krila materina: »Ja sam Gospod, stvoritelj svega, koji sam razapeo nebo sam, raspostro zemlju, — tko mi je pomogao? —

25. Koji uništujem znake varalicama i vrače obezumljujem, koji odbacujem mudrace, znanje njihovo pokazujem kao ludost,

*26. Koji obistinjujem riječ sluga svojih i izvršujem osnovu glasnika svojih, koji govorim o Jeruzalemu: ‚Neka se naseli!' i o gradovima Judinim: ‚Neka se sazidaju! Podižem opet razvaline njegove!'

*27. Koji govorim dubini: »Presuši!' i ‚Isušit ću vode tvoje',

*28. Koji govorim o Ciru: »On je pastir moj'. — Izvršit će svu volju moju i kazat će o Jeruzalemu: 'Neka se sazida opet!', i o hramu: 'Neka se osnuje nanovo!'«

GLAVA 45.

Ciro je oruđe Svemogućega za poniženje idolâ i spasenje Izraela.

*1. Ovako govori Gospod Ciru, pomazaniku svojemu, kojega držim za desnicu, da oborim narode pred njim i učinim kraljeve nemoćnim, da otvorim vrata pred njim, tako da mu se ne zatvore nijedna vrata:

2. »Ja idem pred tobom i ravnam putove neprohodne. Razbijam vrata mjedena, lomim prijevornice gvozdene.

*3. Dajem ti blago tajno i bogatstvo sakriveno. Tako ćeš spoznati, da sam ja, Gospod, onaj, koji te pozva po imenu, Bog Izraelov.

4. Poradi svojega sluge Jakova i poradi Izraela, izabranika svojega, pozvah te imenom tvojim, dadoh ti časni naslov, a da me nijesi poznavao.

5. Ja, Gospod — nema drugoga, osim mene nema boga — opasat ću tebe, a da me ne poznaš —,

*6. Da se spozna od istoka sunca i od zapada njegova, da osim mene nema boga. Ja sam Gospod i nema drugoga,

7. Tvorac svjetlosti i stvoritelj tmine, donosac mira i stvaratelj zla. Ja Gospod, ja činim to sve.

*8. Rosite, nebesa, odozgor! Oblaci, kapajte blagoslovom! Neka se otvori zemlja, da procvate spasenje! I neka ona iznikne blagoslovom! Ja, Gospod, to ću stvoriti.

(26) Sluge Božje i glasnici Božji jesu njegovi proroci, koji objavljuju božansku osnovu spasenja.

(27) I duboke vode Eufrata ne mogu zapriječiti osvojenje Babilona.

(28) Isp. 1 Ezd 1, 2; 2 Dnev 36, 23. Nije isključeno, da je perzijski kralj od Židova na svome dvoru saznao za proroštvo prorokovo.

Gl. 45. (1) Ciro kao od Boga poslani osloboditelj Izraelov dobiva počasni naslov teokratskih (bogovladnih) kraljeva: pomazanik Gospodnji.

(3) Kralju pripada blago pobijeđenih kraljevstva. Bog ga je pozvao po imenu, kad je unaprijed spomenuo njegovo ime u proroštvu (isp. r. 1)

(6) Sva zemlja ima da spozna pravoga Boga iz poziva Cirova i iz njegovih djela.

(8) Ova se molitva odnosi nesamo na oslobođenje Izraelovo iz ropstva po Ciru, nego i na otkupljenje svega čovječanstva po Mesiji.

*9. Teško onome, koji se svađa s tvorcem svojim! On, crijep među zemljanim crepovima. Smije li glina reći lončaru svojemu: ‚Što radiš'? I djelo tvoje: ‚Nemaš ruku'.
10. Teško onome, koji govori ocu: ‚Što će ti još djeca?' I ženi: ‚Što postaješ još mati.'«
11. Ovako veli Gospod, Svetac Izraelov i tvorac njegov: »Za buduće pitajte me! Za djecu moju i za djelo ruku svojih naređujte mi!
12. Ja sam onaj, koji je načinio zemlju i na njoj ljude stvorio. Ruke su moje razapele nebo. Svoj vojski njegovoj dao sam zapovijed.
13. Ja sam ga podigao po svojoj osnovi spasenja. Sve ću mu putove poravniti. On opet gradi moj grad, pušta na slobodu prognanike moje ne za novce ni za darove«, veli Gospod nad vojskama.
*14. Ovako veli Gospod: »Bogatstvo Egipta i dobitak Kušitâ i Sabejaca, ljudî visoka rasta, doći će k tebi i pripast će tebi. Za tobom će pristati, u okovima tebi služiti, tebi se klanjati, tebi se moliti: ‚Samo je u tebi Bog, i nema drugoga boga.'«
15. Zaista, ti si Bog s tajnim osnovama, Bog Izaelov, spasitelj!
16. Postiđeni i posramljeni bit će oni svi. Svi odilaze sa sramotom, koji grade idole.
17. A na Izraela mislit će Gospod spasenjem vječnim. Vi se ne ćete nikada postidjeti, niti ćete se posramiti do vijeka.
18. Jer ovako veli Gospod, stvoritelj neba, pravi Bog, koji je sazdao i stvorio zemlju, koji ju je uredio, koji je nije kao pustinju stvorio, nego ju sazdao za prebivalište: »Ja sam Gospod i drugi nitko.
*19. Nijesam govorio tajno, u kojem tamnu kutu zemlje. Nijesam potajno rekao djeci Jakovljevoj: ‚Tražite me!' Ja, Gospod, govorim, što je pravo, javljam, što je istinito.
*20. Skupite se! Pristupite! Dođite amo svi, umaknuli neznabošci! Nerazumni su, koji nose idole od drveta, koji se mole bogu, koji ne može pomoći.
21. Predložite! Iznesite! Neka se vijeća zajedno: Tko je to od starine kazao, tko je javio još onda? Nijesam li ja to bio, Gospod? Nema osim mene boga. Osim mene nema boga pravednoga i spasitelja.
22. Amo k meni! Dajte se spasiti, svi krajevi zemaljski! Jer sam ja Bog, i drugi nitko.
23. Sobom sam se zakleo, iz usta mojih dolazi istina, riječ neslomiva. Svako će se koljeno prignuti

(9 sl.) Prorok vidi unaprijed, da će neki Izraelci biti nezadovoljni s načinom, na koji Bog oslobađa Izraela. A nekima ne će ići u glavu, kako se pogani primaju u kraljevstvo Božje. Odatle, čini se, upit: »Što će ti još djeca?« (Isp. r. 10.).

(14) U jednom pravcu s ponovnim građenjem Jeruzalema i povratkom prognanikâ iz Babilona gleda prorok mesijansko doba, u kojem se svi narodi stavljaju u službu novozavjetnoga kraljevstva Božjeg, izakako su bili primljeni u to kraljevstvo. Kao zastupnici poganskih naroda navode se Egipćani, Kušiti (Etiopljani) i Sabejci.

(19) Bog je preko svojih proroka posve javno objavljivao svoje odluke spasenja, a idoli i neznabošci vole mjesta tajna, mračna. I ne mogu idoli ispuniti, što obećaju. Bog ispunja vjerno sva svoja obećanja.

(20) Neznabošci, koji su umakli sudu narodâ, moraju iznijeti dokaze za moć svojih idola, što ih nose naokolo u povorkama i ophodima. Bog je pobijedio i poobarao neznabožačke narode i tako ispunio svoja obećanja i pokazao, da je on jedini pravi Bog.

preda mnom, svaki će se jezik zavjeriti meni.
24. ‚Samo u Gospodu', govorit će se, ‚spasenje je i snaga. K njemu će doći, puni srama, svi, koji se gnjeve na nj.
25. U Gospodu dokazuju svoje pravo i diče se svi potomci Izraelovi.'«

GLAVA 46.

Pad babilonskih idola. Spasenje je Izraelovo u Bogu, koji mu je vjeran.

*1. Bel pada na koljena. Izvaljuje se Nebo. Likovi se njihovi meću na tovarnu marvu. Koje ste inače nosili, tovare se sada kao teret na umorne životinje.
*2. Oni se izvaljuju, padaju svi na koljena. Ne mogu spasiti tereta. Putuju sami u ropstvo.
3. Poslušajte me, vi od kuće Jakovljeve, vi svi koliki, što ste ostali od kuće Izraelove! Nosim vas od krila materina, držim vas od rođenja:
4. Do u starost vašu ja sam isti. Nosit ću vas do sijeda vijeka. Tako sam činio, i dalje vas nosim, nosit ću vas i spasiti.
5. S kim ćete me izjednačiti i isporediti? Koga ćete staviti uza me, da bi bio kao ja?
6. Prosipaju zlato iz kese, mjere srebro na mjerila. Pogađaju zlatara, da iz toga načini boga, kojega štuju, pred kojim padaju na koljena.
7. Dižu ga na pleća, nose ga, spuštaju ga dolje, stoji tiho na svom mjestu, ne miče se s mjesta svojega. Zazovu li ga: ne odgovara, nikoga ne izbavlja iz nevolje njegove.
8. Mislite na to i budite jaki! Primite to k srcu, otpadnici!
9. Mislite na prijašnje od starine, da sam ja jedino Bog, i nitko drugi, pravi Bog, kojemu nije ništa jednako,
10. Koji je od početka javljao svršetak, od davne davnine, što se još nije dogodilo! Ja kažem: Odluka će se moja ispuniti. Sve, što mi je drago, ispunjam.
*11. Pozvao sam s istoka pticu strmolet, iz daleke zemlje čovjeka svoje odluke. Kako rekoh, tako dovodim, kako naumih, tako učinim.
12. Poslušajte me, koji ste okorela srca, koji ste daleko od spasenja!
13. Približio sam spasenje svoje. Ono nije više daleko. Ne će okasniti spasenje moje. Sionu donosim pomoć, Izraelu sjaj svoj.«

GLAVA 47.

Slavodobitna pjesma o propasti Babilona.

*1. Siđi i sjedi u prah, djevojko kćeri babilonska! Bez prijestola sjedi na zemlju, kćeri kaldejska! Jer se ubuduće ne zoveš više nježna i lijepa.
2. Uzmi mlin i melji mlivo! Digni natrag koprenu svoju! Zagrni skute, otkrij noge! Pregazi rijeke!
3. Neka je otkrivena sramota tvoja! Neka se vidi golotinja tvo-

Gl. 46. (1) Bel i Nebo jesu glavna božanstva Babilonaca. Skupocjene likove idolske odnosio bi pobjeditelj.
(2) Bel i Nebo ne mogu spasiti tereta, t. j. likova idolskih, koji njih predstavljaju, i tako sami putuju u ropstvo.
(11) Poradi svojih brzih pobjeda zove se Ciro ptica strmolet. On dolazi s istoka, iz Perzije, da izvede Božje odluke. I zato se zove čovjek Božje odluke.
Gl. 47. (1 sl.) Ponosita gospodarica narodâ ponižena je do ropkinje. Ropkinja je morala obavljati mučnu službu na žrvnju (ručnom mlinu). Isp. 2 Mojs 11, 5.

ja! Osvetit ću se, i da nitko ne zaštiti Babilon!
4. »Otkupitelj naš zove se Gospod nad vojskama, Svetac Izraelov.«
5. Sjedi tiho i sakrij se u mrak, kćeri kaldejska! Jer te ubuduće nitko više ne zove gospodaricom kraljevstvima.
6. Razgnjevio sam se na narod svoj, oskvrnio sam baštinu svoju. Predao sam je tebi, ali joj se ti nijesi smilovala. Na starca si mećala preteški jaram svoj.
7. Mislila si: »Ostajem do vijeka, gospodarica sam zauvijek.« Nijesi to primila k srcu, nijesi pomišljala na svršetak svoj.
8. Sada čuj ovo, vična na raskoš, koja si sjedila bez brige, koja si mislila u svom srcu: »Nema mi jednake! Ne ću sjediti kao udovica, ne ću ostati bez djece!«
9. A to će oboje doći na te u jedan dan iznenada: gubitak djece i udovištvo! To će te stići u punoj mjeri svojoj radi mnogobrojnih prijevara tvojih, radi bezbroja prokletinja tvojih!
10. Osjećala si se sigurnom u zloći svojoj, mislila si: »Nitko me ne vidi.« Prevarilo te mudrovanje tvoje, znanje tvoje. Mislila si u sebi ovako: »Nema mi više jednake.«
11. Ali će te stići zlo, što ga ne možeš odbiti. Propast će te stići, što je ne možeš zaklinjati. Najedamput će ti stići uništenje, kojemu se nijesi nadala.
12. Pa dođi amo sa svojim prokletinjama, sa svojim bezbrojnim prijevarama, što si ih činila od mladosti svoje; možda mogneš sebi pomoći, možda utjeraš strah u me!
*13. Umorila si se od svojih mnogih vijećanja. Neka ustanu koji mjere nebo, koji motre zvijezde, koji proriču svakoga mjeseca mlađaka, da te izbave od onoga, što će te stići!
14. Jest, oni će biti jednaki strnjici, što ju je spalio oganj. Oni ne mogu same sebe izbaviti iz plamena silnoga. Nije to ugalj, da se tko ogrije na njem, niti ognjište, da se sjedne uza nj.
15. Tako će biti onima, s kojima si se trudila i trgovala od mladosti svoje. Razbjeći će se svaki na svoju stranu, nitko ti ne pomože.

GLAVA 48.

Gospod hoće da izbavi narod svoj unatoč nevjeri njegovoj.

*1. Čujte ovo, vi od kuće Jakovljeve, koji se zovete imenom Izraelovim i iz vrela Judina izađoste, koji se kunete imenom Gospodnjim i slavite Boga Izraelova, ali ne u istini i pravdi!
2. Oni se imenuju po svetom gradu i oslanjaju se na Boga Izraelova, kojemu je ime Gospod nad vojskama.
3. »Prijašnje davno sam već objavio. Iz mojih je usta izašlo. Ja sam to javio. Brzo sam izvršio: dogodilo se je.
4. Jer sam znao, da si tvrdoglav, da je tvoja šija gvozdena žila i da ti je čelo od mjedi,
5. Zato sam ti već davno objavio, prije nego se još zbilo, priopćio sam ti, da ne kažeš: ,Idol je moj izvršio, lik moj rezani, lik moj liveni to je zapovjedio.'

(13) Babilonci su se utjecali astrolozima (zvjezdarima), da im po zvjezdama proriču sreću ili nesreću.
Gl. 48. (1—11) Bog je ispunio prijašnja obećanja (3—5), pa će ispuniti i novo obećanje o Izraelovu oslobođenju, premda narod nije još očišćen (6—11).

6. Čuo si. Sad promotri sve! Ne ćete li sad biti svjedoci moji? Odsele ti javljam novo i sakriveno, što nijesi znao.
7. Sada se izvršuje, a ne davno. Ništa nijesi o tom čuo prije ovoga dana, da ne kažeš: ‚Znao sam to'.
8. Ne, ništa o tom nijesi čuo ni znao, niti se je prije bilo tvoje uho otvorilo. Jer sam znao, da si ti vrlo nevjeran, i da su te nazvali ‚otpadnikom od krila materina'.
9. Poradi imena svojega ustežem još gnjev svoj, poradi slave svoje svladavam se prema tebi, da te ne istrijebim.
10. Evo, pretalio sam te, ali ne nađoh srebra; prokušao sam te u taoniku nevolje.
11. Poradi sebe, poradi sebe izvršio sam to. Jer kako bi se bilo oskvrnilo moje ime? Časti svoje ne dajem nikome drugom.
*12. Čuj me, Jakove, i Izraele, kojega sam pozvao: Ja sam prvi, i ja posljednji.
13. Jer je moja ruka osnovala zemlju, i moja je desnica razapela nebo. Zovnuo sam ih, i svi su zajedno tu stajali.
14. Skupite se svi i čujte! Tko je između njih objavio ovo: ‚On, kojega ljubi Gospod, izvršit će volju njegovu na Babilonu i moć njegovu pokazati na Kaldejcima'.
15. Ja, ja sam to objavio i pozvao ga. Doveo sam ga ovamo, i on će put svoj i sretno dovršiti.
16. Pristupite k meni, čujte ovo! Od početka nijesam govorio tajno. Otkako sam to započeo, bio sam kod toga.« A sada me posla svemogući Gospod s duhom svojim.
17. Ovako veli Gospod, otkupitelj tvoj, Svetac Izraelov: »Ja, Gospod, Bog tvoj, jesam onaj, koji te je učio da činiš, što ti koristi, koji te je vodio putem, kojim treba da ideš.
18. O, da si pazio na zapovijedi moje! Tad bi mir tvoj bio kao rijeka, sreća tvoja kao valovi morski.
19. Tad bi plemena tvojega bilo kao pijeska, i poroda tijela tvojega kao zrna njegovih. Ime se njihovo ne bi zatrlo ni istrijebilo ispred mene.«
20. Otidite iz Babilona! Bježite iz Kaldeje! Glasno pjevajući objavljujte to, kazujte, razglasujte do nakraj zemlje! Vičite: „Gospod je otkupio svojega slugu Jakova"!
21. Nijesu trpjeli žeđu, kad ih je vodio preko pustinje. Dao je, da im iz stijene proteče voda. Stijenu je rascijepio, i vode su potekle.
22. »Nema mira bezbožnicima«, veli Gospod.

GLAVA 49.

Sluga Božji navješćuje mesijansko djelo spasenja.

*1. »Poslušajte me, vi zemlje na moru! Pazite, vi narodi daljine: Gospod me je pozvao od krila materina. Imenovao me je od krila materina

---

(12—22) Poradi u prošlosti učinjenih i ispunjenih proroštava (12—15) i u pouzdanju u obećanja, što su obećana za sadašnjost (16), narod, kojemu bi dobro bilo, da je ispunjao volju Božju (17—19), ipak sada, kad je otkupljenje započelo padom Babilona, mora radosno ostaviti Babilon i navješćivati oslobođenje po svem svijetu.

Gl. 49. (1 sl.) Sluga Božji, o kojemu se ovdje govori, jest Mesija, kako se to vidi, kada se isporedi sa 42, 1—12.

(1) On ovdje počinje govoriti neznabošcima. Od početka njegova čovječjeg bistva dao mu je Bog ime, koje izriče svrhu njegova poslanja.

*2. Učinio je usta moja da su kao oštar mač. Držao me je u zaštiti ruke svoje. Učinio me je da sam kao glatka strijela, sakrio me u tulu svojem.

*3. On mi reče: ,Ti, Izraele, moj si sluga, u kojem ću se proslaviti!'

*4. A ja rekoh: ,Uzalud sam se dakle trudio, snagu sam svoju badava, ni za što potrošio. Ipak u Gospoda stoji moje pravo, u Boga mojega plaća moja'.

*5. A sada govori Gospod, koji me je od krila materina načinio slugom svojim, da mu privedem natrag Jakova, da saberem Izraela za njega. — Proslavio sam se u očima Gospodnjim, i Bog je moj bio meni jakost. —

6. On dakle reče: ,Premalo je, da si mi sluga, da se podignu plemena Jakovljeva, da se vrate otkupljeni Izraelovi. I zato te činim svijetlom neznabožaca, da budeš posrednik mojega spasenja do nakraj zemlje'.«

*7. Ovako veli Gospod, otkupitelj Izraelov, Svetac njegov, prezrenomu, gadu ljudî, slugi silnikâ: »Kraljevi će vidjeti i dignuti se. Knezovi će pasti na koljena poradi Gospoda, koji je vjeran, poradi Sveca Izraelova, koji te je izabrao.«

*8. Ovako veli Gospod: »U vrijeme milosti uslišio sam te. Pomogao sam ti u dan spasenja. Čuvao sam te, učinio sam te posrednikom zavjeta za narod, da podigneš zemlju, da razdijeliš opustjelu baštinsku zemlju,

9. Da dovikneš sužnjima: ,Izadite!', onima, koji stanuju u mraku: ,Dođite na svijetlo!' Odmah na putovima oni će pasti, svoju će pašu još naći po svim golim visinama.

10. Ne će biti gladni ni žedni, ne će ih pogađati jug ni sunce. Jer će ih pratiti milosrdnik njihov i odmarat će ih na izvor vodama.

11. Sve gore svoje obratit ću u putove. Visoki će biti drumovi moji.

*12. Gle, ovi dolaze izdaleka! Gle, oni od sjevera, od zapada i oni od zemlje Sinitâ!«

13. Kličite, nebesa! Veseli se, zemljo! Podvikujte, gore! Jer je Gospod utješio narod svoj, smilovao se siromasima u njemu.

*14. A ipak se je tužio Sion: »Ostavio me je Gospod. Zaboravio me Svemogući.«

15. Zaboravi li žena djetešce svoje? Ne smiluje li se plodu tijela svojega? A da bi ga i zaboravila: Ja ne zaboravljam tebe!

---

(2) Mesija ne nosi pravo oružje kao Ciro. Njegov je mač riječ, t. j. njegova nauka.

(3) Sluga Božji zove se Izrael, jer vuče lozu iz Izraela i njegov je kralj.

(4) Unatoč mučnome radu nije toliko djelovanje sluge Božjega kod svojega naroda postiglo svrhu, koju je htio Bog.

(5 sl.) Poslanje k Izraelu bilo je za slugu Božjega velika čast, ali je još veća čast bila za njega, kad je bio pozvan za posrednika spasenja njegova kod neznabožaca.

(7) Uza sve zapreke stvar će Mesijina pobijediti. Kad vide neznabošci, kako se on pokazuje kao izbavitelj svojega naroda i kao svijetlo neznabožaca, pristat će vjerno uz pravoga Boga. Sve je to djelo Gospoda, koji ispunja svoja obećanja.

(8—12) Mesija će podignuti novi zavjet (r. 8) i pozvati neznabošce iz svih krajeva svijeta (r. 12), da budu dionici mesijanskih dobara spasenja (9—11).

(12) Siniti, narod pobliže nepoznat, prebivali su južno ili istočno od Palestine.

(14) Prorok se tako živo prenosi u budućnost, te gleda vrijeme prije početka svojega proroštva kao prošlost. Zato kaže: »A ipak se je tužio Sion.«

16. Gle, na ruke sam te svoje zapisao. Zidovi tvoji stoje mi vazda pred očima.
17. Djeca tvoja hite ovamo. Tvoji razoritelji i pustahije odilaze od tebe.
18. Podigni oči svoje unaokolo i vidi: svi se oni skupljaju i dolaze k tebi. »Tako bio ja živ«, — veli Gospod —: »svima njima ti ćeš se zaodjenuti kao nakitom, opasat ćeš se njima kao nevjesta.
*19. Jer tvoje razvaline i pustoši i opustošena zemlja tvoja: sada su pretijesne za stanovnike, i daleko borave kvaritelji tvoji.
20. Jest, sinovi tvoji, što ti još ostadoše iz vremena, kad si bila bez djece, vikat će glasno: ‚Pretijesan mi je prostor. Napravi mjesto za me, da mogu stanovati!'
21. Tada ćeš se ti pitati: ‚Tko mi je ove rodio, kad sam ipak bila bez djece i neplodna, prognana i zabačena? Tko ih je othranio? Bila sam ipak još preostala sama. A gdje su bili ovi?«
*22. Ovako veli svemogući Gospod: »Evo, podižem ruku svoju za neznabošce. Zastave svoje izdižem za narode. U naručju donose oni sinove tvoje. Na plećima nose oni kćeri tvoje.
23. Tvoji su čuvari kraljevi. Tvoje su dojilje kraljice. Klanjaju ti se licem do zemlje i cjelivaju prah tvojih nogu. Tako ćeš spoznati, da ja, Gospod, jesam onaj, koji ne da da se posrame oni, koji se ufaju u njega.«
*24. Otima li se jakome plijen? Ugrabi li se siledžiji grabež?
25. Jest! Ovako govori Gospod: »I jakome otet će se plijen, i siledžiji ugrabit će se grabež. Jer ću se boriti s protivnicima tvojim. Izbavit ću djecu tvoju.
*26. Mučiteljima tvojim dajem da jedu svoje vlastito meso. Opit će se svojom krvlju kao novim vinom. Tada će svaki narod spoznati, da ja, Gospod, jesam izbavitelj tvoj, otkupitelj tvoj, jaki Bog Jakovljev.«

GLAVA 50.

Izrael je odbačen zbog svojih bezakonja. Sluga Gospodnji donosi spasenje.

*1. Ovako veli Gospod: »Gdje je raspusna knjiga matere vaše, kojom bih je bio ja otpustio? Ili tko je od vjerovnika mojih, kome bih vas bio prodao? Ne, poradi grijeha svojih bili ste prodani. Poradi opačina vaših bila je opustošena mati vaša.
*2. Zašto ja dođoh, a nikoga ne bi ovdje? Zašto ja zovnuh, a nitko se ne odazva? Da nije prekratka ruka moja za otkupljenje? Ili nema u mene snage za izbavljenje? Gle, karanjem svojim isušujem mo-

(19 sl.) Starozavjetna država Božja bila je propala s razorom Jeruzalema i padom kraljevstva. Sion je ostao bez djece odvođenjem njegovih stanovnika u sužanjstvo.
(22) Podizanjem ruku i izdizanjem zastave pokazuje Bog pravac neznabošcima. Lako je pogoditi put k novome Sionu. Nošenje djece sionske jest slika za spremnost, kojom su se svi narodi stavljali u službu novome kraljevstvu Božjemu.
(24—26) Makar bile neznabožačke sile još tako jake, Bog je još jači i otet će im svoje iz njihovih ruku.
(26) Do uništenja protivne stranke tuku se neprijatelji.
Gl. 50. (1) Nije Bog odbacio ili prodao svojega naroda, nego su grijesi bacili narod u nevolju.
(2) Bog je omogućio narodu spasenje, i on je za to imao moć, kako su dokazala njegova čudesa pri izlasku iz Egipta. Ali se narod nije htio obratiti.

re, obraćam rijeke u pustinju. Ribe u njima izagnjiju poradi nestašice vode i pomru od žeđi.

3. Oblačim nebo u žalost, zaogrćem ga haljinom pokorničkom.«

*4. Jezik učenika dao mi je svemogući Gospod, da navješćujem, da nagovorom krijepim umorne. On bûdi svako jutro, bûdi mi uho, da slušam kao učenik.

5. Svemogući Bog otvorio mi je uho. A ja se nijesam protivio. Nijesam odstupio natrag:

6. Leđa svoja podmetao sam onima, koji su me udarali, obraze svoje onima, koji su me šamarali, nijesam sakrivao lica svojega od ruga i pljuvanja.

*7. A Gospod, Svemogući, pomagao mi je; zato se nijesam osramotio. Zato sam učinio lice svoje tvrdim kao kremen. Jer sam znao: Ne ću se posramiti.

8. Koji mi pribavlja pravo, blizu je. Tko će se pravdati sa mnom? Istupamo zajedno! Tko je protivnik moj u parnici? Neka pristupi k meni!

9. Gle, Gospod, Svemogući, pomaže mi. Tko će me krivim proglasiti? Gle, svi se oni raspadaju kao haljine. Moljci će ih prožderati.

10. Tko se među vama boji Gospoda, taj sluša glas sluge njegova, taj je išao po mraku i bez svijetla, ali se je uzdao u ime Gospodnje, oslanjao se na Boga svojega.

*11. Gle, vi ste svi ljudi, koji raspirujete oganj, ognjene strijele stavljate u plamenove. Uniđite u žar ognja svojega, u ognjene strijele, što ste stavili u plamenove! Iz moje ruke dogodit će vam se ovo: u mukama ćete ležati.«

GLAVA 51.

Pravednici se vraćaju i nastaje radost u Sionu.

*1. »Poslušajte me, koji težite za spasenjem, koji tražite Gospoda! Pogledajte stijenu, iz koje ste isječeni, jamu bunarsku, iz koje ste iskopani!

2. Pogledajte Abrahama, oca svojega, i Saru, koja vas je rodila! Sam je bio, kad sam ga pozvao. Blagoslovio sam ga i umnožio ga.

3. Jest, Gospod će se smilovati Sionu, utješit će sve razvaline njegove. Pustinju će njegovu pretvoriti u zemlju raskošnu, pustaru njegovu u vrt Gospodnji. U njemu će se nalaziti radost i veselje, hvalospjev i gromka pjesma.

4. Poslušaj me, narode moj! Čujte me, zemljaci moji! Jer pouka izlazi od mene. Zakon svoj postavljam kao svijetlo narodima.

5. Blizu je pobjeda moja. Pred vratima stoji spasenje moje. Mišice moje upravljaju narodima. Čekaju me zemlje na moru, ufaju se u mišicu moju.

(4—9) Narod je uporan (49, 24—50, 3), a sluga Božji uči poslušnost Bogu riječju i primjerom.

(4 sl.) Bog će dati slugi Božjemu jezik učenika, t. j. Mesija će poslušno navješćivati ono, što mu naloži Bog. »Svako jutro«, t. j. neprestano, svaki dan daje mu Bog svoje objave, koje on poslušno, »kao učenik«, navješćuje i onda, kad biva mučen i progonjen.

(7) Bez straha i popuštanja vrši on svoj proročki poziv.

(11) Progonitelje Božjega sluge, koji ga progone najvećom mržnjom, stignut će oganj osvete Božje.

Gl. 51. (1—3) Kao što je Bog Abrahamu bez djece darovao čitav narod kao potomke, tako će on i opustošeni Sion probuditi na nov i sjajan život.

(1) »Stijena« je Abraham; »jama bunarska« jest Sara. Ovi izrazi pokazuju **na** prve pređe izabranog naroda, koji su bili **bez** poroda.

*6. Podignite gore k nebu oči
svoje! Pogledajte dolje na zemlju!
Jer će nebo iščeznuti kao dim. Kao
haljina zemlja će se raspasti. Kao
mušice umiru stanovnici njezini.
A moja će pomoć ostati do vijeka.
Spasenju mojemu nema nikada
kraja.
7. Poslušajte me, koji težite za
spasenjem, ti narode, u kojem sta-
nuje zakon moj! Ne bojte se po-
ruge ljudske! Od psovanja njihova
ne plašite se!
8. Jer će ih moljac prožderati
kao haljinu. Kao vunu žohar će ih
izjesti. A spasenje će moje ostati
do vijeka, pomoć moja od koljena
na koljeno.«
*9. »Digni se! Digni se! Naoru-
žaj se jakošću, mišico Gospodnja!
Digni se kao u dane davnine, za po-
koljenjâ, što su prošla! Nijesi li ti
sasjekla Rahaba, probola nakazu?
10. Nijesi li ti isušila more, vo-
de bezdana velikoga? Od dubina
morskih načinila put, da prođu
oslobođeni?
11. Oslobođeni Gospodnji vraća-
ju se i dolaze pjevajući u Sion. Na
glavi njihovoj sja radost vječna.
Njihov je dio radost i veselje. Ne-
stalo je brige i uzdisanja.«
*12. »Ja, ja sam, koji vas tješim.
Tko si ti, da se bojiš smrtnih lju-
di, djece čovječje, što iščeznu kao
trava?
13. Da si zaboravio Gospoda,
koji te je stvorio, koji je razapeo
nebo i osnovao zemlju? Da jedna-
ko dršćeš, svaki čas pred gnjevom
tlačitelja, koji je išao za tim, da te
upropasti? Gdje je sada gnjev
tlačitelja?
14. Doskora će se oprostiti su-
žanj svojih okova. Ne umire on, ne
ide u svijet mrtvih. Nadalje ne trpi
na oskudici kruha.
15. Jer sam ja, Gospod, Bog tvoj,
koji podriva more, da valovi nje-
govi buče, čije je ime ‚Gospod nad
vojskama'.
16. Ja sam stavio u usta tvoja
riječi svoje. Ja sam te sakrio u za-
štiti ruke svoje, ja, koji sam stvo-
rio nebo, osnovao zemlju, rekao
Sionu: ‚Ti si moj narod'.
*17. Digni se! Digni se! Ustani,
Jeruzaleme! Ti si pio iz ruke Go-
spodnje čašu gnjeva njegova. Čašu
si ljutu iskapio.
18. Od sve djece, koju je rodio,
nijedno ga nije vodilo. Od sve dje-
ce, koju je othranio, nijedno ga
nije uzelo za ruku.
19. Dvoje te je pogodilo: — Tko
te žali? —: Pustoš i rasap, glad i
mač. — Tko bi te mogao utje-
šiti? —
20. Djeca su tvoja ležala nemoć-
na na krajevima svih ulica kao
gazele u mreži, puna gnjeva Go-
spodnjega i karanja Boga tvojega.
*21. Zato ipak čuj ovo, ti nevolj-
ni, ti pijani, ali ne od vina!
22. Ovako veli svemogući Go-
spod, Bog tvoj, koji pravicu pri-
bavlja narodu svojemu: »Evo uzi-
mam iz ruke čašu ljutu, čašu
gnjeva mojega. Ne ćeš je odsele
piti.

(6) Sve zemaljsko prolazno je; samo spasenje, što dolazi od Boga, ostaje do vijeka.

(9) Rahab (nagrda, nakaza) označuje ovdje egipatsku vojsku, koja je, tjerajući Izraelce, propala u Crvenom moru (isp. r. 10).

(12 sl.) Zašto si često puta malodušan, te očajavaš za svoje oslobođenje, kao da više ne bi bilo svemogućega Boga.

(17) Čaša gnjeva jest slika teških muka i nevolja, što ih je ražljućeni Bog navalio na otpadni i grješni narod.

(21) Nije Sion pijan od vina, nego od gnjeva Božjega na grijehe naroda.

*23. Tlačiteljima tvojim dajem je u ruku, koji su ti govorili: ‚Sagni se, da koračamo preko tebe!' I ti si leđa svoja načinio da budu tlo, da budu ulica onima, koji su koračali po njima.«

GLAVA 52.

Glasnici mira objavljuju spasenje Siona.

*1. Ustani, ustani, obuci se u snagu svoju, Sione! Obuci sjajne haljine svoje, Jeruzaleme, grade sveti! Jer nijedan, koji je neobrezan i nečist, ne će više ući u tebe.

2. Otresi prah sa sebe! Ustani, zarobljena četo Jeruzalema! Skini okove s vrata svojega, zarobljena četo, stanovništvo Siona!

*3. Jer ovako veli Gospod: »Zabadava su vas prodali; pa ćete se i bez novaca iskupiti.«

4. Jer ovako veli svemogući Gospod: »Najprije siđe narod moj u Egipat, da boravi tamo u tuđini. Asur ga pritisnu zabadava.

*5. A sada«, — veli Gospod — »što imam ovdje još da činim? Jer je narod moj zarobljen zabadava. Zulumčari se njegovi hvale, — veli Gospod. — »Neprestano, svaki čas huli se na ime moje.

*6. Zato će narod moj spoznati ime moje. Zato će spoznati u onaj dan, da sam ja, koji govori: ‚Ovdje sam'.«

*7. Kako su krasne na gorama noge glasnika radosti, koji navješćuje mir, koji obećava sreću, koji oglašuje spasenje, koji govori Sionu: »Bog je tvoj postao kralj.«

8. Čuj, stražari tvoji podižu glas! Oni svi kliču. Jer okom u oko vide puni radosti povratak Gospodnji u Sion.

9. Klikujte u sav glas, razvaline Jeruzalema! Jer Gospod tješi narod svoj. On otkupljuje Jeruzalem.

*10. Gospod je pokazao svetu mišicu svoju pred očima svih naroda. Svi krajevi zemlje gledaju spasenje Boga našega.

*11. Proč! Proč! Izađite odatle! Ne dotičite se ničega nečista! Izađite iz područja njihova! Očistite se, koji nosite suđe Gospodnje!

12. Jer ne treba da izađete u hitnji, da se odatle uklonite bježeći; jer pred vama ide Gospod. Vaše je zapleće Bog Izraelov.

---

(23) Običaj je bio istočni (orijentalni) u ratu, da su pobjeditelji koračali preko pobijeđenih, tako da su ovima leđa bila kao tlo i ulica.

Gl. 52. (1) »Nijedan neobrezan i nečist«, t. j. nijedan neprijatelj Božji ne će smjeti pritisnuti Sion.

(3) Otkupljenje je djelo milosti Božje.

(5) »što imam ovdje još da činim?« t. j. što imam da držim još svoje u babilonskom sužanjstvu?

(6) U poniženju naroda Božjega gledali su tuđi silnici nemoć Božju, pa joj se rugali. Zato će sada Izrael vidjeti slavu imena Božjega u slavodobitnom oslobođenju njegova naroda.

(7—12) Prorok gledajući povratak iz babilonskog sužanjstva gleda i podignuće mesijanskoga kraljevstva Božjega (isp. r. 10).

(7) Prorok vidi glasnika, koji brzim korakom silazi s gora, da navijesti dolazak Gospodnji u Sion i početak njegova kraljevstva nad otkupljenim narodom.

(10) Pred svim svijetom izvršuje Bog silno djelo spasenja na svome narodu. Ne radi se dakle samo o povratku prognanih iz Babilona, nego o učinjenom u mesijansko doba spasenju svega svijeta.

(11) Kod izlaska iz Babilona, koji je uvjet i prilika mesijanskomu oslobođenju, imaju se djeca naroda Božjega osloboditi od svega nečista, t. j. od svega, što je pogansko. Osobito sluge svetišta, koje nose sveto hramsko posuđe, imaju se očistiti od svakoga grijeha.

*13. »Gle, uspjet će sluga moj, popet će se, uzdignut će se, bit će silno uzvišen.

*14. Kako su se mnogi ustravili nad tobom — jer je nečovječji bio iznakažen njegov izgled; lik njegov nije više bio sličan čovječjemu —,

15. Tako će on začuditi mnoge narode. Kraljevi će pred njim zatisnuti usta svoja, kad vide, što im se još nikada nije pripovjedilo, kad čuju, što nijesu još nikada slušali.«

GLAVA 53.

Muka, smrt i pokop Mesije. Slava sluge Božjega.

1. Tko je povjerovao vijesti našoj? Komu se je otkrila mišica Gospodnja?

*2. Tako je izrastao pred njim kao mladica, kao korijen iz suhe zemlje. Nema obličja na njemu, nema ljepote, da bismo ga gledali, i nema izgleda, da bismo našli ugodnosti na njemu.

3 Prezren je bio, posljednji od ljudi, čovjek bolova, vičan patnjama. Kao jedan, od koga čovjek zaklanja lice svoje, tako je bio prezren. Nijesmo ga cijenili.

*4. A on je nosio patnje naše, žalosti je naše uzeo na se. Mi smo ga držali udarenim, pogođenim od Boga i mučenim.

5. Ali je on bio ranjen za naše grijehe, izbijen za naše opačine. Za spasenje naše ležala je kazna na njemu. Modricama njegovim mi smo se iscijelili.

6. Svi smo mi kao ovce lutali naokolo. Svaki je išao svojim vlastitim putem. A Gospod je stavio na nj grijehe sviju nas.

7. Bio je zlostavljen, a on se je predao dragovoljno, nije otvorio usta svojih kao janje, što se vodi na zaklanje. Kao ovca, nijema pred onima, koji je strižu, nije otvorio usta svojih.

*8. Iz tjeskobe i suda bio je uzet. Tko da iskaže sudbinu njegovu? Jer je bio istrgnut iz zemlje živih i za opačine naroda mojega bio je na smrt pogođen.

*9. Odredili su mu grob uz zločince. — Ali je uz bogatoga bio iza smrti —, jer nije počinio nepravde, i nije se našla prijevara u ustima njegovim.

*10. Ali je Gospodu bila volja, da ga udari na muke. Kad se sam

(13) Sluga će Božji izaći slavodobitan iz svih muka, što se opisuju u slijedećim recima. Tim će se mukama samo proslaviti.

(14) Kao što je Mesija u svojoj muci bio predmet strave, tako će on biti neznabošcima predmet strahopočitanja i udivljenja, kada dočuju za njegovo slavno uzvišenje.

Gl. 53. (2) Izakako je prorok ukratko pokazao na jadne i neugledne prilike, pod kojima je odrastao sluga Božji (isp. 7, 14; 11, 1), opisuje ga sada kao čovjeka bolova i preziranja.

(4 sl.) Sluga Božji ne nosi svoje muke kao kaznu za svoju krivnju, nego kao žrtvu za grijehe drugih, kojima je tako došlo spasenje i iscjeljenje.

(8) Iz tjeskobe, u koju ga dovedoše, bio je nepravednim sudom (r. 9) pogođen na smrt, t. j. osuđen na smrt.

(9) Htjeli su ga njegovi progonitelji ukopati sa zločincima, ali ga je dopao slavan ukop u grobu bogata čovjeka.

(10) Prorok završuje ovaj govor tvrdnjom, da je bila volja Božja, te Mesija podnese muku i smrt. Onda počinje Bog govoriti i odluku božansku izbliže tumačiti. Volja je Božja bila da otkupi sve narode, a za to je tražio od sluge Božjega da se žrtvuje za grijehe svijeta. Plod njegove žrtve i smrti jesu otkupljenici, koji se zovu potomci sluge Božjega, jer su po njemu postigli spasenje. I sam će sluga Božji živjeti, on će uskrsnuti; ne će, kao drugi ljudi, biti plijen smrti.

žrtvuje kao žrtva za grijeh, vidjet će potomke, dugo će živjeti, i volja će se Gospodnja ispuniti po njemu.

*11. »Za muku duše svoje on će se nasititi obilno. Svojim spoznanjem moj će sluga kao pravednik donijeti mnogima pravednost. Opačine njihove uzima on na se.

12. Zato ću mu dati mnoge kao dio, mnogobrojne će on prisvojiti zato, jer je dao život svoj na smrt, i bio ubrojen među zločince, i nosio grijehe mnogih, i molio se za zločince.«

GLAVA 54.

Novo kraljevstvo Božje.

*1. Veseli se, nerotkinjo, koja nijesi postala mati! Poklikni i podvikuj, koja nijesi znala za muke porođaja! »Jer će osamljena imati više djece negoli udana«, veli Gospod.

*2. Raširi prostor šatoru svojemu! Neka se razastru zavjesi stanova tvojih, a da se ne bude škrtu! Produlji svoja šatorska uža! Tvrdo zabij kolje!

3. Jer ćeš se nadesno i nalijevo rasprostraniti. Cijele narode uzima pleme tvoje u posjed i naseljava puste gradove.

*4. Ne boj se; jer se ne ćeš osramotiti! Ne stidi se; jer se ne trebaš zacrvenjeti! jer ćeš zaboraviti sramotu mladosti svoje i prijekora udovištva svojega ne ćeš se više sjećati.

*5. Jer muž tvoj jest stvoritelj tvoj, — »Gospod nad vojskama« ime je njegovo, — i otkupitelj tvoj jest Svetac Izraelov, — »Bog cijele zemlje«, tako se on zove.

6. Jer kao ženu, koja je ostavljena i od srca ožalošćena, tako te zove natrag Gospod. »Može li se pogrditi žena mladosti?«, govori Bog tvoj.

*7. »Ostavio sam te samo za kratko vrijeme, ali sam te s velikim milosrđem vodio kući.

8. U provali gnjeva sakrio sam samo začas lice svoje od tebe; ali se u vječnoj milosti smilujem tebi«, veli otkupitelj tvoj, Gospod.

*9. »Jer kao kod potopa Noina sad ću to držati: kao što se zakleh: Nikada više ne će potop Noin poplaviti zemlju, tako se i kunem, da se ne ću više gnjeviti na te, niti ću te karati.

10. Ako se i gore pomaknu i humovi se pokolebaju, opet ljubav moja ne će se odmaknuti od tebe i zavjet spasenja mojega ne će se pokolebati«, veli Gospod, tvoj milosrdnik.

*11. »Nevoljnice, od bure raščupana, utjehe lišena! Evo, ja na-

---

(11) Sluga će Božji imati velik uspjeh od svoje muke i smrti. Mnogi će po njemu upoznati svrhu i vrijednost njegove smrti i tako će postići nutarnje opravdanje.

Gl. 54. (1) Sion se zove nerotkinjom, jer je grad ostao bez djece u vrijeme babilonskoga sužanjstva. Zove se i »osamljena«, jer se je Bog, njegov Gospod i vjerenik, nakon razora hrama s njim kao rastao.

(2) Mesijansko kraljevstvo protegnut će se na sve strane i narode.

(4) Sramota mladosti jest nevjernost Izraelova u pustinji. Prijekor udovištva jest odvođenje u sužanjstvo.

(5) Obećanje će se ispuniti, jer muž i otkupitelj Siona jest svemogući i presveti Bog, koji ima moć i volju da drži ono, što je obećao.

(7 sl.) Rastava je učinjena babilonskim sužanjstvom.

(9 sl.) Povratak iz sužanjstva bio je preduvjet i put mesijanskoga zavjeta mira, kojemu je obećano vječno trajanje.

(11 sl.) Sjajna gradnja slika je nutarnje ljepote novoga kraljevstva Božjega.

mještam kamenje tvoje na mramoru porfirnom i osnivam te na safirima.

12. Gradim kruništa tvoja iz rubina, vrata tvoja iz kristala i ogradu tvoju iz dragoga kamenja.

*13. Sva su djeca tvoja učenici Gospodnji, i velik je mir djece tvoje.

14. Na pravednosti bit ćeš osnovana. Pusti svaku tjeskobu! Jer se više nemaš čega bojati. Pusti svaki strah! Jer ti se on više ne približuje.

15. Gle, bit će ih koji će se sabirati na te, ali to ne će biti od mene: Tko napadne na tebe, na tebi će pasti.

*16. Gle, ja sam stvorio kovača, koji raspaljuje ugljevlje i pravi oružje po svojoj volji. A ja sam stvorio i kvaritelja, da uništava.

17. Nikakvo oružje, što se kuje proti tebi, ne će ništa opraviti. Svaki jezik, koji se podigne na te na sudu, dokazat ćeš krivim. To je baština sluga Gospodnjih i blagoslov njihov od mene«, veli Gospod.

GLAVA 55.

Pravi put k spasenju.

*1. »Ustanite, svi žedni, dođite na vodu! Koji nemate novaca, dođite, kupujte žita i jedite! Dođite, kupujte vina i mlijeka bez novaca i bez plaćanja!

2. Zašto izdajete novce svoje na ono, što ne siti? Slušajte me, pa ćete jesti što je dobro, i duša će se vaša okrijepiti pretilinom!

*3. Prignite uho svoje i dođite k meni! Poslušajte, i duša će vaša živjeti! Sklopit ću s vama zavjet vječan: nenarušivo obećanje milosti Davidu.

*4. Evo, dao sam ga za svjedoka narodima, za kneza i vladaoca narodima.

5. Evo, zvat ćeš narode, kojih ne poznaš. Narodi, koji te ne poznaju, dolaze k tebi radi Gospoda, Boga tvojega, i radi Sveca Izraelova; jer te je on proslavio.«

6. Tražite Gospoda, dok se može naći! Zovite ga, dok je još blizu!

7. Neka bezbožnik ostavi svoj put i zlikovac misli svoje! Neka se vrati Gospodu, i smilovat će mu se, Bogu našemu, jer će mnogo oprostiti!

*8. »Jer misli moje nijesu vaše misli, i putovi vaši nijesu moji putovi«, veli Gospod.

9. »Ne, kako je nebo visoko nad zemljom, tako su putovi moji visoki nad vašim putovima i misli moje nad vašim mislima.

10. Jer kako padaju dažd i snijeg s neba i ne vraćaju se onamo, dok nijesu zemlju natopili i oplodili i zazelenili, da dadne sjemena sijaču, i kruha onome, koji jede:

(13 sl.) Pravo spoznanje Boga, pravednost, t. j. svetost i mir jesu bitne biljege novozavjetne Crkve.

(16 sl.) Jer su kovač oružja i nosilac oružja stvorenja Božja, zato su oni pod vlašću Božjom i ne mogu naškoditi novome gradu Božjemu.

Gl. 55. (1) Voda, žito, vino i mlijeko jesu slika mesijanskih dobara spasenja. Jer se badava dijele, jesu čiste milosti. — Isp. Iv 4, 14.

(3) Vječni zavjet, što ga Bog hoće da sklopi, stoji u obistinjenju Natanova proroštva (2 Kralj 7, 16), koje nalazi svoje posljednje ispunjenje u Mesiji.

(4 sl.) Mesija će nastupiti kao svjedok narodima, t. j. kao njihov učitelj, i oni će se priključiti mesijanskomu kraljevstvu Božjemu.

(8—11) Nitko ne smije prezreti pokoru, jer mu se možda čine odluke Božje neshvatljivima. Osnove Božje ne poklapaju se s ograničenim mislima čovječjim; jer će Bog polako, ali sigurno ispuniti svoje obećanje spasenja.

11. Tako je i s mojom riječi, koja izlazi iz mojih usta: ne vraća se k meni prazna, dok nije izvršila, što sam htio, i ispunila, za što sam je poslao.«

*12. Jer ćete s veseljem izaći i u miru biti vođeni. Gore i bregovi udarit će u klicanje pred vama i sva će drveta poljska pljeskati rukama.

13. Mjesto trnja čempresi će rasti, mjesto kopriva niknut će mirte. To će biti Gospodu u slavu, u znak, što nikada ne iščezne.

GLAVA 56.

Glavni uvjet da se postignu dobra spasenja. Spasenje bogobojaznim Neizraelcima. Pokvarenost narodnih vođa.

1. Ovako veli Gospod: »Čuvajte pravicu i uspostavite pravednost! Jer je spasenje moje blizu, da dođe, i pravednost moja, da se otkrije.«

*2. Blago čovjeku, koji tako čini, i djetetu čovječjem, koje se drži toga: koje drži subotu i ne skvrni je, čuva ruku svoju, da ne učini ništa zlo!

*3. Neka ne govori tuđin, koji pristane uz Gospoda: »Gospod će me isključiti iz svojega naroda.« Neka ne govori uškopljenik: »Ah, ja sam samo suho drvo!«

*4. Jer ovako veli Gospod: »Uškopljenicima, koji drže subote moje i to izabiraju, što je meni ugodno, i drže se zavjeta mojega:

5. Njima dajem u kući svojoj i među zidovima svojim mjesto i ime, koje je bolje nego sinovi i kćeri. Ime vječno dajem im, koje se nikada ne zatre.

*6. A tuđine, koji pristanu uz Gospoda, da mu služe, da ljube ime Gospodnje i da budu sluge njegove, sve, koji drže subotu i ne skvrne je i drže se zavjeta mojega:

7. Njih ću dovesti k svetoj gori svojoj i razveseliti ih u kući svojoj molitvenoj. Žrtve paljenice njihove i žrtve zaklanice njihove ugodne su na žrtveniku mojemu. Jer će se kuća moja zvati kuća molitve za sve narode.«

*8. Govori svemogući Gospod, koji sabira prognanike Izraelove: »Još više sabiram k onima, koje sam već sabrao od njega.

*9. Sve životinje poljske, dođite da jedete, sve životinje šumske!

(12 sl.) Prorok gleda povratak iz Babilona, koji je znamen (tip) i preduvjet otkupljenja, u jednom pravcu s mesijanskim vremenom spasenja, kojega krasotu pjesnički opisuje kao prekret prirode.

Gl. 56. (2) Osobito se ističe zapovijed subote, jer je pravo bogoštovlje temelj vjersko-ćudorednom životu.

(3) U mesijansko kraljevstvo imat će pristup i oni, koji su bili isključeni iz općine izraelske, kao Amonci i Moapci (isp. 5 Mojs 23, 4—7) i uškopljenici (eunusi) (isp. 5 Mojs 23, 2).

(4 sl.) Ako eunuh vjerno služi Bogu, postignut će pred Bogom veću čast negoli jedan od sinova i kćeri. On će kod Boga biti vječno u časti. Tim je rečeno, da je spasenje nezavisno od ženidbe i obitelji, dapače da se u jednu ruku može bolje postići izvan ovih ljudskih načina života. Ovdje je uključena vrednoća djevičanstva. Isp. Mt 19, 12.

(6 sl.) U žrtvenoj službi i molitvi imat će Neizraelci, koji pristanu uz Boga, jednaka prava kao Izraelci. Svi su narodi pripušteni službi bogoštovnoj i molitvenoj u mesijanskom kraljevstvu.

(8) Osim Izraelaca, koje je Bog primio u novo kraljevstvo Božje, pozvat će on u svoju Crkvu još mnoge druge iz drugih naroda.

(9) Životinje poljske jesu neznabožački narodi kao kazneno oruđe proti Izraelu (isp. Jer 12, 9; Oz 13, 8).

*10. Stražari su njegovi slijepi: Svi oni ne zapažaju ništa. Svi su psi nijemi, ne mogu lajati. Drijemaju i leže, i najdraže im je spavati.

11. Psi su proždrljivi, ne znaju za sitost. Pastiri su, ne pokazuju pomnje. Svi idu svojim vlastitim putem, svaki za svojom korišću, jedan kao drugi.

12. ‚Dođite, donijet ću vina! Napit ćemo se žestoka pića! Sutra neka bude kao i danas, sjajno preko mjere!'

GLAVA 57.

Mir pravednika i u smrti; nemir bezbožnika.

1. Pravednik gine, nitko ne mari za to. Pobožni se ljudi uzimaju, i nitko ne gleda na to. Jest, zloćom se uzima pravednik.

*2. On ulazi u mir. Počine na postelji svojoj svaki, koji je hodio pravim putem.

*3. A vi pristupite ovamo, sinovi vračare, rode preljubočinice i bludnice!

*4. Komu se vi rugate? Na koga razvaljujete usta i plazite jezik? Nijeste li djeca otpada, leglo laži?

*5. Koji se upaljujete za idolima, pod svakim zelenim drvetom, koji u dolinama koljete djecu svoju pod vrletima kamenim.

*6. Tvoj je dio na glatku kamenju u dolini potočnoj. Uprav to je najdraže mjesto tvoje. I njima si izlijevao naljev, prinosio dar. Zar ću se time zadovoljiti?

7. Na svakoj gori visokoj i uzvišenoj postavio si stan svoj. I tamo si uzlazio, da prineseš žrtvu zaklanicu.

8. Iza vrata i dovrataka metnuo si spomen svoj. Jer, meni nevjeran, otkrio si stan svoj i uzašao u nj, raširio si ga, nešto si od njih sebi priuzdržao, volio si općenje s njima, zlo si ogledao.

*9. Išao si k Molohu s uljem i uzimao si sa sobom mnoge mirise. Slao si daleko glasnike svoje i pregibao si se sve do podzemnoga svijeta.

10. Mnogim putovanjem svojim umorio si se, ali nijesi rekao: ‚Bilo je uzalud'. Još si osjećao život u svojim udima. Zato nijesi sustao.

*11. Od koga si se uplašio i koga si se pobojao, da si postao nevjeran, da nijesi na me mislio i za me nijesi mario? Zar ne, jer sam ja šutio, i to od davna vremena, zato li me se nijesi više bojao?

12. Ali ja ću objaviti, kako je s tvojom pravednošću i s tvojim djelima rđavim: ne će ti koristiti ništa.

13. Kad onda zavikneš, neka te izbave tvoje gomile idolâ! Ali će ih sve odnijeti vjetar, i jedan će

(10) Staražari su po r. 11 vođe naroda, koji zanemaruju svoju službu i ne rade ništa.

Gl. 57. (2) Ovdje prorok misli na blaženi pokoj kod Boga.

(3) Izrazi »vračara«, »preljubočinica«, »bludnica« odnose se na otpad predâ na idolopoklonstvo.

(4) Kojim se pravom rugate pobožnima, koji su puno bolji od vaših idolopoklonika?

(5) U idolskim svetištima vladala je svakojaka nećudorednost i opakost.

(6) Mjesto da služe Gospodu kao dijelu Izraelovu, oni prave za svoj dio kamenje, koje štuju idolopoklonički.

(9) K idolu Molohu išli su s bogoštovnim predmetima, da dobiju milost njegovu, i slali su poslanike daleko i u mjesta, gdje su se štovali podzemni bogovi.

(11) Zašto se bojiš idolâ mjesto mene?

ih dah otpuhnuti. A tko se u me uzda, baštinit će zemlju, zaposjednut će svetu goru moju.

14. Tada će se reći: ‚Načinite put! Načinite put! Poravnite put! Uklonite svaku smetnju s puta naroda mojega!'

*15. Jer ovako govori visoki, uzvišeni, koji vječno stoluje i zove se ‚Svetac': U visini, u svetištu stanujem, ali i kod poniznoga i skrušenoga, da nanovo oživim duh skrušenome i nanovo okrijepim srce slomljenome.

16. Jer se ne ću do vijeka svađati i ne ću se jednako gnjeviti. Inače ginu preda mnom duh i duše, što sam ih stvorio.

*17. Poradi grješne lakomosti njegove gnjevio sam se na narod i pohađao ga: sakrio bih se i srdio. A on se je odmetnuo putem srca svojega.

18. Vidio sam putove njegove. Ali ću ga iscijeliti i voditi i dat ću utjehu njegovima, što trpe.

*19. Ja sam, koji dajem obećanje: ‚mir, mir dalekima i blizima', govori Gospod, ‚ja ću ih iscijeliti'.

20. A bezbožnici su kao more uzburkano, koje se ne može umiriti, i kojega voda izmeće mulj i blato.

21. »Nema mira bezbožnicima«, veli Bog moj.

GLAVA 58.

Lažni i istiniti strah Božji.

1. Viči iz puna grla, ne usteži se! Podigni glas svoj kao truba! Objavi narodu mojemu grijeh njegov, kući Jakovljevoj opačine njezine!

*2. Pitaju me dan na dan i rado bi htjeli doznati putove moje. Kao narod, koji čini pravednost i ne odmiče se od pravde Boga svojega, tako oni traže od mene sudove pravedne, navaljuju na objavljenje Božje.

*3. ‚Zašto postimo, a ti to ne vidiš, trapimo se, a ti na to ne paziš?' Eto, u dan, kad postite, idete za poslovima svojim i radite sav rad svoj.

4. Eto, postite, da se svađate i tučete, da udarate šakom opakom. Nemojte dalje tako postiti kao sada, da se čuje glas vaš u visini nebeskoj!

5. Zar je to post, koji mi je po volji, dan, kada se trapi čovjek? Da objesi glavu svoju kao sita i da stere poda se vreću i pepeo? To ćeš zar zvati postom i danom ugodnim Gospodu?

6. Nije li ovo post, što ga volim: da razvežeš sveze nepravedne, da razdriješiš remene ropstva, da pustiš na slobodu zarobljenike i izlomiš svaki jaram?

7. Nije li u tom, da prelamaš kruh svoj gladnome i primaš u kuću svoju bijedne beskućnike? Kad vidiš koga napola gola, imaš ga zaodjeti i ne ukloniti se svojemu rodu po krvi.

(15) Bog nije samo uzvišeni i presveti Gospod na nebu, nego je i ljubežljivi zaštitnik poniženih.

(17) Lakomost se osobito ističe kao jedna od glavnih opačina.

(19) Početak ovoga retka glasi doslovno: »Ja stvaram plod usnama«, t. j. »Ja sam, koji kazujem slijedeće obećanje«. Neki tumačitelji prevode: »Ja stvaram pjesme zahvalnice«. — Blizi i daleki jesu Židovi i neznabošci, što stanuju blizu i daleko.

Gl. 58. (2) Pitaju Boga preko proroka i htjeli bi doznati njegove putove, t. j. sredstva, što će ih Bog upotrijebiti za njihovo spasenje. Traže, da Bog kao sudac istupi za njih, a oni se ne obraćaju od svojega bezbožnog mišljenja i djelovanja.

(3—5) Poste, ali idu za svojom koristi i teško griješe proti ljubavi prema bližnjemu. Bez pravoga nutarnjeg mišljenja i osjećanja ne vrijedi ni post ni trapljenje.

*8. Tada zasja svijetlo tvoje kao zora, zdravlje tvoje brzo procvate, opravdanje tvoje ide pred tobom, sjaj Gospodnji zapleće je tvoje.

*9. Ako tada zovneš, daje ti odgovor Gospod. Ako vikneš za pomoć, on će reći: ‚Evo me'. Ako izbaciš iz svoje sredine jaram, pružanje prsta i prijevarno govorenje

10. I gladnome ponudiš, što rado imaš, i nasitiš nevoljnika, onda zasja svijetlo tvoje u tami, i mrak će tvoj biti jasan kao podne.

11. Vazda će te voditi Gospod, pa i u suši dušu će ti krijepiti. Kosti tvoje on jači, i ti si kao vrt dobro zaliven, kao izvor, kojemu voda ne presuši nikada.

*12. Prastare ruševine sazidaju tvoji. Temelje prošlih pokoljenja opet ti podižeš. Prozvat će te ‚zazidateljem pukotinâ', ‚popraviteljem ulicâ za naselje'.

13. Ako nogu svoju u subotu ustegneš, tako da na sveti dan moj ne obavljaš svojih poslova i subotu prozoveš milinom, a sveti dan Gospodnji poštovanja dostojnim i stim ga slaviš, da na njemu ne činiš svojih putova i ne obavljaš svojih poslova i ne govoriš za svoje stvari:

*14. Tada ćeš se veseliti u Gospodu, i ja ću te izvesti na visine zemaljske i dat ću ti da uživaš baštinu svojega oca Jakova; jer su to obećala usta Gospodnja.«

GLAVA 59.

Smetnje osvitu mesijanskog doba.

1. Gle, nije prekratka ruka Gospodnja, da pomogne. Nije gluho njegovo uho, da čuje.

2. Ne, opačine vaše rastavljaju vas s Bogom vašim. Grijesi vaši zaklonili su lice njegovo od vas, da ne čuje.

3. Jer su ruke vaše oskvrnjene krvlju, prsti vaši krivnjom. Usne vaše govore laž, jezik vaš kazuje krivo.

4. Nitko ne traži pravedno sud. Nitko se pošteno ne pravda. Oslanjaju se na prijevaru i govore laž; začinju nevolju i rađaju muku.

*5. Nose jaja gujinja. Paučinu tkaju. Tko pojede jaja njihova, taj mora umrijeti. Zgnječi li se jedno, izleže se guja ljutica.

6. Tkanina njihova ne valja za haljine. Tkanjem njihovim ne može se pokriti. Djela su njihova djela zla. U rukama je njihovim nasilje.

(8) Kad Izrael bude činio djela ljubavi prema bližnjemu, onda će iza noći nesreće doći svijetlo spasenja. Bolest će naroda uzmaknuti. Ako ide naprijed opravdanje, t. j. nutarnje obraćenje, onda će se objaviti Gospod u sjaju i krasoti i svoj će narod braniti i izbaviti.

(9) Pružanjem prsta i danas još Arapi gledaju otjerati od sebe na druge zlu čaroliju. Pod prijevarnim govorenjem misli se na proricanje lažnih proroka ili na proklinjanja.

(12) Narod mesijanskoga doba, ako bude živio po zapovijedima Mesijinim, prebivat će u miru i blagostanju. Razorene gradove i kuće opet će sazidati, pukotine će tvrđavama zatvoriti i zapuštene će krajeve opet naseliti.

(14) Tko drži subotu, veselit će se u Gospodu, t. j. Gospod će mu obradovati srce. — »Izvesti na visine zemaljske« znači zaposjesti zemlju s njezinim tvrđavama i visinama. — »Baština tvojega oca Jakova« jesu obećanja, što ih je Bog dao patrijarima.

Gl. 59. (5) Osnove bezbožnikâ ispoređuju se s jajima gujinjim. U njima je leglo otrova. Tko od toga jede, t. j. tko pristaje uz bezbožne osnove, izgubljen je. Druga slika o paučini označuje ništavost njihova djelovanja. Paučinom se ne može čovjek zaodjeti.

7. Noge njihove trče na zlo i brze su na prolijevanje nedužne krvi. Misli su njihove misli zle. Putovi su njihovi pustoš i razor.

8. Za put mira ne znaju oni. Nema pravice na kolotečinama njihovim. Sami idu samo krivim stazama. Tkogod ide po njima, ne zna za mir.

*9. »Zato je sud daleko od nas i spasenje ne dolazi do nas. Čekamo svijetlo, ali gle, tmina je, bijeli dan, ali putujemo po mraku.

10. Kao slijepci pipamo zid, tumaramo okolo, kao da nemamo očiju. Spotičemo se u pô bijela dana kao u sumračje i zdravi slični smo mrtvima.

*11. Mumljamo svi kao medvjedi i gučemo jednako kao golubovi. Čekamo sud, a on ne dolazi, spasenje, a ono je daleko od nas.

12. Jer je velik broj grijeha naših pred tobom. Opačine naše svjedoče proti nama. Jer smo svijesni grijesima svojim i znamo prijestupe svoje:

13. Vjerolomstvo i zanijekanje Gospoda, odstup od Boga svojega, govorenje o nasilju i otpadu, izmišljanje i iznošenje riječi lažnih.

*14. Tako je pravica potisnuta, i pravednost stoji daleko. Jer se istina koleba na trgu, i poštenje ne može da prođe.

15. Tako mora nestati istine, i tko se uklanja oda zla, nema ga.« Gospod je to vidio, i bilo mu je vrlo neugodno, što više nije bilo pravice.

16. I vidio je, da nema čovjeka, i začudio se, da nitko nije posredovao. Tad mu je pomogla njegova vlastita mišica. Pravednost je njegova poduprla njega.

17. Obukao je pravednost kao oklop, i kacigu je pobjede metnuo na glavu. Obukao je kao haljine odjeću osvete i zaogrnuo se gnjevom kao plaštem.

*18. Po djelima, što su se počinila, on će vratiti: protivnicima svojim gnjev, neprijateljima svojim osvetu. Zemljama primorskim on će vratiti.

19. Tada će se na zapadu bojati imena Gospodnjega i na istoku slave njegove. Jer će kao plaha rijeka doći on, kojega će goniti dah Gospodnji.

20. »Ali će za Sion doći kao otkupitelj, za one, koji su se u Jakovu obratili od otpada«, veli Gospod.

*21. »Moj je zavjet s njima ovaj«, veli Gospod: »Duh moj, koji počiva na tebi, i riječi moje, što sam ih metnuo tebi u usta, neka ne izađu iz usta tvojih, niti iz usta djece tvoje, niti iz usta unučadi tvoje«, veli Gospod, »od sada do vijeka!«

(9) Prorok u ime naroda skrušeno priznaje grijehe, radi kojih ne dolazi očekivani kazneni sud na neprijatelje, i spasenje izostaje. Tako on pokazuje narodu put k obraćenju.

(11) Njihove gorke i gnjevne tužbe na nevolju, koja ne prestaje, slične su mumljanju medvjedâ, kojima su ugrabili mlade. Njihovo puno čežnje uzdisanje nalik je na gukanje golubova.

(14) »Na trgu«, gdje se na Istoku odigrava javni život, nema istina više mjesta.

(18) Sudit će se stanovnicima primorskih zemalja, koji su proroku kao zastupnici svega poganskog svijeta. Prorok dakle govori o mesijanskom vremenu. Ovaj se sud odnosi i na otpadnike. Izraelce (r. 20). Pobožnima dolazi otkupljenje.

(21) Bog preko proroka govori narodu: Bog će sklopiti nov zavjet. Narod će Božji mesijanskoga vremena imati duh Božji i riječi Božje, t. j. bit će svet i posjedovat će istinu.

GLAVA 60.

Novozavjetni Sion svijetlo je narodima.

*1. Ustani, svijetli se! Jer je došla svjetlost tvoja. Slava Gospodnja sja nad tobom.

2. Jer evo: tmina pokriva zemlju i mrak narode. Ali nad tobom sja Gospod. Nad tobom svijetli slava njegova.

*3. Narodi putuju k svijetlu tvojemu i kraljevi k sjaju, koje sja nad tobom.

4. Podigni pogled svoj unaokolo i vidi: svi su se skupili i dolaze k tebi. Sinovi tvoji dolaze izdaleka. Kćeri se tvoje nose u naručju.

*5. Tada ćeš ti, kad to vidiš, zasjati od radosti, tvoje će srce zadrhtati i raširiti se. Jer k tebi dolazi bogatstvo mora, blago narodâ pritječe k tebi.

*6. Mnoštvo kamela prekrilit će te, mlade kamele od Madijana i Efe. Svi oni dolaze od Sabe. Zlato i kâd donijet će, i radosno će se navješćivati slavna djela Gospodnja.

*7. Sva stada cedarska skupit će se za te. Ovnovi nabajotski stajat će ti na službu. Na žrtvenik se moj oni prinose, da mi se ugodi. Kuću slave svoje učinit ću još sjajnijom.

*8. Tko su ono što lete kao oblak, kao golubovi k svojim krletkama?

9. Jest, mene čekaju zemlje na moru. Lađe tarsiske plove naprijed, da dovezu djecu tvoju izdaleka zajedno sa srebrom i zlatom njihovim za ime Gospoda, Boga tvojega, i za Sveca Izraelova; jer te on hoće proslaviti.

*10. Ljudi iz tuđe zemlje zidaju tvoje zidove, i kraljevi njihovi stoje ti na službu. Jer ako sam te u gnjevu svom i udario, ipak sam se smilovao tebi u milosti svojoj.

*11. Vrata tvoja stoje svagda otvorena. Ne zatvaraju se danju i noću, da se dovedu u te blago narodâ i vođe njihove, kraljevi.

12. A narod i kraljevstvo, što ti ne će da služi, propast će; takvi će se narodi sasvim zatrti.

*13. Krasna stabla Libana tebi će se donijeti: čempresi, brijestovi i jele, da ukrase mjesto svetišta mojega i da počaste podnožje nogu mojih.

14. Duboko sagnuti dolaze k tebi sinovi tlačitelja tvojih. Preziratelji tvoji padaju ti svi pred noge. Zvat će te »gradom Gospodnjim«, »Sionom Sveca Izraelova«.

Gl. 60. (1) Sion, novo kraljevstvo Božje, napunjeno je svjetlošću Gospodnjom, t. j. došlo je mesijansko vrijeme.

(3 sl.) Neznabožački narodi s djecom Izraelovom (r. 4) hrle sa svih strana, da budu dionici mesijanskoga spasenja.

(5—9) Stanovnici primorja i svi drugi narodi (r. 5), trgovački narodi (r. 6) i pastirska plemena (r. 7) i najdalje zemlje (r. 8) primaju se u mesijansko kraljevstvo i stavljaju u njegovu službu svoje blago.

(6) Madijanci, trgovački narod, kojemu je pripadalo pleme Efa (1 Mojs 25, 4), stanovali su na istoku elamskoga morskog zatona. — O Sabi isp. 3 Kralj 10, 1 sl.

(7) Cedar i Nabajot bili su dva srodna plemena (1 Mojs 25, 13) u sirsko-arapskoj pustinji.

(8 sl.) Laku oblaku ili golubovima, što se vraćaju k svojim krletkama, slične su one brze jedrenjače, što dolaze od najdaljih morskih obala.

(10) Narodi poganski sagrađuju grad Božji. Oni će biti najveći dio članova novoga kraljevstva Božjega. Sve je to djelo najčistije milosti.

(11 sl.) Nijedan se narod ne isključuje iz mesijanskoga kraljevstva. Narod, koji ne pristane uz Crkvu, propast će.

(13) Slike iz prirode pokazuju na sjaj kraljevstva Božjega, u kojemu je Bog nazočan.

15. Kao nagradu za ono, što si bio ostavljen i mržen, tako da te nije nitko pohađao, činim te vječnim ponosom, milinom sviju pokoljenja.

*16. I sisat ćeš mlijeko narodâ i hranit ćeš se na prsima kraljeva. Spoznat ćeš, da sam ja, Gospod, izbavitelj tvoj, i otkupitelj tvoj jaki Bog Jakovljev.

17. Mjesto mjedi donosim zlato, mjesto gvožđa donosim srebro, mjesto drva mjed i mjesto kamenja gvožđe. Za poglavarstvo tvoje učinit ću mir, za gospodara tvojega pravednost.

*18. O nasilju ne će se ubuduće čuti u zemlji tvojoj, ni o pustošenju i razaranju u međama tvojim. Zidove svoje zvat ćeš »spasenjem«, vrata svoja »slavom«.

*19. Ne će ti više služiti danju sunce kao svijetlo, niti će ti sjaj mjeseca sjati: ne, Gospod će ti biti vječnim svijetlom i Bog tvoj sjajnim ukrasom tvojim.

20. Ne će više zalaziti sunce tvoje, niti će iščeznuti mjesec tvoj; jer će ti Gospod postati vječnim svijetlom, i pri kraju su dani žalosti tvoje.

21. Narod će se tvoj sastojati iz samih pravednika. Oni će zauvijek posjedovati zemlju, mladicu, koju sam posadio, djelo ruku mojih, na moju slavu.

*22. Najmanji će postati plemenom, najneznatniji jakim narodom. Ja, Gospod, brzo ću to izvesti u svoje vrijeme.

GLAVA 61.

Vesela vijest pomazanika Božjega.

*1. Duh svemogućega Gospoda počiva na meni. Jer me je pomazao Gospod, poslao me, da donesem poniznima veselu vijest. On me je poslao, da iscijelim slomljena srca, da navijestim zarobljenima slobodu, vezanima otkupljenje,

*2. Da oglasim godinu milosti Gospodnje i dan osvete Boga našega, da utješim sve žalosne,

*3. Da žalosnima u Sionu kao dar dadnem na glavu nakit mjesto pepela, ulje radosti mjesto odjeće žalosti, hvalospjev mjesto plašljivosti. »Hrastovi pravednosti« zvat će se oni, »nasad Gospodnji za slavu njegovu«.

*4. Oni će sazidati prastara mjesta razorena, podignut će opet, što je bilo opustošeno u vrijeme praotaca. Ponovit će gradove puste, što su ležali razvaljeni kroz mnoga pokoljenja.

---

(16) Ljubavlju i odanošću materinom posvetit će se narodi službi Crkve.

(18) To, što čini jakim Jeruzalem, jest mesijansko spasenje. Njegova su vrata slavna po svem svijetu, jer se svi narodi sastaju na njima.

(19 sl.) Mesijansko kraljevstvo ne treba prirodnih izvora svijetla, njegovo je svijetlo Gospod.

(22) Tko pripada kraljevstvu Božjemu, velik je i jak pred Bogom.

Gl. 61. (1—3) Pomazanik Božji jest Mesija, koji je za svoje poslanje duhom Božjim pomazan, t. j. naoružan (11, 2; 42, 1). Sam Spasitelj odnosi ovo mjesto na sebe (Lk 4, 17—21).

(2) Prije nego nastane godina milosti Gospodnje, t. j. vrijeme, kad Bog čini otkupljenje, dolazi dan osvete, t. j. vrijeme, kad bivaju kažnjene i uništene bezbožne moći.

(3) Hrast je simbol (znamen) jakosti i punine. Otkupljeni će posjedovati u punini pravednost, t. j. svetost.

(4) Što je od mnogo vijekova razoreno, opet će sazidati otkupljeni. Prorok misli nesamo na materijalne (tvarne) razvaline asirske i kaldejske periode (razdoblja), nego i na duhovnu sagradnju mesijanskoga kraljevstva, koje će izliječiti sve narode od bezbožnosti i nećudorednosti.

*5. Tuđini se postavljaju kao pastiri vaših stada. Inostranci su vaši ratari i vaši vinogradari.

6. A vi ćete se zvati »svećenici Gospodnji«, »sluge Boga našega« nazivat će vas .Uživat ćete dobra narodâ i hvalit ćete se bogatstvom njihovim.

*7. Sramota će se dvostruko nadoknaditi. Mjesto sramote oni će pjevati nad sudbinom svojom. Tako će dobiti dvojinom posjed u zemlji njihovoj. Imat će vječnu radost.

8. Jer ja, Gospod, ljubim pravicu, mrzim na grabež bezbožan. Tako ću im vjerno dati plaću i vječan zavjet učinit ću s njima.

*9. Potomci njihovi bit će poznati među poganima, naraštaji njihovi među narodima. Tko ih god vidi, pripoznat će: oni su pokoljenje, što ga je blagoslovio Gospod.

*10. Glasno ću se veseliti u Gospodu. Duša se moja raduje u Bogu mojemu. Jer me je obukao u haljinu spasenja, zaogrnuo me plaštem pravednosti kao zaručnika, koji sebi svečano namješta na glavu nakit, kao zaručnicu, koja na sebe meće svoj ures.

11. Jer kao što iz zemlje raste bilje i u vrtu niče što se posije, tako će svemogući Gospod učiniti da nikne pravednost i slava pred očima svih naroda.«

GLAVA 62.

Propovijed o krasoti vesele vijesti.

*1. Radi Siona ne smijem šutjeti, radi Jeruzalema ne smijem mirovati, dok opravdanje njegovo ne izađe kao svjetlost i spasenje njegovo kao goruća baklja.

*2. I narodi će vidjeti opravdanje tvoje i svi kraljevi slavu tvoju, i prozvat ćeš se novim imenom, što će ga odrediti usta Gospodnja.

3. Tada ćeš biti sjajna kruna u ruci Gospodnjoj i kraljevski zlatni vijenac u ruci Boga svojega.

*4. Ne ćeš se više zvati »ostavljena«, niti će se zemlja tvoja zvati »pustinja«, nego ćeš se zvati »milina moja« i zemlja tvoja »udata«. Jer ćeš se dopasti Gospodu, i zemlju će tvoju on uzeti za vjerenicu.

5. Jer kao što se mladić vjeri s djevojkom, tako tebe uzimaju u posjed djeca tvoja. I kako se vjerenik raduje vjerenici, tako se tebi raduje Bog tvoj.

(5 sl.) Poganski narodi stupaju u službu mesijanskoga kraljevstva i priznaju pravoga Boga kao svojega Boga. Djeca kraljevstva Božjega po svojoj vezi s Bogom i po svojoj svetosti jesu svećeničko pokoljenje.

(7) Otkupljeni će biti za pretrpljena progonstva dvojinom, t. j. najobilnije naknađeni dobrima, što im ih otkupljenje pruža u vremenu i u vječnosti.

(9) Po blagoslovu Božjem, što počiva na njima, oni će se raspoznati kao djeca novoga kraljevstva Božjeg.

(10) Zaručnik namješta sebi na glavu nakit, t. j. namješta svoju oko glave čalmu. Čalma je povez oko glave. Naša narodna pjesma pjeva: »Na glavi mu fesa pletenoga, oko fesa zamotao čalmu, svu od svile i žežena zlata, a za čalmom perjanice zlatne.« — »Svečano (doslovno: svećenički, t. j. kao svećenik prije svečane službe Božje).

Gl. 62. (1) Prorok opet i opet svojim proricanjem stupa pred prognanike u Babilonu, da im navješćuje čas povratka u domovinu i dan mesijanskoga spasenja i kraljevstva.

(2) Kraljevstvo će Božje imati novo ime, jer je njegovo bistvo posve preinačeno.

(4 sl.) Bog, duhovni vjerenik Siona, opet će se u ljubavi obratiti k svojemu narodu, koji je bio od njega ostavljen.

*6. »Na zidovima tvojim, Jeruzaleme, namjestio sam stražare; čitav dan i svu noć ne će oni ušutjeti ni za tren.« Vi, koji imate pominjati Gospoda, ne šutite!

7. Ne dajite mu mira, dok ne uspostavi Jeruzalema i ne učini ga slavom na zemlji!

*8. Zakleo se je Gospod desnicom svojom i jakom mišicom svojom: »Ne ću više nikada dati žita tvojega neprijateljima tvojim za hranu, i tuđini ne će više piti vina tvojega, oko kojega si se trudio.

9. Ne, tko je žeo zrno, neka ga jede i pritom Gospoda hvali! I tko je unio vino, neka ga i pije u svetim trijemovima mojim!«

*10. Prođite, prođite kroz vrata! Napravite put narodu! Sagradite, sagradite cestu! Uklonite s nje kamenje! Podignite zastavu narodima!

11. Evo, Gospod oglasuje do nakraj zemlje: »Recite kćeri sionskoj: Evo, spasitelj tvoj dolazi! Evo, plaća njegova dolazi s njim, i vraćanje njegovo ide pred njim!«

*12. Oni će se zvati »svet narod«, »otkupljenici Gospodnji«. A ti ćeš se zvati »traženi«, »neostavljeni grad«.

GLAVA 63.

Gospod kazni svoje neprijatelje. Molitva proroka za spasenje.

*1. Tko je ono što dolazi iz Edoma, u crvenim haljinama iz Bosre? Sjajan je u svojoj odjeći, ponosno koračajući u silnoj snazi svojoj. »Ja sam, koji govorim pravednost, koji imam moć da spasim.«

*2. Zašto je crvena odjeća tvoja, haljine tvoje kao u prešara?«

3. Prešu sam ja sâm gazio. Od narodâ nije nitko bio sa mnom. U gnjevu sam ih svome izgazio. Krv mi je njihova poprskala haljine. Tako sam iskaljao svu odjeću svoju.

4. Jer je dan osvete bio u srcu mojem, i bila je došla godina otkupljenja mojega.

5. Pogledao sam, a nije bilo pomoćnika. Gledao sam začuđen naokolo. Ali nije bilo nikoga da mi pomogne. Tada mi je pomogla mišica moja. Jarost mi je moja pomogla.

6. Tako sam izgazio narode u gnjevu svojem, opojio sam ih u jarosti svojoj i prolio na zemlju krv njihovu.«

7. Slavit ću milost Gospodnju, slavna djela Gospodnja, nakon svega, što nam je učinio Gospod, i veliku dobrotu prema kući Izraelo-

---

(6) Prorok navodi jednu riječ Božju i njoj pridodaje svoju vlastitu opomenu. »Stražari« su proroci i pobožni ljudi.

(8) Nijedan neprijatelj ne će moći oteti novome Sionu njegovih dobara spasenja.

(10 sl.) Prorok poziva Izraelce i pogane, da budu dionici spasenja, što je došlo Sionu.

(12) Jer novi narod Božji posjeduje spasenje i svetost, dolazit će k njemu svi, koji su željni spasenja i svetosti.

Gl. 63. (1) Kako se u slijedećim recima radi o sudu nad cijelim svijetom (r. 3. 4), to je ovdje Edom, kao najljući neprijatelj Izraelov (isp. Ps 137 [136], 7; Ezek 35), zastupnik svih bezbožnih sila. Bosra je grad u Edomu, jugoistočno od Mrtvoga mora.

(2—6) Pod slikom prešara, t. j. čovjeka, koji gazi grožđe u kaci, opisuje prorok Spasitelja, koji je svojom krvavom smrću oborio svaku bezbožnu silu i donio svijetu otkupljenje. Krvava odjeća odnosi se na muku i smrt Spasiteljevu na križu. Isp. Officium in festo Pretiosissimi Sanguinis, 1. srpnja.

voj, što ju je njoj iskazao po milosrđu svojem i po velikoj milosti svojoj.

8. Jer je on rekao: »Doista su moj narod, sinovi, koji ne će iznevjeriti nikada.« Tako im je postao spasitelj.

*9. U svakoj tuzi njihovoj osjećao se i on tužan, ali ih je spasio anđeo lica njegova. U svojoj ljubavi i milosti on ih je otkupio, podigao ih i nosio ih sve dane u davno doba.

10. Ali su oni bili nepokorni i žalostili sveti duh njegov. Tada im je on postao neprijatelj. On je sam ratovao na njih.

11. Onda se je narod njegov spomenuo starih vremena, Mojsija: »Gdje je onaj, koji je pastire stada svojega izveo iz vode Nila? Gdje je onaj, koji mu je dao u srce sveti duh svoj?

*12. Koji je silnom mišicom svojom išao uz desnicu Mojsijevu? Koji je pred njima razdvojio vode, da steče sebi vječno ime?

*13. Koji ih je vodio preko vodenih bezdana kao konja preko tratine, tako da se nijesu spotakli?«

14. Kao kad stoka silazi u dolinu, tako ih je duh Gospodnji vodio uvijek na počivališta. Tako si vodio svoj narod, da stečeš sebi slavno ime.

15. Pogledaj dolje s neba! Vidi iz svojega svetog i sjajnog stana! Gdje je revnost tvoja i moć tvoja? Ganuće srca tvojega i milosrđe tvoje — zar prestadoše prema meni!

*16. Jer ti si otac naš! Abraham ne zna za nas, i Izrael nas ne pozna. Ti si, Gospode, otac naš. »Otkupitelj naš od davnine« ime je tvoje.

17. Zašto si nas pustio da zađemo s putova tvojih, Gospode, da otvrdne srce naše, tako da te se više ne boji? Daj poradi sluga svojih da se vrate plemena, što su svojina tvoja!

*18. Jesu li oni samo na kratko vrijeme vladali nad svetim narodom tvojim, jesu li protivnici naši pogazili svetište tvoje?

19. Tako je, kao da nijesi nikada od davnine vladao nad nama, kao da se mi nijesmo zvali po svetom imenu tvojem.

GLAVA 64.

Nastavak molitve proroka za spasenje.

1. Ah, da razdereš nebo i siđeš dolje, da bi zadrhtale gore pred tobom, — kao što oganj upali granje, i oganj učini da uzavri voda —, da se oglasi ime tvoje protivnicima tvojim, da bi pred tobom zadrhtali narodi,

2. Dok činiš strahovita djela, kojih nijesmo nikada očekivali! O da siđeš dolje, da bi zadrhtale gore pred tobom!

3. Od davnina nije se ipak čulo niti se doznalo, nije oko ipak vidjelo, da je koji bog osim tebe tako činio za one, koji ga čekaju.

4. Ti se zauzimaš za onoga, koji s radošću čini pravdu, za one, koji se spominju tebe na putovima tvojim. Ali ah, ti si se gnjevio, a mi smo griješili dalje svojom nevjernošću i svojim otpadom.

(9) »Anđeo lica njegova« jest anđeo, koji predstavlja njegovo lice, t. j. priliku, pod kojom se Bog objavljuje.
(12) Isp. 2 Mojs 14, 16; Ps 78 [77], 13.
(13) Isp. 2 Mojs 15, 5. 8.
(16) Abraham i Jakov odvratili su se od nas poradi naših grijeha.
(18) Već dugo nalazi se Izrael u sužanjstvu i hram leži u ruševinama.

*5. Tako smo mi svi koliki postali kao čovjek nečist, i sva naša pravda kao okaljana haljina, mi svi venemo kao lišće. Opačine naše odnijele su nas kao vjetar.

6. Nitko nije zazivao ime tvoje, nitko ustao da se drži tebe. Jer si bio sakrio lice svoje od nas i pustio si nas da dršćemo pod pritiskom opačina svojih.

7. Ali sada, Gospode, — ti si otac naš. Mi smo glina, ti si tvorac naš, i mi smo svi djelo ruku tvojih. —

8. Ne gnjevi se veoma, Gospode, i ne spominji se do vijeka krivnje! Eto, pogledaj ipak! Mi smo svi tvoj narod.

9. Sveti gradovi tvoji postali su pustinja. Sion je postao pustinja, Jeruzalem pustoš.

10. Sveta, sjajna kuća naša, gdje su te slavili oci naši, izgorjela je ognjem. Sve su dragocjenosti naše potrvene.

11. Možeš li se pritom još uzdržati, Gospode? Zar ćeš šutjeti i najdublje nas poniziti?

GLAVA 65.

Odgovor Božji na molitvu prorokovu.

*1. »Potražili su me, koji nijesu pitali za me. Našli su me, koji me nijesu tražili. Rekao sam narodu, koji se još nije bio zvao mojim imenom: ‚Evo me, evo me!'

2. Cijelo sam vrijeme širio ruke svoje za narodom nepokornim, koji je išao za svojim mislima putem, koji nije bio dobar.

3. Za narodom, koji me je jednako dražio bez straha, dok je žrtvovao u vrtovima i kadio na žrtvenicima od opeka.

*4. Oni sjede u grobovima, noćuju na šutljivim mjestima. Jedu meso svinjeće. U sudovima je njihovim juha od nečista.

*5. Govore: ‚Stoj! Ne dolazi mi blizu! Jer sam svet za te.' Takvi su ljudi dim u nosu mojem, oganj, što gori vazda.

6. Eto, napisano je preda mnom: Ne ću mirovati, dok to ne platim. Platit ću im u njedra.

7. Za opačine vaše i za sve opačine otaca vaših«, veli Gospod, »koji su žrtvovali na gorama i na humovima grdili me. Platit ću im u njedra plaću za djela, što su ih učinili od početka.«

*8. Ovako veli Gospod: »Kao što se kaže o grozdu, kad se u njemu nađe soka: ‚Ne kvari ga; jer je blagoslov u njemu!': tako ću učiniti radi sluga svojih, da ne potrem sviju.

*9. Zato ću izvesti potomka iz Jakova i baštinika svojih gora iz Jude. Jest, izabranici moji bit će baštinici. Sluge će moje stanovati tamo.

Gl. 64. (5) I djela pravednosti, kao post i žrtva, postala su nečista, jer im je falila prava nutarnja pobožnost.

Gl. 65. (1) Isp. Rimlj 10, 20 sl. Pogani će se obratiti k Bogu u vrijeme Mesijino. Oni dosada nijesu tražili Boga i nijesu zazivali njegova imena.

(4) Sjede u grobovima, da zaklinju duhove mrtvih i od njih dobivaju vijesti o budućnosti. Noćuju na tajnim mjestima, da drže svoje tajno bogoslužje.

(5) Po ovakom idolopoklonstvu misle oni da postaju tako sveti, te im se drugi ne smiju primaknuti. I ovaki su ljudi uzrok gnjevu i kaznenom sudu Božjemu.

(8) Dok na grozdu ima sočnih bobica, dotle se ne baca grozd. Tako i Bog ne će da zabaci cijeli svoj narod, jer u njemu još ima dobrih ljudi.

(9 sl.) Ostatak naroda vratit će se iz sužanjstva u Palestinu i naći će u kraljevstvu Mesijinu sreću, mir i blagoslov.

*10. Tada će ravnica saronska postati pašnjak za ovce i dolina ahorska počivalište za goveda narodu mojemu, koji su god pitali za me.

11. A vi, koji ostavljate Gospoda, koji zaboravljate svetu goru moju, koji postavljate sto bogu sreće i vino mirisno prinosite kao naljev božici sudbine,

12. Vas određujem za mač. Vi ćete svi pripasti na klanje, jer nijeste se odazvali, kad sam zvao, jer nijeste slušali, kad sam govorio, nego ste činili, što je zlo u očima mojim, i izabrali ste, što mi se nije dopadalo.«

13. Zato ovako veli svemogući Gospod: »Gle, sluge će moje jesti, a vi ćete gladovati Gle, sluge će moje piti, a vi ćete žedni biti. Gle, sluge će se moje veseliti, a vi ćete se stidjeti.

14. Gle, sluge će moje klicati od radosti u srcu, a vi ćete jadikovati od žalosti u srcu i ridati iz duha slomljena.

*15. Imena svoja ostavit ćete izabranima mojim za ukletvu. Svemogući Gospod ubit će vas, a slugama će svojim dati drugo ime.

16. Tko se blagosiva u zemlji, blagosivat će se kod Boga vjernosti. Tko se kune u zemlji, klet će se kod Boga vjernosti. Jer će se zaboraviti prijašnje tjeskobe i iščeznut će ispred očiju mojih.

*17. Jer gle, ja ću stvoriti novo nebo i novu zemlju. Ne spominju se više stvari prijašnje. Nikomu više ne dolaze na um.

18. Ne, radujte se, veselite se uvijek radi onoga, što stvaram! Jer eto, ja ću pretvoriti Jeruzalem u veselje i narod njegov u radost.

19. Ja ću se sam veseliti radi Jeruzalema i radovati se radi naroda svojega. Ne će se više u njemu čuti glas plača niti glas jauka.

20. Ne će više biti ondje djetešca od malo dana ni starca, koji potpuno ne navrši dobi svoje. Ne, mladić će umirati kao stogodišnjak, i tko doživi samo sto godina, vrijedi kao grješnik pogođen prokletstvom.

21. Oni će graditi kuće i u njima stanovati. Sadit će vinograde i uživati plodove njihove.

22. Ne će oni graditi, a drugi stanovati. Ne će saditi, a drugi jesti. Dobi drveća bit će jednaka dob naroda mojega. Prihod svojih ruku moji će izabranici također sami potrošiti.

23. Ne će se truditi uzalud, niti će rađati djecu za jadan svršetak. Jer su oni rod blagoslovenih od Gospoda i potomci njihovi zajedno s njima.

24. Prije nego zazovu, ja ću se odazvati. Dok još govore, ja ću već uslišiti.

(10) Saronska ravnica leži u prijedjelu Jafe (Jope). Ahorska je dolina kod Jeriha na glasu od vremena, kada je Jozua osvajao zemlju (Joz 7, 24). Blagoslov je prirode slika duhovnih dobara, što će ih dobiti izabrani i vjerni ostatak naroda u mesijanskom kraljevstvu.

(15) Tako će strašna biti sudbina otpadnikâ, da će se, kod proklinjanja, njihova nesreća uzimati kao primjer: »Gospod neka ti ovo ili ono učini... !« Ali ostatak vjernih dobit će novo ime u znak potpunoga preokreta.

(17—25) Pod slikom vremenitih blagoslova i potpune zemaljske sreće hoće slijedeći opis da prikaže krasotu i sreću kraljevstva Božjega u svojemu savršenstvu. Mnogo će se toga ispuniti istom u kraljevstvu slave nebeske. Priprava za to jest mesijansko kraljevstvo, Crkva na zemlji, koja također ide za preokretom svijeta i srca i ostvaruje ga, iako ne potpuno i savršeno. Isp. Otkr 21, 1; 2 Pet 3, 13.

*25. Vuk i janje zajedno će pasti, i lav će jesti slamu kao goveče, i zmija će se hraniti prahom. Ne će zlo činiti, ne će nikome uditi na svoj svetoj gori mojoj«, veli Gospod.

GLAVA 66.

Novi Jeruzalem. Posljednji sud.

*1. Ovako veli Gospod: »Prijesto je moj nebo, i zemlja je podnožje nogama mojim. Kakvu ćete mi kuću graditi i kakvo je mjesto mojega počivališta?

2. Jer je sve to ruka moja napravila. Tako je sve to postalo«, veli Gospod. »Ali ja gledam na onoga, koji je ponizan, na onoga, koji je skrušen u duhu, na onoga, koji se brine za riječ moju.

*3. Tko kolje bikove, a ujedno je ubojica ljudi; tko žrtvuje ovce, a ujedno psu lomi zatiljak; tko prinosi dar, a ujedno prinosi krv svinjeću; tko pali kâd, a ujedno hvali idola: kao što ovi idu svojim vlastitim putovima i nalaze ugodnost na grdobama svojim,

4. Isto ću tako ja izabrati sebi mučenja za njih i pustit ću na njih ono, što im se gadi, jer, kad sam zvao, nitko se nije odazvao, kad sam govorio, nitko nije htio slušati, nego je činio, što je zlo u očima mojim, i izabrao ono, što mi se nije dopadalo.«

*5. Slušajte riječ Gospodnju, koji se brinete za riječ njegovu: »Braća vaša, koja mrze na vas, koja vas odbacuju radi imena mojega, govore ovako: ‚Neka se pokaže Gospod u krasoti svojoj, da ugledamo radost vašu!' Ali će se oni posramiti.«

6. Čuj, vika ide iz grada! Čuj, iz hrama! Čuj, Gospod plaća neprijateljima svojim!

*7. Prije nego dođu bolovi, on će poroditi. Prije nego ga uhvate muke, on će roditi dječaka.

8. Tko je čuo tako što? Tko je vidio tako što? Može li zemlja u jedan dan doći na svijet? Može li se narod roditi ujedamput? A ipak će Sion ležati u bolovima i zajedno rađati djecu.

*9. »Zar da ga još priječim kod porođaja?«, veli Gospod. »Zar da mu to branim ja, koji dajem rađati?«, veli Bog tvoj.

10. Radujte se s Jeruzalemom i veselite se gradu, vi svi, koji ga ljubite! Radujte se s njim svi, koji ste ga žalili!

(25) Isp. 11, 6—9. Mirno u zajednici življenje pitomih i divljih životinja slika je mira, što će vladati u novom kraljevstvu Božjem.

Gl. 66. (1) Bogu je nebo prijesto, i zemlja je podnožje njegovim nogama, pa zato nijedan zemaljski hram ne odgovara njegovu veličanstvu. Bog kori one, koji više drže do vanjštine, nego do nutarnjeg savršenstva srca. Temelj vanjskim djelima bogoslužja jesu poniznost, skrušenost i poslušnost riječi Božjoj, t. j. zapovijedima Božjim.

(3) Zarobljenici u Babilonu neka ne misle, da mogu, kad se vrate u domovinu, idolopoklonstvo babilonsko spojiti s propisanim žrtvama u novome hramu jeruzalemskom.

(5 sl.) »Braća vaša« jesu bezbožni suzarobljenici u Babilonu, koji se, puni mržnje na Boga, rugaju pobožnima, jer se još nijesu ispunila obećanja spasenja. Ali iz budućega hrama udarit će ih Bog svojim sudom.

(7 sl.) Sion će roditi dječaka, t. j. postat će mati cijelome narodu. Ovaj će porođaj biti brz i lak. Prorok gleda brzo i daleko raširenje mesijanskoga kraljevstva.

(9) Bog, koji je pripravljao i prorekao stvorenje novoga naroda Božjega, ne će ga u posljednji čas zapriječiti, nego će ga sigurno proizvesti. Tako je rođenje djece mesijanskoga kraljevstva djelo Božje, rođenje iz Boga.

11. Napijte se na utješnim prsima njegovim! Srčite, naslađujte se na punini krasote njegove!

12. Jer ovako veli Gospod: »Gle, ja dovodim spasenje k njemu kao rijeku, sjajno bogatstvo narodâ kao nabujali potok. Vi ćete se na njemu napiti. Bit ćete nošeni na rukama, milovani na koljenima.

13. Kao dječaka, kojega tješi mati njegova, tako ću vas ja tješiti. U Jeruzalemu vi ćete se utješiti.

*14. Kad to vidite, obradovat će se srce vaše, tijelo će vaše procvasti kao mlada zelen.« Tako će se objaviti ruka Gospodnja na slugama njegovim. A zaprijetit će neprijateljima svojim.

15. Jer gle, Gospod će doći u ognju. Kola su mu kao vihor. Gnjev će svoj pretvoriti u propast, prijetnju svoju u plamenove ognjene.

*16. Jer Gospod sudi ognjem i mačem svojim svakome tijelu. Velik će biti broj pobijenih od Gospoda.

*17. »Koji se posvećuju i očišćavaju za vrtove iza svećenika u sredini, pritom jedu meso svinjeće, nečisto, miše; svi će izginuti«, veli Gospod.

*18. »K meni su došla djela vaša i mišljenja vaša. Sve ću narode i jezike sabrati. Oni će doći i vidjeti slavu moju.

*19. Postavit ću znak na njih i neke ću od njih kao obraćene poslati k narodima: u Tarsis, Ful i Lud, koji natežu luk, u Tubal i Javan, dalekim zemljama na moru, koji još nijesu čuli glasa o meni i nijesu još vidjeli slave moje; oni će navješćivati slavu moju među narodima.

*20. Tada će se dovesti sva braća vaša iz svih naroda kao dar za Gospoda, na konjma, na kolima, na nosilima, na mazgama i kamelama, k svetoj gori mojoj u Jeruzalem«, veli Gospod, »kao što prinose sinovi Izraelovi dar u čistoj posudi u kuću Gospodnju.

*21. Jedan dio između njih uzet ću za svećenike i levite«, veli Gospod.

22. Jer kao što će novo nebo i nova zemlja, što ih stvaram, stajati

(14) »Tijelo će vaše procvasti...« kod uskrsnuća tijela.

(16) Sudit će Gospod »svakome tijelu«, t. j. i poganima i Izraelcima.

(17) Otpadnici Izraelci osobito se ovdje ističu. Nadasve kori se krivobožko tajno bogoslužje, o kojem se ne zna ništa pobliže. Pritom se oponašalo »jednoga, koji je stajao u sredini« (doslovno), t. j. svećenika, koji je vodio obrede.

(18) Bog će i pogane dovesti pred svoj sud. Tada će oni priznati krasotu i slavu mesijanskoga kraljevstva.

(19) Tko prođe dobro na ovom sudu, t. j. tko se odrekne zla i pristane uz kraljevstvo Božje, nosit će na sebi znak mesijanskoga kraljevstva, t. j. milosti njegove. Bog će obraćenike poslati među sve narode, da im navijeste veselu vijest o novom kraljevstvu Božjem. — Tarsis je bio grad u južnoj Španjolskoj. Ful i Lud jesu narodi u Africi. Tubal je narod u istočnoj Maloj Aziji. Javan je Jonija.

(20) Pogani će se kao braća Izraelaca dovesti u Jeruzalem u novo kraljevstvo Božje. Razne opreme označuju bogate milosti, kojima Bog promiče obraćenje. Obraćenici su kao dar Bogu ugodan.

(21) Stari zakon o svećeništvu, po kojem su samo Aronovci smjeli obavljati svećeničku službu, prestaje. I iz pogana Bog će u mesijanskom kraljevstvu izabirati sebi svećenike.

preda mnom«, veli Gospod, »tako će stajati i vaše pleme i vaše ime.

*23. I od mlađaka do mlađaka i od subote do subote dolazit će svako tijelo, da se pokloni preda mnom«, veli Gospod.

*24. »Tada će se izlaziti, da se vide mrtva tjelesa ljudi, što su otpali od mene. Jer crv njihov ne će umrijeti. Oganj se njihov ne će ugasiti. Bit će oni grdoba svakome tijelu.«

(23 sl.) Kada napokon dođe mesijansko doba, bit će samo dva razreda ljudi: blaženi, koji u nebeskom Jeruzalemu vazda stoje pred licem Božjim, i otpadnici, kojima je zatvoreno kraljevstvo Božje, i koji su predani vječnim mukama.

(24) Isp. Mk 9, 43. 45.

Tako svršava knjiga Izaijinih proroštava veličanstvenim viđenjem mesijanskoga doba, kad će se svi narodi ujediniti u poklonu pravome Bogu; kad će biti završen boj između dobra i zla; kad će biti samo blaženici i prokletnici, samo nebo i pakao. Pravednici će ući u kraljevstvo vječnoga mira, prokletnici u kraljevstvo vječne muke. Na svršetku danâ ispunit će se i ovo proroštvo proroka Izaije.

PROROK JEREMIJA

1. Osoba i život proroka Jeremije prikazuje nam se najbolje u samoj knjizi njegovoj. Jeremija (hebr. Jirmejahu, možda: »Gospod je uzvišen«) bio je sin nekoga svećenika Helcije iz Anatota (danas 'Anata), jednog svećeničkoga grada (Joz 21, 18) u području plemena Benjaminova (1, 1). U 13. godini vladanja kralja Jozije (638—608), u svojoj dobi od kojih dvadeset godina bio je Jeremija pozvan na proročku službu (1, 6). Njegovo se je djelovanje protezalo sve do iza pada Jeruzalema (586), dakle preko 40 godina. Djelovao je pod kraljevima Jozijom, Joahazom (608) Joakimom (608—598), Joahinom (598) i Sedecijom (598—586). Pod Joakimom i Sedecijom pretrpio je Jeremija teška progonstva (isp. 20, 1 sl.; 26; 37, 11 sl.; 38). Kad je Nabuhodonozor iza osvojenja Jeruzalema odveo stanovnike u sužanjstvo babilonsko, smio je Jeremija uz još nekoliko drugih ostati u zemlji (40, 1—6). Nakon umorstva babilonskog namjesnika Godolije, s kojim je Jeremija prijateljevao (40, 6), prilisiliše ga njegovi zemljaci da ode s njima u Egipat (48, 6). Kazuju nesigurne vijesti, da je tamo podnio mučeničku smrt kamenovanjem. Druge vijesti hoće da ga je Nabuhodonozor na svojoj vojni proti Apriesu (Hofra) uzeo sa sobom iz Egipta u Babilon (567).

2. Poslanje i djelovanje proroka Jeremije išlo je za tim, da odvrati narod i njegove vođe od ćudoredne pokvarenosti i od svakojakih drugih zabluda. Samo iskreni povratak k Bogu u političkom, socijalnom i privatnom životu može spasiti narod. Kad je pokvarenost naroda i njegovih vođa bivala sve veća i tvrdokornija, morao im je prorok navijestiti propast kraljevstva Judina, razorenje hrama i Svetoga grada i babilonsko sužanjstvo. Ali ujedno ima prorok Jeremija i utješan pogled u budućnost: Juda će se vratiti iz sužanjstva, i opet će se sagraditi hram i grad Jeruzalem. Juda i njegovo kraljevstvo vidjet će mesijansko spasenje. Jedan Davidov potomak, Mesija, zavladat će pravedno i mudro. Novi Zavjet, kojemu će biti temelj i osnova opraštanje svake krivnje i pravo »spoznanje Boga«, spaja ljude s Bogom. Neznabožački narodi bit će djeca novoga kraljevstva Božjega, bit će dionici mesijanskoga spasenja.

3. Sadržaj knjige proroka Jeremije ima dva dijela. Prvi dio obuhvata proročanstva o Judi i Jeruzalemu (gl. 2—45); drugi dio radi

proriče o neznabožačkim narodima (gl. 46—51). Uvod u čitavu knjigu jest izvještaj o pozivu prorokovu (gl. 1). Dodatak, koji pripovijeda ispunjenje proroštva o Jeruzalemu, završuje knjigu (gl. 52).

Prvi dio sadrži opomene i prijetnje neskrušenome narodu (gl. 2—20), prijetnje i kaznene sudove kralju i lažnim prorocima (gl. 21—29), navještaj oslobođenja iz ropstva i opis tvrdoglavstva nevjernoga naroda (gl. 30—36). Završuje se proroštvima i doživljajima prorokovim za i iza razorenja Jeruzalema (gl. 37—45). U drugom se dijelu proriče neznabožačkim narodima kazna, ali i spasenje (gl. 46—51).

4. Postanak knjige proroka Jeremije, čini se, nastao je ovako. U četvrtoj godini vladanja kralja Joakima (605 pr. Kr.) Jeremija je govore, što ih je bio držao počevši od svojega poziva, diktirao (kazivao u pero) svojemu učeniku i tajniku Baruhu i dao je spis po njemu čitati pred narodom i kraljem. Kad je taj spis spalio kralj (36, 23), dao je prorok nanovo napisati proroštva i pridodati im još razne daljne govore (36, 32). Ova je zbirka nakon pada Jeruzalema (586) bila povećana proroštvima, što ih je prorok bio izrekao do razorenja Svetoga grada (1, 1—3). Onda je bio još pridodan izvještaj o doživljajima i događajima nakon pada Jeruzalema (gl. 41—44). Knjiga je napokon bila potpuno dovršena, kad joj se, uz dodatak, pridodala i proroštva od gl. 45—51.

5. Autor (pisac) knjige jest Jeremija, a njegov je tajnik Baruh bio samo pisar (36, 18. 32; 45, 1). Kako već navedosmo, Jeremija je diktirao, a Baruh je pisao. Prorok Jeremija spominje se kao autor u Dan 9, 2; Sir 49, 7; Mt 2, 17.

6. Hebrejski tekst (sastavak), kojega se drži Vulgata, ne slaže se u redu i opsegu proroštava sa starogrčkim prijevodom. Tako su proroštva o neznabožačkim narodima (gl. 46—51) u starogrčkom prijevodu postavljena između 25, 13 i 25, 15 hebrejskoga teksta, i to drugim redom. I starogrčki je prijevod otprilike za osminu kraći od hebrejskoga teksta. Uzrok toj različnosti bit će da je u tom, što su, već od početka, bile u kolanju dvije razne zbirke jeremijanskih proroštava. Manja je zbirka u starogrčkom prijevodu, a veća je u hebrejskom tekstu.

PROROK JEREMIJA

GLAVA 1.

Jeremija pozvan za proroka.

1. Ovo su govori Jeremije, sina Helcijina, iz roda svećeničkoga, što je stajao u Anatolu u zemlji Benjaminovoj.

2. Njemu dođe riječ Gospodnja u dane kralja Judina Jozije, sina Amonova, u trinaestoj godini vladanja njegova.

3. I dođe mu ona u dane kralja Judina Joakima, sina Jozijina, do svršetka jedanaeste godine kralja Judina Sedecije, sina Jozijina, do odvođenja stanovnikâ Jeruzalema u petom mjesecu.

4. Dođe mi riječ Gospodnja:

*5. »Prije nego te satvorih u krilu materinu, izabrao sam te. Prije nego ti izađe iz krila materina, posvetio sam te, postavio sam te za proroka narodima.«

6. A ja rekoh: »Ah, moćni Gospode, evo, ja ne mogu govoriti, ja sam još tako mlad!«

7. Ali mi odvrati Gospod: »Ne govori: ‚Ja sam još tako mlad!' Idi samo, kuda te šaljem! Navješćuj, što ti zapovjedim!

8. Ne boj se njih! Jer sam ja s tobom, da te očuvam!« veli Gospod.

9. I Gospod pruži ruku svoju i dotače se usta mojih. I reče mi Gospod: »Eto mećem riječi svoje u tvoja usta.

*10. Vidi, dajem ti danas punomoć nad narodima i kraljevstvima, da trgaš i razdireš, da istrebljuješ i rušiš, da gradiš i sadiš!«

*11. Nato mi dođe riječ Gospodnja: »Što vidiš, Jeremija?« Ja odgovorih: »Vidim granu bademovu.«

12. Tada mi reče Gospod: »Dobro vidiš: Jer bdijem nad svojom riječi, da je izvršim.«

13. I opet mi dođe riječ Gospodnja: »Što vidiš?« Ja odgovorih: »Vidim lonac, što vri. Njegov otvor naginje se amo sa sjevera.«

14. Tada mi reče Gospod: »Sa sjevera uzavire zlo na sve stanovnike ove zemlje.

15. Jer eto, ja sazivljem sva plemena sjevernih kraljevstva«, veli Gospod. »Ona dolaze i tabore sva kolika pred vratima Jeruzalema, pred svim zidovima njegovim unaokolo, pred svim gradovima Judinim.

Gl. 1. (5) Bog je posvetio proroka već prije rođenja, t. j. odredio ga je za sebe kao svoje osobito oruđe. Neki tumačitelji Sv. Pisma misle na neko unutarnje posvećenje proroka po milosti posvećujućoj.

(10) Riječ proroka jest riječ Božja. Sigurno će se ispuniti, bilo da navješćuje propast naroda ili njegovo izbavljenje.

(11—16) Dva simbolička viđenja poučavaju Jeremiju o njegovu pozivu. Grana stabla bademova, što se u proljeće raspupi prvo, dakle kao da se probudi, — i riječ »badem« u hebrejskom je vrlo slična riječi »bdjeti« — ima proroka podsjetiti na to, da će Bog nad svojom riječi, što je mora navješćivati Jeremija, bdjeti, t. j. ispuniti je. — Viđenje o loncu, što vri, znamenuje kazneni sud, što će provaliti na zemlju sa sjevera.

16. Tada ću im izreći sud svoj za svu zloću njihovu, što su ostavili mene, i žrtvovali drugim bogovima, i klanjali se djelima ruku svojih.«
17. »A ti opaši bedra! Ustani, navješćuj im sve, što ti zapovjedim! Ne plaši se njih! Inače ću ja uplašiti tebe od njih.
18. Ali ja — ja te danas činim gradom tvrdim, stupom gvozdenim, zidom mjedenim proti svoj ovoj zemlji, proti kraljevima Judinim, proti velikašima njegovim, proti svećenicima njegovim i proti narodu ove zemlje.
19. Oni će udariti na te, ali te ne će nadvladati. Jer ja stojim uza te«, veli Gospod, »da te izbavim!«

GLAVA 2.

Nezahvalnost i nevjernost Izraelova.

1. Dođe mi riječ Gospodnja:
*2. »Idi, viči Jeruzalemu glasno u uho: ,Ovako veli Gospod: Naplatio sam ti mladu ljubav tvoju, zaručničku milinu tvoju, kad si u pustinji išao za mnom, u zemlji, gdje se ne sije.
*3. Izrael je vrijedio Gospodu kao sveto dobro, kao prvina od rodova njegovih. Tko bi jeo od toga, taj je to morao okajati; zlo je došlo na njega«, veli Gospod.
4. Čujte riječ Gospodnju, kućo Jakovljeva i sve porodice kuće Izraelove!
*5. Ovako veli Gospod: »Što nepravedno nađoše na meni oci vaši, te odstupiše od mene i pristadoše za idolima ništavim i sami postadoše ništavi?
6. Nijesu pitali: ,Gdje je Gospod, koji nas je izveo iz Egipta, koji nas je vodio po pustinji, po pustarama i gudurama, po zemlji suhoj i mračnoj, po zemlji, kojom ne prohodi putnik, i u kojoj ne stanuje nitko?'
7. Dovedoh vas u zemlju plodnu, da uživate dobra njezina i plodove njezine. A vi dođoste i oskvrniste zemlju moju i baštinu moju učiniste gadnim mjestom.
*8. Svećenici nijesu pitali: ,Gdje je Gospod?' Čuvari zakona nijesu me poznali. Pastiri su mi postali nevjerni. Proroci su bili proroci Baalovi; trčali su za idolima nemoćnim.
*9. Zato vas optužujem«, veli Gospod, »i djecu djece vaše optužujem.
*10. Jest, prijeđite na otoke Ketejaca i vidite! Pošljite tamo u

Gl. 2. (2) Vrijeme putovanja pustinjom uzima se kao doba mladosti naroda. Osim pojedinih slučajeva služio je tada Izrael vjerno Bogu.

(3) Prvine od svakoga ploda pripadale su svećeniku (4 Mojs 5, 9) i nijesu se smjele jesti od nepovlaštenih (3 Mojs 22, 10).

(5) Kao što sluga na putu ide za svojim gospodarom, tako su išli Izraelci za idolima, t. j. postali su sluge idolima. A idolopoklonstvo baca narod u potpunu propast.

(8) Čuvari zakona jesu svećenici; dužnost je njihova bila tumačiti mozajički zakon i tražiti, da se vrši. Pastiri su kralj, knezovi i činovnici. Pod prorocima misli se ovdje na lažne proroke, koji su se gradili kao od Boga poslani, a uistinu su bili sluge Baalove, t. j. idolopoklonici. Ime Baal označuje ovdje sva božanstva osim pravoga Boga.

(9) Krivnja otaca leži na cijelom narodu i na djeci djece (isp. 2 Mojs 34, 7).

(10) Nema na cijelom svijetu primjera nevjernome postupanju Izraelovu. Prorok navodi za dokaz narode, što prebivaju na zapadu i istoku Palestine. Ime Ketejaca (Kitejci, od Kition, jedne fenicijskke naseobine na Cipru) obuhvata sve stanovnike na obalama Sredozemnog mora. Cedar ili Kedar, jedno beduinsko pleme sirsko-arapske pustinje na jugoistoku Mrtvoga mora, stoji kao zastupnik narodâ na istoku Palestine.

Cedar, raspitajte dobro i istražite, je li ikad bilo tako što:
11. Je li koji narod promijenio bogove svoje, ako i nijesu bogovi! A moj je narod predao slavnoga Boga svojega za idole nemoćne.
12. Začudi se tome, nebo, i zgrozi se i zaprepasti!« veli Gospod.
*13. »Jest, dvostruk je grijeh počinio moj narod: ostavili su mene, izvor žive vode, da kopaju sebi čatrnje, raspucane bunareve, što ne drže vode.
*14. Je li Izrael sluga, u kući rođen rob? Zašto je postao plijenom?
15. Nad njim riču lavovi rikom glasnom. Pustinjom su učinili zemlju njegovu. Popaljeni su gradovi njegovi, te nema stanovnikâ u njima.
16. I Memfis i Tafnes popasoše ti tjeme.
*17. Nije li tomu kriv tvoj otpad od Gospoda, Boga tvojega, u vrijeme, kad te je vodio pravim putem?
18. A što trčiš sad u Egipat, da piješ vodu iz Nila? Što trčiš tamo prijeko u Asur, da piješ vodu iz Eufrata?
19. Zloća je tvoja, koja te kara, otpad je tvoj, koji te kazni. Upamti i vidi, kako je zlo i gorko, što ostavljaš Gospoda, Boga svojega, i ne bojiš se mene!« veli svemogući Gospod nad vojskama.
20. »Odavno si izlomio jaram svoj i raskidao užeta svoja i rekao si: ‚Ne služim ti više!' A na svakom visokom humu, pod svakim zelenim drvetom predao si se idolskim ljubovnicima.
21. Bio sam te posadio kao lozu plemenitu. Kao posve pravu bilinu. Ali kako si mi se izrodio u divlju lozu?
22. I kad bi se oprao lušijom i uzeo sebi mnogo sapuna: krivnja tvoja ostaje mrlja preda mnom!« veli svemogući Gospod.
*23. »Kako možeš samo reći: ‚Nijesam se zamrljao, nijesam trčao za Baalima!' Pogledaj svoje poslove u dolini! Promisli, što si učinio! Ti si brzonoga kamela, koja trči sad amo, sad tamo,
*24. Divlja magarica, navikla na pustaru, koja divljom pohlepom zijeva za zrakom. Tko duši upalu njezinu? Tko je traži, nalazi je bez muke u vrijeme upale njezine.
25. Pazi, inače obosit ćeš, i grlo će ti se još osušiti. Ali ti veliš: ‚Nemoguće! Ne! Ja ljubim tuđe idole, trčim za njima!'
26. Kao što se lupež posrami, kad se uhvati, tako stoji posramljena kuća Izraelova sa svojim kraljevima i svojim knezovima, sa svojim svećenicima i svojim prorocima.
*27. Oni govore drvetu: ‚Ti si otac moj!', i kamenu: ‚Ti si mi darovao život!' A meni okreću leđa, a

(13) Tako zgodno pristaje ova prispodoba stanovnicima Palestine, koja je oskudna na vodi. Izraelci su ostavili tekuću izvor vodu, Gospoda, da sebi kopaju čatrnje (od lat. cisterna), što se raspuknu i ne drže vode, t. j. tražili su pomoć u idolâ, što su sami bez pomoći.

(14 sl.) Kućni je rob bio od rođenja i za svu budućnost vezan uz svojega gospodara. Tako je bio i Izrael već od dugo vremena izgubio svoju narodnu nezavisnost, a, čini se, da će ostati i nadalje rvalištem tuđim narodima. I Egipat (Memfis, južno od Kaira, i Tafnes, u istočnoj Delti) pritiskuju i tlače Izraela.

(17 sl.) Sklapanje savezâ s Egiptom i Asurom ne može zaustaviti zlo, što ga je Izrael sam skrivio.

(23) »U dolini«, naime u dolini Hinomu, gdje su spaljivali djecu kao žrtvu Molohu.

(24) Izrael će radije izginuti, nego se okaniti svojega grješnog života.

(27) Prorok misli ovdje na drvene i kamene idolske likove.

ne lice. Ali u vrijeme nevolje viču: ,Ustani, dođi nam u pomoć!'
28. Gdje ostaju bogovi tvoji, što si ih sam načinio sebi? Neka ustanu, ako ti mogu pomoći u vrijeme nevolje! Jer mnogobrojni su kao gradovi tvoji, Juda, i bogovi tvoji.
29. Zašto se tužite na me, kad ste me svi ostavili?« veli Gospod.
*30. »Uzalud sam udarao djecu tvoju: stege ne primiše. Mač vaš proždera proroke vaše kao lav što davi.
*31. Izrođeni rode, što ste vi, uvažite riječ Gospodnju! Jesam li ja postao Izraelu pustinja, mračna zemlja? Kako kaže moj narod? ,Dosta smo lutali u njoj. Ne dolazimo više nikada k tebi!'
*32. Zaboravlja li djevojka svoj nakit, zaručnica tkanicu svoju? A narod je moj zaboravio mene, ima tomu dana nebrojeno.
*33. Kako se dobro razumiješ u to, da pronađeš milosnike! Tako si priviknuo svoj put i na zle stvari.
*34. Na skutovima lijepi ti se krv siromaha nedužnih. Kod provale nijesi ih zatekao.
35. Unatoč svemu tomu još tvrdiš: ,Bez krivnje sam. Gnjev se je njegov odvratio od mene!' Sad te pozivam na odgovor, jer tvrdiš: ,Nijesam ništa zlo počinio!'
36. A kako si na tom, da mijenjaš svoj put! I od Egipta požet ćeš sramotu, kako si je imao od Asura.
*37. I odatle ćeš morati otići s rukama nad glavom. Jer Gospod odbacuje one, u koje se uzdaš. Ne ćeš imati sreće s njima.

GLAVA 3.

Poziv na pokajanje. Obećanje Božje milosti.

*1. Stavimo slučaj: Čovjek pusti ženu svoju. Ona ode od njega i pođe za drugoga. Hoće li se onaj opet vratiti k njoj? Nije li se takva žena sasvim oskvrnila? S mnogim si se prijateljima ti upustio i hoćeš li se opet vratiti k meni?« veli Gospod.
*2. »Podigni oči svoje k visinama i pogledaj! Gdje se nije tebi učinila sramota? Na putovima si sjedio, čekajući ih, kao Arapin u pustinji. Tako si osramotio zemlju bludom svojim i zloćom svojom.
3. Bujice su se zaustavile. Nije pao kasni dažd. Ali si ti prihvatio čelo žene zloglasne, ostavio si na stranu svaki sram.
4. Sada dakako vičeš k meni: ,Oče moj! Ti si prijatelj mladosti moje!
5. Hoće li se on vječno gnjeviti? Hoće li se vječno opominjati toga? Jest, tako govoriš, a pritom činiš zlo! I tjeraš to do kraja!«

(30) Proroci su bili ubijani kao dosadni opominjači.
(31) Izrael se je odmetnuo od Boga, kao da bi u njemu kao u pustinji i u mračnoj zemlji bio vidio neku opasnost.
(32) Zaručnica na Istoku ne zaboravlja u dan svadbe nakita i tkanice, a Izrael je zaboravio onoga, koji ga je nekoć učinio tako divnim u očima svih naroda.
(33) Pod »da pronađeš milosnike« razumijeva prorok idole, za kojima je Izrael toliko trčao, često puta i do bludnosti trčao. A možda prorok misli i na saveze Izraelove s velikim silama, koje su bile i još kako golema opasnost za njegovu vjeru i ćudorednost.
(34) Do krvi bi mučili siromahe, ljude iz nižih slojeva, kao da su jadnici bili kakvi provalnici.
(37) Da iskažu svoju bol i žalost, mećali bi ruke na glavu (isp. 2 Kralj 13, 19).
Gl. 3. (1) Narod je ostavio Boga, svojega duhovnog vjerenika, i predao se idolima. Hoće li Bog opet u zajednicu s tim nevjernim narodom?
(2) Kao beduin, koji vreba na putu, tražio je Izrael idole.

*6. Gospod mi reče u dane kralja Jozije: »Jesi li vidio, što je učinila odmetnica Izrael? Išla je na svako visoko brdo i pod svako zeleno drvo i zlo je činila ondje.

7. Mislio sam, da će doći k meni natrag, kad je to sve učinila. Ali se nije vratila. To je zapazila nevjernica, njezina sestra Juda.

8. A ona je i vidjela, da sam odmetnicu Izraela upravo zato, jer je činila zlo, odbacio, i dao joj knjigu raspusnu. Ali se nevjernica, njezina sestra Juda, nije uplašila, nego je otišla i isto tako činila zlo.

9. Svojim lakoumnim, razuzdanim ponašanjem oskvrnila je zemlju. S kamenom i s drvetom činila je zlo.

*10. Kod svega toga nije se vratila k meni nevjernica, njezina sestra Juda, svim srcem, nego samo lažno«, govori Gospod.

11. Nato mi reče Gospod: »Pravedna stoji odmetnica Izrael, kad se isporedi s nevjernicom Judom.

*12. Idi, viči ove riječi tamo prema sjeveru i reci: Vrati se, odmetnice, Izraele!« veli Gospod. »Ne ću više gnjevno gledati na vas; jer sam milostiv«, veli Gospod, »ne gnjevim se do vijeka.

13. Samo priznaj krivnju svoju, da si Gospodu, Bogu svojemu, prelomila vjernost i da si sad amo, sad tamo trčala k poganskim idolima pod svakim zelenim drvetom. Ali nijeste poslušali poziva mojega!« veli Gospod.

*14. »Vratite se natrag, sinovi odmetnici!« veli Gospod. »Jer sam ja gospodar vaš. Uzet ću vas, pa bio i samo jedan iz jednoga grada i dva iz jednoga plemena, i odvest ću vas kući u Sion.

15. Dat ću vam pastire po srcu svojemu, koji će vas pasti mudrošću i razboritošću.

*16. I kad se onda umnožite i mnogobrojni postanete u zemlji u one dane«, veli Gospod, »ne će se više nikada govoriti: ‚Kovčeg zavjeta Gospodnjega!' Ne će se više na nj misliti, i ne će se više on spominjati, i ne će ga više nestati, niti će se drugi praviti.

17. U ono će se vrijeme Jeruzalem zvati prijesto Gospodnji. Svi će se narodi neznabožački sabrati tamo, k imenu Gospodnjemu u Jeruzalem, i nijedan ne će više ići za prkosom svojega opakog srca.

18. U one će se dane sjediniti kuća Judina s kućom Izraelovom. Iz zemlje sjeverne vratit će se oni zajedno u zemlju, koju sam dao u baštinu ocima vašim.

19. Ja sam bio mislio: Kako ću te ipak držati mjesto sina i dragocjenu ti zemlju podijeliti, najkrasnije prebivalište neznabožaca?

(6) Izrael, sjeverno kraljevstvo, nosi ime »odmetnica« (doslovno otpad). Narod se je bio podao osobito službi na visinama.

(10) Kraljevi Asa, Jozafat i osobito Ezehija i Jozija pokušali su ukinuti idolopoklonstvo. Ali, kako nije bilo nutarnjega obraćenja, nijesu dugo potrajale službene mjere.

(12 sl.) Izrael u sjevernom kraljevstvu bio je odveden prema sjeveru u asirsko sužanjstvo. Ako prizna svoju krivnju, vratit će se opet odatle.

(14) Najmanje dijelove naroda Bog će iz rasula među narodima dovesti u Jeruzalem. Ovo se je proročanstvo donekle ispunilo, kada je Ciro pustio zarobljenike da slobodno idu u domovinu. Posve će se ispuniti u kraljevstvu Mesijinu, iako istom na svršetku svijeta.

(16) Kovčeg zavjetni, znamen (simbol) nazočnosti Božje i najsvetije dobro Staroga Zavjeta, ustupit će mjesto novome načinu nazočnosti Božje, jer će nastati posve novi red. Bog će biti nazočan nesamo za izraelski narod u Jeruzalemu, nego za sve narode u svijetu.

Nadao sam se: ,Oče moj', tako si me zvao, da ne ćeš nikada odstupiti od mene!
20. Ali kao što žena nevjerno ostavi druga svojega, tako ste i vi meni prelomili vjernost, kućo Izraelova!« veli Gospod.
*21. Čuj! Na visinama čuje se plač, vapaj djece Izraelove, jer su hodili krivom stazom, zaboravili Gospoda, Boga svojega.
22. »Vratite se, sinovi odmetnici, ja ću iscijeliti rane otpada vašega!« »Evo nas! Dolazimo k tebi! Jer si Gospod, Bog naš!
*23. Doista, prijevara su humovi, buka na gorama! Doista, samo je u Gospoda, Boga našega, spasenje Izraelu.
24. Taj je sramotni idol prožderao trud otaca naših od mladosti naše, ovce njihove i goveda njihova, sinove njihove i kćeri njihove.
25. Moramo ležati u sramoti svojoj, i pokriva nas rug naš. Jer smo griješili Gospodu, Bogu svojemu, mi i oci naši, od mladosti do dana današnjega. Nijesmo više pazili na glas Gospoda, Boga svojega!«

GLAVA 4.

Prijetnja i kazna.

1. »Ako se vraćaš, Izraele«, veli Gospod, »vrati se k meni! Ako mi ukloniš s očiju te gadove idolske, ne ćeš ostati bez domovine
*2. I kuneš li se: ,Tako da je živ Gospod!', pošteno, istinito i pravo, onda će se neznabošci blagosivati u njemu i njim će se dičiti.«
*3. Jer ovako veli Gospod ljudima u Judi i u Jeruzalemu: »Izorite sebi krčevinu i ne sijte u trnje!
4. Obrežite se Gospodu i skinite okrajak sa srca svojega, ljudi Judini, stanovnici Jeruzalema! Inače bukne kao oganj jarost moja i razgori se — i nitko ne može ugasiti — poradi zloće djela vaših.«
5. Objavite u Judi! Oglasite u Jeruzalemu! Trubite u trubu po zemlji! Vičite iz puna grla: ,Skupite se! U tvrde gradove moramo poći!'
6. Razmahnite zastavama prema Sionu! Bježite! Ne stajte! Jer šaljem zlo sa sjevera i silno razorenje.«
*7. Iz guštare svoje diže se lav, davitelj se narodá otresa, ostavlja ležaj svoj, da zemlju tvoju učini pustinjom. Gradovi će tvoji biti opustošeni i bez ljudi.
8. Zato se zamotajte u haljine žalobne! Plačite i ridajte: »Gnjev Gospodnji žestoki ne odvraća se od nas.«
*9. »U onaj dan«, veli Gospod, »ne znaju se snaći kralj i knezovi. Svećenike obuzima užas, i proroke hvata groza.

(21) Prorok vidi pred sobom vrijeme u sadašnjosti, kad se odmetni narod skrušeno povraća k Bogu.
(23 sl.) Idolopoklonstvo na humovina sa svojim bučnim svečanostima donijelo je samo nesreću i štetu narodu.
Gl. 4. (2) Obraćenje neznabožaca k pravome Bogu, o kojem prorok govori ovdje, pridržano je mesijanskomu vremenu. Prorok gleda povratak naroda iz sužanjstva u jednom pravcu s mesijanskim vremenom. Povratak u Palestinu bio je preduvjet i put novome kraljevstvu Božjemu.
(3) Kao što palestinski težak, prije nego posije, izore zemlju i odstrani trnje i draču, tako mora i Izrael poduzeti duhovno obraćenje.
(7) Ime neprijateljskog naroda i vojskovođe još se ne imenuje. A prorok misli na Kaldejce (Babilonce), kako se to sve jasnije razabira iz kasnijih proroštava.
(9 sl.) Opća uzrujanost na dvoru zahvata i lažne proroke, koji su vazda samo obećavali spasenje. Sada lažno okrivljuju Boga, da im je on davao lažne objave.

10. Govore: ‚Ah, moćni Gospode! Doista, ti si ovaj narod i Jeruzalem gorko prevario viješću: Imat ćete spasenje! A sada nam ide mač na život!'«
11. U ono vrijeme govori se o tom narodu i o Jeruzalemu: »Vjetar vruć s visina pustinjskih udari na kćer, narod moj, ne da provije ni da pročisti.
12. Vihor silan dolazi mi na službu. I ja sam onaj, koji im izriče sud.«
13. »Gle, kao oblak podiže se! Kao vihor šume kola neprijateljska! Brže od orlova lete konji! Teško nama, propadosmo!«
14. Operi srce svoje od zloće, Jeruzaleme, tako ćeš se spasiti! Dokle će još u grudima tvojim stajati grješne osnove?
15. Čuj samo! Glas iz Dana! Glasnik nesreće od gora Efraimovih:
16. »Javite plemenima, oglasite Jeruzalemu: ‚Opsadnici dolaze iz daleke zemlje i podižu poziv na boj proti gradovima Judinim.'
17. Kao čuvari poljski postavljaju se oko njega, jer ustade na me«, veli Gospod.
18. Život tvoj i djela tvoja to ti donesoše. Kriva je zloća tvoja, da ti je gorko, da te prihvaća za srce.
*19. »Grudi moje, grudi moje! Previjam se u boli! Puca mi srce! Buči mi nutrina moja — ne mogu zamuknuti: Glas trube čuješ, srce moje! Viku bojnu!
20. ‚Razor na razor!', glasi vijest, opustošena je sva zemlja! U čas su razoreni šatori moji, u tren stan moj!
21. Dokle moram gledati zastave, moram slušati glas trube?«
*22. »Ah, zaluđen je narod moj! Ne htjedoše ništa znati o meni. Luda su djeca, bez razboritosti, mudri su samo, da zlo čine; a dobro činiti ne umiju.«
*23. Gledam zemlju — i gle: samo pustinja i pometnja! K nebu —: svjetlost je njegova iščeznula!
24. Gledam gore — i gle: tresu se one! Svi su humovi zadrhtali!
25. Gledam — i gle: nema više čovjeka! Sve su ptice nebeske odletjele!
26. Gledam — i gle: zemlja plodna leži pusta! Razoreni su svi gradovi njezini od Gospoda, od žestine gnjeva njegova.
27. Jer ovako govori Gospod: »Sva zemlja ima da postane pustinja! — Ali ne ću je sasvim uništiti. —
*28. Nad tim se zemlja zamotava u žalost, i nebo gore u tamu. Zato sam očitovao osnove svoje; ne kajem se! Ne ću to pustiti!«
29. Pred vikom »Konjanici i strijelci!« bježe svi gradovi. Kriju se ljudi u guštare. Penju se na stijene. Svaki je grad ostavljen. Nitko više ne stanuje u njima.

(19—22) Zemlja (isp. r. 20), nad kojom vidi prorok svu nevolju ratnu, govori i tuguje kao osoba.

(22) Bog govori o narodu i navodi uzrok, zašto se je nesreća i ratna nevolja svalila na zemlju, naime radi ludosti i nerazboritosti, t. j. kao što govori biblija, radi grješnosti njezinih stanovnika.

(23—26) Sud nad Judom jest prilika velikoga Sudnjeg dana, što će doći nad čitav svijet na svršetku vijekova.

(28) Nesreća će doći po odluci Božjoj. Bog ne će tu odluku povući natrag. Kazneni je sud dakle neukloniv.

*30. A ti, opustošena, što činiš tada? Ako se i oblačiš u odijelo grimizno, ako se i kitiš nakitom zlatnim, ako i laštiš oči sebi —: zaludu se praviš lijepom. Siti su te milosnici, rade ti o glavi.

31. Ah, viku čujem kao od žena u bolima, vapaje tjeskobne kao žene, koja prvi put rađa: glas kćeri sionske, koja jeca. Ona lama ruke: »Teško meni! Ubojicama pripada život moj!«

GLAVA 5.

Nepopravljivost Judina uzrok je sudu.

1. Prođite po ulicama Jeruzalema, gledajte i pitajte! Tražite na trgovima njegovim, da li nađete jednoga, da li ima samo jedan, koji čini pravo, koji se drži vjernosti: ja ću mu oprostiti!

*2. Govore: »Tako da je živ Gospod!« pa opet se krivo kunu.

3. Nijesu li oči tvoje, Gospode, upravljene na pošteno biće? Udarao si ih, ali ih nije boljelo. Predao si ih uništenju. Ali oni ne će da prime stegu, tvrđe im je čelo od kamena, ne će da se obrate.

4. Mislio sam: »Možda su to samo mali ljudi, koji tako ludo rade. Jer ne znaju puta Gospodnjega, pravice Boga svojega.

5. Zato ću poći k velikima i s njima govoriti. Oni sigurno znaju put Gospodnji, pravicu Boga svojega.« Ali upravo su oni svi koliki izlomili jaram, pokidali užeta.

*6. Zato ih bije lav šume, davi ih vuk iz pustare, leži i vreba ris pred gradovima njihovim: tko izađe iz njih, bit će rastrgan. Jer su mnogobrojne opačine njihove, mnogovrsni su grijesi njihovi.

*7. »Kako bih ti ja još oprostio? Sinovi su mi tvoji postali nevjerni i zaklinjali se idolima ništavim. Učinio sam savez s njima. Ali oni raskidoše zavjet i postadoše gosti u kući idolskoj.

8. Oni su kao tovni, pretili konji; svaki rže za idolima drugoga.

9. Zar da tako što ne kaznim?« veli Gospod. »Zar da se ne osvetim takovu narodu?

*10. Popnite se na obronke! Obarajte ih! Ali ih nemojte sasvim zatrti! Sasijecite loze njihove! Jer nijesu više Gospodnje.

11. Jest, postadoše mi sasvim nevjerne, kuća Izraelova i kuća Judina«, veli Gospod.

12. Odriču se Boga i govore: »Ništa za to. Ne dolazi nesreća na nas. Ne vidimo mača ni gladi.

*13. Proroci su brbljavci vjetroviti: riječ Božja nije nikad u njima. Neka njima samima bude tako!«

14. Zato ovako veli Gospod, Bog nad vojskama: »Kad tako govorite, onda ću ja riječi svoje učiniti u

---

(30) Govori se ovdje Judi ili također Jeruzalemu. Zemlja ili grad zovu se »opustošena«, jer ih čeka siguran razor. Oni su htjeli poganske narode predobiti za se svojim političkim i idolopokloničkim pletkama. Sada se vidi, da je promašila ta politika. Tobožnji su prijatelji okrenuli leđa i traže da upropaste narod i grad. Dobro se je ovdje sjetiti naše mudre poslovice: »Tko s vragom tikve sadi, o glavu mu se razbijaju.«

Gl. 5. (2) »Tako da je živ Gospod!« bila je uvodna riječ zakletvama.

(6) Lav, vuk, ris slike su neprijateljâ, što provaljuju u zemlju.

(7) Na Sinaju je bio Gospod učinio zavjet s narodom i primio ga u svoju isključivu službu. Ali je narod prekinuo zavjet, kad se je podao idolopoklonstvu.

(10) Narod se ispoređuje s vinogradom, koji je zasađen na obroncima gore u obliku zaravanaka, kao, recimo, naši vinogradi u Hrvatskom primorju.

(13) Neka proroke zadesi ono, čime se prijete nama!

ustima tvojim ognjem i taj narod drvetom, da ih spali oganj.

15. Gle, ja dovodim izdaleka narod na vas, kućo Izraelova«, veli Gospod. »Narod nepobjediv, prastar je to narod, narod, kojemu jezika ne znaš.

*16. Tul je njegov grob otvoren. Svi koliki su junaci.

17. On ti jede žetvu i kruh. On ti jede sinove i kćeri. On ti jede ovce i goveda. On ti jede lozu i smokvu. On ti mačem obara tvrde gradove, u koje se uzdaš.

18. Doduše ne ću vas ni u one dane«, veli Gospod, »sasvim uništiti.

19. A kada pitate: ,Zašto nam sve ovo učini Gospod, Bog naš?', onda ćeš im reći: 'Kako ste ostavili mene i služili tuđim bogovima u zemlji svojoj, tako ćete služiti tuđincima u zemlji, koja nije vaša.'«

20. Javite ovo u kući Jakovljevoj! Oglasite u Judi:

21. »Čuj, narode pun ludosti i nerazuma, koji ima oči a ne vidi, koji ima uši a ne čuje!

*22. Mene se zar ne ćete bojati«, veli Gospod, »preda mnom zar ne ćete drhtati? Ja sam postavio moru tančinu za među, za vječitu ogradu, koju ne prekoračuje. Ako i buče: ne mogu ništa. Ako vali i huje: ne prelaze.

23. Ali ovaj narod ima srce puno prkosa i puno pobune. Oni otpadoše i otidoše.

24. I ne kažu sebi: ,Bojmo se Gospoda, Boga svojega, koji daje dažd, rani i kasni dažd u pravo vrijeme; koji napaja njive, uzdržava nam žetvu!'

25. Krivnja je vaša to narušila, grijesi vaši drže daleko blagoslov od vas.

26. Jest, bezbožnikâ ima u narodu mom. Oni vrebaju zgureni kao ptičari, meću zamke i hvataju ljude.

27. Kao krletka puna ptica, tako su kuće njihove pune nepravednoga dobra.

28. Zato su postali moćni i bogati. Pretili su postali i gojni; jest, zloća njihova prelazi svaku mjeru. Ne brinu se za pravdu, ne nastupaju za pravicu sirote i ne odlučuju stvar siromahâ.

29. Zar da tako što ne kaznim?« veli Gospod. »Zar da se ne osvetim takovu narodu?«

30. Užas i strahota biva u zemlji.

*31. Proroci prorokuju laž, svećenici rade na svoju ruku, i tako voli moj narod. A što ćete činiti, kad se približi kraj?

GLAVA 6.

Poradi tvrdoglavstva naroda nesreća neuklonìva.

*1. Bježite, sinovi Benjaminovi, iz Jeruzalema! U Tekui zatrubite u trubu! Zamahnite zastavom prema Betakaremu! Jer od sjevera prijeti nesreća, silan razor.

(16) Narod sa sjevera, Babilon, jest kao otvoren grob, što čeka, da primi u sebe svoju žrtvu.

(22—24) Pomisao na Božju svemoć (r. 22) i dobrotu (r. 24) imala bi natjerati narod, da služi samo Bogu, a ne idolima.

(31) Lažni proroci ne kazuju narodu istine, i svećenici zlorabe svoju službu i ne drže se božanskih propisa.

Gl. 6. (1) Bijeg iz Jeruzalema ide na jug u pustinju Judinu. Truba i zastava pokazuju najkraći i najsigurniji put. Tekua, zavičaj proroka Amosa, leži 3 sata južnoistočno od Betlehema, 850 m visoko, na kraju pustinje. Betakarem je bio gradić u pustinji, isto tako južnoistočno od Betlehema.

2. Milu, razmaženu, uništavam, kćer sionsku.
*3. Pastiri dolaze k njoj sa stadima svojim, razapinju oko nje šatore svoje. Svaki opase područje svoje.
*4. Posvetite se za boj proti njoj! Ustanite! Izaći ćemo upodne! Teško nama! Već se naginje dan. Već se proteže sjena večernja.
5. Ustanite! Izađimo po noći! Razorimo palače njezine!«
6. Jer ovako govori Gospod nad vojskama: »Sijecite drva njezina! Načinite opkop proti Jeruzalemu! To je grad, koji se ima kazniti. Posvuda vlada u njemu tlačenje.
7. Kao što bunar drži svježom vodu svoju, tako on drži svježom zloću svoju, ‚nepravda! nasilje!' čuje se u njemu. Jad i zlostavljanje jednako su mi pred očima.
8. Popravi se, Jeruzaleme! Inače se otkidam od tebe, inače te obraćam u pustinju, u zemlju bez stanovnikâ.«
*9. Ovako govori Gospod nad vojskama: »Temeljito pabirčenje držat će se na ostatku Izraelovu kao na čokotu, ispružit će ruku kao vinogradar za lozama.
*10. Kome ću govoriti i koga opominjati, da me čuje? Doista, uho je njihovo neobrezano, te ne može čuti! Gle, riječ je Gospodnja njima podsmijeh, ne dopada im se.
*11. Prepun sam gnjeva Gospodnjega. Iznemogao sam ustežući ga. Moram ga izliti na dijete na ulici, na svu četu mladića; jest, muževi i žene hvataju se, starac s vremešnim.
12. Kuće njihove zapadaju strance s njivama i ženama, kad ispružim ruku proti stanovnicima ove zemlje«, veli Gospod.
*13. »Jer od najmanjega do najvećega sve misli samo na vlastitu korist. Proroci i svećenici, svi varaju.
14. Lom naroda mojega hoće da liječe govoreći mu olako ‚Mir, mir!', a mira nema.
15. Morali bi se stidjeti, što su činili gad. Ali se ne stide. Ne znaju se više zarumeniti. Zato će popadati, kad pada sve, i srušiti se, kad ih kaznim«, veli Gospod.
16. Ovako govori Gospod: »Zakoračite na nove putove, pogledajte naokolo i pitajte za staze stare, gdje da li je put k spasenju! Ako idete po njemu, naći ćete mir duši svojoj. Ali oni rekoše: ‚Ne ćemo da idemo po njemu!'
*17. Postavio sam vam stražare: Pazite na trubljenje trubâ! Ali oni

---

(3) Neprijatelji su prikazani pod slikom pastirâ, koji dolaze pred grad na pašu, t. j. da ga osvoje.
(4) Bijes neprijateljâ ne može se više obuzdati. I po žegi upodne i po noći spremni su da navale. »Posvetiti se za boj« značilo je u staro doba: žrtvama i nekim obrednim čišćenjem gledati, da se ugodi Bogu (isp. 1 Kralj 13, 9 sl.; 21, 5 sl.; 2 Kralj 11, 11).
(9) Temeljito će se postupati pri pustošenju zemlje, i ne će se poštedjeti ni posljednji ostatak pučanstva i zemlje. U Palestini, kao i u nas u Dalmaciji, leži loza na zemlji, pa se mora loza rukom podizati, da se nađe grozd.
(10) »Uho je njihovo neobrezano«, t. j. fali mu nešto da čuje.
(11) Prorok, razgnjevljen na nepopravljivost naroda, navješćuje progon mlada i stara, muža i žene.
(13 sl.) Lažni proroci i nevrijedni svećenici ne kazuju narodu, kako stvari stoje uistinu. Propast i lom naroda na vratima su, a oni govore narodu, da nije ništa, i da se ne uznemiruje.
(17) Nijesu marili za opomene prorokâ, koji su bili od Boga postavljeni za stražare, neka opominju narod na nesreću, što je zaprijetila.

rekoše: ‚Ne ćemo da pazimo na njih.'
18. Zato čujte, narodi, slušaj, općino, što im se događa!
19. Čuj, zemljo! Evo, ja nesreću donosim na ovaj narod, plaću za osnove njihove. Jer ne idu za uputama mojim. Zakon moj zabacuju.
*20. Što će mi još tamjan iz Sabe, mirisni cimet iz daleke zemlje? Žrtve vaše paljenice nijesu mi više ugodne, žrtve vaše zaklanice ne dopadaju mi se.«
21. Zato ovako govori Gospod: »Evo, ja ću metnuti ovome narodu smetnje na put, neka se s njih sruše, oci i sinovi zajedno! Susjed zajedno s drugim neka propadne!«
*22. Ovako govori Gospod: »Evo, narod dolazi iz zemlje sjeverne! Velik narod ustaje s krajeva zemlje.
23. Luk nosi i koplje. Tvrd je bez milosrđa. Vika je njegova kao bučno more. Na konjma juri amo, kao ratnik naoružan, proti tebi, kćeri sionska!«
24. »Čuli smo glas o njemu: ruke naše malakšu i klonu. Tjeskoba nas obuzima i bol kao ženu, kad rađa.«
25. Ne idite na polje! Ne stupajte na ulicu! Jer prijeti mač neprijateljev, groza unaokolo.
26. Kćeri, narode moj! Obuci žalobnu odjeću! Baci se na prah! žali kao za sinom jedincem, tuguj gorko: »Najedamput je došao na nas zatirač.«
*27. »Za stražara te postavljam narodu svojemu, za ispitatelja, da doznaješ i izviđaš put njegov.«
28. Svi su buntovnici i klevetnici, samo mjed i gvožđe, svi su pokvareni.
29. Mješina puše. Posve ostaje u ognju olovo. Uzalud je sve taljenje. Zli se ne daju izlučiti.
30. Zovu se srebro zabačeno. Jer ih je zabacio Gospod.

GLAVA 7.

Hram ne zaštićuje bezbožnoga Judu proti sudu.

*1. Riječ, što dođe Jeremiji od Gospoda:
2. »Postavi se na vrata hrama Gospodnjega i oglasi ondje ovu riječ: Čujte riječ Gospodnju, svi Judejci, koji ulazite na ova vrata, da se poklonite Gospodu!«
3. Ovako govori Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: »Popravite putove svoje i djela svoja, pa ću učiniti da stanujete na ovom mjestu!

(20) Nema nutarnjega ćudorednog obraćenja, pa mi se ne dopadaju žrtve, makar bile bogate i sjajne. Takve žrtve ne zaustavljaju nesreće.

(22—24) Isp. 50, 41—43, gdje se do u riječ nalaze ovi reci, upotrebljeni za neprijatelja, koji navaljuje na Babilon, a ovdje su neprijatelji sa sjevera Babilonci.

(27—30) Jeremija po nalogu Božjem radi na popravljanju naroda. Ali su uzalud svi njegovi napori. Proces (postupak) čišćenja ne uspijeva. Čisto srebro ne može se izlučiti. Oni su samo gvožđe i mjed, i proti nečistim sastojinama, kao na pr. proti olovu, ne može sila ognja ništa. Ne preostaje drugo nego sve pobacati kao nevaljalo.

Gl. 7. (1 sl.) Po općem mišljenju prorok je govore sadržane u gl. 7.—10. držao početkom vlade kralja Joakima. Prijašnji ciklus (kolo) govorâ pripada vremenu Jozijine reforme (popravka) bogoštovlja (621). Kako se je pobožni kralj od toga vremena puno trudio, da istisne idolopoklonstvo iz cijele zemlje, to je sad prorok manje nastupao u javnosti. A kad je Jozija u bitki kod Mageda (608) bio pao i nakon kratkog vladanja Joahazova bio zavladao njegov stariji brat Joakim, moglo se je opet javno izvršivati idolopoklonstvo, kojega se narod nije bio još okanio svojim čitavim srcem.

*4. Ne uzdajte se u lažnu riječ: ‚Hram Gospodnji, hram Gospodnji, hram Gospodnji ovo je!'

5. Samo ako ozbiljno popravite putove svoje i djela svoja, ako doista činite pravo među se,

6. Ako ne pritiskujete strance, sirote i udovice, i krvi nedužne ne prolijevate na ovom mjestu, i ne trčite za tuđim bogovima na svoju štetu,

7. Tada ću učiniti da stanujete na ovom mjestu, u zemlji, koju sam dao ocima vašim za vječna vremena.

8. A eto, vi se oslanjate na riječi prijevarne, koje nemaju vrijednosti.

9. Kako? Vi kradete, ubijate, činite preljubu, kunete se krivo, žrtvujete Baalu i trčite za tuđim bogovima, kojih ne znate,

10. A onda dolazite i stupate preda me u ovoj kući, koja nosi moje ime, i govorite: ‚Mi smo sakriveni', da onda dalje činite sve ove gadove!

*11. Zar vam je ova kuća, koja nosi moje ime, kao spilja razbojnička? Dobro, ja ću već vidjeti!« veli Gospod.

12. »Idite u moje sveto mjesto u Silu, gdje sam namjestio ime svoje iz početka, i vidite, kako sam s njim postupao poradi zloće svojega naroda Izraela!

13. A jer ste vi sada učinili posve ista nedjela«, veli Gospod, »i jer nijeste slušali, premda sam vam govorio rano i kasno, i nijeste mi se odzivali, makar sam vas zvao:

*14. Zato ću s ovom kućom, koja nosi moje ime, i u koju vi stavljate svoje uzdanje, i sa svetim mjestom, koje sam dao vama i ocima vašim, postupati tako, kao što sam postupao sa Silom:

*15. Ja vas odbacujem od sebe, kao što sam odbacio svu braću vašu, cijelo pleme Efraimovo.

16. A ti se ne moli za taj narod, ne podiži za njih molitve i zagovora! Ne navaljuj na me; jer te ne ću uslišiti!

17. Zar ne vidiš, što čine po gradovima Judinim i po ulicama jeruzalemskim?

*18. Djeca kupe drva, oci lože oganj, i žene mijese tijesto, da peku kolače kraljici nebeskoj. Tuđim bogovima daruju se naljevi, da ozlovolje mene.

19. A mene zar da ozlovolje,« govori Gospod, »ili ne upravo same sebe, da se osramote sramotno?«

20. Zato ovako govori svemogući Gospod: »Gle, žestok gnjev moj izlit će se na ovo mjesto, na čovjeka i stoku, na drveta poljska i plodove zemaljske. Raspalit će se i ne će se ugasiti nikada.«

*21. Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: »Gomilajte samo žrtve paljenice na žrtve zaklanice i jedite meso!

(4) Lažni proroci i drugi duhovni vođi bili su unijeli u narod vjeru, da posjedovanje hrama zaštićuje od svake ozbiljne pogibli.

(11) Jer dolaze u hram bez ćudorednoga obraćenja, čine od njega spilju razbojničku.

(14 sl.) Jedno 300 godina stajalo je svetište u Silu (Suc 21, 19; 1 Kralj 1—4); po svoj prilici razoreno je za filistejskih bojeva.

(15) Pleme Efraimovo, t. j. stanovništvo sjevernoga kraljevstva, bilo je nakon pada Samarije odvedeno u asirsko sužanjstvo.

(18) »Kraljicom nebeskom« zvali su božicu Astartu ili Ašeru, koju su osobito promicali asirski osvojitelji. Njoj bi u čast pekli žrtvene kolače.

(21) Njihove žrtvene gozbe nijesu bile nikakav bogoslužni čin (akt), nego golo jedenje mesa, jer im je falila prava priprava srca.

*22. Kad sam oce vaše vodio iz Egipta, nijesam im toliko davao propise i zapovijedi o žrtvama paljenicama i zaklanicama,

23. Nego sam im većma zapovjedio ovo: ‚Slušajte glas moj, i bit ću Bog vaš, i vi ćete biti narod moj! Idite posve putem, što sam vam ga pokazao, da vam bude dobro!'

24. Ali nijesu poslušali, nijesu mi prignuli uha svojega. Slijedili su pohote svoje u opakosti svojega zla srca; okrenuše mi leđa a ne lice.

25. Od onoga dana, kad izađoše oci vaši iz Egipta, do dana današnjega rano i kasno slao sam vam sve sluge svoje, proroke.

26. Ali me ne poslušaše i ne prignuše mi uha svojega. Pokazaše se tvrdovrati i činili su gore nego oci njihovi.

27. I kad im kažeš sve ove riječi, ne će te poslušati. Pozoveš li ih, ne će ti se odazvati.

28. Tada im reci: ‚Ovo je narod, koji ne sluša glasa Gospoda, Boga svojega, i ne prima stege. Nema vjernosti, iščeznula je iz usta njihovih.'«

*29. Ostriži svoju lijepu kosu i baci je! Protuguj na visinama! Jer je Gospod odbacio, otisnuo od sebe rod, na koji se gnjevi.

*30. »Jer su činili sinovi Judini, što mi se nije dopadalo«, veli Gospod. Metnuli su gadne idole svoje u kuću, koja nosi moje ime, i oskvrnili je.

*31. Postavili su u dolini Ben-Hinomu žrtvište Tofetovo i sažižu svoje sinove i kćeri, što nijesam nikada zapovjedio i što mi nije nikada došlo na um.

32. Zato će doći dani«, veli Gospod, »kad se više ne će govoriti o Tofetu i o dolni Ben-Hinomu, nego o dolini davilištu. Tada će se upotrijebiti Tofet za groblje, jer inače nema više mjesta.

33. Mrtva će tjelesa naroda ovoga dapače služiti za hranu pticama nebeskim i životinjama poljskim, i ne će biti nikoga da ih plaši.

34. Tada ću učiniti da u gradovima Judinim i na ulicama jeruzalemskim zamukne glas radosti i glas veselja, glas zaručnika i glas zaručnice; jer će zemlja postati pustinja.

GLAVA 8.

Propast Jude i Jeruzalema ne može se više zaustaviti.

*1. U ono vrijeme«, veli Gospod, »izvadit će se iz grobova njihovih kosti kraljeva Judinih, kosti knezova njegovih, kosti svećenikâ, kosti prorokâ i kosti stanovnika jeruzalemskih

*2. I razasut će se pred suncem, mjesecom i cijelom vojskom nebe-

---

(22) Kod zaključka sinajskog zavjeta istaknuo je poglavito Bog ispunjavanje vjerskih i ćudorednih temeljnih zahtjeva, a ne žrtvenu službu (isp. 2 Mojs 19—24). Jeremija, svećenik, ističe to jakom govorničkom oštrinom, ali ne će da zaniječe, da je zapovjeđena i žrtvena služba. On samo hoće svojim suvremenicima to da jasno predoči, kako se Bogu ne dopada žrtva bez čestita i kreposna života.

(29) U znak žalosti za pokojnikom ostrigla bi se kosa (Jb 1, 20; Mih 1, 16). Bog je zaključio propast, smrt naroda.

(30) Već su Ahaz i Manases bili postavili u hramu likove tuđih bogova. Izakako ih je odstranio Jozija, čini se, da ih je opet upostavio Joakim.

(31—33) Isp. 19, 5—7. Tofet je ime žrtvišta u dolini Ben-Hinomu na jugoistoku grada, gdje su se spaljivanjem žrtvovala djeca Molohu.

Gl. 8. (1) Neprijatelj će porazbijati grobove, da digne nakit, što bi se s mrtvacima stavljao u grob.

(2) Sunce, mjesec i zvijezde štovali su mnogi kao bogove.

skom, pred onima, koje su ljubili i štovali, za kojima su trčali, koje su pitali i kojima su se klanjali. Ne će se skupiti ni pokopati. Kao gnoj ležat će na polju.

*3. Tada će svemu ostatku, što preostane od ovoga zla roda, po svim mjestima, kamo ih zatjeram, biti smrt draža nego život«, veli Gospod nad vojskama.

4. »Reci im: Ovako veli Gospod: Tko padne, ne ustane li opet? Tko zađe s puta, ne vrati li se opet?

5. Zašto je taj narod, zašto je Jeruzalem otpao za svagda? Zašto se drže čvrsto zablude, ne će da se obrate?

6. Pazim i slušam: što nije pravo, govore; nitko se ne kaje za zloću svoju, da kaže: ,Što sam skrivio?' Svi trče od toga tako brzo kao konj, kad nagne u boj.

7. I roda u zraku zna svoje vrijeme, golub i lastavica i ždral drže se vremena povratka svojega. A narod moj ne zna pravnoga reda Gospodnjega.«

*8. Kako možete reći: »Mudri smo! Imamo zakon Gospodnji!« Jest, dobro! Ali je to lažju učinila lažljivà pisaljka književnikâ.

9. Sramiti se moraju mudraci, smeteni su i pogođeni. Odbacili su riječ Gospodnju. Što im još preostade od mudrosti?

*10. »Zato dajem žene njihove strancima, njive njihove drugim posjednicima. Jer od najmanjega do najvećega sve misli na vlastitu korist. Proroci i svećenici, svi varaju.

11. Lom naroda mojega hoće da liječe govoreći mu olako ,Mir, mir!', a mira nema.

12. Morali bi se stidjeti, što su činili gad. Ali se ne stide. Ne znaju se više zarumeniti. Zato će popadati, kad pada sve, i srušiti se, kad ih kaznim«, veli Gospod.

13. »Hoću li kod njih držati berbu«, veli Gospod, »nema grozda na lozi, ni smokve na drvetu. I lišće je uvenulo. Zato ih predajem onima, koji dolaze na njih.«

*14. Što sjedimo tiho? Skupite se! Poći ćemo u tvrde gradove! Tamo ćemo propasti! Jer Gospod, Bog naš, hoće naše uništenje. Otrovnu vodu daje nam da pijemo, jer smo griješili proti Gospodu.

15. Uzdamo se u mir, ali ne dolazi ništa dobro, u vrijeme spasenja, ali je samo strah!

16. Od Dana amo čuje se samo dahtanje konja njegovih. Od vriske pastuha njegovih sva zemlja zadršće. Dolaze i žderu zemlju s bogatstvom njezinim, gradove sa stanovnicima njihovim.

*17. »Jest, otrovne zmije puštam na vas, kod kojih ne pomaže zaklinjanje. One će vas ujedati«, veli Gospod,

18. »Bez spasenja«. Nevolja navaljuje na me! Moje srce u meni puno je boli!

*19. Čuj! Glasno tuguje kći, narod moj, iz daleke zemlje: »Zar

---

(3) Smrt je bolja od progonstva, što je kao smrt uz živo tijelo.

(8) »Književnici« su vodeći krugovi, činovnici, svećenici i lažni proroci. Oni su iskrivili zakon svojim naredbama, što su, kako se čini, izdani i pismeno (»lažljiva pisaljka«).

(10—12) Isp. 6, 12—15.

(14 sl.) Govore stanovnici otvorene zemlje.

(17) Strahote rata, što ih babilonski neprijatelj sa sjevera (»od Dana amo«) donosi nad zemlju, prikazuju se pod slikom otrovnih zmija. Njihov je ujed neizlječiv. Sujevjerje naroda utjecalo se zaklinjanju i bajanju proti zlim učincima zmijinjega ujeda.

(19) Prorok vidi buduće progonstvo naroda već u sadašnjosti, nazočno.

Gospod nije više u Sionu? Kralj
njegov zar ne boravi više u nje-
mu?« »Što su me dražili svojim
likovima, svojim tuđinskim, ni-
štavim idolima?«
*20. »Prošla je žetva, prošla je
jesen, a nama pomoć nije došla.«
21. Tada se je srušila kći, narod
moj, srušio sam se ja. Žalostan
sam. Groza me spopala.
*22. Nema li balsama u Galaadu?
Nema li više ondje liječnika: Za-
što nema lijeka za kćer, narod
moj?
23. O, da bi glava moja bila sa-
svim voda i oko moje vrelo suza!
Plakao bih dan i noć za pobijeni-
ma kćeri, naroda svojega!

GLAVA 9.

Tugovanje nad propašću Judinom.

1. Kad bih samo imao u pustari
prebivalište! Ostavio bih narod
svoj i otišao od njega. Jer su oni
svi preljubočinci, četa varalicâ.
2. »Zapinju jezike svoje kao luk.
Lažju, a ne istinom moćni su u
zemlji. Koračaju iz zla u zlo, a me-
ne ne poznaju«, veli Gospod.
3. Neka se svaki čuva prijatelja
svojega! Neka nitko ne vjeruje
bratu svojemu! Jer je svaki brat
varalica. Svaki prijatelj ide, te
opada.
4. Jedan vara drugoga, i nijedan
ne govori istine. Privikli su jezike
svoje na laganje. Muče se da rade
naopako.
5. »Stanuješ usred lukavstva.
Radi lukavstva ne će da me pozna-
ju«, veli Gospod.
*6. Zato ovako govori Gospod
nad vojskama: »Gle, prokušat ću
ih u talionici. Jer kako i mogu
drukčije raditi poradi kćeri, naroda
svojega?
7. Strijela je ubojita jezik nji-
hov: govori prijevaru. Ustima se
govori prijazno bližnjemu. Ali u
srcu namješta mu se zasjeda.
8. Da tako što na njima ne ka-
znim?« veli Gospod. »Da se ne osve-
tim takovu narodu?«
9. Po gorama podignut ću plač
i jadikovanje, pjesmu tužaljku po
pašnjacima. Oni leže poharani. Put-
nik njima ne prolazi. Ne preslu-
škuju više blejanje stadâ. Od pti-
ca nebeskih do životinja sve je po-
bjeglo, zaklonilo se.
10. »U gomilu kamenja obratit ću
Jeruzalem, u stan čagaljâ, i pretvo-
rit ću gradove Judine u pustinju, u
kojoj ne stanuje nitko.
11. Tko je mudrac, koji razumije
i navješćuje ovo, što njemu govore
usta Gospodnja: Zašto propada ze-
mlja, leži opustošena kao pustinja,
kojom ne prolazi nitko?
12. Gospod govori: »Jer ostaviše
zakon moj, koji sam im dao, i ni-
jesu slušali glasa mojega i nijesu
živjeli po njemu,
13. Nego su išli za prkosnim mi-
slima srca svojega i za Baalima,
kako ih naučiše oci njihovi«,

(20) Narod misli, da će povratak biti iza najkraćeg vremena. Ali će proći ljeto i jesen, a narod će još uvijek sjediti u Babilonu.

(22) Drvo smrdljika (Pistacia Terebinthus) bilo je na glasu sa svoje smole, od koje se je pravio ljekovit balsam. Ovo je drvo raslo na sve strane u Galaadu, t. j. u istočnoj jordanskoj zemlji. Za ovo drvo zna i naša pripovijetka, koja kazuje, da je ulje na njemu raslo, dok nije nekakav car nekad objesio o njemu prava čovjeka.

Gl. 9. (6) Bog će narod svojim kaznenim sudom bezobzirno prokušati i sve opake izlučiti, da se unište.

*14. Zato ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: »Ja ću ih, taj narod, hraniti pelenom i dat ću im otrovnu vodu da piju.
15. Rasijat ću ih među narode, kojih nijesu poznavali ni oni ni oci njihovi, i pustit ću za njima mač, dok ih ne istrijebim.«
*16. Ovako veli Gospod nad vojskama. Ustanite, zovite narikače, neka dođu! Pošljite po mudre žene! Neka dođu
17. Brže, neka zapjevaju nad nama pjesmu tužaljku, da oči naše pljušte suzama, da trepavice naše teku vodom!
18. Čuj! Pjesma se tužaljka čuje od Siona: »Jao, uništeni smo, veoma smo upali u sramotu! Domovinu moramo ostaviti, stanove svoje predati!«
19. Čujte, žene, riječ Gospodnju! Neka primi uho vaše riječ usta njegovih! Učite kćeri svoje naricati, jedna drugu naricati:
20. »Kroz prozore se pope smrt, prodrije u dvorove naše, pomori djecu na ulici, mladež s trga!«
21. Govori: »Ovako veli Gospod: Mrtva tjelesa ljudska leže kao gnoj na polju, kao rukoveti za žeteocem, kojih ne kupi nitko.«
*22. Ovako veli Gospod: »Neka se ne hvali mudrac mudrošću svojom! Neka se ne hvali jaki jakošću svojom! Neka se ne hvali bogati bogatstvom svojim!
23. Ne, time neka se hvali, tko se hoće hvaliti, što je tako razuman, te spoznaje mene, da sam ja Gospod, koji činim na zemlji milost, pravo i pravednost. Takav se dopada meni«, veli Gospod.
*24. »Doista, dolazi vrijeme«, veli Gospod, »kad ću pohoditi sve, što je neobrezano unatoč obrezanju,
25. Egipat, Judu, Edom, Amonce i Moab i sve s podstriženom kosom, koji stanuju u pustinji. Jer su svi neznabošci neobrezani, a sav je Izrael neobrezana srca.«

GLAVA 10.

Ludost idolopoklonstva.

*1. Čujte riječ, koju vam govori Gospod, kućo Izraelova! Ovako veli Gospod:
*2. »Ne privikavajte se na običaje neznabožaca i ne bojte se znaka nebeskih! Jer se samo neznabošci plaše od njih.
3. Jer su uredbe narodâ sama tlapnja. Lik je idolski samo iz drveta, što se siječe u šumi sjekirom, djelo ruke umjetnika.
4. On ga ukrasi srebrom i zlatom. Klincima i čekićima utvrde ga, da se ne pomiče.

(14 sl.) Muke, što ih Bog šalje nepopravljivom narodu, gorke su kao pelen i vode ga u propast. Kasnije, kad je pao grad, nađoše veoma mnogi smrt. Još ih više izginu na putu u sužanjstvo i u samom sužanjstvu.

(16) Prorok se prenosi u vrijeme nakon pada Jeruzalema. Narod je mrtav. Kada bi tko umro, dolazile bi narikače po zvanju (isp Mkb 5, 38 sl.). One se zovu »mudre žene«, jer su njihove pjesme tužaljke bile doista prava umjetnost i po napjevu i po sadržaju svome. Osim toga su se ove žene razumjele i u neke još druge umjetnosti (isp. 2 Kralj 14, 2).

(22 sl.) Najdublja mudrost, najveća jakost i najbolje bogatstvo jest pravo spoznanje Boga, što u Gospodu upoznaje Boga, koji upravlja dobrostivo i pravedno, te prema tomu uređuje ćudoredni život.

(24) Vjerski obred obrezanja ne može nikoga očuvati pred kaznenim sudom Božjim, ako fali obrezanje srca, t. j. ćudoredno dobro ponašanje.

Gl. 10. (1 sl.) Jeremija gleda proročkim okom čete onih, koji su nakon pada Jeruzalema određeni da budu odvedeni u Babilon. Njima je upravljena slijedeća opomena.

(2) Zvjezdoznanstvo je u Babilonaca bilo sredstvo, da se pogađa sudbina čovjeka. Odatle strah od zvijezda.

5. Idoli su kao strašilo u polju. Ne mogu govoriti. Treba ih nositi, jer ne mogu ići. Ne bojte ih se; ne mogu škoditi. Ali nije u njihovoj moći ni dobro činiti.«
6. Nema tebi jednaka, Gospode! Velik si. Veliko je ime tvoje poradi moći tvoje.
*7. Tko da se ne boji tebe, kralju narodâ! Jest, tebi to pripada. Jer među svima mudracima narodâ i u svim kraljevstvima njihovim nema tebi jednaka.
8. Svi su ludi i bezumni. Sva nauka o ništavim idolima glasi: Drvo je,
*9. Srebro kovano, što se donosi iz Tarsisa, zlato iz Ofaza, djelo umjetnika i ruku zlatara, modri i crveni grimiz odjeća je njihova. Sve je djelo umjetnika.
10. A Gospod je pravi Bog, živi Bog i vječni kralj. Od srdžbe njegove zadršće zemlja. Narodi ne podnose gnjeva njegova.
11. Ovako ćete o njima reći: »Bogovi, koji nijesu stvorili neba i zemlje, iščeznut će sa zemlje i pod nebom.«
12. On je stvorio zemlju snagom svojom, on je utemeljio vasioni svijet mudrošću svojom, on je razastro nebo razumom svojim.
13. Kad zaori glas njegov, zašušte vode na nebu. On vodi oblake s krajeva zemlje, baca munje s daždem, izvodi vihor iz odaja njegovih.
14. Luđak je svaki, koji to ne shvaća. Stidjeti se mora svaki umjetnik od livenoga lika svojega. Jer je prijevara liveni lik njegov; nema duha u njemu.
15. Oni su tlapnje, stvari smiješne. U vrijeme kazne njihove kraj je njima.
*16. Ali kao ovi nije dio Jakovljev, nego je on stvoritelj svega, i Izrael je pleme, što je njegovo. »Gospod nad vojskama« ime je njegovo.
*17. Digni sa zemlje zavežljaj svoj, koja sjediš u gradu opsjednutom!
18. Jer ovako veli Gospod: »Gle, ja ću ovaj put izbaciti kao praćom stanovnike ove zemlje i povesti ih u nevolju, da me nađu.«
*19. »Teško meni od rane moje! Neizlječiv je udarac moj. Ali mislim: ‚To je tijelo moje, podnijet ću ga!'
20. Šator je moj razoren, sva su užeta šatora mojega pokidana, djeca su moja otišla, otišla su. Nitko više ne razape šatora mojega i ne diže zavjese moje.
*21. Jer su ludi bili pastiri. Nijesu ništa pitali za Gospoda. Tako nijesu imali uspjeha: stado se njihovo sasvim raspršalo.«
22. Čuj! Vijest! Približuje se! Vreva silna iz sjeverne zemlje, da pretvori gradove Judine u pustinju, u stan čagaljâ!
*23. Znam, Gospode: sudbina čovjeka nije u ruci njegovoj. Nikomu

(7) Čovjek je dužan štovati Boga.
(9) U Tarsisu (Tartesos u južnoj Španjolskoj) bilo je srebrnih rudnika (Ezek 27, 12). Ofaz je nepoznat; možda je pod Ofazom mišljen Ofir.
(16) »Dio Jakovljev« jest Bog, koji se je na Sinaju najuže spojio s narodom.
(17 sl.) Prorok je prenesen u vrijeme malo prije pada Jeruzalema. Bog prijeti opsjednutom gradu padom i odvođenjem njegovih stanovnika u sužanjstvo.
(19 sl.) Narod se tuži na nevolju svoju kao bolesnik, kojemu više nema lijeka. Uništenje naroda prikazano je pod slikom razorenja šatora. Ono je potpuno.
(21) Prorok navodi kao uzrok propasti ludost pastirâ, t. j. grijeh vodećih krugova, koji su u svojoj oholosti okrenuli leđa Bogu i njegovim prorocima.
(23 sl.) Narod, kad sada nakon odvođenja nestade svake nade, hoće se sasvim predati vodstvu Božjemu. On moli samo, da ne bude posve uništen.

nije dano, da odredi korak svoj na stazi života.

24. Karaj me dakle, Gospode, ali samo u blagosti, ne u gnjevu svojemu, da me ne uništiš!

25. Izlij gnjev svoj na narode, koji te ne poznaju, na plemena, koja ne zazivaju imena tvojega! Jer progutaše Jakova, pojedoše ga i proždriješe i livade njegove učiniše pustinjom.

GLAVA 11.

Prijelom zavjeta i njegove posljedice.

1. Riječ, koja dođe Jeremiji od Gospoda:

*2. »Slušajte riječi ovoga zavjeta i objavite ih ljudima Judinim i stanovnicima jeruzalemskim!

3. Reci im: Ovako veli Gospod, Bog Izraelov: Proklet neka je svaki, koji ne slijedi naputaka ovoga zavjeta,

4. što sam ih dao ocima vašim, kad sam ih vodio iz Egipta, topionice gvozdene, govoreći: Slušajte glas moj i radite po njem u svemu, što vam zapovijedam! Tada ćete biti narod moj, i ja ću biti Bog vaš,

5. Da mogu ispuniti zakletvu, koju dadoh ocima vašim: da ću im dati zemlju, u kojoj teče mlijeko i med, kako je to još danas.« Tada ja odgovorih: »Tako neka bude, Gospode!«

6. Dalje mi reče Gospod: »Objavi sve ove riječi po gradovima Judinim i po ulicama jeruzalemskim: Slušajte naputke ovoga zavjeta i radite po njima!

7. Jer sam ocima vašim, još kad sam ih vodio iz Egipta, do današnjega dana jednako prikričivao najozbiljnije: Slušajte glas moj!

8. Ali ne poslušaše i ne prignuše mi uha svojega, nego je svaki išao za svojim prkosnim i zlim srcem. Zato sam pustio da dođu na njih sve prijetnje ovoga zavjeta, koji sam im bio zapovjedio da drže, jer ga nijesu držali.«

9. Dalje mi reče Gospod: »Urota je među ljudima Judinim i stanovnicima jeruzalemskim.

*10. Oni su priupali u grijehe predа svojih, koji ne htjedoše slušati mojih naputaka. Trčali su za tuđim bogovima, da im služe. Prelomila je kuća Izraelova i kuća Judina zavjet moj, koji sam učinio s ocima njihovim.«

11. Zato veli Gospod: »Evo, nosim na njih zlo, iz kojega više ne mogu izaći. Ako tad zavape k meni, ne ću ih uslišiti.

12. Gradovi Judini i stanovnici jeruzalemski neka onda idu i vapiju k bogovima, kojima su žrtvovali! Ali im ne će pomoći u nesreći njihovoj.

13. Jer su mnogobrojni kao gradovi tvoji, Judo, i idoli tvoji, i koliko ima ulica u Jeruzalemu, toliko podigoste žrtvenika idolu sramotnomu, žrtvenika, da kadite Baalu.

*14. A ti, ne moli se za taj narod, ne prinosi vapaja ni zagovora za njih! Jer ih ne ću uslišiti, kad

Gl. 11. (2) Pod zavjetom razumijeva se sinajski zavjet, kako se to vidi iz r. 4. 7.

(10) Izakako je bio narod pod Jozijom pustio idolopoklonstvo, bilo je, kao da su se upravo urotili pod Joakimom, da se vrate natrag starim poganskim običajima.

(14) Bog je svakako odlučio odbaciti narod poradi njegova tvrdoglavstva. Zato zabranjuje Bog proroku da prinosi zagovor za narod.

me zazovu za pomoć u nesreći svojoj.

15. Što hoće ljubimac moj u kući mojoj? Činiti djela bezbožna? Zar će zavjet i sveto meso oduzeti od tebe zloću tvoju, da se možeš opet veseliti?«

16. Gospod te je nazvao maslinom zelenom, dičnom u sjajnu plodu. Ali s hukom silnoga vjetra raspali oganj u lišću njezinu, i grane joj se polomiše.

17. Gospod nad vojskama, koji te je posadio, zaprijetio ti je nesrećom poradi zloće kuće Izraelove i kuće Judine, što su je činile, da me ljute žrtvujući Baalu.

*18. Gospod mi je objavio, i tako sam to doznao. Ti si mi pokazao zlodjela njihova.

19. Bio sam kao bezazleno janje, što se vodi na klanje. Nijesam znao, da su kovali zle naume proti meni: »Uništimo drvo s plodom njegovim! Istrijebimo ga iz zemlje živih, da mu se ime ne spominje više!«

20. Gospode nad vojskama, ti sudiš pravedno i ispituješ bubrege i srca! Daj da vidim osvetu tvoju na njima! Jer tebi sam predao stvar svoju.

21. Zato govori Gospod proti ljudima u Anatotu, koji ti rade o glavi i kažu: »Ne prorokuj više u ime Gospodnje, inače moraš umrijeti od naše ruke!«

22. Zato ovako govori Gospod nad vojskama: »Evo, ja ću ih pohoditi. Mladi ljudi imaju pasti od mača. Sinovi njihovi i kćeri njihove pomrijet će od gladi.

23. Nitko od njih ne će preostati. Jer nosim zlo na ljude u Anatotu u godini pohoda njihova.«

GLAVA 12.

Prorok se tuži na bezbožnike. Bog mu odgovara.

*1. Ti ćeš imati pravo, Gospode, ako bih se ja htio pravdati s tobom. Ali ipak bih te još htio izazvati na odgovor. Zašto polazi za rukom, što preduzimaju bezbožnici? Žive u miru svi, koji čine nevjeru.

2. Ti ih zasadiš, i oni uhvate korijen, uzrastu i donose plod. Ti si im blizu usta, ali daleko od njihova srca.

*3. Ali, Gospode, ti mene poznaješ i prozireš! Istražio si, kako stoji srce moje prema tebi. Odijeli ih kao ovce na klanje! Odredi ih za dan, kad će se zaklati!

4. Dokle će još tužiti zemlja i sahnuti trava na svemu polju? Poradi zloće njezinih stanovnika propadaju stoka i ptice. Jer kažu: »On ne će vidjeti našega svršetka.«

*5. Ako se već umoriš, kad trčiš s pješacima, kako ćeš se za okladu utrkivati s konjma? Kad se ne osjećaš sigurnim u mirnoj zemlji, što ćeš činiti u guštari Jordana?

6. Jer i braća tvoja, kuća oca tvojega, i oni su ti nevjerni. I oni viču za tobom iza glasa. Ne vjeruj

(18—23) Iz r. 21. vidi se, da su stanovnici u Anatotu, zemljaci Jeremijini, prijekim okom gledali njega poradi njegovih proroštava, pa su mu radili o glavi: »Uništit ćemo drvo, t. j. proroka, a s njim i njegov plod, t. j. njegova proroštva.«

Gl. 12. (1—6) Na tužbu prorokovu, zašto je dobro bezbožnicima, a oni su samo ustima pobožni (r. 2), a zlo je pravednicima, koji su Bogu srcem odani (r. 3), odgovara Bog i traži potpuno pouzdanje u volju Božju (r. 5).

(3 sl.) Jeremija odaje ovdje svoje ljudsko shvaćanje. On misli, da Bog mora na njih udariti vremenitim kaznama, jer da su oni skrivili nesreću u svoj zemlji. Oni se rugaju prorokovim proroštvima i ne vjeruju u njihovo ispunjenje.

(5 sl.) Smisao je Božjeg odgovora ovaj: Ne smiješ se tužiti na Boga, makar te zadesio i još gori udes. I tvoji će te rođaci progoniti.

im, ako i prijateljski govore s tobom!«
*7. »Ostavio sam kuću svoju, napustio vlasništvo svoje. Dao sam ljubimca srca svojega u ruke neprijatelju.
8. Vlasništvo moje stoji proti meni kao lav u šumi. Podižu riku proti meni, zato mi je mrsko.
*9. Ptica je šarena vlasništvo moje. Ptice grabljive sletjele se na nju: ustanite, skupite se, sve životinje poljske, dođite da žderete!
*10. Pastiri mnogi pustoše moj vinograd, gaze vlasništvo moje, obraćaju milu baštinu moju u pustinju golu.
11. U pustoš je obraćaju. Preda mnom tuguje pustinja. Opustošena je sva ta zemlja. Nitko je ne prima k srcu.
12. Preko svih humova pustare provaljuju zatirači. Jer ima Gospod mač, što bjesni od jednoga kraja zemlje do drugoga. Nijedno stvorenje ne ostaje pošteđeno.
*13. Siju pšenicu i žanju trnje, muče se, a ne postižu ništa. Osramotiše se ljetinom svojom sa žestokoga gnjeva Gospodnjega.«
*14. Ovako govori Gospod za sve zle narode susjedne, koji diraju vlasništvo, što sam ga dao svojemu narodu Izraelu: »Hajd, ja ću ih počupati iz zemlje njihove. I kuću Judinu iščupat ću iz njihove sredine.
15. Kad ih iščupam, opet ću im se smilovati i povest ću ih natrag, svakoga na posjed njegov i u postojbinu njegovu.
16. Ako onda nauče putove naroda mojega i budu se zaklinjali mojim imenom: ‚Tako da je živ Gospod!', kao što su oni učili moj narod da se kune Baalom, tada će se sazidati usred naroda mojega.
17. Ako li ne htjednu poslušati, tada ću iščupati takav narod i sasvim ga uništiti,« veli Gospod.

GLAVA 13.

Posljedice nevjernosti.

*1. Ovako mi reče Gospod: »Idi, kupi sebi pojas lanen i stavi ga sebi oko bedara! Ali ga ne meći u vodu!«
2. Kupio sam pojas po zapovijedi Gospodnjoj i stavio sam ga sebi oko bedara.

(7—13) Ova se pjesma po svoj prilici odnosi na provalu susjednih naroda, koji, podgovoreni od Nabuhodonozora, opustošiše zemlju (isp. 4 Kralj 24, 2). Ne zna se danas, da li je ova pjesma proroštvo Jeremijino, ili je opis događaja, što ih je doživio.

(9) Šarena ptica jest ptica vabica, koja se metne da vabi druge ptice, kad se hvataju. Ptica vabica ili vabac jest Izrael. Grabljive ptice jesu neprijatelji.

(10) Neprijatelji se prikazuju pod slikom tuđih pastira. Njihova stada opasu vinograd Izraelov.

(13) Pod slikom nerodne godine opisuje se neuspjeh, što ga žanje bezbožna zemlja Judina kao plaću za svoj otpad od Boga.

(14—17) Kazna progonstva bit će na spasenje i Judi i susjednim narodima. Ako poganski susjedni narodi prime pravu vjeru Božju, bit će blagosloveni u novom kraljevstvu Božjem mesijanskoga vremena.

Gl. 13. (1—11) Simbolička (u znamenu) radnja ne zbiva se uistinu, nego u viđenju. Jeremija simbolizzira (oznamenjuje) sebi Boga. Pojas prikazuje Judu. Kao što se pojas privija (r. 11), tako stoji Bog u najužem odnosu sa svojim narodom. I pojas je značajan ures istočnjaku. Tako je i Juda ponos Božji. To pokazuje i bijela boja i laneno platno. Iz bijeloga platna bilo je svećeničko odijelo. Odmotavanje pojasa znači odbačenje naroda, što je otpao od Boga. Kamena rasjelina na Eufratu, u kojoj je istruhnuo pojas, znači babilonsko sužanjstvo, u kojem se je slomio ponos naroda.

3. Opet mi dođe riječ Gospodnja:
4. »Uzmi pojas, što si ga kupio i nosiš ga oko bedara svojih, digni se, idi na Eufrat i sakrij ga ondje u kakvu rasjelinu kamenu!«
5. Otišao sam tamo i sakrio sam ga na Eufratu, kako mi je bio zapovjedio Gospod.
6. Poslije mnogo dana reče mi Gospod: »Digni se, idi na Eufrat i uzmi tamo pojas, što sam ti ga zapovjedio da sakriješ ondje!«
7. Otišao sam na Eufrat, potražio sam i uzeo pojas s mjesta, gdje sam ga bio sakrio. Ali je pojas bio istruhnuo, tako da nije valjao više ni za što.
8. Tada mi dođe riječ Gospodnja:
9. »Ovako veli Gospod: Na isti način predat ću propasti oholost Judinu i veliku oholost Jeruzalema.
10. Ovi opaki ljudi, koji ne će da slušaju riječi mojih, koji u zloći srca svojega idu i trče za tuđim bogovima, da im služe i klanjaju im se, oni će biti kao taj pojas, koji nije ni za što.
11. Jer kako se pojas privije uz bedra čovjeka, tako sam htio da se kuća Izraelova i sva kuća Judina privije uza me,« veli Gospod, »da budu moj narod, moja dika, moja slava, moj ures. Ali oni ne poslušaše.
*12. Reci im ove riječi: Ovako veli Gospod, Bog Izraelov: ‚Svaki se vrč puni vina!' Ako ti oni odvrate: ‚Zar ne znamo to sami, da se svaki vrč puni vina?',
13. Tada im reci: Ovako veli Gospod: Evo, ja ću napuniti pjanosti sve stanovnike ove zemlje, kraljeve, koji sjede na prijestolu Davidovu, svećenike i proroke i sve stanovnike jeruzalemske
14. I razbit ću ih, jednoga o drugoga, oce zajedno sa sinovima,« veli Gospod. »Nikakva štednja, nikakvo sažaljenje, nikakvo milosrđe ne će me zaustegnuti od uništenja njihova.«
15. Slušajte i pazite! Ne budite oholi, kad govori Gospod!
16. Dajte čast Gospodu, Bogu svojemu, prije nego se spotaknu noge vaše na gorama u tami! Inače uzalud čekate svjetlost. On je obrati u noć smrtnu i u tamu najdublju.
17. Ako ne slušate, moram ja u tišini plakati radi oholosti vaše. Moje će se oko posve rastopiti u suzama, jer se zarobljeno odvodi stado Gospodnje.
*18. Reci kralju i kraljici majci: »Ponizite se duboko! Jer vam sjajna kruna pada s glave.
*19. Zatvoreni su gradovi južne zemlje. Nema nikoga, da ih otvori. Sav se Juda odvodi, čitav se zarobljava.«
*20. Podigni oči svoje! Vidi, kako dolaze sa sjevera! Gdje je stado, što ti je bilo povjereno, sjajne ovce?

(12—14) Prorok je po svoj prilici izrekao proroštvo na kojoj svečanosti, iza koje je bila gozba. On je možda pokazao, kad je počeo govoriti, na vrč, što ga je punio peharnik. Tako će i Bog stanovnike Judine napuniti pjanosti zasljepljenja, tako da se među se biju i napokon sav narod upropaste. Prorok gleda posljedice unutarnjih strančarskih borbi i bezumne, zaslijepljene politike narodnih vođa.

(18) Kraljica mati zauzimala je na dvoru odlično mjesto (isp. 3 Kralj 2, 19; 15, 13). Po svoj prilici govori prorok o odvođenju Joahinovo (598).

(19) Gradovi, što leže južno od Jeruzalema, ne će da prime bjegunaca iz Jeruzalema.

(20) Jeruzalem kao glavni i prijestolni grad odgovoran je za svu zemlju.

*21. Što ćeš reći, kad ti on za gospodare postavi one, na koje si priviknuo kao na pouzdanike svoje? Ne će li te spopasti bolovi kao ženu, kad rađa?

*22. I ako se pitaš: »Zašto me to zadesi?«: radi velike krivnje tvoje uzgrnut će se skut tvoj, i pete će se tvoje izraniti.

23. Može li Crnac promijeniti boju na koži svojoj ili ris šare svoje? Tada biste i vi još činili dobro, koji ste se priviknuli na zlo.

24. »Ja ću vas razasuti kao pljevu, što odleti u pustinjskom vjetru.

25. To je sudbina tvoja, dio tvoj, što sam ti ga odredio«, veli Gospod, »jer si me zaboravio i oslonio se na laži.

26. Tvoj ću ti skut uzgrnuti preko glave, da se vidi sramota tvoja.

*27. Preljubočinstvo tvoje, bestidan grohot tvoj, sramotnu bludnost tvoju: po humovima, na poljima vidio sam gadove tvoje. Teško tebi, Jeruzaleme, ti nijesi čist! Dokle će to još potrajati?«

GLAVA 14.

Uzaludan zagovor prorokov.

1. Ovo je riječ Gospodnja, koja dođe Jeremiji povodom velike suše:

2. »Juda tuguje, gradovi njegovi ginu, leže na zemlji. Jauk se Jeruzalema podiže.

3. Odličnici šalju sluge svoje na vodu. Dolaze na bunareve, ali ne nalaze vode. Vraćaju se s praznim sudovima. Smeteni su i zbunjeni i pokrivaju glavu svoju.

4. Poradi polja, što je osušeno, jer ne pada dažd u zemlji, smeteni su seljaci i pokrivaju glavu svoju.

5. Jest, i košuta, što rađa na polju, ostavlja mlade svoje, jer više nema ništa zeleno.

6. Divlji magarci stoje na visovima i zijevaju za zrakom kao čagalji. Oči se njihove gase, jer nema hrane.«

7. »Ako grijesi naši svjedoče i proti nama: Gospode, budi nam milostiv poradi imena svojega! Jer su mnogi prekršaji naši, kojima smo griješili proti tebi.

8. Nado Izraelova, spasitelju njegov u vrijeme nevolje! Što si kao tuđin u ovoj zemlji, kao putnik, koji se samo zaustavi da prenoći?

9. Što si kao plašljiv čovjek, kao junak, koji ne može pomoći? Ti si ipak u našoj sredini, Gospode! Mi smo nazvani po imenu tvojemu. Nemoj nas odbaciti!«

10. Ovako govori Gospod o narodu ovom: »Tamo i amo lutati, to vole oni. Nikada ne štede nogu svojih. A Gospodu se ne dopadaju. Sada se on spominje krivnje njihove i kazni ih za grijehe njihove.«

11. Dalje mi reče Gospod: »Ne moli milost za taj narod!

12. Ako i poste, ne ću uslišiti prošnje njihove. Ako i prinose žrtve paljenice i darove, ne će mi to ugoditi. Nego ću ih istrijebiti mačem, glađu i kugom.«

13. Tada rekoh: »Ah, svemogući Gospode, evo, proroci im govore: ‚Ne će vidjeti mača. Ne će vas glad pogoditi, nego ću vam dati siguran mir na ovom mjestu.'«

(21) Grad se je u bogoštovlju i politici podvrgao tuđinima. Sada dolaze oni sa sjevera kao neprijatelji (r. 20). Prorok misli na Babilonce.

(22) »Uzgrnut će se skut tvoj, i pete će se tvoje izraniti«, t. j. svalit će se na stanovnike odvedene u sužanjstvo svaka muka i nevolja.

(27) Idolopoklonstvo je otpad od duhovnog vjerenika naroda. Ujedno su bili spojeni ružni običaji s bogoštovljem tuđih bogova.

14. Gospod mi odvrati: »Laž ti prorokuju proroci u moje ime. Ja ih nijesam poslao, nijesam ih naručio, nijesam im govorio. Izmišljena viđenja, ništavo gatanje i prijevaru srca svojega oni vam predaju kao proroštvo.

*15. Zato ovako veli Gospod o prorocima, koji prorokuju u moje ime, a da nijesu poslani od mene, i koji tvrde: ‚Mač i glad ne će doći u ovu zemlju!': Od mača i gladi svršit će ti proroci.

16. A ljudi, kojima oni prorokuju, ležat će po ulicama jeruzalemskim, povaljani od gladi i mača. Nitko ih ne će pokopati, njih s njihovim ženama, sinovima i kćerima. Izlit ću na njih nesreću njihovu.

*17. Ovako ćeš im reći: ‚Oči moje liju suze dan i noć i ne dolaze nikada do počina. Jer strahovit udarac pogodi djevojku, kćer, narod moj, posve neizlječiv udarac!

18. Ako izađem u polje, tu leže pobijeni mačem. Ako uđem u grad, tu bjesne muke gladi. Jest, i svećenik i prorok lutaju naokolo po zemlji, ne znaju kud i kamo.'«

19. »Jesi li posve odbacio Judu? Je li ti omrznuo Sion? Što nas biješ, mjesto da nam pomogneš? Nadamo se spasenju, ne dolazi ništa dobro; nadamo se vremenu ozdravljenja, a nema ništa osim straha!

20. Priznajemo, Gospode, zloću svoju, krivnju otaca svojih. Doista, griješili smo proti tebi.

21. Ali nas ne odbijaj poradi imena svojega! Ne daj da se obeščasti prijesto slave tvoje! Spomeni se zavjeta svojega s nama i ne prekidaj ga!

*22. Ima li među tlapnjama neznabožaca tko, da daje dažd? Ili daje li nebo od sebe da pada dažd? Nijesi li ti to, Gospode Bože naš? Zato čekamo tebe! Jer ti činiš sve to.«

GLAVA 15.

Prorok klonuo duhom. Odgovor Božji na njegovu tužbu.

1. A Gospod mi reče: »Kad bi i Mojsije i Aron stupili preda me, ne bih ipak htio više išta znati o tom narodu. Skidaj mi ih s očiju, neka idu!

*2. Ako te upitaju: ‚Kuda ćemo ići?', tada im reci: Ovako veli Gospod: ‚Tko je za smrt, na smrt. Tko je za mač, pod mač. Tko je za glad, na glad. Tko je za ropstvo, u ropstvo.'

3. Pustit ću na njih četiri zla«, govori Gospod: »mač, da ih ubija, pse, da ih razvlače, ptice nebeske i životinje poljske, da ih jedu i utamane.

*4. Učinit ću ih da budu na užas svima kraljevstvima zemaljskim radi Manasesa, sina Ezehijina, kralja Judina, za ono, što je počinio u Jeruzalemu.«

5. »Tko će imati smilovanja s tobom, Jeruzaleme, tko će te poža-

Gl. 14. (15) Lažni proroci, koji nijesu govorili po nalogu Božjem, uljuljali su svojim prijevarnim proroštvima narod u lažnu sigurnost i tako ga odvratili od pokore i nutarnjeg obraćenja.

(17 sl.) Prorok gleda u sadašnjosti buduću ratnu nevolju. Bilo mu je zabranjeno zagovarati svoj krivi narod, ali smije tugovati i plakati nad nesrećom, što će zadesiti njegov narod.

(22) Velika suša naučila je narod Boga moliti; pa se obraća narod k pravome Bogu od idolâ, koji mu ne mogu da puste željeni dažd.

Gl. 15. (2) Pomor, rat, opsada i progon doći će na narod.

(4) Isp. 4 Kralj 21, 11 sl. Krivnju za svu tu nesreću, što se oborila na Judu, nosi idolopoklonstvo, kojemu je pogodovao osobito Manases, i otad se ono sve dublje uvlačilo u narod.

liti? Tko će se uvratiti k tebi, da zapita kako ti je?
6. Ti si me odbacio,« govori Gospod, »okrenuo si mi leđa. Zato pružam ruku svoju proti tebi i uništavam te. Umoran sam od praštanja.
*7. Vijao sam ih vijačom na vratima zemaljskim. Učinio sam narod svoj bez djece i vodio ga u propast. Ali se ne vratiše s putova svojih.
*8. Mnogobrojnije su mi postale udovice njihove negoli pijesak na moru. Na majke mladih ljudi pustio sam da im dođe u po bijela dana zatirač. Pustio sam da ih iznenada spopadne tjeskoba i strahota.
9. Iznemogla je, koja je rodila sedmero. Ispustila je dušu svoju. Još za dana sunce joj je zašlo. Bila je postiđena i posramljena. Što još preostane od njih, predajem maču pred neprijateljima njihovim«, govori Gospod.
*10. Teško meni, majko moja, što si me rodila, čovjeka borbe i svađe za sve! Nijesam davao u zajam, niti su mi davali u zajam. Opet me sve proklinje.
11. Gospod je obećao: »Doista, učinit ću te jakim da uspiješ! Doista, u dan nesreće, u vrijeme potrebe udesit ću, da ti neprijatelj dođe s molbom.
12. Može li se gvožđe slomiti, gvožđe sjeverno i mjed?
*13. Posjed tvoj i blago tvoje predajem da se razgrabi bez cijene poradi grijeha tvojih u cijelom području tvome.
14. Učinit ću te da služiš neprijateljima svojim u zemlji, koje ne poznaješ. Jer se je raspalio oganj od gnjeva mojega i bukti proti vama.«
15. Ti znaš to, Gospode! Spomeni me se i zauzmi se za me! Osveti me na progoniteljima mojim! Ne daj da budem zgrabljen preko tvoje strpljivosti! Sjeti se, da podnosim porugu radi tebe!
*16. Kad si izdavao zapovijedi svoje, bile su mi kao jelo. Riječ mi je tvoja bila radost i veselje srcu mojemu. Jer sam ja prozvan po imenu tvome, Gospode, Bože nad vojskama!
*17. Ne sjedim u krugu veselom i veselim se. Prihvaćen rukom tvojom, sjedim sâm; jer me ti napunjaš srdnjom.
*18. Zašto da vječno traje bol moja, i zašto je huda rana moja,

(7—9) Dosadašnjim ratnim nevoljama nije se dao narod odvratiti od svojih zlih putova. Prorok pomišlja na ratove pod Joahinom (598) ili na navale neprijateljskih susjednih naroda (isp. 4 Kralj 24, 2).
(7) Vrata zemaljska jesu gradovi zemaljski.
(8 sl.) Mladi ljudi popadoše u ratu. Mnogoj materi, kojoj su bili pali svi sinovi, puklo je srce od žalosti.
(10) U stvari, što su mogle biti povod za svađu, kao u zajmove, prorok se nije upuštao.
(13 sl.) Reci, u kojima se govori narodu, ne spadaju amo. Oni se opet nalaze u 17, 3 sl., kamo i spadaju.
(16) Prorok je »prozvan« po imenu Božjem, ukoliko stoji u službi Božjoj i u najužim je odnosima s Bogom.
(17) Nitko se ne druži s prorokom. Svijet ga izbjegava, jer jednako govori o prijetnji i nesreći. On je kao napunjen srdnjom Božjom, jer mora da navješćuje svojemu narodu kaznu i nesreću.
(18) Proroku je duša puna boli, pa se tuži, da ga je Bog ostavio i nije držao obećanja, što mu ga je bio dao. Ova je tužba po ljudsku razumljiva, ali se ne može ispričati, i zato je kori Bog (r. 19). A ne odgovara ni istini. Bog mu je obećao, da će ga štititi, a ne da će biti prost od borbe i progona. Prispodoba s varavim potokom uzeta je iz palestinskih prilika, gdje mnogi potoci presuše ljeti. Zaludu je u njima tražiti vodu.

te ne će da se iscijeli? Ti si mi postao kao varav potok, kao voda, na koju se ne možeš osloniti.

19. Nato odvrati Gospod ovako: »Ako budeš drugoga mišljenja, smiješ mi ponovno služiti. Ako iznosiš samo pravo, a ništa krivo, smiješ opet govoriti po nalogu mojemu. Oni se moraju obratiti k tebi, a ti se ne smiješ prignuti njima.

20. Činim te za taj narod zidom mjedenim, nepredobivim. Udarat će na te, ali te ne će nadvladati; jer sam ja s tobom, da ti pomažem i da te spasim«, govori Gospod.

21. »Ja ću te izbaviti iz ruku bezbožnikâ, oslobodit ću te iz ruku nasilnikâ.«

GLAVA 16.

Odricanje proroka. Sud i otkupljenje.

*1. Dođe mi riječ Gospodnja:

2. »Ne uzimaj sebi žene, i da nemaš sinova ni kćeri na ovom mjestu!

3. Jer ovako govori Gospod za sinove i kćeri, što se rode na ovom mjestu, za matere, koje ih rode, i za oce njihove, koji ih rode u ovoj zemlji:

4. Veoma mučnom će smrću pomrijeti, ne oplakani i ne pokopani. Ležat će kao gnoj na polju. Od mača i od gladi izginut će. Mrtva će tjelesa njihova biti hrana pticama nebeskim i životinjama poljskim.«

5. Dalje zapovjedi Gospod: »Ne ulazi u kuću, u kojoj je žalost, ne idi na tugovanje za mrtvacem i ne iskazuj nikome sažaljavanje svoje; jer uskraćujem tomu narodu prijateljstvo svoje,« govori Gospod, »milost i milosrđe.

*6. Veliko i malo pomrijet će u ovoj zemlji, a da se ne pokopaju ili oplaču. Ne će se tko rezati ni strići za njima.

*7. Ne će se lomiti kruh žalosti, da se tko potješi za mrtvim. Ne će se nikome pružiti čaša utjehe za ocem njegovim ili za materom njegovom.

8. Ne idi u kuću na svečanu gozbu, da tamo sjediš za jelom i pilom!

9. Jer ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: Doista, učinit ću, da na ovom mjestu pred vašim očima u vaše dane umukne glas radosti i glas veselja, poklik zaručnikov i pjev zaručničin.

10. Kada tome narodu objaviš sve ove riječi, a oni te zapitaju: ‚Zašto nam se prijeti Gospod svim tim zlom velikim? U čemu je krivnja naša i grijeh naš, što počinismo proti Gospodu, Bogu svojemu?«,

11. Tada im odgovori: ‚Jer su oci vaši ostavili mene', govori Gospod, ‚i trčali su za drugim bogovima, slu-

---

Gl. 16. (1—7) Sav način prorokova življenja ima da bude znamen nesreće, što će doći na narod. Beženstvo ima značiti, da bi bilo bolje ne osnivati kućanstva, jer će izginuti svi članovi obitelji. Zabrana učestvovanja na žalobnim običajima ima pokazati, da se poradi velikog mnoštva mrtvaca ne će više moći držati žalobni obredi, pa niti pokop. Odricanje svake radosti i zadružnosti ima pokazati, da će umuknuti u zemlji svako očitovanje radosti.

(6) Rezanje na rukama i striženje kose u znak žalosti bilo je doduše zabranjeno Izraelcima (3 Mojs 19, 27 sl.; 5 Mojs 14, 1), jer su to bili poganski i sujevjerni običaji; ali su Izraelci ipak to činili (Iz 3, 24; Jer 7, 29; 41, 5; Ezek 7, 18).

(7) Sabrali bi se uveče u kojoj tuđoj kući na gozbu, na kojoj bi se preostalima iza pokojnih služilo jelo i pilo, jer je u njihovoj kući poradi smrtnoga slučaja bilo po zakonu sve nečisto.

žili im i klanjali im se, a mene su ostavili i zakona mojega nijesu držali.
12. Vi ste još gore činili nego oci vaši. Svaki od vas slijedi samo svoje prkosno i zlo srce ne slušajući mene.
13. Zato ću vas izbaciti iz ove zemlje u zemlju, koje nijeste poznavali ni vi ni oci vaši. Tamo možete služiti tuđim bogovima dan i noć. A ja više nemam milosrđa s vama.'
14. Zato, evo, doći će dani,« govori Gospod, »kad se ne će više govoriti: ‚Tako da je živ Gospod, koji je izveo sinove Izraelove iz Egipta!',
15. Nego: ‚Tako da je živ Gospod, koji je vodio kući sinove Izraelove iz sjeverne zemlje i iz svih zemalja, kamo ih je bio razagnao!' Ja ću ih natrag dovesti u zemlju njihovu, koju sam dao ocima njihovim.«
*16. »Gle, ja šaljem mnoge ribare«, govori Gospod, »da ih love. Potom šaljem mnoge lovce, da ih love na svakoj gori i na svakoj visini i u rasjelinama kamenim.
17. Jer oči moje prate sve putove njihove. Oni nijesu sakriveni od mene. Krivnja njihova nije zaklonjena od očiju mojih.
18. Tako plaćam najprije dvojinom za krivnju njihovu i za grijeh njihov, jer su oskvrnili zemlju moju svojim neživim, gadnim grdobama idolskim, što napunjaju baštinu moju.«
19. »Gospode, snago moja, grade moj, utočište moje u dan nevolje! Narodi dolaze k tebi s krajeva zemlje i govore: ‚Oci naši imali su samo lažne idole, ništave, nekorisne bogove.
20. Može li čovjek načiniti sebi bogove? To ipak nijesu bogovi.'«
21. »I evo, ja ću ih ovaj put dovesti do spoznaje. Učinit ću, da osjete jaku ruku moju. Tada će uvidjeti, da je moje ime: Gospod.«

GLAVA 17.

Izvori kvarenja i spasenja.

*1. »Zapisan je grijeh Judin gvozdenom pisaljkom, urezan dijamantnim vrhom na ploči srca njihova, na rogovima žrtvenika njihovih,
2. Da sinovi njihovi misle na žrtvenike njihove i na idolske koce njihove, na zelenim drvetima, na visokim humovima.
3. Na gorama u polju. Imanje tvoje, sve blago tvoje predajem da se razgrabi, visine tvoje za grijeh u svim krajevima tvojim.
4. Baštinu svoju, koju sam ti dao, moraš ostaviti. Učinit ću, da služiš neprijateljima svojim u zemlji, koje ne poznaješ. Jer ste raspalili oganj u nutrini mojoj, što gori vječno.«
*5. Ovako veli Gospod: »Proklet čovjek, koji se uzda u čovjeka, na čovjeka se oslanja, čije se srce odvraća od Boga!
6. On je kao grm u pustari. On ne doživi, da mu je dobro. On stoji u pustinji suhoj, u zemlji slanoj, u kojoj se ne stanuje.
7. Blagosloven čovjek, koji se uzda u Gospoda, kome je uzdanje Gospod!

(16) Lovci i ribari jesu Babilonci, koji su igrali glavnu ulogu pri uništavanju naroda.
Gl. 17. (1 sl.) Idolopoklonstvo tako se je duboko usjeklo u narod, da se više ne može iskorijeniti. Mnoga idolska svetišta svjedoče za grijeh Judin.
(5—13) Zašto su ovdje umetnute riječi mudrosti, što amo ne spadaju nikako, ne zna se. Pojedine, među sobom samostalne riječi, odnose se na pravednu naplatu.

8. On je kao drvo usađeno kraj vode, koje k potoku pruža korijenje svoje. Ono se ne treba ništa bojati, kada dođe žega. Lišće njegovo ostaje zeleno; u sušnoj godini nema nikakve potrebe. Ne prestaje donositi plod.

9. Lukavo je srce, više nego sve, i podmuklo. Tko da ga shvati?

10. Ja, Gospod, istražujem srce, ispitujem bubrege, da naplatim svakome prema putovima njegovim, kako zaslužuju djela njegova.«

*11. Ptica, koja leži na jajima, što ih nije snijela, jest onaj, koji steče bogatstvo, ali nepravdom. U polovini života svojega mora ga ostaviti. Na svršetku svojemu stoji kao luđak.

12. Prijesto slave, uzvišen od početka, jest mjesto svetišta našega.

*13. Nado Izraelova: Gospode! Svi, koji te ostave, posramit će se; koji odstupe od tebe, zapisat će se u prah. Jer ostaviše izvor vode žive, Gospoda.

14. Iscjeljuj me, Gospode, da budem iscijeljen! Stoj uza me, da nađem pomoć! Jer si ti hvala moja.

*15. Gle, oni mi govore: »Gdje je prijetnja Gospodnja? Neka dođe!«

*16. Ja te nijesam tiskao na sud nesreće; nijesam čeznuo za danom nesreće. Ti znaš, što mi je došlo preko usana; pred tobom je to otvoreno!

17. Ne budi mi strah, ti, utočište moje na dan nesreće!

*18. Progonitelji moji neka propadnu, a ja ne! Neka se oni uplaše, a ja ne! Pusti na njih dan nesreće! Razbij ih dvostrukim udarom!

*19. Ovako mi reče Gospod: »Idi, postavi se na vrata zemljakâ, na koja kraljevi Judini izlaze i ulaze, i na sva ostala vrata jeruzalemska!

20. Reci im: Čujte riječ Gospodnju, kraljevi Judini, svi Judejci, svi stanovnici jeruzalemski, koji idete kroz ova vrata!

21. Ovako veli Gospod: ‚Čuvajte se radi života svojega, da ne nosite bremena u subotu i ne unosite na vrata jeruzalemska!

22. I ne nosite u subotu bremena iz kuća svojih! Ne radite nikakva posla, nego svetite subotu, kao što sam zapovjedio ocima vašim!

23. Ali oni nijesu slušali i nijesu mi prignuli uha svojega. Ostali su tvrdovrati, nijesu poslušali i nijesu primili nauke.

24. Ako me sad vi poslušate', govori Gospod, ‚i ne budete više nosili u subotu bremena na vrata ovoga grada, nego uzdržite svetom subotu i ne uzradite u nju nikakva posla,

(11) Ptica i bogataš potrate uzalud svoju muku. Ptica izleže tuđe piliće, a bogataš, koji je nepravedno došao do svojega bogatstva, umre ranom smrću.

(13) Pismo u prahu nestane. Odnese ga vjetar, ili se zgazi.

(15) Jeremija je gledao svojim prijetnjama i govorima o budućoj nesreći odvratiti narod od grijeha i idolopoklonstva. Ali je sav njegov trud bio uzalud. Smiju mu se, jer se njegove prijetnje nijesu ispunile odmah.

(16) Ovaj u hebrejskom izvorniku teško razumljivi tekst preveden je po starim prijevodima.

(18) Ove tvrde riječi razumljive su iz obećanja Božjih proroku (15, 20 sl.) i iz pravedne ljutine na progone, što ih podnosi prorok.

(19—27) Ne držati zapovijed subotnu znak je uopće dubokog pada u vjeri. Zato prorok obdržavanju subote pridaje tako veliko obećanje, kao što je očuvanje kraljevstva i gradova.

(19) Ne zna se, gdje su bila »vrata zemljakâ«. Možda su bila ta vrata u blizini kraljevskih vrtova, na pr. vrata izvorska (2 Ezd 2, 14).

25. Tada će ulaziti na vrata grada ovoga kraljevi i knezovi, koji sjede na prijestolu Davidovu, na kolima i konjma, oni, knezovi njihovi, ljudi Judini i stanovnici jeruzalemski, i ovaj će grad ostati napučen do vijeka.
26. Tada će iz gradova Judinih, iz okoline jeruzalemske, iz područja Benjaminova, iz nizine, iz gora i iz južne zemlje dolaziti ljudi, koji prinose žrtve paljenice, žrtve zaklanice, darove i kad, koji nose žrtve zahvalne u kuću Gospodnju.
27. Ako li ne poslušate zapovijedi moje, da držite svetom subotu, da ne nosite bremena i s njim u subotu ne dolazite na vrata Jeruzalema, onda ću raspaliti oganj na vratima njegovim, koji će sažeći palače jeruzalemske i ne će se više ugasiti!'«

GLAVA 18.

Lončar, prilika božanskog djelovanja.

*1. Slijedeći naputak dođe Jeremiji od Gospoda:
2. »Ustani, siđi u kuću lončarevu! Tamo ću ti objaviti proroštvo svoje!«
3. Siđoh u kuću lončarevu. On je bio upravo pri poslu na lončarskom kolu.
4. Pokvario se sud, što ga je upravo pravio, kako to bude pod rukom lončarevom, pa je načinio drugi sud, kako je lončaru bio po volji.
5. Tada mi dođe riječ Gospodnja:
6. »Ne mogu li ja tako kao lončar postupati s vama, kućo Izraelova?«, govori Gospod. »Jest, kao što je glina u ruci lončarevoj, tako ste vi u ruci mojoj, kućo Izraelova!
7. Sad zaprijetim jednome narodu ili jednome krajevstvu, da ću ga istrijebiti, uništiti, zatrti.
8. Obrati li se taj narod od zloće svoje, poradi koje sam mu zaprijetio, meni će biti žao za nesreću, koju sam mu mislio nanijeti.
9. Sad obećam jednome narodu ili jednome kraljevstvu, da ću ga sazidati i zasaditi.
10. Učini li što je zlo u mojim očima ne slušajući glasa mojega, meni će biti žao za dobro, koje sam mu mislio iskazati.
11. Zato sad objavi ljudima Judinim i stanovnicima jeruzalemskim: Ovako veli Gospod: ,Evo, spremam proti vama nesreću. Smislio sam proti vama nesreću i skovao proti vama osnovu! Vratite se ipak, svaki sa svojega zla puta! Popravite putove svoje i djela svoja!'
12. A oni će odvratiti: ,Zaludu je! Mi idemo za svojim vlastitim osnovama.' Svaki hoće da radi po tvrdokornosti svojega zla srca.«
13. Zato ovako govori Gospod: »Pitajte po narodima! Je li tko čuo tako što? Grdilo veliko učinila je djevojka Izraelova.
14. Odstupi li ikada od grebena kamenoga snijeg libanski? Presuše li studene, bučne vode po gorama?
*15. A narod je moj zaboravio mene. Ništavilu prinose tamjan. Posrću na svojim putovima, na prastarim stazama, tako da hode putovima vrletnim, neporavnjenim.

Gl. 18. (1—12) Lončar je Bog; glina je Izrael. Lončar može iz još mekane gline pokvarenoga suda načiniti novi i bolji sud. Tako može Bog povući i svoje prijetnje Izraelu, ako se obrati taj narod. Ali on može i obećane blagoslove pretvoriti u nesreću, ako taj narod ustraje u svojoj bezbožnosti.

(15) Mjesto da vjerno služe Bogu, oni štuju ništave idole. Ali njihove grješne staze, kojima idu odvajkada, dovest će ih u propast.

16. Učinit ću zemlju njihovu pustinjom, na vječnu porugu. Tkogod prođe preko nje, zgražat će se i mahat će glavom.

17. Kao istočni vjetar tjerat ću ih pred neprijateljem. Leđa, a ne lice pokazat ću im u dan nevolje njihove.«

*18. Oni vele: »Hajde da skujemo osnove proti Jeremiji! Jer još nije nestalo naputka od svećenika, ni savjeta od mudraca ni riječi od proroka. Hajde da ga pogodimo jezikom! Ne pazimo na sve riječi njegove!«

19. Pripazi na me, Gospode! Čuj govor mojih protivnika!

*20. Da li će se zlo vratiti za dobro, kad mi kopaju jamu? Spomeni se, kako sam stajao pred tobom govoreći za njihovo dobro, da odvratim gnjev tvoj od njih!

*21. Zato predaj djecu njihovu gladi! Izruči ih sili mača! Žene njihove neka budu bez djece i udove, muževe njihove neka podavi kuga, mladiće njihove neka poubija mač u boju!

22. Neka se čuje vika iz kuća njihovih, kad dovedeš na njih krvničke čete iznenada! Jer kopaju jamu, da me uhvate. Zamke namještaju nogama mojim.

23. A ti, Gospode, znaš svu osnovu njihovu proti meni, da me ubiju. Ne opraštaj krivnje njihove! Ne briši ispred sebe grijeha njihova! Obori ih! Obračunaj s njima u vrijeme gnjeva svojega!

GLAVA 19.

Sud nad Judom i Jeruzalemom prikazan jednim zemljanim krčagom.

1. Ovako reče Gospod: »Idi, kupi sebi krčag zemljan! Uzmi sa sobom nekoliko starješina narodnih i svećeničkih!

2. Otidi van u dolinu Ben-Hinom, što je pred vratima crepova, i proglasi ondje riječi, što ću ti ih kazati!

3. Reci: Čujte riječ Gospodnju, kraljevi Judini, stanovnici jeruzalemski! Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ,Evo, donosim nesreću na ovo mjesto, da zazuju uši svakome, koji čuje o njoj,

4. Jer su me ostavili, oskvrnili ovo mjesto, žrtvovali na njemu tuđim bogovima, za koje nijesu znali ni oni ni oci njihovi ni kraljevi Judini, i jer su napunili ovo mjesto krvi nedužnikâ,

*5. Podigli su visine Baalove, da sažižu djecu svoju kao žrtve Baalu, što nikada nijesam zapovjedio, nikada nijesam naložio, što mi nikada nije palo na um.

6. Zato evo, doći će dani,« veli Gospod, »kada se ovo mjesto ne će više zvati Tofet i dolina Ben-Hinom, nego dolina davljenja.

7. Tada ću na ovom mjestu uništiti mudrost Judinu i jeruzalemsku, učinit ću da padnu od mača pred neprijateljima svojim, od ruke onih, koji im rade o glavi. Mrtva ću tjelesa njihova dati za hranu pticama nebeskim i životinjama poljskim.

---

(18) Jeremija je puno puta navijestio propast pokvarenim svećenicima, mudrim zakonošama i lažnim prorocima. Sad mu oni porugljivo odvraćaju, da je u njih još moć, kojom će se i poslužiti.

(20) Jeremija je bio uvijek spreman da ih zagovara kod Boga (isp. 15, 11; 17, 16).

(21—23) Ovaj tvrdi govor kazuje starozavjetnu nesavršenost, koju je dokinuo Novi Zavjet (isp. Mt 6, 12).

Gl. 19. (5—7) Isp. 7, 31—33.

8. Učinit ću taj grad užasom i rugom. Svaki, koji prođe, zgražat će se i rugati poradi svih udaraca njegovih.

9. Hranit ću ga mesom sinova njegovih i mesom kćeri njegovih. Jedan će jesti meso drugoga u nevolji i tjeskobi, u koju će ih dovesti neprijatelji njihovi, koji im rade o glavi.'

10. Razbij krčag pred očima ljudi, koji su išli s tobom,

*11. I reci im: Ovako veli Gospod nad vojskama: ,Eto, tako ću razmrskati taj narod i taj grad, kao što se razmrska sud lončarski, da se više ne može opraviti. Tofet će se upotrijebiti za groblje, jer više ne će biti mjesta za ukop.

12. Tako ću postupati s tim mjestom', veli Gospod, ,i sa stanovnicima njegovim: učinit ću taj grad jednim Tofetom.

*13. Kuće jeruzalemske i kuće kraljeva Judinih bit će nečiste kao mjesto Tofet, sve kuće, na kojih su krovovima kadili svoj vojsci nebeskoj i lijevali naljeve tuđim bogovima.'«

14. Kad se je Jeremija vratio iz Tofeta, kuda ga je bio poslao Gospod, da prorokuje, stupi u trijem kuće Gospodnje i reče svemu narodu:

15. »Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ,Evo ja ću pustiti na taj grad i na sve gradove njegove svu nesreću, kojom sam mu zaprijetio; jer su tvrdovrati i ne slušaju riječi mojih.'«

GLAVA 20.

Zlostavljanje i tužba proroka.

1. Kada je svećenik Fasur, sin Emerov, on je bio nadzornik u kući Gospodnjoj, čuo proroka Jeremiju gdje navješćuje ove riječi,

*2. Tada Fasur istuče proroka Jeremiju i dade ga metnuti u klade, što su se nalazile na gornjim vratima, to jest na vratima Benjaminovim, kuće Gospodnje.

*3. Kad Fasur drugo jutro izvadi Jeremiju iz klada, reče mu Jeremija: »Gospod te ne zove više Fasur, nego Magor.

4. Jer ovako veli Gospod: ,Evo, činim te grozom za te i za sve prijatelje tvoje! Oni će pasti od mača neprijatelja svojih, i ti ćeš to vidjeti vlastitim očima. Svega ću Judu dati u ruke kralju babilonskom. On će ih zarobljene odvesti u Babilon i pobit će ih mačem.

5. Predat ću sve bogatstvo toga grada, sve dobro njegovo i dragocjenosti njegove. Sve blago kraljeva Judinih dat ću u ruke neprijateljima njihovim. Oni će ga razgrabiti, uzeti i u Babilon odnijeti.

6. I ti, Fasure, i svi ukućani tvoji, vi ćete otići u ropstvo. U Babilon ćeš doći, tamo ćeš umrijeti i tamo pokopan biti, ti i svi prijatelji tvoji, kojima si prorokovao laži.'«

---

(11) Mjesto tobožnjega svetišta Tofeta upotrijebit će se za groblje i zato će po zakonu biti nečisto. Tofet se zvalo ono grozovito žrtvište u dolini Hinomu, gdje su se Molohu spaljivala djeca.

(13) »Vojska nebeska« jesu zvijezde. Na ravnim krovovima običavali bi vršiti zabranjeno zvjezdoštovlje.

Gl. 20. (2) Fasur dade istući Jeremiju i metnuti ga preko noći u klade. Ova je kazna bila vrlo teška, sramotna i bolna. Klade su obuhvatale vrat, ruke i noge. Okrivljenik je morao zguren sjediti i nije se mogao maknuti.

(3) Magor znači »groza unaokolo« i podsjeća na buduću nesreću.

*7. Ti si me obmanuo, Gospode, i ja sam se dao obmanuti. Ti si me uhvatio i prisilio. Na podsmijeh sam dan na dan. Sav mi se svijet ruga.

*8. Ah, kad govorim, moram zavikati; »nepravda, sila!« moram vikati! Jer riječ Gospodnja donosi mi svaki dan porugu i podsmijeh.

*9. Kažem li: »Ne ću više misliti na njega, ne ću više nikada govoriti u ime njegovo!«, tada gori i bukti u meni kao oganj, zatvoren u kostima mojim! Mučim se, da ga podnesem. Ne mogu više!

10. Ah, čujem tolike gdje šapuću — groza unaokolo —: »Prijavite ga! Mi ga izdajemo!« Svi prijatelji moji vrebaju, da posrnem: »On se možebit dade obmanuti! Tada ga imamo u ruci i osvetit ćemo se njemu.«

*11. Ali je sa mnom Gospod kao jak junak. Zato neka navaljuju progonitelji moji, ne mogu mi ništa. Posramit će se — jer ne će postići ništa — sramota im je vječna, nezaboravna.

12. Gospode nad vojskama, koji kušaš pravednika, koji istražuješ bubrege i srca! Daj da vidim tvoju osvetu na njima, jer sam stvar svoju stavio na tebe!

13. Hvalu pjevajte Gospodu! Slavite Gospoda! On izbavlja život siromahu iz ruke zlikovčeve.

*14. Proklet dan, u koji se rodih, dan, kad mi život dade mati! Neka nije blagosloven!

15. Proklet čovjek, koji donese radosnu vijest ocu mojemu: »Rodi ti se dijete, dječak!« — On ga je obradovao visoko. —

16. Tako neka se dogodi tome čovjeku kao gradovima, što ih je razorio Gospod, bez milosrđa! Neka sluša jauk ujutro, vrisku ratnu opodne,

17. Jer me ne usmrti u krilu materinu, da bi mi mati moja bila grob, i tijelo njezino da bi ostalo do vijeka trudno!

18. Zašto sam morao izaći iz krila materina, da doživim muku i žalost, da potratim dane svoje u sramoti?

GLAVA 21.

Predavanje Sedecije i Jeruzalema Nabuhodonozoru.

1. Slijedeće jest proroštvo, što je došlo Jeremiji od Gospoda, kad je kralj Sedecija poslao k njemu Fasura, sina Melkijina, i svećenika Sofoniju, sina Maasijina, s nalogom:

*2. »Upitaj ipak Gospoda za nas! Nabuhodonozor, kralj babilonski,

---

(7) Stanje je prorokovo već očajno. On prekorava Boga, što ga je velikim obećanjima obmanuo, dapače ga prisilio na zvanje proročko. Breme njegove službe postalo mu je sad nesnosno. Jer se ne ispunjuju njegova proroštva, pa mu se svi rugaju i smiju.

(8) Uvijek samo prekoravati druge radi njihovih grijeha, nije to posao za njega i čini ga omraženim.

(9) Kadikad dođe proroku napast, da se odreče svoje službe. Ali on to ipak ne može. Kad hoće da šuti, plane u njemu kao oganj božanska riječ, koju je primio, i ne da mu mira.

(11—13) Prorok izlazi iz svoje duševne muke i sasvim se povjerava Bogu i njegovoj pomoći.

(14—18) Ovaj odsjek ne spada neposredno amo. On je nov i za sebe opis duševne muke, koju proroku zadaje vršenje njegove službe. Progoni i na oko neuspjeh u njegovu nastojanju i radu katkada proroka stisnu i obore duševno.

Gl. 21. (2) Godine 588. dođe babilonska vojska pred grad Jeruzalem, da ga opsjedne.

vojuje proti nama. Možda učini Gospod na nama jedno od svojih čudesa, tako da onaj otide od nas.«
3. Jeremija im odgovori: »Poručite Sedeciji ovo:
4. Ovako veli Gospod, Bog Izraelov: ‚Evo, ja okrećem natrag oružje u vašoj ruci, kojim se van pred zidom borite proti kralju babilonskom i proti Kaldejcima, koji vas ospjedaju. Skupljam ih usred toga grada.
5. Ja vojujem sâm na vas rukom podignutom, mišicom jakom, gnjevom, jarošću i žestinom velikom.
6. Udaram stanovnike toga grada, ljude i stoku, kugom velikom, da izginu.
7. Tada,' veli Gospod, ‚dajem Sedeciju, kralja Judina, činovnike njegove i što je od naroda u tom gradu ostalo pošteđeno od pomora, mača i gladi, u ruke kralju babilonskom Nabuhodonozoru, u ruke neprijateljima njihovim, u ruke onima, koji im rade o glavi. On će ih oštricom mača poubijati bez smilovanja s njima, bez milosrđa, bez milosti.'«
8. »Reci narodu tome: Ovako veli Gospod: ‚Evo, ja stavljam pred vas put k životu i put k smrti!
9. Tko ostane u tom gradu, gine od mača, gladi ili kuge! Tko izađe i preda se Kaldejcima, koji vas opsjedaju, ostaje na životu i ima život svoj kao plijen!
10. Jer upravljam lice svoje proti tome gradu na nesreću, a ne na spasenje!' govori Gospod. ‚U ruke kralju babilonskom bit će predan; on će ga spaliti.'
11. Kraljevskoj kući Judinoj reci: Čujte riječ Gospodnju,
12. Vi od kuće Davidove! Ovako veli Gospod: ‚Svako jutro držite sud pravedan! Izbavljajte potlačenoga iz ruku tlačitelja! Inače plane gnjev moj kao oganj i gori da se ne ugasi poradi zloće djela vaših.
*13. Evo, ja ću na tebe, stanovnice doline, stijene u ravnici', govori Gospod. ‚Vi kažete: »Tko dolazi k nama? Tko prodire u stanove naše?«
14. Ja vas isplaćujem, kako zaslužuju djela vaša', veli Gospod. ‚Stavljam oganj na šumu njezinu; sve on proždire što je oko nje.'«

GLAVA 22.

Prijetnja kraljevskoj kući.

1. Ovako govori Gospod: »Siđi u palaču kralja Judina, objavi ondje ovu riječ!
2. Kaži: Čuj riječ Gospodnju, kralju Judin, koji sjediš na prijestolu Davidovu, ti, činovnici tvoji i narod tvoj, što ulazi na ova vrata!
3. Ovako veli Gospod: ‚Činite pravo i pravednost! Izbavljate potlačenoga iz ruku tlačitelja! Stranca, sirotu i udovicu ne zapostavljajte! Ne činite nasilja! Ne prolijevajte nedužne krvi na ovom mjestu!
4. Ako poslušate ovu zapovijed, ulazit će na vrata ove kuće kraljevi, koji sjede na prijestolu Davidovu, na kolima i na konjma, on, činovnici njegovi i narod njegov.
5. Ako li ne poslušate ovih zapovijedi, zakleo sam se sâm sobom', veli Gospod: ‚Ruševina će biti ova palača.'«
*6. Jest, ovako veli Gospod o palači kralja Judina: »Kao Galaad

(13) »Stanovnica doline« jest Jeruzalem. Grad je bio strmenitim dolinama zaštićen na tri strane. Ali okolni bregovi bili su viši od humova, na kojima se je dizao grad. Zato ga prorok zove »stanovnicom doline, stijene u ravnici«.
Gl. 22. (6) Sjajna na visini kraljevska palača sa svojim cedrima (3 Kralj 7, 2—5) bila je slična šumama na bregovima Galaada i Libana.

bila si mi, kao vrhunac Libana! Ali doista, učinit ću te pustinjom, gradom, u kojemu se ne stanuje.

*7. Spremam zatirače proti tebi: muževe i oružje. Posjeći će tvoje krasne cedre i pobacati ih u oganj.

8. Kad onda mnogi ljudi usprolaze pokraj toga grada i upitaju jedan drugoga: ‚Zašto je Gospod ovo učinio od toga grada velikoga?',

9. Odvratit će se: ‚Postao je nevjeran zavjetu s Gospodom, Bogom svojim, klanjao se je drugim bogovima i služio je njima.'«

*10. Ne plačite za mrtvacem! Ne žalite ga! Plačite za onim, koji odlazi, da se više nikada ne vrati kući, da više nikada ne vidi svoje domovine!

11. Jer ovako govori Gospod o Selumu, sinu Jozije, kralja Judina, koji je mjesto svojega oca Jozije bio postao kralj: »Koji ode iz ovoga mjesta, ne vraća se više natrag,

12. Nego će umrijeti u mjestu, kamo ga odvedoše u ropstvo; a ove zemlje ne će više vidjeti.«

*13. Teško onomu, koji gradi svoju palaču nepravedno i svoje spreme ne po pravici, koji pušta svojega bližnjega da radi ni za što, usteže mu plaću njegovu!

14. Koji kaže: »Gradim sebi prostranu kuću i prostrane spreme.« Razvaljuje sebi prozore. Oblaže cedrom i maže crvenilom.

15. Jesi li postao kralj, da sjaš zgradama od cedra? Zar nije i otac tvoj jeo i pio, pa ipak je činio pravo i pravednost? I bilo mu je dobro.

*16. Pribavljao je pravicu potlačenomu i siromahu. Bilo je tada dobro. Nije li to mene pripoznati?« govori Gospod.

17. »Ali tvoje oko i srce ne ide za tim, nego samo za dobitkom svojim i da prolijevaš krv nedužnu i da tlačiš i ugnjetavaš.«

*18. Zato veli Gospod o Joakimu, sinu Jozije, kralju Judinu: »Ne pjeva mu se tužaljka mrtvačka: ‚Ah, brate moj! Ah, sestro moja!' Ne pjeva mu se tužaljka mrtvačka: ‚Ah, gospodaru! Ah, svijetli!'

19. Bit će mu pokop magareći: izvuku ga i bace ga van pred vrata jeruzalemska.«

*20. Popni se na Liban! Tuguj glasno! Jauči glasno u Bazanu! Od gora Abarim neka prodre ovamo jauk tvoj! Jer su satrveni svi prijatelji tvoji!

21. Nagovarao sam te, kad ti je još bilo dobro. Ti si govorila: »Ne ću da slušam!« To je bilo tvoje ponašanje od mladosti: Nikada nijesi htjela slušati glasa mojega.

22. Odnosi vihor sve pastire tvoje.Prijatelji tvoji idu u progonstvo. Jest, sada si u sramoti i stidu poradi sve zloće svoje.

---

(7) Bog će spremiti zatirače, t. j. poslat će ih, da razore grad.

(10) Kad je Jozija u boju proti Nehau II., kralju egipatskom, bio poginuo kod Mageda, naslijedio ga je sin njegov Joahaz (Selum), kojega nakon tri mjeseca svrgnu kralj egipatski i progna u Egipat (4 Kralj 23, 30 sl.; 2 Dnev 36, 1). A nadali su se, da će se Joahaz opet vratiti.

(13) Joakim je bio od Nehaa podignut na prijesto mjesto prognanoga Joahaza (4 Kralj 23, 24). Osiromašila je bila zemlja, a on je gradio sjajne zgrade i gonio građane u rabotare.

(16) Kada kralj pravedno upravlja zemljom i kad štiti potlačene, onda pripoznaje Boga, onda je pobožan.

(18) Kralj ne će imati ni običnoga pokopa, na kojemu se nariče: »Ah, brate moj!« i t. d.

(20) Prijatelji su vođe naroda.

*23. Koja sada stoluješ na Libanu, koja viješ gnijezdo na cedrima, kako ćeš jecati, kad ti dođu muke i boli kao porodilji!

*24. »Tako da sam živ«, veli Gospod, »kad bi Jehonija, sin Joakimov, kralj Judin, bio i prsten pečatni na desnoj ruci mojoj, otrgnuo bih ga odatle.

25. Dajem te u ruke onima, koji ti rade o glavi, u ruke onima, od kojih se zgroziš, u ruke Nabuhodonozoru, kralju babilonskom, i u ruke Kaldejcima.

26. Istjerat ću tebe i mater tvoju, koja te je rodila, u zemlju tuđu, gdje se nijeste rodili. Tamo ćete pomrijeti.

27. U zemlju, u koju živo žele da se vrate, ne vraćaju se nikada.«

*28. Je li taj čovjek Jehonija kao posuda, što se zamete i baci, kao sprava, koje ne će nitko? Zašto je bio istjeran, on sa svojim rodom, i bačen u zemlju, koje nijesu poznavali?

29. Zemljo! Zemljo! Zemljo! Čuj riječ Gospodnju!

*30. Ovako veli Gospod: »Zapišite toga čovjeka kao bez djece, kao čovjeka, kojemu za života njegova ništa ne polazi za rukom! Jer nijednome od roda njegova ne uspijeva da sjedne na prijesto Davidov i onda da vlada u Judi.«

GLAVA 23.

Zli pastiri i dobri pastir.

*1. »Teško pastirima, koji puštaju, da ovce paše moje zalutaju i da se rastrču!« govori Gospod.

*2. Zato ovako veli Gospod, Bog Izraelov, proti pastirima, koji čuvaju narod moj: »Vi ste ovce moje rastjerali i raspršali i nijeste se brinuli za njih. Sad ja pohađam vas za vaša zla djela«, govori Gospod.

3. »Sabiram ostatak ovaca svojih iz svih zemalja, kamo sam ih razagnao, i vodim ih opet na pašnik njihov, da rastu i množe se.

4. Postavit ću im pastire, koji će ih čuvati. One se više ne će bojati, ne će se plašiti i ginuti,« govori Gospod.

*5. »Doista, dolazi vrijeme«, govori Gospod, »kad ću podignuti Davidu pravi izdanak. Kralj će on biti i vladat će pun mudrosti. Pravo i pravednost činit će u zemlji.

6. Spasenje nalazi Juda u dane njegove, i Izrael stanuje u sreći. Ime, kojim ga zovu, bit će: ‚Gospod je pravednost naša'.

(23) Grad Jeruzalem na svojoj visini nalik je na orla, koji vije svoje gnijezdo na cedrima Libana.

(24) Namjesto Joakima došao je njegov sin Joahin ili Jehonija (4 Kralj 24, 8—17; 2 Dnev 36, 9—10). On je vladao samo tri mjeseca. Onda je njega, mater njegovu i mnoge još druge odveo Nabuhodonozor u Babilon (4 Kralj 24, 12).

(28) Prorok je dirnut poradi hude sudbine kraljeve, kojega vežu i odvode kao kakva zločinca.

(30) Jehonija ne će imati potomaka, da zasjednu na kraljevski prijesto. Zato će u popisu Judinih kraljeva biti označen bez djece.

Gl. 23. (1) »Pastiri« su vodeći krugovi u državi, kralj sa svojim savjetnicima i činovnicima.

(2 sl.) Bog će kazniti zle pastire, jer su oni skrivili, da je morao razagnati ovce, t. j. poslati ih u progonstvo. Sad će on popraviti, što su oni skrivili na narodu: povratit će narod iz progonstva u domovinu i postaviti mu prave pastire.

(5 sl.) Nakon povratka iz babilonskoga ropstva doći će u dalekoj budućnosti jedno više, duhovno ozdravljenje. Pravi sin Davidov, Mesija, bit će kralj. On ne će osnovati svjetsko-političko, nego duhovno-ćudoredno kraljevstvo, u kojemu će vladati mudrost, pravo i pravednost, i sav će Izrael živjeti u miru i sreći. Jer Bog po njemu čini pravednost, t. j. spasenje, zato on ima ime: »Gospod, pravednost naša«.

7. Zato evo, doći će dani,« veli Gospod, »kad se više ne će govoriti: ‚Tako da je živ Gospod, koji je izveo sinove Izraelove iz Egipta!',
8. Nego: ‚Tako da je živ Gospod, koji je pripadnike kući Izraelovoj iz sjeverne zemlje i iz svih zemalja, kamo ih je bio razagnao, doveo i kući povratio, da opet prebivaju u svojoj zemlji!'«
*9. O prorocima: Srce moje puca mi u tijelu. Dršću sva uda moja. Kao pijan sam, kao čovjek, kojega je osvojilo vino, radi Gospoda, radi svetih riječi njegovih.
10. Jer je zemlja puna preljubočinaca. — Pod prokletstvom tuguje zemlja, posušila se tratina na pašniku. — Težnja je njihova zločin, i nepravda je snaga njihova.
*11. »Jest, i prorok i svećenik opaki su. I u hramu svome moram naći zloću njihovu«, govori Gospod.
*12. »Zato neka im je put njihov kao sklisko tlo. U tami neka se sruše i padnu na nj! Jer nosim na njih nesreću u godini pohođenja njihova«, govori Gospod.
*13. »Sablazan morao sam vidjeti u proroka samarijskih. Prorokovali su Baalom i zavodili Izraela, narod moj.
14. Ali strahotu vidim u proroka jeruzalemskih: čine preljubu, govore laži i utvrđuju zločince, da se nijedan ne obrati od svoje zloće. Svi su mi kao Sodoma, stanovnici njegovi kao Gomora.«
15. Zato ovako veli Gospod nad vojskama proti prorocima: »Evo, ja ću ih hraniti pelenom i napajat ću ih otrovnom vodom. Jer je od proroka jeruzalemskih izašla opakost po svoj zemlji.«
16. Ovako veli Gospod nad vojskama: »Ne slušajte riječi prorokâ, koji vam prorokuju! Oni vas samo zaluđuju, objavljuju samo viđenja, što su ih sami izmislili, bez naloga Gospodnjega.
17. Onima, koji preziru riječ Gospodnju, obećavaju jednako: ‚Imat ćete sreću!' Svima, koji idu u prkosu srca svojega, govore: ‚Nesreća ne dolazi na vas!'
*18. Jest, tko je stajao u vijeću Gospodnjem, da ga je vidio? da je čuo riječ njegovu? Tko je riječ njegovu dosluhnuo i čuo?
*19. Evo, udara vihor Gospodnji, gnjev njegov, vihor šumi povrh glave bezbožnikâ!
20. Ne odvraća se gnjev Gospodnji, dok nije to izvršio, dok nije ispunio što je u srcu naumio. Na svršetku danâ spoznat ćete to jasno.
21. Nijesam poslao tih proroka, pa ipak trče. Nijesam govorio njima, pa ipak prorokuju.
*22. Kad bi bili stajali u mom vijeću, kazivali bi narodu mojemu

(9 sl.) Vođama naroda, o kojima je prije bio govor, pripadali su i lažni proroci i svećenici (r. 11).
(11) U istom hramu nalazi se idolopoklonstvo. Žrtvene se svečanosti skvrne razuzdanošću.
(12) Doći će na njih nesreća kao na putnika, koji putuje po noći i sklizavici i strmenitim i uskim stazama u zemlji punoj kamenitih provalija.
(13) Lažni proroci sjevernoga kraljevstva bili su zli, jer su štovanje pravoga Boga zamjenjivali Baalovim štovanjem. Ali su još gori proroci u južnom kraljevstvu, jer oni rasprostiru nećudoređe po svoj zemlji.
(18) Lažni proroci nijesu stajali u vijeću Gospodnjem i zato nijesu od njega nadahnuti (inspirirani).
(19) Ne će doći mir i sreća, kako navješćuju lažni proroci, nego kazneni sud Božji.
(22) Kad bi bili proroci od Boga poslani, vodili bi narod k Bogu i čuvali ga od pokvarenosti.

riječi moje, odvraćali bi ga od zla puta njegova i od bezbožnih djela njegovih.
*23. Jesam li ja Bog, koji samo vidi u blizini«, govori Gospod, »a ne i Bog u daljini?
24. Može li se tko sakriti tako tajno, da ga ja ne bih vidio?« govori Gospod. »Ne ispunjam li ja nebo i zemlju?« govori Gospod.
*25. »Čuo sam, što govore pro roci, koji prorokuju laž u ime moje: ,Imao sam jedan san, jedan san.'
26. Dokle će to još trajati? Imaju li zar proroci, koji prorokuju laž i kazuju što sami izmisle, namisao,
27. Misle li oni, da će učiniti, te narod moj zaboravi ime moje uza sne njihove, što ih pripovijedaju jedan drugome, kao što zaboraviše oci njihovi ime moje uz Baala?
*28. Prorok, koji ima jedan san, pripovijeda jedan san. A tko ima riječ moju, navješćuje uistinu riječ moju. Što ima zajedničko slama sa zrnom?« govori Gospod.
*29. »Nije li riječ moja kao oganj«, govori Gospod, »kao malj, što razbija stijene?
*30. Zato evo, ja ću na te proroke«, govori Gospod, »koji jedan drugome kradu riječi moje.
31. Ja ću na te proroke«, govori Gospod, »koji samo brbljaju jezikom svojim, a to nazivaju riječju Božjom.
32. Ja ću na te proroke, koji sanjaju laži«, govori Gospod, »i to navješćuju i narod moj zavode lažima svojim i hitrinom svojom. Ja ih nijesam poslao, niti sam im zapovjedio. Oni ne mogu upravo ništa koristiti tome narodu«, govori Gospod.
*33. »Ako te zapita ovaj narod — prorok ili svećenik —: ,Što je breme Gospodnje?', tada im odgovori: ,Vi ste breme, ali vas odbacujem'!« govori Gospod.
34. »Proroka, svećenika i onoga, koji od naroda kaže »breme Gospodnje«, ja ću kazniti zajedno s kućom njegovom.
35. Ovako ćete jedan drugome i među se govoriti: ,Što je odgovorio Gospod?' ili ,Što je rekao Gospod?'
36. Izrijek ,breme Gospodnje' ne upotrebljavajte više; jer je svakomu breme vlastita riječ njegova. Vi izvrćete riječi Boga živoga, Gospoda nad vojskama, Boga našega.
37. Ovako ćete pitati proroka: ,Što ti je odgovorio Gospod?' i ,Što je rekao Gospod?'
38. Ako li govorite o bremenu Gospodnjem, onda veli Gospod: Jer upotrebljavate tu riječ ,breme Gospodnje', premda sam vam zapovjedio: Ne govorite ,breme Gospodnje',

(23) Bog ne vidi samo ono, što je u njegovoj blizini, t. j. što u nebu biva pred njim, nego i ono, što je u daljini, t. j. što se zbiva na zemlji.
(25—32) Bog može poslati proročko nadahnuće i u snu (isp. sne Josipove u 1 Mojs 37, 5 sl.). Ali su sni kao sredstva objave rijetki u Starom Zavjetu. Jeremija niječe, da sni lažnih proroka dolaze od Boga.
(28) Što je prazan san prema istinitoj riječi Gospodnjoj? Šuplja slama prema jedrome zrnu.
(29) Riječ Božja nema vesele vijesti za narod, koji je proti Bogu, nego ima za nj prijetnju tvrdu i punu boli.
(30) Tako zvane riječi Božje lažnih proroka jesu misli i nade, što ih oni prisluškivanjem doznaju jedan od drugoga.
(33—40) Hebrejska riječ massa' znači »breme« ili »izrijek«. A jer su proročki izrijeci Jeremijini gotovo uvijek navješćivali nesreću, to bi njegovi protivnici nazivali ta proroštva »bremenom«. Stim su se htjeli narugati proroku, jer nijesu vjerovali, da bi im njegova proroštva bila ikada »bremenom«.

39. Zato evo, ja ću vas uzeti i odbaciti od svojega lica vas i grad, koji sam dao vama i ocima vašim,
40. I navalit ću na vas porugu vječnu i sramotu vječnu, što se ne zaboravlja.«

GLAVA 24.

Sudbina Judina pod prilikom košarice za smokve.

*1. Gospod mi dade da gledam ovo: Dvije košarice smokava stajale su pred hramom Gospodnjim, — kad je Nabuhodonozor, kralj babilonski, bio iz Jeruzalema odveo i u Babilon doveo Jehoniju, sina Joakimova, kralja Judina, i knezove Judine zajedno s kovačima i bravarima —.

2. U jednoj su košarici bile smokve vrlo dobre, nalik na rane smokve; u drugoj su košarici bile vrlo rđave smokve, koje se nijesu mogle jesti; tako su bile rđave.

3. Gospod me zapita: »Jeremija, što vidiš?« Ja odvratih: »Smokve! Dobre su smokve vrlo dobre; rđave su vrlo rđave, tako rđave, da se ne mogu jesti.«

4. Tada mi dođe riječ Gospodnja:

5. »Ovako veli Gospod, Bog Izraelov: Kao te dobre smokve, tako ću milostivo pogledati zarobljenike iz Jude, što sam ih odaslao iz ovoga mjesta u zemlju Kaldejaca,

6. Svoje oko puno milosti obratit ću na njih i opet ih dovesti u ovu zemlju, sazidati ih i više ih ne razarati, zasaditi ih i više ih ne počupati.

7. I dat ću im razbor, da me spoznaju, da sam ja Gospod. Oni će biti narod moj, i ja ću biti Bog njihov, ako se obrate k meni svim srcem.

8. Ali kao te rđave smokve, što su tako rđave, da se ne mogu jesti,« tako veli Gospod, »tako ću učiniti kralja Judina Sedeciju zajedno s njegovim knezovima i ostacima iz Jeruzalema, što su ostali u ovoj zemlji ili su se nastanili u Egiptu.

9. Učinit ću ih strašilom nesreće za sva kraljevstva zemaljska, porugom, sramotom, podsmijehom i prokletstvom po svim mjestima, kamo ću ih razagnati.

10. Poslat ću na njih mač, glad i kugu, dok se sasvim ne istrijebe iz zemlje, koju sam dao njima i ocima njihovim.«

GLAVA 25.

Sedamdesetgodišnje ropstvo Judino. Propast Babilona. Čaša gnjeva za sve narode.

1. Ovo je riječ, što dođe Jeremiji za sav narod Judin u četvrtoj godini Joakima, sina Jozijina, kralja Judina — bila je to prva godina vladanja kralja babilonskog Nabuhodonozora. —

2. Prorok Jeremija objavio ju je svemu narodu Judinu i svim stanovnicima jeruzalemskim:

3. Od trinaeste godine Jozije, sina Amonova, kralja Judina, do današnjega dana, dakle već dvadeset i tri godine, dolazila mi je riječ

Gl. 24. (1—10) Viđenje o dobrim i rđavim smokvama odnosi se na različnu sudbinu Judejaca odvedenih pod Jehonijom u babilonsko sužanjstvo (598) i preostaloga ostatka u zemlji. Narod u domovini slabo je cijenio Judejce odvedene i u odvođenju je vidio sud Božji nad krivcima, dok je za sebe držao da je u sigurnosti. Ali će se dogoditi upravo protivno. Ostatak u domovini s onima, što su pobjegli u Egipat, bit će odbačen kao rđave smokve i poslan u progonstvo, a prognanici u Babilonu vratit će se kući.

Gospodnja, i govorio sam vam neumorno, ali vi nijeste slušali.

4. I Gospod vam je neumorno slao sve sluge svoje, proroke. Ali vi nijeste slušali, nijeste prignuli uha svojega, da ih čujete, kad su govorili:

5. »Vratite se svaki sa svojega zla puta i od svojih nevaljalih djela, pa ćete ostati i stanovati u zemlji, koju je Gospod dao vama i ocima vašim, za vječna vremena!

6. Ne trčite za drugim bogovima, da im služite i da im se klanjate! Ne dražite me na srdžbu lošim djelima ruku svojih, da vas ne udarim nesrećom!

7. Ali me vi nijeste poslušali,« govori Gospod, »i dražili ste me na srdžbu lošim djelom ruku svojih, na propast svoju.«

8. Zato ovako veli Gospod nad vojskama: »Jer nijeste poslušali moje riječi,

*9. Evo, ja ću poslati po sve narode sjeverne,« govori Gospod, »i po Nabuhodonozora, kralja babilonskoga, slugu svojega. Pustit ću ih da navale na tu zemlju i na stanovnike njezine i na sve te narode okolne. Zatrt ću ih i učinit ću ih užasom, podsmijehom i pustošu vječnom.

10. Učinit ću, da prestane među njima glas radosti i glas veselja, poklik zaručnikov i poklik zaručničin, lupa mlina i svjetlost svjetionice.

11. I sva će ta zemlja postati pustinja i pustoš; i ti će narodi služiti kralju babilonskom sedamdeset godina.

12. A kad isteče sedamdeset godina, tad ću na kralju babilonskom i onom narodu,« govori Gospod, »i na zemlji Kaldejaca kazniti krivnju njihovu i učinit ću je pustinjom za uvijek.

13. Pustit ću, da se na toj zemlji ispune sve riječi moje, što sam ih rekao o njoj, sve, što stoji napisano u ovoj knjizi, što je prorokovao Jeremija za sve narode.

14. Jer će i oni služiti moćnim narodima i silnim kraljevima. Po činima njihovim i po djelima ruku njihovih platit ću njima.«

15. Jer ovako mi veli Gospod, Bog Izraelov: »Uzmi iz moje ruke ovu čašu gnjevnoga vina i daj da se napiju iz nje svi narodi, kojima te pošljem.

16. Neka piju, teturaju i smušeni postanu pred mačem, što ću ga poslati među njih!«

17. Uzeo sam čašu iz ruke Gospodnje i dao sam, da piju iz nje svi narodi, kojima me je poslao Gospod:

*18. Jeruzalem i gradovi Judini, njihovi kraljevi i knezovi, da budu pustinja, užas, podsmijeh i prokletstvo, kao što je danas;

19. Faraon, kralj egipatski, činovnici njegovi, knezovi njegovi i sav narod njegov;

*20. Sva mješavina narodâ, svi kraljevi zemlje Husa, svi kraljevi zemlje filistejske: od Askalona, Gaze, Akarona i ostatak od Azota;

21. Edom, Moab i Amonci;

22. Svi kraljevi Tira, svi kraljevi Sidona i svi kraljevi primorja preko mora;

Gl. 25. (9) U vojsci babilonskoj nalazili su se svi mogući narodi sa sjevera i sjeveroistoka Palestine.

(18) Riječi: »Kao što je danas« dodane su kasnije, kad se je počelo proroštvo ispunjati.

(20) Pod »mješavinom narodâ« razumijevaju se stanovnici Egipta sastavljeni iz raznih naroda.

*23. Dedan, Tema, Buz i svi s ostriženim tjemenom;
24. Svi kraljevi Arapske i svi kraljevi mješavine narodâ, što stanuju u pustinji;
25. Svi kraljevi od Zambrija, svi kraljevi od Elama, svi kraljevi od Medije;
*26. Svi kraljevi sjeverni, blizu i daleko, kako jedan tako drugi, sva kraljevstva svijeta, koliko ih ima na zemlji. A kralj od Sesaha mora piti iza njih.
27. »Reci im: Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Pijte, opijte se, bljujte i padajte, da ne ustanete, pred mačem, što ga šaljem među vas!'
28. Ako li bi se nećkali uzeti čašu iz ruke tvoje, da piju, tada im reci: Ovako veli Gospod nad vojskama: ‚Vi morate ipak piti!
29. Zaista, kad počnem s kaznenim sudom kod grada, koji se zove mojim imenom, zar ćete vi izaći slobodni? Ne ćete ostati pošteđeni; jer ću podići mač na sve stanovnike zemlje,« govori Gospod nad vojskama.
30. »Objavi im sve ove riječi i kaži im: Riče s visine Gospod. Iz svetoga stana svojega pušta da zagrmi glas njegov! Gromovnim glasom viče preko pašnika, kao kod gaženja grožđa podiže vrisku na sve stanovnike zemlje.
31. Do nakraj svijeta prodire glas! Jer Gospod podiže tužbu proti narodima. Ide na sud sa svakim tijelom. Bezbožnike predaje maču,« govori Gospod.
32. Ovako veli Gospod nad vojskama: »Evo, nevolja korača od naroda do naroda. Silan se vihor diže s krajeva zemlje.«
33. Pobijeni od Gospoda leže u onaj dan od jednoga kraja zemlje do drugoga. Ne će biti oplakani, ne će se pokupiti, ne će groba naći. Služe kao gnoj na njivi.
34. Jaučite, pastiri, i tugujte! Valjajte se po prahu, glavari stada! Dani su tu, da vas pokolju. Padate kao izabrani jarci.
35. Utočišta ne nalaze pastiri, ni spasenja glavari stada.
36. Čuj! Kako viču pastiri! Kako jauču glavari stada! Jer Gospod potire pašu njihovu.
37. Nestaju mirni travnjaci od žestine gnjeva Gospodnjega.
38. Lav ostavlja skrivalište svoje; jer je zemlja njihova postala pustinja od krvnoga mača, od jarosti gnjeva njegova.

GLAVA 26.

Jeremenijin govor u hramu o propasti grada i hrama.

1. U početku vladanja Joakima, sina Jozijina, kralja Judina, dođe ova riječ od Gospoda:
2. »Ovako govori Gospod: Postavi se u trijemu kuće Gospodnje! Objavi svima, što su došli iz gradova Judinih, da se poklone u kući Gospodnjoj, sve riječi, koje im po nalogu mome imaš reći! Ne izostavljaj ni riječi!
3. Možda poslušaju i vrate se sa svoga zla puta. Tada će mi se sažaliti s nesreće, koju im mislim učiniti radi zlih djela njihovih.
4. Reci im: Ovako veli Gospod: ‚Ako me ne poslušate i ne uzidete po naputku, što sam vam ga dao,
5. I ne uzaslušate riječî proroka, sluga mojih, koje opet jednako šaljem k vama, premda ih ne slušate,

(23) Ljudi sa striženim tjemenom jesu Beduini pustinje (isp. 9, 25).
(26) Kralj od Sesaha jest babilonski veliki kralj (isp. 51, 41). Pogled prorokov prelazi sada od opisa pojedinih sudova na opći sud svijeta. U različitim slikama slika prorok strahotu i neumolivost suda nad svima bezbožnim silama.

*6. Postupat ću s kućom ovom kao sa Silom i grad ću ovaj učiniti kletvom za sve narode na zemlji.'«

7. Svećenici, proroci i sav narod čuli su, kako im Jeremija u kući Gospodnjoj izreče ove riječi.

8. I kad je Jeremija bio objavio sve, što mu je bio zapovjedio Gospod da kaže svemu narodu, uhvatiše ga svećenici i proroci i sav narod vičući: »Moraš poginuti!

9. Zašto objavljuješ u ime Gospodnje: ‚Bit će ovoj kući kao Silu. Ovaj će grad pasti u ruševine, i nitko više ne će stanovati u njemu'?« I sav se narod u kući Gospodnjoj skupi proti Jeremiji.

*10. Kad su knezovi Judini čuli za ovaj slučaj, uzađoše iz palače kraljevske u kuću Gospodnju i posadiše se pred nova vrata kuće Gospodnje.

*11. Svećenici i proroci izjaviše pred knezovima i cijelim narodom: »Ovaj je čovjek zaslužio smrt! Jer je prorokovao proti ovome gradu, kao što ste čuli svojim ušima.«

12. A Jeremija izjavi pred svima knezovima i cijelim narodom: »Gospod me je poslao, da proti ovoj kući i proti ovome gradu objavim sve riječi, što ste ih čuli.

13. Zato popravite putove svoje i djela svoja i poslušajte glas Gospoda, Boga svojega! Tada će se sažaliti Gospodu s nesreće, kojom vam je zaprijetio.

14. A ja sam u vašim rukama. Činite od mene što mislite da je dobro i pravo!

15. Samo znajte: Ako me ubijete, krv nedužnu svaljujete na sebe i na ovaj grad i na stanovnike njegove; jer me je doista poslao Gospod k vama, da vam objavim sve ove riječi.«

16. Tada izjaviše knezovi i sav kolik narod svećenicima i prorocima: »Ovaj čovjek nije zaslužio smrt; jer nam je govorio u ime Gospoda, Boga našega.«

17. Neki od starješina zemaljskih ustadoše i rekoše sakupljenomu mnoštvu:

*18. »Miheja iz Morešeta ustao je kao prorok u vrijeme kralja Judina Ezehije. On je objavio svemu narodu Judinu: Ovako veli Gospod nad vojskama: ‚Sion će se preorati u njivu, Jeruzalem će biti gomila ruševina, gora hramska visoka šuma!'

*19. Je li ga zato ubio Ezehija, kralj Judin, ili itko u Judi? Nijesu li se dapače pobojali Gospoda i gledali da umilostive Gospoda? I ražalilo se Gospodu, što im je bio zaprijetio nesrećom. A mi zar da učinimo tako veliku nepravdu na svoju vlastitu štetu?«

20. Tada je stupio još jedan drugi prorok u ime Gospodnje, Urija, sin Semeja iz Karjatiarima. On je prorokovao proti ovome gradu i proti ovoj zemlji isto onako kao Jeremija.

21. Kad su kralj Joakim, sve vojskovođe njegove i svi knezovi čuli za govore njegove, tražio ga je kralj da ga ubije. I kad je Urija čuo za to, poboja se i pobježe i dođe u Egipat.

Gl. 26. (6) Isp. 7, 12 sl. Ako tko izbaci kakvu kletvu, reći će: »Neka ti bude kao hramu u Jeruzalemu!«

(10) Jer su se knezovi posadili pred »nova vrata«, da sude Jeremiji, čini se, da je ovdje bilo sudilište.

(11) Tužitelji hoće da prikažu proroka kao izdajicu domovine. Zato kažu samo to, da je govorio o propasti grada.

(18) Mih 3, 12.

(19) Isp. 4 Kralj 18, 3 sl.

22. A kralj Joakim posla ljude u Egipat, Elnatana, sina Ahoborova, i neke druge s njim.
23. Oni izvedoše Uriju iz Egipta i dovedoše ga kralju Joakimu. Ovaj ga dade ubiti mačem i mrtvo tijelo njegovo baciti na groblje prostoga naroda.
*24. A Jeremiju je štitio Alikam, sin Safanov, da ga ne predaju u ruke narodu, da ga pogube.

GLAVA 27.

Jaram Nabuhodonozorov.

*1. U početku vladanja Sedecije, sina Jozijina, kralja Judina, dođe Jeremiji ova riječ od Gospoda:
*2. »Ovako mi reče Gospod: Načini sebi užeta i jaram i metni sebi oko vrata!
*3. Pošlji to isto kralju Edoma, kralju Moaba, kralju Amonaca, kralju Tira i kralju Sidona po poslanicima, koji su došli u Jeruzalem k Sedeciji, kralju Judinu!
4. Daj im ovaj nalog za njihove gospodare: Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: Recite svojim gospodarima:
5. ,Ja sam stvorio zemlju, ljude i životinje na zemlji snagom svojom velikom i mišicom svojom podignutom i dajem ih, kome hoću.
*6. Sada dajem sve te zemlje svojemu slugi Nabuhodonozoru, kralju babilonskom. I životinje poljske dajem mu, da mu služe.
7. Svi narodi imaju biti podložni njemu, sinu njegovu i unuku njegovu, dok dođe vrijeme i njegovoj zemlji, kad ga upokore moćni narodi i veliki kraljevi.
8. A narod, kraljevstvo, što ne će da služi babilonskom kralju Nabuhodonozoru i ne će da savije šiju svoju u jaram kralja babilonskoga, taj ću narod,' veli Gospod, ,pohoditi mačem, glađu i kugom, dok ga posve ne upokorim rukom njegovom.
9. Zato ne slušajte svojih proroka, vrača, sanjača, gatara i bajača, koji vam govore: Ne ćete služiti kralju babilonskom!
10. Jer vam oni prorokuju laži, da vas odvedu iz zemlje vaše, kad bih vas ja odbacio, da propadnete.
11. A narod, koji savije šiju svoju pod jaram kralja babilonskoga i bude mu služio, ostavit ću ga mirno na zemlji njegovoj,' govori Gospod, ,da je obrađuje i stanuje u njoj.'«
*12. Sedeciji, kralju Judinu, rekao sam isto tako: »Savijte šiju svoju pod jaram kralja babilonsko-

(23) Kako je Joakim bio pod vrhovnom vlašću faraonovom, nije mu bilo teško pronaći Uriju i provesti njegovo izručenje.
(24) Otac Ahikamov bio je pod Jozijom visoki dvorski činovnik (4 Kralj 22, 8. 12). Njegov je sin bio Godolija, koji je iza pada Jeruzalema bio od Babilonaca postavljen za namjesnika.
Gl. 27. (1) Iz gl. 28, 1 vidi se, da je ovo proroštvo došlo Jeremiji u četvrtoj godini kralja Sedecije.
(2) Nositi užeta i jaram oko vrata, što bi se inače metalo samo na životinje, moralo je u javnosti uzbuditi najveću pozornost i sadržaj proroštva duboko utuviti u pamet svemu narodu.
(3) Poslanici su pregovarali sa Sedecijom o mjerama, što su ih htjeli poduzeti proti babilonskom vrhovnom gospodstvu. Predajom užeta i jarma htio im je prorok slikovito pokazati, da je svaki otpor proti velikome kralju uzaludan.
(6) Izreka: »I životinje poljske dajem mu, da mu služe« hoće da istakne, da je sasvim po volji Božjoj vrhovno gospodstvo Nabuhodonozorovo.
(12—15) Od vanjskih poslanika polazi prorok u kraljevsku palaču, gdje poziva kralja i dvorske činovnike na poslušnost prema Nabuhodonozoru. On im na izbor stavlja: ili se dragovoljno podvrći velikome kralju ili propasti.

ga! Budite podložni njemu i narodu njegovu, pa ćete ostati na životu!
13. Zašto da poginete, ti i narod tvoj, od mača, gladi i kuge, kako je zaprijetio Gospod narodu, koji ne će da služi kralju babilonskom?
14. Ne slušajte riječî prorokâ, koji vam govore: ‚Ne ćete služiti kralju babilonskom.' Jer vam oni prorokuju laži.
15. ‚Ja ih nijesam poslao,' govori Gospod, ‚oni vam lažno prorokuju u moje ime, da vas odbacim i da propadnete zajedno s prorocima, koji su vam prorokovali.'«
*16. Svećenicima i svemu narodu rekao sam: »Ovako veli Gospod: Ne slušajte riječî svojih pproroka, koji vam prorokuju ovako: ‚Doista, posuđe kuće Gospodnje doskora će se vratiti iz Babilona!' Jer vam oni prorokuju laži.
17. Ne slušajte ih! Budite podložni kralju babilonskom, pa ćete ostati na životu! Zašto da ovaj grad bude gomila ruševina?
18. Ako su proroci i ako je riječ Gospodnja u njih, neka mole Gospoda nad vojskama, da posuđe, što je još ostalo u kući Gospodnjoj i u palači kralja Judina i u Jeruzalemu, ne dođe još također u Babilon.
19. Jer ovako veli Gospod nad vojskama za stupove, more, podnožja i ostalo posuđe, što je ostalo u ovom gradu,
20. Što Nabuhodonozor, kralj babilonski, nije uzeo sa sobom, kad je odveo Jehoniju, sina Joakimova, kralja Judina, iz Jeruzalema u Babilon zajedno sa svima odličnicima Judinim i jeruzalemskim.
21. Jer ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov, za posuđe, što je još ostalo u palači kralja Judina i u Jeruzalemu:
22. ‚U Babilon će se odnijeti i tamo će ostati do dana, kad ih opet pogledam', veli Gospod, ‚i dadnem ih donijeti i na ovo mjesto vratiti.'«

GLAVA 28.

Lažni prorok Hananija.

*1. One godine, u početku vladanja Sedecije, kralja Judina, četvrte godine, petoga mjeseca, reče mi prorok Hananija, sin Azura iz Gabaona, u kući Gospodnjoj pred svećenicima i svim narodom:
2. »Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Raskidam jaram kralja babilonskoga.
3. Još dvije godine, tada donosim natrag na ovo mjesto sve posuđe kuće Gospodnje, što ga je Nabuhodonozor, kralj babilonski, uzeo s ovoga mjesta i odnio u Babilon.
4. I Jehoniju, sina Joakimova, kralja Judina, i sve zarobljenike Judine, što su došli u Babilon, ja ću dovesti natrag na ovo mjesto', govori Gospod. ‚Jer raskidam jaram kralja babilonskoga.'«
5. A prorok Jeremija odvrati proroku Hananiji pred svećenicima i pred svim narodom, što je stajao u kući Gospodnjoj.
6. Prorok Jeremija reče: »Doista, Gospod neka to dadne! Neka Gospod ispuni tvoju riječ, što si je objavio! Neka vrati natrag posuđe kuće Gospodnje i sve zarobljene iz Babilona na ovo mjesto!

(16—22) Na državnike je morala najviše utjecati prijetnja državne propasti, a svećenicima je bio na srcu osobito hram. Zato ih prorok gleda obratiti stim, da im zaprijeti odvođenjem i ostaloga još posuđa.
Gl. 28. (1—4) Lažni prorok Hananija prorokuje upravo protivno onome, što je bio objavio Jeremija.

*7. Ali čuj ovu riječ, koju ja dovikujem u uši tebi i svemu narodu!
8. Proroci, koji su bili prije mene i prije tebe od davnine, prorokovali su moćnim zemljama i velikim kraljevstvima rat, glad i kugu.
9. Ali kad prorok proriče sreću, spoznat će je istom, kad se zbude proročka riječ, da je Gospod zaista poslao proroka.«
10. Tada uze prorok Hananija jaram s vrata proroka Jeremije i raskide ga;
11. Pritom reče Hananija pred svim narodom: »Ovako veli Gospod: ‚Isto tako raskidam jaram Nabuhodonozora, kralja babilonskoga, do dvije godine na vratu svih naroda.'« Prorok Jeremija ode svojim putem.
12. Izakako je prorok Hananija bio raskinuo jaram na vratu proroka Jeremije, dođe riječ Gospodnja Jeremiji:
13. »Idi i kaži Hananiji: Ovako veli Gospod: ‚Raskinuo si jaram drven, ali si mjesto njega načinio jaram gvozden!'
14. Jer ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Gvozden jaram mećem oko vrata svima tim narodima; oni će služiti Nabuhodonozoru, kralju babilonskom. Dat ću mu i životinje poljske.'«
15. I prorok Jeremija reče proroku Hananiji: »Čuj, Hananija, Gospod nije poslao tebe. Ti zavodiš ovaj narod, da stavi svoje uzdanje u laži.
16. Zato veli Gospod: ‚Evo, ja te iskorenjavam iz zemlje. Još ove godine umrijet ćeš, jer si propovijedao pobunu proti Bogu.'«
17. I prorok Hananija umrije one godine, sedmoga mjeseca.

GLAVA 29.

Pismo Jeremijino zarobljenicima u Babilonu.

*1. Ovo su riječi pisma, što ga je poslao prorok Jeremija iz Jeruzalema k preostalim još starješinama zarobljenikâ, k svećenicima, k prorocima i svemu narodu, koji je odveo Nabuhodonozor iz Jeruzalema u Babilon,
2. Izakako su bili otišli iz Jeruzalema kralj Jehonija, kraljica mati, dvorani, knezovi Judini i jeruzalemski, kovači i bravari,
3. Po Elazi, sinu Safanovu, i Gamariji, sinu Helcijinu, koje je poslao u Babilon Sedecija, kralj Judin, k Nabuhodonozoru, kralju babilonskom:
4. »Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov, svima zarobljenicima, koje sam dao odvesti iz Jeruzalema u Babilon.
5. ‚Gradite kuće i stanujte u njima! Sadite vrtove i jedite plodove njihove!
6. Uzimajte žene i imajte sinove i kćeri! Uzimajte za svoje sinove

(7—9) Iskustvo uči, da su se ispunila proroštva onih proroka, koji su bili objavili nesreću i sud nepokajanome narodu, ne, jer ne bi spadalo na njihovu zadaću i objavljivanje sreće i spasenja, nego jer su oni prema nazočnim prilikama mogli prorokovati samo nesreću. Svjedočanstvo povijesti govori za Jeremiju, a proti Hananiji.

Gl. 29. (1—23) Odvođenja u ropstvo bila su u godini 605. i 598. I zarobljenici u Babilonu, zavedeni od lažnih proroka, mislili su, da će se ropstvo brzo svršiti. Preko kraljevskoga odaslanstva, što je pošlo na dvor velikoga kralja, Jeremija šalje sad zarobljenicima pismo, u kojem ih po nalogu Božjem poziva, da se u Babilonu namjeste i urede za dugo vremena.

(1) Zarobljenici su imali neku samostalnost, pa su mogli posjedovati zemlju i kuće. Imali su i svoje sudove, što su ih, kako se čini, vodile njihove starješine.

žene i dajite svojim kćerima muževe, da oni dobiju sinove i kćeri! Množite se tamo i ne umanjujte se!
7. Tražite blagostanje gradu, u koji sam vas odveo, i molite se za nj Gospodu; jer blagostanje njegovo vaše je blagostanje.'
8. Jer ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ,Nemojte da vas zalude vaši proroci, što su među vama, i vaši vrači! Ne slušajte sanjare svoje, koji sami kažu da sanjaju!
9. Jer vam oni prorokuju laži u moje ime. Ja ih nijesam poslao', govori Gospod.
10. Suviše ovako veli Gospod: ,Istom kad prođe punih sedamdeset godina, pohodit ću vas i izvršit ću na vama riječ spasenja i vratit ću vas na ovo mjesto.
11. Jer ja znam, koje misli nosim za vas', govori Gospod: ,Odluke su na spasenje, a ne na nesreću, da vam dadnem budućnost punu ufanja.
12. Kad me zazovete i idete i pomolite se meni, uslišit ću vas.
13. Kad me ustražite, naći ćete me. Jest, tražite me svim srcem,
14. I dat ću vam se da me nađete', govori Gospod. ,Okrenut ću vašu sudbinu i sabrat ću vas iz svih naroda i iz svih mjesta, kamo sam vas razagnao', govori Gospod, ,i dovest ću vas natrag na mjesto, odakle sam vas odveo.'
*15. Ali vi kažete: ,Gospod nam je podigao proroke u Babilonu.'
16. A Gospod veli ovako o kralju, koji sjedi na prijestolu Davidovu, i o svemu narodu, koji još stoji u ovom gradu, o braći vašoj, što nijesu otišla s vama u ropstvo:
17. Ovako veli Gospod nad vojskama: ,Evo, pustit ću na njih mač, glad i kugu i učinit ću ih kao rđave smokve, što su odveć rđave, da bi se mogle jesti.
18. Progonit ću ih mačem, glađu i kugom i učinit ću ih strašilom za sva kraljevstva zemaljska, kletvom, užasom, podsmijehom i porugom kod svih naroda, kamo ih razagnam,
19. Zato, jer ne poslušaše riječi mojih,' govori Gospod, ,kad sam im neprestano slao sluge svoje, proroke, ali ih ne poslušaste,' govori Gospod.
20. Stoga sad čujte riječ Gospodnju, vi svi zarobljenici, koje sam dao odvesti iz Jeruzalema u Babilon!'
*21. Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov, o Ahabu, sinu Kolijinu, i o Sedeciji, sinu Masijinu, koji vam prorokuju laži u moje ime: ,Evo ja ih predajem u ruke Nabuhodonozoru, kralju babilonskom. On će ih dati pogubiti pred vašim očima.
22. Tada će kod svih zarobljenika Judinih, što su u Babilonu, zavladati kletva: »Neka od tebe učini Gospod kao od Sedecije i Ahaba, koje kralj babilonski dade spržiti na ognju!«
23. Jer su oni činili zlo u Izraelu i tjerali preljubu sa ženama prijatelja svojih i u moje ime navješćivali lažne riječi, što im ih nijesam zapovjedio. Ja znam to i svjedok sam za to', govori Gospod.

(15—20) Lažni proroci navješćuju, da će se progonstvo svršiti doskora. Ali će se dogoditi protivno, dapače oni, što su ostali u Palestini, morat će isto tako poći u progonstvo.
(21—23) Jeremija se obraća osobito proti spletkama dvojice lažnih proroka, čiji je utjecaj na nemirnu svjetinu bio vrlo velik. On kori njihov smutljivi život i proriče im smrt na ognju.

*24. Semeji, Nehelamcu, reci:
25. Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Jer si u svoje vlastito ime poslao pismo svemu narodu u Jeruzalemu i svećeniku Sofoniji, sinu Maasijinu, i svima svećenicima ovog sadržaja:
*26. Gospod te je postavio svećenikom na mjesto svećenika Jojade, da paziš u kući Gospodnjoj na svakoga bezumna gatara i da ga mećeš u klade i u gvožđe oko vrata.
27. Pa zašto ne istupaš proti Jeremiji iz Anatota, koji vam proriče?
28. Zar nam nije poslao u Babilon vijest ovog sadržaja: Dugo će još trajati! Gradite kuće i stanujte u njima, sadite vrtove i uživajte plodove njihove!'«
29. Svećenik Sofonija pročita ovo pismo pred samim prorokom Jeremijom:
30. Tada dođe riječ Gospodnja Jeremiji:
31. »Pošlji svima zarobljenicima ovu vijest: ‚Ovako veli Gospod o Semeji, Nehelamcu: Jer vam Semeja prorokuje, premda ga ja nijesam poslao, i zavodi vas, da se uzdate u laži,'
*32. Zato veli Gospod: ‚Evo, ja ću pohoditi Semeju, Nehelamca, i potomke njegove. Ne će od njega nitko ostati u ovom narodu i ne će doživjeti sreću, koju ću pripraviti narodu svojemu,' govori Gospod. ‚Jer je propovijedao pobunu proti Gospodu.'«

GLAVA 30.

Obećanje povratka iz ropstva i mesijanskoga spasenja.

1. Riječ, što dođe Jeremiji od Gospoda:
2. »Ovako veli Gospod, Bog Izraelov: ‚Napiši sebi u knjigu sve riječi, koje ti govorim!
3. Jer evo, dolazi vrijeme', govori Gospod, ‚kad ću okrenuti sudbinu svojega naroda Izraela i Jude,' govori Gospod, ‚i dovesti ih natrag u zemlju, koju sam dao ocima njihovim u posjed.'«
4. Ovo su riječi, što ih reče Gospod o Izraelu i Judi:
5. Jest, ovako veli Gospod: »Viku od straha čujemo, prepast puna nesreće!
*6. Pitajte i vidite, da li rađaju muževi! Jer zašto vidim, gdje se svaki čovjek podbočio rukama o bedra kao porodilja? Zašto se sva lica promijenila i poblijedjela?
7. Jao! Silan je onaj dan, nije bilo takova! Vrijeme je nevolje za Jakova. Ipak će se izbaviti iz nje.
8. U onaj će se dan dogoditi,« govori Gospod nad vojskama, »da raskidam jaram na vratu njegovu i rastrgam užeta njegova, te ga više nikada ne zarobe tuđini.
*9. Gospodu, Bogu svojemu, služit će, svojemu kralju Davidu, kojega ću im podignuti.

(24 sl.) Semeja se zove ili po svome plemenu ili po mjestu, koje nam više nije poznato. — Izreka nije svršena, ali u r. 31. nastavlja se po mislima.

(26) Sofonija ima proti Jeremiji tako odlučno postupati, kao ono nekoć veliki svećenik Jojada proti Ataliji (4 Kralj 11) i metnuti ga kao šenuta s uma u klade i gvožđe.

(32) Potomstvo lažnoga proroka i otpadnika ima izumrijeti i ne doživjeti sreću povratka u domovinu.

Gl. 30. (6—8) Prije nego dođe izbavljenje Izraelovo, doći će na sve tjeskoba i nevolja. Prorok gleda u slici politički slom babilonskoga kraljevstva i sud nad svima neprijateljima Božjim u mesijansko doba. Nikakvi tuđini, t. j. nikakvi neprijatelji novoga kraljevstva Božjega ne mogu više tlačiti onih, koji su otkupljeni.

(9) Građani mesijanskoga kraljevstva služit će Mesiji, pravome Davidu, a ne tuđinskim vladaocima.

*10. Ti se dakle ne boj, Jakove, slugo moj!« govori Gospod. »Ne plaši se, Izraele! Jer evo, ja ću te izbaviti iz daleke zemlje, djecu tvoju iz zemlje ropstva njihova! Jakov će se vratiti kući i naći mir, živjet će bez brige, i nitko ga ne će smetati!

11. Jest, ja sam s tobom,« govori Gospod, »da te izbavim. Uništit ću sve narode, među koje sam te razasuo! Ali tebe ne ću uništiti, samo ću te karati s mjerom. Sasvim bez kazne ne mogu te ostaviti!«

*12. Jer ovako veli Gospod: »Neizlječiva je rana tvoja, nema lijeka uboju tvojemu.

13. Nitko se ne zauzima za bolest tvoju. Ljekarije nema za čirove, melema nema za te.

14. Zaboraviše te svi milosnici tvoji, ne pitaju ništa za te. Jest, kako udari neprijatelj, tako sam ja udario tebe kaznom neumolivom za veliko bezakonje tvoje. Silni su grijesi tvoji.

15. Što vičeš radi rane svoje, radi neizlječive bolesti svoje? Za veliko bezakonje tvoje — silni su grijesi tvoji — ja sam ti to učinio.

16. Zato svi, koji te proždiru, proždrijet će se. Svi neprijatelji tvoji idu u ropstvo. Koji te plijene, bit će oplijenjeni. Sve razbojnike tvoje predat ću razbojnicima.

17. Jer ću te ozdraviti, rane ću ti tvoje iscijeliti«, govori Gospod, »jer te, Sione, zovu ‚otjeranom', jednom, za koju se više ne brine nitko.«

18. Ovako veli Gospod: »Sad ću okrenuti sudbinu šatora Jakovljevih, smilovat ću se stanovima njegovim. Grad će se sazidati na gori svojoj. Na starom će se mjestu podignuti tvrđava.

19. Iz njih će tada odjekivati hvala i pjesma veselih ljudi. Ja ću ih umnožiti, ne će se umanjiti; počastit ću ih; ne će više biti prezreni.

20. Sinovi će njihovi biti kao prije. Općina njihova stoji tvrdo preda mnom. Pohodit ću sve neprijatelje njihove.

*21. Iz njih će samih proizaći knez njihov. Vladalac će njihov doći iz sredine njihove. Ja ću mu dopustiti pristup k meni, da mi se približi. Jer tko je taj, koji se je usudio pristupiti k meni?« govori Gospod.

22. »Vi ste narod moj, a ja sam Bog vaš.«

23. Gle, vihor od Gospoda, gnjev njegov provaljuje, vihorina othuji preko glave bezbožnikâ.

24. Gnjev se Gospodnji ne povraća, dok on to nije izvršio, dok nije ispunio osnovu srca svojega. Na svršetku danâ to ćete spoznati jasno.

GLAVA 31.

Mesijansko spasenje.

1. »U ono vrijeme«, govori Gospod, »ja ću biti Bog svima plemenima Izraelovim, i oni će biti moj narod.«

---

(10) Prije nego se Izrael vrati iz ropstva i nastane ono vrijeme, što će donijeti narodu Božjemu nerazrušivu sreću i vječni mir, bit će uništena sva bezbožna sila, a i Izrael će morati proći sud očišćenja.

(12 sl.) Žalosno stanje, u kojemu se sada nalazi narod, slično je stanju čovjeka teško ozlijeđena, za čije se rane ne brine nitko.

(21) Doći će vrijeme, kada će narod Božji imati svojega vlastitog vladaoca, koji stoji u najužem odnosu prema Bogu. To je Mesija, idealni kralj iz roda Davidova. Samo veliki svećenik smio se je približiti Bogu u svetinji nad svetinjama. Mesija će biti nesamo kralj, nego i veliki svećenik, jedini posrednik između Boga i ljudi.

2. Ovako veli Gospod: »Milost je
našao u pustinji narod, što je umaknuo
maču. U svoje počivalište otišao
je Izrael.«
3. Iz daljine objavio mi se Gospod:
»Ljubavlju vječnom ljubim
te, zato sam ti tako dugo sačuvao
milost.
4. Opet te zidam, i bit ćeš sazidana,
djevojko Izraelova! Opet ćeš
se kititi bubnjevima, izlazit ćeš u
veselom kolu!
5. Opet ćeš saditi vinograde na
brdima Samarije! Tko ih zasadi, od
njih će brati.
*6. Jest, dolazi vrijeme, kad će
vikati čuvar na gorama Efraimovim:
,Ustanite, zaputimo na Sion
Gospodu, Bogu svojemu!'«
*7. Jer ovako veli Gospod: »Pjevajte
u radosti Jakovu! Radujte se
radi glave narodâ! Javljajte to, slavite
i govorite: ,Gospod je izbavio
narod svoj, ostatak Izraelov.'
8. Evo, ja ih dovodim opet iz zemlje
sjeverne i s krajeva zemlje,
među njima i slijepe i hrome, trudne
i porodilje. U velikom mnoštvu
dolaze kući.
9. Dolaze plačući. Ja ih pratim i
tješim. Vodim ih k potocima, ravnim
putem, gdje se ne spotiču. Jer
sam otac Izraelu. Efraim je moj
prvorođeni sin.«
*10. Čujte, narodi, riječ Gospodnju!
Objavite je na otocima najdaljim
i recite: »Koji je razasuo
Izraela, sabira ga opet i čuva ga
kao pastir stado svoje.«
11. Jer je Gospod otkupio Jakova,
oslobodio ga iz ruku onoga, koji
je jači od njega.
12. Dolaze i pjevaju na visini sionskoj.
Sjaju od radosti radi spasenja
Gospodnjega: radi žita, radi
vina i ulja, radi janjadi i teladi.
Duša je njihova kao vrt obilno navodnjen:
ne će više trebati tužiti.
13. Sada se veseli djevojka u
kolu, mladić i starac zajedno. »Promjenjujem
žalost njihovu u radost,
nakon boli dajem im utjehu i veselje.
14. Razblažujem dušu svećenikovu
pretilinom. Narod je moj nasićen
darova mojih«, govori Gospod.
*15. Ovako veli Gospod: »Čuj!
Jauk se čuje u Rami, gorko plakanje!
Rahela oplakuje djecu svoju,
— ne će da se utješi — djecu svoju,
jer nijedno ne živi više.«
16. Ovako veli Gospod: »Zabrani
glasu svojemu tugovanje, očima
svojim suze! Jer će nevolji tvojoj
biti plaća njezina,« govori Gospod.
»Oni se vraćaju kući iz zemlje neprijateljske.
17. Budućnost tvoja ima nadu«,
govori Gospod. »Djeca se tvoja
vraćaju natrag u svoju zemlju.«
18. »Čujem doista Efraima gdje
tuguje: ,Kaznio si me, primio sam
kaznu kao pomamno goveče. Dovedi
me kući, ja ću se obratiti! Jer
si ti Gospod, Bog moj.

Gl. 31. (6) Sjeverno kraljevstvo Izrael i Juda ujedinjeni su u prijateljstvu. Sion s hramom opet je cilj hodočasnicima i iz sjevernoga kraljevstva.

(7—9) Prorok govori o mesijanskom vremenu. Jakov se vraća kući kao glava narodâ (r. 7), od svih krajeva zemlje (r. 8), pod vodstvom Božjim (r. 9).

(10—14) Pod raznim slikama vremenite sreće opisuje se bogatstvo i veličina mesijanskoga blagoslova.

(15—17) Izakako su stanovnici sjevernoga kraljevstva bili odvedeni u progonstvo, mora Rahela, mati Josipova i Benjaminova i stim pramati Efraima, glavnog plemena kraljevstva Izraelova i personifikacija sjevernoga kraljevstva, kao iz groba u Rami plakati za gubitkom svih svojih sinova (isp. Mt 2, 18). Sada je prošlo vrijeme žalosti. Djeca Rahelina, t. j. djeca sjevernoga kraljevstva vraćaju se natrag kući.

19. Otkad sam te ostavio, pokajao sam se za to. Kad sam to uvidio, udarao sam se u prsa svoja. Crvenim se i stidim se; jer moram okajati sramotu mladosti svoje.'

20. Nije li Efraim sin moj ljubljeni, moje dijete predrago? Kadgod mu se zaprijetim, moram se milo spomenuti njega. Zato za njega kuca srce moje; ja mu se moram smilovati,« govori Gospod.

21. »Postavi sebi kažiput! Načini sebi znakove putne! Pripazi na cestu, na put, kojim si išla! Djevojko Izraelova, vrati se natrag, vrati se kući u ove gradove svoje!

*22. Dokle ćeš se još otimati, kćeri odmetnice? Jer je Gospod učinio nešto novo u zemlji: žena opkoljava čovjeka.«

23. Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: »Ponovno će se u zemlji Judinoj i u gradovima njegovim govoriti, kad okrenem sudbinu njihovu: ,Gospod neka te blagoslovi, stane pravednosti, sveta goro!'

24. Juda sa svima gradovima svojim stanovat će u njoj i ratari i koji idu za stadom.

25. Jer ja okrijepim umorne, ja nasitim one, što malakšu.

26. U tom se probudih i pogledah; san mi je moj bio sladak.

27. Evo, dolazi vrijeme,« govori Gospod, »kad ću darovati kući Izraelovoj i kući Judinoj potomstvo od ljudi i stoke.

28. Kao što sam brižno pazio da ih istrebljujem i razvaljujem, da ih razaram i uništavam i nesreću donosim, tako ću sada brižno paziti na to, da ih sazidam i zasadim,« govori Gospod.

*29. Ne će se više govoriti u one dane: »Kiselo grožđe jeli su oci, a djeci trnu zubi.«

30. Ne, svaki će poginuti za svoje vlastite grijehe. Samo tko sam jede kiselo grožđe, tomu će zubi trnuti.

31. »Jer evo, dolazi vrijeme,« govori Gospod, »kad ću učiniti nov zavjet s kućom Izraelovom i s kućom Judinom.

32. Ne zavjet, kako sam ga učinio s ocima njihovim, kad sam ih uzeo za ruku, da ih izvedem iz Egipta, zavjet, što su ga prelomili, premda sam bio Gospod njihov,« govori Gospod.

*33. »Ne, ovo će biti zavjet, što ću ga učiniti s kućom Izraelovom poslije onih dana«, govori Gospod: »Stavit ću zakon svoj u srce njihovo i upisati ga u dušu njihovu. Tako ću biti Bog njihov, i oni će biti narod moj.

*34. Oni se više ne će učiti među se, učiti jedan drugoga: ,Spoznajte Gospoda!', jer me svi poznaju od najmanjega do najvećega«, govori Gospod. »Jer im opraštam krivnju njihovu i grijeha se njihovih više ne spominjem.«

35. Ovako veli Gospod, koji određuje sunce za svijetlo po danu, a mjesec i zvijezde postavlja za svijetlo u noći, koji ošine more, da

(22) Ovaj redak daje razlog, zašto Izrael ima gledati da se što skorije vrati u domovinu (isp. r. 21). Nešto veliko novo učinio je Bog u domovini: djevica (Iz 7, 14), porodilja (Mih 5, 2) opkoljava čovjeka, Mesiju.

(29) U vrijeme spasenja ne će više biti tužbe o tom, zašto Bog kazni djecu za grijehe otaca.

(33) Pravo ispunjavanje božanske volje bit će u Novom Zavjetu kao druga narav čovjeku.

(34) Boga poznati znači volju Božju spoznati i vršiti. Jer je Bog zakon svoj zapisao u srce građanima novoga kraljevstva, zato oni ne trebaju pouke i pobude od ljudi.

zabuče valovi njegovi — »Gospod nad vojskama« ime je njegovo —:
36. »Kako malo ove uredbe odstupaju od mene,« govori Gospod, »tako će malo prestati potomstvo Izraelovo da bude narod preda mnom za sva vremena.«
37. Ovako veli Gospod: »Kako se malo može nebo gore izmjeriti, i kako se malo mogu temelji zemaljski dolje istražiti, tako ću malo i ja odbaciti sve potomstvo Izraelovo za sve ono, što su učinili,« veli Gospod.
*38. »Jer evo, dolazi vrijeme,« govori Gospod, »kad će se opet sazidati Gospodu grad od kule Hananeelove do vrata na uglu.
39. I još će dalje otići uže mjeračko, ravno preko huma Gareba i obrnuti se na Goah.
40. I sva dolina, mrtva tjelesa i pepeo i sve mrtvačko polje do cedronske doline, do ugla konjskih vrata na istoku bit će sveto Gospodu. Nikada više u svu budućnost ne će se što razvaliti ili oboriti.«

GLAVA 32.

Jeremija kupuje njivu u znak povratka iz Babilona.

1. Ovo je riječ, koja dođe Jeremiji od Gospoda u desetoj godini Sedecije, kralja Judina, t. j. u osamnaestoj godini Nabuhodonozorovoj.
2. Tada je opkoljavala vojska kralja babilonskog Jeruzalem, i prorok je Jeremija bio zatvoren u stražari u palači kralja Judina.
3. Sedecija, kralj Judin, bio ga je zatvorio prekoravajući ga: »Zašto si prorokovao: Ovako veli Gospod: ,Evo, dajem ovaj grad u ruke kralju babilonskom; on će ga osvojiti,
4. I Sedecija, kralj Judin, ne će umaknuti ruci Kaldejaca, nego će zacijelo biti predan u ruke kralju babilonskom i usta u usta s njim će govoriti i oko u oko njega će vidjeti.
5. Sedeciju će odvesti u Babilon, i tamo će ostati, dok ga ne pohodim', govori Gospod. Ako se borite s Kaldejcima, ne ćete imati uspjeha.«
6. Jeremija reče ovako: Dođe mi riječ Gospodnja:
*7. »Evo, Hanameel, sin tvojega strica Seluma, doći će k tebi s molbom: ,Kupi njivu moju u Anatotu; jer tebi pripada prekup po pravu otkupa.'«
8. Tada dođe k meni u stražaru, kako je bio Gospod navijestio, Hanameel, sin strica mojega, i zamoli me: »Hajde kupi moju njivu u Anatotu u rodnom posjedu Benjaminovu; jer tebi pripada pravo posjeda po dužnosti otkupa; kupi je dakle sebi!« Tada sam razumio, da je to bila riječ Gospodnja,
9. I kupio sam njivu od Hanameela, sina strica svojega, u Anatotu i isplatio mu u novcu sedamnaest sekala srebra.
*10. Napisao sam svjedočanstvo o kupovini, zapečatio ga, dao ga po svjedocima potvrditi i izmjerio novce na tezulji.

(38—40) U novom mesijanskom Jeruzalemu, u Crkvi Novoga Zavjeta, ne će više biti nečista mjesta (r. 40). Novo će kraljevstvo Božje biti sveto, i ono će sve posvetiti, i njega više ništa ne će oboriti.

Gl. 32. (7) Po pravu otkupa (3 Mojs 25) imao je najbliži rođak pravo i dužnost kao prvi kupiti ili otkupiti zemljište iz obiteljskog posjeda, što se je poradi potrebe imalo prodati ili se je već bilo prodalo.

(10) Jer novac nije bio kovan, morala se je kovina (metal) mjeriti na tezulji, kako se kaže u Bosni, na terezijama. I dukati se mjere na terezijama, pa odatle u narodu: »dukatne terezije«.

*11. Onda sam uzeo list o kupovini, po pravu i zakonu zapečaćeni, i otvoreni,

12. I predao sam list o kupovini Baruhu, sinu Nerije, sina Maasijina, pred Hanameelom, sinom strica svojega, i pred svjedocima, koji su bili potpisali list o kupovini, i pred svima Judejcima, što su se zadržavali u stražari.

13. Pred njima sam dao Baruhu nalog:

14. »Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: »Uzmi ova svjedočanstva, ovaj zapečaćeni list o kupovini i ovaj otvoreni, i metni ih u zemljan sud, da se uzdrže dugo vremena!'

*15. Jer ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Opet će se u ovoj zemlji kupovati kuće, njive i vinogradi.'«

16. Izakako sam bio predao list o kupovini Baruhu, sinu Nerijinu, pomolio sam se Gospodu:

17. »Ah, svemogući Gospode! Ti si stvorio nebo i zemlju snagom svojom velikom; mišicom svojom podignutom. Ništa nije tebi nemoguće.

18. Tisućama iskazuješ milost. Ali krivnju otaca vraćaš u njedra djeci njihovoj, Bože veliki, silni, koji si nazvan Gospod nad vojskama,

19. Veliki u savjetu, moćni u djelima. Oči tvoje bdiju nad svim putovima ljudi, da naplatiš svakome prema putovima njegovim i prema vrijednosti djela njegovih.

20. Ti si činio znake i čudesa u Egiptu, do današnjega dana i na Izraelu i na drugim ljudima i stekao si sebi ime, kako je danas.

21. Ti si izveo narod svoj Izraela iz Egipta znacima i čudesima rukom jakom i mišicom podignutom i strahotom velikom,

22. Dao si im ovu zemlju, za koju si se zakleo ocima njihovim da ćeš im je dati, zemlju, gdje teče mlijeko i med.

23. Oni uđoše u nju i zaposjedoše je; ali nijesu slušali tvojih naputaka, nijesu hodili po tvom zakonu i nijesu činili ništa od svega, što si im zapovjedio da čine. Zato si pustio da ih snađe sva ta nesreća.

24. Evo, opkopi su već došli do grada, da ga zauzmu. Od mača, gladi i kuge grad će pasti u ruke Kaldejcima, koji ga opsjedaju. Što si zaprijetio, došlo je. Eto vidiš sam!

25. I ti si mi, svemogući Gospode, zapovjedio: ‚Kupi sebi tu njivu za novce i uzmi svjedoke za to!', premda je grad predan u ruke Kaldejcima.«

26. Tada dođe riječ Božja Jeremiji:

27. »Gle, ja sam Gospod, Bog svega tijela. Je li mi što nemoguće?

28. Zato ovako veli Gospod: ‚Evo, ja dajem ovaj grad u ruke Kaldejcima i u ruke Nabuhodonozoru, kralju babilonskom. On će ga zauzeti.

29. Kaldejci će doći, ovaj će grad opkoliti, ognjem će ovaj grad upaliti i spalit će ga, uprav one kuće, gdje su na krovovima kadili Baalu i naljeve izlijevali drugim bogovima, da me razdraže na gnjev.

30. Jer su sinovi Izraelovi i sinovi Judini činili od mladosti uvijek samo što mi se ne dopada. Sinovi Izraelovi dražili su me vazda lošim djelima ruku svojih', govori Gospod.

(11) Ugovori o kupovini sastavljali bi se u dva primjerka i čuvali bi se u zemljanim sudovima.

(15) Jeremija dobiva opće razjašnjenje o simboličkom značenju kupovine. U slijedećim recima moli za bliže razjašnjenje (r. 16—25) i dobiva ga (r. 26—44).

31. ‚Gnjev i srdžbu zadavao mi je ovaj grad sve od dana, kad ga sazidaše, do današnjega dana. I sad ga moram odbaciti ispred očiju svojih

32. Za svu zloću, što su je počinjali sinovi Izraelovi i sinovi Judini, da me razdraže na gnjev, oni, kraljevi njihovi, knezovi njihovi, svećenici njihovi i proroci njihovi, ljudi Judini i stanovnici jeruzalemski.

33. Okrenuli su mi leđa mjesto lica, i premda sam ih dao poučavati neprestano, nijesu to slušali i nijesu htjeli primiti nauke.

34. Svoje gadove bogove postavili su u kuću, koja nosi ime moje, i stim je oskvrniše.

35. Podigli su visine Baalu u dolini Ben-Hinomu i žrtvovali su tamo Molohu svoje sinove i kćeri. Tako što nijesam im nikada zapovjedio, i nikada mi nije palo na um, da bi činili takav gad i Judu navodili na grijeh.'

36. ‚A sada', ovako veli Gospod, Bog Izraelov, o tom gradu, za koji velite da će se predati u ruke kralju babilonskom od mača, gladi i kuge:

37. ‚Evo, ja ću ih sabrati iz svih zemalja, kamo sam ih razagnao u gnjevu svom i u jarosti svojoj i velikoj ljutini, i dovest ću ih natrag na ovo mjesto i učiniti da stanuju ovdje u miru.

38. Oni će biti narod moj, i ja ću biti Bog njihov.

39. Dat ću im jedno srce i jedan put, da me se boje vazda na spasenje svoje i djece svoje.

40. Učinit ću s njima zavjet vječan i ne ću se nikada odvratiti od njih, da im činim dobro. Stavit ću im u srce strahopočitanje preda mnom, da ne odstupe od mene.

41. Imat ću radost svoju na njima i ljubav im iskazivati i zasadit ću ih zauvijek u ovu zemlju svim srcem i svom dušom.'

42. Jer ovako veli Gospod: ‚Kao što sam pustio da dođe na ovaj narod sva ta nesreća velika, tako ću donijeti na njih i sve dobro, koje sam im obećao.

43. Opet će se kupovati njive u ovoj zemlji, za koju vi kažete: »Jedna je pustinja ona, bez ljudi i stoke, podvrgnuta sili Kaldejaca.«

44. Opet će se kupovati njive za novce, pisat će se listovi o kupovini i pečatiti i uzimati svjedoke u zemlji Benjaminovoj, u okolini jeruzalemskoj, u gradovima Judinim, u gradovima po gorama, u gradovima po nizini i u gradovima južne zemlje. Jer ja okrećem sudbinu njihovu',« govori Gospod.

GLAVA 33.

Dolazi spasenje Jeruzalemu i Judi.

1. Riječ Gospodnja dođe Jeremiji po drugi put, dok se je još nalazio zatvoren u stražari:

2. »Ovako veli Gospod, koji je stvorio zemlju, sazdao ju i uzdržava je — ‚Gospod' je ime njegovo —:

*3. ‚Zazovi me, i odgovorit ću ti i pokazat ću ti velike, nevjerojatne stvari, za koje nijesi znao!

4. Ovako govori Gospod, Bog Izraelov, za kuće ovoga grada, i za palače kraljeva Judinih, što su bile razvaljene, da služe kao bedemi i punidbe rupâ.

5. Oni dolaze, da se bore s Kaldejcima, ali s uspjehom, da ih napune mrtvim tjelesima ljudi, što sam ih pobio u žestokom gnjevu

Gl. 33. (3) Jeremija je bio već i dosada dobivao utješnih objava o budućnosti; sada, kad je pad grada neizbježiv, povećavaju se te utješne objave.

svome, kad sam pred ovim gradom zastro lice svoje poradi sve zloće njihove.

*6. Doista, ja ću im donijeti ozdravljenje i spasenje, iscijelit ću ih i spremit ću im puninu sreće i mira.

7. Okrenut ću sudbinu Judinu i sudbinu Izraelovu i sazidat ću ih opet kao prije.

8. Očistit ću ih od sve krivnje njihove, što su je počinili proti meni, i oprostit ću im sva zlodjela njihova, kojima mi sagriješiše i kojima mi se iznevjeriše.

9. Jeruzalem će biti milo ime, hvala i slava u svih naroda na zemlji, koji začuju za sve dobro, što ću im iskazati: uplašit će se i uzdrhtati radi svega dobra i sve sreće, što ću im je dati.'

10. Ovako veli Gospod: ,Na ovom mjestu, za koje vi velite: »Opustjelo leži, bez ljudi i stoke«, u gradovima Judinim i po ulicama jeruzalemskim, što su sad opustjele, bez ljudi, bez stanovnikâ i bez stoke, opet će se čuti

11. Glas radosti i glas miline, poklik zaručnikov i poklik zaručničin, poklik onih, koji govore: »Hvalite Gospoda nad vojskama; jer je dobrostiv Gospod, jer vječno traje milost njegova!«, i onih, koji prinose žrtve zahvalne u kuću Gospodnju. Okrenut ću sudbinu zemlje onako, kao što je bilo prije', govori Gospod.

12. Ovako veli Gospod nad vojskama: ,Na ovom mjestu, koje sad leži opustjelo, bez ljudi i stoke, i u svim gradovima njegovim opet će biti paše za pastire, koji puštaju da pasu stada njihova.

13. U gradovima po gorama, u gradovima po nizini, u gradovima južne zemlje, u rodnom području Benjaminovu, u okolini jeruzalemskoj i po gradovima Judinim opet će prolaziti stada ispod ruke onoga, koji ih broji', veli Gospod.

14. ,Doista, dolazi vrijeme', govori Gospod, ,kad ću ispuniti obećanje, što sam ga dao kući Izraelovoj i kući Judinoj.

*15. U one dane i u ono vrijeme učinit ću da iznikne Davidu klica prava. On će činiti pravo i pravednost na zemlji.

16. U one dane zadobit će Juda pomoć i Jeruzalem će stanovati u sigurnosti. Zvat će se: »Gospod, spasenje naše!'«

17. Jer ovako veli Gospod: ,Nikada Davidu ne će nestati čovjeka, koji sjedi na prijestolu kuće Izraelove.

*18. I levitskim svećenicima ne će nikada pred licem mojim nestati čovjeka, koji prinosi žrtvu paljenicu, pali dar i pripravlja žrtvu zaklanicu do vijeka.'«

19. I dođe riječ Gospodnja Jeremiji:

(6—9) Doći će potpuni preokret stvarî za uništeno sjeverno kraljevstvo i za južno kraljevstvo, što stoji pred padom: Bog će izbrisati svu krivnju. Na ovome novom Jeruzalemu, Crkvi Kristovoj, imat će svoju radost sam Bog. I kod istih neznabožaca bit će u časti novi narod Božji, i blagoslovu, što će biti na njemu, svi će se diviti sa strahopočitanjem.

(15) »Klica prava« Davidova jest Mesija. On će podignuti kraljevstvo prava i pravednosti, mira i sigurnosti. Kako se lijepo opisuje to kraljevstvo u prefaciji (predslovlju) o Kristu Kralju: »Kraljevstvo istine i života, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravednosti, ljubavi i mira«.

(18) I svećenstvo će vječno trajati. Jeremija govori o svećenstvu i o žrtvama još po načinu i izražaju Staroga Zavjeta.

*20. »Ovako veli Gospod: ‚Kako malo možete vi ukinuti zavjet moj s danom i zavjet moj s noću, tako da ne bude više dana ni noći na vrijeme,

21. Tako će se malo ukinuti zavjet moj s mojim slugom Davidom, da ne bi više imao potomka, koji bi kao kralj sjedio na prijestolu njegovu, a isto tako malo zavjet moj s levitskim svećenicima, koji obavljaju svetu službu moju.

22. Kao što se ne može izbrojiti vojska nebeska ni izmjeriti pijesak morski, tako ću umnožiti potomstvo svojega sluge Davida i levite, koji obavljaju svetu službu moju.'«

23. Nadalje dođe riječ Gospodnja Jeremiji:

*24. »Nijesi li opazio, što govore ovi ljudi: ‚Obadva plemena, što ih je izabrao Gospod, on je odbacio', i kako prezirno govore o narodu mojemu, da nije narod u očima njihovim?'

25. Ovako veli Gospod: ‚Kako sigurno postoji zavjet moj s danom i noću, kako sam sigurno ustanovio uredbe neba i zemlje,

26. Tako ću malo odbaciti potomke Jakovljeve i svojega sluge Davida i ne uzimati više vladalaca iz njegova potomstva nad potomcima Abrahamovim, Izakovim i Jakovljevim; jer ću okrenuti sudbinu njihovu i smilovati se njima.'«

GLAVA 34.

Sudbina Sedecije. Vjerolomstvo prema robovima.

*1. Ovo je riječ, koja dođe Jeremiji od Gospoda, kad su Nabuhodonozor, kralj babilonski, i sva vojska njegova i sva kraljevstva zemaljska, što su bila pod njim, i svi narodi vojevali proti Jeruzalemu i proti svim gradovima njegovim:

2. »Ovako veli Gospod, Bog Izraelov: Idi, kaži Sedeciji, kralju Judinu, kaži mu: Ovako veli Gospod: ‚Evo, ja dajem taj grad u ruke kralju babilonskom. On će ga spaliti ognjem.

3. Ti ne ćeš umaknuti ruci njegovoj, nego ćeš biti uhvaćen i predan vlasti njegovoj. Oko u oko vidjet ćeš kralja babilonskoga i usta u usta s njim ćeš govoriti i doći ćeš u Babilon.'

4. Ali čuj riječ Gospodnju, Sedecija, kralju Judin! Ovako veli Gospod o tebi: ‚Ne ćeš poginuti od mača.

*5. U miru ćeš umrijeti; i kao što se je činilo u čast ocima tvojim, prijašnjim kraljevima, što su bili prije tebe, tako će se platiti i tebi mrtvački oganj i naricat će se za tobom »Ah, gospodaru!« To je proroštvo, što ga navješćujem'«, govori Gospod.

6. Prorok Jeremija navijesti sve ove riječi kralju Judinu Sedeciji u Jeruzalemu,

7. Dok je vojska kralja babilonskoga udarala na Jeruzalem i na sve gradove Judine, što su još pre-

(20) Kao što se ne može mijenjati red u prirodi, tako se ne može mijenjati ni zavjet, što ga je učinio Bog s Davidom. Obećanje, što ga je dao Bog kući Davidovoj, ispunja se potpuno istom u pravom sinu Davidovu, u Mesiji.

(24) Ta dva plemena, koja da je, po riječima podrugljivim stanovitih ljudi, odbacio Bog iz naroda, jesu sjeverno kraljevstvo i južno kraljevstvo.

Gl. 34. (1) U vojsci Nabuhodonozorovoj nalazili su se svi mogući narodi.

(5) Kad bi se pokopalo mrtvo tijelo, palili bi razne mirodije i mirisni kad.

ostali, naime na Lahis i Azeku. Ovi su bili od gradova Judinih jedini tvrdi gradovi, što su se još držali.

8. Ovo je riječ, koja dođe Jeremiji od Gospoda, izakako je bio kralj Sedecija sklopio nagodu sa svim narodom u Jeruzalemu, da im proglasi oslobođenje.

*9. Svaki je imao osloboditi roba svojega i ropkinju svoju, ukoliko su bili Hebreji i Hebrejke, da više nitko ne imadne svojega judejskog zemljaka kao roba.

10. Poslušaše svi knezovi i sav narod, koji su bili pristali na nagodu, da svaki otpusti roba svojega i ropkinju svoju i da ih više ne drži kao robove; poslušaše i otpustiše.

*11. A poslije su uzimali opet natrag robove i ropkinje, koje su bili otpustili, i silom su ih opet učinili robovima i ropkinjama.

12. Tada dođe od Gospoda Jeremiji riječ Gospodnja:

13. »Ovako veli Gospod, Bog Izraelov: ‚Ja sam učinio zavjet s ocima vašim, kad ih izvedoh iz Egipta, iz kuće ropstva:

14. Nakon sedam godina ima svaki od vas otpustiti svojega hebrejskog zemljaka, koji ti se je prodao. Šest godina ima ti služiti kao rob; onda ga imaš slobodna otpustiti od sebe. Ali me ne poslušaše oci vaši i ne prignuše mi uha svojega.

15. Vi ste se sad bili od toga odvratili, bili ste činili, što je pravo u očima mojim proglasivši svaki oslobođenje zemljaka svojega, i bili ste sklopili nagodu preda mnom u kući mojoj, koja se zove mojim imenom.

16. Ali sada skvrnite ponovno ime moje. Svaki je roba svojega i ropkinju svoju, koje ste bili otpustili, opet uzeo natrag i silom ih natjerao, da vam budu robovi i ropkinje.

17. Zato veli Gospod: Vi me ne poslušaste, ali proglasiste oslobođenje, svaki za zemljaka svojega i bližnjega svojega. Zato i ja navješćujem suprot vama oslobođenje,’ govori Gospod, ‚za mač, kugu i glad. Činim vas strašilom za sva kraljevstva zemaljska.

*18. A ljude, koji prestupe nagodu moju i ne izvrše odredbe nagode, koju su sklopili preda mnom, učinit ću kao govečetu, što su ga rasjekli na dvoje i prošli između komada njegovih.

19. Knezove Judine i jeruzalemske, dvorane, svećenike i sav narod ove zemlje, koji prođoše između komadâ govečeta,

20. Predat ću u ruke neprijateljima njihovim, u ruke onima, koji im rade o glavi. Mrtva će tjelesa njihova biti hrana pticama nebeskim i životinjama zemaljskim.

21. A Sedeciju, kralja Judina, i knezove njegove predat ću u ruke neprijateljima njihovim, u ruke onima, koji im rade o glavi, i u ruke vojsci kralja babilonskoga, koja je sada otišla.

(9) Oslobođenje svakoga Hebrejina, koji je radi nemogućnosti plaćanja bio došao u zatvor, moralo je biti u sedmoj godini (2 Mojs 21, 2 sl.; 5 Mojs 15, 12 sl.). Nastojanjem kraljevim prihvatiše jeruzalemski stanovnici ovu zakonsku odredbu i otpustiše sve hebrejske robove.

(11) Oslobođenje bilo je natrag potegnuto, kad su Babilonci, povodom primicanja jedne egipatske vojske, jedno vrijeme ostavili grad.

(18—20) Prolaziti između dijelova žrtvene životinje bio je običaj kod svečanog zaključka ugovora, a imao je izraziti, da čovjek želi sebi sudbinu rasječene životinje, ako bi prekršio ugovor. Stim bi se zaključio svečani ugovor, jedna vrsta zavjeta, što veže dostojanstvenike, svećenike i narod naprema Bogu i robovima (isp. 1 Mojs 15, 10).

22. Doista', veli Gospod, „ja ću učiniti da se natrag dovedu na ovaj grad, i oni će se boriti proti njemu, zauzeti ga i spaliti ognjem. Gradove Judine učinit ću pustinjom, u kojoj ne stanuje nitko.'«

GLAVA 35.

Vjernost Rehabovaca i nevjernost Jude.

*1. Ovo je riječ, koja dođe Jeremiji od Gospoda u dane Joakima, sina Jozijina, kralja Judina:

2. »Idi k zajednici Rehabovaca, govori s njima i dovedi ih u kuću Gospodnju u koju ćeliju i podaj im vina da piju!«

3. I tako uzeh Jezoniju, sina Jeremije, sina Habzanijina, braću njegovu i sve sinove njegove i svu zajednicu Rehabovaca.

4. Dovedoh ih u kuću Gospodnju u ćeliju sinova Hanana, sina Jegedelijina, čovjeka Božjega, koja je uz ćeliju knezova iznad ćelije Maasije, sina Selumova, vratara.

5. Metnuh pred pripadnike zajednice Rehabovaca krčage s vinom i čaše i rekoh im: »Pijte vino!«

6. A oni odgovoriše: »Ne pijemo vina; jer djed naš Jonadab, sin Rehabov, zapovjedio nam je: ‚Ne smijete piti vina, ni vi ni sinovi vaši do vijeka.

7. I kuće ne gradite i sjemena ne sijte, ni vinogradâ ne sadite niti ih posjedujte, nego stanujte uvijek u šatorima, da dugo živite u zemlji, u kojoj ste gost!'

8. Mi slušamo Jonadaba, sina Rehabova, djeda svojega, do u riječ u svemu, što nam je zapovjedio, ne pijemo vina nikada, ni mi ni žene naše, ni sinovi naši ni kćeri naše,

9. Ne gradimo kuća, da u njima stanujemo, i ne posjedujemo vinogradâ, njiva i posijanih polja.

10. Stanujemo u šatorima i činimo brižno sve, što nam je zapovjedio naš djed Jonadab.

11. Kad je došao Nabuhodonozor, kralj babilonski, proti ovoj zemlji, rekli smo: ‚Dođite, otidimo u Jeruzalem ispred vojske Kaldejaca i ispred vojske Arameja!' Tako sad stanujemo u Jeruzalemu.«

12. I dođe riječ Gospodnja Jeremiji:

13. »Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: Idi, javi ljudima Judinim i stanovnicima jeruzalemskim: ‚Zar ne ćete da primite nauke i da poslušate naputke moje?', govori Gospod.

14. ‚Izvršuje se zapovijed Jonadaba, sina Rehabova, koji je zabranio potomcima svojim da ne piju vina. Oni ne piju vina do danas, nego slušaju zapovijed djeda svojega. A ja sam neprestano govorio vama, ali me vi nijeste slušali.

15. Slao sam k vama jednako sve sluge svoje, proroke, s opomenom: »Vratite se svi sa svojih zlih putova, popravite djela svoja i ne trčite za drugim bogovima, da im služite! Tada ćete ostati u zemlji, koju sam dao vama i ocima vašim.« Ali mi vi ne prignuste uha svojega, niti me poslušaste.

16. A sinovi Jonadaba, sina Rehabova, držali su se zapovijedi djeda svojega, koju im je dao, ali taj narod ne sluša mene.

17. Zato ovako veli Gospod, Bog nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Doista, ja ću pustiti na Judu i na sve stanovnike jeruzalemske svu nesreću, kojom sam im zaprijetio; jer

Gl. 35. (1 sl.) Rehabovci su bili zajednica, koju je osnovao Jonadab, sin Rehabov. Bili su suvremenici proroka Ilije. Obvezali su se na život nomadski, t. j. da nigdje ne živu stalno, da ne grade tvrdih kuća, da se ne bave obrađivanjem poljâ i vinogradâ. Uzdržavali su se od vina.

sam im govorio, a oni ne poslušaše, jer sam ih zvao, a oni se ne odazvaše!'«

18. A zajednici Rehabovaca reče Jeremija: »Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ,Jer ste bili poslušni zapovijedi svojega djeda Jonadaba i držali sve naputke njegove i činili sve, što vam je zapovjedio',

19. Zato veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ,Nikada ne će Jonadabu, sinu Rehabovu, ponestati potomaka, koji mi služe do vijeka.'«

GLAVA 36.

Proročanstva se Jeremijina spaljuju, ali po zapovijedi Gospodnjoj ponovno budu napisana.

*1. U četvrtoj godini Joakima, sina Jozijina, kralja Judina, dođe ova riječ Jeremiji od Gospoda:

*2. »Uzmi sebi svitak knjige i napiši u nj sve riječi, što sam ti ih rekao o Izraelu i Judi i o svim narodima od vremena, kada sam ti govorio, od dana Jozijinih do današnjega dana!

3. Možda čuje kuća Judina svu nesreću, koju im mislim učiniti, tako da se svaki vrati sa svojih zlih putova i ja oprostim krivnju njihovu i grijehe njihove.«

4. Tada Jeremija dozva Baruha, sina Nerijina. I Baruh napisa u svitak knjige sve riječi Gospodnje, koje mu je bio on govorio, onako, kako mu ih je iskazao Jeremija.

5. Potom zapovjedi Jeremija Baruhu: »Jer sam ja zapriječen i ne mogu poći u kuću Gospodnju,

6. Pođi ti tamo i pročitaj iz svitka, što si ga napisao, kako sam ti iskazao, riječi Gospodnje narodu u kući Gospodnjoj u dan posni! I svima Judejcima, koji su došli iz gradova svojih, pročitaj!

7. Možda prodre vapaj njihov do Gospoda, ako se svi obrate od svojih zlih putova. Jer je velik gnjev žestoki, kojim je Gospod zaprijetio tome narodu.«

8. Baruh, sin Nerijin, učinio je sve, što je bio zapovjedio prorok Jeremija, i pročitao je iz knjige riječi Gospodnje u kući Gospodnjoj.

9. U petoj godini Joakima, sina Jozijina, kralja Judina, u devetom mjesecu, oglasiše pred Gospodom post za sav narod u Jeruzalemu i za sav narod, što je bio došao u Jeruzalem iz gradova Judinih.

10. Baruh pročita iz knjige riječi Jeremijine u kući Gospodnjoj u ćeliji Gamarije, sina Safanova, državnog pisara, u gornjem trijemu, kod novih vrata kuće Gospodnje pred svim narodom.

11. A kad je čuo Miheja, sin Gamarije, sina Safanova, sve ove riječi Gospodnje iz knjige,

12. Siđe on u palaču kraljevsku u sobu državnoga pisara. Tamo su uprav bili sabrani svi knezovi, državni pisar Elizama, Dalaja, sin Semejin, Elnatan, sin Ahoborov, Gamarija, sin Safanov, Sedecija, sin Hananijin, i svi drugi knezovi.

13. Miheja im kaza sve riječi, što ih je bio čuo, kad je Baruh čitao narodu iz knjige.

14. Tada svi knezovi poslaše k Baruhu Judija, sina Natanije, sina Selemije, sina Huzijeva, i pozvaše

Gl. 36. (1) U četvrtoj godini Joakimovoj (605) morao se je faraon Nehao povući iz Sirije i Palestine natrag u Egipat. Tako je sada put u Judu i u Jeruzalem bio otvoren Babiloncima.

(2) Jeremija je već 23 godine djelovao kao prorok i mogao je većinu svojih govora imati zabilježenu barem u izvatku.

ga: »Uzmi sa sobom svitak, iz kojega si čitao narodu, i dođi!« Baruh, sin Nerijin, uze svitak sa sobom i dođe k njima.
15. Oni mu rekoše: »Sjedi i pročitaj nam ga!« Baruh im pročita.
*16. A kad su čuli sve ove riječi, pogledaše se uplašeni i rekoše Baruhu: »Moramo kazati kralju sve ove riječi!«
17. I zapitaše Baruha: »Ali kaži nam, kako si mogao napisati sve te riječi iz usta njegovih?«
18. Baruh im odvrati: »On mi je iskazao sve te riječi, i ja sam ih napisao u knjigu mastilom.«
*19. Tada rekoše knezovi Baruhu: »Idi, sakrij se, ti a i Jeremija, da nitko ne zna, gdje ste!«
20. Potom otidoše kralju u trijem palače. Svitak knjige bili su ostavili u sobi državnog pisara Elizama. Iskazaše kralju čitav slučaj.
21. A kralj posla Judija, da donese svitak. Donese ga iz sobe državnoga pisara Elizama. Tada ga je Judi čitao kralju i knezovima, što su stajali oko kralja.
*22. Kralj je tada stanovao u zimnoj kući; bio je deveti mjesec. Oganj je gorio pred njim u mangali.
23. Kadgod je Judi bio pročitao tri do četiri lista, isjekao bi ih kralj nožem pisarskim i bacio ih u oganj u mangali, dok nije bio sav svitak izgorio u ognju u mangali.
24. Ali se kralj i svi činovnici njegovi, koji su bili slušali te riječi, ne uplašiše, niti razderaše haljina svojih.
25. Doduše su bili Elnatan, Dalaja i Gamarija silno molili kralja, da ne spaljuje svitka; ali ih on ne posluša.
26. Dapače zapovjedi kralj kraljeviću Jeremielu i Seraji, sinu Ezrielovu, i Selemiji, sinu Abdeelovu, da uhvate pisara Baruha i proroka Jeremiju. Ali ih je Gospod držao sakrivene.
27. Izakako je bio kralj spalio svitak s riječima, što ih je bio napisao Baruh, kako ih iskazao Jeremija, dođe riječ Gospodnja Jeremiji:
28. »Uzmi sebi drugi svitak i napiši u nj sve riječi, što su stajale u prijašnjem svitku, što ga je spalio Joakim, kralj Judin.
29. A za Joakima, kralja Judina, objavit ćeš: Ovako veli Gospod: ,Ti si spalio ovaj svitak i rekao: »Zašto si napisao u njem: Doći će kralj babilonski i opustošiti svu zemlju i istrijebiti iz nje ljude i stoku?'«
*30. Zato objavljuje Gospod za Joakima, kralja Judina: ,Ne će potomak od njega sjediti na prijestolu Davidovu. Mrtvo će tijelo njegovo biti predano žegi dana i studeni noći.
31. Ja ću na njemu, na potomstvu njegovu i na dvoranima njegovim kazniti zlodjela njihova, i pustit ću na njih i na stanovnike jeruzalemske i na Judejce svu nesreću, kojom sam im zaprijetio; ali oni ne poslušaše.'«

(16) Knezovi se uplašiše od sadržaja, što je objavljivao strahovite prijetnje gradu i kraljevstvu. Oni su se kao kraljevski činovnici osjećali dužni sve to dojaviti kralju.
(19) Knezovi se boje gnjeva kraljeva. Bili su skloni proroku, pa svjetuju Baruhu, da se sakrije s Jeremijom.
(22) »U mangali«. Mangala je obična turska riječ u Bosni. Uzesmo je u tekst radi istočnoga kolorita. Mjesto nje mogla bi se uzeti riječ »žeravnica«. To je Šulekova kovanica, koja je dosta općenitog značenja.
(30) Doduše postao je kralj Joakimov sin Joahin; ali je trajalo njegovo kraljevanje samo tri mjeseca.

32. I uze Jeremija drugi svitak i dade ga pisaru Baruhu, sinu Nerijinu, i on napisa u nj, kako mu je kazivao Jeremija, sve riječi knjige, koju je bio spalio Joakim, kralj Judin. Ovima su bile pridodane još slične riječi.

GLAVA 37.

Utamničenje Jeremijino.

1. Mjesto Jehonije, sina Joakimova, postade kralj Sedecija, sin Jozijin. Nabuhodonozor, kralj babilonski, bio ga je postavio kraljem u zemlji Judinoj.

2. Ali ni on ni dvorani njegovi ni narod zemaljski nijesu slušali riječi Gospodnjih, što ih je dao navješćivati preko proroka Jeremije.

3. Jednoga dana posla kralj Sedecija Juhala, sina Selemijina, i svećenika Sofoniju, sina Maasijina, k proroku Jeremiji i poruči mu: »Pomoli se ipak za nas Gospodu, Bogu našemu!«

4. Jeremija je tada još slobodan hodio među narodom; nijesu ga bili još bacili u tamnicu.

5. Međutim je pridolazila vojska faraonova iz Egipta. Kad su to čuli Kaldejci, koji su opsjedali Jeruzalem, otidoše od Jeruzalema.

6. Tada dođe riječ Gospodnja proroku Jeremiji:

7. »Ovako veli Gospod, Bog Izraelov: Kralju Judinu, koji vas je poslao k meni, da me pitate, recite ovo: ‚Vojska faraonova, što se je podigla za olakšanje vaše, vraća se natrag u svoju zemlju Egipat.

8. Kaldejci će opet doći i borit će se proti ovome gradu, zauzet će ga i spaliti ognjem.'

9. Zato veli Gospod: ‚Ne varajte se pomišlju: Kaldejci odilaze za uvijek od nas. Jer oni ne odilaze.

10. I kad biste potukli svu vojsku kaldejsku, što se bori proti vama, i samo još nekoliko ranjenika ostalo u svojim šatorima, oni bi se ipak opet digli i taj grad spalili ognjem.'«

11. Kad je vojska kaldejska bila odmakla od Jeruzalema ispred četa faraonovih,

12. Tada ostavi Jeremija Jeruzalem, da pođe u zemlju Benjaminovu i da tamo s porodicom svojom uredi neki posao baštinski.

13. Kad je prolazio kroz vrata Benjaminova, imao je tamo stražu Jerija, sin Selemije, sina Hananijina. Ovaj zaustavi proroka Jeremiju i reče: »Ti hoćeš prebjeći Kaldejcima.«

14. Jeremija odgovori: »Lažeš; ja ne ću prebjeći Kaldejcima«, i ne htjede dalje paziti na njega. Ali Jerija uhvati Jeremiju i odvede ga knezovima.

*15. Knezovi su bili gnjevni na Jeremiju, dadoše ga izbiti i zatvoriti u kući državnog pisara Jonatana; bili su od nje načinili tamnicu.

16. Jeremija dođe u prostor čatrnje, pod svod podrumski. Tamo ostade Jeremija dugo vremena.

17. Jednoga dana posla kralj Sedecija tamo i dade ga dovesti. Kralj ga upita nasamo u svojoj palači: »Imaš li riječ od Gospoda?« Jeremija odgovori: »Imam«, i nastavi dalje: »Bit ćeš izručen u ruke kralju babilonskomu.«

18. Tada reče Jeremija dalje kralju Sedeciji: »Što sam skrivio tebi

Gl. 37. (15 sl.) Knezovi, koji su u vrijeme Joakimovo bili dobri Jeremiji, bili su s Joahinom odvedeni u Babilon. Odsudiše ga na šibe i baciše u tamnicu, i to tamo, gdje je bila čatrnja i memla od kamena. A memla od kamena ubija. Naša narodna pjesma veli: »Ubila ga memla od kamena«.

i dvoranima tvojim i tomu narodu, te me bacate u tamnicu?

19. Gdje su sada vaši proroci, koji su vam prorokovali: ,Kralj babilonski ne će doći na vas ni na ovu zemlju?'

20. A sad poslušaj, moj gospodaru i kralju: Daj da molba moja nađe milost pred tobom! Ne šalji me natrag u kuću državnog pisara Jonatana, da ne umrem tamo!«

21. Po zapovijedi kralja Sedecije zatvorili su sada Jeremiju u stražaru i davali mu svaki dan po krušac iz ulice pekarske, dok je još bilo kruha u gradu. Tako je ostao Jeremija u stražari.

GLAVA 38.

Jeremija u čatrnji. Njegovo izbavljenje i posljednji njegov razgovor s kraljem.

1. Safatija, sin Matanov, Gedelija, sin Fasurov, Juhal, sin Selemijin, i Fasur, sin Melhijin, čuše riječi, što ih je upravio Jeremija svemu narodu:

2. »Ovako veli Gospod: ,Tko ostane u ovom gradu, poginut će od mača, gladi i kuge. A tko prijeđe Kaldejcima, svoj će život dobiti kao plijen i živ će ostati.'

3. Ovako veli Gospod: ,Sasvim će sigurno ovaj grad pasti u ruke vojsci kralja babilonskoga; on će ga osvojiti.'«

4. Tada rekoše knezovi kralju: »Daj pogubiti toga čovjeka; jer on ratnike, što su ostali u gradu, i sav narod plaši, kad govori takove riječi pred njima. Taj čovjek ne traži dobra ovome narodu nego zlo.«

*5. Kralj Sedecija odvrati: »Dobro, u vašoj je ruci! Kralj vam ne smije ništa uskratiti.«

6. I oni dadoše uhvatiti Jeremiju i baciti ga u čatrnju kraljevića Melhije, što se nalazila u stražari. Spustiše Jeremiju dolje o užima. U čatrnji nije bilo vode, nego samo glib, i Jeremija upade u taj glib.

*7. Kad je čuo dvoranin Abdemeleh, Kušit, koji je služio u palači kraljevoj, da su bacili Jeremiju u čatrnju, a kralj je upravo sjedio na vratima Benjaminovim,

8. Ostavi Abdemeleh palaču kraljevsku i reče kralju:

9. »Moj gospodaru i kralju! Nepravda je, što sve čine ti ljudi proroku Jeremiji. Bacili su ga u čatrnju, tako da on umire od gladi; jer u gradu nema više kruha.«

10. Tada kralj zapovjedi Kušitu Abdemelehu: »Uzmi odavle sa sobom trideset ljudi i izvadi proroka Jeremiju iz čatrnje, dok nije umro!«

*11. Abdemeleh uze ljude sa sobom, dođe u palaču kraljevu u prostor pod riznicom i uze odatle iznošenih haljina i starih tralja i spusti ih Jeremiji u čatrnju o užima.

12. Tada poviknu Kušit Abdemeleh Jeremiji: »Podmetni te haljine i tralje pod pazuha svoja i ispod užа!« Jeremija učini tako.

13. Tada izvukoše Jeremiju na užima i izvadiše ga iz čatrnje. Jeremija je morao odsele ostati u stražari.

Gl. 38. (5) Iz straha od knezova predaje slabi kralj proroka njegovim neprijateljima, makar ga je puno štovao u srcu.

(7—9) Kušit, t. j. Etiopljanin, koji je možda bio zaposlen kao sluga u haremu, izdaje odsutnome kralju, da su Jeremiju uvalili u čatrnju, neka pogine u njoj. U gradu je bilo ponestalo živežnih namirnica, pa se nitko nije brinuo, da Jeremija dobije komad kruha.

(11) Etiopljanin se trudi, da Jeremiju što brižnije izvadi iz čatrnje.

14. Jednoga dana posla kralj Sedecija i dade dovesti k sebi proroka Jeremiju na treći ulazak u kući Gospodnjoj. Kralj reče Jeremiji: »Htio bih te zapitati nešto. Ne taji mi ništa!«
15. Jeremija reče Sedeciji: »Ako ti kažem, ne ćeš li me tada pogubiti? Ako ti dadnem savjet, ne ćeš me ipak poslušati.«
16. A kralj se Sedecija zakle Jeremiji nasamo: »Tako da je živ Gospod, koji nam je dao ovaj život, ne ću te pogubiti, niti ću te predati u ruke ljudima, koji ti rade o glavi.«
17. Tada Jeremija reče Sedeciji: »Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Ako otideš knezovima kralja babilonskoga, očuvat ćeš život svoj, i grad ovaj ne će izgorjeti ognjem. Ti i kuća tvoja živjet će.
18. Ako li ne otideš knezovima kralja babilonskoga, ovaj će grad pasti u ruke Kaldejcima, i spalit će ga ognjem, i ti ne ćeš umaknuti rukama njihovim.'«
19. Kralj Sedecija odgovori Jeremiji: »Bojim se, da me ne predadu Judejcima, koji su prebjegli Kaldejcima, te će sa mnom sprdnju zbijati.«
20. Jeremija odvrati: »Ne će te predati. Poslušaj samo glas Gospodnji u tom, što ti ja govorim, pa će ti dobro biti, i ti ćeš ostati na životu!
21. A ne htjedneš li izaći, onda valja ova riječ, koju mi je objavio Gospod:
22. ‚Doista, sve žene, koje su još ostale u palači kralja Judina, bit će odvedene knezovima kralja babilonskoga i pritom će tugovati: Prevariše te oni i nadmudriše, dobri prijatelji tvoji! Sada noge tvoje zapadaju u glib, a oni se povlače natrag.
23. Sve će se žene tvoje s djecom tvojom odvesti Kaldejcima. I ti ne ćeš izmaknuti sili njihovoj, nego ćeš dopasti u ruke kralju babilonskom, i grad će ovaj biti spaljen ognjem.'«
*24. Sedecija reče Jeremiji: »Nitko ne smije što saznati za ove riječi, inače moraš poginuti.
25. Ako čuju knezovi, da sam govorio s tobom, i dođu k tebi i zapovjede ti: ‚Kaži nam, što si govorio kralju! Ne taji ništa, inače te ubijemo, i reci, što je tebi kralj govorio!',
26. Onda im odgovori: ‚Molio sam i zaklinjao kralja, neka me više ne šalje natrag u kuću Jonatanovu, da ne poginem ondje!'«
*27. I kad su došli svi knezovi k Jeremiji i pitali ga, on im odgovori sve onako, kako je bio kralj zapovjedio. Tada ga pustiše u miru, jer nitko nije znao što je i kako je bilo.
28. Tako ostade Jeremija u stražari do dana, kad je bio osvojen Jeruzalem. I on je bio ondje, kad je bio osvojen Jeruzalem.

GLAVA 39.

Sudbina Sedecije. Oslobođenje Jeremije.

*1. U devetoj godini kralja Judina Sedecije, u desetom mjesecu, dođe Nabuhodonozor, kralj babilonski, sa svom vojskom svojom proti Jeruzalemu i opkoli ga.

(24 sl.) Kralj je uvjeren o istini onoga, što mu govori Jeremija; ali je slab i ne usuđuje se provesti svoju volju proti moćnim i tvrdoglavim knezovima.
(27) Jeremija nije rekao neistine. On je zbilja bio molio kralja, da ga više ne vraća u onu tamnicu i memlu.
Gl. 39. (1—10) Isp. 4 Kralj 25, 1—21; Jer 52, 4—16.

2. U jedanaestoj godini Sedecijinoj, u četvrtom mjesecu, devetoga dana toga mjeseca, bio je provaljen zid gradski.

*3. Tada uđoše svi knezovi kralja babilonskoga i stadoše kod srednjih vrata: Neregel-Sereser, Samgar, Nabusarsahim, starješina nad dvoranima, Neregel-Sereser, starješina nad vračima, i svi ostali knezovi kralja babilonskoga.

4. Kad ih vidješe Sedecija, kralj Judin, i svi ratnici, pobjegoše i ostaviše noću grad putem prema vrtu kraljevu na vrata između dva zida. On sam okrenu prema ravnici jordanskoj.

5. Ali su ih čete kaldejske gonile i stigoše Sedeciju u polju jerihonskom. Uhvatiše ga i dovedoše ga k Nabuhodonozoru, kralju babilonskom, u Reblatu u području ematskom. Taj mu izreče presudu.

6. Kralj babilonski dade u Reblati sinove Sedecijine zaklati na njegove oči; isto tako dade kralj babilonski pogubiti sve ugledne Judejce.

7. A Sedeciju oslijepi, stavi ga u okove i dade ga odvesti u Babilon.

8. Kaldejci popališe palaču kraljevsku i kuće naroda i raskopaše zidove jeruzalemske.

9. Ostatak pučanstva, što je još bio ostao u gradu, i prebjege, što su bili prebjegli k njima, posljednji ostatak naroda, dade Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže, odvesti u Babilon u ropstvo.

10. Od malih ljudi, koji nijesu ništa posjedovali, ostavi neke u zemlji Judinoj Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže, i dade im u onaj dan vinograde i njive.

*11. Za Jeremiju zapovjedi Nabuhodonozor, kralj babilonski, Nabuzardanu, zapovjedniku tjelesne straže, ovo:

12. »Uzmi ga, brini se za nj i ne čini mu ništa zlo! Postupaj s njim po željama, što ti ih izjavi!«

13. I Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže, posla tamo starješinu nad dvoranima Nabujezbana, starješinu nad vračima Neregel-Seresera i sve knezove kralja babilonskoga.

14. Oni dadoše izvesti Jeremiju iz stražare i predaše ga Godoliji, sinu Ahikama, sina Safanova, da ga slobodna otpusti kući. Tako on osta među narodom.

*15. A Jeremiji, kad je još bio zatvoren u stražari, dođe ova riječ Gospodnja:

16. »Idi, kaži Kušitu Abdemelehu: Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Sada puštam da se ispuni riječ moja tome gradu na nesreću, a ne na spasenje. Kad se to u onaj dan ispuni pred očima tvojim,

17. Tada ću tebe izbaviti u onaj dan', govori Gospod, ‚da ne budeš predan u ruke ljudima, na koje ti se gadi.

18. Iz svake ću te pogibli izbaviti, te ne ćeš pasti od mača, nego ću dovesti život tvoj u sigurnost, jer si se pouzdao u me'«, govori Gospod.

(3) Po svoj prilici glasio je prvotni tekst: »Nabuzardan, vrhovni zapovjednik tjelesne straže, Nabujezban, starješina nad dvoranima, Neregel-Sereser, starješina nad vračima ... i t. d.« (isp. r. 13).

(11) Nabuhodonozor bio je sigurno čuo od prebjegâ za mišljenje Jeremijino i htio mu je to sada priznati.

(15—18) Ovo je proročanstvo bilo još prije zauzeća grada.

GLAVA 40.

Povratak Jeremijin k namjesniku Godoliji.

*1. Ovo je riječ, koja dođe Jeremiji od Gospoda, izakako ga je Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže, bio pustio na slobodu u Rami, kamo ga je bio dao dovesti. Tada je još bio kao zarobljenik u okovima među svim onima, koji su imali biti odvedeni iz Jeruzalema i Jude u Babilon.

2. Zapovjednik tjelesne straže dade Jeremiju dovesti i reče mu: »Gospod, Bog tvoj, zaprijetio je ovomu mjestu tom nesrećom.

*3. Sad je Gospod nastupio i prijetnju je svoju dao ispuniti. Jer ste griješili proti Gospodu i nijeste slušali glasa njegova, zato vas je snašlo ovo.

4. I evo, ja ti sada uzimam okove s tvojih ruku. Ako ti je volja poći sa mnom u Babilon, dođi! Ja ću se brinuti za te. Ako li ti nije volja poći sa mnom u Babilon, a ti nemoj! Evo, sva ti je zemlja otvorena. Idi, gdje ti se čini dobro i pravo!«

5. Prije nego mu je onaj odgovorio, reče on: »Vrati se natrag Godoliji, sinu Ahikama, sina Safanova, kojega je postavio kralj babilonski nad gradovima Judinim, i ostani kod njega među narodom, ili idi, kuda ti je drago!« I zapovjednik tjelesne straže dade mu hrane i darova i otpusti ga.

*6. Tako dođe Jeremija Godoliji, sinu Ahikamovu, u Masfat i ostade tamo kod njega među narodom, što je bio ostao u zemlji.

*7. Kad su vojni zapovjednici, što su se još zadržavali sa svojim ljudima u zemlji, doznali, da je kralj babilonski postavio Godoliju, sina Ahikamova, nad zemljom i da je podvrgao ljude, žene i djecu i male ljude u zemlji, koji nijesu bili odvedeni u Babilon,

8. Dođoše sa svojim ljudima Godoliji u Masfat, naime Ismahel, sin Natanijin, Johanan i Jonatan, sinovi Karejevi, Sareja, sin Tanehumetov, sinovi Ofija, Netofaćanina, i Jezonija, Maahaćanin.

9. Godolija, sin Ahikama, sina Safanova, zakle se njima i ljudima njihovim i reče im: »Ne bojte se službe Kaldejcima, ostanite u zemlji i budite podložni kralju babilonskom! Onda će vam biti dobro!

*10. A ja sâm ostajem ovdje u Masfatu kao namjesnik kod Kaldejaca, koji će dolaziti k nama. A vi berite vino, voće i ulje i nosite ih u hambare svoje i ostanite u gradovima svojim, što ste ih zaposjeli!«

11. I svi Judejci, koji su bili u Moabu, kod Amonaca, u Edomu ili inače u kojoj zemlji, čuli su, da je

Gl. 40. (1) Rečenica: »Ovo je riječ, koja dođe Jeremiji od Gospoda«, bit će da se odnosi na proroštva prorokova, što slijede, a izrečena su poslije pada Jeruzalema. A ovaj redak nije u protivuriječju s retkom 39, 14. Ili je bio prorok istom u Rami oslobođen, a ne već u stražari, ili je bio već u stražari pušten na slobodu, ali je, nepažnjom, bio opet uhvaćen i u okovima doveden u Ramu, gdje ga je Nabuzardan iznova pustio na slobodu.

(3) Nabuzardan je mogao i kao poganin tako govoriti. Pogani nijesu nijekali opstanak različitih božanstva u zemlji. Bog judejske zemlje ostavio je svoj narod, jer je taj narod puno griješio proti njemu.

(6) Masfat ili Masfa (hebr. Mispa) po svoj prilici današnji je Tell en-Nasbe na cesti u Sihem (isp. Suc 20, 1; 3 Kralj 15, 22).

(7—9) Isp. 4 Kralj 25, 22—24.

(10) Namjesniku Godoliji bili su dodijeljeni babilonski činovnici. Masfat je imao biti glavno mjesto nove pokrajine.

kralj babilonski ostavio jedan ostatak Judejaca i postavio nad njima Godoliju, sina Ahikama, sina Safanova.
12. Tada se vratiše svi Judejci iz mjestâ, kuda su bili razasuti, i dođoše u zemlju Judinu Godoliji u Masfat i nabraše vina i voća vrlo mnogo.
13. A Johanan, sin Karejev, i zapovjednici četâ, što su se nalazili u zemlji, dođoše Godoliji u Masfat.
*14. Oni mu rekoše: »Znaš li i ti, da je Baalis, kralj Amonaca, poslao Ismahela, sina Natanijina, da te ubije?« Ali im ne povjerova Godolija, sin Ahikamov.
15. Johanan, sin Karejev, predloži nasamo Godoliji u Masfatu: »Poći ću i ubit ću Ismahela, sina Natanijina. Nitko ne će to doznati. Zašto da te ubije i da se opet razaspu svi Judejci, što su se skupili oko tebe, i da tako propadne ostatak Judin?«
16. Ali Godolija, sin Ahikamov, odgovori Johananu, sinu Karejevu: »Ne čini to! Jer nije istina, što kažeš za Ismahela.«

GLAVA 41.

Umorstvo Godolijino.

1. U sedmom mjesecu dođe Ismahel, sin Natanije, sina Elizamina, kraljevskoga roda, i velikaši kraljevi sa deset ljudi Godoliji, sinu Ahikamovu u Masfat. Dok su tamo u Masfatu zajedno jeli,
2. Ustade Ismahel, sin Natanijin, sa deset ljudi, što su bili s njim. Oni ubiše mačem Godoliju, sina Ahikama, sina Safanova. Tako on ubi onoga, koga je bio postavio kralj babilonski nad zemljom.
3. I sve Judejce, što su bili kod Godolije, i Kaldejce, što su se nalazili ondje kao ratnici, dade pobiti Ismahel.
4. Drugi dan iza umorstva Godolijina, kad još nitko nije znao za to,
5. Dođoše ljudi iz Sihema, Sila i Samarije, osamdeset na broj, obrijane brade, razdrtih haljina i sa zarezanim znakovima žalosti, sa žrtvenim darovima i kadom u rukama svojim, da ih prinesu u kuću Gospodnju.
6. Tada im Ismahel, sin Natanijin, plačući izađe ususret iz Masfata. Kad se je sreo s njima, pozva ih: »Dođite Godoliji, sinu Ahikamovu!«
7. A kada su bili došli u nutarnjost grada, pokla ih Ismahel, sin Natanijin, i pobaca ih u čatrnju, on i ljudi, što su bili s njim.
8. Među njima našlo se deset ljudi, koji rekoše Ismahelu: »Ne ubijaj nas, mi imamo u polju sakrivenu zalihu pšenice, ječma, ulja i meda.« Tada odustade od toga, da pobije njih i drugove njihove.
9. Čatrnja, u koju pobaca Ismahel tjelesa ljudi, što ih pobi, bila je velika čatrnja, ona, koju je bio dao načiniti kralj Asa proti Baazi, kralju Izraelovu. Ismahel, sin Natanijin, napuni je pobijenim ljudima.
10. Potom odvede Ismahel sav ostatak pučanstva iz Masfata, kćeri kraljeve i sav narod, što je bio ostao u Masfatu, nad kojim je bio postavio Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže, Godoliju, sina Ahikamova. Ismahel, sin Natanijin, povede ih sa sobom i diže se, da prijeđe k Amoncima.
11. Kad su Johanan, sin Karejev, i svi zapovjednici četâ, što su bili

(14) Ismahel je bio roda kraljevskoga, pa se je osjećao zapostavljenim, kad se je povjerilo Godoliji namjesništvo. Baalis, kralj Amonaca, nadao se je, da će mu umorstvo namjesnikovo valjati i novu pokrajinu ujediniti s njegovom državom.

s njim, doznali za to zlo, što ga je bio počinio Ismahel, sin Natanijin,
12. Uzeše sve ljude sa sobom i pođoše da se bore s Ismahelom, sinom Natanijinim. Nađoše ga kod velike vode u Gabaonu.
13. I kad su svi ljudi, što su bili s Ismahelom, ugledali Johanana sina Karejeva, i sve zapovjednike četâ, što su bili s njim, obradovaše se.
14. Svi ljudi, što ih je bio Ismahel uzeo sa sobom iz Masfata, obrnuše se i prijeđoše opet k Johananu, sinu Karejevu.
15. Ismahel, sin Natanijin, pobježe s osam ljudi od Johanana i otide k Amoncima.
*16. Sad preuze Johanan, sin Karejev, sa svim zapovjednicima četâ, što su bili s njim, sav ostatak naroda, što ga je bio odveo iz Masfata Ismahel, sin Natanijin, iza umorstva Godolije, sina Ahikamova, ljude, ratnike, žene i djecu i dvorane. Odvede ih natrag iz Gabaona.
*17. Oni se podigoše i stadoše u gostionici Hamaamovoj, što leži postran od Betlehema, s namjerom, da otidu u Egipat,
18. Iz straha od Kaldejaca. Bojali su se naime njih, jer je Ismahel, sin Natanijin, bio ubio Godoliju, sina Ahikamova, kojega je bio postavio kralj babilonski nad zemljom.

GLAVA 42.

Uzalud Jeremija opominje Judejce, da se ne sele u Egipat.

1. Svi zapovjednici četâ i Johanan, sin Karejev, i Jezonija, sin Ozajin, i sav narod, malo i veliko, dođoše zajedno
2. I rekoše proroku Jeremiji: »Daj poslušaj molbu našu i pomoli se za nas Gospodu, Bogu svojemu, za sav ovaj ostatak! Jer nas je ostalo samo malo od mnogih, kao što nas sam ovdje vidiš,
3. Zato neka nam Gospod, Bog tvoj, pokaže put, kojim da udarimo i kako da postupamo.«
4. Prorok Jeremija odgovori im: »Dobro, po želji vašoj pomolit ću se Gospodu, Bogu vašemu, i svu odluku, koju vam pošlje Gospod, kazat ću vam, a da vam ne zatajim ni riječi.«
*5. Oni su uvjeravali Jeremiju: »Gospod neka je istinit i pouzdan svjedok proti nama, ako ne uspostupamo posve po odluci, što nam je preko tebe pošlje Gospod, Bog tvoj!
6. Bilo što dobro ili zlo, poslušat ćemo glas Gospoda, Boga svojega, kojemu te šaljemo, da nam bude dobro. Mi ćemo zacijelo poslušati glas Gospoda, Boga svojega.«
7. Poslije deset dana dođe riječ Gospodnja Jeremiji.
8. On sazva Johanana, sina Karejeva, i sve zapovjednike četâ, što su bili s njima, i sav narod, veliko i malo,
9. I reče im: »Ovako veli Gospod, Bog Izraelov, kojemu me poslaste, da iznesem preda nj molbu vašu:
10. ,Ako ostanete mirni u ovoj zemlji, sazidat ću vas, a ne razoriti, zasadit ću vas, a ne iščupati; jer mi je žao sa nesreće, koju sam vam učinio.

(16) »I dvorane«: dvorani su bili kao eunusi (uškopljenici) u službi kraljevih kćeri (r. 10).
(17 sl.) Premda ljudi nijesu skrivili umorstvo Godolijino, ipak su se bojali osvete Babilonaca, koji su bili Godoliju postavili kao svojega namjesnika.
Gl. 42. (5) Kunu se, da će se podvrći volji Božjoj.

11. Ne bojte se kralja babilonskoga, kojega se strašite, ne bojte ga se«, govori Gospod, ,jer sam ja s vama, da vam pomognem i da vas izbavim iz njegove ruke.
12. Učinit ću vam da nađete milosrđe, da se on milostivo zauzme za vas i da vam dadne stanovati u zemlji vašoj'.
13. Ako li kažete: ,Ne ćemo da ostanemo u toj zemlji' i ne poslušate glasa Gospoda, Boga svojega,
*14. Nego kažete: ,Ne, mi ćemo poći u Egipat, da više ne doživimo rata, da više ne čujemo glasa trube i ne moramo biti gladni kruha, i tamo ćemo se naseliti',
15. Onda čujte riječ Gospodnju, ostanci Judini! Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ,Ako se vi okrenete u Egipat i tamo otidete, da se naselite ondje,
16. Ondje će vas u Egiptu stignuti mač, kojega se bojite! Glad, na koju se gadite, ne će više od vas odstupiti u Egiptu, i ondje ćete pomrijeti!
17. Svi, koji se okrenu u Egipat i otidu tamo, da se nasele ondje, izginut će od mača, gladi i kuge. Nijedan ih ne će uteći i umaći nesreći, što ću je pustiti na njih.'
18. Jer ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ,Kao što se gnjev moj i jarost moja izli na stanovnike jeruzalemske, tako će se izliti jarost moja i na vas, ako otidete u Egipat. Bit ćete kletva i groza, podsmijeh i poruga, i ne ćete više vidjeti ovoga mjesta.'
19. Gospod vam je govorio, ostanci Judini! Ne idite u Egipat! Znajte dobro! Ja vas opominjem danas.
20. Vi varate sami sebe. Poslaste me Gospodu, Bogu svojemu, i rekoste: ,Pomoli se za nas Gospodu, Bogu našemu, i sve, što rekne Gospod, Bog naš, to nam reci, i to ćemo činiti.'
21. Danas sam vam to priopćio, a vi ne slušate glasa Gospoda, Boga svojega, niti išta, što mi je naložio za vas.
22. Sad znate točno: Izginut ćete od mača, gladi i kuge na mjestu, kamo hoćete da otidete, da se naselite tamo.«

GLAVA 43.

Iseljavanje u Egipat.

1. Kad je Jeremija bio iskazao svemu narodu sve riječi Gospoda, Boga njihova, što mu ih bio naložio Gospod, Bog njihov — sve gore navedene riječi —,
2. Tada Azarija, sin Ozajin, i Johanan, sin Karejev, i svi ostali neposlušni ljudi rekoše Jeremiji: »Ti govoriš laži. Gospod, Bog naš, nije te poslao s naputkom: ,Ne idite u Egipat, da se naselite ondje',
3. Nego Baruh, sin Nerijin, podgovorio te je proti nama, da nas preda u ruke Kaldejcima, da nas pogube ili da nas odvedu u Babilon u progonstvo.«
4. Johanan, sin Karejev, i svi zapovjednici četâ i sav narod ne poslušaše naputka Gospodnjega, da ostanu u zemlji Judinoj,
5. Nego Johanan, sin Karejev, i svi zapovjednici četâ uzeše sav ostatak Judin, koji se je bio vratio iz svih naroda, kamo su bili razasuti, da ostanu u zemlji Judinoj,
6. Ljude, žene i djecu, kćeri kraljeve i sve druge ljude, što ih je bio ostavio Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže, kod Godolije, sina Ahikama, sina Safanova, i proroka Jeremiju i Baruha, sina Nerijina.

(14) Trubom se je zvalo u boj.

*7. Oni otidoše u Egipat, a da ne poslušaše naputka Gospodnjega, i dodoše u Tafnis.

*8. U Tafnisu dođe riječ Gospodnja Jeremiji:

9. »Donesi velikoga kamenja i zakopaj ga pred Judejcima u tlo od opeke na ulazu kuće faraonove u Tafnisu

10. I reci im: Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Evo, ja ću učiniti da dođe moj sluga Nabuhodonozor, kralj babilonski, i da stavi svoj prijesto na ovo kamenje, što si ga zakopao. On će nad njim razapeti nebnicu svoju.

11. On će doći i udarit će Egipat: što je određeno za kugu, kugom, što je određeno za ropstvo, ropstvom, što je određeno za mač, mačem.

12. On će staviti oganj na hramove bogova egipatskih i stan će njihov spaliti. On će očistiti Egipat, kao što pastir čisti haljinu svoju, i onda će ga ostaviti s mirom.

13. Izlomit će kamene stupove hrama sunčanoga u Egiptu i popaliti hramove bogova egipatskih.'«

GLAVA 44.

Posljednja opomena prorokova Judejcima u Egiptu.

*1. Ovo je riječ, što dođe Jeremiji za sve Judejce, koji su stanovali u Egiptu, koji su se bili naselili u Magdalu, u Tafnisu, u Memfisu i u zemlji Faturesu:

2. »Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Vi ste sami vidjeli svu nesreću, koju sam pustio da dođe na Jeruzalem i na sve gradove Judine. Evo, do danas su opustošeni, i nitko ne stanuje u njima

3. Poradi zloće njihove, kojom su me žalostili idući tamo i kadeći i služeći tuđim bogovima, kojih nijesu znali ni oni, ni vi, ni oci vaši.

4. Ja sam bio ipak neprestano slao k vama sve sluge svoje, proroke, da opominju: »Ne činite toga gada, na koji mrzim!«

5. Ali ne poslušaše i ne prignuše mi uha svojega, da bi se odvratili od zloće svoje i više ne kadili drugim bogovima.

6. Tako se izli jarost moja i gnjev moj i raspali se u gradovima Judinim i po ulicama jeruzalemskim. Postadoše razvaline i pustoš, kao što je još i dan današnji.'

*7. A sada, ovako veli Gospod, Bog nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Zašto sami sebi nanosite tako veliku nesreću? Vi istrebljujete sebe, čovjeka i ženu, dijete i nejače, iz Jude, tako da ne ostane više u vas ostatka.

8. Dražite me djelima ruku svojih kadeći drugim bogovima u Egiptu, kamo otidoste, da se naselite tamo. Tako se sami istrebljujete i postajete kletva i poruga svima narodima na zemlji.

Gl. 43. (7) O Tafnisu (Tafnes) isp. 2, 16.

(8—13) Pouzdanje u Egipat donijet će samo sramotu. Nabuhodonozor osvojit će Egipat i očistit će zemlju od njezina blaga, kao što pastir čisti svoju haljinu od bubâ (r. 12). »Kameni stupovi hrama sunčanoga« jesu obelisci, što su stajali pred svetištem sunčanoga boga u Heliopolisu, u blizini današnjega sela Matarije, sjeveroistočno od Kaira (r. 13).

Gl. 44. (1) Magdal (Magdalum) bio je pogranični grad u sjevernom Egiptu na putu u Palestinu (isp. 2 Mojs 14, 2). Memfis je bio u srednjem Egiptu u blizini današnjega Kaira. Fatures u gornjem Egiptu.

(7) Idolopoklonstvo će izazvati kazneni sud Božji i na iseljenike u Egiptu i judejski će narod sve više upropašćivati.

9. Jeste li zaboravili zlodjela otaca svojih i zlodjela kraljeva Judinih, zlodjela knezova njegovih, zlodjela svoja i zlodjela žena svojih, što ih počiniše u zemlji Judinoj i po ulicama jeruzalemskim?

10. Ne dolaze k sebi do danas, ne boje se i ne hode po mom zakonu i uredbama mojim, što sam ih propisao vama i ocima vašim.'

11. Zato govori Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ,Evo, ja upravljam lice svoje prema vama na nesreću, da istrijebim sve Judejce.

12. Pomorit ću ostatak Judin, koji se je okrenuo k Egiptu i otišao tamo i naselio se ondje. Svi će biti utamanjeni u Egiptu, od mača će pasti, od gladi poginuti, od najmanjega do najvećega. Izginut će od mača i gladi i bit će kletva i groza, podsmijeh i poruga.

13. Pohodit ću one, koji se nastaniše u zemlji egipatskoj, kao što sam pohodio Jeruzalem mačem, glađu i kugom.

14. Nijedan od ostatka Judina, što dođoše u Egipat, da se nastane ondje, ne će uteći ili umaći i vratiti se u zemlju Judinu, makar čeznuli za povratkom, da opet stanuju ondje. Doista, oni se ne će vratiti osim malo bjegunaca.'«

*15. Svi ljudi, koji su znali, da su žene njihove kadile drugim bogovima, i sve žene, koje su ondje stajale u velikom broju, i sav narod, što je stanovao u Egiptu u Faturesu, odgovoriše Jeremiji:

16. »To, što si nam izjavio u ime Gospodnje, ne ćemo poslušati.

17. Mi ćemo točno ispuniti svoje obećanje, što smo ga dali na svoja usta, naime da ćemo kaditi kraljici nebeskoj i lijevati joj naljeve, kao što smo činili mi i oci naši, kraljevi naši i knezovi naši u gradovima Judinim i po ulicama jeruzalemskim. Tada smo imali kruha, da jedemo do sitosti. Bilo nam je dobro, i ne doživjesmo nikakvu nesreću.

18. A otkad smo prestali kaditi kraljici nebeskoj i lijevati joj naljeve, trpimo oskudicu u svemu i ginemo od mača i od gladi.

19. I kad kadimo kraljici nebeskoj i lijevamo joj naljeve, biva li možda bez volje i znanja naših ljudi, da joj priređujemo žrtvene kolače po slici njezinoj i lijevamo joj naljeve?«

20. Jeremija odgovori svemu narodu, ljudima i ženama i svima, koji su mu bili odvratili:

21. »Nije li upravo bila žrtva, koju ste prinosili u gradovima Judinim i po ulicama jeruzalemskim, vi i oci vaši, kraljevi vaši i knezovi vaši s narodom zemaljskim, na koju je mislio Gospod i koja ga je dirnula u srce?

22. Gospod nije mogao podnositi zlih djela vaših i gadova, što ste ih činili, i tako je zemlja vaša postala ruševina, groza i kletva. Nitko više ne stanuje u njoj do dana današnjega.

23. Jer ste žrtvovali i proti Gospodu griješili, jer nijeste slušali glasa Gospodnjega i nijeste upravili puta svojega po zakonu njegovu i po odredbama njegovim i zapovijedima njegovim, zato je došla na vas ova nesreća, kako je danas.«

24. Još reče Jeremija svemu narodu i svim ženama: »Čujte riječ Gospodnju, svi Judejci, što stanujete u zemlji egipatskoj:

(15—19) Od r. 15.—18. govore ljudi i žene, u r. 19. govore samo žene. Uporno odbijaju jedino štovanje pravoga Boga i hoće da ustraju u službi kraljice nebeske (isp. 7, 17 sl.). Njoj su se poglavito posvetile žene.

25. Ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: ‚Što ste vi i žene vaše obećali na usta svoja, izvršujete vlastitim rukama. Vi kažete: »Moramo držati zavjete svoje, što smo ih učinili; moramo kaditi kraljici nebeskoj i lijevati joj naljeve.« Držite samo zavjete svoje i izvršujte ih vjerno!'

26. Zato čujte riječ Gospodnju, svi Judejci, koji boravite u Egiptu: ‚Doista, ja se zaklinjem velikim imenom svojim,' veli Gospod: ‚Neka se više ime moje ne uzima u usta ni od kojega igdje Judejca u zemlji egipatskoj, da bi rekao: Tako da je živ svemogući Gospod!

27. Evo, ja bdijem nad njima na nesreću, ne na spasenje. Svi Judejci, što su u Egiptu, ginut će od mača i od gladi do uništenja.

28. Samo će ih malo biti, koji će umaknuti maču i vratiti se iz Egipta u Judu. Svi od ostatka Judina, što su otišli u Egipat, da se ovdje nastane, upoznat će, čija se je riječ ispunila, moja ili njihova.

29. Ovo neka vam je znak za to', govori Gospod, ‚da ću vas pohoditi na tom mjestu, da upoznate, da će se ispuniti prijetnja moja proti vama:

*30. Ovako veli Gospod: Evo, ja ću dati faraona Efreja, kralja egipatskoga, u ruke neprijateljima njegovim, u vlast onima, koji mu rade o glavi, kao što sam dao Sedeciju, kralja Judina, u ruke njegovu neprijatelju Nabuhodonozoru, kralju babilonskom, koji mu je radio o glavi.'«

GLAVA 45.

Utjeha i spasenje Baruhu.

*1. Ovo je riječ, koju upravi prorok Jeremija Baruhu, sinu Nerijinu, kad je bio napisao u knjigu ove govore onako, kako ih je predavao Jeremija, u četvrtoj godini Joakima, sina Jozijina, kralja Judina:

2. »Ovako veli Gospod, Bog Izraelov, o tebi, Baruh:

3. ‚Rekao si: Teško meni! Gospod gomila na me brigu na brigu! Umoran sam od uzdisanja i ne nalazim mira.'

4. Reci mu: ‚Ovako veli Gospod: Što sam sagradio, razgrađujem! Što sam zasadio, iskorenjavam! To valja za svu zemlju.

5. Što ćeš tražiti za sebe velike stvari? Ne traži! Jer evo: Na svako tijelo pustit ću nesreću,' govori Gospod. ‚A tebi ću dati život tvoj kao plijen u svim mjestima, kuda otideš!'«

GLAVA 46.

Proročanstvo o Egiptu.

1. Ovo, što slijedi, dođe kao riječ Gospodnja proroku Jeremiji o narodima neznabožačkim:

---

(30) O smrti faraona Efreja (Hofra) ne zna se dosada ništa sigurno. Po Herodotu bio je kod Kirene pobijeđen od Amazisa i svrgnut s prijestola i tada od Egipćana ubijen.

Ovo je posljednji govor narodu, što je predan od Jeremije. Čini se, da je njegovo djelovanje bilo sasvim bezuspješno. Ali njegov život i njegove misli učinili su kasnije u narodu velik utisak i donijeli bogate plodove (isp. 2 Dnev 36, 21 sl.; 2 Mkb 2, 1—8; 15, 12 sl.; Dan 9, 2). Njegov primjer i njegove propovijedi i danas se još primaju čovječjega srca.

Gl. 45. (1 sl.) Baruh umeće ovdje ovo proročanstvo, što je izrečeno već u 605. godini. Kad je već Bog tako tvrdo pohodio svoju kuću i svoj zasad, narod, kako da onda on, jedini Baruh, iščekuje bolje stvari? Ipak mu obećaje Bog zaštitu njegova života u svim mukama i nevoljama.

*2. O Egiptu. Proti vojsci faraona Nehaa, kralja egipatskoga, koja je stajala kod Harkamisa na Eufratu, i koju potuče Nabuhodonozor, kralj babilonski, u četvrtoj godini Joakima, sina Jozijina, kraja Judina:
*3. Pripravite štite i štitiće! Idite u boj!
*4. Prežite konje! Popnite se, vozioci! Postavite se sa šljemom! Zaoštrite sulice! Obucite oklope!
5. Što vidim? Oni se plaše, uzmiču. Junaci su njihovi klonuli duhom, bježe bez obzira, »Strah naokolo!« govori Gospod.
6. »Ni najbrži ne uteče. Ni junak ne umače. Na sjeveru, na obali Eufrata svaljuju se i padaju.«
*7. Tko se to diže kao Nil? Čije to vode šume kao rijeke?
8. Egipat se diže kao Nil! Vode njegove šume kao rijeke! Veli: »Idem gore, poplavit ću zemlju, uništit ću gradove i stanovnike njihove.«
*9. Naprijed, konji! Navalite kola! Izađite, junaci, Kuš i Fut, vi štitonoše, vi Lidijci, vi strijelci!
*10. Dan je Gospodu, Gospodu nad vojskama, dan osvete, da se osveti neprijateljima svojim. Njegov će ih mač proždrijeti i nasitit će se, napit će se krvi njihove. Bojnu svetkovinu svetkuje Gospod, Gospod nad vojskama, u zemlji sjevernoj na rijeci Eufratu.
11. Uzađi u Galaad, uzmi balsama, djevojko, kćeri egipatska! Zaludu tražiš mnoge lijekove: tebi nema ozdravljenja.
12. Narodi čuše za sramotu tvoju. Vike tvoje puna je zemlja; jer je junak pao na junaka. Oni leže, jedan do drugoga.
*13. Ovo je riječ, koju reče Gospod proroku Jeremiji o pohodu, što ga je preduzeo Nabuhodonozor, kralj babilonski, da potre zemlju egipatsku:
*14. Javite u Egiptu! Oglasite u Magdalu! Obznanite u Memfisu i Tafnisu! Recite: »Postavi se i spremi se! Već oko tebe proždire mač.
15. Kako? Junaci su tvoji povaljani? Zar se nijesu mogli oduprijeti?« Jest, Gospod ih je poobarao.
*16. Učinio je, da su pali vrlo mnogi. Pada čovjek na čovjeka. Tada viču: »Ustanimo, vratimo se k narodu svojemu, u zemlju postoj-

Gl. 46. (2) Natpis »O Egiptu« pridodan je kasnije, izakako se je ispunilo proročanstvo. Nehao II. (609—593) iza pada asirskoga glavnog grada Ninive (612) pohitje u pomoć Asircima proti Babiloncima, pobijedi kod Mageda judejskoga kralja Joziju (608), koji mu se usprotivio, i prodrije sve do Eufrata. Ovdje ga potuče kod Karkemiša babilonska vojska. Iza jedno četiri godine, primoran od Nabuhodonozora novom bitkom, ostavi Siriju i Palestinu i vrati se u Egipat (4 Kralj 24, 7).

(3—6) Prorok gleda događaje u sadašnjosti. Najprije opisuje opremanje za navalu. Samu bitku ne opisuje, nego prelazi odmah na prikaz poraza.

(4) Konji su se uprezali u ratna kola, na kojima su bili vozilac i strijelac.

(7—12) Ovaj odsjek opisuje isti prizor kao prijašnji odsjek, samo nešto potanje.

(9) Kuš je Etiopija. Fut (Put) isto je što egipatski Punt na jugu Crvenoga mora. Tko su Lidijci (Ludijci), ne zna se.

(10) Bog ravna sudbinom narodâ. Krvavi poraz faraonov izlazi zato kao »bojna svetkovina« Gospodnja.

(13) Proročanstvo govori o jednom budućem pohodu Nabuhodonozora na Egipat. Taj je bio u godini 568. Veliki kralj dođe tada do Syene.

(14) Strašna vijest o dolasku neprijateljevu prodire u zemlju. Od Magdala na istočnoj međi Egipta dolazi vijest u glavne gradove.

(16) Tuđe pomoćne i plaćeničke čete hoće da bježe u svoju postojbinu.

bine svoje ispred mača pogubnoga!«

*17. Zovite sad faraona, kralja egipatskoga: »Vikač, kada je prošlo vrijeme!«

18. »Tako da sam ja živ«, govori kralj; ‚Gospod nad vojskama' ime je njegovo; »kao Tabor među gorama, kao Karmel na moru, tako on dolazi.

*19. Za odvođenje spremi sebi imanje, stanovništvo, kćeri egipatska! Pustoš će postati Memfis, ostavljen i bez ljudi.«

*20. Lijepoj je kravi nalik Egipat. Obadi sa sjevera navaljuju na nju.

21. I plaćenici su njegovi u sredini njegovoj kao teoci ugojeni. Ali se i oni obrću, bježe svi odatle, ne ostaju, kad na njih dolazi dan propasti njihove, vrijeme kazne njihove.

22. Čuj, zmija šiče! Dolaze s vojskom, navaljuju na Egipat sa sjekirama.

23. Kao drvosječe sijeku šumu njegovu«, govori Gospod, »jer se učinila neprohodna. Više ih je nego skakavaca, nema im broja.«

24. Osramoćena je kći egipatska, predana je u ruke narodu sjevernom.

*25. Govori Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: »Evo, ja ću pohoditi Amona u Nou, faraona i Egipat, bogove njegove i kraljeve njegove, faraona s onima, što se oslanjaju na njega.

26. Predat ću ih onima, koji im rade o glavi, Nabuhodonozoru, kralju babilonskom, i slugama njegovim. A potom će biti Egipat naseljen kao u dane prošlosti,« govori Gospod.

27. »A ti se ne boj, Jakove, slugo moj!« Ne plaši se, Izraele! Jer evo, ja ću te izbaviti iz daleke zemlje, djecu tvoju iz zemlje progonstva njihova! Vratit će se Jakov i naći će mir, bezbrižno će živjeti, ni od koga nesmetan.

28. Ne boj se, Jakove, slugo moj«, govori Gospod, »jer sam ja s tobom! Sve ću narode uništiti, u koje sam te odagnao! Ali tebe ne utamanjujem. Tebe samo pokaram s mjerom. Sasvim bez kazne ne mogu te ostaviti.«

GLAVA 47.

Proročanstvo o Filistejcima.

*1. Ovo je riječ Gospodnja, koja dođe proroku Jeremiji o Filistejcima, prije nego faraon svlada Gazu:

2. Ovako veli Gospod: Vode dolaze sa sjevera, rastu u rijeku valovitu, potapaju zemlju i što je u njoj, gradove i stanovnike njihove. Glasno jadikuju ljudi i kukaju svi stanovnici zemaljski,

3. Kada tutnje potkovi ždrijebaca, kada štropoću kola, kada praskaju točkovi. Oci se ne brinu za djecu, ruka je njihova uzeta

(17) Porugljivo ime hoće da kaže, da se je faraon prekasno spremio za rat.

(19) Odvođeni u ropstvo smjeli su obično sa sobom uzeti nešto od svojega imanja.

(20) Prispodoba Egipta s kravom pokazuje veliko blagostanje zemlje. U štovanju božice Hathor i u gospodarstvenom životu Egipćana zauzimala je krava znamenito mjesto. »Obadi sa sjevera« jesu Babilonci.

(25) No je stara Teba u gornjem Egiptu, gdje je bio osobito štovan bog Amon.

Gl. 47. (1) Ovo se proročanstvo odnosi na vrijeme, što je bilo prije povratka faraona Nehaa u Egipat. Ne zna se, kada je Nehao osvojio Gazu.

*4. Poradi dana, što je došao,
koji uništava sve Filistejce, koji
otima Tiru i Sidonu posljednjega
pomoćnika. Jer Gospod istrebljuje
Filistejce, ostatak obale Kaftora.
*5. U Gazi briju sebi glavu, uni-
šten je Askalon. Ostače divova, do-
kle ćeš sebi praviti zarezotine ža-
losti?
6. Ah, maču Gospodnji, dokle se
još ne ćeš smiriti? Vrati se u ko-
rice! Stani! Miran ostani!
7. Kako da se smiri, kad ga je
Gospod zapovjedio? Proti Aksalonu
i primorju, tamo ga je poslao.

GLAVA 48.

Proročanstvo o Moapcima.

*1. O Moabu. Ovako govori Go-
spod nad vojskama, Bog Izraelov:
Teško Nabu: bit će opustošen! Sra-
mota, Karjataim bit će osvojen.
Sramota, tvrđava slomljena.
2. Prođe slava Moaba. U Hese-
bonu snuju nesreću proti njemu:
»Ustanimo, da ga istrijebimo! Da
nije više narod!« Madmene, i ti ćeš
biti uništen. Za tobom ide mač.
3. Čuj, jauk iz Oronaima: »Pu-
stošenje i satiranje veliko.
4. Satrven je Moab!« Jauk nji-
hov razliježe se do u Segor.
5. Putem od Luita uzlazi se pla-
čući. Kako se silazi u Oronaim, ču-
je se jauk nad propašću:
*6. »Bježite, spasite život, bu-
dite kao magarac pustinje!«
*7. Jer si gradio na svojim dje-
lima i na blagu svojem, zato ćeš
biti osvojen i ti. Hamos putuje u
ropstvo sa svim svojim svećenici-
ma i knezovima.
8. Zatirač dolazi na svaki grad.
Nijedan se grad ne će spasiti. Po-
harat će se dolina, opustošit će se
nizina, kako je rekao Gospod.
9. Stavite Moabu nagrobni spo-
menik! Jer je on razoren. Gradovi
njegovi postaju pustinjom, bez sta-
novnikâ.
*10. Proklet, tko se nemarno bri-
ne za riječ Gospodnju! Proklet, tko
od krvi usteže mač svoj!
*11. Od malena ostao je Moab u
miru, ležao je mirno na drožđini
svojoj, nije se pretakao iz suda u
sud, nikada nije išao u progonstvo.
Zato mu je ostao fin ukus. Njegov
se miris nije izgubio.
12. »Zato, zaista, dolazi vrijeme«,
govori Gospod, »kada ću mu po-
slati bačvare. Oni će ga pretočiti,
ispraznit će bačve, porazbijat će
sudove.
*13. Tada će se Moab osramotiti
Hamosom kao kuća Izraelova ne-
koć Bethelom, u koji se je uzdala.
14. Kako samo možete reći: ‚Ju-
naci smo, ljudi puni snage za boj!'

(4) Kaftor, po svoj prilici Kreta, jest postojbina Filistejaca (Am 9, 7). Gaza i Askalon bili su znameniti gradovi zemlje filistejske. Ostatak divskih prastanovnika, Enakovaca, mogao se je održati u području, što su ga kasnije zauzeli Filistejci (isp. Joz 11, 2 sl.).

(5) Brijanje glave i urezivanje u kožu jesu obredi žalosti.

Gl. 48. (1 sl.) Ne imenuje se neprijatelj, koji uništava Moab. To su Babilonci. Mjesta, što se spominju, leže sva sjeverno od Arnona na istoku Crvenoga mora.

(6) Bježite tako brzo, kao što odjuri magarac pustinje!

(7) Hamos je glavni grad Moabaca.

(10) Uništenje Moabaca volja je Božja. Zato ima neprijatelj revno izvršiti svoj posao.

(11) Moab je u svome nepometanom miru kao staro, odležano vino, koje pretakanjem nije izgubilo svoj miris.

(13) Kao što nekoć lažna služba Gospodnja u Bethelu nije mogla od propasti spasiti sjeverno kraljevstvo, tako ni idol Hamos ne će moći Moaba očuvati od uništenja.

15. Zatirač je Moabov izišao proti njemu. Najbolji od mladosti njegove silaze na zaklanje,« govori kralj;
16. Ime je njegovo ‚Gospod nad vojskama'. »Posve je blizu propast Moabova. Brzo korača njegova nesreća.«
17. žalite ga, svi susjedi njegovi, svi, koji znate za ime njegovo, recite: »Kako se slomi jaki štap, slavno žezlo!«
18. Siđi sa slave svoje, sjedi u blato, stanovnice kćeri Dibona! Zatirač Moabov izlazi proti tebi, obara gradove tvoje.
19. Stani na put i pogledaj oko sebe, stanovnice Aroera! Upitaj umakloga bjegunca, reci: »Što se je dogodilo?«
20. Osramoćen je Moab, razbijen. Jaučite i vičite! Oglasite na Arnonu: »Oboren je Moab.«
21. Sud dolazi na zemlju ravnu, na Helon i Jazu i Mefaat,
22. Na Dibon i Nabo i Bet-Deblataim,
23. Na Karjataim i Betgamul i na Betmaon,
24. Na Kariot, Bozru i sve gradove zemlje moapske, daleke i blize.
*25. »Odbijen je rog Moabu, mišica se njegova smrskala,« govori Gospod.
*26. Opojte ga! — Podigao se na Gospoda. — Neka padne Moab u vlastitu bljuvotinu! Neka bude sada sam na podsmijeh!
27. Nije li tebi Izrael bio na podsmijeh? Je li se možda zatekao među kradljivcima, da porugljivo treseš glavom, kadgod si samo govorio o njemu?
28. Ispraznite gradove i nastanite se u klisurama, stanovnici moapski! Učinite kao golubica, koja se gnijezdi u pustari na kraju gudure!
29. Čuli smo za ponos Moabov, veoma veliki, za njegovu oholost, njegovu nadutost i ponos, za razmetanje njegovo.
30. »Znam dobro obijest njegovu«, govori Gospod. »Laž je brbljanje njegovo, laž je djelovanje njegovo.«
31. Zato jaučem za Moabom, vičem glasno za svojim Moabom. žalim ljude u Kir-Heresu.
*32. Više, nego što sam plakao za Jazerom, plačem za tobom, lozo Sabamasa! Do mora se vuče vriježa tvoja, dopire do Jazera. U jesen tvoju i u berbu tvoju prodire zatirač.
33. Radost i veselje iščeznu s rodnoga polja, iz zemlje moapske. Učinio sam kraj vinu u kacama. Gnječioci ne će više gnječiti. Vika ratna nije više radovanje.
34. Do Eleale prodire vika od Hesebona. Glasno jauču do Jaze, od Segora do Oronaima, do Eglat-Šelišije. Vode Nemrima postaju pustinja.
35. »Učinit ću u Moabu kraj,« govori Gospod, »onomu, koji se je penjao na visinu žrtvenu, da kadi bogovima svojim.
36. Zato tuguje kao frula srce moje za Moabom. Tuguje kao frula srce moje za stanovnicima u Kir-Heresu: Propalo je sve koliko imanje i dobro njihovo.
*37. Svaka je glava ćelava. Svaka je brada obrijana, zarezotine na

(25) Rog je znak moći, jakosti.
(26) Moab mora piti iz čaše gnjeva Božjega, dok se sav ne opije i ne pobljuje i tako postane rug i podsmijeh svima.
(32) Jazer i Sabama na sjeveru Moaba bili su na glasu sa svojih vinograda. Vinogradi su se protezali sve do Crnoga mora.
(37) Sva je zemlja u žalosti i nosi vanjske znakove žalosti.

svim rukama, oko bedara odjeća žalosti!
38. Na svim krovovima Moabovim i po cestama njegovim ništa do jadikovanje: »Jer sam razbio Moaba kao sud, što se ne dopada nikomu,« govori Gospod.
39. Kako je satrven! — Jaučite! — Kako Moab okreće leđa naprćen sramotom! Postade Moab podsmijeh i groza svima susjedima svojim.
*40. Jer ovako govori Gospod: »Evo, kao orao lebdi nad njim, raširuje krila nad Moabom.
41. Osvojeni su gradovi, zauzete su tvrđave. U onaj će dan biti srce junaka Moabovih kao srce žene, što rađa.«
42. Uništen će biti Moab. Nije više narod. Jer se je podigao na Gospoda.
43. »Groza i jama i zamke na tebi, stanovniče moapski!« govori Gospod.
*44. »Tko je umaknuo grozi, upada u jamu, tko izađe iz jame, uhvati se u zamku, kad ovo pustim na Moaba, u godini pohođenja njegova,« govori Gospod.
*45. U sjeni hesebonskoj zaustavljaju se izmoreni bjegunci. Jest, nekoć je izašao oganj iz Hesebona i plamen ognjeni iz tvrđe Sehonove, opalio sjepočice Moabu, tjeme borcima.
46. Teško tebi, Moabe! Izgubljen si, narode Hamosov! Sinovi će se tvoji zarobiti, i kćeri će se tvoje odvući u progonstvo.
47. »Na kraju danâ okrenut ću sudbinu Moabovu,« govori Gospod. Dovle je sud Moabu.

GLAVA 49.

Proročanstvo o Amoncima, o Edomcima, o Damasku, o Arapima, o Elamcima.

*1. O Amoncima. Ovako veli Gospod: »Zar Izrael nema sinova? Zar nema baštinikâ? Zašto je Melhom baštinio Gad, zašto se je narod njegov nastanio u njegovim gradovima?
*2. Zato, zaista, dolazi vrijeme,« govori Gospod, »kad ću učiniti da zaori ratni urnebes proti Rabat-Amonu. Bit će gomila razvalinâ. Gradovi njegovi bit će ognjem popaljeni, i Izrael će baštiniti svoje vlastite baštine,« govori Gospod.
3. Hesebone, jauči! Opustošen je Haj. Jadikujte, kćeri Rabatove! Pripašite vreću oko sebe i tugujte! Lutajte u pleterima! Melhom putuje u progonstvo sa svim svojim svećenicima i knezovima.
4. Što se hvališ dolinom svojom, svojim bujnim dnom doline, nevjerna kćeri, hvastajući se bogatstvom svojim: »Tko će udariti na me?«
5. Zaista, grozu ću pustiti na te«, govori svemogući Gospod nad vojskama, »sa svih strana oko tebe!

(40 sl.) Neprijatelj je kao orao, koji lebdi nad svojim plijenom, da se obori na nj.
(44) Moab je kao životinja progonjena od lovaca. Spopala ju je groza. Izmakne li strijeli lovčevoj, upadne u lovnu jamu. Izbavi li se iz lovne jame, uhvati se u namještene zamke.
(45) Isp. 4 Mojs 21, 28 sl.; 24, 17. Izakako je pao Hesebon, ne priječi više ništa, da se osvoje i ostali dijelovi zemlje.
Gl. 49. (1) Amonci, kojima je glavni bog bio Melhom, bili su oduzeli Izraelcima velike dijelove istočne jordanske zemlje, gdje su bila plemenska područja Gada, Rubena i pola Manase (isp. Am 1, 13; 4 Kralj 15, 29).
(2) Rabat-Amon, kasnija Filadelfija i današnji Aman, na izvoru Jaboka, bio je glavni grad Amonaca.

Bit ćete raspršeni, svaki za se. Bjegunce nitko ne će sakupiti.

6. Ali ću poslije okrenuti opet sudbinu Amonaca«, govori Gospod.

*7. O Edomu. Ovako veli Gospod nad vojskama: »Zar nema više mudrosti u Temanu? Zar je nestao savjet razumnima? Je li im mudrost zaminula?

*8. Bježite! Udaljite se odatle! Sakrijte se u dubinu, građani u Dadanu! Jer ću pustiti da na Ezava dođe nesreća njegova, vrijeme kazne njegove.

9. Dolaze k tebi vinogradari: za pabirčenje ne ostavljaju više ništa. Dolaze noću kradljivci: grabe pohlepno.

10. Jest, ogolit ću Ezava. Otkrit ću skrovišta njegova. On se više ne može sakriti. Pleme će se njegovo uništiti, braća njegova i susjedi njegovi. Ništa više ne osta od njega.

*11. Ostavi sirote svoje! Ja ću ih uzdržavati. Udovice tvoje neka se uzdaju u me!«

12. Jer ovako veli Gospod: »Zaista, koji nijesu zaslužili da piju čašu, moraju je piti: a ti, ti da bi još ostao bez kazne? Ne ćeš ostati bez kazne, ne, nego ćeš piti!

*13. Jer sobom se kunem,« govori Gospod: Bozra će biti groza, pogrda, podsmijeh i kletva, svi će gradovi njegovi biti pustinja vječna!«

14. Čuo sam vijest od Gospoda, glasnik je poslan k narodima: »Skupite se! Idite proti Edomu! Dignite se u boj!«

15. »Zaista, učinit ću te malenim među narodima, prezrenim među ljudima.

16. Strah, što ga ulijevaš, zaludio te je, tvoje drsko mišljenje, jer stanuješ u rasjelinama kamenim, hvataš se vrletnih visina. I visoko gradiš gnijezdo kao orao, ipak ću te odanle oboriti dolje,« govori Gospod.

17. »Grozan će postati Edom: Tko prolazi pokraj njega, zgrozi se i podsmijeva se radi svih uboja njegovih.

18. Kako se zbilo Sodomi i Gomori i susjedima njihovim kod uništenja njihova: tako«, veli Gospod, »ne će više tamo nitko stanovati, nijedan čovjek ne će ondje boraviti.

*19. Gle, kao što lav izlazi iz sjajne zemlje jordanske na pašnik u Temanu, tako ih iznenada gonim odatle. Koga sam izabrao, toga ću postaviti nad njima. Jer tko je kao ja? Tko će izazvati mene? I koji će mi pastir odoljeti?«

20. Zato čujte odluku Gospodnju, koju je prihvatio proti Edomu, osnove njegove, što ih je smislio proti stanovnicima Temana: Zaista, odvući će ih, najmanje od ovaca! Zaista, zgrozit će se pred njima vlastita paša!

21. Od praske pada njihova zadrhtat će zemlja. Jauk će se njihov čuti do Crvenoga mora.

22. Gle, kao orao diže se on uvis. Lebdi tamo. Raširuje krila svoja nad Bozrom. U onaj dan bit će srce

(7) Edomci na jugu Mrtvoga mora bili su gotovo uvijek u neprijateljstvu s Izraelcima (Iz 34, 5 sl.; Ezek 25, 12 sl.; Am 1, 11 sl.). Glasoviti mudraci u Temanu ne znaju dati savjeta u strašnoj nevolji.

(8) Ezav je praotac Edomaca, pa se i zove Edom (1 Mojs 36, 1).

(11) Udovicama i sirotama oduzimaju se njihovi zaštitnici, tako da mogu još samo od Boga iščekivati pomoć.

(13) Bozra, jugoistočno od Mrtvoga mora, bila je jedan od glavnih gradova zemlje (isp. 1 Mojs 36, 33; Am 1, 12).

(19) Izabranik Gospodnji po svoj je prilici babilonski kralj Nabuhodonozor.

u junaka edomskih kao srce u žene, koja porađa.
*23. O Damasku. Zbunjeni su Emat i Arfad, kad čuše zle glase. Srce je njihovo uzbuđeno od brige, ne može se više umiriti.
24. Klonuo je Damask, okrenuo da bježi. Groza ga spopala, tjeskoba i bolovi ga prihvatili kao ženu, što porađa.
*25. Jao, slavni je grad ostavljen, raskošni grad!
26. »Zato će popadati mladići na ulicama njegovim, svi će ratnici izginuti u onaj dan!« govori Gospod nad vojskama.
*27. »Na zidove Damaska stavit ću oganj, da proždre palače Benhadadove.
*28. O Cedru i o kraljevstvima Asora, što ih pobijedi Nabuhodonozor, kralj babilonski. Ovako veli Gospod: »Ustanite! Idite na Cedar! Pokorite sinove Istoka!
29. Uzimaju im šatore i stada, pokrivala njihova i posuđe njihovo. Otimaju im kamele njihove i viču na njih: ‚Groza naokolo!'
30. Bježite! Zaklonite se što brže! Sakrijte se u dubinu, stanovnici Asora!« govori Gospod. »Nabuhodonozor, kralj babilonski, prihvatio je odluku proti vama, smislio je osnovu proti vama.
*31. Ustanite! Idite proti narodu bezbrižnome, koji stanuje u sigurnosti,« govori Gospod, »koji ne zna ni za vrata ni za prijevornice, koji stanuje sâm!
*32. Kamele njihove bit će plijen, mnoštvo stada njihovih grabež. Razasut ću ih u sve vjetrove, njih, što strigu tjeme. Učinit ću da dođe na njih propast sa svih strana,« govori Gospod.
33. »Asor će onda biti stan čagaljâ, pustinja vječna. Nitko ne će više stanovati tamo, nijedan čovjek ne će boraviti u njemu.«
*34. Ovo je riječ Gospodnja, koja dođe proroku Jeremiji proti Elamu u početku vladanja kralja Judina Sedecije:
*35. Ovako veli Gospod nad vojskama: »Zaista, ja ću slomiti luk Elamu, glavno oruđe snage njegove!
36. Dovest ću proti Elamu četiri vjetra s četiri kraja neba. Razasut ću ih u sve vjetrove. Ne će biti naroda, kamo ne će doći prognanici Elama.
37. Utjerat ću u Elam strah od neprijatelja njegovih, od onih, koji mu rade o glavi. Pustit ću nesreću na njih, žestinu gnjeva svojega,« govori Gospod. »Poslat ću za njim mač, dokle ga ne zatrem.
38. Namjestit ću prijesto svoj u Elamu, uništit ću ondje kralja i knezove,« govori Gospod. »Na svršetku danâ okrenut ću sudbinu Elamovu,« govori Gospod.

---

(23) Emat, danas Hama na Orontesu, i Arfad, danas Tell Erfad, sjeverno od Alepa, bili su znameniti gradovi Sirije.
(25) Damask se naziva »raskošan grad« poradi svoje plodnosti i obilne vode.
(27) Ime Benhadad imalo je više kraljeva damaštanskih (isp. 3 Kralj 15, 20).
(28) Cedar (Kedar) je bio jedno arapsko pleme u sirsko-arapskoj pustinji. Asor je na svu priliku bio grad na istočnom obzorju istočne jordanske zemlje.
(31) Stanovnici pustinje misle, da su najbolje zaštićeni, ako ne poduzimaju nikakvih mjera sigurnosti.
(32) Arapi su običavali strići kosu na glavi.
(34) Elamci su stanovali istočno od Babilonije, južno od Medije i zapadno od Perzije. Oni su se borili kao plaćenici u asirskoj vojsci (Iz 22, 6).
(35) Elamci su bili na glasu strijelci (Iz 22, 6).

GLAVA 50.

Proročanstvo o Babilonu.

1. Ovo je riječ, koju reče Gospod o Babilonu, zemlji Kaldejaca, preko proroka Jeremije:

*2. »Objavite među narodima i razglasite, visoko dignite zastavu i navijestite, ne tajite, iskažite: ‚Uzet je Babilon, posramljen je Bel, razmrskan je Marduk, slike su njegove posramljene, idoli su njegovi razrušeni!'

*3. Jer proti njemu ide narod sa sjevera. Zemlju će njegovu učiniti pustinjom. Nitko više ne će stanovati u njoj. Čovjek i životinja pobjegli su, raspršili se.«

*4. »U one dane i u ono vrijeme,« govori Gospod, »dolaze djeca Izraelova i djeca Judina zajedno. Idu ovamo, neprestano plačući, i traže Gospoda, Boga svojega.

5. Pitaju za put u Sion: tamo je upravljen njihov pogled. Dolaze i stoje kod Gospoda. U vječnom zavjetu, što se ne zaboravlja nikada.

*6. Narod je moj bio stado izgubljeno. Pastiri su ga njegovi zaveli. Vodili su ga okolo po gorama. Išli su s brda na humove. Zaboravili su stan svoj.

7. Tko ih je god našao, proždерao bi ih. Neprijatelji su njihovi govorili: ‚Mi im stim ne činimo krivo', jer su sagriješili Gospodu, stanu pravde, nadi otaca svojih, Gospodu.

8. Bježite iz područja Babilona, iz zemlje Kaldejaca! Izađite! Budite kao ovnovi pred stadom! Jer evo, ja ću podignuti i povesti proti Babilonu mnoštvo velikih naroda iz zemlje sjeverne.

9. Oni će se postaviti proti njemu. Odatle će ga osvojiti. Strijele su im kao u valjana junaka, koji se ne vraća nikad bez uspjeha.

10. Tako će Kaldejska postati plijenom. Koji će je plijeniti, dobit će svi dosta,« govori Gospod.

11. »Jest, veselite se samo, jest, radujte se samo, vi lupeži moje baštinske zemlje! Jest, poskakujte kao telad na travi i ržite kao ždrijepci!

*12. Sasvim se osramoti mati vaša. Postiđena je, koja vas je rodila. Zaista, bit će posljednja među narodima: pustinja, suhovica, pustara!

13. Poradi gnjeva Gospodnjega ne će se u njoj stanovati, sva će opustjeti. Tko usprolazi pokraj Babilona, zgrozit će se i podsmijevat će se radi svih uboja njegovih.«

14. Postavite se okolo proti Babilonu, vi strijelci svi koliki! Gađajte ga! Ne štedite strijela! Jer je sagriješio Gospodu.

15. Podignite proti njemu bojnu viku unaokolo: »Predao se je, kule njegove padaju, zidovi se njegovi ruše!« Jest, ovo je osveta Gospodnja! Osvetite mu se! Učinite mu, kako je sâm činio!

Gl. 50. (2) Bel je bio glavno božanstvo Babilonaca. Marduk je bio najviši bog Asiraca. Nakon pobjede Babilonaca stopio se je u Bela.

(3) »Narod sa sjevera« jesu Medijanci i Perzijanci, kako se to vidi iz ispunjena proročanstva.

(4 sl.) Prorok, nakon pada Babilona, vidi povratak stanovnikâ sjevernog i južnog kraljevstva, koji putuju, čineći pokoru i plačući od radosti, u Sion, da sklope novi vječni zavjet s Bogom. Jeremija gleda u jednoj slici i oslobođenje iz progonstva i utemeljenje nove, mesijanske države Božje.

(6) Zle vođe zavedoše narod na stramputice, tako da je bez obrane pao u ruke svojim neprijateljima.

(12) »Mati« je zemlja ili glavni grad Babilonaca.

*16. Istrijebite iz Babilona sijača i onoga, koji maše srpom o žetvi! Od mača pogubnoga neka se vrati svaki k svojemu narodu, neka bježi svaki u svoju postojbinu!

*17. Izrael je ovca potjerana, od lavova gonjena. Najprije ga kralj asirski jeo. Onda mu Nabuhodonozor, kralj babilonski, kosti izlomio.

18. Zato ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: »Zaista, ja ću kazniti kralja babilonskoga i zemlju njegovu, kao što sam kaznio kralja asirskoga.

19. Povratit ću Izraela k pašniku njegovu. Neka pase na Karmelu i u Bazanu! Bit će sit na gorama Efraimovim i u Galaadu.

20. U one dane i u ono vrijeme,« govori Gospod, »tražit će krivnju Izraelovu: nema je više. Grijehe Judine: ne nalaze se. Jer ću oprostiti ostatku, što ga ostavim.

*21. Izađi proti zemlji Merataimu, izađi proti njoj i proti stanovnicima Pekoda! Uništi ih i istrijebi,« govori Gospod, »i učini točno, kako ti zapovjedim!«

22. Čuj! Rat je u zemlji i razor velik!

23. Kako je razbijen, razmrskan malj cijeloga svijeta! Kako je Babilon postao strašilo među narodima!

24. »Mećem ti zamke, Babilone, hvataš se u njih i ne osjećaš. Zatečen si i uhvaćen, jer si izazvao Gospoda u boj.«

25. Oružanu svoju otvori Gospod, izvadi svoje oružje gnjevno. Jer posla ima za svemogućega Gospoda nad vojskama u zemlji Kaldejaca.

26. Pođite na nju s posljednjega kraja! Otvorite žitnice njezine! Zgrnite je kao snopove! Potrte je! Neka više ne ostane od nje ni ostatak!

27. Pokoljite sve junce njezine! Dolje s njima na zaklanje! Teško njima, dan je njihov došao, vrijeme pohođenja njihova!

28. Čuj! Umakli bjegunci iz zemlje babilonske, koji na Sionu Gospoda, Boga našega, javljaju osvetu, osvetu za hram njegov:

*29. Podignite mnoge proti Babilonu, sve strijelce! Utaborite se proti njemu, da ne uteče nijedan! Isplatite mu djela njegova! Učinite s njim točno onako, kako je on sâm činio! Jer je bio drzovit suprot Gospodu, suprot Svecu Izraelovu.

30. »Zato će mladići njegovi pasti po ulicama njegovim, svi će ratnici njegovi izginuti u onaj dan!« govori Gospod.

31. »Zaista, ja ću na tebe, Drska,« govori svemogući Gospod nad vojskama. »Jest, dan je tvoj došao, vrijeme pohođenja tvojega!

32. Ohola će se srušiti i pasti, i nitko je ne podiže. Stavit ću oganj na gradove njezine i spalit će sve oko nje.«

33. Ovako veli Gospod nad vojskama: »Silu podnose djeca Izraelova i djeca Judina. Svi, koji ih odvedoše, drže ih čvrsto i ne će da ih puste.

(16) Stranci, plaćenici i zarobljenici bježe u svoju postojbinu za pada Babilona.

(17) Sjeverno kraljevstvo osvojenjem Samarije godine 722. bilo je uništeno od Asirije, i Juda je došao u odnos vazala prema Asiriji.

(21) Merataim (»Dvojaka pobuna«) i Pekod (»Pohod«) jesu simbolička imena za Babiloniju.

(29) Babilon je bio ohol i nije se obazirao na Boga i na njegov narod, nego je gledao da ga uništi i tako je prkosio samomu Bogu.

*34. Ali je jak izbavitelj njihov: ,Gospod nad vojskama' ime je njemu. On vodi sigurno stvar svoju, da donese mir zemlji, a nemir stanovnicima babilonskim.«
35. »Mač na Kaldejce,« govori Gospod, »i na građane babilonske, na knezove njegove i na mudrace njegove!
36. Mač na varalice njegove: poludjet će! Mač na junake njegove: klonut će!
37. Mač na konje njegove i na kola njegova i na svu mješavinu narodâ u sredini njegovoj: postat će kao žene! Mač na blago njegovo: zaplijenit će se!
38. Mač na vode njegove: presušit će! Jer je to zemlja idolâ. Poradi njihovih likova gadnih postat će luđaci.
39. Zato će se ondje nastaniti lisice i čagalji, i nojevi će ondje stanovati. Do vijeka ne će više biti nastanjen, od koljena do koljena ne će biti naseljen.
40. Kako je Bog razorio Sodomu i Gomoru i susjedne gradove njihove,« govori Gospod, »tako ne će više nitko ondje stanovati, nijedan čovjek ne će ondje boraviti!«
*41. Evo, narod dolazi sa sjevera. Velik narod i kraljevi mnogi podižu se s krajeva zemlje.
42. Luk i koplje nose, tvrdi su i bez milosrđa. Vika njihova buči kao more, na konjma jure amo, kao ratnik naoružani, proti tebi, kćeri babilonska!
43. Kralj babilonski čuo je vijest o njima: ruke njegove padaju mlitavo, tjeskoba ga obuzima, bolovi kao ženu, koja porađa.
*44. »Gle, kao što lav izlazi iz sjajne zemlje jordanske na pašnik u Temanu, tako ih iznenada gonim odatle. Koga sam izabrao, toga ću postaviti nad njima. Jer tko je kao ja? Tko će izazvati mene? I koji će mi pastir odoljeti?«
45. Zato čujte odluku Gospodnju, koju je prihvatio proti Babilonu, osnove njegove, što ih je smislio proti zemlji kaldejskoj! Zaista, odvući će ih, najmanje od ovaca! Zaista, zgrozit će se pred njima vlastita paša!
46. Od glasa »Zauzet je Babilon« zadrhtat će zemlja. Jauk će njihov prodrijeti u narode!

GLAVA 51.

Moć i pad Babilona.

*1. Ovako govori Gospod: »Zaista, ja ću podignuti proti Babilonu i proti stanovnicima Kaldejske bijes upropastitelja.
2. Poslat ću proti Babilonu vijače, da ga izviju i zemlju njegovu da oplijene, kad ga opsjednu unaokolo u dan propasti.«
3. Neka nitko ne nategne luk svoj, neka se ne digne u oklopu svome! Ne štedite mladića njegovih! Istrijebite svu vojsku njegovu!
4. Pobijeni leže u zemlji kaldejskoj, izbodeni na ulicamà njezinim.
5. Jer nije ostavio Izraela i Jude Bog njihov, Gospod nad vojskama, ako i jest zemlja njihova puna krivnje proti Svecu Izraelovu.

(34) Bog obara Babilon i postaje tako izbavitelj Izraela i mironoša svima narodima.
(41—43) Isp. 6, 22—24.
(44—46) Isp. 49, 19—21.
Gl. 51. (1) U hebrejskom tekstu stoji mjesto Kaldejska (Kasdim) leb-kamai (»srce onih, koji se bune proti meni«). Pisar je premjestio slova po rabinsko-kabalističkom (tajnoslovnom) pravilu (atbaš).

6. Bježite iz područja babilonskoga! Svaki neka spasi život svoj, da ne izginete krivnjom svojom! Jer je vrijeme osvete za Gospoda. On vrši plaću na njemu.

*7. Babilon je bio zlatna čaša u ruci Gospodnjoj. Svu je zemlju opojio. Vina su njegova pili narodi. Tako su poludjeli narodi.

8. Najedamput pade Babilon i razbi se. Jaučite za njim! Donesite balsama za njegovu bol! Možda se dadne iscijeliti!

*9. »Htjedosmo iscijeliti Babilon. Ali se ne može iscijeliti. Ostavite ga! Idimo svaki u postojbinu svoju! Jer do neba dopire sud njegov. Doseže do oblakâ.

*10. Gospod je iznio na svijetlo pravednu stvar našu. Dođite, pripovijedajmo na Sionu o djelu Gospoda, Boga svojega!«

*11. Oštrite strijele! Punite tulce! Gospod je nadražio bijes kralja medijanskoga, jer je proti Babilonu osnova njegova naperena, da ga uništi. Jest, to je osveta Gospodnja, osveta za hram njegov!

12. Razmahnite zastavom proti zidovima babilonskim! Pojačajte stražu! Postavite stražare! Namjestite zasjede! Jer kako je Gospod zasnovao, tako će i izvršiti, što je obećao za stanovnike babilonske.

13. Ti, koji stanuješ na silnim vodama, bogat blagom, dođe kraj tvoj! Svršetak je lihvi tvojoj!

14. Gospod nad vojskama zakleo se je samim sobom: »Ako sam te i napunio ljudima kao skakavcima, ipak će se zapjevati nad tobom dobitna vika.«

*15. On je stvorio zemlju snagom svojom, on je utemeljio vasioni svijet mudrošću svojom, on je razastro nebo razumom svojim.

16. Kad zaori glas njegov, zašušte vode na nebu. On vodi oblake s krajeva zemlje, baca munje s daždem, izvodi vihor iz odaja njegovih.

17. Luđak je svaki, koji to ne shvaća. Stidjeti se mora svaki umjetnik od livenoga lika svojega. Jer je prijevara liveni lik njegov; nema duha u njemu.

18. Oni su tlapnje, stvari smiješne. U vrijeme kazne njihove kraj je njima.

19. Ali kao ovi nije dio Jakovljev, nego je on stvoritelj svega, i Izrael je pleme, što je njegovo. Gospod nad vojskama ime je njegovo.

*20. »Ti si mi bio malj, oruđe bojno: tobom sam satro narode, tobom sam razorio kraljevstva.

21. Tobom sam satro konja i jahača. Tobom sam satro kola i vozioca.

22. Tobom sam satro čovjeka i ženu. Tobom sam satro starca i dijete. Tobom sam satro momka i djevojku.

23. Tobom sam satro pastira i stado. Tobom sam satro seljaka i spregu. Tobom sam satro namjesnike i upravitelje.«

24. »A sad ću na vaše oči platiti Babilonu i svim stanovnicima kaldejskim za svu zloću, što je učiniše Sionu,« govori Gospod.

(7) Bog se je poslužio Babiloncima, da na drugim narodima izvrši svoj kazneni sud.

(9) Ovi, što govore, jesu trgovci i plaćenici, koji su gradu htjeli dobro. Kad ga nijesu mogli spasiti, vraćaju se natrag u svoju postojbinu.

(10) Ovdje govore zarobljeni Izraelci.

(11) Prorok se u svom opisu vraća na navalu na grad. Kako pokazuje ispunjenje proročanstva, zauzeo je grad perzijski kralj Cir, koji je bio i kralj medijski.

(15—19) Isp. 10, 12—16.

(20—23) Babilon je bio sa svojim pobjedama samo oruđe Božje.

*25. »Čekaj, sad ću na te, goro pogibije«, govori Gospod, »koja si opustošila svu zemlju! Pružit ću ruku svoju proti tebi i svalit ću te sa stijene i načinit ću od tebe goru ognja.

26. Ne će uzeti od tebe kamena za krunište ni kamena za temelj. Ne, bit ćeš pustoš vječna,« govori Gospod.

*27. Zasadite zastavu u zemlju! Zatrubite u rog među narodima! Posvetite narode za boj proti Babilonu! Sazovite proti njemu kraljevstva Ararata, Menija i Askeneza! Podignite proti njemu Tafsar! Dovedite konje, mnogo poput skakavaca!

28. Posvetite proti njemu narode za boj, kralja medijskoga, namjesnike, sve upravitelje njegove i sve područje oblasti njegove!

29. Tada će se potresti i zadrhtati zemlja; jer na Babilonu ispunjava se odluka Gospodnja, da učini područje babilonsko pustinjom, u kojoj nitko ne stanuje.

30. Junaci Babilona odustaju od boja, ostaju i sjede u tvrđavama. Usahnula je junačka snaga njihova. Postali su žene. Opustošene su kuće njegove, polomljene prijevornice njegove.

31. Teklić leti za teklićem, glasnik za glasnikom, da jave kralju babilonskom, da je grad njegov zauzet sa svih krajeva,

32. Da su brodovi njegovi zaposjednuti, bare njegove isušene, ratnici klonuli.

*33. Jer ovako veli Gospod nad vojskama, Bog Izraelov: »Kći je babilonska kao gumno u vrijeme, kad se nabija. Još malo, pa je i za nju došlo vrijeme žetve.«

*34. »Nabuhodonozor, kralj babilonski, pojeo me je i satro. Kao prazan sud bacio me je. Proždro me je, kao što zmaj napuni trbuh svoj, zatjerao me iz raja mojega.

35. ‚Bijeda moja neka padne na Babilon!', veli građanstvo Siona. ‚Krv moja neka dođe na stanovnike kaldejske!' veli Jeruzalem.«

*36. Zato ovako govori Gospod: »Evo, ja ću voditi parbu tvoju! Osvetit ću te. Osušit ću more njegovo; izvor ću njegov osušiti.

37. Babilon će postati gomila kamenja, stan čagaljima, pustoš, poruga i bez stanovnikâ.

38. Svi će rikati kao lavovi, zavijati kao lavići.

39. Kad ih upali pohlepa, ugotovit ću im gozbu i opojit ću ih, da stanu posrtati i upadnu u vječni san, iz kojega se više ne probudiše,« govori Gospod.

40. »Svest ću ih na zaklanje kao janjce, kao ovnove i jarce.«

*41. Ah, kako je zauzet Sesak i osvojen ures svega svijeta! Kako je Babilon postao užas među narodima!

42. Ustalo je more na Babilon: utonu u silne valove njegove.

43. Gradovi njegovi postaše pustoš: zemlja suše i goleti, zemlja, u kojoj više ne stanuje čovjek, kroz koju više ne prolazi čovjek.

(25) Babilon je radi svoje veličine i moći kao kakova gora.
(27) Rat proti Babilonu svet je rat. Ararat, Meni, Askenez (Aškenaz) bili su narodi u području današnje Armenije. Za Tafsar (Tifsar) ne zna se danas ništa.
(33) Kad se nabija i sprema gumno, onda je blizu žetva.
(34) Govori Jeruzalem.
(36) Pretjerano (hiperbolički) zove se Eufrat morem.
(41) Riječ Sesak (Šešak) nastala je od Babela (Babilona) rukom pisara i rabinsko-kabalističkim premještanjem slovâ (isp. 25, 26; 51, 1).

*44. Pohodit ću Bela u Babilonu
i istrgat ću iz ralja njegovih, što je
proždro. Narodi ne će više grnuti
k njemu. I zidovi su babilonski pali.
45. Izađi iz područja njegova,
narode moj! Neka svaki spasi život svoj od žestokoga gnjeva Gospodnjega!
46. Nemojte da klone srce vaše!
Ne bojte se od glasa, što će se čuti u zemlji, kad jedne godine dođe ovaj glas, druge godine onaj glas, i kad nasilje zavlada u zemlji, i jedan vladalac ustane na drugoga.
47. »Zato zaista, dolazi vrijeme,
kad ću pohoditi idole babilonske. Sva će se zemlja njegova posramiti. Svi će pobijeni njegovi pasti u njemu.
48. Tada će nad Babilonom kli-
cati od radosti nebo i zemlja i sve u njima, kada dođu na nj sa sjevera zatirači,« govori Gospod.
49. »I Babilon mora pasti za po-
bijene Izraelove, kao što su za Babilon pobijeni padali po cijelom svijetu.«
*50. Idite, koji umakoste maču!
Ne stojte! Spominjite se u daljini Gospoda! Prema Jeruzalemu neka se upravlja srce vaše!
*51. Stajali smo posramljeni, kad
čusmo za porugu. Stid je pokrio lice naše. Jer su tuđini došli u svete stanove Gospodnje.
52. »Zato zaista, dolazi vrijeme,«
govori Gospod, »kad ću pohoditi idole njegove. Po svoj zemlji njegovoj jecat će pobijeni.
53. Da se Babilon sve do neba
popne, da sagradi tvrđavu svoju na visini nepristupnoj, doći će ipak od mene na nj zatirači,« govori Gospod.
54. Čuj, odjekuje vika iz Babi-
lona, velik razor iz zemlje kaldejske!
55. Jer Gospod zatire Babilon,
dokida tamo veliku vrevu. Valovi njegovi buče kao silne vode, vika se njegova razliježe.
56. Zaista, zatirač dođe na Babi-
lon. Junaci se njegovi zarobljavaju, lukovi se njegovi potiru. Jer je Gospod Bog plaće, koji sigurno plaća.
57. »Njegove knezove i mudra-
ce, namjesnike, upravitelje i ratnike opojit ću, da padnu u vječni san, iz kojega se više ne probudiše,« govori kralj; ‚Gospod nad vojskama' ime je njegovo.
*58. Ovako veli Gospod nad voj-
skama: »Široki zidovi babilonski razorit će se do temelja, visoka vrata njegova ognjem će se spaliti. Ljudi će se truditi ni za što, narodi će se mučiti za oganj.«
59. Ovo je nalog, što ga dade
prorok Jeremija Saraji, sinu Nerije, sina Maasijina, kad je ovaj sa Sedecijom, kraljem Judinim, pošao u Babilon u četvrtoj godini kraljevanja njegova. Saraja je bio glavni stanoređa.
60. Jeremija je bio napisao u
jednu knjigu svu nesreću, što je imala saći na Babilon, naime sve ove riječi, što su napisane proti Babilonu.

(44) Nesretni grad mora predati svoje blago, što ga je pohlepno skupio iz svega svijeta. I više mu ne će dolaziti strani trgovci.

(50) Ova opomena upravljena je onim zarobljenim Izraelcima, koji nijesu željeli vratiti se u domovinu, jer su se bili okućili u tuđoj zemlji, imali su tamo svoj posjed i svoje znance.

(51) Drugi Izraelci rado će ostaviti Babilon. Stid ih je robovati u tuđoj zemlji. Jednako su žudjeli, da ih smiri Gospod od ljutoga ropstva, u kom su robovali. Razorenje hrama bilo je za njih najveća sramota.

(58) Zidovi Babilona imali su u opsegu 18 km; debljina im je bila 17½ m.

61. Jeremija reče Saraji: »Kad dođeš u Babilon, gledaj, da objaviš sve ove riječi!
62. Reći ćeš: ‚Gospode, ti si se zaprijetio ovomu mjestu uništenjem, da se nitko više ne nastani u njemu, ni čovjek ni životinja, jer ima biti vječna pustinja.'
*63. Kad pročitaš ovu knjigu, priveži kamen na nju, baci je u Eufrat
64. I reci: ‚Tako će potonuti Babilon i ne će se više podignuti poradi nesreće, što ću je pustiti na nj, i on će iznemoći.'«
Dovle su riječi Jeremijine.

GLAVA 52.

Razor Jeruzalema i propast kraljevstva.

*1. Dvadeset i jedna godina bila je Sedeciji, kad je postao kralj. Vladao je jedanaest godina u Jeruzalemu. Mati se je njegova zvala Amitala i bila je kći Jeremije iz Lobne.
2. On je činio, što se nije dopadalo Gospodu, sasvim kako je činio Joakim.
3. Jer poradi gnjeva Gospodnjega došlo je s Jeruzalemom i Judom tako daleko, da ih je odbacio ispred svojega lica. Sedecija otpade od kralja babilonskoga.
4. U devetoj godini njegova vladanja, desetoga dana desetoga mjeseca, dođe Nabuhodonozor, kralj babilonski, sa svom vojskom svojom na Jeruzalem. Opkoliše ga i načiniše opkope unaokolo.
5. Grad ostade opkoljen do jedanaeste godine kraljevanja Sedecijina.
6. Devetoga dana četvrtoga mjeseca bila je glad u gradu postala tako teška, te narod zemaljski nije više imao što jesti.
7. Tada zid gradski bi provaljen, i vojnici svi nagnuše u bijeg i ostaviše grad noću putem kroz vrata između obadva zida uz vrt kraljev, a Kaldejci su držali grad opkoljen. Okrenuše prema ravnici jordanskoj.
8. Ali čete kaldejske potjeraše kralja i stigoše Sedeciju u polju jerihonskom, izakako ga je bila ostavila sva vojska njegova i razbježala se.
*9. Uhvatiše kralja i dovedoše ga kralju babilonskom u Reblatu u području ematskom. Taj mu izreče presudu.
*10. Kralj babilonski dade sinove Sedecijine poklati na njegove oči i sve knezove Judine pogubi u Reblati.
11. A Sedeciju dade oslijepiti i u okove staviti. Tada ga dade kralj babilonski odvesti u Babilon i u zatvoru ga držati do smrti njegove.
12. Desetoga dana petoga mjeseca, t. j. u devetnaestoj godini kraljevanja Nabuhodonozora, kralja babilonskoga, dođe u Jeruzalem Nabuzardan, zapovjednik tje-

(63 sl.) Ovom simboličkom radnjom imalo se naznačiti, da će se zacijelo dogoditi nesreća, što ju je bio prorekao Jeremija.

Gl. 52. (1 sl.) Isp. 4 Kralj 24, 18—25, 30. Ovim dodatkom (gl. 52.) ima se pokazati ispunjenje proroštava proroka Jeremije o razoru Jeruzalema i propasti kraljevstva.

(9) Reblata je Rebla (danas Ribla) na Orontesu (isp. 4 Kralj 23, 33 s bilješkom).

(10) Tako je kralj babilonski Nabuhodonozor nehotice izvršio, što su o Sedeciji prorekli Jeremija i Ezekijel. Jeremija je prorekao o Sedeciji (32, 5), da će ga odvesti u Babilon, a Ezekijel (12, 13), da ne će vidjeti Babilona, a ondje da će umrijeti.

lesne straže, koji je pripadao osobnoj službi kralja babilonskoga,

13. I popali hram Gospodnji, palaču kraljevsku i sve kuće u Jeruzalemu. Sve znamenitije zgrade dade popaliti.

14. Sve zidove jeruzalemske unaokolo obarale su sve čete kaldejske, što su stajale pod zapovjednikom tjelesne straže.

15. Jedan dio malih ljudi i ostatak naroda, što je još bio preostao u gradu, tako isto prebjege, što su bile prebjegle kralju babilonskom, i ostatak zanatlija odvede Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže.

16. A jedan dio malih ljudi u zemlji ostavi Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže, kao vinogradare i seljake.

17. Stupove mjedene u hramu Gospodnjem, podnožja i more mjedeno u hramu Gospodnjem razbiše Kaldejci i svu mjed od njih odvukoše u Babilon.

18. I lonce, lopate, noževe, vrčeve, zdjele i sve posuđe mjedeno, što se upotrebljavalo kod službe Božje, uzeše.

19. I umivaonice, tave, škropionice, lonce, svijetnjake, kadionice i čaše, što je sve bilo od zlata i srebra, uze sebi zapovjednik tjelesne straže.

20. Obadva stupa, jedno more, dvanaest volova mjedenih, što su bili pod njim, i klupe, što ih bio dao načiniti kralj Salomon za hram Gospodnji, mjedi svega ovoga posuđa nije bilo mjere.

21. Što se tiče stupova, jedan je stup bio visok osamnaest lakata, i konac od dvanaest lakata bio je potreban, da ga obuhvati; bio je četiri prsta debeo i unutra šupalj.

22. Odozgo na njemu bilo je oglavlje mjedeno. Oglavlje bilo je visoko pet lakata. Pletenice sa šipcima ovijale se oko oglavlja, sve od mjedi. Isto tako bio je i drugi stup sa šipcima.

23. A bilo je dvadeset i šest šipaka, što su lebdili slobodno. Svih je šipaka bilo sto oko pletenice.

*24. Zapovjednik tjelesne straže uze sa sobom velikoga svećenika Saraju i drugoga svećenika Sofoniju i tri vratara.

25. Dalje uze iz grada jednoga dvoranina, koji je bio nad vojnicima, i sedam ljudi iz bliže okoline kraljeve, koji se nađoše u gradu, onda pisara vojnog zapovjednika, koji je popisivao narod u zemlji za vojnu službu, i šezdeset ljudi iz naroda zemaljskoga, koji se nađoše u gradu.

26. Ove dakle uze Nabuzardan, zapovjednik tjelesne straže, i odvede ih u Reblatu kralju babilonskom.

27. A kralj babilonski dade ih pobiti i pogubiti u Reblati u zemlji ematskoj. Tako on odvede Judu iz zavičajne zemlje njegove.

28. Ovo je broj ljudi, što ih Nabuhodonozor odvede u ropstvo: u sedmoj godini tri tisuće i dvadeset i tri Judejca,

29. U osamnaestoj godini Nabuhodonozorovoj osam stotina i trideset i dvije duše iz Jeruzalema.

30. U dvadeset i trećoj godini Nabuhodonozorovoj odvede u ropstvo Nabuzardan, zapovjednik tje-

(24—27) Pogubljeni ljudi u Reblati bili su odličnije osobe, koje su možda pomagale kralja Sedeciju, kad se je ono odmetnuo od kralja babilonskoga.

lesne straže, Judejaca sedam stotina i četrdeset i pet duša, svega četiri tisuće i šest stotina duša.

*31. U trideset sedmoj godini, otkako se odvede Joahin, kralj Judin, u dvanaestom mjesecu, dvadeset petoga dana u mjesecu, Evilmerodah, kralj babilonski, u godini svojega nastupa vlade pomilova Joahina, kralja Judina, i izvadi ga iz tamnice.

32. On se razgovori prijateljski s njim i namjesti mu prijesto više prijestola drugih kraljeva, koji se nađoše kod njega u Babilonu.

33. Smio je skinuti sa sebe haljine tamničke i svagda kod njega jesti, dokle je živio.

34. Njegovo uzdržavanje, što je bilo trajno, davalo mu se iz dan u dan, dokle je živio, od kralja babilonskoga do smrti njegove.

(31) Evilmerodah bio je sin i nasljednik Nabuhodonozorov. Nije poznato, zašto je babilonski kralj toliko počastio raskralja Joahina.

TUŽALJKE JEREMIJINE

1. U starogrčkom prijevodu Septuaginti i u latinskoj Vulgati iza knjige proroka Jeremije dolazi pet pjesama, koje u natpisu hebrejskoga teksta imaju ime »Kinôth«, t. j. »Tužaljke«. Grčki i latinski natpis imaju isti smisao (»Thrênoi«, odnosno »Threni« ili »Lamentationes«). Po početnoj riječi prve, druge i četvrte glave zovu se »Tužaljke Jeremijine« u kasnijim hebrejskim rukopisima »Ekhah« (= »Ah kako!«).

2. Pisac ovih pet tužnih pjesama po predaji starožidovskoj i kršćanskoj jest prorok Jeremija. To nam svjedoči već natpis u starogrčkom prijevodu: »Thrênoi Jeremíu«). I čitav sadržaj knjige kazuje nam nedvojbeno, da je pisac suvremenik tužnih događaja, i da je sâm proživio razor Jeruzalema (586) i golemu nevolju svojega naroda.

3. Sadržaj je knjizi ovaj: pjesnik gorko tuguje i upravo nariče nad razorom divnoga grada Božjega i nad nevoljom njegovih stanovnika, izakako ga je osvojio babilonski kralj Nabuhodonozor. Prva i druga pjesma opisuju strahotu i opustošenje razorenoga grada, sramotno odvođenje naroda i knezova u babilonsko ropstvo i žalost hramske gore Siona, kamo više ne dolazi nitko, da svetkuje svete blagdane Gospodnje. »Tužaljke Jeremijine«, te nedostižne elegije (bugarke, tužaljke), upravo do suza diraju, kad sâm pjesnik mora priznati, da je ta strahovita sudbina narodna kazna za grijehe Jeruzalema. U trećoj pjesmi tuguje pjesnik nad svojom vlastitom nesrećom, jer je nesreća Svetoga grada postala njegova vlastita nesreća. Četvrta pjesma opisuje užasno stanje za opsade grada Jeruzalema. Peta pjesma jest molitva, u kojoj pjesnik Jeremija opisuje muku i tugu onih, koji su još ostali u zemlji. U toj molitvi sa suzama zaziva pjesnik dobroga Boga, neka se smiluje jadnomu narodu i nesretnomu Jeruzalemu.

TUŽALJKE JEREMIJINE

GLAVA 1.

Pad Jeruzalema.

*1. Ah, kako leži pust grad — nekada bogat stanovnicima! Udovica je postao — nekada gospodarica narodima. Nad zemljama nekada kneginja postade podanica.

*2. Gorko plače noću — suze mu na obrazima. Nikoga nema, da ga utješi, od svih milosnika njegovih. Svi prijatelji njegovi postaše mu nevjerni, postaše mu neprijatelji.

*3. Iseli se Juda od jada, od ljutoga ropstva, boravi sad među neznabošcima, ne nalazi mira: svi tlačitelji njegovi hvataju ga u tjeskobi.

4. Putovi na Sion tuguju, jer nitko ne dolazi na blagdan. Sva su vrata njegova pusta; svećenici njegovi uzdišu. Djevojke su njegove pune jada; i sam je jadan.

5. Tlačitelji njegovi dođoše na vlast; neprijatelji se njegovi raduju; jer ga Gospod rinu u žalost poradi svih grijeha njegovih. Djeca njegova idu u ropstvo pred tlačiteljem.

*6. Pade sa sionske kćeri sav sjaj njezin. Knezovi su njezini kao ovnovi bez pašnika. Vuku se tamo posve iznemogli pred gončinom.

*7. U vrijeme svoje muke i nevolje spominje se Jeruzalem sve krasote, što ju je imao u dane davne; sada narod njegov pada u ruke neprijateljeve, a nitko mu ne pomaže. Neprijatelji to gledaju i propasti se njegovoj smiju.

*8. U krivnju je zapleten Jeruzalem; zato posta ogavan. Svi laskavci njegovi preziru ga: vidješe golotinju njegovu. A on sam uzdiše i okreće se natrag.

9. Nečistoća pokriva skute njegove; nije mislio na kraj svoj. Zato je pao tako duboko; nije imao nikoga da ga potješi. »Gospode, po-

---

Gl. 1. (1—22) Prva (a i druga tužaljka) ima 22 retka. Svaki redak u hebrejskom izvorniku počinje slovom hebrejskog alfabeta po redu (alef, bet, gimel, dalet i t. d.).

(1—11) Prorok Jeremija tuguje nad nesrećom, što je snašla grad Jeruzalem. Dvaput je opis pretrgnut povikom grada k Bogu (u r. 9. i 11.).

(1) Jeruzalem je postao udovicom, jer ga je odbacio Bog, njegov duhovni vjerenik.

(2) »Milosnici« su idoli i strani narodi, u koje se je uzdao narod, mjesto da stavi svoje pouzdanje u Boga.

(3) Mnogi su se Izraelci iz straha od Babilonaca iselili u druge zemlje, osobito u Egipat (isp. Jer 43 sl.).

(6) »Kao ovnovi«: ovako čita i Septuaginta i Vulgata, i to je čitanje svakako bolje nego hebrejsko »kao jeleni«. Judini knezovi bili su nepravedni pastiri, koji su druge gonili i tlačili. Kopali su drugima jamu, pa su sad sami upali u nju.

(7) Sada, kad su stanovnici jeruzalemski pali u nevolju i u ruke neprijatelju, spominje se Jeruzalem svoje prijašnje slave i krasote pod Davidom i Salomonom; spominje se sjaja svojega hrama i svojih blagdana.

(8) Jeruzalemski laskavci jesu oni isti, koji se u r. 2. nazivaju milosnici.

gledaj nevolju moju: jer se je ponio neprijatelj!«

10. Tlačitelj poseže rukom na sve blago njegovo. Morao je vidjeti, kako prodiru u svetište njegovo neznabošci, kojima si zabranio pristup u općinu svoju.

11. Sav narod njegov uzdiše tražeći kruha. Za jelo daje nakit svoj, da produlji život. »Ah, Gospode, vidi ipak i pogledaj, kako sam veoma prezren!«

*12. »Vi svi, koji prolazite putem, pogledajte i vidite, ima li boli, kakva je moja, koja me pogodila, kad me Gospod rinuo u žalost u dan žestokoga gnjeva svojega!

*13. S visine posla oganj u nutrinu moju za kaznu. Postavi mrežu nogama mojim, prebaci me. Ostavi me bez pomoći, te jednako tugujem.

*14. Opremljen je jaram grijeha mojih, privezala ga je ruka njegova. Bio mi je metnut na vrat, i skrši se snaga moja. Gospod me predade takvima, kojih ne mogu prevladati.

*15. Sve je junake moje ugrabio Gospod usred mene. Sazvao proti meni svečanost, da pogubi ratnike moje. Gospod je sâm kao grožđe u kaci izgazio djevojku kćer Judinu.

16. Zato ja moram gorko plakati; oko moje pliva u suzama. Daleko je od mene utješitelj, koji bi me okrijepio. Postiđena su djeca moja, jer je nadvladao neprijatelj.«

17. Sion pruža ruke svoje; nema mu utješitelja. Gospod je podigao unaokolo proti Jakovu neprijatelje njegove. Jeruzalem posta kod njih gadan.

18. »Gospod je jedini pravedan; jer ja sam mu prkosio. Čujte, svi narodi, i vidite bol moju! Djevojke moje i mladići moji otidoše u nevolju.

19. Pozvao sam milosnike svoje, ali su oni bili nevjerni. Svećenici moji, starješine moje poginuše u gradu tražeći jela, da produlje život svoj.

*20. Pogledaj, Gospode, kako mi je teško; nutrina moja gori! U grudima mi se prevrće srce; jest, velik je bio prkos moj! Napolju bjesni mač, a unutra smrt.

21. Čuli su, kako jecam, ali ne nađoh nikakva utješitelja. Svi su neprijatelji moji čuli za nesreću moju, radosni, da si to učinio, da si poslao dan, kojim si zaprijetio. Nek ih pogodi kao mene!

22. Nek izađe pred lice tvoje sva zloća njihova! Tad učini njima, što si učinio meni za sve grijehe moje! Jer su bez broja uzdasi moji, slabo je srce moje.«

(12—16) Nesretni grad govori kao udovica. Bog je kao osvetnik za grijehe njegove uzrok svoj nesreći, što ga je stigla.

(13) Bol, što jede čovjeka, gori kao oganj u njegovoj nutrini. Slika o mreži uzeta je iz tadašnjega lovačkog života i znači potpuni slom.

(14) Sadašnje je stanje kao jaram, što mu ga je Bog metnuo na vrat poradi njegovih bezakonja.

(15) Bog, koji je stanovao usred Jeruzalema u hramu kao zaštitnik naroda, predao je hrabre branitelje grada neprijateljskim provalnicima i tako otvorio krvavu svečanost u gradu.

(20) Pjesnik gleda posljednje borbe pred padom grada kao u sadašnjosti. Pred gradom je bjesnio boj, a unutra su bjesnile glad i bolest.

GLAVA 2.

Tužnjava Siona.

*1. Ah, kako naoblači Gospod u gnjevu svom kćer sionsku! Baci s neba na zemlju sjaj Izraelov, ne pomisli na podnožje nogu svojih u dan gnjeva svojega.

2. Neštedice uništi Gospod sva polja Jakovljeva. Poobara u gnjevu svom tvrđave kćeri Judine. Pobaca u prah, oskvrni kraljevstvo, knezove njegove.

3. Slomi u žestini gnjeva svojega svu snagu Izraelovu. Potegnu natrag desnicu svoju od neprijatelja, raspali se na Jakova kao oganj plameni, što proždire sve.

4. Kao neprijatelj nateže luk svoj, kao protivnik pruži desnicu svoju; što obraduje oko, sve to uništi u šatoru kćeri sionske. Izli gnjev svoj kao oganj.

5. Kao neprijatelj pokaza se Gospod, uništi Izraela, uništi sve palače njegove, obori tvrđave njegove, nagomila na kćer Judinu jad na jad.

6. Pogazi kao lijehu hram njegov, poruši svetište njegovo. Gospod vrže u zaborav na Sionu blagdane i subotu. U žestokom gnjevu svom odbaci kralja i svećenika.

*7. Pogrdi Gospod žrtvenik svoj, zamrzi na svetište svoje. Pusti da padnu u ruke neprijatelju zidovi dvorova njegovih. Stade ih vika u kući Gospodnjoj kao u dan blagdana.

*8. Odluči Gospod da uništi zidove kćeri sionske. Rasteže mjeračko uže i ne ustavi ruke svoje kod rušenja. Ražalosti opkop i zid; tugovali su skupa.

*9. Utonuše u zemlju vrata njezina; polomi i razbi prijevornice njezine. Kod neznabožaca su kralj njezin, knezovi njezini. Nema više zakona. I proroci njezini ne dobivaju viđenja od Gospoda.

10. Šuteći sjede na zemlji starci kćeri sionske, posuli su prahom glavu svoju, vrećom se ogrnuli. Oborile k zemlji glavu svoju djevojke jeruzalemske.

*11. Ispadoše mi oči od plača; grudi moje hoće da puknu. Sav mi je život otet poradi pada kćeri mojega naroda, jer dijete i nejače ginu na ulicama gradskim.

12. Svojim materama viču: »Gdje je kruh?« Ginu kao smrtna rana na ulicama gradskim, izdišu dušu svoju na grudima matera svojih.

13. Što da ti predočim, čim da te izjednačim, kćeri jeruzalemska? Kakvu ću ti priliku naći, da te utješim, djevojko, kćeri sionska? Jer je velika kao more nesreća tvoja; tko da te iscijeli?

*14. Proroci tvoji navješćivali ti laž i prijevaru, nijesu otkrivali krivnje tvoje, da okrenu sudbinu tvoju. Samo su ti utvare kazivali, da te prevare i zavedu.

Gl. 2. (1—22) Isp. bilješku 1, 1—22.

(1) »Podnožje nogu svojih«, t. j. kovčeg zavjetni u hramu (1 Dnev 28, 2). Narod je vjerovao, da ga posjed hrama štiti od svake nesreće (Jer 7, 4).

(7) Mjesto svetih pjesama i blagdanskog veselja čula se je u hramu dobitna vika neprijateljâ.

(8) Bog je uredio razorenje grada po osnovi, kao po mjeračkom užetu.

(9) Iza propasti naroda popustilo je djelovanje prorokâ u domovini.

(11 sl.) Strahovita nevolja, a osobito spomen na strašnu glad (Jer 52, 6; 4 Kralj 25, 3), što dolazi pred oči proroku, tjeraju grozne i gorke suze proroku na oči.

(14) Lažni proroci proricali su Jeruzalemu samo spasenje i sreću (Jer 23, 17) i tako su priječili obraćenje naroda.

15. Nad tobom pljeskaju rukama svi, koji prolaze putem. Šiću i mašu glavom nad kćerju jeruzalemskom: »To li je grad, za koji su govorili da je najljepši, milina svemu svijetu?«
16. Razvaljuju usta na te svi neprijatelji tvoji. Škripe zubima, šiću i viču: »Ha, mi proždrijesmo! Jest, ovo je dan našega nadanja; dočekasmo ga, doživjesmo!«
17. Svršio je Gospod, što je naumio, prijetnju svoju ispunio, koju je davno kazao: razorio je nemilice, razveselio je tobom neprijatelja, učinio je ponosnim protivnike tvoje.
18. O poviči gore visoko Gospodu, djevojko, kćeri sionska! Daj da teku suze tvoje kao potok dan i noć! Ne daji sebi nikada mira; neka se oko tvoje nikada ne odmori!
*19. Ustani! Tuguj glasno ob noć, u početku straže! Izlijevaj srce svoje kao vodu pred licem Gospodnjim! Podiži k njemu ruke svoje za život djece svoje, što ginu od gladi na uglovima svih ulica!
*20. »Gospode, vidi ipak i pogledaj, kome si učinio ovako! Jesu li smjele žene jesti plod tijela svojega, dječicu svojega staranja? Je li se smjelo u svetištu Gospodnjem ubijati svećenika i proroka?
*21. Na ulicama leže na zemlji dječak i starac. Djevojke moje i mladići moji padoše od mača. Ti si ih pobio u dan gnjeva svojega, poklao si ih okrutno.
22. Sazvao si kao na blagdan odasvud one, koji me straše. U dan gnjeva Gospodnjega nije bio nitko, koji bi utekao i umaknuo. Koje othranih i brižno odgojih, njih mi neprijatej moj pobi.«

GLAVA 3.

Tužnjava prorokova.

*1. Ja sam, koji sam iskusio nevolju od pruta gnjeva njegova.
2. Potisnuo me je i potjerao u taman mrak.
3. Proti meni obraća ruku svoju uvijek iznova povazdan.
4. Učinio je, da uvene tijelo moje, koža moja, polomio je kosti moje.
*5. Sazidao je i nagomilao oko mene otrovnu nevolju.
6. U tamu me obavio kao mrtvace davnih vremena.
7. Ogradio me, da ne izađem, otešćao mi okove moje.
8. Kad vičem i zovem, on ne čuje vapaja mojega.
9. Zazidao je putove moje tesanim kamenom, razvalio stazu moju.
10. Bio mi je kao medvjed što vreba, lav u skrivalištu.
11. Odvukao me s puta, razderao me. Pustio me da uginem.
12. Nategao luk svoj, stavio me za biljegu strijeli svojoj.
13. Probo mi bubrege strijelama iz tula svojega.
14. Postao sam podsmijeh svemu narodu svojemu, ruglo njihovo svaki dan.
15. Nasitio me gorčinom; dao mi pelen da pijem.
16. Polomio mi zube kamenjem, dao mi pepeo da jedem.

(19) Glas noćne straže, što se izmjenjuje, svaki će put izazvati novu tužnjavu one, koja tuguje.
(20) Isp. Jer 19, 9.
(21) Isp. Jer 14, 16.
Gl. 3. (1—66) Jeremija govori u ime svoje i naroda svojega. Njegova je sudbina prilika sudbine njegova naroda. Raznim slikama opisuje on veličinu svojih tjelesnih i duševnih muka.
(5) Jeremija isporeďuje svoju bol s tamom, što vlada u starim grobovima.

17. Uzeo si mir duši mojoj, zaboravio sam sreću.
*18. Rekoh: »Ode mi život, ufanje moje u Gospoda.«
19. Spomeni se nevolje moje, tumaranja mojega, pelena gorkoga!
20. Mnogim mudrovanjem skučena je u meni duša moja.
*21. Ovo ću pomisliti u sebi, iz toga ću ufanje crpsti:
22. Milost je Gospodnja, da nijesmo sasvim uništeni, neiscrpljivo je milosrđe njegovo.
23. Ponavljaju se svako jutro. Vrlo je velika vjernost tvoja.
24. Velim: »Gospod je dio moj; zato se ufam u njega.«
25. Gospod je dobrostiv onome, koji ga čeka, duši, koja ga traži.
26. Dobro je mirno čekati pomoć Gospodnju.
27. Dobro je svakome nositi jaram svoj od mladosti.
28. Neka sjedi sâm i šuti, kad mu on dosudi!
*29. Neka prigne k prahu usta svoja; možda još ima ufanja!
30. Neka podmetne obraz svoj onome, koji ga bije, nek se najede sramote!
31. Jer Gospod ne odbacuje za vazda.
32. Ako i dosudi nevolju: on se i smiluje u veličini milosti svoje;
33. Jer on iz naslade ne obara i ne cvijeli ljudi.
34. Kad su gazili nogama sve zarobljenike u zemlji,
35. Kad su izvrtali pravo čovjeka pred očima Višnjega,
36. Kad su tlačili čovjeka pred sudom: ne vidi li to Gospod?
*37. Tko je taj, koji je zapovjedio i zbilo se, a Gospod da nije zapovjedio?
38. Ne dolazi li nesreća i sreća po zapovijedi Višnjega?
*39. Zašto se tuži čovjek, koji još živi, čovjek poradi kazni svojih?
40. Ispitajmo, pretražimo putove svoje, obratimo se Gospodu!
41. Podignimo srce i ruke k Bogu u nebu!
42. Griješili smo i bunili smo se; tada nam nijesi oprostio.
43. Obavio si se gnjevom, progonio si nas, ubijao neštedice;
44. Zaogrnuo si se u oblak, da više ne prodre molitva;
45. Učinio si od nas smeće i izmet usred narodâ.
46. Razvaljuju usta svoja proti nama svi neprijatelji naši.
47. Zadesi nas groza i jama, uništenje i zatiranje.
48. Potoci vode teku iz očiju mojih poradi pada kćeri naroda mojega.
49. Oči moje liju suze bez prestanka,
50. Dokle Gospod ne pogleda i ne vidi s neba.
*51. Oko moje muči dušu moju poradi svih kćeri grada mojega.
52. Tjerali su me kao pticu neprijatelji moji ni za što.

---

(18) Prorok se osjeća pri kraju svoje tjelesne i duševne snage. Ali, kako slijedeći odsjek pokazuje, ipak se uzda u pomoć Božju i sebe i narod svoj upućuje obećanjima Božjim u prijašnja vremena.

(21) Riječi »ovo« i »iza toga« odnose se na r. 22—24.

(29) »Neka prigne k prahu usta svoja,« da ih zatvori i da ne mrmlja proti Bogu.

(37 sl.) Iza svakoga događaja stoji Bog.

(39) Jer Bog ne odbacuje vazda (r. 31) i opet se smiluje (r. 32) i vidi svu nepravdu (r. 34—36), i on je posljednji začetnik svega toga (r. 37 sl.), ne ima čovjek mrmljati radi nevolje, što ga je snašla, nego će se nadati spasenju.

(51) Suze nad strašnom sudbinom žena i djevojaka ne ublažuju bol, nego još više povećavaju gorku žalost.

53. Svaljivali su u jamu život moj, bacali kamenje na me.
54. Vode su pokrile glavu moju; pomislio sam: »Izgubljen sam.«
55. Tada sam zazvao, Gospode, ime tvoje iz dubine jame.
56. Ti si čuo zaziv moj: »Ne zatiskuj uha svojega vapaju mojemu!«
57. Bio si blizu mene, kad sam te zvao, rekao si: »Ne boj se!«
58. Vodio si, Gospode, stvar moju, izbavljao si život moj.
59. Vidio si, Gospode, krivdu moju; pribavi mi pravicu!
60. Vidio si svu osvetljivost njihovu, sve osnove njihove proti meni.
61. Čuo si ruganje njihovo, Gospode, sve osnove njihove proti meni,
62. Mojih protivnika govore i spletke proti meni povazdan.
63. Pogledaj sjeđenje i ustajanje njihovo: ja sam podsmješnica njihova.
64. Gospode, ti ćeš im platiti po djelu ruku njihovih.
65. Zaslijepit ćeš srca njihova; kletva tvoja na njih!
66. Ti ćeš ih u gnjevu progoniti, uništiti ih pod nebom, Gospode!

GLAVA 4.

Krivnja i kazna Sionova.

*1. Ah, kako je poblijedjelo zlato, kako se je pokvarila kovina plemenita! Razasuto je sveto kamenje po uglovima svih ulica.

2. Plemeniti sinovi Siona, nekoć zlatom izmjereni, kako su cijenjeni kao zemljani sudovi, kao djelo ruke lončareve!
*3. I čagalji podaju grudi, doje mlade. Kći naroda mojega okrutna je kao nojevi pustinje.
4. Jezik je nejačetu prionuo za nepce od žeđi. Dječica su iskala kruha, a nitko im ga nije lomio.
5. Koji su nekoć jeli poslastice, ginu na ulici. Koje su nosili na grimizu, valjaju se u blatu.
6. Jer je krivnja kćeri naroda mojega bila veća od grijeha Sodome, koja je bila srušena u čas, a da se nijesu trudile ruke.
*7. Knezovi njezini sjali su jasnije od snijega, bjelje od mlijeka. Crvenije bilo je tijelo njihovo od koralâ, lik je njihov bio kao safir:
8. Ali je lice njihovo postalo crnje od čađe, ne poznaju se na ulicama. Koža im se prilijepila za kosti, osušila se kao drvo.
9. Sretniji je tko je pao od mača, negoli tko je poginuo od gladi: polagano ginu oni od nestašice hrane.
*10. Kuhale su vlastitom rukom nježne žene djecu svoju. Ona su im bila hrana, kad je padala kći naroda mojega.
11. Iscrpao je Gospod gnjev svoj, izlio je jarost srdžbe svoje, oganj je na Sionu raspalio, što proždrije tvrđe njegove.
12. Nikada nijesu pomislili kraljevi zemaljski, ni svi stanovnici zemaljski, da bi ušli tlačitelj i neprijatelj na vrata Jeruzalema.
*13. Dogodilo se to za grijehe proroka njegovih, za opačine sve-

Gl. 4. (1 sl.) Prorok opisuje duboki pad naroda sa svoje ohole visine u sadašnje stanje prezira i zlostavljanja.
(3 sl.) Isp. Jb 39, 14—16.
(7 sl.) Ljepota je knezova bila uništena glađu.
(10) Isp. 2, 20.
(13) Došlo je do strašnoga kaznenog suda radi krivnje lažnih proroka i nedostojnih svećenika, koji su bili prolijevali krv pravednikâ (r. 13) i stim na sebe navukli toliko preziranje, da su ljudi bježali od njih (r. 14) kao od nečistih (3 Mojs 13, 46). Pa i neznabošci, kojima bi pribjegli, tjerali su ih od sebe.

ćenika njegovih, koji su prolijevali usred njega krv pravednikâ.

14. Vrludali su kao slijepci po ulicama, okaljani krvlju, da se čovjek nije mogao dotaći haljina njihovih.

15. Vikali su im: »Natrag! Nečist! Natrag! Natrag! Ne dodijevajte ga se!« Kad bi bježali i skitali se, tad bi se govorilo među neznabošcima: »Ne smiju dalje boraviti.«

16. Lice ih je Gospodnje rasulo; on ih više ne može. Prezirali su čast svećenikâ, nijesu štedjeli staraca.

*17. Oči naše uzalud čeznu još uvijek za pomoći. Na stražari svojoj čekali smo narod, koji ne pomaže.

*18. Zapriječiše nam, vrebajući nam korake, da hodimo po ulicama svojim. Svršetak je naš bio, dani se naši navršili; jest, došao je svršetak naš.

*19. Progonitelji naši bili su još brži od orlova nebeskih. Gonili su nas po gorama, vrebali nas u pustinji.

*20. Bio je naš životni dah, pomazanik Gospodnji, uhvaćen u jame njihove, a za njega smo mislili: »U sjeni njegovoj živjet ćemo među narodima.«

*21. Raduj se i veseli, kćeri edomska, koja stanuješ u zemlji Husu! I na te će još doći čaša; opit ćeš se i otkrit ćeš se.

*22. Krivnja je tvoja uništena, kćeri sionska; on te više ne izgoni. On će kazniti krivnju tvoju, kćeri edomska, otkrit će grijehe tvoje.

GLAVA 5.

Molitva za pomilovanje.

*1. Spomeni se, Gospode, što nas je zadesilo! Pogledaj i vidi sramotu našu!

2. Baština naša dopade drugima, kuće naše strancima.

3. Sirote smo, bez oca, matere naše kao udovice.

4. Pijemo za novac vodu svoju, moramo plaćati za drva vlastita.

*5. Na vratu su nam tlačitelji, smalaksali smo i ne nalazimo mira.

*6. Pružili smo ruku Egiptu i Asuru, da se nasitimo.

---

(17) Prorok se prenosi u vrijeme, kad je faraon Hofra došao u pomoć gradu. Ali se izjalovi nadanje u oslobođenje. Babilonci doduše odustaše od opsade, ali se opet pojaviše pred Jeruzalemom, kad se je Hofra povukao natrag.

(18) Strojevi opsadni učinili su ulice u Jeruzalemu nesigurnima.

(19) Prorok smjera na uhićenje kralja Sedecije, koji je nakon pada Jeruzalema pobjegao, ali ga dostigoše Babilonci u gorovitoj pustinji kod Jeriha (4 Kralj 25, 5 sl.; Jer 39, 4; 52, 7 sl.).

(20) Uhićenjem kralja propala je svaka nada u daljni opstanak judejske države. »Naš životni dah, pomazanik Gospodnji,« jest kralj.

(21) Edomci su bili zakleti neprijatelji Izraelu, pa su se veselili propasti judejske države (isp. Ezek 25, 12; 35, 15). Hus je pripadao Edomu. I neprijatelj će morati piti gnjevnu čašu Gospodnju, t. j. kazneni Božji sud pogodit će i njega. Onda će se otkriti, t. j. vidjet će se sramota i golotinja njegova.

(22) Doći će vrijeme kćeri sionskoj, kad će biti okajana krivnja njezina. Tada je više ne će stići progonstvo i ropstvo. A Edoma čeka zasluženi kazneni sud.

Gl. 5. (1—22) Ovdje odgovara u izvornom tekstu samo broj redaka, a ne redoslijed njihovih početnih slova hebrejskom alfabetu.

(5) Nakon pada Jeruzalema postala je zemlja pokrajina babilonska. Judejac Godolija bio je namjesnik velikoga kralja. Babilonski činovnici bili su mu pomoćnici.

(6) Iza sloma mnogi su potražili u Egiptu novu postojbinu (Jer 43), drugi su služili u domovini i u sužanjstvu Asircima. Asur stoji ovdje mjesto Babilona, baštinika silnog asirskoga kraljevstva.

7. Oci su naši sagriješili i nema
ih više. Opačine njihove moramo
mi nositi.
*8. Sluge su gospodari nad na-
ma; nitko nas ne izbavlja iz ruku
njihovih.
*9. Donosimo sebi kruh sa stra-
hom za život od mača u pustinji.
10. Kao peć gori koža naša u že-
ravici gladi.
11. Sramotili su žene na Sionu,
djevojke po gradovima Judinim.
12. Knezovi su bili vješani od
njih, prezrena je bila čast staraca.
*13. Mladići nose mlin; pod tere-
tom drva posrću dječaci.
14. Na vratima ne sjede više
starci; mladiće ne sjedinjuje igra.
15. Nestalo je radosti srcu na-
šemu, igra se naša pretvorila u
žalost.
16. Pala nam je kruna s glave;
teško nama, što smo sagriješili!
17. Stoga je srce naše oslabilo,
stoga je oko naše potamnjelo:
18. Radi gore Siona, što je opu-
stjela, i lisice brzaju po njoj.
*19. Ti, Gospode, stoluješ u vi-
jeke, prijesto tvoj stoji od vijeka
do vijeka.
20. Zašto hoćeš da nas zaboraviš
do vijeka, da nas ostaviš zauvijek?
21. Obrati nas, Gospode, k sebi!
Mi se vraćamo natrag. Ponovi dane
naše kako su bili prije!
22. Ili si nas zar sasvim odbacio?
Srdiš li se na nas toliko?

(8) Sluge, činovnici velikoga kralja, vladaju zemljom.

(9 sl.) Stanovnici u pustinji, osobito Edomci, otimaju žetvu onima, koji su ostali. Groznica ih hvata od gladi.

(13) Ručni mlinovi bili su od kamena i veoma teški (isp. Suc 9, 53; 16, 21).

(19) Bog ne će zauvijek ostaviti svojega naroda. On je vječno nepromjenljiv i zato će ispuniti svoja obećanja i opet Sion obnoviti, ako se samo obrati Izrael. Neka bi on svojemu narodu udijelio milost obraćenja!

PRORROK BARUH

i

PISMO JEREMIJINO

1. O životu Baruhovu samo nam je malo poznato iz knjige proroka Jeremije i iz ove male knjige Baruhove. Da je pisac ove knjige isti Baruh, koji se spominje i u knjizi Jeremijinoj, vidi se iz 1, 1 (isp. s Jer 32, 12). Baruh (»blagosloveni«) je iz roda plemenitoga. Njegov je brat Saraja imao visoku službu na dvoru (Jer 51, 59). Baruh je bio prijatelj i dugo godina drug i pomoćnik proroku Jeremiji, i podnio je s njim mnogo progonstvo (Jer 45). On je napisao prve govore Jeremijine (Jer 36). Iza umorstva namjesnika Godolije bili su on i Jeremija od judejskih bjegunaca primorani da se isele u Egipat (Jer 43). Godine 582. bio je Baruh među prognanicima u Babilonu, kojima je pročitao svoju knjigu (1, 3 sl.). Sa svotom sabranoga novca i sa srebrnim hramskim posuđem bio je od tamošnjih Judejaca poslan u Jeruzalem (1, 6 sl.).

2. Knjiga proroka Baruha sadrži povijesni uvod (1, 1—14), priznanje krivnje i molitvu prognanoga naroda (1, 15—3, 8) i riječi opomene i utjehe proroka Baruha (3, 9—5, 9).

3. Svrha je knjizi Baruhovoj obratiti k Bogu i zakonu Božjemu prognanike i probuditi u njima duh pokajanja i prave pokore.

4. Iako je knjiga Baruhova došla do nas samo u prijevodima, ipak je sigurno, da je njezin izvorni tekst bio hebrejski. To se vidi iz mnogih hebrajizama i pogrješaka u prijevodima. Origen je još poznavao hebrejski tekst, kako se to vidi iz kritičkih znakova u grčkom tekstu Heksaple. I grčki prevodilac Teodocion, koji je prevodio samo hebrejske (odnosno aramejske) svete spise, uzeo je knjigu Baruhovu u svoj prijevod.

5. Da knjiga Baruhova pripada zbirci svetih knjiga, vidi se iz toga, što je primljena u starogrčki i u Teodocionov prijevod; dokazuju to i citati (navodi) najstarijih Otaca.

Pismo Jeremijino.

Vulgata uzima pismo Jeremijino kao glavu 6. knjige Baruhove. Tako smo ga uzeli i mi. Pismo proroka Jeremije upravljeno je prognani-

cima u Babilonu, a govori o ludosti idolopoklonstva. Ovo je pismo došlo do nas samo u grčkom prijevodu. Hebrajizmi pokazuju, da je izvorni tekst bio hebrejski. Po predaji pisac je Jeremija. Pismo ima mnogo dodirnih točaka s Jer 10, 1—6 i 44, 8—19. Da pismo Jeremijino pripada zbirci svetih knjiga, dokazuju navodi najstarijih Otaca.

PROROK BARUH

GLAVA 1.

Izvještaj o javnom čitanju knjige. Povratak srebrnoga hramskog posuđa. Priznanje krivnje.

1. Ovo su riječi knjige, koju je napisao u Babilonu Baruh, sin Nerije, sina Maasije, sina Sedecije, sina Asadije, sina Helcijina,

*2. U petoj godini, sedmoga dana u mjesecu, u vrijeme, kad su bili Kaldejci osvojili i zapalili Jeruzalem.

*3. Baruh je pročitao sadržaj ove knjige pred Jehonijom, sinom Joakimovim, kraljem Judinim, i pred svim narodom, što je bio došao na čitanje knjige,

4. Nadalje pred odličnicima, kraljevićima i starješinama, ukratko pred svim narodom, velikim i malim, pred svima, što su se bili naselili u Babilonu na rijeci Sodiju.

*5. I oni su plakali, postili i molili se pred Gospodom.

6. Tada su posabrali novce, svaki po mogućnosti svojoj.

*7. To poslaše u Jeruzalem svećeniku Joakimu, sinu Helcije, sina Salomova, i ostalim svećenicima i svemu narodu, što je još bio s njim u Jeruzalemu.

*8. Posuđe kuće Gospodnje, što su ga bili uzeli sa sobom iz hrama, Baruh je bio desetoga Sivana opet dobio, da ga odnese natrag u zemlju Judinu, naime srebrno posuđe, što ga je bio dao napraviti Sedecija, sin Jozijin, kralj Judin,

*9. Izakako je Nabuhodonozor, kralj babilonski, bio iz Jeruzalema odveo i u Babilon doveo Jehoniju s knezovima, bravarima, odličnicima i vojskom u zemlji.

*10. Oni izjaviše: »Ovim vam šaljemo novcè. Kupite tim novcima životinjâ za žrtve paljenice, za žrtve grijeha i za kâd! Pripravite i darove i prinesite ih na žrtveniku Gospoda, Boga našega!

Gl. 1. (2) Peta godišnjica razorenja Jeruzalema bio je 7. dan petoga mjeseca Ab (sredina srpnja do sredine kolovoza) godine 582. (isp. 4 Kralj 25, 8).

(3) Kralj Jehonija (Joahin) bio je godine 598. odveden u Babilon i bio je tada u 16. godini svojega zatvora. Njegova nazočnost na skupštini pokazuje, da se je donekle mogao slobodno kretati.

(5) Vulgata započinje ovaj redak ovako: »Kad su to čuli (»Qui audientes«), t. j. kad su čuli sadržaj knjige, plakali su i t. d.

(7) Velikog svećenika Josedeka odveo je Nabuhodonozor u ropstvo (1 Dnev 5, 41). Mjesto njega, čini se, imao je svećenik Joakim nadzor nad svećenicima, što su ostali u Jeruzalemu. Sabrani novci bili su određeni za prinošenje žrtava (r. 10).

(8) Odneseno zlatno posuđe u godini 598. (4 Kralj 24, 13) dao je Sedecija nadomjestiti srebrnim posuđem. Mjesec Sivan, treći mjesec, odgovara vremenu od sredine svibnja do sredine lipnja.

(9) Isp. Jer 24, 1 (4 Kralj 24, 14).

(10) »Oni izjaviše« u popratnom pismu. — Premda je bio hram razoren, prinosili su žrtve na mjestu, gdje je bio stajao hram (isp. Jer 41, 5; 1 Ezd 2, 68).

*11. Molite se i za blagostanje Nabuhodonozora, kralja babilonskoga, i za blagostanje njegova sina Baltazara, da potraju dani njihovi kao dani neba nad zemljom!

12. Neka nam Gospod udijeli snagu i prosvijetli oči naše, da u zaštiti Nabuhodonozora, kralja babilonskog, i njegova sina Baltazara, sretno živimo, njima dugo vremena služimo i pred njima milost nađemo.

13. Molite se i za nas Gospodu, Bogu našemu; jer smo sagriješili proti Gospodu, Bogu svojemu! Gnjev i srdžba Gospodnja nije se još do danas odvratila od nas.

*14. Čitajte ovu knjigu, što vam je šaljemo! Neka se pročita u kući Gospodnjoj u dane sastanka na blagdan sjenicâ!

*15. Pritom govorite: ‚Gospod, Bog naš, pravedan je! A mi se danas moramo zacrvenjeti od stida, mi, ljudi Judini i stanovnici jeruzalemski;

16. Isto tako kraljevi naši i knezovi naši, svećenici naši, proroci naši i oci naši.

*17. Jer smo sagriješili proti Gospodu.

18. Bili smo prema njemu nepokorni i nijesmo poslušali zapovijedi Gospoda, Boga svojega, da hodimo po naredbama Gospodnjim, što nam ih je dao.

19. Od dana, kad je Gospod izveo iz Egipta oce naše, do današnjega dana bili smo uporni prema Gospodu, Bogu svojemu, i lakoumno smo prečuli glas njegov.

*20. I tako je prionula za nas nesreća i kletva, kojom je Gospod zaprijetio svojemu slugi Mojsiju onda, kad je izveo iz Egipta oce naše, da nam dadne zemlju, kojom teče mlijeko i med, kao što je još danas.

21. Ali mi nijesmo poslušali glasa Gospoda, Boga svojega, unatoč svim opomenama proroka, što ih je slao k nama.

22. Dapače je svaki od nas hodio po pohotama svojega opakog srca i služio je tuđim bogovima i činio je, što se nije dopadalo Gospodu, Bogu našemu.

GLAVA 2.

Pravedna kazna. Molitva prognanikâ.

1. I tako je Gospod ispunio riječ svoju, koju je izrekao proti nama i vladaocima našim, koji su vladali Izraelom, proti kraljevima i knezovima našim, proti ljudima Izraelovim i Judinim:

2. Da će on pustiti na nas nesreću veliku, kakva se još nije dogodila nikada pod cijelim nebom, ali se je sada dogodila u Jeruzalemu, po onom, što stoji napisano u zakonu Mojsijevu,

*3. Da će svaki od nas jesti meso sina svojega i meso kćeri svoje.

(11) Nabuhodonozor i Baltazar neka živu sretno i dugo (isp. Jer 29, 7). Baltazar se ne spominje u babilonskim poveljama kao nasljednik Nabuhodonozorov; bit će da je umro prije svojega oca.

(14) Prvi i drugi dan blagdana sjenicâ sastajao bi se narod u svetištu (3 Mojs 23, 35 sl.). A blagdan sjenicâ slavio se je osam dana.

(15—19) Kazneni sud, što je padom Jeruzalema i progonstvom nanio svim slojevima narodnim duboku sramotu (r. 15), ima svoj uzrok u grijesima suvremenikâ (r. 17) i pređâ (r. 19).

(17) Vulgata pridodaje još: »i nijesmo vjerovali i nijesmo se uzdali u njega« (»et non credidimus, diffidentes in eum«).

(20) Isp. 3 Mojs 26 i 5 Mojs 28.

Gl. 2. (3) Isp 3 Mojs 26, 29; 5 Mojs 28, 53; Jer 19, 9; Tjer 4, 10.

*4. On ih je dao u ruke svima kraljevstvima okolo nas, kao predmet poruge i kletve kod svih naroda unaokolo, među koje ih je razasuo Gospod.

5. Tako smo nazadovali mjesto napredovali, jer smo sagriješili proti Gospodu, Bogu svojemu, i nijesmo slušali glasa njegova.

6. Gospod, Bog naš, pravedan je. A mi i oci naši moramo se danas zacrvenjeti od stida.

7. Čime nam je zaprijetio Gospod, sva je ta nesreća došla na nas.

8. A mi nijesmo ublažili gnjeva Gospodnjega stim, da bi se svaki obratio od pohote svojega opakog srca.

9. Zato nije Gospod zaboravio na nesreću i pustio je da dođe na nas. Jer je pravedan Gospod u svim djelima svojim, što nam ih je zapovjedio.

10. A mi nijesmo poslušali zapovijedi njegove, da hodimo po naredbama Gospodnjim, što nam ih je dao.

11. Ali sada, Gospode, Bože Izraelov, koji si izveo narod svoj iz Egipta rukom jakom, znacima i čudesima, snagom velikom i mišicom podignutom, i tako sebi učinio ime sve do dana današnjega:

12. Mi smo sagriješili, bezbožno smo radili, nepravdu činili, Gospode, Bože naš, proti svim zapovijedima tvojim.

13. Ali sada neka se odvrati gnjev tvoj od nas! Jer je samo malen ostatak od nas preostao među narodima, u koje si nas razasuo.

14. Usliši, Gospode, molitvu našu i vapaje naše! Spasi nas poradi sebe! Daj da nađemo milost u onih, koji su nas odveli!

*15. Tako će doznati sav svijet, da si ti, Gospode, Bog naš, i da Izrael i rod njegov nosi ime tvoje.

16. Gospode, pogledaj na nas iz svetoga stana svojega i pripazi na nas! Prigni, Gospode, uho svoje i čuj!

*17. Otvori oči svoje i vidi! Mrtvi u podzemnom svijetu, iz kojega je nutrine izletio dah života, ne hvale Gospoda i ne slave pravednost njegovu.

*18. A duša, što je duboko rastužena, i što ide pognuto i nemoćno, oči, što tamne, i duša, što gladuje, to tebe, Gospode, slavi i pravednost tvoju hvali!

19. Ne vapijemo k tebi, Gospode, Bože naš, poradi zasluga otaca svojih i kraljeva svojih!

20. Jer si poslao na nas gnjev svoj i srdžbu svoju, kako si unaprijed navijestio preko sluga svojih, prorokâ:

*21. Ovako veli Gospod: »Prignite vrat svoj i služite kralju babilonskomu! Tada ćete ostati u zemlji, koju sam dao ocima vašim.

22. Ako li ne uzaslušate zapovijedi Gospodnje, da služite kralju babilonskomu,

(4) Za svoju kletvu uzimali bi neznabošci strahovitu sudbinu, što je pogodila narod Božji. Govorili bi na pr.: Udarila te sudbina Izraelova!

(15) Izraelci su prozvani po imenu Božjem. Bog im je u Jakovu dao ime Izrael, što znači borac s Bogom (1 Mojs 32, 29).

(17) Isp. Ps 88 [87], 11—13 s bilješkom.

(18) Isp. Iz 38, 18 sl.; Ps 6, 6.

(21—33) Isp. Jer 27, 12 i 7, 34.

(21) Vulgata ima: »Prignite rame svoje i šiju svoju« (»Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram«). Proroci, osobito Jeremija, bili su tražili u ime Božje, da se Izraelci podvrgnu vlasti babilonskoga velikog kralja.

*23. Onda ću učiniti da iščezne iz gradova Judinih i ulica jeruzalemskih klicanje i glasno veselje, radovanje zaručnika i zaručnice: i sva će zemlja postati pustinja bez ljudi.«

*24. Ali mi nijesmo poslušali zapovijedi tvoje, da služimo kralju babilonskomu. Zato si ispunio riječ svoju, koju si navijestio preko svojih sluga, prorokâ, da se imaju kosti kraljeva naših i otaca naših izbaciti iz grobova njihovih.

*25. I zaista, one su bile izbačene na žegu dana i na studen noći. Bili su oni uz velike muke pomoreni od gladi, mača i kuge.

*26. I kuću, koja je nazvana po imenu tvome, učinio si onim, što je danas, radi zloće kuće Izraelove i kuće Judine.

27. Ipak si ti, Gospode, Bože naš, postupao s nama po svoj dobroti svojoj i po svemu velikom milosrđu svome,

28. Kako si preko svojega sluge Mojsija obećao onda, kada si mu naložio, da napiše zakon tvoj za sinove Izraelove.

*29. Ovako si govorio: »Ako ne uzaslušate glasa mojega, zaista, tada će ovo veliko, mnogobrojno mnoštvo naroda postati malena hrpica među neznabošcima, u koje ću ih razasuti.

30. Jer ja znam, da me ne će poslušati, jer su narod tvrdovrat. Ipak će se u zemlji progonstva svojega opametiti i spoznat će, da sam ja, Gospod, Bog njihov.

31. Tada ću im dati srce i uši spremne da čuju.

32. Oni će me u zemlji progonstva svojega slaviti, imena se mojega spominjati

33. I odvratiti se od tvrdoglavstva svojega i zlih djela svojih, jer će pomišljati na sudbinu otaca svojih, koji su sagriješili pred Gospodom.

34. Tada ću ih natrag dovesti u zemlju, koju sam pod zakletvom obećao njihovim ocima Abrahamu, Izaku i Jakovu, i oni će je posjedovati. Ja ću ih umnožiti, i oni se više ne će umanjiti.

*35. I ja ću sklopiti s njima vječni zavjet, i ne ću više nikada svojega naroda Izraela protjerati iz zemlje, koju sam im dao.«

GLAVA 3.

Molitva za oslobođenje iz ropstva. Povratak k pravoj mudrosti.

1. Svemogući Gospode, Bože Izraelov! Duša nevoljna, duh rastužen viče k tebi.

*2. Čuj, Gospode, imaj milosrđe! Jer smo zgriješili proti tebi.

*3. Ti vladaš vječno, i mi bismo zar imali biti izgubljeni zauvijek?

---

(23) Isp. Jer 7, 34; 16, 9; 25, 10. Veselje će svadbeno prestati.

(24) Isp. Jer 8, 1 sl.

(25) Kosti su bile izvađene iz grobova i nepokrivene ležale su na sve strane. Živi su bili pomoreni od gladi, mača i kuge, kao što je bio prorekao Jeremija (Jer 14, 11; 24, 10 sl.).

(26) Kuću Gospodnju, hram, razorili su i spalili.

(29—35) Isp. 3 Mojs 26, 39—45; 5 Mojs 30, 1—10. Baruh navodi mjesto slobodno i skraćeno.

(35) Potpuna obnova Izraela uvest će se povratkom iz Babilona, a završit će se ustanovom mesijanskoga zavjeta.

Gl. 3. (2) Vulgata pridodaje: »Jer si Bog milosrdan, i smiluj nam se« (»Quia Deus es misericors, et miserere nostri«).

(3) Vječni i nepromjenljivi Bog ostat će vjeran svojim obećanjima. Kako bi onda mogao Izrael sasvim propasti? Ovo je pitanje ovdje jednako jakome nijekanju.

4. Svemogući Gospode, Bože Izraelov! Usliši ipak molitvu onih u Izraelu, koji su već blizu smrti, i sinova onih, koji su zgriješiti proti tebi, koji nijesu poslušali tvojega, Boga svojega, glasa, i za kojima je zato slijedom slijedila nesreća!

*5. Ne spominji se opačina otaca naših, nego se spomeni u ovo vrijeme jake svoje mišice i imena svojega!

*6. Jer si ti Gospod, Bog naš; mi ćemo te slaviti, Gospode!

7. Jer si zato stavio u srce naše strah od tebe i na to nas doveo, da zazivamo ime tvoje. Slavit ćemo te u zemlji progonstva svojega; jer se srce naše odvratilo od sve nepravde otaca naših, koji su griješili proti tebi.

*8. Ali evo, još danas živimo u progonstvu svome, kamo si nas razasuo kao predmet poruge i kletve i za kaznu poradi svih grijeha i opačina otaca naših, koji su se odmetnuli od Gospoda, Boga našega.'«

9. Čuj, Izraele, zapovijedi života! Pripazite, da dobijete razboritost!

10. Kako je to, Izraele, da boraviš u zemlji neprijateljskoj? da gineš na tuđoj zemlji?

*11. Da si postao nečist s mrtvacima? da te broje među one, što su pali u jamu?

*12. Ostavio si izvor mudrosti.

13. Da si hodio putem Božjim, mogao si uvijek prebivati u miru.

14. A sada nauči, gdje je mudrost, gdje je snaga i gdje razboritost, da ujedno upoznaš, gdje je duljina života i sreća života, gdje oči sjajne i mir.

15. Ali tko je našao mjesto mudrosti? Tko je prodro do blaga njezina?

*16. Gdje su oni, gospodari narodima, krotioci životinja na zemlji?

17. Koji su se igrali s pticama nebeskim, koji su gomilali srebro i zlato, u što se uzdaju ljudi? Oni su bez kraja množili posjed svoj.

*18. Gdje su oni, kovači srebra, što se trude da stvore djela, nenatkriliva?

*19. Iščeznuli su, otišli su u dubinu, i drugi su stupili na njihovo mjesto.

20. Mlađi su ugledali svijetlo i nastanili se na zemlji. Ali nijesu spoznali puta k mudrosti.

21. Nijesu shvatili staza njezinih. Ni djeca njihova nijesu je po-

(5) Neka bi Bog spasio narod svoj poradi svojega imena, da se ne bi neznabošci narugali njegovoj nemoći!

(6 sl.) Slava je Božja razlog, radi kojega je Bog ostatku naroda udijelio milost obraćenja.

(8) Iza obraćenja doći će po obećanjima Božjim oslobođenje iz progonstva i obnova Izraelova. Pošto se je narod obratio k Bogu, došlo je vrijeme, da se ispuni i ovo obećanje.

(11) Izrael u svojoj nevolji, koja kao da je bez nade, nalik je na mrtvace, koji učine čovjeka levitski nečistim, ako ih se dodirne.

(12) Ovo je odgovor na stavljeno pitanje u r. 10. i 11. Izrael je sam skrivio svoje progonstvo, jer je prijestupima zapovijedi Božjih ostavio pravu mudrost, naime Boga.

(16 sl.) Gdje su veliki kraljevi, što su vladali mnogim narodima, kojima je služilo sve što je živo, koji su nagomilali neizmjerno blago i dali načiniti sjajne umjetnine?

(18) »Kovači srebra«, t. j. umjetnici.

(19) Ni knezovi ni bogataši ni umjetnici ne donesoše prave mudrosti.

stigli, daleko su ostali od puta k njoj.

*22. U Kanaanu nije se ništa čulo o njoj. Nije se vidjela u Temanu.

23. Sinovi Agarini, koji prolaze zemljom istražujući mudrost, trgovci iz Merhe i Temana, pjesnici priča, istraživaoci razboritosti: ne spoznaše puta k mudrosti, niti su čuli za staze njezine.

*24. O Izraele, kako je ipak velika kuća Božja! kako je prostrano mjesto vlasništva njegova!

25. Tako veliko i beskrajno, tako visoko i neizmjerno!

26. U njem su bili divovi, glasoviti vrlo, što su živjeli u davnini, visoki rastom i vješti ratu.

27. Nije Bog ovih izabrao sebi, nije njima pokazao puta k mudrosti.

28. I oni su propali, jer nijesu imali razboritosti. Izginuli su u ludosti svojoj.

29. Tko je uzašao na nebo, da je donese? Tko ju je donio iz oblakâ?

*30. Tko se je prevezao preko mora i našao ju? Tko ju je nabavio za čisto zlato?

31. Nema ga, koji bi znao put k njoj. Nitko ne zna za staze njezine.

*32. Samo je pozna on, Sveznajući. On je istražuje razboritošću svojom, on, koji je stvorio zemlju za uvijek, koji ju je napunio živim bićima.

33. On, koji pošlje munju, i ona odleti; koji je zovne, i ona dršćući posluša.

34. Veselo sjaju zvijezde na postajama svojim.

35. On ih zovne, one reknu: »Evo nas!« Radosno sjaju pred onim, koji ih je stvorio.

36. To je Bog naš! Uz njega ne vrijedi drugi.

37. On je istražio sve putove mudrosti, predao ju je Jakovu, slugi svojemu, i Izraelu, ljubimcu svojemu.

*38. Potom se je objavila na zemlji i općila je s ljudima.

GLAVA 4.

Obnova Izraelova.

*1. Ona je knjiga zapovijedi Božjih, zakon, što stoji za uvijek. Tko se čvrsto drži njega, postigne život. Tko ga ostavi, upadne u smrt.

*2. Zato se obrati, Jakove! Prihvati je! Hodi u sjaju svijetla njezina!

*3. Ne predaji slave svoje nikomu drugomu, dostojanstva svojega stranomu narodu!

(22 sl.) Ni na glasu trgovački narodi, kao Kanaanci (Feničani), Temanci u južnom Edomu, sinovi Agarini, Izraelci, ni Madijanci (Merha?) i ljudi iz Teme u sjevernoj Arapskoj, premda su bili glasoviti sa svoje mudrosti, nijesu ipak imali prave mudrosti.

(24—28) U silnoj kući stvorenja gleda prorok natrag u pradoba divova (1 Mojs 6, 4; 5 Mojs 2, 10 sl. i 2, 20) i vidi, da ni oni nijesu imali mudrosti, jer inače ne bi bili u potopu izginuli radi svoje ludosti.

(30 sl.) Samo se objavom Božjom može postići prava mudrost.

(32) Samo Bog pozna mudrost.

(38) »Općila je s ljudima« kao božanski zakon.

Gl. 4. (1) Isp. 5 Mojs 27, 11 sl.; 30, 19. Bog je narodu Božjemu Staroga Zavjeta objavio mudrost u zapovijedima. Istom u osobi i propovijedi Boga-Čovjeka pojavila se je mudrost na zemlji u svoj punini.

(2) »Zato se obrati«, t. j. k pravoj mudrosti, zakonu Božjemu!

(3) »Ne predaji slave svoje«, t. j. mudrosti; a može se pod tim razumjeti i sâm Bog i zakon njegov.

4. Spasenje nama, Izraele! Jer nam je poznato, što se Bogu dopada.

5. Ohrabri se, narode moj, kojemu je časno ime »Izrael«!

6. Prodani ste doduše neznabošcima, ali ne na uništenje. Jer ste razgnjevili Boga, predani ste neprijateljima;

*7. Jer ste stvoritelja svojega razdražili na gnjev, kad ste žrtvovali hudobama, a ne Bogu.

8. Zaboravili ste onoga, koji vam je dao život, Boga vječnoga. Rastužili ste i Jeruzalem, koji vas je odgojio.

*9. Jer je on vidio, gdje od Boga dolazi gnjev na vas, i ovako je govorio: »Čujte, susjedi Siona! Veliku je žalost dosudio Bog meni.

10. Jer sam vidio progonstvo svojih sinova i kćeri, što ga je Vječni donio na njih.

11. S radošću sam ih bio odgojio. S plačem i žalošću pustio sam ih da otidu.

*12. Nitko neka se ne bi radovao nada mnom, koji sam postao udovica, od tako mnogih ostavljen! Postao sam osamljen poradi grijehâ djece svoje, jer su se odmetnula od zakona Božjega,

13. Nijesu marila za naredbe njegove, nijesu išla putovima zapovijedi Božjih, nijesu koračala stazom stege po propisu njegovu.

14. Dođite, susjedi Siona! Spomenite se progonstva mojih sinova i kćeri, što ga je Vječni donio na njih!

*15. Jer je on doveo iz daleke daljine narod proti njima, narod drzak s jezikom tuđim, koji nije imao strahopočitanja prema starcima, nije imao milosrđa s djecom.

*16. Odveo je udovici ljubimce. Oteo je osamljenoj kćeri.

17. A ja, kako da vam pomognem?

*18. Jer samo on, koji je doveo nesreću, može vas izbaviti iz ruku neprijatelja vaših.

*19. Otidite, djeco, otidite! Jer ja moram biti ostavljen, osamljen.

*20. Odjeću mira skinuo sam sa sebe, obukao sam pokorničku haljinu vapaja svojih. Sve dane zazivat ću Vječnoga.

*21. Ohrabrite se, djeco! Zazivajte Boga! On će vas izbaviti iz vlasti, iz ruku neprijateljâ.

22. Jer ja se uzdam u Boga za spasenje vaše. Od Svetoga dolazi mi radost poradi milosrđa, što će vam doskora biti od Vječnoga, spasitelja vašega.

23. Jer s plačem i žalošću puštam vas da otidete, ali na radost Bog će vas meni opet darovati, na veselje za vječna vremena.

---

(7) »Stvoritelja svojega«; Vulgata pridodaje: »Boga vječnoga« (»Deum aeternum«).

(9) »Susjedi Siona« jesu susjedni gradovi Jeruzalema.

(12) Isp. Tjer 1, 1.

(15) Isp. 5 Mojs 28, 49 sl.; Jer 5, 15.

(16) »Udovica« i »osamljena« jest Jeruzalem.

(18) Samo Bog može vam pomoći.

(19) Jeruzalem vidi odvođenje svoje djece u sadašnjosti. Grad ne može zapriječiti odlazak svojih stanovnika.

(20) Odjeća mira nosi se u sretne dane, kojih ne muti nikakva nesreća. U dane žalosti, kad se vapije za pomoću i spasenjem, oblači se haljina pokore.

(21—29) Prorok, Jeruzalem, Crkva Staroga Zavjeta, tješi svoju djecu i gleda povratak iz progonstva i ustanovu mesijanskoga kraljevstva na temelju njihove unutarnje sveze u jednoj liniji; jer koješta, što se obećaje u ovom odsjeku (isp. r. 23. 24. 25. 29), ispunit će se istom u vrijeme Novoga Zavjeta.

*24. Jer kao što su sada susjedi Siona vidjeli odvođenje vaše, tako će gledati doskora izbavljenje vaše od Boga, koje će vam doći s ponosom velikim, sa sjajem vječitim.

*25. Djeco, strpljivo podnosite gnjev, što dođe na vas od Boga! Tebe je progonio neprijatelj; ali ćeš gledati zakratko i propast njegovu i stavit ćeš mu nogu na šiju.

26. Nježna dječica moja morala su putovati po stazama hrapavim. Odvukli su ih kao stado, ugrabljeno od neprijatelja.

27. Hrabri budite, djeco! Zazivajte Boga! Jer koji je to pustio na vas, on će se spomenuti vas.

28. Kako je srce vaše bilo sklono da zaluta od Boga, tako pokažite revnost deseterostruku, da ga opet nađete!

29. Jer on, koji je doveo na vas nesreću, darovat će vam radost vječnu spasenjem vašim.«

*30. Budi hrabar, Jeruzaleme! Koji ti je dao ime, utješit će te.

31. Teško onima, koji su ti činili zlo, radovali se radi pada tvojega!

*32. Teško gradovima, kojima su služila djeca tvoja! Teško i njemu, koji je odveo djecu tvoju!

*33. Jer kako se je radovao nad padom tvojim i veselio se propasti tvojoj, tako će se žalostiti nad opustošenjem svojim.

34. Uzet ću mu radost na mnoštvu naroda njegova i pretvorit ću mu ponos u žalost.

35. Jer će na nj doći oganj od Vječnoga kroz mnoge dane, i hudobe će stanovati u njemu dugo.

*36. Gledaj na istok, Jeruzaleme! Vidi radost, što ti dolazi od Boga!

*37. Evo, dolaze djeca tvoja, koju si morao pustiti da otidu. Dolaze od istoka do zapada sabrani na zapovijed Svetoga, i raduju se slavi Božjoj.

GLAVA 5.

Prorokova utjeha Jeruzalemu.

*1. Skini sa sebe, Jeruzaleme, odjeću žalosti svoje, nevolje svoje! Obuci ures sjajni, što ti ga daje Bog za uvijek!

*2. Ogrni se plaštem spasenja, od Boga! Stavi sebi na glavu vijenac sjajni Vječnoga!

3. Jer cijeloj zemlji pod nebom pokazuje Bog sjaj tvoj.

4. Bog ti daje za uvijek ime: »Mir pravednosti« i »Sjaj straha Božjega«.

5. Ustani, Jeruzaleme! Popni se na visinu i gledaj na istok! Gle, sabrana su djeca tvoja od zapada do istoka sunca na zapovijed Svetoga, raduju se, što je Bog pomislio na njih.

(24) Odvođenje vaše«; Vulgata pridomeće: »od Boga« (»a Deo«).

(25) Isp. 5 Mojs 33, 11 sl.; Iz 13, 20 sl.

(30) Jeruzalem znači »grad Božji« (Ps 46 [45], 5), »grad Gospodnji«, »Sion Sveca Izraelova« (Iz 60, 14).

(32) »Teško i njemu«, t. j. Babilonu.

(33) Jer 50, 11 sl.; Iz 13, 20 sl.

(36) Jeruzalem neka gleda na istok, gdje leži Babilon, zemlja progonstva! Poglavito odatle dolaze njegova djeca.

(37) »I raduju se slavi Božjoj«, t. j. povratku iz progonstva.

Gl. 5. (1—5) Prorok vidi očito nesamo povratak iz ropstva, nego i slavu mesijanskoga kraljevstva.

(2) Vulgata ima: »Bog će te ogrnuti plaštem pravde i metnut će na glavu mitru časti vječne« (»Circumdabit te Deus diploide justitiae et imponet mitram capiti honoris aeterni«).

6. Otišli su pješke od tebe, tjerani od neprijateljâ, ali ih Bog vodi natrag k tebi, kao na prijestolima kraljevskim nošeni.

*7. Jer je Bog zapovjedio: raznijeti se moraju svaka visoka gora i humovi vječni, doline se moraju napuniti za ravnu zemlju, da Izrael sigurno uniđe pod slavom Božjom.

8. I šume i svakojako mirisno drvo daju Izraelu sjenu na zapovijed Božju.

9. Jer Bog sam prati Izraela. Pun miline u svijetlu slave svoje, s milošću i s pravednošću, koja mu je vlastita.

GLAVA 6.

Pismo Jeremijino o ludosti idolopoklonstva.

1. Prijepis pisma, što ga je poslao Jeremija onima, koji su od kralja Babilonaca imali biti odvedeni kao zarobljenici u Babilon, da im priopći, što mu je bilo naloženo od Boga.

Radi grijehâ, što ste ih počinili proti Bogu, bit ćete od Nabuhodonozora, kralja Babilonaca, zarobljeni u Babilon odvedeni.

*2. Kad onda dođete u Babilon, ostat ćete tamo mnogo godina i dugo vremena, do u sedmo koljeno. A tad ću vas ja odatle povesti natrag u miru.

*3. Sad ćete vidjeti u Babilonu bogove od srebra, zlata i drveta, što se nose na plećima. Neznabošcima zadaju oni strah.

4. Čuvajte se, da i vi ne postanete kao tuđinci, te da i vas ne uhvati strah od njih!

5. Kada vidite, da im se klanja mnoštvo naroda, što ide pred njima i za njima, onda pomislite u sebi: »Tebi jedino, Gospode, mora se čovjek klanjati.«

*6. Jer je anđeo moj s vama; on će od vas tražiti račun.

*7. Jezik je njihov uglađen od zanatlije. Pozlaćeni su i posrebreni: varka su, i ne mogu govoriti.

8. Uzimaju zlato kao za kakvu djevojku gizdavu

9. I prave od njega krune za glave bogova svojih. A katkada oduzimaju svećenici zlato i srebro bogovima svojim i upotrebljuju ga za se.

*10. Jest, oni dapače daju od toga darove djevojkama u veselim kućama. Također srebrne, zlatne i drvene bogove rese haljinama na ljudski način.

11. Ali se ovi ne mogu očuvati od rđe i moljca. I ako su u skerlet zaogrnuti,

(7) »Da Izrael sigurno uniđe pod slavom Božjom«; Vulgata ima: »da hodi Izrael revno u čast Božju (»ut ambulet Israel diligenter in honorem Dei«).

Gl. 6. (2) Kad dođe sedmo koljeno (generacija), bit će kraj ropstvu. Jeremija hoće da naznačivši vrijeme označi poznatih 70 godina (isp. Jer 29, 10).

(3) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »A sad ćete vidjeti u Babiloniji da nose na ramenima bogove zlatne, i srebrne, i kamene, i drvene, što pokazuju strah neznabošcima« (»Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, et argenteos, et lapideos, et ligneos in humeris portari, ostentantes metum gentibus«). Vulgata umeće: »i kamene« (»et lapideos«). Babilonci su običavali nositi svoje bogove na svečanim ophodima.

(6) »On će od vas tražiti račun«; Vulgata ima: »Ja ću sâm istražiti duše vaše« (»Ipse autem exquiram animas vestras«).

(7) »Jezik je njihov«, t. j. bogova.

(10) Vulgata ima ovako: »A daju od toga bludnicama i rese bludnice: a kad su opet natrag primili to od bludnica, rese bogove svoje« (»Dant autem ex ipso prostitutis, et meretrices ornant: et iterum cum receperint illud a meretricibus, ornant deos suos«).

12. Mora im se ipak s lica otirati prašina, što se diže u hramu, a puno je ima na njima.

*13. Gdjekoji nosi i žezlo kao knez u zemlji, ali ne može nikoga pogubiti, koji se ogriješi o njega.

14. Gdjekoji nosi mač u desnici svojoj ili bradvu. Ali se ne može braniti ni u ratu ni u pogibli od razbojnikâ. Iz toga se može vidjeti, da oni nijesu bogovi. Ne bojte se dakle od njih!

15. Kao što je posuda neupotrebljiva za čovjeka, čim se razbije,

16. Tako je s bogovima njihovim. Jesu li postavljeni u hramovima, oči su pune prašine od nogu onih, što ulaze.

*17. I kao što se onome, koji se je ogriješio o kralja, zaključavaju dvorišta unaokolo, jer ima biti poveden na smrt, tako svećenici čuvaju hramove njihove vratima, bravama i prijevornicama, da ih ne ukradu razbojnici.

*18. Pale im svjetionice, i to više nego sebi samima, a od njih oni ne mogu ništa vidjeti.

*19. Slični su gredama na hramu, kojih nutrina, kako se kaže, biva rastočena. Od crva, što gamiže iz zemlje i rastače njih i haljine njihove, ne opažaju ništa.

20. Lice je njihovo pocrnjelo od dima u hramu.

21. Na tijelo njihovo i glavu njihovu dolijetaju slijepi miševi, lastavice i druge ptice. I mačke skaču na njih.

22. Iz toga možete vidjeti, da oni nijesu bogovi. Ne bojte se dakle od njih!

*23. Ako se ne odstrani rđa od zlata, što ih okružuje za ures, onda se ne sjaju. A ni osjećali nijesu, kad su bili lijevani.

24. Skupo su ih kupili, premda nema životnoga daha u njima.

25. Jer su bez nogu, moraju ih nositi na plećima. Tako odaju ljudima svoju vlastitu nevrijednost. I oni, koji ih štuju, moraju se stidjeti.

*26. Jer ako koji padne na tle, ne može se sâm dignuti. Postavi li ga tko onda opet, on se sâm ne može micati. Dođe li u kriv položaj, on se sâm ne može opet ispraviti. Kao pred mrtvace meću se darovi pred njih.

*27. Što se žrtvuje njima, prodaju svećenici njihovi u korist svoju. Isto tako nasole od toga i žene njihove. A ništa od toga ne dadnu siromahu ili bolesniku.

*28. I žene, koje su nečiste, i rodilje dotiču se žrtava njihovih. Odatle ste uvidjeli, da oni nijesu bogovi, pa se ne bojte od njih!

*29. Kako bi ih čovjek mogao zvati bogovima? I žene stavljaju

(13) »Gdjekoji«, t. j. idol.

(17) »Dvorišta«, t. j. od tamnice. Vulgata ima: »vrata«. Bogove svoje moraju čuvati kao zločince, što su osuđeni na smrt.

(18) »A od njih oni«, t. j. idoli.

(19) Kao mrtve grede na krovu, tako i bogove njihove crv rastače.

(23) Ako im se zlato ne čisti, onda se ne sjaju.

(26) Mrtvac ne može uživati jelo, što se stavi pred njega; tako ni bogovi ne mogu pojesti jelo, što se meće pred njih.

(27) Po židovskom zakonu moralo se je žrtveno meso pojesti u određeno kratko vrijeme (3 Mojs 7, 15—18).

(28) Nečistim ženama i rodiljama bilo je po židovskom zakonu zabranjeno dotaknuti se žrtava (3 Mojs 12, 4 i 15, 19 sl.). Neznabošci nijesu imali strahopočitanja prema svojim bogovima, pa i to pokazuje, da njihovi bogovi nijesu imali u sebi ništa božansko.

(29) Žene nijesu smjele djelovati u svetoj službi.

darove pred bogove srebrne, zlatne i drvene.

*30. I u hramovima njihovim sjede svećenici poderanih haljina, obrijane glave i brade i s otkrivenom glavom.

31. Oni viču i urliču pred bogovima svojim, kako to neki čine kod gozbi mrtvačkih.

*32. Svećenici uzimaju od haljina njihovih i odijevaju stim svoje žene i djecu svoju. Saznaju li o kom zlo,

33. Ili dobro: oni nijesu u stanju to uzvratiti. Kralja ne mogu ni postaviti ni skinuti.

34. Isto tako ne mogu darovati ni bogatstva ni novaca. Učini li im čovjek zavjet i ne drži ga, oni ne sile da se ispuni.

35. Ne mogu čovjeka izbaviti od smrti, niti slaboga osloboditi od jačega.

36. Slijepima ne mogu povratiti vid očinji. Nikoga ne izbavljaju iz nevolje.

37. Ne smiluju se udovicama. Sirotama ne čine ništa dobro.

*38. Njihovi su drveni, pozlaćeni i posrebreni idoli kao kamenje iz gore. Koji ih štuju, moraju se stidjeti.

39. Kako se može onda vjerovati ili tvrditi, da su bogovi?

*40. Sami ih Kaldejci obeščašćuju. Vide li naime kojega nijema, koji ne može govoriti, onda donesu Bela i traže, da onaj dobije govor, kao da bi ovaj mogao čuti.

*41. I premda oni to uviđaju, ne mogu ipak od toga odustati, jer nemaju zato razumijevanja.

*42. žene njihove sjede na putovima ovijene vrpcama i kade mekinje.

43. Bude li jedna od njih uzeta od kojega prolaznika i je li se pomiješala s njim, onda se ona naruga susjedi svojoj, što se i ona nije poput nje pronašla vrijednom i vrpca se njezina nije još prekinula.

44. Sve je varka, što se zbiva u njih. Kako se može dakle vjerovati ili tvrditi, da su oni bogovi?

*45. Od zanatlija i zlatara oni su načinjeni, i ništa drugo ne će biti iz njih, nego što su htjeli s njima oni, koji su ih postavili.

46. Tvorci njihovi ne živu dugo.

47. Kako da bude drukčije s onim, što su oni napravili? Svojim potomcima ostavljaju samo varku i sramotu.

(30) Po židovskom zakonu bili su svećenicima zabranjeni žalobni običaji (3 Mojs 21, 5).

(32) Ovetšale haljine njihovih bogova upotrebljavale bi se u obitelji svećenika za odjeću ženama i djeci.

(38) »Idoli kao kamenje iz gore«, t. j. nemaju osjećaja kao kamenje.

(40) Idolski svećenici nazivaju se Kaldejci. Oni obeščašćuju svoje bogove, jer traže od bogova ono, što ne mogu izvršiti. Bel (Marduk) bio je glavni bog Babilonaca. Likom bogova imao se je ukloniti demonski utjecaj, koji je bio proizveo bolest.

(41) »I premda oni...«, t. j. svećenici, koji uviđaju, da bogovi nemaju moći zapažanja.

(42—44) Štovanje bogova nećudoređem pokazuje, da to nijesu bogovi nego samo jedna varka.

(42) »I kade mekinje«; tim tajanstvenim čaranjem htjele su te žene svratiti pozornost na sebe. Pripovijeda i Herodot, kako su žene sjedile pred hramom s vrpcom oko glave, u znak, da one još nijesu bile ispunile svojega zavjeta, da žrtvuju čistoću.

(45) »Koji su ih postavili«; Vulgata ima: »svećenici« (»sacerdotes«).

48. Dođe li na njih rat ili koja inače nesreća, onda se svećenici njihovi svjetuju među se, gdje da se posakriju s njima.

*49. Kako da se tu ne uvidi, da nijesu bogovi oni, koji niti same sebe ne mogu da spase iz rata i nesreće?

50. Napokon će se ipak jednom uvidjeti, da su drveni, pozlaćeni i posrebreni bogovi samo tlapnja. Svima će narodima i kraljevima biti tad očito, da oni nijesu bogovi, nego samo rđava djela iz ruke čovječje, i da snaga Božja ne stanuje u njima.

51. Komu dakle može ostati nepoznato, da oni nijesu bogovi?

52. Oni ne mogu niti kralja u zemlji postaviti, niti ljudima dažd dati.

53. Oni ne mogu niti samima sebi pravo pribaviti niti zaštititi od nepravde, jer su tako nemoćni

54. Kao vrane između neba i zemlje. Jer kad bukne oganj u hramu drvenih, pozlaćenih i posrebrenih bogova, onda bježe svećenici njihovi i spasavaju se. A oni sami izgore u njima kao grede.

55. Nijednome kralju i nijednome neprijatelju ne mogu se oduprijeti.

56. Kako da se onda drži ili vjeruje, da su oni bogovi? Niti od kradljivaca niti od razbojnikâ ne mogu se zaštititi ovi drveni, posrebreni i pozlaćeni bogovi.

57. Jer su oni jači od ovih, oduzimaju im zlato i srebro i haljine, u što su odjeveni, i odilaze s tim, a ovi samima sebi ne mogu da pomognu.

*58. Zato bolje stoji kralj, koji dokazuje moć svoju, ili korisno pokućstvo, što ga vlasnik kuće može upotrijebiti, negoli lažni bogovi; ili vrata kućna, koja čuvaju, što je unutra, negoli lažni bogovi; ili stup drveni u palači kraljevoj, negoli lažni bogovi.

*59. Sunce, mjesec i zvijezde sjaju i slušaju dragovoljno, određeni da koriste ljudima.

60. I munju je divno vidjeti, kada sijevne. Isto tako puše vjetar u svakoj zemlji.

61. Zapovjedi li Bog oblacima, da prođu preko sve zemlje, oni izvrše nalog.

62. Pošlje li Bog oganj, da sažeže gore i šume, on izvrši što je bilo zapovjeđeno. A ovi bogovi nijesu im jednaki ni u ljepoti ni u snazi.

63. Zato se ne može ni vjerovati ni tvrditi, da su oni bogovi, jer nijesu u stanju da kazne ili da čovjeku učine dobro.

64. Kada dakle znate, da oni nijesu bogovi, onda se ne bojte od njih!

65. Oni ne mogu ni proklinjati kraljeve, niti ih blagosivati.

66. I ne mogu neznabošcima pokazati znake na nebu. Ne obasjaju kao sunce, niti sjaju kao mjesec.

67. Životinje su bolje od njih, jer one bježe na mjesto zaštitno i tako se mogu spasiti.

(49) Vulgata ima: »Kako dakle da se mora misliti, da su bogovi?« (»Quomodo ergo sentiri debeant quoniam dii sunt?«).

(58) »Ili stup drveni u palači kraljevoj«: ovo pokazuje, da je pismo Jeremijino bilo sastavljeno u pretperzijsko vrijeme. U asirsko-babilonskim gradnjama upotrebljavali su se drveni stupovi obloženi kovinom. Istom u perzijsko vrijeme upotrebljavali se kameni stupovi.

(59—62) Ništavi idoli zaostaju daleko u snazi i ljepoti za zvjezdama i prirodnim silama.

68. Nikako nam dakle nije jasno, da su oni bogovi. Zato se ne bojte od njih!

*69. Kao na polju krastavaca strašilo ptičje, koje ne daje zaštite, tako su njihovi drveni, pozlaćeni i posrebreni bogovi.

*70. Oni su i kao trnov grm u vrtu, na koji sjedne svaka ptica. Oni su kao lešine, što se bacaju u tamu, njihovi drveni, pozlaćeni i posrebreni bogovi.

71. I na skerletu i bezu, što istruhne na njima, može se upoznati, da oni nijesu bogovi. Napokon budu sami izjedeni i predmet su poruge u zemlji.

72. Bolji je čovjek, koji je pravedan i nema likova idolskih; jer on ostane očuvan od sramote.

(69) Idoli su bez koristi kao strašilo, što može samo za kratko vrijeme odstraniti ptice.

(70) Oni su bez koristi kao trnjak, na kojemu slobodno lijetaju ptice. Oni su bez osjećaja kao lešina, što se baca u tamu, t. j. u grob.

PROROK EZEKIJEL

1. O životu proroka Ezekijela znamo samo ono, što nam on sâm kazuje u svojoj knjizi. Ezekijel (»Bog je jak« ili »Bog čini jakim«) bio je sin nekoga pobliže nepoznatog svećenika Buzija (1, 3). U godini 598. bio je s kraljem Joahinom odveden u progonstvo u Babilon (isp. 33, 21; 40, 1). U petoj godini ropstva Joahinova (593) bio je pozvan u proročku službu na rijeci Hobaru, prokopu (kanalu) Eufrata (1, 1—3, 21). Djelovao je među prognanicima u Tel-Abibu na Hobaru barem 22 godine, kada mu posljednje proroštvo pada u 27. godinu njegova odvođenja (29, 17). Po jednoj predaji bio je poradi svoje propovijedi okrutno umoren od odmetnikâ židova.

2. O vjersko-ćudorednom stanju u Judi u vrijeme Ezekijelovo istaknuti je ovo: Suprognanici prorokovi nijesu se dali popraviti odvođenjem u Babilon. Oni su držali to pohođenje nezasluženim (18, 2). Vjerovali su, da Bog ne može predati hrama i Svetoga grada u ruke neprijateljima. Nadali su se, da će progonstvo potrajati samo kratko vrijeme. U tom su ih nadanju i u tvrdoglavstvu njihovu utvrđivali lažni proroci (gl. 13). Iza pada Jeruzalema (586) pali su oholi u najveće očajanje, i mnogi su od njih posve prešli u idolopoklonstvo.

3. Poziv, poslanje i zadatak proroka Ezekijela, uz pobijanje idolopoklonstva i nećudoređa, bili su poglavito u tom, da objasni svojim suprognanicima, kako je isprazno njihovo nadanje u pad Babilona i u održanje judejske države, i da se ne može zaustaviti propast Jude i Jeruzalema poradi opakosti i zloće naroda. Iza pada Jeruzalema prorok Ezekijel ističe više u svojim proročanstvima utješnu stranu. On mora sad pridignuti očajnike. On to čini pokazujući na dobrotu Božju i na mesijansko spasenje. On je upravo divan vidjelac sjajne i slavne budućnosti mesijanskoga kraljevstva.

4. Sadržaj knjige Ezekijelove ima dva dijela. Prvi dio (gl. 4—32), uz uvod o pozivu Ezekijelovu u proročku službu (gl. 1—3), obuhvata proroštva o budućem sudu nad Judom (g. 4—24) i nad susjednim narodima (gl. 25—32). Drugi dio (gl. 33—48), iza uvoda (gl. 33), obrađuje pridizanje Izraela (gl. 34—39) i spasenje mesijanskoga kraljevstva Božjeg (gl. 40—48).

5. Osobitost proroštava proroka Ezekijela stoji u tom, da se u njega više nego u svih drugih proroka nalaze mnoga viđenja (vizije) i simboličke radnje. Ima u njega i mnogo alegorija (inokaza), slika i prispodoba. Način njegova prikazivanja za nas je puno puta dosta tuđ i inorodan, katkada odveć realističan (stvaran). Ali treba znati, da je Ezekijel govorio u vrijeme drugih shvaćanja i sasvim drugačijem slušateljstvu.

PROROK EZEKIJEL

GLAVA 1.

Prikazanje slave Gospodnje.

*1. U tridesetoj godini, u četvrtom mjesecu, peti dan toga mjeseca, kad sam boravio među zarobljenicima na rijeci Hobaru, otvori se nebo i vidjeh viđenja božanska.

2. Peti dan toga mjeseca, u petoj godini iza odvođenja kralja Joahina,

3. Dođe riječ Gospodnja Ezekijelu, sinu svećenika Buzija u zemlji Kaldejaca na rijeci Hobaru, i ruka Gospodnja dođe ondje na njega.

*4. Imao sam ovo viđenje: Sa sjevera udari vihar sa silnim oblakom, punim ognja, što je buktio. Okruživala ga je svjetlost, a iznutra je sjao kao svjetlac u ognju.

*5. Posred njega prikazaše se prilike, što su bile nalik na četiri živa bića. Izgled njihov bio je ovaj: Imala su priliku čovječju.

6. Svako je imalo četiri lica i svako od njih četiri krila.

7. Noge njihove bile su prave i stope njihove kao u teleta. Sijevale su kao mjed blistava.

Gl. 1. (1) Trideseta godina, po nekim starijim i novijim tumačiteljima, jest godina života, u kojoj je bio pozvan Ezekijel; po drugima odnosi se na babilonsku vremensku periodu, koja je uvedena od Nabopolasara u godini 625., i podudara se otprilike s 5. godinom odvođenja kralja Joahina (598). Četvrti mjesec jest Tamuz od sredine lipnja do sredine srpnja. Poziv je dakle bio 20. lipnja 593. godine. Rijeka Hobar jest prokop (kanal) Eufrata između Babilona i Nipura.

(4—28) Prorok, prije poziva u proročku službu, smije gledati Boga u njegovoj slavi, koja mu se ne pokazuje neposredno, nego u simbolima (znamenima).

(4) Bog je gospodar prirode, u čijoj su službi vihor, oblaci, svjetlost i oganj. On je i sudac. Dolazak sa sjevera, vihor, oblak-zlogodac i oganj u Svetom Pismu znameni su Boga, koji dolazi da sudi i kazni (Jer 4, 6; 3 Kralj 19, 11; Nah 1, 3; Iz 10, 7).

(5) Čim se je približila prikaza, može prorok da jasnije ugleda pojedinosti. Ali on to ne može da posve i potpuno iskaže riječima, pa zato uzima izraze, što imaju pokazati nesavršenost njegova opisa, kao: »nalik«, »kao«, »kao da«, »neka vrsta«, »nešto kao« i t. d.

(5—14) Prorok vidi četiri živa bića, što imaju priliku nalik na čovječju, ali četiri lica: lice čovječje, lice lavovo, lice volujsko i lice orlovo. Bića su se postavila tako, da su sa dva krila, što ih je svako biće imalo ispružena, tvorila četverokut. S druga dva krila prekrivala su svoja tjelesa. U sredini svake strane stajalo je po jedno biće. Bića su bila u stalnoj kretnji, ali se nijesu trebala okretati, jer je sprijeda čovječje lice preuzelo vodstvo. Usred četverokuta sijevale su munje tamo i amo. Iznad bićâ nadvio se plavi svod, na kojemu je bio prijesto Božji. Na prijestolu je sjedio lik čovjeka, t. j. Sin Božji u svom utjelovljenju, sav u dvojakom sjaju, u jasnijem odozgo i u blažem odozdo. Ovo je viđenje imalo da objavi proroku utjelovljenje Sina Božjega. Bića su anđeli, naime kerubi, koji nose prijesto Sina Božjega, t. j. Mesije. Čovječja prilika i lice čovjeka znače razumnost; lice lavovo znači veličanstvo; lice volujsko znači snagu; lice orlovo i ispružena krila znače brzinu. Crkveni Oci vide u ova četiri živa bića četiri evanđelista Novoga Zavjeta.

8. Ruke čovječje pokazale se pod krilima njihovim na sve četiri strane. Lica njihova i krila njihova

9. — Krila su se njihova doticala — nijesu se okretala, kada bi išla; svako je biće išlo naprema se.

10. Izgled lica njihova bio je ovaj: sprijeda imala su lice čovječje, zdesna lice lavovo, slijeva lice volujsko, unutra lice orlovo, u sva četiri bića.

11. Krila su njihova bila gore ispružena. Sa dva su se doticala, a sa dva su prekrivala tjelesa svoja.

12. Svako je išlo pravo naprema se. Kamo ih je duh tjerao da idu, tamo su išla. Nijesu se okretala, kada bi išla.

13. U sredini bićâ bilo je nešto, što je izgledalo kao živo ugljevlje, kao baklje. Ove su išle između bića tamo i amo. Oganj je imao svijetao sjaj, i munje su izlazile iz ognja.

14. Bića su trčala tamo i amo, tako da je izgledalo, kao da su munje sijevale.

15. Kad sam promatrao bića, vidjeh točak uz bića na zemlji na četiri strane njihove.

16. Točkovi i naprava njihova imali su izgled hrizolita. Sva četiri imala su jedan isti oblik. Izgledali su i bili su tako izrađeni, kao da bi jedan točak išao kroz drugi.

17. Kad su trčali, mogli su se kretati na sve četiri strane. Pri vožnji nijesu se trebali okretati.

18. Platice su njihove bile vrlo visoke i strašne za gledanje. Unaokolo bile su platice pune očiju u sva četiri.

19. Kad bi se bića kretala naprijed, trčali su i točkovi uz njih, i kad bi se bića podigla od zemlje, podigli su se i točkovi.

20. Kamo bi ih duh tjerao da idu, tamo su išli točkovi, što bi se podizali zajedno s njima: jer je duh bićâ bio u točkovima.

21. Kada su se kretala bića, išli su i točkovi s njima; kada bi ona stala, stali bi i ovi. Kada bi se ona podizala od zemlje, podizali su se točkovi istodobno s njima; jer je duh bića bio u njima.

22. Nad glavama bićâ bilo je vidjeti neku vrstu svoda nebeskoga iz divna kristala, što se je prostirao gore nad glavama njihovim.

23. Pod svodom nebeskim bila su krila njihova pružena, jedna prema drugima, dva od svakoga; dva druga, što su ih imala, prekrivala su tijela njihova.

24. Čuo sam huku krila njihovih, što je bila kao huka mnogih voda, kao grmljavina Svemogućega. Kad bi išla, bila je glasna huka kao graja u taboru.

25. Kad bi stala, spustila bi se mirno krila njihova. I zaori glas iznad svoda nebeskoga, što je bio nad glavama njihovim. Kad bi stala, spustila bi se mirno krila njihova.

26. Iznad svoda nebeskoga, što se je nalazio nad glavama njihovim, bilo je nešto, što je izgledalo kao safir kamen i bilo kao prijesto. Na njemu gore, što je bilo kao prijesto, bila je prilika, što je izgledala kao čovjek.

27. Vidjeh nešto kao sjajan svjetlac, nešto, što je izgledalo kao oganj naokolo. Od bedara gore i od bedara dolje vidjeh kao oganj i svjetlost oko njega.

28. Kao što izgleda duga, kad se pojavi u dane dažda, tako je izgledala svjetlost oko njega. To je bio izgled prikazanja slave Gospodnje. Ja je vidjeh i padoh ničice na svoje lice. Tada sam čuo glas jednoga, koji je govorio.

GLAVA 2.

Poslanje Ezekijela za proroka.

*1. On mi reče: »Sine čovječji, postavi se na noge svoje; jer hoću da govorim s tobom!«

*2. Tada dođe duh u me, kad mi je on govorio, i postavi me na noge moje; i slušao sam onoga, koji se je razgovarao sa mnom.

3. On mi reče: »Sine čovječji, ja te šaljem k sinovima Izraelovim, k plemenima odmetničkim, koji se pobuniše proti meni. Oni i oci njihovi griješili su proti meni sve do dana današnjega.

4. To su sinovi drska obraza i otvrdnula srca. K njima te šaljem. Reci im: ‚Ovako veli svemogući Gospod.'

*5. I poslušaju li ili ne poslušaju — jer su rod uporan —, neka ipak znaju, da je prorok među njima.

6. A ti, sine čovječji, ne boj ih se i ne plaši se njihovih riječi, iako je oko tebe drača i trnje i boraviš među jakrepima! Ne boj se njihovih riječi! Ne dršći pred njihovim licem! Jer su rod uporan!

7. Navješćuj im riječi moje, poslušali ili ne! Jer su uporni.

*8. Ali ti, sine čovječji, slušaj, što ću ti kazati! Ne budi uporan kao taj rod uporni! Otvori usta svoja i jedi što ti dadnem!«

9. Tada vidjeh ruku pruženu prema meni i u njoj svitak knjige.

10. On ga razvi preda mnom. Bio je ispisan na prednjoj strani i na suprotnoj strani. Bili su u njem napisani plač, uzdisaji i jauci.

GLAVA 3.

Ezekijel ide k zarobljenicima. Opet vidi slavu Božju.

1. On mi reče: »Sine čovječji, pojedi što je pred tobom; pojedi taj svitak, onda idi i govori kući Izraelovoj!«

2. Otvorio sam usta svoja, i on mi dade svitak da jedem.

3. I reče mi: »Sine čovječji, uzmi taj svitak, što ti ga dajem, u sebe i pusti da uđe u tvoju nutrinu!« Ja ga pojedoh, i bio mi je u ustima sladak kao med.

4. Nato mi zapovjedi: »Sine čovječji, ustani, idi kući Izraelovoj i govori im u moje ime!

5. Jer se ne šalješ k narodu nepoznata jezika i nerazumljiva govora, nego kući Izraelovoj;

6. I ne k mnogim narodima nepoznata jezika i nerazumljiva govora, kojima riječî ne razumiješ. Kad bih te poslao k njima, poslušali bi te.

7. Ali te kuća Izraelova ne će poslušati. Jer i mene ne će da poslušaju. Jer je sva kuća Izraelova tvrda obraza i otvrdnula srca.

8. Ali evo, činim tvoj obraz tvrdim kao njihov i čelo tvoje tako tvrdo kao njihovo.

Gl. 2. (1) »Sine čovječji«: tako Bog ovdje i kasnije naziva proroka. »Sin čovječji« izriče kukavnost čovječje naravi naprema neizmjernoj moći i snazi Boga, koji govori. Ta kukavnost potiče na poniznost i na pouzdanje u Boga.

(2) Duh, koji dolazi u proroka, jest jakost, što izlazi od Boga i bodri ga i krijepi, da sluša riječ Božju.

(5) Na ispunjenju prorokove propovijedi, koja će im navijestiti nesreću, upoznat će, da je bio prorok među njima.

(8) Ezekijel, uzimajući i jedući svitak, pokazuje svoju slobodnu odluku da primi proročku službu. Svitak knjige kazuje mu što će sve navijestiti prognanicima: velika će nesreća doći na narod. Sladak okus, što ga je osjetio Ezekijel jedući svitak, označuje utjehu i plaću, što će Bog dati proroku za vjerno izvršivanje njegove teške službe.

9. Kao dijamanat, tvrđe od stijene, činim ti čelo. Ne boj ih se, ne dršći pred licem njihovim! Jer su rod uporan.«
10. Dalje mi reče: »Sine čovječji, uzmi sve riječi, što ti ih priopćujem, u srce svoje i slušaj ih ušima svojim!
11. Ustani, idi k zarobljenicima, k sinovima naroda svojega, govori im i reci: ,Ovako veli svemogući Gospod,' poslušali ili ne poslušali!«
*12. Tada me podiže duh gore. Čuo sam za sobom glasan, silan šum, kada se diže sa svojega mjesta slava Gospodnja,
13. Naime huku krilâ onih bića, što se jedna drugih doticala, i prasku točkova uz njih. Bio je glasan, silan šum.
*14. Duh me dakle podiže gore, uze me, i ja sam ozbiljno išao u uzbuđenosti duha svojega; jer je ruka Gospodnja teško ležala na meni.
*15. Tako dođoh k zarobljenicima u Tel-Abib, koji su stanovali na rijeci Hobaru, gdje su se bili naselili. Ondje sam boravio sedam dana posve uzbuđen među njima.
*16. Poslije sedam dana dođe mi riječ Gospodnja.
17. »Sine čovječji, postavio sam te stražarem kući Izraelovoj. Kad čuješ riječ iz mojih usta, opomenut ćeš ih u moje ime.
18. Kad kažem bezbožniku: ,Poginut ćeš!', a ti ga ne opomeneš i ne progovoriš mu, da odvratiš bezbožnika od opakog puta njegova i da ga sačuvaš u životu, to će bezbožnik poginuti poradi svoje opačine; ali ću krv njegovu iskati iz tvoje ruke.
19. Ako li ti opomeneš bezbožnika, a on se ne vrati od bezbožnosti svoje i od opakog puta svojega, to će on poginuti poradi opačine svoje; a ti si spasio dušu svoju.
20. Ako se pravednik odvrati od pravednosti svoje i čini zlo, to ću mu ja podmetnuti na što će se spotaći, da pogine. Ako ga ti tada nijesi opomenuo, to će on poginuti poradi opačine svoje, i pravedna djela njegova, što ih je činio, ne će se dalje spominjati; ali ću krv njegovu iskati iz tvoje ruke.
21. Ako li si ti njega, pravednika, opomenuo, da on, pravednik, ne griješi više, i on ne griješi više, to će pravednik ostati u životu; jer se je dao opomenuti, i ti si spasio dušu svoju.«
*22. Ondje dođe ruka Gospodnja na me, i on mi zapovjedi: »Ustani, izađi na ravnicu u dolini! Ondje ću govoriti s tobom.«
23. Ustadoh i izađoh na ravnicu u dolini. Ondje vidjeh gdje stoji slava Gospodnja, kako sam je bio

Gl. 3. (12) Duh, jakost, što je izašla od Boga, podiže proroka gore. Nije jasno, da li se ovdje radi o tjelesnom uzdignuću ili o duševnom ohrabrenju, da ostavi mjesto, gdje mu se je prikazalo viđenje.

(14) Prorok je bio uzbuđen. Radovao se je tolikoj milosti Božjoj. Ali je i znao, kakve ga čekaju muke. U duši se je njegovoj borila ljubav k narodu svojemu i srdžba na taj uporni narod.

(15) Tel-Abib je bio jedna od glavnih naseobina zarobljenikâ.

(16—21) Prorok jamči svojim životom za savjesno izvršivanje svoje službe. Tko ne sluša prorokovih opomena, čeka ga smrt prije vremena. Tko se obrati, spasit će se.

(22—27) Prorok, za čije su poslanje znali prognanici, dobiva od Boga najprije zabranu propovijedi. On ima zamuknuti i ne biti im opominjač (r. 26). Ne smije dolaziti među njih, nego se mora kao zatvoriti u svoju kuću. Stim se je pozornost prognanikâ još više svratila na njega.

gledao na riječi Hobaru, i ja padoh ničice na svoje lice.

24. Ali dođe duh na me i postavi me na noge moje. On mi reče: »Idi, zatvori se u kuću svoju!

25. Sine čovječji, evo: metnut će na te konopce i svezat će te njima. Ti onda ne ćeš izlaziti među njih.

26. Ja ću učiniti da ti se jezik prilijepi za nepce tvoje, i ti ćeš zamuknuti i ne ćeš im biti opominjač; jer su rod uporan.

27. Ali kad progovorim s tobom, otvorit ću ti usta, i ti ćeš im navijestiti: ‚Ovako veli svemogući Gospod.' Tko će slušati, neka sluša! Tko ne će slušati, neka ne sluša! Jer su rod uporan.«

GLAVA 4.

Predstavljanje opsade Jeruzalema.

1. »Sine čovječji, uzmi opeku, metni je preda se, izreži na njoj grad, naime Jeruzalem!

2. Onda otvori proti njemu opsadu, sagradi kule opsadne proti njemu i iskopaj opkop proti njemu! Onda postavi tabor proti njemu i namjesti unaokolo zidodere proti njemu!

3. Potom uzmi tavicu gvozdenu i metni je kao gvozden zid između sebe i grada! Tada baci na nj poglede prijetnje, kao da bi on bio opsjednut, i kao da si ti opsjedatelj njegov! To je kob kući Izraelovoj.

*4. Onda lezi na lijevu stranu svoju i metni na nju krivnju kuće Izraelove; koliko dana uzležiš na njoj, toliko ćeš nositi krivnju njihovu.

5. Ja ću ti godine grijeha njihovih računati kao isto toliko dana, naime trista i devedeset dana, za kojih ćeš nositi krivnju kuće Izraelove.

6. Kad ih navršiš, lezi opet na desnu stranu i uzmi na sebe krivnju kuće Judine za četrdeset dana; za svaku godinu računam ti jedan dan.

7. Pritom ćeš upraviti lice svoje na opsadu Jeruzalema. Mišica tvoja neka je ispružena! Tako ćeš prorokovati proti njemu.

8. Evo, ja mećem konopce na te, da se ne možeš okrenuti s jedne strane na drugu, dok ne navršiš dane tjeskobe svoje.

*9. Uzmi pšenice, ječma, boba, leće, prohe i grahorice, saspi to u jedan sud i načini sebi od toga kruh! Dokle uzležiš na svojoj strani, trista i devedeset dana, to ćeš jesti.

Gl. 4. (1—3) U slijedećim glavama 4.—24. mora Ezekijel simboličkim radnjama i propovijedima navješćivati blizu propast Jeruzalema i kraljevstva Judina. — I tako, dok je Ezekijelu zabranjena usmena propovijed, on radi u svojoj kući na simboličkim radnjama. Obična pisaća sprava u Babiloniji i Asiriji bile su glinene tablice ili cigle. Pisaljkom bi se urezivali znakovi na još mekanu glinu.

(4—8) Ležanje na lijevoj strani znači vrijeme progonstva za sjeverno kraljevstvo. To će vrijeme po hebrejskom tekstu trajati 390 godina, a po grčkom tekstu 190 godina. Čini se, da je grčki tekst ispravan, jer je progonstvo stanovnikâ sjevernoga kraljevstva započelo razorom Samarije u godini 722. i trajalo do zauzeća Babilona po Ciru u godini 538. Ležanje na desnoj strani znači progonstvo Judino. Ono će trajati okruglo 40 godina. (Jeremija 25, 12 ima 70 godina.) Progonstvo je započelo padom Jeruzalema u godini 586. i trajalo je do zauzeća Babilona po Ciru u godini 538. Ezekijel ne mora neprestano ležati na određenoj strani, nego po svoj prilici samo onda, kada u njegovu kuću dođu prognanici.

(9) Kruh od raznih vrsti brašna po svoj prilici smatrao se kao nečist (isp. 3 Mojs 19, 19; 5 Mojs 22, 9).

*10. Jelo tvoje, kojim ćeš se hraniti, neka iznosi izmjereno dvadeset sekala na dan; jedi ga na rokove!
11. I vodu ćeš piti na mjeru, naime jednu šestinu ina; pij je na rokove!
*12. Kruh ćeš jesti pripravljen kao ječmen kolač; na njihove oči peći ćeš ga na nečisti čovječjoj.«
13. I reče Gospod: »Isto će tako sinovi Izraelovi jesti nečista jela među neznabošcima, kamo ću ih odagnati.«
14. Tada rekoh: »Ah, svemogući Bože, nikada se nijesam okaljao nečistim; mesa od palih ili razdrtih životinja od mladosti do sada nijesam još nikada jeo; meso pokvareno nije još nikada ušlo u usta moja.«
15. On mi odgovori: »Dobro, dopustit ću ti goveđu balegu mjesto čovječje nečisti. Stim možeš ispeći kruh svoj.«
*16. Dalje mi reče: »Sine čovječji, evo, ja ću u Jeruzalemu slomiti štap kruha. Oni će morati jesti kruh na mjeru i u tjeskobi. I vodu će morati piti na mjeru i u grozi.
17. Oni će imati oskudicu na kruhu i vodi, i jedan kao drugi ginut će i iščeznut će poradi krivnje svoje.

GLAVA 5.

Osuda Božja nad Jeruzalemom.

1. A ti, sine čovječji, uzmi mač oštar! Upotrijebi ga kao britvu za se i pusti je preko glave svoje i preko brade svoje! Onda uzmi tezulju i razdijeli vlasi!
*2. Jednu trećinu sažezi usred grada, kad bude vrijeme opsade. Drugu trećinu uzmi i isijeci je mačem oko grada! Posljednju trećinu razaspi u vjetar! Ja ću trgnuti mač za njima.
3. Od toga uzmi malo i zaveži u skut haljine svoje!
4. Od toga uzmi opet neke, baci ih u oganj i sažezi ih! Odatle će izaći oganj na svu kuću Izraelovu.«
5. Ovako veli svemogući Gospod: »Tako biva s Jeruzalemom. Postavio sam ga usred narodâ i okolo njega zemlje.
6. Ali se je pokazao proti zakonima mojim uporan i radio je bezbožnije nego neznabošci; ogriješio

(10) Obrok kruha vrlo je malen, osobito kad se uzme, da Ezekijel ne smije jesti druge hrane. 20 sekala iznosi naših 327.40 g. Prorok ima jesti na rokove, t. j. na dan samo taj kvantum (količinu). I 1/6 hina, po prilici 1 litar, vrlo je malena količina tekućine za vrući Istok.

(12) Kruh se je na Istoku pekao, kao za turskog vakta (vremena) u nas u Bosni, na zemljanu ognjištu. Naložila bi se na ognjištu vatra od drva. Kad bi se razgorjela žeravica, razgrnula bi se žeravica, i na golo ognjište stavio bi se kruh, koji bi se onda zapretao i tako se ispekao. Siromašniji Istočnjaci, kad ne bi imali drva, uzimali bi mjesto drva goveđu, konjsku ili ovčju balegu. Da se pokaže, kako će Izraelci u zemlji neznabožačkoj jesti nečista jela, ima Ezekijel da uzme mjesto drva čovječju nečist.

(16) Kruh drži i podupire čovjeka kao štap. Po nekim tumačiteljima misli se ovdje na štapove, na kojima su se čuvali ili nosili probušeni i tvrdo pečeni kruhovi. I to se vidi u bosanskoj čaršiji (pijaci), gdje se na bijelim štapovima nose pereci (okrugli šuplji kruhovi), a nosači njihovi viču: »Taze pereci, taze pereci!« t. j. friški pereci!

Gl. 5. (2) Jedan dio stanovnika jeruzalemskih izginut će za opsade i drugi na bijegu. Drugi će se odvesti u progonstvo. Od ovih spasit će se malo njih. Ali i u ovom ostatku ima još opakih, na koje će pasti kazneni sud Božji. Sva će kuća Izraelova poradi njih pasti u nesreću. Po nekim tumačitelji: a odnosi se r. 4. na katastrofu (kobni događaj) pod Titom.

se je o zapovijedi moje većma nego zemlje oko njega; jer su prezreli moje zapovijedi i nijesu hodili po mojim uredbama.«

*7. Zato veli svemogući Gospod: »Jer ste bili uporniji od neznabožaca oko vas, jer nijeste hodili po mojim uredbama i nijeste izvršivali mojih zapovijedi, pa ni po zapovijedima neznabožaca oko vas nijeste radili,

8. Zato ovako veli svemogući Gospod: Evo, i ja ću doći na te i u sredini tvojoj održat ću sud pred očima narodâ.

9. Poradi svih gadova tvojih učinit ću ti, što još nijesam učinio nikada i što tako ne ću više učiniti nikada.

*10. Zato će u sredini tvojoj oci jesti djecu svoju i djeca oce svoje. Izvršit ću na tebi sud i razasut ću posljednji ostatak tvoj u sve vjetrove.

11. Tako ja živ bio!«, veli svemogući Gospod, »ti si zaista oskvrnio moje svetište svakojakim nečistoćama svojim i svakojakim gadovima svojim. Zato ću i ja tebe potrti. Oko moje ne će imati milosrđa, i ne ću štedjeti.

12. Trećina će tvoja pomrijeti od kuge i od gladi će izginuti u sredini tvojoj. Druga će trećina tvoja pasti od mača oko tebe. Posljednju trećinu tvoju razasut ću u sve vjetrove i trgnut ću mač za njima.

13. Tako će se gnjev moj sasvim izvršiti. Smirit ću jarost svoju na njima i tako ću se osvetiti. Oni će spoznati, da sam ja, Gospod, govorio u revnosti svojoj, kad izvršim gnjev svoj na njima.

14. Učinit ću od tebe pustoš i sramotu među narodima oko tebe, pred očima svakoga, koji prolazi.

15. Postat ćeš rug i podsmijeh, opomena i grozota među narodima oko sebe, kad izvršim na tebi sud u gnjevu i jarosti i ljutim kaznama, — ja, Gospod, rekoh —

16. Kad pustim na te ljute strijele gladi, što donose propast, što ću ih pustiti da vas uništim, i kad navalim na vas glad i slomim vam štap kruha.

17. Pustit ću na vas glad i divlje zvijeri, koje će ti ugrabiti djecu. Kuga i krv doći će na te, i pustit ću mač na te. Ja, Gospod, rekoh.«

GLAVA 6.

Proročanstvo proti gorama Izraelovim.

1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, upravi lice svoje proti gorama Izraelovim, prorokuj proti njima

*3. I reci: ‚Vi gore Izraelove, čujte riječ svemogućega Gospoda! Ovako veli svemogući Gospod gorama i visinama, dolinama i gudurama: Zaista, ja ću pustiti na vas mač i oborit ću žrtvene visine vaše.

*4. Vaši će se žrtvenici raskopati, vaši će se sunčani stupovi razrušiti, i vaše ću pobijene pobacati pred idole vaše.

(7) Ovdje svjedoči Sveto Pismo, da je ćudorednost neznabožaca bila veća, nego ćudorednost izabranoga naroda.

(10) Isp. Tjer 4, 10, gdje se navodi ispunjenje ovoga proročanstva.

Gl. 6. (3) Na visinama i gorama nalazila su se zabranjena svetišta (5 Mojs 12). I u dolinama i gudurama bila su idolska mjesta.

(4) U svetištima Baalovim bili su podignuti stupovi, koji su ga predstavljali kao boga sunca.

*5. Položit ću mrtva tjelesa sinova Izraelovih pred idolske likove njihove i porazbacat ću kosti vaše oko žrtvenika vaših.

6. Posvuda, gdje stanujete, gradovi će se opustošiti i visine će se porušiti. Tako će se žrtvenici vaši raskopati i opustjeti. Idoli će se vaši izlomiti i uništiti, sunčani stupovi vaši isjeći će se i rđava će se djela vaša uništiti.

7. Pobijeni će padati u sredini vašoj, i vi ćete spoznati, da sam ja Gospod.

8. Ipak ću neke od vas, koji umaknu maču, ostaviti među narodima, kad se rasijete po zemljama.

*9. Tada će se oni od vas, koji umaknu, među narodima, kamo su bili odvedeni kao zarobljenici, spomenuti mene, kad slomim srce njihovo, što se je bilo odmetnulo od mene u bluđenje idolsko, i oči njihove, što su se pribile uz gadne idole svoje. Sami će sebi biti mrski poradi zla, što ga počiniše u svim gadovima svojim.

10. I spoznat će, da sam ja Gospod. Nijesam prijetio uzalud, da ću im nanijeti tu nesreću.'«

*11. Ovako veli svemogući Gospod: »Pljesni rukama, lupi nogama i vikni ‚Jaoh!' na sve zle gadove kuće Izraelove; jer će pasti od mača, gladi i kuge.

12. Tko boravi u daljini, umrijet će od kuge; tko je blizu, past će od mača; tko još ostane od opkoljenih, poginut će od gladi; jer ću iskaliti gnjev svoj na njima.

13. Spoznat ćete, da sam ja Gospod, kad budu pobijeni njihovi ležali među idolima njihovim oko žrtvenika njihovih, na svakom visokom humu, na svim vrhuncima gorskim, pod svakim zelenim drvetom, pod svakim granatim hrastom, na mjestima, gdje su prinosili žrtveni miris svim idolima svojim.

*14. Zamahnut ću rukom svojom na njih i obratit ću zemlju njihovu u pustaru i pustoš, od pustinje do u Reblu, po svim prebivalištima njihovim. Spoznat će, da sam ja Gospod.«

GLAVA 7.

Pjesma o svršetku.

*1. Dođe mi riječ Gospodnja ovako:

2. »Sine čovječji, ovako veli svemogući Gospod zemlji Izraelovoj: ‚Svršetak dolazi, svršetak na četiri međe zemlje.

3. Pustit ću gnjev svoj na te, sudit ću ti po putovima tvojim, platit ću ti sve gadno djelovanje tvoje.

4. Bez milosrđa gleda na te oko moje. Ne ću se smilovati. Ne, platit ću ti opake putove i dat ću da osjetiš gadove svoje. Onda ćete spoznati, da sam ja Gospod!'

5. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Nesreća za nesrećom! Evo ide!

6. Svršetak dolazi! Dolazi svršetak! Budi se nad tobom! Evo dolazi!

(5) Svetište je bilo oskvrnjeno, ako je došlo u doticaj s mrtvacima i mrtvačkim kostima.

(9) »Kad slomim srce njihovo ... i oči njihove«, t. j. kad im udijelim milost, da promijene svoje mišljenje i življenje.

(11) Pljeskanje rukama i lupanje nogama jesu znakovi užasa i bola.

(14) Rebla (Ribla) bila je grad na Orontesu, gdje je Nabuhodonozor imao svoj glavni stan, kad je posljednji put udario na Judu i Jeruzalem (586).

Gl. 7. (1 sl.) Proročanstvo je upereno proti zemlji Judi i proti Jeruzalemu. Neprijatelj je Nabuhodonozor.

7. Dolazi na te kob, stanovniče zemlje! Dolazi vrijeme, približava se dan užasa, a ne radosnoga glasa po gorama.

8. Doskora ću izliti jarost svoju na te, iskalit ću gnjev svoj na tebi, sudit ću ti po putovima tvojim, platit ću ti sve gadno djelovanje tvoje.

9. Bez milosrđa gleda oko moje. Ne ću se smilovati. Platit ću ti opake putove i dat ću da osjetiš gadove svoje. Onda ćete spoznati, da sam ja, Gospod, koji bije.

*10. Evo dana! Evo dolazi! Kob je iznikla. Prut cvate. Obijest provaljuje.

11. Nasilje se podiglo na štap bezbožnosti. Ništa više ne ostaje od njih: ništa više od bogatstva njihova, ništa više od sjaja njihova, ništa više od krasote njihove.

*12. Dolazi vrijeme, približava se dan! Kupac neka se ne raduje! Prodavac neka se ne podaje žalosti! Jer dolazi gnjev žestok na sve imanje njihovo.

*13. Tko prodaje, ne će više nikada posjedovati, što prodaje, dokle je god živ. Jer se proročanstvo o svemu imanju njihovu ne će opozvati. Potkopao je svatko život svoj krivnjom svojom. Nitko se ne oslobađa.

*14. Zatrubite u rog! Spremite sve! Ali nitko ne ide u boj. Jer žestok gnjev moj dolazi na sve imanje njihovo.

15. Napolju bjesni mač, unutra kuga i glad. Tko je na polju, past će od mača, tko u gradu, toga će uništiti glad i dah kuge.

*16. Tko od njih umakne, bit će po gorama kao golubovi iz gudura. Svi će jadati poradi krivnje svoje.

17. Sve su ruke klonule. Sva su koljena postala kao voda.

*18. Oblače se u haljine žalosti, i strah će ih zaogrnuti. Na svima je licima stid i ćela na glavama njihovim.

19. Srebro svoje bacaju na ulicu, i zlato im je njihovo kao nečist. Njihovo srebro i zlato ne može ih spasiti u dan gnjeva Gospodnjega. Stim ne mogu utišati gladi svoje niti napuniti nutrine svoje; jer ih je to zavodilo na grijeh.

20. Obraćali su na oholost sjajni ures svoj, pravili su iz toga likove gadnih idola svojih. Zato činim da im je to gad.

21. Tuđincima predajem to za plijen, zločincima u zemlji za pljačkanje; oni će to oskvrniti.

*22. Odvratit ću lice svoje od njih, i tako će oskvrniti svetinju moju. Razbojnici prodrijet će u nju i oskvrnit će je.

(10 sl.) Prut je neprijateljâ procvao, t. j. neprijatelji su se pojavili u zemlji, i obijest njihova provaljuje proti Jeruzalemu. Njihovo se nasilje podiglo proti štapu bezbožnosti, t. j. proti vlasti bezbožnoga kralja Sedecije (598—587). Sva će se moć i sjaj grada uništiti.

(12) Radi se o kupovanju i prodavanju zemlje. Pučanstvo će biti odvedeno u ropstvo, pa se kupac nema radovati kupljenoj zemlji, a prodavac se nema žalostiti, što je prodao zemlju. Odvođenjem u ropstvo svi će sve poizgubiti.

(13) U jubilejskoj godini morao se je svaki prodani posjed povratiti prijašnjem posjedniku (isp. 3 Mojs 25, 13).

(14) Znak se daje za boj, ali nitko ne ide u boj proti neprijateljima. Bog je udario Judejce strahom i bezumljem, jer hoće da uništi sve, čim su se ponosili.

(16) Bjegunci lutaju jadikujući po gorama kao golubovi potjerani iz svojih skrovišta.

(18) U znak žalosti nosili bi grubo odijelo (kostrijet) i brijali bi glave.

(22) Božja je svetinja sjajni hram, mjesto njegove nazočnosti u svetinji nad svetinjama.

*23. Načini verige! Jer je zemlja puna krvnoga djela i grad pun zločina.

24. Zato ću dovesti najgore između narodâ; oni će zaposjesti kuće njihove. Slomit ću obijesti silnicima. Svetišta njihova neka se oskvrne!

25. Tjeskoba dolazi. Traži se spasenje i ne nalazi se.

*26. Nesreća će za nesrećom dolaziti. Glas strahote stiže za glasom strahote. Tada će tražiti proročanstvo od prorokâ, u svećenikâ ne će biti pouke i u staraca savjeta.

27. Kralj će jadikovati i knez će se obući u užas. Od straha ruke će se narodu u zemlji ukočiti. Po putovima njihovim postupat ću s njima, sudit ću im po zasluzi njihovoj. Tada će spoznati, da sam ja Gospod.'«

GLAVA 8.

Viđenje o idolopoklonstvu u Jeruzalemu.

*1. U šestoj godini, u šestom mjesecu, peti dan toga mjeseca, dok sam sjedio u svojoj kući i starješine Judine sjedile preda mnom, dođe ondje na me ruka svemogućega Gospoda.

*2. Vidjeh najedamput priliku, što je izgledala kao čovjek. Od dijela, što je izgledao kao bedra njegova, dolje bio je oganj, i od dijela, što je izgledao kao bedra njegova, gore izgledalo je kao jaka svjetlost.

*3. Prilika pruži kao ruku i uhvati me za kosu na glavi. Duh me podiže gore među zemlju i nebo i odnese me u viđenjima božanskim u Jeruzalem na ulaz nutarnjih vrata, što stoje prema sjeveru. Ondje je stajao kip božice ljubavi, što je podraživao ljubomornost Gospodnju.

4. Ondje se nalazila slava Boga Izraelova u istoj pojavi, kako sam je bio vidio na ravnici u dolini.

5. On mi reče: »Sine čovječji, podigni oči svoje prema sjeveru!« Kad sam podigao oči svoje prema sjeveru, stajao je sjeverno od vrata žrtvenika taj kip božice ljubavi na ulazu.

6. On mi reče: »Sine čovječji, vidiš li, što ovi rade? Veliki su to gadovi, što ih ovdje čini kuća Izraelova, tako da se moram udaljiti od svetišta svojega. Ali ćeš vidjeti još većih gadova.«

7. Nato me odnese na ulaz predvorja. Kad sam pogledao oko sebe, opazih rupu u zidu.

8. On mi zapovjedi: »Sine čovječji, probij taj zid!« Probio sam zid i vidio, da su tu bila vrata.

9. On mi reče: »Uđi i vidi opake gadove, što ih čine ovdje!«

*10. Uđoh i pogledah oko sebe. Tu su bile svakojake slike crvi i

---

(23) Neprijatelj ima napraviti verige za odvođenje u progonstvo.

(26) Traže od proroka proročanstvo, što im obećaje spasenje; traže od svećenikâ pouku o tom, kako mogu umaći kaznenom sudu. A starci im imaju dati dobar savjet.

Gl. 8. (1 sl.) Ezekijel biva u jednom proročkom viđenju prenesen iz Tel-Abiba u Babiloniji u hram u Jeruzalem. Tamo mu pokazuje Bog idolopoklonstvo, što se čini na svetom mjestu u vrijeme pred padom grada Jeruzalema.

(2 sl.) Ezekijel gleda slavu Gospodnju, kako ju je bio vidio na ravnici u dolini (3, 22): Boga na prijestolu kerubâ (1, 1 sl.).

(3 sl.) Prorok kao da vidi lik Astartin. Manases je bio dao postaviti takav lik u hramu (4 Kralj 21, 5. 7; 2 Dnev 33, 7). Bio je kasnije odstranjen (2 Dnev 33, 15), ali ga je po svoj prilici opet uspostavio Sedecija.

(10) »Crvi« i »skotovi« podsjećaju na idolopoklonstvo egipatsko. U Egiptu su bili štovani kao bogovi kukci, gušteri, mačke i t. d.

skotova. Svi gadovi idolski kuće Izraelove bili su urezani po zidu unaokolo.

11. Sedamdeset ljudi između starješina kuće Izraelove stajalo je pred njima, Jezonija, sin Safanov, u sredini njihovoj. Svaki je imao kadionicu svoju u ruci, i dizao se uvis gust oblak od kada.

12. Tada mi reče: »Vidiš li, sine čovječji, što čine starješine kuće Izraelove u mraku, svaki u sobi svojega idola? Jer misle: ‚Gospod nas ne vidi; Gospod je ostavio ovu zemlju.'«

13. Tada mi reče: »Vidjet ćeš još većih gadova, što ih oni čine.«

*14. Nato me odvede na ulaz sjevernih vrata kuće Gospodnje. Tu su sjedile žene, što su plakale za Tamuzom.

15. On mi reče: »Vidiš li, sine čovječji? Vidjet će još većih gadova od ovih.«

16. Nato me odvede u nutarnje predvorje kuće Gospodnje. Tu na ulazu u hram Gospodnji, između trijema i žrtvenika za žrtve paljenice, bilo je oko dvadeset i pet ljudi, što su imali leđa svoja okrenuta prema hramu, a lice svoje okrenuto prema istoku sunčanom. Klanjali su se suncu prema istoku.

*17. On mi reče: »Vidiš li, sine čovječji? Zar je premalo kući Judinoj, što čine zločine, koje ovdje počinjaju, nego još napuniše i zemlju nasiljem i mene svejednako draže na gnjev? Eto, drže grane na svojemu nosu!

18. Zato ću i ja u gnjevu postupati proti njima. Oko moje ne će gledati milostivo. Ne ću imati milosrđa. Kad mi zaviču u sav glas, ne ću ih slušati.«

GLAVA 9.

Kazna za otpad.

*1. Tada mi povika u sav glas u uši: »Približava se kazneni sud na grad. Svaki neka nosi u ruci razorno oruđe svoje!«

*2. Tada dođe najedamput šest ljudi od gornjih vrata, što stoje prema sjeveru. Svaki je imao u ruci razorno oruđe. Jedan čovjek bio je u sredini njihovoj, obučen u laneno platno, s opravom pisarskom uz bedricu. Dođoše i stadoše pokraj žrtvenika mjedenoga.

3. Slava Boga Izraelova bila se je podigla od keruba, na kojima je bila, i zaputila je k pragu hrama. Tada viknu on čovjeka, koji je bio obučen u laneno platno i koji je imao opravu pisarsku uz bedricu.

*4. Gospod mu zapovjedi: »Idi posred grada, posred Jeruzalema, i zabilježi Tau na čelo ljudima, koji uzdišu i jadikuju radi svih gadova, što su se činili u njemu!«

(14) Tamuz je bio štovan od Babilonaca i Feničana (Adonis) kao bog proljeća. U visokom ljetu (lipanj—srpanj), kada izumre pod žegom sav život u prirodi, plakali bi za njim, što je sišao u podzemni svijet. Njega su žene osobito štovale.

(17) Svršetak ovoga retka nije više razumljiv. Možda je tekst pokvaren. Iz konteksta (sveze riječi) može se misliti na neku osobito veliku uvredu Božju.

Gl. 9. (1 sl.) Prorok vidi u viđenju, kako dolazi na grad Jeruzalem sud uništenja. Sedam ljudi, koji po nalogu Božjem izvršuju sud, po svoj prilici jesu anđeli i označuju babilonskoga neprijatelja.

(2) Anđeo, koji po r. 4. bilježi znak spasenja na čelu pravednikâ, nosi svećeničku odjeću i po istočnjačku opravu pisarsku za pojasom. Ova pisarska oprava zove se u Bosni divit. I naša narodna pjesma ima: »Onda trže divit od pojasa«.

(4) Tau, posljednje slovo hebrejskog alfabeta, imalo je starohebrejskom pismu oblik križa. Neki Oci vide u tom tip (znamenje) svetoga Križa, u kojemu će se ljudi na Sudnji dan poštedjeti po muci Isusovoj.

5. A drugima reče pred ušima
mojim: »Idite za njim u grad i pobijte ga! Oko vaše neka ne gleda
milostivo! Nemajte milosrđa!
6. Starce, mladiće, djevojke, djecu i žene pobijte do uništenja! Ali
ne dirajte ni u jednoga, koji nosi
na sebi Tau! Počnite od moga svetišta!« Oni počeše od ljudi, starješinâ, što su stajali pred hramom.
7. On im zapovjedi: »Oskvrnite
kuću i napunite predvorja pobijenima! Onda izađite!« Tada izađoše i učiniše u gradu krvoproliće.
*8. Kada su tako ubijali i ja bio
ostao sam, tada padoh na lice svoje i povikah: »Ah, svemogući Gospode, hoćeš li zatrti sav ostatak
Izraelov, kad tako izasipaš gnjev
svoj na Jeruzalem?«
9. On mi odgovori: »Krivnja kuće Izraelove i Judine velika je preko svake mjere. Zemlja je puna
krvi i grad je pun nasilja; jer misle: ‚Gospod je ostavio zemlju', i
‚Gospod ne vidi'.
10. Zato moje oko ne će gledati
milostivo. Ne ću imati milosrđa.
Put njihov obratit ću na glavu
njihovu.«
11. Tada čovjek, koji je bio obučen u laneno platno i imao opravu
pisarsku uz bedricu, donese vijest:
»Učinio sam, kako si mi zapovjedio.«

GLAVA 10.

Kerubi popališe grad Jeruzalem. Bog ostavlja hram.

*1. Vidjeh dalje na svodu nebeskom, što je bio nad glavom kerubâ, nešto kao safir kamen; nešto,
što je bilo po izgledu kao prijesto,
a pokazalo se nad njima.
*2. On reče čovjeku, koji je bio
obučen u laneno platno: »Uđi u
prostor među točkovima pod kerubima i napuni ruke svoje živim
ugljevljem iz prostora među kerubima i razaspi ga na grad!« On
uđe pred mojim očima.
3. A kerubi su stajali na južnoj
strani hrama, kad uđe čovjek.
Oblak napuni nutarnje predvorje.
4. Slava Gospodnja podiže se od
kerubâ prema pragu hrama. Hram
se napuni oblaka, a predvorje bilo
je puno svjetlosti slave Gospodnje.
5. Lupa krilâ u kerubâ čula se
je do u nutarnje predvorje, kao
glas Boga svemogućega, kad govori.
6. Kad je on čovjeku, koji je bio
obučen u laneno platno, bio zapovjedio: »Uzmi ognja iz prostora
među točkovima, iz prostora među
kerubima!«, tada on uđe i stade uz
jedan točak.
7. I jedan kerub iz prostora među kerubima pruži ruku svoju k
ognju, što je bio među kerubima,
uze i dade ga u ruke onomu, koji
je bio obučen u laneno platno. Ovaj
primi to i dođe van.
*8. Tada se pokaza na kerubima
nešto kao ruka čovječja pod krilima njihovim.
9. Vidio sam četiri točka pokraj
kerubâ, po jedan točak pokraj svakoga keruba. Točkovi su izgledali
kao hrizolit.

(8) Narod se zove »ostatak Izraelov«, jer je jedan dio stanovnika s Joahinom bio odveden u progonstvo.

Gl. 10. (1 sl.) Prorok gleda u slici i simbolima, kako će grad Jeruzalem biti popaljen.

(2) Božanski gnjev, simbolički prikazan ognjem, što ga ima uzeti anđeo iz kola kerubâ, posljednji je uzrok uništenju grada Jeruzalema.

(8—17) Prorok opisuje još jedamput točno kerupska kola (isp. 1, 1 sl.), prije nego što slava Gospodnja ostavi hram u znak odbačenja svetišta i grada.

10. Na oči bila su sva četiri točka jednaka, kao da bi bio točak u točku.

11. Kad bi išli, kretali su se na četiri strane. Nijesu se okretali kad bi išli; išli su uvijek u pravcu što ga je uzimao prednji točak, za njim, a da se ne okreću, kad bi išli.

12. Cijelo tijelo njihovo, leđa njihova, ruke njihove i krila njihova kao i točkovi, sva četiri, bili su puni očiju svuda unaokolo.

13. Točkovi su se zvali, kako sam čuo na svoje uši, vihar.

14. Svako je biće imalo četiri lica: prvo lice volujsko, drugo lice čovječje, treće lice lavovo, četvrto lice orlovo.

15. Kerubi se podigoše. To je bilo isto biće, koje sam bio gledao na rijeci Hobaru.

16. Kad bi išli kerubi, trčali su i točkovi uz njih, i kad bi kerubi zamahnuli krilima svojim, da se podignu od zemlje, točkovi se nijesu odmicali od njihove strane.

17. Kad bi oni stali, zastali su i točkovi. Kad bi se oni podizali, podizali su se i točkovi s njima; jer je duh bića bio u njima.

18. Slava Gospodnja ostavi prag hrama i zauze svoje sjedište na kerubima.

*19. Tada zamahnuše kerubi krilima svojim i podigoše se od zemlje pred očima mojim; kad su polazili, i točkovi su pošli zajedno s njima. Stadoše na istočnim vratima hrama Gospodnjega. Ozgo nad njima stolovala je slava Boga Izraelova.

20. To su bila ista bića, koja sam pod Bogom Izraelovim već bio vidio na rijeci Hobaru; sada sam znao, da su to bili kerubi.

21. Svako je imalo četiri lica i četiri krila; nešto kao ruka čovječja pokazalo se pod krilima njihovim.

22. A što se tiče prilike lica njihovih, bila su ista lica, koja sam bio vidio na rijeci Hobaru. Išli su svaki pravo naprema se.

GLAVA 11.

Svršetak bezbožnih knezova. Bog ostavlja grad.

*1. Nato me podiže duh gore i odnese me na istočna vrata hrama Gospodnjega, što gledaju na istok sunčani. Na vratima vidjeh dvadeset i pet ljudi i u sredini njihovoj ugledah Jezoniju, sina Azurova, i Feltiju, sina Banajina, knezove naroda.

2. Gospod mi reče: »Sine čovječji, to su ljudi, koji smišljaju nesreću i daju zao savjet u tom gradu,

*3. Koji govore: ‚Nijesu li istom nedavno posagrađene kuće? Grad je lonac, a mi smo meso.'

4. Zato prorokuj proti njima, prorokuj, sine čovječji!«

5. Tada dođe duh Gospodnji na me i reče mi: »Reci: Ovako veli Gospod: ‚Tako govorite, kućo Izraelova, i znam dobro misli, što se rađaju u vama.

6. Mnoge između sebe pobiste u tom gradu i napuniste ulice njegove pobijenima.'

(19) Na istočna vrata opet će Bog unići u novo svetište mesijanskoga vremena (43, 2 sl.).

Gl. 11. (1 sl.) Iz općega opisa suda ističe Ezekijel osobito sud na knezovima i opisuje ga pobliže.

(3) »Grad je lonac, a mi smo meso«, t. j. mi doduše stojimo pred navalom neprijateljskom, ali sad za sada mi smo još zaštićeni i bez pogibli kao meso u loncu. Kao što lonac čuva meso da ne izgori, tako oni misle, da će ih očuvati gradski zidovi, što su bili popravljeni i utvrđeni, izakako su bili oštećeni pod Joahinom.

7. Zato ovako veli svemogući Gospod: ‚Od vas pobijeni, što ih poubijaste u sredini grada, oni su meso, a on je lonac. A vas ću izvesti iz sredine njegove.
8. Bojite se mača; a ja ću mač pustiti na vas', govori svemogući Gospod.
9. ‚Izbacit ću vas iz toga grada i dat ću vas u ruke tuđincima i izvršit ću na vama kazneni sud.
*10. Od mača ćete pasti. Na međi Izraelovoj sudit ću vam, i spoznat ćete, da sam ja Gospod.
11. Ovaj grad ne će vam biti lonac, niti ćete vi biti u njemu meso. Na međi Izraelovoj sudit ću vam.
12. Tada ćete spoznati, da sam ja Gospod, po čijim uredbama nijeste hodili i čijih zapovijedi nijeste izvršivali. Dapače ste radili po običajima neznabožačkih naroda oko vas.'«
*13. Dok sam tako prorokovao, umrije Feltija, sin Banajin. Tada padoh ničice na svoje lice, povikah u sav glas i rekoh: »Ah, svemogući Gospode, hoćeš li sasvim uništiti ostatak Izraelov?«
14. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
*15. »Sine čovječji, braća tvoja, rođaci tvoji, suprognanici tvoji i sva kuća Izraelova, svi su oni, o kojima vele stanovnici jeruzalemski: ‚Oni su daleko od Gospoda, nama je zemlja data u posjed.'
*16. Zato reci: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Jest, ja sam ih odveo u daljinu među neznabožačke narode i razasuo ih u zemlje i u zemljama, u koje su došli, postao sam im samo malo predmet svetoga štovanja.'
*17. Zato reci: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Sabrat ću vas iz narodâ i pokupit ću vas iz zemalja, kamo ste se razasuli, i dat ću vam opet zemlju Izraelovu.'
*18. Oni će doći tamo i odstranit će iz nje sve gadove i gnusobe njezine.
*19. Dat ću im drugo srce i nov duh metnut ću u nutrinu njihovu. Izvadit ću iz tijela njihova kameno srce i dat ću im srce mesno,
*20. Da hode po mojim uredbama i brižno drže moje zapovijedi. Oni će biti narod moj, i ja ću biti Bog njihov.
21. A onima, kojima srce ostaje privrženo gnusobama i gadovima

(10) Ovo se je proročanstvo ispunilo na strahovit način. U Rebli, na Orontesu, na sjevernoj međi Palestine, dao je Nabuhodonozor poubijati sve knezove Judine (Jer 52, 9—11).

(13) Dok Ezekijel ima viđenje u Babiloniji, umire u Jeruzalemu knez Feltija. Prorok gleda njegovu naglu smrt. Za prognanike, koji su zacijelo kasnije pobliže čuli o vremenu i prilikama smrti, bio je taj događaj dokaz za istinu onoga, što je prorokovao Ezekijel.

(15) Prorok se utješnim proročanstvom obraća svojim suprognanicima, s kojima je bio odveden u Babilon godine 598. Oni, koji su ostali u Jeruzalemu, hvale se, da su oni baštinici patrijarskih obećanja, a prognanici da su odstranjeni iz blizine nazočnosti Božje u hramu.

(16) Prognanici ne mogu Gospoda tako štovati u Babilonu kao u hramu u Jeruzalemu.

(17) Oni, koji su ostali u Jeruzalemu, nijesu ostatak, na kojemu će se obnoviti narod Božji, nego su to suprognanici Ezekijelovi.

(18) Narod Božji, koji se povrati u domovinu, ne će se više klanjati idolima, nego će imati nov duh, t. j. sasvim će pripadati Bogu.

(19) Mjesto kamena srca, t. j. neskrušena srca, imat će srce »mesno«, t. j. srce čovječje, što osjeća, srce puno ljubavi prema Bogu.

(20) Jer narod hodi po uredbama Božjim, Bog će uspostaviti s njim svoj zavjet. Ovo se je obećanje ispunilo potpuno istom u Crkvi Novoga Zavjeta.

idolskim, platit ću njihov put na njihovu tijelu,« govori svemogući Gospod.

22. Nato zamahnuše kerubi krilima svojim, i točkovi su potrčali uz njih. Ozgo nad njima stolovala je slava Boga Izraelova.

*23. I podiže se slava Gospodnja iz područja grada i stade na gori, koja leži na istoku grada.

24. A mene podiže duh gore i odnese me u viđenju duhom Božjim natrag u Kaldejsku k prognanicima. Viđenje, koje sam bio gledao, iščeznu mi.

25. Ja iskazah prognanicima sve riječi Gospodnje, što ih on bio objavio viđenjem.

GLAVA 12.

Odvođenje kralja i naroda simbolički predstavljeno.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, ti stanuješ usred roda uporna, što ima oči da vidi, a ipak ne vidi, ima uši da čuje, a ipak ne čuje. Zaista, oni su rod uporan.

*3. Zato, sine čovječji, spremi što ti treba za put i otidi obdan na njihove oči! Putuj od jednoga mjesta do drugoga na njihove oči! Možda će razumjeti to; jer su rod uporan.

4. Iznesi stvari svoje kao popudbinu obdan na njihove oči! Ti sam izađi uveče na njihove oči, kao što izlazi zarobljenik!

5. Na njihove oči prokopaj rupu kroza zid i prođi kroz nju!

6. Na njihove oči uzmi na ramena popudbinu svoju i iznesi je po mraku! Pritom pokrij lice svoje i ne gledaj na tu zemlju! Jer te činim znakom čudesnim za kuću Izraelovu.«

7. Učinio sam tako, kako mi je bilo zapovjeđeno. Imovinu svoju iznio sam obdan kao putnički svežanj jednoga zarobljenika. Uveče sam prokopao rukom rupu kroza zid i izašao sam po mraku. Na plećima sam nosio svežanj svoj na njihove oči.

8. Drugoga jutra dođe mi riječ Gospodnja ovako:

9. »Sine čovječji, nije li ti rekla kuća Izraelova, rod uporni: ‚Što radiš tu?'

10. Navijesti im: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Na kneza se odnosi presuda Božja proti Jeruzalemu i proti cijeloj kući Izraelovoj, što stanuje ondje.'

11. ‚Ja sam za vas čudesni znak. Kako sam učinio, tako će im biti. Putovat će u progonstvo, u ropstvo.

*12. Knez u sredini njihovoj uzet će svežanj na svoja pleća i izaći po mraku. Prokopat će se zid, da ga iznesu. On će pokriti lice svoje, da ne vidi zemlje svojim očima.

*13. Ali ću mu razapeti mrežu svoju i uhvatit će se u zamku moju. Odvest ću ga u Babilon, u zemlju Kaldejaca. Ali je ne će vidjeti, a ondje će umrijeti.

(23) Gora na istoku grada jest Maslinska gora.

Gl. 12. (1 sl.) Slijedećom simboličkom radnjom ima Ezekijel prorokovati bijeg posljednjega kralja Sedecije (598—588) iz Jeruzalema, njegovo osljepljenje i odvođenje u Babiloniju (isp. 4 Kralj 25, 7). Najprije mora prorok izvesti simboličku radnju. Tada objašnjava njezino značenje.

(3) Istočnjaci uzimaju obično na put putnički štap, brašnenu torbu, bisage, u bisagama nešto haljina i plosku pića.

(12) Kralj Sedecija morat će u tavnoj noći pobjeći kroz prolom zida. Po Jer 39, 4 umaknuo je kralj kroz vrata na jugoistoku grada. Bit će da je ovaj izlaz bio zazidan i sakriven.

(13) Sedecija će biti doveden u Babilon. Ali ne će vidjeti zemlje, jer će ga dati oslijepiti Nabuhodonozor (isp. 4 Kralj 25, 7).

14. A svu okolinu njegovu, pomoćnike njegove i sve ratne čete njegove, razasut ću u sve vjetrove i trgnut ću mač za njima.
15. Oni će spoznati, da sam ja Gospod, kad ih razaspem među narode i razagnam po zemljama.
16. Ali ću neke od njih ostaviti od mača, od gladi i od kuge, da pripovijedaju sve gadove svoje među narodima, u koje dođu, i da i ovi spoznaju, da sam ja Gospod.'«
*17. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
18. »Sine čovječji, jedi kruh svoj u strahu i pij vodu svoju u drhtanju i žacanju!
19. Navijesti narodu u zemlji: Ovako veli svemogući Gospod o stanovnicima jeruzalemskim u zemlji Izraelovoj: ,U tjeskobi će jesti kruh svoj i u očajanju će piti vodu svoju; jer će se zemlja opustošiti, ostat će bez svega, što je u njoj, poradi bezbožnosti svih stanovnika njezinih.
20. Napučeni gradovi opustjet će, i zemlja će postati pustoš. Tako ćete spoznati, da sam ja Gospod.'«
*21. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
22. »Sine čovječji, kakve to prazne riječi vodite u zemlji Izraelovoj? Veli se: ,Prolaze dani, a od proroštava nema ništa.'
23. Zato im reci: Ovako veli svemogući Gospod: ,Učinit ću kraj tim praznim riječima. Ne će se one više govoriti u Izraelu.' Dapače im reci: ,Blizu su dani i riječi svih proroštava.
24. Jer ubuduće ne će više biti u kući Izraelovoj lažna viđenja i varava proroštva.
25. Jer ja, Gospod, govorim. Riječ, koju govorim, ispunit će se bez odvlake. Jest, u danima vašim, rode uporni, učinit ću da dođe riječ, a da se i ispuni'«, govori svemogući Gospod.
26. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
27. »Sine čovječji, eto, kuća Izraelova kaže: ,Viđenje, koje taj gleda, ispunit će se istom nakon mnogo dana; on prorokuje za daleko vrijeme.'
28. Zato im reci: Ovako veli svemogući Gospod: ,Nijedna moja riječ ne će se dulje odgađati. Riječ, koju govorim, ispunit će se'«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 13.

Proti lažnim prorocima i proročicama.

1. Dođe mi riječ Gospodnja ovako:
*2. »Sine čovječji, prorokuj proti prorocima Izraelovim, koji tu prorokuju! Reci onima, koji prorokuju iz svojega vlastitog maštanja: Čujte riječ Gospodnju!
3. Ovako govori svemogući Gospod: ,Teško ludim prorocima, koji idu za svojim vlastitim duhom, a nijesu ništa gledali!

(17—20) Načinom, kako prorok uzima jelo i pilo, ima on da iskaže strašnu tjeskobu, što će doći na opsjednute.

(21—28) Prorok ima oprovrgnuti dva prigovora proti skorome pohođenju. Neki su uopće nijekali da će se ispuniti proroštva, jer se dosad nijesu bila ispunila (r. 21—26). Drugi su mislili, da sud ne će stignuti Jeruzalem skoro, nego istom u kasnije daleko vrijeme (r. 26—28).

Gl. 13. (2 sl.) Lažni proroci ne govore iz vrhunaravnog nadahnuća Božjega, nego iznose svoja vlastita priviđanja. Oni su ludi, t. j. po biblijskom običaju govorenja bezbožni.

*4. Proroci su tvoji, Izraele, kao lisice u razvalinama!

5. Ne skačete u prolom i ne postavljate se u obranu kuće Izraelove, da se održi u boju u dan Gospodnji.

6. Gledaju laž i prorokuju prijevaru, kadgod navješćuju: »Govori Gospod«, premda ih ne šalje Gospod. Ipak čekaju, da bi im se riječ ispunila.

7. Nijesu li varava viđenja, što ih gledate, i lažna proroštva, što ih izričete, kad kažete: »Govori Gospod', a ja ipak nijesam govorio?'«

8. Zato ovako veli svemogući Gospod: »Jer je to, što govorite, varka, i to, što gledate, laž, zato evo mene na vas«, govori svemogući Gospod.

*9. »Zato će ruka moja doći na proroke, koji gledaju praznu opsjenu i prorokuju laž. Ne će pripadati zajednici naroda mojega i u imenik kuće Izraelove ne će biti zapisani. U zemlju Izraelovu ne će doći; tada će spoznati, da sam ja svemogući Gospod,

*10. Zato, jer vode narod moj u zabludu, kad navješćuju spasenje, a spasenja nema, i kad narod gradi zid, oni ga pobijele krečem.

11. Reci tim bjelačima: ,Zid će pasti.' Doći će pljusak, velika će zrna tuče pasti, bura će navaliti.

12. Kad onda padne zid, ne će li vam se reći: ,Gdje je kreč, kojim ste ga mazali?'«

*13. Zato ovako veli svemogući Gospod: »Pustit ću u gnjevu svom da navali bura, pljusak će pasti u srdžbi mojoj, i zrna će tuče padati u jarosti mojoj, da potre.

14. Razvalit ću zid, što ga namazaste krečem. Oborit ću ga na zemlju, da će mu se otkriti temelj. On će pasti, i vi ćete s njim propasti. Tako ćete spoznati, da sam ja Gospod.

15. Jest, ja ću izvršiti gnjev svoj na zidu i na bjelačima njegovim i reći ću vam: ,Nema zida, nema bjelača njegovih,

16. Proroka Izraelovih, koji prorokuju o Jeruzalemu i vide mu viđenja spasenja, a spasenja nema'«, govori svemogući Gospod.

*17. »A ti, sine čovječji, upravi lice svoje prema kćerima naroda svojega, koje prorokuju iz svojega vlastitog maštanja! Prorokuj o njima

*18. I reci: Ovako veli svemogući Gospod: ,Teško onima, koji šiju čarobne vrpce za sve ručne zglobove i prave čarobne kape za glave svakoga rasta, da love duše. Lovite mi duše naroda mojega, a držite ih za sebe u životu.

(4 sl.) Postupanje je lažnih proroka kao rovanje lisica u razvalinama. Svojim podzemnim rovarenjem oni obaraju i ostatak zidova, upropašćuju državu i grad. Ne kazuju narodu onako kako je, nego ga puštaju da se dalje valja u svojim bezakonjima.

(9) Lažni proroci ne uzimaju se u građanski popis novoga kraljevstva Božjeg, t. j. ne će imati dijela na mesijanskom spasenju.

(10 sl.) Narod misli, da Bog ne može pripustiti pad grada i razor hrama. Ova lažna nada jest zid, što ga gradi narod. Lažni proroci utvrđuju to mišljenje naroda svojim lažnim proricanjem. Tako oni kao zamazuju krečem taj zid i zavode narod. A dođe li pljusak, padne zid i kreč lažnih proroka.

(13) Oluja, koju Bog pušta na zid, jest babilonski neprijatelj. On će u laž utjerati i uništiti lažne nade naroda i proročanstva lažnih proroka.

(17) Bilo je pravih proročica (2 Mojs 15, 20; Suc 4, 4; 4 Kralj 22, 14), a bilo je i žena, koje su sebi prisvajale službu proročku.

(18) U babilonskom idolopoklonstvu upotrebljavali bi proti raznim bolestima čarobne vrpce i kape. Kao takve čarobije jesu varava i narodnim ušima laskava proroštva proročicâ, koje zavode narod u propast.

*19. Skvrnite me kod naroda mojega za šaku ječma i za zalogaj kruha, kad ubijate duše, koje ne treba da umru, i držite u životu duše, koje ne treba da živu, pri čemu lažete narodu mojemu, koji rado sluša laž.'

20. Zato ovako veli svemogući Gospod: ,Evo, ja ću postupati proti vašim čarobnim vrpcama, kojima lovite duše kao ptice, i poderat ću ih s ruku vaših i pustit ću kao ptice duše, koje hoćete da ulovite.

21. Poderat ću vaše čarobne kape i izbavit ću svoj narod iz vaših ruku. Ne će više biti kao plijen u vašim rukama. Tako ćete spoznati, da sam ja Gospod.

22. Jer ste ožalostili lažju srce pravedniku, premda ga ja nijesam htio ožalostiti, i jer ste krijepili ruke bezbožniku, da se ne vrati sa svoga opakog puta, da ostane u životu,

23. Zato ne ćete više gledati varke i ne ćete više gatati. Ja ću izbaviti narod svoj iz vaših ruku, i vi ćete spoznati, da sam ja Gospod.«

GLAVA 14.

Idolopoklonici ne dobivaju odgovora od Gospoda. Sud je Božji nad Jeruzalemom neukloniv.

*1. Dođoše k meni neki od starješina Izraelovih i sjedoše preda me.

2. Tada mi dođe riječ Gospodnja ovako:

3. »Sine čovječji, ovi su se ljudi okrenuli opet k idolima i štovali sablazan i svoju prijašnju krivnju. Zar da pustim da me sad oni pitaju?

4. Zato im kaži i javi im: Ovako veli svemogući Gospod: ,Svaki od kuće Izraelove, koji se je opet okrenuo k idolima svojim i štovao sablazan i svoju prijašnju krivnju, a ipak dođe k proroku, ja, Gospod, odgovorit ću mu za mnoštvo idola njegovih,

5. Da uhvatim kuću Izraelovu za srce, jer se je odvratila od mene po svakojakim idolima svojim.'

6. Zato reci kući Izraelovoj: Ovako veli svemogući Gospod: ,Obratite se i okrenite se od idola svojih! Okrenite lice svoje od gadova svojih!

7. Jer svakome od kuće Izraelove i od stranaca, koji se zadržavaju u Izraelu, koji otpadne od mene i opet se okrene k idolima i štuje sablazan i svoju prijašnju krivnju, pa ipak dođe k proroku, da me upita preko njega, njemu ću ja, Gospod, sâm odgovoriti.

8. Upravit ću lice svoje nasuprot takovu čovjeku i učinit ću od njega primjer i poslovicu, istrijebit ću ga iz naroda svojega. Tada ćete spoznati, da sam ja Gospod.'

9. Ako li se prorok dadne zavesti i odgovori što, ja, Gospod, zaveo sam toga proroka. Ja ću pružiti ruku svoju proti njemu i istrijebit ću ga iz naroda svojega Izraela.

10. Obojica će okajati krivnju svoju. Krivnja onoga, koji pita, isto je tako velika kao krivnja prorokova,

(19) Lažne proročice dapače prodavaju svoja proroštva, i onima, koji ne će da otpadnu od Babilona, proriču smrt, a protivnicima Babilonaca proti Božjoj volji proriču život.

Gl. 14. (1—11) Zavoditeljima naroda pripadale su i stanovite starješine među prognanicima. One su služile idolima i tako svojim zlim primjerom zavodile narod. Te starješine došle su Ezekijelu, da čuju od njega koju utješnu riječ Božju o Jeruzalemu i o skorom svršetku ropstva. Ezekijel mora im odgovoriti, da ih idolopoklonstvo čini nedostojnim riječi Božje (r. 1—8), i da njih i lažnoga proroka, koji im odgovara, čeka teška kazna Božja.

11. Da više kuća Izraelova ne odstupi od mene i da se više ne okalja svakojakim grijesima svojim, nego da bude narod moj i ja da budem Bog njihov«, govori svemogući Gospod.

*12. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

13. »Sine čovječji, ako bi se koja zemlja ogriješila o mene i počinila vjerolomstvo, i ja onda pružio ruku svoju proti njoj i slomio joj štap kruha, pustio na nju glad i poubijao u njoj ljude i stoku,

14. I ako bi u njezinoj sredini bila ova tri čovjeka: Noa, Danijel i Job, oni bi pravednošću svojom izbavili samo sebe same«, govori svemogući Gospod.

15. » Iako bih pustio u zemlju divlje životinje i one je opustile, te bi postala pustinja, kojom više nitko ne bi prolazio poradi divljih životinja,

16. I ako bi se ona tri čovjeka nalazila u njezinoj sredini, tako ja živ bio!«, govori svemogući Gospod, »oni ne bi izbavili ni sinova ni kćeri; oni bi se jedino izbavili, a zemlja bi postala pustinja.

17. Ili ako bih pustio mač na onu zemlju i zapovjedio: ‚Mač neka prođe tu zemlju', i ako bi iz nje istrijebio ljude i životinje,

18. I ako bi se ona tri čovjeka nalazila u njezinoj sredini, tako ja živ bio!«, govori svemogući Gospod, »oni ne bi izbavili ni sinova ni kćeri, nego bi se samo oni sami izbavili.

19. Ili ako bih pustio kugu u onu zemlju i gnjev svoj izlio na nju krvlju, da istrijebim u njoj ljude i stoku,

20. I ako bi se Noa, Danijel i Job nalazili u njoj, ne bi oni, tako ja živ bio!«, govori svemogući Gospod, »izbavili ni sina ni kćeri, nego bi pravednošću svojom izbavili samo sebe same.«

*21. Jer ovako veli svemogući Gospod: »A ipak, ako pustim četiri zle kazne svoje: mač, glad, divlje zvijeri i kugu na Jeruzalem, da iz njeg istrijebim ljude i stoku,

22. Ipak će se u njemu izbaviti jedan ostatak, sinova i kćeri izvest će se iz njega. Oni će ovamo doći k vama, i vidjet ćete put njihov i djela njihova i utješit ćete se za zlo, što sam ga pustio na Jeruzalem, za sve, što sam mu učinio.

23. Oni će vas utješiti, kad vidite put njihov i djela njihova. Tako ćete spoznati, da nijesam bez uzroka učinio, što sam god učinio tome gradu«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 15.

Pjesma o vinovoj lozi.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

(12—20) Ako se jedna zemlja ogriješi idolopoklonstvom, ona će propasti, makar se svojim zagovorom zauzeli za nju ljudi kao Noa, Danijel i Job. Samo tko je pravedan, bit će izbavljen.

(21—23) I na bezbožni grad Jeruzalem doći će sud uništenja. Jedan ostatak bit će izbavljen, ne poradi njihove pravednosti, nego za strah suprognanicima Ezekijelovim iz godine 598.

Gl. 15. (1—3) U Iz 3, 14; 5, 1—7 i u Jer 2, 21 prispodablja se Izrael s vinogradom, oko kojega se je puno trudio Bog, ali uzalud. Vinograd nije donio ploda. Za gornju sliku o vinovoj lozi veli sv. Jeronim ovo: »Dok vinova loza donosi plod, ona je drvo najdragocjenije. Ali kad prestane donositi grožđe, ona više nije ni za što, nego da se iskorijeni i u oganj baci.« — Bog je bio izabrao narod izraelski, da čovječanstvu navijesti pravu vjeru Božju. Stim je imao prednost pred drugim narodima. Bio je kao plemenita vinova loza među drugim drvećem. Ali, kako lijepo veli sv. Jeronim, vinova je loza samo onda dragocjena, kada donosi plod. Njezino se drvo ne može upotrijebiti kao drugo drveće.

2. »Sine čovječji, što je drvo vinove loze prema svakom drugom drvetu, što se nalazi među drvećem u šumi?

3. Uzima li se možda od nje drvo, da se upotrijebi za kakav rad, ili uzima li se od nje klin, da se objesi o njemu kakav sud?

*4. I kad se baci u oganj da izgori, i kad oganj sažeže obadva kraja njezina i sredinu joj izgori, valja li onda još za kakav rad?

5. Kad se nije mogla upotrijebiti ni za kakav rad, dok je još bila čitava, koliko će se još manje upotrijebiti za kakav rad, kad je oganj proždere i izgori!«

6. Zato ovako veli svemogući Gospod: »Kako sam odredio vinovu lozu među drvećem u šumi za oganj da je pojede, tako ću učiniti sa stanovnicima jeruzalemskim.

*7. Upravit ću lice svoje nasuprot njima: ognju su umakli, ali će ih oganj proždrijeti. Tako ćete spoznati, da sam ja Gospod, kad okrenem lice svoje nasuprot njima i učinim zemlju njihovu pustinjom, jer su počinili vjerolomstvo,« govori svemogući Gospod.

GLAVA 16.

Vjerolomstvo Jeruzalema. Kazna i pomilovanje.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, prikaži Jeruzalemu gadove njegove

*3. I reci: Ovako veli svemogući Gospod Jeruzalemu: ,Početak tvoj i rod tvoj iz zemlje su Kanaanaca; otac je tvoj Amorejac, a mati tvoja Hetejka.

*4. Što se tiče rođenja tvojega, nije ti odrezan pupak, kad si se rodila. Tada nijesi bila čisto oprana vodom. Niti si solju natrvena ni pelenama povita.

5. Oko na te nije pripazilo, da ti učini takove stvari i da ti se smiluje; nego si bila bačena na zemlju, kad si se rodila, tako su malo cijenili život tvoj.

*6. Tada sam prošao pokraj tebe i vidio te gdje se valjaš u svojoj krvi i rekao sam ti u tvojoj krvi: »Živi!« Jest, rekao sam ti u tvojoj krvi: »Ostani na životu!«

*7. Učinio sam te bez broja poput trave u polju. Ti si rasla i postala velika i došla si do pune lje-

(4) Obadva kraja u oganj bačene vinove loze Izraelove jesu sjeverno i južno kraljevstvo. Sjeverno je kraljevstvo propalo već g. 722. Južno je kraljevstvo došlo na rub svoje propasti odvođenjem njegovih stanovnika u ropstvo g. 598. Srednji su dio vinove loze oni, koji su ostali u Jeruzalemu.

(7) Tko je dosada izmakao kaznenom sudu, bit će uhvaćen od njega, kada doskora bude razor Jeruzalema.

Gl. 16. (1 sl.) Biblijski pisci više puta prispodabljaju odnos zavjeta Božjega prema Izraelu sa ženidbom. Bog je dobrostivi vjerenik Izraelov. Kada dakle narod otpadne od Boga i prijeđe drugim bogovima, onda je on kao preljubočinica. Prorok sasvim jasno prekara narod izraelski radi nevjere (isp. r. 16.—17., 23.—26., 28.—29., 31.—34.). Pod tim preljubočinstvom u pravom smislu riječi razumijevaju se grijesi nećudoredni, a u biblijskom smislu i politički savezi s neznabožačkim susjednim državama, koji su obično značili i priznanje nećudorednog idolopoklonstva.

(3) Jeruzalem je bio isprva kanaanski grad. U gradu su stanovali Amorejci i Hetejci.

(4) Prorok prelazi od grada na narod. Početak naroda vrlo je nizak, jer su mu oci neznabošci (Joz 24, 2).

(6) Ezekijel misli na izabranje Abrahamovo.

(7) U Egiptu su odrasli potomci Abrahamovi do naroda. Ali je taj narod bio prezren i bez zaštite.

pote. Prsa su tvoja ojačala, kosa je tvoja jako izrasla, ali si bila još uvijek gola i naga.

*8. Tada sam prošao pokraj tebe i vidio te. Gle, vrijeme ljubavi bilo je za te! Raširio sam plašt svoj na te i pokrio golotinju tvoju. Zakleo sam se tebi i učinio savez s tobom', govori svemogući Gospod, ‚i ti si postala moja.

*9. Tada sam te oprao vodom, sprao s tebe krv tvoju i pomazao te uljem.

10. Obukao sam te u vezenu haljinu, dao ti obuću od kože morske krave, opasao te pojasom od tanka platna i zastro te pokrivalom od svile.

11. Nakitio sam te nakitom, metnuo ti narukvice na ruke i grivnu oko vrata.

12. I grivnu oko čela metnuo sam ti, oboce u uši i sjajnu krunu stavio sam ti na glavu.

13. Tako si bila okićena zlatom i srebrom. Odijelo je tvoje bilo tanko platno, svila i vezena tkanina. Jela si bijeli kruh, med i ulje, i postala si vrlo lijepa i prispjela si do kraljevske časti.

14. Glas o ljepoti tvojoj prodro je među narode neznabožačke; jer je bila sjajna u nakitu mojemu, što sam ga metnuo na te,' govori svemogući Gospod.

*15. ‚Ali si se ti ponijela ljepotom svojom i sramotu si nanijela glasu svojemu. Svakome, koji bi prolazio, ponudila si se za zlo djelo i predala mu se.

*16. Uzela si od haljina svojih, načinila od njih šarene idolske visine i činila zlo s njima, kako nikada nije bilo niti će biti.

17. Uzela si nakite svoje od zlata i srebra, što sam ti ih dao, i načinila si iz toga sebi muške idole, koje si štovala.

18. Uzela si vezene haljine svoje i zaodjela si ih njima. Ulje moje i kad moj prinijela si njima.

19. I jelo moje, što sam ti ga dao, bijeli kruh, ulje i med, čim sam te hranio, prinijela si njima za miris ugodni. Jest, bilo je', govori svemogući Gospod,

*20. ‚Da si uzimala svoje sinove i kćeri, koje si rodila meni, i njih si klala da ih prožderu. Malo li je bilo otpada tvojega,

21. Te si djecu moju klala i davala ih, da im se sažegu?

22. Uza sve gadove svoje i krivoboštva nijesi se spominjala danâ mladosti svoje, kad si bila gola i naga i valjala se u krvi svojoj.

23. I bilo je: Poslije svih opakih djela tvojih, — »Teško, teško tebi!« govori svemogući Gospod, —

24. ‚Tada si sagradila sebi svetišta i podigla idolske visine na svim ulicama.

25. Na svakoj rasputici sagradila si sebi idolsku visinu, nagrdila si svoju ljepotu, predavala se svakomu, koji bi prolazio, i tjerala si sve gore sa svojim vjerolomstvom.

*26. Držala si s Egipćanima, požudnim susjedima svojim, i tjerala

(8) Bog se je vjerio s Izraelom sinajskim zavjetom. Kad bi se uzimala djevojka za vjerenicu, razastro bi se nad njom plašt.

(9—14) Ljepota nakitâ vjerenice, što ih Bog sâm priskrbio, jer je vjerenica bila presiromašna, znači tolike milosti, što ih je Izrael primio od Boga.

(15) Izrael je postao nevjeran Bogu i sasvim se dao u službu svakojakim tuđim bogovima.

(16 sl.) Podizali su mala idolska svetišta i tu su štovali likove idolske.

(20) I djecu su klali u čast bogovima (Jer 7, 31; Mih 6, 7).

(26—29) Izrael je štovao bogove Egipćana, Asiraca i Kaldejaca i sklopio je s njima saveze pogibeljne za vjeru i narodnost.

si sve gore sa svojim vjerolomstvom, da bi me ozlojedila.
27. Tada sam digao ruku svoju na te i suzio dio tvoj i predao te bijesu neprijateljica tvojih, kćerima Filistejaca, koje su se stidjele nevjernoga puta tvojega.
28. Išla si s Asircima, jer se nijesi nasitila. A kad si s njima zlo činila, opet se još nijesi nasitila.
29. Još si gore tjerala s trgovačkom zemljom Kaldejskom i opet se još nijesi nasitila.
30. Kako je ipak iznemoglo srce tvoje', govori svemogući Gospod, ‚kad si sve to učinila, što čini žena sramotnica,
31. Kad si gradila svetišta na svakoj raskrsnici i podizala sebi idolske visine na svim ulicama. Pritom nijesi bila ni kao žena sramotnica, jer nijesi tražila sramotnu plaću,
32. Nego kao žena preljubočinica, koja mjesto muža svojega uzima tuđe.
33. Inače se daje svim bludnicama plaća, a ti si davala darove svim milosnicima svojim i mamila si ih darovima, da ti dolaze sa svih strana na opaka djela tvoja.
34. Tako je u tebe u opakim djelima tvojim bilo naopako prema drugim ženama. Ti nijesi bila tražena za djela opaka, nego si ti davala plaću, a tebi se nije davala plaća. Tako je u tebe bilo naopako.'
35. Zato, nevjernice, čuj riječ Gospodnju!
36. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer si bila bezobrazna i sramotna pred milosnicima svojim u razuzdanim djelima svojim i pred svim gadnim idolima svojim i poradi krvi djece svoje, koju si im dala,
37. Zato, evo, ja ću sabrati sve milosnike tvoje, kojima si se dopala, sve, koje si imala rado, sa svima onima, kojih nijesi voljela. Jest, sabrat ću ih sa svih strana pred tobom i iznijet ću preda njih golotinju tvoju, i oni će vidjeti svu sramotu tvoju.
*38. Sudit će ti kako se sudi preljubočinicama i krvnicima, i pustit ću na te gnjev svoj i ljubomor svoj.
*39. Predat ću te u njihove ruke. Oni će razoriti svetišta tvoja i raskopati idolske visine tvoje, svući će haljine s tebe, oduzet će ti krasni nakit tvoj i ostavit će te golu i nagu.
*40. Tada će dovesti na te općinu, kamenovat će te i sasjeći te mačevima svojim na komade.
*41. Popalit će kuće tvoje ognjem i izvršit će na tebi sud pred očima mnogih žena. Tako ću učiniti kraj vjerolomstvu tvojemu, i ne ćeš više davati plaće za grijehe.
42. Kada utišam jarost svoju na tebi, tada će se revnost gnjeva mojega ukloniti od tebe; umirit ću se i ne ću se više gnjeviti.
43. Jer se nijesi spominjala danâ mladosti svoje i dražila si me na gnjev svim ovim stvarima, zato ću ti put tvoj platiti na vlastitom tijelu', govori svemogući Gospod. ‚Nijesi li griješila pred svim svojim gadovima idolskim?
44. Eto, svaki, koji pravi podsmješnicu, podsmijevat će se tebi: »Kakva mati, takva kći!«

(38 sl.) Na preljubočinstvo i umorstvo dolazila je smrtna kazna (3 Mojs 20, 10; 2 Mojs 21, 12).
(39) Grad će biti oplijenjen, i sve će mu blago biti ugrabljeno.
(40) Kaznu kamenovanja izvršila bi sama općina (3 Mojs 24, 16). Raskomadanje mrtvih tjelesa znači, da će stanovnici i mrtvaci biti sasvim sasječeni.
(41) Žene, što prisustvuju pogubljenju, jesu narodi, od kojih se je sastojala babilonska vojska.

*45. Ti si prava kći matere svoje, koja je od sebe odbacila muža svojega i djecu svoju. Ti si prava sestra sestara svojih, koje su od sebe odbacile muževe svoje i djecu svoju. Vaša je mati Hetejka i vaš je otac Amorejac.
46. Tvoja velika sestra jest Samarija sa svojim kćerima, koja stanuje s lijeve strane tebi. A tvoja mala sestra, koja stanuje s desne strane tebi, jest Sodoma sa svojim kćerima.
47. Ti nijesi hodila njihovim putovima i nijesi činila onakve gadove kao one; ali samo koji časak, tada si tjerala gore negoli one u svim djelima svojim.
48. Tako ja živ bio!', govori svemogući Gospod, ,ista Sodoma, sestra tvoja, i kćeri njezine nijesu tako što činile, kako si činila ti sa svojim kćerima.
49. Evo, ovo je bila krivnja Sodome, sestre tvoje: oholost, sitost i bezbrižan mir imale su ona i kćeri njezine. Ali nijesu uzimale za ruku siromahâ i ubogih,
50. Nego su postale ohole i činile su gadove preda mnom. Tada sam ih zatro, kad sam to vidio.
51. I Samarija nije počinila ni polovinu tvojih grijeha. Ti si počinila više gadova negoli one i tako si opravdala sestre svoje svim gadovima, što si ih učinila.
52. Sada dakle nosi sramotu svoju i ti, koja si istupila za sestre svoje! Po grijesima tvojim, kojima si se ti gore ogriješila od njih, stoje one pravednije nego ti. I ti se dakle stidi i nosi sramotu svoju, jer si opravdala sestre svoje!
53. Ja ću okrenuti sudbinu njihovu, sudbinu Sodome i kćeri njezinih i sudbinu Samarije i kćeri njezinih. S njima ću okrenuti i sudbinu tvoju,
54. Da nosiš sramotu svoju i da se stidiš za sve ono, što si učinila, i da im budeš utjeha.
55. Tvoja sestra Sodoma i kćeri njezine i Samarija i kćeri njezine vratit će se u svoje prijašnje stanje. I ti i kćeri tvoje vratit ćete se opet u svoje prijašnje stanje.
56. Nije li bilo ime Sodome, sestre tvoje, kao strašan primjer u ustima tvojim u vrijeme oholosti tvoje,
57. Prije nego se otkrila zloća tvoja, kako je sada, kada si na sramotu kćerima Aramovim i svima unaokolo, kćerima filistejskim, koje te preziru naokolo.
58. Otpad svoj i gadove svoje moraš sada sama nositi', govori svemogući Gospod.
*59. Jer ovako veli svemogući Gospod: ,Učinit ću ti, kako si ti učinila, kad si prezrela zakletvu i prekršila zavjet.
60. Ali ću se ja spomenuti zavjeta svojega s tobom u dane mladosti tvoje i sklopit ću s tobom vječan zavjet.
*61. Tada ćeš se puna stida spomenuti putova svojih, kad ti uzmem tvoje starije i mlađe sestre

(45 sl.) Jeruzalem vuče svoju lozu od Hetejaca i Amorejaca (isp. r. 2). Sestre Jeruzalema jesu Samarija i Sodoma. Ako se od Jeruzalema gleda na istok, leži Samarija lijevo od Jeruzalema, a Sodoma desno od Jeruzalema. Samarija i Sodoma svojim otpadom od pravoga Boga jesu pralik Jeruzalema. Kćeri su manji gradovi, što pripadaju rodnome gradu.
(59 sl.) Bog ne će pohođenog naroda Božjeg sasvim odbaciti, nego će s njim učiniti vječni, mesijanski zavjet.
(61) Novo kraljevstvo Božje primit će u se i neznabošce, a Izrael će u njemu zauzeti počasno mjesto, jer je određen da bude posrednik spasenja. Sve to ne čini Bog poradi zasluga Izraelovih, nego iz milosti i milosrđa.

i dadnem ti ih za kćeri, ali ne na temelju vjernosti zavjeta tvojega.
62. Jest, ja ću sklopiti svoj zavjet s tobom, i ti ćeš spoznati, da sam ja Gospod,
63. Da se puna stida spomeneš toga i ne otvoriš više usta svojih od stida, kad ti oprostim sve, što si učinila'«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 17.

Sudbina kuće Davidove.

1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
2. »Sine čovječji, zadaj kući Izraelovoj zagonetku i predloži joj prispodobu!
*3. Reci: Ovako veli svemogući Gospod: ,Orao velik s krilima velikim, s mahaljkama dugim, pun perja šarena, dođe na Liban. Uze vrh od cedra,
*4. Odlomi najgornju mladicu, odnese je u zemlju trgovačku i stavi je u grad trgovački.
*5. Tada uze sjemena one zemlje i zasadi ga u njivu, stavi ga kao kakvu vrbu kraj obilne vode,
6. Da izraste i od niska rasta postane bujan čokot. Loze njegove imale bi se pružati k njemu, a korijenje njegovo ostati pod njim. Tako postade čokot, pusti čvorove i potjera grane.
*7. A bio je još jedan drugi orao velik s krilima velikim i perjem jakim, i gle, taj čokot pruži za njim korijenje svoje i grane svoje potjera prema njemu, da bi ga napajao više negoli brazda, u kojoj je bio zasađen.
8. A ipak je bio zasađen na dobru tlu, kraj obilne vode, da tjera grane i rađa rod i bude krasan čokot.'
*9. Zato kaži: Ovako veli svemogući Gospod: ,Može li napredovati? Ne će li mu onaj orao počupati korijenje i rod mu odsjeći, tako da mu se posuše sve mlade grane? On će se posušiti, i ne će trebati silne mišice i mnogoga naroda, da ga iščupa iz korijenja njegova.
10. Eto, posađen je, ali hoće li napredovati? Ne će li se posušiti, kad ga dohvati vjetar istočnjak? U brazdi, u kojoj je iznikao, posušit će se.'«
11. Tada mi dođe riječ Gospodnja ovako:
12. »Kaži tome rodu upornomu: ,Ne znate li, što znači ovo?' Reci im: ,Evo, kralj babilonski dođe u Jeruzalem, zarobi mu kralja s knezovima njegovim i odvede ih k sebi u Babilon.
*13. I uze jednoga iz roda kraljevskoga, sklopi savez s njim i obveza ga zakletvom. Odličnike u zemlji uze sa sobom,
14. Da ostane oslabljena moć kraljeva i da se ne podigne, nego da drži savez s njim i stoji.
15. Ali on otpade od njega i posla poslanike u Egipat, da mu dadne konjâ i mnogo ratnog naroda. Hoće li biti sretan? Hoće li zdrav

Gl. 17. (3) Veliki orao jest Nabuhodonozor. Liban je Jeruzalem sa svojim sjajnim cedrovim zgradama (isp. Jer 22, 6 sl. 23).
(4) Vrh od cedra jest kralj Joahin, koji je bio odveden u trgovački grad Babilon u ropstvo (598).
(5 sl.) Nabuhodonozor postavi na mjesto Joahinovo Judejca Sedeciju. Imalo je biti dobro južnome kraljevstvu u zavisnosti od velikoga kralja.
(7) Drugi orao jest faraon Hofra. Njemu se je priklonio Sedecija.
(9) Nabuhodonozor će iščupati Sedeciju iz njegove zemlje, t. j. u progonstvo će ga odvesti i njegovo kraljevstvo uništiti.
(13) Sedecija je morao kod svojega postavljanja učiniti zakletvu vjernosti.

izaći, koji učini tako? Hoće li zdrav izaći, koji krši savez?

16. Tako ja živ bio!', govori svemogući Gospod: ,U mjestu onoga kralja, koji ga je učinio kraljem, čiju je zakletvu prezreo, čiji je savez prekršio, kod njega će u Babilonu umrijeti.

17. A faraon mu ne će u ratu pomoći s velikom vojskom i mnogim narodom, kad se iskopaju opkopi i posagrade kule, da pogubi mnoge ljude.

18. Jer je prezreo zakletvu i prekršio ugovor, i premda je bio podao ruku, sve je to učinio. Stoga ne će uteći odatle.'«

*19. Zato ovako veli svemogući Gospod: »Tako ja živ bio, platit ću mu na vlastitom tijelu zakletvu meni učinjenu, koju je prezreo, i savez sa mnom sklopljen, što ga je prekršio.

*20. Razapet ću nad njim mrežu svoju, i uhvatit će se u zamku moju. U Babilon ću ga odvesti i ondje ću ga suditi radi vjerolomstva njegova, što ga je počinio na meni.

*21. Svi njegovi izabrani ratnici u svima njegovim četama od mača će pasti, a koji ostanu razasut će se u sve vjetrove. Tako ćete spoznati, da sam ja, Gospod, to rekao.«

*22. Ovako veli svemogući Gospod: „Uzet ću nešto od vrha toga visokoga cedra i posadit ću ga. Od najgornje mladice odlomit ću nježnu grančicu i zasadit ću je na gori visokoj, uzdignutoj.

23. Na visokoj gori Izraelovoj zasadit ću je. Ona će potjerati grane i donijeti plod i postat će krasan cedar. Svakojake ptice stanovat će pod njim; gnijezdit će se u sjeni grana njegovih.

24. Tada će sva drveta poljska spoznati, da sam ja, Gospod, snizio visoko drvo i uzvisio nisko drvo, da sam posušio zeleno drvo i učinio da zazeleni suho drvo. Ja, Gospod, to kažem i izvršujem.«

GLAVA 18.

Bog sudi svakoga čovjeka po njegovim djelima.

1. Dođe mi riječ Gospodnja ovako:

*2. »Kako dolazite do toga, da u zemlji Izraelovoj imate u ustima

(19) Jer se je kod zakletve zazvao Bog kao svjedok i osvetnik, zato se je zakletva kao samome Bogu učinila.

(20) Kao što lovac hvata zvijer, tako će Bog uhvatiti kralja. Sedecija će pasti u ropstvo babilonsko.

(21) Ispunjenje proročanstva kazuje 4 Kralj 24, 4—25, 21.

(22) Nabuhodonozor je bio otrgnuo najgornju mladicu od vrha cedra. Joahin je bio odveden od velikoga kralja u Babilon. Sad hoće sam Bog od najgornje mladice otrgnuti grančicu i zasaditi je na Sion, t. j. Bog će jednoga potomka Joahinova učiniti kraljem Izraelovim. Ova će se grančica razviti u krasan cedar. Veliko i moćno bit će kraljevstvo ovoga kralja. Sve će se ptice gnijezditi u sjeni njegovih grana: svi će narodi pripadati ovome kraljevstvu. Sva poljska drveta, t. j. svi zemaljski kraljevi u odbačenju Sedecije i u uzvišenju Joahina do tad bez djece za praoca gospodaru svijeta na Sionu spoznat će čudesnu ruku Gospodnju i štovat će ga kao svojega Boga. Prorok gleda utemeljenje mesijanskoga kraljevstva Božjega. Samo ovo kraljevstvo predstavljaju sebi proroci kao svjetsko kraljevstvo, što obuhvata sve narode. Na to pokazuje i srodstvo ovoga odsjeka s drugim mesijanskim proročanstvima (isp. Iz 11, 1; 2, 2—4). Zaista je Spasitelj po svome čovječjem podrijetlu potomak Joahinov (isp. Mt 1, 11).

Gl. 18. (2) Prognanici su pripisivali nesreću odvođenja u ropstvo opačinama svojih otaca, a ne svojim grijesima. Zato bi govorili: »Kiselo grožđe jeli su oci, a djeci utrnuše zubi.« Naprotiv ističe prorok, da se svaki po svojim osobnim djelima zove na odgovornost.

ovu riječ podrugljivu: ‚Kiselo grožđe jeli su oci, a djeci utrnuše zubi?'

3. Tako ja bio živ!«, govori svemogući Gospod, »nitko više od vas ne će u Izraelu imati u istima tu riječ podrugljivu.

4. Gle, sve duše pripadaju meni; duša oca kao duša sina, meni pripadaju one. Duša, koja griješi, ona će poginuti.

5. Ako je tko pravedan i čini pravo i pravdu,

*6. Na gorama ne jede žrtvenoga mesa i očiju svojih ne podiže k idolima kuće Izraelove, sa ženom bližnjega svojega ne griješi i prema ženi čuva zakone čistoće,

*7. Nikoga ne tlači, dužniku zalog njegov vraća, ne globi, kruh svoj daje gladnome i odijeva gologa,

*8. Ne daje novaca pod lihvu, ne uzima kamate, od nepravde usteže ruku svoju, između čovjeka i čovjeka sudi pošteno.

9. Po uredbama mojim hodi i zapovijedi moje drži vjerno, taj je pravedan, on će živjeti«, govori svemogući Gospod.

*10. »Ako tko ima sina silovita, koji prolijeva krv i čini one grijehe,

11. Iako sâm ne čini sve to, ako taj dakle jede žrtveno meso na gorama, obeščašćuje ženu bližnjega svojega,

12. Siromahe i uboge tlači, globi, zaloga ne vraća, oči svoje podiže k idolima, gadove čini,

13. Uzaima pod lihvu i uzima kamatu, hoće li taj živjeti? Ne, on ne će živjeti! Jer je učinio sve te gadove, mora svakako poginuti. On nosi krivnju na svojoj krvi.

*14. Ako li on ima sina, koji vidi sve grijehe, što ih čini otac njegov, i premda ih vidi, ipak tako što ne čini,

15. Dakle ne jede žrtvenoga mesa na gorama, očiju svojih ne podiže k idolima kuće Izraelove, ne griješi sa ženom bližnjega svojega,

16. Nikoga ne tlači, zaloga ne oduzima, ne globi, gladnome daje kruh svoj, gologa odijeva,

17. Od opačine usteže ruku svoju, na lihvu i kamatu ne uzima, uredbe moje drži i po zapovijedima mojim hodi, taj ne će poginuti poradi krivnje oca svojega, nego će jamačno živjeti.

18. Otac njegov, koji je tlačio i druge globio i, što nije bilo dobro, činio je u narodu svom, taj mora poginuti radi krivnje svoje.

19. Pitate: ‚Zašto ne nosi sin krivnje oca svojega?' Zato, jer je sin činio pravo i pravdu, držao sve uredbe moje i radio po njima, doista, zato će živjeti.

20. Duša, koja griješi, ona će poginuti. A sin ne će nositi krivnje oca, i otac ne će nositi krivnje sina.

(6) Isp. 3 Mojs 18, 19; 20, 18.

(7) Tako se je na pr. prije zalaska sunca morao siromahu opet povratiti plašt, što mu je u noći služio kao pokrivač (2 Mojs 22, 25 sl.; 5 Mojs 24, 10 sl.).

(8) Kamata se nije smjela uzimati od svojih zemljaka (2 Mojs 22, 24; 5 Mojs 23, 20). U staro doba uzaimalo se samo u gospodarskoj potrebi. Ali je bila dužnost svojemu zemljaku priteći u pomoć u njegovoj potrebi (isp. 3 Mojs 25, 35 sl.). Za to se nije smjela uzeti plaća. Od tuđinca uzimati kamatu bio je čin uzajamnosti i vlastite obrane, jer je kod drugih naroda uzimanje kamate bilo u običaju.

(10—13) Opakome sinu ne uračuna se pravednost oca. On mora poginuti poradi svojih prekršaja.

(14—20) Dobar sin opaka oca ne će morati trpjeti radi krivnje svojega oca. Njega će zapasti plaća pravednosti.

Pravedniku će biti plaća pravednosti, bezbožniku plaća bezbožnosti.

*21. Ako li se bezbožnik obrati od svih grijeha svojih, što ih je počinio, i drži sve uredbe moje i čini pravo i pravdu, on će doista živjeti. On ne će poginuti!

22. Sva zlodjela njegova, što ih je počinio, ne će mu se uračunati. Poradi pravednosti svoje, koju je činio, živjet će.

23. Da li bi mi drago bilo da pogine bezbožnik,« govori svemogući Gospod, »a ne da se odvrati od putova svojih i da živi?

24. Ako li se pravednik odvrati od pravednosti svoje i čini opačinu po primjeru svih gadova, što ih čini bezbožnik, hoće li on živjeti, ako čini tako što? Ne, sva pravedna djela njegova, što ih je učinio, ne će mu se uračunati. Poradi vjerolomstva, što ga je počinio, i poradi grijeha, što ga je učinio, poginut će.

25. Kažete: ‚Put Gospodnji nije pravedan.' Čujte, kućo Izraelova: Moj put da nije pravedan. Nijesu li vaši putovi nepravedni?

26. Ako se pravednik odvrati od pravednosti svoje i čini zlo i umre u tom: umre poradi zla, što ga je učinio.

27. A odvrati li se bezbožnik od bezbožnosti svoje, što ju je učinio, i čini li pravo i pravdu, sačuvat će život svoj.

28. Ako uvidi i odvrati se od svih opačina svojih, što ih je učinio, živjet će i ne će poginuti.

29. Ali kuća Izraelova veli: ‚Put Gospodnji nije pravedan!' Moji putovi da nijesu pravedni, kućo Izraelova? Nijesu li vaši putovi nepravedni?

30. Zato ću svakomu od vas suditi po putovima njegovim, kućo Izraelova«, govori svemogući Gospod. »Obratite se i odvratite se od svih grijeha svojih, da vam oni ne budu više na sablazan i krivnju'!

31. Odbacite od sebe sve grijehe, što ste ih počinili, i načinite sebi novo srce i nov duh! Jer zašto biste pomrli, kućo Izraelova?

32. Jer meni nije mila smrt onoga, koji ima umrijeti,« govori svemogući Gospod. »Obratite se i živite!«

GLAVA 19.

Tužaljka nad knezovima.

*1. A ti počni tužaljku nad knezovima Izraelovim

*2. I reci: ‚Kako je ipak bila mati tvoja lavica među lavovima! Ležala je usred lavova, hranila je mlade svoje!

*3. Othranila je jedno mladunče svoje, ono je postalo lav: naučio je plijen grabiti, ljude je žderao.

4. Narodi su čuli za nj: uhvaćen je bio u jamu njihovu. Odveli su ga u verigama u zemlju egipatsku.

*5. Kad je ona vidjela, da se je prevarila, da je nada njezina propala, uzela je drugo mladunče svoje, othranila ga je za lava.

(21—29) Bog je nesamo pravedan, nego je i milosrdan. Ako se obrati bezbožnik, živjet će. A pravednika, koji otpadne od Boga, ne će od smrti očuvati njegova prijašnja pobožnost.

Gl. 19. (1) Propast je Jeruzalema zaključena. Može mu se već sada pjevati pjesma pogrebnica.

(2) »I reci«, t. j. Judi, koji se po 1 Mojs 49, 9 ispoređuje s lavom. Lavovi, među kojima on leži, jesu drugi narodi.

(3 sl.) Prvi je lavić kralj Joahaz, kojega je godine 608. odveo faraon Nehao II. u Egipat (4 Kralj 23, 34).

(5—9) Drugi je lavić kralj Joahin, koji je godine 598. odveden u Babilon (4 Kralj 24, 9 sl.).

6. On je hodio među lavovima, postao je lav: naučio je plijen grabiti, ljude je žderao.

7. Mnoge im je učinio udovice, opustošio je gradove njihove. Ustravila se je zemlja i sve u njoj od glasne rike njegove.

8. Tada su proti njemu ustali narodi iz okolnih zemalja i razapeli mu mrežu svoju: uhvaćen je bio u jamu njihovu.

9. U verigama zatvorili su ga u krletku. Odveli su ga kralju babilonskomu, metnuli ga u jednu tvrđavu, da mu se više ne čuje rikanje po gorama Izraelovim.

*10. Mati je tvoja bila kao loza u vinogradu, kraj vode zasađena. Rodna je bila, puna granâ od obilne vode.

*11. Na njoj je bila jaka grana za palice vladalačke. Rast njezin dizao se je visoko iznad lišća njezina.

*12. Ali je bila iščupana u gnjevu, bačena je na zemlju. Istočnjak vjetar osušio je plod njezin. Jako granje njezino bilo je polomljeno, posušilo se, oganj ga je proždерao.

13. Sada je zasađena u pustinji, u zemlji suhoj i bezvodnoj.

*14. Izašao je oganj iz grane, proždерao je prutove i plod. Ništa nije ostalo od grane jake, od palice vladalačke.' Tužaljka je ovo, i bit će tužaljka.

GLAVA 20.

Izraelov grijeh i pomilovanje.

*1. U sedmoj godini, u petom mjesecu, deseti dan toga mjeseca dođoše neki od starješina Izraelovih da upitaju Gospoda, i sjedoše preda mnom.

2. Tada mi dođe riječ Gospodnja ovako:

3. »Sine čovječji, kaži starješinama Izraelovim i reci im: Ovako veli svemogući Gospod: ,Dođoste li da me pitate? Tako ja živ bio, ne dam se pitati od vas', govori svemogući Gospod.

4. Hoćeš li im reći presudu, hoćeš li im reći presudu, sine čovječji? Pokaži im gadove otaca njihovih!

*5. Reci im: Ovako veli svemogući Gospod: ,Kad sam izabrao Izraela, podigao sam ruku svoju potomcima kuće Jakovljeve na zakletvu i dao sam da me upoznaju u zemlji egipatskoj. Podigao sam im ruku na zakletvu i rekao: »Ja sam Gospod, Bog vaš!«

*6. Tada sam podigao ruku svoju i zakleo se, da ću ih odvesti iz Egipta u zemlju, koju sam bio izabrao za njih, u kojoj teče mlijeko i med, koja je najkrasnija od svih zemalja.

7. Rekao sam im: »Svaki neka odbaci gadove idolske, za koje prianjate! Ne skvrnite se idolima egipatskim! Ja sam Gospod, Bog vaš.«

(10—14) Slijedeći dio tužaljke odnosi se na odvođenje jeruzalemskih stanovnika i kralja. Čokot u vinogradu jest Juda među drugim narodima.

(11) Jedna grana loze, kuća Davidova, bila je za vladalačke palice, t. j. iz roda je Davidova izašao čitav niz kraljeva.

(12) Juda i Jeruzalem bili su izbačeni iz domovine. Vjetar istočnjak, babilonski neprijatelj, zadao im je smrtan udarac.

(14) Oganj gnjeva i suda Božjega zahvatio je granu, kralja Sedeciju, i s njim svega Judu. Prestalo je kraljevstvo.

Gl. 20. (1) Prorok računa od odvođenja u ropstvo pod Joahinom (598). Peti mjesec obuhvata vrijeme od sredine srpnja do sredine kolovoza.

(5) Isp. 2 Mojs 3, 6.

(6 sl.) Isp. Joz 24, 14.

8. Ali su se oni pokazali prema meni tvrdovrati i nijesu me htjeli poslušati. Nijedan nije odbacio gadova idolskih, za koje su prianjali, i nijesu se okanili idola egipatskih. Tada sam mislio da izlijem jarost svoju na njih, da izvršim gnjev svoj na njima u zemlji egipatskoj.

9. Ipak poradi imena svojega, da se ne bi oskvrnilo u očima narodâ, među kojima su živjeli, pred kojima sam se bio pokazao njima, učinio sam da ih izvedem iz zemlje egipatske.

10. I izveo sam ih iz zemlje egipatske i odveo ih u pustinju.

11. Dao sam im uredbe svoje i učio ih zakonima svojim, koje tko vrši živi kroz njih.

*12. I subote svoje dao sam im, da su znak između mene i njih, da se spozna, da sam ja Gospod, koji ih posvećujem.

13. Ali i u pustinji bila je kuća Izraelova uporna prema meni. Nijesu hodili po mojim uredbama i prezirali su zapovijedi moje, koje tko vrši živi kroz njih. I subote moje nijesu nikako držali sveto. Tada sam mislio da izlijem jarost svoju na njih u pustinji, da ih istrijebim.

14. Ipak nijesam to učinio poradi imena svojega, da se ne bi oskvrnilo pred očima naroda, pred kojima sam ih bio izveo.

15. Ja sam podigao ruku svoju u pustinji i zakleo sam se njima, da ih ne ću odvesti u zemlju, koju sam im bio odredio, u kojoj teče mlijeko i med, koja je najkrasnija od svih zemalja,

16. Jer su bili prezreli moje zapovijedi, nijesu bili hodili po uredbama mojim i nijesu bili sveto držali subota mojih; jer je srce njihovo prianjalo za idole njihove.

*17. Ipak ih je oko moje pogledalo milostivo, tako da ih nijesam uništio i nijesam ih istrijebio u pustinji.

18. Sinovima njihovim rekao sam u pustinji: »Ne idite po običajima otaca svojih, ne držite se navada njihovih i ne skvrnite se idolima njihovim!

19. Ja sam Gospod, Bog vaš. Po mojim uredbama hodite, moje zapovijedi držite brižno!

20. Držite sveto subote moje, da su znak između mene i vas, da se spozna, da sam ja Gospod, Bog vaš!«

21. Ali su i sinovi bili uporni prema meni. Nijesu hodili po mojim uredbama i nijesu brižno držali zapovijedi mojih, koje tko vrši živi kroz njih, i nijesu sveto držali subota mojih. Tada sam mislio da izlijem jarost svoju na njih i da izvršim gnjev svoj na njima u pustinji.

22. Ali sam opet ustegao ruku svoju i učinio sam poradi imena svojega, da se ne bi oskvrnilo pred očima naroda, pred kojima sam ih bio izveo.

*23. Ipak sam podigao u pustinji ruku svoju na zakletvu njima, da ću ih razasuti među narode i razagnati ih u zemlje,

24. Jer nijesu držali zapovijedi mojih i prezirali su uredbe moje, skvrnili subote moje i očima svojim prianjali za idole otaca svojih.

(12) Obdržavanje subota razlikovalo je Izraelce kao sluge Gospodnje od neznabožačkih naroda (isp. 2 Mojs 31, 13).

(17) Isp. 4 Mojs 14, 13 sl.

(23 sl.) Bog je već prijetio progonstvom narodu, kad je ulazio u Obećanu zemlju (3 Mojs 26, 33; 5 Mojs 28, 33). Njegova je strpljivost htjela prijetnju izvršiti istom onda, kad se napuni mjera grijehâ.

*25. Zato sam im dao uredbe, što nijesu bile na dobro, i zapovijedi, po kojima ne bi imali živjeti.
26. Dao sam da postanu nečisti svojim žrtvenim darovima, stim, što bi propuštali kroz oganj svako prvorođenče, da ih tako ustravim, te bi spoznali, da sam ja Gospod.'
*27. Zato, sine čovječji, reci kući Izraelovoj i kaži im: Ovako veli svemogući Gospod: ‚I ovim su me ružili oci vaši i počinili vjerolomstvo na meni:
28. Odveo sam ih u zemlju, koju sam im bio pod zakletvom obećao dati. Ipak oni, gdjegod su ugledali visok hum ili drvo granato, klali bi žrtve svoje, prinosili bi ondje oporne žrtvene darove svoje, stavljali bi ondje miomirisne žrtve svoje i izlijevali bi naljeve svoje.
29. Rekao sam im: »Što je visina, na koju idete?« Njezino ime visina ostalo je do dana današnjega.'
*30. Zato reci kući Izraelovoj: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Vi se skvrnite na putu otaca svojih i trčite za idolskim gadovima njihovim.
31. Prinoseći dare svoje, provodeći djecu svoju kroz oganj skvrnite se svim idolima svojim do dana današnjega. I onda da bih se ja dao pitati, kućo Izraelova? Tako ja živ bio!', govori svemogući Gospod, ‚ne ću se dati od vas pitati.
*32. Što mislite, ne će se zacijelo dogoditi, što govorite: »Hoćemo da budemo kao neznabošci, kao narodi zemalja, služeći drvetu i kamenu!«
33. Tako ja živ bio!', govori svemogući Gospod, ‚rukom jakom, mišicom podignutom i izlivenim gnjevom pokazat ću se kao kralj nad vama.
*34. Izvest ću vas iz narodâ i sabrat ću vas iz zemalja, kamo ste bili razasuti, rukom jakom, mišicom podignutom i izlivenim gnjevom.
35. Odvest ću vas u pustinju narodâ i ondje ću se suditi s vama licem k licu.
36. Kako sam se sudio s ocima vašim u pustinji Egipta, tako ću se suditi s vama', govori svemogući Gospod.
*37. Pustit ću da prođete ispod štapa mojega i prisilit ću vas pod jaram zavjeta.
38. Odlučit ću između vas one, koji su se bunili proti meni i otpali. Izvest ću ih iz zemlje, gdje su stanovali kao stranci, ali ne će ući u zemlju Izraelovu, da spoznate, da sam ja Gospod.
*39. A vi, kućo Izraelova,' ovako veli svemogući Gospod, ‚otidite samo i služite svaki idolu svojemu! Ipak ćete potom zacijelo slušati mene, sveto ime moje ne ćete više

(25 sl.) Bog im je dao neznabožačke uredbe i zapovijedi, što su im bile na nesreću, ukoliko je otvrdnulima uskratio svoju milost, te su upali u gadove neznabožačke, kao na pr. u žrtve djece ognju i Molohu.
(27 sl.) U Kanaanu podali su se službi po visinama i neznabožačkoj službi Baalu.
(30 sl.) Upravo kao oci jesu i njihovi potomci, prognanici u Babilonu.
(32 sl.) Bog ne će ispuniti željâ prognanicima, jer živu kao neznabošci. On će se dapače u teškim kaznama pokazati kao njihov kralj.
(34 sl.) Na ovaj će sud sabrati Izraelce iz svih zemalja, kamo su bili razasuti. Sud će biti u »pustinji narodâ«, t. j. usred neznabožačkih naroda.
(37 sl.) Prije nego pastir pusti svoje ovce u staju, pogleda svaku pojedinu, da izluči jarce od ovaca, bolesne od zdravih. U tu svrhu prolaze ovce ispod njegova štapa. Tako će i Bog odlučiti pravedne od nepravednih. Pravedni će se smjeti povratiti u zemlju Izraelovu, nepravedni će biti iz nje isključeni.
(39 sl.) Bog će provesti svoju osnovu spasenja. Izrael će se obratiti i njemu služiti na gori Sionu.

skvrniti žrtvenim darovima i idolima svojim,
40. Dapače na svetoj gori mojoj, na visokoj gori Izraelovoj', govori svemogući Gospod, ,ondje ćete mi služiti, sva kolika kuća Izraelova u zemlji. Ondje ću vas milostivo primiti i ondje ću iskati prinose vaše i prvine darova vaših sa svim svetim darovima vašim.
41. Uz ugodni miris žrtveni primit ću vas milostivo, kad vas izvedem iz narodâ i saberem vas iz zemalja, u koje ste bili razasuti. Tako ću se na vama pred očima narodâ pokazati kao svet.
42. Spoznat ćete, da sam ja Gospod, kad vas dovedem u zemlju Izraelovu, u zemlju, koju sam pod zakletvom obećao dati ocima vašim.
*43. Ondje ćete se spomenuti putova svojih i svih djela svojih, kojima ste se okaljali. Osjetit ćete pred sobom samima gnusobu poradi svih opačina, što ste ih počinili.
44. Tad ćete spoznati, da sam ja Gospod, kad učinim tako s vama poradi imena svojega, ne po vašim zlim putovima i po opakim djelima vašim, kućo Izraelova'«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 21.

Krivnja i kazna Jeruzalema i njegovih susjeda.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
*2. »Sine čovječji, upravi lice svoje na jug, propovijedaj prema jugu! Prorokuj proti šumi, što je u južnoj zemlji!
3. I reci šumi u južnoj zemlji: Čuj riječ Gospodnju: Ovako veli svemogući Gospod: ,Evo, ja ću zapaliti u tebi oganj; on će proždrijeti u tebi svako drvo zeleno i svako drvo suho. Plamen razgorjeli ne će se ugasiti, i sva će se lica od južne zemlje do sjevera opržiti.
4. Svako će tijelo vidjeti, da sam ga ja, Gospod, raspalio. Ne će se ugasiti.'«
5. Tada sam ja rekao: »Ah, svemogući Gospode, oni će reći za me: ,Ne govori li taj uvijek u zagonetkama?'«
6. Tada mi dođe riječ Gospodnja ovako:
7. »Sine čovječji, upravi lice svoje prema Jeruzalemu! Propovijedaj svetištu njegovu! Prorokuj proti zemlji Izraelovoj!
8. Reci zemlji Izraelovoj: Ovako veli Gospod: ,Evo, ja ću postupati proti tebi. Izvući ću mač svoj iz korica njegovih i istrijebit ću iz tebe pravedne i bezbožne.
9. Jer hoću da istrijebim iz tebe pravedne i bezbožne, zato će izaći mač moj iz korica svojih proti svakome tijelu od juga do sjevera.
10. Svako će tijelo spoznati, da sam ja, Gospod, izvukao mač svoj iz korica njegovih: on se ne će više vratiti u njih.'
11. A ti, sine čovječji, uzdiši s klimavim bedrima! U gorkosti uzdiši pred očima njihovim!

(43 sl.) Izrael će postati svet narod i osjetiti gnusobu i ogavnost nad svojim prijašnjim opačinama. Veliko nutarnje i vanjsko obraćenje jest djelo Božje milosti i dobrote. Prorok gleda Izraelovo oporavljenje, što se obistinjava nesavršeno u povratku iz progonstva i savršeno u kraljevstvu Mesijinu, u Crkvi.

Gl. 21. (1) Redak 1.—5. ove glave odgovara retku 45.—49. prijašnje (20.) glave u Vulgati. Tako Vulgata u cijeloj glavi 21. zaostaje 5 redaka za hrebrejskim izvornikom.

(1—22) Ezekijel tjeskobu, koju će Babilonci navaliti na Jeruzalem, opisuje pod slikom požara šume (r. 1—5) i mača, koji nanosi strahovitu nesreću (r. 6—22).

(2) Kad Nabuhodonozor dolazi sa sjevera, Juda se zove »južna zemlja«.

12. Ako te upitaju: ‚Zašto uzdišeš?', reci: ‚Poradi jednog strahovita časa, od kojega očajaju sva srca, klonu sve ruke, nestane svake srčanosti, oslabe sva koljena. Evo, to ide i ispunja se'«, govori svemogući Gospod.

13. Dođe mi riječ Gospodnja ovako:

14. »Sine čovječji, prorokuj i reci: Ovako veli Gospod: Reci: ‚Mač, mač je naoštren i također uglađen:

15. Da kolje, naoštren je; da sijeva, uglađen je. On rascjepka žezlo sinovima onih, koji su prezreli svaki prut.

*16. Dao se je ugladiti, da ga prihvati jedna ruka. Naoštren je mač i uglađen, da se stavi u ruku ubojici.

*17. Viči i jauči, sine čovječji! Jer on dolazi na narod moj, na sve kolike knezove Izraelove. Pod mač su oni pali s narodom mojim. Zato se udaraj po bedru svojemu!

*18. Jer dolazi kušnja. Ali što će se dogoditi, kad više ne bude žezla prezirateljice?' govori svemogući Gospod.

*19. A ti prorokuj, sine čovječji, i pljeskaj rukama! Podvostručit će se mač, jest, potrostručit će se ubojni mač, mač velikoga pokolja, što ih opkoljava,

20. Da očajaju srca i da ih mnogo padne na vratima njihovim! O maču! O maču! Pripravljen je da sijeva, naoštren je da kolje.

21. Udari nadesno! Okreni nalijevo, kuda je upravljen oštrac tvoj!

*22. I ja ću pljeskati rukama i iskaliti gnjev svoj. Ja, Gospod, rekao sam!'«

23. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

24. »A ti, sine čovječji, nacrtaj sebi dva puta, kuda će doći mač kralja babilonskoga! Obadva neka izlaze iz jedne zemlje! Stavi kažiput na početku puta u grad!

*25. Načini jedan put tako, da može doći mač u Rabat-Amon i u Judu u utvrđeni Jeruzalem!

*26. Jer kralj babilonski stoji na rasputici, gdje počinju dva puta, da upita proročište. On trese strijele, pita terafime, gleda u jetra.

27. U desnici njegovoj pada ždrijeb na Jeruzalem: on ima namjestiti ubojne sprave, podignuti ratnu viku, dati da zaori poziv u boj, namjestiti ubojne sprave proti vratima, načiniti opkope, posagraditi opsadne kule.

*28. A njima se je činilo, da je proročište varavo; oni su bili prisegli najsvetije zakletve. Ali im on

(16) Ubojica, u čiju se ruku daje mač, jest Nabuhodonozor.

(17) U znak boli i žalosti ima prorok glasno jaukati i po bedrima se udarati.

(18) »Žezlo prezirateljice« jest kraljevstvo. Sedecija će biti posljednji kralj u Jeruzalemu.

(19) Prorok ima pljeskajući rukama pokazati svoje zadovoljstvo i maču kao zapovijedati, da podvostruči i potrostruči svoj rad.

(22) Sam će Bog, pljeskajući rukama, pokazati svoju radost nad nesrećom, što ju je nanio mač osvetnik.

(25) Rabat-Amon u istočnoj zemlji jordanskoj bio je glavni grad Amonaca.

(26) Najprije pita Nabuhodonozor proročište. Stavile su se dvije strijele s imenima Rabat-Amon i Jeruzalem u tulac i tresle bi se. Strijela, što bi se izvukla, odlučila je. Onda je upitao terafime (kućne bogove) i dao gledati u jetra žrtvene životinje.

(28) Judejci ne vjeruju, da će Nabuhodonozor zavojštiti na grad. Sedecija je bio prisegao velikom kralju zakletvu vjernosti. Ali Nabuhodonozor zna, da je Sedecija počinio vjerolomstvo, i zato će sada kazniti Judejce.

doziva na pamet krivnju njihovu, da zapadnu u ropstvo.

29. Zato ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer ste dozvali na pamet krivnju svoju, tako da su se otkrili prekršaji vaši i grijesi se vaši pokazali u svim djelima vašim, jer ste došli na pamet, zato ćete biti pohvatani rukom njegovom.

*30. A ti, nepošteni, bezbožni kneže Izraelov, komu je došao dan u vrijeme, kad se čini kraj grijehu:

*31. Ovako veli svemogući Gospod: Dolje s tim povezom oko glave! Dolje s tom krunom! Ovo nije ovo. Nisko se ima uzvisiti, visoko se ima poniziti.

32. Uništit ću, uništit ću, uništit ću ga, i ne će ga više biti, dok ne dođe onaj, kome po pravu pripada: njemu ću ga dati.'

*33. A ti, sine čovječji, prorokuj i reci: Ovako veli svemogući Gospod za Amonce i za njihovo podsmijevanje. Reci: ‚Mač, mač je trgnut da kolje, uglađen je da sijeva, da blista,

*34. — Dok su ti viđali prijevaru i proricali laži —, da te metnu na vrat oskvrnjenima, bezbožnicima, kojima je došao dan, kad se čini kraj grijehu.

35. Vrati se u gradove svoje, na mjesto, gdje si se rodio! U zemlji podrijetla tvojega sudit ću ti.

36. Izlit ću na te gnjev svoj, raspalit ću proti tebi oganj razjarenosti svoje, predat ću te u ruke grubim ljudima, koji kuju propast tvoju.

37. Ognju ćeš biti hrana. Krv će ti teći na zemlju! Ne ćeš se više spominjati. Jer ja, Gospod, rekao sam.'«

GLAVA 22.

Grijesi Jeruzalema.

1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, hoćeš li izreći presudu, hoćeš li izreći presudu gradu, koji je pun krvnih djela? Kaži mu sve gadove njegove

3. I reci: Ovako veli svemogući Gospod: ‚O grade, koji si prolijevao krv u sredini svojoj, da se približi vrijeme tvoje, i koji si pravio sebi idole i stim se oskvrnio!

4. Krvlju, što si je prolio, nanio si sebi krivnju, i idolima, što si ih pravio, oskvrnio si sebe. Učinio si, te se približiše dani tvoji, i došao si do godina svojih. Zato ću učiniti od tebe ruglo među narodima i podsmijeh po svim zemljama.

5. Koji su blizu tebe i koji su daleko od tebe, podsmijevat će ti se, tebi, čiji je glas okaljan, koji si bogat pometnjom.

6. Evo, knezovi Izraelovi stavljaju svaki svoju jakost u to, da prolijevaju krv u tebi.

(30) Prorok progovara kralju Sedeciji, kojemu će se doskora oteti njegovo kraljevstvo, čim dođe kazneni sud, da učini kraj grijehu u Jeruzalemu.

(31 sl.) Povez oko glave i kruna znamenja su kraljevskog dostojanstva. »Ovo nije ovo« hoće reći, da će nastati potpuna promjena gledom na kraljevstvo. »Visoko«, t. j. kraljevstvo ponizit će se, i »nisko«, t. j. prezreni prognanici od g. 598. uzvisit će se, jer će iz njih proizaći onaj, koji ima pravo na krunu Judinu, što će sada pasti u ruševine, naime Mesija (17, 22 sl.).

(33) Amonci su se veselili nesreći Jeruzalema (isp. 25, 1 sl.) i nadali su se, da će oni zaposjesti judejsko područje (Jer 49, 11). Ali im Ezekijel proriče sud uništenja.

(34—37) Njihovi gatari gatali su im lažne nade. Mač Nabuhodonozorov metnut će se na vrat i njima, oskvrnjenima i bezbožnicima i grubi (doslovno skoti) ljudi (r. 36), Babilonci, sasvim će ih uništiti.

7. Oca i mater preziru u tebi. Stranca pritiskuju usred tebe. Udovice i sirote zlostavljaju se u tebi.
8. Što je meni sveto, prezireš, i subote moje skvrniš.
9. U tebi su ljudi, koji kleveću, da prolijevaju krv. Na gorama u tebi jedu meso žrtveno i čine grdila usred tebe.
10. Golotinju oca otkrivaju u tebi, siluju u tebi žene u vrijeme njihovo.
11. Jedan čini zlo sa ženom drugoga, drugi skvrni snahu svoju, treći siluje u tebi svoju vlastitu sestru, kćer oca svojega.
12. Mito primaju u tebi, da prolijevaju krv. Uzimaš kamatu i lihvu, globiš druge i zaboravio si mene,' govori svemogući Gospod.
*13. ,Ali evo, pljeskam rukama svojim nad grabežem, što si ga počinio, i nad krvnim djelima, što su se dogodila usred tebe.
14. Hoće li se održati srce tvoje, hoće li ruka tvoja ostati jaka u dane, kad dođem na te? Ja, Gospod, rekao sam to i učinit ću to.
15. Razasut ću te među narode i odagnati u zemlje i istrijebit ću nečistoću tvoju iz tebe.
16. U svojoj vlastitoj zemlji pred očima narodâ bit ćeš obečašćen, da spoznaš, da sam ja Gospod.'«
*17. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
18. »Sine čovječji, kuća Izraelova sva kolika postala mi je troska od mjedi, kositra, gvožđa i olova i srebrna troska.«
19. Zato veli svemogući Gospod: »Jer ste svi postali troska, zato ću vas skupiti usred Jeruzalema.
20. Kako se skuplja srebro, mjed, gvožđe, olovo i kositar u taoniku, te se pod njim raspali oganj, da se to rastopi, tako ću vas skupiti u gnjevu svom i u jarosti svojoj i metnuti vas unutra i rastopiti vas.
21. Jest, skupit ću vas i raspaliti oganj jarosti svoje proti vama, da se rastopite u njemu.
22. Kako se topi srebro u taoniku, tako ćete se vi rastopiti u njemu, da spoznate, da sam ja, Gospod, izlio jarost svoju na vas.«
23. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
24. »Sine čovječji, kaži joj: ,Ti si zemlja, koja se ne će očistiti i ne će pasti na nju dažd u dan gnjeva,
25. I knezovi su njezini u njoj kao lavovi, koji riču i grabe plijen. Oni žderu ljude, grabe imanje i dobro, umnožavaju udovice usred nje.
26. Svećenici njezini prestupaju zakon moj i skvrne, što mi je sveto. Ne razlikuju sveto od prostote; ne uče razliku nečistoga i čistoga. Zatvaraju oči od subota mojih, i bivam oskvrnjen među njima.
27. Knezovi su njezini usred nje kao vuci pohlepni za plijenom, koji prolijevaju krv, kvare duše, da ugrabe dobit.
28. Proroci njezini mažu je krečem, viđaju varku, gataju im laž i govore: »Tako veli svemogući Gospod«, premda nije govorio Gospod.
29. Narod u zemlji čini nasilje i otima. Pritiskuje siromaha i ubogoga i tlači stranca proti svakom pravu.
*30. Tražio sam među njima jednoga, koji bi zid ozidao i preda

(13) U znak preneraženja nad strahovitim opačinama, što su se dogodile u Jeruzalemu, Bog kao pljeska rukama nad tim gradom.
(17—22) U strahovitom taoniku opsade rastopit će se i očistiti Izrael, koji je sasvim postao troska, a imao je biti čisto srebro.
(30) Doduše nalaze se u gradu Jeremija i Baruh, ali oni ne mogu ništa da učine proti spletkama lažnih proroka.

me stao u prolom za tu zemlju, da je ne uništim; ali ne nađoh nikoga.

31. I tako moram izliti na njih gnjev svoj i uništiti ih u ognju jarosti svoje. Put njihov platit ću im sada na vlastitom tijelu'«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 23.

Dvije opake sestre.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, ono bile dvije žene, kćeri iste matere.

*3. One su činile zlo u Egiptu; u mladosti svojoj činile su blud. Ondje su dirali prsa njihova i doticali se djevojačkih njedara njihovih.

*4. Oola se zvala starija, Ooliba se zvala sestra njezina. One su postale moje i rodile su sinove i kćeri. Imena njihova znače Oola: Samarija, Ooliba: Jeruzalem.

*5. Oola je činila zlo, premda je pripadala meni, i bila se je zaljubila u milosnike svoje, Asirce, koji su joj se približili.

6. Odjeveni u grimiz, namjesnici i poglavari, sve pristali mladići, konjanici ponositi na konju.

7. Njima se je podala u bluđenju svome, svima izabranim Asircima, i okaljala se je svima idolima svih onih, u koje se je bila zaljubila.

*8. Ali nije pustila bluđenje svoje s Egipćanima; jer su ovi bili s njom zlo činili u mladosti njezinoj, doticali se djevojačkih njedara njezinih i miješali se s njom.

9. Zato sam je dao u ruke milosnicima njezinim, u ruke Asircima, u koje se bila zaljubila.

*10. Oni su je osramotili, uzeli joj sinove i kćeri i nju samu mačem pogubili. Ona je postala ženama strašilo, kad su tako na njoj sud izvršili.

11. Sestra njezina Ooliba vidjela je to i činila je još gore bluđenje negoli ona i bila je još gora u zloći svojoj od bludnice sestre svoje.

*12. Ona je bila zaljubljena u Asirce, koji su joj se približili, namjesnici i poglavari, odjeveni u grimiz, konjanici ponositi na konju, sve pristali mladići.

13. Vidio sam, da se je okaljala i ona; obadvije su pošle istim putem.

*14. Ova je bludila još gore. Ona je vidjela ljude naslikane na zidu,

---

Gl. 23. (1 sl.) Prorok u paraboli (priči) o dvjema sestrama predočuje prognanicima prekršaje sjevernoga i južnoga kraljevstva, osobito kobne saveze s vanjskim silama.

(3) Već u Egiptu podao se narod idolopoklonstvu i bludu.

(4) Samarija je bila glavni grad sjevernoga kraljevstva, Jeruzalem je bio glavni grad južnoga kraljevstva.

(5—7) Mjesto da vjerno služi Bogu, duhovnom vjereniku naroda, okrenulo se je sjeverno kraljevstvo k Asircima i sklopilo saveze s njima, što je bilo povod idolopoklonstvu (isp. 4 Kralj 15, 19; 17, 3; Oz 5, 13; 7, 11; 12, 2).

(8) I s Egiptom svezalo se sjeverno kraljevstvo (isp. 4 Kralj 17, 4; Oz 7, 11; 12, 2).

(10) Godine 722. bila je osvojena Samarija i stanovnici njezini odvedeni u ropstvo (4 Kralj 17).

(12 sl.) I južno kraljevstvo došlo je u vezu s Asircima (4 Kralj 16, 7 sl.; Iz 7), i asirsko idolopoklonstvo ušlo je u Judu (4 Kralj 21).

(14 sl.) Iza osvojenja Ninive (612) došli su naskoro Babilonci u zemlju. Juda je postao vazalska država velikoga kralja. S Babiloncima je prodrlo u zemlju i idolopoklonstvo.

slike Kaldejaca, naslikane crvenom bojom.

15. Oko bedara nosili su pojas. Glava im je bila pokrivena sarukom zavojitim. Svi su bili naoči kao knezovi, prilika sinova babilonskih. Kaldejska im bila postojbina.

16. Tada se je zaljubila u njih, kad ih je vidjela, i poslala je poslanike k njima u Kaldejsku.

*17. I sinovi babilonski dolazili su k njoj na blud i okaljali je nečistoćom svojom, i ona se je okaljala s njima. Tada ih je bila sita.

18. Ali se je otkrila nečistoća njezina, sramota je njezina izbila na javu. Tada je ona meni dodijala, kao što mi je bila dodijala sestra njezina.

19. A ona je sve gore tjerala nečistoću svoju spominjući se danâ mladosti svoje, kad je činila blud u Egiptu.

20. Zaljubila se je u svoje milosnike, koji su bili kao pohlepni magarci i ždrijepci.

21. Jest, ti si ginula za nečistoćom mladosti svoje, kad su Egipćani smjeli dirati prsa tvoja i doticati se djevojačkih njedara tvojih.«

22. Zato, Oolibo, ovako veli svemogući Gospod: »Evo, ja ću nadražiti milosnike tvoje na te, kojih si se zasitila. Dovest ću ih na te sa svih strana.

*23. Sinove babilonske i sve Kaldejce, Pekođane, Šoaje i Koaje, sve sinove asurske s njima, pristale mladiće, namjesnike i poglavare sve kolike, ratnike i odličnike, sve ponosite na konju.

*24. Doći će na te s mnoštvom konjâ i kolâ i s četama narodâ. Štit, štitić i šljem oni će unaokolo upraviti proti tebi. Ja ću im predati sud, i oni će ti suditi po zakonima svojim.

25. Jest, učinit ću da osjetiš revnost moju; oni će u jarosti postupati s tobom. Nos će ti i uši odsjeći i što još ostane od tebe, past će od mača. Tvoje sinove i kćeri odvest će sa sobom, i što još ostane od tebe, proždrijet će oganj.

26. Svući će s tebe haljine tvoje i uzet će krasne nakite tvoje.

27. Tako ću učiniti kraj bludu tvojemu i nečistoći tvojoj, što si ih naučila u Egiptu, da više ne podižeš očiju svojih k njima i da dalje ne misliš na Egipat.«

28. Jer ovako veli svemogući Gospod: »Evo, ja ću te dati u ruke onima, na koje mrziš, u ruke onima, koji su ti omrznuli.

29. Oni će u mržnji raditi proti tebi i uzet će ti sve, što si stekla sebi, i ostavit će te golu i nagu. Otkrit će se bludna golotinja tvoja, nečistoća tvoja i grdilo tvoje.

30. To će ti se učiniti, jer si u bludu svome trčala za narodima i okaljala se s idolima njihovim.

*31. Išla si putem sestre svoje; zato ti dajem čašu njezinu u ruku.«

32. Ovako veli svemogući Gospod: »Čašu sestre svoje pit ćeš, duboku, široku — podsmijeh i ruglo bit će ona! —, čaša drži vrlo mnogo.

33. Napunit ćeš se pijanstva i brige. Čaša užasa i groze jest čaša tvoje sestre Samarije.

(17) Kad je Joakim otpao od velikoga kralja, doskora je provalio u zemlju kazneni sud odvođenja u ropstvo od godine 598.

(23) Kaldejci su bili glavno pučanstvo babilonskoga kraljevstva. Plemena Pekod, Šoa i Koa imala su svoja sjedišta na sjeveroistoku od Babilona. Asur se je bio pojavio većim dijelom u novom babilonskom kraljevstvu.

(31) Čaša je znamenje božanske kazne. Judu čeka sudbina sjevernoga kraljevstva.

34. Ti ćeš je piti i posrkati i okrnjak ćeš njezin izgristi i njedra ćeš svoja stim pokidati; jer ja sam to rekao«, govori svemogući Gospod.

35. Zato ovako veli svemogući Gospod: »Jer si me zaboravila i bacila me za leđa svoja, zato sad ti i nosi grijeh svoj i blud svoj!«

36. Gospod mi reče: »Sine čovječji, ne ćeš li izreći presudu Ooli i Oolibi? Predoči im gadove njihove,

37. Da su činile preljubu i krvlju okaljale ruke svoje, da su činile preljubu s idolima svojim i djecu svoju, koju su bile rodile meni, vodile kroz oganj, da ih prožderu oni.

38. I ovo su mi još činile: u onaj su dan okaljale svetište moje i oskvrnile subote moje.

*39. Kada su djecu svoju bile zaklale idolima, došle su još istoga dana u svetište moje i oskvrnile ga. Eto, tako su činile u kući mojoj!

*40. Jest, dapače su još poslale po ljude, što su došli izdaleka. Poslanik je bio poslan k njima. Eto, kada su došli, ti si se poradi njih kupala, mazala si oči svoje i metala na se nakit svoj.

41. Sjedala si na krasnu počivaljku. Pred njom je bio sto postavljen. Na nj si metala kad moj i ulje moje.

42. Glasna se je vika čula poradi mnoštva ljudi, što su bili pridošli iz pustinje. Oni su im metali narukvice na ruke i stavljali im krasan vijenac na glavu.

43. Tada sam rekao: ‚Ne čine li na taj način preljubu?'

44. Kao što čini bludnica, čine sad nečistoću. Idu k njoj, kao što se ide k bludnici. Tako idu k Ooli i k Oolibi, ženama nevaljalim.

*45. Ali će im pravedni ljudi izreći presudu po pravu za preljubočinice i krvnice, jer su preljubočinice, i krv je na rukama njihovim.«

46. Jer ovako govori svemogući Gospod: »Neka se pozove proti njima općina narodna, i neka se predadu, da se zlostave i oplijene!

47. Neka ih općina narodna kamenuje i sasiječe mačevima svojim! Njihove sinove i kćeri neka pobiju i njihove kuće neka spale ognjem!

48. Tako ću kraj učiniti nečistoći u zemlji, da se opomenu sve žene i da ne čine istu nečistoću kao vi. Učinit će se, da okajete nečistoću svoju i da s idolima svojim platite grijehe, da spoznate, da sam ja svemogući Gospod.«

GLAVA 24.

Zarđali kotao. Propast Jeruzalema.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi u devetoj godini, u desetom mjesecu, deseti dan toga mjeseca ovako:

2. »Sine čovječji, točno zapiši ime ovoga dana! Upravo ovoga dana navaljuje kralj babilonski na Jeruzalem.

*3. Kaži tome upornom rodu ovu priču: Ovako veli svemogući Go-

(39) Prorok još jedamput ističe glavne opačine: idolopoklonstvo (preljubu), umorstvo i žrtvovanje djece.

(40—45) Ovaj odsjek odnosi se opet na političke saveze sjevernoga i južnoga kraljevstva s vanjskim velevlastima.

(45) Tko je pravedan, mora priznati, da su obadvije sestre zaslužile smrtnu kaznu.

Gl. 24. (1 sl.) Isp. 4 Kralj 25, 1; Jer 39, 1; 52, 4.

(3 sl.) Lonac znamenuje Jeruzalem. Meso su stanovnici.

spod: ‚Nastavi lonac! Najprije ga nastavi, onda nalij u nj vode!
4. Metni u nj komade mesa, sve dobre komade, stegno i pleće! Napuni ga najboljih kostiju!
*5. Uzmi najbolje iz stada i naloži cjepanice ispod njega! Uzvari dobro komade mesa, neka se i kosti raskuhaju u njemu!'
*6. Zato ovako veli svemogući Gospod: ‚Teško gradu krvničkom, kotlu, na kojemu stoji rđa i s kojega ne silazi rđa! Povadi iz njega komad po komad, a da se ne baca ždrijeb na to!
*7. Jer je krv njegova usred njega. Na golu kamenu on to čini. Ne prolijeva je na zemlju, da se pokrije prahom.
8. Da se raspali gnjev, te učinim osvetu, puštam da se prolijeva krv njegova na go kamen, da se ne pokrije.'
9. Zato ovako veli svemogući Gospod: ‚Teško gradu krvničkom! I ja ću naložiti velik oganj.
*10. Nanesi drva mnogo, zapali oganj, neka se raskuha meso, izvadi omaku i kosti sažezi!
11. Tada ga metni prazna na žeravicu, da se ugrije, i mjed se njegova usije, i nečistoća se rastopi u njemu, i nestane rđe njegove!.
12. Mnogo muke zadaje kotao. Ali mnoga rđa ne silazi s njega; i u ognju ostaje rđa njegova.
13. Jer sam te htio očistiti od gnusne nečistoće tvoje, ali se ti nijesi očistio od nečistoće svoje, to se i nadalje ne ćeš očistiti, dok na tebi ne izvršim gnjev svoj.
14. Ja, Gospod, rekao sam to. Doći će to, i izvršit ću. Ne ću to propustiti, ne ću štedjeti i ne ću se pokajati. Po putovima tvojim i po djelima tvojim sudit će ti se',« govori svemogući Gospod.
*15. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
16. »Sine čovječji, evo, ja ću ti jednom nenadanom smrti uzeti radost očiju tvojih. Ali ti onda ne ćeš tugovati ni plakati. Ne smiju ti doći suze.
17. Uzdiši tiho, ali ne priređuj nikakva tugovanja! Poveži sebi povez oko glave, obuću svoju obuj na noge, ne pokrivaj brade svoje i ne jedi kruha žalosti!«
18. Ujutro sam još govorio narodu, a uveče umrla je žena moja, i drugoga jutra učinio sam, kako mi je bilo zapovjeđeno.
19. Tada su me upitali ljudi: »Ne ćeš li nam razjasniti, što nam to znači, da radiš tako?«
20. Odgovorio sam im: »Dođe mi riječ Gospodnja i glasi:
21. Reci kući Izraelovoj: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Evo, ja ću oskvrniti svetište svoje, ponos vaš najviši, milinu očiju vaših, čežnju srca vašega. Sinovi će vaši i kćeri vaše, što ste ih ostavili, pasti od mača.

(5) Oganj znamenjuje opsadu Nabuhodonozorovu. Uzvarenje i raskuhanje znači strašne muke od opsade.

(6 sl.) Pohođenje ne popravlja naroda. Rđa ne silazi s kotla. I prorok ima da isprazni kotao sve komad po komad, a da ne baca na to ždrijeba. Stanovnici sve jedan po jedan propadaju bez razlike staleža i starosti.

(7 sl.) U gradu se prolijeva krv bez ikakva straha. Bog to pripušta, da krv javno vapije k njemu za osvetom.

(10—13) Uza sve strahote od opsade Jeruzalem se ne popravlja. Tako se nastavlja pohođenje i nakon opsade, sve dok se sasvim ne očisti narod.

(15—24) Ezekijel će morati da izostavi običajno tugovanje prigodom smrti svoje žene, koju mu Bog navješćuje. Tako i prognanici ne će smjeti iz straha od Babilonaca tugovati nad padom Jeruzalema, koji im je tako drag.

22. Onda ćete vi činiti, kako sam ja činio: ne ćete brade pokriti i ne ćete jesti kruha žalosti.
23. Povez će vam biti na glavi, obuća vaša na nogama. Ne ćete tugovati ni plakati. Ali ćete ginuti u grijesima svojim i uzdisati jedan drugomu.
24. Tako će vam Ezekijel biti znak čudesni. Sve, što je činio on, činit ćete i vi, kad to dođe, i spoznat ćete, da sam ja svemogući Gospod.'«
25. »A ti, sine čovječji, čuj: U onaj dan, kad im uzmem bedem njihov, ponosnu radost njihovu, milinu očiju njihovih i čežnju srca njihova, njihove sinove i kćeri,
26. U onaj dan doći će k tebi bjegunac, da ti to javi.
*27. U onaj će se dan otvoriti usta tvoja, čim stigne bjegunac. Govorit ćeš i ne ćeš više šutjeti i bit ćeš im znak čudesni. Tada će oni spoznati, da sam ja Gospod.«

GLAVA 25.

Proročanstvo proti Amonu, Moabu, Edomu i Filistejcima.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
2. »Sine čovječji, upravi lice svoje prema Amoncima i prorokuj proti njima!
3. Reci Amoncima: Čujte riječ svemogućega Gospoda! Ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer si »Ha! ha!« klicao nad svetištem mojim: »Ono je oskvrnjeno«, i nad zemljom Izraelovom: »Ona je opustošena«, i nad kućom Judinom: »Oni idu u progonstvo«,
*4. Evo, zato ću te ja dati u posjed sinovima Istoka. Oni će u tebi razapeti šatore svoje i podignut će u tebi stanove svoje. Oni će jesti plodove tvoje i piti mlijeko tvoje.
5. Ja ću od Rabe načiniti pašnik za kamele i od zemlje Amona tor za ovce. Tako ćete spoznati, da sam ja Gospod.'
6. Jer ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer si pljeskao rukama i lupao nogama i veselio se pun zloradosti nad zemljom Izraelovom,
7. Evo, zato ću ja dignuti ruku svoju na te i dat ću te narodima da te oplijene. Istrijebit ću te između narodâ i zatrt ću te između zemalja i uništit ću te. Tada ćeš spoznati, da sam ja Gospod.'
8. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer Moab i Seir govore: »Eto, kući je Judinoj kao svima narodima«,
9. Evo, zato ću ja otvoriti stranu Moabovu, tako da se izgube gradovi njegovi, gradovi njegovi sve do posljednjega, ures zemlje, Betjesimot, Beelmaon, Karjataim.
10. Sinovima Istoka uz Amonce dat ću ga u posjed, da njemu i Amoncima ne bude više spomena među narodima.
11. Na Moabu izvršit ću sud, i spoznat će oni, da sam ja Gospod.'
*12. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer je Edom radio iz osvete na kući Judinoj i teško se ogriješio osvetom svojom,
13. Zato ovako veli svemogući Gospod: Dignut ću ruku svoju na Edom, stoku i čovjeka istrijebit ću iz njega i učinit ću ga pustinjom.

(27) Kad prognanici čuju od bjegunaca, da se je ispunilo proročanstvo Ezekijelovo o padu Jeruzalema, onda će početi slušati, i on će moći slobodno i bez ikakve zapreke govoriti.
Gl. 25. (1 sl.) Okolni narodi, o kojih će sudbini Ezekijel sad prorokovati, radovali su se padu Jeruzalema. Ali će i njih stignuti kazna za njihove opačine.
(4) »Sinovi Istoka« jesu Beduini iz sirsko-arapske pustinje.
(12) Edom je pomogao Babiloncima kod razora Jeruzalema (Jer 27, 3).

Od Temana do Dedana past će oni
od mača.
*14. Predat ću osvetu svoju na
Edomu ruci svojega naroda Izraela.
Ovaj će učiniti s Edomom po gnjevu mojemu i po jarosti mojoj. Oni
će upoznati osvetu moju', govori
svemogući Gospod.
*15. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer su Filistejci radili iz
osvete i ljuto se osvetili puni
zloradosti u srcu i iz prastaroga
neprijateljstva bili pomišljali na
uništenje,
*16. Zato ovako veli svemogući
Gospod: Evo, dignut ću ruku svoju
na Filistejce i uništit ću Krećane i
potrt ću ostatak na obali morskoj.
17. Učinit ću na njima ljutu osvetu kaznom u revnosti gnjevnoj.
Tada će spoznati, da sam ja Gospod, kad izvršim osvetu svoju na
njima.'«

GLAVA 26.

Proročanstvo proti Tiru.

*1. U jedanaestoj godini, u jedanaestom mjesecu, prvi dan toga
mjeseca dođe mi riječ Gospodnja
ovako:
*2. »Sine čovječji, jer Tir kliče
nad Jeruzalemom: ‚Ha! Vrata su
narodima razbijena! Meni su se
otvorila. Ja ću se napuniti. Jer su
ona opustjela',
3. Zato ovako veli svemogući Gospod: ‚Evo, Tire, ja koračam proti
tebi, vodim proti tebi mnoge narode, kao što more dovalja valove
svoje.
4. Oni će razoriti zidove Tira.
Kule će njegove raskopati. Ja ću
s njega splaviti zemlju i učinit ću
od njega goli kamen.
*5. Suho mjesto za mreže bit će
usred mora. Jer ja sam to rekao',
veli svemogući Gospod. ‚Narodima
će postati grabež.
6. Gradovi njegovi, što su na
kopnu, bit će uništeni mačem i spoznat će, da sam ja Gospod.'
7. Jer ovako veli svemogući Gospod: ‚Evo, ja ću dovesti sa sjevera Nabuhodonozora, kralja babilonskog, kralja nad kraljevima, s konjma i s kolima i s konjanicima i s
velikim mnoštvom narodâ.
8. Gradove tvoje na kopnu uništit će on mačem. Kule opsadne podignut će proti tebi, iskopat će
opkope proti tebi i postavit će štitove proti tebi.
9. Namjestit će zidodere proti zidovima tvojim i razvalit će kule
tvoje gvozdenim kukama svojim.
10. Od mnoštva konja njegovih
pokrit će te prah. Od štropota konjanikâ, točkova i kola zatrest će se
zidovi tvoji, kad uđe na tvoja vrata, kao što se ulazi u grad osvojen.
11. Kopitima konja svojih poizgazit će sve ulice tvoje, poubijat
će narod tvoj mačem, i ponositi
idolski stupovi tvoji popadat će na
zemlju.
12. Poplijenit će bogatstvo tvoje,
uzet će sa sobom kao plijen trgo-

(14) Makabejci pobijediše i upokoriše kasnije Edomce (1 Mkb 5, 62; 2 Mkb 10, 16).
(15) Filistejci su bili od vremena sudaca neprijatelji Izraelcima i čini se, da su i oni pomagali kod razora Jeruzalema (Jer 40, 10).
(16) Oni se kao doseljenici iz Kaftora (Kreta) zovu Krećani (5 Mojs 2, 23).
Gl. 26. (1) Prorok računa od odvođenja Joahinova (598).
(2) Nadao se je Tir, da će nakon pada grada trgovina Jeruzalema pritjecati njemu. Prije svega bit će da je Jeruzalem podizao carinu od tirskih trgovačkih karavana.
(5) Tir je ležao na dva otoka, što nijesu bila daleko od kopna.

vačka dobra tvoja, razvalit će zidove tvoje i sjajne će palače tvoje razoriti. Građevno kamenje tvoje, drvo tvoje i ruševine tvoje pobacat će u vodu.
13. Tada ću ja učiniti kraj glasu pjesama tvojih, i zvuk harfa tvojih ne će se više čuti.
*14. Učinit ću od tebe go kamen; bit ćeš suho mjesto za ribarske mreže. Nikada se više ne ćeš sazidati, jer ja sam to rekao', veli svemogući Gospod.
*15. Ovako veli svemogući Gospod o Tiru: ‚Zar ne, od štropota pada tvojega, od jecanja ranjenikâ, od ubijanja mačem drmaju se u tebi otoci.
16. S prijestola svojih silaze svi knezovi mora, skidaju sa sebe plašte svoje, svlače sa sebe vezene haljine svoje. U tugu se oblače, sjede na zemlji, দršću neprestano i zgražaju se poradi tebe.
17. Začinju tužaljku nad tobom i govore o tebi: „Kako si propao, s mora nestao, slavni grade, koji si bio moćan na moru sa svojim stanovnicima, koji si ‚strah zadavao svima primorcima svojim!
18. Sada dršću otoci na dan pada tvojega. Smeteni su otoci po moru poradi svršetka tvojega.'«
19. Jer ovako veli svemogući Gospod: ‚Učinit ću te pustim gradom, kao što su gradovi, u kojima se više ne stanuje, kad pustim na te valove, da te pokriju velike vode.
20. Svalit ću te k onima, koji su već sišli u jamu, k narodu prošlosti. U zemlji svijeta mrtvih pripravit ću ti mjesto, koje je slično ruševinama vječnim, kod onih, koji su sišli u jamu. Tako više ne ćeš biti nastanjen, ne ćeš postojati u zemlji živih.
21. Predat ću te propasti strahovitoj. Ne ćeš više biti; tražit će te i ne će te više naći do vijeka'«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 27.

Naricanje za Tirom.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
2. »Sine čovječji, zapjevaj tužaljku nad Tirom!
3. Reci Tiru, koji stoji na ulazima k moru i trguje s narodima na mnogim obalama: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Tire, ti si mislio: »Ja sam savršene ljepote!«
4. Usred mora područje je tvoje. Savršenu ljepotu dali su ti sagraditelji tvoji.
*5. Od čempresa sanirskih sagradile se sve trenice tvoje. S Libana uzimali se cedri, da ti se podigne jedrenjak.
*6. Od hrastova bazanskih načinili su vesla tvoja. Palubu tvoju napravili su od jelovine s obale kitejske, obložene u kost slonovu.
*7. Šareno vezen bez egipatski bio je jedro tvoje, bio ti je zasta-

(14) Iako je Tir kasnije još postojao dalje, ipak je opsada Nabuhodonozorova zadala gradu kao trgovačkom mjestu smrtan udarac.
(15 sl.) »Knezovi mora«, gospodari otokâ i morskih obala u tugu se oblače poradi sudbine grada, s kojim su imali trgovačke odnose i poslove.
Gl. 27. (1 sl.) Ezekijel ispoređuje Tir, koji je trgovao sa svim primorjem Sredozemnoga mora, s lađom, što propada na otvorenu moru. Pad grada tako je siguran, da mu prorok već sada pjeva tužaljku.
(5) O Saniru isp. 5 Mojs 3, 9.
(6) Bazan, istočno od Genezaretskog jezera, bio je na glasu sa svojih hrastovih šuma. Kitejci (Kethim) zvali su se primorci zapadnoga Sredozemnog mora. U starije doba bilo je to ime ograničeno na stanovnike Cipra.
(7) Elisa možda je Grčka ili Sicilija.

va. Crveni i modri grimiz s obala eliskih bio ti je pokrov.

*8. Stanovnici Sidona i Arada služili su ti kao veslari. Mudraci tvoji, Tire, bili su u tebi: oni su ti bili krmari .

9. Starješine Gebala s mudracima svojim boravile su u tebi i popravljale su pukotine tvoje. Sve lađe mora i mornari njihovi boravili su u tebi, da kupe robu od tebe.

*10. Perzijanci i ljudi iz Luda i Puta služili su tebi u vojsci tvojoj kao ratnici. Štit i šljem vješali su u tebi. Oni su bili, koji su ti sjaj davali.

11. Sinovi Arada s tvojom vojskom stajali su unakolo na zidovima tvojim, u kulama tvojim stajali su Gamadeji. Na zidovima tvojim unaokolo vješali su štitove svoje. Oni su usavršivali ljepotu tvoju.

12. Tarsis je zaključivao s tobom poslove poradi mnogoga bogatstva tvoga. Srebro, gvožđe, kositer i olovo davali su za robu tvoju.

*13. Javan, Tubal i Mosoh trgovali su s tobom. Robove i mjedene sudove dobavljali su ti kao robu.

*14. Iz kuće Togormine donosili su na sajam tvoj konje, jahaće konje i mazge.

15. Sinovi Dedanovi trgovali su s tobom. Mnoge primorske zemlje općile su s tobom. Dobavljale su ti kost slonovu i drvo ebenovo kao isplatu.

16. Sirci su trgovali s tobom poradi mnoštva rukotvorina tvojih. Oni su donosili na sajam tvoj biser, grimiz, šarene vezove, bez, korale i jaspis.

*17. Juda i zemlja Izraelova trgovali su s tobom. Donosili su na sajam tvoj pšenicu iz Minita, fino pecivo, med, ulje i balsam.

*18. Damask je trgovao s tobom poradi mnoštva proizvoda tvojih, poradi mnoštva svakojakih dobara. Za vino iz Helbona i vunu iz Sahara

19. Donosili su na sajam tvoj Vedan i Javan iz Uzala umjetno skovano gvožđe, kositer i mirodije.

20. Dedan je trgovao s tobom vunenim' ćebetima za jahanje.

21. Arapska i svi knezovi Cedra zaključivali su poslove s tobom. Trgovali su s tobom janjcima, ovnovima i jarcima.

*22. Trgovci iz Sabe i Reeme trgovali su s tobom. Najbolju vrstu balsama, svakojako drago kamenje i zlato donosili su na sajam tvoj.

23. Haran, Hena i Eden trgovali su s tobom. Trgovci iz Sabe, Asura i cijele Medije trgovali su s tobom.

24. Ovi su trgovali s tobom sjajnim haljinama i plaštevima iz modroga grimiza i šarenim vezivom, šareno otkanim ćilimima, spletenim i uvijenim konopcima.

25. Lađe tarsiske otpremale su robu tvoju. Puno krcat i teško natovaren bio si usred mora.

(8) Sidon, Arad i Gebal (Byblos) bili su glasoviti gradovi na sirskoj obali, što su pripadali Tiru.

(10) Isp. Jer 46, 9 s bilješkom.

(13) Javan je Grčka; Tubal i Mosoh (Mešeh) jesu primorske zemlje Crnoga mora.

(14 sl.) Togorma je ležala u Taurusu. Dedan je bio trgovačko arapsko pleme u blizini Crvenoga mora u sjevernoj Arapskoj.

(17) Minit je bio grad u zemlji Amonaca.

(18) Helbon je bio u blizini Damaska.

(22 sl.) Saba i Reema bile su trgovačka mjesta u južnoj Arapskoj. Haran, Hena (Kalne) i Eden i Saba posredovali su za trgovinu iz Mezopotamije i Babilonije.

26. Na pučinu odvezli su te veslari tvoji. Ali te je vjetar istočnjak razbio usred mora.

27. Bogatstvo tvoje, dobra tvoja i roba tvoja, mornari tvoji i krmari tvoji, popravljači tvoji i trgovci tvoji, svi vojnici tvoji, što se nalaze u tebi, i sav mnogi narod tvoj u tebi: padaju u dubinu mora na dan pada tvojega.

28. Od glasne vike tvojih krmara tresu se plohe morske.

29. Iz lađa svojih izaći će svi veslari. Mornari, svi, koji plove morem, ići će na zemlju.

30. Jaukat će za tobom iza glasa, gorko će tugovati, posut će prahom glavu svoju, valjat će se u pepelu.

31. Za tobom će se načiniti ćelavi i obući će se u haljine žalosti. Plaču za tobom srcem zabrinutim, tuguju gorko.

32. Tužaljku pjevaju tebi i tuguju za tobom: Tko leži kao Tir tako tiho kao u grobu usred mora?

33. Kad je izlazila roba tvoja iz mora, sitio si mnoge narode. Svojim dobrima i mnoštvom svoje robe obogaćivao si kraljeve zemaljske.

34. Sad si se razbio u moru, u dubinama vode. Roba tvoja sa svim narodom tvojim pala je u tebi.

35. Svi stanovnici primorja ustravljeni su nad tobom. Kraljeve njihove drma groza, trese im se lice.

36. Trgovci među narodima ispiskaju te. Strašno si dovršio i iščeznuo si zauvijek!

GLAVA 28.

Sud Božji i tužaljka nad knezom tirskim. Proti Sidonu. Izraelova budućnost.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

*2. »Sine čovječji, reci knezu tirskomu: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer si ohol i veliš: »Ja sam Bog! Sjedim na prijestolu Božjem usred mora!«, zato ti kažem: Ti si samo čovjek a ne Bog, pa se ipak držiš kao Bog!

3. Eto, mudriji si od Danijela. Ništa sakriveno nije tebi odveć tamno.

4. Mudrošću svojom i razborom svojim stekao si bogatstvo sebi i nakupio zlata i srebra u riznice svoje.

5. Velikom mudrošću svojom u trgovini svojoj umnožio si bogatstvo svoje. Ohol si postao poradi bogatstva svojega.'

6. Zato ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer se gradiš Bogom,

7. Evo, zato ću dovesti na te strance, najljuće između narodâ. Oni će trgnuti mačeve svoje na ljepotu tvoju mudrošću stečenu i oskvrnit će sjajnost tvoju.

8. Svalit će te u jamu i umrijet ćeš okrutnom smrću pobijenih usred mora.

9. Hoćeš li i tada još kazati pred krvnicima svojim »Ja sam Bog!«, kad si ipak samo čovjek a ne Bog u ruci onoga, koji te ubija?

*10. Umrijet ćeš smrću neobrezanih od ruke tuđinske. Jer ja sam to rekao'«, govori svemogući Gospod.

11. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

Gl. 28. (1 sl.) Prorok riše oholost kneza tirskoga i propast njegovu.
(2) Kralj je mislio da je nenapadljiv kao Bog.
(10) Umrijet će kao jedan neobrezani, t. j. kao bezbožnik, koji dolazi u najdonji dio svijeta mrtvih.

12. »Sine čovječji, zapjevaj tužaljku nad kraljem tirskim i reci mu: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Ti si pečat savršenosti, pun mudrosti i savršene ljepote.

*13. Boravio si u Edenu, vrtu Božjemu. Sve drago kamenje bilo je odijelo tvoje: karneol, topas i jaspis, hrizolit, beril i oniks, safir, rubin i smaragd. Okov tvoj i ures tvoj bili su od zlata. Načinjeni su bili onaj dan, kad si se rodio.

*14. Ti si bio pomazan stražar kerub; za to sam te bio postavio. Ti si bio na svetoj gori Božjoj, hodio si posred kamenja ognjenoga.

15. Nekazniv si bio na putovima svojim od dana, kad si se rodio, dok se nije pronašla na tebi opačina.

16. Nutrina je tvoja od mnoge trgovine tvoje bila puna opačine i sagriješio si. Tada sam te zbacio s gore Božje. Stražar kerub protjerao te je iz sredine kamenja ognjenoga.

17. Ohol si bio postao poradi ljepote svoje. Ostavio si mudrost svoju radi sjajnosti svoje. Bacio sam te dolje na zemlju. Predao sam te kraljevima, da na tebi pasu oči svoje.

18. Brojem svojih grijeha, nepravdom u trgovini svojoj bio si oskvrnio svetišta svoja. Zato sam izveo oganj iz sredine tvoje, koji te je proždero. U pepeo položio sam te na zemlji pred očima sviju, koji su te ugledali.

19. Svi, koji su te poznavali među narodima, ustravljeni su nad tobom. Strašno si dovršio i iščeznuo si zauvijek.’«

20. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

21. »Sine čovječji, upravi lice svoje prema Sidonu i prorokuj proti njemu!

22. Reci: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Evo, ja ću izaći proti tebi, Sidone, i proslavit ću se usred tebe. Spoznat će se, da sam ja Gospod, kad održim sud na njemu i pokažem se svet na njemu.

23. Poslat ću kugu proti njemu i krvoproliće na ulice njegove. Pobijeni će padati usred njega od mača, što bjesni proti njemu unaokolo. Tada će se spoznati, da sam ja Gospod.

24. Kući Izraelovoj ne će više biti trn, koji muči, ni žalac više, koji boli, kod svih unaokolo, koji ih preziru. Spoznat će, da sam ja Gospod.’

25. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Kada skupim kuću Izraelovu iz narodâ, među koje je razasuta, tada ću se na njima pokazati kao svet pred očima narodâ, i oni će stanovati u svojoj zemlji, koju sam dao slugi svojemu Jakovu.

26. Mirno će stanovati u njoj, gradit će kuće i sadit će vinograde. Mirno će stanovati u njoj, kad izvršim sud na svima, koji su ih prezirali unaokolo. Tada će se spoznati, da sam ja Gospod, Bog njihov.’«

(13 sl.) Knez je imao sve darove tjelesne i duhovne. Njegova je sreća bila tolika, da je stanovao kao u zemaljskom raju, pridružen kerubima. »Sveta gora Božja« jest otok, na kojem je ležao grad Tir sa svojim svetištima.

(14) Knez tirski bio je kao kerub u zemaljskom raju. Ova slika označuje sjaj Tira među svima gradovima, ali će ga izgubiti radi svojih grijeha. Ognjeno kamenje znači sjaj dragoga kamenja, kojima je knez pokriven.

GLAVA 29.

Proročanstvo proti Egiptu.

*1. U desetoj godini, u desetom mjesecu, dvanaesti dan toga mjeseca dođe mi riječ Gospodnja ovako:

2. »Sine čovječji, upravi lice svoje prema faraonu, kralju egipatskom, i prorokuj proti njemu i proti svemu Egiptu!

*3. Reci ovo: Ovako veli svemogući Gospod: ,Evo, ja ću izaći proti tebi, faraone, kralju egipatski, ti krokodile veliki! Ti ležiš među nilskim rukavima svojim i govoriš: »Moj je Nil; ja sam sebe samoga načinio.«

4. Ja ću metnuti kuke u čeljusti tvoje i učinit ću da se ribe nilskih rukava tvojih nahvataju na ljuske tvoje, i izvući ću te ih nilskih rukava tvojih zajedno sa svima ribama nilskih rukava tvojih, što su se nahvatale na ljuskama tvojim.

5. Tada ću te baciti u pustinju sa svima ribama nilskih rukava tvojih. Na kopnu ćeš podleći, ne ćeš se dignuti ni pokopan biti. Životinjama divljim i pticama nebeskim dat ću te da te pojedu.

*6. Tada će svi stanovnici egipatski spoznati, da sam ja Gospod. Oni su samo štap od trske kući Izraelovoj.

7. Kad te oni uzmu u ruku, ti se rascjepkaš i rasiječeš im sve rame, i kad se oni naslone na te, ti se prebiješ i uskolebaš im čitavo tijelo.'

8. Zato ovako veli svemogući Gospod: ,Evo, ja ću pustiti na te mač i uništit ću u tebi čovjeka i stoku.

9. Egipat će postati pustinja i pustoš i tako će spoznati, da sam ja Gospod. Jer si rekao: »Moj je Nil; ja sam sebe samoga načinio«,

*10. Evo, zato ću izaći proti tebi i proti nilskim rukavima tvojim. Obratit ću Egipat u pustoš i pustinju od Magdala do Siene, do međe Kuša.

11. Ne će prelaziti preko njega noga ni čovjeka ni živinčeta. Ostat će nenastanjen četrdeset godina.

12. Učinit ću od Egipta najveću od svih pustinja, i gradovi njegovi bit će najpustiji od svih gradova četrdeset godina. Razasut ću Egipćane među narode i razagnat ću ih po zemljama.'

13. Jer ovako veli svemogući Gospod: ,Kad prođe četrdeset godina, skupit ću Egipćane iz narodâ, među koje su bili razasuti.

*14. Ja ću okrenuti sudbinu Egipta i dovest ću ih opet u zemlju Fatures, odakle vuku lozu. Ondje će biti malo kraljevstvo.

*15. Manje će biti od drugih kraljevstva i ne će se više uzdignuti

---

Gl. 29. (1) Isp. 26, 1 s bilješkom. Osim Babilona bio je tada Egipat jedina velevlast. Mnogi manji narodi, među njima i Juda, očekivali su pomoć od Egipta proti velikome kralju. Prognanici u Babilonu očekivali su od Egipta svoje oslobođenje iz ropstva.

(3) Faraon se ispoređuje s velikim krokodilom, jer je Egipat bio poznat sa svojih krokodila, i u Egiptu se je dapače iskazivala božanska čast krokodilima. I svojom strahovitom snagom krokodil je zgodna slika silne moći faraonove nad područjem egipatskoga Nila.

(6) Naslanjanje na Egipat donijelo je Izraelu uvijek samo nesreću (4 Kralj 18, 21; Iz 20; Iz 36, 6).

(10) Magdal (Magdalum) na sjeveroistoku i Siena (Asuan) na jugu bili su pogranični gradovi zemlje. Kuš je Etiopija.

(14) Fatures (Patros, južna zemlja) jest gornji Egipat.

(15 sl.) Egipat se od svojega udara ne će više oporaviti, nego će nakon povratka iz ropstva dalje još postojati kao neznatno kraljevstvo, od kojega Izraelu ne će više biti nikakve, ni političke ni vjerske, opasnosti.

nad narode. Njihov ću broj učiniti tako neznatnim, da više ne vladaju narodima.

16. Za kuću Izraelovu ne će više biti vrijedni pouzdanja, nego će im samo još donositi na pamet krivnju njezinu, da je trčala za njima. Spoznat će, da sam ja svemogući Gospod.'«

*17. U dvadeset sedmoj godini, u prvom mjesecu, prvi dan toga mjeseca dođe mi riječ Gospodnja ovako:

*18. »Sine čovječji! Nabuhodonozor, kralj babilonski, zadao je vojsci svojoj tešku službu proti Tiru. Svaka je glava ćelava, svako je rame krvavo nažuljano. Ali plaće nije bilo ni njemu ni vojsci njegovoj od Tira za rad, što ga je učinio za nj.

19. Zato ovako veli svemogući Gospod: , Evo, ja ću dati kralju babilonskom Nabuhodonozoru Egipat. On će odvući bogata dobra njegova. On ga smije razgrabiti i opljeniti. To će biti plaća njegovoj vojsci.

20. Kao plaću za rad, što ga je učinila, dat ću joj Egipat. Za me je radila', govori svemogući Gospod.

21. ,Na ovaj ću dan dati kući Izraelovoj novu snagu i tebi ću otvoriti usta među njima. Tada će oni spoznati, da sam ja Gospod.'«

GLAVA 30.

Dan Gospodnji nad Egiptom. Razor gradova. Mišica faraonova.

1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, prorokuj i reci: Ovako veli svemogući Gospod: ,Jaučite! Teško danu!

3. Jer je blizu dan, blizu je dan Gospodnji, tamni dan. On će biti vrijeme kazne narodima.

4. Mač će doći u Egipat; u Kušu će vladati tjeskoba vrlo bolna, kad stanu padati pobijeni Egipćani, kad se budu odvlačila velika dobra njihova i raskopavali temelji njihovi.

*5. Kuš, Fut, Lud, sva mješavina narodâ, Kub i drugi saveznici popadat će s njima od mača.'

6. Ovako veli Gospod: ,Popadat će potpornji Egipta, i oborit će se ponosna moć njegova. Od Magdala do Siene popadat će od mača ljudi njegovi', govori svemogući Gospod.

7. ,Zemlja će njegova biti najpustija od svih zemalja i gradovi njegovi najpustiji od svih gradova.

8. Oni će spoznati, da sam ja Gospod, kad stavim oganj na Egipat i svi se pomoćnici njegovi satru.

*9. U onaj će dan ići preda mnom poslanici na lađama, da trgnu Kušite iz bezbrižnosti njihove. Tjeskoba vrlo bolna doći će na njih kao na nesretni dan Egipta; jer evo, on je došao.'

10. Ovako sveli svemogući Gospod: ,Učinit ću kraj ljudstvu u Egiptu rukom Nabuhodonozora, kralja babilonskoga.

11. On i narod njegov, najokrutniji između narodâ, doći će i zemlju će poharati. Trgnut će mač svoj na Egipat i napunit će zemlju pobijenih.

12. Isušit ću rijeke Nila i predat ću zemlju u ruke zlikovcima. Opu-

(17—21) Nabuhodonozor će izvršiti kaznu za Egipat.
(18) Kod opsade Tira puno je imala da podnese babilonska vojska. Opis je vrlo pjesnički.
Gl. 30. (5) Isp. Jer 46, 9; 25, 20. Gdje je ležala zemlja Kub, ne zna se.
(9) Poslanici će donijeti u Etiopiju strašnu vijest o kaznenom sudu, što je pao na Egipat.

stit ću zemlju i sve, što je u njoj, rukom tuđinaca. Ja, Gospod, to sam rekao.'

*13. Ovako veli svemogući Gospod: ,Uništit ću idole i potrt ću kumire u Memfisu. Ne će više biti kneza iz Egipta. Pustit ću strah u Egipat,

14. Opustošit ću Fatures, stavit ću oganj na Tanis i izvršit ću sud na Tebi.

15. Izlit ću gnjev svoj na Peluzij, bedem Egipta, i istrijebit ću ljudstvo u Memfisu.

16. Stavit ću oganj na Egipat. Siena će se previjati od tjeskobe. Teba će se osvojiti, i zidovi će joj se oboriti.

17. Mladi ratnici iz Heliopolisa i Bubastisa popadat će od mača, i sve će ostalo otići u ropstvo.

18. U Tafni će dan pomrčati, kad ondje polomim žezla Egipta, i kad se u njemu učini kraj ponosnom sjaju njegovu. Oblak će ga pokriti. Gradovi će njegovi otići u ropstvo.

19. Tako ću izvršiti kazneni sud na Egiptu, i oni će spoznati, da sam ja Gospod.'«

*20. U jedanaestoj godini, u prvom mjesecu, sedmi dan toga mjeseca dođe mi riječ Gospodnja ovako:

*21. »Sine čovječji, ja sam slomio mišicu faraonu, kralju egipatskom. Eto, ona se više ne zavija. Ne uzima se lijek, i ne meće se zavoj na nju, da bi opet postala jaka i mogla držati mač.

22. Zato ovako veli svemogući Gospod: ,Evo, ja ću izaći proti faraonu, kralju egipatskom, i razmrskati mu obadvije mišice, zdravu i slomljenu, i izbit ću mu mač iz ruke.

23. Razasut ću Egipćane među narode i razagnati ih po zemljama.

24. A ukrijepit ću mišice kralju babilonskom i dat ću mu svoj mač u ruku. A polomit ću mišice faraonu, da jeca pred njim kao čovjek teško ranjen.

25. Mišice kralju babilonskom ukrijepit ću, a faraonu će mišice klonuti. Spoznat će, da sam ja Gospod, kad dadnem mač svoj u ruku kralju babilonskom, da njim zamahne na Egipat.

26. Razasut ću Egipćane među narode i razagnati ih po zemljama. Spoznat će, da sam ja Gospod.'«

GLAVA 31.

Faraon, ponosni cedar.

*1. U jedanaestoj godini, u trećem mjesecu, prvi dan toga mjeseca dođe mi riječ Gospodnja ovako:

2. »Sine čovječji, kaži faraonu, kralju egipatskom, i mnoštvu njegovu: ,Na što si nalik u veličini svojoj?

3. Eto, Asur je bio kao cedar na Libanu, lijepih grana, sjenasta li-

(13—18) Memfis je ležao u blizini današnjega Kaira i bio je glavni grad srednjega Egipta. Tanis je bio znamenit grad u donjem Egiptu. Teba je bila glavni grad gornjega Egipta. Peluzij (Pelusium) je ležao na Sredozemnom moru na sjeveroistočnoj granici zemlje i bio je utvrđeno mjesto. Siena (Asuan) pripadala je gornjemu Egiptu. Bubastis je ležao na ušću Nila (u Delti Nila). Tafna (Tafnes, Tafnis) (isp. Jer 2, 16; 43, 7), nedaleko od Peluzija, bila je tvrđava na međi.

(20) Proročanstvo pada u vrijeme opsade Jeruzalema, jedno četiri mjeseca prije osvojenja Jeruzalema. Opet se računa po odvođenju Joahinovu u ropstvo.

(21) Prorok bit će da misli na poraz, što ga je pretrpio faraon Hofra, kad je htio da priskoči u pomoć opsjednutom Jeruzalemu.

Gl. 31. (1 sl.) Riječ je Božja došla po prijašnjem računanju samo nekoliko tjedana prije pada Jeruzalema. Prorok ispoređuje Egipat s Asirijom. Obadvije sile slične su jedna drugoj po svojoj veličini i po svojem tužnom padu.

šća, visoka rasta. Vrh mu je dopirao do u oblake.
4. Voda ga je učinila velikim, bezdana ga je uzvisila. Rijeke su njezine tekle oko njegova stabla, i puštala je potoke svoje k svim drvetima poljskim.
*5. Zato je rast njegov nadvisio sva drveta poljska. Umnožili se ogranci njegovi, produljile se grane njegove poradi obilne vode, rastao je u širinu.
6. Na granama su njegovim vijale gnijezda svakojake ptice nebeske. Pod ograncima su njegovim svakojake životinje poljske legle mlade svoje.
7. Bio je lijep veličinom svojom s dugim granjem svojim. Jer je korijen njegov imao vodu obilnu.
8. Cedri u vrtu Božjem nijesu ga mogli zakloniti. Čempresi sa svojim granama nijesu mu se mogli izjednačiti. Makljeni nijesu imali takve grane kao on. U vrtu Božjem nije se moglo nijedno drvo mjeriti s njim u ljepoti.
9. Učinio sam ga lijepa mnoštvom grana njegovih. Zavidjela su mu sva drveta edenska u vrtu Božjem.'
10. Zato ovako veli svemogući Gospod: ‚Jer je bio visoka rasta i pružio vrh svoj do u oblake i ohol postao radi veličine svoje,
11. Zato sam ga dao u ruke najjačemu među narodima. Taj će učiniti s njim po mjeri zloće njegove. Odbacio sam ga.
12. Tada su ga posjekli tuđinci, najljući između narodâ, i ostavili ga. Na gore i u doline sve popadale su grane njegove. Ogranci su njegovi ležali polomljeni po svim gudurama u zemlji. Svi narodi zemaljski otidoše iz sjene njegove i pustiše ga da leži.
13. Na njemu izvaljenom nastanile se svakojake ptice nebeske. Na granama njegovim stanovale su svakojake životinje poljske.
14. Nijedno drvo kraj vode da se više ne bi dizalo previsoko u svome rastu i vrha svojega da ne bi pružalo do u oblake! Od silnikâ, što piju vodu, da se više ne bi nijedan oholio visinom svojom! Jer su svi posvećeni smrti, moraju dolje u podzemni svijet, dolje k ljudima, što su sišli u jamu.'
15. Ovako veli svemogući Gospod: ‚U dan, kada je sišao u svijet mrtvih, učinio sam da tuguje nad njim bezdana, zaustavio sam rijeke njezine. Silne su vode stale. Poradi njega zaogrnuo sam Liban u odjeću žalosti. Sva su drveta poljska povenula za njim.
*16. Tutnjavom pada njegova ustresao sam narode, kad sam ga oborio u svijet mrtvih, k onima, koji su sišli u jamu. Tada su se utješila u svijetu mrtvih sva drveta edenska, najizabranija i najbolja na Libanu, sva, što su pila vodu.
*17. I oni su sišli s njim dolje u svijet mrtvih, k onima, što su pobijeni mačem, i pomoćnici njegovi, što su stanovali u sjeni njegovoj među narodima.
18. S kojim između drveta edenskih mogao si se isporediti sjajem i veličinom? A ipak ćeš biti oboren s drvetima edenskim u podzemni svijet. Ležat ćeš usred neobrezanih, s onima, što su pobijeni ma-

(5—7) Asirija je svojom veličinom i moći nadvisila sve narode. Mnogi su narodi njoj pripadali.
(16) Sav se je svijet prestrašio, kad je palo asirsko kraljevstvo. Mrtvi su se uzradovali, što je morao i silni kralj asirski dijeliti njihovu sudbinu.
(17) Pad Asura (Asirije) upropastio je i njegove saveznike.

čem. To je faraon i sve mnoštvo njegovo'«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 32.

Tužaljka za faraonom.

*1. U dvanaestoj godini, u dvanaestom mjesecu, prvi dan toga mjeseca dođe mi riječ Gospodnja ovako:

*2. »Sine čovječji, izdigni tužaljku za faraonom, kraljem egipatskim, i reci mu: ‚Laviću među narodima, ti si bio i bitisao! A bio si ipak kao krokodil u moru: štrcao si vodu iz nozdrva svojih, mutio si vodu nogama svojim, ritao si se na valove njezine.'

3. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Razapet ću mrežu svoju nad tobom s četom mnogih naroda, koji te izvlače lovnom mrežom mojom.

4. Bacit ću te tada na zemlju, krhnut ću te na tvrdu zemlju. Pustit ću sve ptice nebeske da sjedaju na te i nasitit ću tobom životinje sa sve zemlje.

5. Donijet ću meso tvoje na gore i napunit ću doline strvinom tvojom.

6. Napojit ću zemlju krvlju tvojom do na gore. Korita će riječna biti puna tebe.

*7. Kad se ti ugasiš, zastrijet ću nebo, i zvijezde ću njegove pomračiti. Sunce ću zastrijeti oblacima, i mjesec ne će više svijetliti svjetlošću svojom.

*8. Sva ću svjetila na nebu pomračiti za tobom i razastrijet ću tamu nad zemljom tvojom,' govori svemogući Gospod.

*9. ‚Ustrašit ću mnoge narode, kada donesem među narode tvoje pobijene, u zemlje, kojih ne poznaš.

10. Mnoge ću narode poradi tebe grozom napuniti. Kraljevi će se njihovi zgroziti od tebe, kad mahnem mačem svojim pred očima njihovim. Svi će svaki čas drhtati za svoj život na dan tvojega pada.'

11. Jer ovako veli svemogući Gospod: ‚Mač kralja babilonskoga doći će na te.

12. Mačem ratnikâ oborit ću veliki narod tvoj. Jer su oni najljući među narodima. Oni će poharati sjaj Egipta. Sve će mnoštvo njegovo propasti.

13. Potrt ću svu stoku njegovu pokraj mnogih voda. Ne će ih više mutiti noga čovječja, niti će ih mutiti papak kakve životinje.

*14. Tada ću razbistriti vode njihove i učinit ću da teku rijeke njihove kao ulje', govori svemogući Gospod.

15. ‚Kad učinim pustinjom Egipat, kad opusti zemlja, bude bez svega što je u njoj, kad pobijem sve stanovnike njezine, tada će im biti jasno, da sam ja Gospod.'

*16. Ovo je tužaljka, što će se zapjevati, i kćeri će je narodne pjevati. Pjevat će je nad Egiptom i nad mnogim narodom njegovim«, govori svemogući Gospod.

Gl. 32. (1 sl.) Ova riječ Božja pada u vrijeme iza pada Jeruzalema.

(2) K ovome opisu krokodila isp. Jb 41, 12.

(7 sl.) Prorok gleda sud nad Egiptom u vezi s općim posljednjim sudom (isp. Mt 24, 29).

(9 sl.) Potučena vojska faraonova razasut će se po svem svijetu. Narodi se boje, da ne dođe sličan sud i na njih.

(14 sl.) Kako nikakvo živo biće ne dolazi k Nilu i ne muti njegovih voda, to one teku mirno kao ulje. Egipat je postao samotna pustinja.

(16) »Kćeri narodne«: žene i djevojke, koje su se i inače brinule za naricanje (Prop 12, 5), imale su oplakati pad Egipta.

*17. U dvanaestoj godini, u prvom mjesecu, petnaesti dan toga mjeseca dođe mi riječ Gospodnja ovako:

18. »Sine čovječji, započni tužaljku za mnogim narodom Egipta i opjevaj njegov i silnih naroda silazak u podzemni svijet, k onima, koji su sišli u jamu!

19. Od koga si u čem ljepši? Siđi i spavaj s neobrezanima!

20. Oni će pasti posred pobijenih mačem. Mač je već dat: privucite Egipat i sve mnoštvo njegovo!

21. Vođe ratnikâ govorit će ispred carstva mrtvih njemu s pomoćnicima njegovim: »Oni su sišli, oni tu leže, neobrezani, mačem pobijeni.«

22. Ondje je Asur i četa njegova okolo groba njegova. Svi su pobijeni, pali od mača.

23. Grobovi njegovi leže u dnu najdubljem. Četa njegova leži okolo groba njegova. Svi su pobijeni, pali od mača, oni, koji su nekoć zadavali strah u zemlji živih.

24. Ondje je Elam i sve mnoštvo njegovo okolo groba njegova. Svi su pobijeni, pali od mača, koji su neobrezani sišli u podzemni svijet, koji su nekoć zadavali strah u zemlji živih i sada nose sramotu svoju s onima, koji su sišli u jamu.

25. Usred pobijenih namjestili su postelju njemu sa svim mnoštvom njegovim. Grobovi su njihovi okolo njega. Svi su neobrezani, pobijeni mačem. Jer su zadavali strah u zemlji živih. Sada nose sramotu svoju s onima, koji su sišli u jamu. Metnuti su usred pobijenih.

*26. Ondje je Mosoh i Tubal i sve mnoštvo njihovo. Grobovi su njihovi okolo njih. Svi su neobrezani, pali od mača, oni, koji su nekoć zadavali strah u zemlji živih.

27. Oni ne leže s junacima, koji su pali u davnoj davnini, koji su sišli u svijet mrtvih u ratnoj spremi svojoj, kojima su metnuti pod glavu mačevi njihovi. Krivnja je njihova na kostima njihovim. Jer je strah od tih junaka bio vladao u zemlji živih.

28. I ti ćeš biti satrven usred neobrezanih i spavat ćeš s pobijenima mačem.

29. Ondje je Edom, kraljevi njegovi i svi knezovi njegovi, koji su unatoč junaštvu svojemu metnuti među pobijene mačem. Oni leže sad s neobrezanima i s onima, koji su sišli u jamu.

30. Ondje su svi knezovi sjevera i svi Sidonci, koji su sišli k pobijenima, pobijeni unatoč strahovitosti svojoj. Oni su osramoćeni unatoč junaštvu svojemu. Sad leže ondje, neobrezani, s pobijenima mačem i nose sramotu svoju s onima, koji su sišli u jamu.

31. Njih će vidjeti faraon i utješit će se nad svim mnogim narodom svojim. Mačem je pobijen faraon sa svim narodom svojim', govori svemogući Gospod.

32. ,Jer je zadavao strah u zemlji živih. Zato će se metnuti usred neobrezanih, s ubijenima mačem, faraon i sav mnogi narod njegov'«, govori svemogući Gospod.

(17—32) Pjesma je strahovit pjev o propasti svih Bogu neprijateljskih sila. Ruglo i sramota dopast će im na onome svijetu. Oni leže s neobrezanima, t. j. s bezbožnicima, i s pobijenima mačem, t. j. s onima, koje je pomorio sud Božji. K njima mora da siđe i faraon.

(26) Mosoh (Mešeh) i Tubal na jugoistočnoj obali Crnoga mora bili su najkrajnji narodi na sjeveru. Obadva ratoborna plemena pojavljuju se na svršetku vremenâ kao izabrane čete vlasti Gogove (38, 2).

GLAVA 33.

Odgovornost proroka i prognanikâ.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, govori sinovima naroda svojega i kaži im: ‚Kad pustim na koju zemlju mač, i narod one zemlje uzme koga između sebe i postavi ga sebi za stražara,

3. I on vidi mač gdje dolazi na zemlju, zatrubi u trubu i opomene narod,

4. I ako tko čuje glas trube, a ne dadne se opomenuti, i mač dođe i pogubi ga: krv će njegova doći na glavu njegovu.

5. On je čuo glas trube, a nije se dao opomenuti; krv će njegova doći na njega. A onaj je opomenuo i dušu je svoju spasio.

6. Ako li stražar vidi mač gdje dolazi i ne zatrubi u trubu, i narod ne bude opomenut, i mač dođe i pogubi koga između njih, taj će doduše poginuti za svoju krivnju, ali ću krv njegovu iskati iz ruke stražareve.'

7. I ja sam tebe, sine čovječji, postavio stražarem kući Izraelovoj. Kad čuješ riječ iz mojih usta, opominji ih u moje ime!

8. Kad kažem bezbožniku: ‚Bezbožniče, moraš poginuti', a ti to ne kažeš, da odvratiš bezbožnika od zla puta njegova, taj će bezbožnik doduše poginuti za svoju krivnju, ali ću krv njegovu iskati iz tvoje ruke.

9. Ako li si opomenuo bezbožnika, da se vrati sa svoga puta, a on se ne vrati sa svoga puta, on će poginuti za svoju krivnju, a ti si spasio život svoj.

*10. A ti, sine čovječji, reci kući Izraelovoj: Ovako ste vi govorili: ‚Zlodjela naša i grijesi naši na nama su; poradi njih propadamo. Kako bismo mogli još živjeti?'

11. Reci im: ‚Tako bio ja živ', govori svemogući Gospod, ‚nije mi milo da umre bezbožnik, nego da se vrati bezbožnik sa svoga puta i da živi. Vratite se, vratite se sa zlih putova svojih! Jer zašto hoćete umrijeti, kućo Izraelova?'

12. Zato, sine čovječji, reci sinovima naroda svojega: ‚Pravednost pravednika ne će ga spasiti u dan, kad sagriješi, i bezbožnost bezbožnika ne će ga upropastiti u dan, kad se vrati od bezbožnosti svoje. Ali i pravednik ne može poradi pravednosti svoje ostati na životu u dan, kad sagriješi.

13. Kad obećam pravedniku, da će ostati na životu, i on se osloni na pravednost svoju i učini zlo, ne će se više spominjati sva pravednost njegova; poradi grijeha, što ga je učinio, umrijet će.

14. Ako li kažem bezbožniku: »Moraš umrijeti«, i on se obrati od grijeha svojega i čini pravo i pravednost,

15. Povrati zalog, vrati oteto, hodi po zapovijedima, što vode k ži-

Gl. 33. (1 sl.) Iza pada Jeruzalema nije više Ezekijel davao proročanstva s prijetnjama, nego je tješio narod obećanjima sretne budućnosti narodne. U smislu naravnom, zemaljskom i povijesnom nijesu se ispunila prorokova obećanja, ali su se ispunila u vrhunaravnom duhovnom smislu gledom na mesijansko kraljevstvo. Prorokovi su govori često puta mesijanska proročanstva.

(1—9) Jer je padom Jeruzalema, što ga javlja jedan bjegunac (r. 21), bila u srcima prognanikâ nastala velika nutarnja promjena, pogodna za dalje djelovanje Ezekijelovo, to prorok dobiva naputak, da i nadalje vjerno služi, te svoj narod obraća k Bogu.

(10—20) Ezekijel će očajnike, koji su nakon razorenja Jeruzalema bili izgubili svu nadu u spasenje, tješiti spominjući im Božju dobrotu i pravednost. Bog oprašta grješniku, kad se obrati, i plaća svakomu samo po njegovim djelima.

votu, i više ne čini nepravde, on će ostati na životu i ne će umrijeti.
16. Svih grijeha njegovih, što ih je počinio, ne će se više spominjati; činio je pravo i pravednost; živjet će.
17. Ipak govore sinovi naroda tvojega: »Put Svemogućega nije pravedan.« Ali njihov put nije pravedan.
18. Kad se pravednik odvrati od pravednosti svoje i čini nepravdu, umrijet će poradi toga.
19. A kad se bezbožnik odvrati od svoje bezbožnosti i čini pravo i pravednost, ostat će na životu poradi toga.
20. A vi govorite: »Put Svemogućega nije pravedan.« Svakoga ću od vas, kućo Izraelova, suditi po putovima njegovim.'«
21. U dvanaestoj godini, u desetom mjesecu, peti dan toga mjeseca nakon našega odvođenja dođe k meni jedan bjegunac iz Jeruzalema i javi: »Grad je zauzet.«
22. A ruka je Gospodnja bila došla na me već prije dolaska bjegunčeva. On je bio otvorio usta moja, prije nego je onaj ujutro došao k meni. Otkako su usta moja bila tada otvorena, nijesam više nikada zanijemio.
23. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
*24. »Sine čovječji! Koji stanuju u ruševinama u zemlji Izraelovoj, govore ovako: ‚Abraham je bio jedan jedini i dobio je u posjed zemlju. A nas je mnogo, nama je data zemlja u posjed.'
25. Zato im reci: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Vi jedete meso s krvlju, podižete oči k idolima svojim i prolijevate krv, i hoćete da uzmete u posjed zemlju?
26. Podupirete se na mač, činite gadove i skvrnite svaki ženu drugoga i hoćete da uzmete u posjed zemlju?'
27. Ovako im reci: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Tako ja živ bio! Koji stanuju u ruševinama, popadat će od mača, i tko je napolju, dat će se divljim životinjama da ga izjedu, i tko se zadržava u skrovištima i pećinama, od kuge će umrijeti.
28. Zemlju ću učiniti pustinjom i pustoši, i nestat će ponosnog sjaja njezina. Opustjet će gore Izraelove, i nitko više ne pe prolaziti njima.
29. Tada će oni spoznati, da sam ja Gospod, kad učinim zemlju pustinjom i pustoši poradi svih gadova njihovih, što su ih počinili.'
30. O tebi se, sine čovječji, razgovaraju sinovi naroda tvojega na zidovima i na kućnim vratima i govore među se jedan drugome ovako: ‚Dođite i čujte, kakva riječ izađe od Gospoda!'
31. Tada dolaze k tebi listom, sjedaju pred tobom kao narod moj i slušaju riječi tvoje, ali ih ne izvršuju, slatki su u svojim ustima, a srce njihovo ide za nepravednim dobitkom.
32. Eto, ti si im kao kakav ljuveni pjevač, koji ima lijep glas i krasno udara u žice. Slušaju riječi tvoje, ali ih ne izvršuju.
33. Ali kad to dođe — a evo dolazi —, onda će spoznati, da je bio prorok među njima.«

(24) Judejci, što su nakon pada grada ostali u Jeruzalemu, mislili su, da kao potomci Abrahamovi imaju osobito pravo na posjed Obećane zemlje. Mislili su: Ako je već Abraham dobio zemlju, premda je bio samo jedan jedini čovjek, koliko više pripada ona njima, kad ih je tako mnogo. Nijesu promišljali, da je posjed Obećane zemlje bio dar milosti Božje, i da je bila darovana njihovu praocu samo poradi njegove pravednosti, a oni su bili uvrijedili Boga toliko puta tolikim svojim opačinama.

GLAVA 34.

Proročanstvo o dobrom pastiru.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, prorokuj proti pastirima Izraelovim, prorokuj i reci njima, pastirima! Ovako veli svemogući Gospod: ‚Teško pastirima Izraelovim, koji pasu sami sebe! Ne treba li da pastiri pasu stado?

3. Trošite mlijeko i odijevate se vunom. Tovne životinje koljete, a stada ne pasete.

4. Slabih životinja ne krijepite, bolesnih ne liječite, ranjenih ne zavijate, odagnanih ne dovodite natrag, izgubljenih ne tražite, nego ih gazite žestinom i silom.

5. Stado se moje rasipa, jer nema pastira, i svima divljim životinjama služi za hranu. Ono se rasipa;

6. Po svim gorama i na svakom visokom humu luta naokolo stado moje. Po svoj zemlji razasuto je stado moje. A nitko ga ne traži, nitko se ne brine za nj.

7. Zato, pastiri, čujte riječ Gospodnju!

8. ‚Tako ja bio živ!' govori svemogući Gospod. ‚Jer je stado moje postalo za grabež i stado moje postalo za hranu divljim životinjama, i nije bilo pastira, i pastiri se moji nijesu brinuli za stado moje, nego su pastiri moji pasli sami sebe, a ne stado moje',

9. Zato, pastiri, čujte riječ Gospodnju!

10. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Evo, ja ću izaći proti tim pastirima i iskat ću stado svoje iz njihove ruke. Učinit ću kraj pastirskoj službi njihovoj. Ne će više pastiri pasti sami sebe. Otet ću stado svoje iz ralja njihovih. Ne će im više služiti za hranu.'

*11. Jer ovako veli svemogući Gospod: ‚Evo, ja ću se sam zauzeti za stado svoje i gledati ga.

12. Kao što pastir gleda stado svoje, kad je kod ovaca svojih razasutih, tako ću i ja gledati ovce svoje i oslobodit ću ih iz svih mjesta, kuda su se razasuli, kad je bilo mračno i tamno.

13. Izvest ću ih iz narodâ, i posakupit ću ih iz zemalja, i dovest ću ih natrag u zemlju njihovu. Past ću ih na gorama Izraelovim, u dolinama i po svim krajevima naseljenim u zemlji.

14. Vodit ću ih na dobru pašu. Na visokim gorama Izraelovim bit će pašnik njihov. Ondje će počivati na dobru pašniku i imat će masnu pašu na gorama Izraelovim.

15. Ja ću sam pasti stado svoje i ja ću ih sam odmarati', govori svemogući Gospod.

16. ‚Zalutale ću tražiti, odagnane natrag dovesti, ozlijeđene zaviti, bolesne okrijepiti i zdrave i jake čuvati. Past ću ih, kako je pravo.

17. A vi, stado moje', ovako govori svemogući Gospod, ‚vidite, ja ću tada suditi između ovce i ovce. između ovnova i jaraca.

Gl. 34. (1 sl.) Pod pastirima, o kojima se ovdje govori, razumijevaju se duhovni i svjetovni poglavari Izraelovi. Oni su skrivili propast naroda, jer su išli samo za svojom korišću, za niskim dobitkom, a dužnosti svoje zanemarivali. Bog će ih odbaciti i na njihovo mjesto poslat će dobroga pastira iz kuće Davidove, Mesiju. Imamo ovdje pred sobom jedno od najvažnijih mesijanskih proroštava. Sam Isus poziva se na ovo proroštvo, kad veli: »Ja sam dobri pastir« (Iv 10). Isp. 1 Pet 1—4.

(11—16) Prvo pastirsko djelo Božje jest odvođenje iz progonstva. Drugo je, da sâm Bog vodi ovce svoje na najbolju pašu. On će im u mesijansko vrijeme darovati dobra spasenja i otkupljenja.

18. Zar vam nije dosta, da pasete na najboljoj paši? Zar morate, što još ostane od vaše paše, pogaziti nogama? Zar vam nije dosta, da pijete najčistiju vodu? Zar morate, što ostane, zamutiti nogama svojim?

19. Moraju li zar moje ovce to popasti, što pogaze noge vaše, i to piti, što pomute noge vaše?'

20. Zato im ovako veli svemogući Gospod: ‚Evo, ja ću sada suditi između ovaca debelih i ovaca mršavih.

21. Jer vi bocima i ramenima otiskujete slabe ovce i rogovima ih svojim bodete, dok ih ne istjerate napolje,

22. Zato ću ja pomoći stadu svojemu, da vam više ne bude za plijen, i sudit ću između ovce i ovce.

*23. Podignut ću im jednoga pastira, koji će ih pasti, svojega slugu Davida; on će ih pasti i bit će im pastir.

*24. I ja, Gospod, bit ću Bog njihov, i moj sluga David bit će knez među njima. Ja, Gospod, to sam rekao.

*25. Učinit ću s njima zavjet mira i divlje ću životinje istrijebiti iz zemlje tako, da u pustinji mognu stanovati sigurno i spavati po šumama.

26. Podijelit ću blagoslov njima i zemlji oko gore svoje i puštat ću dažd na vrijeme; blagosloven će to biti dažd.

27. Drveta će poljska donositi svoje plodove, i zemlja će davati svoj prihod. Stanovat će sigurno na svojoj grudi, i spoznat će, da sam ja Gospod, kad polomim palice jarma njihova i izbavim ih iz ruke onih, koji ih zarobiše.

28. Ne će više biti plijen narodima. Životinje zemaljske ne će ih više jesti, nego će živjeti sigurno, i nitko ih ne će plašiti.

29. Učinit ću da im nikne obilat nasad. Nitko više u zemlji ne će umirati od gladi. Ne će više podnositi sramote od narodâ.

30. Tada će spoznati, da sam ja, Gospod, Bog njihov, s njima, i da su oni, kuća Izraelova, moj narod', govori svemogući Gospod.

31. ‚Jer vi ste stado moje, stado paše moje, vi ljudi, a ja sam Bog vaš'«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 35.

Propast Edoma.

1. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:

2. »Sine čovječji, upravi lice svoje prema gori Seiru i prorokuj o njemu! Reci mu:

3. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Evo, ja ću izaći proti tebi, goro Seire! Dignut ću ruku svoju na te i učinit ću te pustinjom i pustoši.

4. Gradove ću tvoje porušiti, i ti ćeš postati pustinjom. Tada ćeš spoznati, da sam ja Gospod.

*5. Jer si nosio vječno neprijateljstvo i sinove si Izraelove predao

(23) Nakon povratka iz progonstva postavit će im Bog Mesiju kao pastira. Samo se on može misliti pod imenom Davida (isp. 2 Kralj 7, 12 sl.; Am 9, 11; Iz 9, 6; 11, 1). Sluga se naziva kao izabranik i naručenik Gospodnji, i jer čini sve, što Bog hoće.

(24) Gospod će biti njihov Bog, jer je narod svet.

(25—31) Pod slikom zemaljskih blagoslova opisuje prorok mesijansko kraljevstvo kao kraljevstvo mira i mnogih dobara.

Gl. 35. (5) Neprijateljstvo Edomovo proti Izraelu postojalo je već za izlaska iz Egipta (4 Mojs 20, 14 sl.) i pokazivalo se kasnije u neprestanim borbama (2 Kralj 8, 11 sl,; 3 Kralj 11, 14 sl.; 4 Kralj 8, 20 sl.). Edomci su bili nazočni kod razora Jeruzalema i ubijali su bjegunce iz Jude (Abd 11—14). Na ovo posljednje smjera ovdje i Ezekijel.

maču u vrijeme njihove nesreće, kad je krivnja dovela svršetak njihov,

6. Zato, tako ja živ bio!', govori svemogući Gospod, ,učinit ću da se krvaviš, i krv će te progoniti.

7. Učinit ću goru Seir pustinjom i pustoši i sve na njoj potrti, što tamo dolazi i prolazi.

8. Napunit ću bregove njezine pobijenima. Na humovima tvojim i u dolinama tvojim i u svim gudurama tvojim padat će pobijeni od mača.

9. Učinit ću te vječnom pustinjom, i gradovi će tvoji ostati nenastanjeni. Tada ćete spoznati, da sam ja Gospod.

*10. Jer si govorila: »Ova dva naroda i ove dvije zemlje bit će moje, i mi ćemo ih uzeti u posjed, ako i boravi Gospod ondje«,

11. Zato, tako ja živ bio', govori svemogući Gospod, ,učinit ću s tobom po revnosti gnjeva tvojega, kojom si radila iz mržnje svoje prema njima. Dat ću im da me spoznaju, kad ti budem sudio.

12. Tada ćeš spoznati, da sam ja Gospod. Čuo sam sve psovke tvoje, što si ih izbacila proti gorama Izraelovim, kad si rekla: »Puste leže i nama su dane da ih jedemo.«

13. Svojim ste se ustima veličali suprot meni i govorili ste drzovito proti meni. Čuo sam to dobro.'

14. Ovako veli svemogući Gospod: ,Na radost sve zemlje tebe ću opustiti.

15. Kako si se ti radovala, što je opustjela baština kuće Izraelove, tako ću i tebi učiniti. Pustinja ćeš postati, goro Seire, i sav kolik Edom! Tada ćeš spoznati, da sam ja Gospod.'

GLAVA 36.

Oporavljenje Izraelovo.

1. Ti, sine čovječji, prorokuj o gorama Izraelovim i reci: Gore Izraelove, čujte riječ Gospodnju!

2. Ovako veli svemogući Gospod: ,Jer je neprijatelj govorio o vama: »Ha, vječne visine postadoše svojina naša'«,

*3. Zato prorokuj i reci: ,Ovako veli svemogući Gospod: Jer su vas pustošili i tražili vas odasvud, dok ne dođoste u posjed još preostalim narodima i ne padoste u brbljanje jezicima i u govorkanje ljudima,

4. Zato, gore Izraelove, čujte riječ svemogućega Gospoda! Ovako veli svemogući Gospod gorama i humovima, dolinama i gudurama, pustim ruševinama i ostavljenim gradovima, što postadoše plijen i podsmijeh još preostalim narodima unaokolo.'

5. Zato ovako veli svemogući Gospod: ,Zaista, u žestokom ognju govorim proti još preostalim narodima i proti svemu Edomu. Oni hoće da uzmu u posjed zemlju moju srcem zloradim, dušom punom prezira, i da je oplijene.'

6. Zato prorokuj o zemlji Izraelovoj i reci gorama i humovima, dolinama i gudurama: Ovako veli svemogući Gospod: ,Zaista, u ljutoj revnosti govorim, jer morate podnositi porugu narodâ.

7. Zato', ovako veli svemogući Gospod, ,ja podižem ruku svoju na prisegu: Narodi oko vas nosit će porugu svoju!

(10) Dva naroda i dvije zemlje, što ih je htio Edom posvojiti, jesu Juda i Izrael.

Gl. 36. (3) Okolni narodi nijesu bili odvedeni u ropstvo. Oni su se povratili sa svih strana u izraelsku zemlju i rugali se nemoći Jude i njihova Boga.

*8. A vi, gore Izraelove, pustite da se pomlade grane vaše! Nosite plod svoj narodu mojemu Izraelu; jer će se skoro vratiti.
9. Jer evo, dolazim k vama i okrećem se k vama. Vi ćete opet biti zasijevane i sađene.
10. Umnožit ću na vama ljude, kuću Izraelovu svu koliku. Gradovi će se opet naseliti i ruševine će se iznova posagraditi.
11. Umnožit ću na vama ljude i stoku. Bit će mnogobrojni i plodni. Naselit ću vas kao u prošlosti i učinit ću vam dobra više nego prije. Tada ćete spoznati, da sam ja Gospod.
*12. Učinit ću da opet po vama idu ljudi, narod moj Izrael. Oni će te uzeti u posjed. Ti ćeš biti baština njihova i ne ćeš im više otimati djece njihove.'
13. Ovako veli svemogući Gospod: ,Jer govore o tebi: »Ti proždireš ljude i vlastiti narod svoj činiš bez djece«,
14. Zato ne ćeš više proždirati ljudi i naroda svojega ne ćeš više činiti bez djece', govori svemogući Gospod.
15. ,Ne ću dati da dulje slušaš sramotu od neznabožaca, i ruga od narodâ ne ćeš više podnositi. Narodu svojemu ne ćeš više otimati djece njegove'«, govori svemogući Gospod.
16. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
17. »Sine čovječji, kad je kuća Izraelova stanovala još u zemlji svojoj, tada je oni oskvrniše svojim putovima i svojim djelima. Kao nečist krvotok bio je preda mnom put njihov.
18. Tada sam izlio gnjev svoj na njih radi krvi, što su je prolili u zemlji, i radi idola njihovih, kojima su je oskvrnili.
19. Razasuo sam ih među narode; bili su razagnani po zemljama. Po putovima njihovim i po djelima njihovim sudio sam im.
20. Kad su došli k narodima, oskvrnili su, kamo su god došli, sveto ime moje, jer se govorilo o njima: ,To je narod Gospodnji, a ipak su morali izaći iz zemlje njegove.'
21. Tada mi se sažalilo radi svetoga imena mojega, da ga je bila oskvrnila kuća Izraelova kod svih naroda, kamo je došla.
22. Zato reci kući Izraelovoj: Ovako veli svemogući Gospod: ,Radi vas, kućo Izraelova, ne činim ja to, nego radi svetoga imena svojega, koje ste oskvrnili kod narodâ, kamo ste došli.
23. Ja ću opet učiniti svetim veliko ime svoje, koje je bilo oskvrnjeno kod narodâ, koje ste vi oskvrnili kod njih. Narodi će spoznati, da sam ja Gospod', govori svemogući Gospod, ,kada se na vama pokažem svetim pred njima.
*24. Ja ću vas uzeti iz narodâ i pokupit ću vas iz svih zemalja i dovesti vas natrag u vašu zemlju.
25. Poškropit ću vas vodom čistom, da budete čisti. Očistit ću vas od svih nečistoća vaših i od svih idola vaših.
26. Dat ću vam novo srce i nov ću duh metnuti u nutrinu vašu.

(8—15) Obećanja Ezekijelova o ponovnom naseljenju i o sigurnosti zemlje ispunila su se u duhovnom Izraelu, u Crkvi. Svejednako se množe djeca njezina, i ona će postojati u sve dane do svršetka svijeta (Mt 28, 20).
(12) Na gorama ne će se više prinositi dječije žrtve.
(24—29) Narod Božji mesijanskoga vremena bit će očišćen od grijeha i krivnje i bit će svet. On će drage volje slušati glas Božji i uz pomoć Duha Svetoga vjerno izvršivati zapovijedi Božje.

Odstranit ću kameno srce iz grudi vaših i dat ću vam srce mesno.
27. Duh svoj metnut ću u nutrinu vašu i učinit ću, da hodite po mojim zapovijedima i da savjesno izvršujete zakone moje.
28. Stanovat ćete u zemlji, koju sam dao ocima vašim, i bit ćete narod moj, i ja ću biti Bog vaš.
29. Oslobodit ću vas od svih nečistoća vaših. Zapovjedit ću žitu i umnožiti ga, i ne ću dati da dođe glad na vas.
*30. Umnožit ću plod na drveću i rod na poljima, da ne morate više podnositi sramote među narodima poradi gladi.
31. Tada ćete se spomenuti zlih putova svojih i djela svojih, što nijesu bila dobra. Vi ćete pred sobom samima osjetiti gnusobu radi svojih grijeha i gadova.
32. Ne činim to radi vas', govori svemogući Gospod, ,neka to znate! Postidite se i zarumenite se radi putova svojih, kućo Izraelova!'
33. Ovako veli svemogući Gospod: ,U dan, kad vas očistim od svih grijeha vaših, iznova ću naseliti gradove, i ruševine će se opet sagraditi.
34. Opustošena zemlja, što je prije pusta ležala pred očima svih prolaznika, opet će se obrađivati.
35. Reći će se: »Zemlja ova, što je bila pusta, postala je kao vrt edenski, i gradovi, što su ležali u razvalinama, pusti i opustošeni bili, sada su dobro utvrđeni.«
36. Narodi, što su preostali okolo vas, spoznat će, da sam ja, Gospod, taj, koji je razoreno iznova sagradio i opustošeno opet zasadio. Ja, Gospod, to sam rekao i to ću izvršiti.'
37. Ovako veli svemogući Gospod: ,I to će me zamoliti kuća Izraelova, da im učinim: umnožit ću ih ljudima kao ovce.
38. Kao svetište od žrtvenih ovaca, kao Jeruzalem na blagdane njegove od ovaca, tako će opustošeni gradovi biti puni stada ljudi. Tada će se spoznati, da sam ja Gospod.'«

GLAVA 37.

Uskrsnuće mrtvoga naroda.

*1. Ruka Gospodnja dođe nada me. Gospod me izvede u duhu napolje i postavi me usred doline, što je bila puna mrtvačkih kostiju.
2. Provede me pokraj njih unaokolo. I gle, bilo ih je vrlo mnogo po dolini, bile su sasvim suhe.
3. On me upita: »Sine čovječji, mogu li opet oživjeti ove mrtvačke kosti?« Ja odgovorih: »Svemogući Gospode, ti znaš.«
4. Tada mi reče: »Prorokuj o tim kostima i kaži im: ,Suhe kosti, čujte riječ Gospodnju!
5. Ovako govori svemogući Gospod ovim kostima: Gle, ja ću metnuti u vas duh, da oživite.
6. Napravit ću vam žile, i učiniti da vam uzraste meso, i navući ću na vas kožu, i ulit ću vam duh, da oživite. Tada ćete spoznati, da sam ja Gospod.'«
7. Ja sam prorokovao, kako mi je bilo zapovjeđeno. Tada je nastao

(30—38) Pod slikom zemaljske plodnosti i zemaljskih blagoslova opisuje Ezekijel sreću svetosti. Zastidjet će se Izrael, kad se tad spomene svojih prijašnjih opačina, a neznabošci spoznat će Gospoda kao Boga (r. 36).

Gl. 37. (1—14) Nakon pada Jeruzalema i propasti izraelskoga kraljevstva Izrael je kao mrtav i počiva u grobu progonstva. U slijedećem viđenju (viziji) vidi Ezekijel pod slikom novoga oživljenja mrtvačkih kostiju, da će se Izrael Božjom svemoći uzdignuti na nov život i da će ostaviti grob progonstva, da se povrati u domovinu. Ovdje se ne govori o sveopćem uskrsnuću od mrtvih.

šušanj, kad sam prorokovao. Bio je štropot, i kosti su se pribirale, jedna uz drugu.
8. Vidio sam, kako na njima uzrastoše žile i meso, i kako se na njih navuče koža. Ali još nije bilo duha u njima.
9. On mi reče: »Prorokuj duhu, prorokuj, sine čovječji! Reci duhu: ,Ovako veli svemogući Gospod: Duše, dođi od četiri vjetra, zadahni ove usmrćene, da opet oživu!«
10. I kad sam prorokovao, kako mi je bio zapovjedio, dođe duh u njih. One oživješe i postaviše se na svoje noge, jedna silno velika vojska.
11. On mi reče: »Sine čovječji, ove su kosti sva kuća Izraelova. One govore: ,Kosti su naše posahnule; nada je naša prošla; nema ništa od nas.'
12. Zato prorokuj i kaži im: Ovako veli svemogući Gospod: ,Evo, ja ću otvoriti grobove vaše i vas, narode moj, izvesti iz grobova i dovesti vas natrag u zemlju Izraelovu.
13. Spoznat ćete, da sam ja Gospod, kad otvorim grobove vaše, i vas, narode moj, izvedem iz grobova vaših.
14. Učinit ću da dođe u vas duh moj, da oživite, i naselit ću vas opet u vašoj zemlji. Tada ćete spoznati, da sam ja, Gospod, to rekao i izvršio'«, govori Gospod.
*15. Riječ Gospodnja dođe mi ovako:
16. »Ti, sine čovječji, uzmi jedno drvo i napiši na njemu: ,Juda i sinovi Izraelovi, saveznici njegovi!' Uzmi još jedno drvo i napiši na njemu: ,Josip, drvo Efraimovo, i sva kuća Izraelova, saveznici njegovi!'
17. Sastavi obadvoje u jedno drvo! Neka budu jedna cjelina u tvojoj ruci!
18. Kad te upitaju sinovi tvoga naroda: ,Hoćeš li nam objasniti, što misliš stim?',
19. Odgovori im: ,Ovako veli svemogući Gospod: Evo, ja ću uzeti drvo Josipovo, što je u Efraimovoj ruci, i ono plemena Izraelovih, saveznika njegovih, i sastavit ću ga s drvetom Judinim i tako ih učiniti jednim jedinim drvetom, tako da budu jedna cjelina u mojoj ruci.'
20. Drveta, na kojima si napisao, držat ćeš u svojoj ruci pred njihovim očima
21. I kazat ćeš im: ,Ovako veli svemogući Gospod: Evo, ja ću uzeti sinove Izraelove iz narodâ, kamo su otišli, i sabrat ću ih sa svih strana i dovesti ih natrag u zemlju njihovu.
22. Učinit ću ih jednim jedinim narodom u zemlji, na gorama Izraelovim. Jedan će kralj vladati nad svima njima. Ne će više biti dva naroda i ne će više biti razdijeljeni u dva kraljevstva.'
*23. Ne će se više skvrniti idolima svojim i gnusobama bogovima svojim niti kakvim grijesima

(15—22) Prorok ima uzeti dva štapa, od kojih jedan predstavlja južno kraljevstvo, naime Judu s plemenima Simeonom i Benjaminom, a drugi predstavlja sjeverno kraljevstvo, naime Josipa, t. j. Manaseja i Efraima s ostalim sjevernim plemenima. Sastavljanjem ovih štapova ima on označiti buduće ponovno ujedinjenje bratskih kraljevstva. Nad jednim i drugim kraljevstvom vladat će jedan kralj, i ne će se više nikada rastaviti.

(23—28) Kao svet narod pripadat će sasvim Bogu i služiti Mesiji, koji će do vijeka (r. 25) biti kralj nad njima. Bog će sklopiti s njima vječan zavjet mira i u sredini njihovoj utemeljit će svetište za vječna vremena. Ovo će svetište biti neznabožačkim narodima ishodna točka prave spoznaje Božje (isp. Iz 2, 2—4; Mih 4, 1—4). Riječ Božja opisuje u jeziku Staroga Zavjeta Crkvu Isusovu.

svojim. Oslobodit ću ih od svih gri-
jeha vjerolomstva, u kojima su gri-
ješili, i očistit ću ih. Oni će postati
narod moj, i ja ću biti Bog njihov.
24. Sluga moj David bit će kralj
nad njima. Svi će imati samo jed-
noga pastira. Hodit će po mojim
zapovijedima i brižno će držati
uredbe moje.
25. Stanovat će u zemlji, koju
sam dao slugi svojemu Jakovu, u
kojoj su stanovali oci njihovi. U
njoj će stanovati s djecom svojom
i unučadi svojom do vijeka. Sluga
moj David bit će knez njihov do
vijeka.
26. Sklopit ću s njima zavjet mi-
ra; bit će to vječan zavjet s njima.
Utvrdit ću ih i umnožit ću ih. Sve-
tište svoje podignut ću u sredini
njihovoj na vječna vremena.
27. Prebivalište moje bit će kod
njih. Ja ću biti Bog njihov, i oni
će biti narod moj.
28. Tada će narodi spoznati, da
sam ja, Gospod, taj, koji posvećuje
Izraela, kad svetište moje bude u
sredini njihovoj do vijeka.«

GLAVA 38.

Proročanstvo o upadu Goga u zemlju Izraelovu i o njegovu porazu.

*1. Riječ Gospodnja dođe mi
ovako:
*2. »Sine čovječji, upravi lice
svoje na Goga u zemlji Magogu,
velikog kneza Mosohu i Tubalu!
Prorokuj proti njemu
3. I reci: Ovako veli svemogući
Gospod: ‚Evo, ja ću izaći proti tebi,
Gože, veliki kneže Mosohu i Tu-
balu!
*4. Primamit ću te i stavit ću
ti kuke u čeljusti. Dovest ću amo
tebe i svu vojsku tvoju, konje i
konjanike, sve dobro opremljene,
veliku četu sa štitovima i štitićima,
sve, koji se bore mačem.
*5. Perzijanci, Kuš i Put među
njima su, svi sa štitom i šljemom.
6. Gomer i sve čete njegove, ku-
ća Togormina, skrajni sjever i sve
čete njegove, mnogi su narodi s
tobom.
7. Drži se spreman i naoružaj
se, ti i sve čete tvoje, što su se sa-
brale oko tebe! Stoj mi spreman na
uslugu!
*8. Iza mnogo dana dobit ćeš za-
povijed. Na svršetku godinâ doći
ćeš na jednu zemlju, koja je oslo-
bođena od sile mača i sabrana iz
mnogih naroda na gore Izraelove,
što su bile dugo puste. Bila je izve-
dena iz narodâ. Sada u njoj svi
stanuju u sigurnosti.
9. Ti ćeš se podignuti kao bura,
doći ćeš kao oblak, da pokriješ
zemlju, ti i sve čete tvoje i mnogi
narodi s tobom.'
10. Ovako veli svemogući Go-
spod: ‚U onaj dan podignut će se
zle misli u tvom srcu, i smišljat ćeš
rđavu osnovu.
11. Mislit ćeš: »Uzaći ću u zem-
lju, koja je otvorena i neutvrđena.

Gl. 38. (1 sl.) U ovoj i slijedećoj glavi prorokuje Ezekijel jednu vojnu Mongolâ na Palestinu. Magog je daljni pojam svih naroda sjeverno od Kavkaza između Azovskog mora, Kaspijskog jezera, Aralskog i Belkaškog jezera. Ovi će narodi pod vodstvom svojega kneza Goga poći proti Svetoj zemlji, ali će izvanrednim prirodnim događajima biti uništeni i pokopani u gromornom grobu istočno od Mrtvoga mora.

(2) Gog znači »tmina«; Magog znači »zemlja tmine«. Gog je veliki knez Mosohu i Tubalu (isp. 27, 13; 32, 26 s bilješkama).

(4) Bog ga primamljuje, da ga uništi.

(5 sl.) Narodi svih zona (zemnih pojasa) u njegovoj su vojsci. O Kušu i Putu isp. 27, 10; 30, 5. Gomer su Kimerijci na Crnom moru. O Togormi isp. 27, 14.

(8) Kraljevstvo Mesijino jest kraljevstvo mira. Ono nije za boj s oružanom silom.

Doći ću k onima, koji živu sigurno i mirno, koji svi stanuju bez zidova i nemaju ni prijevornica ni vrata,
12. Da naplijenim plijena i nagrabim grabeža, da stavim ruku svoju na ruševine, što su opet naseljene, na narod, koji je bio opet sabran iz narodâ, opet sebi stekao imanje i dobro, koji prebiva u središtu zemlje.«
*13. Saba i Dedan i trgovci tarsiski i svi prodavci njihovi kazat će ti: »Dolaziš zacijelo, da plijeniš plijen. Sigurno si skupio vojsku svoju, da grabiš grabež, da uzmeš srebro i zlato, da odneseš imanje i dobro, ukratko, da naplijeniš bogat plijen«.'
14. Zato prorokuj, sine čovječji, i reci Gogu: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Zaista, u ono vrijeme, kad će moj narod Izrael stanovati mirno, ti ćeš se podignuti.
15. I iz svojega mjesta na skrajnom sjeveru doći ćeš i mnogi narodi s tobom, svi jašući na konjma, velika četa, silna vojska.
16. Podignut ćeš se na moj narod Izraela kao oblak, da pokriješ zemlju. Na svršetku danâ dogodit će se, da te dovedem proti zemlji svojoj, da me spoznaju narodi, kad se pred očima njihovim pokažem kao svet na tebi, Gože!'
*17. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Ti si onaj, o kojemu sam govorio u prošle dane preko sluga svojih, proroka Izraelovih, koji su prorokovali u one dane i godine, da ću te dovesti proti njima.'
18. ‚U onaj dan, u koji dođe Gog proti zemlji Izraelovoj', govori svemogući Gospod, ‚planut će u meni gnjev moj.
19. U revnosti gnjeva svojega, u ognju jarosti svoje velim: Doista, u onaj će dan doći potres velik na zemlju Izraelovu.
20. Pred mojim će licem zadrhtati ribe morske, ptice nebeske, životinje poljske i sve, što gamiže po zemlji, i svi ljudi, što živu na zemlji. Gore će se rasprsnuti, stijene će se oboriti i svi će zidovi popadati na zemlju.
21. Dozvat ću proti njemu mač po svim gorama svojim', govori svemogući Gospod. ‚Svaki će okrenuti svoj mač proti drugomu.
22. Sudit ću mu kugom i krvlju, pljuskom i kamenjem od tuče. Oganj i sumpor pustit ću na nj i na čete njegove i na mnoge narode, koji su s njim.
23. Tako ću se pokazati velik i svet i objaviti se pred očima mnogih naroda. Tada će spoznati, da sam ja Gospod.'

GLAVA 39.

Smrt Gogova. Slava Božja. Povratak Izraelov.

1. Ti, sine čovječji, prorokuj proti Gogu i reci: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Doista, ja ću izaći proti tebi, Gože, veliki kneže Mosohu i Tubalu!
2. Primamit ću te, vodit ću te, povest ću te sa skrajnoga sjevera i dovest ću te na gore Izraelove.
3. A izbit ću ti luk iz lijeve ruke tvoje i prosut ću ti strijele iz desne ruke tvoje.
4. Na gorama ćeš Izraelovim pasti, ti i sve čete tvoje i narodi, koji su s tobom. Pticama grabilicama, svemu, što ima krila, i životinjama poljskim dat ću te da te izjedu.

(13) Trgovački narodi nadaju se velikome dobitku. O Sabi isp. 27, 22; o Dedanu 27, 15.
(17) Isp. Sof 1, 14 sl.; 3, 8 sl.; Mih 4, 11—13; 5, 14.

5. Na slobodnom ćeš polju pasti; jer ja sam to rekao', govori svemogući Gospod.
6. ,Oganj ću pustiti na Magoga i na one, koji stanuju bezbrižno na obalama. Tada će spoznati, da sam ja Gospod.
*7. Sveto ime svoje obznanit ću usred naroda svojega Izraela i ne ću dulje trpjeti, da se skvrni sveto ime moje. Tada će spoznati narodi, da sam ja Gospod, svet u Izraelu.
8. Evo, to će doći i ispunit će se', govori svemogući Gospod. ,To je dan, za koji sam govorio.
*9. Stanovnici gradova Izraelovih izaći će i naložit će na oganj oružje, velike i male štitove, lukove i strijele, sulice i koplja i spalit će ih. Sedam godina ložit će ih na oganj.
10. Ne će više trebati drva nositi iz polja ili sjeći u šumama, nego će ložiti oružje na oganj. Tako će oplijeniti one, koji su njih oplijenili, i porobiti one, koji su njih porobili', govori svemogući Gospod.
*11. ,U onaj ću dan odrediti Gogu mjesto, gdje će biti grob njegov u Izraelu, dolinu putnikâ, istočno od Mrtvoga mora. Ona će ubuduće zatvarati put putnicima. Ondje će se ukopati Gog i vojska njegova i prozvat će se »dolina vojske Gogove«.
12. Kuća Izraelova imat će posla s ukopavanjem njihovim sedam mjeseci, da očisti zemlju.
13. Sve će pučanstvo u zemlji pomoći ukopavati. To će im biti na slavu u onaj dan, kada se proslavim', govori svemogući Gospod.
14. ,Postavljat će se jednako ljudi, koji će prohoditi zemlju, da ukopavaju mrtvace rastresene još po zemlji i da tako očiste zemlju. Sedam će mjeseci oni to pretraživati.
15. Kad tko prohodi zemlju i vidi kosti ljudske, načinit će kod njih znak, dokle ih ne ukopaju grobari u dolini vojske Gogove.
16. Ime tamošnjem gradu bit će Amona. Tako će se očistiti zemlja.'
*17. Ti, sine čovječji, ovako veli svemogući Gospod: Reci pticama, svemu, što ima krila, i svim životinjama poljskim: ,Skupite se, dođite ovamo! Saberite se sa svih strana na žrtvenu gozbu moju, što ću vam je zgotoviti, na veliku žrtvenu gozbu na gorama Izraelovim, i jedite mesa i pijte krvi!
18. Jedite mesa junakâ, pijte krvi knezova zemaljskih; ovnova, janjaca, jaraca i bikova, sve ugojene stoke bazanske!
19. Jedite pretiline, dok se nasitite, pijte krvi, dok se opijete na žrtvenoj gozbi mojoj, koju sam ugotovio vama!
20. Nasitite se za mojim stolom konjâ i konjanikâ, junakâ i ratnikâ svake vrste', govori svemogući Gospod.
21. Tako ću objaviti slavu svoju među narodima. Svi će narodi vidjeti sud moj, što ga izvršujem, i ruku moju, što je mećem na njih.
22. A kuća Izraelova spoznat će, da sam ja, Gospod, Bog njihov, od onoga dana i dalje.
23. Narodi će spoznati, da je kuća Izraelova morala ići u ropstvo

Gl. 39. (7) Ubuduće ne će se više napadati na Boga i na njegovo kraljevstvo. Kazneni sud na Gogu pokazat će neznabožačkim narodima, da je Gospod pravi Bog.
(9 sl.) Mnoštvo plijena pokazuje veličinu poraza i broj neprijateljâ. Izrael može mirno spaliti neprijateljsko oružje, jer ne će više biti ratovanja.
(11) Ime gradu, što je u blizini groba Gogova i njegove vojske, jest po r. 16. Amona (Hamona): »gomila vojske«.
(17—20) Uništenje Goga jest proslava pravednosti i svetosti Božje i zato je žrtva. Žrtvenu gozbu drže ptice i divlje životinje.

poradi opačina svojih, jer su me bili ostavili. Zato sam odvratio lice svoje od njih i dao ih u ruke neprijateljima njihovim, tako da su svi pali od mača.

24. Po nečistoći njihovoj i po grijesima vjerolomstva njihova postupao sam s njima i sakrio sam lice svoje od njih.

*25. Zato ovako govori svemogući Gospod: »Sad ću okrenuti sudbinu Jakovljevu i smilovat ću se svoj kući Izraelovoj i revnovat ću za sveto ime svoje.

26. Stidjet će se sramote svoje i sve nevjernosti svoje, što su je učinili proti meni, kad opet budu sigurno stanovali u zemlji svojoj, i nitko ih ne bude plašio.

27. Kad ih dovedem natrag iz narodâ i saberem ih iz zemalja neprijatelja njihovih, pokazat ću se kao svet na njima pred očima mnogih naroda.

28. Tada će spoznati, da sam ja, Gospod, Bog njihov, da sam ih odveo u ropstvo među neznabošce, ali i da ću ih opet sabrati u zemlju njihovu i ne ću ih onda nijednoga ostaviti ondje.

*29. Ne ću više kriti lica svojega od njih, jer ću izliti duh svoj na kuću Izraelovu«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 40.

Novi hram.

*1. U dvadeset petoj godini ropstva našega, u početku godine, deseti dan mjeseca, u četrnaestoj godini iza osvojenja grada, upravo taj dan, dođe ruka Gospodnja nada me i odvede me onamo.

*2. U zemlju Izraelovu odvede me u jednom božanskom viđenju i postavi me na goru vrlo visoku. Na južnoj strani njezinoj nalazilo se nešto, što je izgledalo kao kakav grad.

*3. Kad me je bio odveo onamo, ukaza mi se najednom čovjek, koji je izgledao sjajan kao mjed. Imao je u ruci vrpcu lanenu i mjerilo i stajao je na vratima.

4. Čovjek mi progovori: »Sine čovječji, gledaj amo očima svojim i slušaj ušima svojim! Pripazi točno na sve, što ću ti pokazati! Jer, da ti se to pokaže, zato si doveden ovamo. Objavi kući Izraelovoj sve, što vidiš!«

5. I gle, bio je obzid izvana oko hrama. Mjerilo, što ga je čovjek imao u ruci, bilo je šest lakata dugo, lakat je imao običan lakat i podlanicu. On izmjeri širinu obzida. Iznosila je jedno mjerilo; isto tako visina jedno mjerilo.

(25—29) Najprije će Bog posvjedočiti svoju slavu odvođenjem Izraela iz ropstva. Povratak u domovinu jest zalog budućega poraza Gogova.

(29) Nakon povratka Izraelova iz progonstva počet će mesijansko vrijeme spasenja, u kojemu će Bog izliti svoj duh na Izraela, tako da više nitko ne sagriješi, i kaznenoga suda ne će više biti.

Gl. 40. (1 sl.) U viđenju o mesijanskom kraljevstvu Božjem biva prorok poučen o novom hramu (gl. 40.—43.), o novom bogoslužju (gl. 44.—46.) i o novoj Obećanoj zemlji (gl. 47.—48.). Što Ezekijel gleda, nije se imalo nikada doslovno ostvariti, i djelimice ne bi se ni moglo nikada ostvariti bez promjene prirodnoga reda. U slikama i simbolima (znamenima), jezikom i načinom Staroga Zavjeta, predočuju nam se više, mesijanske istine. Prije svega hoće nam se prikazati ljepota, veličina i svetost mesijanskoga kraljevstva. Prorok je imao viđenje 10. nisana (sredina ožujka do sredine travnja) godine 573.

(2) Ezekijel s vrlo visoke gore vidi hram, što je radi svoje veličine, zidova i vrata bio nalik na grad.

(3) Taj »čovjek« jest anđeo sav u sjaju.

*6. I on dođe na vrata, kojima je prednja strana bila prema istoku. Pope se uz stepenice i izmjeri prag vratima. Imao je u širinu jedno mjerilo; ovaj je prvi prag imao jedno mjerilo u širinu.

*7. Izmjeri sobe; svaka je imala jedno mjerilo u dužinu i jedno mjerilo u širinu, prostor između soba pet lakata. Prag kod vrata uz trijem na unutarnjoj strani imao je jedno mjerilo.

8. Izmjeri trijem kod vrata na unutarnjoj strani; imao je jedno mjerilo.

9. Izmjeri trijem kod vrata; imao je osam lakata; pozidni stupovi njegovi imali su dva lakta. Trijem kod vrata bio je prema unutra.

10. Od soba kod istočnih vrata bile su tri na jednoj i tri na drugoj strani; sve tri imale su jednaku mjeru; i pozidni stupovi s obje strane imali su jednaku mjeru.

11. Izmjeri širinu ulaza kod vrata; imala je deset lakata, i dužina hodnika kod vrata trinaest lakata.

12. Pred sobama bila je po jedna ograda od jednog lakta širine s ove i s one strane. Soba na jednoj strani imala je šest lakata, isto tako soba na drugoj strani.

13. Izmjeri vrata od krova jedne sobe do krova druge sobe; širina je iznosila dvadeset i pet lakata od vrata do vrata.

14. Izmjeri na stupovima šezdeset lakata. Pred stupovima bio je trijem na vratima unaokolo.

*16. Vrata su imala unaokolo prozore, što su prema sobama i stupovima njihovim iznutra upadali odviše koso. I trijem je imao prozore unaokolo prema unutra. Na stupovima je bio načinjen nakit palmov.

*17. Povede me u vanjski trijem. Vidio sam ćelije i kameni pod, što je pokrivao trijem unaokolo. Trideset ćelija bilo je na kamenom podu.

*18. Pod na stranama od vrata imao je istu širinu kao vrata, to je bio unutarnji kameni pod.

19. Izmjeri širinu trijema od unutarnje prednje strane donjih vrata do prednje strane unutarnjeg trijema izvana; iznosila je sto lakata, na istočnoj strani i na sjevernoj strani.

20. Potom izmjeri vrata, kojima je prednja strana bila prema sjeveru, u vanjskom trijemu u njihovoj dužini i širini.

21. Tri su sobe bile na jednoj i tri sobe na drugoj strani. Pozidni stupovi i trijem imali su iste mjere kao kod prvih vrata; pedeset lakata iznosila je dužina i dvadeset i pet lakata širina.

22. Prozori, trijem i nakiti palmovi imali su iste mjere kao kod vrata, kojima je vanjska prednja strana bila okrenuta prema istoku. Uz sedam stepenica penjalo se k njima gore. Trijem je bio prema unutarnjoj strani.

15. Od prednje strane ulaza na vrata do prednje strane unutarnjeg

(6) K istočnim vratima vodile su stepenice. Tlo izvan hrama bilo je dakle niže. Prag je prostor između stepenica i ulaza na vrata.

(7) S obje strane prostora kod vrata bile su sobe, što su služile kao stražane.

(16) Da dugi hodnik na vratima ne bude odviše taman, dobivao je svijetlo kroz prozore.

(17) Ćelije su imale poslužiti levitima i narodu kao boravište za vremena žrtvene gozbe.

(18) I hramsko zemljište bilo je okruženo kamenim podom.

trijema na vratima bilo je pedeset lakata.

23. Vrata, što su vodila u trijem unutarnji, bila su naprema vanjskim sjevernim vratima i odgovarala su istočnim vratima; izmjeri od vrata do vrata sto lakata.

24. Tada me odvede k jugu. Vidio sam i na jugu vrata. Izmjeri sobe, pozidne stupove i trijem; imali su jednake mjere kao kod drugih vrata.

25. I bili su prozori na vratima i na trijemu unaokolo kao drugi prozori. Dužina je iznosila pedeset lakata, širina dvadeset i pet lakata.

26. Uz sedam stepenica penjalo se gore. Trijem je bio prema unutra. Pozidni stupovi nosili su s ove i s one strane nakite palmove.

27. Jedna su vrata vodila k unutarnjem trijemu na južnoj strani. Izmjeri od vrata do vrata prema jugu sto lakata.

28. Povede me kroz južna vrata u unutarnji trijem i izmjeri južna vrata; imala su jednake mjere kao druga vrata.

29. Sobe, stupovi i trijem imali su jednake mjere. Vrata i trijem imali su prozore unaokolo. Pedeset lakata iznosila je dužina, dvadeset i pet lakata širina.

30. Trijemovi su bili unaokolo, dvadeset i pet lakata dugi i pet lakata široki.

*31. Trijem je bio prema vanjskom trijemu. Na stupovima su bili načinjeni nakiti palmovi. Uz osam stepenica penjalo se gore.

32. Onda me povede u unutarnji trijem k vratima, što su bila prema istoku, i izmjeri vrata; imala su jednake mjere kao druga vrata.

33. Sobe, stupovi i trijem imali su jednake mjere kao kod drugih vrata. Vrata i trijem imali su prozore unaokolo. Pedeset lakata iznosila je dužina, dvadeset i pet lakata širina.

34. Trijem je bio prema vanjskom trijemu. Na stupovima bili su načinjeni nakiti palmovi s ove i s one strane. Uz osam stepenica penjalo se gore.

35. Tada me odvede na sjeverna vrata i izmjeri ih. Imala su jednake mjere kao druga vrata.

36. Sobe, stupovi i trijem imali su iste mjere kao kod drugih vrata. Imala su i prozore unaokolo. Dužina je iznosila pedeset lakata, širina dvadeset i pet lakata.

37. Trijem je bio prema vanjskomu trijemu. Na stupovima bili su načinjeni nakiti palmovi s ove i s one strane. Uz osam stepenica penjalo se gore.

38. Uz stupove kod vrata bio je prostor s jednim pristupom, gdje su se prale žrtve paljenice.

39. U trijemu kod vrata stajala su dva stola na jednoj strani i dva stola na drugoj strani. Na njima su se klale žrtve paljenice, žrtva za grijeh i žrtva za krivnju.

40. I na vanjskoj pokrajnoj stijeni, sjeverno od ulaza kroz vrata stajala su dva stola, i na drugoj vanjskoj stijeni trijema kod vrata stajala su isto tako dva stola,

41. Dakle četiri stola na jednoj strani i četiri stola na drugoj strani na pokrajnoj stijeni od vrata, svega osam stolova, na kojima se klalo.

42. Bila su tu i četiri stola od tesanoga kamena za žrtvu paljenicu, u dužinu podrug lakta, podrug lakta u širinu i jedan lakat u visinu. Na njih su se stavljale sprave,

(31) Iz vanjskoga trijema moralo se je penjati uz osam stepenica, da se dođe u unutarnji trijem.

kojim se klale žrtve paljenice i žrtve zaklanice.

*43. Unaokolo bile su postavljene ukrivljene letvice podlanicu široke. Na stolovima je ležalo žrtveno meso.

44. Povede me i u unutarnji trijem. Vidjeh ovdje dva prostora, od kojih je jedan bio na pokrajnoj stijeni sjevernih vrata licem prema jugu, drugi na pokrajnoj stijeni južnih vrata licem prema sjeveru.

*45. On mi reče: »Ovaj prostor, kojega lice ide prema jugu, određen je za svećenike, koji vrše službu u hramu.

46. A prostor, kojega lice ide prema sjeveru, određen je za svećenike, koji obavljaju službu na žrtveniku, t. j. za sinove Sadokove, koji se jedini od sinova Levijevih smiju približiti Gospodu, da mu služe.«

47. Izmjeri i trijem; imao je sto lakata u dužinu i sto lakata u širinu, bio je dakle četvorina. Pred hramom je stajao žrtvenik za žrtve paljenice.

48. Odvede me i u trijem hrama i izmjeri stupove trijema; stup na jednoj strani bio je pet lakata širok, isto tako onaj na drugoj strani pet lakata širok. Širina vratima iznosila je četrnaest lakata, i širina pokrajnim stijenama od vrata tri lakta na jednoj i tri lakta na drugoj strani.

49. Dužina trijema iznosila je dvadeset lakata i širina dvanaest lakata. Uz deset stepenica penjalo se k njemu gore. Na stupovima bili su stupići, jedan s ove, drugi s one strane.

GLAVA 41.

Opis unutarnjosti hrama.

1. Tada me uvede u dvoranu hramsku i izmjeri stupove. Bili su široki šest lakata na jednoj strani i šest lakata široki na drugoj strani.

2. Širina vratima iznosila je deset lakata. Pokrajne stijene od vrata bile su na jednoj strani široke pet lakata. Izmjeri dužinu; iznosila je četrdeset lakata, širina dvadeset lakata.

*3. Uđe onda u nutarnji prostor unutra i izmjeri stupove vratima; imali su dva lakta. Širina vratima iznosila je šest lakata. Pokrajne stijene od ulaza imale su s ove i s one strane sedam lakata širine.

4. Tada izmjeri dužinu unutarnjega prostora; iznosila je dvadeset lakata. Širina, što je odgovarala širini dvorane hramske, iznosila je dvadeset lakata. On mi reče: »Ovo je svetinja nad svetinjama.«

*5. I izmjeri zid hramu. Debljina je njegova iznosila šest lakata. Širinu dogradnji, što je vodila oko hrama, izmjeri šest lakata.

6. Pokrajnih soba, prostor na prostoru, bilo je po trideset u tri kata. Na zidu hramskom, koji je bio okrenut prema pokrajnim sobama, bili su unaokolo zaravanci, što su služili kao nosači. Grede no-

(43) Letvice su imale zapriječiti, da se sa stola ne otisnu dolje žrtvene sprave.

(45 sl.) Na službu u hramu spadaju poslovi u svetištu. Služba na žrtveniku jest zapravo žrtvena služba. Zakoniti svećenici jesu samo potomci Sadokovi iz porodice Eleazarove (isp. 2 Kralj 15, 24; 3 Kralj 1, 8. 38; 2, 35).

Gl. 41. (3) U unutarnji prostor, t. j. u svetinju nad svetinjama ne smije prorok ući.

(5 sl.) Dogradnja je imala tri kata, svaki kat s 30 soba. Tu se čuvalo hramsko blago i posuđe.

sačâ nijesu ulazile u sam zid hramski.
7. Sobe su se prema tomu širile sve više i više uvis, kako je već opadala debljina zida uvis okolo hrama. Penjalo se je iz donjega kata u srednji i iz srednjega u gornji.
8. Vidjeh, da je hram stajao na uzvisini, što je tekla unaokolo. Podzid pokrajnih soba bio je stoga visok cijelo mjerilo. Šest lakata bilo je do vrha.
9. Debljina vanjskome zidu dogradnje iznosila je pet lakata. Slobodni prostor između pokrajnih soba hramskih
10. I između prostorâ od ćelija vodio je oko hrama u širinu od dvadeset lakata.
11. Vrata pokrajne građevine vodila su na slobodan prostor, jedna vrata prema sjeveru, druga prema jugu. Širina slobodnoga prostora iznosila je unaokolo pet lakata.
*12. Zgrada ostrag, što je ležala na ogradi sa zapadne strane, imala je širinu od sedamdeset lakata. Zid zgrade imao je širinu od pet lakata unaokolo; dužina njegova iznosila je devedeset lakata.
13. On izmjeri hram; dužina njegova iznosila je sto lakata. Ograđeni prostor i zgrada ostrag sa svojim zidovima imali su dužinu od sto lakata.
14. Širina pročelja hramskog s ograđenim prostorom k istoku iznosila je sto lakata.
15. Izmjeri i dužinu zgrade ostrag pred ograđenim prostorom, što je ležao na suprotnoj strani, s njezinim zidovima s ove i s one strane; bilo je sto lakata.
*16. Hram, svetinja nad svetinjama i trijem bili su popločani, i prozori, što upadali koso, unosili su unaokolo svijetlo u tri prostora, i pločnice od drveta išle su unaokolo od tala do prozorâ. Prozori su bili prekriveni.
17. Od zastora na vratima do svetinje nad svetinjama unutra i izvana bila je urešena cijela stijena unaokolo unutra i izvana,
*18. Bili su načinjeni kerubi i palme, i to po jedna palma među dva keruba. Svaki je kerub imao dva lica,
19. Na jednoj strani lice čovječje, okrenuto prema palmi, na drugoj strani lice lavovo, okrenuto prema palmi. Tako je bilo po svemu hramu unaokolo.
20. Od tala do navrh ulaza bili su načinjeni kerubi i palme. Obrub hramskih vrata bio je na četiri ugla.
21. Pred svetinjom nad svetinjama bilo je nešto, što je izgledalo kao
22. žrtvenik od drveta, tri lakta visok, dva lakta dug i dva lakta širok. Podstavak i stijene bili su od drveta. On mi reče: »To je sto, koji stoji pred Gospodom.«
23. Dvorana hramska i svetinja nad svetinjama imale su dvoje vratnice.
24. Svaka vratnica imala je dva krila, što su se obrtala; dva krila imala je vratnica, i dva krila imala je druga vratnica.
25. Na njima, na vratnicama dvorane hramske, bili su načinjeni kerubi i palme, kao što su bili načinjeni po stijenama. Drveno pod-

(12) Zgrada ostrag služila je možebit za drva i žrtvene životinje.
(16) U hramu Salomonovu svetinja nad svetinjama nije imala prozorâ; ovaj novi hram ima prozore u svetinji nad svetinjama.
(18) Kerubi, koji u viđenju poziva (1, 6 sl.) imaju četiri lica, ovdje imaju samo dva lica, jer se na stijeni nijesu mogla prikazati četiri lica.

strešje nalazilo se izvana pred trijemom.

*26. Prozori, što su koso upadali, i nakiti palmovi bili su s ove i s one strane na pokrajnim stijenama trijema i na pokrajnim sobama u hramu i na gredama.

GLAVA 42.

Svećeničke sobe u unutarnjem trijemu. Mjere hrama.

1. Povede me i u unutarnji trijem prema sjeveru i dovede me k sobama, što su bile prema ograđenom prostoru i prema zgradi ostrag na sjeveru.

2. Dužina na sjevernoj strani iznosila je sto lakata i širina pedeset lakata.

3. Prema dvadeset lakata unutarnjega trijema i prema kamenom podu vanjskoga trijema bile su one, galerija na galeriji, u tri kata.

*4. Pred sobama je bio hodnik od deset lakata širine prema unutarnjem trijemu i od sto lakata dužine. Vrata su njihova bila prema sjeveru.

*5. Gornje su sobe bile manje nego donje i srednje u zgradi, jer su im galerije oduzimale prostor.

6. Bile su trokatne, a nijesu imale stupova kao vanjske sobe; zato je od donjih i srednjih katova bio oduzet prostor, računano od zemlje.

7. Bio je tu i zid, koji je tekao van uzduž soba prema vanjskomu trijemu. Prema sobama iznosila je njegova dužina pedeset lakata.

8. Jer je dužina prema unutarnjem trijemu iznosila pedeset lakata i dužina pred hramom sto lakata.

9. Pod ovim sobama bio je pristup od istoka, kad se je dolazilo k njima od vanjskoga trijema.

10. Na širini zida od trijema i prema istoku, pred ograđenim prostorom i pred zgradom ostrag bile su sobe.

11. Pred njima je bio hodnik. Imale su isti izgled kao sobe na sjevernoj strani. I bile su tako duge i tako široke i imale su jednake izlaze i jednak uređaj.

12. Ulazi njihovi bili su kao ulazi u sobe, što su bile prema jugu. Jedan ulaz bio je na početku puta, koji je uza zid tekao prema istoku, gdje se je ulazilo.

13. On mi reče: »Sobe na sjevernoj strani i sobe na južnoj strani, što leže pred ograđenim prostorom, jesu svete sobe, gdje svećenici, koji se približuju Gospodu, smiju jesti presvete darove. Ondje imaju donijeti presveto, prinos, žrtvu za grijeh i žrtvu za krivnju; jer je mjesto sveto.

14. Kad uniđu svećenici, ne će izlaziti iz svetišta u vanjski trijem. Ovdje će ostavljati haljine svoje, u kojima su obavljali službu; jer su svete. Oblačit će druge haljine i onda istom odilaziti na mjesto za narod određeno.«

15. Kad je bio izmjerio unutarnji hram, izvede me van na istočna vrata i izmjeri sve unaokolo.

16. Izmjeri mjerilom istočnu stranu; imala je pet stotina mjerila.

(26) Upada u oči, da Ezekijel kod opisa unutarnjosti hrama ne spominje ni kovčega zavjetnoga, ni žrtvenika kadionoga, ni svijetnjaka zlatnoga.

Gl. 42. (4) Sobe su izlazile na hodnik, koji je od istoka (r. 9) prolazio kroz zgradu.

(5) Svaki je kat imao galeriju i bio je za toliko manji, za koliko mu je galerija oduzela prostora. Gornji su dakle katovi opadali za toliko, za koliko su bile galerije široke.

17. Tada se okrenu i izmjeri sjevernu stranu; imala je pet stotina mjerila.
18. Tada se okrenu, te izmjeri i južnu stranu; imala je pet stotina mjerila.
19. Potom ode na zapadnu stranu i izmjeri pet stotina mjerila.
20. Na sve četiri strane izmjeri. Unaokolo bio je zid; imao je dužinu od pet stotina mjerila i širinu od pet stotina mjerila, da omeđi sveto mjesto od obične zemlje.

GLAVA 43.

Ulaz slave Božje u hram.

1. Potom me odvede k vratima, što su gledala na istok.
*2. Tada dođe slava Boga Izraelova od istoka. Žamor je izlazio od nje kao žamor silnih voda. Zemlja je zasjala od slave njegove.
3. Viđenje, koje vidjeh, bilo je kao viđenje, koje sam bio vidio, kad je on došao da uništi grad. Prikaza je bila nalik na onu, koju sam bio vidio na rijeci Hobaru. Pao sam ničice na svoje lice.
4. I slava je Gospodnja ušla u hram na istočna vrata.
5. Tada me podiže duh i donese me u unutarnji trijem. I gle, hram je bio napunjen slave Gospodnje.
6. Čuo sam, kako se je netko iz hrama razgovarao sa mnom, a čovjek je još uvijek stajao na mojoj strani.
*7. On mi reče: »Sine čovječji, ovo je mjesto prijestola mojega i mjesto za stope nogu mojih, gdje stanujem do vijeka usred sinova Izraelovih. Kuća Izraelova ne će više skvrniti svetoga imena mojega, ni oni ni kraljevi njihovi, otpadom svojim i mrtvim tjelesima kraljeva svojih na svetoj gori,
8. Gdje su metali prag svoj do moga praga, dovratnike svoje do mojih dovratnika, tako da je samo stijena bila između mene i njih. Skvrnili su sveto ime moje gadovima svojim, što su ih činili, tako da sam ih zatirao u gnjevu svome.
9. A sad će daleko ukloniti od mene otpad svoj i mrtva tjelesa kraljeva svojih, i ja ću u sredini njihovoj stanovati do vijeka.
10. Ti, sine čovječji, opiši kući Izraelovoj ovaj hram, — da se postide opačina svojih, — i mjere njegove.
11. Kada se postide svega toga, što su počinili, onda im pokaži osnovu hrama, namještaj njegov, izlaze i ulaze njegove, sve zakone njegove, oblik njegov i uredbe njegove! Napiši im to pred očima njihovim, da obdržavaju brižno sve propise i zakone njegove!«
12. »Ovo je novi zakon za hram na vrhuncu gore i za sve mjesto njegovo unaokolo. Gle, vrlo je svet zakon za hram!«
13. Ovo su mjere žrtvenika u laktima, lakat je imao običan lakat i podlanicu: podnožje mu je bilo lakat visoko i lakat široko. Oplata na njemu po kraju unaokolo bila je pedalj visoka.
*14. Ovo je bila visina žrtvenika: od podnožja na zemlji do nižega

Gl. 43. (2 sl.) Od istoka, kamo je bila iščeznula (11, 22 sl.), dolazi slava Gospodnja u istoj prikazi, kako ju je Ezekijel bio gledao u hramu i na rijeci Hobaru.
(7) Bog će do vijeka stanovati usred novozavjetnoga naroda Božjeg. Ovaj će narod biti svet i ne će više nikada otpasti od Boga. U široki prostor oko hrama ne će se više pripustiti ništa levitski nečisto. Prije su bili kraljevski grobovi u blizini hrama.
(14) Žrtvenik se je penjao u dva odsjeka, a sužavao se prema gore. Dolje je imao podnožje.

pojasa bila su dva lakta visine i lakat širine. Od maloga pojasa do velikoga pojasa bila su četiri lakta visine i lakat širine.

15. žrtveno ognjište imalo je četiri lakta visine; od žrtvenoga ognjišta penjala se gore četiri roga za lakat.

16. žrtveno ognjište bilo je dvanaest lakata dugo i dvanaest lakata široko, tako da su njegove četiri strane tvorile četvorinu.

17. Veliki pojas bio je četrnaest lakata dug i četrnaest lakata širok na četiri strane njegove. Oplata, što je išla oko njega, bila je po lakta široka. Podnožje mu lakat unaokolo. Stepenice mu išle gore od istoka.

18. On mi reče: »Sine čovječji, ovako veli svemogući Gospod: ,Ovo su naredbe za žrtvenik žrtava paljenica: Čim je podignut i može se na njemu prinositi žrtve paljenice i krvlju ga se poškropiti,

19. Levitskim svećenicima, koji vuku lozu od potomstva Sadokova i zato mi se smiju približiti', govori svemogući Gospod, ,da obavljaju službu moju, predaj junca za žrtvu za grijeh!

20. Uzmi krvi njegove i prolij je na četiri roga žrtvenika, na četiri ugla pojasa i na oplatu unaokolo! Tako ga očisti i pomiri!

21. Onda uzmi žrtvenog junca za grijeh i spali ga na mjestu za to određenom kod hrama izvan svetišta!

22. Drugi dan prinesi jarca bez mane i očisti njim žrtvenik, kako se je očistio juncem!

23. Kad si dovršio očišćenje, prinesi junca bez mane i ovna od stada bez mane!

24. Prinesi ih pred Gospodom! Neka svećenici bace na njih soli i prinesu ih Gospodu kao žrtvu paljenicu!

25. Sedam dana prinosi svaki dan jarca kao žrtvu za grijeh! I junca i ovna od stada, obadva bez mane, neka prinose!

26. Sedam dana neka čine očišćenje za žrtvenik, neka ga očiste i posvete!

27. Kad se navrše ti dani, neka svećenici osmoga dana prinose na žrtveniku žrtve vaše paljenice i žrtve vaše pomirne, i ja ću vas primiti milostivo'«, govori svemogući Gospod.

GLAVA 44.

O svećenicima novoga hrama.

*1. Nato me odvede natrag k vanjskim istočnim vratima svetišta; ova su bila zatvorena.

2. Gospod mi reče: »Ova vrata neka ostanu zatvorena! Neka se više nikada ne otvaraju, i nitko ne smije ulaziti na njih; jer je Gospod, Bog Izraelov, ušao na njih. Zato neka ostanu zatvorena!

3. Samo knez neka smije sjediti na njima, da uzme žrtvenu gozbu pred Gospodom! Kroz trijem ovih vrata neka on ulazi i ovim putem neka opet izlazi!«

4. Potom me odvede k sjevernim vratima pred pročelje hrama. Pogledao sam, i gle, slava je Gospodnja napunila kuću Gospodnju. Pao sam ničice na svoje lice,

5. I reče mi Gospod: »Sine čovječji, pazi, gledaj očima svojim i slušaj ušima svojim sve, što ću ti kazati o svim uredbama kuće Gospodnje i o svim zakonima njezinim! Pazi na to, kako se mora stu-

Gl. 44. (1—3) U liturgiji ova vrata, na koja smije izaći i ući samo Gospod, isporeduju se s Marijom, preblaženom Djevicom i Majkom Božjom.

piti u hram i kako se mora ostaviti svetište!

6. Reci upornoj kući, kući Izraelovoj: Ovako veli svemogući Gospod: ‚Dosta je gadova vaših, kućo Izraelova!

7. Uvodili ste u svetište moje tuđince, neobrezane na srcu i na tijelu! Oni su boravili u njemu i oskvrnili kuću moju, kad ste prinosili moje jelo, pretilinu i krv. Stim ste prekršili moj zavjet osim svih gadova svojih.

8. Ni službe u svetištu mojemu nijeste sami izvršivali, nego ste njih postavili, da obavljaju službu u svetištu mojemu. Zato’,

*9. Ovako veli svemogući Gospod, ‚nijedan tuđinac, koji je neobrezan na srcu i na tijelu, ne smije stupiti u svetište moje, nijedan od tuđinaca, koji borave među sinovima Izraelovim,

10. Nego samo leviti. Oni su se udaljili od mene, kad je lutao Izrael, otpali su od mene i činili su idolopoklonstvo. Neka sada okaju krivnju svoju!

11. Neka oni u svetištu mojemu još samo služe kao stražari na vratima hrama i kao sluge hrama! Neka kolju za narod žrtvu paljenicu i žrtvu zaklanicu! Neka ih dvore i služe!

12. Jer su im služili pred idolima njihovim i postali kući Izraelovoj spoticanje na grijeh, zato sam proti njima podigao ruku svoju na zakletvu’, govori svemogući Gospod. ‚Neka okaju opačinu svoju!

13. Ne smiju mi se više približiti i služiti mi kao svećenici, niti pristupiti svemu onomu, što mi je sveto i presveto. Neka nose sramotu svoju za svoj otpad, što su ga skrivili!

14. Postavljam ih za službu u hramu, za sve radove u njemu i za sve, što treba činiti u njemu.

15. A svećenici iz plemena Levijeva, potomci Sadokovi, koji su izvršivali službu u svetištu mojemu, kad sinovi Izraelovi zađoše od mene, oni će pristupati k meni, da mi služe. Oni će stajati preda mnom, da mi prinose pretilinu i krv’, govori svemogući Gospod.

16. ‚Oni neka ulaze u svetište moje i pristupaju k stolu mojemu, da mi služe i moju službu obavljaju!

17. Prije nego uniđu na vrata unutarnjeg trijema, neka obuku lanene haljine! Ništa da ne buđe na njima vuneno, dok služe unutar vrata unutarnjeg trijema i u hramu.

18. Na glavi svojoj neka imaju povez lanen i gaće lanene oko bedara svojih! Neka ne nose haljine, od kojih se znoji!

*19. Kad izlaze u vanjski trijem k narodu, neka svuku sa sebe haljine, u kojima služe i ostave ih u sobama svetišta! Neka obuku druge haljine, da ne posvete naroda haljinama svojim!

20. Glavu svoju neka ne briju, ali ni neka ne puste da im slobodno raste kosa, nego neka nose kosu na glavi ostriženu!

21. Vina ne smije piti nijedan svećenik, kad mora ići u unutarnji trijem.

(9) Čini se, da su poganskim robovima hramskim (isp. Joz 9, 27), koji su isprva vršili samo niže službe, kasnije dali službe i poslove, što su pripadali samo levitima i svećenicima.

(19) Dodirom bi se učinila neka vrsta posvete onoga, koji bi se dodirnuo, i ovaj bi se onda morao levitski očistiti.

(21) Bilo je svećenicima zabranjeno piti vino samo u vrijeme njihove svete službe (3 Mojs 10, 9 s bilješkom).

22. Neka ne uzimaju za ženu ni udovicu ni puštenicu, nego neka se žene samo djevojkama izraelskoga roda ili udovicama svećeničkim!
23. Neka pouče narod moj o razlici između svetoga i nesvetoga i neka ga upute o razlici između čistoga i nečistoga.
24. U zadjevicama neka izađu da sude! Na temelju mojih pravnih odredaba neka odluče! Moje zakone i zapovijedi neka izvršuju na svim blagdanima mojim i moje subote neka drže sveto!
25. K mrtvacu neka ne idu, da se ne oskvrne! Samo na mrtvom tijelu oca i matere, sina i kćeri, brata i neudate sestre smiju se oskvrniti.
26. Kad se je opet očistio, neka pribroji sebi još sedam dana!
27. Čim uđe u svetište, u unutarnji trijem, da služi u svetištu, neka prinese svoju žrtvu za grijeh', govori svemogući Gospod.
28. ,Neka nemaju baštine; jer ja sam njihova baština. Ne dajte im vlasništva među Izraelcima; jer ja sam njihovo vlasništvo.
29. Prinos, žrtvu za grijeh i žrtvu za krivnju smiju jesti; i sve zakleto u Izraelu njihovo će biti.
30. Najbolje od prvina svake vrste i sve podizane žrtve svake vrste od svih svojih podizanih žrtava imate dati svećeniku, da on izazove blagoslov na kuću vašu.
31. Mrcinu ili rastrgano od ptica ili stoke ne smiju jesti svećenici.

GLAVA 45.

Posjed svećenikâ i levitâ. Vlasništvo knezova. Dužnosti i prava knezova. Svetkovanje blagdanâ.

*1. Kad stanete ždrijebom dijeliti zemlju u baštinu, prinesite kao dar Gospodu svet komad od zemlje, dvadeset i pet tisuća lakata u dužinu i deset tisuća u širinu! Ovo zemljište neka bude sveto u svemu svom opsegu!
2. Od ovoga neka pripadne svetištu četvorina od pet stotina lakata dužine sa strana; oko toga neka bude slobodan prostor od pedeset lakata!
3. Od ovoga zemljišta imaš odmjeriti komad od dvadeset i pet tisuća lakata u dužinu i deset tisuća lakata u širinu. Tu neka stoji svetište i svetinja nad svetinjama!
4. To će biti svet dio od zemlje; a pripadat će svećenicima, koji služe u svetištu i koji pristupaju Gospodu, da mu služe. Neka im to bude mjesto za službene stanove njihove i neka pripadne svetištu kao svet prostor!
5. Područje od dvadeset i pet tisuća lakata u dužinu i deset tisuća lakata u širinu neka pripadne kao vlasništvo levitima, hramskim slugama, sa dvadeset gradova za stanovanje!
6. Kao vlasništvo grada imate odrediti područje od pet tisuća u širinu i dvadeset i pet tisuća u dužinu uza stranu svetoga zemljišta; to neka je za svu kuću Izraelovu!
7. Knezu imate odrediti područje s obje strane svetog zemljišta i gradskog vlasništva. Neka ide od svetog zemljišta i od gradskog vlasništva na zapadnoj strani prema zapadu i na istočnoj strani prema istoku! Dužina neka bude prema svakom od plemenskih dijelova od zapadne međe do istočne međe!
8. To neka on ima od zemlje kao svoje vlasništvo u Izraelu, da knezovi moji više ne pritiskuju naroda

Gl. 45. (1) Hramu u Jeruzalemu imalo se je dati zemljišta po prilici 6000 hektara.

mojega, nego da ostalu zemlju dadnu kući Izraelovoj po plemenima njezinim!'

9. Ovako veli svemogući Gospod: ,Dosta je, knezovi Izraelovi! Prođite se nasilja i pritiskivanja, činite pravicu i pravdu! Prestanite otimati posjed od mojega naroda', govori svemogući Gospod.

*10. ,Mjerila neka su vam prava, efa neka vam je prava i bat neka vam je prav!

11. Efa i bat neka imaju jedinstveno uređenu mjeru; bat neka drži deseti dio homera, efa isto tako deseti dio homera! Mjera neka im je prema homeru!

*12. Sekal neka je dvadeset gera, mina neka vam je dvadeset sekala, dvadeset i pet sekala, petnaest sekala!

13. Ovo je prinos, što ćete ga prinositi: šestina efe od svakoga homera pšenice, i šestina efe od svakoga homera ječma.

14. Pristojba za ulje iznosi desetinu bata od svakoga kora; deset bata iznosi kor.

15. Iz stada od dvije stotine komada sitne stoke neka se prinese kao dar od porodica Izraelovih za prinos, za žrtvu paljenicu i žrtvu pomirnu, da se pribavi Izraelcima pomirenje', govori svemogući Gospod.

16. ,Sav narod u zemlji ima davati ovaj prinos knezu Izraelovu.

17. Knez je dužan davati žrtve paljenice, prinose i naljeve na blagdane, na mlađake, u subote, o svim svečanim skupštinama kuće Izraelove. On neka prinosi žrtve za grijeh, prinose, žrtve paljenice i žrtve pomirne, da pribavi pomirenje kući Izraelovoj!'

18. Ovako veli svemogući Gospod: ,Prvoga dana prvoga mjeseca imaš uzeti junca bez mane i njim pomiriti svetište.

19. Svećenik neka uzme krvi od žrtve za grijeh i njom pomaže dovratnike hrama i četiri ugla pojasa na žrtveniku i dovratnike od vrata na unutarnjem trijemu!

*20. Tako imaš učiniti i sedmoga dana za one, koji su zgriješili nehotice i neznalice, da se tako pomiri hram.

21. Četrnaestoga dana prvoga mjeseca svetkovat ćete blagdan vazma; sedam dana neka se jedu beskvasni kruhovi!

22. Taj dan neka prinese knez za se i za sav narod u zemlji junca kao žrtvu za grijeh.

23. Za sedam dana blagdana neka žrtvuje svaki dan za tih sedam dana Gospodu kao žrtvu paljenicu sedam junaca i sedam ovnova bez mane i kao žrtvu za grijeh svaki dan jarca!

*24. Kao prinos neka prinosi po efu na svakoga junca i po efu na svakoga ovna; na svaku efu neka dadne hin ulja!

25. Petnaestoga dana sedmoga mjeseca, na blagdan sjenica, neka on isto tako prinosi za sedam dana žrtve za grijeh, žrtve paljenice, prinose i žrtve ulja!'

(10 sl.) Mjere efa i bat držale su po 36 litara. — Homer i kor imali su po 360 litara (isp. Iz 5, 10 s bilješkom).

(12) 1 mina = 20 sekala + 25 s. + 15 s., svega 60 sekala. Bit će da su 20 s., 25 s. i 15 s. bile subdivizije (razdjeli) mine.

(20) I među narodom Božjim Novoga Zavjeta ima grješnika.

(24) »Po efu«, t. j. brašna. — Hin ulja = 6 litara ulja.

GLAVA 46.

Svetkovanje subote i mjeseca mlađaka. Dodatak o pravu kneza i o hramu.

*1. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Istočna vrata od unutarnjeg trijema imaju biti zatvorena u šest dana težatnih. U subotu i na mlađak neka se otvaraju!
2. Knez neka uđe izvana kroz trijem od vrata i neka stane kod dovratnika! Svećenici neka prinesu njegovu žrtvu paljenicu i njegovu žrtvu pomirnu! On neka se pokloni na pragu od vrata i neka tad izađe! A vrata neka se ne zatvaraju do navečer!
3. Na ovim vratima neka se narod u zemlji poklanja Gospodu u subote i na mlađake!
4. Žrtva paljenica, što će je prinositi knez Gospodu, bit će u subotu šest janjaca bez mane i ovan bez mane.
5. Prinos neka bude efa na svakoga ovna, a na janjce koliko ga volja; na svaku efu neka dadne hin ulja!
6. Na blagdan mlađaka neka on žrtvuje junca bez mane, šest janjaca i ovna, sve bez mane životinje!
7. Kao prinos neka prinese efu na junca, efu na ovna, a na janjce po volji! Na svaku efu neka dadne hin ulja!
8. Kad knez ulazi, ima ući kroz trijem od vrata i istim putem izaći.
9. Kad narod u zemlji dohodi pred Gospoda na blagdane, oni, koji uđu na sjeverna vrata da se poklone, imaju izaći na južna vrata, a koji uđu na južna vrata, imaju izaći na sjeverna vrata. Nitko neka se ne vraća na ista vrata, kroz koja je ušao, nego kroz ona, što stoje nasuprot!
10. Knez ima biti među njima; kad oni ulaze, neka i on ulazi; kad oni izlaze, neka i on izlazi!
11. Na blagdane i svetkovine neka je prinos efa na junca i efa na ovna, a na janjce, koliko tko hoće; na svaku efu neka se dadne hin ulja!
*12. Kada knez hoće da prinese Gospodu žrtvu paljenicu ili žrtvu pomirnu kao dragovoljni dar žrtveni, tada neka mu se otvore istočna vrata! Neka prinese žrtvu svoju paljenicu i žrtvu svoju pomirnu, kako to običaje činiti subotom! Potom neka izađe, i čim je izašao, neka se zatvore vrata!
13. Svaki dan imaš prinijeti Gospodu jednogodišnje bez mane janje kao žrtvu paljenicu, i to imaš tako činiti svako jutro.
14. Kao prinos imaš uz to prinijeti svako jutro šestinu efe brašna i trećinu hina ulja, da se poškropi bijelo brašno, kao prinos Gospodu, kao vazdašnji, redoviti dar.
15. Tako imate prinositi janje i prinos i ulje svako jutro kao vazdašnju žrtvu paljenicu.'
*16. Ovako veli svemogući Gospod: ‚Ako knez učini dar kome sinu svom od svoje baštine, neka bu-

Gl. 46. (1 sl.) Samo unutarnja, ne vanjska istočna vrata smiju se otvoriti u subotu i na blagdane mlađaka. Ali knez ne smije stupiti u trijem unutarnji, nego samo ići od vanjskoga trijema u trijem unutarnjih vrata. Iz ovih i sličnih ograničenja (isp. prije svega 45, 8 sl., gdje se pretpostavlja, da knez može sagriješiti) proizlazi, da knez nije Mesija.

(12) Kada knez hoće da prinese dragovoljnu žrtvu, onda mu se smiju otvoriti i unutarnja istočna vrata kao subotom i na blagdane mjeseca mlađaka.

(16—18) Da se posjed kneza ne smanji, i da se ukloni opasnost, da on pritiskuje narod (isp. 45, 8), mora se u sedmoj godini vratiti posjed, što ga je podijelio drugima izvan svoje obitelji.

de sinovima njegovim kao baštinski posjed!
17. Ako li što daruje od svoje baštine kome slugi svojemu, neka to bude ovomu samo do oprosne godine! Onda neka se vrati knezu! Samo sinovima njegovim ostaje to kao baštinski posjed.
18. Od baštinskoga posjeda naroda ne smije knez ništa uzeti tjerajući silom s njihova vlasništva. Od svojega vlastitog posjeda neka daje sinovima svojim baštinsko vlasništvo, da se nijedan od mojega naroda ne razgoni sa svojega posjeda!'«
19. Nato me odvede kroz ulaz, što je bio sa strane vratima, u svete sobe svećeničke, što su bile prema sjeveru. Gle, tu je bio jedan prostor u skrajnjem zapadu!
*20. On mi reče: »To je prostor, gdje svećenici vare žrtvu za krivnju i žrtvu za grijeh i peku prinos, da ne moraju to iznositi u vanjski trijem i tako narod posvetiti.«
21. Tada me odvede van u vanjski trijem i provede me u četiri ugla od trijema. Gle, tu je bio u svakom uglu od trijema opet jedan trijem!
22. U četiri ugla od trijema bila su četiri mala trijema, četrdeset lakata u dužinu, četrdeset lakata u širinu; sva četiri imala su jednaku mjeru.
23. Jedan je zid išao okruglo okolo svih četiriju. Dolje uza zid bila su unaokolo smještena ognjišta za kuhanje.
24. On mi reče: »To su kuhinje, gdje sluge hrama priugotovljaju narodne žrtve zaklanice.«

GLAVA 47.

Hramsko vrelo. Granice zemlje. Razdioba zemlje.

*1. Tada me povede na ulaz hrama. Gle, tu je izlazila voda ispod praga od hrama k istoku. Pročelje hrama gledalo je na istok. Voda je tekla dolje s desne strane hrama, južno od žrtvenika za žrtve paljenice.
2. Povede me van kroz sjeverna vrata i van okolo k vanjskim istočnim vratima. I gle, voda je žuborila dolje s desne strane.
3. Čovjek ode dalje prema istoku, a imao je mjeru u ruci. Izmjeri tisuću lakata i povede me preko vode; ona dođe do gležanja.
4. Izmjeri opet tisuću lakata i povede me preko vode; voda mi dođe do koljena. Izmjeri opet tisuću lakata i povede me prijeko; ona dođe do bokova.
5. Izmjeri opet tisuću lakata; tada je bila rijeka, preko koje više nijesam mogao prelaziti; jer se je voda bila tako popela, da bi se morala preplivati, rijeka, preko koje se više nije moglo prelaziti.
6. On mi reče: »Jesi li vidio, sine čovječji?« Nato me pusti da odem natrag na obalu rijeke.
7. Na povratku vidio sam vrlo mnogo drveća na obali rijeke s obje strane.
8. On mi reče: »Ova voda teče van u istočni kraj i spušta se u pustaru i dolazi do Mrtvoga mora. Kad dođe tamo, postat će voda Mrtvoga mora zdrava.
*9. Sva živa bića, što se samo miču, oživjet će posvuda, kuda do-

(20) Isp. 44, 19 s bilješkom.
Gl. 47. (1 sl.) Ezekijel gleda u viđenju vrelo, što izvire u hramu i malo pomalo naraste do silne rijeke od 4000 lakata; ona se izlijeva u Mrtvo more i preokreće vodu slanoga mora, koja usmrćuje sav život. Rijeka je simbol (znamen) spasonosnih dobara i milosti, što ih Bog u mesijansko doba dijeli novozavjetnoj Crkvi.
(9) Tolika je so u Mrtvom moru, da u njemu ne može opstojati nikakvo živo biće.

đe rijeka. Tada će biti vrlo mnogo riba. Jer kad dođe tamo ova voda, ozdravit će Mrtvo more i sve će oživjeti, kuda dođe rijeka.

10. Ribari će stajati na njemu od Engadija do Engalima. Bit će tu suha mjesta za mreže. Njegovo bogatstvo riba bit će vrlo veliko kao u velikom moru.

*11. Ali bare i glibovi u blizini njegovoj ne će postati zdravi; ostat će slani.

12. Na obadvjema obalama rijeke rast će svakojako drveće s plodovima, što se jedu, i kojima lišće ne vene i plodovi im ne nestaju. Svakoga će mjeseca rađati nove plodove; jer, što ih napaja, pridolazi od svetišta. Plodovi će njihovi biti za jelo i lišće njihovo za lijek.«

*13. Ovako veli svemogući Gospod: »Ovo je međa, u kojoj ćete kao baštinski posjed porazdijeliti zemlju na dvanaest plemena Izraelovih; Josip će dobiti dvojaki dio.

14. Jedan će dobiti jednak baštinski posjed kao drugi; jer sam podigao ruku svoju na zakletvu, da ću je dati ocima vašim. Zato će vam pripasti ta zemlja kao baštinski posjed.

*15. Ovo je sjeverna međa zemlji: Od velikoga mora na Hetalon, na Sedad,

16. Emat, Berota, Sabarim, koji je između područja Damaska i područja Emata, onda na Hasar-Enon, koji je na međi u Hauranu.

17. Tako će ići sjeverna međa od mora na Hasar-Enon, tako da područje Damaska i Emata leži sjeverno. To je sjeverna međa.

*18. Istočna međa prolazi između Haurana i Damaska i pravi se između Galaada i zemlje Izraelove po Jordanu do istočnoga mora, do Tamara. To je istočna međa.

*19. Južna međa prema jugu ide od Tamara do Meribat-Kadesa, onda do na potok i dalje do velikoga mora. To je južna međa.

*20. Zapadna međa jest veliko more do mjesta, gdje se ide u Emat. To je zapadna međa.

21. Ovu ćete zemlju porazdijeliti među se po plemenima Izraelovim.

*22. Određuje se: Imate je razdijeliti kao baštinski posjed među se i među inostrance, koji među vama stanuju i djecu imaju. Neka su vam oni kao domaći Izraelci! S vama neka imaju svoj baštinski posjed među plemenima Izraelovim!

23. U plemenu, u kojem boravi inostranac, dat ćete mu baštinski posjed njegov«, govori svemogući Gospod.

---

(11) Kamo ne dođe voda, što daje život, tamo vlada neplodnost.

(13) Josip dobiva dva dijela, jer od njega vuku lozu dva plemena, Efraim i Manase.

(15 sl.) Sjeverna međa ide od Sredozemnoga (velikoga) mora k Hauranu. Položaj pojedinim u tekstu navedenim mjestima ne može se danas više ustanoviti za sve. Hetalon je današnji Adlun na Sredozemnom moru. Sedad, t. j. Džedeide u dolini između Libana i Hermona. Hasar-Enon, t. j. El Hadr na istočnom vrelu Jordana.

(18) Istočnu među pravi Jordan. Ona dopire do Tamara na jugoistoku Mrtvoga mora. Istočna jordanska zemlja ne pripada dakle više području kraljevstva.

(19) Južna međa ide od Tamara preko Kadesa (4 Mojs 20, 1 sl.) na potok Egipta (Vadi-el-Ariš) i s ovim do Sredozemnoga mora.

(20) Isp. 3 Kralj 8, 65.

(22 sl.) Inostranci, t. j. pogani dobivaju potpuno građansko pravo u novoj državi Božjoj.

GLAVA 48.

Podjela zemlje. Sveti grad.

*1. Ovo su imena plemenima: Na
skrajnom sjeveru od mora u Hetalon do ondje, gdje se ide u Emat, do u Hasar-Enon — područje Damaska ostaje prema sjeveru — uz Emat od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Dan plemensko područje.
2. Uz područje Danovo i od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Aser plemensko područje.
3. Uz područje Aserovo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Neftali plemensko područje.
4. Uz područje Neftalijevo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Manase plemensko područje.
5. Uz područje Manasejevo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Efraim plemensko područje.
6. Uz područje Efraimovo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Ruben plemensko područje.
7. Uz plemensko područje Rubenovo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Juda plemensko područje.
8. Uz područje Judino od istočne strane do zapadne strane ležat će sveto zemljište, koje posvećujete Gospodu, dvadeset i pet tisuća lakata u širinu i u dužinu kao drugi plemenski dijelovi od istočne strane do zapadne strane. U sredini njegovoj stajat će svetište.
9. Sveto zemljište, koje ćete posvetiti Gospodu, neka bude dvadeset i pet tisuća lakata dugo i deset tisuća lakata široko!
10. Sveto će zemljište pripadati ovima: Pripast će svećenicima na sjevernoj strani komad od dvadeset i pet tisuća lakata u dužinu, na zapadnoj strani od deset tisuća lakata u širinu, na istočnoj strani od deset tisuća lakata u širinu i na južnoj strani od dvadeset i pet tisuća lakata u širinu. Usred njega stajat će svetište Gospodnje.
11. Svećenicima posvećenim, sinovima Sadokovim, koji su činili moju službu i nijesu zašli, kao leviti, kad su zašli Izraelci,
12. Njima će pripasti posvećeni komad, najsvetiji dio posvećenoga zemljišta uz područje levitâ.
13. Levitima će pripasti komad, što odgovara području svećenikâ, dvadeset i pet tisuća lakata u dužinu, deset tisuća lakata u širinu, sve skupa dužina od dvadeset i pet tisuća lakata i širina od deset tisuća lakata.
14. Oni ne smiju ništa od toga prodati ni zamijeniti, niti ne smiju prenijeti ovaj posvećeni dio zemlje u tuđe ruke; jer je svet Gospodu.
15. Pet tisuća lakata, što još preostane od širine uz dvadeset i pet tisuća lakata, nije sveto, nego je određeno za grad kao prebivalište i slobodan prostor. Usred toga neka stoji grad!
16. Ovo su mjere njegove: Sjeverna strana ima četiri tisuće i pet stotina lakata, južna strana četiri tisuće i pet stotina, istočna strana četiri tisuće i pet stotina, zapadna strana četiri tisuće i pet stotina.
17. Slobodni prosor grada iznosit će sa sjevera dvjesta i pedeset lakata, s juga dvjesta i pedeset, s istoka dvjesta i pedeset i sa zapada dvjesta i pedeset.

Gl. 48. (1—7) Svako pleme dobiva jednako velik dio, što se proteže od istoka na zapad. Plemena Dan, Aser, Neftali, Manase, Efraim, Ruben i Juda stanuju sjeverno od hrama.

18. Što još preostane od dužine uz sveto zemljište, naime deset tisuća lakata na istoku i deset tisuća lakata na zapadu, neka služi za uzdržavanje stanovnikâ u gradu!

19. Stanovnici grada bit će iz svih plemena Izraelovih.

20. Sve posvećeno zemljište iznosit će dvadeset i pet tisuća lakata u četvorini, naime posvećeno zemljište s posjedom gradskim.

21. Što ostane pripast će knezu s obje strane posvećenog zemljišta i gradskog vlasništva uz dvadeset i pet tisuća lakata do istočne međe i sa zapada uz dvadeset i pet tisuća lakata do zapadne međe prema plemenskim dijelovima. To neka pripadne knezu, i usred toga neka budu posvećeno zemljište i hramsko svetište!

22. I od posjeda levitâ i od posjeda grada, što su usred onoga, što pripada knezu, ima sve, što je između područja Judina i područja Benjaminova, pripasti knezu.

*23. Ovo su ostala plemena: Od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Benjamin plemensko područje.

24. Uz područje Benjaminovo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Simeon plemensko područje.

25. Uz područje Simeonovo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Isahar plemensko područje.

26. Uz područje Isaharovo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Zabulon plemensko područje.

27. Uz područje Zabulonovo od istočne strane do zapadne strane posjedovat će Gad plemensko područje.

28. Uz područje Gadovo s južne strane, na jug, ima ići međa od Tamara do Meribat-Kadesa, onda do na potok i do velikoga mora.

29. »To je zemlja, koju ćete ždrijebom razdijeliti među plemena Izraelova kao baštinski posjed, i to imaju biti baštinski dijelovi njihovi«, govori svemogući Gospod.

30. Ovo su izlazi grada: sa sjeverne strane, koja ima četiri tisuće i pet stotina lakata,

31. — Vrata gradska nazvana su po imenima plemena Izraelovih — nalaze se troja vrata sa sjevera: vrata Rubenova, vrata Judina, vrata Levijeva.

32. S istočne strane, koja ima četiri tisuće i pet stotina lakata, nalaze se troja vrata: vrata Josipova, vrata Benjaminova, vrata Danova.

33. S južne strane, koja ima četiri tisuće i pet stotina lakata, nalaze se troja vrata: vrata Simeonova, vrata Isaharova, vrata Zabulonova.

34. Zapadna strana, koja je duga četiri tisuće i pet stotina lakata, imaju troja vrata: vrata Gadova, vrata Aserova, vrata Neftalijeva.

*35. Opseg iznosi osamnaest tisuća lakata. Ime će gradu ubuduće biti: »Gospod je ovdje«.

(23—28) Benjamin, Simeon, Isahar, Zabulon, Gad stanuju južno od svetoga zemljišta.

(35) Novo ime gradu Jeruzalemu kazuje, da viđenje Ezekijelovo o hramu treba razumjeti duhovno-simbolički. Ezekijelovim viđenjem najvješćuju se duhovna dobra Novoga Zavjeta: Crkva, milosti Božje, štovanje Boga, općinstvo svetih i napokon slava nebeska. Ime novomu Jeruzalemu znači i to, da će Bog uvijek prebivati u njemu i da će ga zaštićivati (isp. Mt 28, 29).

PROROK DANIJEL

1. Danijel, pisac knjige, pripadao je uglednoj obitelji plemena Judina (1, 6). Možda je bio i kraljevskoga roda (Jeronim, In Dan 1, 3). Pod vladanjem kralja Joakima bio je mladić Danijel zajedno s drugim mladićima odveden u Babilon (605 pr. Kr.), gdje je bio odgojen na kraljevskom dvoru (1, 3 sl.). Njegova visoka mudrost i osobito njegov proročki dar stekoše mu velik ugled i visoke časti u Babilonu (2, 48; 5, 11. 29; 6, 4. 29). Od Nabuhodonozora (604—561) do treće godine perzijskoga kralja Cira (538—529) bio je Danijel u kraljevskim službama (1, 21; 6, 29). A sve te visoke časti nijesu ga mogle udaljiti od zakona Gospodnjega. Najsavjesnije klonio se je idolopoklonstva Kaldejaca. To je poticalo njegove neprijatelje, koji su mu, kao inostrancu, zavidjeli, pa su ga svakojako kod kralja ogovarali i optuživali. Ali je Bog svaki put čudesno spasavao proroka Danijela. Danijel je živio još u trećoj godini vladanja perzijskog kralja Cira (535). O vremenu i načinu njegove smrti ne znamo ništa.

2. Knjiga proroka Danijela sastoji iz tri dijela. Prvi je dio povijesni (gl. 1—6) i iznosi neke čudesne događaje iz života Danijelova i njegovih drugova Ananije, Misaela i Azarije na dvoru babilonskom. Drugi dio (gl. 7—12) prikazuje nam, kako sud Božji uništava sve bezbožne sile u bližoj i u daljoj budućnosti. Treći, samo u grčkom prijevodu sačuvani dio (gl. 13—14) pokazuje nam svu ništavost neznabožačkih idola.

3. Svrha, glavna svrha knjizi Danijelovoj jest pokazati moć i vlast Božju, koja nadilazi sve svjetske i bezbožne moći i vlasti. Stim prorok ulijeva pouzdanje i vjeru u duše poniženom i zasužnjenom narodu u Babiloniji. A i to ističe prorok Danijel, da će kraljevstvo Božje na zemlji imati teških bojeva i kušnja sve do svršetka svijeta.

4. Da sva knjiga Danijelova pripada zbirci Svetoga Pisma, svjedoči knjiga Makabejaca (1 Mkb 2, 59 sl.), gdje se spominje čudesno izbavljenje triju mladića iz ognjene peći i Danijela iz lavovske jame. I u najranije kršćansko vrijeme smatrala se je knjiga Danijelova kao sastavni dio Svetoga Pisma.

PROROK DANIJEL

GLAVA 1.

Danijelov odgoj za kraljevsku službu. Danijelova vjernost zakonu Božjemu.

*1. U trećoj godini vladanja kralja Joakima Judina dođe Nabuhodonozor, kralj babilonski, proti Jeruzalemu i opkoli ga.

2. I Gospod mu dade u ruku Joakima, kralja Judina, i jedan dio posuđa hrama Božjega. On ih odnese u zemlju Senaar u hram boga svojega. Posuđe metnu u riznicu boga svojega.

3. Tada zapovjedi kralj Asfenezu, predstojniku nad dvoranima, neka dovede između Izraelaca, od kraljevskog i kneževskog roda,

*4. Mladiće bez mane, lijepa lica, vješte u svakoj mudrosti, bogate znanjem i dobro odgojene, koji bi sposobni bili za dvorbu u kraljevskoj palači. On neka ih pouči u pismu i jeziku Kaldejaca.

5. Kralj odredi njihovo svagdanje uzdržavanje od stola kraljevskoga i od vina, što ga je on sam pio. Zapovjedi, da se izobražavaju tri godine, a poslije neka bi stupili u kraljevsku službu.

6. Među njima su bili Judejci Danijel, Ananija, Misael i Azarija.

7. Predstojnik nad dvoranima dade im ipak druga imena. Danijelu nadjenu ime Baltasar, Ananiji Sidrah, Misaelu Misah, Azariji Abdenago.

*8. Danijel je bio čvrsto odlučio, da se ne skvrni hranom kraljevom ni vinom, što ga je on pio. Zato zamoli predstojnika nad dvoranima, da se ne mora skvrniti.

9. I dade Bog Danijelu te nađe milost i ljubav u predstojnika nad dvoranima.

10. Ipak reče predstojnik nad dvoranima Danijelu: »Bojim se gospodara svojega kralja, koji vam je odredio jelo i piće; jer kad bi vidio, da su lica vaša lošija nego u ostalih mladića vaše dobi, mogao bih ja krivnjom vašom platiti glavom kod kralja.«

11. A Danijel zamoli Malasara, kojega je predstojnik nad dvoranima bio postavio nad Danijelom, Ananijom, Misaelom i Azarijom:

12. »Pokušaj, molim, za deset dana sa slugama svojim! Neka nam se daje samo varivo da jedemo i voda da pijemo!

Gl. 1. (1 sl.) Osvojenje grada Jeruzalema bilo je godine 606., još prije nego je umro Nabopolasar (604). Nabuhodonozor bio je tada još kraljević i ovdje se samo anticipando (uzeto unaprijed) zove kraljem. Senaar, babilonski Sumer, označuje pokrajinu između donjega Eufrata i Tigrisa. Senaar stoji ovdje za svu Babiloniju.

(4) Pod »pismom i jezikom Kaldejaca« razumijeva se klinovito pismo i novobabilonski jezik. Kaldejci, babilonski Kašdu, kasnije Kaldu, bili su pleme u južnoj Babiloniji, koje u godini 625. pod Nabopolasarom zadobi vlast nad Babilonijom.

(8) Među iznesenim jelima moglo je biti i jela zabranjenih po judejskom zakonu. Osim toga bila je opasnost, da je ono, što bi došlo s kraljevskoga stola, bilo prije žrtvovano idolima po običaju poganskom. To isto moglo je biti i s vinom.

13. Onda neka ogledaš lica naša i lica onih mladića, što jedu sa stola kraljeva, pa kako vidiš onako čini sa slugama svojim!«

14. On ih posluša u tom i pokuša s njima za deset dana.

15. A poslije deset dana izgledali su bolji i ugojeniji nego svi mladići, što su jeli sa stola kraljevskoga.

16. Tada je Malasar uzimao jelo njihovo i vino, što su ga imali piti, i davao im je samo variva.

17. A Bog dade ovoj četvorici mladića znanje i razum u svakoj knjizi i mudrosti. I Danijel se razumio također u viđenja i sne svake vrste.

18. Kada prođe vrijeme, iza kojega su po nalogu kraljevu imali biti oni predstavljeni njemu, izvede ih predstojnik nad dvoranima pred Nabuhodonozora.

19. Kralj je govorio s njima, i ne nađe se među svima nijedan kao Danijel, Ananija, Misael i Azarija. Zato su bili pripušteni službi kraljevskoj.

*20. U svim slučajevima, što su tražili mudrost i razum, nađe ih kralj, kadgod bi ih zapitao, deset puta učenijima od svih vračara i gatalaca u svemu kraljevstvu svome.

*21. Danijel je doživio još prvu godinu kralja Cira.

GLAVA 2.

Nabuhodonozorov san. Mudraci mu ga ne znaju protumačiti. Danijel ga protumači i steče velik ugled.

*1. U drugoj godini vladanja Nabuhodonozorova usnio je Nabuhodonozor san. To ga je toliko uznemirilo, da nije mogao spavati.

*2. Tada zapovjedi kralj, da se dozovu vračari, gataoci, zaklinjači i Kaldejci. Oni su imali da kažu kralju san njegov. Oni dođoše i stupiše pred kralja.

3. Kralj im reče: »Usnio sam san, i duh mi se uznemirio. Htio bih razumjeti san.«

*4. Kaldejci odgovoriše kralju: — Aramejski — »Kralju, da si živ do vijeka! Pripovjedi san slugama svojim, pa ćemo ti kazati što san znači!«

5. A kralj odgovori Kaldejcima: »Moja je odluka tvrda. Ako mi ne kažete što sam snio i što san znači, bit ćete na komade isječeni, i vaše će kuće biti podrtine.

6. Ako li mi kažete što sam snio i što san znači, dobit ćete od mene dare i poklone i veliku čast. Kažite mi dakle što sam snio i što san znači!«

---

(20) Ovdje se ističe temeljna misao prvoga povijesnog dijela: Bog izraelskog naroda nadilazi sve idole neznabožačke.

(21) Po 10, 1 živio je Danijel još u trećoj godini vladanja Cirova. To, što je Danijel doživio još prvu godinu kralja Cira, ne isključuje, da je on i dalje još poživio.

Gl. 2. (1) Prema svršetku treće godine Danijelova odgojnog vremena (1, 5. 18) bio je Nabuhodonozor zaista u drugoj godini svojega kraljevanja. U 1, 1 bio je nazvan kraljem uzeto unaprijed (anticipando).

(2) Ime »Kaldejac« nije ovdje ime naroda, nego ime staleža za posebnu vrstu kraljevskih savjetnika. Kasnije su se svi babilonski zvjezdogataoci (astrolozi) zvali Kaldejci.

(4) Od 2, 4b—7, 28 došla je do nas knjiga Danijelova samo u aramejskom jeziku. Aramejski počinje govorom Kaldejaca, koji sigurno nijesu govorili aramejski, i nastavlja se dalje do 7, 28. Od 8, 1 počinje opet u hebrejskom jeziku. Možda je ovaj cijeli aramejski komad bio kasnije umetnut iz aramejskog prijevoda knjige Danijelove namjesto izgubljenoga hebrejskog odsjeka.

7. Tada oni odgovoriše po drugi put: »Neka kralj pripovjedi san slugama svojim, pa ćemo kazati što san znači!«

8. A kralj odvrati: »Znam sada doista, da gledate dobiti vremena, jer znate, da u mene stoji tvrdo:

9. Ako mi ne kažete što sam snio, onda ostaje nad vama presuda. Vi ste se dogovorili, da mi dadnete značenje lažno i izmišljeno, u nadi, da će se promijeniti prilike. Dakle kažite mi san, i znat ću, da ćete mi dati i pravo značenje.«

10. Kaldejci odgovoriše kralju: »Nema čovjeka na zemlji, koji bi, kralju, mogao ispuniti tvoj zahtjev! I nikada nije jedan kralj, makar bio velik i moćan, tako što zahtijevao od jednoga gataoca, vračara ili Kaldejca.

*11. Što ti, kralju, išteš, vrlo je teško! Nema nikoga, koji bi mogao to kazati kralju, osim bogova, koji ne stanuju među ljudima.«

12. Na to se kralj tako jako ražljuti i razgnjevi, te je izdao zapovijed, da se pogube svi mudraci babilonski.

13. Kad je bila izašla zapovijed, da se poubijaju mudraci, tražili su i Danijela i drugove njegove, da ih ubiju.

14. Tada se Danijel mudro i razumno predstavi Ariohu, zapovjedniku kraljevskih krvnika, koji je bio izašao da poubija mudrace babilonske.

15. On upita Arioha, kraljevskog zapovjednika, zašto je izdana od kralja ta stroga zapovijed. Kad je Arioh bio kazao stvar Danijelu,

16. Otide Danijel kralju i zamoli ga, da mu ostavi vremena, jer će tada kazati kralju što san znači.

17. Potom otide Danijel u kuću svoju i kaza stvar drugovima svojim Ananiji, Misaelu i Azariji,

18. Da bi se pomolili za milost Bogu nebeskomu radi te tajne, i da ne bi bili pogubljeni također Danijel i drugovi njegovi s ostalim mudracima babilonskim.

19. Tada je bila Danijelu objavljena tajna u noćnom viđenju. I Danijel je blagosivao Boga nebeskoga.

20. Danijel se je molio: »Neka je blagosloveno ime Gospodnje od vijeka do vijeka! Jer je njegova mudrost i moć.

21. On je, koji dovodi promjenu vremenâ i prilikâ; koji skida kraljeve i postavlja kraljeve; koji daje mudrost mudrima i razum razumnima.

22. On otkriva što je duboko i sakriveno. On zna, što se zbiva u tami; jer kod njega stanuje svjetlost.

23. Zahvaljujem ti, Bože otaca mojih! Slavim te; jer si mi dao mudrost i snagu. Ti si mi sada i objavio, za što smo te molili. Jer si nam objavio san kraljev.«

24. Nato otide Danijel k Ariohu, kojemu je bio kralj zapovjedio, da pogubi mudrace babilonske. Otide i reče mu: »Ne ubijaj mudraca babilonskih! Vodi me kralju! Ja mogu kralju kazati što san znači.«

25. Tada Arioh brže dovede Danijela pred kralja i reče mu: »Kod judejskih prognanika našao sam

(11) Zahtjev kraljev, da mu se kaže nesamo značenje sna, nego i sam san, prelazi svaku prirodnu sposobnost, i mogao se je ispuniti samo uz pomoć vrhunaravnu.

(25) Arioh nije znao, što je bio Danijel utanačio s kraljem kod svojega prvog sastanka (r. 16). Način, kojim Arioh predstavlja Danijela kralju, pretpostavlja dakle, da su kralju bili nepoznati Danijel i njegova osnova.

čovjeka, koji će kazati kralju što san znači.«
26. Kralj reče Danijelu, koji se je zvao i Baltasar: »Možeš li mi doista kazati san, koji sam snio, i što on znači?«
27. Danijel odgovori kralju: »Tajnu, koju kralj hoće da zna, ne mogu kazati kralju mudraci, gataoci, vračari i pogađači.
*28. Ali ima Bog u nebu, koji otkriva tajne. On javlja tebi, kralju Nabuhodonozore, što će se dogoditi u budućnosti! San i viđenja, što si ih imao na postelji svojoj, ovo su:
29. Tebi, kralju, dođoše misli na postelji tvojoj o tom, što će se dogoditi poslije. Onaj, koji objavljuje tajne, kazuje ti što će biti.
30. Meni je sad ova tajna objavljena, ne pomoću mudrosti, koja bi u mene bila mimo sve žive, nego zato, da bi se javilo kralju što san znači, i da doznaš misli srca svojega.
*31. Ti si, kralju, imao viđenje. Ti si vidio lik velik. Lik je bio visok, i svjetlost mu silna. Stajao je pred tobom. Strašan je bio pogled njegov.
*32. Glava tome liku bila je od čistoga zlata, prsa i mišice od srebra, tijelo i bedra od mjedi,
33. Stegna od gvožđa, noge što od gvožđa što od gline.
*34. Dok si gledao, odvali se od gore kamen sam od sebe, udari u gvozdene i glinene noge lika i satr ga.
35. Tada se satr odjedamput gvožđe, glina, mjed, srebro i zlato i raspršа se kao pljeva na gumnu u ljeto. Odnese ih vjetar. Ne osta više ni trag od njih. A kamen, koji je bio razmrskao lik, posta gora velika i ispuni svu zemlju.
36. To je san. Sad ćemo kazati kralju što znači.
*37. Ti si, kralju, kralj nad kraljevima, kojemu je Bog nebeski dao gospodstvo i moć, snagu i čast;
38. I gdjegod žive ljudi, životinje poljske i ptice nebeske, dao ti je u ruke, i postavio te gospodarem nad svima njima. Ti si ona glava od zlata.
39. Nakon tebe nastat će drugo kraljevstvo, manje od tvojega, zatim treće kraljevstvo od mjedi, što će se prostirati po svoj zemlji.
40. Četvrto će kraljevstvo biti jako kao gvožđe. Jer gvožđe može sve satrti i razbiti.
41. Što su noge i prsti, koje si vidio, bili dijelom od gline lončarske, dijelom od gvožđa, znači, da će kraljevstvo biti razdijeljeno. Bit će u njemu nešto od tvrdoće gvožđa,

(28) »što će se dogoditi u budućnosti«, t. j. u budućnosti bližoj i daljoj. Proročanstva se Danijelova odnose i na mesijansko doba i na posljednje doba.
(31) Kraljev je san odgovarao posve babilonskom svijetu, koji je osobito volio takve ogromne likove.
(32 sl.) Lik je imao četiri dijela, koji su po svojoj tvari (materiji) od glave do nogu bivali sve to slabiji.
(34 sl.) Kamen se je odvalio, a da ga nije dirnula nikakva sila čovječja. Bio je dakle po srijedi uzrok viši, nadčovječji.
(37 sl.) Četiri svjetska kraljevstva, što ih Danijel raspoznaje na liku, jesu: kraljevstvo kralja babilonskoga (zlato), kraljevstvo Medijanaca i Perzijanaca, manje i slabije od babilonskoga (srebro), kraljevstvo grčko-macedonsko Aleksandra Velikoga (mjed) i kraljevstvo rimsko (gvožđe). Ova četiri kraljevstva, što su jedno za drugim dolazila, bila su na sili utemeljena i zato prolazna. Svaka sila za vremena. Kamen, koji je razmrskao lik, t. j. sva ohola kraljevstva toga svijeta, i postao velika gora, što je ispunila svu zemlju, jest Mesija, Isus Krist, koji je ujedinio sve narode u svom vječnom kraljevstvu mira.

jer je, kako si vidio, bilo gvožđe pomiješano s glinom lončarskom.
42. Što su prsti bili dijelom od gvožđa, dijelom od gline, znači, da će kraljevstvo biti dijelom tvrdo, dijelom lomno.
43. A što je gvožđe, kako si vidio, bilo pomiješano s glinom lončarskom, znači, da će se među se pomiješati ženidbom, ali se ipak ne će stopiti u jedno, kao što se ni gvožđe ne može smiješati s glinom.
44. U vrijeme onih kraljeva Bog će nebeski podignuti kraljevstvo, koje se ne će raspasti do vijeka. Njegova vlast ne će prijeći na drugi narod. Ono će satrti i uništiti sva ona kraljevstva, a sámo će stajati do vijeka,
45. Tako kao što si vidio, da se je od gore kamen odvalio sam od sebe i satro gvožđe, mjed, glinu, srebro i zlato. Tako je Bog veliki javio kralju, što će se dogoditi poslije. San je istinit, i tumačenje je njegovo vjerno.«
46. Tada se baci kralj Nabuhodonozor ničice na svoje lice, pokloni se pred Danijelom i zapovjedi, da mu prinesu žrtvu i kad.
47. Onda reče kralj Danijelu: »Doista, vaš je Bog najviši Bog, gospodar nad kraljevima i objavitelj tajna; jer si ti mogao otkriti ovu tajnu.«
48. Nato iskaza kralj Danijelu veliku čast. Dade mu mnoge dragocjene darove i učini ga gospodarem cijele pokrajine babilonske i poglavarem nad svim mudracima babilonskim.
*49. Ali na molbu Danijelovu predade kralj upravu pokrajine babilonske Sidrahu, Misahu i Abdenagu. Tako osta Danijel na dvoru kraljevskom.

GLAVA 3.

Danijelovi drugovi u peći ognjenoj.

*1. Kralj Nabuhodonozor dade načiniti zlatan lik, kojemu je visina bila šezdeset lakata, a širina šest lakata; i namjesti ga u ravnici Duri u pokrajini babilonskoj.
*2. Nato posla kralj Nabuhodonozor glasnike, da pozovu satrape, namjesnike, zapovjednike, suce, rizničare, pravnike, vijećnike i sve druge dostojanstvenike pokrajinske, da dođu na posvetu lika, što ga je bio podigao kralj Nabuhodonozor.
3. Tada se sabraše satrapi, namjesnici, zapovjednici, suci, rizničari, pravnici, vijećnici i svi drugi dostojanstvenici pokrajinski na posvetu lika, što ga je bio podigao kralj Nabuhodonozor. Oni stadoše pred likom, što ga je bio podigao Nabuhodonozor.
4. Glasnik povika iza glasa: »Narodi, plemena i jezici, vama se zapovijeda:
5. Čim čujete zvuk truba, frula, citara, harfa, psaltira, gajda i svih drugih vrsta glazbala, imate se ničice baciti i pokloniti se zlatnome liku, što ga je podigao kralj Nabuhodonozor.
6. Tko se ne baci ničice i ne pokloni se, bit će smjesta bačen u peć ognjenu užarenu.«
7. I čim su čuli svi narodi zvuk truba, frula, citara, harfa, psaltira i svih drugih vrsta glazbala, baciše se ničice svi narodi, plemena i je-

(49) »Na dvoru kraljevskom«; »na Visokoj Porti« kazano po istočnjačku.
Gl. 3. (1) »Zlatan lik«: spomenik je bio od drva ili gline i samo pozlaćen. — »Šezdeset lakata«, po prilici 31½ m. — »Ravnica Dura« jedan sat udaljena južno od Babilona.
(2) Satrap je perzijska riječ i znači kraljev doglavnik.

zici i pokloniše se zlatnome liku, što ga je bio podigao kralj Nabuhodonozor.

*8. U isti još čas pristupiše ljudi kaldejski i optužiše Judejce.

9. Rekoše kralju Nabuhodonozoru: »Kralju, da si živ do vijeka!

10. Ti si, kralju, zapovjedio, da svaki, koji čuje zvuk truba, frula, citara, harfa, psaltira, gajda i svih drugih vrsta glazbala, ima se ničice baciti i pokloniti se zlatnome liku.

11. Tko ne padne ničice i ne pokloni se zlatnome liku, ima se baciti u peć ognjenu užarenu.

*12. A imaju Judejci, kojima si predao upravu pokrajine babilonske, Sidrah, Misah i Abdenago. Ovi ljudi ne haju za tvoju zapovijed, kralju! Oni ne poštuju tvojih bogova i ne klanjaju se zlatnome liku, što si ga podigao.«

13. Tada Nabuhodonozor u gnjevu i bijesu zapovjedi, da dovedu Sidraha, Misaha i Abdenaga. Kad su ih bili doveli pred kralja,

14. Progovori im Nabuhodonozor: »Je li istina, Sidrah, Misah i Abdenago, da vi ne poštujete mojih bogova i da se ne klanjate zlatnome liku, što sam ga dao podignuti?

15. I sada, ako ste pripravni, bacite se ničice, čim čujete zvuk truba, frula, citara, harfa, psaltira, gajda i svih drugih vrsta glazbala, i poklonite se liku, što sam ga dao podignuti! Ako li se ne poklonite, bit ćete smjesta bačeni u peć ognjenu užarenu, a koji bi bio bog, što bi vas mogao izbaviti iz moje ruke?«

16. Sidrah, Misah i Abdenago odvratiše kralju: »Nabuhodonozore, ne treba nam da ti odgovaramo na to!

17. Jer evo, Bog naš, kojega poštujemo, ima moć da nas izbavi iz peći ognjene užarene. On će nas, kralju, osloboditi iz tvoje ruke!

18. Ako li to ne učini, znaj, kralju, da mi ni tada ne ćemo poštovati tvojih bogova i ne ćemo se pokloniti zlatnome liku, što si ga podigao!«

*19. Tada Nabuhodonozor pade u takav bijes na Sidraha, Misaha i Abdenaga, da mu se je lice izobličilo. On zapovjedi, da se užari peć sedam puta jače, nego što je inače bivalo.

20. Onda zapovjedi najjačim ljudima u svojoj vojsci, da svežu Sidraha, Misaha i Abdenaga i da ih bace u peć ognjenu užarenu.

21. I tako su bili svezani ovi ljudi u svojim donjim haljinama, kapama, plaštima, obući i drugoj odjeći i bačeni u peć ognjenu užarenu.

*22. Kako su bili na strogu zapovijed kraljevu preveć užarili peć, plamen je ognjeni usmrtio ljude, što su u nj bacili Sidraha, Misaha i Abdenaga.

23. Ona tri čovjeka, Sidrah, Misah i Abdenago, padoše svezani u peć ognjenu užarenu.

(8) Pod Kaldejcima treba ovdje razumjeti ljude domaćega žiteljstva, a ne one babilonske astrologe (isp. 2, 2 s bilješkom).

(12) Nije poznato, radi kojega razloga nije bio Danijel na svečanosti.

(19) Ne kazuje sveti tekst, čemu je inače služila ta peć. Ona je imala odozgo otvor (r. 22). Sa strane su bila vrata, na koja su gledaoci mogli gledati spaljivanje.

(22) Kako je zapovijed raždjućenoga kralja tražila najveću hitnju, nijesu se upotrebile potrebne mjere opreza.

*24. I oni su hodali okolo u plamenu, hvalili su Boga i blagosivali Gospoda.
*25. Tada stade Azarija i pomoli se ovako. On otvori usta svoja usred ognja i reče:
26. »Neka si blagosloven, Gospode, Bože otaca naših! Neka je hvaljeno i slavljeno ime tvoje u vijeke!
27. Ti si pravedan u svemu, što si nam učinio. Sva su djela tvoja istinita, putovi su tvoji pravi, sve su presude tvoje stalne.
28. Jer su sudovi tvoji, što si ih držao, pravedni u svemu, što si dao da dođe na nas i na Jeruzalem, sveti grad otaca naših; jer si po pravednom sudu pustio to sve poradi grijeha naših.
29. Jer smo griješili, zlo činili, kad se odmetnusmo od tebe. U svemu smo zgriješili.
30. Nijesmo slušali zapovijedi tvojih, nijesmo ih držali ni izvršivali, kako si nam bio zapovjedio, da nam bude dobro.
31. Zato si sve, što si pustio na nas, sve, što si nam učinio, izvršio na nama po pravednom sudu.
*32. Dao si nas u ruke nepravednim, ljutim, bezbožnim neprijateljima našim i nepravednome kralju, najgoremu na cijeloj zemlji.
33. Mi sada ne možemo otvoriti usta svojih. Zazor i sramota slugama je tvojim, onima, koji te poštuju.
34. Ne odbacuj nas zauvijek poradi imena svojega! Ne raskidaj zavjeta svojega!
35. Ne uskraćuj nam milosrđa svojega poradi Abrahama, ljubimca svojega, poradi Izaka, sluge svojega, i poradi Jakova, sveca svojega,
36. Kojima si obećao, da ćeš umnožiti potomke njihove poput zvijezda nebeskih i poput pijeska na obali morskoj!
37. Jer, Gospode, mi smo postali manji od svih naroda! Poniženi smo sada na cijeloj zemlji poradi grijeha svojih.
*38. I nemamo u ovo vrijeme ni knezova ni vojskovođa, ni prorokâ, ni žrtava paljenica i žrtava zaklanica, ni prinosâ i kâda, ni također mjesta za prvine pred tobom,
39. Da nađemo milosrđe kod tebe. Pa daj da budemo primljeni od tebe, kad smo ipak barem skrušena srca i ponizna duha!
40. Kao kad bismo prinijeli žrtve paljenice od ovnova i bikova i tisuće od pretilih ovaca, tako neka se danas dopadne žrtva naša pred

(24) Sv. Jeronim stavlja u svome prijevodu pred ovim retkom primjedbu, da ovo, što slijedi, nije našao u hebrejskim knjigama. Ali on to nije uzeo iz starogrčkoga prijevoda, što za knjigu Danijelovu, poradi nedostataka, nije priznat u Crkvi, nego iz prijevoda Teodocionova. Da je ovaj odsjek (r. 24—90) pripadao izvornomu tekstu, ne može biti nikakve sumnje, jer ga inače ne bi bio uzeo umni i savjesni Teodocion u svoj prijevod.

(25) Slijedeća prosna i pokornička molitva mogla je biti već otprije poznata trima mladićima. Azarija je htio njom da iskaže svoje tad unutarnje raspoloženje. A oslobođenje mladićâ iz ognjene peći i zastiđenje neprijateljâ nije bilo još dovršeno.

(32) »Kralju najgoremu na cijeloj zemlji«. Azarija je mogao ovako govoriti o kralju, koji je bio zapalio Jeruzalem i hram, poubijao njegove najodličnije zemljake, iskopao oči kralju Sedeciji, odveo u ropstvo sav njegov narod i njega sad samoga bacio u ognjenu peć užarenu.

(38) Judejski kralj Jehonija (Joahin) živio je doduše još, ali mu je bilo oduzeto njegovo kraljevsko dostojanstvo i bio je u zatvoru. Jeremija i Ezekijel, koji su još zivjeli, nijesu, čini se, djelovali u to vrijeme. Danijela nijesu držali pravim prorokom. Svećenici nijesu smjeli izvan hrama, koji je bio razoren, vršiti svećeničku glavnu službu žrtvovanja.

tvojim licem! Jer koji se uzdaju u tebe, ne će se posramiti.
41. I sad smo ti poslušni od svega srca. Bojimo se tebe i tražimo lice tvoje.
42. Ne daj da se osramotimo, nego postupaj s nama po milosti svojoj i po množini milosrđa svojega!
*43. Izbavi nas čudesnom moći svojom i pribavi čast imenu svojemu, Gospode!
44. Daj da se osramote svi, koji čine zlo slugama tvojim! Daj da se osramote sa svom moći svojom; neka bude uništena snaga njihova!
45. Neka znaju, da si ti, Gospode, jedini Bog i slavan na cijeloj zemlji!«.
46. Sluge kraljeve, koje su ih bile bacile, nijesu prestajale ložiti peć katranom, smolom, kučinama i granjem.
*47. Četrdeset i devet lakata visoko sukljao je plamen van iznad peći.
*48. Provalio je van i spalio Kaldejce, što ih je zahvatio pokraj peći.
49. Anđeo Gospodnji bio je naime sišao s Azarijom i drugovima njegovim u peć. On je istjerao iz peći ognjeni plamen.
50. I učinio, da je unutar peći bilo tako hladno, kao da puše svjež jutarnji vjetar. Oganj ih se nije dotakao nikako i nije im nanio nikakve boli i nikakve tegobe.
51. Tada su ova trojica kao iz jednih usta u ognjenoj peći zapjevali Bogu hvalu, čast i slavu ovako:
*52. »Neka si blagosloven, Gospode, Bože otaca naših, hvaljen i slavljen i visoko uzvišen u vijeke! Neka je blagosloveno sveto, slavno ime tvoje, hvaljeno i visoko uzvišeno u sve vijeke!
*53. Neka si blagosloven u svetom, slavnom hramu svome, visoko hvaljen i visoko slavljen u vijeke!
54. Neka si blagosloven na kraljevskom prijestolu svome, visoko hvaljen i visoko uzvišen u vijeke!
55. Neka si blagosloven, koji gledaš u dubine i stoluješ nad kerubima, hvaljen i visoko uzvišen u vijeke!
56. Neka si blagosloven nad svodom nebeskim, hvaljen i slavljen u vijeke!
57. Sve stvorenje Gospodnje, blagosivaj Gospoda, hvali i uzvisuj ga nada sve u vijeke!
58. Anđeli Gospodnji, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
59. Nebesa, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
60. Nad nebom sve vode, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
*61. Sve moći Gospodnje, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!

(43) »Izbavi nas«, t. j. sav svoj narod iz ropstva!
(47) Broj 49 kao multiplikaciju (množidbu) broja 7 ne treba uzeti doslovno, nego označuje neobičnu visinu.
(48) Nije sigurno da li se radi o istim ljudima, koji su već spomenuti u r. 22. i 46.
(52) Od r. 52.—56. slavi se Bog. Od r. 57.—63. slavi se nebo. Od r. 64.—73. slave se nebeske pojave. Od r. 74.—90. slave se zemlja i njezina stvorenja.
(53—55) Jer je hram u Jeruzalemu bio razoren, može se redak 53. odnositi samo na nebeski stan Božji. Pod kerubima (r. 55) ne misli se zacijelo na prilike iznad zavjetnoga kovčega, nego, poradi pređašnjega »koji gledaš u dubine«, ima se označiti stolovanje Božje u nebu.
(61) »Moći Gospodnje« jesu vidljiva tjelesa nebeska uopće: sunce, mjesec i zvijezde.

62. Sunce i mjeseče, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
63. Zvijezde nebeske, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
64. Sva kišo i roso, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
65. Svi vjetrovi Božji, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
66. Ognju i vrućino, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
67. Zimo i žego, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
68. Roso i inje, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
69. Mraze i studeni, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
70. Lede i sniježe, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
71. Noći i dane, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
72. Svjetlosti i tmino, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
73. Munje i oblaci, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
74. Zemljo, blagosivaj Gospoda, hvali i uzvisuj ga nada sve u vijeke!
75. Gore i brežuljci, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
76. Sve biline na zemlji, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
77. Izvori, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
78. Mora i rijeke, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
79. Životinje morske i sve, što se miče u vodi, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
80. Sve ptice nebeske, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
81. Sve zvijeri i živine, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
82. Djeco čovječja, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
83. Izraele, blagosivaj Gospoda, hvali i uzvisuj ga nada sve u vijeke!
84. Svećenici Gospodnji, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
*85. Sluge Gospodnje, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
*86. Duhovi i duše pravednikâ, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijehe!
87. Sveci i koji ste ponizni srcem, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke!
88. Ananija, Azarija, Misaele, blagosivajte Gospoda, hvalite i uzvisujte ga nada sve u vijeke! Jer nas je on oteo carstvu mrtvih i spasio iz ruke smrti, oslobodio nas je od plamenog žara i izbavio nas od ognja.
89. Zahvaljujte Gospodu! Jer je dobar, jer vječito traje milosrđe njegovo.

(85) »Sluge Gospodnje« jesu leviti.
(86) Izraz »duhovi i duše« označuje duhovni princip (načelo) u čovjeku po njegovu dvojakom načinu djelovanja kao duša, koja oživljava, i duh, koji misli.

*90. Svi pobožni, blagosivajte Boga višnjega, Gospoda! Pjevajte mu hvalu, prinosite mu zahvalu! Jer vječito traje milosrđe njegovo.«

*91. Tada se zadivi kralj Nabuhodonozor, ustade brže i upita savjetnike svoje: »Zar nijesmo bacili tri čovjeka svezana u oganj?« Oni odgovoriše kralju: »Jest, kralju!«

92. On odvrati: »A ja vidim četiri čovjeka nesvezana gdje hode posred ognja, i nije im ništa. Četvrti izgleda kao anđeo.«

*93. Tada pristupi Nabuhodonozor na vrata ognjenoj peći užarenoj i povika: »Sidrah, Misah i Abdenago, sluge Boga višnjega, izađite i stupite amo!« Odmah izađoše iz ognja Sidrah, Misah i Abdenago.

94. Tada dođoše satrapi, namjesnici, zapovjednici i savjetnici kraljevi i vidješe, da oganj nije bio mogao ništa učiniti onim ljudima. Njihova kosa na glavi nije se bila opalila, njihove se haljine nijesu oštetile i nikakva šteta od ognja nije im se nanijela.

95. Tada povika Nabuhodonozor: »Neka je blagosloven Bog Sidrahov, Misahov i Abdenagov! On je poslao anđela svojega i oslobodio sluge svoje, koji se pouzdaše u nj, zapovijed kraljevu prestupiše i tjelesa svoja predadoše, da ne bi poštovali drugoga boga niti mu se poklonili osim svojemu!

96. Zato izlazi od mene ova zapovijed: Ako tkogod, bilo kojega naroda, bilo kojega plemena i jezika, izgovori kakvu psovku na Boga Sidrahova, Misahova i Abdenagova, taj neka se na komade isiječe i kuća njegova neka se pretvori u podrtine; jer nema drugoga boga, koji bi mogao tako izbaviti!«

*97. Tada uzdiže kralj Sidraha, Misaha i Abdenaga opet na visoka mjesta njihova u pokrajini babilonskoj.

*98. »Kralj Nabuhodonozor svima narodima, plemenima i jezicima, što prebivaju po svoj zemlji. Sreća vam sve veća i veća!

99. Znake i čudesa, što ih Bog višnji učini na meni, sviđa mi se staviti do znanja.

*100. Kako su veliki znaci njegovi! Kako su silna čudesa njegova! Kraljevstvo je njegovo kraljevstvo vječno. Vlast njegova traje od koljena do koljena.

(90) Mnogi tumačitelji Svetoga Pisma drže, da je ovaj hvalospjev stari himan, što su ga tri mladića već otprije znala, i sada su ga, uz neke dometke, upotrebila, da zahvale Bogu na čudesnom izbavljenju. Crkva je uzela ovaj hvalospjev uz neke promjene u Laudes nedjeljni i svetkovinski i u zahvalne molitve poslije svete Mise. Kako zabilježismo gore kod r. 24., odsjek od r. 24.—90. ne nalazi se u hebrejskim knjigama. Naš je prijevod uzet iz Teodocionova izdanja.

(91) Ovim retkom počinje opet prijevod iz aramejskoga teksta. Iz riječi »kralj... ustade brže« vidi se, da je Nabuhodonozor sjedio na svom prijestolu i promatrao što se događa. Kroz donja vrata moglo se je gledati u nutrinu peći.

(93) Riječi »sluge Boga višnjega« ne kazuju, da se je kralj odrekao vjere u svoje bogove. Kralj samo spoznaje Boga izraelskoga kao Boga, koji svojom moći nadilazi sve druge bogove.

(97) Kao i prijašnje dvije glave, tako i ova treća glava ima poglavito tu svrhu, da pokaže moć pravoga Boga nad idolima krivobožaca.

(98) Doduše je kraljevstvo Nabuhodonozorovo obuhvatalo velik dio tada poznatoga svijeta. Ali je ipak ono »po svoj zemlji« mnogo pretjerano. Tadašnji dvorski stil (način pisanja) volio je takove hiperbole (nadostavke).

(100) Nije isključeno, da je koji Judejac, možda sam Danijel, pomagao kod sastavljanja ove proklamacije (proglasa). Tada bi se lakše objasnila srodnost ovih riječi s onima u psalmima (isp. Ps 145 [144], 13).

GLAVA 4.

Nabuhodonozorovo poniženje i ozdravljenje.

1. Ja, Nabuhodonozor, živio sam bezbrižno u kući svojoj, radovao se životu u palači svojoj.
2. Tada sam usnio san, koji me je uplašio. Predstave, što su mi dolazile na postelji mojoj, viđenja, što su mi izlazila pred oči, uznemirila me.
3. Zato izdadoh zapovijed, da se dovedu preda me svi mudraci babilonski, da mi kažu što znači san.
*4. Tada dođoše vračari, čarovnici, Kaldejci i gatari. Ja im pripovjedih svoj san. Ali mi nijedan nije mogao kazati što znači san.
*5. Najposlije dođe preda me Danijel, koji se zove Baltasar po imenu boga mojega, i u kojemu stanuje duh svetih bogova. Ja mu pripovjedih san:
6. »Baltasare, poglavare vračarima! Znam, da duh svetih bogova stanuje u tebi. Nijedna tajna nije tebi preteška. Kaži mi što znače viđenja mojega sna, koja sam vidio!
7. Ovo je viđenje, što mi je stalo pred oči na postelji mojoj: Vidjeh najednom usred zemlje drvo silne visine.
8. Drvo je raslo i postajalo sve veće, tako da mu je vrh dosegao do neba. Vidjelo se je do krajeva sve zemlje.
9. Lišće je njegovo bilo lijepo, plodovi njegovi vrlo obilni. Bilo je na njemu hrane za sve. Pod njim u sjeni odmarale se životinje poljske. Ptice nebeske gnijezdile se na granama njegovim. Od njega se hranila svakojaka živa bića.
*10. Tada vidjeh najednom u viđenjima, što su mi stala pred oči na postelji mojoj, gdje siđe s neba jedan svet stražar.
11. On povika iza glasa: ‚Posijecite drvo i okrešite mu grane! Potrgajte mu lišće i razbacajte mu plodove naokolo! Neka pobjegnu zvijeri ispod njega i ptice s grana njegovih!
12. Ali podanak njegov ostavite u zemlji! Neka se sveže okovima gvozdenim i mjedenim, van u travi poljskoj! Neka ga kvasi rosa nebeska! Sa životinjama divljim neka je dio njegov od trave zemaljske!
*13. Srce čovječje neka mu se promijeni i srce životinjsko neka mu se za to dadne! Sedam vremena neka tako prođe preko njega!
*14. Na zaključku nebeskih stražara osniva se ova zapovijed. Po želji svetaca izlazi ova odredba, da spoznaju živi, da Svevišnji ima vlast nad ljudskim kraljevstvom. On ga daje, kome ga hoće dati. On može i najnižega postaviti za njegova vladaoca.'
15. Taj san usnio sam ja, kralj Nabuhodonozor, a ti, Baltasare,

Gl. 4. (4) O Kaldejcima isp. 2, 2 s bilješkom.

(5) Po nekim tumačiteljima znači kaldejsko ime Danijelovo (Bel-shar-utsur): »Bog (Bel) neka štiti kralja!« Da se kralj nije odmah obratio na Danijela, nego najprije na babilonske mudrace, makar da su oni po Dan 2 bili nesposobni kazati mu značenje sna, to ima zacijelo svoj osobiti razlog. Da se taj razlog sazna, morali bismo bolje poznati povijest Nabuhodonozorovu.

(10) Ime »svet stražar« označuje nebeskoga glasnika, svetoga anđela. Taj se naziv za anđela nalazi jedino na ovom mjestu u Svetom Pismu. Ali dolazi taj naziv za anđela u apokrifnoj (nepravoj) knjizi Henohovoj (12, 4; 13, 10; 15, 9) i u drugim starozavjetnim apokrifima.

(13) Nabuhodonozor će izgubiti svoj čovječji razum i postati kao živina. »Sedam vremena« znači neodređeno, dulje ili kraće vrijeme.

(14) »Stražari« nebeski i »sveci« jesu anđeli.

kaži što znači; jer nijedan od mudraca u kraljevstvu mojemu nije mogao da mi kaže što znači. A ti to možeš, jer u tebi stanuje duh svetih bogova.«

16. Tada Danijel, nazvan i Baltasar, osta šuteći jedan pun čas. Misli su ga njegove uznemirivale. Ali ga kralj ohrabri: »Baltasare, ne uznemiruj se tim snom i njegovim značenjem!« Baltasar odgovori: »Gospodaru moj, san neka bude tvojim mrziteljima i značenje njegovo neprijateljima tvojim!

17. Drvo, što si ga vidio, što je raslo i sve veće postajalo, dok mu vrh nije dosegao do neba, što se vidjelo do krajeva sve zemlje,

18. Kojemu je lišće bilo lijepo i kojemu plodovi bili su vrlo obilni, na kojemu je bilo hrane za sve, pod kojim su stanovale životinje poljske i na kojega se granama gnijezdile ptice nebeske,

19. To si ti, kralju, koji si postao velik i moćan; čija je veličina narasla do neba, i čija moć doseže do krajeva zemaljskih.

20. A što je kralj vidio, kako je jedan svet stražar sišao s neba i zapovjedio: ‚Posijecite drvo! Raskomadajte ga! Ali mu podanak ostavite u zemlji! Neka se sveže okovima gvozdenim i mjedenim, van u travi poljskoj! Neka ga kvasi rosa nebeska! Neka mu je dio sa životinjama divljim! Sedam vremena neka tako prođe preko njega’,...:

21. Ovo je značenje, kralju, i odluka Višnjega, što je izašla nad mojega gospodara, kralja:

22. Bit ćeš izbačen iz društva ljudskoga. Sa životinjama ćeš poljskim stanovati. Travu će ti davati za hranu kao govedima, i rosa će te nebeska kvasiti. Sedam će vremena proći preko tebe, dokle spoznaš, da Svevišnji ima vlast nad kraljevstvom ljudskim i daje ga kome hoće.

*23. Zapovijed, da se ostavi podanak drveta, znači: kraljevstvo će tvoje opet zapasti tebi, čim spoznaš, da nebo ima vlast.

*24. Zato, kralju, neka ti bude ugodan moj savjet: Oprosti se grijeha svojih milostinjom i opačina svojih milosrđem prema nevoljnima! Možda se tada produlji blagostanje tvoje.«

*25. Sve se ovo ispuni na kralju Nabuhodonozoru.

26. Poslije dvanaest mjeseci hodao je on na kraljevskoj palači u Babilonu.

*27. Kralj reče: »Nije li to Babilon veliki, što ga ja sazidah za prijestolnicu kraljevsku velikom moću svojom i na slavu veličanstva svojega?«

28. Još nije bio prešao taj govor preko usana kraljevih, a dođe glas s neba: »Tebi, kralju Nabuhodonozore, ovim se javlja: Kraljevstvo će se uzeti tebi.

29. Iz društva ljudskoga bit ćeš izbačen. Sa životinjama ćeš polj-

(23) Istom kad kralj pripozna vrhovnu vlast neba, t. j. pravoga Boga nad sobom i nad ljudima, bit će ozdravljen od svoje bolesti. Ovdje se opet ističe glavna svrha knjige Danijelove: Bog je moćniji od krivobožačkih idola.

(24) Milostinja i djela milosrđa postižu milost Božju, ali ne svojom snagom, nego pokajanjem i pokorom, što djela milosrđa pretpostavljaju i umnožavaju.

(25 sl.) Kralj je ustrajao u svojoj drskoj oholosti, i zato ga stiže kazna Božja. Krov kraljevske palače bio je ravan, kao obično kod kuća istočnjačkih. Ohola palača njegova nadvisivala je sve kuće u gradu.

(27) Kraljeve riječi pokazuju njegovu oholost i preuzetnost.

skim stanovati. Travu će ti davati za hranu kao govedima; i sedam će vremena proći preko tebe, dokle spoznaš, da Svevišnji ima vlast nad kraljevstvom ljudskim i može ga dati kome hoće.«

*30. Još u isti čas ispunila se je ta prijetnja na Nabuhodonozoru. On je bio izbačen iz društva ljudskoga, jeo je travu kao goveda, rosa je nebeska kvasila tijelo njegovo, te su mu narasle dlake kao pera u orla i nokti kao pandže u ptica.

*31. »Poslije stanovitog vremena ja, Nabuhodonozor, podigao sam oči svoje k nebu, i razum moj opet mi se je vratio. Tada sam zahvalio Višnjemu i hvalio sam i slavio njega, koji živi u vijeke, čija je vlast vlast vječna i čije je kraljevstvo od koljena do koljena.

*32. Svi, koji stanuju na zemlji, jesu kao ništa prema njemu. On što hoće radi s vojskom nebeskom i sa stanovnicima zemaljskim. Nema nikoga, da bi mu smio ruku ustaviti i upitati ga: ‚Što radiš?'

33. U isto vrijeme dobio sam natrag razum svoj i došao sam opet na slavu kraljevstva svojega, na svjetlost i sjaj. Moji su me dvorani i velikaši potražili. Opet sam bio postavljen u kraljevsko dostojanstvo, i dala mi se još veća vlast.

34. Zato ja, Nabuhodonozor, hvalim, blagosivam i slavim kralja nebeskoga; jer su sva djela njegova istinita; upravljanje je njegovo pravedno. On može poniziti one, koji hode u oholosti.«

GLAVA 5.

Kralja Baltasara zločin i kazna.

*1. Kralj Baltasar priredi veliku gozbu za tisuću velikaša svojih. Pred tisućom njih pio je vino.

2. Kad je Baltasar bio pijan, zapovjedi, da se donesu sudovi zlatni i srebrni, što ih je bio odnio njegov otac Nabuhodonozor iz hrama u Jeruzalemu. Kralj je htio da iz njih pije s velikašima svojim, sa ženama i inočama svojim.

3. Kad su bili donijeli zlatne sudove, što su ih odnijeli iz hrama, kuće Božje u Jeruzalemu, pio je iz njih kralj s velikašima svojim, sa ženama i inočama svojim.

*4. Pili su vino i slavili svoje bogove zlatne i srebrne, mjedene, gvozdene, drvene i kamene.

5. U taj su se čas pojavili prsti čovječje ruke i pisali su prema svijetnjaku po okrećenom zidu kra-

(30) Kralj je, obezumivši, zanemario posve njegu svojega tijela. I tako su mu napokon narasle dlake na tijelu kao ptičje perje. I nokti su mu se uvili kao pandže. Vrsta duhobolje (demencije), u kojoj se bolesnik smatra životinjom i živi kao životinja, zove se lykanthropia ili insania zoanthropica. Takav bolesnik misli, da se je pretvorio u kakvu životinju i oponaša tu životinju. Izrazi, što se ovdje upotrebljavaju, i r. 32. pokazuju, da je Nabuhodonozor mislio, da se je pretvorio u vola (tako Crampon).

(31) U svijetlim časovima (lucida intervalla) mogao je kralj uvidjeti svoje jadno stanje i spomenuti se Danijelovih riječi. U jednom takovu času poklonio se je on Bogu i priznao njegovu vlast, što nadilazi svaku drugu vlast. Tako se i u ovoj glavi, kao i u prijašnjim, ističe glavna svrha Danijelove knjige: Božja je vlast nad svima.

Gl. 5. (1) Kralj Baltasar: asirski: Bel-shar-utsur, znači: Bel neka čuva kralja!

(4) Zloporaba svetih sudova, što su bili posvećeni Bogu pobijeđenog naroda židovskog, spojena sa slavom poganskih idola, bila je ujedno i priznanje moći bogova nad Bogom židovskog naroda.

ljevske palače. Kada je kralj opazio ruku, što je pisala,

6. Tada je poblijedjelo lice kraljevo. Misli su ga njegove uznemirile. Njegovi su u bedrima zglobovi popustili i koljena mu se tresla.

*7. Kralj je povikao iza glasa, neka se dovedu vračari, Kaldejci i gatari. Tada reče mudracima babilonskim: »Tko mogne pročitati ovo pismo i kaže mi što znači, taj će se obući u grimiz, nosit će zlatan lanac o vratu i vladat će u kraljevstvu mojem kao treći vladalac.«

8. Tada su pristupili svi mudraci kraljevi. Ali nijesu mogli ni pisma pročitati ni kazati kralju što znači.

9. Kralj se je Baltasar vrlo uplašio. Lice mu se sasvim izmijenilo. I velikaši se njegovi prepali.

*10. Kad je kraljica mati čula, što se je bilo dogodilo kralju i velikašima, dođe u kuću, gdje je bila gozba. Kraljica mati reče: »Kralju, da si živ do vijeka! Neka te ne uznemiruju misli tvoje! Neka se ne mijenja lice tvoje!

11. Ima čovjek u tvom kraljevstvu, u kojemu stanuje duh svetih bogova. Već pod vladom oca tvojega bili su našli u njega razboritost i upravo božansku mudrost. Kralj Nabuhodonozor, otac tvoj, postavio ga je glavarem činovnicima, vračarima, Kaldejcima i gatarima — vlastiti otac tvoj, kralju,

12. Jer visok duh, mudrost i razum za tumačenje sanova, za otkrivanje tajna i za razjašnjivanje zagonetaka našli su u Danijela, kojemu je kralj dao ime Baltasar. Neka dozovu Danijela! On će kazati što znači.«

13. Kad su bili doveli Danijela pred kralja, reče kralj Danijelu: »Jesi li ti Danijel, jedan od judejskih zarobljenika, što ih je moj kraljevski otac doveo amo iz Jude?

14. Čuo sam za tebe, da u tebi stanuje duh bogova; da su našli u tebe razboritost, razum i mudrost u visokoj mjeri.

15. Sada su bili preda mnom mudraci i čarovnici, da pročitaju ovo pismo i da mi kažu što znači. Ali oni ne mogu da mi kažu što znače te riječi.

16. Tada sam čuo za tebe, da možeš protumačiti i zagonetke riješiti. Ako dakle možeš pročitati ono tamo pismo i kazati mi što znači, obući ćeš se u grimiz, zlatan lanac nosit ćeš o vratu i vladat ćeš u kraljevstvu mojemu kao treći vladalac.«

17. Nato odvrati Danijel kralju: »Zadrži poklone svoje za sebe! Darove svoje pokloni drugomu! A pismo ću ja pročitati i kazat ću ti, kralju, što znači.

18. Kralju, Bog višnji dao je ocu tvojemu Nabuhodonozoru kraljevstvo, veličinu, slavu i veličanstvo.

19. Od velike moći, koju mu je dao, drhtali su i tresli su se pred njim svi narodi, plemena i jezici. Mogao je usmrtiti, koga je htio; mogao je ostaviti u životu, koga je htio; mogao je poniziti, koga je htio.

20. Ali kada mu se je podiglo srce i duh mu se posilio do drskosti, tada je bio oboren s kraljevskoga prijestola i bilo mu je uzeto dostojanstvo njegovo.

---

(7) »Kao treći vladalac«. Na svu priliku bila je uprava kraljevstva u rukama trojice najviših činovnika. Bio je tako zvani triumvirat. Isp. Dan 6, 3.

(10) Po doslovnom svetom tekstu govor je ovdje o kraljici. Ali je mišljeno na kraljicu mater, koja nije bila na gozbi; žene su kraljeve bile na gozbi (r. 2 sl.). Kraljica mati bila je na istočnjačkim dvorima u velikoj časti (isp. 3 Kralj 2, 19) i mogla se je zvati kraljicom.

21. Bio je izbačen iz društva ljudskoga, i srce mu je postalo kao u životinje. Stanovao je s divljim magarcima. Davali su mu travu za hranu kao govedima. Rosa nebeska kvasila mu je tijelo, dokle je spoznao, da Bog višnji ima vlast nad kraljevstvom ljudskim i može ga podijeliti, kome hoće.

22. I ti, njegov sin Baltasar, nijesi ponizio srca svojega, premda si znao sve ovo,

23. Nego si se podigao proti Gospodu nebeskomu. Sudove hrama njegova morali su donijeti preda te, i pio si iz njih vino sa svojim velikašima, sa svojim ženama i inočama. Slavio si svoje bogove srebrne i zlatne, mjedene, gvozdene, drvene i kamene, koji ne mogu ni vidjeti ni čuti, niti imaju razum. A nijesi iskazao čast Bogu, u čijoj su ruci životni dah tvoj i svi putovi tvoji.

24. Zato je on dao da se pojavi ova ruka što piše i da se napiše ovo pismo.

*25. Što tamo stoji napisano, glasi: Mane, Tekel, Fares:

26. Ovo znače te riječi: Mane: ‚Izbrojio' je Bog tvoje kraljevstvo i učinio mu je kraj.

27. Tekel: ‚Izmjeren' si bio na mjerila i nađen si lak.

28. Fares: ‚Razdijeljeno' je kraljevstvo tvoje i dano Medijancima i Perzijancima.«

29. Tada je bio Danijel na zapovijed Baltasarevu obučen u grigiz, i metnuše mu zlatan lanac oko vrata. Povikali su pred njim, da će vladati u kraljevstvu kao treći vladalac.

*30. Iste je noći bio umoren Baltasar, kralj Kaldejaca.

GLAVA 6.

Izbavljenje Danijelovo iz jame lavovske.

*1. I Medijanac Darije dobio je kraljevstvo u dobi od šezdeset i dvije godine.

2. Svidjelo se Dariju da postavi nad kraljevstvom sto i dvadeset satrapa, koji su se imali razdijeliti nad svim kraljevstvom,

3. I nad njima tri vrhovna predstojnika, kojima je pripadao i Danijel. Ovima su satrapi imali polagati račune, da ne bi kralj trpio štete u porezu.

4. Danijel se je odlikovao iznad drugih vrhovnih činovnika i satrapa, jer je u njemu djelovao viši duh. Kralj je pomišljao na to, da ga postavi nad svim kraljevstvom svojim.

5. Tada su vrhovni činovnici i satrapi gledali da nađu kakavgod povod tužbi proti Danijelu u njegovoj službi. Ali nijesu mogli otkriti nikakva povoda ni pogrješke, jer je bio vjeran, i nije mu se mogla dokazati nikakva krivnja ili mana.

6. Tada su rekli oni ljudi: »Ne ćemo naći na tome Danijelu nikakva povoda tužbi, osim ako ga ne nađemo na njemu radi zakona Boga njegova.«

(25) Naš je prijevod izabrao stariji način izgovora, kako se nalazi u starim prijevodima. U aramejskom tekstu glase riječi: »Mene mene, tekel, ufarsin«. »Mene« se opetuje, da se označi, da je brojenje utvrđeno. »Ufarsin« = lat. »et dividentes«; t. j. Medijanci i Perzijanci razdijeliše tvoje kraljevstvo.

(30) I Herodot i Ksenofon pripovijedaju o tom umorstvu kraljevu.

Gl. 6. (1) U Vulgati je ovaj redak posljednji (31.) redak prijašnje glave, i tako Vulgata u gl. 6. zaostaje jedan redak za izvornim tekstom.

*7. Zato navališe na kralja oni vrhovni činovnici i satrapi i rekoše mu: »Kralju Darije, da si živ do vijeka!

8. Svi vrhovni činovnici u kraljevstvu, predstojnici i satrapi, savjetnici i zapovjednici složni su u tom, da se izda kraljevska naredba i postavi oštra zabrana, po kojoj svaki, koji za trideset dana upravi koju molbu na bilo kojega boga ili čovjeka osim na tebe, kralju, ima se baciti u jamu lavovsku.

*9. Dakle, kralju, potvrdi taj zaključak i potpiši pismo, da se ne može promijeniti po neporecivom zakonu medijsko-perzijskom!«

10. Nato potpisa kralj Darije pismo sa zabranom.

*11. Kad je Danijel čuo, da je pismo potpisano, otide u svoju kuću, gdje je u svojoj gornjoj sobi imao otvore prozorâ naprema Jeruzalemu. Tri puta na dan padao je na koljena svoja, obavljao je molitvu svoju i slavio Boga svojega, kao što je bio činio i prije.

12. Jednoga dana pohitješe oni ljudi ovamo i nađoše Danijela, kako se je molio i vapio Bogu svojemu.

13. I otidoše kralju i upitaše za kraljevsku zabranu: »Nijesi li potpisao zabranu, po kojoj svaki, koji za trideset dana upravi kojugod molbu na bilo kojega boga ili čovjeka osim na tebe, kralju, ima se baciti u jamu lavovsku?« Kralj odgovori: »Tako je po neporecivom zakonu medijsko-perzijskom.«

14. Tada oni odvratiše kralju: »Danijel, jedan od judejskih zarobljenika, ne haje za te, kralju, ni za zabranu, koju si potpisao, nego obavlja tri puta na dan svoju molitvu.«

15. Kad je kralj to čuo, ožalosti se vrlo i pomisli na to, kako bi izbavio Danijela. Trudio se do zalaska sunca, da ga oslobodi.

16. Ali navališe oni ljudi na kralja i rekoše kralju: »Pomisli, kralju, da ima zakon medijsko-perzijski, po kojem se svaka zabrana i zapovijed, koju je izdao kralj, ne mijenja!«

17. Tada dade kralj zapovijed. I dovedoše Danijela i baciše ga u jamu lavovsku. Kralj reče još Danijelu: »Bog tvoj, kojemu tako postojano služiš, neka te izbavi!«

*18. Tada donesoše kamen i metnuše ga jami na otvor. Kralj ga zapečati svojim prstenom i prstenima svojih velikaša, da se ne mogne ništa poduzeti proti Danijelu.

19. Potom se povuče kralj u svoju palaču i provede noć u postu i ne dopusti, da mu se unesu jela. Ipak ga ostavi san.

20. Rano ujutro, čim se razdanilo, ustade kralj i otide brže k jami lavovskoj.

(7 sl.) Vijeće svih činovnika u kraljevstvu nije bilo sigurno održano. Zavidnici Danijelovi htjeli su svojom izmišljenom tvrdnjom samo primorati slaboga kralja na brzu odluku. Nije im bilo do izvršenja toga zakona, nego samo do toga, da padne Danijel. Prijedlog je išao za obožavanjem kralja, što nije bilo rijetko za istočnjačkog despota (samosilnika) u ona vremena. A Perzijanci su smatrali svojega kralja kao boga.

(9) Kraljevska naredba bila je neporeciva po medijsko-perzijskom zakonu (isp. Est 1, 19).

(11) Kod molitve okrenulo bi se lice prema mjestu svetišta (isp. 3 Kralj 8, 44). Vrijeme molitvi bilo je ujutro, opodne i naveče (isp. Ps 55 [54], 18).

(18) Kamen zapečaćen od kralja imao je zapriječiti velikašima da ubiju Danijela u slučaju izbavljenja. Velikaši zapečatiše kamen, da ne mogne kralj ništa poduzeti u korist Danijelovu.

21. Kad se približi k jami, viknu Danijela žalosnim glasom. Kralj reče Danijelu: »Danijele, slugo Boga živoga, je li te Bog tvoj, kojemu tako postojano služiš, mogao izbaviti od lavova?«

22. Danijel odgovori kralju: »Kralju, da si živ do vijeka!

23. Bog moj poslao je anđela svojega. On je zatvorio čeljust lavovima. Oni mi nijesu ništa naudili, jer sam bio nađen pred njim nedužan. I proti tebi, kralju, nijesam učinio nikakve nepravde.«

24. Tada se kralj vrlo obradova i zapovjedi, da izvade Danijela iz jame. Kad su bili izvadili Danijela iz jame, ne nađoše ni najmanje ozljede na njemu, jer se je bio pouzdao u Boga svojega.

25. A one ljude, koji su bili optužili Danijela, dovedoše na zapovijed kraljevu i baciše ih u jamu lavovsku s djecom njihovom i sa ženama njihovim. Prije nego su bili došli na dno jami, navališe lavovi na njih i potrše im sve kosti.

*26. Potom izdade kralj Darije svima narodima, plemenima i jezicima, što stanuju po svoj zemlji, ovo pismo: »Sreća vam sve veća i veća!

27. Ovim izlazi od mene zapovijed, da se u svem području vlasti moje ima svaki bojati i strašiti Boga Danijelova. Jer je on Bog živi, koji ostaje do vijeka. Kraljevstvo se njegovo ne obara nikada. Vlast njegova nema kraja.

28. On izbavlja i spasava, čini znake i čudesa na nebu i na zemlji. On je izbavio Danijela od sile lavova.«

29. Danijelu je bilo dobro za kraljevanja Darijeva kao i za perzijskoga kralja Cira.

GLAVA 7.

Četiri svjetska kraljevstva i vječno kraljevstvo Mesijino.

1. U prvoj godini Baltasara, kralja babilonskoga, imao je Danijel san i viđenja, što su bila pred duhom njegovim na postelji njegovoj. On je napisao san izvijestivši ukratko glavni sadržaj.

*2. Danijel je pripovijedao ovo: »Gledao sam noću u viđenju sna svojega, kako četiri vjetra nebeska uzburkaše veliko more.

*3. Četiri velike životinje izađoše iz mora, svaka drugačija.

*4. Prva je izgledala kao lav i imala je krila orlova. Dok sam gledao, krila joj se istrgnuše, i ona se podiže sa zemlje i stade na noge kao čovjek. Tada joj se dade srce čovječje.

*5. Najednom se pojavi druga životinja, što je izgledala kao medvjed. Bila je napola uzdignuta, i

(26—28) Kraljeva naredba pripoznaje moć pravoga Boga, a da ne niječe bistvo i moć vlastitih bogova. I ovdje se tako ističe glavna svrha knjige Danijelove: vlast i moć Božja nad svim svijetom.

Gl. 7. (2) More sa svih strana burom uzburkano znači poganski svijet i njegove svakojake žestoke pokrete.

(3) Čudnovate simboličke životinjske prilike nijesu bile prognanim Judejcima u Babiloniji ništa neobično i strano.

(4) Kraljevska prilika lava bez sumnje ima da znamenuje, kao u Dan 2, 38 zlatna glava, kralja Nabuhodonozora. Promjena u priliku s čovječjim svojstvima smjera na uzvišenje njegovo, kad je pripoznao pravoga Boga (isp. gl. 2—4).

(5) Druga simbolička životinjska prilika predstavlja po svoj prilici medijsko-perzijsko kraljevstvo, što je povijesno došlo iza babilonskog kraljevstva. Tri rebra u čeljusti životinje znače tri kraljevstva Medijanaca, Lidijanaca i Babilonaca, proti kojima se zaratio Ciro.

imala je tri rebra u čeljusti među zubima. Viknulo joj se: ‚Ustani! Jedi mnogo mesa!'
*6. Dok sam još gledao, pojavi se najednom druga životinja, što je izgledala kao ris. Imala je četiri krila na leđima. Imala je i četiri glave, i dade joj se vlast.
*7. Iza toga ugledao sam u noćnim viđenjima svojim najednom četvrtu životinju, strašnu, užasnu i vrlo jaku. Imala je silne, gvozdene zube, kojima je jela i satirala. Što bi preostalo, pogazila je nogama. Razlikovala se od svih prijašnjih životinja i imala je deset rogova.
8. Dok sam promatrao rogove, izraste najednom drugi mali rog među onima, i tri se prva roga iščupaše od njega. Na ovome rogu bile su oči, što su izgledale kao oči čovječje, i usta, što su govorila drske govore.
*9. Dok sam još gledao, bili su postavljeni prijestoli, i jedan starovječan zauze mjesto. Odijelo njegovo bilo je bijelo kao snijeg. Kosa mu na glavi kao čista vuna. Prijesto mu bio plamen ognjeni, točkovi mu kao oganj razgoren.
10. Rijeka je ognjena izlazila od njega i tekla dalje. Tisuća tisućâ služila mu i deset tisuća po deset tisuća stajalo pred njim. I sud sjede, i knjige se otvoriše.
*11. Dok sam još jednako gledao radi glasnih, drskih govora, što ih govorio onaj rog, tad sam vidio, kako bi ubijena ta životinja, tijelo se njezino raskomadalo i predalo ražarenom ognju.
12. I ostalim životinjama bila je uzeta moć njihova; jer samo na određeno vrijeme bila je utvrđena duljina života njihova.
*13. Dok sam još imao noćna viđenja, dođe najednom jedan, koji je izgledao kao sin čovječji, na oblacima nebeskim. Kad je bio došao do starovječnoga, dovedoše ga pred njega.
14. I dade se njemu vlast, čast i kraljevstvo. Njemu moraju služiti svi narodi, plemena i jezici. Vlast njegova trajat će vječno i ne će nikada proći. Nikada se ne će oboriti kraljevstvo njegovo.
15. Ja, Danijel, zadrhtao sam radi toga na cijelom tijelu. Viđenja, što su stajala pred mojim duhom, uznemirila me.
16. Pristupio sam k jednome od onih, koji su stajali ondje, i zamolio sam ga, da mi kaže šta to sve znači. On mi odgovori i kaza mi šta to znači:
17. ‚Četiri velike životinje znače četiri kralja, koji će nastati na zemlji.
18. Ali će potom sveci Svevišnjega dobiti vlast i nauvijek i do u

(6) Treća simbolička životinjska prilika jest kraljevstvo Aleksandra Velikoga, iz kojega su proizašla četiri kraljevstva (četiri glave).
(7 sl.) Četvrta simbolička životinjska prilika predstavlja rimsko carstvo sa svim bezbožnim vlastima do svršetka svijeta. Deset rogova znači deset kraljeva (r. 24) Mali rog, koji obara tri od prijašnjih rogova (r. 24), jest Antikristovo kraljevstvo (tako sv. Jeronim i sv. Gregorije). Sud nad malim rogom opisuje se u r. 26.
(9—10) »Starovječni« jest vječni Bog. To dokazuje ognjeni prijesto, ognjena rijeka, što izlazi od njega, i nebrojeni duhovi nebeski, koji su mu služili.
(11) Postupak suda ne opisuje se pobliže, nego se samo kazuje izvršenje kazne na četvrtoj životinjskoj prilici.
(13 sl.) Ovaj, koji se pojavljuje u prilici čovječjoj (sin čovječji = čovjek, isp. 4 Mojs 23, 19; 3 Kralj 8, 29), dolazi na oblacima nebeskim. Po biblijskom načinu govora onaj, koji dolazi na oblacima nebeskim, jest Božansko Veličanstvo (Iz 19, 1; 29, 9; Nah 1, 3). On ima božansku moć i slavu. Njemu, Mesiji, predaje se mesijansko kraljevstvo, koje će trajati do vijeka.

sve vijekove posjedovat će tu vlast.'

19. Htio sam doznati i o četvrtoj životinji, koja se razlikovala od svih drugih i bila je vrlo strašna, koja je imala zube gvozdene i nokte mjedene, koja je jela i satirala i, što je preostalo, nogama pogazila;

20. I o deset rogova na glavi njezinoj, i o drugom rogu, koji je izrastao i tri su pred njim roga otpala, o rogu naime onom, koji je imao oči i usta, što su govorila drske govore, i koji je izgledao veći od ostalih.

21. I bio sam vidio, kako je taj rog vojevao sa svecima i nadvlađivao ih,

22. Dok nije došao staroviječni, i dok nije bilo dano pravo svecima Svevišnjega, i dok nije prispjelo vrijeme, da sveci preuzmu vlast.

23. On odgovori: ,Četvrta životinja znači četvrto kraljevstvo, koje će nastati na zemlji, a razlikovat će se od svih drugih kraljevstva. Svu će zemlju progutati, pogaziti i satrti.

24. Deset rogova znači deset kraljeva, koji će nastati u tom kraljevstvu. Poslije njih doći će drugi, koji će se razlikovati od prijašnjih, i oborit će tri kralja.

*25. On će govoriti drske govore proti Svevišnjemu i gledat će da utamani svece Svevišnjega i pomišljat će na to, da promijeni blagdanska vremena i zakon. I oni će biti predani vlasti njegovoj za jedno vrijeme i za dva vremena i za polovinu vremena.

26. Tada će zasjedati sud, i uzet će mu se vlast, te će se uništiti i razoriti sasvim.

27. Onda će se kraljevstvo, vlast i moć nad kraljevstvima pod svim nebom dati narodu svetaca Svevišnjega. Kraljevstvo će njegovo trajati vječno, i sve će vlasti njemu služiti i podložni mu biti.'

28. Ovdje je kraj izvještaju. Mene, Danijela, vrlo su uznemirile misli moje. Lice se moje promijenilo. Ali sam događaj sačuvao u pameti svojoj.«

GLAVA 8.

Viđenje o drugom i trećem kraljevstvu.

*1. »U trećoj godini vladanja kralja Baltasara imao sam ja, Danijel, poslije viđenja, što mi se najprije pokazalo, još drugo.

*2. Vidio sam ovo viđenje: Gledao sam, kako sam bio u prijestolnom gradu Suzi, koji leži u pokrajini Elamu. I to vidio sam u viđenju, da sam bio na rijeci Ulaju.

3. Kad sam pogledao oko sebe, vidio sam najednom ovna gdje stoji pokraj rijeke. Imao je dva roga. Rogovi su bili veliki. Jedan je bio veći od drugoga. Veći je bio narastao poslije.

*4. Vidio sam ovna gdje bode na zapad, na sjever i na jug. Nijedna životinja nije mu mogla odoljeti i

(25) »Da promijeni blagdanska vremena i zakon«, t. j. vjersko obdržavanje i odredbe zakona. — »Za jedno vrijeme i za dva vremena i za polovinu vremena«: ova dioba na tri odsjeka znači tri razna progonstva (isp. Dan 9, 24 sl.).

Gl. 8. (1) Ovdje u izvornom tekstu počinje opet hebrejski jezik.

(2 sl.) Suza, koja je ležala u blizini rijeke Ulaj (grčki Euläus), bila je zimska prijestolnica perzijskih kraljeva. Danijel je ostao u Babilonu (r. 27). On je samo u viđenju bio prenesen u Suzu. Ovan, što ga Danijel gleda u viđenju, znači medijsko-perzijsko kraljevstvo. Veći rog, što je narastao poslije, označuje Cira, koji je pobijedio manji rog, medijskoga kralja Darija.

(4) Bodenje rogovima pokazuje na nadvladanje drugih kraljevstva.

od sile njegove izbaviti. Činio je što je htio, i osilio se.

*5. Dok sam još gledao, dolazio je najednom jarac od zapada povrh sve zemlje, a da se nije doticao zemlje. Jarac je imao snažan rog iznad očiju.

6. Kad je bio došao do ovna sa dva roga, što sam ga vidio gdje stoji pokraj rijeke, navali na nj silnim gnjevom.

7. Vidio sam onda gdje posve blizu dođe k ovnu. Bijesno je udario na ovna i slomio mu oba roga. Jer ovan nije imao snage da mu odoli, baci ga na zemlju i pogazi ga nogama. Nikoga nije bilo, da bi oslobodio ovna od sile njegove.

*8. Jarac je potom postao vrlo velik. Ali kad je bio postao velik, slomio se veliki rog. Na njegovo mjesto narasla su četiri druga roga prema četiri vjetra nebeska.

*9. Iz jednoga od njih narastao je malen rog i onda postao vrlo velik prema jugu i istoku i prema najkrasnijoj od zemalja.

*10. Podigao se je do vojske nebeske i pobacao na zemlju neke od vojske nebeske i od zvijezda i pogazio ih.

*11. Sve do kneza vojske nebeske on se je podigao. Uzeo mu je svagdanju žrtvu i oskvrnio mjesto svetišta njegova.

*12. Radi bezakonja bila je predana sveta vojska zajedno sa žrtvom svagdanjom. Oborio je istinu na zemlju. Što je činio, napredovalo mu je.

*13. Tada sam čuo jednoga sveca gdje govori. Drugi je svetac upitao toga, koji je govorio: Dokle će trajati to viđenje za svagdanju žrtvu i za bezakonje pustošeno i za ostavljanje svetišta i svete vojske?

*14. Tada mi on reče: ‚Do dvije tisuće i tri stotine večeri i jutara. Tada će svetište doći do svojega prava.'

15. Kad sam ja, Danijel, tražio da razumijem viđenje, što sam ga bio vidio, tad najednom stade netko preda me, koji je izgledao kao čovjek.

16. Nato sam čuo glas čovječji gdje viče preko Ulaja: ‚Gabrijele, razjasni tome tamo viđenje!'

(5—7) Jarac je grčko-macedonsko svjetsko kraljevstvo, kojega utemeljitelj, Aleksandar Veliki, zadao je s najvećom brzinom udarac medijsko-perzijskomu svjetskom kraljevstvu.

(8) Na vrhuncu svoje moći umro je Aleksandar Veliki, i na njegovo mjesto došla su četiri kralja, koji među se razdijeliše njegovo kraljevstvo. Seleuk postade kralj Sirije, Babilonije i Perzije, Ptolemej dobi Egipat, Kasandar Macedoniju i Grčku, Lisimah Traciju i Bitiniju.

(9) Iz malih početaka razvi se mali rog kao u Dan 7, 8 do silne veličine. To je sirski kralj Antioh IV. Epifame. »Najkrasnija od zemalja«, doslovno sjajna zemlja, jest Palestina (Dan 11, 16. 41).

(10) Vojska nebeska, zvijezde, jesu štovatelji pravoga Boga. Lijepa prispodoba sa zvjezdama kazuje visoko dostojanstvo naroda Božjega i njegovu blizinu Bogu. Te su zvijezde, između ostalih, bili Eleazar i makabejska braća.

(11) Knez vojske jest Bog. Antioh je dokinuo svagdanju žrtvu ujutro i uveče i oskvrnio je hram uvedavši u nj idolopoklonstvo (1 Mkb 1, 23 sl.).

(12) Dokinuće bogoslužja i razorenje hrama pripustio je Bog poradi otpada svete vojske, t. j. naroda Božjega (isp. 2 Mkb 4, 8—16).

(13) Pod svecima razumijevaju se anđeli (isp. 7, 10).

(14) »Tada mi on reče; stari prijevodi: »tada mu on reče«. — Svetište dolazi do svojega prava stim, da se očisti hram i da se opet uvede neprestana žrtva ujutro i uveče. 2300 večeri i jutara iznosi 1150 dana, u koje je izostala svagdanja žrtva ujutro i uveče. Kušnja će dakle trajati 1150 dana.

17. I dođe on na mjesto, gdje sam stajao. Kad se je približio, uplaših se ja i padoh ničice na svoje lice. A on mi reče: ‚Pazi, sine čovječji, to se viđenje odnosi na posljednje vrijeme.'
18. Kad se je on razgovarao sa mnom, postadoh ja sav zapanjen i padoh na zemlju ničice na svoje lice. A on me se dotače i ispravi me opet na mjestu, gdje sam bio stajao.
19. Tada reče: ‚Evo, kazat ću ti, što će se dogoditi u posljednje vrijeme gnjeva; jer se viđenje odnosi na posljednje vrijeme.
20. Ovan, što si ga vidio, sa dva roga, to su kraljevi medijski i perzijski.
21. Jarac je kralj grčki; veliki rog, što mu je bio iznad očiju, to je prvi kralj.
22. što su onda, kada se slomio, mjesto njega narasla četiri druga, znači: četiri kraljevstva proizaći će iz njegova naroda, ali ne tako jaka kao on.
*23. Pri svršetku vlasti njihove, kad bezakonici navrše mjeru, ustat će kralj, drska pogleda i lukav.
24. Silna će mu biti moć, ali ne od vlastite snage. Nanijet će izvanrednu pustoš, i djela će mu napredovati. Moćne, pa i narod svetaca upropašćivat će.
25. Lukavstvom njegovim napredovat će mu prijevarni pothvat njegov. Bit će ohol i mnoge će iznenada upropastiti. Ali čim se digne na kneza nad knezovima, bit će satrven bez ruke ljudske.
*26. Viđenje o večerima i jutrima, o čemu je bio govor, odgovara istini. Ali zapečati viđenje; jer se odnosi na dane daleke!'
*27. Ja, Daniel, bio sam posve iznemogao i bolovao sam čitave dane. Kad sam opet mogao ustati, vršio sam kraljevsku službu. A puno sam se čudio viđenju. Ali nije bilo nikoga, koji bi mogao to objasniti.«

GLAVA 9.

Sedamdeset godišnjih sedmica.

*1. »U prvoj godini Darija, sina Asverova, iz plemena Medijanaca, koji je bio postao kralj nad kraljevstvom Kaldejaca,
*2. U prvoj godini njegova vladanja namjerio sam se ja, Danijel, u knjigama na broj godina, za kojih će po proročanstvu Gospodnjem proroku Jeremiji ležati Jeruzalem u razvalinama, naime sedamdeset godina.
3. Upravio sam lice svoje k Bogu, Gospodu, i uzeo sam moliti se i vapiti u postu, kostrijeti i pepelu.

(23—25) Mali rog (r. 9—12) jest Antioh IV. Epifane (1 Mkb 6, 10 sl.; 2 Mkb 9, 5 sl.). »Ali ne od vlastite snage«, nego od raznih prilika, što će ih pripustiti Bog, da izvede svoje osnove. »Knez nad knezovima« jest Bog.

(26) Isp. r. 14. Zapovijed, da zapečati viđenje, hoće da kaže, da će se viđeni događaji zbiti istom u dalekoj budućnosti.

(27) Anđelovo tumačenje nije donijelo proroku potpunoga objašnjenja tih budućih događaja, što su ga duboko potresli.

Gl. 9. (1) »U prvoj godini«, t. j. u godini 538., u vrijeme, kada je Danijel vidio, gdje se ruši kraljevstvo Kaldejaca, a na njegovim se ruševinama podiže kraljevstvo Medijanaca i Perzijanaca.

(2) Danijel je bio saznao iz Jer 25, 11—13; 20, 10, da je moralo blizu biti vrijeme oslobođenja iz babilonskoga ropstva. Kad se on sada u svojoj molitvi (r. 4 sl.) tako vruće moli za spasenje svojega naroda, zacijelo nije posumnjao o vjernosti Božjega obećanja. Ali je moglo biti, da je prorok pomislio na tolike grijehe svojega naroda, što su mogli zaustaviti ispunjenje Božjega obećanja.

4. Molio sam se Gospodu, Bogu svojemu, i priznavao: »Gospode, Bože veliki i strašni! Ti držiš zavjet milosti onima, koji te ljube i drže zapovijedi tvoje.

5. Mi smo griješili i krivo činili. Bili smo bezbožni, odmetnuli smo se i odstupili od tvojih zapovijedi i zakona.

6. Nijesmo slušali sluga tvojih, proroka, koji su govorili u tvoje ime kraljevima našim, knezovima našim i ocima našim i svemu narodu u zemlji.

7. Ti si, Gospode, pravedan, a stidno rumenilo moralo bi udariti u lice na današnji dan nas, sve ljude Judine, stanovnike jeruzalemske, i sav narod izraelski, blizu i daleko po svim zemljama, kuda si ih razagnao poradi nevjernosti, koju počiniše tebi.

8. Gospode, stidno rumenilo moralo bi u lice udariti nas, kraljeve i knezove naše i oce naše, jer smo sagriješili tebi.

9. Ali je u Gospoda, Boga našega, milosrđe i oproštenje za to, što smo se odmetnuli od njega;

10. Što nijesmo slušali glasa Gospoda, Boga svojega, da hodimo po zakonima njegovim, koje nam je dao preko sluga svojih, proroka.

*11. Sav je Izrael prestupao zakon tvoj, otpadao je, a da nije slušao glasa tvojega. Prokletstvo i kletva, kako stoje napisani u zakonu Mojsija, sluge Božjega, izlili su se na nas, jer smo mu sagriješili.

12. On je pustio da se na nama i na knezovima našim, koji su vladali nama, ispuni prijetnja njegova, da će nas naime udariti nesrećom velikom, kakva se nikada nije dogodila pod nebom osim u Jeruzalemu.

13. Kako stoji napisano u zakonu Mojsijevu, tako se je svalila na nas sva ta nesreća. A mi nijesmo umilostivili Gospoda, Boga svojega. Nijesmo se vratili od grijeha svojih i nijesmo marili za vjernost tvoju.

14. Tako je Gospod naumio da obori nesreću na nas; jer je Gospod, Bog naš, pravedan u svim djelima svojim, što ih čini. Jer nijesmo bili slušali glasa njegova.

15. I eto, Gospode, Bože naš, koji si izveo narod svoj iz Egipta rukom jakom i stekao sebi ime do dana današnjega, mi smo sagriješili, krivo činili.

16. Odustani, Gospode, po svoj dobroti svojoj od gnjeva i jarosti svoje nad gradom svojim Jeruzalemom i nad svetom gorom svojom! Jer je sa grijeha naših i s bezakonjâ otaca naših Jeruzalem i narod tvoj izvrgnut ruglu sviju, koji su oko nas.

17. A sad poslušaj, Bože naš, molitvu i vapaj sluge svojega! Obasjaj licem svojim opustjelo svetište svoje poradi Gospoda!

18. Prigni, Bože moj, uho svoje i čuj! Otvori oči svoje i vidi pustoš, u kojoj se nalazimo, i grad, nad kojim je bilo prizvano ime tvoje! Jer ne donosimo preda te molitvu svoju pouzdavajući se u pravedna djela svoja, nego gledajući u veliko milosrđe tvoje.

19. Gospode, usliši; Gospode, oprosti! Gospode, poslušaj i učini ne časeći radi samoga sebe, Bože; jer se ime tvoje priziva nad ovim gradom i nad narodom tvojim!'

*20. Dok sam još govorio i molio se i priznavao grijehe svoje i

(11) Isp. 3 Mojs 26; 5 Mojs 28; 29, 19 sl.

(20) Sveta gora Božja jest Sion, na kojemu je bio sagrađen hram, koji je ležao u razvalinama, otkako je Nabuhodonozor osvojio grad.

grijehe naroda svojega Izraela i
polagao vapaj svoj za svetu goru
Boga svojega pred Gospoda, Boga
svojega,
*21. Dok sam obavljao molitvu
svoju, najednom Gabrijel, isti, kojega sam prije bio vidio u viđenju,
doletje mi brzo oko vremena večernje žrtve.
22. On me uputi i reče mi: ,Danijele, sada dolazim, da te poučim.
*23. Kad si se počeo moliti, iziđe riječ Božja. Dolazim, da ti to
navijestim; jer si ljubimac Božji.
Zato pripazi na riječ, tada ćeš razumjeti viđenje!
*24. Sedamdeset je godišnjih
sedmica određeno nad tvojim narodom i nad tvojim svetim gradom,
da se kraj učini bezakonju, da se
oduzmu grijesi, da se okaje opačina, da se dovede vječna pravda, da
se ispuni viđenje i proroštvo i da
se pòmäže Sveti nad svetima.
*25. Znaj dakle i razumij: Od
vremena, kad izađe riječ, da se Jeruzalem opet sazida, dok ustane pomazanik, knez, proći će sedam godišnjih sedmica i šezdeset i dvije
godišnje sedmice, i opet će se sazidati s ulicama i prokopima u teško vrijeme.
*26. Poslije šezdeset i dvije godišnje sedmice bit će pomazanik
pogubljen, premda je nedužan.
Grad zajedno sa svetištem bit će
razoren od ratnoga naroda jednoga
kneza, što će doći. Kraj će mu biti
s potopom. Na svršetku rata doći
će određeno opustošenje.
*27. S mnogima će za jedne godišnje sedmice sklopiti tvrd zavjet

(21) »Oko vremena večernje žrtve«, t. j. malo prije zalaska sunca (isp. 4 Mojs 28, 4).

(23) »Ljubimac Božji«; Vulgata prevodi doslovno: »čovjek žudnjâ« (»vir desideriorum«), t. j. žuđen, ljubljen od Boga i predmet njegovih milosti.

(24) Gabrijel poučava proroka, da će iza 70 godišnjih sedmica, t. j. 70×7 godina doći mesijansko vrijeme. Da anđeo govori o mesijanskom vremenu, vidi se iz riječi »vječna pravednost«, što je jedna u Starom Zavjetu često spomenuta vlastitost mesijanskoga kraljevstva(isp. Ps 72 [71], Iz 11, 4 sl.; 12, 1 sl.). Na mjesto ropstva grijeha dolazi mesijansko spasenje, ispunjavaju se obećanja Staroga Zavjeta i pojavljuje se Mesija. »Sveti nad svetima« jest Mesija. Hebrejski izraz i sveza zahtijevaju ovaj prijevod (isp. 1 Dnev 23, 13; Lk 1, 35). I starogrčki prijevod, Teodocion i Vulgata uzimaju riječ za osobu Mesijinu, a ne za hram ili za žrtvenik žrtve paljenice, o kojih se pomazanju ništa ne kazuje u Svetom Pismu.

(25) Ishodna točka 70 godišnjih sedmica jest »vrijeme, kad izađe riječ, da se Jeruzalem opet sazida«. Ova je »riječ« izašla u budućem kraljevskom ediktu (ukazu), što se nalazi u 1 Ezd 7, 12—26. Poslanje Ezdrino u Palestinu po Artakserksu I. bilo je oko g. 458. Svrha je poslanju bila, da se opet sazida Jeruzalem. Tako nas računanje 7+62+1 godišnjih sedmica (= 490 godina) dovodi do u 3. stoljeće kršćanske ere (vijeka), dakle u vrijeme javnog života Kristova. Posljednja godišnja sedmica obuhvata tad godine 26—33 p. Kr. Prvih sedam godišnjih sedmica odnosi se na zidanje grada , što je zauzelo jedno 50 godina. Iza 62 godišnje sedmice pojavljuje se »pomazanik, knez«, isti, koji se u r. 24. označuje kao »Sveti nad svetima«, a u r. 26. kao »pomazanik«.

(26) Pomazanik bit će pogubljen, premda je nedužan. Hebrejski izraz označuje pogubljenje poradi jednog učinjenog zločina na temelju sudske presude. Riječi »premda je nedužan« okrnjene su u hebrejskom tekstu i mogu se popraviti prijevodom Teodocionovim. Kao kazna za pogubljenje Mesijino bit će razor Jeruzalema i hrama. Jeruzalem i hram bili su opustošeni i razoreni 40 godina iza smrti Kristove od Rimljana pod Titom. Pod slikom potopa opisuje se potpuno opustošenje grada i hrama.

(27) Po sadržaju ovaj bi redak pripadao r. 24. Za posljednje godišnje sedmice Mesija će uspostaviti svoj vječni zavjet. U polovini sedmice dokinut će židovske žrtve svojom krvnom žrtvom na križu. Posljednje riječi ovoga retka vrlo su tamne i odnose se možda na Židove, koji su za opsjedanja Titova počinili u hramu umorstva i sramote i tako oskvrnili i opustošili svetište.

i u polovini godišnje sedmice ukinut će žrtvu zaklanicu i prinos. Na mjestu njihovu zavladat će grozota pustoši i trajat će do svršetka. Tada će se izliti određeno na opustošitelja.«

GLAVA 10.

Anđeo se prikazuje Danijelu na Tigrisu.

*1. U trećoj godini perzijskoga kralja Cira bilo je dano jedno objavljenje Danijelu, koji se je zvao Baltasar. Ovo je objavljenje pravo i radi o velikoj nevolji. On je razumio objavljenje, izakako mu je jedno viđenje otvorilo razumljenje.

*2. »Tada sam ja, Danijel, bio u žalosti tri sedmice.

3. Jela tečna nijesam jeo. Meso i vino nijesu ulazila u moja usta. I nijesam se mazao, dok ne prođoše tri sedmice.

*4. Kad sam se dvadeset četvrtoga dana prvoga mjeseca našao na obali velike rijeke, Tigrisa,

5. I oko sebe pogledao, tada stade preda me jedan čovjek, obučen u platno. Oko bedara svojih nosio je pojas od čistoga zlata.

6. Tijelo mu je sjalo kao hrizolit. Kao munja sijevalo mu lice. Oči mu bile kao baklje ognjene. Ruke i noge njegove blistale su kao mjed uglađena. Zvuk glasa njegova bio kao šum mnoštva naroda.

7. Ja, Danijel, jedini imao sam ovu prikazu. Pratioci moji nijesu vidjeli prikaze. Ali ih je spopao takav strah, te su pobjegli, da se sakriju.

8. Ja sam ostao sâm. Dok sam imao ovu veliku prikazu, ostavila me je sva snaga. Lice mi se nagrdilo i sva mi je snaga iščeznula. Tada sam čuo zvuk glasa njegova.

9. Kad sam tad razabrao zvuk glasa njegova, pao sam onesviješćen preda se. Ležao sam licem na zemlji.

10. Najednom dotakla me se ruka i pomogla me na koljena i na ruke.

11. On mi reče: ‚Daniele, predragi čovječe, slušaj riječi, koje ću ti kazati! Uspravi se! Jer sam sada poslan k tebi.' Kad mi je to rekao, ustao sam dršćući.

12. Tada mi reče: ‚Ne boj se, Danijele! Jer odmah prvoga dana, kad si se trudio, da dobiješ pouku, i kad si se ponizio pred Bogom svojim, bile su uslišene molbe tvoje. Ja dolazim na molitvu tvoju.

*13. Dvadeset i jedan dan opirao mi se knez anđeo kraljevstva perzijskoga. Tada mi je došao u pomoć Mihael, jedan od najviših knezova anđela. Ostavio sam ga tamo kod kneza anđela kraljevstva perzijskoga.

14. I dolazim, da ti kažem, što čeka tvoj narod u budućim dani-

---

Gl. 10. (1) U prvoj godini vladanja Cirova nad Babilonijom smjeli su se prognani Židovi vratiti u domovinu. Danijel nije pošao s njima, jer ga je zaustavio perzijski kralj, budući da je njegovo djelovanje bilo potrebno i korisno Židovima, što su ostali u Babiloniji.

(2 sl.) Uvodni redak odnosi se na sva objavljenja do 12, 13. Doista, slijedeće glave kazuju o velikoj nevolji naroda Božjega od vremena Danijelovih do posljednjega vremena. — Danijel je bio u velikoj žalosti, jer je znao, da teške kušnje čekaju njegov narod. Mrtvenjem gleda on postići Božje smilovanje. Iza tri sedmice uvjerava ga anđeo, da je uslišena njegova molitva (r. 12).

(4) Dvadeset četvrti dan prvoga mjeseca, po svoj prilici vjerske godine, i onda bi taj mjesec bio nisan (ožujak—travanj), u kojem se svetkuje vazam.

(13) Borba među anđelima narodâ, za koju saznaje Danijel u svom viđenju, možda ima samo simbolički značaj, ukoliko se imaju predočiti sudbine narodâ i njihovi međusobni odnosi. Možda se to u 11, 2 sl. pobliže objašnjava.

ma. Jer viđenje ide još u daleke dane.'

15. Dok mi je govorio te riječi, oborio sam oči svoje na zemlju i zašutio sam.

16. Ali on, koji je izgledao kao čovjek, dotače se usana mojih. Tada sam mogao otvoriti usta svoja i rekao sam njemu, koji je stajao preda mnom: ‚Gospodaru moj, ovom prikazom posve sam potresen i svu sam snagu izgubio.

17. Kako bih mogao, gospodaru, jedan tako neznatan sluga govoriti s jednim tako visokim gospodarem kao što si ti? Tada mi nestaje sva snaga; i dah me ostavlja.'

18. I još jedamput dotakao me se on, koji je izgledao kao čovjek, i dao mi nove snage.

19. Rekao mi je: ‚Ne boj se, preljubljeni čovječe! Mir neka je s tobom! Ohrabri se, ohrabri se!' Dok je tako govorio sa mnom, osjetio sam se ojačen. Rekao sam: ‚Govori, gospodaru, jer si me ojačio!'

20. Tada je on odvratio: ‚Znaš li, zašto sam došao k tebi? Sad ću se opet vratiti, da se borim s knezom anđelom Perzije. Kad svršim to, prikazat će se knez anđeo Grčke.

*21. Ali ću ti prije kazati, što je napisano u knjizi istine. Nitko ne stoji sa mnom proti onima osim vašega kneza anđela Mihaela.

GLAVA 11.

Objavljenje o perzijskim kraljevima. Aleksandar Veliki. Egipatski i asirski kraljevi. Antioh Epifane. Progonstvo Židova. Boj proti Bogu.

1. Već u prvoj godini vladanja Medijanca Darija stajao sam uz njega kao pomoćnik i zaštitnik.

*2. Sad ću ti kazati istinu. Evo, još će se tri kralja perzijska pojaviti. Četvrti će nateći veće bogatstvo nego svi drugi. Kad se osili bogatstvom svojim, sve će podignuti na grčko kraljevstvo.

*3. Tada će se pojaviti junački kralj i podignuti silno kraljevstvo i sve izvesti što hoće.

*4. Ali jedva se pojavi, raspast će se kraljevstvo njegovo i razdijelit će se u četiri vjetra nebeska, ali ne među potomke njegove. I ne će više biti tako moćno kao pod vlašću njegovom.

*5. Kralj južni postat će jak. Ali jedan od vojskovođa njegovih natkrilit će ga moću i vlast će posvojiti sebi. Kraljevstvo će njegovo biti vrlo veliko.

*6. Poslije nekoliko godina oni će se oprijateljiti. Kći južnoga kra-

(21) »Nitko ne stoji sa mnom proti onima«, t. j. proti anđelima Perzije i Grčke.

Gl. 11. (2) Iza Cira dođoše na perzijski prijesto: Kambize, Pseudosmerde, Darije I. i Kserkse. Ovaj s velikom vojskom pođe proti Grčkoj (480 pr. Kr.).

(3) »Junački kralj« jest Aleksandar Veliki. On je oborio perzijsko svjetsko kraljevstvo. On je utemeljitelj novoga grčkog kraljevstva.

(4) »Razdijelit će se u četiri vjetra nebeska«, t. j. Aleksandrovo kraljevstvo raspast će se u četiri kraljevstva. Njegovi potomci: njegova dva sina, Herakle i Aleksandar, bila su ubijena.

(5) »Kralj južni« jest kralj egipatski. »Kralj sjeverni« jest kralj sirski. Anđeo se bavi Egiptom i Sirijom, Ptolemejcima i Seleucidima poradi njihovih odnosa s narodom Božjim. Kralj južni jest Ptolemej Lagus, utemeljitelj kraljevstva i dinastije (vladalačke kuće) Ptolemejaca. — »Jedan od vojskovođa njegovih« Seleukus Nikator (Σέλευκος ὁ Νικάτωρ = Seleukus Pobjeditelj), postavši nezavisan, utemelji dinastiju Seleucidâ i kraljevstvo grčko-sirsko (312. pr. Kr.).

(6) Ptolemej II. Filadelf prisili kralja sirskoga Antioha II. Teosa da otpusti svoju ženu Laodiku i da se oženi kćerju Ptolemejevom Berenikom. Ali poslije smrti Ptolemejeve dade Laodika otrovati svojega prijašnjeg muža Antioha i pogubiti Bereniku s njezinim sinom.

lja doći će k sjevernom kralju, da uspostavi mir. Ali ona ne će zadržati jaku pomoć; jer on i pomoć njegova ne će se održati. Dapače ona će biti predana zajedno s pratnjom njezinom, ocem njezinim i pomoćnikom njezinim.

*7. Potom će od izdanka iz korijena njezina jedan ustati i staviti se na čelo vojsci, provalit će u tvrđavu sjevernoga kralja, napasti je i zauzeti.

8. I bogove će njihove s livenim likovima njihovim, s dragocjenim posuđem njihovim, srebrom i zlatom odnijeti u Egipat kao plijen. Godine i godine ostat će jači od sjevernoga kralja.

*9. Tada će ovaj upasti u kraljevstvo južnoga kralja; ali se mora opet vratiti u svoju zemlju.

10. Ali će se sinovi njegovi naoružati i skupit će silne vojske. Oni će doći sve plaveći i potapajući i ponovno će u boju prodirati do grada njegova.

*11. Ogorčen izaći će kralj južni i ratovat će s kraljem sjevernim. Ovaj će podignuti veliku vojsku, ali će se vojska dati u ruke onomu.

12. Pošto bude vojska uništena, ponijet će se srce njegovo. Pobit će deset tisuća; ipak se ne će moći držati.

*13. Sjeverni će kralj opet dignuti vojsku, veću od prijašnje, i poslije više godina doći će s velikom vojskom i sa silnim blagom.

*14. U to će vrijeme mnogi ustati na kralja južnoga, i zlikovci od tvojega naroda podignut će se, da se po njima ispuni proroštvo. Ali će oni pasti.

*15. I doći će kralj sjevernoga kraljevstva, načinit će opkope i uzet će jedan tvrdi grad. Čete južne ne će odoljeti. Ni izabrane čete njegove ne će se moći oduprijeti.

*16. Tako može onaj, koji je došao proti njemu, činiti što hoće, a da mu se nitko ne opre. I on će se utvrditi u najkrasnijoj od svih zemalja. Uništenje je u ruci njegovoj.

*17. Tada naumi da sve njegovo kraljevstvo dobije u svoju vlast. Sklapa s njim ugovor i daje mu kćer za ženu u zloj namjeri. Ali se osnova ne će obistiniti i ne će mu uspjeti.

*18. Tada će se okrenuti na primorske zemlje i mnoge osvojiti. Ali će jedan vojskovođa dokrajčiti njegovo ruganje i njegov rug svaliti na njega.

(7 sl.) Brat Berenikin Ptolemej III. Euergetes napade Seleuka II. Kalinikosa i osvoji i oplijeni Siriju.

(9 sl.) Nakon neuspjele vojne Seleuka II. Kalinikosa proti Egiptu, borili su se njegovi sinovi Seleuk III. Keraunos i Antioh III. Veliki proti Egipćanima. U vojni proti Ptolemeju IV. Filopatoru prodrije Antioh sve do egipatske na međi tvrđave Rafije.

(11 sl.) Sirski je kralj doduše izgubio u bitki kod Rafije svu svoju vojsku, ali se egipatski kralj nije okoristio pobjedom.

(13) Iza trinaest godina pošao je Antioh Veliki s još većom vojskom proti Ptolemeju V. Epifanu, malodobnom nasljedniku Ptolemeja IV. Filopatora.

(14) Jedan dio židovkoga naroda, i to onaj gori, priključit će se sirskomu kralju.

(15) Antioh je potukao egipatskoga vojskovođu Skopu kod Paneasa na izvorima Jordana, opkolio i zauzeo grad Sidon.

(16) »Najkrasnija od svih zemalja« jest Palestina.

(17) Udajom kćeri za Ptolemeja V. gledao je Antioh zaposjesti sav Egipat.

(18) Izakako je Antioh bio osvojio jedan dio otokâ i primorskih zemalja na Sredozemnom moru, navijestiše mu rat Rimljani. Rimski konzul Lucije Scipion (Lucius Asiaticus) potuče ga kod Magnezije (190. pr. Kr.).

*19. Tada će se okrenuti tvrđavama svoje zemlje. Pritom će se spotaknuti i pasti i zauvijek iščeznuti.

*20. Na njegovo će mjesto stupiti drugi, koji šalje nastojnika kroz najkrasniju zemlju kraljevstva svojega. Ali iza nekoliko dana bude umoren, a ne od gnjeva, niti u ratu.

*21. Na njegovo će mjesto doći opak čovjek, kome nije bila namijenjena čast kraljevska. On će doći iznenada i spletkama se domoći vlasti.

*22. Vojne sile bit će od njega poplavljene i uništene zajedno s knezom zavjeta.

*23. I proti onomu, koji se udruži s njim, čini prijevaru. On će doći i nadvladat će unatoč neznatnim četama svojim.

24. Iznenada će upasti u najrodnije krajeve u zemlji i počiniti zlodjela, kakvih nijesu počinili ni oci ni djedovi njegovi. Grabež i plijen i blago razdijelit će među njih rasipno. Proti tvrdim mjestima smišljat će osnove svoje, ali samo još za neko vrijeme.

*25. Potom će podignuti moć svoju i hrabrost svoju proti kralju južnome s velikom vojskom. Kralj će južni doći u boj s velikom, vrlo jakom vojskom, ali ne će moći odoljeti; jer će se skovati spletke proti njemu.

26. Njegovi drugovi za stolom navući će mu slom. Njegove čete bit će poplavljene, i mnogi će biti pobijeni i pasti.

*27. Obadva kralja misle na prijevaru. Za jednim stolom sjede i lažu jedan drugome. Ali im osnove njihove ne polaze za rukom; jer će kraj još biti u određeno vrijeme.

*28. I vraća se s velikim blagom u svoju zemlju i upravlja svoju misao proti svetom zavjetu. Kad izvrši svoju osnovu, vratit će se u svoju zemlju.

*29. U urečeno će vrijeme opet poći na jug. Ali drugi put ne će biti kao prvi put.

30. Jer će izaći proti njemu lađe iz Cetima. On će se zastrašiti i povratiti i sad će gnjev svoj iskaliti na svetom zavjetu. On će se opet obazreti na one, koji ostavljaju sveti zavjet.

---

(19) Kad je Antioh u svojoj vlastitoj zemlji žario i palio, nađe u tom divljanju naprasnu smrt.

(20) Pod Seleukom IV. Filopatorom htio je Heliodor, njegov rizničar, oplijeniti hram u Jeruzalemu. Seleuk je svršio otrovom.

(21) Zakoniti nasljednik na prijestolu bio je Demetrije, sin Seleuka. Ali mlađi brat Seleukov, kasnije nazvan Antioh IV. Epifane, dođe najednom natrag iz Rima i proglasi se kraljem.

(22) Antioh Epifane protjera čete zakonitoga prijestolonasljednika. »Knez zavjeta« jest veliki svećenik Onija III., kojega je Antioh pogubio.

(23 sl.) Ovi reci ističu posve općenito nevjernost i rasipnost kraljevu.

(25 sl.) Ptolemej VI. Filometor izdajom svojih vlastitih ljudi bio je u donjem Egiptu pobijeđen od Antioha IV. (171. pr. Kr.).

(27) Pravi cilj njihovim dogovorima bio je uništiti jedan drugoga. Ali još nije bilo došlo od Boga određeno vrijeme.

(28) Na povratku u Siriju oplijeni Antioh hram u Jeruzalemu (1 Mkb 1, 21 sl.; 2 Mkb 5, 11 sl.).

(29 sl.) Iz ispunjenja proroštva znamo, da se pod lađama iz Cetima, t. j. iz primorskih zemalja, razumijevaju Rimljani, koji su zahtijevali od Antioha, da ostavi Egipat odmah. Na svom povratku naišao je u Palestini na mnoge odmetnike Židove.

*31. Vojska, koju je poslao, nastupit će, oskvrnit će svetište i tvrđavu, ukinut će žrtvu svagdanju i postaviti sramotnu gnusobu idolsku.

32. Riječima laskavim privodi k otpadu one, koji su se ogriješili o zavjet. Ali mnoštvo onih, koji poznaju Boga svojega, ostat će tvrdo i činit će pravo.

33. Razumni u narodu osvijestit će mnoge, ali će biti donekle duboko oboreni mačem i plamenom, ropstvom i grabežem.

*34. Ali dok budu duboko oboreni, pružit će im se malo pomoći. Tada će im se licemjerski priključiti vrlo mnogi.

35. I još neki od razumnih bit će pritisnuti, da se drugi okušaju, očiste i ubijele do posljednjeg vremena; jer će za to još biti određeno vrijeme.

*36. Kralj će činiti što hoće. On će se oholo podignuti proti svakome bogu. Proti Bogu nad bogovima drsko će govoriti i nekažnjen ostati, dok se ne napuni mjera gnjeva; jer će se izvršiti što je zaključeno.

*37. I Boga otaca svojih ne će štovati, niti će mariti za ljubimca boga ženâ, niti za ikojega drugog boga; jer će se dignuti iznad sviju.

*38. Mjesto toga štovat će boga tvrđavâ; boga, kojega oci njegovi nijesu poznavali, štuje zlatom, srebrom i dragim kamenjem i drugim dragocjenostima.

39. Podignut će tvrda mjesta u čast tuđemu bogu. Tko pripozna ovoga, njemu će iskazati veliku čast. Podijelit će im vlast nad mnogima i dati im zemlju kao plaću.

*40. U posljednje vrijeme južni će se kralj sukobiti s njim. Na njega će kralj sjeverni navaliti s kolima, konjma i mnogim lađama i sve plaveći i potapajući provaliti u zemlje.

41. Pritom će upasti i u najkrasniju od svih zemalja. Deset tisuća past će. Samo će se ovi izbaviti od njega: Edom, Moab i veći dio Amonaca.

42. Tada će posegnuti rukom svojom na zemlje. I Egipat ne će mu umaknuti.

43. Osvojit će blago u zlatu i u srebru i sve dragocjenosti Egipta. Libijanci i Kušiti u pratnji su njegovoj.

*44. Tada će ga uplašiti glasovi s istoka i sa sjevera. S velikim će gnjevom izaći i mnoge će pogubiti i uništiti.

*45. Razapet će sjajne šatore svoje između mora i svete, krasne gore. Ipak će ga dostići njegov kraj, a da mu nitko ne donese pomoći.

(31) Antioh postavi posadu u utvrđeni hram (1 Mkb 1, 35). O žrtvi svagdanjoj isp. 8, 11. 12; 9, 27; o gnusobi idolskoj isp. 8, 12; 9, 27.

(34) Makabejci učiniše s malo vjernih velike stvari.

(36) Isp. 8, 10 sl.; 7, 8. 25; 8, 19; 9, 27; 9, 26. 27. Do roka od Boga određenoga potrajat će strašni pohod Antiohov.

(37) Tamuz-Adonid (Adonis), ljubimac bog ženâ, bio je vrlo štovan u Siriji.

(38) Pod bogom tvrđavâ misli se po svoj prilici na rimskoga Jupitra, za kojega kralj podiže hram i posla dragocjene posvetne darove u Rim (Livije 41, 20; 42, 6).

(40—43) Proroštvo se ne odnosi na kakvu vojnu, nego opetuje retke 22—28 uz neke dometke.

(44) Parti i Armenci bili su se podigli (isp. 1 Mkb 3, 37).

(45) Antioh će se u svojoj oholoj obijesti drznuti poći i proti svetoj hramskoj gori, ali će ga stići sramotan kraj. Umro je g. 164. pr. Kr. na povratku u gradu Tabi u Perziji (isp. 1 Mkb 6; 2 Mkb 9, 5—20).

GLAVA 12.

Spasenje u posljednje vrijeme. Završetak objavljenja.

*1. U ono vrijeme podignut će se Mihael, veliki knez anđeo, koji zaštićuje sinove tvojega naroda. Bit će vrijeme tjeskobe, kakova nije bilo nikada, otkako je narodâ, do onoga vremena. Ali će se tvoj narod spasiti u ono vrijeme, svi, koji se nađu zapisani u knjizi.

*2. Mnogi od onih, koji spavaju u prahu zemaljskom, probudit će se, jedni na život vječni, drugi na sramotu i prijekor vječni.

3. Pobožni će sjati kao sjajno nebo, i oni, koji su mnoge privodili k pravednosti kao zvijezde u sve vijekove.

*4. A ti, Danijele, zatvori ova objavljenja! Zapečati ovu knjigu do posljednjega vremena! Mnogi će je pretraživati, i spoznaja će biti velika.'

5. Tada sam ja, Danijel, najednom vidio gdje stoje druga dva anđela, jedan s ove strane, drugi s one strane rijeke.

6. Jedan upita čovjeka, koji je obučen u platno stajao nad vodom u rijeci: ,Kad će biti kraj ovim čudesnim stvarima?'

*7. Čuo sam, kako se je čovjek, koji je obučen u platno stajao nad vodom u rijeci, podižući desnicu svoju i ljevicu svoju k nebu zakleo onim, koji živi vječno: ,Ovo će se sve ispuniti poslije jednoga vremena, dva vremena i pola vremena, čim se svrši uništenje moći svetoga naroda.'

8. Čuo sam to, ali nijesam razumio. Zato sam upitao: ,Gospodaru moj, što znači posljednje od ovih stvari?'

*9. On odgovori: ,Idi Danijele: jer do posljednjega vremena ostaju zatvorene i zapečaćene ove riječi!

10. Mnogi će se očistiti, ubijeliti i okušati. Bezbožnici će raditi bezbožno. Bezbožnici ne će to razumjeti. Ali će pobožnici to spoznati.

*11. Od vremena, kad se ukine žrtva svagdanja i postavi gnusoba sramotna, bit će tisuća i dvjesta i devedeset dana.

12. Blago onome, koji ustraje i dočeka tisuću i tri stotine i trideset i pet dana!

*13. A ti idi ususret svršetku! Sada smiješ počivati. Na svršetku danâ ustat ćeš k dijelu svojemu.'«

Gl. 12. (1) U prijašnjem progonstvu, kojega se strahota još jedamput ističe, pomoći će Mihael, anđeo zaštitnik naroda. I sada prorokov pogled iz proročanskoga gledanja makabejskih tjeskoba pod Antiohom, prelazi u tjeskobe posljednjega vremena, poslije kojih će doći posljednje otkupljenje naroda Božjega. Svi, koji su zapisani u knjizi života, t. j. određeni za spasenje (isp. Dan 7, 10; 2 Mojs 32, 32; Ps 69 [68], 29), uskrsnut će.

(2) Ovdje je govor o uskrsnuću tijela. Ističe se ovdje i vječna plaća. Po prvi put se ovdje u Starom Zavjetu govori o uskrsnuću grješnikâ na osudu i prokletstvo.

(4) Simboličko zatvaranje i zapečaćenje ovih proroštava u knjizi Danielovoj hoće da kaže, da će se spomenuti događaji dogoditi istom u dalekoj budućnosti.

(7 sl.) Ni sâm Danijel ne razumije izvješćivanje anđelovo. Ono je možda zato tako tamno, da se označi, da dan i čas imaju ostati nepoznati.

(9 sl.) Prorok ne dobiva odgovora na svoje pitanje. Samo se kaže, da će sâmo posljednje vrijeme donijeti jasno razumijevanje toga objavljenja, i to samo za pobožne.

(11) Od ukinuća svagdanje žrtve pod Antiohom IV. do početka sretnih događaja proći će 1290 dana. Iza daljnih 45 dana bit će još sretniji događaj.

(13) Anđeo tješi proroka. On ne će doživjeti budućih nesretnih vremena. Ali na svršetku danâ ustat će iz počinka u grobu, da primi dio pravednikâ.

GLAVA 13.

Danijel spasava Suzanu.

*1. U Babilonu je stanovao jedan čovjek po imenu Joakim.

2. On se je bio oženio ženom po imenu Suzanom, kćerju Helcijinom. Ona je bila vrlo lijepa i bogobojazna.

3. I roditelji njezini bili su pobožni i bili su odgojili kćer svoju po zakonu Mojsijevu.

*4. Joakim je bio vrlo bogat. Imao je vrt, koji mu je bio uz kuću. Židovi su običavali kod njega se sastajati, jer je bio najugledniji od sviju.

5. U onoj godini bila su iz naroda dva glavara postavljena za suce, na koje se je mogla upraviti riječ prorokova: »Nepravda je u Babilonu proizašla od glavarâ, sudaca, za koje se je mislilo, da su upravljali narodom.«

6. Ovi su često boravili u kući Joakimovoj. Svi, koji su imali kakvu parnicu, dolazili bi k njima.

7. Kad bi ljudi opodne otišli kući, pošla bi Suzana u vrt svojega čovjeka i šetala bi u njemu.

8. Obadva glavara vidjela su svaki dan gdje ulazi i šeta, i raspali ih zla pohota za njom.

9. Bili su naopaka srca i odvratiše oči svoje, da ne gledaju na nebo i da se ne spominju pravednih sudova.

10. Obadvojicu je uhvatila ljubav k njoj, a nijedan nije priopćio drugome bol svoju;

11. Jer su se sramili priopćiti svoju pohotu, da s njom učine zlo.

12. I tako su dan na dan revno gledali, da je vide.

13. Jednoga dana reče jedan drugome: »Hajdemo kući, jer je vrijeme da jedemo!« Tada otidoše i rastadoše se jedan od drugoga;

14. Ali se opet povratiše i nađoše se na istom mjestu. Kad je sada jedan upitao drugoga za razlog, priznadoše strast svoju. I utvrdiše zajednički vrijeme, kad bi mogli zateći Suzanu samu.

15. Kad su na jedan utanačen dan čekali, bilo je, da ona, kao uvijek, praćena od dviju djevojaka, pođe u vrt, da se kupa, jer je bilo toplo.

16. Nije inače nikoga bilo tamo osim dvojice glavara, koji su se bili sakrili i na nju pazili.

17. Ona zapovjedi djevojkama: »Donesite mi ulja i pomasti i zatvorite vrata od vrta, da se mogu kupati!«

18. One učiniše, kako je bila zapovjedila, zatvoriše vrata od vrta i izađoše na stražnja vrata, da donesu što je zatražila. Nijesu znale, da su se bili unutra sakrili glavari.

19. I kad su bile izašle djevojke, digoše se obadva starca, pohitješe k njoj

Gl. 13. (1) Slijedeća povijest nema nikakve veze s prijašnjim glavama knjige Danijelove, pa se je smatrala kao posebni spis Danijelov, i istom kasnije pridodala se je knjizi Danijelovoj. Po svom vremenu mogla bi povijest o Suzani stajati pred Dan 1, kamo su je i stavili mnogi stari tekstovi. Septuaginta je, dosta skraćenu, stavlja na početak knjige Danijelove. Ima razlog, jer se je povijest o Suzani dogodila, kada je Danijel bio još mladić.

Glavu 13. i 14. prevodimo, kao i Vulgata, po grčkom Teodocionovu prijevodu (oko g. 185. pr. Kr.), jer hebrejski tekst ovih glava nije sačuvan, a Septuagintin je osakaćen.

(4 sl.) Židovi su se mogli u ropstvu urediti po domaću i imali su svoje sudstvo. »Na koje se je mogla upraviti riječ prorokova«; ne zna se, kojega je proroka ta riječ; možda se misli na Jer 29, 33.

20. I rekoše: »Evo, vrata su od vrta zatvorena. Nitko nas ne vidi. Nas je raspalila strast prema tebi. Zato nam se podaj i budi nam uslužna!
21. Inače mi ćemo svjedočiti proti tebi, da se je jedan mladić pomiješao s tobom i da si zato otpremila djevojke.«
*22. Suzana uzdahnu i reče: »Sa svih sam strana pritisnuta; jer, ako to učinim, čeka me smrt! ne učinim li, ne ću umaknuti rukama vašim.
23. Ali je bolje za me, da to ne učinim i da padnem u ruke vaše, negoli da sagriješim pred licem Gospodnjim.«
24. I Suzana povika iza glasa, ali i obadva glavara povikaše proti njoj.
*25. I jedan potrča k vrtnim vratima i otvori ih.
26. A kad su ljudi u kući čuli viku u vrtu, potrčaše na stražnja vrata, da vide, što se dogodilo.
27. Ali kad su bili glavari iskazali svoje izjave, osjetiše se sluge vrlo postiđenima; jer nikada se još nije tako šta čulo o Suzani.
28. Čim se je sutradan bio narod skupio kod njezina čovjeka Joakima, dođoše i obadva glavara, napunjena zlom namjerom, da Suzanu predaju smrti.
29. Oni rekoše narodu: »Dovedite Suzanu, kćer Helcijinu, ženu Joakimovu!« Poslaše odmah po nju.
30. I ona dođe sa svojim roditeljima, sa svojom djecom i sa svima rođacima.
31. Suzana je bila puna miline i lijepa stasa.
32. Zlikovci zapovjediše, da se otkrije — bila je naime pokrivena —, da bi se mogli nàpâsti na njezinoj ljepoti.
33. Njezini i svi, koji su je vidjeli, plakali su.
*34. Ali se dva glavara digoše usred naroda i položiše ruke na glavu njezinu.
35. A ona je plačući gledala prema nebu; jer se je srce njezino uzdalo u Gospoda.
36. Glavari rekoše: »Dok smo mi sami šetali u vrtu, dođe ova s dvjema djevojkama, zatvori vrtna vrata i otpremi djevojke.
37. Tada dođe jedan mlad čovjek, koji se je bio sakrio, i leže uz nju.
38. Mi smo bili upravo u jednom kutu vrta. Kad vidjesmo sramotan čin, potrčasmo k njima.
39. Vidjesmo, kako su se ružno pomiješali. Ali ne mogosmo uhvatiti onoga čovjeka, jer je bio jači od nas. On otvori vrata i uteče.
40. Ali ovu uhvatismo i upitasmo je, tko je bio onaj mladi čovjek. Ali nam ne htjede kazati. To mi svjedočimo.«
41. Skupština povjerova njima kao glavarima naroda i sucima i odsudi nju na smrt.
42. A Suzana se je molila glasno: »Vječni Bože, koji poznaješ sakriveno i znaš sve, prije nego se dogodi!
43. Ti znaš, da su oni lažno svjedočili proti meni. I ja moram umrijeti, premda nijesam ništa od to-

(22) Smrtna kazna čekala je preljubu (5 Mojs 22, 22), i to kamenovanjem (3 Mojs 20, 10; isp. 20, 2). I ako bi starci sigurno obećali, da će šutjeti, ipak bi se moglo jedamput to pročuti, i kazna zakonom određena izvršila bi se na njoj. Ako ne privoli, optužit će je radi preljube.
(25) Otvorena vrata mogla bi posvjedočiti, da je netko utekao na njih iz vrta.
(34) Svjedoci su morali po zakonu (3 Mojs 24, 14) položiti ruku na glavu optuženikovu. Starci dakle nijesu kod rasprave proti Suzani vršili svoju dužnost kao suci.

ga učinila, što ovi zlobno izmisliše proti meni.«
44. I Gospod usliši vapaj njezin.
*45. Kad su je vodili na smrt, uzbudi Bog svetoga duha u jednom mladom čovjeku po imenu Danijelu.
*46. Ovaj povika iza glasa: »Ja sam nedužan na krvi njezinoj!«
47. Sav se narod obazre i upita: »Što hoćeš stim kazati?«
48. On stupi u sredinu njihovu i reče: »Tako ste zar ludi, djeco Izraelova? Bez istrage i da nijeste upoznali što je zapravo na stvari, vi zar da osudite jednu kćer Izraelovu?
49. Vratite se natrag na sudilište; jer su oni lažno svjedočili proti njoj!«
*50. Tada se brže vrati natrag sav narod. Glavari mu rekoše: »Dođi, sjedi u sredinu našu i razjasni nam; jer ti je Bog dao čast starosti!«
51. Danijel im reče: »Rastavite one jednog od drugog! Htio bih ih preslušati.«
52. Kad su bili rastavljeni jedan od drugog, viknu on jednoga od njih i reče mu: »Ti si ostario u grijesima! Sada dolaze na te grijesi tvoji, što si ih otprije počinio,
53. Kad si sudio nepravedno, odsuđivao nedužne i oslobađao krive, premda zapovijeda Gospod: ‚Jednoga nedužnog i pravednog ne smiješ usmrtiti.'
*54. A sada, kad si ovu vidio tamo, onda reci: Pod kojim si ih drvetom vidio da su se pomiješali?« On odgovori: »Pod trišljom.«
*55. Danijel odvrati: »Tu si pravo slagao proti vlastitoj glavi svojoj; jer je anđeo Božji dobio zapovijed od Boga, da te po sredini raskoli.«
*56. I pusti da ovoga odvedu, a drugoga da dovedu. Njemu reče: »Ti potomče Kanaanov, a ne Judin! Ljepota je zaludila tebe, i zla pohota iznaopačila je srce tvoje.
*57. Tako ste vi mogli raditi s kćerima Izraelovim. One bi se iz straha pomiješale s vama. Ali kći Judina nije trpjela zloće vaše.
*58. A sad mi reci: Pod kojim si drvetom zatekao nju, gdje se je pomiješala s drugim?« On odgovori: »Pod hrastom.«
59. Danijel mu reče: »Izvrsno si slagao proti vlastitoj glavi svojoj. Jer anđeo Božji čeka već s mačem

(45) Izraz »sveti duh« hoće reći, da je Danijel od Boga imao prosvijetljenoga duha (isp. Dan 4, 5; 5, 11. 14).

(46) Kad bi se koga vodilo na kamenovanje, vikao bi putem telal, da li tko može dokazati nedužnost osuđenika.

(50) Suci pripoznaju mladome Danijelu radi njegove izvanredne mudrosti pravo i čast, da vodi preslušanje, premda je ta čast inače pripadala starijima.

(54) Trišlja ili crnomrta; u botanici se zove latinski to drvo: pistacea lentiscus L.

(55) Danijel, prosvijetljen od Boga, brani nedužnu Suzanu i tjera u laž stare glavare zlikovce. — Smrtna kazna bit će takova, da će se po sredini raskoliti. U grčkom je prijevodu ovdje igra riječi (lusus verborum) između »trišlja« (σχῖνος) i »raskoliti« (σχίσει) čim se je po svoj prilici išlo za semitskom igrom riječi (isp. Suc 10, 4).

(56) Stari je glavar po svome ćudoređu sin prokletoga Kanaana (isp. 1 Mojs 9, 25).

(57) Iz prijekora Danijelova vidi se, da su se žene sjevernoga kraljevstva protuzakonito više miješali s Kanaancima nego žene Judejke.

(58) Između »hrast« (πρῖνος) i »presjeći« (πρίσαι) u grčkom je prijevodu igra riječi, kao i u r. 55., po svoj prilici opet oponašanje semitske igre riječi.

u ruci, da te presiječe kroz sredinu i da vas uništi.«
60. Tada povika sva skupština iza glasa i uze slaviti Boga, koji spasava one, što se uzdaju u njega.
61. Oni se podigoše proti obojici glavara, jer ih je bio Danijel iz vlastitih usta njihovih pokazao kao lažne svjedoke, i postupali su s njima prema zlu, što su ga bili nanijeli bližnjemu.
62. Postupali su po zakonu Mojsijevu i pogubili ih. Tako je bila u onaj dan spašena krv nedužna.
63. Helcija i žena njegova hvalili su Boga poradi kćeri svoje Suzane, s Joakimom, mužem njezinim, i sa svima rođacima, jer se ništa zlo nije bilo našlo na njoj.
64. Danijel je stajao kod naroda u visokom štovanju od onoga dana i unaprijed.
*65. Kralj Astijage bio je pridružen k ocima svojim. Kraljevstvo je njegovo bio preuzeo Perzijanac Ciro.

GLAVA 14.

Danijel i Belovi svećenici. Danijelovo spasenje iz jame lavovske.

1. Danijel je bio pouzdanik kraljev i više štovan nego svi prijatelji njegovi.
*2. A imali su Babilonci idola po imenu Bela. Donosilo se svaki dan za njega dvanaest vagana pšenična brašna, četrdeset ovaca i šest vrčeva vina.
*3. I kralj ga je štovao i išao bi svaki dan da mu se pokloni. A Danijel se je klanjao svojemu Bogu. Kralj ga upita: »Zašto se ne klanjaš Belu?«
4. On mu odvrati: »Ja ne štujem idolâ, što su načinjeni rukama, nego samo živoga Boga, koji je stvorio nebo i zemlju i ima moć nad svim, što živi.«
5. Kralj mu odvrati: »Tebi se dakle čini, da Bel nije živi Bog? Ne vidiš li, koliko on pojede i popije svaki dan?«
6. Danijel smijući se odgovori: »Ne varaj se, kralju! Jer on je iznutra od gline, a izvana od mjedi. On još nikada nije što pojeo.«
7. Tada se razgnjevi kralj, dade pozvati svećenike njegove i reče im: »Ako mi ne kažete, tko pojede taj dar, morate umrijeti.
8. A dokažete li, da ih pojede Bel, mora umrijeti Danijel, jer je pohulio Bela!« Danijel reče kralju: »Neka bude, kako si zapovjedio!«
9. Bilo je sedamdeset svećenika Belovih osim žena i djece. Kad je kralj s Danijelom došao u hram Belov,
*10. Rekoše svećenici Belovi: »Evo, mi ćemo izaći. Ti, kralju, postavi tamo jela i pomiješaj vino!

(65) Ciro je postao kralj medijsko-perzijski prije smrti Astijaga, svojega djeda; ali izakako je bio pobijeđen Astijage (oko 500. pr. Kr.), on mu je bio dao gotovo sve časti. Tako se obično uzima, da je Ciro istom zavladao poslije smrti Astijagove.

Gl. 14. (2) Bel je ime babilonskome glavnom bogu. Da je perzijski kralj Ciro kao štovatelj sunca štovao boga podjarmljenog naroda, to se ne podudara s običajima starog vremena. — Bogovima donositi jelo i pilo, to je bio često puta način štovanja bogova kod poganskih naroda. Mnoge povelje s klinovitim pismom svjedoče nam o tom običaju za Babilonce. Oni su sebi predstavljali bogove kao ljude, što jedu i piju. Bogati darovi (jedno 6 hl pšenična brašna i 2½ hl vina) bili su možda kraljevska zadužbina.

(3) Ciro, poklonik Ahure-Mazde, tako se čita na jednom natpisu, što ga navodi H. Rawlinson; a štovao je i babilonske bogove, što se zovu Marduk i Nebo.

(10) »Pomiješaj vino«, t. j., po običaju starih, vino bi se pomiješalo s malo vode ili kakvim mirisavim korijenom.

Zatvori tada vrata i zapečati ih prstenom svojim!

11. Kad sutra dođeš i ne nađeš sve pojedeno od Bela, onda ćemo mi umrijeti, inače Danijel, koji je lagao na nas.«

12. Bili su bez brige, jer su bili pod stolom načinili sakriven ulaz. Na ovaj dolazili bi unutra i sve bi pojeli.

*13. Kad su oni bili izašli van, postavi kralj jela pred Bela. A Danijel zapovjedi slugama svojim, da donesu pepela. Oni njim posuše sav hram pred očima kraljevim, koji je sam bio prisutan. Tada izađoše van, zatvoriše vrata, zapečatiše ih prstenom kraljevim i otidoše.

14. Po noći dođoše po svom običaju svećenici sa ženama svojim i s djecom svojom i sve pojedoše i popiše.

15. Ujutro podrani kralj i Daniel s njim.

16. Kralj upita: »Jesu li pečati nepovrijeđeni, Danijele?« On odgovori: »Nepovrijeđeni su, kralju!«

17. Čim su bila vrata otvorena, baci kralj odmah pogled na sto i povika iza glasa: »Velik si, Bele, na tebi nema prijevare!«

18. A Daniel se nasmija i pridrža kralja natrag, da ne uniđe, i reče: »Gledaj na pod i pazi, čiji su to tragovi!«

19. Kralj reče: »Vidim tragove muževa, žena i djece.« I kralj se razgnjevi

20. I dade pohvatiti svećenike zajedno sa ženama njihovim i djecom njihovom. Oni su mu morali pokazati sakrivena vrata, na koja su bili unišli, da pojedu to, što je bilo na stolu.

21. Tada ih kralj dade pogubiti i predade Bela u vlast Danijelovu. Ovaj ga obori zajedno s hramom njegovim.

*22. Bio je i jedan velik zmaj, što su ga štovali Babilonci.

23. Kralj reče Danijelu: »Za ovoga ne možeš reći, da nije živi bog. Dakle mu se pokloni!«

*24. Ali Danijel odgovori: »Gospodu, Bogu svojemu, ja se klanjam; jer je on živi Bog. A taj nije živi Bog.

25. Dopusti mi, kralju, i ja ću zmaja bez mača i buzdovana ubiti.« Kralj reče: »Dopuštam ti.«

26. I Danijel uze smole, sala i vlasi, skuha ih zajedno, načini kolač od toga i dade ga zmaju u žvale. Kad ga je zmaj bio proždro, rasprsnu se. Tada on povika: »Vidite, koga ste štovali!«

27. Kad to čuše Babilonci, ozlovoljiše se i strkaše se proti kralju. Vikali su: »Kralj je postao Židov! Bela je dao oboriti, zmaja ubiti i svećenike poklati!«

*28. Probiše se do kralja i zatražiše: »Predaj nam Danijela, inače ubit ćemo tebe i kuću tvoju!«

(13) Danijel ide za tim, da otkrije prijevaru Belovih svećenika i tako pokaže nemoć poganskih idola.

(22) Kao što u Egiptu i u prednjoj Aziji, tako su i u Babiloniji štovali žive zmije i zmajeve.

(24—26) Narod, a s njim i kralj, vjerovali su, da je u zmaju božansko biće. Jednostavnim sredstvom usmrti Danijel zmaja i tako pokaza, da u zmaju nema nikakve božanske snage. Po svoj prilici zmaj nije mogao probaviti takova kolača, pa je uginuo.

(24) »A taj nije živi Bog« (»iste autem non est Deus vivens«): ovo stoji samo u Vulgati.

(28) Povijest nam kazuje, osobito kasnija, da su Babilonci mogli podignuti vrlo opasne bune proti Perzijancima.

29. Kad vidje kralj, da su ga teško pritisnuli, predade im primoran Danijela.

30. Oni ga baciše u jamu lavovsku. šest dana bio je on u njoj.

31. Bilo je u jami sedam lavova, kojima se svaki dan davalo dvije lešine i dvije ovce. A tada im se nije dalo ništa, da bi proždérali Danijela.

*32. živio je tada u Judeji prorok Habakuk. On je bio skuhao kašu i nadrobio kruha u zdjelu i pošao u polje, da to donese žetaocima.

33. Tada reče anđeo Gospodnji Habakuku: »Odnesi jelo, što ga imaš, u Babilon k Danijelu u jamu lavovsku!«

34. Habakuk odvrati: »Gospodaru, Babilona nijesam nikada vidio, i jame ne poznam!«

*35. Tada ga spopade anđeo Gospodnji za kiku njegovu i u čas ga prenese u Babilon, gore nad jamu.

36. Habakuk viknu: »Danijele, Danijele, uzmi ručak, što ti ga šalje Bog!«

37. Tada reče Danijel: »Jest, ti si se spomenuo mene, Bože, i nijesi zapustio onih, koji te ljube!«

38. I Danijel je ustao i jeo. A anđeo prenese odmah natrag Habakuka u njegovu postojbinu.

*39. Sedmi dan dođe kralj, da ožali Danijela. Kad stupi nad jamu i pogleda unutra, Danijel je sjedio u njoj.

*40. I povika kralj iza glasa: »Velik si, Gospode, Bože Danijelov! Osim tebe nema drugoga.«

41. I dade ga izvaditi. A one, koji su ga htjeli upropastiti, dade baciti u jamu. Začas su bili pred očima njegovim proždérani.

*42. Nato reče kralj: »Svi stanovnici po svoj zemlji neka se boje Boga Danijelova; jer je on spasitelj, koji čini znake i čudesa na zemlji, on, koji izbavi Danijela iz jame lavovske!«

(32) »Prorok Habakuk«: različnost vremena ne dopušta istovetnost (identičnost) ovoga proroka s malim prorokom istoga imena.

(35) Izvanredno čudo prenošenja proroka Habakuka u Babilon nije bez primjera u biblijskoj povijesti (isp. 3 Kralj 18, 12; 4 Kralj 2, 16; Dap 8, 39 sl.). Iako je Bog mogao na drugi način uzdržati Danijela u životu, ipak je htio pružiti proroku osobit dokaz svoje budne brige i Habakuka učiniti svjedokom i vjesnikom izvanrednog uzdržavanja jednoga drugog proroka.

(39) Jer je kralj mislio, da je prorok već mrtav, i jer se je bojao naroda, dolazi istom sedmi dan k jami lavovskoj.

(40) Čudesno izbavljenje Danijelovo pokazalo je ponovno poganima moć pravoga Boga, a prijevara Belovih svećenika i usmrćenje zmaja morali su ih uvjeriti o ništavosti njihovih bogova. Ono »osim tebe nema drugoga« ne znači u kraljevim ustima pripoznavanje Boga Danijelova jedinim Bogom. Ciro hoće samo kazati, da nijedan drugi bog ne može činiti takovih čudesa.

(42) Ovoga retka nema u grčkom tekstu.

PROROK OZEJ

1. O *proroku Ozeju* (»Pomozi Bog«) saznajemo iz njegove knjige, da je bio sin Beerijev (1, 1) i da je pripadao sjevernom kraljevstvu (1, 4; 7, 5; 10, 3). Njegovo je djelovanje započelo u doba, kad je sjeverno kraljevstvo cvalo pod Jeroboamom II. (783—743). Po natpisu knjige djelovao je pod judejskim kraljevima Ozijom (Azarija, 789—738), Joatamom (738—736), Ahazom (736—721) i Ezehijom (721—693). Prema tome on je još doživio propast sjevernoga kraljevstva (722). Bio je suvremenik Amosov i Izaijin. Njegovi govori mogu biti samo kratak nacrt njegovu dugogodišnjem proročkom djelovanju. Doživio je krvave svađe za prijesto i prevrate, što su nakon smrti Jeroboamove drmali sjevernim kraljevstvom i pomalo ga privodili k propasti (isp. 4 Kralj 14, 23—17, 6). Zaharija, sin i nasljednik Jeroboamov, bio je iza šest mjeseci vladanja oboren i usmrćen od Seluma (743). Seluma nakon mjesec dana ubi Manahem. Ovaj je plaćao prisilan danak asirskome kralju Teglatfalasaru III. (Ful), da dobije njegovu pomoć (4 Kralj 15, 20). Njegov sin i nasljednik Faceja bio je od Facee svrgnut s prijestola i uklonjen (736). Pod njegovim nasljednikom i krvnikom, kraljem Ozejem, dođe asirski kralj Salmanasar I., da ga kazni poradi njegova saveza s Egiptom. On uhvati kralja i baci ga u tamnicu. Tada uze opsjedati glavni grad Samariju. Njegov nasljednik Sargon II. osvoji Samariju i odvede narod u progonstvo u Asiriju (722).

2. Knjiga proroka Ozeja *sadrži* simboličko predstavljanje nevjernosti, kazne i pomilovanja Izraela (gl. 1—3), ukore sjevernome kraljevstvu (gl. 4—8) i obećanja ponovnoga pomilovanja iza kazne i obraćenja (gl. 9—14).

3. *Istinitost* knjige ne može se pobijati. O njezinu *kanonskom ugledu* nije se nikada posumnjalo.

PROROK OZEJ

GLAVA 1.

Prorokova ženidba i njegova djeca.

1. Riječ Gospodnja, koja dođe Ozeju, sinu Beerijevu, u dane kraljeva Judinih Ozije, Joatama, Ahaza i Ezehije i u dane Jeroboama, sina Joasova, kralja Izraelova.

*2. Prvi govor Gospodnji Ozeju. Gospod reče Ozeju: »Idi, uzmi ženu, koja je bludnica, i izrodi djecu bludničku! Jer je i zemlja nevjerna Gospodu!«

3. Tada on otide i oženi se Gomerom, kćerju Debelaimovom. Ona zatrudnje i rodi mu sina.

*4. Tada mu reče Gospod: »Nadjeni mu ime Jezrahel! Jer samo još malo, i kaznit ću krvno djelo Jezrahela na kući Jehujevoj, i ukinut ću kraljevstvo kuće Izraelove.

5. U onaj ću dan satrti moć Izraelovu u dolini jezrahelskoj.«

6. Ona opet zatrudnje i rodi kćer. Tada mu reče Gospod: »Nadjeni joj ime ‚Nepomilovana'! Jer odsada ne ću više iskazivati milosti kući Izraelovoj. Zauvijek ću je zaboraviti.

7. A kući Judinoj iskazivat ću milost i izbavit ću ih Gospodom, Bogom njihovim. A ne ću ih izbaviti lukom, mačem i ratnom spravom, niti konjma i konjanicima.«

8. Kad je Nepomilovanu bila odbila od prsiju, zatrudnje opet i rodi sina.

9. Tada reče Gospod: »Nadjeni mu ime ‚Nemojnarod'! Jer vi nijeste više moj narod, i ja više nijesam vaš.

GLAVA 2.

Materin grijeh i kazna.

*1. Ipak će jedamput biti broj djece Izraelove poput pijeska na

---

Gl. 1. (2 sl.) Ženidba s bludnicom bila je za proroka odveć velika i teška žrtva, i morala je kod naroda veoma upasti u oči. Još su većma upali u oči simbolička svrha te ženidbe i simbolička imena djece. Djeca se zovu bludnička djeca, jer im je mati bila bludnica. Ženidba prorokova imala je znamenovati duhovnu ženidbenu svezu, što ju je Bog bio sklopio s izabranim narodom, koji je pao u idolopoklonstvo i vjernost tako narušio.

(4—8) Simbolička imena izriču kazneni sud nad Izraelom i njegovo konačno odbačenje.

(4) Jezrahel, danas Zerin, bilo je ime prijestolnom za neko vrijeme gradu kraljeva sjevernoga kraljevstva; ležao je na istočnom kraju istoimene ravnice u sjevernoj Palestini. Po nalogu bezbožnog Ahaba i idolopokloničke Jezabele dogodilo se je ovdje krvno djelo na Nabotu (3 Kralj 21, 7), i odavle je izašla od istoga kralja zapovijed za ubijanje prorokâ (3 Kralj 18, 4; 19, 10; 4 Kralj 9, 7). Isti bezbožni duh imali su i nakon Ahaba slijedeći kraljevi sjevernoga kraljevstva i najveći dio naroda.

Gl. 2. (1—2) U Vulgati su ova dva retka 10. i 11. redak prijašnje (1.) glave, i tako Vulgata u gl. 2. zaostaje za hebrejskim 2 retka.

(1) Obećanja patrijarima (1 Mojs 15, 5; 22, 17) ispunit će se, i Bog će u mesijansko doba opet pomilovati svoj narod (isp. Rimlj 11, 25. 32). Mesijansko spasenje predstavljeno je pod slikom povratka iz sužanjstva. Tada će prokleto ime Jezrahel postati časno ime.

moru, što se ne može izmjeriti ni izbrojiti. I mjesto da im se kaže: ‚Vi ste Nemojnarod', zvat će se ‚djeca Boga živoga'.
*2. Tada će se sabrati djeca Judina i djeca Izraelova i sebi će izabrati jednoga poglavara i otići će iz zemlje; jer će biti velik dan jezrahelski.
3. Zovite tada braću svoju ‚Mojnarod' i sestre svoje ‚Pomilovana'!
*4. Potegnite mater svoju na odgovor! Potegnite je na odgovor! Jer mi ona nije više žena, i ja joj više nijesam muž. Neka ukloni znakove idolske s lica svojega, likove idolske s prsiju svojih!
*5. Inače svući ću s nje odjeću njezinu i učinit ću je, kakva je bila, kad se je istom rodila. Napravit ću je kao pustinju i načinit ću je kao suhu zemlju, Pustit ću je da umre od žeđi.
6. I ne ću štedjeti ni djece njezine; jer su djeca bludnička;
7. Jer je mati njihova bila bludnica; koja ih rodila, činila je sramotu. Jer je govorila: ‚Trčat ću za milosnicima svojim, koji mi daju kruh i vodu, vunu i lan, ulje i piće.'
*8. Zato ću ti zagraditi put trnjem, podignut ću zid, da više ne nađeš putova svojih.
9. Onda možeš trčati za milosnicima svojim, ali ih više ne ćeš stignuti, možeš ih tražiti, ali ih više ne ćeš naći. Tada ćeš reći: ‚Ustat ću, vratit ću se k prvome mužu svojemu; jer mi je bilo onda bolje nego sada.'
10. Ali ona ne će da zna, da sam joj davao žito, vino i ulje, da sam joj darovao mnogo srebro i zlato, što ga upotrijebiše za idolske likove Baala.
11. Zato ću uzeti opet natrag u svoje vrijeme žito svoje, u svoje doba vino svoje. Oduzet ću joj opet vunu svoju i lan svoj, kojim je pokrivala golotinju svoju.
*12. I otkrit ću sramotu njezinu pred milosnicima njezinim: nitko je ne će oteti mojoj ruci.
*13. Učinit ću kraj svakoj nasladi njezinoj, svetkovinama i mlađacima njezinim, subotama i blagdanima njezinim.
14. Potrt ću čokote njezine i smokve, za koje reče: ‚To je plaća, što mi je dadoše milosnici moji.' Obratit ću ih u pustoš, u pašnjak za životinje poljske.
15. Za svetkovine Baalove kaznit ću je, u koje im je žrtvovala, kitila se obocima i grivnama i trčala za svojim milosnicima, a mene zaboravila«, govori Gospod.
*16. »Zato evo, ja ću je primamiti, odvest ću je u pustinju, govorit ću joj k srcu.

(2) Jedan poglavar jest Mesija.
(4) U idolopoklonstvu metali su na sebe neke posebne nakite. Narod je po idolopoklonstvu postao nevjeran Bogu. Zato nije više Bog njihov vjerenik.
(5) Svlačenje odjeće jest slika opustošene zemlje.
(7) »Trčat ću za milosnicima svojim«, t. j. za idolima svojim.
(8 sl.) Bog se prijeti narodu idolopokloniku progonstvom.
(12) »Sramotu njezinu«; Vulgata ima: »ludost njezinu« (»stultitiam ejus«); LXX ima: τὴν ακαθαρσίαν, nečistoću, bludnost.
(13) Žrtve i svetkovine prestat će, jer opustošena zemlja ne će davati žrtvenih darova. Glavni su blagdani bili: Vazam (isp. 3 Mojs 23, 4—14), Pedesetnica (isp. 3 Mojs 23, 15—22), Nova godina (3 Mojs 23, 23—25), Dan pomirenja (3 Mojs 23, 26—32) i Blagdan sjenica (3 Mojs 23, 33—43).
(16 sl.) U pustinji progonstva odvratit će se nevjerna žena od svojih milosnika i povratiti se k svojemu duhovnom vjereniku.

*17. Darovat ću joj opet vinograde njezine. Dolinu tuge učinit ću vratima nade. Tada će me opet ljubiti kao u vrijeme mladosti svoje, kad je izlazila iz Egipta.

*18. U onaj dan«, govori Gospod, »opet ćeš me zvati: ‚Dragi mužu!' a ne ćeš me više zvati: ‚Baale moj!'

19. Tada ću ukloniti iz usta njezinih imena Baalâ, da se odsada više nikada ne zazivaju imena njihova.

*20. U onaj ću dan njima za ljubav sklopiti zavjet sa životinjama poljskim, s pticama nebeskim i s crvima zemaljskim. Luk, mač i ratnu spravu istrijebit ću sa zemlje i učinit ću da stanuju u miru.

21. Tada ću te zaručiti sebi do vijeka, zaručit ću te sebi kako je pravo i pristojno, u dobroti i ljubavi.

22. Zaručit ću te sebi u vjernosti, da me spoznaš kao Gospoda.

*23. U onaj ću se dan odazvati«, govori Gospod, »odazvat ću se nebu, i ono će se odazvati zemlji.

24. Zemlja će se odazvati žitu, vinu i ulju, i oni će se odazvati Jezrahelu.

*25. Tada ću ga zasijati u zemlji i udijelit ću milost Nepomilovanoj i reći ću Nemojnarodu: ‚Ti si moj narod.' I on će reći: ‚Bože moj!'«

GLAVA 3.

Prorokova ljubav prema nevjernoj ženi slika je ljubavi Gospodnje prema Izraelcima.

*1. Potom mi reče dalje Gospod: »Idi, ljubi ženu, što se daje ljubiti od drugoga i čini preljubu, kao što Gospod ljubi sinove Izraelove, a oni prianjaju za tuđe bogove i žude kolače od grožđa!«

*2. Tada sam kupio sebi ženu za petnaest sekala srebra i za homer i letek ječma.

3. Onda sam joj rekao: »Dugo vremena imaš živjeti zarobljena, da ne učiniš ništa zlo i da se ne miješaš s drugim muževima. I ja se ne ću miješati s tobom.«

(17) Mjesto »vinograde« Vulgata ima »vinogradare« (»vinitores«). — U dolini tuge (hebr. dolina Ahor) bila je nekoć okajana opačina Ahanova i bio je novom nadom napunjen narod, koji već očajavao za posjed Obećane zemlje (isp. Joz 7, 24 sl.). Tako će i grješnome Izraelu nakon njegova obraćenja dolina tuge i progonstva postati »vrata nade« na povratku u domovinu, t. j. u mesijansko spasenje.

(18) Riječ »ba'al« znači muž kao i riječ »iš«; ali kako ta riječ baal označuje boga kanaanskoga, zato ne će više Bog, da mu se daje to ime.

(20) Blagoslov u prirodi i mir među narodima slave svi proroci kao dobra mesijanskoga vremena.

(23—24) Savršena harmonija (sklad) među svijetom moralnim i svijetom fizičkim. Bog daje u pravo vrijeme sunce i kišu. A treba ih zemlja, da donese bilja i ploda za Jezrahela, obraćeni narod, s kojega je palo prokleto ime (1, 4 sl.).

(23) »U onaj dan«, t. j. u vrijeme mesijanskog spasenja, u mesijansko posljednje vrijeme.

(25) U Vulgati je 25. redak razdijeljen na dva retka (23. i 24.). — »Tada ću ga zasijati«, t. j. Jezrahela (Izraela). Bog će Izraelce iz sužanjstva opet dovesti natrag u Palestinu.

Gl. 3. (1) Ozej ima, kako se čini, opet k sebi uzeti Gomeru, premda mu je postala nevjerna i sada još pripada drugome. Prorok ima stim izreći, da će i Bog opet primiti k sebi svoj nevjerni narod. Na idolskoj službi jeli su se grozdeni kolači (isp. Jer 7, 18; 44, 17 sl.).

(2) Kod ženidbe morao je muž platiti određenu svotu (isp. 5 Mojs 22, 29). Ozej plaća cijenu jedne ropkinje (isp. 2 Mojs 21, 32), jer sva ta cijena iznosi oko 30 sekala srebra. — Letek je pola homera. Homer drži oko 338 litara.

*4. Jer će dugo vremena biti Izraelci zarobljeni bez kralja, bez kneza, bez žrtve, bez stupa, bez efoda i bez terafa.

*5. Ali će se poslije Izraelci obratiti i tražit će Gospoda, Boga svojega, i Davida, kralja svojega, i podvrgnut će se puni strahopočitanja Gospodu i spasenje će njegovo zagrliti na svršetku vremenâ.

GLAVA 4.

Svećenik i grijeh naroda.

*1. Čujte riječ Gospodnju, djeco Izraelova: Gospod podiže tužbu proti stanovnicima zemaljskim; jer u zemlji nema više vjernosti, nema pobožnosti, nema spoznaje Boga.

2. Kriva kletva i laž, umorstvo, krađa i preljubočinstvo vladaju. Krvavo se djelo reda za krvavim djelom.

*3. Zato tuguje zemlja i gine sve, što stanuje u njoj, zajedno sa životinjama poljskim i pticama nebeskim. I ribe će u moru poizginuti.

*4. Zaista, neka se nitko ne prepire, neka nitko ne kudi! Tvoj je narod postao kao oni, koji se inade sa svećenicima.

*5 Zato ćeš posrtati danju, a i lažni prorok posrtat će s tobom noću. Uništit ću mater tvoju.

6. Moj će narod biti uništen, jer mu fali znanje. Jer si ti odbacio znanje, zato ću te ja odbaciti, da mi ne budeš svećenik. Jer si zaboravio zakon Boga svojega, zato ću i ja zaboraviti djecu tvoju.

*7. Što ih je bilo više, to su više griješili proti meni. Čast njihovu pretvorit ću u sramotu.

8. Od grijeha naroda mojega hrane se. Na krivnju njegovu izlazi pohota njihova.

9. Tako će biti narodu kao svećenicima. Pohodit ću na njemu putove njegove i platit ću mu za opačine njegove.

*10. Žrtveno će meso jesti, ali se ne će od toga nasititi. Službu će idolsku držati, ali ne će od toga imati blagoslova, jer su odbacili štovanje Gospoda.

11. Služba idolska, vino i mäst zaluđuju.

*12. Narod moj pita drvo svoje. Štap njegov ima mu dati obavijest. Jer ga je duh službe idolske zaludio. Od Boga je otpao u krivoboštvo.

*13. Na vrhuncima gorskim prinose žrtve; kade na humcima, pod hrastovima, topolama i brijestovima; — jer godi sjena njihova —. Tako dolazi, da kćeri vaše čine blud i snahe vaše čine preljubu.

---

(4) Sva služba idolska i lažna služba Gospodnja prestat će u ropstvu. — »Bez efoda i bez terafa« (isp. Suc 17, 5 s bilješkom).

(5) Na svršetku vremenâ svi će se podvrgnuti Mesiji, velikome potomku Davidovu, i bit će dionici dobara njegova spasenja.

Gl. 4. (1) Pod spoznajom Boga razumijeva Sveto Pismo pravo gledanje Boga, spojeno s izvršivanjem Božjih zakona.

(3) Poradi velike pokvarenosti šalje Bog bolest na ljude i na životinje.

(4) Svi su skrivili grijeh i kaznu. Sav je narod postao sasvim zao (isp. 5 Mojs 17, 12 sl.).

(5) I matere, t. j. žene dopast će suda. Drugi, kao Crampon, drže, da »mati tvoja« znači narod.

(7) »Čast« svećenikâ stoji u izvrštini svećeništva.

(10) »Službu će idolsku držati«; Vulgata: »činili su blud« (»fornicati sunt«).

(12) Bacajući štapiće htjeli su doznati budućnost.

(13 sl.) Obično bi se vršile službe idolske na gorskim visinama. U sjeni svetih drveta činile su se svakojake nečistoće i opakosti.

*14. Ali ne ću kazniti kćeri vaših, što čine blud, ni snaha vaših, što čine preljubu; jer vi sami idete nasamo s bludnicama idolskim i žrtvujete s milosnicama hramskim. A narod je u tom nerazuman i tako propada.

*15. Ako ti, Izraele, činiš službu idolsku, neka se ipak ne ogriješi Juda! Ne idite u Galgalu! Ne zalazite u Bethaven! Ne kunite se: »Tako da je živ Gospod!«

16. Ako je Izrael uporan kao uporna junica, kako će ih Gospod pasti kao janje na otvorenoj tratini?

17. Efraim se udružio s idolima; ostavi ga!

18. Je li se svršila pijanka, počinje služba idolska. Više vole idola nego velikoga Boga svojega.

*19. Vihar će ih uhvatiti krilima svojim. Oni će se osramotiti žrtvama svojim.

GLAVA 5.

Tužba proti svećenicima, narodnom vijeću i kraljevskoj kući. Izraelova i Judina bezbožna politika.

*1. Čujte, svećenici! Pazi, kućo Izraelova! Kućo kraljeva, slušaj! Jer se vas tiče: Vi ste postali zamka u Masfi, mreža razapeta na Taboru.

*2. U Setimu iskopaše jamu. A ja ću za njih sve biti šiba.

3. Efraima poznajem dobro, i Izrael nije sakriven od mene. Jer si, Efraime, služio idolima, Izrael se je zamazao.

4. Djela njihova ne daju da se vrate k Bogu svojemu, jer duh idolopoklonstva vlada u njima, i oni ne će da što znaju o Gospodu.

5. Ponositost Izraelova mora se prignuti pred njim. Izrael i Efraim padaju vlastitom krivnjom. I Juda će pasti s njima.

*6. Sa svojim ovcama i govedima dolaze doduše da traže Gospoda, ali ga ne nalaze. On se je uklonio od njih.

*7. Jer prekršiše vjernost Gospodu i izrodiše tuđu djecu, zato neka ih izjede neprijatelj zajedno s poljima njihovim!

*8. U Gabai trubite u rog, u Rami u trubu! U Bethavenu dignite viku bojnu, — o Benjamine, za tobom!

9. Pustinjom će postati Efraim u dan kazne. Proti plemenima Iz-

(14) »Vi sami«, t. j. oci i matere. »S milosnicama hramskim«, koje su bile dodijeljene idolskim hramovima.

(15) Galgala po svoj prilici u ravnici jordanskoj. Bethaven (kuća idolska) stoji ovdje porugljivo za Bethel (kuća Božja). Galgala i Bethaven bili su nezakonita svetišta izraelska. »Tako da je živ Gospod!« ne kunite se ovako, kad mislite na idole!

(19) »Vihar«, t. j. napadaj asirski zavitlat će njima u daleko progonstvo.

Gl. 5. (1 sl.) Ugledni krugovi promicali su idolopoklonstvo osobito u svetištu u Masfi na južnoj međi sjevernoga kraljevstva, na Taboru kod Nazareta i u Setimu, sjeveroistočno od Mrtvoga mora. »Zamka« i »mreža«, t. j. uzrok zavođenja naroda, kad bi žrtvovali idolima u Masfi, na Taboru, u Setimu.

(2) »U Setimu iskopaše jamu«: slika za potajni rad Izraelaca, da i druge uhvate u jamu idolopoklonstva, t. j. da ih zavedu u idolopoklonstvo.

(6) Lažno bogoslužje, što ga prinose i pravome Bogu u zemaljskim svetištima, ne vrijedi; ta se svijeća ugasi. Lijepo se veli u nas Hrvata: »Bogu i vragu skupa ne pali se svijeća«.

(7) »Tuđu djecu«, t. j. idolopoklonike, kojih Gospod ne priznaje za svoje.

(8) Znakovi uzbune neka navijeste dolazak neprijatelja! On dolazi s juga preko Gabae i Rame u Bethaven (Bethel). Neprijatelj je po svoj prilici Juda, koji je dankom Teglatfalasaru dobio pomoć Asiraca proti kraljevima Arama i Izraela i stim prisilio Rasina i Faceu, da puste opsjedanje Jeruzalema (4 Kralj 16, 5—9).

raelovim objavljujem što će zacijelo biti.
*10. Knezovi su Judini postali kao oni, koji premještaju među. Izlit ću na njih jarost svoju kao vodu.
11. Zarobljen je Efraim, slomljeno njegovo pravo, jer je tako usrdno služio idolima.
*12. Kao moljac ja sam Efraimu, kao crvotoč kući Judinoj.
*13. Kada je Efraim osjetio bolest svoju i Juda gnojavu ranu svoju, tada Efraim otrča u Asur, i Juda posla k velikomu kralju. Ali vas on ne može ozdraviti niti iscijeliti gnojavu ranu vašu.
*14. Jer sam ja kao lav Efraimu, kao lavić kući Judinoj. Ja — razderem i otidem. Ja odvučem; izbaviti ne može nitko
15. Ja otidem, vratim se natrag na svoje mjesto, dokle uplašeni ne potraže lice moje. U nevolji svojoj traže me.

GLAVA 6.

Kazna Božja vodi k pokajanju.

*1. »Ustanite, vratimo se Gospodu! Jer nas je on razderao, pa će nas on i iscijeliti; ranio nas je, i zavit će nas.
2. Iza dva dana on će nas već ozdraviti, treći dan podignut će nas, i živjet ćemo pred licem njegovim.
3. Budimo razboriti i težimo revno za spoznanjem Gospoda! Kao zora on će sigurno doći. Kao zimski dažd sići će nam, kao kasni dažd, koji natapa zemlju.«
*4. »Efraime, što da ti učinim? Juda, što da ti učinim? Pobožnost je vaša kao oblak jutarnji, kao prolazna rosa rana.
*5. Zato sam posredovao preko prorokâ, probadao sam ih riječju usta svojih. Tada je pravo moje udarilo u oči kao svjetlost.
6. Jer meni se dopada pobožnost, ne žrtve zaklanice, spoznaja Božja više, nego žrtve paljenice.«
*7. »Ali su oni prelomili zavjet u Adamu. Tamo su mi postali nevjerni.
8. Galaad je grad pun opačina, poštrapan krvlju.
9. Družina je svećenička kao razbojnička četa. Oni ubijaju na putu u Sihem. Čine zlodjela.
10. Strahotu sam vidio u kući Izraelovoj. Tamo Ffraim čini idolopoklonstvo, Izrael se skvrni.
*11. I tebi, Judo, već je određena žetva, kad okrenem sudbinu naroda svojega.

GLAVA 7.

Prevrat za prevratom.

*1. Kad hoću da liječim Izraela, pokaže se grijeh Efraima i zloća Samarije. Jer oni čine samo prije-

(10) Juda je s uspjehom gledao da pomakne među prema sjeveru.
(12) Bog polako i neopaženo vodi obadva kraljevstva do nutarnjeg rasula.
(13) Manahem i kasnije Ahaz plaćali su danak Teglatfalasaru.
(14) Bog će učiniti da dođu na obadva kraljevstva vanjski neprijatelji.
Gl. 6. (1—3) U nevolji obraća se doduše narod k Bogu za pomoć; ali njegovo obraćenje nije trajno.
(4—5) Htio bi Bog pomoći obadvoma bratskim kraljevstvima, ali ne može, jer im fali prava, duboka pobožnost.
(5) Imale su ih obratiti prijetnje prorokâ.
(7) Adam (ed Damije) je ležao u blizini gaza Jordanova, koji vodi u Sokot.
(11) I tebi će, Judo, doći dan plaće.
Gl. 7. (1) Samarija, glavni grad zemlje, predstavlja ovdje cijelo sjeverno kraljevstvo. Bog bi htio spasiti Izraela, ali ga u tom priječe opačine naroda.

varu: lupeži provaljuju. Napolju
robe zločinci.
2. Ne kazuju sebi, da ja pamtim
svaku zloću njihovu. Sada stoje oko
njih djela njihova, leže otvoreno
pred očima mojim.
*3. U zloći svojoj pomazuju kra-
ljeve, u nevjernosti svojoj kne-
zove.
4. Svi koliki su lažni drugovi. Kao
peć su naložena. — Pekar prestane
grijati i mijesiti tijesto, dok uski-
sne.
5. Na svetkovinu kralja našega
plamte knezovi od vina. On pruža
ruku svoju podsmjevačima.
6. Oni plamte kao peć. Srce je
njihovo puno lukavstva. Svu noć
spava pekar —; ujutro plane peć
kao plameni oganj.
*7. Svi oni plamte kao peć i jedu
svoje vladaoce. Svi su kraljevi nji-
hovi bili svrgnuti. Ali nijedan od
njih nije povikao meni.
*8. Efraim se miješa s nezna-
bošcima. Efraim je pogača, što se
nije prevrnula.
*9. Stranci jedu mu mozak; on
to ne opaža. Sijeda je već postala
kosa njegova; on to ne opaža.
10. Ponositost Izraelova optužu-
je ih otvoreno. Oni se ne vratiše
natrag Gospodu, Bogu svojemu, i
ne potražiše ga uza sve to.
11. Efraim je kao golub, nedotu-
pavan, bez razuma. Zazvaše Egipat.
Otidoše u Asur.
12. Kad odilaze, razapinjem na
njih mrežu, dovlačim ih kao ptice
nebeske, karam ih, kako je kaziva-
no u općini njihovoj.
13. Teško njima, zađoše od me-
ne! Prokleti, postadoše mi nevjer-
ni. — Ja da ih zar otkupim? Go-
vore laž na me.
*14. Ne viču mi od srca, kad jau-
ču na odrima svojim, kad se para-
ju radi žita i vina i prkose mi.
15. A ja sam ih upućivao i kri-
jepio im mišice. Ali su oni zlo mi-
slili na me.
*16. Oni se obraćaju, ali ne pre-
ma gore. Oni su kao nezategnut
luk. Knezovi njihovi padaju od ma-
ča poradi klevetnih govora svojih.
Smijat će im se u zemlji Egiptu.

GLAVA 8.

Izraelov otpad od Boga.

*1. Stavi trubu na usta svoja!
Kao orao kruži nad kućom Gospod-
njom, jer lome zavjet moj i pre-
stupaju zakon moj!
2. Dovikuju mi: ‚Bože moj! Mi,
Izraele, poznajemo te!'
3. Spasenje odbija Izrael. Tako
će ga progoniti neprijatelj.

(3—6) Oni već kod pomazivanja znadu, da ne će držati vjernosti novome kralju. Oni su kao peć, u kojoj se preko noći potuši oganj; ali ujutro nanovo plane, kad pekar potpiri oganj. Slika hoće reći, da je narod sjevernoga kraljevstva uvijek spreman na prevrat i bunu. Treba samo da tko potpiri oganj prevrata.

(7) »Ali nijedan od njih nije povikao meni«, t. j. nijedan kralj nije mario za Gospoda, pravoga Boga.

(8) Pogača, što se ne prevrne, i odozdo je i odozgo tijesto. Tako je Izrael napola neznabožački, napola Božji.

(9) Zemlja ide u propast.

(14) Na službi Baalovoj parali bi se i rezali mačevima i sulicama (3 Kralj 18, 28). Taj neznabožački običaj bio je zabranjen Izraelcima (isp. Jer 16, 6 s bilješkom). A tim paranjem i rezanjem svojega tijela htjeli su od Baala isprositi dobru žetvu i berbu.

(16) »Ali ne prema gore«, t. j. ne k Višnjemu. »Smijat će im se u zemlji Egiptu«, t. j. Egipćani će se rugati njihovu porazu.

Gl. 8. (1) »Kuća Gospodnja« jest Palestina (9, 15).

4. Postavljaju kraljeve bez mene, namještaju knezove bez znanja mojega. Od svojega srebra i zlata prave sebi idole na propast svoju.

*5. Grsti mi se bikova služba tvoja, Samarijo! Gnjev moj raspaljuje se na njih. Dokle će još ostati bez kazne?

*6. Jer on proizlazi iz Izraela; načinio ga je umjetnik. On nije Bog. On će otići u komade, bik Samarije.

7. Jer siju vjetar, buru će žeti. Stabljika nema ploda, i ona ne donosi brašna. Ako bi ga donijela, proždrijet će ga tuđinci.

8. Proždrijet će se Izrael. Već je među narodima kao posuda bez vrijednosti.

*9. Jer su trčali u Asur. Kao divlji magarac, koji ide sam za se, jest Efraim. Donijeli su darove ljubavne.

10. A jer su davali darove narodima, ja ću ih odvesti u progonstvo. Tada će doskora prestati kraljeve i knezove pomazivati.

*11. Mnoge žrtvenike gradi Efraim da griješi. Oni mu postadoše na grijeh.

12. I da mu propišem tisuću zakona, njemu su oni kao tuđi.

*13. Žrtve zaklanice vole se — i kolju. Meso se voli — i jedu. Gospod ih ne prima. On se sada spominje krivnje njihove i kazni grijehe njihove. Moraju opet u Egipat.

14. Izrael je zaboravio stvoritelja svojega i gradio je palače. Mnoge tvrde gradove podigao je Juda. Oganj ću baciti u gradove njegove. On ždere tvrđave njegove.«

GLAVA 9.

Prijetnja progonstvom.

*1. Ne raduj se, Izraele, tako glasno kao narodi! Jer si nevjerno ostavio Boga svojega. Voliš plaću idolsku na svim gumnima.

*2. Gumno i kaca ne će ih poznati. Mast će ih zatajiti.

3. Oni ne smiju dulje stanovati u zemlji Gospodnjoj. Efraim mora natrag u Egipat, i u Asuru moraju oni jesti nečisto.

*4. Ne prinose tamo Gospodu vina, niti su mu ugodne žrtve njihove. Kao kruh žalosti one su njima. Nečist bude, tko ih jede. Jer je kruh njihov samo za vlastitu glad. Ne dolazi u kuću Gospodnju.

---

(5) Kraljevska kuća u Samariji odgovorna za službu bikova u Bethelu i Danu. Na svim mjestima štovali su pravoga Boga pod slikom bika.

(6) Služba ili štovanje bika, što se vrši u Bethelu i Danu, dolazi iz Izraela.

(9) Izrael je nesposoban da pomogne sebi, pa trči za drugim narodima, plaća im danak, koji postaje ljubavni dar, jer upravo savezima s neznabožačkim narodima prodire idolopoklonstvo među Izraelce.

(11) Žrtvenici mu postadoše na grijeh, jer su nezakoniti i dapače se zlorabe za idolske žrtve.

(13) Njihove žrtve, do kojih najviše drže, nijesu ništa drugo nego klanje i mesojeđe, jer nema prave pobožnosti u njihovim srcima. Zato moraju putovati u progonstvo, u tuđu zemlju, kao što je bio Egipat. Egipat je primjer ropstva i sužanjstva.

Gl. 9. (1) Izrael se veseli na jesenski blagdan (blagdan sjenicâ) raspuštenim veseljem nad žetvenim darovima, što ih pripisuje Baalima.

(2) Narod, što svetkuje, nema razloga da se raduje, jer mora ostaviti gumno i kacu, i falit će mu piće, kad otide u progonstvo, u zemlju ropstva kao Egipat, u Asur.

(4) Ako je tko umro u kojoj kući, onda se je ona smatrala nečistom sa svim, što je u njoj. (4 Mojs 19, 14; 5 Mojs 26, 14).

*5. Što ćete onda činiti na dan sastanka, na godišnji blagdan Gospodnji?

*6. Jer eto, u Asur moraju ići. Egipat će ih opremiti. Memfis će biti grobnica njihova. Nad ljubljenim od srebra idolima njihovim buji trnje. U šatorima njihovim raste kopriva.

*7. Dolaze dani kazne. Dolaze dani osvete. Izraele, upamti to! »Prorok je luđak, bezuman je čovjek duha« — jer je zloća tvoja tako velika, neprijateljstvo tvoje tako žestoko.

*8. Efraim leži na zasjedi proti Bogu mojemu. Proroku je na svim putovima njegovim postavljena zamka ptičareva. Mržnja vlada u kući Boga mojega.

*9. Duboko su pali kao u dane Gabae. Ali se on spominje krivnje njihove, on kazni grijehe njihove.

*10. Kao grožđe u pustinji, tako sam našao nekoć Izraela. Kao rani plod na smokvi u prvom tjeranju, tako sam gledao oce vaše. Ali kad su došli k Beelfegoru, posvetiše se tomu sramotnome bogu. Gadovi su postali kao taj bog, kojega su voljeli.

11. Kao što odlete ptice, iščeznut će mnoštvo Efraimovo: nema više rođenja, nema trudnoće, nema začetka.

12. I ako bi othranili djecu svoju, učinit ću ih ipak bez djece. Jest, teško njima, kad ih ostavim!

13. Efraim — kako ga gledam tamo prema Tiru — leži kao vrt. Ali Efraim mora odvesti djecu svoju na klanje.

14. Podaj im, Gospode, štogod možeš: podaj im krilo neplodno i prsa usahla!

*15. U Galgali se činila sva zloća njihova. Jest, ondje sam zamrzio na njih poradi opakih djela njihovih. Izagnat ću ih iz kuće svoje. Ne volim ih više. Buntovnici su svi knezovi njihovi.

16. U mozak je pogođen Efraim. Korijen je njegov posahnuo. Ne će roditi roda. Ako i rode, ubit ću ljubimce njihove.

17. Odbacit će ih Bog moj; jer ne idu za njim. Tako neka se prebijaju među neznabošcima!

GLAVA 10.

Rušenje nezakonitih bogoštovnih mjesta.

1. Bujan je čokot bio Izrael, kojega bi plodovi uspjeli. Ali što je više rastao broj plodova njegovih, to je više postavljao žrtvenika. Što mu je bolje rodila zemlja, to je ljepše podizao stupove idolske.

2. Razdijeljeno je srce njihovo. Sad će to okajati: žrtvenici njihovi poobarat će se, idolski stupovi njihovi polomit će se!

(5) »Godišnji blagdan Gospodnji« jest veliki jesenski blagdan (blagdan sjenicâ).

(6) Mjesto da hodočaste na jesenski blagdan, moraju ići u zemlju ropstva, kao što je bio Egipat, naime u Asur. (Memfis, u blizini današnjega Kaira, bio je dugo vremena glavni grad Egipta.) A njihova domovina, gdje su dosad slavili blagdan sjenicâ, postat će pustinja.

(7) Jer su ti, Izraele, proroci navješćivali kaznu, ti ih nazivaš luđacima. Ali ti to veliš samo zato, jer je tvoj grijeh tako velik.

(8) »Kuća Boga mojega« jest Palestina (r. 15)

(9) Suc 19—21.

(10) Bog je imao veliku radost na Izraelu. O Beelfegoru isp. 4 Mojs 25, 1—5; 5 Mojs 4, 3.

(15) Galgala je bila idolopoklonička mjesto (Am 4, 4; 5, 5).

3. Tada će dakako reći: »Nemamo kralja, jer se nijesmo bojali Gospoda. I kralj — što bi on mogao učiniti za nas?«
*4. Oni govore samo riječi, kunu se lažno, sklapaju saveze: pravo cvate kao otrovno zelje u brazdama na njivi.
*5. Za bika u Bethavenu brinu se stanovnici Samarije. Jest, narod njegov žali za njim. Division, Dršću za nj svećenici njegovi, poradi sjajnog blaga njegova, jer putuje od njega.
*6. I njega odvlače u Asur kao dar velikome kralju. Efraima će spopasti stid. Izrael će se osramotiti namjerama svojim.
7. Bit će uništena Samarija. Kao komad drveta na vodi ode kralj njezin.
8. Bit će opustošene visine nesretne, grijeh Izraelov. Trnje i drača buje na žrtvenicima njihovim. Gorama će govoriti: »Pokrijte nas!« Humovima: »Padnite na nas!«
*9. »Od danâ Gabae traje grijeh Izraelov. Ondje su mi postali nevjerni. Ne će li ih do Gabae tamo progoniti rat proti četi zločinaca?
10. Tako dolazim ja i karam ih. Skupljaju se proti njima narodi, kad ih kaznim radi dvojake krivnje njihove.
*11. Efraim je bio goveče poučljivo, što rado vrše. Zato mećem na lijepu šiju njegovu jaram i uprežem Efraima. Juda će orati, Jakov će drljati!
12. Sijte u pravednosti, žanjite u ljubavi! Orite sebi krčevinu! Jer je vrijeme da tražite Gospoda, da bi došao i podaždio vam pravednošću.
13. Sijali ste opačinu, želi ste nesreću, jeli ste plod laži. Jer si se pouzdao i u kola svoja, u mnoge ratnike svoje:
*14. Zato će se po gradovima tvojim razlijegati vreva ratna. Sve će se tvrđave tvoje razrušiti, kao što je Salman razrušio Beth-Arbelu u dan bitke. Matere su bile razmrskane zajedno s djecom svojom.
15. Tako je učinio vama Bethel. Poradi odurne zloće vaše bit će doskora posve uništen kralj Izraelov.

GLAVA 11.

Očinska ljubav Božja.

*1. »Kad je bio Izrael mlad, zavolio sam ga i pozvao sina svojega iz Egipta.
2. Ali što sam ih više pozivao, to su oni dalje odlazili od mene. Jer su žrtvovali Baalima i kadili idolima.
3. A ipak sam ja Efraima vodio vodiljkom i podizao ga na ruke svoje. Ali oni nijesu spoznali, da sam bio spasitelj njihov.

Gl. 10. (4) »Pravo cvate kao otrovno zelje«, t. j. posve je otrovano.
(5) Prorok misli na nezakonito bogoštovlje u Bethelu, gdje se je bog štovao pod slikom bika. »Sjajno blago njegovo« jest zlatna navlaka na slici.
(6) Izraelove »namjere« jesu odnosi prema neznabožačkim vlastima.
(9) Isp. Suc 19—21. Do Gabae, koja je ležala na južnoj međi sjevernoga kraljevstva, progonit će ih neprijatelj sa sjevera.
(11) Vršenje nije bilo težak posao za životinje, što su bile tjerane preko žita, jer su pri tom mogle jesti (isp. 5 Mojs 24, 4). Prorok hoće u slici da oriše prijašnju sreću Izraelovu. Ali sad će Izrael uzeti na se težak posao oranja i drljanja pravim obraćenjem i istinskom pobožnošću.
(14) Povijesni događaj, što ga navodi prorok, nepoznat je.
Gl. 11. (1) Bog je izbavio svojega sina, t. j. svoj narod iz Egipta. Ovo je izbavljenje slika za poziv pravoga Sina Božjega iz Egipta (Mt 2, 15). — »Sina svojega«, t. j. Izraela, kojega je Bog nazvao prvorođenim sinom svojim (isp. 2 Mojs 4, 22 s bilješkom).

4. Vezama dobrote vukao sam ih k sebi, užima ljubavi. S njihove šije skidao sam kao jaram, sagibao sam se k njemu, davao mu hranu.
*5. Natrag mora Efraim u Egipat! Kralj njegov neka bude Asur, jer su odbili povratak.
6. U gradovima njihovim bjesnjet će mač, razbit će prijevornice njihove, žderat će ih radi namjera njihovih.
*7. Narod moj naginje tomu, da se odvrati od mene. Zovu li ga uvis, nijedan se ne podiže.
*8. Kako bih te mogao dati, Efraime, bih li te mogao predati, Izraele? Kako bih te mogao predati kao Adamu, kako bih te mogao uništiti kao Seboim? Ne, koleba se srce moje u meni. Propinje se sav osjećaj moj.
9. Ne ću učiniti po jarosti gnjeva svojega. Ne mogu Efraima opet uništiti. Jer sam ja Bog a ne čovjek, u sredini tvojoj Svetac. Ne dolazim ti u jarosti gnjeva.«
10. Dolaze za Gospodom. On zove kao rikom lava. Na poziv njegov pridolaze amo dršćući djeca Izraelova sa zapada,
*11. Kao ptice pridolaze amo dršćući iz Egipta, kao golubovi iz Asura. »U kuće njihove vodim ih opet natrag«, govori Gospod.

GLAVA 12.

Izrael i njegov praotac. Izraelova nezahvalnost i kazna.

*1. Efraim me opkoljava lažju, kuća Izraelova prijevarom. I Juda koleba tamo i amo prema Bogu, prema Svecu, koji je vjeran.
*2. Efraim pase vjetar, hlepi za jugom, čini neprestano mnogu laž i tlačenje. Sklapaju savez s Asurom, nose ulje kao danak u Egipat.
3. Ozbiljnu riječ ima Gospod da progovori s Judom. On mora Jakovu platiti prema putovima njegovim, kazniti ga po djelima njegovim.
*4. Već u krilu materinu prevario je on brata. U muževnoj snazi svojoj borio se je s Bogom.
5. Borio se je s anđelom i nadvladao. Plakao je i molio mu se. U Bethelu našao ga je opet. Tamo je govorio s njim.
6. Gospod, Bog nad vojskama — »Gospod« je ime njegovo —:
*7. »Tako se imaš i ti vratiti k Bogu svojemu. Čini ljubav i pravicu! Uzdaj se vazda u Boga svojega!«
8. Lažnu tezulju ima on u ruci kao kakav Kanaanac. Voli prevariti.
9. Efraim govori: »Ipak sam se obogatio, stekao sam imetak. Sav

(5) Efraim mora natrag u zemlju ropstva, kao što je bio Egipat, naime u Asur.
(7) »Zovu li ga uvis«, t. j. k Višnjemu. Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »I narod će moj oklijevati na povratak moj. A najedamput stavit će se na njih jaram, što se ne će skinuti« (»Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponetur eis simul, quod non auferetur«).
(8) Adama i Seboim bili su uništeni kao Sodoma i Gomora (1 Mojs 10, 19; 14, 2. 8; 5 Mojs 29, 22).
(11) Svršetak progonstva. Oni se opet vraćaju u svoju domovinu, u Palestinu.
Gl. 12. (1) U Vulgati je ovaj redak posljednji (12.) prijašnje glave. Tako je gl. 12. Vulgate u zaostatku za jedan redak za hebrejskim.
(2) »Vjetar« i »jug« jesu slike za Asur i Egipat.
(4 sl.) Epizoda (nuzgredica) iz života praoca Jakova (isp. 1 Mojs 25, 25; 32, 25 sl.). Ta se epizoda, čini se, navodi zato, da se pokaže revnost praoca za Božji blagoslov i kontrast (različnost) između njega i njegovih potomaka. — »Borio se je s Bogom«; Vulgata ima: »s anđelom« (cum angelo«). Isp. našu bilješku kod 1 Mojs 32, 25.
(7) Efraim ima kao njegov praotac tražiti Boga i vratiti se k Bogu.

posjed moj ne iskazuje mi nepravde, što bi zaslužila poravnanje.«
*10. »A ja, Gospod, Bog tvoj od zemlje Egipta, dajem ti opet da stanuješ u šatorima kao u vrijeme susretanja.
11. Govorio sam prorocima, ja sam, koji sam dao mnoga viđenja, i u pričama sam govorio preko prorokâ.
12. Kad su činili gnusobe u Galaadu, imale su se i uništiti! Prinosili su žrtvene junce u Galgali. Zato imaju i žrtvenici njihovi postati kao gomile kamenja po brazdama na njivama.«
*13. U poljane aramske pobjegao je Jakov. Za ženu služio je Izrael. Za ženu postao je pastir.
*14. Po proroku izveo je Gospod Izraela iz Egipta. Po proroku bio je čuvan.
15. Ali mu je Efraim pripravio gorku brigu. Zato Svemogući tovari na nj krvno djelo njegovo, platit će mu sramotu njegovu.

GLAVA 13.

Efraimove krivnje.

*1. Kad je nekoć govorio Efraim, vladao je strah. Jer je bio moćan u Izraelu. Ali kada je pao u krivnju po Baalu, tada je uginuo.
*2. I sada još griješe dalje, grade sebi liveni lik od srebra, po uzoru idolâ. Rdavo djelo umjetnikâ sve je. »Njima«, govore oni, »žrtvujte!« Čovjek ima štovati bikove!
*3. Zato će biti kao oblak jutarnji, kao prolazna rosa rana, kao pljeva, što se razleti s gumna, kao dim, što ide kroz rešetke.
4. »A ja, Gospod, jesam Bog tvoj od Egipta. Ne poznaš Boga osim mene. Osim mene nema pomoćnika.
5. Brinuo sam se za te u pustinji, u zemlji suhote.
6. Uz dobru pašu nasitili su se. Jest, kad su se nasitili, ponijelo se je srce njihovo. Zato su me zaboravili.
*7. Zato ću im postati lav, vrebat ću na putu kao ris.
8. Napast ću ih kao medvjedica, kojoj ugrabili mlade, i rastrgat ću im srce u grudima. Tamo će ih prožderati lavovi, zvijeri će ih poljske raskidati.
9. To je nesreća tvoja, Izraele: Tko te može zaštititi od mene?
*10. Gdje je kralj tvoj, da te izbavi u svim gradovima tvojim? I svi knezovi tvoji, za koje si govorio: Daj mi kralja i knezove!'
11. Dajem ti kralja u gnjevu svom i uzimam ga opet u jarosti svojoj.
*12. Krivnja je Efraimova dobro spravljena. Grijeh je njegov dobro sakriven.
*13. Bolovi porodilje doći će na nj; ali je on ludo dijete; jer se u pravo vrijeme nije porodio.

(10) Izrael će u progonstvu opet stanovati u šatorima kao u pustinji, gdje je Gospod dolazio k svojemu narodu (2 Mojs 19, 9. 16).
(13) Isp. 1 Mojs 29, 20.
(14) »Po proroku«: Ozej misli na Mojsija.
Gl. 13. (1) »Tada je uginuo«: uzrok propasti jest idolopoklonstvo.
(2) Po uzoru neznabožačkih idolskih likova prave sebi i Izraelci liven lik, i to lik bika u Bethelu i Danu. »Govore oni«, t. j. kraljevi sjevernoga kraljevstva (isp. 3 Kralj 12, 27. 32).
(3) Slike pokazuju potpuno uništenje.
(7) Bog će pustiti okrutne neprijatelje na zemlju.
(10) Isp. 1 Kralj 8, 4 sl.
(12) Bog drži krivnju Efraimovu dobro spravljenu za dan suda.
(13) Efraim propusti priliku svojega izbavljenja, jer ne će da se obrati.

14. Od carstva mrtvih izbavit ću ih, od smrti ću ih osloboditi.

*15. Rodan će biti među plemenskom braćom svojom, ali će doći istočni vjetar, vjetar Gospodnji, iz pustinje. Tada će mu usahnuti vrelo, studenac će mu presušiti: On će odnijeti blago njegovo i sve dragocjeno dobro njegovo.

GLAVA 14.

Opomena na pokoru. Mesijansko spasenje.

*1. I Samarija će opustjeti, jer se usprotivila Bogu svojemu: Oni će pasti od mača. Djeca će se njihova razmrskati, trudne žene njihove rasporiti.«

2. Izraele, obrati se Gospodu, Bogu svojemu! Vlastitom si krivnjom pao.

3. Uzmite sa sobom riječi pokajanja! Obratite se Gospodu i recite mu: »Oduzmi svu krivnju i umilostivi se! I mi ćemo ti žrtvovati hvalospjev usana svojih.

*4. Pomoćnik naš ne će biti Asur! Na konjma ne ćemo više jahati i ne ćemo više govoriti djelu ruku svojih ‚Bože naš'; jer u tebe nalazi sirota milosrđe.«

*5. »Od njihova otpada iscijelit ću ih i srdačno ih ljubiti; jer se je gnjev moj odvratio od njih.

6. Bit ću Izraelu kao rosa. Cvjetat će kao ljiljan. Ukorijenit će se kao cedri libanski.

7. Raširit će se grane njegove. Krasota će mu biti kao u masline. Miris njegov kao libanski.

8. Tada će opet stanovati u sjeni i opet sijati žito i cvjetat će kao vinova loza. Postat će slavni kao vino libansko.

*9. I što hoće još Efraim od idolâ? Ja ću ga sam tada uslišiti i gledati na nj. Ja sam kao vazda zeleni čempres. Od mene je plod tvoj.«

10. Tko je tako mudar, da razumije ovo? Tako razuman, da to shvati? Jer su pravi putovi Gospodnji. Pravednici hode po njima. A zlikovci padaju na njima.

---

(15) Efraim je bio najjače i najcvjetnije pleme (isp. 1 Mojs 48, 19). Istočni vjetar, t. j. asirski neprijatelj uništit će ga.

Gl. 14. (1) Samarija, kao Efraim, predstavlja sve kraljevstvo Izraelovo.

(4) Izrael će pustiti saveze s vanjskim vlastima i proći će se idolopoklonstva. Bog će se »Nepomilovanoj« (1, 6), svojemu odbačenom djetetu, opet smilovati i primiti ga u svoju očinsku ljubav.

(5—8) Pod slikom zemaljske sreće i ljepote riše prorok puninu spasonosnih mesijanskih dobara.

(9) Izrael ne će više pasti u idolopoklonstvo, i Bog će pun ljubavi gledati na narod i neprestano mu dijeliti blagoslov.

PROROK JOEL

1. Joel (»Gospod je Bog«), sin Fatuelov (1, 1), djelovao je po svoj prilici u Judi, kako bi se moglo zaključiti iz posebnog obziranja prorokova na sudbinu južnoga kraljevstva (4, 1. 10. 19 sl.) i njegovih naređenja (1, 9. 13 sl.; 2, 1. 15—17). O osobnim odnosima prorokovim ne znamo ništa. Ni vrijeme njegova djelovanja ne može se sigurno odrediti. Kao neprijatelji Izraelovi spominju se Filistejci, Feničani i Edomci. Ne kazuje se ime »velikomu neprijatelju sa sjevera«, o kojem govori prorok. Jer je uvijek govor samo o svećenicima, a kralj se ne imenuje, to se čini, da je Joel djelovao u prvim godinama vladanja kralja Joasa Judina (836—797), kad je upravljao veliki svećenik Jojada za malodobnoga kralja (isp. 4 Kralj 11).

2. Sadržaj knjige može se razdijeliti na dva dijela. U prvom dijelu opisuje prorok sud Božji nad Judom pod slikom zla od skakavaca (1, 1—2, 17). Drugi dio opisuje buduće oporavljenje naroda (2, 18—4, 21). Neki tumačitelji Svetoga Pisma ne drže opis zla od skakavaca za proroštvo budućega suda nad Judom, nego opisivanje pravoga prošlog i sadanjeg zla od skakavaca, što je zadesilo zemlju kao kazna za njezine grijehe.

3. Knjiga proroka Joela tvori književnu jedinost. Za kanonski ugled jamči nam židovska i kršćanska predaja. Joel se navodi u Dap 2, 16 sl. i u Rimlj 10, 13.

PROROK JOEL

GLAVA 1.

Pohara zemlje.

*1. Riječ Gospodnja, koja dođe Joelu, sinu Fatuelovu.

2. Čujte, starci! Slušajte, svi stanovnici zemlje! Je li se ikada tako šta dogodilo u vaše dane i u dane otaca?

3. Pripovijedajte o tom djeci svojoj, djeca vaša svojoj djeci i ova budućemu pokoljenju! —:

*4. što osta od grisca, izjede skakavac. što osta od skakavca, izjede žderalica. što osta od žderalice, izjede ljupilac.

*5. Prenite se, pijanice, plačite! Sve vinopije, tugujte za novim vinom! Jer je oteto iz usta vaših.

*6. Jer je prekrio zemlju moju narod silan i bez broja. Zubi su njegovi zubi lavovi. Čeljusti su njegove kao u lavice.

7. Potro je vinovu lozu moju, smokvu moju osušio, pokidao ju i ogulio, bijele joj se grane.

8. Tuguj kao djevojka, u odjeći žalosti za mladim zaručnikom!

*9. Nesta žrtvenih prinosa i naljeva u kući Gospodnjoj. Tuguju svećenici, sluge Gospodnje.

10. Opustjelo je polje, uvenula je zemlja, jest, žito je uništeno, usahnulo je vino, nestalo je ulja.

11. Uplašeni stoje seljaci, ridaju vinogradari, radi pšenice i ječma, jer je propala na njivi žetva.

12. Posahnula je loza, uvela je smokva, šipak, palme i jabuka: sva su se drveta poljska posušila. Jest, nestalo je radosti kod ljudi.

*13. Opašite se, naričite, svećenici! Ridajte, sluge žrtvenika! Dođite, probdijte noć u odjeći pokorničkoj, vi, sluge Boga mojega! Jer je nestalo u kući Boga vašega žrtvenih prinosa i naljeva.

*14. Naredite sveti post! Sazovite svečanost! Skupite starješine, sve stanovnike zemaljske u kući Gospoda, Boga svojega, i vapijte Gospodu:

*15. »Jaoh dana!« Jer je blizu dan Gospodnji. Dolazi kao sila od Silnoga.

Gl. 1. (1 sl.) Čini se, da Joel pod slikom zla od skakavaca riše buduću poharu zemlje od strahovitog i nezasitnog neprijatelja.

(4) Ova se imena odnose na četiri razne vrste skakavaca. Gomilanje imenâ hoće da iskaže strahotu katastrofe (kobnoga događaja).

(5) Nova berba posve je uništena od skakavaca.

(6) Silno jato skakavaca, veliko kao čitav narod, palo je na zemlju.

(9) Pohara zemlje od skakavaca tako je velika, da nema što treba za žrtvene prinose i naljeve.

(13 sl.) Strahovito zlo, a osobito prestanak nekrvnih žrtava pokazuje, da se Bog srdi na svoj narod. Svećenici i narod imaju zato tugovati i učiniti pokornu svečanost u hramu.

(14) »Sazovite svečanost«, po svoj prilici svečani sastanak.

(15) Dan je Gospodnji blizu; Bog hoće da drži sud nad svojim narodom.

*16. Nije li oteta hrana ispred očiju naših, kući Boga našega radost i veselje?
*17. Usjevno zrno leži truhlo pod grudama. Prazne stoje žitnice. Raspadaju se spreme, jer posahnu žito.
18. I kako uzdiše stoka! Raspršena su stada goveda, jer nemaju paše. I sitno blago gine.
19. K tebi, Gospode, vičem. Jer žega sažeže pasišta u pustinji. Plamen popali sva drveta u polju.
20. I zvijer poljska viče dašćući za tobom. Jer su usahnuli potoci. Žega je sažegla pasišta u pustinji.

GLAVA 2.

Sluge Božjega gnjeva.

*1. Trubite u trubu na Sionu! Trubite na uzbunu na svetoj gori mojoj! Da zadršću svi stanovnici zemaljski. Jer dolazi dan Gospodnji. Jest, on je blizu! —:
*2. Dan tame i mraka. Dan oblačine i vihara. Kako se zora razastire povrh gora, tako dolazi narod, velik i silan, kakova nije bilo prije, a niti će ga poslije kad biti do u godine najdaljih pokoljenja.
*3. Pred njim proždire oganj. Za njim ližu plamenovi. Kao vrt edenski leži pred njim zemlja, a za njim pustinja tužna. Ništa ne uteče od njega.
4. Izgledaju kao konji. Trče kao konjanici.
*5. Topoću i skaču kao kola preko vrhunaca gora. Kao praskajući plamenovi sažižu strnjiku. Kao silna vojska, spremna za boj.
*6. Pred njima uzdršću narodi. Crveno se zažare sva lica.
7. Kao junaci navaljuju. Kao ratnici penju se na zid. Svaki ide svojim putem. Ne odstupaju sa svojih staza.
8. Jedan drugoga ne tiska. Svaki stupa svojom stazom. I među strijelama prodiru bez zastajanja.
9. Udaraju na grad, trče po zidovima, penju se na kuće i kao lupeži ulaze kroz prozore.
*10. Pred njima se trese zemlja, drmaju se nebesa. Sunce i mjesec pomrčaše, svjetlost se zvijezda ugasi.
*11. I Gospod drma glasom svojim pred vojskom svojom. Jer je vojska njegova vrlo velika, mnogobrojni su izvršitelji riječi njegove. Jest, velik je dan Gospodnji i vrlo strašan. Tko će ga podnijeti?
*12. Ali i sada još govori Gospod: »Svim srcem obratite se k meni posteći, plačući i tugujući!«

(16) Poslije zahvalnih žrtava držale bi se vesele žrtvene gozbe.
(17) »Usjevno zrno leži truhlo pod grudama«; Vulgata ima: »Sagnji marva u pogani svojoj« (»Computruerunt jumenta in stercore suo«).
Gl. 2. (1 sl.) Joel u slijedećim recima riše navalu skakavaca na grad. Skakavci, čini se, znače neprijateljske ratnike, što provaljuju u grad.
(2) Jato skakavaca, četa neprijatelja, što dolaze, raširuje se najprije iznad okolnih bregova.
(3) Vrt edenski jest raj zemaljski.
(5) Doista, šum skakavaca, kad lete, sličan je štropotanju kola, a kad su u blizini, praskanju zapaljene strnjike.
(6) Užas spopadne narode i od tjeskobe natjera ljudima u lice žar rumenila.
(10) Joel gleda sud, što dolazi, u vezi s posljednjim sudom, kojemu su znaci potres zemlje i pomrčina sunca, mjeseca i zvijezda.
(11) Bog je doveo neprijateljsku vojsku i naloge joj svoje izdaje. Prorok ne navodi, na kojega on misli neprijatelja. Njegovo se je proročanstvo ispunilo, kad su Asirci navalili na Jeruzalem, a kasnije Babilonci i Rimljani.
(12) I ako se je nevolja do na vrhunac popela, tako da nema više nikakve nade za spasenje, ipak se još može kazneni sud otkloniti pokajanjem i pokorom.

13. Razderite srca svoja a ne haljine svoje! Obratite se Gospodu, Bogu svojemu! Jer je on milostiv i milosrdan, dugotrpan i bogat milosrđem i požali nesreću.

14. Tko zna, ne će li opet požaliti, tako da vam ipak još ostane blagoslov njegov, te imadnete žrtvene prinose i naljeve za Gospoda, Boga svojega?

*15. Trubite u trubu na Sionu! Naredite sveti post! Sazovite svečanost!

16. Saberite narod! Posvetite općinu! Sazovite starce! Saberite djecu i nejačad! Zaručnik neka izađe iz svoje sobe, zaručnica iz svoje odaje!

17. Između trijema i žrtvenika neka plaču svećenici, sluge Gospodnje, i neka mole: »Smiluj se, Gospode, narodu svojemu! Ne daj baštine svoje pod sramotu, da joj se rugaju neznabošci! Zašto da se kaže među narodima: ‚Gdje im je Bog?'«

18. Tada je revnovao Gospod za zemlju svoju i smilovao se narodu svojemu.

19. I Gospod je odgovorio narodu svojemu: »Evo, ja vam šaljem žita, vina i ulja da se stim nasitite! Više vas ne dajem pod sramotu među neznabošcima.

*20. Sjevernoga neprijatelja protjerat ću od vas, odagnat ću ga u zemlju suhu i pustu, prednju četu njegovu u istočno more, zadnju četu njegovu u more zapadno, da se podigne od njega smrad rastvaranja i da nestane truhleža njegova. Jest, velike ću stvari učiniti.«

21. Zemljo, ne boj se! Raduj se i veseli se! Jer je Gospod učinio velike stvari.

22. Ne bojte se, životinje poljske! Jer su opet zelena pasišta u pustinji. Drveta opet nose plodove svoje. Smokva i loza vinova daju urod svoj.

*23. I vi, djeco Siona, radujte se i veselite se u Gospodu, Bogu svojemu, jer vam daje dažd u pravoj mjeri, spušta vam dažd rani i kasni kao prije.

24. Tada se opet gumna napunjaju žita. Kace se prelijevaju od vina i ulja.

25. »Ja ću vam nadoknaditi godine, kojima su urod izjeli skakavac, žderalica, ljupilac i grizac, velika vojska moja, koju sam poslao na vas.

26. Imat ćete jesti izobila i bit ćete siti i slavit ćete ime Gospoda, Boga svojega, koji je učinio čudesne stvari na vama. I nikada se više ne će osramotiti narod moj.

27. Tada ćete spoznati, da ja boravim usred Izraela i da sam ja, Gospod, Bog vaš, a inače nitko. I nikada se više ne će osramotiti narod moj.

(15) »Sazovite svečanost«, po svoj prilici svečani sastanak (isp. 1, 14).

(20) Bog će uništiti jato skakavaca, što je opustošilo zemlju. Istočno more jest Mrtvo more. Zapadno more jest Sredozemno more. Jato skakavaca ne zove se »sjevernim neprijateljem« zato, jer dolazi sa sjevera — skakavci dolaze u Palestinu s istoka ili s jugoistoka — nego zato, jer je simbol (znamen) neprijatelja, koji sa sjevera upada u Palestinu.

(23) Bez ranoga dažda, što obično pada od konca listopada do prosinca, ne može sjetva napredovati u usahloj zemlji. Kasni dažd od konca veljače do sredine travnja daje potrebnu vlagu za dozrijevanje ploda.

GLAVA 3.

Znamenja dana Gospodnjega.

*1. Poslije ću izliti Duha svojega na svako tijelo. Tada će sinovi vaši i kćeri vaše proricati, starci će vaši imati sne, mladići će vaši gledati viđenja.

2. I na sluge i sluškinje izlit ću Duha svojega u one dane.

*3. I učinit ću da se pojave čudesni znaci na nebu i na zemlji: krv, oganj i stupovi od dima.

*4. Sunce će se pretvoriti u tamu i mjesec u krv, prije nego osvane dan Gospodnji, veliki i strašni dan.«

*5. Ali svaki, koji zaziva ime Gospodnje, spasit će se. Jer će biti spasenje na gori Sionu, u Jeruzalemu, kao što je to obećao Gospod. Preživjelima pripada, koga pozove Gospod.

GLAVA 4.

Sudnji dan Gospodnji.

*1. »Jer gle, u one dane i u ono vrijeme, kada okrenem sudbinu Jude i Jeruzalema,

2. Tada ću sve narode sabrati i svesti u dolinu Jozafat. Ondje ću se suditi s njima poradi Izraela, svojega naroda i vlasništva, jer su ga razasuli među neznabošce i razdijelili zemlju moju,

3. Jer su bacali ždrijeb na moj narod, davali sina za bludnicu i prodavali djevojku za vino i pijančevali.

4. I vi, što imate vi sa mnom, Tire i Sidone i svi krajevi Filisteje? Hoćete li možda da mi platite, što sam vam učinio? Ili da mi što učinite? Brzo ću ja učiniti, da djela vaša padnu na vašu glavu.

5. Jer ste ugrabiti moje srebro i zlato, moje dragocjeno blago odnijeli u hramove svoje.

*6. Djecu Judinu i jeruzalemsku prodali ste Grcima, da ih maknete iz domovine njihove.

7. Evo, ja ću ih dignuti iz mjesta, kuda ste ih prodali, i učinit ću da djela vaša padnu na vašu glavu.

*8. Vaše sinove i kćeri prodat ću sinovima Judinim. — Oni će ih prodati Sabejcima, narodu, što stanuje daleko. — Jer je to Gospod zapovjedio.«

9. Objavite ovo neznabošcima: Oružajte se! Podižite ratnike! Neka izađu i dođu svi vojnici!

10. Raskujte raonike svoje na mačeve, kosijere svoje na koplja! Slabi neka rekne: »Junak sam!«

11. Ustanite, dođite svi, vi neznabošci unaokolo, i saberite se!

Gl. 3. (1—5) Ovi reci odgovaraju 2, 28—32 u Vulgati.

(1 sl.) Poslije, t. j. u mesijansko doba izlit će Bog svojega Duha na sve čovječanstvo. Nijedan narod, nijedna dob, nijedan stalež ne će biti izuzet od toga. I sluge i sluškinje, što su često rodom iz neznabožačkih zemalja, primit će Duha Božjega, koji se očituje u raznim izvanrednim darovima Božjim. Ovo se je proročanstvo ispunilo sjajno na prve Duhove (Dap p. 16—21).

(3) Iza mesijanskoga doba dolazi, kao njegov završetak, Sudnji dan. Čudesni znaci pojavit će se na nebu. Krv, oganj i stupovi od dima znače strahovite ratove, što ubijaju i haraju.

(4) Isp. Mt 24, 29 sl.

(5) Svaki, koji vjeruje u Boga, spasit će se. Pripadanje gori Sionu, mesijanskomu Božjem narodu, bit će mu na spasenje.

Gl. 4. (1) Ime »dolina Jozafat« ima samo simboličko značenje (»Gospod sudi«) i označuje nepoznato nam mjesto posljednjega suda.

(6) »Prodali ste Grcima«; hebr. »Jevanim« bit će da je bio opći naziv za Grke.

(8) Sabejci su pleme u južnoj Arapskoj. Oni su na glasu trgovci.

Tamo svedi, Gospode, junake
svoje!
12. Ustanite, narodi! Idite u do-
linu Jozafat! Jer ću ondje sjesti da
sudim svima neznabošcima unao-
kolo.
13. Prihvatite za srp! Jer je že-
tva zrela. Ustanite, stupite! Jer je
tijesak pun. Kace se prelijevaju.
Jer je zloća njihova velika.
*14. Čete za četama u dolini od-
luke. Jer je blizu dan Gospodnji u
dolini odluke.
15. Sunce i mjesec pomrčat će,
svjetlost zvijezda ugasit će se.
*16. I Gospod riče sa Siona, iz
Jeruzalema grmi glas njegov, da
zadršću nebo i zemlja. Ali je Go-
spod zaštita svojemu narodu, bra-
nik djeci Izraelovoj.
*17. »Tada ćete spoznati, da sam
ja, Gospod, Bog vaš, koji stanujem
na Sionu, svetoj gori svojoj. Jeru-
zalem će tada biti svetište, i nezna-
bošci ne će više u nj stupiti.
*18. U ono će vrijeme gore ka-
pati slatkim vinom, humovi će pro-
teći mlijekom, i svima potocima
Judinim teći će voda. U kući Go-
spodnjoj provret će izvor, da natopi
dolinu akacijâ.
19. Egipat će postati pustinja,
Edom pusta pustara poradi opa-
čine učinjene sinovima Judinim, jer
su prolili krv nedužnu u zemlji nji-
hovoj.
20. A Juda će biti naseljen do
vijeka i Jeruzalem od koljena do
koljena.
21. Osvetit ću krv njihovu, ko-
je još nijesam osvetio. I Gospod će
stanovati na Sionu.

(14) Dolina Jozafat zove se ovdje »dolina odluke«, jer će na svršetku svijeta biti mjesto sudske odluke.
(16) Isp. Am 1, 2.
(17) Bog će prebivati usred svojega naroda. Jeruzalem, narod Božji, bit će svet, i nijedan ga neprijatelj ne će nadvladati.
(18) Mnoga mesijanska dobra spasenja dijelit će Bog. Izvor svakoga blagoslova izvire u svetištu, gdje prebiva Bog. Nije poznato, gdje leži dolina akacijâ. Na svu priliku to je simboličko značenje u smislu »suhe zemlje«.

PROROK AMOS

1. Amos (»Nosač«) rodom je iz Tekue (1, 1) kod Betlehema. Bio je pastir i uzgajao je dudove (7, 14). Premda je bio Judejac, bio je odveden od stada (7, 14 sl.) i odmah pozvan od Gospoda na proročku službu, da djeluje u sjevernom kraljevstvu i da mu navješćuje njegovu propast i njegovo odvođenje u sužanjstvo, kao i podignuće duhovnog, vječnog Davidova kraljevstva. On se je pojavio u Bethelu u vrijeme kralja Ozije Judina (789—738) i kralja Jeroboama II. Izraelova (783—743; isp. 1, 1; 7, 10 sl.), kad je sjeverno kraljevstvo uz veliko ćudoredno izopačenje bilo na vrhuncu svoje vanjske moći. Asirija je doživjela poraze, Sirija je bila oslabila ratovima. Već kralj Joas Izraelov bio je Sirce tri puta potukao (isp. 4 Kralj 13, 22—25). Njegov sin i nasljednik Jeroboam II. uspostavio je opet stare međe sjevernoga kraljevstva (isp. 4 Kralj 14, 23—29) i doveo je zemlju do blagostanja i bogatstva. A to je dovelo u zemlju i veliku ćudorednu pokvarenost. Velikaši su se podavali raskošju i grijehu, a siromasi su podnosili svaku muku. Bogataši su obični narod pritiskivali, globili i gulili. Nad pravicom je vladala sila. I u to vrijeme, kad se je sjeverno kraljevstvo silom posililo i od Boga otpalo, morao je prorok Amos navješćivati sjevernomu kraljevstvu propast. I to je izazvalo mržnju mnogih na njega.

2. Knjiga proroka Amosa, iza uvodnog navještaja suda nad neznabošcima i izabranim narodom (1, 1—2, 16), sadrži karanja i kaznene govore proti sjevernom kraljevstvu (3, 1—6, 14) i pet viđenja o budućem sudu (7, 1—9, 6), koja završuju s navještajem kazne i spasenja.

3. Jedinost i istinitost knjige stoji sigurno, a izvan svake je sumnje i kanonski ugled knjige (isp. Dap 7, 42).

PROROK AMOS

GLAVA 1.

O kazni nad neznabožačkim susjednim narodima.

*1. Govori Amosa, koji je pripa-
dao stočarima iz Tekue. On je pro-
ricao o Izraelu u dane kralja Ozije
Judina i u dane Jeroboama, sina
Joasova, kralja Izraelova, dvije go-
dine prije potresa.
*2. On reče: Gospod riče sa Sio-
na. Iz Jeruzalema grmi glas nje-
gov. Tada tuguju pasišta pastir-
ska. Vrhunac se Karmelu posuši.
*3. Ovako veli Gospod: »Za tri
opačine Damaska, za četiri ne ću
mu oprostiti: Jer su vrhli Galaad
gvozdenom branom,
*4. Bacit ću oganj u kuću Hazae-
lovu, da proždere tvrđave Benada-
dove.
*5. Polomit ću prijevornicu Da-
masku. Utamanit ću stanovnike u
dolini grijeha zajedno s nosiocima
žezla iz kuće raskošne. Narod
aramski mora putovati u Kir!«
Gospod je to rekao.
*6. Ovako veli Gospod: »Za tri
opačine Gaze, za četiri ne ću joj
oprostiti: Jer su ih do posljednje-

Gl. 1. (1) Tekua je ležala južnoistočno od Betlehema, u gorama Judinim, na zapadnom kraju pustinje na Mrtvom moru (isp. Jer 6, 1). Kao stočar pripadao je Amos priprostom sloju naroda, a bio je iz kuće imućnije. Jer je Amos bio Judejac, određuje se vrijeme njegova djelovanja i po kralju Judinu. Potres je unaprijed kazao Amos (2, 13—16). Kada je bio taj potres, nije poznato.

(2 sl.) Najprije proriče prorok trima neznabožačkim narodima kazneni sud, onda trima po krvi srodnim plemenima, zatim bratskome narodu Judi, napokon, posve neočekivano, svojim slušateljima, stanovnicima sjevernoga kraljevstva.

(2) Dolazak Božji na sud često se puta predstavlja pod slikom silnih pojava u prirodi. Rika groma, tutnjava potresa onda se slikovito naziva »glasom Božjim« (isp. Ps 29 [28], 5 sl.; Suc 5, 4; 1 Kralj 7, 10; Iz 2, 9—19). Bog se pojavljuje sa Siona, svojega zemaljskog stana u hramu (isp. Iz 6, 1 sl.; 8, 18). — Karmel, na južnozapadnom kraju ezdrelonske ravnice, jest najšumovitije gorje u Palestini. — Redak 2. daje ukratko sadržaj cijele knjige i dobro stoji na početku kao motto (povodak). Amos je pozvan da propovijeda sud Božji.

(3) »Za tri opačine Damaska, za četiri«; t. j. za mnogobrojne opačine. »Jer su vrhli Galaad gvozdenom branom«: žito se je vrhlo tako, da bi se drvena brana s gvozdenim sjekačima (zupcima) odozdo prevlačila preko žita na gumnu. Takvu bi drljaču ili zubaču upotrebljavali u ratu proti pobijeđenim neprijateljima. Preko njih bi prevlačili tu gvozdenu drljaču. Nečuvena okrutnost! Isp. 2 Kralj 12, 31.

(4) U vrijeme Jorama, kralja Izraelova (853—842), zasio je Hazael na prijesto Sirije (4 Kralj 8, 7—15). On je uspješno ratovao proti sjevernom kraljevstvu pod Jehujem (842—815) i Joahazom (814—798). Pod Joasom, kraljem Judinim (836—797), ote Get i pođe proti Jeruzalemu (4 Kralj 10; 12; 13). Ali njegov nasljednik Benadad III. bio je pobijeđen od izraelskih kraljeva Joasa (798—783) i Jeroboama II. (783—743). — Hazael i Benadad označuju ovdje cijelu dinastiju sirskih kraljeva.

(5) »Dolina grijeha« (Bikat-Aven) jest po svoj prilici simboličko ime za Damask, a »kuća raskošna« (Beth-Eden) označuje jedan grad u sjevernoj Siriji. O Kiru isp. 4 Kralj 16, 9 s bilješkom. Vulgata ima: »i prenijet će se narod Sirije u Cirenu« (»et transferetur populus Syriae Cyrenen«).

(6) Isp. 2 Dnev 28, 18.

ga čovjeka sve odveli, da ih prodaju Edomu,

*7. Bacit ću oganj u zidove Gazi, do proždere tvrđave njezine.

8. Utamanit ću stanovnike u Azotu zajedno s nosiocima žezla iz Askalona. Pružit ću ruku proti Akaronu. Ostatak Filistejaca izginut će.« Svemogući Gospod je to rekao.

*9. Ovako veli Gospod: »Za tri opačine Tira, za četiri ne ću mu oprostiti: Jer ih je do posljednjega čovjeka sve izručio Edomu, ne misleći na savez bratski,

10. Bacit ću oganj u zidove Tiru, da proždere tvrđave njegove.«

*11. Ovako veli Gospod: »Za tri opačine Edoma, za četiri ne ću mu oprostiti: Jer je progonio brata svojega mačem, ugušio sažaljenje, jarost svoju jednako čvrsto držao, gnjev svoj uvijek čuvao,

*12. Bacit ću oganj u Teman, da proždere tvrđave u Bosri.«

*13. Ovako veli Gospod: »Za tri opačine Amonaca, za četiri ne ću im oprostiti: Jer su parali trudne žene u Galaadu, da raširе zemlju svoju,

*14. Stavit ću oganj na zidove Rabi, da proždere stanovnike njegove s vikom u dan boja, s burom u dan vihora.

*15. Tada će kralj njihov otići u ropstvo zajedno s knezovima svojim.« Gospod je to rekao.

GLAVA 2.

O kazni nad Moabom, Judom i Izraelom.

*1. Ovako veli Gospod: »Za tri opačine Moaba, za četiri ne ću mu oprostiti: Jer je u kreč sažegao kosti kralja iz Edoma,

*2. Bacit ću oganj na Moaba, da proždere tvrđave u Kariotu. Moab će poginuti u vrevi bojnoj s vikom i s glasom trube.

3. Istrijebit ću vladaoca iz sredine njegove i podavit ću s njim sve knezove njegove.« Gospod je to rekao.

*4. Ovako veli Gospod: »Za tri opačine Jude, za četiri ne ću mu oprostiti: Jer su zabacili zakon

(7 sl.) Gaza, Azot (Asdod), Askalon i Akaron bili su znameniti gradovi filistejski.

(9) Pod »savezom bratskim« ima se razumjeti ugovor između Hirama i Salomona (3 Kralj 5, 15 sl.).

(11) Brat je Jakov. Edomci su bili potomci Ezavovi. Oni su bili u neprestanoj razmirici s Izraelcima (4 Mojs 20, 18—21; Suc 11, 17; 1 Kralj 14, 47; 2 Kralj 8, 13 sl.).

(12) Teman, najodličnije pleme (1 Mojs 36, 15; Ezek 25, 13), stoji za sav narod (Abd 9; Hab 3, 3). Bosra, glavni grad Edomaca, današnji Buseire na jugoistoku Mrtvoga mora.

(13) Amonci i Moapci jesu potomci Lotovi (1 Mojs 19, 30 sl.). Isto strahovito krvavo djelo počinio je Hazael (4 Kralj 8, 12; 10, 32).

(14) Raba (Babbath-Ammon) ležala je na jednom pritoku Jaboka; današnji Amman.

(15) »Tada će kralj njihov otići u ropstvo«; Vulgata ima: »I Melhom će ići u ropstvo« (»Et ibit Melchom in captivitatem«).

Gl. 2. (1) Sveto Pismo ne izvješćuje ništa o pogrđenju kostiju kralja edomskoga. Jeronim misli, da se radi o kostima edomskoga kralja, koji je s Joramom i Jozafatom pošao proti Moapcima (4 Kralj 3).

(2) Kariot, jedan od glavnih gradova Moaba, spominje se u Mesa-natpisu i bio je najvažnije sjedište Hamosova štovanja.

(4) O idolopoklonstvu otaca govori se u Joz 24, 2 (u Kaldejskoj); u Ezek 23, 3. 8. 19. 20 (u Egiptu); u 2 Mojs 32, 1—6; 4 Mojs 25, 1—3, Am 5, 25 (u pustinji).

Gospodnji, nijesu držali uredaba
njegovih, dali su se varati od idola
lažnih, kojima su već služili oci
njihovi,
5. Bacit ću oganj na Judu, da
proždere tvrđave Jeruzalema.«
*6. Ovako veli Gospod: »Za tri
opačine Izraela, za četiri ne ću mu
oprostiti: Jer prodaju pravedni-
ka za novce, ubogoga za dvoje
opanke,
7. Jer gaze glavu siromasima u
prahu zemaljskom, jer potiskuju s
puta siromaha, sin i otac trče k
sluškinji, da skvrne sveto ime
moje,
*8. Jer na haljinama zaplijenje-
nim leže, kod svakoga žrtvenika,
vino oglobljenih piju u kući idola
svojih —:
*9. A ipak sam bio ja, koji je
istrijebio ispred vas Amoreje, ko-
jima je visina kao cedara, kojima
je jakost kao hrastova. Odozgo sam
otrgao plodove, odozdo korijene.
10. Ja sam bio, koji vas je izveo
iz Egipta, vodio vas u pustinji če-
trdeset godina, da osvojite zemlju
Amoreja.
*11. Između sinova vaših podi-
zao sam proroke, između mladića
vaših nazireje. Nije li tako, djeco
Izraelova?« govori Gospod.
*12. »A vi ste davali nazirejima
da piju vino i zapovijedali ste pro-
rocima: ‚Ne prorokujte!':
13. Evo, zato ću vas svaliti, kao
što vršuća kola svaljuju nagrnje-
ne snopove.
14. Tada nema bijega brzomu, ja-
kima se ne utvrđuje snaga, ratnik
se ne spasava.
15. Strijelac se ne će održati,
brzoteča ne može uteći, konjanik se
ne može spasiti.
*16. I najhrabriji među junaci-
ma go bježi u onaj dan,« govori
Gospod.

GLAVA 3.

Prvi kazneni govor: kazna Izraelu; razor Samarije.

1. Čujte riječ, koju vam govori
Gospod, djeco Izraelova, svemu
plemenu, koje sam izveo iz Egipta:
2. »Samo vas izabrao sam izme-
đu svih naroda zemaljskih. Zato
dajem da okajete svu krivnju
svoju.«
*3. Putuju li dvojica zajedno, a
da ne poznaju jedan drugoga?
*4. Riče li lav u šumi, a da ne-
ma plijena? Daje li glas u spilji
lavić, prije nego je što uhvatio?
*5. Pada li ptica u mrežu na
zemlju, a da je ne pogodi džilit?

(6) Oni za novce i poklone upropašćuju pred sudom ljude pravedne.
(8) Na haljinama, što su ih nepravedno zaplijenili siromasima, drže žrtvene gozbe i pritom piju vino, što su ga kupili novcima nepravedno izgonjenim.
(9) Amoreji stoje za Kanaance, stanovnike Palestine. O njihovoj veličini govori se u 4 Mojs 13, 33. Otrgati plod i korijen znači potpuno uništenje.
(11) Proroke i posvećene Bogu (4 Mojs 6, 2 sl.) podizao je Bog samo za Izraela.
(12) Izraelci su mrzili ove ljude svetoga primjera i navodili su nazireje da krše svoje obveze i priječili su proroke u vršenju njihove službe.
(16) I najhrabriji baca od sebe štit i oružje, da može bržebolje umaći.
Gl. 3. (3) Vladalo je prije među Bogom i Izraelom prijateljstvo. Bog je putovao zajedno sa svojim narodom, koji je obdržavao njegov zakon. Ali sada ne će on više ići s njim, t. j. ne će ga štititi, jer mu je postao nevjeran.
(4) Blizu je sud. Prije skoka na svoju žrtvu zariče lav. Lav znamenuje Boga, koji navješćuje preko svojih proroštava, da je blizu kazna.
(5) Kazneni je sud neukloniv. Kao što ptica sigurno pada u mrežu, kad ju je pogodio džilit, i lovka sigurno šklocne, kad se je životinja uhvatila u njoj, tako će se sigurno ispuniti na Izraelu proročena prijetnja, kad to izazovu njegove opačine.

Diže li se lovka sa zemlje, a da ne šklocne?

*6. Zatrubi li u gradu truba, a da se ne uplaše ljudi? Zadesi li nesreća grad, a da je nije učinio Gospod?

7. Ne, svemogući Gospod ne čini ništa, a da ne očituje osnovu svoju slugama svojim: prorocima.

*8. Kad rikne lav, tko da se onda ne prepadne? Kad Gospod, Svemogući, progovori, tko da onda ne prorokuje?

9. Oglasite po tvrđavama u Azotu, po tvrđavama u zemlji egipatskoj! Recite: »Saberite se na visinama Samarije! Gledajte divljanje u njoj, nasilja u njoj!

10. Zaboravili su činiti pravo,« govori Gospod. »Gomilaju opačinu i krvavo djelo u palačama svojim.«

11. »Zato«, ovako veli svemogući Gospod, »neprijatelj će unaokolo opustošiti zemlju i s tebe će svući krasotu tvoju. Tvrđave tvoje bit će oplijenjene.«

*12. Ovako veli Gospod: »Kao kad pastir istrgne iz čeljusti lavu dvije koštice ili samo jagodicu od uha: tako će se izbaviti samo malo od sinova Izraelovih, koji sjede u Samariji na čipkama divana i na jastucima iz Damaska.«

13. »Čujte i posvjedočite kući Jakovljevoj!« govori svemogući Gospod, Bog nad vojskama.

*14. »Zaista, kad kaznim opačine Izraelove, tad ću kazniti i žrtvenike u Bethelu. Odbit će se rogovi žrtveniku, i oni će pasti na zemlju.

*15. Razorit ću zimnu kuću i ljetnu kuću, propast će kuće od slonove kosti, nestat će mnogih palača,« govori Gospod.

GLAVA 4.

Drugi kazneni govor: prijetnje poglavarima u Izraelu.

*1. Čujte ovu riječ, krave bazanske, koje ste u gori samarijskoj, koje tlačite uboge, satirete siromahe! Govorite gospodarima svojim: »Donesite da pijemo!«

*2. Svetošću svojom zakleo se je svemogući Gospod: »Evo, doći će na vas dani, kad će vas odvući kukama, posljednji ostatak vaš udicama ribarskim.

*3. Kroz prolome ćete izaći, svaka napremase. Gonit će vas k Armonu,« govori Gospod.

(6) Kad prorok izriče svoje opomene, onda je blizu nesreća, što je šalje Bog.

(8) Kad Bog navješćuje svoj sud, ne može prorok šutjeti.

(12) Izbavit će se samo nekoliko od bogatih i mekoputnih Izraelaca.

(14) U Bethelu bio je Jeroboam podigao nezakonita svetišta. Rogovi su se škropili krvlju žrtava. Oni su se smatrali velikom svetinjom. Žrtvenik bi bio oskvrnjen, ako bi se odbili rogovi.

(15) »Kuće od slonove kosti« bile su iznutra obložene slonovom kosti.

Gl. 4. (1) Bazanske su krave pretile poradi dobre paše u Bazanu. Ovdje se pod kravama misli na bogate, mekoputne i razuzdane žene. Drugi tumačitelji drže, da su to razuzdani knezovi Izraelovi.

(2) Slike označuju okrutnost odvođenja u ropstvo.

(3) Značenje riječi Armon nesigurno je. Neki tumačitelji drže, da je to Armenija; drugi čitaju Hermon. Ako je Hermon, onda se kazuje pravac, kojim će se ići.

*4. »Idite samo u Bethel i griješite, u Galgalu, griješite još više! Prinosite svako jutro žrtve zaklanice svoje, desetine svoje svakoga trećeg dana!

5. I kvasan kruh prinosite kao žrtvu zahvalnu! Glasno pozivajte na darove dragovoljne! Jer je vama tako milo, sinovi Izraelovi,« govori svemogući Gospod.

*6. »Poslao sam vam glad u svim gradovima vašim i nestašicu kruha u svim mjestima vašim: ali se vi ne obratiste k meni!« govori Gospod.

7. »Ustegao sam vam dažd tri mjeseca pred žetvu, pustio sam dažd na jedan grad, a na drugi nijesam, jedno se je polje nakvasilo, drugo se je posušilo, kojemu nijesam poslao dažda,

8. Dva, tri grada klecajući došla su u drugi grad da se napiju vode, i nijesu se nasitila: ali se vi ne obratiste k meni!« govori Gospod.

9. »Udario sam vas sušom i medljikom, vrtove sam i vinograde vaše opustošio, smokve i masline vaše izjeli su skakavci: ali se vi ne obratiste k meni!« govori Gospod.

10. »Poslao sam vam kugu kao proti Egiptu, pobio sam mačem mlade ljude vaše zajedno s pristalim konjma vašim, pun gnjeva na vas pustio sam da ognjem izgori tabor vaš, ali se vi ne obratiste k meni!« govori Gospod.

11. Učinio sam u vas pustoš kao Bog u Sodomi i Gomori, bili ste kao glavnja, što se istrgnula iz ognja: ali se vi ne obratiste k meni!« govori Gospod.

*12. »Zato ću ti sad, Izraele, tako učiniti, zato, jer ću ti tako učiniti, pripravi se, Izraele, da izadeš ususret Bogu svojemu!«

13. Jer evo: koji pravi gore, stvara vjetar i očituje misli ljudi, koji čini zoru i tamu i hodi po visinama zemaljskim: »Gospod, Bog nad vojskama« ime je njegovo!

GLAVA 5.

Treći kazneni govor: Izraelovo tvrdoglavstvo i neizbježiva kazna.

1. Čujte ovu pjesmu, koju vam kao tužaljku započinjem, kućo Izraelova!

2. Pade djevojka Izraelova, ne diže se više, izvaljena je na zemlji svojoj, nitko je ne pridiže.

3. Jer ovako veli svemogući Gospod: »Grad, koji je pošao u boj s tisuću, održa samo stotinu, a koji je pošao u boj sa stotinu, održa samo deset.« Za kuću Izraelovu!

4. Jest, ovako veli Gospod kući Izraelovoj: »Tražite me, i živjet ćete!

(4 sl.) Izakako je prorok prorekao Izraelcima njihovu strašnu sudbinu, poziva ih trpko porugljivo, neka se samo još revnije dadnu na nezakonito i idolopoklonstvom začinjeno bogoštovlje u Bethelu i Galgali.

(4) Galgala, u Izraelu vrlo glasovita radi prijelaza preko Jordana i radi obrezanja, postala je kasnije zabranjeno bogoštovno mjesto u sjevernom kraljevstvu (isp. Oz 4, 15; 9, 15; 12, 12). Nesamo svake treće godine (5 Mojs 14, 28; 26, 12), nego svakog trećeg dana imaju prinositi svoje desetine. Nesamo nekvasno, što se je samo smjelo upotrijebiti za službu Božju (3 Mojs 2, 11 sl.), nego i kvasno imaju žrtvovati.

(6) Doslovno: »Zato sam vam i ja dao u svim vašim gradovima čiste zube«. To je eufemizam (fino rečeno) za glad. Vulgata ima: »Zašto sam vam i ja učinio zube tupima« (»Unde et ego dedi vobis stuporem dentium«).

(12 sl.) Pošto se Izrael, unatoč mnogim pohodima i kušnjama, nije obratio, neka se sada pripravi, tako ga poziva prorok pun sarkazma (ujeda), da uzbije udar, što mu prijeti. Ali ne će moći umaknuti kaznenome sudu, jer je svemogući Bog njegov neprijatelj.

*5. Ali ne tražite Bethela! Ne idite u Galgalu! Ne polazite u Bersabeju! Jer Galgala odlazi u ropstvo, a Bethel će biti sasvim uništen.

*6. Tražite Gospoda, i živjet ćete! Inače doći će on na kuću Josipovu s ognjem, što ždere, i nitko ne može gasiti u Bethelu.«

7. U pelen obraćate pravo i pravednost gazite nogama.

8. On, koji je stvorio zvijezde vlasiće i štape, koji pretvara tamu u jutro i dan i potamni u noć; On, koji doziva vode morske i izlijeva ih na zemlju: »Gospod« je ime njegovo!

*9. On čini da dođe pogibija na jake, da se obori pustoš na tvrđavu.

*10. Mrze na onoga, koji govori pravo na vratima, i grde onoga, koji kazuje istinu.

*11. Zato, što nogama gazite siromaha i podižete od njega daće žita, možete graditi kuće od tesana kamena, ali ne ćete nikada stanovati u njima; možete sebi saditi krasne vinograde, ali ne ćete nikada piti vina iz njih!

12. Jer dobro znam mnoge opačine vaše, mnogobrojne grijehe vaše: tlačite nedužnoga, primate mito i sudite nepravedno siromahe.

13. Zato šuti mudrac u ovo vrijeme; jer je zlo vrijeme.

14. Tražite dobro a ne zlo, da živite! Tada će Gospod, Bog nad vojskama, biti i s vama, kako ste rekli.

*15. Mrzite na zlo i ljubite dobro! Pribavite pravici važnost na vratima! Možebit da se Gospod, Bog nad vojskama, smiluje ostatku Josipovu!

16. Zato ovako veli Gospod, svemogući Bog nad vojskama: »Na svim putovima bit će tužnjava. U svim ulicama vikat će se: ‚Jaoh! jaoh!' Zvat će ratara na žalost, vinogradara k onima, koji umiju naricati.

17. Tužnjava će vladati u svim vinogradima, kad budem koračao kroz sredinu vašu,« Gospod je to rekao.

*18. Teško onima, koji žele dan Gospodnji! Što je dan Gospodnji za vas? On je tama a ne svjetlost.

19. Bit će, kao kad tko bježi od lava, a nabasa na medvjeda. On možda umakne u svoju kuću i nasloni se rukom svojom na zid, ali ga tad ujede zmija.

20. Doista, tama je dan Gospodnji a ne svjetlost, mrak i bez vidjela!

*21. »Mrzim, oduravam svečanosti vaše. Ne volim mirisati svetkovina vaših.

22. Jer ako mi prinosite žrtve paljenice i prinose, to mi se ne do-

Gl. 5. (5) Bethel, Galgala i Bersabeja bili su mjesta, gdje se je obavljala nezakonita služba biku.

(6) Kuća Josipova jest sjeverno kraljevstvo, što je imalo svoju glavnu snagu u Manasejevcima i Efraimovcima, koji vuku lozu od Josipa.

(9) »Tvrđava« je Samarija, glavni grad sjevernoga kraljevstva.

(10) Na otvorenom trgu pred gradskim vratima držale su se sudske sjednice.

(11) »I podižete od njega daće žita«; Vulgata ima: »i dizali ste od njega plijen izabrani« (»et praedam electam tollebatis ab eo«).

(15) Isp. r. 10 s bilješkom.

(18—20) Bog je doduše obećao dan, u koji će uništiti svoje neprijatelje i k spasenju dovesti svoj narod. Ali će taj dan biti ujedno dan nesreće za sve bezbožnike u Izraelu.

(21—24) Bog ne će da što zna za žrtve, što mu ih prinose Izraelci. One ne mogu ublažiti srdžbu Božju (r. 21—23), nego će prodrijeti sud (r. 24).

pada. Ne volim vidjeti pomirnih žrtava vaših od tovnih telaca.
23. Ukloni od mene dreku pjesama svojih! Zviždiuk harfa tvojih ne volim slušati.
24. Navalit će sud kao voda i pravda kao potok, što nikad ne presuši.
*25. Jeste li meni prinosili žrtve zaklanice i prinose u pustinji četrdeset godina, kućo Izraelova,
*26. A pritom jeste li naokolo nosili Sakuta, kralja svojega, i Kaivana, zvjezdanog boga svojega, idolske likove svoje, šte ste ih načinili sebi?
27. Zato ću pustiti da vas odvedu u progonstvo tamo iza Damaska.« Gospod je to rekao; »Bog nad vojskama« ime je njegovo.

GLAVA 6.

Treći kazneni govor (nastavak): prijetnja bezbrižnima i oholima.

1. Teško bezbrižnima u Sionu i sigurnima na gori samarijskoj, odličnima prvoga od narodâ, koje sluša kuća Izraelova:
*2. Pođite u Kalane i vidite i odanle otidite u Emat-Rabah! Tada siđite u Get u zemlji Filistejaca! Jesu li oni jači od ovih kraljevstva, ili je zar područje njihovo veće od područja vašega?
*3. Vi mislite da je daleko dan nesreće i primičete vlast nasilja.
4. Leže na posteljama od slonove kosti i pružaju se na jastucima svojim. Jedu janjce iz stada i mlada goveda iz štale.
5. Đeru se uz zvuk harfa, izmišljaju sebi kao David sprave za igru.
6. Piju vino iz zdjela i mažu se najboljim uljem, a ne mare za pad Josipov.
7. Zato će sad otići u progonstvo na čelu prognanikâ, i zamuknut će veselje raskošnikâ.
8. Zakleo se je sam sobom svemogući Gospod, govori Gospod, Bog nad vojskama: »Oduravam gizdu Jakovljevu i mrzim na palače njegove i predajem grad zajedno sa stanovnicima njegovim.«
*9. I ako deset ljudi samo ostane u jednoj kući, moraju i oni umrijeti.
*10. Ako jednoga rođak njegov nosi van i spali ga, da iznese kosti njegove iz kuće, i ako upita jednoga, koji se je sakrio u nutrini kuće: »Ima li još tko kod tebe?«, on odgovori: »Nitko!« i pridoda: »Šu-

(25) Neka nitko ne prigovori, da je Bog sam ustanovio žrtvenu službu u pustinji; jer su onda doduše, po nalogu Božjem, Izraelci prinosili žrtve, ali nijesu ujedno služili idolima, kako to biva sada.

(26) Vulgata ima: »I nosili ste šator Molohu svojemu, i sliku idola svojih, zvijezdu boga svojega, što ste načinili sebi« (»Et portastis tabernaculum Moloch vestro, et imaginem idolorum vestrorum, sidus dei vestri, quae fecistis vobis«).

Gl. 6. (2) »Od ovih kraljevstva«, naime od Izraela i Jude. — Nekad glasoviti i moćni gradovi Kalane u Babiloniji (1 Mojs 10, 10), Emat na Orontesu (4 Kralj 14, 25. 28) i Get u zemlji filistejskoj (4 Kralj 12, 18) danas su neugledni i slabi. Na njihovu primjeru neka bi spoznao oholi narod u sjevernom kraljevstvu, da može i za njegovu državu doći čas poniženja.

(3) Ne će da vjeruju; zato se podaju lažnoj sigurnosti; ali svojim opačinama primiču kazneni sud.

(9) Strašni pomori istrijebit će pučanstvo.

(10) Taj, koji odgovara, boji se, da ne bi drugi na žalosnu vijest o smrti svih ukućana pun boli potužio se Bogu i spomenuvši ime Božje kao upozorio rasrđenog Boga na njega, tako da bi bio i on umoren.

ti!«, jer se ne smije imenovati ime Gospodnje.
11. Jer evo, Gospod zapovijeda, i udaraju na palače da se razvale i na kolibe da se raspadnu.
*12. Trče li konji po stijeni, ili ore li se volovima more, da vi pretvarate pravo u utrov, plod pravednosti u pelen?
*13. Vi se radujete Lodabaru i govorite: »Nijesmo li svojom snagom zauzeli Karnaim?«
*14. »Jer evo, kućo Izraelova, ja ću podignuti proti vama narod,« govori Gospod, Bog nad vojskama. »On će vas pritisnuti odanle, gdje se ide u Emat, do potoka u pustinji.«

GLAVA 7.

Viđenja o propasti Izraela: prva tri viđenja. Progon proroka Amosa.

*1. Ovo mi dade svemogući Gospod da gledam: Gle, učini da postanu skakavci, kad je počela nicati otava — bila je to trava iza kraljeve kosidbe.
2. Kad su bili sasvim proždérali zelen zemlje, tada se ja pomolih: »Svemogući Gospode, oprosti! Kako će opstati Jakov? Jer je on tako malen!«
3. Tada se sažali Gospodu. »To se ne će dogoditi!« reče Gospod.
*4. Ovo mi dade svemogući Gospod da gledam: Gle, svemogući Gospod pozva oganj za kaznu. Oganj proždrije veliku bezdanu i utamani baštinu Gospodnju.
5. Tada se ja pomolih: »Svemogući Gospode, odustani! Kako će opstati Jakov? Jer je on tako malen!«
6. Tada se sažali Gospodu. »Ni to se ne će dogoditi!« reče svemogući Gospod.
*7. Ovo mi dade da gledam: Gle, Svemogući je stajao pred jednim zidom. Držao je ćuskiju u ruci svojoj.
8. I upita me Gospod: »Što vidiš, Amose?« Ja odgovorih: »Ćuskiju.« Tada reče Svemogući: »Evo, ja ću metnuti ćuskiju posred Izraela, naroda svojega. Ne ću ga više štedeći prolaziti.
9. Neka se opustoše visine Izakove i razore svetišta Izraelova! Proti kući Jeroboamovoj ustat ću s mačem.«
10. Amazija, svećenik u Bethelu, posla k Jeroboamu, kralju Izraelovu, i poruči mu: »Amos diže bunu na te u kući Izraelovoj. Zemlja ne može više podnositi svih govora njegovih.
*11. Jer je Amos ovako govorio: ‚Jeroboam će poginuti od mača, a

(12) Izrael povređujući pravdu radio je proti svemu redu u prirodi.
(13) Lobadar i Karnaim bili su dva grada, što ih je Izrael bio oteo Sircima.
(14) Od sjeverne međe do južne pritisnut će neprijatelj Izraelce.
Gl. 7. (1 sl.) Prva dva viđenja padaju u vrijeme, prije nego je Amos morao navijestiti neuklonivi sud.
(1—3) Jato skakavaca proždera drugu kosidbu, što je pripadala narodu, a prva je kosidba čitava bila pripala kralju. Skakavci znamenuju neprijatelja, koji će opustošiti zemlju. Zagovorom prorokovim otklanja se pogibao.
(4—6) Velika suša osuši svu koliku vodu. Sva zemlja postade jedna pustoš. Suša je slika neprijateljskoga oplijenjenja. Zagovor prorokov otkloni pogibao. — »Velika bezdana«, t. j. more. »Baština Gospodnja«, t. j. Palestina.
(7—9) Kako narod ostaje tvrdoglav u svojim grijesima, premda je Bog odložio kazneni sud na zagovor prorokov, postalo je uništenje zemlje i kraljeve kuće neotklonivo.
(11) Prvi dio tvrdnje laž je. Amos nije bio rekao, da će Jeroboam pasti od mača, nego samo, da je kraljeva kuća posvećena propasti.

Izrael će putovati iz zemlje svoje u progonstvo.'«

12. I Amazija reče Amosu: »Vidioče, idi, ukloni se u zemlju Judinu! Ondje jedi kruh svoj i ondje prorokuj!

13. Ne prorokuj više u Bethelu; jer je on svetište kraljevsko i hram kraljevine.«

*14. Tada odgovori Amos Amaziji: »Nijesam niti prorok ni proročki učenik, nego sam govedar i uzgajam dudove.

15. Ali me je Gospod uzeo od stada, i Gospod mi je zapovjedio: ‚Idi, prorokuj mojemu narodu Izraelu!'

16. A sada čuj riječ Gospodnju! Ti kažeš: ‚Ne prorokuj proti Izraelu i ne svjedoči proti kući Izakovoj!'

17. Zato ovako veli Gospod: ‚Žena će tvoja činiti sramotu u gradu. Sinovi će tvoji i kćeri tvoje pasti od mača. Zemlja će se tvoja razdijeliti mjeračkim užem. A ti ćeš sam umrijeti u nečistoj zemlji, i Izrael mora putovati iz svoje zemlje u progonstvo.'«

GLAVA 8.

Četvrto viđenje: viđenje košarice sa zrelim voćem.

*1. Ovo mi dade svemogući Gospod da gledam: Gle, tu je bila košarica sa zrelim voćem.

2. I on me upita: »Što vidiš, Amose?« Ja odgovorih: »Košaricu sa zrelim voćem.« Tada mi reče Gospod: »Dolazi kraj mojemu narodu Izraelu. Ne ću ga više štedeći prolaziti.

*3. Pjesme u palači bit će ridanje u onaj dan,« govori svemogući Gospod. »Velik će biti broj mrtvih tjelesa. Svuda će se pobacati. Tiho!«

4. Čujte ovo, koji gazite siromaha, upropašćujete maloga čovjeka!

*5. Kažete: »Kada će napokon proći mlađak, da prodajemo žito! Kada subota, da možemo otvoriti žitnice? Mi bismo smanjili mjeru, povećali uteg i varajući krivotvorili mjerila.

6. Kupovat ćemo siromaha za novce, ubogoga za par opanaka. Htjeli bismo prodavati otražak od žita.«

7. Ali se je Gospod zakleo slavom Jakovljevom: »Nikada ne ću zaboraviti nijednoga djela njihova.«

8. Ne mora li se zemlja potresti od toga, ne moraju li protužiti svi stanovnici njezini, tako da se ona posvuda podigne kao Nil i uskipi i padne kao Nil u Egiptu?

9. »U onaj će se dan dogoditi,« govori svemogući Gospod, »i učinit ću da sunce iščezne upodne i pomračit ću zemlju za bijela dana.

10. Pretvorit ću blagdane vaše u žalost, sve pjesme vaše u naricanje za mrtvim. Metnut ću odjeću žalosti oko svih bedara, učinit ću ćelavom svaku glavu. Rasplakat ću zemlju kao za sinom jedincem. Gorak dan bit će joj kraj.«

(14 sl.) »Ja nijesam prorok kao oni, koje vi nazivate prorocima, i nijesam pripadao nikakvoj proročkoj školi, nego sam bio neposredno pozvan od Boga.« O proročkom učeniku isp. 1 Kralj 10, 5 s bilješkom.

Gl. 8. (1—3) Zrelo voće znači, da je Izrael sazreo za kazneni sud.

(3) Nitko neka se ne usudi optuživati Boga.

(5 sl.) Jedva čekaju svršetak blagdanâ, svetkovine mlađaka i subote, da se opet dadnu na svoje nečiste poslove. — Svetkovina mlađaka ili prvi dan mjeseca bio je vjerski blagdan, u koji je bilo zabranjeno prodavati ili kupovati (4 Mojs 28, 11; 2 Ezd 10, 32).

*11. »Gle, doći će dani,« govori
svemogući Gospod, »kad ću poslati
glad u zemlju, ne glad kruha ni žeđ
vode, nego slušanja riječi Gospod-
njih.
12. Tada će se potucati od mora
do mora, trčat će od sjevera do is-
toka, da traže riječ Gospodnju. Ali
je ne će naći.
13. U ono će vrijeme obamirati
lijepe djevojke i ginut će mladići
od žeđi:
*14. Oni, koji se sada kunu ido-
lima samarijskim i govore: ‚Tako
da je živ bog tvoj, Dane! Tako da
je živ bog tvoj, Bersabejo!' Oni će
pasti i ne će više ustati.«

GLAVA 9.

Peto viđenje: razor hrama.

*1. Vidio sam Svemogućega gdje
stoji na žrtveniku i govori: »Udari
na glavicu stupa, da se zatresu gre-
de, i razmrskaj ih, da padnu na
glavu svima! Mačem ću pobiti, što
ostanu živi. Ne će uteći između
njih nijedan! Nijedan, koji je
umaknuo od njih, ne će se moći
spasiti!
*2. I ako bi provalili u svijet
mrtvih, i odatle će ih izvaditi ru-
ka moja. I da bi se popeli do na
nebo, i odatle ću ih skinuti.
3. I kad bi se sakrili gore na
Karmelu, tamo ću ih pronaći i uze-
ti. I da se sakriju ispred mene na
dnu mora, ondje ću zapovjediti ži-
votinjama morskim, da ih unište.
4. I da otidu u ropstvo pred ne-
prijateljima svojim, i ondje ću za-
povjediti maču, da ih pobije. Upra-
vit ću oko svoje njima na nesreću,
a ne na spasenje.«
5. Svemogući Gospod nad voj-
skama, koji se dotakne zemlje, ta-
ko da se ona rastapa i tuguju svi
stanovnici njezini, da se diže po-
svuda kao Nil i spušta se kao Nil
u Egiptu,
6. On, koji je sagradio u nebu
odaje svoje, svod svoj osnovao na
zemlji, On, koji zovne vode mor-
ske i izlijeva ih po zemlji: »Go-
spod« je ime njegovo!
*7. »Vrijedite li mi više, sinovi
Izraelovi, negoli Kušiti?« govori
Gospod. »Jest, izveo sam Izraela iz
Egipta, ali isto tako Filistejce iz
Kaftora i Arameje iz Kira.
8. Gle, na grješno kraljevstvo oči
su svemogućega Gospoda upravlje-
ne. Sa zemlje ću ga zatrti. Ali ne
ću sasvim zatrti kuće Jakovljeve,«
govori Gospod.
9. »Jer evo, dat ću naputak i ra-
strest ću među sve neznabožačke
narode kuću Izraelovu, kao što se
trese žito u rešetu; nijedno dobro
zrno ne će pasti na zemlju.
10. Od mača će poginuti svi zli-
kovci u narodu mojem, koji sad go-

(11) »Poslat ću glad«, duboku i tužnu potrebu kao glad. Jer će Bog povući svoje proroke i ne će više govoriti preko njih. Oni, koji su prezirali svaku riječ proročku, čeznut će u one strahovite dane za Božjom poukom, da nađu savjet i utjehu. Isp. Tjer 2, 9; Ezek 7, 26; Mih 3, 7.

(14) Dan i Bersabeja bili su mjesta s idolskim svetištima.

Gl. 9. (1—4) Prorok gleda u viđenju, kako Bog zapovijeda anđelu, da razori hram u Jeruzalemu, tako da njegove ruševine pokopaju sakupljeno mnoštvo. One, koji ostanu na životu, kamogod utekli, Bog će naći i uništiti. Viđenje znamenuje pad Božje države.

(2) Prorok se služi raznim slikama, da što zornije prikaže nemogućnost spasenja bijegom. Nitko ne će uteći od propasti.

(7) Izraelci neka se ne uznose nad druge narode! Bog se ne brine samo za Izraela. Kao što je izveo Izraela iz Egipta, tako je i Filistejce vodio iz Kaftora (Krete) u sadašnju njihovu postojbinu i Arameje iz Kira u njihovu postojbinu (isp. 1, 5). Isto tako bit će kažnjeni kao oni (isp. 1, 5. 7).

vore: ‚Nas ne će pogoditi nesreća! Ne će nas dostignuti!'«
*11. U ono vrijeme podignut ću raspalu kolibu Davidovu, zatvorit ću pukotine njezine, popravit ću razvaline njezine i sagradit ću je, kao što je bila u dane prošlosti,
*12. Da posjeduju, što je ostalo od Edoma, i sve neznabožačke narode, nad kojima se izvikalo ime moje,« govori Gospod, koji izvršuje ovo.
*13. »Evo, doći će dani,« govori Gospod, »kad će orač stizati žeteoca, gnječilac grožđa sijača. Gore će kapati slatkim vinom, i svi će se humovi rastapati.
14. Tada ću okrenuti sudbinu Izraela, naroda svojega: oni će posagraditi opustošene gradove i stanovati u njima, nasadit će vinograde i piti vino iz njih, nasadit će vrtove i uživati plodove njihove.
15. Posadit ću ih u zemlju njihovu, da se više ne iščupaju iz zemlje svoje, koju sam im dao,« govori Gospod, Bog tvoj.

(11) Prorok proriče uzdignuće mesijanskoga kraljevstva po kući Davidovoj. Rod je Davidov u ono vrijeme kao raspala koliba. I sjaj i bogatstvo i kraljevstvo, sve mu je oduzeto. Ali će ga Bog podignuti do novoga sjaja.

(12) Novo Davidovo kraljevstvo obuhvatat će sve narode, što su poprimili vjeru u Boga. »Ime izvikivati nad kim« znači navijestiti pripadnost nekomu (2 Kralj 12, 28; 5 Mojs 28, 10). Jer je prava spoznaja Božja preduvjet za pripadnost ovomu kraljevstvu, zato ono nije svjetsko-političko, nego duhovno-ćudoredno kraljevstvo.

(13 sl.) Blagoslovi i vanjska dobra jesu često puta kod prorokâ slika nutarnjih mesijanskih darova spasenja. U svoj vječnosti ne će se više ta dobra spasenja oduzeti narodu Božjemu. Kraljevstvo Božje nema kraja.

PROROK ABDIJA

1. Abdija (»Sluga Gospodnji«), najmanji od malih proroka, napisao je kratko proročanstvo proti Edomcima, jer su oni zajedno s Kaldejcima poharali grad Jeruzalem. Nepoznat nam je rod i život proroka Abdije. Općenito se drži, da je njegovo proročanstvo izašlo pod kraljem Joramom Judinim (849—842). Prema tomu osvojenje Jeruzalema, o kojem Abdija izvješćuje u r. 11, bilo bi ono poharanje grada, što se opisuje u 2 Dnev 21, 16 sl. Tada je vladalo i neprijateljstvo među Edomcima i Judejcima. Da proročanstvo Abdijino ne misli na osvojenje Jeruzalema pod Nabuhodonozorom u godini 586., može se razabrati i iz toga, što Abdija govori samo o jednom osvojenju i poharanju, a ne o razorenju grada i odvođenju u babilonsko ropstvo.

2. Knjižica Abdijina sadrži kratko proročanstvo o Božjem sudu nad Edomom (1—9), o krivnji Edomovoj (10—15) i o proslavljenju kraljevstva Božjega (16—21).

3. Proti jedinosti i istinitosti knjige ne može se ništa ozbiljno navesti. I na kanonski ugled knjige Abdijine nije se nikada ni od koga napadalo.

PROROK ABDIJA

1. Viđenje Abdijino. Ovako veli svemogući Gospod o Edomu: Od Gospoda čuli smo ovaj glas, među narode bila je poslana ova vijest: »Ustajte! Dignut ćemo se na nj u boj!«:

2. »Gle, učinit ću te malim među narodima. Prezren ćeš biti preko mjere.

*3. Oholost srca tvojega zaludila te. U rasjelinama kamenitim stanuješ, imaš svoje sjedište na visini: zato misliš u sebi: ‚Tko me može oboriti na zemlju?'

4. I visoko si sagradio kao orao, jest, pod same zvijezde gnijezdo svoje: ipak sam te odatle oborio dolje«, govori Gospod.

*5. Kad bi došli k tebi kradljivci ili noćni lupeži, — kako si dotjeran do ništa! — oni bi samo krali, koliko bi trebali. Kad bi došli vinogradari u vinograd tvoj: oni bi još ostavili pabirke.

6. Kad se pretražuje Ezav, prekopava se blago njegovo!

*7. Natrag do granice gonit će te svi saveznici tvoji. Zaludit će te i silu ti nanijeti, koji su ti bili prijatelji. Tvoji drugovi za stolom podmeću ti zamke, a ti to ne slutiš.

8. »Doista, u onaj će se dan dogoditi«, govori Gospod, »tada ću uništiti mudrace edomske, razumne u gori Ezavovoj.

*9. Tvoji će junaci, Temane, očajati, da se unište svi stanovnici iz gore Ezavove.«

10. Za umorstvo, za zlodjelo na tvojemu bratu Jakovu pokrit će te sramota! Bit ćeš istrijebljen za vječna vremena.

*11. Jer si tada stajao suprot, kada su inostranci odvodili u ropstvo vojsku njegovu, i tuđinci prodirali na vrata njegova i bacali ždrijeb nad Jeruzalem, i ti si bio kao jedan od njih.

12. Ti nijesi trebao gledati dana brata svojega, dana nesreće njegove, nijesi trebao radovati se sinovima Judinim u dan uništenja njjihova, nijesi trebao podsmijevati se u dan nevolje njihove.

13. Nijesi trebao prodrijeti na vrata naroda mojega u dan nesreće njegove, nijesi trebao naslađivati se na zlu njegovu u dan pogibli

---

(3) Edom je gorovita zemlja s mnogim rasjelinama kamenitim.

(5) Edomovi neprijatelji ne čine kao kradljivci i vinogradari, koji još ostave nešto; oni dapače oplijene sasvim zemlju.

(7) Edomce sami njihovi prijašnji prijatelji i saveznici ostavljaju, varaju i zlostavljaju.

(9) Teman je grad u Edomu i stoji često za oznaku cijele zemlje (isp. Am 1, 12). Vulgata ima: »Junaci tvoji s juga...« (»Fortes tui a meridie«).

(11) Kad su tuđi narodi osvajali Jeruzalem, nalazili su se tu i Edomci i učestvovali su na haranju grada. Edom je pritom radio ne kao bratski narod, nego kao tuđini neznabošci. — Tumačitelji se razilaze u pitanju, koji je ovo bio napadaj na Jeruzalem. Jedni su za napadaj babilonski, drugi (i mi s njima) za napadaj filistejski (isp. naš gornji izvještaj o proroku Abdiji, str. 672).

njegove, nijesi trebao pružati ruku svoju u dan nevolje njegove.

14. Nijesi trebao da stojiš na raskršćima, da ubijaš bjegunce njegove, i nijesi trebao da izdaješ onih, što izmakoše u dan tjeskobe.

15. Jer je blizu dan Gospodnji nad svim narodima! Kako si činio, tako će ti biti: djela tvoja padaju natrag na vlastitu glavu tvoju.

*16. Doista, kao što ste vi morali piti na svetoj gori mojoj, tako će sveudilj piti svi narodi, piti i srkati i biti, kao da ih nije bilo nikada.

17. Ali će na gori Sionu biti spasenje. Ona će biti utočište. I kuća Jakovljeva pobijedit će pobjeditelje svoje.

*18. Kuća Jakovljeva bit će oganj i kuća Josipova plamen. A kuća Ezavova postat će strnjika! Oni će je zapaliti i sažeći: ništa ne će više ostati od kuće Ezavove! Jer je to rekao Gospod.

*19. Tada će južna zemlja zaposjesti goru Ezavovu i nizinu Filistejaca. I polje će Efraimovo zaposjesti i polje samarijsko, i Benjamin Galaad.

*20. Prognanici vojske Izraelaca zaposjest će sva mjesta Kanaanaca do Sarepte. Zarobljenici iz Jeruzalema, koje prognaše u Sefarad, baštinit će južne gradove.

*21. Izbavitelji će uzaći na goru Sion, da sude gori Ezavovoj. A kraljevstvo će biti Gospodnje.

(16) Kao što su Judejci morali piti čašu gnjeva Gospodnjega na svetoj gori Sionu kod osvojenja grada, tako će morati svi narodi iz nje srkati i sasvim iščeznuti i nestati.

(18) Sjeverno kraljevstvo i južno kraljevstvo navalit će zajednički na Edom i uništiti ga.

(19) Judejci u južnoj zemlji zaposjest će zemlju Edomaca. Judejci u nizini između gorja i Sredozemnoga mora zaposjest će zemlju Filistejaca i zemlju Efraimovu sa Samarijom. Benjamin će se naseliti u Galaadu.

(20) Gdje leži Sefarad, ne zna se.

(21) Bog će svojemu narodu poslati izbavitelje, kao što su bili Suci. A sam je Bog kralj mesijanskoga kraljevstva Božjega.

PROROK JONA

1. J o n a, sin Amatijev, po svoj prilici isti je prorok jednakog imena, koji je bio iz Get-Ofera (kod Nazareta) u plemenu Zabulonovu i pod Jeroboamom II. (783—743 pr. Kr.) prorekao pobjedu nad Sircima (isp. 4 Kralj 14, 25).

2. S a d r ž a j knjige proroka Jone razlikuje se od sadržaja ostalih proročkih spisa u tom, da se ne iznose govori prorokovi, nego izvještaj o poslanju Jone u Ninivu, »grad veliki«. Jona gleda izmaći se bijegom nalogu Božjemu, da propovijeda pokoru u Ninivi (1, 1—3), ali biva od Boga čudesnim načinom na to naveden (1, 4—2, 11), da izvrši s uspjehom nalog Božji (3, 1—4, 11).

3. S v r h a je knjizi proroka Jone u tom, da pokaže općenitost Božje volje spasenja za neznabošce i Židove na jednom primjeru i da zabaci tjesnogrudno ograničenje spasenja na izabrani narod kao otpad od prave objavljene vjere. Ujedno je ova pripovijest opomena Izraelu, da sluša propovijed prorokâ u pravom osjećanju pokore i da se ne dadne zasramiti od neznabožaca.

4. P o v i j e s t knjige proroka Jone bila je uvijek pripoznata i od staroga židovstva i od stare crkvene predaje. Za nju osobito svjedoči sâm Isus Krist u Mt 12, 40, gdje se on poziva za svoje uskrsnuće na znak Jone proroka, koji je bio u utrobi morske nemani tri dana i tri noći, pa će tako i Sin čovječji biti u srcu zemlje tri dana i tri noći.

5. Da je p i s a c knjige proroka Jone sâm prorok Jona, to se nigdje u knjizi niti tvrdi, niti niječe. Ali kako se čini, da sjajno doba Ninive (razorena g. 612. pr. Kr.) po 3, 3 već pripada prošlosti, i kako mnogi jezični izrazi upućuju na mlađe doba, to mnogi katolički tumačitelji Svetoga Pisma uzimaju, da je jedan nepoznat pisac kasnije ispripovjedio »dnevnik« Jonin.

PROROK JONA

GLAVA 1.

Jona ne posluša naloga Božjega. Bura na moru. Jona u more bačen.

*1. Riječ Gospodnja dođe Joni, sinu Amatijevu:

2. »Ustani, idi u Ninivu, grad veliki, i propovijedaj ondje! Jer zloća njihova prodrla je do mene.«

*3. A Jona ustade da pobjegne od Gospoda u Tarsis. Siđe u Jopu i nađe tamo lađu, koja je išla u Tarsis. Plati vozarinu i ukrca se, da se tako odveze od Gospoda u Tarsis.

4. Ali Gospod posla silan vjetar na more, i nastade na moru jaka bura, tako da je lađa bila blizu da se razbije.

*5. Lađari su se uplašili, i svaki zavikao svojega boga. Bacali su u more sprave lađine, da bi stim olakšali lađu. A Jona je bio sašao na dno lađi, legao i zaspao.

6. Tada pristupi k njemu kapetan lađe i upita ga: »Što ti spavaš? Ustani i prizivaj Boga svojega! Možda nam se smiluje taj Bog, da ne poginemo.«

7. Potom rekoše jedan drugome: »Dođite, bacit ćemo ždrijeb, da vidimo, čijom krivnjom pogodi nas ova nesreća!« Baciše dakle ždrijeb, i pade ždrijeb na Jonu.

8. Tada mu rekoše: »Daj da znamo, čijom nas krivnjom pogodi ova nesreća! Što je tvoj zanat? Odakle ideš? Gdje ti je postojbina? Od kojega si naroda?«

9. On im odgovori: »Ja sam Hebrejin. Štujem Gospoda, Boga nebeskoga, koji je stvorio more i suhu zemlju.«

10. Tada se vrlo uplašiše ljudi i upitaše ga: »Što si učinio?« Jer su doznali ljudi, da je on bio na bijegu od Gospoda; jer im je to priznao.

11. Upitaše ga ovako: »Što ćemo činiti s tobom, da odustane more od nas?« More je naime bučilo sve žešće.

12. Tada ih on zamoli: »Uzmite me i bacite me u more! Tada će more odustati od vas. Jer znam, da je poradi mene došla na vas ova velika bura.«

*13. A ljudi su veslali, da opet dođu na zemlju. Ali nijesu mogli;

Gl. 1. (2) Niniva (Ninive) bila je glavni grad asirskoga kraljevstva, na lijevoj obali Tigrisa, naprema današnjem gradu Mosulu.

(3) »Da pobjegne od Gospoda«, t. j. da pobjegne u zemlju, u kojoj se ne štuje Gospod. — Tarsis je trgovište Feničana u Španjolskoj na ušću Quadalquivira. Jona je htio umaći Božjemu nalogu bijegom, jer je u održanju Ninive vidio političku opasnost za Izraela. — Jopa, današnja Jafa, 75 km sjeverozapadno od Jeruzalema, bila je jedina luka Izraelaca na Sredozemnom moru. — Hebrejski izraz nagovješćuje, kao da je Jona uzeo za sebe cijelu lađu.

(5) Lađari (matrozi, mornari) bili su iz raznih neznabožačkih naroda.

(13 sl.) Kao neznabošci ne niječu mornari bistvo i moć drugih bogova. A jer su osvjedočeni, da je Gospod, Bog nebeski, poslao buru poradi bijega Jonina, hoće da se oslobode proroka i da ga iskrcaju na kopno. Kad im to nije pošlo za rukom, prepustiše samome Bogu odluku nad njegovim životom. Predadoše Jonu sudu Božjemu.

jer je more navaljivalo sve žešće na njih.

14. Tada povikaše Gospodu: »Ah, Gospode, ne daj da poginemo poradi života ovoga čovjeka! Nemoj to metnuti na nas kao nedužno prolivenu krv, nego učini, Gospode, što se dopada tebi!«

15. Potom uzeše Jonu i baciše ga u more. Tada presta more bučiti.

16. Ali se ljudi vrlo pobojaše Gospoda. Prinesoše žrtvu Gospodu i učiniše zavjet.

GLAVA 2.

Jonina molitva i izbavljenje.

*1. A Gospod zapovjedi, te velika riba proguta Jonu. Tri dana i tri noći ostade Jona u utrobi ribe.

2. I Jona se pomoli u utrobi ribe Gospodu, Bogu svojemu,

*3. I reče: »Iz tjeskobe svoje zavapih Gospodu: on mi dade odgovor. Iz krila podzemnoga svijeta povikah za pomoć: ti si čuo glas moj.

4. Ti si me bacio u dubinu, u srce moru, da me je optekla voda. Sve poplave tvoje i vali tvoji prelazili su preko mene.

5. Pomislio sam: ‚Odbačen sam ispred očiju tvojih. Kako mogu dalje još gledati sveti hram tvoj?'

6. Vode mi doprle već do blizu života. Dubina me opkolila. I oko glave bila mi se ovila sita.

*7. Upao sam do temelja gorskih. Prijevornice zemaljske zatvorile me do vijeka. Tada si me izvadio iz jame, Gospode, Bože moj!

8. Kad mi već gotovo iščeznuo život, spomenuo sam se Gospoda. Molitva je moja prodrla k tebi u svetom hramu tvome.

9. Koji štuju ništave idole, ostavljaju onoga, koji im je spasenje.

10. A ja ću ti zahvalom glasnom prinijeti žrtvu. Što sam zavjetovao, platit ću. U Gospoda je spasenje!«

*11. Tada Gospod zapovjedi ribi, i ona izbljuva Jonu na zemlju.

GLAVA 3.

Propovijed Jonina u Ninivi i njezin uspjeh.

1. Opet dođe riječ Gospodnja Joni:

2. »Ustani, idi u Ninivu, grad veliki, i drži mu propovijed, koju sam ti naložio!«

*3. Jona ustade i otide u Ninivu po naputku Gospodnjem. Niniva je bila nekoć grad silno velik, tri dana hoda dug.

*4. Jona poče dakle ići u grad jedan dan hoda, i propovijedao je:

Gl. 2. (1) »Velika riba«: obično se uzima, da je to bio kit. Nije u tom poteškoća, da takova riba, morska neman, može progutati i odrasla čovjeka. Čudo je u tom, da je Jona ostao živ tri dana u utrobi ribe. I tako je prorok Jona postao prilika uskrsnulog Spasitelja, koji je počivao u grobu tri dana i tri noći (Mt 12, 40).

(3) Ova molitva opisuje misli i osjećaje prorokove djelimice u slikama i izrazima, što se nalaze i u drugim molitvama (isp. Ps 18 [17], 7; 31 [30], 23; 42 [41], 8; 69 [68], 2).

(7) Prorok se već nalazi kao u podzemnom svijetu. Prijevornice su zemaljske ondje, gdje počinje podzemni svijet (hebr. šeol).

(11) Očito je bio Jona na obali Palestine izbačen na zemlju.

Gl. 3. (3) Možda su bila četiri grada: Niniva, Rehobot, Kale i Resen, uzeta kao jedan grad (isp. 1 Mojs 10, 11 sl.).

(4 sl.) Ispunjenje proročanstva bilo je, kako pokazuje dalje pripovijedanje, uvjetovano i zavisno od pokore Ninivljana. Propovijed nije sigurno bila u to malo riječi proročanstva. I Joni nije bilo teško sporazumjeti se s Ninivljanima, kojih je jezik bio vrlo srodan hebrejskomu. Brzi uspjeh njegove propovijedi ima svoj uzrok i u teškim kušnjama (kuga, pobune), što su bile pogodile zemlju pod kraljem Asurdanom III. (771—754), dakle u vrijeme, kad je bio poslan Jona u Ninivu.

»Još četrdeset dana, i Niniva će propasti!«
5. Ninivljani povjerovaše Bogu, oglasiše post i obukoše se, veliki i mali, u pokorničke haljine.
6. Vijest o tom doprije i do kralja u Ninivi. Tada on ustade sa svojega prijestola, skide sa sebe svoj plašt, zamota se u pokorničku haljinu i sjede u pepeo.
*7. Onda dade oglasiti u Ninivi: »Zapovijed kralja i njegovih knezova: Ljudi i životinje, goveda i ovce ne smiju okusiti ništa! Ne smiju ići na pašište i na pojište,
*8. Nego se moraju — čovjek i stoka — pokriti haljinama žalosti! Neka se glasno zaziva Bog, i neka se svaki okani svojega zla puta i opakoga djela svojih ruku!
9. Možda se opet umilostivi Bog i odustane od ljutoga gnjeva svojega, tako da ipak ne izginemo.«
10. Kada Bog vidje djela njihova, da se naime okaniše svojega zla puta, tada se sažali Bogu radi nesreće, kojom im je bio zaprijetio, i ne učini je.

GLAVA 4.

Ozlovoljenoga Jonu Bog poučava.

*1. To vrlo ozlovolji Jonu, i on se rasrdi.
2. Ovako se on pomoli Gospodu: »Ah, Gospode, to je eto ono, što sam mislio, kad sam još bio u svojoj postojbini! Uprav zato htio sam prije pobjeći u Tarsis. Jer znao sam, da si ti Bog milostiv i milosrdan, dugotrpan i bogat milosrđem i sažališ se radi nesreće.
3. A sada, Gospode, uzmi ipak život moj od mene; jer je bolje za me da umrem nego da živim!«
4. Ali ga Gospod samo upita: »Je li pravo od tebe, da si tako zlovoljan?«
5. Tada izađe Jona iz grada i sjede na istoku grada. Načini ondje sebi kolibu, i sjedio je pod njom u sjeni, da vidi, što će se dogoditi gradu.
*6. I Bog, Gospod, dade, te se izvi bršljan, koji uzraste nad Jonom, da glavi njegovoj pruži sjenu i da ga izliječi od njegove zlovolje. Jona se je bršljanu veoma radovao.
7. A kad je slijedećega dana zora osvanula, dade Bog, te crv podgrize bršljan, tako da je usahnuo.
8. Kad je bilo ogranulo sunce, posla Bog vruć istočni vjetar. I sunce upeče Jonu u glavu, tako da ga je ostavila sva snaga. Tada je sebi poželio smrt i rekao: »Bolje je za me da umrem nego da živim!«
9. A Bog upita Jonu: »Je li pravo od tebe, da si radi bršljana tako zlovoljan?« On odgovori: »Jest, pravo sam zlovoljan do smrti!«
10. Gospod odvrati: »Tebi je žao bršljana, premda se nijesi trudio za nj i nijesi ga odgojio. U jednoj se je noći izvio, i u jednoj je noći propao.
11. A meni da ne bude žao Ninive, velikoga grada, u kojem stanuje više od sto i dvadeset tisuća ljudi, koji ne mogu razlikovati između desna i lijeva, a usto još mnoge životinje?«

---

(7) Sličan oglas pokore, koji je propisao pokoru od sto dana, izdao je Asarhadon (681—669).

(8) Herodot (9, 24) pripovijeda, da su kod Perzijanaca i životinje učestvovale u običajima žalosti.

Gl. 4. (1) Jona je unaprijed vidio, da će njegovu narodu veliku nesreću, pa možda i propast donijeti jaki i ratoborni narod Asiraca, za koje je dobro znao, da snuju prodrijeti u prednju Aziju i Egipat.

(6 sl.) Bršljan, što raste brzo, vrlo je raširen na Istoku i mogao je dobro zaštititi od sunčane žege prorokovu kolibu. Kako brzo biljka uzraste, tako brzo i usahne. Brzi uzrast bršljana, o kojemu se ovdje govori (r. 10), ne može se objasniti bez osobitog zahvata Božjega.

PROROK MIHEJA

1. Miheja (»Tko je kao Gospod«) rodom je iz Morešet-Geta, grada u južnom kraljevstvu između Hebrona i Gaze. On je djelovao pod kraljevima Judinim Joatamom (738—736), Ahazom (736—721) i Ezehijom (721—693). Bio je suvremenik prorokâ Ozeja, Amosa i Izaije; dakle je različan od istoimenoga proroka (Miheja, sin Jemlin), koji je djelovao pod Ahabom u sjevernom kraljevstvu (isp. 3 Kralj 22, 8—28). Miheja je doživio sirsko-efraimski rat (735—734), opsjedanje grada Samarije i pad sjevernoga kraljevstva (722). On je još djelovao, kad je Senaherib, nasljednik Sargona II., došao u Palestinu i dao opsjedati grad Jeruzalem (701). Vidio je sramotni uzmak vojske i čudesno izbavljenje grada (isp. 4 Kralj 19, 35). Da propovijed proroka Miheje nije bila bez uspjeha, doznajemo iz Jer 26, 18. Jeremija izvješćuje, da je prorok Miheja uživao velik ugled u Jeruzalemu kod kralja Ezehije i kod naroda. Njegovo je djelovanje bez sumnje išlo za istim ciljem, za kojim je išao i njegov suvremenik, prorok Izaija. Miheja proriče kraljevstvima Judi i Izraelu, osobito njihovim glavnim gradovima Jeruzalemu i Samariji, kojima proriče u ime Gospodnje opustošenje i propast. Ali iza njihove propasti izaći će iz malena gradića Betlehema (Efrate) spasenje Mesije kralja, vječnoga Boga. Kao Jeremija udarao je i Miheja na nasilje vodećih krugova u narodu, a pobijao je i rašireno mišljenje u narodu, da se Judi ne može ništa dogoditi, jer da je on narod Božji i posjeduje hram.

2. Sadržaj knjige proroka Miheje dijeli se na tri dijela. Prvi odsjek radi o propasti sjevernoga i južnoga kraljevstva (1, 2—3, 12); drugi odsjek govori o utemeljenju mesijanskoga kraljevstva (4, 1—5, 14); treći odsjek pokazuje put k spasenju iz grijeha i pokvarenosti (6, 1—7, 20).

3. Knjiga proroka Miheje samo je izvadak iz više proroštava, što su bila naviještena u razna vremena. Jedinost i istinitost knjige Mihejine nije se mogla ničim oboriti. Njezin kanonski ugled nije se nikada ni od koga napadao (isp. Mt 2, 4—6 s Mih 5, 2).

PRORAK MIHEJA

GLAVA 1.

Sud Božjega gnjeva nad Samarijom i Judom.

1 Riječ Gospodnja, koja dođe Miheji iz Morešeta u vrijeme kraljeva Judinih Joatama, Ahaza i Ezehije. O Samariji i Jeruzalemu imao je on ova viđenja:

*2. Čujte, sva plemena! Slušaj, zemljo i što prebiva u njoj! Svemogući Gospod podiže se na vas s tužbom, Svemogući iz svetoga dvara svojega.

3. Gle: već ostavlja Gospod mjesto svoje, silazi, hodi po visinama zemaljskim.

*4. Pod njim se rastapaju gore, pucaju doline, kao vosak pred žeravicom, kao voda, što šumi niz strmen.

*5. To sve poradi opačina Jakovljevih, poradi grijehâ kuće Izraelove! Tko je skrivio otpad Jakovljev? Nije li Samarija? Tko je skrivio visine Judine? Nije li Jeruzalem?

6. »Učinit ću od Samarije gomilu kamenja na njivi, rasadnik vinove loze. Pobacat ću kamenje njezino u dolinu. Otkrit ću joj temelje.

*7. Svi rezani likovi njezini bit će razbijeni. Svi bludnički darovi njezini spalit će se u ognju. Sve ću idole njezine potrti. Jer se je od plaće bludničke to posakupilo, neka to opet bude plaća bludnička!«

*8. Radi toga plakat ću i tugovati. Bos ću hoditi, bez gornje haljine. Podignut ću plač kao čagalji, podignut ću viku kao nojevi.

*9. Nikada ne zacijeli rana, što joj je zadana. Jest, gnoji se dalje sve do Jude. Zahvata ona glavni grad naroda mojega: Jeruzalem.

*10. Ne javljajte to u Getu! Ne plačite u Bekaimu! U Betleafri valjajte se po prahu!

*11. Otidite, ljudi od Šafira, s golom sramotom! Stanovništvo Zaanana ne izlazi. Tugovanje u Beth-Haezelu ne da vam da ostanete tamo.

Gl. 1. (2 sl.) Božji »sveti dvor« i njegovo »mjesto« jest nebo.

(4) Dolazak Božji prati strahovita trešnja zemlje.

(5) Kazneni sud skrivili su idolopoklonstvo i služba po visinama, što je bilo zavladalo u sjevernom i južnom kraljevstvu.

(7) Bludnički darovi jesu zavjetni darovi idolima; štovanje idolâ jest otpad od Boga, jest blud.

(8) Bos i bez gornje haljine, t. j. u pokorničkoj samo haljini ići, znak je žalosti.

(9) Kazneni sud pogodit će i Judu i Jeruzalem.

(10—15) Tekst je pokvaren. Prorok riše tjeskobu i smetnju, što je zahvatila judejske gradove uoči ratne nesreće.

(11) Vulgata ima: »I otidite, stane (t. j. grade) lijepi, sramotom smeteni! Nije izašao koji stanuje na izlazu. Žalost će od vas primiti susjedna kuća, što stoji čvrsto.« (»Et transite vobis, habitatio pulchra, confusa ignominia: non est egressa quae habitat in exitu: planctum domus vicina accipiet ex vobis, quae stetit sibimet«).

12. Za dobro svoje seršću stanovnici u Marotu. Jer od Gospoda silazi nesreća do na vrata Jeruzalema.
13. Brze konje upregnite u kola, ljudi od Lahisa! On je bio početak grijehu kćeri sionske. Opačine Izraelove naučile su se u tebi.
*14. Zato se daje i tebi raspusna knjiga, Morešet-Gete! Kuće u Ahsibu prevarit će knezove Izraelove.
15. Baštinika tebi ću dovesti, stanovništvo u Maresi! U Odolam dolazi plemstvo Izraelovo.
*16. Ostrizi glavu sebi do kože poradi ljubljene djece svoje! Učini glavu sebi golom naširoko kao u jastrijeba! Jer se ona odvode od tebe.

GLAVA 2.

Sud nad velikašima. Prorokovi protivnici. Sabiranje i spasenje ostatka Izraelova.

1. Teško onima, koji smišljaju opako i snuju zlo na posteljama svojim, da to izvrše kad svane, jer im je vlast u ruci!
2. Dopadne li se njiva, otmu je, kuća, oduzmu je. Čine silu čovjeku i kući njegovoj, posjedniku i baštini njegovoj.
3. Zato ovako veli Gospod: »Pazite! I ja snujem jaram nesreće tome rodu. Iz njega ne ćete izvući vratova svojih, niti ćete hoditi uspravo pod njim. Bit će zlo vrijeme.«
*4. U onaj će se dan pjevati podsmješnica o vama. Pjevat će se pjesma s ovakom tužbom: »Gotovo je! Posve smo uništeni. Prodaje on baštinu naroda mojega. Ah, kako mi je odvlači! Odmetnicima porazdijeli polja naša.
5. Nitko nam ne nateže mjeračko uže, baca ždrijeb u općini Gospodnjoj.«
*6. »Nemojte sliniti!« tako sline oni. »Ne treba sliniti od toga! Pustit će on zar te psovke?«
*7. Ne kaže li se kući Jakovljevoj: »Je li duh Gospodnji samo pun gnjeva? Jesu li njegova djela takova?
8. Uprav se vi dižete kao neprijatelji proti narodu mojemu. Od haljina skidate plašt s onih, koji odilaze bezazleno, koji ne će svađe.
*9. Žene naroda mojega izgonite iz kuće miline njihove i djeci njihovoj otimate slavu moju za uvijek:
10. Ustanite, idite! Jer ovdje više nema ostanka poradi nečistoće, koja donosi pogibiju, neizlječivu pogibiju.
*11. Jest, kad bih ja bio kao jedan, koji ide za prijevarom i kazu-

(14) Vulgata ima: »Glasnike će poslati« (»dabit emissarios«).
(16) U znak žalosti strigla se je kosa (Iz 15, 2; 22, 12; Jer 16, 6). Uzrok je toj žalosti odvođenje stanovnikâ u ropstvo.
Gl. 2. (4 sl.) Osvojitelj dijeli svetu baštinu naroda odmetnim neznabošcima. Juda ne dobiva nikakva ždrijeba, nikakva dijela kao nekoć kod razdiobe zemlje pod Jozuom, kad se je plemenima ždrijebom odredilo i mjeračkim užetom izmjerilo njihovo područje. — Vulgata »pjesmu s tužbom« ovako prevodi: »Mi smo raseljeni i opustošeni. Prodan je dio naroda mojega. Kako će odstupiti od mene, da, kad se vrati, razdijeli zemlju našu!« (Depopulatione vestati sumus: pars populi mei commutata est: quomodo recedet a me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat!«).
(6) Velikašima, o kojima je govor u r. 1.—5., prorokove su propovijedi dozlogrdile. Podrugljivo nazivaju oni njegove govore »slinama«.
(7) Proroci ne propovijedaju samo nesreću. Njihove su riječi pune blagoslova za pobožne.
(9) Izgonite žene iz kuće, koju su zavoljele, i prodajete ih u ropstvo.
(11) Kad bih im proricao samo sreću i dobro, tad bih bio prorok po srcu njihovu. Vulgata ima: »...to bi bio jedan, kome bi se veselio taj narod« (»et erit, super quem stillatur populus iste«).

je laž, kad bih ti propovijedao za vino i za silovito piće, jest tada bih ja bio prorok svome narodu.

*12. »Sabrati, jest sabrat ću te svega, Jakove! Skupit ću ostatak Izraelov. Sastavit ću ih kao ovce u toru, kao stado u oboru, da bruji od ljudi.

13. Pred njima će tada ići probijač. Oni će probiti, proći će kroz vrata i izaći će. Kralj će njihov ići pred njima. Gospod će biti na čelu.«

GLAVA 3.

Krivnja narodnih vođa. Grijeh lažnih proroka. Propast Jeruzalema poradi opačina narodnih vođa.

1. Ja rekoh: »Čujte knezovi Jakovljevi, vođe kuće Izraelove! Nije li na vama, da znate pravo,

*2. Na vama mrziteljima dobra, prijateljima zla? Vi ljudima sadirete kožu s tijela i meso s kostiju.

3. Jedete meso naroda mojega i sadirete kožu s njih, prebijate im kosti, sasijecate ih kao meso u loncu, kao meso za čorbu u kotlu.«

4. Jedamput će vikati Gospodu. Ali ih ne će čuti i sakrit će lice svoje od njih u ono vrijeme prema djelima njihovim, što su ih počinili.

*5. Ovako veli Gospod o prorocima, koji zavode moj narod, koji, kad imaju nešto za svoje zube da grizu, navješćuju mir, a proti onome, koji im ne napunja usta, proglašuju rat:

*6. Zato će vam biti noć, a da ne gledate viđenja i tame, da ne mognete ništa vračati. Sunce će zapasti tim prorocima, dan će im postati noć.

7. Tada će se osramotiti vidioci, i vračari će se morati posramiti. Svi će zastrijeti bradu svoju, jer ne će biti odgovora Božjega.

*8. A ja, ja sam napunjen snagom od duha Gospodnjega, pravdom i srčanošću, da kažem Jakovu opačinu njegovu i Izraelu grijeh njegov.

9. Pa čujte ovo, poglavice kuće Jakovljeve, vođe kuće Izraelove, koji mrzite na pravdu i sve što je pravo izvrćete,

*10. Koji gradite Sion krvlju, Jeruzalem opačinom!

*11. Za mito govore pravdu poglavari njihovi. Svećenici njihovi uče za plaću. Proroci njihovi gataju za novce. Pritom se pozivaju na Gospoda i govore: »Nije li Gospod u sredini našoj? Nesreća ne će doći na nas!«

12. Zato: Poradi vas Sion će se preorati kao njiva, Jeruzalem će postati razvalina i gora hramska visina u šumu obrasla.

GLAVA 4.

Kraljevstvo Božje kraljevstvo istine i mira.

*1. Na svršetku danâ dogodit će se, da bude utvrđena gora s kućom Gospodnjom navrh gora, uzvišena

---

(12 sl.) Bog će iza suda sabrati ostatak Izraelov. Oni će porasti do silnoga mnoštva, koje će tvoriti samo jedno stado. Kao njihov kralj i vođa stajat će Bog na čelu njima. Izlazak iz Egipta jest prilika oslobođenja iz progonstva.

Gl. 3. (2—4) Prorok riše u slici okrutnu silu, kojom se vlada nad narodom.

(5) Lažni proroci varaju i zavode narod, kada za gadan dobitak navješćuju mir i sreću, a na pragu je kazneni sud Božji.

(6) Kad padne noć nesreće, ne će više moći proricati sreću i spasenje.

(8) On je pravi prorok, koji ne laska svojemu narodu, nego govori istinu.

(10) Grade sebi palače sredstvima, što ih prisvajaju nasiljem, umorstvom i nepravednim dobitkom.

(11 sl.) Oni misle da su sigurni, jer Bog u hramu prebiva u njihovoj sredini. Ali je isprazno pouzdanje njihovo. Bog će uništiti Jeruzalem i hram.

Gl. 4. (1—3) Isp. Iz 2, 2—4.

(1) »Na svršetku dana«, t. j. u vrijeme mesijanskog spasenja.

nad visinama. Tada će se k njoj stjecati narodi.

2. Mnogi će narod ići tamo i govoriti: »Dođite, pođimo na goru Gospodnju, u kuću Boga Jakovljeva! Neka nas on nauči svojim putovima! Mi hoćemo hoditi njegovim stazama!« Jer nauka izlazi sa Siona i riječ Gospodnja iz Jeruzalema.

*3. On sudi među svima narodima, govori pravdu među moćnim narodima do u daljinu. Oni raskivaju mačeve svoje na raonike, koplja svoja na kosijere. Ne diže više narod mača proti narodu. Više se ne uči ratu.

4. Svaki stanuje pod svojom vinovom lozom i smokvom, a da ga tko ne plaši. Jer to obećaše usta Gospodnja nad vojskama.

5. Jer svi narodi hode svaki u ime boga svojega; pa ćemo i mi hoditi u ime Gospoda, Boga svojega, u vijek i do vijeka.

6. »U ono vrijeme«, govori Gospod, »sabrat ću, što hramlje. Što je razagnano, skupit ću, i iscijelit ću, što sam udario.

7. Što hramlje, to ću učiniti ostatkom, što je bolesno, jakim narodom. I Gospod će biti kralj nad njima na gori Sionu od sada i do vijeka.«

*8. Ti kulo za stado, ti stražaro kćeri sionske, k tebi će prispjeti, k tebi će doći prijašnja vlast, kraljevstvo kćeri jeruzalemske!

9. Ali sada — što vičeš tako glasno? — Nema li kralja u tebi? Je li mrtav tvoj savjetnik, da te obuzeše bolovi kao ženu, što rađa?

10. Savijaj se, jecaj, kćeri sionska, kao žena, što rađa! Jer sad moraš van iz grada, na polju stanovati. Dolaziš u Babilon. Ali ćeš se tamo izbaviti. Tamo će te Gospod osloboditi iz ruke neprijatelja tvojih.

11. Sada dakako skupljaju se proti tebi mnogi narodi i govore: »Neka se oskvrni, da se oko naše napase na Sionu!«

*12. Ali oni ne znaju misli Gospodnjih i ne razumiju odluke njegove, da ih unosi kao snoplje na gumno.

*13. Ustani, vrši, kćeri sionska! Jer ću učiniti rog tvoj gvožđem, papke ću tvoje učiniti mjeđu. Satari mnoge narode! Posveti Gospodu blago njihovo, Gospodu vasionoga svijeta dobro njihovo!

*14. Sad ćeš biti potlačena, ti tlačiteljice: Nasip su oko nas povukli. Po obrazu udaraju štapom vladaoca Izraelova.

(3) Stara teokracija (bogovlada, svetovlada) protezala se je samo na jedan narod. Narodna će se ograda probiti. Novo kraljevstvo, kraljevstvo Božje, Crkva, jest univerzalno (općenito).

(8) Grad je Jeruzalem svojim padom postao kao kula za stado, t. j. posljednji, uzvisiti preostatak razorene tvrđave, što sada služi kao stražara stadu. Davidovo kraljevstvo, što će se maknuti od tebe odvođenjem kralja i naroda u ropstvo, opet će se vratiti k tebi.

(12) Kad izvrše narodi svoje poslanje za kaznu Izraelovu, postavit će se onda oni kao snoplje na gumno za vršenje.

(13) Vršenje je bivalo po životinjama, koje bi se gonile po gumnu, i njihovim bi se kopitima ili papcima izbilo zrnje iz ljuština. Ovdje je slika kaznenoga suda, što će ga Bog preko Izraela izvršiti na neznabošcima. U jeziku Staroga Zavjeta ima se stim izraziti pobjeda naroda Božjega u mesijansko vrijeme nad svima bezbožnim silama.

(14) Ali je sad Izrael, budući pobjeditelj nad neznabošcima, još teško pritisnut i potlačen. Opsjednut će grad Jeruzalem, kralja će zarobiti i nanijeti mu najveću sramotu.

U Vulgati ovaj (14.) redak započinje slijedeću (5.) glavu, i tako u glavi 5. od r. 2.—10. Vulgata ide za jedan redak naprijed pred hebrejskim izvornikom (isp. bilješku kod r. 11.).

GLAVA 5.

Kralj mira u novom Davidovu kraljevstvu.

*1. A ti, Betleheme-Efrato, među krajevima Judinim najmanji, iz tebe će mi izaći onaj, koji će biti vladalac u Izraelu. Njegov je početak iz davne davnine, iz danâ vječnosti.

*2. Zato ih On predaje, do vremena, kad rodi, koja rađa. Tada se vraća ostatak braće njegove k djeci Izraelovoj.

*3. On se pojavljuje i vlada u snazi Gospodnjoj, u veličanstvu imena Gospoda, Boga svojega. Oni će u sigurnosti stanovati; jer će se on tada pokazati velik do krajeva zemaljskih.

*4. I On će biti mir. Dođe li tad Asur u našu zemlju i prodre li u tvrđave naše, to ćemo postaviti suprot njemu sedam pastira i osam kneževskih ljudi.

5. Oni će opasti zemlju Asurovu mačem i zemlju Nimrodovu oštracem. Tako će nas on izbaviti od Asura, ako dođe u našu zemlju i stupi na međe naše.

*6. Tada će ostatak Jakovljev biti među mnogim narodima kao rosa od Gospoda, kao dažd po zelenoj travi, što ne čeka čovjeka, niti se uzda u djecu čovječju.

7. Tada će ostatak Jakovljev biti među neznabošcima usred mnogih naroda kao lav među životinjama šumskim, kao lavić među stadima ovaca, koji gazi, kad prodre, rastrga — i nitko ne može izbaviti!

8. Ruka će tvoja pobijediti neprijatelje tvoje. Svi će se protivnici tvoji istrijebiti.

*9. »U onaj će se dan dogoditi«, govori Gospod, »i ja ću utamaniti u tebe konje tvoje, potrt ću kola tvoja.

10. Zatrt ću tvrđave u tvojoj zemlji i porušit ću sva tvrda mjesta tvoja.

*11. Istrijebit ću čaranje iz ruke tvoje. Ne ćeš više imati gatarâ.

12. Utamanit ću u tebe rezane likove tvoje i kamene stupove tvoje. Ne ćeš se više klanjati rđavu djelu ruku svojih.

*13. Poobarat ću u tebe Ašere tvoje i utamanit ću idolske likove tvoje.

14. Izvršit ću osvetu u plamenoj ljutini na narodima, koji ne htjedoše slušati.«

Gl. 5. (1 sl.) Isp. Mt 2, 1—6; Iv 7, 42.

(1) »Betlehem« znači kuća kruha. »Efrata« znači plodnost, starije ime Betlehemu (isp. 1 Mojs 35, 19 s bilješkom; Rut 1, 2 s bilješkom). »Vladalac« je očekivani kralj iz roda Davidova. Premda izlazi iz Betlehema u vremenu, njegov je početak iz davne davnine i vječan.

(2) Bog će poniziti svoj narod do vremena rođenja Mesijina. Tada će se njegovi plemenici vratiti k »djeci Izraelovoj«, narodu Božjemu mesijanskoga vremena.

(3) Njegova vlast donosi mir i sigurnost i obuhvata sve krajeve zemlje.

(4 sl.) Kad bi u ono vrijeme došao u zemlju koji neprijatelj moćan kao Asur, brzo bi bio pobijeđen i protjeran.

(6) Od Izraela će izaći blagoslov na sve narode. Izraelova snaga dolazi od Boga, a ne od ljudi.

(9 sl.) Novo kraljevstvo bit će kraljevstvo mira. Iščeznut će sve ratne sprave.

(11—13) Vjersko očišćenje zemlje.

(11) Vulgata u svom r. 11. spaja r. 10. i 11. hebrejski, i tako dolazi opet u red hebrejski.

(13) Ašere su bile koci, što su bili posvećeni božici Ašeri (Astarte). Isp. Suc 3, 7 s bilješkom. Vulgata prevodi: »lugove tvoje« (»lucos tuos«).

GLAVA 6.

Božja parba s Izraelom.

1. Čujte, što govori Gospod! »Ustani, vodi parbu pred gorama! Neka čuju humovi glas tvoj!«

2. Čujte, gore, parbu Gospodnju! Slušajte, temelji zemaljski! Jer Gospod ima parbu s narodom svojim, s Izraelom hoće da ide na sud.

3. »Narode moj, što sam ti učinio, čim sam te ražalio? Odgovori mi!

*4. Ipak sam te izveo iz zemlje Egipta, iskupio te iz kuće ropstva. Poslao sam pred tobom Mojsija, Arona i Mariju.

*5. Narode moj, spomeni se, što je snovao Balak, kralj moapski, i što mu je odvratio Balaam, sin Beorov, što je bilo od Setima do Galgale, da spoznaš milosti Gospodnje.«

*6. »Su čim ću se približiti Gospodu, da se prignem pred Bogom u visini? Imam li se približiti njemu sa žrtvama, s teocima od godine?

*7. Dopadaju li se Gospodu tisuće ovnova, deset tisuća potoka ulja? Imam li dati prvorođenca svojega za opačinu svoju, plod tijela svojega za grijeh svoj?«

*8. Reklo ti se je, čovječe, što je dobro, što Gospod ište od tebe: Samo da činiš što je pravo, da vršiš ljubav, da u poniznosti hodiš s Bogom svojim.

*9. Čuj, Gospod viče gradu! — Spasonosno je bojati se imena tvojega. — Čujte prut i onoga, koji ga je naredio:

*10. Nije li još u kući bezbožnikovoj oganj, nepravedno stečeno dobro, i prokleta, sušičava mjera?

11. Mogu li oprostiti uz lažno mjerilo, uz lažan uteg u kesi,

12. Kad su bogataši njegovi puni nasilja, građani njegovi govore samo laž, i jezik im je pun prijevare u ustima?

13. Zato počinjem da te bijem, da te pustošim za grijehe tvoje.

*14. Ti ćeš jesti, ali se ne ćeš nasititi! Glad će tvoja ostati u nutrini tvojoj! Spravljaš na stranu, ali to ne ćeš izbaviti. I što izbaviš, predat ću maču.

15. Ti ćeš sijati, ali ne ćeš žeti! Ti ćeš cijediti ulje, ali se ne ćeš mazati uljem! Ti ćeš piti mâst, ali ne ćeš piti vina od njega!

*16. Drže se uredbe Amrijeve i sva djela kuće Ahabove. Po savjetima njihovim hodili ste, da te predam opustošenju i stanovnike tvoje podsmijehu. Vi nosite sramotu naroda mojega.«

GLAVA 7.

Grijeh, pokajanje i spasenje.

*1. Teško meni! Jer je meni kao jednome, koji u jesen iza berbe

---

Gl. 6. (4) Bog nije dao nikakva povoda za nezadovoljstvo. On je svojemu narodu iskazivao samo dobročinstva.

(5) Isp. 4 Mojs 22—24.

(6) Narod govori. Ne obraća se izravno na Boga, nego preko proroka.

(7) Vulgata ima: »Može li se Gospod ublažiti...« (»Numquid placari potest Dominus...«).

(8) Odgovor prorokov.

(9) »Gospod viče gradu«, t. j. Jeruzalemu.

(10) Opačine, kojih ne će da se okane bezbožnici, bit će kao oganj, što ih sažiže.

(14) »Glad će tvoja ostati u nutrini tvojoj«; Vulgata prevodi: »I poniženje tvoje usred tebe« (»Et humiliatio tua in medio tui«).

(16) Isp. 3 Kralj 21. Prorok smjera na umorstvo Nabotovo. — Amri (hebr. 'Omri), otac Ahabov.

Gl. 7. (1) »Teško meni...« Prorok govori u ime naroda.

još sabira grožđe: nema više grozda za jelo, nema rane smokve, koju sam zaželio.
*2. Nestalo je pobožnoga iz zemlje. Poštena čovjeka nema više među ljudima. Svi oni vrebaju krv i jedan drugome zameću mrežu.
3. Ruke su im pružene na zlo, da ga čine revno. Poglavar zahtijeva. Sudac radi samo za plaću. Mogućnik odlučuje po svojoj požudi, i onda izvrću to među se.
*4. Najbolji je između njih kao trn, najpošteniji je gori od trnjaka. Ali dan, što ga navijestiše uhode, kazneni sud tvoj dolazi. Tada će se smesti.
*5. Nemojte se pouzdati u druga! Ne oslanjajte se na prijatelja! Pred onom, koju voliš, zatvori vrata svojih usta!
6. Jer sin prezire oca, kći prkosi materi, snaha svekrvi: neprijatelji su čovjeku ukućani njegovi.
*7. Ali ja gledam na Gospoda. Čekam Boga, koji mi pomaže: Uslišit će me Bog moj!
8. Ne raduj se nada mnom, neprijateljice moja! Jer jesam li pao, dignut ću se opet. Sjedim li u mraku, Gospod mi je svjetlost.
9. Podnosit ću gnjev Gospodnji — jer sam mu sagriješio —, dok on ne raspravi parbu moju i ne pribavi mi pravo. On me vodi na svjetlost. Gledam spasenje njegovo.
*10. Neprijateljica će moja to vidjeti, i sram će pokriti nju, koja mi je govorila: »Gdje je Gospod, Bog tvoj?« Moje će se oči napasti na njoj, kad se pogazi kao blato na ulici.
*11. Dolazi dan, u koji će se opet sazidati zidovi tvoji, dan, u koji će se nadaleko protegnuti granice tvoje.
12. U onaj će dan dolaziti k tebi od Asura do Egipta i od Egipta do Eufrata, od mora do mora, od gore do gore.
13. A zemlja će neprijateljska postati pustinja poradi stanovnika svojih, za plaću djela njihovih.
*14. Pasi narod svoj s palicom svojom, stado, što je tvoje, što osamljeno stanuje u zemlji šumovitoj usred rodnoga polja! Pusti neka pase opet u Bazanu i Galaadu kao u dane davne!
15. »Kao u dane, kad si izašao iz Egipta, pokazat ću mu čudesa.
16. Narodi neznabožački vidjet će to i posramit će se unatoč svoj moći svojoj. Morat će metnuti ruku na usta i ogluhnuti na ušima.
17. Lizat će prah kao zmije, kao crvi na zemlji! Dršćući predat će

(2) Objašenjenje prvoga retka.
(4) Tko dirne trn i trnjak, rani se.
(5 sl.) Smetnja i zabuna na dan suda bit će tako velika, da će popucati sve veze obiteljske (isp. Mt 10, 35 sl.).
(7) Izrael ne će propasti na sudu. On zna, da će ga spasiti Gospod. »Čekam Gospoda, koji mi pomaže;« Vulgata prevodi: »Čekat ću Boga, spasitelja svoga« (»Exspectabo Deum, salvatorem meum«).
(10) Moja neprijateljica Asirska (Asur) postiđeno će gledati spasenje moje, kojega nije očekivala, i bit će bez milosrđa lišena svoje moći.
(11 sl.) Jeruzalemski zidovi opet će se sazidati. Ali se moraju protegnuti dalje nego što su bili prije, jer se iz svih zemalja vraćaju u Jeruzalem prognanici.
(14—17) Iza molitve božanskome Pastiru, neka bi stadu, što je dosad samo osamljeno stanovalo u šumovitoj i gorovitoj Palestini usred rodne zemlje na zapadu i istoku, udijelio opet obilatu pašu u Bazanu i Galaadu (r. 14), odgovara Bog, da će on obnoviti čudesa egipatska (r. 15), i da će posljedica toga biti obraćenje neznabožaca (r. 16 sl.). Spoznat će neznabošci, kad vide ta čudesa, da su njihovi pothvati bili uzaludni i da je njihova moć bila samo nemoć.

se zajedno sa svojim tvrđavama, uplašeni približit će se Gospodu, Bogu našemu, i tebe će se bojati!«

18. Tko je Bog kao ti, koji oprašta grijehe i ostatku baštine svoje otpušta opačine, koji ne drži do vijeka gnjeva svojega, nego radost ima na milosti?

*19. On će se nama opet smilovati, pogazit će opačine naše i baciti u dubinu morsku sve grijehe naše.

*20. Ti ćeš pokazati vjernost na Jakovu, milost na Abrahamu, kako si se zakleo ocima našim u dane davnine davne.

(19) I posljednji tragovi i svaki spomen na grijehe utamanit će se. (Arndt S. J.) Veličina Božja pokazat će se osobito u tom, da on oprašta grijehe.

(20) Bog će sve ispuniti poradi zakletve, koju je dao patrijarima.

PROROK NAHUM

1. Nahum (»Tješitelj«) rodom je iz Elkoša. Nepoznat je položaj ovoga sela. Neki tumačitelji traže ga u blizini Bet Džibrina (Eleutheropolis) u južnoj Palestini. Po Jeronimu ležao je Elkoš u sjevernoj Galileji. Drugi drže, da je Elkoš isto što Alkuš, koji leži sjeverno od Ninive, glavnoga grada asirskog kraljevstva. U ovom bi slučaju pripadala Nahumova porodica onima, koji su bili odvedeni u ropstvo pod Senaheribom ili Asurbanipalom. Sigurno je bio prorok Nahum Judejac (isp. 1, 12; 2, 1). U Judi je vladao Manases (693—639). O Nahumovu životu nije nam inače iz Staroga Zavjeta ništa poznato. Kako je osvojenje Tebe (No-Amon) po asirskom kralju Asurbanipalu u godini 664/62 pr. Kr. još živo bilo u pameti proroku Nahumu, to je on mogao djelovati oko g. 640. pr. Kr., jer je u godini 612. uslijedilo razorenje Ninive, o kojemu tako zorno proriče Nahum.

2. Sadržaj knjige proroka Nahuma dijeli se na tri dijela. U prvom odsjeku (1, 2—2, 1) opisuje se sud Božji nad Ninivom i Judom. Drugi dio obrađuje opsjedanje, osvojenje i razor svjetskoga grada Ninive (2, 2—14). Treći dio (gl. 3) kazuje nam nedostižnu zloću Ninive i pravednu kaznu Božju.

3. Ne može se ništa razložito navesti proti istinitosti i književnoj jedinosti knjige proroka Nahuma. I nikada se nije ništa navelo proti kanonskom ugledu knjige proroka Nahuma.

PRORОK NAHUM

GLAVA 1.

Božanski sudac Ninive i Jude.

1. Presuda nad Ninivom. Knjiga proroštva Nahuma iz Elkoša.

*2. Revnitelj Bog jest Gospod, osvetnik. Gospod je osvetnik, pun jarosti. Gospod se osvećuje protivnicima svojim. On se srdi na neprijatelje svoje.

*3. Gospod je dugotrpan, bogat strpljivošću, ali ne pušta doista ništa nekažnjeno. Put Gospodnji ide kroz buru i vihor. Oblaci su prah nogama njegovim.

*4. On zaprijeti moru i isuši ga. On učini da presuše sve rijeke. Venu Bazan i Karmel. Cvijet libanski vene.

*5. Pred njim se potresu gore. Humovi se uskolebaju. Zemlja se pred njim ugiblje, vasioni svijet i svi stanovnici njegovi.

6. Tko se održi pred jarošću njegovom? Tko odoli žestini gnjeva njegova? Jarost se njegova izlijeva kao oganj. Stijene se raspadaju pred njim.

*7. Dobar je Gospod, zaštita u dan tjeskobe. Poznaje one, koji se sakrivaju kod njega.

*8. Ali poplavom, što došumi, uništava mjesto njezino i goni neprijatelje svoje u mrak.

9. Što smišljate proti Gospodu? On dovodi kraj, dvaput se ne podiže tjeskoba.

10. Jer kao trnje spleteni, pijani od vesele pijanke, bivaju sasvim prožderani kao suha pljeva.

11. Iz tebe je, Ninivo, izašao, koji je smišljao zlo proti Gospodu, koji je snovao opačine.

12. Ovako veli Gospod: »Neka su jaki i mnogobrojni: ipak će biti otkošeni i proći će! Ako sam te i ponizio, Juda, ne ću to više činiti.

13. Sada trgam jaram, što je na tebi, i raskidam okove tvoje.«

*14. Ali je za tebe, Asure, Gospod odredio: »Neka se nikada ne spomene ime tvoje! Iz kuće boga tvojega istrebljujem lik liven i rezan. Spremam ti grob; jer ti si proklet!

Gl. 1. (2) Bog je revnitelj Bog proti svima, koji sužuju njegovu čast, i proti Asircima, proti kojima se okreće Božji sud.

(3) Bog nije htio krivce odmah kazniti, nego je s velikom strpljivošću pripustio, da Asirci muče njegov narod. Ipak ne smije zauvijek nekažnjena pustiti krivca, da ne obori pravi red i poredak. Dalje se slikovito opisuje strahota suda kao katastrofa (kobni događaj) u prirodi.

(4) Bazan, Karmel i Liban bili su najljepši krajevi u Palestini.

(5) »Zemlja se pred njim ugiblje«; Vulgata ima: »Uzdrhtala je zemlja od lica njegova« (»Et contremuit terra a facie ejus«).

(7) »Zaštita u dan tjeskobe«; Vulgata ima: »I krijepi u dan nevolje« (»Et confortans in die tribulationis«).

(8) »Mjesto njezino«, t. j. Ninive.

(14) »Neka se nikada ne spomene ime tvoje«: iščeznut će kralj sa svojim kraljevstvom.

GLAVA 2.

Uništenje grada Ninive.

*1. Gle, na gorama noge glasnika radosti, koji oglašuje mir! Svetkuj sada, Judo, svetkovine svoje! Ispunjaj zavjete svoje! Jer zlikovac ne će više prolaziti po tebi. Sasvim je uništen.

*2. Uzlazi proti tebi, Ninivo, zatirač: čuvaj nasip, pazi na put, opaši bedra, saberi svu snagu svoju!

*3. Jer Gospod uspostavlja opet slavu Jakovljevu kao slavu Izraelovu. Jer su ih razbojnici opustošili i loze im potrli.

*4. Štit je junaka njegovih crven kao krv. Ratnici su u skerletu. Oganj prosipaju kola u dan, kad se oruža. Konjanici bjesne.

5. Po ulicama srljaju kola, jure preko trgova. Izgledaju kao baklje, odlete kao munje.

*6. Asur se spominje junaka svojih: oni posrću u trku. Hrle k zidovima Ninive. Već postavljaju bojni pokrov.

*7. Na rijekama se otvaraju vrata. Tu očajava palača.

*8. Odvodi se u ropstvo kraljica, odvlače se sluškinje njezine. One tuguju kao golubice i biju se u prsa.

*9. Niniva je kao jezero vodeno od danâ svojega postanja. Ali oni bježe. »Stojte! Stojte!« Ali se nitko ne obazire.

10. »Grabite srebro! Grabite zlato!« Blagu nema kraja, mnoštvo svakojakih dragocjenih stvari.

11. Pustoš, pohara, rasap, klonula srca, drhtava koljena, drhat u svim bedrima, crven od stida na svim licima.

*12. Gdje je log lavovima, brlog lavićima, kuda je išao lav, lavica i lavić, a da ih nije plašio nitko?

13. Lav je lovio za mlade svoje, davio je za lavice svoje. Punio je spilje svoje lovom i brloge svoje plijenom.

*14. »Gle, ja ću na te!« govori Gospod nad vojskama. »Učinit ću da kola tvoja izađu u dim. Tvoje će laviće proždrijeti mač. Istrijebit ću sa zemlje grabež tvoj. Ne će se nikada više čuti glas poslanika tvojih!«

Gl. 2. (1) Ovaj je redak u Vulgati r. 15. gl. 1. I tako Vulgata u cijeloj glavi 2. zaostaje za hebrejskim za jedan redak. — Na gorama Judinim pojavljuju se glasnici, koji oglašuju mir i pad Ninive. Neka sad Juda svečano proslavi ovu radosnu vijest i izvrši zavjete, što ih je bio zavjetovao za mir i za svoje izbavljenje. Ne će više prolaziti kroz Judu neprijateljska asirska vojska; jer je Asur sasvim uništen. »Zlikovac«; doslovno Belial.

(2) »Zatirač«, t. j. Medijanci i Babilonci.

(3) Stara slava nerazdijeljenoga kraljevstva opet se uspostavlja.

(4) Neprijatelj, što se primiče, jesu Medijanci i Babilonci. Njihove su odore kao skerlet crvene. Kovinom okovana ratna kola sjaju se na suncu kao oganj.

(6) Asur zove svoje junake na otpor. Ali ih je izmorilo dugo opsjedanje. Trče, hrle, ali je prekasno.

(7) Niniva, kako se vidi iz natpisâ, imala je i prema rijeci vrata. Tamo je bila i kraljevska palača.

(8) »Kraljica« je grad, koji se oplijeni, i odvode mu stanovnike u ropstvo.

(9) Vrlo napučeni grad bio je po mnoštvu svojih stanovnika kao vodeno jezero, iz kojega sad oteče voda, kad uteče sve, što je moglo uteći.

(12) Niniva je bila kao lavska spilja. Kao lavovi izlazili su Asirci na grabež. Ali u njegovu glavnom gradu, lavskoj spilji, nije mogao nitko zaplijeniti plijen.

(14) »Poslanici« su kraljevski glasnici i poslanici, koji su imali donositi vijesti i zapovijedi.

GLAVA 3.

Zloća i kazna Ninive.

1. Teško krvnome gradu punom laži, ispunjenom nasilja, grabeža bez kraja!

2. Čuj, puckanje bičeva! Čuj, praska točkova! Konji jure! Kola skaču!

3. Konjanici jurišaju! Mačevi se sjaju! Koplja sijevaju! Mnoštvo pobijenih! Sila mrtvih tjelesa! Nema broja lešinama, pada se preko lešina.

*4. Za mnogi blud bludnice, ljubaznice, vješte bajačice, koja zaludi narode svojim bluđenjem, plemena svojim bajanjem:

5. »Gle, ja ću na te!« govori Gospod nad vojskama. »Ja ću ti uzgrnuti skute tvoje preko lica i pokazat ću narodima golotinju tvoju, kraljevstvima sramotu tvoju.

6. Nečist bacit ću na te. Osramotit ću te i načinit ću od tebe prizor.

7. Svaki, koji te vidi, bježat će od tebe i vikat će: ‚Niniva je razorena! Tko će je žaliti? Gdje ću ti naći tješitelje?'«

*8. Jesi li bolja od No-Amona, koji je stolovao na rijekama, optočen unaokolo vodom? Bedem je njegov bila rijeka, zid njegov voda.

*9. Jakost je njegova bio Kuš, nebrojeni Egipćani, Fut i Lub pomoćnici njegovi.

10. I unatoč tome morao je u progonstvo, morao je otići u ropstvo. I dječica njegova bila su razmrskana po svim uglovima uličnim. Bacili su ždrijeb za plemiće njegove. Svi velikaši njegovi bili su stavljeni u lance.

11. Tako ćeš se i ti jednoć opiti i bit ćeš nemoćna. I ti ćeš tražiti utočište pred neprijateljem.

*12. Sve su tvrđave tvoje smokve s ranim smokvama. Kad se tresnu, one padaju odmah u usta onome, koji jede.

*13. Gledaj narod svoj u sebi: postali su žene pred neprijateljem tvojim. Širom su otvorena vrata zemlje tvoje. Oganj proždire prijevornice tvoje.

*14. Za opsadu nagrabi sebi vode! Utvrdi opkope svoje! Stupi u glib! Gazi glinu! Kalup od opeke uzmi u ruke!

*15. Tada će te proždrijeti oganj, utamanit će te mač. Proždérat će te kao skakavac. I neka se umnožiš kao hruštevi,

*16. I neka imaš trgovaca više nego što je zvijezda na nebu: skakavci se slete i odlete.

Gl. 3. (4) Prorok opisuje krivnju Ninive. »Bluđenje« i »bajanje« jesu političke svađe, trgovački promet i asirsko idolopoklonstvo, što se sve dalje rasprostiralo.

(8) Teba (No-Amon), glavni grad gornjeg Egipta, bila je kao neosvojiva. Ipak je bila osvojena od Asiraca g. 664/62. pr. Kr. Vulgata ima mjesto »No-Amon« »Aleksandrija«. (U slijedećem retku mjesto »Fut« Vulgata ima »Afrika«.) »Na rijekama«, t. j. na kanalima rijeke Nila.

(9) O Kušu i Futu isp. Jer 46, 9 s bilješkom.

(12) Neprijatelji mogu bez velika napora zaposjesti grad.

(13) »Vrata zemlje tvoje« jesu utvrđeni gradovi u zemlji. »Prijevornice« stoje za vrata, preko kojih se prevuče mandal (velika greda).

(14) U Asirskoj i Babiloniji gradile su se tvrđave od opeka.

(15) Neka Niniva sve više raste brojem i moću, ništa joj to ne pomaže: za opsade grada svi će se dignuti kao jato skakavaca i pobjeći.

(16) Stanovnici, knezovi i vojskovođe iza pada Ninive pobjeći će svi bržebolje.

*17. I neka su knezovi tvoji kao hruštevi, vođe tvoje kao jata skakavaca, koji se namjeste po zidovima u vrijeme studeni: ograne li tada sunce, oni odlete, i nitko ne zna, gdje ostaju.

*18. Usnuli su tvoji pastiri, kralju asirski, počivaju junaci tvoji. Narod je tvoj raspršan po gorama, i nema nikoga, da ih sabere.

*19. Nema melema rani tvojoj, udarac, koji te pogodi, neizlječiv je. Tko čuje za te, pljeskat će rukama nad tobom, jer koga nije stizala jednako zloća tvoja?!

(17) Kao što ozebli skakavci najedamput pobjegnu, čim ih ogriju zrake sunčane, tako će knezovi i vođe najednom pobjeći iz osvojenoga grada.

(18) Prorok pjeva već unaprijed pogrebnu pjesmu nad razorenom i opustošenom Ninivom. Kralj, njegove vojskovođe i hrabri ratnici usnuli su, t. j. pali su. Narod bez vođe luta okolo po gorama.

(19) Niniva se ne će oporaviti od nesretnog udarca, koji je pogodi. Tko čuje za pad grada, obradovat će se i od radosti pljeskat će rukama nad propašću tlačitelja.

PROROK HABAKUK

1. Habakuk (po Jeronimu znači »zagrljaj«), o čijem životu ne znamo pobliže ništa, djelovao je u vrijeme, kada još Kaldejci na svojim osvajalačkim vojnama nijesu bili prodrli do Sirije i Palestine, jer prorok Habakuk navješćuje pojavu i djela ovoga neprijatelja kao nešto posve nevjerojatno (1, 5 sl.); ujedno predstavlja kazneni sud po Kaldejcima kao nešto, što je vrlo blizu. A kako su Kaldejci u godini 625. pod vođom Nabopolasarom zbacili sa sebe asirski jaram i u godini 612. bili učestvovali kod osvojenja Ninive i malo kasnije pojavili se pred vratima Sirije i Palestine (609), to bi sastavak knjige proroka Habakuka mogao pasti još prije ovoga vremena. Nije dakle isključeno, da je Habakuk djelovao još prije nastupa vlade kralja Jozije (638—608). Na pitanje, da li je ovaj Habakuk istovetan (identičan) s onim istoimenim prorokom u knjizi proroka Danijela (Dan 14, 32—39), većina novijih tumačitelja Svetoga Pisma odgovara niječno, jer bi inače morao doživjeti neobično visoku starost (120—130 godina).

2. Knjiga proroka Habakuka sadrži, u obliku dijaloga (razgovora) između proroka i Boga, najprije tužbu prorokovu na bespravnost, što je zavladala u Judi, i navješćivanje kazne Božje, što će zadesiti narod; onda iznosi ponovnu tužbu na strašnoga tlačitelja i prijetnju kazne Božje, što će pasti na njega (gl. 1 sl.). Zatim slijedi opis dolaska Gospodnjega na sud proti bezbožnomu gospodaru svijeta (gl. 3). Habakukov razgovor s Bogom pun je iskrene duše njegove i svete uzvišenosti Božje. To je doista pravi »razgovor ugodni«. I riječi su u odgovorima Božjim tako suvremene, upravo kao stvorene za današnje dane. Trebalo bi ih zaista izložiti kao oglase po ulicama. Na pr. one: »Teško onome...« (isp. 2, 6—20). Prorok je Habakuk velik, iako je uvršten među male proroke.

3. Istinitost i jedinost knjige proroka Habakuka ne može se s razlogom napadati. Kanonski ugled knjige nije se nikada nijekao, i potvrđuje ga apostol Pavao (isp. Dap 13, 41 s Hab 1, 5; Gal 3, 11; Rimlj 1, 17; Hebr 10, 37 sl. s Hab 2, 4).

PROROK HABAKUK

GLAVA 1.

Prorokova tužba na bezbožnike.

*1. Presuda, koju je prorok Habakuk primio u viđenju.

2. Dokle ću već, Gospode, vapiti za spasenjem? A ti ne čuješ. Ja ti vičem: »Nasilje!« A ti ne pomažeš.

3. Zašto puštaš da gledam zlo, i zašto gledaš tlačenje? Razor, nasilje imam pred očima. Svađa plane, nesloga nastane.

4. Zato dolazi zakon izvan snage, pravda ne izlazi nikada na dan; jer bezbožnik hvata u mrežu pravednika. Zato sud izlazi naopako.

*5. Gledajte na narode! Pogledajte! čudite se! Jest, čudite se! Jer jedan čini djelo u vaše dane. Nikada ne biste vjerovali, kad bi vam se pripovijedalo.

6. Jer evo, ja ću podignuti Kaldejce, narod ljut, okretan, koji prolazi širom zemlje, da osvoji naselja, što nijesu njegova.

7. Strašan je i strahovit. On poznaje samo svoje pravo i svoj zakon.

8. Brži su mu konji od risova, žešći od vukova uveče. Konjanici njegovi doletjet će. Konjanici njegovi dolaze izdaleka. Doletjet će kao orao, kad hrli na lov.

*9. Svi idu za nasiljem. Lice im je kao vjetar istočnjak. Pokupit će roblje kao pijesak.

10. Ruga se kraljevima, smije se knezovima. Nasmije se svakoj tvrđavi. Naspe nasip i zauzme ga.

*11. Tada zašumi kao vjetar i ode dalje s opačinom. Njemu je svoja snaga kao Bog.

*12. Nijesi li ti, Gospode, od vijeka Bog moj, Svetac moj? Mi ne ćemo umrijeti. Gospode, ti si ga odredio samo za sud! Stijeno, ti si ga postavila za kaznu!

13. Odveć su čiste oči tvoje, da gledaš zlo; ne možeš gledati nepravde. Zašto gledaš bezbožnika i šutiš, kad zao proždire bolje.

14. Učinio si ljude kao ribe u moru, kao crve, što nemaju gospodara.

15. Izvlači ih sve udicom, hvata ih u mrežu i zgrće ih u pređu svoju. Zato se veseli i raduje.

Gl. 1. (1—4) Prorok ima uvijek pred očima prilike u Judi. Moćni zemljaci tlače slabe. Na dnevnom su redu sila, kavga, nesloga i bespravnost.

(5) Bog odgovara proroku i narodu njegovu. Prije nego još izumre sadašnje pokoljenje, doći će neprijatelj, čija pojava i djela, kako to pokazuje pogled na druge narode, upravo zapanjuje i bila bi nevjerojatna, kad ih ne bi doživio sâm Juda.

(9) Neprijatelji su kao istočni vjetar, koji je u Palestini buran i sve tjera i obara pred sobom.

(11) Kaldejci ne vide u svom pozivu oruđe Božje, oni su obijesni i svoje uspjehe pripisuju sebi i obožavaju sebe.

(12) Sveti Bog, koji je vjeran u svojim obećanjima i mora kazniti ljudsku obijest, ne može dopustiti, da neprijatelj uništi narod Božji. On je samo određen za šibu i kaznu.

*16. Zato žrtvuje svojoj mreži, kadi svojoj pređi. Jer svoj pretili plijen duguje njima, svoju izabranu hranu.
17. Ima li on zato jednako ispražnjivati svoju mrežu, da ubijaju narođe nemilice?

GLAVA 2.

Navješćuje se spasenje Izraela i propast Kaldejaca.

*1. Stupit ću na stražu svoju, postavit ću se na kulu, da motrim i vidim, što mi on kaže, što odgovara na tužbu moju.
*2. I Gospod mi dade ovo za odgovor: »Napiši viđenje i iznesi ga na ploče, da se može lako čitati!
3. Jer viđenje izostaje još do određenog vremena, ali navaljuje prema kraju i ne vara. Ako i okliјeva, ipak ga čekaj: Ono dolazi posve sigurno; ne će izostati!
*4. Gle, nadut, nije iskrena njegova duša u njemu. Pravednik ipak ostaje na životu svojom vjerom.
*5. Ali pijanca zaludi vino. Tako je s čovjekom oholim. On nema opstanka. Široko kao podzemni svijet otvara on svoje čeljusti. Nezasitan je kao smrt. Grabi sebi sve narode, skuplja oko sebe sva plemena.
*6. Ali ne će li mu svi oni zapjevati podsmješnicu, porugljivu pjesmu, zagonetan govor i reći: Teško onome, koji zgrće, što nije njegovo! — Dokle će još? — Koji trpa na se zaplijenjeno dobro!
7. Ne će li najedamput vjerovnici tvoji ustati, mučitelji se tvoji probuditi? Tada ćeš postati njima plijen.
8. Mnoge si narode oplijenio: Tako će tebe oplijeniti ostatak svih naroda za krv na ljudima i za zločine na zemlji, na gradu i na svima stanovnicima njegovim.
*9. Teško onome, koji čini zao dobitak za kuću svoju, da gradi gnijezdo svoje u visini, da se spasi od napadaja nesreće!
10. Osnova je tvoja donijela sramotu na kuću tvoju. Mnoge si narode uništio, samoga si sebe zapleo u grijeh.
11. Jer će kamen iz zida vikati, i greda će iz drveta odgovor dati.
12. Teško onome, koji gradi grad krvlju i osniva tvrđavu nepravdom!
*13. Ne dolazi li ovo od Gospoda nad vojskama: Narodi se muče za oganj, ljudi se trude ni za što.
14. Jer će se zemlja napuniti spoznajom slave Gospodnje, kao što vode pokrivaju dno morsko.

---

(16) Sreću, što je ima neprijatelj u svojim osvajanjima, pripisuje on svojoj vlastitoj moći i tako sam sebe obožava.

Gl. 2. (1) Prorok očekuje na svoju tužbu (1, 12—17) odgovor od Boga, što ga dobiva u r. 2—20. »Straža« i »kula« imaju se uzeti duhovno: Prorok hoće da pun pouzdanja čeka na objavu.

(2) Riječ »viđenje« znači ovdje objavu uopće, bilo to pravim viđenjem (vizijom) ili govorom Božjim.

(4) »Pravednik« je narod Božji. On će se spasiti, jer se vjerno uzda u Boga.

(5) Vino mami da se dalje pije; ali tko ga pije odviše, naudi sebi. Tako i oholi neprijatelj, koji jednako srlja za novim osvajanjima, pretjera i padne u propast.

(6) »Koji trpa na se zaplijenjeno dobro«; Vulgata ima: »Et aggravat contra se densum lutum« (»i uvećava proti sebi gusto blato«).

(9) Neprijatelj je sagradio sebi iz zaplijenjena blaga silne palače i tvrđave.

(13 sl.) Sav sjaj bezbožnih sila bit će uništen, da se onda sagradi ono kraljevstvo, u kojemu će vladati prava spoznaja Božja, t. j. prava vjera, mesijansko kraljevstvo.

*15. Teško onome, koji poji bližnjega svojega, a miješa unutra otrov, i opoji ga, da gleda golotinju njegovu!

*16. Nasitio si se sramote mjesto časti. Sada pij i ti, da teturaš! Sada dolazi k tebi čaša u desnici Gospodnjoj, i na tvoju čast dolazi sramota.

*17. Jer će te pokriti zločin na Libanu, uništenje životinja stavlja te u tjeskobu za krv na ljudima i za zločin na zemlji, na gradu i na svima stanovnicima njegovim.

18. Što koristi rezan lik, da ga je izrezao umjetnik njegov? Što liven lik, prilika laži, da se umjetnik tvrdo uzda u svoje djelo, tako da gradi nijeme idole?

19. Teško onome, koji govori komadu drveta: »Preni se!« nijemome kamenu: »Probudi se!«

*20. A Gospod stanuje u svetome hramu svom. Pred njim neka zamukne cijeli svijet!

GLAVA 3.

Gospod dolazi da sudi vladaocu svijeta.

*1. Molitva proroka Habakuka. Po načinu »Šiggajon«.

*2. Gospode, čuo sam glas tvoj. Strah me hvata. Gospode, djelo svoje — izvedi ga usred godina! Objavi ga usred godina! Ipak se u gnjevu sjeti milosrđa!

*3. Bog dolazi od Temana, Svetac s gore Farana. Veličanstvo njegovo pokriva nebesa. Hvale njegove puna je zemlja.

4. Sjaj je njegov kao svjetlost sunca: zrake su mu po strani, tu se krije moć njegova.

*5. Pred njim ide kuga, korake njegove slijedi pomor.

6. Kad se pojavi, uskoleba se zemlja, kad pogleda, učini da zadršću narodi. Vječne gore rasprsnu se. Pradavni humovi slegnu se. To su putovi njegovi od vječnosti.

*7. Šatore Kušana vidim u nevolji. Šatorski zavjesi Madijana dršću.

---

(15) Tlačenje narodâ prikazuje se pod slikom pijanstva.

(16) »Dolazi k tebi čaša«, čaša gnjeva Božjega. »I na tvoju čast dolazi sramota«; Vulgata ima: »I bljuvotina sramote na slavu tvoju« (»et vomitus ignominiae super gloriam tuam«).

(17) Liban i životinje jesu slike opustošene zemlje i potlačenih stanovnika.

(20) Ništavim se idolima nasuprot stavlja živi Bog. On vlada nad svim iz svojega svetog hrama, iz neba. Njemu se mora sa strahopočitanjem pokloniti cijeli svijet.

Gl. 3. (1) Značenje hebrejske riječi »Šiggajon« nesigurno je. Mnogi je prevode sa »tužaljka« (isp. Ps 7, 1); drugi sa »udaranje u žice«. Vulgata ima: »za nepoznavanja« (»pro ignorantiis«). Pod tim »pro ignorantiis« razumijevaju se grijesi narodni i svoji. Septuaginta prevodi: »Molitva s pjesmom« (μετὰ ᾠδῆς). — Bit će na svu priliku da je »Šiggajon« bio neki napjev, kojim se je imala izreći molitva proroka Habakuka.

(2) »Glas« se odnosi na u odluci Božjoj određeno vrijeme patnje, što čeka Izraela. Prorok moli, da se prikrati ta kušnja, i da što prije dođe vrijeme spasenja.

(3) Teman u Edomu ležao je na jugoistoku Palestine. Gora i pustinja Faran pribijaju se na zapad Edomu. Obadva mjesta označuju pozorište putovanja kroz pustinju i zaključenja Zavjeta.

(3—15) Habakuk opisuje pod slikom silne u prirodi katastrofe, što pristaje uz dolazak Božji, strahotu suda nad gospodarem svijeta.

(5) Vulgata prevodi ovaj redak ovako: »Pred njim će ići smrt, i izaći će đavao pred noge njegove« (»Ante faciem ejus ibit mors, et egredietur diabolus ante pedes ejus«).

(7) Kušan je pleme susjedno Madijanu. Ova se dva naroda ovdje imenuju kao zastupnici čovječanstva, što je uplašeno dolaskom Boga Suca.

8. Je li proti rijekama planuo Gospod, je li pada na vode gnjev tvoj? Ide li proti moru jarost tvoja, kada jezdiš na konjma svojim, na pobjednim kolima svojim?
9. Podižeš luk svoj, zakletve, šibe riječi svoje. Razdireš zemlju, da provale rijeke.
10. Vide te gore i tresu se. Povodanj navaljuje. Bezdana pušta da zatutnji tutanj njezin. Uvis podiže ruke svoje.
*11. U šatoru svome ostaju sunce i mjesec kod iskrenja strijela tvojih, kod sijevanja blistavih sulica tvojih.
12. Koračaš u gnjevu po zemlji. U jarosti gaziš narode.
*13. Izlaziš da pomogneš narodu svojemu, da spasiš pomazanika svojega. Razbijaš sljeme kući bezbožnikovoj, otkrivaš temelj do u dno.
14. Njihovim kopljima probijaš glavu njegovih ratnika, koji navaljuju, da me smrskaju, koji podižu radosnu viku, kao da bi htjeli proždrijeti siromaha u potaji.
15. Sa svojim konjma gaziš more, gomilu mnogih voda.
*16. Čuo sam to; tada je uzdrhtalo tijelo moje. Na taj glas zadrhtale su usne moje. Truhle su postale kosti moje, koljena su moja klecala, kako da bih čekao dan tjeskobe, kad uzađe narod, što nas napada.
17. Jer smokva ne donosi više ploda. Nema roda na lozi vinovoj. Ljetina je masline rđava. Njiva ne daje hrane. Ovaca nema u torovima. Goveda nema u štalama.
*18. Ali ću se ja radovati u Gospodu, veselit ću se u Bogu spasenja svojega.
*19. Svemogući Gospod meni je snaga. On mi daje noge kao u košute. On mi daje da hodim po visinama svojim.

Upravitelju pjevačkoga zbora; uz udaranje u žice!

(11) Kad Bog dolazi na sud, ne daju ni sunce ni mjesec svoje ugodne svjetlosti. Samo se tad vide »strijele« i »sulice« Božje munje.

(13) Pomazanik je narod. Bezbožnik je neprijatelj, koji se imenuje u 1, 6.

(16—19) Posljedice su budućega suda strašne. Ipak prorok ne će očajati, nego će svoje uzdanje staviti na Boga, pod čijim će okriljem naći spasenje i sigurnost.

(18) Buduća propast tlačitelja napunja proroka radošću i zahvalom. »U Bogu spasenja svojega«; Vulgata ima: »In Deo Jesu meo« (»u Bogu, Isusu (Spasitelju) svome«).

(19) Košuta je slika brzine. »Hoditi po visinama« znači mirno i sigurno posjedovati zemlju. — »Upravitelju pjevačkoga zbora...«, dodatak, koji se kod psalama stavlja na početku. Vulgata, krivo, spaja taj dodatak s predašnjim retkom. (Crampon.)

PROROK SOFONIJA

1. Sofonija (»Gospod je sačuvao«) po svoj prilici potomak je kralja Judina Ezehije (721—693), jer se inače ne može objasniti, zašto je njegov rodovnik natrag doveden upravo do Ezehije (1, 1). On je djelovao pod Jozijom (638—608), prije velike reforme (preobraženja) bogoštovlja, što ju je proveo kralj Jozija (isp. 4 Kralj 22—23; 2 Dnev 34—35). Tada su bile još vrlo velike sablazni i vjersko-ćudoredne nevolje u zemlji Judinoj i u Jeruzalemu. Tamna je i mutna slika, koju nam crta Sofonija o vjerskim i društvenim prilikama svojega vremena. On ustaje proti štovanju Baala, proti čašćenju »zvjezdane vojske nebeske« i »kraljice nebeske«, ustaje i proti miješanju štovanja Gospoda (Jahve-a) s idolopoklonstvom (1, 4—6). Tolika su zla ušla u zemlju Judinu i u Jeruzalem iz Asirske pod bezbožnim kraljevima Ahazom i Manasesom. Bogataši su se podavali tuđinskom raskoštvu (1, 8). Velikaši su zlorabili svoju moć (3, 3) i nijesu marili za Božje zapovijedi (1, 8). Na čelu naroda stajali su suci, koji su gazili svako pravo i sudili krivo. Lažni su proroci svojim laskanjem varali i zavodili narod. Nedostojni svećenici skvrnili su svetište i pogrđivali zakon Božji (3, 4). Vjerski i ćudoredni otpad bio je obuhvatio široke slojeve (3, 1 sl.). Takvo je stanje bilo u doba proroka Sofonije.

2. Knjiga proroka Sofonije sadrži u tri dijela navješćivanje kazne Judi i Jeruzalemu. U prvom dijelu pokazuje se dan prijetnje Gospodnje, i opominje prorok na obraćenje i pokajanje (1, 2—2, 3). Tada se navješćuje sud nad susjednim i udaljenijim narodima neznabožačkim (2, 4—15). Treći dio opet prijeti nepokornomu narodu Božjem kaznenim sudom božanskim, koji će dovesti narod do milosti i sreće u mesijanskom vremenu spasenja (3).

3. Proti jedinosti i istinitosti knjige proroka Sofonije ne može se temeljito ništa iznijeti. I kanonski ugled knjige stoji tvrdo.

PROROK SOFONIJA

GLAVA 1.

Dan Gospodnji.

1. Riječ Gospodnja, koja dođe Sofoniji, sinu Huzija, sina Godolije, sina Amarije, sina Ezehijina, u dane Jozije, sina Amonova, kralja Judina.

2. »Sve ću pograbiti sa zemlje!« govori Gospod.

3. »Pograbit ću ljude i stoku, pograbit ću ptice nebeske i ribe morske, sablazni zajedno s bezbožnicima. Istrijebit ću čovjeka s lica zemlje!« govori Gospod.

4. »Zamahnut ću rukom svojom proti Judi, proti svim stanovnicima Jeruzalema. Istrijebit ću iz mjesta ovoga ostatak Baalov i ime idolskih službenika zajedno sa svećenicima.

*5. S onima, koji se na krovovima klanjaju vojsci nebeskoj, i one, koji se klanjaju Gospodu i kunu se njim, ali se ujedno kunu Melhomom,

6. I one, koji su otpali od Gospoda i ne traže Gospoda i ne mare za nj.«

7. Tiho pred Gospodom, Svemogućim! Jer je blizu dan Gospodnji. Jer je Gospod prigotovio žrtvu, posvetio goste svoje.

*8. U dan žrtve Gospodnje dogodit će se: »Pohodit ću knezove i sinove kraljeve i sve, koji nose tuđinsko odijelo.

*9. Pohodit ću u onaj dan sve, koji skaču preko praga, koji pune kuću gospodara svojega nasiljem i prijevarom.

*10. U onaj će dan«, veli Gospod, »odjeknuti vika od ribljih vrata, jauk od novoga grada i silno jadikovanje s humova.

*11. Jaučite samo, stanovnici Mužara! Jer će se sav narod trgovački uništiti; svi će se mjerioci novaca istrijebiti.

*12. U ono će se vrijeme dogoditi, da ću ja pretražiti Jeruzalem sa svjetionicama i pohoditi ljude, koji bezbrižno sjede na droždini svojoj, koji misle: ‚Gospod ne čini ni dobro ni zlo.'

13. Razgrabit će se posjed njihov, opustošit će se kuće njihove. Grade kuće, ali ne će stanovati u njima; sade vinograde, ali ne će piti vina iz njih.«

Gl. 1. (5) »Vojska nebeska« jesu zvijezde, što su bile od mnogih čašćene kao božanska bića.

(8) Vanjsko je odijelo znak, da su unutra otpali od pravoga Boga i da vole tuđinske idole i običaje.

(9) Skakanje preko praga jest nekakvo neznabožačko praznovjerje. »Kuća gospodara svojega« jest kuća kraljeva, gdje se nije pazilo ni na kakve zapovijedi pravde.

(10) Riblja vrata i novi grad bili su na sjeveru grada. Novi grad bio je sagrađen na humovima.

(11) »Mužar« je bilo ime jednoga dijela grada, gdje je bio velik trgovački promet.

(12) »Koji bezbrižno sjede na droždini svojoj«; isp. Jer 48, 11 s bilješkom.

14. Blizu je dan Gospodnji, veliki. Blizu je i hiti veoma. Čuj, dan Gospodnji, gorki! Tada će vikati junaci.

15. Dan jarosti jest taj dan, dan tjeskobe i nevolje, dan pustošenja i zatiranja, dan tame i mraka, dan oblakâ i oblačinâ,

16. Dan trubljavine i ratne vike na tvrde gradove i na visoka kruništa.

17. Tada ću ljude prepasti, te će vrludati kao slijepci, jer su sagriješili proti Gospodu. Krv će se njihova prosuti kao prah, tjelesa njihova kao gnoj.

18. Ni srebro njihovo ni zlato njihovo ne će ih moći spasiti u dan jarosti Gospodnje. U ognju revnosti njegove sva će se zemlja proždrijeti. Jer uništenje i prijeku propast spremit će on svima stanovnicima zemaljskim.

GLAVA 2.

Sud nad narodima.

*1. Saberite se! Jest, saberite se, narode, koji se nikada više ne može ljubiti! —:

2. Prije nego se ispuni odluka — kao pljeva prođe dan —, prije nego još dođe na vas plameni gnjev Gospodnji, prije nego još dođe na vas dan gnjeva Gospodnjega.

*3. Tražite Gospoda, svi ponizni u zemlji, koji izvršujete zakon njegov! Težite za pravednošću! Nastojte oko poniznosti! Možebit da nađete zaklon na dan gnjeva Gospodnjega!

*4. Jest, Gaza će postati pustinja, i Askalon će opustjeti. Azot će se odagnati u po bijela dana, Akaron će se iz temelja razrušiti.

*5. Teško vama, stanovnici krajeva na moru, narode Krećana! Riječ Gospodnja dolazi proti vama: »Kanaane, zemljo Filistejaca! Ja ću te zatrti, da ne ostane više nijedan stanovnik.«

*6. Krajevi na moru bit će pašnici za pastire, torovi za ovce.

7. Tada će ovi krajevi pripasti ostatku kuće Judine. Tamo će goniti stada. U kućama će Askalona lijegati uveče. Jer će ih pohoditi Gospod, Bog njihov, i okrenut će sudbinu njihovu.

8. »Čuo sam rug Moabov, porugu Amonaca, kojima su ružili moj narod i razmetali se proti zemlji njegovoj.

9. Zato, tako ja bio živ!« govori Gospod nad vojskama, Bog Izraelov, »Moab će biti kao Sodoma, sinovi Amonovi kao Gomora: polje koprivâ, majdan soli, pustinja zauvijek! Ostatak naroda mojega oplijenit će ih. Preostatak naroda mojega posjedovat će ih.«

10. To će biti dio njihov za oholost njihovu, jer su ružili i razmetali se proti narodu Gospoda nad vojskama.

*11. Strašan će im biti Gospod; jer će istrijebiti sve bogove zemalj-

---

Gl. 2. (1) »Koji se nikada više ne može ljubiti«; Vulgata prevodi: »koji nije vrijedan ljubavi« (non amabilis«).

(3) Još ima spasenja, ako se čovjek obrati k Bogu.

(4) Sud dolazi nesamo na Izraela, nego na sve narode. Gaza, Azot i Akaron jesu gradovi u zemlji filistejskoj.

(5) Filistejci su po starim predajama došli iz Kaftora, t. j. iz Krete u primorje Palestine. »Narode Krećana«; Vulgata ima: »Narode upropašćenih« (»gens perditorum«).

(6 sl.) Područje Filistejaca pripast će Izraelcima. Proročanstvo se je ispunilo djelimice u doba Makabejaca. Posve će se obistiniti u mesijansko doba, kad država Božja pobijedi sve bezbožne vlasti.

(11) Svrha božanskoga suda jest obraćenje neznabožaca k pravomu Bogu.

ske. Tada će se klanjati njemu svi otoci narodâ, svaki iz svojega mjesta.

12. »I vi, Kušiti, bit ćete probodeni mačem mojim.«

13. Ruku svoju pružit će proti sjeveru i uništit će Asirsku. Ninivu će opustiti, da bude suha kao pustinja.

14. U njoj će ležati stada, mnoge životinje svakojake. Gem i jež će stanovati na jabukama stupova. Sova će krečati u prozornim šupljinama. Gavran će sjediti na pragu. Jer će se poskidati cedrovina.

15. To je bučni grad, koji je stanovao u sigurnosti, koji je mislio: »Ja sam, i drugo je sve ništa.« Kako je on postao pustinjom, brlogom zvjeradi! Tko prođe pokraj njega, zviždat će mu i mahati rukom svojom.

GLAVA 3.

Po sudu k spasenju.

*1. Teško gradu upornom, okaljanom, nasilnom!

2. On ne sluša opomene, ne prima nauke. Ne uzda se u Gospoda, ne pristupa k Bogu svojemu.

3. Knezovi su njegovi u njemu lavovi što riču. Suci su njegovi vuci uveče, koji do ujutro ne ostavljaju ništa.

*4. Proroci su njegovi nepouzdani, varalice. Svećenici njegovi skvrne svetište, povređuju zakon.

*5. Pravedan je u sredini njegovoj Gospod, ne čini nepravde. Svako jutro izvršuje sud svoj. Ne izostaje kao bijeli dan. Ali bezbožnik ne zna za stid.

*6. »Istrijebio sam narode, tvrđave su njihove opustošene. Ulice sam njihove poharao, te nitko više ne ide po njima. Gradove sam njihove razorio, te nikoga nema u njima, nitko tu ne stoji.

7. Mislio sam: ‚Sad će me se pobojati, primit će nauku. Tada mu se ne će zatrti stan, nakon svega, što sam odredio za nj.' Ali su oni samo još revniji bili u tom, da rade pogubno u svim djelima svojim.«

8. »Zato čekajte me«, govori Gospod, »do dana, kad ću se podignuti kao svjedok! Jer je odluka moja da saberem narode, da pokupim kraljevstva, da izlijem na njih jarost svoju, sav žestoki gnjev svoj. Jer će u ognju revnosti moje biti proždrta sva zemlja.

*9. Tada ću pribaviti čiste usne narodima, da svi zazivaju ime Gospodnje i služe mu jednodušno.

10. S one strane rijekâ od Kuša donijet će darove poklonici moji, razasuta općina moja.

11. U onaj se dan ne trebaš više stidjeti nijednoga svojih djela, kojima si griješio proti meni. Jer onda ću ukloniti iz tvoje sredine obi-

Gl. 3. (1) Prorok misli na Jeruzalem. Vulgata prevodi: »Teško gradu, koji izaziva (na srdžbu), otkupljenom, golubici« (»Vae provocatrix, et redempta civitas, columba«).

(4) Lažni su proroci varali lakomisleni narod svojim izmišljenim proročanstvima o sreći i miru.

(5) Bog svaki dan objavljuje svoju volju po zakonu i po svojim prorocima i tako uči, što je pravo. Bezbožnik zna dakle, što je nepravedno, pa ipak čini to bez straha.

(6 sl.) Jeruzalem se nije dao popraviti kaznenim sudom, što ga je Bog izvršio na tuđim narodima.

(9—13) Svrha je sudu očišćenje i obraćenje svih naroda i osnovanje kraljevstva svetosti i mira. U ono će vrijeme sabrati Bog razasute po svem svijetu članove naroda Božjega, da ih privede novome kraljevstvu Božjemu.

jesne zlikovce tvoje. Ti se ne ćeš više veličati na svetoj gori mojoj.

12. Ostavit ću još u sredini tvojoj narod, ponizan i malen, što će tražiti utočište u imenu Gospodnjem.

*13. Ostatak Izraelov ne će više činiti nepravde, ne će više govoriti laži. Ne će se više naći u ustima njihovim jezik prijevaran. Jer će oni pasti i ležati, a da ih nitko ne uplaši.«

14. Klikuj, kćeri sionska! Vi od Izraela, klikujte! Raduj se i veseli se iz svega srca, kćeri jeruzalemska!

15. Uklonio je Gospod sud tvoj, maknuo je s puta neprijatelje tvoje. Kralj Izraelov Gospod u sredini je tvojoj. Ne ćeš odsele više kušati nesreću.

*16. U onaj će se dan reći Jeruzalemu: »Sione, ne boj se! Nemoj da ti klonu ruke!

17. Gospod, Bog tvoj, u sredini je tvojoj, junak pomoćnik. On se raduje tebi pun veselja. On obnavlja ljubav svoju. On kliče nad tobom pun radosti.

*18. Koji tuguju daleko od svečanoga sastanka, sabrat ću ih; od tebe vuku lozu, na kojima je sada sramota.

19. Gle, ustat ću u ono vrijeme proti svima tlačiteljima tvojim, pomoći ću hromu, sabrat ću što je razasuto i pribavit ću im slavu i čast u svim zemljama, u kojima ih sada preziru.

*20. U ono vrijeme dovest ću vas kući, u vrijeme naime, kada vas saberem. Jer ću vam pribaviti čast i slavu kod svih naroda na zemlji, kad okrenem sudbinu vašu pred vašim očima, govori Gospod.«

(13) Nova općina, Crkva Novoga Zavjeta, jest sveta; ona ne poznaje ni nepravde ni laži (isp. 1 Pet 2, 12; Otkr 14, 5). Posljedica je toga stanje mira i sigurnosti.

(16) U mesijanskom kraljevstvu ne će biti straha ni klonulosti.

(18) »Koji tuguju daleko od svečanoga sastanka«, to su prognanici, koji ne mogu pribivati službi Božjoj u hramu.

(20) Nakon povratka iz progonstva doći će dani spasenja.

PROROK AGEJ

1. Agej (»Svečani«) spominje se u 1 Ezd 5, 1 i 6, 14. Svoju je mladost sproveo u babilonskom ropstvu i kao mlad čovjek vratio se u Jeruzalem s drugim prognanicima. Njegovi govori, što su točno datirani (nadneveni), padaju u drugu godinu vladanja Darija I. (521—485 pr. Kr.), u vrijeme namjesnika Zorobabela, potomka Davidova, i velikog svećenika Jozue (Isusa). Inače nam nije ništa pobliže poznato o njegovu životu. Perzijski kralj Ciro u godini 538. iza osvojenja Babilona dopusti prognanim Judejcima da se vrate u svoju domovinu i da sagrade novi hram. U godini 537. dođoše Judejci u Jeruzalem, podigoše žrtvenik za žrtve paljenice i uzeše prinositi svagdanju žrtvu. Slijedeće već godine počeše graditi hram, ali moradoše doskora zaustaviti gradnju poradi razmirica i smetnja sa strane Samarjana. Gradnja je tako stajala sve do vladanja perzijskog kralja Darija I. (521—485). U drugoj godini Darijevoj pojavi se prorok Agej, a kratko iza njega i prorok Zaharija, da potiču narod na rad i gradnju novoga hrama. Njihovo je poticanje imalo uspjeha.

2. Knjiga proroka Ageja sadrži četiri mala proročanstva. Prvo proročanstvo poziva i potiče narod na dalje građenje hrama i završuje izvještajem o započetoj gradnji (1). Drugo proročanstvo tješi ljude, koji grade hram, a žalosni su, kada pomišljaju na sjaj i krasotu pređašnjega hrama. Prorok ih tješi budućom sjajnom krasotom novoga mesijanskog hrama, u koji će doći »žuđeni od narodâ« (2, 1—9). Treće proročanstvo pokazuje uzrok teškim narodnim kušnjama i patnjama i budući Božji blagoslov (2, 10—19). Završetak iznosi obećanje Zorobabelu o propasti bezbožnih vlasti i o podignuću mesijanskoga kraljevstva (2, 20—23).

3. Tvrdo stoji istinitost, jedinost i kanonski ugled knjige proroka Ageja.

PROROK AGEJ

GLAVA 1.

Poziv, da se gradi hram, i uspjeh poziva.

*1. U drugoj godini kralja Darija, u šestom mjesecu, prvi dan toga mjeseca dođe riječ Gospodnja preko proroka Ageja Zorobabelu, sinu Salatijelovu, namjesniku Judinu, i velikom svećeniku Isusu, sinu Josedekovu, na ovaj način:

2. »Ovako veli Gospod nad vojskama: Taj narod govori: ‚Još nije vrijeme, da se gradi hram Gospodnji'.«

3. Zato dođe riječ Gospodnja preko proroka Ageja na ovaj način:

4. »Je li vama samima vrijeme, da stanujete u kućama popločanim svojim, dok ovaj hram leži u ruševinama?«

5. A sada ovako veli Gospod nad vojskama: »Pazite na to, kako je bilo vama dosele!

*6. Sijali ste mnogo, a uvozili malo, jeli ste, a nijeste se nasitili, pili ste, a nijeste žeđi utišali, odijevali ste se, a nijeste se ugrijali, i tko je radio za plaću, sabirao je plaću u prodrtu kesu.«

7. Ovako veli Gospod nad vojskama: »Pazite na to, kako je bilo vama dosele!

*8. Popnite se na goru, donesite drvâ i gradite hram, da mi to bude milo, i da se pokažem u slavi«, veli Gospod.

9. »Bili ste mnogo preduzeli, a bilo je malo od toga; i što ste unijeli u kuću, to sam ja razduhao. A zašto?« veli Gospod nad vojskama. »Poradi hrama mojega, jer leži u ruševinama, dok je svaki od vas zaposlen za svoju vlastitu kuću.

10. Zato je nebo usteglo rosu nad vama, i zemlja vam je uskratila svoj rod.

11. Dozvao sam sušu na zemlju i na gore, na žito, na vino i na ulje i na sve, što je rađala zemlja, i na ljude i na stoku i na sve, što su bile izradile ruke.«

*12. Tada je poslušao Zorobabel, sin Salatijelov, i veliki svećenik Isus, sin Josedekov, i sav ostatak naroda glas Gospoda, Boga svojega, i riječi proroka Ageja, kojega im je bio poslao Gospod, Bog njihov, i narod se je pobojao Gospoda.

Gl. 1. (1) Darije Histaspović (sin Histaspov) vladao je od 521—485 pr. Kr. Njegova je druga godina 520. pr. Kr. Šesti mjesec po babilonskom kalendaru, što su ga Židovi zadržali poslije povratka iz babilonskog ropstva, počinje svršetkom kolovoza. O Zorobabelu i Isusu (Jozui) isp. 1 Ezd 2, 2 s bilješkom.

(6) Nemarnost u građenju hrama uzrok je svakoj njihovoj nedaći.

(8) Gora južno od Jeruzalema bila je onda kao djelimice i danas obrasla velikom gustom šumom. Ovdje se ne govori o kamenu, jer je kamena bilo ostalo još mnogo od staroga hrama. Drvo je bilo poizgorjelo kod razorenja hrama godine 586. Bog će kod građenja hrama imati radost, blagoslovit će zidare i graditelje i tako se proslaviti.

(12) »Sav ostatak naroda« jesu iz Babilona povraćeni prognanici. Riječi su prorokove potresle narod i probudile u svima sveti strah Božji, koji ih je potaknuo da izvrše zapovijed Božju.

*13. Agej, poslanik Gospodnji, po nalogu Gospodnjem ovako je govorio narodu: »Ja sam s vama!« govori Gospod.

14. I Gospod je probudio revnost Zorobabela, sina Salatijelova, namjesnika Judina, i revnost velikog svećenika Isusa, sina Josedekova, i revnost svega naroda, što je još bio preostao, tako da su došli i prihvatili se rada na hramu Gospoda nad vojskama, Boga svojega.

*15. Bilo je to dvadeset četvrtoga dana šestoga mjeseca u drugoj godini kralja Darija.

GLAVA 2.

Slava novoga hrama. Uzrok kušnjama i obećanje blagoslova. Podignuće mesijanskoga kraljevstva.

*1. Dvadeset prvi dan sedmoga mjeseca dođe riječ Gospodnja preko proroka Ageja ovako na slijedeći način:

2. »Kaži Zorobabelu, sinu Salatijelovu, namjesniku Judinu, i velikom svećeniku Isusu, sinu Josedekovu, i ostatku naroda ovako:

*3. ‚Tko je među vama još na životu, koji je vidio ovaj hram u prijašnjoj slavi njegovoj? A kakav vi sada vidite? Nije li prema onom kao ništa u vašim očima?

4. Ali sad budi utješen, Zorobabele!' govori Gospod. ‚Budi utješen, Isuse, sine Josedekov, veliki svećeniče! Budi utješen, sav narode u zemlji!' govori Gospod. ‚Radite, jer sam ja s vama!' govori Gospod nad vojskama.

5. ‚Obećanje, što sam vam ga dao kod izlaska vašega iz Egipta, i duh moj stajat će među vama. Ne bojte se!'

6. Jer ovako veli Gospod nad vojskama: ‚Samo još malo vremena, i ja ću tad potresti nebo i zemlju, more i tvrdo tlo

*7. I sve ću narode pokrenuti. Tada će doći od svih naroda Žuđeni, i napunit ću ovaj hram slavom', veli Gospod nad vojskama.

8. ‚Moje je srebro i moje je zlato', govori Gospod nad vojskama.

*9. ‚Buduća slava ovoga hrama bit će veća, nego što je bila prijašnjega', veli Gospod nad vojskama, ‚i na ovom ću mjestu udijeliti mir', govori Gospod nad vojskama.«

*10. Dvadeset četvrti dan devetoga mjeseca u drugoj godini Da-

(13) Prorok obećaje graditeljima pomoć Božju.

(15) Dana 24. započela je gradnja. Između 1. i 24. dana bit će da su se izvršili pripremni radovi: čišćenje mjesta i dobavljanje građe.

Redak 15. u Vulgati je redak 1. slijedeće (2.) glave, i tako je Vulgata u cijeloj gl. 2. za jedan redak naprijed pred hebrejskim izvornikom.

Gl. 2. (1) Dvadeset prvi dan sedmoga mjeseca (tišri; prije progonstva etanim) bio je sedmi i posljednji dan blagdana sjenicâ (3 Mojs 23, 34 sl.).

(3) Iz nacrta i temelja moglo se je vidjeti, da će novi hram u sjaju daleko zaostajati za starim. Neki od prisutnih bili su još vidjeli razoreni hram u godini 586. (isp. 1 Ezd 3, 12).

(7) Vulgata ima: »I doći će Žuđeni od svih naroda« (»Et veniet Desideratus cunctis gentibus«). »Doći će«, t. j. unići će Mesija u ovaj hram. I zavladat će u svijetu posve novi red, kad dođe »Žuđeni od svih naroda« (doslovno: Želja svih naroda). Neki tumačitelji mjesto »Žuđeni od svih naroda« prevode: »Sve blago narodâ).

(9) »Buduća slava ovoga hrama bit će veća, nego što je bila prijašnja«, jer, kako pokazuje ispunjenje proročanstva, u njemu se pojavljuje Mesija i Spasitelj Isus Krist. Herodijanski hram u vrijeme Isusa Krista bio je samo pregradnja Zorobabelskoga hrama.

(10) »Devetoga mjeseca«, koji se zove »casleu« (studeni-prosinac).

rija dođe riječ Gospodnja proroku Ageju na slijedeći način:
*11. »Ovako veli Gospod nad vojskama: ‚Moli svećenike za obavijest o slijedećem slučaju:
12. Ako tko nosi sveto meso u skutu haljine svoje i skutom svojim dotakne se kruha, variva, vina, ulja ili kojega inače jela, postane li tada to stim sveto?'« Tada odgovoriše svećenici: »Ne«.
13. Agej upita: »Ako li se tko nečist od mrtvaca dotakne svega toga, postane li tada to nečisto?« Tada odgovoriše svećenici: »Jest«.
*14. I reče Agej: »Tako je s tim ljudima i s tim narodom u mojim očima«, govori Gospod, »tako je sa svim radom ruku njihovih i s onim, što mi tamo prinose kao žrtvu: nečisto je.«
*15. A sada pomislite od ovoga dana natrag, prije nego se je položio kamen na kamen u hramu Gospodnjem!
16. Prije nego je to bilo, došlo se je do jedne gomile žita od dvadeset vagana, a bilo je samo deset. Došlo se je do jedne kace, da se iz nje izgrabi pedeset vjedara, a bilo je samo dvadeset.
17. Sušom, medljikom, tučom udario sam vam sav rad ruku vaših, ali se vi nijeste obratili k meni«, govori Gospod.
18. »Pomislite samo od ovoga dana natrag, od dana dvadeset četvrtoga mjeseca devetoga, od dana, kad se je bio postavio temeljni kamen za hram Gospodnji! Pomislite na to!
19. Je li sjeme još uvijek u žitnici? Ne rodi li još jednako vinova loza, smokva, šipak i maslina? Od ovoga ću dana blagosloviti.«
20. Tada dođe riječ Gospodnja po drugi put Ageju dvadeset četvrtoga dana u mjesecu na slijedeći način:
21. Kaži Zorobabelu, namjesniku Judinu, ovako: ‚Ja ću potresti nebo i zemlju,
*22. Poobarat ću prijestole kraljevske i satrt ću moć kraljevstvima narodâ. Prevalit ću ratna kola zajedno s onima, koji se voze u njima. Popadat će konji i konjanici, svaki od mača čovjeka drugoga.
23. U onaj dan', govori Gospod nad vojskama, ‚uzet ću tebe, Zorobabele, sine Salatijelov, slugo moj', govori Gospod, ‚i učinit ću te prstenom pečatnim. Jer sam tebe izabrao', govori Gospod nad vojskama.«

(11—14) Na očekivani prigovor naroda, da on nije nikako tako nemaran u vjerskim stvarima, kako to drži Agej u svom prvom govoru, jer da je već započeo žrtvenu službu (isp. 1 Ezd 3, 1—6), odgovara prorok, da to sveto, što su postavili (žrtvenik za žrtve paljenice, prinošenje žrtava i svetkovanje blagdanâ), nije dosta, da posveti sve drugo. Nasuprot da je nesveto, što su pokazali svojom nemarnošću i sebičnošću kod gradnje hrama, dosta veliko, da učini nesvetim ono malo dobra.

(14) Jer ljudi gradnju hrama, najvažniju svoju zadaću, nemarno vrše, to su oni nečisti, i sve, što čine na svetom mjestu, zajedno sa žrtvama, nečisto je.

(15—19) Uvaže li ono, što je rečeno u r. 11—14, upoznat će, zašto im je dosad propadala njihova žetva; a ubuduće ne će to više biti. — Vulgata ima: »Je li već sjeme u klici?« (»Numquid jam semen in germine?«).

(22 sl.) Kada dođe mesijansko vrijeme — ono je ovdje prikazano, kao često i kod drugih proroka, u bojama suda nad svima narodima — tada će Zorobabel, potomak Davidov, biti moj prsten pečatni (isp. Sir 49, 11), t. j. moja najdraža i najdragocjenija svojina, koju brižno čuvam i ne satirem je kao neznabožačka kraljevstva. Ovo se je obećanje ispunilo na Zorobabelu nepotpuno, kad ga je Bog zaštitio u tolikim poteškoćama. Potpuno se je ispunilo u njegovu po tijelu potomku, u Isusu Kristu.

PROROK ZAHARIJA

1. Zaharija (»Spominje se Gospod«) bio je sin Barahijin i unuk Adov (1, 1. 7). Djelovao je kao prorok od osmoga mjeseca druge godine kralja Darija I. (521—485) do četvrtoga mjeseca četvrte godine istoga vladaoca (1, 1; 7, 1), dakle ne pune dvije godine. Vuče lozu, kako se čini, iz svećeničkoga roda; jer se njegov djed Ado spominje među svećenicima, što su se s namjesnikom Zorobabelom vratili iz Babilona u domovinu u prvoj godini vladanja Cirova (2 Ezd 12, 4). On nije onaj »Zaharija, sin Barahijin«, koji se spominje u Evanđelju (Mt 23, 35), i kojega je narod ubio među hramom i žrtvenikom. Takav zločin ne bi ostao nespomenut u knjigama Ezdrinim i kod Malahije. Bio je suvremenik proroku Ageju i poticao je kao i Agej na gradnju hrama (1 Ezd 5, 1; 6, 14). Svojim proročanstvima, osobito svojim pokazivanjem na mesijansku nadu, gledao je podići srčanost potištenome narodu.

2. Sadržaj knjige proroka Zaharije dijeli se na tri dijela: viđenja o državi Božjoj (gl. 1—6), pouka o ćudorednim uvjetima za primitak mesijanskog spasenja (gl. 7—8) i proročanstva o slavi mesijanskoga doba (gl. 9—14).

3. Istinitost i jedinost knjige proroka Zaharije zajamčena je predajom starožidovskom i crkvenom. O kanonskom ugledu knjige nije bilo nikada nikakve sumnje.

PROROK ZAHARIJA

GLAVA 1.

Opomena na pokoru. Prvo viđenje: Četiri jahača. Revnost Gospodnja za Sion.

*1. Osmoga mjeseca, u drugoj godini Darija, dođe riječ Gospodnja proroku Zahariji, sinu Barahije, sina Adova, ovako:

2. »Žestoko se je bio Gospod razgnjevio na oce vaše.

3. Sada im reci: ‚Ovako veli Gospod nad vojskama: Vratite se k meni', govori Gospod nad vojskama, ‚i ja ću se opet vratiti k vama, veli Gospod nad vojskama!

4. Ne budite kao oci vaši, kojima su vikali prijašnji proroci: Ovako veli Gospod nad vojskama: Vratite se sa zlih putova svojih i od zlih djela svojih! Ali nijesu poslušali i nijesu pazili na me', govori Gospod.

*5. ‚Oci vaši — gdje su oni sada? I proroci — živu li do vijeka?

6. Ali riječi moje i odluke, što sam ih naložio slugama svojim, prorocima, — nijesu li dostigle oce vaše, tako da su se oni obratili i rekli: Kako je bio Gospod nad vojskama odlučio postupati s nama prema putovima našim i po djelima našim, tako je doista i postupao s nama?'«

*7. Dvadeset četvrti dan jedanaestoga mjeseca, to je mjesec Šebat, u drugoj godini Darija, dođe riječ Gospodnja proroku Zahariji, sinu Barahije, sina Adova, na ovaj način:

*8. Imao sam viđenje u noći: Gle, bio čovjek, koji je jahao na konju riđu. Stajao je među mirtama u dolu, a za njim su bili konji riđasti, crni, šareni i bijeli.

9. Upitao sam: »Tko su ovi, gospodaru moj?« Anđeo, koji je govorio sa mnom, odgovori mi: »Pokazat ću ti, tko su oni.«

10. Tada čovjek, koji je stajao među mirtama, odgovori: »To su oni, što ih je poslao Gospod, da obiđu zemlju.«

11. A ovi odgovoriše anđelu Gospodnjemu, koji je stajao među mirtama: »Obiđosmo zemlju, i gle, sva je zemlja mirna i tiha.«

*12. Anđeo Gospodnji odvrati: »Gospode nad vojskama, kad ćeš se napokon smilovati Jeruzalemu i gradovima Judinim, na koje se gnjeviš već sedamdeset godina?«

Gl. 1. (1) Druga godina vladanja Darijeva jest godina 520. pr. Kr.

(5 sl.) Oci i proroci umrli su. Oni sad ne mogu više potvrditi ispunjenje proroštava. Ali mi znamo, da se je na njima ispunilo sve, što je bilo unaprijed rečeno. Oni su se obratili i činili pokoru.

(7) Mjesec šebat (sabat) odgovarao je po našem kalendaru vremenu od sredine siječnja do sredine veljače.

(8—17) Viđenje hoće pokazati, da doduše znamenja, što idu pred vremenom mesijanskoga spasenja, nijesu još zapažljiva (r. 11, isp. Joel 3 sl.), ali da traje revnost Božja za Sion i gnjev Božji na neprijatelje (r. 14 sl.), i da će se hram opet sagraditi i Sion da će biti ponovno pomilovan.

(12) O 70 godina isp. Jer 25, 11; 29, 10; Dan 9, 2.

13. I Gospod odgovori anđelu, koji je govorio sa mnom, prijaznim, utješnim riječima.

14. Tada mi reče anđeo, koji je govorio sa mnom: »Objavi: ,Ovako veli Gospod nad vojskama: Gorim od revnosti za Jeruzalem, od velike revnosti za Sion.

15. A gnjevim se gnjevom žestokim na narode ohole, koji, kada sam se malo gnjevio, još su pomogli na nesreću.

16. Zato ovako veli Gospod: Pun milosrđa obraćam se Jeruzalemu: Hram će se moj u njemu opet sazidati', govori Gospod nad vojskama, ,i mjeračko uže zategnut će se preko Jeruzalema!'

17. Nadalje objavi: ,Ovako veli Gospod nad vojskama: Na moje će se gradove opet izliti blagoslovi. Gospod će se opet smilovati Sionu i opet će izabrati Jeruzalem.'«

GLAVA 2.

Drugo viđenje: četiri roga i četiri kovača. Treće viđenje: čovjek s mjeračkim užetom.

*1. Opet sam podigao oči svoje i gledao. Gle, bila su tu četiri roga.

2. Upitao sam anđela, koji je govorio sa mnom: »Tko su ovi?« Odgovori mi: »To su rogovi, što su razasuli Judu, Izraela i Jeruzalem.«

3. Tada mi dade Gospod da vidim četiri kovača.

4. Upitao sam: »Čemu su došli ovi?« Odgovori mi: »Ono su rogovi, što su razasuli Judu, tako da nijedan čovjek nije podigao glave svoje. Sada su došli ovi, da ih uplaše i da odbiju rogove narodima, koji su podigli rog proti zemlji Judinoj, da je razaspu.«

*5. Opet sam podigao oči svoje i gledao. Gle, bio je tu čovjek, u čijoj je ruci bilo mjeračko uže.

6. Upitao sam: »Kuda ideš?« Odgovori mi: »Hoću da izmjerim Jeruzalem i da vidim, kolika mu je širina i kolika mu je dužina.«

*7. I gle, anđeo, koji je govorio sa mnom, izađe, i drugi anđeo dođe mu nasusret.

*8. Ovaj mu reče: »Idi brzo i reci mladome tamo čovjeku: ,Jeruzalem će se naseliti kao otvoren grad radi mnoštva ljudi i stoke u njemu.

9. Ja ću mu sam', govori Gospod, ,biti zid ognjen unaokolo i u njemu ću pokazati slavu svoju.'«

10. »Ustanite, ustanite! Bježite iz zemlje sjeverne!« govori Gospod. »Jer sam vas razasuo u četiri vjetra nebeska«, govori Gospod.

11. »Ustani, Sione, koji sjediš kod kćeri babilonske, spasi se!«

12. Jer ovako veli Gospod nad vojskama: »Za slavom poslao me je k narodima neznabožačkim, koji su vas oplijenili. Jest, tko dirne u vas, dirnuo je u zjenicu oka mojega.

13. Jer evo, ja ću zamahnuti rukom svojom na njih, da postanu plijen slugama svojim.« Tada će

Gl. 2. (1—4) Ovi reci odgovaraju 1, 18—21 u Vulgati. — Ovo viđenje objašnjava r. 15. gl. 1. Četiri roga znače bezbožne svjetske vlasti, što su navaljivale na narod Božji i razasule ga u sav svijet. Četiri kovača jesu snage, kojima će Bog uništiti njihovu moć, da spasi Judu.

(5) Ovim retkom počinje Vulgata glavu drugu. Reci 5—17 odgovaraju 2, 1—13 u Vulgati.

(7 sl.) Izlaze dakle tri anđela: anđeo, koji je prisutan kod svih viđenja, anđeo s mjeračkim užetom i anđeo, koji priopćuje proročanstvo o Jeruzalemu.

(8) Novi će Jeruzalem biti otvoren grad; ne će mu trebati zidova, koji ne daju da se razvija grad. Novi će Jeruzalem biti tako velik, da ga ne će moći obuhvatiti nikakav zid.

spoznati, da me je poslao Gospod nad vojskama.

14. »Raduj se i veseli se, kćeri sionska! Jer evo, ja dolazim i stanovat ću u tvojoj sredini«, govori Gospod.

*15. »I mnogi će narodi u onaj dan pristati uz Gospoda i pripadat će mojemu narodu, i ja ću stanovati u tvojoj sredini.« Tada ćeš spoznati, da me je poslao k tebi Gospod nad vojskama.

16. I Gospod će zaposjesti Judu kao svoj dio na svetome tlu i opet će izabrati Jeruzalem.

*17. Sav svijet neka bude tih pred Gospodom! Jer on ustaje iz svetoga stana svojega .

GLAVA 3.

Četvrto viđenje: Veliki svećenik Isus.

*1. Tada mi dade da vidim velikoga svećenika Isusa, kako stoji pred anđelom Gospodnjim, dok je s desne njegove stajao Sotona, da ga optuži.

*2. Gospod reče Sotoni: »Gospod neka ti naredi šutnju, Sotono! Gospod, koji je izabrao Jeruzalem, neka ti naredi šutnju! Nije li ovaj glavnja istrgnuta iz ognja?«

3. A Jozua je bio obučen u haljine prljave, kad je stajao pred anđelom.

*4. Ovaj progovori onima, što su stajali pred njim: »Skinite s njega te prljave haljine!« A njemu reče: »Evo, oduzimam s tebe krivnju tvoju i oblačim te u svečane haljine!«

5. Onda zapovjedi: »Metnite mu i čistu kapu na glavu!« Tada mu metnuše čistu kapu na glavu i obukoše mu haljine, a anđeo je tu stajao.

6. I anđeo Gospodnji dade Isusu ovo obećanje:

7. »Ovako veli Gospod nad vojskama: ,Ako uzideš mojim putovima i uzdržiš ustanovu moju, tada ćeš upravljati hramom mojim i čuvati trijemove moje, i dat ću ti slobodan pristup k ovima, što stoje ovdje.

*8. Čuj, Isuse, veliki svećeniče; ti i drugovi tvoji, što sjede pred tobom, ti su ljudi, koji imaju znamenje: jer evo, ja ću učiniti da dođe sluga moj, »mladica«.

(15) U mesijansko vrijeme obratit će se neznabožački narodi i bit će s Izraelcima jedan narod Božji, u kojega će sredini prebivati Bog (isp. Iz 2, 1—4; 19, 18—25).

(17) Pun tihog strahopočitanja neka sav svijet čeka ono, što će učiniti Bog, koji se je upravo spremio da ostavi nebo. Vrijeme spasenja nije više daleko.

Gl. 3. (1—10) Veliki svećenik Isus (Jozua), koji mora svući svoje nečiste haljine i obući novo, čisto odijelo, znamenje je svetosti, koju će uvesti Mesija u novome kraljevstvu Božjem.

(1) Isp. 1 Ezd 3, 2; Ag 1, 1 sl. — Sotona, protivnik i tužitelj, »stajao je s desne njegove strane«; na sudu je naime tužitelj stajao s desne strane optuženiku (isp. Ps 109 [108], 6).

(2) Isus (Jozua) zove se »glavnja istrgnuta iz ognja«, jer je bio u progonstvu u Babilonu i tamo je živio u blizini nečistih. Da se je smio vratiti iz progonstva, znak je, da ga Bog hoće uzdržati. Ali se mora najprije oprostiti od grijeha.

(4) »Svečane haljine«; Vulgata ima: »što se promijene« (»mutatoriis«). Znamen, da se velikom svećeniku vraća čistoća.

(8 sl.) Isus (Jozua) je u viđenju zastupnik svega svećenstva, što je u njemu bilo oprošteno od grijeha i pomilovano. Pomilovani svećenici imaju znamenovanje. Ona su znamenje za to, da će doći »mladica«, »Mesija«, i da će kamen, državu Božju, koju čuva Bog, oprostiti od grijeha. »Mladica« (hebr. tsémaah) znamenuje Mesiju, potomka Davidove porodice (isp. Iz 4, 2; Jer 23, 5; 33, 15).

9. Jer gle, na kamen, koji sam
metnuo pred Isusa — na taj jedan
kamen upravljeno je sedam očiju
—, na nj ću ja urezati crtež', govori
Gospod nad vojskama, ,i utamanit
ću krivnju one zemlje u jedan
dan.
*10. U onaj dan', govori Gospod
nad vojskama, ,pozivat ćete jedan
drugoga pod vinovu lozu i pod
smokvu.'«

GLAVA 4.

Peto viđenje: Zlatni svijetnjak i dvije masline.

*1. Tada anđeo, koji je govorio
sa mnom, probudi me opet kao čovjeka,
koji se budi oda sna.
2. Upita me: »Što vidiš?« Ja odgovorih:
»Vidim svijetnjak, sav od
zlata, i gore na njemu uljanica. On
ima sedam svjetionica, i sedam cijevi
ide k svjetionicama, što su na
njemu.
3. Dvije masline stoje uza nj,
jedna s desne strane svijetnjaku, a
jedna mu s lijeve.«
4. Upitao sam anđela, koji je govorio
sa mnom: »Što znači to, gospodaru
moj?«
5. Anđeo, koji je govorio sa
mnom, odgovori mi: »Zar ne znaš,
što znači to?« Ja odgovorih: »Ne
znam, gospodaru moj!«
*6. Tada mi odgovori: »To je
riječ Gospodnja Zorobabelu: ,Ne
vojnom moći, niti silom, nego duhom
mojim', veli Gospod nad vojskama.
*7. ,A tko si ti, goro velika? Pred
Zorobabelom postat ćeš ravnica!
On će iznijeti zabatni kamen s radosnim
poklikom: ,Blago njemu,
blago!'«
8. Riječ Gospodnja dođe mi
ovako:
9. »Ruke Zorobabelove postavile
su temelj ovome hramu. Ruke će
ga njegove i dovršiti. Tada ćeš spoznati,
da me je Gospod nad vojskama
poslao k vama.
10. Jer tko je god prezreo dan
malih početaka, vidjet će pun radosti
zabatni kamen u ruci Zorobabelovoj.
A ovo sedam svjetionica
jesu oči Gospodnje, koje prelaze
svu zemlju.«
11. Ja ga tad upitah: »Što znače
one dvije masline s desne i s
lijeve strane svijetnjaku?«
12. I još ga upitah: »Što znače
one dvije grančice maslinove, što
su uz cijevi zlatne, koje dovode
odozgo zlatno ulje?«
13. On mi odgovori: »Zar ne
znaš, što je to? Ja rekoh: »Ne
znam, gospodaru moj!«
14. Tada mi reče: »To su dva
pomazanika, što kao sluge stoje
pred Gospodom sve zemlje.«

GLAVA 5.

Šesto viđenje: Svitak knjige, što leti. Sedmo viđenje: Žena u efi.

*1. Opet sam podigao oči svoje
i gledao. Gle, bio je tu svitak knjige,
što leti.

(10) Mesija će donijeti vrijeme mira i sigurnosti (isp. Mih 4, 4; 3 Kralj 5, 5).

Gl. 4. (1—14) Svijetnjak, kojemu s desne i s lijeve strane nalazi se po jedna maslina, znači Boga, Gospoda sve zemlje (r. 10). Dvije masline jesu dva pomazanika (r. 14), Jozua i Zorobabel, znamenja svećeničke i kraljevske vlasti Mesijine.

(6) Riječ Božja uvjerava, da će Zorobabel dovršiti gradnju hrama ne vojnom moći ili silom, nego pomoću Božjom.

(7) Zorobabel će uz poklike naroda iz velike gore ruševina staroga hrama iznijeti zabatni kamen, t. j. zaglavni kamen, koji se je imao postaviti nad ulazom u hram.

Gl. 5. (1—4) Bog će istrijebiti grješnike iz nove države Božje. Navode se ovdje kao primjer grijesi: krađa i kriva zakletva.

2. Upita me: »Što vidiš?« Ja odgovorih: »Vidim svitak knjige, što leti, dvadeset lakata dug i deset lakata širok.«

*3. On mi reče: »To je prokletstvo, koje izađe na svu zemlju. Jer svaki kradljivac istrijebit će se po njemu odavle, i svaki krivokletnik istrijebit će se po njemu odavle.

4. »Ja ću ga pustiti', govori Gospod nad vojskama, ,da prodre u kuću kradljivcu i u kuću onomu, koji se kune krivo mojim imenom, i da mu stoji usred kuće i da je uništi zajedno s drvljem i kamenjem.'«

*5. Tada pristupi anđeo, koji je govorio sa mnom, i reče mi: »Podigni oči svoje i vidi, što se pomalja!«

*6. Ja upitah: »Što je to?« On odgovori: »To je efa, što se pomalja.« Tada reče: »Tako je velika krivnja njihova u svoj zemlji.«

7. I gle, podizao se olovni zaklopac, i jedna je žena sjedila u efi.

8. On reče: »To je bezbožnost«, i baci je opet natrag u efu, a na otvor pribi onaj olovni zaklopac.

*9. Opet sam podigao oči svoje i gledao. Gle, pojavile se dvije žene, i vjetar je bio u krilima njihovim — imale su naime krila kao u rode —. One ponesoše efu između zemlje i neba.

10. Onda ja upitah anđela, koji je govorio sa mnom: »Kuda nose tu efu?«

*11. On mi odgovori: »Hoće da sagrade ženi kuću u zemlji Senaaru. Kad se napravi, postavit će je tamo na svoje mjesto.«

GLAVA 6.

Osmo viđenje: Četvora kola.

*1. Opet sam podigao oči svoje i gledao. Gle, pojavila se četvora ratna kola između dvije gore. Gore su bile od mjedi.

2. U prvim su kolima bili konji riđi, u drugim konji crni,

3. U trećim konji bijeli, a u četvrtim kolima konji šareni, jaki.

4. Upitao sam anđela, koji je govorio sa mnom: »Tko su to, gospodaru moj?«

5. Anđeo mi odgovori: »Ovi izlaze u četiri smjera neba, izakako su stajali pred Gospodom sve zemlje.

*6. Kola s konjma crnim idu u zemlju sjevernu, i bijeli iza njih dolaze amo. Konji šareni idu u zemlju južnu.

7. Riđi izlaze i hoće da prolaze zemlju.« On reče: »Sada idite! Prolazite zemlju!« I oni stadoše prolaziti zemlju.

*8. Tada mi on doviknu ovo: »Vidi, koji idu u zemlju sjevernu,

(3) »Istrijebit će se po njemu«, t. j. po onom, što je napisano u tom svitku.

(5—11) Nesamo da će se pojedini grijesi izbaciti iz države Božje, nego će se uopće bezboštvo istrijebiti iz zemlje.

(6) Efa je mjera = 36.44 litre. Vulgata ima mjesto »epha«: »amphora« (krčag, vrč).

(9) Te dvije žene bit će da su đavolska bića, što ih je Bog primorao u svoju službu. Ona su u protivnosti prema kerubima, koji su nebeske sluge Božje.

(11) Senaar je staro ime Babilonije (isp. 1 Mojs 10, 10; 11, 2). »Postavit će je (efu) tamo na svoje mjesto«: znamenje trajnoga ropstva u zemlji neznabožačkoj i potpunoga isključenja iz općinstva svetih.

Gl. 6. (1—8) Ratna kola, što izlaze, znamenuju obaranje svih bezbožnih vlasti.

(1) Kola kao da dolaze iz neba (r. 5). Dvije mjedene gore, t. j. sjajne gore, jesu kao ulazna vrata.

(6) »Zemlja sjeverna« jest Babilonija, koja leži istočno od Palestine, ali se je u nju moglo ići samo preko sjeverne Palestine. »Zemlja južna« jest Egipat.

(8) Duh Gospodnji jest njegov gnjev, koji će doći na Babiloniju.

naseljavaju duh moj u zemlji sje-
vernoj.«
*9. Tada mi dođe riječ Gospod-
nja:
10. »Uzmi darove prognanikâ, od
Holdaja, od Tobije i od Idaje —
idi onaj dan u kuću Jozije, sina
Sofonijina, kamo oni dođoše iz Ba-
bilonije!
11. Uzmi dakle srebro i zlato,
načini iz toga krunu i metni je na
glavu velikom svećeniku Isusu, si-
nu Josedekovu
12. I reci mu: ,Ovako veli Go-
spod nad vojskama: Gle, čovjek,
»mladica« je ime njegovo! Pod
njim će proklicati, i on će sagraditi
hram Gospodnji.
13. Jest, on će sagraditi hram
Gospodnji. Veličanstvo ga resi. Na
svom će prijestolu sjediti i vladati
i bit će svećenik na svom prijesto-
lu, i mir će biti među obadvjema.'
*14. A kruna neka ostane u hra-
mu Gospodnjem u čast Helemu,
Tobiji i Idaji i za spomen gostolju-
bivosti sina Sofonijina!
*15. Koji stanuju u daljini, doći
će i gradit će na hramu Gospod-
njem, i spoznat ćete, da me je Go-
spod nad vojskama poslao k vama.
To će se dogoditi, ako uzaslušate
glas Gospoda, Boga svojega.«

GLAVA 7.

Pouka o postu.

*1. U četvrtoj godini kralja Da-
rija dođe riječ Gospodnja Zahariji,
četvrtoga dana devetog mjeseca, u
mjesecu Kasleu.
*2. Tada je naime Bethel bio po-
slao Sarazara i Rogomeleha sa svo-
jim ljudima, da umilostive Go-
spoda
*3. I da svećenicima, koji su
pripadali hramu Gospoda nad voj-
skama, i prorocima uprave ovo pi-
tanje: »Moramo li u petom mjese-
cu držati dan žalosti s postom, ka-
ko smo to činili već toliko godina?«
4. Tada mi dođe riječ Gospoda
nad vojskama:
*5. »Objavi svemu narodu ze-
maljskom i svećenicima: ,Kad ste
postili i tugovali u petom i u sed-
mom mjesecu već sedamdeset go-
dina, da li ste možda postili za me?
6. I kad jedete i pijete, nijeste li
tad vi, koji jedete i pijete?«
7. Nijesu li to riječi, što ih je
Gospod dao propovijedati preko
prijašnjih proroka, kad je još Jeru-
zalem bio naseljen i u miru bio za-
jedno sa svim gradovima naokolo,
i kad su još bile naseljene južna
zemlja i nizina?

(9—15) Zaharija ima načiniti krunu iz darova trojice prognanika i metnuti je na glavu velikomu svećeniku. Ovaj tako znamenuje »mladicu«, t. j. Mesiju (isp. 3, 8 s bilješkom). On će sagraditi hram novoga naroda Božjega i vječno će vladati. On ujedinjuje svećeničku i kraljevsku vlast, koja odsele ne će biti više u opreci.

(14) Kruna će se čuvati u hramu kao posvetni dar, i tako će ona uvijek podsjećati na dolazak Mesijin, kojega znamenuje.

(15) »Koji stanuju u daljini«, neznabošci i Izraelci, doći će, da surađuju na gradnji novoga kraljevstva Božjega.

Gl. 7. (1) Vrijeme, što se navodi, ulazi u prosinac godine 518. pr. Kr. Mjesecu »kasleu« (»kislev«) odgovara vrijeme od sredine studenoga do sredine prosinca. Hram je već stajao 2 godine.

(2) Htjeli su umilostiviti Gospoda prinošenjem žrtava.

(3) Poslanici su htjeli znati, da li se još ima držati dan pokore u spomen razorenja hrama u godini 588. (isp. 4 Kralj 25, 8 sl.).

(5) U sedmom mjesecu bio je držan dan pokore u spomen na umorstvo Godolijino (isp. Jer 41, 2). Riječ Božja kori uzroke, radi kojih su postili ljudi u Bethelu: Oni to nijesu činili od žalosti nad propašću Jeruzalema i od pokajanja nad svojim grijesima, nego jer su mislili, da tako mogu skinuti sa sebe svoju osobnu nevolju. Nijesu imali kod posta prave u srcu priprave.

8. I riječ Gospodnja dođe Zahariji:
9. »Ovako govori Gospod nad vojskama: Vršite sud pravedan i iskazujte jedan drugome ljubav i milosrđe!
10. Ne pritiskujte udovicâ i sirotâ, stranaca i siromahâ i ne mislite ništa zlo jedan drugome u srcu svom!«
11. Ali nijesu htjeli slušati, bili su tvrdovrati i zatisnuli su uši svoje, da ne čuju.
12. Učinili su srce svoje tvrdo kao kremen, da ne čuju naputaka i pouka, koje im je bio naložio Gospod nad vojskama duhom svojim preko proroka prijašnjih. I tako dođe silan sud gnjeva od Gospoda nad vojskama.
13. Kao što oni nijesu slušali, kad ih je on zvao, »isto tako«, govori Gospod nad vojskama, »zvat će oni, a da ih ja ne uzaslušam.
14. I tako sam ih razasuo među sve narode, kojih prije nijesu poznavali. Iza njihova odlaska zemlja je bila opustošena, tako da više nitko nije hodio u njoj. Tako su krasnu zemlju pretvorili u pustoš.«

GLAVA 8.

Božja revnost za Sion.

*1. Tada dođe riječ Gospoda nad vojskama ovako:
*2. »Ovako veli Gospod nad vojskama: Revnujem za Sion žarkom revnošću i raspaljen sam radi njega žestokim gnjevom.«
*3. »Ovako veli Gospod: Vraćam se natrag na Sion i opet ću stanovati u Jeruzalemu, i Jeruzalem će se zvati ‚Grad vjernosti' i gora Gospoda nad vojskama ‚Sveta gora'.«
*4. »Ovako veli Gospod nad vojskama: Opet će starci i starice sjediti po ulicama jeruzalemskim; svatko ima svoj štap u ruci radi punine danâ života.
5. I ulice gradske bit će opet pune dječaka i djevojaka, što će se igrati po ulicama.«
*6. »Ovako veli Gospod nad vojskama: Ako se to, što će se dogoditi u one dane, čini čudno ostatku toga naroda, zar da to bude čudno i u mojim očima?« govori Gospod nad vojskama.
7. »Ovako veli Gospod nad vojskama: Evo, ja oslobađam narod svoj iz zemlje istoka sunca i iz zemlje njegova zapada
8. I dovodim ih kući. Oni će opet stanovati u Jeruzalemu i bit će moj narod, i ja ću biti njihov Bog u vjernosti i pravednosti.«
*9. »Ovako veli Gospod nad vojskama: Ohrabrite se, koji slušate u ove dane ova obećanja iz usta prorokâ, naime u dan, kad se položio temelj gradnji kuće Gospoda nad vojskama, hrama!
*10. Jer prije ovih dana nije bilo plaće za rad ljudi ni plaće za živin-

---

Gl. 8. (1—23) Sedam riječi Božjih, što svečano počinju sa »Ovako veli Gospod nad vojskama«, navješćuje, da će Izraelu osvanuti dani pomilovanja, dani mesijanskoga spasenja.
(2) Jer Bog ljubi Sion, napunjen je žestokim gnjevom na njegove neprijatelje.
(3) Novi će narod Božji biti vjeran Bogu i svet.
(4 sl.) Visoka starost i veliki broj djece jesu znak, da će novi Jeruzalem biti mjesto nenarušenoga mira.
(6) Doduše moglo bi se sad nekima učiniti nemogućim ponovno naseljenje Jeruzalema, jer ih se je bilo samo malo povratilo iz progonstva. Ali Bog ima moć da ispuni svoja obećanja.
(9) Vrijeme spasenja počinje polaganjem temelja hramu kao uvjetom mesijanskoga vremena. — »Iz usta prorokâ«, t. j. Ageja i Zaharije.
(10) Isp. 2 Ezd 4, 1 sl.

će. Tko je izlazio i ulazio, nije bio siguran od neprijatelja: zavadio sam sve ljude među se.

11. A sada ne ću više biti kao u prijašnje dane ostatku toga naroda«, govori Gospod nad vojskama,

*12. ‚Nego će usjev biti siguran. Vinova će loza nositi plod svoj, i zemlja će rađati rod svoj. Nebo će davati rosu svoju, i sve ću to pridijeliti ostatku toga naroda.

*13. I kao što ste prije bili kletva među narodima, kućo Judina i kućo Izraelova, tako ću vam sada pribaviti spasenje, da budete blagoslov. Ne bojte se! Ohrabrite se!«

14. Jer ovako veli Gospod nad vojskama: »Kao što sam bio namislio da vam učinim zlo, kad su me bili razgnjevili oci vaši,« govori Gospod nad vojskama, »i nijesam to požalio,

15. Isto sam tako sad u ove dane namislio da iskažem dobro Jeruzalemu i kući Judinoj. Ne bojte se!

*16. Ovo je, što imate činiti: govorite jedan drugome istinu! Sudite na vratima svojim vjerno i mirno!

17. Nitko neka ne misli proti drugome zlo u srcu svom! Ne ljubite krive zakletve! Jer na sve to mrzim,« govori Gospod.

18. Dođe mi riječ Gospoda nad vojskama:

*19. »Ovako veli Gospod nad vojskama: Post u četvrtom, petom, sedmom i desetom mjesecu neka se za kuću Judinu obrati u radost i veselje i u svetkovine vesele! Samo morate ljubiti istinu i mir.«

*20. »Ovako veli Gospod nad vojskama: Jedamput će dolaziti narodi i stanovnici mnogih gradova.

21. Stanovnici jednoga grada dolazit će k onima drugoga i govorit će: ‚Ići ćemo tamo da umilostivimo Gospoda i da tražimo Gospoda nad vojskama! I ja ću poći.'

22. Mnogobrojni narodi i mnoga plemena doći će da traže Gospoda nad vojskama i da umilostive Gospoda.«

*23. »Ovako veli Gospod nad vojskama: U one će dane deset ljudi od svih jezika neznabožačkih naroda uhvatiti jednoga Judejca za skut i reći: ‚Hoćemo da idemo s vama; jer smo čuli, da je Bog s vama.'«

GLAVA 9.

Uništenje neznabožačke svjetske moći. Utemeljenje mesijanskoga kraljevstva.

*1. Presuda. Riječ Gospodnja dođe na zemlju Hadrah i spusti se na Damask. Jer Gospod ima oko na ljude, na sva plemena Izraelova,

(12) Isp. Ag 2, 18 sl.

(13) Isp. 1 Mojs 12, 2; Jer 29, 21 sl.

(16) Da osigura sebi dobra od vremena spasenja, mora narod da ispunja volju Božju.

(19) Posni dan u četvrtom mjesecu držao se u spomen na osvojenje Jeruzalema (isp. Jer 39, 2). U desetom mjesecu držao se dan pokore u spomen na početak opsade po Nabuhodonozoru (isp. 4 Kralj 25, 1).

(20) Cijeli narodi putovat će u Sion, da se priključe narodu Božjemu (isp. Iz 2, 1 sl.).

(23) U mesijansko vrijeme spoznat će neznabošci, da je spasenje samo kod naroda Božjega. Zato će se obraćati k njemu da traže pomoć.

Gl. 9. (1) Hadrah je u klinovitim pismima imenovani glavni grad malog aramejskoga kraljevstva sjeverno od Damaska. Na Hadrahu i Damasku ispunit će se proročanstva prorokâ.

*2. I na Emat, što im je na međi, na Tir i Sidon, jer su veoma mudri.
3. Tir je sebi sagradio bedem i nagomilao srebra kao praha i zlata kao po putu blata.
4. Gle, Svemogući osvojit će ga i bedem njegov oboriti u more. On sâm izgorjet će ognjem.
*5. Askalon gleda i dršće, i Gaza strepi jako, Akaron isto tako; jer ga osramoti nadanje njegovo. Kralj mora uzmaknuti iz Gaze. U Askalonu ne stanuje više nitko.
*6. Smjesa stoji u Azotu. »Slomit ću ponos Filistejaca.
*7. Uzet ću mu krv njegovu iz usta, gad njegov iz zuba njegovih. Ali će i od njih ostati jedan ostatak Bogu našemu i bit će kao jedna porodica u Judi, i Akaron će vrijediti kao Jebuzeji.
8. Tada ću opkoliti kuću svoju za obranu proti vojsci, proti svima, što dolaze i odlaze. Ne će više dolaziti na njih nastojnik; jer ću sad ja nastojati svojim očima.«
*9. Raduj se glasno, kćeri sionska! Kliči, kćeri jeruzalemska! Evo, kralj tvoj dolazi k tebi, pravedan i kao spasitelj, pun poniznosti. Jaše na magarcu, na magaretu, mladetu magaričinu.
*10. »Iz Efraima uklonit ću bojna kola, iz Jeruzalema konje od mejdana. Bit će uništeni i lukovi ubojiti.« Jer će on navijestiti mir narodima. Vlast će njegova dosezati od mora do mora, od Eufrata do krajeva zemlje.
*11: »Poradi krvnoga zavjeta, što sam ga sklopio s tobom, oslobodit ću sužnje tvoje iz čatrnje bezvodne.

(2) Oblast grada Emata (danas Hama) međašila je s Damaskom. Gradovi Tir i Sidon bili su na glasu sa svoje velike trgovine i umjetnosti.

(5 sl.) »Nadanje njegovo«, t. j. grad Tir, koji je bio zaštitnik i izvor bogatstva tim malim gradovima. Askalon, Gaza, Akaron i Azot (Asdod) bili su znamenitiji gradovi filistejski.

(6) »Smjesa«, t. j. svakakav nanos (što nanese voda), ološ.

(7) Neznabošci kod svojih »gadova«, t. j. idolskih žrtvenih gozbi, nijesu dali da isteče krv (isp. 1 Mojs 9, 4; 3 Mojs 17, 11. 14; 19, 26). Neznabožački narodi nakon svojega očišćenja, kad ostave idole, bit će primljeni u kraljevstvo Božje, kao što su nekoć Jebuzeji bili u kraljevstvu Davidovu (2 Kralj 5, 6 sl.; 24, 24, 16; 1 Dnev 21, 15).

(9) Jeruzalem, glavni grad novoga kraljevstva Božjeg, ima radosno i svečano pozdraviti svojega kralja, koji mu dolazi, i čiji je dolazak već davno proračen. On je pravedan, t. j. njegovo se čitavo biće podudara s voljom Božjom. Svojemu narodu donosi mir i spasenje. Dolazi u poniznosti, ne na ponosnu konju od mejdana kao drugi svjetski kraljevi, nego bez gizde, na jednom magarcu. Bog je htio, da se ovo proroštvo ispuni doslovno, kad je Isus na Cvjetnicu unišao u Jeruzalem na magarcu (isp. Mt 21, 2—9; Mk 11, 1 sl.; Lk 19, 29 sl.; Iv 12, 15. 16). — »Na magaretu«; ovo nije druga životinja, nego ista po istoznačnoj porednosti (parallelismus synonymus). »Na magaretu, mladetu magaričinu«, koje još nije nosilo nikakva tereta, pa je stoga bilo dostojno da ponese na sebi ovaj sveti teret. Uz ovaj tako važni i dragi redak isp. 5 Mojs 17, 1; Iz 2, 6—9; Suc 5, 10; 10, 4; Iz 62, 11.

(10) Kraljevstvo je Božje drukčije uređeno negoli kraljevstvo svjetsko. Ono se ne oslanja na vanjsku silu. Efraim, prije najratobornije pleme, stoji ovdje za sav novi narod Božji. Mesijanski kralj donijet će svima narodima mir, t. j. sigurnost i sreću. Njegovo će kraljevstvo obuhvatati vasioni svijet.

(11) Zavjet na Sinaju, na koji se ovdje smjera, bio je utvrđen poškropljenjem žrtvene krvi (isp. 2 Mojs 24, 6 sl. s bilješkom). Bog će osloboditi sužnje iz tamnice njihova progonstva. U praznim čatrnjama bili su katkada držani zarobljenici (isp. 1 Mojs 37, 22—25; Jer 38, 1—13).

*12. Vratite se k tvrđavi, sužnji puni nadanja! Još ti danas javljam: vratit ću ti dvojinom.

*13. Jer zapinjem sebi Judu kao luk, punim ga Efraimom i vitlam sinove tvoje, Sione, na sinove tvoje, Javane, i učinit ću te mačem junačkim.«

*14. Tada će se Gospod pokazati nad njima. Strijela će njegova izaći kao munja. Svemogući Gospod zatrubit će u trubu i došumit će u vihorima Temana.

*15. Gospod nad vojskama zaklanjat će ih. Oni će žderati praćare, gazit će ih, pit će krv njihovu kao vino, bit će toga puni kao zdjele žrtvene, kao uglovi žrtvenika.

16. I Gospod, Bog njihov, udijelit će im u onaj dan pobjedu kao stadu svojega naroda. Oni su kao kamenovi u zlatnom vijencu na čelu, što blistaju nad zemljom njegovom.

*17. Jer kako je to sjajno, kako lijepo! Od žita će rasti momci, od vina će nicati djevojke.

GLAVA 10.

Uništenje Božjih neprijatelja.

*1. Molite Gospoda za dažd u vrijeme kasnoga dažda! Jer Gospod tvori oblake i daje im dažd za svaku bilinu na polju.

2. Jer idoli govore samo laž. Vrači gledaju samo varku. Objavljuju ništave sne, daju vjetrenu utjehu. Zato moraju otići kao stado, sada su u nevolji, jer ih ne pase nitko.

*3. »Gnjev se moj raspalio na pastire. Pohađam jarce prehodnjake. Jer Gospod nad vojskama pohađa stado svoje i kuću Judinu i učini ih sebi u ratu sjajnim konjem.

*4. Od njega je ugao, od njega kôlje šatorsko, od njega luk ubojiti, od njega su sve vojskovođe.

5. Oni će biti kao junaci, što gaze neprijatelja u boju kao blato po ulicama. Oni se bore; jer je Gospod s njima. Osramotit će se jahač i konj.

6. Učinit ću jakom kuću Judinu. Dat ću pomoć kući Josipovoj. Dovest ću ih natrag i smilovat ću se njima, i bit će mi, kao da ih nijesam nikada odbacio. Jer sam ja Gospod, Bog njihov, i uslišit ću ih.

7. Oni od Efraima bit će kao junaci, i kao od vina bit će im srce veselo. Djeca njihova radosno će to vidjeti. Srce će im se radovati u Gospodu.

8. Domamit ću ih i sabrat ću ih; jer hoću da ih izbavim. Oni će postati tako mnogobrojni, kao što su bili prije.

*9. Ja sam ih razasuo među narode, ali će se u dalekoj zemlji spo-

(12) Prognanici se imaju vratiti k tvrđavi Sionu, gdje će im Bog dati obilatu plaću za njihove muke.

(13) Javan, po svoj prilici Grčka, stoji ovdje kao predstavnik svih Božjih neprijatelja, koji navaljuju na novo kraljevstvo Božje.

(14) O Temanu isp. Am 1, 12; Abd 9; Hab 3, 3.

(15) Borbe su vrlo krvave. Borci su krvlju poštrapani kao uglovi žrtvenika, što se mažu krvlju.

(17) Blagostanje zemlje i sreća naroda u mesijanskom kraljevstvu Božjem bit će veoma veliko. Ovdje su zemaljska dobra slike duhovnih milosti i blagoslova.

Gl. 10. (1) Samo štovanje pravoga Boga može donijeti blagoslov, na pr. kasni dažd, koji je veoma potreban za žetvu. Idolopoklonstvo i vračanje ne pomažu.

(3) Bog će pohoditi pastire, t. j. vođe bezbožnih svjetskih vlasti. Plašljive ovce svojega stada učinit će hrabrim konjma od mejdana.

(4) Hrabre, jake vojskovođe iz sredine naroda Božjega vodit će borbu proti neprijateljima Božjim.

(9) Progonstvom će se narod očistiti i Bogu se obratiti.

menuti mene. Oni će ostati na životu sa sinovima svojim i onda će se vratiti natrag.

10. Dovest ću ih natrag iz zemlje Egipta, sabrat ću ih iz Asura i dovest ću ih u zemlju Galaad i na Liban. Ne će biti dosta mjesta za njih.

*11. On će ići preko mora iz Egipta. Razbit će vale u moru. sve će dubine Nilu presahnuti. Slomit će se ponos Asuru. Žezlo će se Egiptu oduzeti.

12. Ojačit ću ih u Gospodu: oni će hoditi u ime njegovo«, govori Gospod.

GLAVA 11.

Slavodobitna pjesma nad padom Božjih neprijatelja. Spasenje naroda Božjega.

*1. Otvori, Libane, vrata svoja, da ti oganj proždre cedre!

2. Jauči, čemprese, jer padoše cedri, jer su krasna stabla opustošena! Jaučite, hrastovi bazanski, jer je oborena najgušća šuma!

3. Čuj, jauk pastirâ, jer je opustošena sjajna paša njihova! Čuj, rika lalova, jer je opustošen jordanski krasni gustik!

*4. Ovako veli Gospod, Bog moj: »Pasi ovce, koje su određene za klanje,

*5. Koje kolju kupci njihovi, a da ne moraju to okajati, — a prodavci njihovi govore: ‚Neka je blagosloven Gospod: ja se obogatih!' — i pastiri ih njihovi ne žale!

6. Zato ne ću više žaliti stanovnika zemaljskih«, govori Gospod. »Ne, svakoga ću predati u ruke njegova bližnjega i njegova kralja. Oni će potrti zemlju. A ja ne ću nikoga izbaviti iz ruku njihovih.

*7. I tako sam ja pasao ovce, što su bile određene na klanje za trgovce ovaca, i uzeo sam sebi dva pastirska štapa. Jedan sam nazvao ‚milost', a drugi 'slogu'. Tako sam pasao ovce

*8. I uklonio sam ona tri pastira za mjesec dana. Bili su mi dotužili. I ja sam njima bio mrzak.

*9. Tada sam rekao: »Ne ću vas dulje više pasti. Što hoće da umre, neka umre! Što hoće da zaglavi, neka zaglavi! Što ostane, neka žderu jedna drugu!

*10. Uzeo sam svoj štap ‚milost' i slomio ga, da prelomim savez svoj, što sam ga učinio sa svim narodima.

(11) Sam će Bog voditi narod, što se vraća natrag; tako ih je nekoć vodio preko Crvenoga mora.

Gl. 11. (1—3) Ovaj odsjek, po nekim tumačiteljima, smjera na uništenje bezbožnih izraelskih mogućnika i gospodara.

(1) Stabla Libana i pokrajina Bazan jesu slike zemaljske veličine (isp. Iz 2, 13; 10, 34; 33, 9; Ezek 17, 3).

(4—6) U ovim se recima iznosi krivnja narodnih vođa.

(5) Navode se razni tlačitelji naroda: kupci, prodavci i pastiri. I prorok ima da preuzme vodstvo naroda mjesto tih rđavih pastira, koji vode narod u propast.

(7) Štap »milost« znači dobrotu, koju ima pastir prema svojemu narodu. Štap »sloga« znamenuje brigu, kojom pastir drži u zajednici svoje stado.

(8) Ona tri pastira jesu kupac, prodavac i rđav pastir. Jedan mjesec znači vrijeme, u kojemu je Zaharija vršio svoju pastirsku službu.

(9) On hoće da pusti svoju pastirsku službu i da ovce prepusti njihovoj sudbini.

(10) Lomljenje štapa »milosti« znači, da prestaje zaštita, kojom je on bio štitio narod od neznabožačkih naroda. Ova je zaštita bila osnovana u savezu, što ga je prorok kao namjesnik Božji bio sklopio s narodima neznabožačkim u korist Judinu.

*11. Kada je bio ukinut u onaj dan, tad spoznaše trgovci ovaca, što su pazili na me, da se je to dogodilo po naputku Gospodnjem.

*12. Tada sam im rekao: »Ako vam je drago, dajte mi plaću; ako li nije, onda pustite!« Oni mi platiše trideset sekala kao plaću.

*13. Tada mi reče Gospod: »Baci je u hramsku blagajnu, tu sjajnu plaću, kojom me procijeniše!« I uzeo sam tih trideset sekala i bacio ih u blagajnu u kući Gospodnjoj.

*14. Onda sam slomio drugi štap svoj ‚slogu', da tako prelomim savez bratski između Jude i Izraela.

*15. Tada mi reče Gospod: »Uzmi sebi još jedamput opravu bezumna pastira!

16. Jer evo, ja ću podignuti pastira u zemlji, koji ne mari za ono, što hoće da pogine, koji ne traži što je zalutalo, ne liječi što je skršeno, ne njeguje što je zdravo, jede meso od pretilih i papke im kida!

*17. Teško rđavome pastiru, koji ostavlja ovce! Suha bolest neka dođe na mišicu njegovu i na desno oko njegovo! Neka usahne mišica njegova, neka se ugasi oko njegovo!«

GLAVA 12.

Borbe proti Izraelu i njegove pobjede.

1. Presuda. Riječ Gospodnja o Izraelu. Govori Gospod, koji je razapeo nebo, osnovao zemlju i stvorio duh čovjeka u nutrini njegovoj:

*2. »Evo, ja ću učiniti Jeruzalem čašom opojnom za sve narode unaokolo; a ide se i proti Judi, kad se opsjeda Jeruzalem.

*3. U onaj ću dan učiniti Jeruzalem kamenom kušnikom za sve narode. Svi, koji ga dižu, satrt će se. Proti njemu sabiraju se svi narodi zemaljski.

4. U onaj ću dan«, govori Gospod, »učiniti da svi konji budu plašljivi i njihovi jahači bezumni. Nad kućom ću Judinom bdjeti, a udarit ću sve konje narodima sljepoćom.

5. Tada će knezovi Judini misliti u sebi: ‚Snagu nalaze stanovnici Jeruzalema u Gospodu nad vojskama, Bogu svojemu.'

(11) Kad je savez bio ukinut, mogli su se narodi opet dizati proti narodu Božjemu. Iz toga su spoznali narodne vođe, da je simbolička radnja prorokova bila proročanstvo.

(12) Trgovci su imali pokazati, koliko oni cijene pastirsku brigu prorokovu. Bog ih je tako htio dovesti do uviđavnosti. Ali trgovci procijeniše dobroga pastira kao jednoga roba. 30 sekala (srebrnika) bila je cijena robu (2 Mojs 21, 32).

(13) Ovo preziranje njegove pastirske službe rasrdilo je Boga, i on s gorkom ironijom (s podsmijehom) zapovijeda, da se »ta sjajna plaća« baci u hramsku blagajnu, da mu viče u nebo za osvetom. O ispunjenju ovoga proročanstva isp. Mt 27, 5 sl.

(14) Sada više nema zapreke kaznenome sudu. Prorok lomi drugi svoj štap »slogu«. Stim se je prekinulo bratstvo između Jude i Izraela, i stado će se razbjeći.

(15) Jer je bio odbačen dobri pastir, predat će se stado rđavom pastiru, koji jede svoje ovce; kida im papke, da se ne miču i da mu tako odebljaju.

(17) Rrđav pastir gubi ruku, što vodi stado; gubi oko, što brižno gleda svoje stado.

Gl. 12. (2) Tko napadne Jeruzalem, grad Božji, past će kao pijan čovjek. Prorok govori o kraljevstvu Božjem mesijanskoga vremena.

(3) Mladež se je vježbala i kušala svoju snagu podižući, turajući i bacajući kamen kušnik. Odatle i ime kamenu. I naši danas momci vole bacati kamena s ramena: »Bacat' ode kamena s ramena«, ili: »Skaču skoka, meću se kamena«. — Na Jeruzalemu će svi narodi kušati svoju snagu na svoju nesreću.

6. U onaj ću dan učiniti da knezovi Judini budu kao žeravnica u drvljaniku, kao ognjena zublja u stogu, žderat će zdesna i slijeva sve narode unaokolo. A Jeruzalem će i nadalje ostati na svom mjestu u Jeruzalemu.«

7. A najprije će Gospod spasenje dati šatorima Judinim, da se ponos kuće Davidove i ponos stanovnika jeruzalemskih ne digne nad Judu.

8. U onaj će dan Gospod zaštititi stanovnike jeruzalemske. Najslabiji među njima bit će u onaj dan kao David i kuća Davidova kao Bog, kao anđeo Gospodnji pred njima.

9. U onaj ću dan gledati da uništim svaki narod, koji dolazi proti Jeruzalemu.

*10. A na kuću Davidovu i na stanovnike jeruzalemske izlit ću duh milosti i molitve. Oni će pogledati na mene, kojega su proboli, i tugovat će za njim, kao što se tuguje za prvorođencem.«

*11. U onaj će dan biti tužnjava velika u Jeruzalemu kao tužnjava u Adadremonu u dolini Magedu.

*12. Tada će tugovati zemlja, svaka porodica za se: porodica kuće Davidove za se i žene njihove za se, porodica kuće Natanove za se i žene njihove za se,

13. Porodica kuće Levijeve za se i žene njihove za se, porodica Semejeva za se i žene njihove za se,

14. I sve druge porodice za se, porodica za porodicu, i žene njihove za se.

GLAVA 13.

Obraćenje i spasenje.

*1. U onaj će dan biti otvoren izvor kući Davidovoj i stanovnicima jeruzalemskim proti grijehu i nečistoći.

*2. »U onaj ću dan«, govori Gospod nad vojskama, »istrijebiti iz zemlje imena idolima, tako da se više ne spominju. I učinit ću da iščeznu iz zemlje lažni proroci i duh nečistoće.«

*3. Htjedne li tko da izađe kao lažni prorok, reći će mu roditelji njegovi, otac i mati: »Nema ti dulje ostati na životu; jer si govorio laži u ime Gospodnje.« Probost će ga roditelji njegovi, otac i mati, ako se pojavi kao lažan prorok.

*4. U onaj će se dan stidjeti lažni proroci svojih viđenja i proroštava. Ne će se više ogrtati u plašteve dlakave, da varaju.

*5. Svaki će reći: »Ja nijesam prorok; ja sam samo orač. Već u

---

(10) Bog će na novu Božju državu, Crkvu, izliti duh milosti i molitve. I oni, koji su prije bili tvrda srca i nezahvalni (11, 12 sl.), sada će u ljubavi i pokajanju gledati na njega, koga su proboli. Ovaj je dobri Pastir Mesija, kojega su odbacili i usmrtili (isp. Iv 19, 37). U riječima: »Oni će pogledati na mene, kojega su proboli«, pokazuje se, jer govori Bog, na Božanstvo Mesijino.

(11) Isp. 4 Kralj 23, 30.

(12—14) Svi staleži, sva zvanja, sve obitelji i porodice tugovat će za probodenim. O Natanu isp. 2 Kralj 5, 14; 1 Dnev 3, 5; o Semeju isp. 4 Mojs 3, 17—21; 1 Dnev 6, 27.

Gl. 13. (1) Izvor-voda jest slika milostî, koje donose duši nutarnje, duhovno očišćenje i oproštenje grijehâ.

(2) U mesijansko vrijeme ne će više biti idolopoklonstva i lažnih proroka.

(3) Vlastiti roditelji izvršit će od zakona naređenu kaznu (isp. 5 Mojs 13, 6; 18, 20) na svojoj djeci, ako se pojave kao lažni proroci.

(4) Lažni proroci stidjet će se svojih izmišljenih viđenja i ne će više htjeti hodati naokolo u proročkoj odjeći.

(5) Vulgata ima: »Jer je Adam moj primjer od mladosti moje« (»quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea«).

mladosti mojoj čovjek me je najmio za slugu.«

*6. Upitaju li ga onda: »Kakve su ti to brazgotine na prsima?« odgovara: »Udarili su me u kući mojih prijatelja.«

*7. »Maču, probudi se proti pastiru mojemu, proti čovjeku, koji mi je blizu!« govori Gospod nad vojskama. »Udarit ću pastira, da se razbjegnu ovce. Tada ću okrenuti ruku svoju proti malima.

8. U svoj zemlji«, govori Gospod, »istrijebit će se i poginut će dvije trećine. A ostat će u njoj jedna trećina.

9. Ovu ću trećinu metnuti u oganj i pretopit ću je, kako se pretapa srebro, i očistit ću je, kako se čisti zlato. Ona će tad zazvati ime moje, i ja ću je uslišiti i reći: ‚Ovo je moj narod', a ona će reći: ‚Gospod je Bog moj.'«

GLAVA 14.

Veliki sud i proslavljenje Božjega grada.

*1. Evo za Gospoda dolazi dan, kad će se razdijeliti plijen tvoj u sredini tvojoj.

2. Sve ću narode neznabožačke skupiti u boj proti Jeruzalemu. Grad će se osvojiti, kuće se oplijeniti, ženama će se sramota nanijeti. Polovina će grada morati otići u ropstvo. A ostatak naroda ne će se istrijebiti iz grada.

*3. Ne, Gospod će se pojaviti i vojevat će na narode neznabožačke kao nekoć, kad se je borio na dan bitke.

*4. Noge će njegove stati u onaj dan na Maslinskoj gori, koja leži istočno od Jeruzalema, i Maslinska će se gora raspasti po srijedi na istok i zapad u dolinu silnu. Polovina će gore uzmaći na sjever, druga na jug.

*5. Tada ćete bježati u dolinu mojih gora; jer će dolina između gora dopirati do Azala. Bježat ćete, kao što ste nekoć bježali od potresa u dane kralja Ozije Judina. Tada će se pojaviti Gospod, Bog moj, i svi sveti s njim.

*6. U onaj dan ne će više biti svijetla, samo studen i mraz.

7. Bit će jedan jedini dan, koji je poznat samo Gospodu, bez izmjene dana i noći; i uveče bit će svijetlo.

(6) Brazgotine, što ih je imao od ozljeda, koje je sam sebi zadao izvršujući svoju lažnu proročku službu (isp. 3 Kralj 18, 28 sl.; 20, 35 sl.), hoće da objasni nekom tučnjavom, samo da ne prizna, da je bio lažan prorok.

(7—9) Jer je smrt pastira (11, 12), t. j. Mesije, bila zaključena u vječnoj odluci Božjoj, zapovijeda Bog oruđu smrti, da izvrši tu odluku. Riječi: »Čovjek, koji mi je blizu«, pokazuju na Božanstvo Mesijino. Nakon smrti pastirove razbježat će se ovce. Bog će okrenuti svoju ruku proti malima, t. j. proti ovcama, da im sudi. Najveći će dio propasti. Ostatak će se očistiti mnogim patnjama. Na tom ostatku gradi se novo kraljevstvo Božje.

(7) Isp. Mt 26, 31.

Gl. 14. (1 sl.) Prorok još jedamput radi o navali narodâ na Jeruzalem. Grad biva osvojen i oplijenjen, i pučanstvo biva zlostavljeno.

(3) Bog će vojevati za ostatak naroda, kao što je to činio nekoć u dane prošlosti (2 Mojs 15, 3 sl.).

(4 sl.) Ovaj redak hoće reći, da će Bog u najvećoj pogibli omogućiti svojemu narodu bijeg na jedan čudesan način.

(5) O potresu u dane Ozije isp. Am 1, 1. Bog će se sam s anđelima svojim pojaviti, da vojuje i da spasi svoj narod.

(6 sl.) Veliki posljednji sud bit će popraćen rijetkim pojavama u prirodi. U onaj dan ne će zaći sunce, dok neznabožački narodi ne budu uništeni.

*8. U onaj će dan proteći iz Jerusalema voda živa, jedna polovina u istočno, druga polovina u zapadno more. Tako će biti ljeti i zimi.

9. I Gospod će biti kralj nad svom zemljom. U onaj će dan biti Gospod jedini Bog. Njegovo će ime biti jedino pripoznato.

*10. U nizinu pretvorit će se sva zemlja od Gabae do Remona s juga Jeruzalemu. A ovaj će nadvisivati i naseliti se na svom mjestu od vrata Benjaminovih do mjesta prijašnjih vrata, do vrata na uglu, i od kule Hananeelove do tijeska kraljeva.

11. U njemu će se stanovati sigurno. Tada ne će više biti prokletstva, nego će siguran biti Jeruzalem.

*12. I ovo će biti kazna, kojom će Gospod udariti sve narode, koji su vojevali na Jeruzalem: On će učiniti da posahne tijelo njihovo, dok još stoje na nogama svojim. Oči njihove posahnut će u rupama svojim. Jezik njihov posahnut će u ustima svojim.

13. Silan strah, od Boga poslan, bit će među njima u onaj dan. Hvatat će jedan ruku drugoga, ali će se ruka jednoga podignuti proti ruci drugoga.

*14. I Juda će vojevati proti Jeruzalemu. Bogatstvo svih naroda unaokolo sabrat će se: zlato, srebro i odijelo u vrlo velikoj množini.

15. Isti kazneni sud pogodit će i konje, mazge, kamele, magarce i sve životinje, što budu u onim taborima, upravo onako kao onaj kazneni sud.

16. Tada će svi, preostali od svih kolikih naroda neznabožačkih, koji su išli proti Jeruzalemu, dolaziti od godine do godine da se poklone kralju, Gospodu nad vojskama, i da svetkuju blagdan sjenica.

17. A tko od plemena zemaljskih ne htjedne dolaziti u Jeruzalem da se pokloni kralju, Gospodu nad vojskama, na njegovu zemlju ne će dažd padati.

18. I ako narod Egipćana ne bi dolazio i ne bi se našao, snaći će ga kazna, kojom će Gospod udariti narode, koji ne bi dolazili da svetkuju blagdan sjenica.

19. To će biti kazna Egiptu i kazna svim narodima, koji ne bi dolazili da svetkuju blagdan sjenica.

*20. U onaj će dan na zvončićima konjâ stajati natpis: ‚Sveto Gospodu!' Kuhinjski lonci u kući Gospodnjoj bit će tako sveti kao škropionice pred žrtvenikom.

*21. Svaki kuhinjski lonac u Jeruzalemu i u Judi bit će svet Gospodu nad vojskama. Svi, koji dođu da žrtvuju, uzimat će ih i kuhat će u njima. I u onaj dan ne će više biti trgovaca u hramu Gospoda nad vojskama.

(8) Veliki će blagoslov proteći na sve strane iz Jeruzalema, nove države Božje (isp. Ezek 47, 1 sl.).

(10) Gabaa i Remon jesu stari pogranični gradovi kraljevstva Jude (isp. 4 Kralj 23, 8). Gabaa je ležala na sjeveru, Remon na jugu (isp. Joz 15, 32; 19, 7). Novi Jeruzalem bit će visoko uzvišen iznad svih drugih zemalja i gradova.

(12) Strahovit pomor udarit će na ljude i na stoku (r. 15).

(14) I pripadnici naroda Božjega vojevat će proti Jeruzalemu. Napadači izgubit će sve svoje blago i imanje.

(20 sl.) Prorok hoće da jezikom Staroga Zavjeta opiše potpunu svetost novoga Jeruzalema.

(20) »U onaj će dan na zvončićima konjâ stajati natpis: ‚Sveto Gospodu!'« t. j. ne će više biti ratova.

(21) »I u onaj dan ne će više biti trgovaca u hramu Gospoda nad vojskama«: isp. Mt 21, 12; Iv 2, 14.

PROROK MALAHIJA

1. Malahija (»Glasnik Gospodnji«) živio je u vrijeme, kada je već stajao hram Zorobabelov (1, 10; 3, 1. 10), i kada je žrtvena služba bila opet uvedena (1, 13). Njegova proročka služba pada dakle iza godine 516. pr. Kr., izakako su se pojavili kao proroci Agej i Zaharija. Da li je Malahija djelovao prije ili poslije reforme Ezdrine i Nehemijine (458. odnosno 445. pr. Kr.), ne može se izvjesno odrediti. Knjiga proroka Malahije pretpostavlja stanje, što su ga pobijali Ezdra i Nehemija.

2. Knjiga proroka Malahije sadrži kazneni govor svećenicima (1, 6—2, 9) i narodu (2, 10—3, 21) o raznim zlim porabama, što su se bile uvukle među svećenstvo i narod. Prorok Malahija kori nemarnost svećenikâ u službi Gospodnjoj i bezdušnost naroda u davanju desetine i prinošenju žrtve. Licemjernim i nevaljalim žrtvama svojih suvremenika stavlja prorok nasuprot jedinu, čistu i nekrvnu žrtvu Novoga Zavjeta, kojoj su žrtve Staroga Zavjeta bile samo znamenja i prilike. U žrtvi novozavjetnoj naći će starozavjetne žrtve svoje potpuno ispunjenje. — Kratak uvod knjige proroka Malahije (1, 1—5) ističe ljubav Božju prema Izraelu. Završetak knjige navješćuje drugi dolazak proroka Ilije kao glasnika velikog i strašnog dana Gospodnjega (3, 22—24). Njega će Bog opet poslati na zemlju, da opominje i obraća ljude na pokoru, kao Ivan Krstitelj pred prvim dolaskom Kristovim.

3. Knjiga proroka Malahije ima oblik razgovora, što godi čovjeku čitatelju. Kanonski ugled knjige nije bio nikada ni od koga napadan. Prorok je Malahija na glasu i slavan kao navjestitelj žrtve svete Mise, čiste i nekrvne žrtve Novoga Zavjeta, koja će se, mjesto zabačenih i nesavršenih žrtava u jeruzalemskom hramu, prinositi po svemu svijetu od istoka sunca do zapada njegova (1, 10 sl.). Tada i Jeruzalem ne će više biti jedino dopušteno mjesto za žrtve. Tada i Izrael ne će više biti jedini narod, koji prinosi žrtve pravomu Bogu, nego će se po svim mjestima vasionoga svijeta i od svih naroda prikazivati čista, nekrvna žrtva Novoga Zavjeta, koja će jedina biti Bogu mila i ugodna.

Prorok Malagija jest posljednji od proroka, koji su nam ostavili u pismu svoja proročanstva.

PROROK MALAHIJA

GLAVA 1.

Ljubav Božja prema Izraelu. Ukor nevrijednim svećenicima. Navješćuje se novozavjetna žrtva.

*1. Presuda. Riječ Gospodnja Izraelu preko Malahije.

2. »Ljubim vas«, veli Gospod. »A vi pitate: ‚Kako nas to ljubiš?' »Nije li Ezav brat Jakovu?« govori Gospod. »Ali sam ljubio Jakova

*3. I mrzio sam na Ezava. Opustio sam gore njegove. Baštinu njegovu predao sam čagaljima pustinjskim.

*4. Kada govori Edom: ‚Naša je zemlja opustošena, ali ćemo opet sagraditi ruševine', ovako veli Gospod nad vojskama: ‚Neka oni grade, ali ću ja porušiti. Oni će se zvati »zemlja zločina« i »narod, na koji se gnjevi Gospod do vijeka«.

5. Kad oči vaše to ugledaju, reći ćete: ‚Velik je Gospod van preko međa Izraelovih.'«

6. »Sin poštuje oca i sluga gospodara svojega. Ako sam ja otac, gdje je čast moja? Ako sam gospodar, gdje je strah od mene?, veli Gospod nad vojskama vama, svećenici, koji sramotite ime moje. Pitate: ‚Kako smo mi to sramotili ime tvoje?'

7. Prinosite nečisto jelo na mom žrtveniku i još pitate: ‚Kako smo te oskvrnili?' Stim, što mislite: ‚Sto je Gospodnji preziran.'

*8. Kad donosite slijepo živinče na žrtvu, nije li to dosta zlo? Kad prinosite hromo ili bolesno, nije li to dosta zlo? Prinesi ga namjesniku svojemu, hoće li se on obradovati tomu i milostivo te primiti?«, veli Gospod nad vojskama.

9. »Zato umilostivite Boga, da nas primi milostivo! Iz ruke vaše tako mu je davano. Može li on tada biti milostiv prema vama?«, govori Gospod nad vojskama.

10. »Tko je među vama, koji bi zatvorio vrata i zapalio oganj na mom žrtveniku ni za što? Nijeste mi mili«, veli Gospod nad vojskama, »i ne mogu žrtve iz vaše ruke.

Gl. 1. (1) »Riječ Gospodnja Izraelu«, t. j. svemu narodu, što se je vratio iz ropstva; veći dio toga naroda bili su Judejci.

(3) Ezav, stariji brat Jakovu, nije bio izabran za nosioca obećanjâ, nego Jakov po slobodnom izboru milosti (isp. Rimlj 9, 10—16). Manja ljubav Božja prema Ezavu pokazala se je i na potomcima njegovim, Edomcima, kojima je zemlju dao Bog opustošiti po neprijateljima.

(4) Edom je doduše opet procvao pod Rabatovcima, ali je propao kao narod i država.

(8) Bilo je zabranjeno takove životinje žrtvovati. Isp. 3 Mojs 22, 22—25; 5 Mojs 15, 21. — »Prinesi ga namjesniku ...« t. j. ako ne uviđaju, kako rade zlo i nedostojno, neka jedamput pokušaju tako šta učiniti jednome čovjeku dostojanstveniku, na pr. namjesniku.

*11. Jer od istoka sunca do zapada njegova veliko će biti ime moje među narodima, i posvuda će se žrtvovati imenu mojemu i prinosit će se čist prinos. Jer će veliko biti ime moje među narodima,« veli Gospod nad vojskama.

12. »A vi ga skvrnite, kad govorite: ‚Što je Gospodnji onečišćen, i što dolazi s njega, prezirno je.'

13. Govorite: ‚Kolika muka!' i raspirujete oganj njegov«, govori Gospod nad vojskama. »Prinosite ugrabljeno ili hromo i bolesno kao žrtvu. Zar da to s dopadanjem primam iz vaše ruke?«, govori Gospod.

*14. »Proklet varalica, koji ima u svom stadu muško živinče i, premda ga je zavjetovao Svemogućemu, ipak žrtvuje samo rđavo! Jer sam ja velik kralj«, veli Gospod nad vojskama, »i ime je moje strašno među narodima neznabožačkim.

GLAVA 2.

Prijetnja nevrijednim svećenicima. Opomena, da se sveto drži ženidba.

1. I sada dolazi vama, svećenici, ovaj naputak:

2. Ako ne poslušate i od srca ne uzidete za tim, da imenu mojemu dadnete čast,« veli Gospod nad vojskama, »tada ću pustiti na vas prokletstvo i pretvorit ću blagoslove vaše u prokletstva. Jest, već sam ih pretvorio u prokletstva, jer ih ne primiste k srcu.

*3. Evo, odbit ću vam mišicu i blato ću vam sasuti u lice, blato svetkovina vaših. K njemu će vas smesti.

*4. Tada ćete spoznati, da sam vam ja poslao ovu prijetnju kaznenu, da bi ostao moj zavjet s Levijem,« veli Gospod nad vojskama.

*5. »Zavjet moj s njim bio je život i sreća. Dao sam mu to, da me se boji, i on je imao strahopočitanje preda mnom i priginjao se imenu mojemu.

6. U ustima njegovim bio je zakon istine, na usnama njegovim nije se našla prijevara. U miru je i poštenju išao preda mnom i mnoge je odvratio od grijeha.

7. Jer se gleda na usne svećenikove; u njegovim se ustima traži pouka i uputa. Jer je on glasnik Gospoda nad vojskama.

8. A vi ste zašli s puta i mnoge ste pokolebali u zakonu i pokvarili

(11) Prorok govori ovdje o mesijanskom vremenu. Jer samo tada, po proroštvima prorokâ, pripoznat će se ime Božje po svemu svijetu od istoka sunca do zapada njegova (Ps 22 [21], 28; Iz 2, 2 sl.; 11, 9; Am 9, 12; Mih 4, 2). I ovo se je proročanstvo ispunilo ustanovljenjem žrtve svete Mise. Ona će se prinositi kod svih naroda i posvuda u svijetu od istoka sunca do zapada njegova. Ona je žrtva nekrvna i čista, jer je žrtvuje sam čisti i sveti Sin Božji. I žrtvom svete Mise daje se Imenu Božjemu kod svih naroda čast, hvala i slava. »Tebi hvala, tebi dika, tebi slava prevelika! O Isuse, budi hvaljen po sve vijeke vijekâ Amen«: tako hvali i slavi nekrvnu Euharistijsku Žrtvu Novoga Zavjeta i naša divna crkvena pjesma »Zdravo, Tijelo Isusovo!«

(14) Tko je zavjetovao živinče muško, bez mane i mjesto njega prinosi rđavo i s manom živinče, taj neka je proklet, jer on upravo vara Boga, velikoga Kralja svega svijeta.

Gl. 2. (3) Bog će im uzeti moć njihovu i duboko ih osramotiti, izakako su bili pred narodom u visokoj časti na svetkovine, koje više ne zaslužuju da se zovu svetkovine Gospodnje.

(4) U ispunjenju kaznene prijetnje pokazalo bi se, da još postoji zavjet s Levijem, koji je imao slične kaznene prijetnje.

(5) Zavjet plemena Levijeva s Bogom imao je donijeti mnogo dobra i sreće svećenicima, koji su ga držali (4 Mojs 25, 12 sl.; 5 Mojs 33, 8 sl.).

ste zavjet s Levijem«, veli Gospod nad vojskama.

9. »Zato i ja vas činim prezrenim i niskim kod svega naroda, jer se nijeste držali mojih putova i kod primjene zakona gledate na osobu.«

*10. Nije li nam svima jedan isti otac? Nije li nas stvorio jedan isti Bog? Zašto onda radimo nevjerno jedan proti drugomu i skvrnimo zavjet otaca svojih?

*11. Nevjeran je bio Juda. Gad se je činio u Izraelu i u Jeruzalemu; jer je skvrnio Juda svetište Gospodnje, koje je on ljubio, i ženio se je kćerju tuđega boga.

*12. Neka Gospod istrijebi iz šatora Jakovljevih čovjeka, koji čini tako, jamca i svjedoka, i svakoga, koji žrtvuje Gospodu nad vojskama!

13. Drugi put činite ovo: Pokrivate žrtvenik Gospodnji suzama, plačem i uzdasima, jer on više ne gleda milostivo žrtava i ne prima darova iz vaše ruke.

*14. Pitate: ‚Zašto to?' Samo zato, jer je Gospod bio svjedok između tebe i žene mladosti tvoje, koj si ti sada prelomio vjernost, premda je bila drugarica tvoja, vjerena žena tvoja.

*15. Tako ne radi nitko, koji još ima kakav ostatak od duha Božjega. A što traži Jedan? Sjeme Božje! Čuvajte Duha Božjega, kojega imate! Ne radite nevjerno na ženi mladosti svoje!

*16. »Jer je puštanje meni mrsko«, veli Gospod, Bog Izraelov, »i tako nasiljem pokriva odjeću svoju«, govori Gospod nad vojskama. »Zato pripazite na duha svojega i ne radite nevjerno!«

*17. Riječima svojim uvrijedili ste Gospoda i još pitate: ‚Kako smo ga to uvrijedili?' Eto stim, što govorite: ‚Svaki, koji čini zlo, dobar je u očima Gospodnjim; takvi su mu mili' ili ‚Gdje je Bog suda?'

GLAVA 3.

Skori dolazak Mesijin. Obraćenje Izraelovo uvjet je za novi blagoslov. Sudbina bezbožnih i pobožnih. Približuje se sud Božji. Obećanje drugoga dolaska Ilijina.

*1. »Evo, ja šaljem glasnika svojega, da pripravi put preda mnom.

(10) Tko se ženi neznabožačkim ženama, radi nevjerno ostalim članovima naroda Božjega, jer uvodi živalj tuđi Bogu i krši zakon (2 Mojs 34, 16; 5 Mojs 7, 3. 4; 1 Ezd 9, 2; 2 Ezd 13, 25).

(11) »Svetište Gospodnje« ovdje je općina (isp. 1 Ezd 9, 2). »Kći tuđega boga« jest žena neznabožačka, koja služi tuđim bogovima.

(12) Ovo je stari način želje, da se kazni takav čovjek. Čovjek, koji ulazi u mješovitu ženidbu, neka ne nađe u Izraelu čovjeka da jamči ili pred sudom svjedoči za njega, ili da za njega prinosi žrtvu, ukratko, neka takova čovjeka izbjegavaju svi ljudi!

(14) Bog je bio svjedok kod sklapanja ženidbe. Zato on mora kazniti prijelom ugovora.

(15) Bog traži od svake ženidbe sveto potomstvo. Tko pušta svoju ženu, nema Duha Božjega.

(16) »Nasiljem pokrivati odjeću svoju« znači: okaljati se krvlju. Puštanje vjerene žene jest kao krvavo nasilje.

(17) Mlada općina Božja nakon povratka iz ropstva živjela je u jadnim prilikama. I tada se je moglo kojemu dobru čovjeku izmaći pitanje: »Kako to, da je neznabošcima tako dobro, a nama tako zlo? Gdje je sud, što su nam ga proroci tako često obećavali?«

Gl. 3. (1) Sud će doći. Pred sucem doći će glasnik. Onda se pojavljuje vladalac, koji se zove i glasnik zavjeta. To je Mesija, koji sklapa novi i vječni zavjet. On je ujedno vladalac, obećani knez, kojega svi očekuju.

Iznenada će doći k svojemu hramu vladalac, kojega želite, glasnik zavjeta, kojega tražite. Evo, on će doći«, veli Gospod nad vojskama.

*2. »Ali tko će podnijeti dan dolaska njegova? Tko će se održati, kad se on pojavi? Jer je on kao oganj talioca, kao mȉlo bjeljara.

*3. Tada će on sjesti, taliti i čistiti srebro. Čistit će sinove Levijeve. Čistit će ih kao zlato i srebro, da prinose prave žrtve Gospodu.

4. Tada će Gospoda opet obradovati žrtva Jude i Jeruzalema kao u dane prošlosti i kao u prijašnjim godinama.

*5. Doći ću k vama na sud i brzó ću ustati kao tužilac proti vračarima i preljubočincima, proti krivokletnicima i tlačiteljima najamnikâ i udovica i sirota i proti onima, koji bez straha izvrću pravo stranaca«, veli Gospod nad vojskama.

6. »Jer ja, Gospod, nijesam se promijenio, i vi nijeste prestali biti sinovi Jakovljevi.

7. Od danâ otaca svojih vi ste odstupili od uredaba mojih i nijeste ih više držali. Vratite se k meni, i ja ću se vratiti k vama!« veli Gospod nad vojskama. »Pitate: ,U čem da se vratimo?'

8. Smije li čovjek varati Boga, a vi mene varate i još pitate: ,U čem da smo te varali?' Eto, u desetini i u prinosu.

*9. Prokletstvom ste opterećeni; jer me varate vi, sav narod.

*10. Donosite svu desetinu u spreme, da bude hrane u mojemu hramu! Okušajte me ipak u tom«, veli Gospod nad vojskama, »da li vam ne ću otvoriti prozore neba i izliti na vas blagoslov izobila!

11. Protjerat ću vam proždrljivca, da vam ne uništi roda u njivi. Vinova loza u polju ne će ostati nerodna«, veli Gospod nad vojskama.

12. »Svi će vas narodi slaviti sretnima, jer ste zemlja meni mila«, veli Gospod nad vojskama.

13. »Preveć su preuzetne riječi vaše na me«, veli Gospod nad vojskama. »Pitate: ,Što govorimo među se na tebe?'

14. Govorite: ,Bogu služiti ne donosi nikakve koristi. Kakvu imamo korist, što držimo zapovijedi njegove? Što u žalosti hodimo pred Gospodom nad vojskama?

15. Jest, zlikovce moramo slaviti sretnima. Zločincima je dobro. Kad iskušavaju Boga, izlaze bez kazne.'«

*16. Kad su se bogobojazni među se savjetovali, pogledao je to Gospod i čuo, i napisala se knjiga spomenica pred njim za one, koji se boje Gospoda i štuju ime njegovo.

(2) Pri dolasku suca obuzet će tjeskoba sav svijet. Njegov će sud odijeliti dobre od zlih, kao što oganj talioca izlučuje troske od plemenite kovine ili mȉlo mrlje iz haljine.

(3) Sud će najprije doći na svećenike. Oni će izaći iz njega očišćeni.

(5) Bog je sudac i tužilac u jednoj osobi. Kao primjeri navode se zločini, što su najviše izbijali.

(9) Sada je prokletstvo na zemlji, jer je nerodica, suša i skakavac (r. 10 sl.).

(10) Isp. 4 Mojs 18, 21—32; 2 Ezd 10, 38—40; 13, 10—13. Hrana se je imala upotrijebiti za sluge u svetištu.

(16) Sve, što su bogobojazni učinili u životu, stoji zapisano u knjizi sveznanja Božjega. Stim tješi prorok potlačene ljude pobožne, kojih su riječi navedene u r. 13.—15.

*17. »Oni pripadaju meni«, veli Gospod nad vojskama, »u dan, što ga spremam, kao svojina moja! Prijazno ću postupati s njima, kao što otac postupa sa sinom svojim, koji služi u njega.

18. Tada ćete opet vidjeti razliku između pravednika i bezbožnika, između onoga, koji služi Bogu, i onoga, koji mu ne služi.

*19. Jer evo, dolazi dan, koji gori kao peć. Tada će svi zlikovci i svi zločinci biti kao strnjika. Spalit će ih dan, koji dolazi«, veli Gospod nad vojskama. »Ni korijena ni grane ne će im ostaviti.

*20. A vama, koji smjerno častite ime moje, ogranut će sunce spasenja, što krije zdravlje pod krilima svojim. Vi ćete tad izaći i poskakivati kao teoci, što su stajali u štali.

21. Tada ćete pogaziti bezbožnike, jer će oni biti kao prah pod stopama vašim u dan, što ga spremam«, veli Gospod nad vojskama.

22. »Sjećajte se zakona sluge mojega Mojsija, kojemu sam dao na Horebu za svega Izraela uredbe i propise!

*23. Evo, ja ću vam poslati proroka Iliju, prije nego dođe veliki i strašni dan Gospodnji.

*24. On će izmiriti oce sa sinovima i sinove s ocima, da ja ne moram doći, da zatrem zemlju.«

(17) Na Sudnji dan štedjet će ih Bog kao svoju milu svojinu.

(19) Odavle počinje Vulgata glavu 4, 1—6.

(20) Mesijansko doba spasenja donijet će im sreću i blagoslov. Slika o teocima jest prava istočnjačka slika, koja je tako mila, jer je uzeta iz prirode, a »priroda se uvijek prima ljudskog srca«, kako to veli naš neumrli pjesnik Preradović.

(23) Isp. Mt 17, 10; Mk 9, 11; Lk 1, 17. Isus razlikuje dvostruki dolazak Ilijin: Ilija osobno »doći će« prije svršetka svijeta. Ilija u duhovnom smislu, t. j. Ivan Krstitelj (Lk 1, 17) »već je došao«.

(24) Ilija će ujediniti djecu kraljevstva Božjega, tako da zavlada na zemlji mir i dobra sreća.

STVARNO KAZALO

Dobrotvornost (v. Milostinja, Milosrđe čovječje):

Domaćin:
1. **Uprava kućanstva:** 5 Mojs 5, 12—14; Prič 24, 27; 27, 23—27; Sir 7, 22; 33, 20—24; 37, 11; 42, 3. 6 sl; Jer 22, 13.
2. **Postupak s ukućanima:** Tob 4, 15; Jb 31, 13—15; Prič 29, 19. 21; Sir 4, 30; 7, 20 sl; 33, 25—33; 34, 22; 42, 5. — v. Sluge.

Društvo:
1. **Dobro društvo njegovati:** Prič 2; 4, 11—13; 13, 20; 27, 17; Sir 6, 34—36; 9, 14—16; 32, 3—13; 37, 12.
2. **Zlo društvo izbjegavati:** Ps 26 [25], 4 sl; Prič 1, 10—18; 4, 14—17; 7; 22, 24 sl; 24, 1; 28, 7; Sir 8, 4; 9, 3—9. 13; 13, 1—18; 22, 13—15; 27, 11—15. — v. Prigoda, 2.

Država Božja:
1. **Njezin dolazak:** Pretpostavke: (Čast Božja) Ezek 36, 22 sl; (skrušeno obraćenje) Iz 55, 6 sl; 56, 1; 59, 12—15; Jer 3, 11—13. 21—4, 4; Oz 14, 2—4. — Zapreke: (Grijeh) Iz 59, 1—8.
2. **Njezina općenitost:** Ps 22 [21], 28; 72 [71], 8—11; 86 [85], 9 sl; Iz 2, 3; 11, 14—16; 19, 23—25; 54, 1—3; 55, 4 sl; 56, 3—8; 66, 19—23; Jer 3, 17; 18, 19—21; 33, 19 sl; Ezek 17, 22 sl; Mih 4, 2; 5, 6 sl; 7, 11 sl; Zah 8, 20—23; 9, 10; v. Obraćenje neznabožaca.
3. **Njezino očitovanje:** Mir: Ps 72 [71]; Iz 2, 4; 8, 23—9, 6; 11, 6—9; 54, 14—17; 62, 6—9; Ezek 34, 25. 27 sl; Mih 4, 3—5; Zah 8, 11 sl; 9, 10; 14, 11. — Obilje i blagoslov: Ps 72 [71], 15—17; 85 [84], 9—14; Iz 25, 1—8; 35, 1—10; 60, 1—20; 65, 17—25; Jer 30, 18—20; 31, 10—14, 24—28; Ezek 34, 25—31; Oz 14, 5—9; Joel 4, 18—21; Am 9, 11—15; Sof 3, 14—20; Zah 8, 4 sl. — Pravednost: Ps 72 [71], 1—7. 12—14; Iz 32, 1—3. 15—18; 54, 14; 60, 21; 61, 3; Jer 31 — Svetost: Iz 62, 12; Ezek 36, 24—29; 37, 23 sl; Mih 5, 9—14; Sof 3, 9—13; Zah 8, 3; 13, 1 sl. 9; 14, 20 sl. — Istina: Iz 2, 3; Jer 31, 31—34; Mih 4, 2; Zah 8, 16 sl.
4. **Njezin kralj:** Ps 22 [21], 29; 45; 47; 96 [95]—100 [99]; Jer 30, 21 sl; 31, 1—6; 33, 15; Abd 21; Mih 4, 7; Sof 3, 15. 17; Zah 2, 14 sl; 14, 9. — v. Kraljevstvo Božje i Mesijino.
5. **Njezino vječno trajanje:** Iz 54, 6—10; Ezek 37, 24 sl; Dan 2, 44; Mih 4, 7. — v. Kraljevstvo Božje.

Dugotrpnost Božja (v. Milosrđe i Dobrota Božja):
1. **Činjenica:** 1 Mojs 18, 22—33; 19, 12—21; 2 Mojs 32, 14; 34, 6 sl; 3 Mojs 26, 40—45; 4 Mojs 14, 10—19; 2 Kralj 14, 14; 2 Ezd 9, 17 sl; Ps 86 [85], 12; 103 [102], 8—18; 145 [144], 7—9; Mudr 15, 1; Iz 48, 9; 65, 2; Jer 15, 15; Ezek 18, 23; Joel 2, 13; Jon 4, 2. 10 sl; Nah 1, 3.
2. **Izvori:** Ps 78 [77], 38 sl; Mudr 11, 21—12, 2; 12, 8—14. 16; Sir 18, 10—14; Oz 11, 8 sl. — v. Milosrđe Božje.
3. **Granice:** 1 Mojs 6, 5. 7; 2 Ezd 9, 30 sl; 2 Mkb 6, 14—16; Sir 5, 4—7; Iz 42, 14; 57, 11—13; Nah 1, 3.

Duhovi: 2 Mojs 23, 16; 34, 22; 3 Mojs 23, 15—22; 4 Mojs 28, 26; 5 Mojs 16, 9—12; 2 Dnev 8, 13.

Duša:
1. **Postanje:** 1 Mojs 2, 7; Jb 27, 3; 32, 8; Prič 20, 27; Prop 12, 7; Iz 57, 16; Zah 12, 1.
2. **Bistvo:** životni početak tijela: 1 Mojs 2, 7; 35, 18; Jb 33, 4; Prop 12, 7; Iz 42, 5; 57, 16. — Individualnost (osobnost): 1 Mojs 37, 21; 3 Mojs 24, 17; 4 Mojs 23, 10; 31, 19; Suc 16, 16; 3 Kralj 19, 4.
3. **Besmrtnost:** 1 Mojs 15, 15; 25, 8 sl. 17; 35, 29; 49, 33; 4 Mojs 20, 24; 5 Mojs 32, 50; 3 Kralj 11, 43; 4 Kralj 21, 18; 2 Mkb 7, 36; Ps 17 [16], 15; 49 [48], 15; Prič 9, 18; 23, 18; 24, 14; Mudr 3, 5 sl.

Dužnost naknade: 2 Mojs 21, 18—22, 14; 3 Mojs 5, 20—26; Tob 2, 21; Ezek 33, 14 sl.

Dvoličnost: Prič 8, 7. 8. 13; 18, 8; Sir 5, 9. 14 sl.

Đavao: v. Sotona.

Ekskomunikacija (izopćenje): v. Prokletstvo.

Eshatologija: v. Vjera u uskrsnuće; Čistilište; Sud; Nebo; Pakao; Smrt; Podzemni svijet.

Euharistija: Slike: 1 Mojs 14, 18; 2 Mojs 12, 1—28; 16, 11—36; 3 Kralj 19, 6 sl. — v. Žrtva sv. Mise.

Eva: 1 Mojs 2, 18—25; 3, 1 sl. 16. 20; Tob 8, 8.

Josip (sin Jakova): 1 Mojs 30, 22—24; 35, 24; 37; 39—50; 2 Mojs 1, 6; 13, 19; Joz 24, 32; Ps 105 [104], 16—22; Mudr 10, 13 sl; Sir 49, 15.

Jozua: 2 Mojs 17, 9—13; 33, 11; 4 Mojs 11, 28 sl; 13, 16; 14, 6—9; 27, 15—23; 5 Mojs 3, 21; 31, 1—8; 34, 9; Joz; Suc 2, 6—9; Sir 46, 1—8.

Jutarnja molitva: Ps 5, 4; 55 [54], 18; 57 [56], 9; 108 [107], 3; 119 [118], 147 sl; Mudr 16, 28; Sir 39, 5.

Kain: 1 Mojs 4, 1—24; Mudr 10, 3.

Klanjanje Bogu:
1. Dužnost: 5 Mojs 6, 13 sl; 19, 20; 26, 10; 4 Kralj 17, 36; 1 Dnev 16, 28 sl; Ps 22 [21], 28—30; 29 [28], 1 sl; 66 [65], 4; 86 [85], 9; 95 [94], 6; 132 [131], 7; 138 [137], 1 sl; Mudr 16, 28; Iz 45, 23; Zah 14, 17.
2. **Primjeri:** 1 Mojs 4, 26; 18, 2; 22, 5; 24, 26. 48. 52; 47, 31; 2 Mojs 4, 31; 12, 27; 33, 10; 34, 8; Suc 7, 15; 1 Kralj 1, 3. 13 sl; 15, 25. 30 sl; 3 Kralj 1, 47 sl; 1 Dnev 29, 20; 2 Dnev 29, 28. 30; 2 Ezd 8, 6; 9, 3; Tob 1, 8; 11, 12; Jdt 6, 14; 13, 22; Dan 14, 3. 24.

Kleveta (v. Dvoličnost; Laž; Prišaptivanje):
1. **Pokvareno postupanje:** Est 3, 8; Ps 64 [63], 3—6; 140 [139], 3 sl; Prič 10, 18; 11, 13; 25, 23; Sir 11, 29—30; Dan 13, 36—41.
2. **Zabrana:** 3 Mojs 19, 16; Prič 30, 10; Mudr 1, 11; Sir 5, 14; 26, 5.
3. **Kazna:** Ps 15 [14], 3; 101 [100], 5; 140 [139], 12; Dan 13, 61 sl.

Kletva:
1. **Opomena:** 2 Mojs 21, 17; 22, 27; 3 Mojs 19, 14; 20, 9; 24, 15 sl; 4 Mojs 23, 8; 5 Mojs 27, 16; 2 Kralj 16, 10; Prič 20, 20; 26, 2; Prop 10, 20; Sir 3, 9.
2. **Primjeri:** 1 Mojs 3, 14 sl; 4, 11; 9, 25; 49, 7; 5 Mojs 27, 15—26; 28, 15—68; 1 Kralj 14, 24 sl; 2 Kralj 16, 5 sl; 4 Kralj 2, 24; Jb 31, 30.

Knjiga života: 2 Mojs 32, 32; Ps 69 [68], 29; 139 [138], 16; Dan 12, 1.

Krađa:
1. **Opomena:** 2 Mojs 20, 15; 3 Mojs 19, 11 sl. 35; 5 Mojs 5, 17. — v. Prijevara, Zajam, Lihva.
2. **Kazna:** 2 Mojs 21, 37; 22, 1—14; 2 Kralj 12, 4; Prič 6, 30 sl; Sir 5, 14; 20, 25; 41, 19; Hab 2, 6—8; Zah 5, 3.
3. **Primjeri:** 1 Mojs 31, 34; Joz 7, 11—26; Suc 17, 1 sl; 3 Kralj 21.

Kralj: v. Poglavarstvo.

Kraljevstvo Božje: 2 Mojs 15, 18; 4 Mojs 23, 21; 5 Mojs 33, 5; Suc 8, 23; 1 Kralj 8, 7; Ps 5, 3; 10, 16; 47 [46], 7—9; 84 [83], 4; 93 [92], 1; 96 [95], 10; 97 [96]), 1; 103 [102], 19; 146 [145], 1. 11—13; 149, 2; Iz 6, 5; 43, 15; 44, 6; Jer 10, 7. 10.

Kraljevstvo Kristovo: v. Mesija.

Krepost: 2 Mkb 6, 31; 16, 12; Mudr 4, 1; 8, 7.

Krivnja: v. Grijeh.

Kruhovi obličja: 2 Mojs 25, 30; 3 Mojs 24, 5—9; 1 Kralj 21, 4—7; 1 Dnev 9, 32; 23, 29; 2 Dnev 13, 11; 2 Ezd 10, 34; Sir 45, 20.

Krvna osveta: 1 Mojs 4, 14 sl. 23; 9, 6; 27, 41; 2 Moj 21, 12 sl; 4 Mojs 35, 12 sl. 27 sl. 31; 5 Mojs 19, 6. 12; 24, 16; Suc 8, 18 sl; 2 Kralj 3, 27. 30; 14, 11; 4 Kralj 14, 6; 2 Dnev 24, 25; 25, 4; Ezek 18, 20.

Kuća Božja: 1 Mojs 28, 17; Joz 5, 15; Ps 15 [14]; 23 [22], 6; 26 [25], 8; 27 [26], 4 sl; 36 [35], 9; 42 [41]; 43 [42]; 65 [65], 5; 74 [73], 3—8; 84 [83]; 87 [86]; 93 [92], 5; 100 [99]; 122 [121]; 132 [131]; 134 [133]; Iz 56, 7.

Kušnja: Tob 2, 12; 3, 21; 12, 13; Jdt 8, 21—27; 1 Mkb 2, 52; Ps 11 [10], 4 sl; 17 [16], 3; 26 [25], 3; Prič 17, 3; 21, 2; Mudr 3, 5 sl; Jer 9, 6; v. Bol.

Laskanje: Prič 27, 6; 28, 23; 29, 5; Prop 7, 5 sl; v. Hvala ljudska.

Laž:
1. **Postanje:** 1 Mojs 3, 1—5; 39, 14, sl; Ps 5, 10; 12 [11], 3—5; 116, 11 [115, 2]; Prič 14, 5; 26, 24 sl.
2. **Zabrana:** 2 Mojs 20, 16; 23, 1. 7; 3 Mojs 19, 11; Ps 34 [33], 14; Sir 7, 13.
3. **Posljedice:** 3 Mojs 5, 21 sl; Ps 5, 7; Prič 6, 16 sl; 12, 19. 22; 19, 5—9; 21, 6; Mudr 1, 11; Sir 20, 24—26.

Licemjerstvo:
1. **Postanje:** Ps 5, 10; 12 [11], 3; 28 [27], 3; 55 [54], 22; 62 [61], 5; Prič 26, 23—25.—28; 27, 6; Sir 12, 10 sl. 15—18; 19, 26—28; 27, 22.
2. **Kazna:** Ps 12 [11], 4; Prič 11, 3. 20; 17, 20; 26, 26; 30, 12; Sir 1, 29 sl; 27, 24; Jer 9, 8.
3. **Primjeri:** 1 Kralj 15, 9. 13—23; 2 Kralj 3, 27; 1 Mkb 1, 30; 7, 10. 15. 27—30; 2 Mkb 6, 18—31; Iz 58, 3—5; Jer 3, 10.

Lihva: (v. Kamata):
1. **Zabrana:** 2 Mojs 22, 25; 3 Mojs 25, 35—37; Ezek 18, 8.
2. **Kazna:** Prič 11, 26; 28, 8; Ezek 18, 13.

Liječnik: Prič 17, 22; Sir 10, 10; 38, 1—15.

Lijenost:
1. **Postanje:** Prič 6, 9 sl; 19, 24; 22, 13; 24, 33; 26, 13 sl.
2. **šteta:** Prič 6, 6—11; 10, 4 sl. 26; 12, 24. 27; 13, 4; 15, 19; 18, 9; 19, 15; 20, 4; 21, 25; 23, 21; 24, 30—34; Prop 10, 18; Sir 22, 1 sl; Iz 56, 10 sl.

Lot: 1 Mojs 11, 27. 31; 12, 4; 13, 5—13; 14, 12—16; 19; Mudr 10, 6 sl; Sir 16, 8.

Ludost:
1. **Bistvo:** bezbožnost: Ps 14 [13], 1; 53 [52], 2; 74 [73], 18. 22. — grješnost: 1 Kralj 25, 25; 2 Kralj 3, 33; Jb 5, 2; Ps 38 [37], 6; 69 [68], 6; Prič 9, 3; 10, 1 sl. — Nedostatak mudrosti i stege: Prič 7, 22; 9, 6; 12, 15 sl; 15, 5. 7; 18, 2; 23, 9; 24, 7; Prop 2, 3. 12—17; Sir 21, 18—26.
2. **Učinak:** vlastita propast: Jb 5, 2; Prič 1, 32; 5, 23; 11, 29; 14, 1; 16, 22; 19, 3; Prop 10, 12. 15; Mudr 1, 3. — Zasljepljenost: Ps 92 [91], 7; Prič 14, 18; 15, 21; 17, 10; 26, 7—9; 27, 22; Sir 21, 14; 22, 9 sl. Jer 4, 22; 5, 21 sl. — Nepromišljen govor: Prič 12, 23; 13, 16; 14, 3; 15, 2; 18, 13; 26, 11; Prop 10, 14; Sir 18, 18; 20, 20; 21, 16. 25 sl.
3. **Opomena, da se izbjegava općenje s luđacima:** Prič 13, 20; 26, 4 sl; 27, 3; 29, 9; Prop 7, 5 sl; Sir 8, 17; 22, 13—15; 27, 12.

Lukavstvo:
1. **Postanje:** 1 Mojs 37, 18; Ps 10, 7—10; 12 [11], 3; 41 [40], 5—10; 55 [54], 22. 24; Prič 6, 12—19; 7, 21—23; 10, 10; 11, 9; 16, 30; 17, 4; 26, 24 sl; 29, 5; Sir 12, 15—18; 27, 22 sl; 37, 1—3; Jer 9, 3—7.
2. **Kazna:** Ps 5, 7. 9—11; 7, 15—18; 11, 6; 12, 4; Prič 6, 15. 17; 11, 3. 20; 12, 2. 22; 17, 20; 22, 5; 26, 18 sl; Sir 27, 24—29.
3. **Primjeri:** 1 Mojs 34; 37; Suc 4, 18—21 1 Kralj 18, 17—21; 2 Kralj 3, 27; 13, 22—30; Ps 52 [51], 2 sl; 109 [108], 2 sl. — v. Prijevara, Laskanje.

Ljepota: Prič 11, 22; 31,30; Sir 9, 8.

Ljubav Božja:
1. **posvjedočena je:** 5 Mojs 4, 37; 7, 8. 13; 10, 15; 3 Kralj 10, 9; Ps 145 [144], 8; Mudr 4, 10; Iz 49, 15 sl; 63, 9; Jer 31, 3; Oz 11, 1—4; 14, 5. — v. Djeca Božja:
2. **proteže se:** na Mesiju: Ps 89 [88], 27 sl; Iz 42, 1; — na ljude: Ps 36 [35], 8—10; Prič 8, 17; 15, 9; Mudr 4, 10; 7, 28; Sir 4, 10. 14; Iz 63, 9; Jer 31, 3. — na sva stvorenja: Ps 36 [35], 7; 145 [144], 9. 15 sl; Mudr 11, 24—26; 15, 1.
3. **pokazuje se:** u milosrđu, dobroti i dugotrpnosti.

Ljubav k bližnjemu:
1. **jest dužnost:** 3 Mojs 19, 18; Ps 82 [81], 1—4; Prič 3, 27—30; Sir 17, 14; Iz 1, 17; 58, 8—9; Zah 7, 9 sl; 8, 17.
2. **proteže se:** na rođake: v. Brat; Ženidba; Roditelji. — na prijatelje: v. Prijateljstvo. — na tuđince: v. Tuđinci; Gostoljublje. — na neprijatelje; v. Ljubav k neprijatelju.
3. **pokazuje se:** u pravednosti: 3 Mojs 19, 9—18; Jb 31, 7—15; Sir 17, 14; v. Pravednost ljudska. — u pripravnosti pomoći: Jb 29, 12—17; 30, 25; 31, 16—23; v. Milostinja, Siromaštvo; Milosrđe čovječje.
4. **povrijedi se:** mržnjom, sablazni, zavedenjem.
5. **nagradi se:** (v. Milosrđe i Pravednost ljudska): vremenito: Ps 41 [40], 2 sl; 112 [111], 5—9; Prič 21, 21. — vječno: Prič 16, 6; Sir 25, 1; 28, 1—7.

Ljubav k Bogu: (v. Pobožnost; Strah Božji):
1. **Dužnost:** 5 Mojs 6, 5 sl; 10, 12. 20; 11, 1; 30, 6. 15. 20; Joz 22, 5; 23, 11; Ps 31 [30], 24; Sir 7, 30.
2. **Očitovanje:** 2 Mojs 20, 6; 5 Mojs 6, 10; 11, 1. 22; 30, 16; Ps 97 [96], 10; Sir 2, 15—18.
3. **Plaća:** 2 Mojs 20, 6; 5 Mojs 7, 9; 11, 13 sl. 22 sl; Suc 5, 31; 2 Ezd 1, 5; Ps 5, 12; 69 [68], 37; 145 [144], 20; Prič 8, 17.

Ljubav k neprijatelju:
1. **Zapovijed:** 2 Mojs 23, 4 sl; 3 Mojs 19, 17 sl; Prič 20, 22; 24, 17. 29; 25, 21 sl; Sir 27, 30—28, 7.
2. **Primjeri:** 1 Mojs 45, 1—15; 1 Kralj 24 26; 4 Kralj 6, 21 sl; Jb 31, 29; Ps 141 [140], 5—7.

Ljubomornost:
1. **Opomena:** Prič 6, 34 sl; 27, 4; Prop 4, 4; Sir 9, 1. 11; 26, 6 sl; 30, 24.
2. **Primjeri:** 1 Mojs 16, 5; 21, 10; 30, 1; 37, 11 sl.

Malodušnost: 2 Mojs 4, 1—14; 14, 10 sl; 4 Mojs 20, 1—13; 5 Mojs 1, 29 sl; 4 Kralj 4, 43 sl; Jb 6, 11—14; Ps 11 [10]; 42 [41], 10 sl; 77 [76], 2—11; 88 [87]; Prič 24, 10; Sir 2, 12—14; 7, 10; Iz 25, 3 sl.

Màna: 2 Mojs 16, 13—35; 4 Mojs 14, 4—9; 5 Mojs 8, 3. 16; Joz 5, 12; 2 Ezd 9, 15; Ps 78 [77], 24 sl; 105 [104], 40; Mudr 16, 20—29.

Marljivost: v. Rad.

Mati:

1. **Prava i dužnosti:** v. Roditelji; Dijete.
2. **Materinska ljubav:** 1 Mojs 21, 15 sl; 27; 2 Mojs, 2 sl; 2 Kralj 21, 10; 3 Kralj 3, 16—26; Iz 49, 15; 66, 13.
3. **Materinska patnja:** 1 Mojs 27, 46 sl; Tob 5, 23 sl; 2 Mkb 7; v. Dijete 3.
4. **Božja materinska ljubav:** v. Djeca Božja.

Melkizedek: 1 Mojs 14, 17—24; Ps 110 [109], 4.

Mesija:

1. **Obećanje:** 1 Mojs 3, 15; 9, 27; 12, 2 sl; 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14; 49, 10—12; 4 Mojs 24, 17—19; 5 Mojs 18, 15—19; 1 Kralj 2, 10; 2 Kralj 7, 14—16; 23, 5; Ps 2; 22 [21]; 45 [44]; 72 [71]; 89 [88], 3—5. 27—38; 110 [109]; 132 [131], 11 sl; Iz 4, 2; 7, 14; 9, 5 sl; 11, 1. 10; 35, 4; 42; 49—53; 61, 1—3; Jer 23, 5 33, 15 sl; Ezek 17, 22—24; 21, 31 sl; 34, 23; 37, 24 sl; Dan 7, 13 sl; 9, 25 sl; Oz 3, 5; 5, 1—4; Zah 3, 8; 9, 9.
2. **Slike:** 1 Mojs 4, 4 sl; 14, 18 sl; 22, 5 sl; 2 Mojs 12, 1 sl. 46; 4 Mojs 9, 12; 21, 8 sl; Iz 22, 20—22; Oz 11, 1; Jon 2, 1.
3. **Podrijetlo:** nebesko (Bog): Ps 2, 7; 89 [88], 27; 110 [109]), 1—3; Iz 9, 5 sl; 35, 4; Dan 7, 13; Mih 5, 1b; Zah 12, 10; 13, 7. — zemaljsko (čovjek): v. gore: Obećanje, citati (navodi iz 1 Mojs i 1 i 2 Kralj. — Ps 132 [131], 11; Iz 7, 14; 11, 1; Jer 23, 5; 31, 22; 33, 15; Mih 5, 1a.
4. **Imena:** Iz 7, 14; 9, 5; Jer 23, 6; 33, 17; Zah 3, 8.
5. **Službe:** Učitelj: 5 Mojs 18, 15—19; Iz 42, 1. 4. 6 sl; 49, 2; 61, 1—3. — Spasitelj: 1 Mojs 3, 15; Ps 22 [21]; Iz 49, 6; 52, 13—53, 12; 61, 1—3; Dan 9, 26; Zah 12, 10. — Posrednik zavjeta: Iz 42, 6; 49, 8; Dan 9, 27. — Svećenik: Ps 110 [109], 4; Zah 6, 13. — Kralj: 1 Mojs 49, 10; 4 Mojs 24, 17—19; 1 Kralj 2, 10; Ps 2, 6; 45 [44]; 72 [71]; 89 [88], 5. 28; 110 [109]; Iz 9, 5 sl; 11, 10; Ezek 21, 31 sl; Dan 7, 14. — Pastir: Iz 49, 9; Ezek 34, 23 sl; 37, 24. — Sudac: Ps 2, 9; 72 [71], 1; Iz 11, 3 sl.
6. **Vlastitosti:** ponizan: Iz 42, 2; 50, 4—6; Zah 9, 9. — poslušan: Iz 50, 5 sl. — pravedan: Ps 45 [44], 6—8; 72 [71], 1—7. 12—14; Iz 9, 6; 11, 5; Jer 33, 15. — blag i krotak: Iz 42, 3. — čudotvorac: Iz 35, 5 sl. — pun Duha Božjega: Iz 11, 2; 50, 7—10; Mih 5, 3.
7. **Kraljevstvo Mesijino:** v. Država Božja.

Mihael: Dan 10, 13. 21; 12, 1.

Milosrđe Božje:

1. **Činjenica:** 2 Mojs 15, 13; 20, 6; 33, 19; 34, 6; 4 Mojs 14, 18 sl; 1 Ezd 9, 17. 19. 27 sl. 31; Tob 3, 2; 12, 6; Ps 23 [22], 6; 30 [29], 11; 86 [85], 15; 102 [101], 14; 103 [102], 4. 8; 111 [110], 4; 123 [122], 2 sl; 145 [144], 8 sl; Mudr 15, 1; Iz 49, 10. 13; Jer 42, 12; Tjer 3, 32; Bar 3, 19; Dan 9, 18; Oz 2, 21 sl; Joel 2, 13; Jon 4, 2.
2. **Bistvo:** neograničeno: Ps 103 [102], 11—13; 145 [144], 8 sl; Mudr 15, 1; Sir 2, 18; 16, 12, 14; 18, 5. 12 sl. — vječno: 2 Mkb 6, 16; Ps 23 [22], 6; 25 [24], 6; 40 [39], 12; 106 [105], 1; 107 [106], 1; 117 [116], 2; 118 [117], 1; 136 [135]; Sir 47, 22; Iz 49, 15; 54, 8. 10; Tjer 3, 22. — slobodno: 2 Mojs 33, 19; Jer 31, 20.
3. **Predmet:** Skrušeni: 2 Mojs 34, 6, 4 Mojs 14, 18; 5 Mojs 30, 2; 2 Kralj 24, 14; 1 Dnev 21, 13; 2 Dnev 30, 9; Prič 28, 13; Mudr 11, 23; Sir 2, 10 sl; 17, 24. 29; Iz 55, 7; Ezek 18, 23. 32; Joel 12, 13. — Pravedni: Jb 34, 28; Ps 59 [58], 17; 68 [67], 6 sl; 116 [114], 5 sl; Iz 57, 18. — Neraskajani: Sir 5, 4—7; 7, 8; 16, 9—14; Iz 9, 16; 27, 11.
4. **Razlozi:** Moć Božja: Mudr 11, 24 sl; 12, 18. — Vjernost Božja: 5 Mojs 4, 31; 7, 9; Iz 30, 18. — Nevolja ljudska: Ps 78 [77], 38 sl; 103 [102], 13 sl; Mudr 11, 24 sl; 12, 18; Sir 18, 8—14; Oz 11, 9.
5. **Plodovi:** Radosna zahvala: Tob 12, 6; Ps 13 [12], 6; 18 [17]; 21 [20]; 30 [29]; 65 [64]; 66 [65]; 103 [102]; 107 [108]; 118 [117]; 136 [135]; Sir 51, 1—12; Iz 49, 13. — Skrušena pokora: Ps 51 [50], 3; Jer 3, 12; Tjer 3, 32; Joel 2, 13. — Pouzdana prošnja: Ps 25 [24], 7; 27 [26]; 40 [39], 12—18; 46 [45]; 57 [56]; 69

59 [58]—61 [60]; 69 [68]—71 [70]; 74 [73]; 77 [76]; 79 [78]; 80 [79]; 83 [82]—86 [85]; 88 [87]; 89 [88] 47—52; 90 [89], 13—17; 102 [101]; 108 [107]; 109 [108]; 120 [119]; 123 [122]; 140 [139]—143 [142]; v. i Zagovor. — Umilostivljenje: 2 Ezd 9, 5—37; Ps 38 [37]; 51 [50]; 106 [105]; 130 [129].

4. **Uzroci:** Božja dobrota i vjernost: Ps 18 [17], 26—31; 25 [24], 8—15; 31 [30], 20—25; 36 [35], 6—10; 63 [62]; 86 [85], 14—17; 103 [102]; Iz 63, 7—9; v. i Milosrđe, Dobrota, Vjernost Božja. — moć Božja: Ps 18 [17], 32—37; 62 [61], 2—9; 74 [73], 12—17; 86 [85], 8—11; v. i Svemogućnost Božja. — ljudska nevolja: 1 Mojs 32, 10—13; 3 Kralj 3, 7; 8, 22—61; Tob 3, 11—13; Sir 38, 9—11; Iz 38, 1—6; 64, 7.
5. **Zahtjevi:** Pobožnost: 1 Kralj 1, 13; Prop 5, 1; Sir 7, 14; Iz 29, 13 sl; Tjer 3, 41. — čistoća srca: 5 Mojs 31, 18; Jb 11, 13 sl; Ps 26 [25]; 34 [33], 12—23; 38 [37]; 51 [50]; 66 [65], 18; Prič 15, 8. 29; 28, 9; 33, 16. 18; Iz 1, 15; 59, 1—3. — poniznost: 1 Ezd 9, 6; Jdt 9, 1. 16; Ps 102 [101], 18; Prič 3, 34; Sir 35, 21; Iz 66, 2; Dan 9, 18; Mih 6, 8; Sof 2, 3. — pouzdanje: 1 Dnev 17, 25 sl; Ps 4; 6, 9 sl; 11 [10]; 27 [26]; 31 [30], 4—6. 15—17; 40 [39], 2 sl; Sir 7, 9 sl; v. Pouzdanje u Boga. — ustrajnost: Tob 3, 10 sl; 4, 20; Jdt 4, 12—17; Ps 22 [21], 3; 55 [54], 17 sl; Sir 18, 22.
6. **Plodovi:** prosvjetljenje i srčanost: 3 Kralj 3, 5—15; Ps 25 [24]; 34 [33], 5—7; 86 [85], 11; 119 [118], 46; Mudr 9. — Oproštenje: 3 Mojs 4, 20. 31; 3 Kralj 8, 46 sl; Ps 25 [24]; 32 [31]; 38 [37]; 51 [50]; Sir 3, 4. — vanjsko blagostanje: 1 Mojs 17, 11; 1 Kralj 12, 18; 2 Kralj 22, 4; 3 Kralj 8, 36 sl; 13, 6; 17, 22; 4 Kralj 20, 5; Ps 25 [24], 4; 28 [27], 9; 146 [145], 7; Sir 46, 5 sl.
7. **Primjeri:** 1 Mojs 24, 12—14; 32, 10—13. 25—31; 2 Mojs 17, 11; 5 Mojs 9, 26—29; 1 Kralj 1, 10—18; 2 Kralj 7, 17—29; 3 Kralj 8, 22—61; 4 Kralj 19, 15—19; 1 Dnev 29, 10—19; 1 Ezd 9, 5—15; 2 Ezd 1, 4—11; 9, 5—37; Tob 3, 1—6. 11—25; Jdt 9; Est 13, 8—18; 14; Mudr 9; Sir 22, 27—23, 6; 36, 1—17; Iz 37, 14—20; 63, 7—64, 11; Jer 14—15; 20, 7—13; 32, 16—25; Tjer 5; Bar 2, 11—3, 8; Dan 3, 25—45. 52—90; 9, 4—19; Jon 2, 2—10; Hab 3.

Mrav: Prič 6, 6—8; 30, 24 sl.

Mržnja: (v. Neprijatelj):
1. **Nevaljalstvo:** 3 Mojs 19, 17; Prič 10, 12. 18; 15, 17; 26, 24—26; 27, 6.
2. **Izvori:** Oholost: 1 Kralj 18, 6—9. 15. 28 sl; Est 3, 1—6; 5, 9. — Zavist: 1 Mojs 4, 3—8; 26, 12 sl; 27, 41—45; 37, 1—11. — Čuvstvenost: 1 Mojs 39, 14—20; 2 Kralj 13, 15. — Pretrpljena nepravda: 1 Mojs 34, 7; 2 Kralj 13, 22.
3. **Mržnja na zlo:** Ps 26 [25], 5; 97 [96], 10; 119 [118], 104. 163; 139 [138], 19—22; Prič 8, 13; Iz 33, 15; Am 5, 15.

Mučaljivost: Prič 11, 13; 20, 19; Sir 8, 17 sl; 19, 7—12; v. Prijateljstvo; Tajna.

Mučanje: Ps 141 [140], 3; Prič 10, 19; 13, 3; 17, 27 sl; Prop 3, 7; Sir 19, 7; 20, 5—8; 28, 24—26; v. Tajna.

Mudrost:
1. **Bistvo i sadržaj:** Dar Božji: Jb 32, 8; Prič 2, 6; Prop 2, 26; Sir 1, 1; 43, 33; Bar 3, 32—37; Dan 2, 21—23. — Strah Božji: Jb 28, 28; Ps 111 [110], 10; Prič 1, 7; 9, 10; 10, 23; 31; 14, 16; Sir 1, 16—20. 27. — Držanje zakona: 5 Mojs 4, 6; Ps 119 [118], 97—104; Jer 8, 8; Bar 3, 12; 4, 1.
2. **Vrijednost:** Prič 3, 13—18; 8, 11. 19; Prop 7, 12; Mudr 7, 8—10; 9, 6; Sir 40, 20.
3. **Sredstva, da se postigne:** Molitva: Mudr 8, 21—9. 18. — Poniznost: Prič 11, 2. — Žudnja: Prič 2, 3—5; 8, 17; Mudr 6, 18—21. — Ćudorednost: Mudr 1, 2—5; Sir 15, 1—9; 43, 33. — Poučljivost: Prič 12, 15; 13, 10; 15, 14; Sir 6, 18 sl.
4. **Plodovi:** Duhovna dobra: Prič 2, 1—22; 3, 1—4. 16—18; 4, 5—9; 8, 32—38; Sir 4, 11—19; 15, 1—6; 21, 17. — Vanjska dobra: Prič 3, 7; 4, 10—13; 24, 3—5.

Mudrost Božja:
1. **Vlastitost:** u stvaranju: Jb 12, 13; Ps 104 [103], 24; Iz 40, 12 sl; Jer 10, 13. — u vladanju svijetom: Jb 11, 5—9. — u zakonu: Bar 3, 12; 4, 1; — vječnost: Sir 1, 1. 4.
2. **Poosobljenje** (personifikacija): Jb 28; Prič 8; Mudr 7, 22—8. 1; Sir 24, 1—22; Bar 3, 9—4, 4.

Mučenik: 2 Dnev 24, 20—22; 2 Mkb 6, 8—31; 7.

Muka Kristova: v. Mesija.

Muž: v. Ženidba.

Nada:

1. **Uzroci:** Moć Božja: Est 14, 19; Ps 31 [30], 4—6. 15 sl; 33 [32], 20; 40 [39], 2—4. 18; 62 [61], 2—9; 69 [68], 7; 73 [72], 28; 91 [90], 2; 115 [113B], 9—11; 146 [145], 5 sl; Iz 33, 2 sl; 40, 26—29; 50. — Dobrota Božja: Ps 25 [24], 5. 8—10; 27 [26], 13 sl; 31 [30], 17. 20—25; 52 [51], 10; 65 [64], 6; 146 [145], 7—9; Iz 42, 3; Tjer 3, 19—22. 25—27. — Vjernost Božja: Ps 9, 11; 25 [24], 11; 119 [118], 42 sl. 49 sl. 116; 130 [129], 5 sl; 140 [139], 13; 141 [140], 8—10; 146 [145], 6; Iz 30, 18; Tjer 3, 23 sl; Hab 2, 3.
2. **Predmet:** Oproštenje krivnje: 1 Ezd 10, 2; Ps 25 [24], 6 sl. 11. 16—18; 39 [38], 8 sl; 130 [129]; Mudr 12, 19. — Pomoć u tjeskobi: Ps 13 [12], 6; 25 [24], 1—3. 19 sl; 33 [32], 18 sl; Iz 33, 2. — Spasenje Božje: 1 Mojs 49, 18; 63 [62]; 71 [70], 5; 119 [118], 81; Iz 51, 5; Sir 2, 9.
3. **Svojstvo:** ustrajna: Ps 25 [24], 5; 52 [51], 10; 119 [118], 147; Sir 14, 2; Oz 12, 7; Hab 2, 3. — ne preuzetna: 37 [36], 7 sl; Sir 2, 6.
4. **Plodovi:** Ps 22 [21], 4 sl; 25 [24], 3. 13. 20 sl; 31 [30], 1; 32 [31], 10; 33 [32], 18 sl. 37; 37 [36], 34; 40 [39], 2 sl; 42 [41], 6; 119 [118], 50; 125 [124], 1 sl; Prič 10, 28; 20, 22; Iz 40, 30 sl; Jer 17, 7 sl.
5. **Zaludnost ljudske nade:** Jb 8, 13 sl; 11, 20; 14, 19; 27, 8; Ps 146 [145], 3 sl; Prič 10, 28; 11, 7; 13, 12; 25, 19; Mudr 3, 11 sl. 18; 5, 14; Jer 17, 5 sl; Ezek 37, 11.

Nadutost: Sir 3, 21—24; 19, 24.

Naknada: v. Dužnost naknade.

Naljev: 4 Mojs 6, 15. 17; 15, 5. 10. 24; 28, 7 sl. 14. 24; 29, 6 sl; Joel 2, 14.

Napast: 1 Mojs 3, 1—5; 22, 1—19; 39, 7—12; 5 Mojs 13, 4; 2 Kralj 11, 2 sl; Prič 1, 10—19; Sir 2, 1; 33, 1; Dan 13, 13—25; v. Prigoda; Kušnja.

Naricanje za mrtvim:

1. **Izraz:** 3 Kralj 13, 30; Prop 12, 5; Jer 9, 16 sl; 22, 10; 31, 15.
2. **Popijevka:** 2 Kralj 1, 17—27; 3 Kralj 13, 30; Jer 22, 18.

Narod:

1. **Narod i Bog:** 5 Mojs 32, 6—43; Ps 47 [46]; 117 [116]; Iz 30; 65, 1—5; Jer 7, 28; Ezek 3, 4—9; Oz 5—8.
2. **Narod i tuđinci:** v. Tuđinci.
3. **Dužnosti prema narodu:** 2 Mojs 32, 30—32; 3 Mojs 25, 25—55; 2 Ezd 5, 1—19; Ps 22 [21], 6—8; 137 [136], 4 sl; Prič 11, 14. 26; 14, 34; 28, 2; 29, 2. 18; Iz 22, 4; Jer 8, 18—23; v. Poglavarstvo.

Navika, zla: Prič 22, 6; Sir 7, 13; 23, 9 sl. 15; Jer 13, 23.

Nebo:

1. **Vidljivo:** stvorenje: 1 Mojs 1, 6—8. 14—19; 2 Mojs 20, 11; Ps 33 [32], 6; 89 [88], 12; 102 [101], 26. — Ljepota: Jb 36, 27—37; 13; 38, 12—15. 19—38; Ps 8, 3 sl; 19 [18], 2—7; 104 [103], 2—4; 148, 1—6. — Nestalnost: Ps 102 [101], 26 sl; Iz 51, 6; 65, 17; 66, 22.
2. **Nevidljivo:** stan Božji: 3 Kralj 8, 27; Ps 2, 4; 11, 4; 33 [32], 14; 68 [67], 6; 103 [102], 19; 115 [113B], 3; Iz 63, 15; 66, 1; Am 9, 6; Hab 2, 20. — Mjesto blaženih: Ps 73 [72], 24 sl; Mudr 3, 9. 14; 5, 5. 15 sl; Iz 56, 3—5.

Nečistoća: Sir 19, 2 sl; 23, 17. 18; v. Rodoskvrnost; Preljuba.

Nedokučivost Božja: Jb 11, 7—9; 36, 26; Ps 139 [138], 6; Mudr 9, 16; Sir 18, 2—7; 43, 27—31; Iz 55, 9.

Neizmjernost Božja: 3 Kralj 8, 27; 2 Dnev 6, 18; Jb 11, 7—9; Mudr 1, 7; 8, 1; Iz 66, 1; Jer 23, 23 sl.

Nemilosrđe: Prič 11, 17; 21, 13; 28, 27; Sir 4, 1—6.

Neposlušnost: (v. Poslušnost):

1. **Opomena:** 5 Mojs 18, 20; 11, 16 sl; Tob 4, 6.
2. **Grijeh:** 1 Kralj 15, 23.
3. **Kazna:** 5 Mojs 11, 26—28; 27, 26; Iz 24, 5 sl; Jer 11, 3 sl.

Nepravda: v. Prijevara; Bezbožnost.

Neprijatelj:

1. **Opomena:** Sir 6, 13; 12, 8—18.
2. **Zaštita:** Ps 27 [26], 11.

Nepromjenljivost Božja: Ps 33 [32], 11; 102 [101], 27; Sir 42, 21.

Nesebičnost: Primjeri: 1 Mojs 13, 9; 14, 22—24; 2 Ezd 5, 14—18.

Neskrušenost: Prič 1, 24—32; Sir 5, 7; v. Tvrdoglavstvo.

Nesloga: v. Miroljubivost; Svađa.

Nestalnost: Sir 5, 9 sl; 27, 11; v. Ustrajnost; Stalnost.

Neumjerenost: v. Raskošje.

Nevjera: 5 Mojs 1, 31 sl; v. Otpad od vjere.

Nezahvalnost:
1. **prema bližnjemu:** Prič 17, 13; Mudr 16, 29; Sir 29, 15 sl.
2. **prema Bogu:** Iz 1, 2 sl; 5, 4—6; Jer 2, 4—7; Mih 6, 2—5. 12—15.

Nijekanje Boga: 2 Mojs 5, 2; Ps 10, 3 —6. 11. 13; 14 [13], 1; Mudr 2, 1—5; Jer 5, 12—14. — v. Otpad od Boga.

Noa: 1 Mojs 5, 28 sl; 6—9; Mudr 10, 4; Sir 44, 17 sl; Ezek 14, 14. 20.

Objava: Vrijednost: Prič 29, 18; 30, 1—6; Mudr 9, 13—18.

Obraćenje:
1. **Uzroci:** Opomena Božja: 1 Kralj 7, 3; Tob 13, 8; Sir 17, 25 sl; Iz 31, 6; 44, 21 sl; 55, 3. 7; Jer 3, 1 sl. 14. 22; 4, 3 sl; Tjer 3, 39 sl; Bar 4, 28; Ezek 14, 6; Oz 10, 12; 12, 7; 14, 2. — Dobrota Božja: Sir 17, 29; Iz 55, 3. 7; Jer 3, 22 sl; 18, 7—10; Ezek 18, 23 sl. 31 sl; 33, 11 sl; Oz 6, 1—3; Joel 2, 12 sl. — Kušnje: 5 Mojs 4, 30; Suc 11, 7; 3 Kralj 8, 33—40; 46—48; Ps 83 [82], 17 sl; Iz 26, 16; Oz 6, 1.
2. **Milost:** Ps 85 [84], 5; Sir 17, 24; Jer 24, 7; 31, 18; Tjer 15, 21; Zah 1, 3; 10, 6.
3. **Vrijeme:** Sir 5, 7.
4. **Sudjelovanje:** Prič 1, 24 sl; Sir 5, 3—7; Iz 1, 16 sl; 55, 6; Jer 13, 16; Ezek 18, 30 sl.
5. **Blagoslov:** 5 Mojs 30, 2 sl; Jb 8, 5—7; 11, 13—20; 22, 21—30; Ps 51 [50], 14 sl; Jer 18, 7—10; 25, 5; Ezek 18, 21 sl. 27 sl.

Obraćenje neznabožaca: 1 Mojs 12, 3; 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14; 49, 10; 3 Kralj 8, 41—43; Tob 13, 3 sl; Ps 2; 22 [21], 28 sl; 47 [46], 9—11; 66 [65], 4; 68 [67], 30—32; 72 [71], 8—11. 17; 86 [85], 9; 87 [86]; 96 [95]; 98 [47], 3—9; 99 [98], 1—5; 100 [99]; 102 [101], 16—23; 117 [116]; 138 [137], 4—6; Iz 2, 2—4; 11, 10—16; 18, 3. 7; 19, 18—25; 23, 18; 42, 4. 6. 10—12; 49, 6. 12; 51, 4 sl; 52, 15; 53, 11 sl; 55, 4 sl; 56, 3—8; 60, 1—14; 66, 18—23; Jer 4, 2; Ezek 36, 36; Am 9, 11 sl; Jon 4, 9—11; Mih 4, 1—5; 7, 11 sl; Sof 2, 11; 3, 9—13; Ag 2, 6—9; Zah 8, 20—23; Mal 1, 11.

Obrezanje:
1. **tjelesno:** 1 Mojs 17, 9—14; 17, 24; 34, 13 sl; 2 Mojs 4, 24—26; 12, 48; Joz 5, 2 sl; 1 Mkb 1, 15. 48. 60; Sir 44, 20.
2. **duhovno:** 5 Mojs 10, 16; 30, 6; Jer 4, 4; 9, 25; Ezek 44, 7.

Očajanje: 1 Mojs 4, 13 sl; Jb 10, 15—22; 15, 20 sl; Iz 8, 20—22; Jer 15, 15—18; Ezek 33, 10 sl.

Odanost: v. Predanost.

Odgoj: v. Roditelji; Dijete.

Odgovor:
1. **ne prenagao:** Prič 18, 13; 25, 11; Prop 5, 1 sl. 5; Sir 5, 11 sl; 8, 9; 11, 8; 20, 5 sl; 32, 11 sl; 33, 4.
2. **ne žestok:** Prič 15, 1. 18; 29, 22; 30, 32 sl; Sir 4, 8; 28, 8 sl.
3. **ne lud:** Prič 24, 26; 26, 4; Sir 5, 13.

Odgovornost: Sir 15, 11—20; Jer 31, 29 sl; Ezek 18; 33, 1—20.

Odluka Božja:
1. **nepromjenljiva:** Tob 3, 20; Ps 33 [32], 11; Iz 14, 24. 27; 43, 13.
2. **nedohitna:** Ps 92 [91], 6; Mudr 9, 13; Iz 28, 29; 55, 8 sl; Jer 23, 18.
3. **neukloniva:** Jb 42, 2; Prič 19, 21; 21, 30; Iz 14, 24. 27; 25, 1; 46, 10; 55, 10 sl.

Oholost:
1. **Od Boga mržena:** 3 Mojs 26, 18 sl; Prič 6, 16; 8, 13; 16, 5; Sir 10, 7.
2. **Uzrok grijesima:** Prič 13, 10; Sir 3, 28; 10, 12 sl; 11, 30—34.
3. **Kazna:** Jb 20, 6—9; Ps 18 [17], 28; 31 [30], 24; 101 [100], 5; 119 [118], 21; Prič 15, 25; 16, 18; 17, 19; 18, 12; 29, 23; Iz 2, 10—17; 13, 11; Dan 4, 34.
4. **Opomena:** 5 Mojs 8, 14; Prič 16, 19; 25, 6 sl; Sir 10, 26 sl.
5. **Primjeri:** 2 Dnev 32, 24—26; Iz 14, 4 —21; 37, 24; 39, 2; Ezek 28, 2; Dan 4, 21 sl; 5, 20—23.

Oko:
1. **Ogledalo duše:** Ps 35 [34], 19; Prič 6, 13; Sir 14, 8—10; 26, 9. 11; 27, 22; 31, 13 sl.
2. **Budnoća:** Jb 31, 1; Ps 119 [118], 37; Prič 4, 25; 23, 33; Sir 9, 5—8; 25, 21; 41, 22 sl.
3. **Primjeri:** 1 Mojs 3, 6; 4, 5 sl; 9, 22; 2 Kralj 11, 1—4; Jdt 10, 17 sl; Dan 13, 8.

Oporuka: Tob 8, 24.

Opravdanje:
1. **pribaviti pravdu:** 3 Kralj 8, 32; Jb 19, 25; Ps 43 [42], 1; 82 [81], 1 sl; Iz 50, 8; Jer 51, 10.
2. **Unutra posvetiti:** Ps 51 [50], 12; Iz 53, 11 sl; 58, 3; 61, 10; 62, 1 sl; Ezek 36, 25—32; Sof 3, 9 sl.

Oproštenje grijehâ:
1. **Bistvo:** Otpuštenje krivnje: 1 Mojs 50, 17; 2 Mojs 10, 17; 23, 21 sl; 32, 31 sl; 34, 7; Joz 24, 19; 1 Kralj 15, 25; Jb 7, 21; 9, 28; 10, 14; Ps 103 [102], 12; Iz 33, 24; 38, 17; 44, 22; Jer 50, 20; Mih 7, 19. — Novo stvaranje: Ps 51 [50], 12; Ezek 6, 26.
2. **Početnik:** Bog: 2 Mojs 34, 7; Ps 51 [50], 3; 65 [64], 4; 130 [129], 4. 7 sl; Iz 43, 25; 44, 22; Jer 33, 8; Mih 7, 18.
3. **Uvjet:** Pokora: 3 Kralj 8, 46—51; 2 Dnev 7, 13 sl; Jer 3, 12—14; Ezek 18, 21—23. 30—32.

Ostatak Izraela: 4 Kralj 19, 31; Iz 10, 21; 17, 5—8; 11, 11; 37, 30 sl; Ezek 6, 8—10; Am 3, 12; 5, 15; 9, 8; Mih 4, 7; 5, 6 sl; Sof 3, 12 sl; Zah 13, 7—9.

Osuda: v. Sud; Pakao.

Osveta:
1. **Božja:** 5 Mojs 32, 35; Ps 9, 13; 94 [93], 1; Iz 34, 8; 61, 2; 63, 4; Jer 46, 10.
2. **Ljudska:** zabranjena: 3 Mojs 19, 18; 28, 1—6; Prič 20, 22; 24, 29; Sir 28, 1—7. — dopuštena: 2 Mojs 21, 14; 3 Mojs 24, 26; 5 Mojs 19, 21.
5. **Molitva za osvetu:** Ps 35 [34]; 59 [58]; 69 [68], 23—29; 109 [108]; 137 [136], 7—9; Jer 11, 20; 18, 21 sl; 20, 12.

Otac:
1. **naravni:** v. Roditelji; Dijete.
2. **Bog:** v. Djeca Božja.

Otkupljenje:
1. **Djelo:** 1 Mojs 3, 15; Iz 45, 17; 49—57; 62.
2. **Posrednik:** 1 Mojs 3, 15; Ps 22 [21]; 110 [109]; Iz 7, 14; 42; 50, 4—11; 52, 13 sl; 53; 59, 20; 63.
3. **Sadržaj:** Ps 72 [71]; Iz 25; 42, 1—9; 61.

Otpad od vjere:
1. **Bistvo:** Ludost: Jer 2, 13. — Nezahvalnost: 5 Mojs 32, 15 sl; Iz 63, 9 sl; Jer 2, 31 sl. — Nevjernost: 5 Mojs 31, 16; 1 Mkb 1, 15; Jer 3, 1 sl; 13, 27; Ezek 16.
2. **Uzroci:** Oholost: 1 Mkb 1, 11 sl; Jer 2, 13. — Putenost: 4 Mojs 25, 1 sl; Ps 106 [105], 28; Mudr 1, 4.
3. **Kazna:** 5 Mojs 13, 5 sl; 28, 15 sl; 31, 17 sl; Suc 2, 13 sl; Ps 73 [72], 27; Jer 17, 13.

Pabirčenje: 3 Mojs 19, 9; 23, 22; 5 Mojs 23, 26; 24, 19; Rut 2.

Pakao: Jdt 16, 21; Ps 5; 49 [48], 15 sl; Mudr 2, 24; 3, 18 sl; 4, 19; Sir 7, 17; 21, 10; Iz 33, 14; 66, 24; Dan 12, 2.

Pastir i stado:
1. **Bog:** 1 Mojs 48, 15; 49, 24; Ps 23 [22]; 68 [67], 11; 77 [76], 21; 78 [77], 52; 80 [79], 2; Sir 18, 13; Iz 40, 11; 49, 9 sl; Jer 23, 3 sl; 31, 10; Ezek 34, 11—22. 31; Mih 2, 12 sl; 4, 6.
2. **Mesija:** Jer 33, 5 sl; Ezek 34, 32 sl; 37, 24; Zah 13, 7 sl.
3. **Ljudi:** zli pastiri: Iz 56, 11; Jer 2, 8; 10, 21; 12, 10; 22, 22; 23, 1 sl; 25, 34—38; 51, 23; Ezek 34, 1—10; Zah 10, 3; 11, 5. 8. 15—17. — dobri pastiri: Iz 44, 28; 63, 11; Jer 3, 15; Zah 11, 7—9.

Pijanstvo:
1. **Posljedice:** Prič 20, 1; 23, 29—35; Sir 19, 1 sl; 26, 8; 31, 25—31; Iz 5, 11. 22.
2. **Primjeri:** 1 Mojs 9, 21; 19, 30—38; Jdt 13, 4.

Pobožnost:
1. **Pojam:** U Starom Zavjetu svako bogobojazno ispunjavanje dužnosti: 3 Mojs 19; 5 Mojs 26, 13—15; 3 Kralj 8, 22—61; 2 Dnev 30, 20 sl; Jb 2, 3. 9; Ps 1, 1—3; 15 [14]; 24 [23], 3—6; 26 [25]; 34 [33], 12—15; Prič 8, 13; 21, 29; Sir 2, 14 sl; Ezek 18, 5—9. — Lažna pobožnost: Am 5, 21—27; Mih 6, 6—8.
2. **Opomena:** 1 Mojs 17, 1; 2 Mojs 19, 6; 3 Mojs 11, 44; 19, 2 sl; 5 Mojs 6, 1—9; Ps 32 [31], 6 sl; 37 [36], 27 sl.
3. **Blagoslov:** Božja zaštita: Ps 25 [24], 9. 12; 32 [31], 8 sl; 34 [33], 16—23; 37 [36], 23 sl. 28. 39 sl; 112 [111], 4; Sir 11, 24. — Radost i utjeha: Ps 25 [24], 13; 32 [31], 6 sl; 73 [72], 28; 112 [111], 7 sl; 119 [118], 65; Sir 39, 32; Dan 12, 3. — Vremenito blagostanje: Ps 25 [24], 13; 37 [36], 13 sl. 25 sl. 28—31; 92 [91], 13—16; 112 [111], 2 sl. 5 sl. 9; 128 [127]; Prič 14, 14; 15, 19.
4. **Primjeri:** 1 Mojs 6, 9; 24, 12—14; 2 Kralj 6, 12—23; 3 Kralj 8, 14—66; 4 Kralj 18, 1—7; 2 Dnev 6; Tob 1, 4—8; 3, 1—6. 11—25; Jdt 9; Est 13, 8—18; 14.

Pobuna:
1. **Opomena:** Prič 6, 16 sl; 17, 19; Prop 8, 2 sl; Sir 26, 5—7.
2. **Kazna:** 4 Mojs 14, 1 sl; 12, 1—6; 16, 1—35; 2 Kralj 18, 9 sl; 20, 21 sl; 3 Kralj 2, 41—46.

Podložan: 2 Mojs 22, 27; Prič 24, 21; Prop 8, 2—5; v. Sluge; Poglavarstvo.

Podmićivanje:
1. **Zabrana:** 2 Mojs 23, 8; 5 Mojs 16, 19.
2. **Posljedice:** 5 Mojs 27, 25; Ps 15 [14], 5; Prič 15, 27; Sir 8, 2; 20, 29; 31, 5 sl; Iz 5, 23; 33, 15 sl.
3. **Primjeri:** 1 Kralj 8, 3; 12, 1—5; 2 Dnev 19, 7; Sir 46, 19; Iz 1, 23.

Podzemni sviiet:
1. **Svojstvo:** Jb 10, 21 sl; 38, 17; Ps 88 [87], 13; 94 [93], 17; Prič 27, 20; 30, 15 sl.
2. **Stanje mrtvih:** Jb 3, 13—19; 7, 9 sl; 14, 13; 21, 26; Ps 6, 6; 49 [48], 12—15; 88 [87], 6. 11—13; 115 [113B], 17; Prop 9, 5 sl. 10; Iz 14, 18—20; 38, 10 sl. 18.
3. **Različna sudbina:** Iz 14, 15 sl.

Poglavari: v. Sluge; Roditelji; Domaćin; Poglavarstvo.

Poglavarstvo:
1. **Potreba:** Suc 21, 25; Prič 11, 14.
2. **Početak poglavarske vlasti:** 1 Kralj 24, 6; Ps 82 [81], 1. 6; Prič 21, 1; Mudr 6, 1 sl; Sir 10, 4 sl.
3. **Dužnosti:** Razboritost i umjerenost: 5 Mojs 17, 16 sl; Prič 8, 15 sl; 20, 26; 28, 16; 29, 12; Prop 10, 5—7. 16 sl; Mudr 6, 9 sl; 8, 9—18; Sir 9, 17—10, 3. — Pravednost: 5 Mojs 16, 18—20; Jb 34, 17; Ps 82 [81], 2—5; Prič 16, 10. 12 sl; 20, 8; 25, 2—5; 29, 2. 4. 14; Mudr 6, 4—8; Iz 10, 1 sl. — Blagost: Prič 16, 14 sl; 19, 12; 20, 28. — Strah Božji: 5 Mojs 17, 18 sl; Prič 28, 12. 14. 28; Mudr 1, 1 sl.
4. **Dužnosti prema poglavarstvu:** Štovanje: 2 Mojs 22, 27; 1 Kralj 24, 6; Prič 24, 1; 25, 6; Prop 10, 20. — Poslušnost: Joz 1, 16—18; Prop 8, 2 sl.

Pohota, zla:
1. **Početak:** 1 Mojs 3, 6; 4, 7; Ps 51 [50], 7.
2. **Zabrana:** 1 Mojs 4, 7; 2Mojs 20, 17; 5 Mojs 5, 18; Tob 4, 6; Prič 6, 25; Prop 6, 9; Sir 5, 2; 18, 30 sl; 23, 5.
3. **Posljedice:** 4 Mojs 11; Prič 27, 20; Prop 2, 10 sl; 6, 7—9; Sir 18, 31; Iz 57, 20 sl.
4. **Ustuk:** Strah Božji: 1 Mojs 39, 7—12; Tob 4, 6. — Molitva: Ps 51 [50], 12 sl. — Bježanje od prigode: 1 Mojs 34, 1 sl; 39, 10—12; Sir 18, 30. — Vlastita stega: Sir 6, 25. 29.

Pokajanje:
1. **Bistvo:** Jdt 8, 14 sl; Jer 3, 21; 14, 7—9 31, 18 sl; Joel 2, 12 sl.
2. **Učinak:** Ps 51 [50], 18; 81 [80], 14; 147 [146], 3; Sir 17, 24.
3. **Primjer:** pravo vrhunaravno: 2 Kralj 12, 1—2; 24, 1—25; — krivi naravno: 1 Kralj 15, 24—31; Mudr 5, 2 sl.

Pokop: zaslužan: 2 Kralj 2, 4 sl; Tob 1, 20; 12, 12; Sir 7, 33; 38, 16—23.

Pokop Kristov: predznamenovan: Jon 2, 1 sl. — prorokovan: Ps 16 [15], 10; Iz 53, 9.

Pokora:
1. **Opomena:** Sir 17, 25 sl; Iz 1, 16; Jer 3, 11 sl; 7, 3; 25, 5; Oz 14, 2 sl; Joel 1, 13 sl; 2, 12 sl; Zah 1, 3 sl.
2. **Uzroci:** Kazna Božja: 5 Mojs 32, 19 sl; 2 Mkb 9, 5—17; Ps 1, 4 sl; 2, 4 sl; 14 [13], 4—6; 38 [37], 2—13; 39 [38], 11 sl; 78 [77], 33 sl; 106 [105], 40 sl. — Dobrota Božja: 2 Mojs 34, 6; 4 Mojs 14, 18; Jdt 8, 14 sl; Ps 36 [35], 6—10; 103 [102]; 106 [105], 44 sl; 130 [129], 7 sl; 145 [144], 7—21; Mudr 11, 23 sl; 12, 9 sl. 18 sl; Joel 2, 13 sl. — v. Obraćenje; Grijeh.
3. **Vlastitost:** iskrena: 5 Mojs 4, 29; 2 Mkb 9, 11—17; Ps 51 [50], 18 sl; Sir 7, 9; Joel 12, 13. — ustrojna: Ezek 18, 21 sl; 33, 14—16.
4. **Plodovi:** otpuštenje grijehâ: 5 Mojs 30, 1 sl; 3 Kralj 8, 33 sl. 49 sl; 2 Dnev 7, 14; 2 Ezd 1, 9; Prič 28, 13; Sir 17, 24; Iz 44, 22; 55, 7; Ezek 18, 21 sl; 33, 14 sl. — Mir duševni: Jb 8, 4—6; 22, 21—30; Ps 32 [31], 1 sl; 51 [50], 9—14.
5. **Primjeri:** 1 Mojs 42, 21; 4 Mojs 14, 39 sl; 2 Kralj 12, 13—23; 24, 10—17; 2 Ezd 9; Jdt 8, 4 sl; Jon 3.

Pomirenje:
1. **s Bogom:** v. Oproštenje grijehâ.
2. **s bližnjim:** Opomene: Prič 16, 7; 19, 11; 24, 29; 25, 15; Sir 28, 2—7; v. Osveta. — Primjeri: 1 Mojs 33, 1—7; 45, 5; 50, 19—21; 1 Kralj 24,8—15; 2 Kralj 16, 5—14; 19, 16—24.

Pomirna žrtva: Žrtva za prijestup: 3 Mojs 5, 15—26; 7, 1—7; 14, 12—31; 19, 20—22; 4 Mojs 6, 12. — Žrtva za grijeh: 3 Mojs 4, 1—5, 13; 6, 17—23; 8, 14—17; 9, 8—11. 15; 12, 60—8; 14, 12—31; 15, 14 sl. 29 sl; 16, 11—28; 23, 19; 4 Mojs 6, 11. 14. 16; 15, 22—29; 19; 28, 15. 22. 30; 29, 5. 11. 16. 19—38.

Poniznost:
1. **Opomena:** Jdt 8, 16 sl; Jb 37, 14—24; Prič 25, 6; Sir 3, 17—31; 7, 17; 10, 28 sl; Sof 2, 3.

2. **Plodovi:** Poštovanje: Prič 11, 2; 15, 33; 18, 12; 22, 4; 29, 23; Sir 3, 17; 10, 15; 11, 1. — Milost Božja: Jdt 19, 16; Jb 22, 29; Ps 34 [33], 19; 131 [130], 1; Prič 3, 34; Sir 3, 18; Iz 57, 15; 66, 2; Sof 2, 3.
3. **Primjeri:** 1 Mojs 18, 27; 32, 11; 2 Mojs 3, 11; Suc 6, 15; 2 Kralj 6, 21 sl; 2 Dnev 32, 26; 34, 26 sl.
4. **Mesijina:** Iz 42, 2; 50, 6; 33, 2 sl; Zah 9, 9.

Poruga:

1. **Opomena:** 3 Mojs 19, 14; Ps 15 [14], 5; 55 [54], 13—16; Sir 22, 20—22.
2. **Primjeri:** 2 Kralj 10, 1—5; 16, 5—14; 19, 19—24; 3 Kralj 2, 8 sl.

Posjed: Prič 10, 2. 15. 16; 11, 4; 13, 11. 22; 15, 16; 18, 11; 19, 4; 20, 21; 27, 23—27; 28, 6.

Posjet: Prič 25, 17; Sir 7, 35.

Poslušnost:

1. **prema Bogu:** Dužnost: 1 Mojs 17, 9; 3 Mojs 20, 22; 5 Mojs 4, 40; 6, 10—19; 10, 12 sl; 13, 4; 1 Kralj 15, 22; Ps 40 [39], 9; Prop 4, 17; 12, 13; Jer 7, 21—28; v. Zapovijedi Božje, 1—2. — Vlastitost: v. Zapovijedi Božje, 3. — Plaća: 1 Mojs 22, 16—18; 26, 3—5; 2 Mojs 15, 26; 5 Mojs 28, 1—14; v. Zapovijedi Božje, 4.
2. **prema ljudskoj vlasti:** v. Roditelji; Dijete; Poglavarstvo.

Post:

1. **Značenje:** 3 Mojs 16, 29—34; Suc 20, 26; 1 Kralj 7, 6; 31, 13; 2 Kralj 1, 12; 3 Kralj 21, 9. 12. 27; 2 Dnev 20, 3; 1 Ezd 8, 21; Tob 3, 11; 12, 8; Jdt 4, 8; Est 4, 3. 16; 9, 31; Iz 58, 6—8; Dan 10, 2 sl; Jon 3, 8 sl.
2. **Mišljenje:** Iz 58, 2 sl; Jer 14, 11 sl; Joel 2, 12—15.
3. **Primjeri:** 5 Mojs 9, 18 sl; 2 Kralj 3, 35; 12, 16; 2 Ezd 1, 4; Jdt 18, 5 sl.

Posvudnost Božja:

1. **Činjenica:** 1 Mojs 16, 13; 31, 50; 5 Mojs 4, 39; Jb 11, 7 sl; 26, 5 sl; Ps 139 [138], 7—12; Mudr 8, 1.
2. **Opomena:** Prič 15, 3. 11; Mudr 1, 7; Jer 23, 23 sl; Dan 13, 23 sl; Am 9, 2—4; Abd 4.

Potop: 1 Mojs 6—9; Mudr 14, 6; Sir 44, 17.

Pouka:

1. **Dužnost:** 3 Mojs 19, 17; Sir 19, 17; 42, 8.
2. **Korist:** Prič 9, 7—12; 10, 17; 12, 1; 13, 1. 18; 15, 5. 31 sl; 17, 10; 25, 12; 27, 5 sl; 28, 23; Prop 7, 5; Sir 20, 1.

Pouzdanost: Sir 8, 19; 11, 29—34; 12, 8—18; 19, 4.

Pouzdanje u Boga:

1. **Očitovanje:** Ps 4; 12 [11], 6—8; 18 [17], 3; 20 [19], 7 sl; 25 [24], 1—3; 38 [37], 14—16. 22 sl; 44 [43], 7 sl; 46 [45]; 56 [55], 5; 63 [62], 8 sl; 73 [72], 23—28; 86 [85], 1—7; 91 [90]; 118 [117], 5—9; 121 [120]; 123 [122]; 146 [145].
2. **Poziv:** Ps 31 [30], 24 sl; 37 [36], 5; 55 [54], 23 sl; 62 [61], 9; 118 [117], 8 sl; 130 [129], 7 sl; Prič 3, 5; Sir 2, 6—11; 11, 21; Iz 40, 26—31; 43, 1—7; 48; 51.
3. **Pretpostavke:** Jb 11, 14—20; Ps 26 [25]; 37 [36], 3 sl; Prič 14, 26.
4. **Uzroci:** Milosrđe Božje: Ps 103 [102]; Sir 2, 7. 11; v. Milosrđe Božje. — Svemogućnost: 1 Kralj 14, 6; 1 Mkb 3, 18 sl; 2 Mkb 8, 18; Ps 18 [17], 32—37; 74 [73], 11—17; v. Svemogućnost Božja. — Pravednost: Ps 7, 11—14; 9, 10; 11 [10]; 141 [140], 8—10; v. Pravednost Božja. — Dobrota: 25 [24], 8—22; 27 [26], 13 sl; 31 [30], 15. 20—25; 24 [23], 9; v. Dobrota Božja. — Svetost: Ps 5, 5—7; 22 [21], 4; v. Svetost Božja. — Vjernost: 18 [17], 26—31; 22 [21], 5 sl; 31 [30], 4 sl; v. Vjernost Božja.
5. **Plodovi:** Milost i pomoć Božja: Ps 4, 2; 5, 13; 9, 10; 31 [30], 4—6. 20 sl; 32 [31], 10; 33 [32], 18 sl; 39 [38], 40; 55 [54], 23; 91 [90], 14—16; Prič 30, 5; Mudr 1, 2; 3, 9; Sir 2, 11. — Radost i utjeha: Ps 5, 12; 34 [33], 9; 57 [56], 8; 59 [58], 17; 84 [83], 13; 125 [124], 1. — Vanjsko blagostanje: Prič 16, 3; 28, 25; 29, 25; Sir 32, 28.
6. **Primjeri:** 1 Kralj 17, 37. 45—47; 2 Kralj 22, 2—4; Jdt 9, 17; 13, 17; Dan 3, 16 sl.

Pozdrav: 1 Mojs 18, 2; 24, 31; 33, 4; Suc 6, 12; Rut 2, 4; Tob 12, 17.

Pravednost Božja:

1. **Činjenica:** 2 Mojs 9, 27; 5 Mojs 32, 4; Tob 3, 2; Jb 8; 34, 12; Ps 7, 18; 9, 5. 9. 17; 11 [10], 7; 48 [47], 11; 89 [88], 15; 96 [95], 13; 97 [96] 2; 111 [110], 3; 119 [118], 137. 142; 145 [144], 17; Sir 18, 2; 35, 11 sl; Tjer 1, 18; Ezek 18, 25. 29; Dan 9, 7. 14; Nah 1, 3.
2. **Bistvo:** Pravednost i svemogućnost: Jb 9; 26; 34; 36 sl; 40 sl; Mudr 6, 7; 12, 15—18. — Pravednost i sveznanje: Jb 34, 21 sl; Ps 73 [72], 1 sl. 10

—12; Sir 16, 17—23; 17, 17—24; Jer 11, 20; 17, 10; 32, 19. — Pravednost i milosrđe: Ps 36 [35], 6—10; 98 [97], 9; Ps 145 [144], 17—21; Mudr 11, 21—12, 2; 12, 19; Sir 5, 6 sl; 16, 7—14; Jer 9, 24.
3. **Očitovanje u sudu i plaći:** 2 Dnev 19, 6 sl; Jb 34, 11 sl. 16—22; Ps 7, 7—14; 9, 4—13; 62 [61], 13; 75 [74], 3—6; 94 [93]; Prič 3, 33; 23, 10 sl; 24, 12; Prop 12, 14; Mudr 3, 5; 12, 13; Sir 35, 10—23; Iz 3, 10 sl; 11, 3—5; Ezek 18, 20; 33, 10—20.

Pravednost ljudska:

1. **Sadržaj:** sve dužnosti prema Bogu, bližnjemu i samomu sebi: Jb 31; Ps 15 [14]; 37 [36], 29—33; 112 [111]; Mudr 8, 7; Iz 26, 7—10; 33, 15; Ezek 18, 5—29; 33, 14 sl. — v. Pobožnost; Strah Božji; Ljubav k bližnjemu; Poglavarstvo.
2. **Dužnost:** 2 Mojs 23, 1—9; 3 Mojs 19, 15; 5 Mojs 1, 17; 16, 18 sl; 24, 17. 22; 25, 1 sl; Ps 82 [81], 3 sl; Prič 17, 15. 26; 18, 5; 23, 10 sl; 31, 8 sl; Sir 4, 1—6, 27 sl; 7, 2—6; Iz 1, 17; 56, 1; Jer 22, 3; Ezek 45, 9; Oz 10, 12; Zah 8, 16 sl.
3. **Plodovi:** Blagoslov Božji i posjed: Jb 36, 7; Ps 5, 13; 15 [14]; 18 [17], 21—25; 34 [33], 16. 18 sl; 37 [36], 33 sl. 39 sl; 55 [54], 23; 92 [91], 13—16; 112 [111], 4; Prič 11, 4; 18, 10; Mudr 1, 15; 3, 1—9; 4, 10. 13 sl; 5, 15 sl; Dan 12, 3. — Mir duševni: Ps 94 [93], 15—19; 97 [96], 11 sl; 112 [111], 7 sl; Prič 4, 18; 10, 28. 31; 11, 23. 28; 13, 6. 9; 21, 21; 28, 1; Mudr 4, 7. — Čast: Ps 112 [111], 6; Prič 10, 7; 11, 10. 30; 21, 21. — vremenito i. tjelesno blagostanje: Ps 37 [36], 29, 37; 112 [111], 2 sl. 9; Prič 10, 2 sl. 6. 16. 20. 24 sl. 30; 11, 6. 8 sl. 18 sl. 21. 28; 12, 7. 13; 13, 25; 20, 7. — Podupiranje drugih: Prič 10, 11. 21; 11, 11; 14, 34; 29, 24. — Mržnja na zlo: Jb 12, 4; Ps 37 [36], 32; Mudr 2, 10—20; 5, 4; Iz 57, 1 sl.
4. **Primjeri:** 1 Kralj 12, 1—5; Sir 46, 19; Tob 9, 9; Jb

Pravičnost:

1. **Postupanje:** 1 Kralj 12, 1—6; Ps 1 1 sl; 15 [14]; 17 [16], 1—5; 18 [17], 21—25; 24 [23], 3—5; 26 [25], 1—8; 101 [100]; Prič 21, 29; 29, 10. 27.
2. **Blagoslov:** Ps 1, 3; 37 [36], 18 sl. 25—28. 29 sl; 92 [91], 13—16; 112 [111]; 128 [127]; Prič 2, 7 sl; 3, 32; 11, 3. 5. 11.
3. **Primjeri:** 1 Mojs 6, 9 sl; Jb 1, 1 sl; Tob 1, 2 sl.

Predanost:

1. **Opomena:** Jb 1, 21; Ps 37 [36], 5 sl; Sir 2, 1—6.
2. **Uzroci:** Veličanstvo Božje: 5 Mojs 32, 4; Ps 18 [17], 31; Iz 46, 8 sl; Jer 18, 6. — Dobrota Božja: Prič 3, 11 sl; Mudr 11, 24—12, 2; Tjer 3, 25—39.
3. **Primjeri:** 1 Mojs 22; Tob 2, 13 sl; Jb 1, 21 sl.

Preljuba:

1. **Opomena:** 2 Mojs 20, 14. 17; 3 Mojs 18, 20; 5 Mojs 5, 17 sl; Tob 4, 13; Prič 5, 20; 6, 20—35.
2. **Kazna:** 3 Mojs 20, 10; 4 Mojs 5, 11—31; 5 Mojs 22, 22; Jb 24, 15—24; 31, 9—12; Prič 2, 16—19; 6, 32—35; Sir 23, 18—27; Ezek 18, 11 sl.

Presv. Oltarski Sakramenat: v. Euharistija.

Preuzetnost: (v. Oholost):

1. **Opomena:** 5 Mojs 17, 21 sl; Prič 14, 16; 21, 24; Sir 3, 26 sl; 5, 1—8.
2. **Primjeri:** 1 Mojs 11, 1—9; 1 Kralj 17; 4 Kralj 18, 33—35; 19, 10—13; 2 Mkb 8, 36; 9.

Priča (parabola): o vinovoj lozi 15, 1—7; — o dvjema orlima: Ezek 17, 3—10. — o loncu s komadima mesa: Ezek 24, 3—5. — o lavici i njezinim mladima: Ezek 19, 2—9. — o sjajnoj lađi: Ezek 27. — o ovčici siromaha: 2 Kralj 12, 1—4; — o trnu: Suc 9, 8—15; — o vinogradu: Iz 5, 1—7; — o cedru: Ezek 31, 1—18.

Prigoda:

1. **dobrom se okoristiti:** Ps 32 [31], 6; 95 [94], 7; Prop 9, 1—10; 12, 1 sl; Iz 55, 6; Jer 13, 16.
2. **zlu izbjegavati:** Prič 4, 14 sl; 5, 7 sl; 6, 27—29; 14, 16; Sir 3, 24. 26; 9, 3—9, 13; 12, 13 sl; 18, 27; 21, 2 sl.

Prijateljstvo:

1. **Vrijednost:** Prič 18, 24; 27, 10; Prop 4, 9—12; Sir 6, 14—17.
2. **Izbor:** Sir 6, 6—17; 12, 8; 20, 16; 37, 1—6.
3. **Dužnosti:** vjeran: Prič 18, 24; 20, 6; 27, 10; Sir 6, 14—16; 7, 18; 9, 10; 22, 24 sl; — šutljiv: Sir 27, 16—21. — spreman na žrtvu: Jb 6, 14; Prič 17, 17; Sir 12, 8 sl; 22, 25 sl; 29, 10 sl; 37, 5 sl. — iskren: Prič 11, 12; Sir 6, 5; 22, 19—22; 41, 19. 25.
4. **Lažno prijateljstvo:** Prič 16, 29; 18, 1; 19, 4. 6 sl; 29, 5; Sir 12, 14; 33, 6.

3. **Opomena:** 5 Mojs 13, 1—6.
4. **Kazna:** 5 Mojs 13, 6; 18, 20; Jer 6, 13 sl; 8, 10 sl; 14, 13—16; 23, 38; Ezek 13, 8 sl; Zah 13, 2—6.

Proroštvo:

1. **Dokaz pravoga Boga:** Iz 41 22—24; 43, 8—13; 44, 6—8; 45, 21; 46, 8—11.
2. **Potvrda pravoga proroka:** 5 Mojs 18, 22.

Prosjačenje: Jb 24, 5 sl; Ps 109 1[08], 10; Sir 40, 28—30.

Prostota:

1. **Vrijedna pohvale:** Prič 10, 9; 11, 20; 19, 25; 21, 11; 28, 6.
2. **Vrijedna ukora:** Prič 1, 22; 7, 22; 14, 15; 22, 3; 27, 12.

Providnost:

1. **Činjenica:** 1 Mojs 45, 5—8; 50, 20; Jdt 9, 4 sl; Jb 12, 10; Ps 23 [22]; 54 [53], 6; 65 [64]; 67 [66]; 92 [91]; 103 [102]; 104 [103]; 145 [144]; Prop 3, 17; 6, 10; Sir 11, 14. 17; Dan 2, 20 sl.
2. **Sadržaj:** Upravljanje svijetom: Jb 34, 13; 36, 27—38, 38; Ps 104 [103], 2—13. 19—26; 147 [146], 7—11; Mudr 8, 1; Sir 42, 15—13, 33. — Briga za čovječanstvo: Jb 34, 29 sl; Ps 36 [35], 6—10; 65 [64]; 67 [66]; 113 [112], 6—9; 127 [126]; Prič 10, 22; 16, 1—5. 9. 33; 19, 21; 20, 24; 21, 1 sl. 30 sl; Prop 3, 1—9; Mudr 6, 7; 12, 8—27. — Upravljanje nerazumnim stvorenjima: Jb 38, 39—39, 30; Ps 104 [103], 14—18. 27—31. — Vodstvo naroda Božjega: 1 Mojs 45, 5—8; 48, 15; 5 Mojs 32, 3—14; Ps 78 [77]; 105 [104]; 111 [110]; 147 [146], 1—6; Sir 44—50.
3. **Neistražljivost:** Jb 42, 3; 36, 26; Ps 77 [76], 20; Prop 3, 11; 7, 14; 8, 1. 7. 17; 11, 5; Sir 11, 4. — Providnost i boli: Tob 3, 20 sl; Jb 33, 14—30; 34, 10—35, 16; 36. — Providnost i sreća bezbožnikâ: Jb 24; Ps 37 [36]; 49 [48]; 73 [72]; Prop 8, 9 sl.
4. **Posljedice:** Zahvala: Ps 47 [46]; 104 [103], 1. 33—36. — Pouzdanje: Ps 55 [54], 23; Mudr 12, 19; Iz 46, 8—11. — Ponizna predanost: Jb 2, 10; 40, 6—42, 6; Prop 7, 14; Jer 19, 23 sl.

Psovka:

1. **Zabrana:** 2 Mojs 20, 7; 22, 27; 3 Mojs 19, 12; 22, 32.
2. **Kazna:** 3 Mojs 24, 10—16, 23; 3 Kralj 20, 23. 28—30; Tob 13, 15 sl; Jdt 6, 1—4; 13, 9 sl; 2 Mkb 9, 4—28; 15, 3—5. 25—30; Mudr 1, 6; Dan 3, 14 sl; 4, 25—30.

Rad:

1. **Dužnost:** 1 Mojs 2, 15; 3, 17 sl; 2 Mojs 20, 9; 5 Mojs 5, 13; Prič 6, 6—11; Prop 9, 10; 11, 6; Sir 7, 15.
2. **Plaća:** vremenita: Prič 10, 4 sl; 12, 11. 24. 27; 14, 23; 21, 5; 22, 29; 28, 19; Sir 20, 28. — duhovna: Prop 5, 11; 9, 10 sl; Mudr 10, 10; Sir 40, 18; 51, 30.
3. **Način:** neumorno: Prop 9, 10 sl; 11, 4. 6; Sir 7, 15; 10, 25 sl. — bogobojazno: 2 Mojs 20, 10; 31, 14; Ps 127 [126], 1; 128 [127], 2; Prič 10, 22; Sir 11, 11 sl.
4. **Primjeri:** 1 Mojs 31, 40; Tob 2, 19; Prič 6, 6 sl; 31, 13—27.

Radost:

1. **Poziv:** 2 Ezd 8, 9 sl; Ps 68 [67], 4; 149, 2; Prop 9, 7—9; Sir 30, 16. 21—23; Joel 2, 21—24.
2. **Izvori:** Bog: 2 Dnev 20, 27; 2 Ezd 8, 10; Est 14, 18; Ps 9, 2 sl; 32 [31], 11; 33 [32], 21; 40 [39], 17; 64 [63], 11; 100 [99], 2; 119 [118], 162; 149, 2; Iz 25, 9; 61, 10; Jer 15, 16. — Zemaljština: Prič 5, 19 sl; 29, 17; Prop 9, 9; 11, 9 sl; Sir 31, 27 sl; 40, 18—27. — Obitelj: Prič 10, 1; 23, 24 sl; Sir 3, 5 sl; 26, 2. — Duševna plemenitost: Prič 10, 28; 11, 10; 12, 20; 21, 15; 29, 2. 6; Sir 1, 11 sl; 15, 6.
3. **Učinci:** duševni: Prič 15, 13. 15. — tjelesni: Prič 17, 22; Sir 1, 12; 30, 22.
4. **Lažna radost:** Jb 20, 5; Prič 2, 14 sl; 14, 13; 15, 21; 24, 17; Prop 2, 1—11; 7, 3; Sir 8, 7; 19, 5; 27, 30; Oz 9, 1; Am 6, 4—6.

Rafael: Tob 3, 25; 5, 5—15, 21.

Rahela: 1 Mojs 29, 9 sl; 35, 16—20; 48, 7; 1 Kralj 10, 2; Jer 31, 15.

Rasipnost: Prič 21, 17. 20; 23, 20 sl; Sir 18, 32 sl; v. Raskošje.

Raskošje:

1. **Opomena:** Prič 23, 19—21; Sir 18, 32 sl; 37, 29—31.
2. **Kazne:** 5 Mojs 21, 20 sl; 2 Mkb 6, 3 sl; Iz 5, 11—14; Am 6, 1. 4—7.

Raspusna knjiga: 5 Mojs 24, 1—4.

Razboritost (v. Mudrost):

1. **Prava razboritost:** 1 Mojs 41, 39; 2 Mojs 31, 2 sl; 5 Mojs 4, 6; 3 Kralj 3, 9. 12; 1 Dnev 22, 12; Jb 28, 23—28; Ps 119 [118], 104. 130; Prič 1, 2—4;

3. **Primjeri:** 2 Kralj 16, 5—14; Tob 2, 12—3, 6; Job.

Stvaranje:
1. **Svijeta:** od Boga: 1 Mojs 1, 1; 2, 1 sl; 2 Mojs 20, 11; 2 Ezd 9, 6; Ps 33 [32], 6. 9; 135 [134], 6; 146 [145], 6; Mudr 9, 1; Iz 40, 26; 44, 24; Jer 10, 12. — u vremenu: 1 Mojs 2, 4; Ps 90 [89], 2; 102 [101], 26; Prič 8, 22—30. — dobro i mudro: 1 Mojs 1, 31; Ps [104] 103, 24; 136 [135], 5; Prič 3, 19 sl; Sir 16, 26—29; 39, 33; 42, 21; 43, 33. — iz ništa: 1 Mojs 1, 1; 2 Mkb 7, 28; Mudr 8, 22 sl. — na slavu Božju: Prič 16, 4; Mudr 13, 5; Sir 17, 8 sl.
2. **Čovjeka:** v. Čovjek.

Subota:
1. **Predmozajički početak:** 1 Mojs 2, 2 sl; 2 Mojs 16, 23. 25 sl. 29; 20, 8 sl.
2. **Zapovijed:** 2 Mojs 20, 8—11; 23, 12; 31, 12—17; 35, 1—3; 3 Mojs 23, 1—3; 5 Mojs 5, 12—15.
3. **Svrha:** 2 Mojs 20, 10 sl; 23, 12; 31, 12—17; 35, 1—3; 3 Mojs 23, 1—3; 5 Mojs 5, 12—15.
4. **Svetkovanje:** službom Božjom: 3 Mojs 19, 30; 24, 8; 4 Mojs 28, 9 sl. — odmorom u radu: 2 Mojs 34, 21; 35, 3; 4 Mojs 15, 32—36; 2 Ezd 10, 32; Iz 58, 13; Jer 17, 21—27; Am 8, 5.
5. **Kazna i plaća:** 2 Mojs 31, 15; 35, 2; 4 Mojs 15, 32—36; Jer 17, 21—27.

Subotna godina: Zapovijed: 2 Mojs 23, 10 sl; 5 Mojs 25, 2—7. — Obećanje blagoslova: 3 Mojs 25, 20 sl. — Oprost dugova: 5 Mojs 15, 1—11.

Sud:
1. **Posebni:** 2 Mkb 12, 43 sl; Mudr 4, 19; Sir 11, 26 sl; 16, 12—14.
2. **Opći:** Činjenica: 1 Kralj 2, 10; Ps 97 [97]; 110 [109], 5—7; Prop 12, 14; Mudr 3, 1—5, 23; Iz 2, 10—21; 24—28. 34 sl; 63, 1—6; 66, 15—18. 24; Jer 25, 30—38; Joel 4; Hab 3, 3—19; Zah 14; Mal 3, 1—6. — Okolnosti: Iz 13, 6—10. 13; Ezek 32, 7—10; Dan 7, 13 sl; 10—12; Joel 3, 3—5; 4, 1 sl; Sof 1, 14—18; Zah 11, 3—7; Mal 3, 22—24.

Sudac: Opomena o težnji za sudačkom službom: Sir 7, 6. — Općenje sa sucima: Sir 8, 14. — Zli suci: Ps 58 [57]; 82 [81]; Dan 13; Sof 3, 3; v. Sud; Pravednost.

Sudnji dan: v. Sud.

Sujevjerje: Zabrana: 5 Mojs 18, 9—14; v. Zapis; Zaklinjanje; Vračanje i Čarolija.

Sumnja: 1 Kralj 18, 8 sl; 20, 30 sl; 25, 3—11; 29, 4 sl; 2 Kralj 10, 3 sl; Sir 4, 30.

Svadba: Suc 14, 8—28; Tob 7, 10—8, 24; 11, 21; 1 Mkb 9, 37—41. — Ps 45 [44]; Prop.

Svađa:
1. **Uzroci:** Prič 15, 18; 16, 28; 18, 1. 6. 19; 23, 29; 26, 21; 28, 25; 29, 22; Sir 8, 16; 28, 9.
2. **Posljedice:** Prič 16, 28; 29, 22; Sir 28, 8—12.
3. **Opomena:** Prič 3, 30; 6, 19; 17, 14; 20, 3; Sir 11, 9; 28, 8.

Svećenik:
1. **Poziv:** 2 Mojs 28; 29; 30, 8 sl; 3 Mojs 8; 9; 4 Mojs 3, 10; 18, 7; 5 Mojs 21, 5; Joz 18, 7; 1 Kralj 2, 28; 2 Dnev 13, 9 sl; 26, 18.
2. **Dužnosti:** Služba za žrtve: 2 Mojs 29, 38—42; 30, 7—10; 3 Mojs 1—7; 5 Mojs 33, 10; 2 Dnev 13, 11; 26, 18. — Služba za hram: 2 Mojs 27, 21; 30, 7 sl; 3 Mojs 24, 3 sl; 4 Mojs 3, 38; 4, 15; 18, 2—7; 5 Mojs 33, 10; 4 Kralj 12, 5 sl; 2 Dnev 13, 11. — Pouka naroda: 3 Mojs 10, 11; 5 Mojs 31, 9—13; 2 Dnev 17, 9; Mal 2, 7. — Pravorijek: 5 Mojs 17, 8—12; 19, 17 sl; 21, 5. — Osobne dužnosti: 2 Mojs 30, 19; 3 Mojs 10, 9; 21, 1—15; Iz 52, 11.
3. **Vlastitosti:** 3 Mojs 21, 16—24; 22, 4—9.
4. **Hierarhija (svetovlada):** 3 Mojs 21, 10; 4 Mojs 16, 9; 1 Dnev 24 sl; 2 Dnev 36, 14; 1 Ezd 8, 24. 29; 10, 5; 2 Ezd 12, 1—26.
5. **Prava:** 2 Mojs 29, 27 sl; 3 Mojs 2, 3. 10; 5, 13; 7, 7. 10. 34; 4 Mojs 18, 8—32; 5 Mojs 18, 1—8.

Svemogućnost Božja:
1. **Činjenica:** 1 Mojs 17, 1; 18, 14; 35, 11; 2 Kralj 22, 32—37; Jb 42, 2; Ps 115, 3 ([113, 11]; 135 [134], 6; Jer 32, 17. 27.
2. **Očitovanje:** U stvaranju: 2 Mojs 15, 11; Jdt 16, 16—18; Jb 26, 5—14; 36, 27—37, 24; 38, 4—42, 6; Ps 33 [32], 6; 40 [39], 6; 77 [76], 12—15; 86 [85], 10; Sir 16, 18 sl; 18, 2—7; 43, 28—32; Iz 40, 12; 44, 24; 51, 15 sl; Jer 10, 6—16; 51, 15—19. — Prema ljudima: 1 Dnev 29, 12; 2 Dnev 20, 6; Tob 13, 1 sl; Est 13, 3 sl; Jb 12, 13—25; 23, 13; 34, 10—30; 36, 5—

26; Prič 21, 1; Mudr 11, 22 sl; 12, 16 sl; Iz 43, 13; 46, 10; Dan 4, 31 sl.
3. **Opomena:** Na strah Božji: 2 Mojs 15, 6—12. 14—16; Jb 37, 22—24; Ps 95 [94]; 96 [95]; Jer 5, 22—24; 10, 10. — Na pouzdanje u Boga: 4 Mojs 11, 23; 1 Kralj 14, 6; 2 Mkb 7, 28; Ps 3; 146 [145], 5 sl; v. Strah Božji; Pouzdanje u Boga.

Svetost Božja:
1. **Činjenica:** 3 Mojs 11, 44; 19, 2; 1 Kralj 6, 20; 4 Kralj 19, 22; Jb 6, 10; Ps 22 [21], 4; 71 [70], 22; 89 [88], 36; 99 [98], 3; Mudr 5, 20; Sir 47, 8; Iz 6, 3; 40, 25; 43, 14 sl; 57, 15; Jer 50, 29; Oz 11, 9; Am 4, 2; Hab 3, 3.
2. **Očitovanje:** Ljubav dobroga: Ps 99 [98], 4—9; Sir 4, 14; 48, 20. — Mržnja na zlo: Joz 24, 19 sl; Jb 15, 14—16; 25, 4—6; Ps 5, 5—7; Iz 63, 10 sl; Ezek 39, 6 sl; Hab 1, 12 sl.
3. **Učinci:** Pouzdanje: Ps 5, 4 sl; 22 [21], 4—6; Iz 10, 20; Bar 4, 22. — Poniznost: 1 Kralj 6, 20; — Izgled: v. Svetost čovjeka.

Svetost čovjeka: Težnja: 2 Mojs 19, 10. 22; 3 Mojs 11, 44 sl; 19, 2; 20, 7 sl. 26; 21, 6. 8; 5 Mojs 26, 19.

Sveznanje Božje:
1. **Obuhvata:** sve, što postoji i što može postojati: 2 Dnev 16, 9; Est 14, 15; Jb 28, 24; Ps 50 [49], 11; 139 [138], 15 sl; Prič 15, 3; Mudr 8, 1 sl; Sir 1, 1 sl; 23, 19 sl; 39, 20; 42, 18; Dan 2, 22. — Prošlost, sadašnjost, budućnost: 5 Mojs 31, 21; Prič 8, 22 sl; Mudr 8, 8; Sir 23, 20; 39, 20; 42, 19 sl; Iz 9; 48, 3. 5. 8; Jer 1, 5. — Djela i mišljenja ljudska: 3 Kralj 8, 39; 4 Kralj 19, 27; 1Dnev 28, 9; Jb 31, 4; 34, 21; Ps 7, 10; 33 [32], 13—15; 37 [36], 18; 44 [43], 21 sl; 69 [68], 20; 90 [89], 8; 139 [138], 1—6; Prič 5, 21; 15, 11; 16, 2; 24, 12; Mudr 1, 6 sl; Sir 15, 18 sl; 17, 15—20; 23, 19; 39, 19 sl; 42, 18—21; Jer 12, 3; 16, 17; 17, 9 sl; 23, 24; 32, 19.
2. **Osnovano:** na posvudnosti: Mudr 1, 7; 7, 23 sl; Jer 23, 24. — na svemogućnosti: Ps 33 [32], 15; 94 [93], 9; 139 [138], 12—16; Sir 23, 20; Iz 29, 16.
3. **Opominje:** na strah Božji: Jb 34, 21 sl; Ps 44 [43], 21 sl; 73 [72], 11; 90 [89], 8; 94 [93], 8—11; Prič 1, 23 sl; Mudr 1, 6—12; Sir 16, 17—23; 17, 14 sl; 23, 18—21; Iz 29, 15 sl; Jer 16, 17; 17, 10; 23, 24. — na pouzdanje u Boga: 2 Dnev 16, 9; Ps 7, 10; 33 [32], 18—22; 37 [36], 23—26; 69 [68], 20 sl; 142 [141], 4.

Svijet: v. Stvaranje.

Svladanje samoga sebe: Prič 4, 23; 16, 32; 17, 27; 25, 28; Sir 5, 2 sl; 18, 30 sl; v. Umjerenost.

Svršetak svijeta: Ps 102 [101], 26—28; Iz 51, 6; 65, 17; v. Sud, 2.

Šiba:
1. **Božja:** Jb 21, 9; Ps 89 [88], 33; Prič 22, 8; Iz 10, 5; 33, 31 sl.
2. **Ropstvo:** Iz 9, 3; 10, 24; 14, 5.
3. **Odgoj:** Prič 13, 24; 22, 15; v. Roditelji.

Škrtost (pohlepa za dobitkom, lakomost):
1. **Zabacivanje:** 2 Mkb 4, 50; Ps 119 [118], 36; Prič 1, 19; 11, 24; 20, 21; 21, 26; 28, 25; 29, 4; Mudr 15, 22; Sir 4, 31; 7, 18; 10, 8; 14, 3—19; 27, 1; Iz 5, 8; 56, 11; Jer 6, 13; 17, 11; 22, 17; Mih 2, 2 sl.
2. **Kazna:** Jb 27, 16 sl; Ps 39 [38], 7; Prič 12, 27; 15, 16. 27; 27, 20; 28, 16. 22; Prop 4, 8; 5, 9—16; Sir 31, 5—8; Iz 5, 8—10; 33, 15 sl; 57, 17; Jer 8, 10; Ezek 22, 13; Am 9, 1; Hab 2, 9.
3. **Primjeri:** Joz 7, 16, 26; 1 Kralj 8, 3; 15, 9. 19; 25; 3 Kralj 21; 4 Kralj 5, 20—27; 2 Mkb 10, 20; Mih 3, 11.

Tajna, Povreda: Prič 11, 13; 20, 19; 25, 9 sl; Sir 27, 16—21; 41, 26. — v. Mučaljivost; Mučanje.

Taština:
1. **Oholost:** Opomena: Ps 119 [118], 37; Sir 10, 26 sl; 11, 4. — Primjeri: 2 Kralj 24; 4 Kralj 20, 13; Est 1, 4. 11; 5, 11 sl.
2. **Ništavost:** Prop 1—12; Iz 40, 17. 23.

Tjeskoba:
1. **Bezbožnika:** 3 Mojs 26, 36; 5 Mojs 28, 65; Jb 15, 20—24; Ps 48 [47], 5; Prič 28, 1; Mudr 4, 20; 17, 10; Iz 13, 7 sl; Jer 4, 31; 49, 24; 50, 43; Sof 1, 14.
2. **Pobožnika:** Ps 4, 2; 18 [17], 7; 31 [30], 7—23; 34 [33], 18—21; 61 [60], 3; 88 [87] 2—4; 107 [108], 13; 118 [117], 5; 138 [137], 7; Iz 26, 16.

Trapnja:
1. **Korist:** Sir 37, 27—31.
2. **Primjeri:** Jdt 8, 6; Est 4, 15 sl; Jer 15, 17.

Trgovina:
1. **Ćudoredne opasnosti:** Prič 20, 14; Sir 26, 29—27, 3; 37, 11; 42, 5; Ezek 26, 2; Am 8, 4—8.
2. **Načela:** 3 Mojs 25, 14. 17; 2 Ezd 13, 5—22; Ezek 45, 10. — v. Prijevara.
3. **Primjeri:** 1 Mojs 23, 3—18; Rut 4, 1—12; Jer 32, 6—15; Ezek 27.

Trpljenje:
1. **Opseg:** opća ljudska sudbina: Jb 5, 6; Ps 73 [72], 14; Sir 25, 34; 40, 1. 8. — v. Život 3.
2. **Uzrok:** posljednji je uzrok Bog: Jb 2, 10; Tjer 3, 38. — Trpljenje za kaznu: 1 Mojs 3; 42, 21; 2 Mojs 15, 26; 3 Mojs 26, 14—45; 5 Mojs 28, 15—68; Tob 13, 5; Jb 3—31; Ps 119 [118], 67; Prič 15, 10; Sir 7, 1 sl; Iz 3, 11; Jer 9, 5. — Trpljenje za popravak života: Jdt 8, 27; Jb 32—36; Ps 66 [65], 10—12; Prič 3, 11 sl; Mudr 12, 2. — Trpljenje za kušnju: 5 Mojs 8, 2 sl; Tob 2, 12 sl; 12, 3; Jdt 8, 21—24; Jb 1—2; 42, 7—16; Prič 17, 3; Iz 48, 10 sl.
3. **Plod:** Tob 3, 21—23; Jb 5, 17—26; 36, 15; 119 [118], 71; 126 [125], 5 sl; Mudr 3, 4—6; Iz 26, 16; 30, 20; Jer 31, 16. 18; Oz 6, 1 sl.
4. **Držanje:** srčano i tiho: Tob 2, 17 sl; Ps 27 [26], 14; Prič 14, 10; 18, 14. — pobožno i strpljivo: Jdt 8, 24 sl; Jb 5, 8; 36, 17 sl; Ps 34 [33], 16—23; Sir 2, 2—6, 14; Tjer 3, 25—39.
5. **Utjeha:** Ps 23 [22], 4; 77 [76]; 91 [90], 1—7; Iz 43, 1 sl; Jer 29, 11 sl. — v. Pouzdanje u Boga.

Tvrda vjera: Primjeri: 1 Mojs 15, 1—6; 1 Mkb 1, 62 sl; 2, 15—28; 2 Mkb 6, 18—7, 42; Dan 3.

Tvrdoglavstvo:
1. **Opomene:** Ps 95 [94], 8; Prič 1, 24—33; 28, 14; Sir 5, 7; Bar 2, 7—10; v. Odgovornost.
2. **Primjeri:** 2 Mojs 4, 21; (7, 22 sl; 8, 11. 15. 28; 9, 7. 12. 35; 10, 10 sl. 20. 27; 11, 10).

Tuđinci: Postupanje: 2 Mojs 22, 20; 23, 9; 3 Mojs 19, 10. 33 sl; 24, 22; 4 Mojs 15, 15 sl; 5 Mojs 10, 17—19; 14, 21; 24, 14 sl. 17—22; 27, 19; Sir 11, 29—34; Jer 7, 6; Ezek 47, 22 sl. — v. Gostoljublje.

Tužba:
1. **Lažna:** Zabrana: 2 Mojs 23, 1; 5 Mojs 19, 16—19; Prič 25, 8. — Primjeri: 1 Mojs 39, 14 sl; 3 Kralj 21, 8 sl; Dan 13.
2. **Istinita:** Dužnost: 3 Mojs 5, 1; Prič 29, 24. — Primjeri: 1 Mojs 37, 2; 1 Ezd 9, 1 sl; Est 2, 22.

Ukor: v. Pouka.

Umjerenost: (v. Zadovoljstvo):
1. **Opomena:** Prič 23, 2 sl. 20; 25, 16; Sir 37, 27—31.
2. **Blagoslov:** Sir 31, 19 sl. 27 sl.

Umorstvo:
1. **Zabrana i kazna:** 1 Mojs 4, 1—16; 9, 5 sl; 2 Mojs 20, 18; 21, 12—14; 4 Mojs 35, 16—21. 30—34; 5 Mojs 19, 11—13;; 27, 24 sl; Prič 28, 17.
2. **Uzroci:** Lakomost: 3 Kralj 21, 2—16; Prič 1, 11—14. — Vladohleplje: 2 Mojs 1, 9—22; Suc 9, 2—5; 4 Kralj 11, 1; 2 Dnev 21, 4. — Zavist: 1 Mojs 4, 3 sl. — Osjetljivost: 2 Kralj 3, 22 sl; 13, 20—29; 20, 8 sl. — Putenost: 2 Kralj 11, 14—17.

Uskrisivanje mrtvih:
1. **Moguće kod Boga:** 1 Kralj 2, 6; Ps 86 [85], 13; Iz 28, 19.
2. **Primjeri:** 3 Kralj 17, 19—23; 4 Kralj 4, 32—36; 13, 21.

Uskrs: v. Vazam:

Uskrsnuće Kristovo:
1. **Proročeno:** Ps 16 [15], 9—11; Iz 53, 9 sl.
2. **Slike** (tipovi): 1 Mojs 41, 37 sl; Dan 6, 22; Jon 2.

Uspjeh, zavisan od
1. **Ljudi:** v. Siromaštvo; Lijenost.
2. **Boga:** Ps 127 [126]; Prič 16, 3; 21, 31; Prop 9, 11.

Ustrajnost, postojanost:
1. **Opomena:** Tob 2, 18; Ps 119 [118], 51; Prič 23, 18 sl; Sir 2, 1—6. 12 sl; 5, 9 sl; 11, 20 sl.
2. **Primjeri:** 1 Mojs 18, 22—33; 22; 39, 7. 10; 2 Ezd 4; 2 Mkb 6, 18 sl; 7; Jb 1, 3. 14. 22; 2, 7; Dan 3, 16 sl; 13, 20 sl.

Utjeha:
1. **Od Boga:** Jdt 8, 20; Ps 23 [22], 4; 94 [93], 19; 119 [118], 50; Iz 51, 12.
2. **Od ljudi:** Tob 1, 19; Sir 7, 34.

Uvreda:
1. **Izbjegavati:** 2 Mojs 22, 27; Sir 22, 19—22.
2. **Podnositi:** Prič 12, 16; Sir 19, 13—17; 28, 2—7.

Uzdržnost: 3 Mojs 10, 8 sl; 4 Mojs 6, 1 sl; Jer 35. — v. Trapnja.

Vazam: 2 Mojs 12, 1—28. 43—50; 23, 14 sl; 3 Mojs 23, 5—8; 4 Mojs 9, 1—14;

28, 16—25; 5 Mojs 16, 1—8; Joz 5, 10—12; 4 Kralj 23, 21—23; 2 Dnev 8, 13; 30, 1—27; 35, 1—19; 1 Ezd 6, 19—22; Ezek 45, 21—24.

Večernja žrtva: 2 Mojs 29, 39 sl; 3 Kralj 18, :9; 4 Kralj 16, 15; 1 Ezd 3, 3; 2 Ezd 10, 34; Dan 9, 21; Ps 141 [140], 2.

Veliki svećenik:
1. **Položaj:** 2 Mojs 28, 2 sl; 29, 29 sl; 3 Mojs 4, 3—21; 21, 10—15; 4 Mojs 25, 12 sl. 21; 35, 25; 5 Mojs 17, 12; 1 Mkb 12, 3; 13, 26. 42; 14, 35. 41—47; Mudr 18, 20—25; Sir 45, 13—22. 24 sl.
2. **Odjeća:** 2 Mojs 28, 4—39; 29, 29; 39, 1—31; Sir 45, 7—12.
3. **Posveta:** 2 Mojs 29; 3 Mojs 8 sl.

Velikodušje: Prič 25, 21 sl. — Primjeri: 1 Mojs 42, 25; 43, 23; 45, 1—24; 50, 15—21; 1 Kralj 24; 26; 2 Kralj 19, 16—24.

Vječnost Božja: 1 Mojs 21, 33; 2 Mojs 15, 18; 5 Mojs 33, 27; Tob 13, 1; Jb 36, 26; Ps 9, 8; 10, 16; 33 [32], 11; 90 [89], 2; 93 [92], 2; 102 [101], 13. 25—28; 145 [144], 13; 146 [145], 10; Sir 18, 1; 39, 20; Iz 40, 8. 28; 41, 4; 44, 6; 51, 6; Dan 4, 31; 7, 13; Mih 4, 7; Hab 1, 12.

Vjera u uskrsnuće: 1 Kralj 2, 6; Tob 13, 2; 2 Mkb 7, 9. 11. 14. 23. 29. 36; 12, 43 sl; 14, 46; Ps 6, 6; 17 [16], 15; 27 [26], 13; Mudr 16, 13; Iz 26, 19; Ezek 37, 1—14; Dan 12, 2.

Vjernost Božja:
1. **Činjenica:** 1 Mojs 24, 27; 32, 11; 2 Mojs 34, 6; 5 Mojs 7, 9; 32, 4; 1 Dnev 16, 15; 2 Ezd 9, 33; Tob 3, 2; Ps 25 [24], 10; 30 [29], 10; 31 [30], 6; 40 [39], 11 sl; 69 [68], 14; 89 [88] 9. 15; Iz 25, 1; 49, 7; Tjer 3, 23; Mih 7, 20.
2. **Svojstvo:** Ps 36 [35], 6; 57 [56], 11; 100 [99], 5; 108 [107], 5; 111 [110], 7 sl; 117 [116], 2; 146 [145], 6.
3. **Vjersko-ćudoredna važnost:** probuđivanje pouzdanja: Ps 31 [30], 6; 40 [39], 12; 54 [53], 7; 69 [68], 14; 91 [90], 4; 143 [142], 1. — Predmet zahvalne molitve: Ps 40 [39], 11; 71 [70], 22; 89 [88], 2; 92 [91], 3; 138 [137], 2.

Vjernost ljudska:
1. **prema Bogu: dužnost:** Joz 24, 14; Sir 2. — **Plaća:** Tob 2, 18; Ps 31 [30], 24; Prič 16, 6; Mudr 3, 9. — **Primjer:** 1 Mkb 1, 63; 2, 19—22; v. Abraham; Job; Josip.
2. **prema bližnjemu:** Prič 25, 13; Sir 6, 14; 27, 17; v. Prijateljstvo; Pravičnost. — **Primjeri:** 1 Kralj 14, 7; 2 Kralj 15, 19—23. 32—37; 17.

Vlasništvo:
1. **Prav dobitak:** 2 Mojs 20, 15. 17; 21, 33—22, 14; 5 Mojs 19, 14; 27, 17; Prič 16, 8; 22, 28; 24, 3 sl; v. Posjed.
2. **Prava uporaba:** Prič 11, 24 sl. 28 sl; 28, 8. 22; 29, 3; Prop 5, 9—19; Sir 8, 12 sl; 14, 3 sl. — v. Milostinja, Zajam, Škrtost, Rasipnost.

Vlast nad sobom: Prič 4, 23; 16, 32; 17, 27; 25, 28; Sir 5, 2 sl; 18, 30 sl. — v. Umjerenost.

Vraćanje (naplata): 2 Mojs 34, 7; 5 Mojs 7, 9 sl; 32, 35; 2 Mkb 7, 9 sl; Jb 21, 19; Ps 19 [18], 12; 31 [30], 24; 49 [48]; 91 [90], 8; 94 [93], 23; Prič 13, 13. 21; 19, 17; 24, 12; Mudr 3, 4 sl. 13 sl; Sir 11, 14—28; Iz 59, 18; Jer 25, 14; v. Sud.

Vrijeme:
1. **treba dobro upotrebiti:** Prop 8, 5 sl; Sir 4, 20; 14, 11—19; 20, 6—8; 51, 30; v. Prigoda.
2. **leti vrijeme:** v. Život.

Zadovoljstvo: Jb 2, 10; Ps 37 [36], 5; 55 [54], 23; Prič 15, 16; 17, 1; Sir 2, 4—6; v. Odanost; Pouzdanje; Providnost.

Zadovoljština Mesije: prorečena: Iz 53, 1—10.

Zagonetka: Suc 14, 12 sl; 3 Kralj 10, 1; Ps 49 [48], 5 sl; 78 [77], 2; Prič 1, 6; Ezek 17, 2; v. Priča (parabola).

Zagovor:
1. **Slike:** za žive: 1 Mojs 8, 22—33; 2 Mojs 8, 8. 25—27; 9, 33; 10, 18; 32, 11—13; 4 Mojs 11, 2; 12, 13; 14, 10—19; 21, 7; 5 Mojs 9, 18—20. 25—29; 1 Kralj 7, 5. 8—10; 12, 19—25; 2 Mkb 15, 14; Jb 1, 5; Mudr 18, 21 sl; Jer 18, 20; 42, 2 sl; Dan 9, 4—19. — za mrtve: 2 Mkb 12, 43—46.
2. **Pretpostavke:** Volja Božja: 1 Kralj 2, 25; Jer 7, 16; 11, 14; Ezek 14, 12—20. — Vjera u uskrsnuće: 2 Mkb 12, 43 sl.

Zahvala na žetvi: 2 Mojs 23, 16; 3 Mojs 23, 15—22; Ps 65 [64], 10—14; 67 [66], 6 sl.

Zahvalnost:
1. **Poziv:** 5 Mojs 8, 1—10; Tob 4, 20; 11, 7; Ps 100 [99]; 106 [105], 1; 107 [106], 1—3; 118 [117], 1—4.

2, 28; 8, 31; 18, 30 sl; 4 Kralj 16, 12 sl; 2 Dnev 1, 6; 4, 1. 19; 6, 22; 1 Ezd 3, 2. 3; Jdt 9, 11; 1 Mkb 4, 47; Am 3, 14. — Posveta žrtvenika: 2 Mojs 30, 28; 3 Mojs 8, 11; 4 Mojs 7, 10 sl; 2 Dnev 7, 9; 1 Mkb 4, 53 sl; 2 Mkb 2, 19; Ezek 43, 18 sl. — Vrste: Žrtvenik za žrtve paljenice, Žrtvenik kadioni, sto za kruhove obličja (v. Kruhovi obličja).

2. **Idolski:** 2 Mojs 23, 24; 32, 1 sl; 34, 13; 4 Mojs 23, 1; 5 Mojs 7, 5; 12, 3; 3 Kralj 12, 31—33; 13, 1—5; 16, 32; 4 Kralj 16, 10. 14; 1 Mkb 2, 45; Jer 7, 31; 11, 13; 17, 1. — Razorenje: 2 Mojs 34, 13; 5 Mojs 7, 5; 12, 3; Suc 2, 2; 6, 28; 4 Kralj 11, 18; 23, 15; 2 Dnev 14, 2 sl; 23, 17; 30, 14; 31, 1; 32, 12; 34, 4; 1 Mkb 2, 25. 45.

Žrtvenik kadioni: 2 Mojs 30, 1—10; 37, 25—28; 3 Mojs 4, 7; 4 Mojs 4, 11; 3 Kralj 7, 48; 1 Dnev 28, 18; 2 Dnev 4, 19; 26, 16; 1 Mkb 1, 21; 4, 49; 2 Mkb 2, 5.

Žrtvenik za žrtve paljenice:

1. **U svetom šatoru:** 2 Mojs 27, 1—8; 38, 1—7; 3 Mojs 1; 6, 1—6; 7, 8; 8, 18—21.
2. **U hramu Salomonovu:** 3 Kralj 8, 63 sl; 4 Kralj 16, 10 sl; 2 Dnev 4, 1; 15, 8.
3. **U hramu Ezekijelovu:** Ezek 43, 13—27.
4. **Iza progonstva:** 1 Mkb 1, 54; 4, 44 sl.

MJERE ZA DULJINU I POVRŠINU.

Mjera za duljinu:

Glavna mjera jest lakat = udaljenost od lakta do vrha srednjeg prsta čovjeka odrasla. On ima četiri razne veličine:

Egipatski sustav	*Babilonski sustav*
1 mali, »opći« lakat = 455 mm	1 mali, »opći« lakat = 495 mm
1 veliki, »kraljevski« lakat = 525 mm	1 veliki, »kraljevski« lakat = 550 mm
1 mali lakat = 6 podlanica = 24 prsta	1 mali lakat = 30 prsta
1 veliki lakat = 7 podlanica = 28 prsta	1 veliki lakat = 33 prsta

1 mali egipatski **lakat** = 2 pedlja = 6 podlanica = 24 prsta = 455 mm
1 pedalj = 3 podlanice = 12 prsta = 227,5 mm
1 podlanica = 4 prsta = 75.83 mm
1 prst = 18,96 mm

1 mali babilonski lakat = 30 prsta = 495 mm
1 prst = 16,5 mm

Mjera za put: **1 komad** polja = ? (= 1 perzijska parafanga = 5,67 km; = 1 egipatska parafanga = 6,3 km) ?

Mjera za površinu: **1 jaram** = u jedan dan od 1 jarma goveda izorana površina zemlje = **ca.** 2700 qm

---

MJERE ZA ŠUPLJINU.

Za suhe stvari:

1 **homer** = **1 kor** = 2 leteka = 10 efa = 30 sea = 100 gomera = 180 kaba = 364,4 l
= ½ kor = **1 letek** = 5 efa = 15 sea = 50 gomera = 90 kaba = 182,2 l
$^1/_{10}$ kora = **1 efa** = 3 see = 10 gomera = 18 kaba = 36,44 l
$^1/_3$ efe = **1 sea** = $3^1/_3$ gomera = 6 kaba = 12,148 l
$^1/_{10}$ efe = **1 gomer** = $1^4/_5$ kaba = 3,644 l
$^1/_6$ efe = **1 kab** = 2,025 l

Za tekućine:

1 kor = 10 bata = 60 hina = 720 loga = 364,4 l
1 bat = 6 hina = 72 loga = 36,44 l
1 hin = 12 loga = 6,074 l
1 log = 0,506 l

MJERE ZA UTEG.

1. Babilonski »kraljevski«:

težak	lak
1 talenat = 60 mina = 3600 sekala = 60,000 kg	1 talenat = 60 mina = 3600 sekala = 30,300 kg
1 mina = 60 sekala = 1,010 kg	1 mina = 60 sekala = 505 g
1 sekal = 16,83 g	1 sekal = 8,41 g

2. Babilonski »opći«:

težak	lak
1 talenat = 60 mina = 3600 sekala = 58.944 kg	1 talenat = 60 mina = 3600 sekala = 29,472 kg
1 mina = 60 sekala = 982,4 g	1 mina = 60 sekala = 491,2 g
1 sekal = 16,37 g	1 sekal = 8,19 g

3. Izraelski »opći« uteg:	**»sveti uteg«**
1 talenat = 30 mina = 3000 sekala = 25,230 kg	1 sekal = 16,83 g
1 mina = 100 sekala = 841 g	½ sekala = 1 beka = 8,41 g
1 sekal = 8,41 g	$^1/_{20}$ sekala = 1 gera = 0,841 g

Uz ovaj izraelski uteg uzimao se u Izraelu i babilonski.

NOVAC.

Zlato:	Srebro:
1 talenat = 60 mina = 3000 sekala = 49,11 kg = 135000 zl. Kn.	1 talenat = 60 mina = 3000 sekala = 43.650 kg = 7500 zl. Kn.
1 mina = 50 sekala = 818,5 g = ca. 2250 zl. Kn.	1 mina = 50 sekala = 727.5 g = 125 zl. Kn.
1 sekal = 16,37 g = 45—46 zl. Kn.	1 sekal = 14,55 g = ca. 2,50 zl. Kn.

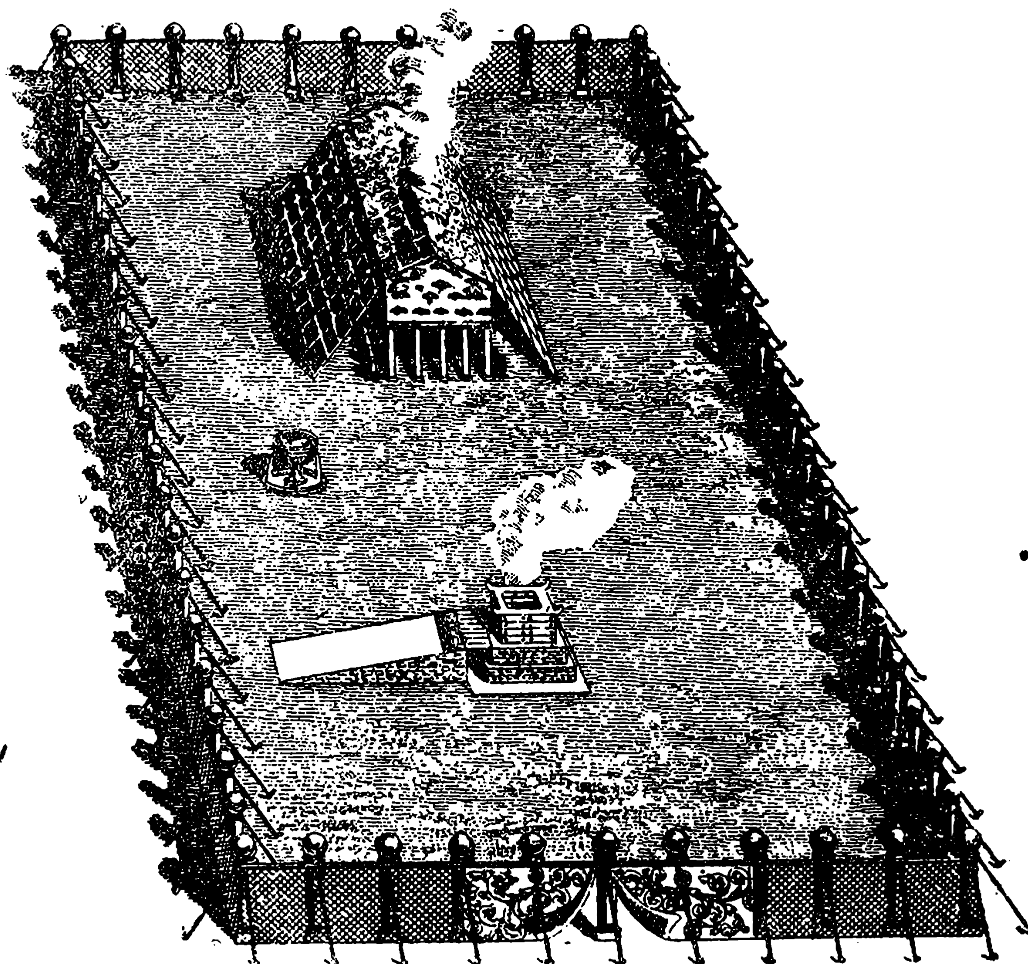
VRIJEME.

1 sunčana godina = 12 mjesečnih mjeseca = 354 dana + prijestupni mjesec. **1 mjesečni mjesec** = 29—30 dana.

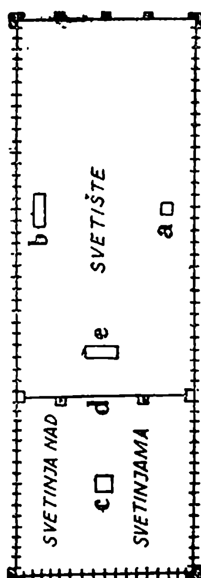
1. mjesec: nisan	= sredina ožujak—travanj	7. tišri (etanim)	= sredina rujan—listopad
2. mjesec: ijjar (zio)	= sredina travanj—svibanj	8. marheševan (bul)	= sredina listopad—studeni
3. mjesec: sivan	= sredina svibanj—lipanj	9. kasleu (kislev)	= sredina studeni—prosinac
4. mjesec: tamuz	= sredina lipanj—srpanj	10. tebet	= sredina prosinac—siječanj
5. mjesec: ab	— sredina srpanj—kolovoz	11. sabat (šebat)	= sredina siječanj—veljača
6. mjesec: eluh	= sredina kolovoz—rujan	12. adar	= sredina veljača—ožujak

Svake treće godine otprilike, da se složi sa sunčanom godinom mjesečna godina, koja ima samo 354 dana, dodaje se prijestupni (13.) mjesec veadar, t. j. novi adar.

1 tjedan = 7 dana, bez imena izuzevši subotu.
1 dan = od zalaska sunca do zalaska sunca.
1 noć = tri noćne straže: prva, srednja i treća ili jutarnja straža.

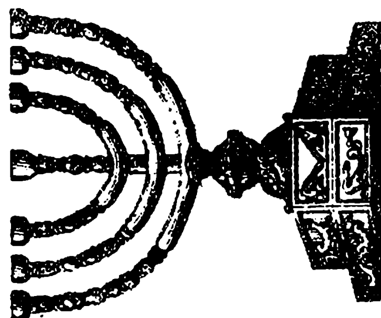

Šator sa žrtvenikom za žrtve paljenice.

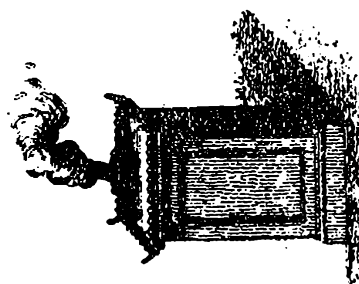

Tloris šatora.

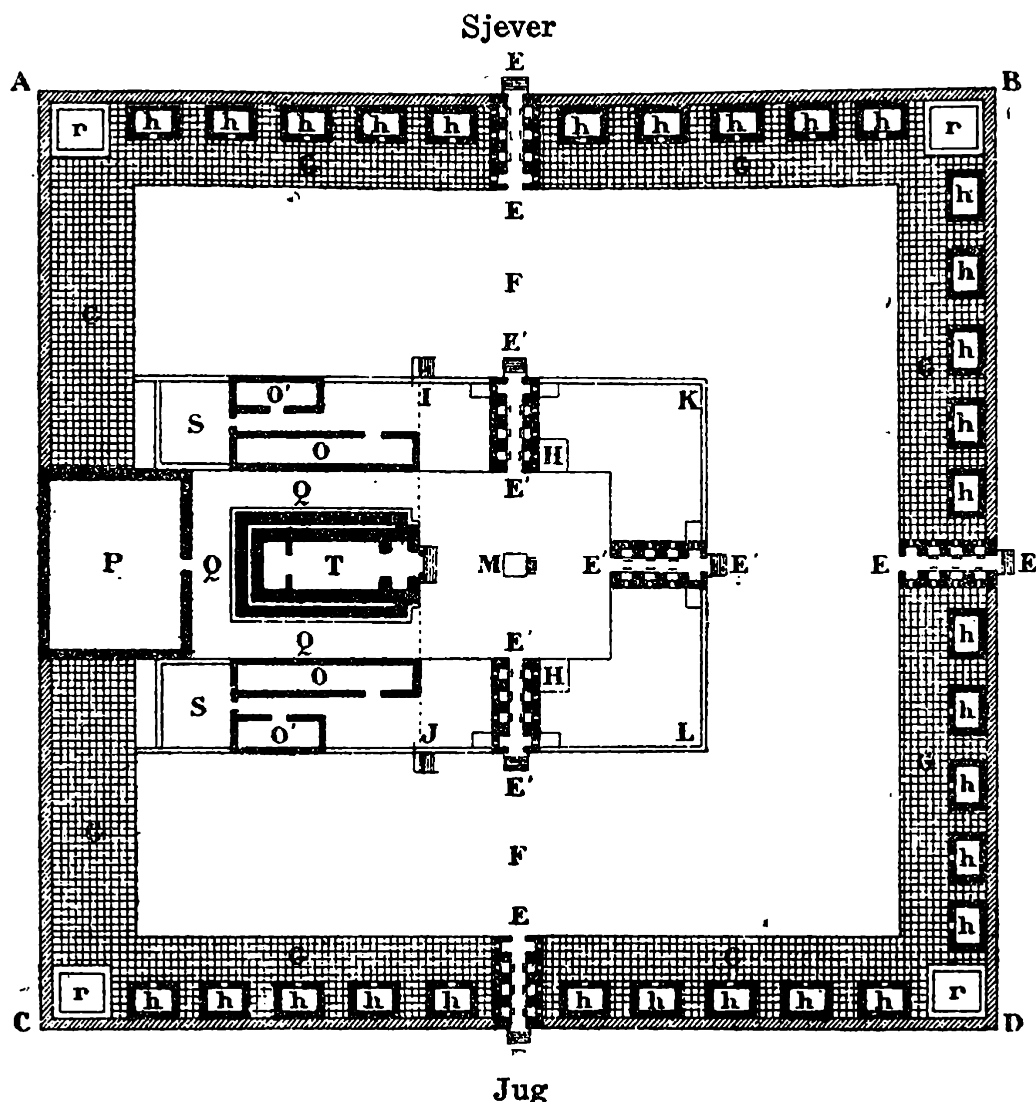
a Zlatni svijetnjak. — b Sto za kruhove obličja. — c Kovčeg zavjetni. — e Žrtvenik kadioni. — d Zavjes pred svetinjom nad svetinjama.

Sedmokraki zlatni svijetnjak.

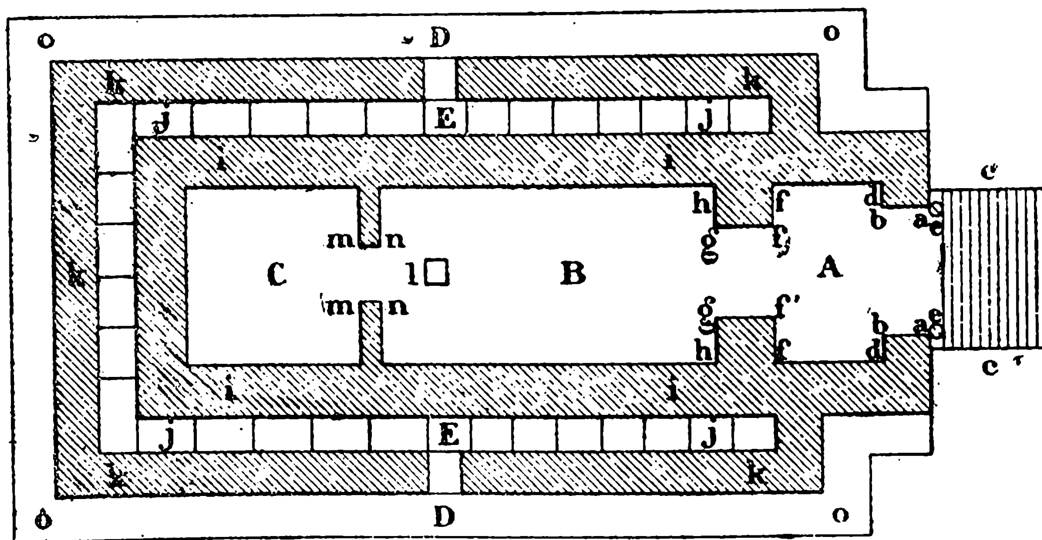

Žrtvenik kadioni.

Tloris hrama Ezekijelova.

ABCD Zid vanjski. — EE Trijemovi vanjski. — E'E' Trijemovi nutarnji. — FFFF Dvorište vanjsko. — GGGG Pločnik oko dvorišta vanjskog. — HH Sobe za svećenike. — hh 30 ćelija uz trijemove. — IJ Posebni ulaz u pokrajne zgrade. — KL Dvorište za narod. — M Žrtvenik za žrtve paljenice. — OO' Pokrajne zgrade. — P Zgrada odijeljena zapadna. — Q Prostor oko svetišta odijeljeni. — rr Kuhinje za narod. — S Kuhinje za svećenike. — T Svetište.

Tloris svetišta u hramu Ezekijelovu.

A Predvorje. — B Svetište. — C Svetinja nad svetinjama. — DE Ulaz u pokrajnu zgradu. — ab Stubovi predvorja. — bd Pokrajna stijena stupova. — c Stepenice. — e Stupovi. — PPgh Stubovi svetišta. — i Zidovi svetišta. — j Pokrajna zgrada. — k Zid vanjski. — l Žrtvenik kadioni. — mn Stubovi svetinje nad svetinjama. — o Prostor slobodan.

JERUZALEM

U VRIJEME KRISTOVO

(POGLED S MASLINSKE GORE)

Z
J
S
I

850
800
750
700
650

1194 NAD MRTVIM MOREM

BRDO GAREB
GOLGOTA
TORANJ DAVIDOV
VRATA OD JOPE BETLEHEMA I EMAUSA
VRATA OD DAMASKA
VRATA OD SUDNICE
VRATA OD SMEĆA
BLAGOVALIŠTE
KRALJEVSKA PALAČA
PALAČA VELIKOG SVEĆENSTVA
TORANJ ANTONIA (SUDNICA)
PALAČA HERODA ANTIPE
OVČJI RIBNJAK (BETSAIDA)
KUCA SVANE
BRDO SION
VODOVOD
HRAM
BRDO MORIA
VRATA OD VRELA
RIBNJAK SILOE
BRDO OFEL
ZLATNA VRATA
OVCJA VRATA
BRDO ZLA SAVJETA
DOLINA GEHENE
HAKELDAMA (KRVNA NJIVA)
DOLINA TIROPEJSKA
VRELO SILOE ILI DJEVIČANSKO
PUT ZA BETANIJU I JERIHO
POTOK CEDRON
GROB ABSALOMOV
GETSEMANI
MASLINSKA GORA
SILOE